

ספר

משנה הלכות

מדור התשובות מהדורא קמא חלק חמישי

בארבעה חלקי שו"ע ובכמה מקצועות הש"ס אשר נשאתי ונתתי
והשבתי לידידי וחברי ותלמידי בדבר הלכה, וגם מה שהחלפתי
במכתבים עם גאוני וצדיקי הדור שליט"א, ולהבחיל"ח ששקו לן
חיים זי"ע להשתעשע בדברי תורה

אשר חנן ה' את עבדו מקים מעפר דל

מנשה הקטן

אבדק"ק אונגוואר וראש ישיבת בית שעים בברוקלין נוא יארק

בן לאאמו"ר הקדוש חסיד ועניו מרן ר' אליעזר זאב

שנהרג ונשרף עקה"ש, הי"ד

הוצאה חמישית

עם הוספות ותיקונים מאת מרן המחבר שליט"א

יוצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות גדולות

שנת תש"ס לפ"ק

Published by
Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of
Rabbi Menashe Klein
of Ungvar
Dean of Yeshiva Beth Shearim
1578 53rd Street
Brooklyn, NY 11219

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים
עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:
To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk
containing all the volumes in searchable text files & PDF format,
contact:

ארה"ב (888) 498-8642 Toll Free
ניו יורק (718) 851-0806 New York
ארץ ישראל (02) 587-0613 Israel
MishnaHalachos@mail.com

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל
Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah
through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:
Please send your generous donations to:
Machon Mishne Halachos
3301 W. Strathmore Ave.
Baltimore, MD 21215
USA

כל הזכויות שמורות תשס"ד
Copyright © 2004

לו עד שידבר עמו שם ולא רצה יעקב ועל כרחו הודה לו המלאך על הברכות. וקראו ישראל לאמר כי שרית וגו' ובבאו מפדן ארם ברכו הקב"ה ככתוב ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננה ולזרעך אחריך אתן את הארץ הזאת.

וירד יעקב מצרימה לגור שם ע"פ הדבור ולשלם חוב שאמר הקב"ה לאברהם אבינו כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה (בראשית ט"ו) ויוציאנו ה' משם ביד חזקה ובזרוע נטויה ובאותות ובמופתים גדולים לעיני כל העמים כולם וקראנו בני בכרי ישראל (שמות ד') ויחן אותנו תחת הר סיני. ובחר לנו בנאמן ביתו משה רבינו רעיא מהימנא ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל (שמות י"ט) כלומר אעפ"י שכל המין האנושי יקר אצל השם מכל הנמצאים השפלים כי הוא לבדו המכוון בהם כמאמרם ז"ל (אבות פ"ג מ' י"ח) חביב אדם שנברא בצלם מ"מ אתם בני ישראל תהיו לי סגולה מכל העמים ובה תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדש להבין ולהורות כל המין האנושי לקרא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד כמו שיהי' ענין ישראל לעתיד (ועיין ספורנו).

ולאחר שחטאו התפלל עליהם משה רבינו ויאמר אליו אם אין פניך הולכים אל תעלינו מזה ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלוא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה (שמות ל"ג) ובתנא דבי אליהו פי' דאפילו בזמן שח"ו לא יעשו רצונו של מקום ג"כ לא יחליפם באומה אחרת וזה ונפלינו ואמר לו השם גם את הדבר הזה אעשה כי מצאת חן בעיני וברמב"ן שיהא חלקנו במופלא ואין כן לכל העם אשר על פני האדמה ועיין רש"י ונהיה מובדלים בדבר זה מכל העם. ונאמר ולא תלכו בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם כי את כל אלה עשו ואקץ בם ואמר לכם אתם תרשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני ה' אלקיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים וגו' והייתם לי קדשים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי (ויקרא כ) וברש"י אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחביריו. ונאמר כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם

ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה ה'נותן התורה. ובחר ה' באבותינו אברהם יצחק ויעקב שרה רבקה רחל לאה וזרעם אחריהם להיותם לו לעם עד עולם והבדילנו מן התועים ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו וחייו עולם נטע בתוכינו ככתוב בתורה ואברהם היו יחי' לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו (בראשית י"ח) ומאס בישמעאל בן השפחה ככתוב בתורה ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו ויאמר אלקים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע (בראשית כ"א) ויעש אברהם כאשר צוה אותו אלקים וישלח אותו ויתן את כל אשר לו ליצחק ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם (בראשית כ"ח) הכל כדי לקיים נבואת שרה אמנו כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק.

ויעתר ה' ליצחק ויתן לו את יעקב ואת עשו ומאס ה' בעשו ואהב את יעקב כמה שנאמר הלא אח יעקב לעשו ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי ודרשו ז"ל ביצחק ולא כל יצחק יקרא לך זרע ועל ידי נביאת אמנו רבקה לקח יעקב אבינו הברכות מיצחק אבינו ויצוהו ליקח אשה מבנות לבן ויברך אותו ככתוב ויתן לך האלקים מטל השמים וגו' יעבדוך עמים וישתחו לך לאמים הוה גביר לאחריך וישתחו לך בני אמהך אררך ארור ומברכך ברוך (בראשית כ"ז) ונאמר ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים וגו' ולכה אפה מה אעשה בני ונאמר ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו וגו' וא"ל ש"י יברך אתך ויפרך וירבך והיית לקהל עמים ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגריך אשר נתן אלקים לאברהם (ודרשו ז"ל ופרש"י) יהיו אותן ברכות האמורות בשבילך, ממך יצא אותו הגוי ואותו הזרע המבורך. גם שרו של עשו בעל כרחו הודה ליעקב על הברכות ככתוב ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר (בראשית ל"ב) ופירשו רז"ל שהוא שרו של עשו וירא כי לא יכל לו וברכו והודה לו על הברכות ככתוב ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל וישאל יעקב וגו' ויברך אותו שם ודרשו רבותינו ז"ל שבכה המלאך והתחנן לו ליעקב שימתן

ב מ ק ו מ ה ק ר מ ה

בגניבה מאחרי אדוניהם מיראתם אותם ת"ל כי לי כל הארץ ע"ש.

ובתפלה המיוחסת ליהושע שלא עשנו כגויי הארצות ולא שמנו כמשפחות האדמה שלא שם חלקינו כהם וגורלינו ככל המונס. ובגמ' פסחים פ"ז א"ל הקב"ה (להושע) ישראל שהם בני בני בחוני בני אברהם יצחק ויעקב אחד מד' קנינים אשר קניתי בעולמי תורה קנין אחד וכו' ישראל קנין אחד דכתיב עם זו קניתי ואתה אמרת העבירים באומה אחרת ובגמ' סנהדרין ק"ד ברוך שבחר בזרעו של אברהם ונתן להם מחכמתו ובכל מקום שהם הולכין נעשין שרים לאדוניהם, ובתנחומא תשא ל"ד עה"פ כתב לך את הדברים האלה כשאמר לו הקב"ה כתב לך ביקש משה שתהא המשנה בכתב ולפי שצפה הקב"ה שאו"ה עתידים לתרגם את התורה ולהיות קוראין בה יונית והם אומרים אנו ישראל אמר להם הקב"ה לעכו"ם אתם אומרים שאתם בני מי שמסטורין שלי אצלו הם בני ואיזו זו משנה שניתנה על פה ע"ש ובמשנה (אבות פ"ג) חביבין ישראל שנקראו בנים למקום חיבה יתירה נודעת להם וכו'.

ואנשי כנסת הגדולה כשתקנו סדר התפלות וסדר הברכות תקנו לנו אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות וכו' ובברכת התורה אשר בחר בנו מכל העמים ובברכת הבדלה המבדיל בין קודש לחול בין אור לחשך בין ישראל לעמים, ובקידוש היום לרגלים אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו וכו'. כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים ובברכות ברוך שלא עשנו גוי ובתפלה עוד אתה אחד ושםך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ותפלין דמרי עלמא מי כעמך ישראל גוי אחד כתיב בהו' ובס' בד הקמח אות ג' קויתי ה' קותה נפשי ולדברו הוחלתי ידוע כי כל ענינים של ישראל מקודש ביותר מפני שהם לקוחים לשמו של הקב"ה והם עמו וחלקו כענין שכתבו (דברים ל"ב) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו ומי שהוא עבד המלך הנה מעלתו יתירה על שאר עבדי השרים והסגנים ומוראו וחתתו עליהם מפני שהשרים והסגנים הם עבדי המלך אדוניו וענין הכתוב שהזכיר משה (שם כ"ו) ולתתך עליון על כל גויי הארץ כי מפני שהם לקוחים לשמו וזה תחלתם ותפארתם לכך הם נתונים עליון על כל שאר העמים.

ובאמת כי מזמן האבות כבר נבדלו מן העכו"ם ושאר אומות העולם במעלותם וגדלותם על כל האומות וכמה שנאמר באברהם כי אב חמון גויים נתתיך וכל הגוים התאוות תאוה לדבק באומה הקדושה הזו בראותם גדולתם ורוממותם עד שהסכימו להיות שפחות ועבדים להם כמ"ש סנהדרין צ"ט אהות לוטן תמנע מה הוא תמנע בה מלכים הואי דכתיב אלוף לוטן אלוף תמנע וכל אלוף מלכותא בלא תגא

לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב (במדבר כג) ונאמר כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו (דברים ל"ב) ונאמר בך בחר ה' אלקיך להיות לעם סגולה מכל העמים אשר על פני כל האדמה לא מרבכם מכל העמים חשק בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותיכם (דברים ז'). ונאמר כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה (דברים י"ד).

ובדברי קדשו כתוב לאמר (תהלים ל"ג) אשרי חגוי אשר ה' אלקיו העם בחר לנחלה לו ונאמר כי בחר ה' בציון אוה למושב לו (קל"ב י"ג) ונאמר כי יעקב בחר לו י"ה ישראל לסגולתו שהכה גוים רבים וחרג מלכים עצומים ונתן ארצם לנחלה נחלה לישראל עמו (קל"ה ד), ונאמר מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום ונאמר וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו לבני ישראל עם קרובו (קל"ז – ל"ח) ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אהבי אשר החזקתיך מקצות הארץ מאציליה קראתיך ואמר לך עבדי אתה בחרתיך ולא מאסתך (ישעי מ"א ח') ונאמר ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו אל תירא עבדי יעקב וישורון בחרתי בו (שם מ"ד א–ב) ונאמר למען עבדי יעקב וישראל בחירי (שם מ"ה ד') ונאמר ואמרת אליהם כה אמר ה' אל' ביום בחרי בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב (יחזקאל כ' ה') ונאמר העולה על רוחכם היו לא תהי' אשר אתם אומרים נהי' כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן (שם כ' ל"ב).

ובזוהר משפטים ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וגו' זכאין אינון ישראל דקב"ה בעי לייקרא לו יתור על שאר בני עלמא בקדמייתא אמר לון ואתם תהיו לי ממלכת כהנים לא אעדי רחומתא סגואי מנהון עד דקרי לרן גוי קדוש דאיהו יתיר לא אעדי רחומתא סגיא מנהון עד דקרי לון כי עם קדוש אתה לא אעדי רחומתא מנהון עד דקרי לון ואנשי קודש תהיון לי דאיהו יתירא מכולהו ע"כ. ובפסיקתא דרב כהנא פיסקא יהודה וישראל אות ז' אמר ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי נקראו ישראל סגלתו של הקב"ה ממה שכתב והייתם לי סגולה וגו' מה הסגולה חביבה על האדם יותר מכל מה שיש לו כך ישראל חביבין לפני הקב"ה מכל האומות שנאמר ונתנך עליון על כל גויי הארץ וכן הוא אומר ברוך תהי' מכל העמים אר"י בן קרחא או שמא תפקע האוזן של שומע כמו שעבד מסגל מאחר רבו והבן מאחר אביו והאשה מאחר בעלה כן אתם מסגלים ת"ל כי לי כל הארץ פי' שמא יקשה על השומע לשמוע דבר גדול כזה על ישראל שהבורא עולם לקח אותנו לו סגולה ואוצר החביב מכל וירצה השומע להקטין הענין שהכונה כמו האשה והעבד והבן מסגלים דבר קטן

ב מ ק ו מ ה ק ד מ ה

דהרי תנאי זה קדם קבלת התורה וכמ"ש, ועוד דע"כ הוא כופר בחלקי התורה ולא דמי לשאר מצות שאמרו יעבור ואל יהרג במתכוין להעביר דהתם דוקא יעבור כיון שמתכוין להעביר על אמונתו אבל אינו אומר לו שיאמין ויודה שאין תורת משה אמת ח"ו, וראי' לזה מצאתי משו"ת הרדב"ז ח"ד סי' צ"ב שנשאל בראובן שאונסין אותו לחזור לדת ישמעאל אי חייב למסור נפשו כיון שהישמעאלים אינם עובדים ע"ז אדרבא מיחדים את ה' יחוד שאין בו דופי ולאחר האריכות כתב זאת ועוד אחרת שצריך להודות שהיה שם אצלם אדם שמעלתו היא למעלה ממעלת מרע"ה וזו הריסה בכל הדת וגדולה מזו אני אומר שאם אונסין לעבור על אחת מכל מצות התורה באומרים שאין תורת משה אמת או שאנחנו החלפנו אותה כאשר הם אומרים ושלא צוה הקב"ה על ככה שחייב למסור את נפשו עליה אפילו להנאת עצמו ובצנעא ושלא בשעת הגזרה ויגעתי ומצאתי שכתב הריטב"א ז"ל כדברי ז"ל והוי יודע שאמונת הישמעאלים אעפ"י שהם מחדים את השם ע"ז גמורה חשובה ליהרג ואל ימיר שהרי המודה באמונתם כופר בתורת משה שאינה אמת כמו שהיא בידינו וכל כיוצא בזה ע"ז גמורה הוא ולא אמרו בשאר מצות יעבור ואל יהרג במתכוין להעביר אלא כשאומרים לו חלל שבת כדי לעבור על דתך לא שיאמרו חלל שבת שתהי' כמודה שאין תורתך אמת ולא צוה הקב"ה לשמור את השבת כך שמעתי עכ"ל.

הנה מבואר דכל שאינו מודה אפילו בדבר אחד בתורה א"כ הרי הוא ח"ו כמודה שאין תורתו אמת ושלא צוה הקב"ה כך נמצא הרי הוא כופר גמור ואין זה בכלל דין דיהרג או לא יהרג ואל יעבור כשאונסין אותו לעבור אלא זה הוא כופר בתורת ה' הנתנה לנו ביד משה כפירה גמורה ח"ו.

וכפירה באמונה זו הוא שגרמה בעונ"ה להתבוללות בין האומות ולחתערב בהם ח"ו כיון שלדעתם המופסדת כולם שוים הם א"כ למה לא יתערבו ביניהם כי כל זמן שלאדם יש לו מרגלית טובה שאין לשער גודל ערכו לא יחליפנו ולא ימירנו טוב ברע כי לו שויון יותר אבל דברים שווים ערך מתחלפין זה בזה ומזה בעונ"ה גרמה גם ענין של מיהו יהודי ושאר ענינים לפי שלא נמסרה במסורת גמורה גדלות עם ישראל מדור לדור לנגד העמים ולא כן עשו אבותינו ואבות אבותינו אפילו בזמנים שהיו בסכנה לא חשו ולא פחדו מלהגיד להם מה שהוא מעקרי אמונה וביבמות ס"א ע"א אתם קרוים אדם ואין או"ה קרויים אדם ובתוס' שם דהאדם גם או"ה קרויים אבל אדם רק ישראל נקראים וביבמות ס"ב עם הדומה לחמור. וכיוצא בזה הרבה ענינים.

ולא אכחד מעטי מה שראיתי לאחד המיוחד הגאון הגדול בעל תשובה מאהבה בהקדמה כסות

היא בעי לאיגיורי באתה אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קבלוה הלכה והיתה פילגש לאלפז בן עשו אמרה מוטב תהא שפחה לאומה זו ולא תהא גבירה לאומה אחרת וגם הגר היתה בת מלכים ונעשית שפחה לשרה ואנטנינוס שמש את רבי ועוד כמה וכמה וגדולה מזו אמרו ז"ל גיטין ל"ח חביבה להם לאו"ה בהמתם של ישראל יותר מנשותיהן ובגמ' חולין ע"ב צידונים יקראו לחרמון שריון תנא שניר ושריון מהרי ארץ ישראל מלמד שכל אחד ואחד מאומות העולם הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו על שם הרי ארץ ישראל ללמדך שאפילו הרי ארץ ישראל חביבין על אומות העולם ומהאי טעמא קנאו בהם אומות העולם כמ"ש שבת פ"ז למה נקרא הר סיני שמשם ירדה שנאה לעולם שע"י שנתקרבו ישראל לה' על קבלת התורה נתקנאו בנו האומות וירדה משם שנאה לעם עולם.

ודבר זה ה' מפורסם ומקובל בכל הדורות בין בני ישראל ואפילו העכו"ם שקראו לבנ"י ישראל עם הנבחר אמנם בעונ"ה בשנים האחרונות נראו סימני חולשה באמונה זו ואפילו בני תורה חגרים בארה"ב שח"ו טוענים כל בני בשר נבראו בשוה (איקאל בלע"ז) ושואין לדבר מזה במדינה זו ואשר יש להם לישראל שווי זכות עם העכו"ם ועל האומות הראשונים נאמרה, ובאמת כי הוא כפירה גמורה בדת משה ובתורת ה' ופשוט וברור שכל הכופר בדבר זה ואומר שעם בני ישראל איננו עם הנבחר ואינו יותר במעלות מאומות העולם הרי הוא כופר גמור אפילו שומר כל התרי"ג מצות רק שכופר בהא הרי הוא כופר גמור וגרע מעכו"ם השומר המצות שמקבל שכר עליהם כאינו מצוה ועושה אבל הכופר הזה אינו מקבל שכר ואדרבה נענש ככופר בכל התורה שהרי פשוט דבע"כ כופר הוא דמשה רבינו לא ה' גדול במעלות מכל חנביאים והקב"ה שאמר לו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ולתתך עליון על כל גויי הארץ וכל הפסוקים הנ"ל ח"ו אינם נצחיים ובאמת כי כפירה זו הוכנסה העיקר ע"י הליבעראלים וקאמאניסטים אשר כביכול עיקר יסודם להשוות קטן וגדול והי' כעם ככהן הכל אחד אבל תורתנו הקדושה אינה משוה כולם כאחד אלא מבדיל בין ישראל לעמים וגדולה מזו מצינו דאפילו בין ישראל לישראל איכא הבדלה והם כהנים לויים וישראלים והכהנים גדולים במעלתם ובקדושתם מישראלים ומצוה על כל ישראל לקדשם ואסור להשתמש בהם וכן הלויים פחותים מהכהנים וגדולים מישראל והכה"ג קדוש משאר כהנים.

ולא תאמר כיון דאין זה בכלל התרי"ג מצות ולא מצינו למוני המצות שימנו מצוה זו שיהיו ישראל מחויבים להאמין באתה בחרתנו ובהבחרם לחיותן עליון על כל הגוים זה אינו כלום, חזא דבאמת דא הוא יסוד מהיסודות לדעת קודם המצות דכל מי שאינו מאמין בזה אין לו כלל תרי"ג מצות

ב מ ק ו ם ה ק ר מ ה

עינים אות ו' שכתב ועדיין חובת ביאור אם רשאי ישראל לכרות ברית עם אחד מאומה אחרת אם גם הוא זוכר הברית וקיים מאמרו אף על זה פקחתי עיני ולבי כל הימים הסתכל בשלשה אבות ואי אתה בא לידי שאלה זו אברהם הי' עברי ראש המאמינים ואבימלך מעובדי אלילים וכתוב (בראשית ל"א כ"ז) ויכרתו שניהם ברית ואחריו יצחק בנו עם אבימלך ואחריו יעקב בנו עם לבן וא"ת קודם מתן תורה שאני חבט נא וראה גם איש שלמה מלך ישראל כרת ברית עם חירם כדכתיב (מלכים א' ה' כ"ז) ויהי שלום בין חירם ובין שלמה ויכרתו שניהם ברית ועיין תוס' יבמות כ"ג ע"א ד"ה ההוא עכ"ל.

ואנלי תמה על האי גאון ז"ל שלא זכר השר לפי שעה מדברי אליהו רבא בתנא דבי אליהו פ"ז שכתב וז"ל לכן ישמור אדם דברים בלבו שלא יעשה שותפות דברים עם עכו"ם ולא יכרות עמו ברית שכן מצונו באברהם אבינו שעשה שותפות עם אבימלך וסוף הדברים שכרת עמו ברית שנאמר (בראשית כ"א) ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית וכשכרת עמו ברית נתקבצו מלאכי השרת לפני הקב"ה ואמרו למה יכרות אברהם ברית עם עכו"ם אדם יחיד שבחרת משבעים אומות ולשונות אמר להם הקב"ה בן יחיד שנתתי לו למאה שנים אני אומר לו להעלותו עולה עם יעלהו מוטב הרי אתם יודעים שכוונתו היתה לטובה מפני דרך שלום ואם לאו יפה אתם אומרים שנאמר ויהי אחר הדברים האלה והאלקים נסה את אברהם וגו' וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו וגו' ואעפ"כ לא היתה כוונת הקב"ה לשחוט ולחקריב את יצחק אלא להעלותו לנסותו מכאן אמרו אין לך אומה בעולם שאינה משעבדת ומענה את ישראל יותר מכמה מאות שנים אלא בשביל שכרת אברהם ברית עם עכו"ם מכאן אמרו כל העושה שותפות עם עכו"ם לסוף הוא כורת ברית עמו ואם ת"ח הוא לא די שכורת עמו ברית אלא מזלזל הוא את תורתו ומזלזל שמו של אביו ומבזבז ממונו ומאלמן את אשתו ואינו ממלא את ימיו ומוסר את בנו לחרב ומגלה אותם מארצם ושוכרן לע"א וקושר שם רע לו ולבניו ולבניו בניו עד סוף הדורות עכ"ל ודברי הגאון בעל תשובה מאהבה צ"ע.

והא דלא תקשה לפ"ז דהרי גם יצחק ויעקב כרתו ברית וכמ"ש הגאון הנ"ל ואמאי לא נעשו גם הם נלפענ"ד דלא קשה מידי דודאי לא אסור אלא שישראל לא יכרות ברית עם עכו"ם כלומר שישראל יבקש כריתת חברית אבל היכא דהעכו"ם מבקש לכרות ברית מותר לו לכרות ברית מפני דרכי שלום אלא שאברהם לא הי' צריך להא דהרי אבימלך ממילא מתירא מאברהם דהרי הוכיח אברהם את אבימלך וכבר נענש עליו ולכן לא הי' אברהם מתירא מאבימלך אלא אבימלך מתירא ממנו ואפילו בזה אמר להם הקב"ה שכוונתו הי' לטובה מפני דרך שלום אלא לפי

שהוא התחיל ולא הי' צריך לזה לכך נענש אבל ביצחק מצונו שגרשו מארצו (תולדות כ"ו ט"ז) ויאמר אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי עצמת ממנו מא' ואח"כ כשראו שהצליח וה' עמו באו אליו ויאמר אליהם יצחק מדוע באתם אלי ואתם שנתם אותי ותשלחוני מאתכם ויאמרו ראו ראינו כי הי' ה' עמך ונאמר תהי נא אלה בינותינו בינו ובינך ונכרתה ברית עמך וכיון שהם בקשו להכרית ברית לא הי' יכול יצחק שלא להכרית מפני דרכי שלום ולכן שפיר לא הי' עליו שום איסור וכן ביעקב עם לבן כשרדף אחריו והשיגו אמר לו לבן ליעקב הבנות בנותי וגו' ועתה לכה נכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך א"כ לבן המבקש כריתת ברית הזו ולא הי' יכול יעקב שלא לכרות איברא דבאמת המעיין בתורתנו הקדושה יראה דבלבן עם יעקב לא מצונו כריתת ברית דלבן בקש לכרות ברית אבל לא מצונו ביעקב רק שאמר לבניו לקטו אבנים ויעשו גל ויאמר לבן ליעקב הנה הגל הזה והנה המצבה אשר יריתי ביני ובינך עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבור אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבור אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה אבל יעקב אבינו לא השיב לו כלום על זה וכנראה דבאמת יעקב אבינו לא כרת עמו חברית כיון שהשם אמר לו שלא יגע בו א"כ לא רצה לכרות עמו ברית ולא דמי ליצחק אבינו עם אבימלך והבן כי זה לפענ"ד נכון מאד בס"ד איברא דהרמב"ן עה"ת פ' וישלח עה"פ ואתה אמרת היטב איטיב עמך כתב בסופו וז"ל כי דרך הצדיקים לירא תמיד והיה מתירא אולי אפילו משיצא משם חטא בבואו בברית עם לבן בעכו"ם או בדבר אחר ושגיאות מי יבין ע"כ הנה מבואר מדברי הרמב"ן ז"ל דכריתת ברית עם לבן היתה באמת לחטא ליעקב אבינו ולפמ"ש אפשר לומר דבאמת יעקב אבינו לא כרת ברית עם לבן וכנ"ל ומיצחק לא קשה והרמב"ן ז"ל לא הזכיר מאברהם ויצחק שכרתו ברית עם אבימלך ודו"ק.

ומדברי התדב"א הנ"ל נסתר נמי תי' ג' של תוס' יבמות כ"ג ד"ה ההוא שכתבו דנ"ל דלא נאסרה כריתת ברית אלא דוקא בשבעה אומות מדכתיב גבי גבעונים וכו' ע"ש ומדברי התדב"א הנ"ל מפורש דבכל האומות אסור וע"כ או כתי' השני שתי משלמה שכרת ברית עם חירם מלך צור דגר תושב הי' או יאמר לפמ"ש לעיל באבימלך הכ"נ אולי חירם ביקש משלמה לכרות עמו ברית ובה"ג מותר וכנ"ל.

ועוד אחת אמרה נפשי כי ראיתי בתדב"א הנ"ל שהביא אחר הנ"ל בפ"ה וז"ל ישמור אדם דברים בלבו שלא יאכל עם עכו"ם על השלחן שכן מצונו בחזקיהו מלך יהודה שלא התפלל באימה וחלה חולי גדול שנאמר בימים ההם חלה חזקיהו למות שאכל עם עכו"ם על השלחן ולסוף נענש עליו עונש גדול שיצא ממנו מנשה שהעמיד צלם בהיכל מכאן אמרו כל האוכל עם עכו"ם על השלחן כאלו עובד

וְהָיָה לְהַאֲרִיךְ בְּכָל פֶּרֶט הוּא לֵאמֹר צוּרָךְ וְאִין זֶה
מִגְמַתִּי פֶה דוֹיֵל קָרִי בִי רַב הוּא אֲבָל בָּאֵתִי
רַק לִזְרוּ לְמִזְוִרִים וְהִרְבָּה יֵשׁ לְהִזְהִיר לְאֲחִינוּ בְנֵי
בְּפֶרֶט לְאוֹתָן שְׁטַעְמוּ טַעַם לִימוּד בַּחֲכָמוֹת הָאוֹמוֹת
שֶׁרִבִּים מֵהֶם עוֹשִׂים הֵכֵל כְּדִי לִקְרֹב וְלֹא לִרְחֹק וּלְמַצֵּא
חֵן בְּעֵינֵיהֶם וְרוֹדִפִּים אַחֵר אֲהַבְתָּם וּמִתְחַבְּרִים עִמָּהֶם
וְאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים עִמָּהֶם וְנוֹתְנִים לָהֶם מִתְּנוּת וּפַעַם
בָּא מַעֲשֵׂה לִידֵי בָּאֵחָד מִבְּתֵי כְּנִסְיֹת הַחֲשׁוֹבוֹת
שֶׁנִּתְבַּקְּשָׁתִי לְדִרוֹשׁ לָהֶם בְּדַבְּרֵי תוֹרָה וְהֵאֲרַכְתִּי שֶׁם
בְּחַא הַלְכָתָא וְהִתְרַעְמוּ קִצְתָּם חִיתְכֵּן בְּמִדִּינָה זֹאת שְׁכֵלָם
שׁוֹיִם לְטוֹבָה לְדַבֵּר עַל עֲכוּ"ם כֹּה זֶה עֵינִי שֶׁל רֵאֲסִיזִים
וְעוֹד וְעוֹד וְהִרְאֵתִי לְדַעַת שֶׁהֵם בְּאֵמֶת עוֹבְרִים עַל אִיסוּר
דְּאוֹרִייתָא בְּלֹא דֵּלָא תַּחֲנוּם וְאִם הֵם אֵינֶם מְרִגִּישִׁים
בְּעֶצְמָן שֶׁאֲנַחְנוּ עִם הַנִּבְחָר עַל כָּל הָאוֹמוֹת הֵרִי הֵם
חִ"ו כּוֹפְרִים בְּכָל הַתּוֹרָה וְיֵשׁ לְהַאֲרִיךְ בְּזֶה חִרְבָּה.

וְכִמְיָהוּ כְּמוֹבֵן זֶה דּוֹקָא בְּעוּ"ם שֶׁלָּא קִבֵּל עָלָיו
ז' מִצְוֹת בֵּינָם אֲבָל עֲכוּ"ם שֶׁקִּבֵּל עָלָיו ז' מִצְוֹת
שֶׁנִּצְטָווּ בָּהֶם בֵּינָם וְנַעֲשֶׂה גַר תּוֹשֵׁב מִצְוָה לְהַחֲיוֹתוֹ
וּמִתֵּר לְרַפְּאוֹתוֹ חֲנוּם אִם יִרְצֶה וְכֵן מִתֵּר לִיתֵּן מִתְּנָה
לְעוּ"ם מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם בְּעוּ"ם שֶׁמְכִירוֹ אוֹ שֶׁהָעוּ"ם
נָתַן לוֹ מִתְּנָה אוֹ שֶׁמִּצָּפָה שִׁיתֵּן לוֹ מִתְּנָה גְּדוּלָּה מִזֹּו
אֲבָל בְּסֵתֶם הַמַּהֲנִיחֻ עוֹבֵר בְּלֹא תַּחֲנוּם.

וְהִנֵּי בְּזֶה בְּאִזְחָרָה חֲמוּרָה לְכָל בָּאֵי שַׁעַר סַפְרָא זֶה
שֶׁלָּא לְסַמּוֹךְ עָלֵי דְּבָרֵינוּ לְפַסּוֹק שׁוּם הִלְכָּה
לֹא מִסְפְּרֵי זֶה וְלֹא מִסְפְּרִים אַחֲרֵים שֶׁחֲבָרְנוּ בַּעֲזָה"י
בְּלִי עֵינִי הִיטֵב בְּמִקּוֹר הַהִלְכָּה וְרַק אַחֲרֵי שִׁתְּבַרֵּר
לָהֶם אֲמִיתֵת הַדְּבָרִים לְפִי דַעַתָּם, הַגְּדוּל לְפִי גְדֻלּוֹ
וְהַקְטֵן לְפִי קִטְנוֹ וְאִם יִתְקַבְּלוּ דְּבָרֵינוּ עֲלֵיהֶם אֲצַרֵּף
עִמָּהֶם וְאֲמַטִּינָא כְּשׁוֹבָא מְכַשּׁוּרָא וְאִנִּי מִבְּקֵשׁ מְכַל
שׁוֹחֲרֵי הָאֲמֵת שֶׁאִם יִמָּצְאוּ אִיזָה שְׁגִיאוֹהֶם בְּסַפְרֵי נָא
לְהוֹדִיעֵנוּ אוֹלֵי אוֹכֵל לְבָרֵר וּלְפַרֵּשׁ דְּבָרֵי וּבִאֵם לֹא אוֹי
עֲכ"פ אֲתַקְּנֵם בְּסַפְרֵי הַבָּאִים בְּס"ד כְּרָאוּ וְכִיאוֹת לְכָל
מוֹדָה עַל הָאֲמֵת, כְּמ"שׁ הָאֵל דְּרַבִּי דִּקְסָנוּתָא הוּא
וּבִזְקוּנִיתָּהּ חֹר וּמִשְׁנֵה לֹא זֶה מִמְקוֹמָהּ אוֹ כֵּאֵן קוֹדֵם
שֶׁקִּבֵּלָהּ וְכֵאֵן לְאַחֵר שֶׁקִּבֵּל מֵרַב וְכִיּוֹצֵא בָּהּ וְזֶהוּ מִדְּרָךְ
הַחֲכָמִים הַגְּדוֹלִים וְכ"ש לְמַעוֹטֵי דַעַת.

וְהִגֵּם שְׁאֵנִי מוֹדָה בְּקוֹצֵר חֲכָמֵי שְׁאִינְנָה תְּמִימָה
וּבְחֹסֶר יִדְעָתִי שְׁאִינְנָה שְׁלֵמָה וְאִינְנִי חֲכָם
מְכַל בְּנֵי דוֹרִי וְאִם אֲמַר הַנְּבִיא (דְּנִיָּאֵל ב') וְאֵנָּה לֹא
בַּחֲכָמָה דְּאִיתִי בִּי מְכַל חֵינִי וְגו' וְכ"ש לְקִטְנֵי דַעַת
כְּמוֹנֵי מ"מ אִינְנִי מִתִּיאֵשׁ שִׁינְלִיחֻנוּ אֲלֵקִי וְיִצְלִנִּי
מִשְׁגִּיאוֹת לְאַחֵר הִיגִיעָה כְּפִי יִכְלָתִי וְהִשְׁגַּת שְׁכֵלִי
וְיַחֲנִנִּי בְּמָה שִׁידַע מְכוּוֹנִיתִי וּמִצְפוּנִי לְבִי בְּמָה שֶׁבִּקְשָׁתִי
לֹא כְּפִי פְעִלִי וְיִכְלָתִי וְכִמּוֹ שֶׁאֲמַר חֲסִידוֹ (דְּח"י א' כט')
יִדְעָתִי אֲלֵקִי כִּי אֲתָהּ בּוֹחֵן לִבִּי וּמְשַׁרִּים תִּרְצָה וְאִמְנֵם
כִּי בַּעֲזָה"י יִגְעָתִי עַל כָּל הַלְכָּה וְהַלְכָּה וְלֹא כְּתַבְתִּי
מִקּוּפִיָּא וְח' אֲלֵקִים נָתַן לִי לְשׁוֹן לִימוּדִים לְדַעַת לַעוֹת
אֵת יַעֲקֹב דְּבַר כִּי הַחֲכָמָה הִתְנוּנָה בְּאֵדָם הֵן רַב הֵן מַעֵט
אִינָה רַק לוֹ לְעַצְמוֹ כ"א לְהוֹעִיל גַּם לְאַחֲרִים.

ע"ז וְאוֹכֵל מִזְבְּחֵי מִתִּים וְאִם ת"ח הוּא מְזוֹלֵל אֶת
תּוֹרָתוֹ וּמַחֲלֵל שֶׁם אֲבִיו שְׁבַשְׁמִים וּמִבְּזֵי אֶת מִמּוֹנוֹ
וּמֵאֲבָד אֶת בְּנָיו וּמִפִּיל אוֹתָם בַּחֲרֵב וּמִגִּלָּה אוֹתָם
מֵאֲרָצוֹ ע"ש וְדָבָר זֶה מְבֹאֵר גַּם בְּש"ס דִּילָן שֶׁלָּא יֵאָכֵל
עִם עֲכוּ"ם עַל הַסְּעוּדָה וְאִפִּילוּ מִשְׁלוּ וּבְעוֹנָה גַּם זֹו
צָרַעַת מִמֵּאֲרֵת שִׁיּוֹשִׁיִּים וְאוֹכְלִים יַחַד בֵּין בְּמִקּוֹם
הַמִּלְאָכָה וּבֵין בְּבֵתִי סַפֵּר עֲמָמִים שֶׁהוֹלְכִין בָּהֶם וְכ"ש
שְׁקוֹרְאִין עֲכוּ"ם לְבִתְיָהֶם וְאוֹכְלִים עִמָּהֶם וְיֵשׁ לְהִזְהִיר
בְּזֶה מְאֹד מְאֹד.

וְלֹא אֲמַנֵּעַ גַּם מִלְחָעִיר בְּדִין דֵּלָא תַּחֲנוּם לְעוּ"ם
וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' יְבָמוֹת הַנ"ל וְכ"כ כָּל הַפּוֹסְקִים
דְּדִין דֵּלָא תַּחֲנוּם לְכ"ע נוֹהֵג בְּכָל הָאוֹמוֹת וּמִצְוָה זֹו דֵּלָא
תַּחֲנוּם מִתְחַלֶּקֶת לְכַמָּה דִּינִים וְכוּלָם הִלְכוֹת קְבוּעוֹת הֵן
לֹא תַּחֲנוּם לֹא תִתֵּן לָהֶם מִתְּנָת חֲנוּם ב) לֹא תִתֵּן לָהֶם
חֲנִיָּה (בְּקִרְקַע ג) לֹא תִתֵּן לָהֶם חֵן וּבְגַמ' ע"ז דָּף כ'
וְאִסוּר לְמִרְ לְיִשְׂרָאֵל כְּמָה נָאָה עֲכוּ"ם זֶה אוֹי מַה
נִחְמַד וְנַעֲשִׂים הוּא זֶה וּבִירוּשָׁלַיִם לֹא תַּחֲנוּם לֹא תִתֵּן
לָהֶם חֵן בְּלֹא תַעֲשֶׂה הֵנָּה הָאוֹמֵר כְּמָה נָאָה עֲכוּ"ם זֶה
חֲרִי הוּא עוֹבֵר בְּלֹא דְּאוֹרִייתָא וְכַתְּבוּ הַסַּמ"ג (לְאוֹיִן
מ"ח) דְּמִדְּבַר בְּאוֹתָן שֶׁלָּא נִצְטָווּ לְחֹרְגֵם וְאִסוּר
לְסַפֵּר בְּשִׁבְחָה מַעֲשִׂיו אוֹ שִׁיחֲבַב דְּבַר מִדְּבָרֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר
לֹא תַּחֲנוּם לֹא יִהְיֶה לָהֶם חֵן בְּעֵינֶיךָ מִפְּנֵי שְׁגוֹרָם לְהַדְּבֹק
וּלְלַמּוֹד מִמַּעֲשֵׂיהֶם הָרַעִים, וּבְסַפֵּר מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ מִצְוָה
תַּכ"ו מְשַׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה כִּי הִדְּבִיר עוֹשֶׂה רוֹשֵׁם בְּלֵב
הָאָדָם וְאִם יִקְבַּע בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וְיַעֲלֶה עַל שִׁפְתָּ לְשׁוֹנוֹ חֵן
עֲכוּ"ם יִהְיֶה נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיהֶם אוֹ הוּא אוֹ זֶרַעוֹ בְּשִׁמְעוֹ
אֲבִיו אוֹ אִמּוֹ מִשְׁבָּחִים וְיִבֹּא לְהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם וְאוֹלֵי
יִלְמּוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם הָרַעִים וְלִכֵּן נִמְנָעוּנִי מִתּוֹרָתִינוּ
הַקְּדוּשָׁה מִמִּצְוָה בְּעוּ"ם תּוֹעֵלֶת וְחֵן הֵן בְּמַחֲשַׁבָּה וְהֵן
בְּדִיבּוּר וְהֵן בְּמַעֲשֵׂה וְשֹׁא לִיתֵּן לָהֶם מִתְּנָת חֲנוּם וְעֵינִי
חִינּוּךְ מִצְוָה הַנ"ל וְאִין כּוֹפְלִין לָהֶם שְׁלוֹם לְעוֹלָם
וְאִסוּר לְרַפְּאוֹתָן בְּחֲנוּם וְאִפִּילוּ בְּשִׁכָּר רַק מִפְּנֵי דְרָכֵי
שְׁלוֹם וּבְחֲנוּם לְעוֹלָם אִסוּר וְאִסוּר לְהִנִּיחַ עֲכוּ"ם בֵּינֵינוּ
אִפִּילוּ אֲרַעִי וְאִם עוֹבֵר מִמִּקּוֹם לְמִקּוֹם בְּסַחֲוֹרָה לֹא
יַעֲבֹר דֶּרֶךְ אֲרָצֵינוּ עַד שִׁקְבֵּל עָלָיו ז' מִצְוֹת בְּנֵי נָח וְעֵינִי
י"ד ס' קנ"א וְח"מ ס' רמ"ט פְּרָטִי דִּינִים דֵּלָא
תַּחֲנוּם.

וְעַלִּינוּ לְשִׁבְחָה מִנְּהַג אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים בְּכָל עֵרִי
יִרְאֵפָּה ז"ע וְהִי"ד כְּשֶׁהֵיוּ מְדַבְּרִים מֵאוֹמוֹת
הָעוֹלָם אוֹ מִעֲכוּ"ם הֵיוּ מְדַבְּרִים בְּלִשׁוֹן נִקְיָה לְחַבְדִּיל
בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים וְלְעוֹלָם כְּשֶׁחֲזָכִירוּ יִשְׂרָאֵל וְאֲח"כ
עֲכוּ"ם אֲמָרוּ לְחַבְדִּיל וְכִשְׁהֵיוּ רּוֹאִים עֲכוּ"ם אִישׁ אוֹ
אִשָּׁה נָאִים הֵיוּ אוֹמְרִים כְּמָה מְכוֹעֵר הָאִי עָרַל אוֹ
מְכוֹעֵרֶת הָעֵרְלִית וְכִשְׁהִי עֲכוּ"ם נָח לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל
קִרְאוּהוּ אִיִּין אוֹמַעֲרִלִיכַעַר עָרַל וְכִשְׁעוּ"ם מִת לֹא
אֲמָרוּ עָלָיו מִת כְּמוֹ עַל יִשְׂרָאֵל וְכִשְׁהִי חוֹלָה לֹא אֲמָרוּ
עָלָיו בְּלִשׁוֹן שֶׁאֲמָרוּ עַל חוֹלָה יִשְׂרָאֵל וְעַל בֵּית הַקְּבֻרֹת
שֶׁל עֲכוּ"ם לֹא קִרְאוּ בֵּית הַקְּבֻרֹת אֲלֵא בֵּית פ' טִמָּא
וְכֵן בְּכָל הַדְּבָרִים הֵכֵל עַל דֶּרֶךְ שֶׁאֲמָרוּ ז"ל בֵּית גִּלְיָא
קוֹרִין לוֹ בֵּית כְּרִיא עֵין כָּל קוֹרִין לוֹ עֵין קוֹץ וְחָבֵל עַל
דְּאֲבָדִין וְלֹא מִשְׁתַּכְּחִין.

ב מ ק ו ם ה ק ר ט ה

החסודה והצנועה, שמסרו נפשם על קדוש-השם, על-ידי הנאצים הארורים ימח שמם. זכותם תגן עלי כל הימים, מחיצתם עין לא ראתה זולת רבון העולמים, — שאזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, בתורה ועבודה כל ימי חיי כלו, וללמד לתלמידים הגונים, ולהוציא לאור סודותיה הטמונים, של יקרה מפז ומזהב ופנינים, וברך אברך את כל תלמידי, אמצם וברכם א-ל שדי, עד שיבלו שפתותם מלומר די, ועוד בברכה יצאתי, לבני עדתי יברך ה' את כל אחד מהם, בברכת כהנים לנשיהם ולבניהם, ואחרון אחרון אני בא, אחי ואחותי וכל המשפחה, וכל הקרוב קרוב לברכה, ויברך אותם ה' אלף פעמים ככה, והאשה אשר עמדי, לעזר ולא כנגדי, זה היא זכותה, יושבת גלמודה בביתה, ואני בני מדרשא, כל ימי הששה, וברכת חורים אברך את הנערים, בני אליעזר זאב, דוד שלמה, עמרם, משה, אבי שבשמים פתח לחם השערים, שערי חכמה בינה ודעת, והסר מהם חמה וכעס, ויקוים בהם תורה וגדולה יחדיו צמודים, יראי ה' צדיקים וחסידיהם, ורבות בנות עשו חיל, מעוט רבות שתיים, מרים מלכה, ורחל לאה בנות ציון וירושלים, שקר חחן וחיופי חבל, בעלי תורה גדולי התורה. יחי' לחם חבל, נשים צדקניות לאמותם אחובה, עד יבא ינון לבת חשובבה, ונשוב לציון ברננה, בב"א.

דברי עבד לעבדי ה' המודה על העבר ומתפלל על העתיד העמוס בעבודת הקודש בכתף ישאו החותם ברעדה בלב ונפש.

מנשה הקטן

יום ג' לסדר באר את התורה הזאת לאמר ה' מנחם אב יומא דהילולא דהקדוש האר"י החי זי"ע ועכ"י.

ואני משביע באלקים בורא הכל כל חכם לב שיעיין בספר הזה ויראה בו שום טעות ולא יוכל להודיעני שיתקנה או מלה מסופקת ששיבנה אל הישרה ואל יעכבהו מזה הענין שאין הספר שלו ולא ירצה לטרוח במה שהוא פועל לאחרים או שיחוש מלטותא דהמחגיה בספרים של אחרים כי לחכמים המלה על החכמה ואמר (משלי ז') אמור לחכמה אחותי את אעפ"י שהכסילים חומלים על סכלותם ואינם מניחים אותה כמו שאמר (איוב כ) יחמול עליה ולא יעזבנה, אנכי אשמח בו אם יגיחנה ואתן לו תודה אם יתקנה ויבקש עון ולא ימצאנה.

ואחרי כן אני מבקש מכל מבקשי חכמה שמעיין בו בשם הבורא ית"ש שיכוין את לבו בעת שיקרא בספר זה ויכוין בו כוונתי לבקש את האמת ויעזוב התואנה והערבוב או הקנאה שאני הקדמתי לגלות מה שלא נודמן לו ולא ירע עינו בקנאתו על מה שנודמן לי ולא לו כי לכל תלמיד יש לו מה שפסקו לו מן השמים ואז תשלם לו הטובה ותתום לו התועלת עיונו בספר זה בעזרת הא-ל המלמד לאדם דעת ונצליח לחרבות דעת ה' כמו שאמר (חבק' ב) כי תמלא הארץ לדעת את כבוד ה' כמים יכסו על ים.

ומעתה רוממת א-ל בגרוני, לחקדים ברכות לקוני, הוא אשר בראני, ובתורתו האיר עיני, ומכל צרה הצילני, ברוך שהחייני וקיימני, וחגיעני עד הלום, לראות חלק חמישי מספרי יוצא לאור היום, ובכאן בן יכבד אב, בחייו ולאחר חייו, הגם שלוקח ממני צעיר לימים עלה על מוקד צדיק תמים, שם האחד המיוחד אאמו"ר אליעזר זאב, מאד הגדיל עלי כאב, בראותי נעקד עם גדולי דעה, יחד עם אמי מורתי רחל לאה,

שאלות ותשובות

משנה חלק חמישי הלכות אורח חיים

סימן א'

המנהיג תפילין בחזקת כשרים ובדקם ונמצאו פסולים
אי צריך תשובה

ב"ה ליל שישי לסדר ויאמן העם התשכ"ח ברוקלין נ"י
יצ"א.
כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם ראש בשמים צדיק
תמינ' חוב"ס בעל תריסין מוכתר בקילוסין וכו' כש"ת מוה"ר
שלום יחזקאל שרגא רובין האלבערשטאם שליט"א אדמו"ר
מציעשינו ברוקלין נ"י יצ"א.

אחדשכ"ג.

בדבר שנשאל נאחז שקנה תפילין מסופר מוחזק בשכרות
והניחם ואחר זמן נתן לבדקם נכבד ומלא חסר פרש
ונמלא שלא הניח תפילין ונפשו עגומה עליו חדא על שלא הניח
תפילין והשנייה שעשה כל הצרכות לבעול במשך הזמן הזה והוא
חרד לדבר כי ומצאק תשובה על שגגות וכו' הבין תשובה פומי'
סי' עי' ח"ג שדן בכענין זה במי שהניח תפילין של ראש על מנחו
שלא במקום הראוי והפמ"א השיב לו דמה שעבר על מ"ע של
הנחת תפילין כבר נמחל לו שהרי אמרו ז"ל עבר על עשה וש
חינו זו משם עד שמחלין לו ובחשונה נחפז לו לגמרי ואין צריך
שום חשיונות וסיגופים אבל על צרכות שעשה לבעול וכו' יש
לשיטת הרמב"ם דעובר משום ל"ח דאורייתא הכס שהראש
והתוס' הסכימו דלא הוי אלא דרבנן והביאם המג"א א"ח סי'
רע"ז גם יש לזכר שיטת הגר"ש"ק בחכ"ש א"ח כ"י לניח סי' ע"ט
בשם הפוסקים דכל שצרך דרך צרכה לא שייך לא תשא דאורייתא
ע"ש א"כ לכאורה צריך תשובה מרובה אמנם לפי מהבנינו
שנוכחים לומר בשכמל"ו אחר צרכה תפילין של ראש א"כ חיוקן
בזה כבר דלא הוי צרכה לבעול כמו דהביא הב"י א"ח סי'
כ"ז בשם הירושלמי דדין דנסיב עיגולא ומצרך עליו והוא לא
אחי צידה צריך לצרכה עליו זמן תניח א"ר תנחום צריך
לומר בשכמל"ו שלא להזכיר ש"ש לבעול ע"כ.

והנה יפה דקדק מתשובת פמ"א הבי"ל אלא דכ"ז אי השאלה
היחה בתפילין של ראש גם בדין אבל כ"ג לא פי'
נאחז תפילין היחה החסרון אי בשל ראש או בשל יד ועכ"פ
אפילו נימא דגם בדין השאלה על השל ראש מימ להחלמ
במקום אחר צריך לצרכה גם אם היה החסרון בשל יד דכ"פ
בשל יד הרי אין הוא אומר בשכמל"ו ומה יש לו לעשות. *
ועלה בדעתי לומר דאכתי יש לו רפואה למכתי ולכאורה
ועיין עוד ח"ג סי' ק"י וח"ו סי' ר"פ, רפ"א.

נראה דהא דאמירת בשכמל"ו מוטיל שלא יהיה צרכה
לבעול היינו כשאומר חיוקן סמוך לצרכה וכן כחז השני'
הקדוש להדיא שלא להפסיק בין צרכה על מנחו תפילין שאנו
מצרכין בכל יום על תפילין של ראש לבשכמל"ו אמנם ראיתי
באשל אצרכה א"ח סי' כ"ב שכתב דצרכי השליה הם רק
לכחילה ומדת חסידות אבל בדיעבד לא ולא עוד אלא אפילו
היכה שצריך צרכה לבעול ממנו יחזק מוכרח לומר בשכמל"ו
מימ איני אלא מדת חסידות לאומרו מיד בלי הפסק כדי שלא
יבא לידי שכתב אבל גם כשפסיק הצרכה ואומר אח"כ
בשכמל"ו מהני לכ"ע וחיוקן האיסור ע"ש. וקלם אמרתי
להוכיח כדצריי ז"ל מלשון הירושלמי שכתבו דדין נסיב וכו'
ומצרך עליו ולא אחי צידה צריך לצרכה עליו שנית א"ר תנחום
צריך לומר בשכמל"ו שלא להזכיר ש"ש לבעול ולכאורה יש לדיוק
למה לא אמר א"ר תנחום קודם שצריך לצרכה שנית והבין ה"ל
ולא אחי צידה מצרך בשכמל"ו על שצריך צרכה לבעול וצריך
לצרכה עליו שנית דאז הוי מוכרח דבשכמל"ו קודם הצרכה שנית
יעביד ה"ל א"ר תנחום וצריך לצרכה בשכמל"ו קודם הצרכה
וע"כ דאין נפ"מ מחי יאמר בשכמל"ו ולכן לא התנה קודם או
אחריו ודו"ק.

אלא דלפ"ז בדין נמי ה"י אפשר שיחשוב כמה זמן יש לו
התפילין וכמה צרכות עשה לבעול ויאמר בשכמל"ו על
כל צרכה וצרכה וחיוקן מה שקלל בצרכה לבעול וירושלמי
ה"ל איצרא דאני מסופק במי שצריך כמה צרכות לבעול אי
צריך לומר בשכמל"ו על כל צרכה וצרכה שצריך לבעול או שדי
לו לומר פעם אחת על כל צרכה שצריך בשכמל"ו ואפשר שיש
חילוק בין צירכן בזה אחת או די בבשכמל"ו על צרכה הצרכה
אבל כשלא צירכן אלא בזמן הצרכה צריך לצרכה על כל אחת ואחת
וה"ל ואין בזמן גרמא לצרכה עכשיו דין זה ולעין באחרונים
דילמא כבר כתבו מה. גם כי יש עוד לזכר שיטת הגח"כות ח"מ
סי' רל"ד דאשוגג דרבנן אין צריך כפרה והביאו כמה מאחרונים
ואף שבמקום אחר הקשתי עליו מ"מ כמה פוסקים הסכימו לו.
והנה עד הגכ כתבתי לפי מה שבי' דימה שאלה דידן
לשאלה הפמ"א ז"ל צרם לקושטא דמילתא נלפע"ד
דידן דידן לא דמי להא דפמ"א ודידן לכ"ע לא צריך תשובה
כלל ואפילו לא צריך בשכמל"ו בין על ש"י ובין על ש"ר חף
הוא מפשע והטעם דהכא לאו שוגג הוא במה שלא הניח
תפילין דליכא חייב כפרה כבכל שוגג אלא אנוס הוא ואנוס
רחמנא פטריה במי שציעית דף י"ז אי שלא בשעת וסחא אנוס
הוא ועיין רמב"ם פ"ב משנגות וחוס' ביטל כ"כ ריש ע"ב
וביב"ד סי' קפ"א סי' דמ"א שם וכתש' גז"י ח' סי' ל"ז
שוב מצאחי דבמהרה"א א"ז סי' קכ"ט כתב דבשכמל"ו צריך
לאומרו מיד בלא הפסק והביאו במחז"א א"ח סי' ל"ד.

או רוצים ואין לו עוד לחשוב בדבר דלמא לא כווננו כהלכה ולכן פטורים מן הקרבן ולא כנוביי דהפטור דרבים הוא מפני שהבי"ד מביאין אלא הפטור הוא משום אונס וכן פ"ה באחרונים.

ובעין זה מצינו צמי שאלו צמר צהבה ולא צדק אחר י"ח עריפות ולאחר שאלו צמר צהבה עריפות מקרי אונס ופטור מחטאת ובעצם כיון דקרייל דאין צריך לצדוק אחר י"ח עריפות אי מעטס הרשבי"א או מעטס הבי"א או מעטס הפמ"ג אי מכל הטעמים עכ"פ לא צ"ו חזיל לצדוק צתר י"ח עריפות וכדי מהג כל העולם וסמך ליה על הרוב אשר אמר חורב רוב צהמות כשרות הן ה"ל אונס ממנו וכדי"ן בן הוא לאחר שכבר דשו צה רבים כהלכה זו.

עוד ה"ה אפשר לומר לפמ"ש הרמב"ן ז"ל פ' שפטים ועוד דהקב"ה לא יצא להכשיל רוב ישראל באיסור חורב ח"ו ומשמרם מן העון ולפי"ז י"ל דיוחד שפ"ש ה"ה בוראח צ"ד אכתי יש לו לחשוב דלמא שגגה הוא אצל רוצים שפ"ו ודאי לא יצא הקב"ה וא"כ אין עליהם לחשוב כלל שגגה הוא ולכן הוא אונס וכל דבאמת מלאו שגגה הוא לרבים צ"ל דלא אמר הרמב"ן אלא על הרוב כמובן ועוד יש חרולים צ"ה. ועיין רש"י ש"ת סי' ק"ז יסוד חדש דכל שאנו דנין ומחליטין אותה לאיסור אפי"ה שכלפי שמיא גליא דהיא אונס אי"ה מי"ה חייב בצ"ה עליה מיתה ועיין אור שמח פ"ה מה' שגגות ה"ו שכתב ג"כ בעין זה לענין עומאח דרביי שחזקתה עומא חף דלא נכחיש המליחות דאפשר שלא נעמא לפעמים ודו"ק.

בחזור לגניינו עכ"פ אומר אני דבאפילין כיון דלקח מסופר מחזק בחזקת כשרות אף שכי' יכול לצדוק בחפילין בשעת קנייתו מי"ה כיון דרוב העולם אין בודקין בחפילין בשעת קנייתן אלא סומכין על הסופר כמומחה שכתבן או מוכרן אם הוא בחזקתו ומניחין אותן כך ממילא כבי"ן בן ובר"ל אונס גמור לכ"ע צבתי חפילין. דומיא דר"ה עריפות. ומעשה מיושב נמי במי"ה צדוק ג' כיון דרוב העולם יוכר העיבור צדוק ג' וצ"ו חכמים לצדוק צ"ה וכו' לא עשה בן חייב על שגגתו אצל המי"ה אחר ג' אף שצ"ה ימלא לפעמים שלא יכר העיבור אלא לאחר ג' מי"ה כיון דרוב העולם יוכר העיבור ולא צ"ו חכמים לצדוק יותר אפילו נמלא אח"כ משוברה כרי זה אונס ולא שוגג כנלפע"ד.

איברא דנלפע"ד לומר דכ"ה אפי"ה ידי מלוחו ילא לפי"ה דקרייל חישב לפשות מלא ונאנס ולא עשה מעשה"כ כאלו עשה וא"כ כ"ה כיון דחשב לפשות ולקיים מצות חפילין ונאנס ולא קיים מי"ה מעשה"כ כאלו קיים שוב מלאחי צ"ה א"ה סי' ל"ט שכתב בן לדיא כענין זו וכתב דכ"ה ככלל צדוק ה"ה חילו ופועל ידיו חר"ה פ"ה וצדוק שנינו.

רבאמת כי יש לי ראי' גדולה מהקורא בסי"ה ונמלאת פסול צלמא בקריאה וצריך על קריאתה דלא מצינו בשום מקום שצריך חשבה על הצרכה כשהסי"ה ביחא מחזקה כשרות ואדרבה לדעת רוב הפוסקים אפילו מה שקרא קודם שראו שפסולת ילא ידי קריאה ולדעת קצת אחרונים נכון לקר'א

אריכות גדול בדין אונס פ"ה ובאחרונים מה שדברו מה ומעשה כ"ה נמי הרי אין לך אונס גדול מה מאחר שהסופר הוא מחזק בחזקת כשרות ופי"ה נאמן באיסורין וכ"ה צ"ה שצ"ד ופי"ה חוס' ר"ש גיטין ובמא"י ש"ס ואפילו קנה מסופר מחזק כשרות שאינו יכול לכתוב חפילין מי"ה ה"ה נאמן וכמו א"ה או מי שאינו יודע לנקר דנאמנים משום דבי"ה ללמוד פ"ה וממילא אונס הוא ואונס רחמנא פטריה משום עיגש ואינו צריך תשובה וכפ"ה.

ונתתי לצי לחקור מה"ה דקרייל כוריות דף ג' פ"ה יחיד שפ"ש כבוראח צ"ד חייב חטאת וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ג משגגות ה"ה ורבים שפ"ו פטורין ולבאור"ה אח"כ חייב כיון שפ"ש ה"ה בוראח צ"ד אין לך אונס גדול מה ומה כי' לו לפשות ובהחורא אח"ה פ"ה החורב אשר יורוד ואפילו יאמר לך על ימין שהוא שאלו חשמת וא"כ למד שפ"ה שוגג ולא אונס והלא אונס הוא פ"ה החורב. ואם נאמר דמפני שפ"ה ה"ה בוראח צ"ד לא מקרי אונס א"כ אח"כ רבים שפ"ו פטורים משום דהם אנוסים ומי"ה. עוד מצינו במי"ה ח"ה יצמחו צדוק ג' חדשים ונמלאת משוברה חייב קרבן ואם יצמח אחר ג' חדשים ונמלאת משוברה פטור מן הקרבן דכרי אונס הוא ומי"ה הרי כאלו וכלן כשיגג נשא חטא אח"כ שלא במקום מלאה ואם כאלו חשבוין לה לשוגג גם כאלו נחשבו ואם לאו גם כאלו נקרא אונס.

ובעמדי משתומם בינומי צו"כ"י סי' ל"ז ה"ה שכתב עמד על מדוכה זו ויאלא לחדש דיתיד שפ"ש ה"ה בוראח צ"ד חייב חף שהוא אונס מי"ה אונס כ"ה פ"ה טענה צ"ד צ"ה שפ"ד עשו כבוראח לכן מיהא שגגה פ"ה דבריו הנעמיים וכל דרבים פטורים ג"כ. אינו מעטס אונס אלא משום דכ"ד מביאים הקרבן, ואחר נשירות עפרות לו לא איתו לבצן דבריו חדא דכיון ראונו זה חטא שגוג וכו' חייב לכדיא קרבן גם כי כמעט כל הפוסקים ס"ל דטעם פטור דרבים משום אונס הוא גם כי הרמב"ם צ"ה מבי"ה כחז סחם כל שבור יעשו מיעוט הקבל פ"ה חייב ולא חשבו זה ככלל ככלל טענה ולא בוראח אלא צ"ה נחן טעם כהלכה ג' ח"ה הורו צ"ה שילא שכתב לפי שגגותיהם ודומיו ששקפה ואח"כ אר"ה אין זה בוראח אלא טענה וכל שפ"ש מלאכה חייב צ"ד פטורין וכן אם בחירו צ"ד א"ה להנשא לפי שבעידו צפניהם שמה צפ"ה ואח"כ צ"ה צפ"ה אין זה בוראח אלא טענה וכן כל כיו"ה צ"ה הרי דלא כתב טעם זה אלא כיכא דה"ה צ"ה טענה גמור ואין לה שייכות כלל דין ליחיד מפני וצדאי ישנם כמה בוראות אשר לא צ"ה מי שבע"ה אונס או שבע"ה עולם אלא גם טענות כהלכה שפ"ו וכו' שלא כדון מה שהוא בוראח צ"ה ולא טענה שופל כהלכה ה"ה.

ומה שנלפע"ד לומר ככתוב ספק זה דיתיד שפ"ש כבוראח צ"ד חייב כיון שפ"ה לא נחפשה בוראח זו ככל ישראל יש לו לחשוב דלמא אכתי יחזרו מהבוראח זו גם כי קרייל שאם מי שהוא ידע שצ"ד עשו ועשה פ"ה ודאי חייב ד"ה טענה כבוראח וא"כ כבי"ן יש לו לחשוב ולחקור צתר כדון אצל כל שפ"ו צ"ה רוב הקבל ונחפשה בבוראח ככל ישראל שוב אם עשה יחיד כ"ה אונס פ"ה בוראח צ"ד דכן מוכינים כל ישראל

ליטול ידיו ומיכה מלינו מחלוקת הפוסקים נעטם נטי
דאזדרכים והמדרכי פי אלו דברים והכל זו סי' כ"ד הביאם
בז"י א"ח כ"ל כחצו ז' דברים לריכס נטילה לאתריהם ואלו
הם הקס מן המטב והיואל מצויכ"ם והיואל מציה המרחן
פי"ש. נראה לכאורה דהני כולכו צדדדי נומא והנה פשוט
דבקס ממיעתו היינו שינן עליו ועשה רכז היינו שיה ונמלא
היה היואל מצויכ"ם וצוי"ם גמי דוקא כשעשה לרכזי אכל
הנכנס צדי"כ ולא עשה לרכזי אין לריך נטי לפי"ו. וכן נראה
בגמ' סוכה (מ"ו ע"א) אמר רב מרי חזינא ליה לרבא מקדים
וקא טייל לציכ"ם ונפיק ומשי ידיה ובר וצגמ צ"ק (י"ז ע"א)
אמר רבנא הוה אצולנא צדדי דר' יוחנן למשאל שמעתיא כי
הוה טייל לציכ"ם והוה צעיקא מנייה מלחא לא פשיט לן עד
דמשי ידיה ובר ולכאורה יש להטיר למח לא הביא בז"י מגמ
הג"ל וי"ל דכיון הביא מדברי האזדורכס והמדרכי לרייק
דדוקא כשנכנס לעשות לרכזי איברא דבגמ כ"ל נמי מוכרח
דדוקא כשנכנס לעשות לרכזי דכחז שם וכי טייל לריך עד
וכי אלא דמימ לא כי ידעינן דכאס לא עשה לרכזי פטור
מנטילה ולכן הביא בז"י דוקא דומיא דקס מן המטב וי"ל.

עד ז' קרואים מסי"ח חדש אכל לעיקר דינא כנראה כ"ע מדי
דינא עם הקוראים בפסולה וא"כ הכ"י הכה ואף שיש לחלק
קנא בין קב"ח דרבנן לחפילין דאורייתא ובהשוואה אחת
הארכתי צא ועיין בז"י ע"ד ע"ד צ"ס הר"ן מ"מ דמות ראי
איכא וק"ל *

בהא סלקין וצבא נחנין דאדם אב אשר כונתו לש"ש אין
לריך כפרה ותשובה על האונס שקרא אכל הכופר
שמכר לו החפילין ודאי לריך כפרה על שילא משגול מתחיי
וישוב אל ה' וירחמנו אם לא צמקום שכוה אונס גמור אפילו
לכופר ועיין א"ח סי' ל"ב סי"כ לריך לדקדק בחסרות ויתרות
שאם חסר או יתר אחת פסולים ונמלא המניחים אחת
מצרכים בכל יום צרכה לנטלה וגם שריו בכל יום צלא מלות
חפילין ונמלא עונש הכופר מרובה ומיכה משמע קנא דלא ילא
ידי חוצתו בחפילין אמנם כיון שלא נשאלתי על זה אין לי
להשיב עליו.
בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן ב'

חדר שיש בו מקלחת (שאדוקר) ובתי כסאות מהו ליטול ידיו
שם או להוציא משם מים

ב"ה ג' בשבת לס' מטות התש"ל ברוקלין ג"י יצ"א.

כבוד ה' החש' המופלא ומופלג ובר' חיים מרדכי שווארץ
הי"ץ תלמיד בישיבה הקדושה מתיבתא צאנו האדסאן קאנטי
ג"י.

אחדשה"ט,

מכתבך קבלתי רוף שאלות ואף כי אני ערוד עד למאוד
ויש לי הרבה שאלות קודמות להשיב מ"מ להצב
תלמודי כ"ק אדמו"ר מרן שליט"א שגם אני זכיתי להיחם מהם
אמרחי להשיב עכ"פ בקיצור נמרץ.

א) בדבר השאלה צהדר אחד גדול ונמלא שם מחלקות (א'
בחי מקלחת (שאדוקר בלע"ז) ויש להמקלחות ג'
דפנות ומלד רביעי הוא פתוח לחן חלל החדר צ) מחלקה
שניה בחי כסאות ולבס' ד' מחילות מקיפות אלא שגוצה
המחילות אינו מגיע עד לחקרה שבהדר צבחו חמש אמות
והמחילות הם לערך שחיס וחצי. ג) מקום להשחזכ ג"כ מוקף
ג' מחילות צגוצה כחמשים וחצי ורד רביעית פתוח להבדור.
ד) ישנם שם צרות (סינקים בלע"ז) אי שפיר דמי ליטול שם
ידים צלוחה הסינק ולצרך שם צרכה אשר יכר או עכ"פ
להוציא משם מים לחן ולצרך. וגם שאל אי יש נפ"מ אי הכחי
כיסאות הם צעפת שימוש אז או לא. ולכאורה צ' נורחא.

מקלחת	ביה"ב	השתנה	בריות

וראשונה נראה לצרר דין מים הגמלאים צצית הכסא או
צצית המרחן והנכנס צצית המרחן מה דינו
וצע"ע א"ח סי' ד' פשיט דהיואל מצויכ"כ וצית המרחן לריך

גם מלשון המג"א א"ח סי' רכ"ז סי"ק ג' אמ"ש המחדר כי
יושע צדי"כ ושמע קול רעם או ראה צרק אם יכיל
לנאח ולצרך חוב"ד ילא וכחצ עליה המג"א ז"ל וכגון שלא נגע
עדיין צמקום הטיופות ולא עשה לרכזי עדיין או שיכול ליטול
ידיו עכ"ל מוצא דכל שלא נגע אין לריך ליטול ידיו ופמ"צ
סי' ז' צא"א סק"א כחצ ח"ל ועיין סי' רכ"ז צמג"א מוצא
דוקא ציואל מצויכ"כ כשעשה לרכזי לריך נטילה הא לא"כ אף
מצויכ"כ קצוב אין לריך נטילה וה"ה היואל מן המרחן אם לא
רחץ שם אין לריך נטילה לפי שיער זו. ומיכה צא"ר פתח
לנגדולים הנכנס אף שלא קנא לריך ליטול ידיו משום ר"י
וכיואל לקטנים אף צדי"כ קצוב א"ל ליטול ידיו משום ר"ר
פי"ש מוצא רמל בני פוסקים דאכניסם לחוד לכאורה ליכא
נטילה ומיכה צ"ס ארלות החיים סי' ד' הביא צ"ס הזוכר
דאפילו לא נגע צמקום מטוק ר"ר שורב עליו וכ"כ מהר"ם
דלואה יצ"ר תורה אמת על הזוכר, מוצא עכ"פ דדא הוא
מחלקת הפוסקים צנכנס לצי"כ ואינו עושה לרכזי מה הוא
דינו.

איברא דצאמת הוראס לדחוק ה"ה אפשר לומר דאפילו לרעה
הזוכר הנכנס צדי"כ אפילו לא נגע צמקום
המטוק לריך נטילה אכל לריך עכ"פ שיעשה לרכזי ולא פליגי
אלא צמי ליגע צמקום מטוק או לא לרעה צדי"כ וא"ר אפילו
לא נגע שורב ר"ר לרעה המג"א דוקא נגע אכל הנכנס סתם
צלי לעשות שם לרכזי אפשר דלכ"ע אינו לריך נטילה וכ"כ
עדיף מלשוני מחלוקת רחוקה כמובן ומיכה מדברי אחרונים
נראה דגם הנכנס חייב צנטילה ומימיחם אלו שחיס וגם
ראשיהם אלו כופים, וגדולה מא ראיחי צכף החיים שביא
צ"ס ר"ח סי' ג' אוח ג' דאפי מניס ידיו לצד צצ"כ לריך
נטי ג"פ וברצ בן א"ש ה"י כחצ דכ"י צפ"א ושי"ס דהמחמיר
חצא עליו צרכה פי"ש.

והנה צ' כמל שאני מסתפק אי אמצעי שיש צצית שישע
שלו יס לה דין מרחן דאפשר לא מקרי מרחן רק מה
שבי' לבס צזמן הר"שונים או צזמן ה"ה שכולים רעים שם

ומייה עיין טור סי' ל"ב וצריך לדקדק בחסרות ויתרות שאם
חיסר או יתר אחת מהן פסולין ונמצאו המניחים אותם
מברכים בכל יום ברכה לבטלה וגם שרדיים בכל יום בלא מצות
חפילין ונמצא עונש הסופר מרובה ע"כ.

מיוחד לביכיים לחוד מותר לקרות והמיוחד לביכיים אסור לקרות מ"מ הכל מותר מחרי טעמי חדא דהכותל אינו מיוחד לביכיים והשני דאין זה ביכיים בכלל והגם כי יש לעיין מלד דאין לו מחילה רביעית מ"מ לדיון אין נפ"מ ולכ"ע שרי וכנ"ל. ורק להחלמה במקום אחר נראה כמה ששאלנו אי מותר להוילא מים מביכיים ולצדך מנחין הנה הגאון מוהר"י אלגאזי בספרו שלמי לצור דיני גמ"י שחרית ס"ד כתב שאין רוח רעה שורה על המים שכלי שהכניסו לביכיים ומותר לרחוץ בהם הידים אחר זאתו מביכיים דמה יש לירי צעדים ואצנים והציאו דבר צ"י ס"י ג' ה"ל ומיהו דכ"ג ליכא חיסור אף דלכתחילה לא התיר מ"מ כמה פעמים עשיתי מעשה קודם פסח שבצית אכתייב כל חמץ וזרעים לעשות משהו לפסח שאני מורה להוילא מים מצית אמצעיה אם אין מים אחרים של פסח ולעשות כפי הצורך וכעת ראיתי דבר הנצי"ש שג"כ פסק כן וכנ"ל. בברכת התורה.

משנה הקטן

סימן ג'

אי צריך ליטון בשלית קמן בלילה

עש"ק לסדר ויזרח לו השמש התשל"ל ברוקלין ג"י יצ"א. מע"כ ידידי האי צורב עוסק בחוקי חורב, ברקאי ור"ח גו"צ וכו' כש"ת הרב מוה"ר זאב וחאלף גליק מגיד שיצור בישיבת בני יששכר שליט"א. בדבר שאלתו צעני המבואר בספרי האר"י ז"ל שצריך ליטון צע"ק בלילה אי שפיר עבד הבורגין שעושין להם ע"ק מיוחד לשינה או צריך ליטון דוקא צע"ק שלשם בו כל היום ואחת דבר שתיים זו שמעתי אם ייחד ע"ק לשינה ומיהו ייחוד עניו גם איזה שעות ביום אם יוכל אח"כ לפושטו דאז מקרי כבר מיוחד ליום ולילה או לאו. והציא בשם חמיו הרה"צ מעיטש שאמר לו דמיוחד לא מקרי אלא מה שמיחדים בשעת המלאכה ר"ל שחלוי צא"ח כוונה העצל מלאכה עושה זאת והציא רא"י לעלמו מעלות שנעשה לשם תכריכין דפטור מליצית אף אם נעשו לפעמים ביום ובי"ח ס"ל דאדרבה משם רא"י דאלו כי נוצרו בקציעות אה"צ דחייב בליצית וברי דאינו חלוי צע"ק מלאכה אלא בליציה והאריך בפלפול ישר ונכון כדרכה של תורה.

והאי חנא במאי דסליק מיניה פתח ברישא בדבר המחלוקת בינו ובין חמיו הנה פשוט דבשעת עשיית הכבד לא מקרי מיוחד ואינו עושה שום פעולה בכבד אפילו אם יחדו צפ"י לשם כבד יום אינו מועיל דא לא מקרי אלא הזמנה ובדין הזמנה באנו למחלוקת אב"י ורבא פ' נגמר הדין (סנהדרין מ"ח) ואין קו"ל כרבא דהזמנה לאו מילתא וא"כ עשיית הכבד לא מעלה ולא מוריד כלל ומשולם לא שמענו בעליה נליצית דנכטיא עשיה לשמה לכ"ע ורק בליצית צע"ק עשייה לשמה כמבואר בגמ' מנחות מ"ב ובטו"ש"ע א"ח ס"י י"א ולדעת מרדכי ואגודה לפנ"ן א"ל לשמה ויש מחמירין ובנכרי מחלוקת הרמב"ם והרא"ש ז"ל ע"ש.

לרחוץ ועיין ע"ז א"ח ס"י פ"ד ומג"א ס"י מ"ה סק"צ ומקלות דינן כמרחץ ושיית ח"ס א"ח ס"י י"א וי"ד ס"י ר"ז ובמרדכי פ"ב דשזופות סוף ס"י חש"כ ועיין מאירי שבת דף מ' דרכן כ"י כשכ"י אדם נכבד באמצעי ומיהו עיין בשו"ת בנין ליון ס"י י"א באחד שגמלא אמצעי בציתו שלפעמים רוחצין בו חמין דינו כצית המרחץ אלא דכיון דהחדר משתמש גם לדירה ולא הוה רק לאמצעי כה"ג י"ל דהאמצעי לא אומדו למרחץ דוקא. ובשו"ת זקן אהרן ח"א ס"י א' עמוד כזה וכתב ג"כ דהדר אמצעי הו"ל דין חדר אמצעי שבמרחץ דבשעת שיעומדים שם אנשים ערומים אסור לומר דבר שבקדושה ובשעה שאין שם אנשים מותר אפילו לומר דבר שבקדושה ולענין נטילה לא צ"ע.

ותלפזנ"ד להיסיף דבחדר גדול כדיון ויש בו מקום למקלחת וכו"ו מוקף בג' מחולות לכ"ע ל"ל דין מרחץ דמקלחת קיל מאמצעי דבמקלחת המים אינם עומדין על מקומן אלא צאים ונופלים מיד לניור הכיב (סוער בלע"ז) ואפילו לשיטת ה"בית והפרישה שמחמירין במרחץ במקלחת אפשר דמודי כה"ג דלא הוי בכלל מרחץ ולא צ"ע נע"י הנכנס שם וא"כ בדיון כיון דבמקלחת מוקף ג' מחולות ובזאתו חדר עוד תשמישים אחרים א"כ נראה דהכי לכ"ע כיון שלא נכנס במקלחת כלל אלא הוא בחץ אצל הכר כה"ג לא צריך נטילה ולא מבעיא למ"ד דאפילו נכנס כל שלא עשה לרכיו אין צריך נטילה אלא אפילו להחמירין כה"ג כיון שלא נכנס מותר לכ"ע.

גם לענין חתי כיסאות הכל כיון דמוקפין צ"י מחולות א"כ ליכא שום חשש דהרי כבר כתבו האחרונים ז"ל הגאון ר"מ אריק מעארנא והגאון בעל ארץ צבי (מקוויניאזו) והגאון בעל זקן אהרן דחתי כיסאות שלנו דומות לחתי כיסאות דפרסאי ברכות כ"ו ע"א דאמר רבא הני חתי כיסאות דפרסאי אפי"ג דחתי דהוה נראה כסחומין דמי ועיין רש"י שם וש"ע א"ח ס"י פ"ג ס"ד ושו"ת ארץ צבי ס"י ק"י קו"א ובפרט כי חתי כיסאות דיון לא נעשו רק לביכיים אלא גם לתשמיש אחר לרחוץ ידים וכו"ו צ"ב ועיין פת"מ ס"י פ"ז ומ"ב ס"י פ"ג ובס"י הר"י א"ח ס"י ג' וטלבו מקילין לענין נטילה בביכיים כזה אלא דע"פ לכתחלה לא יצרך בביכיים אלא יא' ויצרך והנה דבריהם נאמרו למי שנוכח בביכיים ממש וא"כ בדיון דביכיים מוקף מד' רוחות הו"ל קובע מקום צפני עלמו ואפילו ה"י ביה"כ קציע גמור אפי"ג ה"י מותר כל שהמחיצות גבוהות י"ע אף שאין מגיעות עד התקרה, כמבואר בש"ע ס"י פ"ג ס"א דאסור לקרות כנגד ביה"כ יש אפילו פנוי ממנו הלוואה ויראה דהיינו כשאין לו מחיצות אבל אם יש לו מחיצות גמ"ע שיש בו נראה קורא כנגדו ומלשון המחבר משמע אפילו אין בו י"ע והב"ח כתב דוקא צ"י ומע"ז ומג"א משמע דלחומרא אפילו יש בו י"ע נמי יש להחמיר ולהרחיק מלומר ד"ח אבל לענין נטילה לית מאן דחש לה וא"כ בדיון נראה דמותר אפילו לצדק אליבא דכ"ע מ"מ הרו"ה להחמיר על עלמו ללאה ונצרך מהיכי חיתי אבל לדינא נראה דמצד פנים ומותר.

ממילא גם מה שכתב שיש שם מקום להשתנה נמי פשוט וכו"ו מותר חדא דהרי ג"כ ח"ת ג' מחילות ואף שכתב בע"ז בס"י פ"ג לגבי מחילות ביה"כ דכל שאין הכותל

דרכו ורש"י הוא צבור הכתובים דגון קדוש וד"ק וצ"ח יש
לי לישב קלח דברי מר חמוי שליט"א שכתב דוקא ע"י מעשה
בשעת מלאכה מקרי יחוד ויפס כיוון בזה דבני מעשה לשמה
בגוף הקדוש אבל לעניינו שג' דוקא בגוף הקדוש מכני
יחוד בזה אבל בהזמנה לחשמי קדוש או למנוח לאו מילתא
הוא.

סימן ד'

אי נכון לעשות פליט קטן מיוחד לשינה

עוד להגיד

ובדבר שאלוהו אי שפיר דמי לעשות ע"ק לשיכ דוקא
הנה מקור הדיון הוא מרבינו הארי"י בכוונות ועיינתי
בש"ע הארי"י ז"ל שה"ל צ"ח ע"י י"ח וז"ל צריך לשכב עם
הע"ק כי אין טעם גדול בלילה וכו' אך הע"ק צריך שישכב
עמו אפילו במטה כי בלילה ה"א יתן צבור הציבור שחור
להתעבד בחור הציבור וכו' ולכן ראוי להאכר שלא להסיר מעליו
הע"ק בשום זמן ואפילו הוא יתן רק בנתינתו לצי"ח המרחץ
ולכן דוד המלך ראה ענינו ערוס בצי"ח המרחץ ולא בצי"ח
ישן כי אז ה"ל ע"ק ע"ש וכו' מלשון צריך לשכב עם הע"ק
וכן מלשון ראוי להאכר שלא להסיר מעליו הע"ק בשום זמן משמע
דאיתו ע"ק שעליו ישן כי ולא יסור ממנו ככל שכתב. ובפירוש
דאבא (מנכ"ג הארי"י א"ח פ"י) ולכן צריך להאכר שלא להסיר
מעליו צ"ח קטן לא ביום ולא בלילה וישכב עמו בלילה ויפיל
מאד לנצל כוחות החי"ת וזו זמן שצריך להסיר אותו מעליו
אלא בנתינתו לצי"ח המרחץ וראוי לדבר מה שאלוהו צ"ח
ברכות כשנכנס דוד למרחץ וכו'.

ומבאר ג"כ דכוונתו על הע"ק שלבש בו ביום לא יסירו אלא
כשנכנס לצי"ח המרחץ והמג"א ב"ח דח"ה ר"ח
זו ועיין צ"ח א"ח א"ח וכו' מה שח"י קושית המג"א
גם ב"ח מור וקציעה דח"ה דברי המג"א ולפענ"ד ה"ל קשה
לפמ"ש במקום אחר לישב דברי הגמ' ברכות ג' ע"ב ש"ח
דוד שיתן נשמתו וכו' מחננתם כסוד ולכאורה ל"ע הא"ך ד"מ
דמנע"ה לסוד ואמרו לפמ"ש דע"ב כסוד לישן משומד ולא
כשכח שוכב וכו' בזמן הראשון היו לומדים תורה משומד
ודוד המלך ע"כ ה"ל לומד כל היום משומד וגם כשכח לו בזמן
לישן לא ה"ל שוכב על המיטה אלא ה"ל מחננתם בעמידה כסוד
וכו' הרצח"ה דוד וא"כ אין מדור ר"ח ל"י ששוכב על המיטה
וח"ה אמרו נמי מה דכתיב צ"ח וישכב במקום הכבוד ודרשו
ז"ל במקום הכבוד שכב אבל י"ד שג' בצי"ח ע"ר לא שכב וקשה
הא קי"ל בהשג"ח שלא יתן ג' ימים מלקין אותו וא"כ לאלתר
וא"כ הא"ך אפשר שלא יתן י"ד שג' ולכא"ל הכי פירושו ד"ד
שג' בצי"ח ע"ר לא שכב אלא ה"ל מחננתם משומד כדוד המלך
ע"כ.

איברא דלפענ"ד ר"ח הארי"י ז"ל עכ"ה ודברי רבננו
הב"דקים המקשים עליו תשובות דפשוט דכעליותם
קטנים שאלו ליבשים כביום לא ה"ל בזמנם ובזמן דוד המלך

איברא דגם בצי"ח דבנין עש"ה לשמן מ"מ פשוט דעד
שלא לבשן אכתי אין בהם קדוש עד לאחר שלבשן
דעד שלא לבשן לא מקרי אלא הזמנה וא"כ דבגוף הקדוש קי"ל
הזמנה מילתא הוא לדעת רוב הפוסקים דגמרינן לה מעגלה
ערוסה ועיין ירושלמי יומא פ"ג ה"ה כ"ה ש"ח מאיתו כ"ס
קדושים וצירושלמי מגילה פ"ג ה"ה מ"מ צ"ח לא מקרי גוף
קדוש אלא חשמי קדוש ועיין צ"ח כ"ס סוכה דף ע' ע"א
ד"ב וצ"ח וצ"ח וכו' ד"ס"ל וכו' דבגוף הקדוש ל"ע
הזמנה מילתא וא"כ המלחמות שחולק עליו לא פליג אלא דק"ל
ל"ס"ה לא מקרי גוף קדוש אבל לעיקר דינא מורה הוא דבגוף
הקדוש הזמנה מילתא הוא.

והנמק"י ס"פ גמ"ר דין כתב דוקא בחשמי קדוש ס"ל
לר"ב דאין זמן אלא בקדוש ע"ה כ"ע ס"ל
ד"ש זמן כגון עבוד פרשיות ס"ה וחפילין ומשמע ד"ס"ל דק"ל
היו גוף הקדוש ודעתה כע"ה ועיין חו"ס סוכה ד"ס"ל מ"ז
ע"כ ד"ב מ"מ וצ"ח חלקה יוא"כ א"ח ס"ה ה"י וצ"ח ס"ה
חפ"ה כתב מעשה בלילה שלא ה"ל מניח לכתוב מהדיו שצ"ח
כי אחר שכתב הזמנה לכתוב בו דברי תורה ולא יתכן שיכתוב
בו להדיע א"כ שאלוהו הזמנה לאו מילתא הוא במקום שחולק
לקיים דברי צ"ח אקיים ע"ש ולכאורה ד"ו נמי היו גוף קדוש
לצ"ח כ"מ הקלף ואפילו לר"ב הזמנה ד"ו מילתא וא"כ ל"ל
ד"ס"ל נמי במלחמות ולכן כתב לאצ"ו דוקא וא"כ ד"ב לא
זמן אלא לכתוב שאר דברי תורה ולא ס"ה וס"ל דאין בהם
קדוש כ"כ ולדעת המלחמות גוף קדוש לא ה"ל אלא כשכתב
א"ח מ"מ ע"ש.

ומעתה לא מצ"ח לדעת המלחמות דא"כ ק"ל ל"ס"ה לא ה"ל
גוף קדוש והזמנה לאו מילתא הוא א"כ וד"ו
ל"ח ל"ע לא ה"ל גוף קדוש אלא אפילו לצ"ח דק"ל
ה"ל גוף קדוש מ"מ פשוט דעלית לא ה"ל אלא חשמי מ"מ
וה"ל ה"ל ע"ה המלחמה בשעת הקיום ולאחר הקיום נמי ה"ל
חשמי מ"מ וכו' ח"י מ"ל. וא"כ לא מהני כבוד הזמנה ע"י
הצי"ח לשמה.

וה"ל דבני עבוד לשמה צ"ח (דוקא ולא בעלית) הוא
למנוח ולא שיחול עליו קדוש אלא הוא דין מיוחד
דבני מ"מ לשמה וגדולה מו' כתב המלחמות כ"ל בחירות
כ"י דאפילו בגוף קדוש נמי י"ל להזמנה לאו מילתא הוא ולא
י"ל מ"מ לשמה קדושה דכל ה"ל כ"כ ד"ל כ"כ ש"ס לא
גמרינן לה מ"מ וא"כ אפילו בגוף הקדוש נמי דבני לשמה
לא ה"ל אלא למנוח ועיין מ"מ כספרי משנה הלכות ש"ח ח"ב
ס"ה ח"י.

ומיהו אפילו למנוח דק"ל דבגוף הקדוש אמרינן הזמנה
מילתא הוא מ"מ כיוון דוקא הזמנה ע"י מעשה אלא
הזמנה צ"ח לא ה"ל הזמנה אפילו בגוף קדוש וצ"ח מיושבים
דברי הנמק"י מקושת המג"א ס"ה מ"מ סק"י שכתב הנמק"י
דלעשות של חפילין לא צ"ח ע"כ לשמה דמשמעין וי"ח
והזמנה דמשמעין לאו מילתא הוא משמע ד"ס"ל כפ"ר דלמ"ד
הזמנה ל"מ א"ל ע"כ לשמה וצ"ח דהנמק"י כתב צ"ח חפילין
כ"י החו"ס ע"ש וצ"ח דלמנוח ס"ל כ"י החו"ס אלא דלעגותה

בלילה אם לא שרזא לפושטו בשביל טעם אחר אבל לא בשביל הליצה דאטו ערום היו נכנסים לביהמ"ס או בכל מקומות המטופים שנקסו וא"כ אי משום טעם מיתה ליכא ואי משום פטור ג"כ ליכא ולכן פשוט דדברי רבינו האר"י ז"ל נכונים גם בזה ומ"ש עוד דשינה דוד המלך לא כי אלא שחין נשמין כוכ באמת דעת האר"י ז"ל דשחין נשמין היינו שש שעת וא"כ לשיטתו ל"ק מיד.

עוד יש טעם בדבר לפי דעת הרא"ש הוצא בל"ל החדש רמז עליו כ"ה מה ששמע ואינו דומה שמועב לראי' דיש לומר לישן בל"ל בל"ל ליום ולילה כיון דלר"ש כסוד המיוחד ליום ולילה חייב בל"ל אף בלילה ואפ"כ מקרי מ"ש שז"ג כיון דכסוד לילה פטור לשיטת א' מקיים מלוא לילה אף בלילה וכ"כ בא"א שם בסי' כ"א ומש"כ כ"ה בשם הא"א דחשש בל"ל אחר משום כל חוסף שאם ילגש ע"ק אחר לשם לילה לישן בו ומה"ע יותר טוב לישן בל"ל שלגש בו ביום.

הנה באמת גם אט"ק שבי' בו ביום איכא לפקפק ועיין במ"ש בבי"ח בסי' י"ח לאחר שהאר"י הרבה בכל השיטות כחז ולענין הלכה וכו' ובהענין לצור כשנכנסין עולין במנחה כשמגיעים לזכרו יסור העליות מעליו דכיון שאין לרשין עליות אלא לקיים מלוא לילה גרעא כאלו סובר לילה זמן לילה הוא אם לא יסירו מעליו מלמד ע"כ"כ שלרשין מצטער יום לאחר מנחה ואין מסירין מעליו בלילה משום דדומים למלאכים ויבדילו במג"א ע"ש ויראה לכאורה דאדרבה צריך להסיר הע"ק שלא יראה כאלו סובר לילה זמן לילה ואולי יש לחלק דאדרבה כיון שמסיר העליות גדול ואינו ישן בו מראה בזה דלילה לאו זמן לילה הוא וכרי בעליות גדול גם האר"י ז"ל צ"ל להסירו וא"כ בעליות קטן אפשר גם הבי"ח מודה דמותר לישן בדבר כבר אינו גרעא כאלו ס"ל לילה זמן לילה כיון שהסיר העליות גדול.

ומעשה נראה עוד להביא קלח ראי' לרבינו האר"י דלר"ן לישן בלילה דוקא וכו' וכו' סגולה ופלאה לשמירה בלילה ממקרה בלתי טבוח ח"י וכו' וכו' מנחה מ"ד ע"א מעשה בחדש אחד שבי' אביר במלוא לילה שמע שיש אב"ה בכרכי הים שנועלה ד' מלוא אבירים בשכרה שגר לה ארבע מלוא אבירים וקבע לה זמן כשהגיע זמנה בא וישב על הפתח ונכנסה שפחה וכו' עלתה וישבה על העליונה כשהיא ערומה ואף הוא עלה לישב ערום כנגדה בל"ל ד' ליליותיו וטפחו לו על פניו גשמת וישב לו ע"ג קרקע ואף הוא גשמת וישבה לה ע"ג קרקע אמרה לו גפה של רומי שאינו מניחך עד שתאמר לי מה מוס ראות צי אמר לי אחר כל העבודה שלא ראיתי אשה יפה כמותך אלא מראה אחת וכו' כ' אלקינו וליציית שמה וכח"כ בזה א"י כ' אלקים שחי פעמים א"י הוא שפחדו לפרע ואינו הוא שפחדו לשלם שכר עשו גמרו עלי כ' עדים אמרה לו איני מניחך וכו' ועיין מהרש"א ולאן קדשים מה שכחבו למה לילה דוקא ובה' גאונים על עין יעקב מש"כ.

והנה מלשון הגמ' בל"ל ד' ליליותיו וטפחו לו על פניו משמע טפחו ממש וכן פירש"י בדי"ה הו"א"ה כחז מידה ובהאחרונים הקשו עליו ומיכ"ל גלפג"ד דבאמת ה"א גברא

ע"כ לבשו מלבוש בל"ל כנפות על גופו ועשו להם לילה ולא כן בזמניו שפושין הע"ק רק מפני שאנו לובשים מלבושים שאינם בני כנפות וכדי לקיים מלוא לילה אנו עושים הע"ק אבל בזמנם הכבד שלבשו בכל היום או שישן בו או שפושטו וע"ק לא כי להם זה פשוט מאד וא"כ ודאי ראי' מוכרחה הוא מדוד המלך שלא מלא עצמו בלי מלוא כ"ה בלילה המרחץ אי"כ ודאי דבכל עת כי עליו מלבוש של לילה שהרי לא פשט מלבושיו כלום וע"ק לא כי עליו כלל.

אלא שמה ש"ש קלח עוד ממה שכחז בסי"ח מעשה בחסיד אחד שהי' פושט כחנחו בשעת חשמים ואמר כדי שלא חנוק משי"ן ולא יתפלל בצגד של צואה וא"כ לכאורה גם בל"ל יש חשש זה שאולי ידבק בו משי"ן ולא להחפלו בו ושמא דבלי"ל יוכל להכזר ביותר שלא יעקף.

ודע דראיתי בילק"ש לדו"ר בסי' כ"א שבי"ח בשם הגאון ר' כלל ל"ש בסי' מקרי דרדקי פ' שלא אוח ש"ד שדקשה לרבינו האר"י ז"ל דבשלמא שכנסם למרחץ שאז נשמחו אלא ושלכו עמו וכו' וכו' חז"ל של קיום מלוא משי"ן ה"כ מלעטע שמועד ערום משי"ן בלילה כ"ז שהוא ער מהכרח בדי"ה ובאכזה כי וכשישן הוא בכלל אלו אבל אין זה גנאי לו מאחר שנשמחו יתחב ממנו כדכתיב בידך אפקוד רוחו ושכלו כל עמו ולא גרע לו משכור שהוא פטור מכל המלוא, איך לשכור בל"ל בל"ל הוא משום שנשפת שיהי' טעם ע"ש מיתח ורוח עומתה שורק עליו משי"ן דוד שוכה לכיאתו נקרא חי וקיים שלא כי יתן יותר משחין נשמין ע"כ.

ולאחר הסליחה קושינו על רבינו האר"י אינו קושיא כלל דמש"כ מי גרע משכור ישן ודאי לא דמי טעובלח לדני ומש"כ מפורש הוא אדם מועד לעולם בין ער ובין ישן ושכור שפטור מכל המלוא אם הזיק פטור גם לענין גרעו למנין עשרה ישן לכמה ראשונים מלעטע גם כי בכל מלוא שאינו צריכין מחשבה יא' ידי מלואו אפילו כשהוא ישן אבל לא כשהוא שיכור ועיין בימות י"ד ישן לא קשה ופירש"י דישן לאו בר דעת ולא ה"כ קנין קנין ועיין בחו"ס ובח"י שם ועיין בסמך מה שהשכח דלא חקקי משי"ש צ"ק וכבר הכחתי בהשורה נענין שילוח מלוא דכשהוא שכור אינו מקיים המלוא ואם הוא ישן ובב"א לו או ששלח ע"י אחר קיים המלוא ועוד הרבה מלוא בכלל דישן אינו פטור ממלוא אלא שאינו בר קיומא ובג"ש המכרי"ל ה"א פומא הוא דכתיב ליה והכ"כ כן הוא ודו"ק אבל שכור פטור הוא מן המלוא ובאמת כי הישן חייבין להקילו לק"ש ושאר מלוא שיוכל לקיים ושכור פטור מהם ומלוא סוכה מקיימין בשינה ושכור אפילו בדיקן אינו מקיים. (* עיין הוספה בסוף הספר

גם משי"כ דלישן בל"ל מלוא דשינה טעם טעם מיתח ואינו אומר משי"כ אם עומם טעם מיתח כרי דעת כמה ראשונים מוצא בחו"ס דגם מת קודמים אותו בלילה ואף דלכן פוסלין ולכמה מקומות נכונים שלא לפסול אלא להנכיג לילה אחת מ"ה כרי דלא חש משום בל"ל בלילה אלא משום פטור ופשוט דהישן ביום מותר לו לישן בלילה וגם כי לפי"ש באמת בזמן הראשונים שלא כי להם ע"ק אלא כל אחד כי מטיל לילה על עליותו ודאי גם כי ישן בו כחצו ולא כי פושטו

כשיש ערוס נגד לא פשט את הטלית עם הצינור ואולי כי לו טייק כמו שאין עשין זה הכונה שכי זכיר במלות צינור ונשפלה ליש ערוס כנגד ורק הצינור עליו צאו ד' צינורות יעפחו לו על פניו היינו ד' צינורות ממנו ולא בדמיון כמיש החד"ג שם צנין יעקב חלל כמו שפרש"י ובעטם מפני זכירותו במלות צינור לא רכב לפשט מחמת מלות צינור אפילו בשעת זו ורק פשט מעלמו שאר מלבושים ושאר ערוס רק צינור מליט מה עכ"פ והזכיר במלות צינור גומר חיי מצעילות אסורות ר"ל ומשמרתו בקדושה.

רלפמ"ש אחי שפיר מהא דס"ח וגם מיושב מה דלכאורח יש להקשות מהא דאמר ז"ל הוא צננדו וז"ל צננדו וז"ל ויתן כתובת ולשיטת הרא"י ז"ל כרי לריך להיות צינור אפילו בשעת חשמיש ואף אי נמא דכיינו דוקא שחיונו רואה למחול אצל בידה למחול פיו מור וקניס ח"ח סי' ר"מ דס"ל דאין למחול אמנם אפילו לפי דקיי"ל דמחולת אדרבה מדרכי לניעות הוא כמובן מ"מ אם אינה רואה למחול אכתי תקשה כג"ל אצל לפי שכתבתי לא קשה מידי ובאמת צע"ק לא מקרי צננדו חלל ערוס וכמעט כג"ל ואחי שפיר. **רבזה** יש לדייק גמי לשון בגמ' מעשה בחדש שכי זכיר במלות צינור ולכאורח במאי כי זכיר אם שכי מעיל על כל צננדו והלא הלכתא הוא על כנפי צננדיס וכל אחד מחויב ליזכר לקיים מצוה ואם לא קיים כרי עבר על מ"ע ולהכיל אחי שפיר דכאי צננדו כי יזכר אפילו בזמן שאין בעולם יזכרים כגון צליב דקיי"ל לאו זמן צינור ואפ"כ הוא כי יזכר ולא פשט מעליו הצינור לעולם.

רמיהו מי שיש לו טייק וכולך צו קת ציוס ג"כ ודאי שפיר דמי ועיין בסידור הרב שכתב דלכן לריך לישן צע"ק דלפעמים ישן על היום וישן צלי צינור וא"כ אפילו רק מי שישן עד שמתחיל היום ג"כ סגי בכדי ובענינה כמדומה דרוב אנשים ישנים כעת על היום וכפרע צימיו הקין כמובן, ומ"מ מהכני שאני ישן צע"ק שלי שאני כולך צו כל היום ורק צע"ק צלל שבת לפעמים אני מחליף בטייק אצל גם זה הוא רק אע"פ אחר שרואה כבר ישן קת אצל לא אע"פ שנעשה לשם שינה וכאן לפעמי"ד יכול לנהוג אפילו בחול ללבוש טייק ישן שנעשה ליום אפילו ששכחו קנה לסלמו חדש ואינו כולך צו כבר בכל זמן מ"מ מקרי טייק של יום ובא ואל ידי כל השיטות ומי שרואה להחמיר ולישן דוקא בשל יום שלא להיות אפילו רגע צלי צינור תבא עליו צרכו וקדוש יאמר לו.

סימן ה'

ישראל קודם מית לא נקרא ישראל אלא עם

עוד להנ"ל

ובדברי הח"ס שכת"פ פ' בלק שכתב דישאל לא נקראו עד מתן תורה חלל עם ולאחר מית הוא דנקראו ישראל וכייתא מהא דקודם מית כתיב כמה פעמים צלי ישראל וראב

לישן דר"ל ישראל צלי צני, הכה צח"ס שלי צסוגרים כן כתיב להדיא, חלל דמה דקשכ ליה משמות כי כה אמר כי חלקי ישראל הכה משם אדרבה כרי סוים שלא את עמי ומ"ש פרעה לשלח את ישראל י"ל דפרעה קראם כן ע"ש מה שאמר משכ לו אצל חלל כי לא נקראו ישראל עדיין ומ"ש מצלחת ישראל הכה זה כבר לאחר מית מאמרה וע"ש השתא קראם כך ואע"פ שיש להאריך מ"מ אין זמני להאריך בדבר אגדה כי אני מועד בדברי הלכה ולעיקר הדבר עיין גמ' חולין דף ק"א ע"ב תניא אמרו לו לרי יבואו וכו' נאמר על כן לא יאכלו צני יעקב וכלא לא נאמר חלל צני ישראל ולא נקראו צני עד סיוני מתוך רבא ויסעו צניי וכו' ע"ש.

אלו דברי יידו המברכו שיזכה ללמוד וללמד ולהרבות פעלים לתורה כאות נפשו ונפש יידו צלח ורכב על דבר אמת בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן ו'

הזמנה מילתא בציצית

ב"ה כ"ב טבת התש"ל ברוקלין ג"י יצ"א.
מע"כ ידידי היקר האי צורב עוסק בחוקי חורב ברקאי וכו' כש"ת הרב מוה"ר זאב וחאלף פנ"ל גלייך מגיד שיעור בישיבת קיוויאשט שליט"א.

אחדש"ת.

(א) מכתבו הראשון וגם השני קבלתי ויסלח לי מאד כי לא אוכל למלאות בקשתו להשיב לו על כל דבריו כי בענייני לאו בעל מלאכה אחת אני ויש לי להשיב חשי' הלכה למעשה כמעט מידי יום ציומו לצד משיעורים כסדרן ועל דבר אשר ניון על ספרי משנה הלכות ח"ג סי' כ"ג אי כל כולו או רובו משמע ובכ"א כ"ת ראי מתוס' יבמות ל"ז וחולין י"ג אפריון נמעיב ובאמת כי הארכתי בדבר זה עוד בכמה מקומות וכראתי לדעת דדבר זה הוא מחלוקת התנאים וגם תלוי באיזה מקום נכתב ועיין ארעא דרבנן צמדות חכמים דרש"ש אות ר"ל ואין כאן מקום לאסוף גורמ.

(ב) במכתבו השני צ"ל לחדש דמי שנעשה צינור צני חרופת לא צל צננדו הזמנה שכי אכתי תלוי צמי שיקנה הצינור ויחדם לעלמו הכה פשוט דכל הכוונה הצינור לשם צינור הוא מחמיר לשם צינור הזמנה זו מילתא הוא לאצוי ועיין בשכ"מ ומלחמות סוכה פ' שרמתי עליהם צמכתיו כהעיר, ומה שטען כמי' דאפשר יבא אחר וישאג למח שיחד מ"מ לא מטעם זה אלא לך הזמנה ראשונה ופשוט דאי נמא הזמנה מילתא הוא הכי' דלא יוכל השני לשנות ממח שחזמנו לכך וכו' ליה לאצוי הזמנה דומיא דלרעה החשמיש ואע"פ מי שחמין כים לחפילין או קלף לסית לאו מילתא הוא לאצוי משום דימכור אותו לסופרים לכתוב אדרבה הוא לריך להזמין ולעבדו לשמח אמנם לפי שאין קי"ל הזמנה לאו מילתא הוא ולכן אפשר לשנות ח"פ.

ראי נימא הכי ה' אפשר להבין למא לא כחז המאירי אלא שכוור סתם ולא כחז שכוור כלוט דחייב לשלם דבאמת שכוור כלוט פטור מחשלתמין משום דהוי ככלל אונס גמור ולכן גם שאר הפוסקים לא הביאו דברי היש"ש וידידע דרבינו הש"ך דרכו לעולם להביא דברי רבינו הגדול המהרש"ל ז"ל וגם שאר גדולי האחרונים והבא לא זכרו ולא פקדו דבריו. וזמיו ודאי כי דברי בעלן ומצוטעין נגד דברי רבינו הגדול היש"ש ז"ל אשר מלא הארץ כבודו.

אלא דמיא נראה לחדש דגם לישי"ש אף דחייב צמקין היינו דוקא צמ"ד של מטע דדיני אדם וכמי"ש היש"ש הטעם אבל דדיני שמים צמ"ד של מעלה הוא פטור מחשלתמין ואין צו לאלף ידי שמים דהתם כבר הטעם משום מלוא ושכוור פטור מכל המלוא וידוע דהחייב ממון יש עליו חרי חיוצי חיוצ בין אדם לחבירו וחיוצ בין אדם למקום והחייב שבין אדם למקום אינו חל עליו כשהוא שכוור שהרי פטור הוא מכל המלוא כשומע וקטן. וממילא מה שכתב דשיכוור יבא חייב צמ"ש דהשיב את הגזילת לפעמ"ד ודאי אם הגזילת עדיין בידו חייב להחזיר אבל אם הזיק מה שהוא ואינו בידו ואינו חייב להחזיר אלא מטעם ושיב אין לחייבו צמ"ש זו דפטור הוא מכל המלוא רק שיש עליו דין שיעצוד הגוף שהזיק מטעם כרש"ל ולדין אפשר שיפטר לגמרי. ואילעמיד סברתי ממכחצי הראשון.

ומי"ש צמ"ש הפמ"ג דחשו"ק פטורין ממע"י וחייבין צמל"ת ולפי"ז שכוור נמי דינא הכי. הנה פשוט דשכוור פטור מכל המלוא בין עשה ובין לית ועיין רמב"ם שכתב שכוור הרי הוא כשומע וקטן פחות מכן שש וכוונתו לייק פחות מכן שש שאין לו שום דעת וכוונתו אפילו לא ע"י מעשה ויותר מכן שש קאת מעשה יש לו וצקטנא צח ע"י שזינחא לרמ"ג כתב הרמב"ם דגאסרס על צמל"ת עכ"פ כי שיכוור אין לו דעת כלל ופטור מכל המלוא וכמי"ש היש"ש שם לדידא דאין כאן דעת כלל. בברכת התורה בלב ובנפש.

מנשה הקטן

סימן ז

ברכת על מצות תפילין אי יש לפרך בקול רם

ב"ה מוצש"ק נשא התשכ"ח ברקלין ג"י יצ"א.
כבוד האי צורב עוסק בחוקי חורב חוב"ט מוכתר בנימוסין
וכר כש"ת הרב זאב וואלף גליק חתן הרה"ג מוה"ר מטשירטש
שליט"א.

אחדש"ת.

יקרת מכתבו קבלתי בצירוף ג' שאלות וראשונה אנקשו לסלוח לי אולי לא תארתיו כראוי כי לא ידעתיי אכנכו ויקבל הכבוד כפי הראוי לו וצדית אשר שאל לפי מה דקו"ל צמ"א אי"ח סי' כ"ב דמצרכין צ' צרכות להניח ועל מלוא תפילין אי שפיר דמי לצרך על של ראש בקול רם שימשש

(ג) מה שדחך ראייתי שכתבתי דשכוור כלוט פטור מחשלתמין כשמוק והביא מדברי יש"ש צמ"ג סי' ד' שכתב דאפילו שכוור כלוט חייב צמקין יפה כוון ודבריו הביא גם צמ"כא כהגר"א ח"מ סי' רנ"ב וכ"כ גם צמ"ח שצ"ח לין מליכס וצמ"ח כי גם צמ"ח צמ"ח ה"ל הביא צמ"ח המאירי דשכוור חייב לשלם ופלא קאת על הגר"א שאל לין על הש"מ כ"ל.

איברא דהש"מ לא כחז שכוור כלוט אלא כחז שכוור סתם וא"כ י"ל דלשימא כמי"ד דסתם שכוור שאינו כלוט הוא דחייב צמקין אבל שכוור כלוט הרי הוא כלאונס גמור ואינו חייב ולפי שיש להסתפק בדבריו ולכן לא לין עליו הגר"א ז"ל.

אמנם צמ"ח כמי"ד דשכוור דכיתו להזיק פשיטא דחייב ואע"פ שגולי שבי מוטק דעתו לא ה' חזק מי"מ טונחו עכשיו להזיק הנה פשוט דשכוור אין לו טונח וכ"כ כשומע או קטן פחות מכן שש שאין לו טונח כלל וכ"כ הרמב"ם לדידא ואין כונתו כונת ואפילו אשכ שזנחא צמ"ח שכתבא כלוט מותרת לצמל"ת ולענין קידושין אין קדושין קידושין אלא שכתב הרמב"ם דמחייבין צדצר עיין צמ"ד מ"א וצמ"ח א"ע סי' מ"ג וסי' קכ"א וצ"ח וצ"ח כחצו דמחייבין צדצר אם הוא צמ"ח שכוור כלוט אבל כל שהוא שכוור כלוט אין כונתו כלוט לכ"י. גם מש"כ דהוי לית תחלתו צמ"ח וסופו צמ"ח הנה לפעמ"ד לא מקרי תחלתו צמ"ח וסופו צמ"ח ע"ש עם כשיודע שהאונס סופו לצא ויבגון מי שכתב דצמ"ח ע"ש עם חשיב וידוע שילטק לחלל שבה צדדאי אבל הכא מי יאמר שלאחר שיסחכר ישכר כלי בני אדם וכמה שטורים אינם משצרים כלום אלא ישנים או עושים דברים אחרים ולא מחזיקים את של אחרים.

ולולי שאין אני כדאי ולא זכיתי להבין אחת מתורתיו בקדושה על צור"ח וכ"כ לפלגל צדצרי רבנחיו מלאכי מעלה הייתי אדון צקרקע נגד רבינו היש"ש דהנה רבינו היש"ש ז"ל הביא טעם לדבריו דשכוור כלוט חייב צמקין ח"ל אבל לפטור מדין ה"ח פשיטא שחייב דל"ל לא שצקת חיים דכל שזנחא ישתח וישחכר על חצירו להזיקו ויפטור ע"כ וכל הוואה שוכר וישחכר דאשו שכוור כלוט דעת יש לו להזיק את של חצירו שזנחא וכו' וכו' שכוור כלוט דעת יש לו להזיק את של חצירו וכו' וכו' שזנחא הכי יזיק את של עממו או של חצירו אוכצו וכו' וכו' דהוא כשומע צמ"ח שכתב ודאי שלא ישחכר צמ"ל להזיק חצירו שאז אין לו דעת להזיק חצירו יותר משל עממו וכו' וכו' ראי' לסברא זו מלינו צח"ס צ"צ צ' ע"כ ד"ה וחייב שכתב דליכא לזימיר קנס הוא דהכא ליכא למיחש להכי שצמל הכרס גמי מפסיד ע"ש. הנה מצואר דצמ"ח שצמל הכרס גמי מפסיד ליכא למיחש שחוק לחצירו וכ"כ כיון דהוא צמ"ח נמי יכול להיחזק כשהוא שיכוור ודאי לא ישחכר להזיק חצירו ואי כוונת היש"ש שיעשה עממו כשיכוור אי"כ אין זה צמ"ח שיכוור כלוט ויבגון זה על צמ"ד לצור וכמי"ש צקידושין וחוששין וא"כ עכ"פ אפילו נימא דמחייבין אותו לשלם אי"כ כטעם הוא משום דאין אמרינן דלא ה' שכוור כלוט אלא כיון להזיק ולא כיו' אינם אבל אי צמ"ח ידעין שלא נחטין ה' לן לפטור וצ"ח.

אחרים ויעשו אמן או עדיף מזהבגיו לברך בלחש והביא מקלש"ע שכתב לברך בלחש ובחלף לך שלמה סי' י"ז כתב לדעתו אין צד שום חיבור לענות אמן ובזכור חי להאדמו"ר מקאמארגא כתב שמנהג שטות הוא לברך בלחש כיון דקיי"ל כר"ת לר"ך לברך שני ברכות ואפשו אחת לדעת כדא לנהוג.

מאד הקשה לשאל כי מי חנכי להחערז ולהכניס ראשי בין ההרים הרמים וכולם לש"ש החכונו ודעזד כמר עזד ודעזד כמר עזד מ"מ לא אפטרז בלי לוי של תורה הכה כמר עזד סי' כ"ה אות י' מסתפק אי שפיר דמי לענות אמן אחר ברכה ש"ר כיון דקיי"ל בסי' ר"ו דאזכרה לבעלה אין עונין אמן וכן מסתפק בזה בסי' כ"ה כרס שלמה ומהאי טעמא פסק בספר דרכי חיים אות אמן ח"ה לברך על תפילין ש"ר בלחש כדי שלא ישמעו ויכנסו בספק עניית אמן. ולפוס ריבועא כיון דהני אחרוני מספקי להו שז ואל חשבה עדיף דודאי לפתחל אין להכניס טעמו בספק בלי שום טעם לזה.

אלא דבסי' חסידים סי' רנ"ד כתב האומר ברכות התורה בלחש וכן שאר ברכות הוא חטא וגזל את המקום שהרי לא נמלא מי שיענה אמן אלא אי"ב מרים קולו בברכה ובסי' תח"כ כתב עוד כשיצרך להקדיש יצרך בקול רם שיזדעזעו כל הקרבים וכ"כ בבא"ע סי' תרמ"א אות א' דכל אדם ירגיל את עצמו לומר כל הברכות בקול רם כי הקול מעורר הטהרה גם בסי' ה' מלאך הקדמונים האריך לברך הברכות בקול רם דוקא אי"ב אדרבה המצרך בלחש נכנס בספק גזל המקום ועוד טעמים אי"ב לר"ך לעמוד על מקור הדברים.

ומה שנראה להביא ראיה למנהגינו בחרי אפי' הפן האי' לנחמור הקשה קושית האחרונים ז"ל בזה אמרת בשכמלי' שהנהיג המהרי"ן בן חביז לומר ואחריו החזיק הרמ"א ז"ל אין לו מוצן כלל דממציא את הברכה הוא בכלל פסק אי"ב קיי"ל ספק ברכות להקל ואי צדור לן דקיי"ל כר"ת אי"ב בשכמלי' למא ועיין צ"ח ומהרי"ט בזה דהוא רק לרואה דמילתא ע"ש ועיין מה"ש שפי' כאן פי' זר בעטם אמרת בשכמלי' ודבריו תמוהים לכל רואה.

ובדרך חודו אמרתי לפרש לפי"מ דאיתא מחלוקת הראשונים ז"ל בספק ברכות דעת הרמב"ם סוף ה"ל ברכות וכן כתבו תר"י פ"ק ברכות בסוגיא דנקט כסא דשכרא וכתב"ה הריב"ש סי' תק"ה והטור אי"ב סי' כ"ע ובב"י סי' תל"ט ד"ה בעל העיטור דספק ברכות להקל היינו שלא לברך אמנם צ"ח ה"ל ברכות כלל ה' סק"א האריך לנאר שדעת החת"ם והר"ן ותה"ד שם בגאונים סברו דספק ברכות להקל ומותר לברך וכ"מ דעת השאילחות וכתיווך ע"ש וכן מלאחי במהרש"א ברכות שפי' להקל ולברך ועיין שדי חמד מ"ע ברכות סי' א' ובא"ח ספיקא סי' רס"ג.

וידוע שיעת הרמב"ם והעושה ברכה לבעלה עובר ל"ה דאורייתא אבל החוס' ס"ל דאיתו עובר אלא ל"ה דרבנן ולפ"ז ז"ל דהא בזה תליא דלמ"ד דעובר על לא תשא דאורייתא אי"ב ודאי דאסור להחמיר על עצמו ולברך ולכן ס"ל ספק ברכות להקל ולא יצרך אצל למ"ד דהעושה ברכה לבעלה עובר

ל"ה דרבנן אי"ב כדרכו קיי"ל ספק דרבנן להקל וכשהיה יכול לברך מספק בזהם היבא דאית לן חזקה שלא צירך ורבנן בדברי מאלל או בתפילין כאן ומעשה אחי שפיר הרמב"ם לשיטתו דס"ל ספק ברכות להקל דאסור לברך ולכן פסק בתפילין ש"ר גמי לא יצרך אמנם החוס' ומהר"ש לשיטתו דס"ל ספק ברכות להקל ומותר לברך ולכן פסקו דמצד על ש"ר ג"כ אלא דכיון דלא הוי אלא מספק ברכות ולכן שפיר פסק הרמ"א דאמרי בשכמלי' דאפילו בספיקא דרבנן ודאי דכל מה דאפשר לתקן מתקנין אלא דא דדוקא דרך חידוד דכרי אכן קיי"ל בלחש ספק ברכות להקל ואין לברך.

ומה שנראה בזה דהמדרקד בלשון הרמ"א ז"ל וראה שדייק בלשון הטור וי"א וכו' וכן פסק המנהג בבני אשכנז שמצרכין ב' ברכות, והנה דיוק הרמ"א ז"ל בלשון לכתוב וכן פסק המנהג שמצרכין וכו' אבל לא כתב וכן נהגו או וכן יש לנהוג ואין לשנות, — כדרכו בקדש, ועיין לעיל סי' ח' ס"ז על ט"ק י"א שמצרכין עליו מלות ל"ה וכן נהגין ואין לשנות, וכן דרכו לעולם להבקי בכללי הרמ"א ובשונותיו והרמ"א ז"ל בעצמו ביאר לן אז בספרו וא"כ נראה דכיון דכאן פסח לן הרמ"א וכן פסק המנהג בבני אשכנז נראה דבאמת הרמ"א ז"ל ג"כ לולי שפסק המנהג בן בבני אשכנז ה"י ס"ל דיותר טוב שלא לברך מטעם דספק ברכות אלא דכיון דכבר פסק המנהג בבני אשכנז לברך לא ראה לשנות מנהג בני אשכנז אלא דמימי כיון דפולגתא דרבותא הוא כתב דעוב לומר תמיד בשכמלי' אחר ברכה שניה דהרמ"א ז"ל ראה עכ"פ לנאח ידי ספיקא דרבותא אלו ואל דלא פסק שלא לברך מספק הוא משום דכן פסק המנהג בבני אשכנז לברך וכנ"ל. אלא דלפ"ז אחי שפיר גמי ספיקא הפמ"ג כיון דבאמת אכן מספקן אכילי ברכתא אי"ב אף שכן פסק המנהג מ"מ אולי קיי"ל כאידך רבותא וכו' ברכה לבעלה ולכן ס"ל דאין לענות אמן וא"כ יותר טוב לברך בלחש שלא יצרך אמן אחריו.

הפן ה' ומה העיקר בסי' ד', דאפילו נאמר דליכא ספיקא בברכה מ"מ שפיר כתבו האחרונים לברך בלחש והוא דכרי עכ"פ איכא בזה מחלוקת הפוסקים וישנם מקלסם מצרכים אחת וקלסם מצרכים ב' ברכות ולהמצרכים ברכה אחת ס"ל דכרי ברכות הוי ברכה לבעלה וא"כ איכא כאן לא תתגודדו כשאחד יצרך ואחד לא יצרך וגם למי שלא מצרך הו"ל בכלל המצרך ברכה לבעלה דחייב גזוי ח"ש והשומע חייב לנדותו הגם דכבא אין לר"ך לנדותו שהרי לכל היותר עושה בהלכה הוא והו"ל דין שוגג דאין מנדים בשבוע"ה לבעלה שגוג כמצואר בהלכה וכל כי כלי גוונא חששו עכ"פ שלא לברך בקול רם ולא ישמע השומע ולא יעבור בלא תתגודדו ור"ה בזה לברך מדברי הרמ"א אי"ב סי' ל"א ס"ב במחלוקת המחבר והרמ"א ז"ל שכתב המחבר בחוב"מ אסור להניח תפילין ובתב עליו הרמ"א וי"א שחוב"מ חייב בתפילין וכן נהגין בכל גלילות אלו להניחם בצמוד ולברך עליהם אלא שאין מצרכין עליהם בקול רם צ"ה כמו בשאר ימות השבוע ובט"ז שם סק"ע כתב דלא לברך ותמה אמנהג שכתב הרמ"א שאין מצרכין בקול רם דלפ"ז שמיא מי מחלקי בין סתם לגבוי ע"ש.

אמנם בסי' כ"ה כרס שלמה כתב בעטם דאין מצרכין בקול רם משום דלא אחי לאינוויי שמא יש צדיכ"ג מי שנוהג שלא להניח ואם יצרך בקול רם ירע וידין עמו אבל בתפילין

סימן ח'

אי מותר להניח מראה (שפיגעל בלע"ז) בביהמ"ד לכוון התפילין של ראש

ב"ה מצט"ק לסדר ראשיכם וגו' התשכ"ו בנ"י יצ"א.
ויתהלך חנוך את אלקים צלל במים אדירים מחיי חיים
יכתב לחיים טובים ארוכים ושלוה בסש"צ את מע"כ הרה"ג
כש"ת מוה"ר חנוך שלום פג"ל גליק שליט"א ר"מ בית אברהם
ברוקלין.

אחדשת"ד,

יקרת מכתבו קבלתי וחזיתא דמר לא ידענא ולכן יסלח לי
אם לא חזרתיו כראוי לו ואבא היום אל העין והעני
אף להשיב מפני הכבוד וכו'.

והנה נא הולאתי לדבר אחמול קבלתי מכתב בחוכו לרף שאלה
מזני היקר והנחמד השי"ת ישלח לו רפואה שלמה מן
השמים בקרוב לנפשו וצרכיו וספי"ה גידיו ויחי צריא וחזק
לעבודת יח"ש צ"ה וצ"ש ונפשו היפה ילא בשאלתו היות כי
בעו"ה איננו צקו בבריאות ואינו יכול ללכת לביכ"ב ומחפץ
צביתו ואין לו מי שיגיד לו בשעת הגחם חפלין אם החפלין
מוציאם על מקומם אי שפיר דמי לראות במראה אם החפלין
מוציאם במקומם בשעת הגחם, (3) ילא בשאלת חכם אי שפיר
דמי להניח מראה בקרוא שפיגעל צביכמ"ד שיוכלו לראות
לאחר הגחם חפלין אם מוציאים במקומם. ואף שאין הזמן
גרמא כעת מ"מ לכח"ר אכחז צב"ה צמ"ד בקינור נמך מה
שיוריו מן השמים ואצקש מחמיר לסלוח לי על הטריחו למסור
דברים אלו לבנו היקר שליט"א.

וזה ילא ראשונה צענין להניח מראה צביכמ"ד גראה פשוט
דאסור שכרי קיי"ל צש"ע אי"ה סי' ז' דאסור להחפץ
נגד המראה דמחזי כמשתחוה לצבואה שלו ואיסור זה הוא
אפילו צענינים סגירות דפחתות צל"ה אסור משום ציטול
כונה עיין באחרונים וצמ"צ שם אות ע"א וא"כ פשוט שאסור
להניח מראה צביכמ"ד שיצא מה משגול למחפץ צביכמ"ד
ואפילו אי ישימו צד המערב שאין מחפץ נגדו מ"מ ציטול
כונה איכא אפילו צד המערב שכרי צש"א החפץ שצמ"ד
לפעמים פונים מלד זה לזד זה ויראו צמ"ד ויצטול פונה
החפץ וגם כי יבטל את הרצים שיראו חסם צמ"ד ע"כ
ודאי דצביכמ"ד קבוע חיי לעשות מראה אפילו כונה לעצב.
ואי משום החפץ כרי יכול לשלול את חזירו ועכ"פ אם אין
לו מי לשלול אפי' אם כי מותר לראות צמ"ד עכ"פ כיוון
מחירין רק שיהיה לו ראי קמן צביכו שיראה כן ויחזור ויכסו
אלא דמעתה נדבר בעיקר דין זה.

והנה מקור שאלה א' מצולת צשי"ת דברי חיים לאדמ"ר
מן הכ"ק מלאך זמ"ל אי"ה ח"כ סי' ז' ח"ל אם לראות
צמ"ד כחפלין יחי צמ"ד הוא דברי צורות כי אפילו אם
אינם מצויים ממש כשר ידוע דיש מקום צראש להניח שני
חפלין ואפילו צרוח ואין שיעור לחפלין צרוח וכן משמעת
המדרי צבדיא והגאון צספ"ה לא הקפיד ממש צמ"ד ע"כ

יכול להצניע תחת העליה וכ"כ צבאכ"ט צש"ס ל"ה דנכ"י
לצרך צש"א שלא יצאו ירדי מחלוקת זכר לדבר צשכמ"ז כרי
דכ"ה ז"ל ג"כ ס"ל דצשכמ"ז זכר לדבר זה וכ"כ צל"ר וכו' וכו'
דין אחר לחזקו ונמלא ע"ה נן ראי צרוח מדברי הרמ"א
ז"ל דצמ"ד שיש מחלוקת לענין צרכה אף דמזכרין מ"מ
מזכרין צש"א שלא יחיו לאינוני ווא"כ ככ"ר צצרכה ש"ר
ודאי יצרך צלחש וצפרט צצמניו דיש צצרכה אפילו מצני אשכנז
דאין מזכרין אלא תחת ודאי יע' לנכ"ו כן.

הן אמת וכלבש כח צעסם למח מזכרין צש"א צצוכ"מ כרי
לכורות שיש קלח אות צצוכ"מ ע"ש ומיכו לפענ"ד דצרי
דחוקים דא"כ חרצב אסור להניח חפלין צכלל ומח לו
להרואה צצנחת חפלין שיש אות אחר דכ"ר חרתי דסחרי
וכרי מוכי טעמא מהמיר חזוכר דאסור להניח חפלין צציתח
ח"י וצספר מחנה ישראל ח"י דף פ"ע ע"ג כח צכ"ה צעסם שלא
יצרך צקול רס כרי שלא יצער השומע לעשות אמן מעטם דכ"ה
ספק צצרכה ע"ש וגם צצמ"א ס"ק ג' גראה דס"ל העסם משום
לא חתודדו ע"ש וצמחל"ש.

והעולה לדין גראה לפענ"ד פשוט דמכ"ה שלא לצרך צקול
רס מקורו עכ"ר צצמ"א כ"ל וצכלל הפוסקים הללו
אי משום טעם דלא חתודדו כדעת המג"א ולי"ה וא"כ וכו'
שלח אי מעטם דעניית אמן כהפמ"ג ודרי חיים ומחנה
ישראל ועוד כמי שהצחי לפיל צס"ד וח"י ללחוק על מוכה
ישראל וכו' שגם מן אדמ"ר ממוקאטש נכ"ה ג"כ לצרך צקול
רס כדעת האדמ"ר מקאמלרנא מ"מ לפענ"ד צרוח לעשות
כמחל"ה וצפסק הרמ"א צצוכ"מ שכו"ה הוא וכ"ש הוא מחוכ"מ
וח"י לומר על מוכה אצוחיו המיוסד בגדולי הפוסקים שכו"ה
מכ"ה שעות ושרי ל"ה מ"ר להכ"ק ז"ל ומח שכתב הגרש"ק
צספ"ה הא"ף לך שלחם סי' י"ז דלעתו אין צב"ה איסור לעשות
אמן ג"כ אינו סותר לדין דאפילו מוכ לו דאין צב"ה איסור
לענות אמן מ"מ אכתי לר"ך לצרך צלחש מעטם הרמ"א צצוכ"מ
ומשום לא חתודדו וכ"ל וכן לענ"ד צרוח צס"ד.

(*) עיין הרספה בסוף הספר

ואגב מה שכתב הא"ף לך שלחם שם ראי לדברי ח"ל וגם
כרי המצרך אומר צשכמ"ז וע"ז לצד מותר לעשות
אמן דלא גרע מאמר צשכמ"ז ממצרך לישראל דעונה אמן
ואם צשכמ"ז מציא מירי ספק צצרכה מכ"ש דמציא מחשש
אמן יתומה ע"כ ולא זכיתו להצין דצרי מה דמין הוא צשכמ"ז
מציא מירי ספק צצרכה להמצרך והא"ף יוציא ידי ספק אמן
דעטונה וכרי העונה אמן אינו. אומר צשכמ"ז גם מח שכתב
דאמלרנא צשכמ"ז נמי מותר לענות אמן אצ"ר אצל כרי
העונה אמן עונה אחר בצצרכה ולא אחר אצמ"ז ואדריכ
לאחר צשכמ"ז כרי ה"ה לאחר בצצרכה וא"ף לא צחוק כרי צצרכה
וכמחכב צחוק עד לאחר צשכמ"ז שז' ודאי דאסור לצרך
דכ"ל אמן יתומה ואולי ס"ל להגאון דיש לצרך לאחר צשכמ"ז
ולא לאחר בצצרכה וכן דבר חדש לא ראינו מי שיאמר כן וצ"ע.
ובזה הגי' דושה"ט בברכת התורה בלב ונפש

מצנח הקטן

ומעתה אפילו אי נומא דדבר אה מחלוקת הראשונים ז"ל (דמדברי חוס' עירובין נראה דהאי ברוחב מיירי ולא בגובה) מימ הכי דעת הראש"ש והרמב"ם וסב"ת והמרדכי והב"י וכן פסק בש"ע סי' כ"ז דבגובה מיירי אי"ב ודאי כותבו קי"ל דרבים גיבשו וצ"ל חורב הלך אחר המחמיר, אלא דבעיקר הדבר חמגי מאד אמרן ז"ל דנראה מלשונן דמקום יש צראש להניח שני חפלין זין בגובה זין ברוחב שכן כתב ואפילו ברוחב משמע דכ"ש בגובה וי"ע דאי"ב יש מקום צראש להניח ד' חפלין ומדכתבו מקום יש צראש להניח ד' חפלין משמע דוקא ד' ולכל שיעור כדינן להחוס' ברוחב דוקא ולא בגובה ולשאר פוסקים בגובה דוקא ולא ברוחב כי אי"ב צאופן אחר וכעין אי בקשה הראש"ש בב"י קטנות סוף הל' חפלין ולא נחפרם בחלמוד שיעור לאורך ולרוחב הבתים אף שכתב בשו"מא רצא ובר' ור"י דקדק מהא דאמרין ובר' מכל ה"לן יש לדקדק דשיעור רוחב חפלין כיו' לט"ס' יותר רחב מאצבע שאם לא היו רחבים אלא אצבע אי"ב יש מקום צראש להניח שלשה חפלין כי ה"לן כי רחב"אצבע ומונה צמקום חפלין ועוד נשאר שם מקום לחפלין ובר' אלא ודאי שיעור רחבו יותר מאצבע והאידינא מה שאין עושין הבתים רחבים ד' אצבעות כיינו לפי שהתחורא והמעצרה רחבים ואם היו הבתים רחבים ד' אצבעות מלכד התחורא והמעצרה אז גא כי מקום צראש להניח ד' חפלין עכ"ל. וא"כ דברי מרן הד"ח דמוכי שטרא אליבא דחרימיה לא זכיתי להבינם צעוני"ה.

עוד זאת אשאל ממרן הד"ח ז"ל שכתב ואין שיעור לחפלין ברוחב דלף דבש"ס אינו מצוה שיעור לחפלין בעור אי"ב סי' ל"ב הביא בשם שו"מא רצא שריף שיהיו ד' הבתים אצבעיים על אצבעיים אלא שבעור כתב ולא נובגין כן אמנם כרי גם בתוס' עירובין כתבו שיעור אצבעים המדרש ט"ס בדף כ"ב ה"ל וברמב"ם עירובין ה"ל הביא בשם י"א דאין שיעור למטה מצ' אצבעות אפילו קטנים הרבה אצל יש שיעור למעלה שלא יכיו גדונים משחי אצבעות ט"ס, וא"כ עכ"פ מצוה דיש שיעור גם לחפלין. עוד קשה לי מה שכתב מרן בפשיטת כיון דאין שיעור לחפלין ומקום יש ברוחב ג"כ לז' חפלין וכן אין לראות במראה אדרבא אומר דכיון דאין שיעור לחפלין אי"ב אם ישנה חפלין גדולים וראשו קטן או להיפוך נמצא חלק גדול דמי שיש לו חפלין גדולים ודאי יש לחוש דלמא לא יניחם במקום הראוי להם וא"כ הא דאין שיעור לחפלין גרעיהא הוא לענין זה ולא מעליהא.

רע"ן ש"ח בית שערים לנ"ק"ו אי"ב סי' כ"ח מה שכתב מרן ז"ל דהא דאמרן אין שיעור לחפלין אין כוונת דאין שיעור לחפלין דודאי לנסח צ"ל יש שיעור אלא מה שאמרן אין שיעור זיכור לטעום גדולים כמו שירצא אם ימצא אדם גדול צמקום אשר מהחלחלת עקרי השער שלו עד מקום של מוחו של חינוק רופס הוא יותר מד' אצבעות (עיין סי' כ"ז ס"ט) רשאי להניחם אצל לנסח צ"ל אין כוונת חפלין הראש"ש יותר מד' אצבעות אלא כוונת כוונת חפלין וכן שכתבו האחרונים לענין כותבי מיתחת שיעורי בשמן מוכב בשמן שריפס דל"ש כותבי מיתחת אף דגר הנכבב צ"י שיעור לפי שאין בשיעור בשמן אלא צומן וכל לפי ענין הפחיתא ט"ס וא"כ בבי"ב בחפלין חלוי בכל לפי מה שהוא אדם ולפי גודל החפלין וי"ע.

(והמחמירים נכדי מרן במחבר ז"ל ליימ ח"ל ועיין חוס' עירובין אי"ב ע"ב ד"ב מקום ובב"י סי' כ"ז ד"ב ומקום חפילת ש"ר ע"כ.) וכתב עכ"פ לעיקר דינא מי לן גדול ממרן בעל ד"ח ז"ל אשר פסק כחורב מסויני שאין לראות במראה. אמנם אף דלכלכח ח"י לי לחלוק על מאור עינינו מרן ז"ל מימ לפלפולא בהורמנא דמלכא ארשום קנא דברים.

ובגליון הד"ח שלי ליינתי אה זמן רב עיין ש"ח דב"י סי' חחקט"ז (תע"ח) דמקום יש צראש להניח שני חפלין ולא אה אלא אה לפי שאין אחד מהן זין בעינים מצוה דבב"י ז"ל דמה שאמרן מקום יש צראש להניח שני חפלין כיינו בגובה אצל לא ברוחב וכן פסק כלכל למעשה לאותן שמוניחים ד' חפלין כחת שניחם אה למעלה מהן וכן ראיתי נובגין, וכן נבג מרן אדמיר ממוקאטש ז"ל וכן נובגין עד כיום אחינו שבספר שמוניחים בחפלין דר"ח ורש"י יחד ומניחו אה למעלה מהן ומשמע לכאורה דברוחב ליכא מקום נשני חפלין.

ולכאורה עלב דבעתי לישב דברי מרן דמה שכתב הרד"ז ז"ל דלא יניחם אה אלא אה אינו משום דליכא מקום ברוחב נשני חפלין אלא דס"ל לרד"ז דלף דיש מקום גם ברוחב נשני חפלין מימ אם מניח שני חפלין לא ילא צבם משום דאין כאן זין עיך אפילו לאחד מהם ור"ל דבחפלין ישנם שני דינים אחד שיהיו צמקום החפלין ואחד שיהיו זין עיך ואם למשל היה לו חפלין רחבים הרבה כשני חפלין וכוונתם זין עינים ילא צבם כיון דלא הוב אלא חפלין אחד והוב כאן זין עיך אצל אם היו לו ד' חפלין וכוונתם צאוחו מקום חסר כדין של זין עיך דליכא כאן דין של זין עיך לא על אה ולא על אה ודו"ק.

איברא דנאמח דין זה אי ליכא מקום צראש להניח שני חפלין ברוחב דה הוא מחלוקת הראשונים ז"ל דהחוס' עירובין אי"ב ד"ב מקום כתבו מסופק כי ר"י אי"ב שיעור יש ברוחב חפלין דיש עושין גדולים מהצריכס ובר' ומדאמרן מקום יש צראש להניח שני חפלין משמע דשיעור רחבו שיתמלא מקום השנים ונראה מצוה דס"ל דגם ברוחב יש מקום להניח שני חפלין אמנם הראש"ש הביאו בב"י אי"ב סי' כ"ז ס"ל דמקום יש צראש להניח ד' חפלין אה למעלה מהן וכן מוכח בירושלמי דכמואל חפלין וכו"כ המרדכי וכו"כ בספר החרוחב (ופלא אמרן הד"ח ז"ל שכתב דמדברי המרדכי משמעות דאפילו ברוחב שברי בב"י כתב דמרדכי כתב נכדיא דה על אה הוא) ובשיעור הרמב"ם מספקא ליה לבב"י מה ס"ל וחלוי צ"י חירוצים שכתב בב"י ומיכו כנראה דס"ל לבב"י דהרמב"ם נמי בראש"ש ס"ל שכן כתב בסופו ח"ל אי נמי אה על אה ובר' ואה נראה יותר כי יוכי דלא נשוי חלק נכדי הראש"ש והספר החרוחב צענין דינא ע"כ מצוה דס"ל לבב"י דהרמב"ם מודה לבראש"ש וספר החרוחב והמרדכי ונראה ראשונים דמקום יש צראש להניח שני חפלין כיינו רק לגובה ולא לרוחב וכנראה דלא כיון נכדי במחבר ז"ל צ"ל צ"ל, רק לפלא שלא הביאו דברי הרד"ז ז"ל שמוצא שא"א לכוין ברוחב דאי"ב לא הוב זין בעינים ודבר אה פלא גם על בב"י ז"ל ולפי מה שכתבתי יש לישב קנא דר"ק.

איברא דמאחר דזכינו לזן עלה בידי לחקור לפמיש השאלה בתש"י בי"ג הגיל דחפילין שהם גדולים יותר מדי אלצעות אסור להניחם משום דמקום יש צראש להניח ב' חפילין אינו יותר מדי אלצעות כמבואר במחל"כ סי' ל"ד סק"ה ומזן האריך שם בתשובה לישב מנהג העולם דעד חמ"ש אלצעות יש מקום צראש להניח היינו עם התיחורא ומעברתא ובמ"צ כתב דעד ד' אלצעות לכל היותר ולפמיש לעיל דמה שאמרו מקום יש צראש להניח ב' חפילין היינו לא בגובה או ברוחב ולבסודרים בגובה פסול ברוחב וכן להיפוך אי"כ כיון דאזן קי"ל בגובה ולא ברוחב ואפילו אי יומא ברוחב ולא בגובה עכ"פ חפילין גדולים מצי' אלצעות פסולים הם להניח ממ"צ דברי א"ס הם ד' אלצעות על ד' אלצעות נמלא דחפס מקום הגחא חפילין בין בגובה ובין ברוחב דיש להניח שני חפילין אי"כ הי"ל להשי"ם לומר דמקום יש להניח ד' חפילין וכיון דאמרו רק ב' חפילין אי"כ לא בגובה או ברוחב הוא נמלא דמי שיש לו חפילין גדולים מצי' אלצעות על ב' אלצעות מחזי שטרי אליבא דתרווייהו וממ"צ הם פסולים אליבא דחד והא"ך חפסו לקולא לזכות שטרא אליבא דתרווייהו ולהקל במלוא דאורייתא דמאחר דלמ"ד בגובה אי"כ ברוחב ליכא מקום הגחא רק ב' אלצעות אי"כ העושה חפילין על ד' אלצעות הם מונחים שלא במקום הגחא חפילין ופלא שלא ראינו שהרגישו בזה רבותינו באחרונים ז"ל ודואי מזה גדולה הוא לישב מנהג העולם אבל מה"ל נצי"ג. וליפתיי פיה דבא"ר כבר חמה על זה ולא מלא חי לקושיתו וס"י דאין לעשות ולהכשיר יותר מאלצעיים לא פחות ולא יותר ועיין ריטב"א ש"כ כן להדיא ח"ל מדקחני מקום יש צראש להניח שני חפילין אבל עפי משגי חפילין ליכא ונפ"י ראו שלא לפחות מרוחב שני אלצעות ואין להוסיף על רוחב ב' אלצעות כשיעור מקום וכן ה"א לשון המדרי והב"ח סי' ל"ב הסביר דמקום יש צראש להניח משמע לא פחות ולא יותר ועיין מג"א מש"כ בזה.

אשר לכן נלפע"ד דודאי מלוא נכחלה שלא יהיו החפילין גדולים מצי' אלצעות על ב' אלצעות ואף שיודע אני מה ערכי שאינו כדאי לחלוק אהני גדולים אשר קטנם ענה ממחני ולא זכיתי להבין שיחא תולין שלהם מ"מ תורה היא וללמוד אני לר"ך ולא רייתי לפסול אפילו דיעבד כי לר"ך עוד להתיישב בדבר אבל נכחלה ודאי מי שרואה ללא יד ירוב השיעור במלוא יקרה וגדולה כזו יעשה לעצמו חפילין לא יותר גדולות מצי' אלצעות על ב' אלצעות ויניחם במקום בין העינים. ואין לומר כמו שר"ייתו לפרש בדברי רדב"ז לעיל דבחפילין אחד יכול להיות רחבים ביותר דמקום חפילין הוא ד' אלצעות דאי"כ הי"ל לומר מקום יש צראש להניח ד' חפילין וכמ"ש לעיל ונ"ע.

ומעתה נחזור לדין כיון שהעלינו דהכל תלוי לפי גדלות החפילין וקטנות הראש או גדלותו וברוחב לרוב פוסקים ליכא מקום להניח ב' חפילין אי"כ אין זה הכן למי שרואה לראות א"ס החפילין הם במקומם וחושש לקיים המצוה כתיקומה ובאמת שמעתי שהגאון ר"י מבריסק ז"ל ויואלי חללי ויהגים שיש להם ראי' בשעת הגחא חפילין א"ס הם מונחים במקומם ואחד מחסידי לאנ"י אמר להגאון פעם כשהי' הגאון ז"ל במרחץ קרעניץ אמר לו חסיד אחד דמבואר דמ"ה דאין לר"ך ראי' כך מקובלני מפי מגידי אמת אבל בגרסה לא קבל זה ואלו מעשמים אלו שכתבתי ונ"ע.

ולהלכה מאחר שמרן פסק אין בידי לחלוק עליו מ"מ מי שלבו נוקפו וחושש שמא לא יניח החפילין במקומם א"ס הוא רגיל לפעמים לראות במראה גם לשאר דברים אי"כ לדידיה ליכא משום לא ילצש גבר עיין יו"ד סי' קנ"ז סי"ב אסור לאיש להסתכל במראה משום לא ילצש גבר וכו' הג"ה ויש אומרים הא דאסור לראות במראה היינו דוקא במקום שאין דרך לראות במראה רק נשים וכו' אבל במקום שדרך האנשים לראות ג"כ במראה מותר ר"ן פל"מ ועיין ביאור הגר"א שם סי"ק ח' ועיין שו"ת הרשב"א ח"ה סי' קנ"א בשם רב שריירא גאון דהני מילי תלוי במנהג המקום והזמן ובהלכות פסוקות מן הגאונים סי' ל"א ועיין עוד בספרי הקטן ממה הלכות על מס' יביר סי' י"ח וא"כ בני שכוונתו לשם שמים ואינו יכול לכיון באופן אחר בין העינים לדעתי אין להניחו ואדרבה ראוי לעשות כן כדי לקיים מ"ע דאורייתא וקלא דמיון ממה שעשו הכיור ממראות האצאאות וכתבו מהרש"שונים ז"ל דעשו כן לפי שהכנה מכפר לר"ך להסתכל בפני צל הקרנן ואסור להסתכל בפניה של אשה עשו מראות האצאאות וכו' מסתכל הבנה וראה פני אשה בראי' והקריב הקרנן עיין רמב"ן שם והרי דלמציא ה"י מותר. אבל דברים כאלו תלויים בכוונתו ובמחשבה וכו' יודע לב האדם מה כוונתו אבל מי שיכול לכיון מקום הגחא חפילין בלי ראי' ודאי יותר טוב שלא להסתכל בזה בחפילה מה שדוחק יש היתר לזה בכלל אפילו שלא בשעת החפלה כ"ש בשעת החפלה יש לחוש דלמא יתגרה בו ית"ר שברי אפילו בבואה גירה בו ית"ר כמבואר בתוספתא גזיר וצריש נדרים מהאי גזיר שאכל מקרבנו שמעון הלדיק כמבואר שם וכ"ש להביט במראה בשעת חפילה שלא לזרך גדול.

ומחמת כי אין הזמן גרמא הגני בזה לקצור והקוצרים אומרים 'בדברך וי"ר שיזכה להכתב ולתחתם בספר חיים טובים בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ארוכים ושלום בבריות גופא ונהורא מעליא עד ראיתי עם ענני שמיא דאריך ודן ויעמוד כהן גדול לאורים ותומים בב"א. הכותב לכבוד התורה ולומדיה דרשת"ה בכל עת בלב ונפש.

משנה הקטן

לאחר חיתום שערות נפל מילתא בלצחי לישב קלח מנהג העולם דאף דאמרו ח"ל מקום יש צראש להניח ב' חפילין או באורך או ברוחב לכל חד כדאית ליה מ"מ אפילו למ"ד בגובה הראש וברוחב ליכא מקום לב' חפילין אבל מודים הם דאיכא יותר מלהניח חד חפילין אלא דליכא להניח ב' חפילין דלא מסתבר שהתורה נוחה להניח דוקא בע"ז אלצעות מלומדות ולא משכו יותר שזו כמעט אי אפשר ולא מנציח למ"ד דגם בידי אדם אי"כ ללמס עיין רמב"ם פ"ט מה"ל רואה ותוס' עירובין דף ה' אלא אפילו למ"ד דבידי אדם אפשר ללמס מ"מ קשה לומר שהתורה נוחה מזה שיכ"י קיומה דוקא בדיוק כזה שכמעט אי"כ לרוב בני אדם לקיימם אלא ש"ל למ"ד דפחות מאלצעיים על אלצעיים נמי כשרים עד אלצע אי"כ אכתי לא נוחה תורה אלא שלא להוסיף מאלצעיים מ"מ נראה דאלצעיים לאו דוקא אלא דכיון דליכא מקום להניח שני חפילין אף שיש יותר מאחד לא חשיב ליה. והתורה אמרה בין שניך ושיעור ח"ל דבגובה איכא מקום להניח ב' חפילין וברוחב

ואחר גשיות עפרות לו פשיטות דמר לע"ז משי"ב דלא גרש מים מרוח חרי חיוה קחזינא חדא דבגמי אצחים ל"ה ע"ל גרסין אמר להם ר"י לדבריהם למח פוקקין הפזרה אמרו לו שזה הוא לבני אהרן שיהלכו עד ארבעות חסין דם ופריך ובהו היו חזינא ומשני לה הוא ולא היו חזינא דתניא כדס והדיו והדבש והחלב יבישין חולטין לחין אין חולטין ופריך והא קא מיתוסי מאנייהו ותגא היו בגדיו מעושטשין עצודתו פסולה וכו' והנה מצוה דדס לה דיו להא דדבש וחלב אין חולטין כהגיס וא"כ כ"ש מים דאין חולטין וא"כ יהיו דברי רבא לכאורה נפשטין מנמי כאן לפי שיטת המל"מ דמים כ"ש הם מרוח וא"כ כיון דמים אין חולטין כ"ש רוח דאין חולטין ואיפשיטא צעי דרבא אלא דלאי דאית דומה רוח למים ומים אינו חולטין ורוח חולטין, וא"ל דבאמת מים חולטין חמת המלבושים אבל לא חמת הרגלים חדא דאין שום סכרה לא ועוד מדקפריך והא קא מיתוסי מאנייהו ולא פריך והא קא נכנס כדס חמת מאנייהו וכו"ל חזינא ולא פריך אלא מעושטש הבגדים פשוט דליכא כלל משום חזינא אפילו במאני. ולכן כיון דפשיטא ליה למקשה דלא אינו חולטין ה"י פשיטא ליה דח"י אה עולה גם לבגדים דאין לה חולטין ולא חש לרס שבין הבגד לבשר ולכן פריך רק מחא דהיו בגדיו מעושטשין ח"כ. (*) ע"ן הוספה בסוף הספר

והחלוק בין רוח למים הוא כך דהא דצעי רבא נכנסה לו רוח בגדו האיפשיטא הוא היכא דנכנס הרוח חמת בגדו וע"ן הדיל בגדו והרחיקו מנשרו וכתורה אמרם על צשרו וע"ן רש"י שפי"ש ח"ל נכנסה לו רוח בגדו והבדילו מנשרו אבל כל זמן שלא הבדיל הרוח נמי אינו חולטין. והנה יודע דמעצב הרוח כשיכנס חמת בגדו לכניפו ולברחיקו מעל צשרו אבל מעצב המים אדרבה להדיק בגדו על צשרו וא"כ החלוק הוא פשוט דברוח כיון שמרחיקו שפיר צעי רבא דליכא חזינא אבל במים לא הוא ואדרבה מדדיק בגדו לבשר ואינו חולטין לכ"ע.

איברא דנראה למר אפילו נדמה מים לרוח מ"מ לא היו חזינא לענין חפילין דנראה לפמ"ש דרוח כחולטן היינו נכנסים חמת בגדו וע"ן הדיל בגדו מנשרו ע"י הנפוח והנה פשוט נמי דאם יכנסו מים חמת בגדו ויבדילו בגדו מנשרו כגון צאופן שירחיקו המים בגדו ע"י הנפוח כידוע שאם יכנסו מים חמת בגדו ואין להם מקום לנאח במהרה אז יתנפה בגדו מכה המים כה"ג אהכ"ז דמים הוא חזינא אלא דמ"מ אין זה מטעם חזינא של מים אלא הטעם של חזינא הוא מטעם הרחקה בגדו והבדילו מנשרו וצא נמי מיושב למח הכה"ג מסתפק אבל כי כן הנה טעם זה ליכא אלא כי נכנסו מים חמת בגדו כמו רוח היכנס חמת בגדו אבל אם היו מים על ראשו או על ידו וביניהם עליהם חפילין הרי המים בהם אינם מרחיקין החפילין מנשרו וכו"ל ממש דומיא דבהגיס שמהלכים על הארבעות דם ולא חששו משום חזינא משום דלא הוא וא"כ כה"ג בחפילין כיון דלא הוא ואינו מרחיק החפילין מהבשר לא היו חזינא לכ"ע וצא מדויק לשון הרמב"ם צפי"א מה"ל כלי המקדש ה"ז שכתב ח"ל וזריך ליחבר וכו' ושלח חכמים הרוח בעצודה בין צשרו לבגדו עד שיחרק בגדו מעליו ע"ל והנה הא"י עד שיחרק בגדו מעליו לא החבר בגמי וברמב"ם הוא דהוסיף חיבות אלו מדגש"ה ופשוט דהיינו

ליכא לבי חפילין אבל הכוונת הוא יותר מלהניח חפילין אחר וא"כ אחי שפיר מנהג העולם שעושין יותר מבי חזינא דעכ"פ איכא מקום רוח יותר מבי חזינא אלא דלפי"ז נמי עכ"פ אסור לעשות מדי חזינא ע"ד חזינא דלא כבר הוא מקום שני חפילין וכה"ג ליכא אלא לריבין להיות עכ"פ משהו פתוח מדי חזינא ע"ד חזינא כן נלפע"ד לישב מנהג העולם וצא נמי יש לישב ק"ח דברי מרן כד"ה זרק"ל לענין דינא אף שהלשון נשאר בל"ע ומ"מ נראה לפע"ד דלכתחילה ודאי מ"י שפושט לעצמו חפילין יכדר שלא יהיו גדולים מבי חזינא אלא חזינא חזינא ללא ידי כל השיטות כנלפע"ד צ"ד.

הג"ל.

סימן ט'

הרחיק במקום החפילין אי צריך לנגב השערות משום חזינא

בי"ה ד' לסדר ושכנתי בתוכם התש"ל ברוקלין ג"י יצ"א.
מע"כ ידידי חוב"ט וו"ח וכו' ר' יהושע ברינבארג הי"ו.
ירושלים ע"ה ק.

אחדשה"ט יסלח לי מאד א"ל לא תוארחיו כראוי כי צלחתי מכירי קל"הינא ויקבל הכבוד כפי הראוי לו ונדבר שאלתו במה שמצוה צמ"א ח"ה סי' כ"ז בשם השלי"ש שיש לרתון מקום הנחת חפילין שלא יכא שם דבר חולטין וכחצו האחרונים ומצא צע"ת סק"י דכטובים כשלי"ש לריבין לנגב במקום היטוב משום חזינא דמים הוא חזינא וכתפק כמ"מ אי רק המים שעל הראש הוא חזינא או דלמא גם המים הנבלעים בחוך השערות נמי הוא חזינא ע"כ.

והנה לכאורה נראה פשוט דלמ"ד דמים חולטין אין נפ"מ אי המים על הראש או על השערות דמ"מ ואולי גם כ"ש הוא ממים שפי"ג הראש דכל המרחק יותר מצד האדם חולטין יותר כחולטין, ור"ל להעיר דלא דקדק בלשון דמים אינם נבלעים בשערות דשער האדם אינו צולע ולא פולט אלא מתעכבין על גבי השערות.

אלא דצפיקר חידוש האחרונים ז"ל דמים חולטין הנה זה יותר משער גסים אשר שדיתו צו נרגל ולפע"ד מים לא חולטין כלל, והנה מקור הדברים הם ממה שכתב המ"ל פ"ב מה"ל יח"כ אמה שכתב הרמב"ם וטובל וטובל ומסחפ ודייק המל"מ מדקאמר ומסחפ משמע דחיוצא הוא וזריך טעם למח וכחצו עליו צ"י טעמים חדא משום דחיושין שמה בעצילה נדבק בצשרו גימא או עפר וכיוצא צו טעם צ"י לפ"מ שפסק הרמב"ם צפי"א מה"ל כלי המקדש ה"ז שכתב לרי"ך ליחבר שלא חכמים הרוח בשעת עבודה בין צשרו לבגדו עד שיחרק בגדו מעליו ופשיטא דלא גרעו מים מרוח וא"כ לרי"ך לספוג משום דשמה המים יכא מצדילין בין בגדו לבשר ע"ש.

דבר זה כנראה שאין לו יסוד לאחר החקירה וכבר תקנתי את זה
במשוכה להגר"י ועלץ זצ"ל.

והא מעשה דר"י ויעב"ץ לפענ"ד לאו מר בר רב אשי תמוס
עלה וגם כידוע דבימים כאלו אפשר שכוו שונאים
שכונאיו הפרשיות מן החפלין כדי להוציא לע"ז על אותו לדיק
כעכוג צעני"ה צמן מחלוקת והגאון ז"ל אם כי אמת הדבר לא
הי יכול לתקן ע"מנו צאופן אחר עכ"פ אין משם לפענ"ד ראי
לדין.

בברכה ובידידות בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן י"א

אי מותר להניח הבית על תפילין של יד לאחר הברכה שלא
יתקלקלו

מ"ד למטמנים התשכ"ח ברקלין ג"י יצ"א.
למאן דלא קחצינא מברכינא יהא שמ"י מברך ה"ה המופלא
ומופלג מלא פלג חו"ב וכו' כש"ת הרב אברהם יעקב אליעזר
וערצבטערער הי"ו.

אחדשה"ט ראשית דבר אבקש סליחה אולי לא שחי עדיו
עליו כראו לו כי לא ידעתי את האיש ומעשהו
אם הוא רב או צעיר וכל אופן קבל כל הכבוד כראו לו.
ובדבר השאלות אשר אותה נפשו לדעת ראשונה שאל אי מותר
להניח הבית על התפילין של יד כדי שלא יתקלקל הבית של
תפילין משחיקת החלוק.

והנה בגמ' מנחות ל"ז ע"ב רב אשי הוה יתיב קמיה דאמימר
הוה ליראי צדיק וקא מתחזיין תפילין אמר ליה לא
סבר לך מר לך לאות ולא לאחרים לאות ח"ל במקום לך לאות
איתמר ופרש"י מקום שרוב בני אדם אין נראה לאחרים וכו'
ולעולם אם נקרא שרי משמע דתפילין של יד ליכא קפידא
לכסות התפילין וכו"ב הרמ"א ח"ת סי' כ"ז דבשל יד אין
להקפיד אם הם גלויים או מכוסים ומיחו המג"א שם סק"ו
כתב דמי שיש לו מכה ציד אסור להניח על הבגד משום לך
לאות ולא לאחרים לאות ומכ"ע החיר להניחו על הסמרטוטין
שע"ג המכה אם לא סגי בלא"ה דכא לזבש בגד אחר ע"ג
משמע עכ"פ דלריך להיוחס מכוסים ועיין מחלכ"ש שם.

ועלה בדעתי ודואי כשמינת תפילין על הבשר ממש אז
אפילו הם מגולים שפיר דמי דהוה לך לאות דמקום
מטבס הוא עכ"פ לאחרים אמנם המניח תפילין על הסמרטוט
דאז כבר לאו מקום מטבס הוא ולא הוה לך לאות אלא
כשזבש בגד אחר ע"ג ומכ"ע גם הכהנים לא יכלו נכניה
תפילין של יד ואתי דברי מג"א כהוגן דאף דבסחם לא צ"י
מטבס מ"מ צה"ג צעי לכסות.

ברם צה"ח ה"י תפילין סי' ר"א כתב רב אשי הוה יתיב
וכי ח"ל במקום לך לאות איתמר דהיינו צאופע וגא ציד
שלעולם הוא מגולה משמע לכאורה כי עוב לכסות התפילין של
יד כשכן צאופע כיון שכתוב הקפיד להגן במקום לך לאות

ע"ש ובספר אורחות חיים הקדמון כתב צה"י תפילין אות י"ז
ותפילין של יד לריך לכסותם דכתיב וכו' לך לאות לך לאות
ולא לאחרים לאות אצל של ראש עוב להיוחס גלוי"ש מצואר
דחם מפרשין דצאמת תפילין של יד לריכין להיות מכוסין
וכפשטות דאמימר וכו' דקמשי ליה רב אשי במקום לך לאות
צעין ח"ל דחם מפרשים דלכתחילה לריכין לכסות אלא אם
נקרא וכיוצא בו אז אין קפידא וצ"ב מדויק נמי לשון רש"י
ה"ל שכתב מקום שרוב וכו' ולעולם אם נקרא שרי ח"ל סחם
ולעולם מגולה שרי ומדדייק לומר אם נקרא משמע דוקא
כשנקרא שרי כיון דרוב העולם אין נקרא וגרע לאחרים דרך
משום דנקרא הוא ולא כיסא ודו"ק.

והלברש פסק שצריך לכסות דכתיב לך לאות והמ"ע כתב
דכדין עם רמ"א ממג' מנחות ה"ל ובתורה כרי"ף
וכר"א"ש וכו"ח פסק כלבוש וכו"ח כתב כי כן עיקר כי מלא
בסה"ת כן ותמה על הרמ"א ומיחו לא זכר ה"א"ר דגם צאופות
חיים מצואר כסה"ת וגדולה ממנו דסה"ת לא כתב אלא כי
עוב לכסות וכו"ח כתב דלריך לכסות וכו"ל ולפ"ז ה"י נראה
לכאורה דלא מצעיא לדעת הפוסקים דלריך לכסות ח"כ ודאי
מותר לכסות צבית אלא אפילו להפוסקים דח"כ מיחו לכ"ע
ליכא איסורא לכסות וא"כ ה"י לכאורה פשוט דמותר לכסות.

אלא דראיתי לרבותינו הצדיקים האחרונים ז"ל שכבר דנו
בדבר ובחמורו בדבר שלא לשים הבית על התפילין צעת
תפלתם וראיתם מדברי חס"י מנחות ל"ב ד"ה מעצרתא אשר
רמו עליהם כ"ח שכתבו שם ג' חירויים דצעין צבית רואה
פני האויר והב"ה פשוט דלח"י הראשון ליכא למיחש למידי דליכ"ז
אינו רואה פני הבית אלא כי חצר ציתא אחריתא וכו"ל ללו
חיבור היא וכו"ב לח"י ב"י דלא שייך צע"י כלל רואה פני האויר
אצל לח"י ב"י דהרע"ה שנותנים על בית הצרוע אינו מכסה
כל הבית ורואה פני האויר לצד המעצרתא ולצד שכנגדו ולכן
הוא דמותר אצל כל שאינו רואה פני האויר אסור ח"כ ככ"י
הא אינו רואה הוא ואסור. ואף שראיתי להסופרים שחזתים
צאמנע צבית ועושים נקב שיראה פני האויר מ"מ הרי החס"י
כתבו שצריך לראות פני האויר לצד המעצרתא ולא שכנגדו וככ"י
אינו רואה מן הצדדים ואף דו"ל דמן הצדדים לאו דוקא אלא
ה"ה אם רואה למעלה מ"מ אינו מוכרת. אלא דלפ"ז ה"ה אפשר
שיחתוך הסופר מן הצדדים הבית צאופן שכתב צבית רואה
את פני האויר לצד המעצרתא ולצד שכנגדו וכו' כי מותר
ואפשר דצעין כל המעצרתא ולדין זה ח"א ודו"ק.

אמנם המרדכי ה"י תפילין צבית צמי שחולק ראופה ח"י על
עליונה של תפילין ממחרתו למערבו ואינו מכסה את
כל הבית וכו"ח לריכין להכשיר ולכסוף כי צמ"ס ר"י דאופכא
מסתברא דריכין דריכר שאינו מעיר תפילין יש לפסול עפי ויש
לספק בדבר ומצואר דס"ל דאפילו ראופה קטנה ואינו מחפכ
כל הבית נמי אסור אף שגראה פני האויר ואז ככ"י צדיקין יש
לאסור.

ומה דכתיב צמכתו להקשות דמ"ש מכסה צבית ממכסה
צנגדו דשרי וצבית אסור ודאדכר צנגדו מלאה לכסות
כהי החלוק צוב דכדין דרואה פני האויר אינו ראונו למר

ומה שכתב כאן ראי' מהגהות רעק"א דקטן בן י"ג שכתב חפילין ולא ידוע שכתב שערות לעצמו מותר להניחם ולגבי דאורייתא הוי ס"ס ספק גדול היה בשעת הכתיבה אחיל קטן דילמא גם עתה קטן הוא ופטור מחפילין ע"כ. ודייק מזה דע"כ כל הספק שלו בקטן בן י"ג שנה שכתב לעצמו וסמכין על חזקה אבל בלא הגיע לבן י"ג שנה צוודאי לא מהני אפי' לעצמו כי אלו החפילין לא הוי חפילין בכלל וכן אולי לגבי ליצית הדיון בן דאין שם ליצית עליו. לפענ"ד אם בלאו לדייק בדברי הגרעק"א איפכא מסתברא דודאי קטן לעצמו כותב חפילין והא ראי' דאלי"ב האריך מניחין אותו להניח בני חפילין ולבדך עליהן חדא, דהי"ל לאפרושי מאיסורא היינו מנזכר ברכה לבטלה אם הוא עוד קטן והחפילין פסולין ואף דאין צ"ד מליון דקטן אולי נבלות הוא מ"מ מאי פשיטתא כולי האי ועוד דאציו ודאי לר"ך להפרישו ועוד, כיון דהוא כבר בן י"ג אף שלא הביא צ"י שערות ואכתי קטן הוא מ"מ ודאי דמחויב כבר בחינוך של חפילין ובהא ליכא מאן דפליג דחפילו לפי דעת המג"א והאחרונים דזמן הזכר אין מחנכין בחפילין קודם י"ג אבל לאחר י"ג ודאי לר"ך לחנכו בחפילין אף שאינו מחויב דאורייתא בגון שלא הביא צ"י שערות וכן נראה מפורש בש"ע אור"ח סי' ל"ז ס"ג הג"ה וי"א דהא קטן דוקא שהוא בן י"ג שנים ויום אחד וכו' ובהא שלא הביא צ"י שערות עיין פמ"ג שם ועיין ביאור הלכה ומ"ב. ואי נימא דהחפילין שכתב בשעת קטנו פסולין הן אפילו לעצמו אמאי התיר הגרעק"א גכניחם מכה ס"ס דשמא גם עכשיו קטן הוא ופטור מחפילין הא עכ"פ מחויב מכה חינוך ואפי' אי נימא דגם כהא פליג וס"ל דבחפילין ליכא חינוך לעולם מ"מ קשה מצרכה לבטלה וכנ"ל.

לאחר זמן מלאחי בכתב סופר אור"ח סי' ע' בד"ה ואחרי הודיעני וכו' והביא שם דברי המרדכי דקטן בן חינוך פסול לכתוב סת"מ מדאורייתא והביא שם פלוגתא רש"י ותוס' ברכות דף מ"ח וכתב וי"ל דנ"מ בין שיטת רש"י לתוס' דלתוס' אם כתב קטן חפילין יכול האב לחנך צנו בחפילין כאלו דמדרבנן כותב קטן זה צ"ח מקרי ולרש"י דע"י חינוך לאי צ"ח מקרי אפי' צ"ח מדרבנן חפילין שכתב אי"א לקיים בזה מלוא חינוך דרבנן וכן קטן הכותב ס"ת יולא צו ידי קריאה דרבנן הוא מפי זכור ושזו חזר צו וכתב גם לענין חינוך לא י"ל דיו"א האב ידי מלוא חינוך בחפילין כאלו דהא מלוא חינוך הוא כדי להרגילו במלוא כשיגדיל ור"ך לחנכו בחפילין שיו"א בזה ידי חובתו כשיגדיל ושזו כתב דאפשר כשאין לאב חפילין אחרים לחנכו חוץ מאלו יחנכו באלו דנקוט מיכא מקלחו אבל י"ל דלא יצרך דכיון שאינו י"ל בזה כשיגדיל הו"ל כעלית שאלה דאין מצרכין כיון דא"א לאלא צו בשום פעם כנ"ל ע"ש.

והנראה דהכת"ס ז"ל מספקא לי' אי יולא בחפילין כאלו ידי חובת חינוך ובהא הן ולא ורפי"א בידיה אבל באמת לולי דברי סהדרי"א לא מלאחי בדבריו ראי' ברורה לאיסור. אלא שראיתי שם שילא בתמיה לשיטת רש"י דמלוא חינוך לאו דקטן הוא אלא על האב מעט החיוב לחנכו ואין לקטן שייכות זה איך יצרך ולונו דהא לקטן ליכא מלוא כלל וליכא למימר דבכרכה עצמה היא מן החינוך, דהוא דובר שקרים נגד ה' ועיין ב"ב פ"א וברש"י שם וי"ש מה שדחק ליישב. ולפענ"ד נראה דלא קשה מידי דכיון **דנרסם** המלוא

שיראה פני האויר חולא אלא דיון דרואה פני האויר היינו שיראה פני האויר תחת חלוקו ולא יחזקך החלוק על הצורע וכיון שאין בכסוי של החלוק דיוקן על החפילין אלא שמכסה הוא מן העין אבל על ידו אין כבדו מחזק ומן הברדיון שפיר רואה האויר פני החפילין כה"ג מקרי רואה פני האויר וכשר אבל הכותב העשוי בדיוקן על החפילין ואינו רואה פני האויר הכ"ז דאסור. ועיין שו"ת ח"ש מ"ק סי' תק"ג ובש"מ יד יצחק ח"ג סי' רע"ה ושו"ת ערוגת הבשם א"ח סי' ז' ובש"מ לבושי מרדכי מה"ח סי' קע"ה טולס פה אחד עגו ואמרו לאיסור גם צפ"ח סי' כ"ז סעי' י"א כתב שלא לכסות בחיק של חפיונה של גייר דהוא כמוסוף על המלוא ע"ש עכ"פ כיון דכל בני פוסקים לאיסורא עלינו לבדן כהגמון ראשינו ולקבל באימה את דבריהם. (* עיין הוספה בסוף הספר המברכו בלב ובנפש.

משנה הקטן

סימן י"ב

קטן הכותב חפילין ועושה ציצית לעצמו אי יוצא בהן

ב"ה יום לידת משה רבינו ע"ה התשכ"א ברוקלין ג"י יצ"א.

שלום שלום לקרוב דתיב בלבאי ידיד נפשי רחומאי אשכול הסופר הרה"ח מלאכתו מלאכת שמים ת"ח ורא"מ כש"ת מוה"ר דוד גרינצווייג הי"ו.

אחדש"ת קבלתי מכתב: היקר ובדברי חורש כתיב ענה כי בתורה קדמה לכל דבר ולה דין קדימה מכל, בזה שהעיר בשם משיב דבר דקטן פסול לכתוב חפילין לעצמו ולשיטתו חמם מה בין חפילין לליצית, להוי ידוע לכ"ת דשלהי המכתב שכתבתי לו יולאחי לעצמי בחקירה זו אי קטן כותב חפילין לעצמו ואי יש חלוק בין חפילין לשאר מלוא ובהאחי מכת"ז רשכבי"ג מר"ר עמרם בלום זל"ה צ"ח צ"ח צ"ח צ"ח אור"ח סי' ל"א מה שמחלק בין חפילין וליצית, לשחיבה ומילה לפמ"ש בחוס' שכת דמילה רק מלוא אחת הוא ולאח"כ מלוא גופה אם לא יקיימנה היום יקיימנה למחר משא"כ חפילין וליצית דכל יום מלוא חדש הוא וכמלוא של אחת לא יקיים עוד לעולם כי היום יש כבר מלוא חדש וצ"ח מיישב שם קושית המג"א שאוסר לקטן להטיל ליצית לגדול ומיישב שם קושית הפמ"ג ע"ש ומיישב בזה ג"כ קושית המשיב דבר ע"ש אבל עם כל זאת אמרתי דאפשר לעצמו כתיב דהוי כולי לא מיירי אלא שקטן יכתוב לגדול, גם מה שכתב בשם משיב דבר סי' ח' עיינתי בפנים ולא מלאחי שם כמ"ש כ"ח וגר"ה שאלו האומר שאמר לכ"ת לא עיין בפנים ולא היו אלו חורש שבעל פה ובמשי"ד נמי לא מיירי אלא שקטן יכתוב לגדול זה אוסר אלא שמחלק שם חלוקים לפענ"ד דחוקים למד בזביחה קטן וזבה ולא בכתובה וכן ח"ש ע"ש. ולפי שדברים אלו הכנסתי בספרי ח"ג שז' יולא לאר"י בסי"ד שר"ת להראות לכ"ת ידידות יחירה, לכן לא אכפול עכשיו מה שכתבתי שם ואייר אשלה לו עופם אחד ומשם ימלאו והוא (בסי' רכ"ט).

יתוצב דעתה חז' הוא השיעור מה"ט אבל אכתי און לא ידעין באיזה הוא ולא באו חכמים בחכמתם ואמרו חתלת ברייתו של אדם בזכות וכן יתוצב דעתה שיעור דבא כמותה וממילא השעור עומא כזית ושיעור אכילת בחטת כמותה ומרייתו אמת ודו"ק כי זה בס"ד נקודת יקרה.

רא"ב הכ"ז בא הלל"מ דקטן כל זמן שאין דעתו שלמה אינו מלמד באיסורין ושיעור חכמים דמן שדעתו משלמה הוא כשנביא שתי שערות חז' צריך אנשים כגן י"ג אבל אם נמלא קטן שלא הביא שערות עד שנה ע"ז או כ"ז ויכולא צו ידענו צו דעד השחא אין דעתו שלמה היחל וממילא הוא בכלל קטן ואין עליו איסור דרק בא הלל"מ דקטן כל זמן שאין דעתו שלמה וחכמים שיערו בחכמתם דא כבזאת צ' שערות וכיון שלא הביא עד לאחר י"ג לעולם איכא עליו איסור ג"כ צ"ה. אבל בסרים כיון דאין לו צ' שערות כלל יש לו שיעור אחר וממילא איכא למימר דהכ"ז מ"ג כבר נעשה צ' דעת כשאר צ"ה והבן אבל מ"מ לעניינו ודאי נראה כמ"ש בס"ד.

סימן י"ג

על מי חל חובת חינוך על האב או על הקטן

עוד להנ"ל

רמ"ש דרש"י ברכות דף מ"ח ע"א ד"ה עד שיאכל כזית דגן כתב בהרמב"ן ז"ל דקטן שסביב לחינוך אפי' מדרבנן לא מחייב דעליל דאבא הוא דרמיה לחינוכה ע"כ אמת אגיד כי הרבה נלענתי כבר ליישב דברי רש"י הללו דכח נראה מדברי רש"י דס"ל דאין על הקטן שום חובת וס"ל בהרמב"ן וכן כתבו החוס' שם בשמו אבל בסוכה דף ל"ח ע"א ד"ה בן מצרך כתב רש"י מפורש דקטן מחייב במלוא דרבנן ח"ל בן מצרך לאביו ברכת המזון משכגיע לחינוך "דחייב מדרבנן" וזמם' ברכות פ' מי שמתו (דף כ' ע"ב) מוקים לה כגון שלא אכל אביו אלא כזית או כביצה דכיו שיעורא דרבנן וכו' י"ל לכתב אחי מדרבנן ומפיק מדרבנן" ע"כ. כרי מפורש מדברי רש"י דקטן עכ"פ מחייב מדרבנן והבאתי דברי רש"י סוכה הללו ג"כ בספרי הג"ל וכתבתי שם שכן משמע מדברי רש"י דס"ל דלא בהרמב"ן ז"ל (ויש שם פליטה הקולמס באמלע סיגוליס וא"ל ועיין מה שכתבו החוס' וקטת מפרשים דדעת רש"י בהרמב"ן.) עכ"פ נראה מציאר דדברי רש"י אלו סתראי ניכרי ונ"ע.

ולחומר הנושא ראייתו לדחוק קלח לפמ"ש האחרונים ז"ל דהא דאמרו בן מצרך לאביו אף שאין קטן מצרך לגדול דכיון דאביו חייב לחנכו אי"כ עכ"פ איכא כאן חובת על האב וזמם שהבן מצרך מקיים האב מלוא חינוך ולכן בן מצרך לאביו אבל קטן דעלמא שאין עליו חובת מזל האב כיון דלא אביו הוא אין מצרך לגדול ולכן אמרו באמת אמרו בן מצרך ולא אמרו קטן מצרך ולפי"ז י"ל דבסוכה דמירי בן מצרך לכן כתב רש"י דאחי דרבנן ומפיק דרבנן ור"ל מזל

הם דרבנן הם חקו דקטן נמי יצרך אך שכתבתי על אביו לחנכו וכך חקו חכמים המלמד וזמם שהביא רש"י מצ"ב צגר שאינו יכול לומר לאביו דהאם נברא לאו צ' הכי הוא שכרי אביו לא נשבע להם הקב"ה שכתבתי שלא היו אביו כמיון עוד יש לומר לפמ"ש בשם האחרונים דהא דאמרו בן מצרך לאביו אף שאין קטן מצרך לגדול דכיון דאביו חייב לחנכו אי"כ עכ"פ איכא כאן חובת על האב וזמם שהבן מצרך מקיים האב מלוא חינוך ועיין פרוך לר' ולפי"ז הכ"ז כיון שאביו יש לו מלוא הבן מצרך לאביו ולא היו שגר דכ"ז לטו החכמים ז"ל וק"ל.

(ב) אבל אי נימא דס"ל להגרעק"א דקטן כותב לעלמו וכו' חפילין כשרין לעלמו אחי שפיר דמצרך עליהן ממ"א דאם כבר גדול הוא שפיר מניחין ואי קטן היה בשעת הכתיבה דלמלא אכתי קטן הוא ומותר להניח. וכנראה דלשון ופעור מחפילין וכו' דיוק כ"ה אבל אי משום הא נלפע"ד שפעור היינו דאורייתא ומשום חינוך ולא באלו ולא היה צרכה לנעלה וכו'.

לאחר זמן האיר ה' עיני ומלאתי לנפ"ז בשו"ט צ"ש יו"ד סי' ע"ז ח"ל ולולי דמסחפינא הייתי אומר דבר חדש דאפילו אי נימא דעל קטן אין שום איסור כלל בכל האיסורין מ"מ כ"ד קודם שנעשה בן י"ג שנים דאזי איש ואין דעתו שלמה אבל כשנעשה בן י"ג אף שלא הביא שערות אז חלין עליו כל האיסורין אלא שאינו צ' עונשין שכרי כתב הרמ"ש בנשאר ריש כלל ע"ז וכן סרים שהוא קטן עד עשרים שנה הוא אז גדול אם נולדו סימני סרים ואם לא נולדו סימני סרים אז הוא קטן עד ל"ז שנה כל אלו הלל"מ ע"ש ואמרין ציומא דף ה' שיעורין של עונשין הלל"מ וא"כ לא נאמר הלל"מ דלא כיו גדול אלא לעונשין ולא לאיסור, ולפי"ז ודאי א"ש מה שכתבתי דשם ציצמות אין ספק אם עושה עבירה דאפילו לא נעשה סרים למפרע עבירה היא בידו ואין ספק רק על העונש ע"כ ע"ש. וזמם בעזרי"י רש"י בנראה למד שכתבתי.

רמ"ש שם ק"ז ולולי דמסחפינא היינו טעמא דבאמת איכא לדון בקרקע ולחלוק דודאי איכא דנעשה סרים ודאי לאחר זמן אז באמת כשנעשה בן י"ג שנה חלין עליו כל האיסורין אף שלא הביא צ' שערות ושאינו צ' עונשין אבל איכא שלא נולדו צ' סימני סרים אלא נולדו צ' שערות נאמר כ' שנים ולא נעשה סרים כלל הוצרך הדבר למפרע דעד השחא קטן הוא ולא היה מחויב גם במלוא והחלוק הוא דאם נעשה סרים אז הוצרך הדבר דכש"ה בן י"ג כבר ה' בן דעת שלימה אלא לענין עונשין לא חייבה התורה קודם ל"ה לפי דעת כק"ז אבל אם לא נעשה סרים ולאחן זמן הביא שערות ממילא הוצרך הדבר דעד השחא קטן הוא ולא היה צ' דעת שלימה וא"כ לא היה ג"כ עבירה ודו"ק צ"ה.

ובפרט לפי מה שהסברתי במקום אחר בס"ד הא דאמר שיעורין הלל"מ ממ"א דקשה מאכלות פ"ב מ"ב ורמב"ם פ"ב מהע"מ דחלת ברייתו של אדם בזכות ולפיכך שיעור עומאחו בזכות ונ"ע דהרי שיעורין הלל"מ וכן קשיא צדן כותבת ואמרתי לפרש דכחונה שכתורה אמרה שיעור עומאח כברייתא אדם וכן שיעור אכילת בחטת הוא ככדי

ונלפענדי לומר צ"ל אנפי, א) דודאי רש"י ג"כ מודה לדעת החוס' ושאר מפרשים, דחינוך תלוי בכל לפי זמנו ודרכו של הילד אלא שלענין תקיעת שופר ס"ל לרש"י דזמן החינוך לתקיעת שופר הוא שזה זמן של חינוך יום הכיפורים אצל לשאר המלות מודה דכל אחד לפי דרכו וחרפו. וצאמת שאר מפרשים לא פירשו לנו בן כמה מקרי מחויב לענין תקיעת שופר והרמב"ם פ"ב מה' שביטת פשור כתב קטן בן חמש שנים וכן עשר שנים מחנכין אותו לשעות וצפ"ו מה' סוכה כתב קטן שאין לריך לאמו שהוא כבן חמש בן שש חייב בסוכה מדי"ם כדי לחנכו בנמלות וצפ"ו מה' שופר ה"ז הביא דין קטן לתקיעת שופר לא כתב כלל זמן של חינוך מחי הוא וכן שאר ראשונים לא מלאחי לפוס ריהעא שפירשו בן כמה ועי"ז פ"י רש"י דחינוך של שופר הוא כחינוך של יוה"כ (ובדרך רמז י"ל טעם רש"י דס"ל בן כיון דבגמ' ילף שופר של ר"ה מיו"כ וילפי מהדדי ולכן ס"ל דהכ"ג לענין זה כהדדי נינהו אף ש"ל כמוכן).

ונראה להביא ראיה לפירושי מדברי רבינו גרשום מאה"ג שרמז עליו כי"ת שכתב וי"ל שהגיע לחינוך, שחייב צחקיעת שופר כחינוך האמור (בערב) צ"י יום הכיפורים (דף פ"ב ע"א) ע"כ ויש לדייק באריכות לשון הקדוש דלכאורה הו"ל שהגיע לחינוך, כמבואר צ"י יום הכיפורים וכו' ולמה ליה להאריך בלשון לומר שחייב צחקיעת שופר כחינוך האמור וכו' וכלא בשופר קיימין בשחא ולמה ליה לחזור ולומר הני חיבת תקיעת שופר ועכ"פ באי חיבת כחינוך מיותר וכו"ל לומר אם ר"ה להאריך שחייב צחקיעת שופר כאמור צ"י וכו' או בזמן האמור, ונלפענדי דלכן דיוק גממא"ה צבני חיבות לדייק לומר דדוקא הא שחייב צחקיעת שופר הוה כחינוך האמור צ"י יום הכיפורים ואז זמנו שזה לא אצל לענין שאר מלות אין זה זמנו ואז לפענ"ד נכון וממילא י"ל דזה הוא נמי כוונת רש"י.

ולפמ"ש מיושב נמי חידוש החוס' ערכין דף ג' ע"א שם שהתפללו שהגיע לחינוך שמירת שבת אצל לא הגיע לחינוך תקיעת שופר וכתבו דהוה קלת חידוש ולפמ"ש אחי שפיר מאד דודאי שמירת שבת קודם הרבה מחשע ועשר שנים ותקיעת שופר לא הוה אלא בזמן האז והחוס' לשיעתייבו דפליגי ארש"י ס"ל דהוה חידוש. ומ"ש כי"ת ליישב דברי החוס' כללו לפמ"ש בחוס' שבת קמ"א ד"ה ש"מ כי חינוך למלות הוה יותר מאחר מחמן הפרשת האיסור והיינו שמירת שבת קולר צא מאד מה כוונתו ונראה כוונתו לדייק בן ממ"ש החוס' דבהגיע לחינוך כיון שחייב לחנכו כ"ש דלריך להפרישו שלא יעשה עבירה ומדכחצו דכ"ש הוה א"כ נראה דחייב להפרישו קודם ואי משום אז אכתי הוה אפשר לדמוק דאין כוונתם דאז קודם אלא דכ"ש הוה וכוונתם כמו שהקשו זה בחוס' יומא דף פ"ב צח"י וא"ת הא דלמרינן בכל דוכתי קטן לוכל נבילות אין צ"ד מלווין להפרישו השתא חינוכי מחנכין אפרושי מאיסורא מייבטיל וכוונתם דמה חינוך הוה אז אם מניחין לו איסור אצל צאמת דעת הרי"א ממ"ץ שם דתרי מילי נינהו וס"ל דחינוך לא הוה אלא צאמת עשה אצל לא צלל תעשה ע"ש.

אופן צ"י נלפענדי ליישב שיטת רש"י לולי דמסתפינא דהכוונה אחרת הוה בשיטת רש"י והכל תלוי בחילופי גירסאות והוה גירסת רש"י לפנינו צדי"ה שהגיע לחינוך וכו' וס"י

החיוז של האז על הכן אצל צברכות דמייירי בסתם קטן שאינו צנו כמ"ש וא"ת צקטן שהגיע לחינוך ולכן אינו מוליא את הגדול אצל דא צורכא הוה שהרי צברכות נמי קאי אצנו דברי קאי אהא דאמרו שם כתב מארה נמי שאשחו וצניו מצרכים לי ועיין בחוס' שם גם צרש"י דף כ' ע"ב צדי"ה שיעורא דרבנן מסיים והלכך אחי קטן דרבנן ומפיק גדול ומשמע דקטן הוה דרבנן וכן לשון רש"י סוכה שכתב משכגיע לחינוך דחייב מדרבנן משמע דהחיוז הוה על הקטן דהכא משמע לשון דחייב היינו הקטן וכן מלשון דחתי דרבנן ומפיק דרבנן נראה מפורש דס"ל דקטן הוה דרבנן אשר לכן לפי שעה לא מלאחי מענה לדברי רבינו מאה"ג רש"י ז"ל אם לא שדחיק דרש"י ז"ל צברכות הג"ל סמך אחי שני שהביא בשם רבינו הבה"ג ז"ל ועל זה סמך בסוכה הג"ל ולא סמך אחיוהו דרק על האז מוטל החיוז ומי שיש לו לב רחב יישב שיטת רבינו רש"י ז"ל באופן מרווח שודאי מיושבים הם אלא שלא זכיתי להבינם.

ואגב נראה להעיר מה שראיתי ציונים לתורה כל י"ב ד"ה ואלום צאמת לענין אי מדרבנן מוליא לדאורייתא והביא דברי המרדכי ור"ע מוינא וכתב דהמרדכי ס"ל צרש"י צרכות בשם בה"ג דשאני קטן, דמלות חינוך הוה רק על אציו לא על הקטן וכן כתב עוד שם צדי"ה והנה כדברי והזכיר שם גם שיטת החוס' ופלא על הגאון ז"ל שלא זכר עת כתבו דהני מילי של רבינו בה"ג ז"ל סתראי נינהו ואין לזה שייכות נסבדת רש"י דמלות חינוך על האז ולא על הקטן דהוה סבדת רש"י ז"ל וכן כתבו החוס' שם ע"ש, וכנראה דבעל פה כתב בן הגאון **ז"ל ועיין עמוד יתראל להק' מקאמין ז"ל על אצת פ"ב דף רע"ו ד"ה וכל שכתמו וכו'.**

סימן י"ד

בן כמה שנים מתחיל זמן חינוך

עוד להג"ל

ומה שהעיר לי מדברי רש"י ערכין דף פ"ב ד"ה שהגיע לחינוך שכתב פלוגתא הוה צ"י צתרא דיומא (פ"ב ע"א) חד אמר כבר (ש"ת) שמונה כבר (שצ"ב) חשע וחד אמר כבר חשע כבר עשר שמתחנך אותו לשעות וכן נראה דעת רגמ"ה נראה מדבריהם ז"ל דשיעור המבואר ציומא הוה שיעור חינוך לכל המלות ולא ס"ל בדעת החוס' ושאר פוסקים, ובקש ממני לעיין בדברי רש"י ז"ל.

מאד הקשה לשאול כי מה לי להכניס ראשי צין הכרים הגדולים וחוששני שמא ירללו את גלגלתי והרי כבר הקשו לו החוס' והעלו שלא כדבריו אלא שכיון שכבר באו לידי חפש להזיק דברי אדונו מאה"ג רש"י ז"ל ולא נשויב ח"י טועה דדבר קטן כזה וכו' שכתבו החוס' צעמנן דהחם על מקומו צעמוד שם אמרו דלולז וסוכה ועוד הכל לפי מה שכווא, עוד יקשה ליה לרש"י ז"ל מגמ' עירובין דף פ"ב כבר חמש כבר שש לעירובין ולסוכה ועיין רש"י שם ועיין סוכה כ"ה והא"ך יחלק על כל זה.

על אציו אחיו מציא צברכתו לצאיו וא"כ לרש"י דלזיל נמי
בשיטה זו אחמי יוחא ליה בקטן שהגיע לחינוך מלח כגון בן
חשע וכן עשר שמואל אחרים בקריאת המגילה ועיין בחי'ס'
מגילה ה"ל ד"ה ור"י מכשיר אלז אי יומא כמ"ש לעיל ב"ס"ד
דחיי גוואל חינוך ויהיו יומן חשע וכן עשר כבר כמיוך היא
על הכן ומחויב מדרבנן אפי' בקריאה והכי נראה בגמ' צרכות
ה"ל למעיון ס' ואז נראה ב"ס"ד. (*) עיין הוספה בסוף הספר
ואפריון נמשייה שנתגלגל ע"י כ"ת שב"ה יישבתי שיטת
דבינו הגדול רש"י ודגמ"ה ז"ל. והגני בזה ידיד נפשו המצפה
לדחמי שמים מרובים ולהרמת קרן התורה ולומריה.
המברכות בברכת התורה כנפוש.

מתן שם הקטן

סימן ט"ז

מי שנפלו לו תפלו ח"ו אי חיוב התענית באותו יום דחוקא

בִּיָּה לֵיל שְׁשִׁי לְסֹדֶר כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ הַתְּשִׁיל בְּרוֹקְלִין
נָיִי יִצְרָא.

מע"כ ידידי האי צורב עוסק בחוקי חורב מופלא ומופלג
חר"ב וכ' הב' יוסף הרץ הי"ו בישיבה הקדושה טשעבין
ירושלים ת"ו.

אחדשה"ט,

בדבר שאלתי צמי שנפלו לי חפליי ח"ו בלא נתיקן שכחו הפוסקים שנהגו להחמנות ומקורו במגיל' א"ח סי' מ"ד סק"ה האם יותר עיז להחמנות זו ביום או לדחותו ליום ז' או כ"י, וכתב דאין לה מקור לא בש"ס ולא בפוסקים רק במגיל' סי' מ"ד סק"ה וראשונה מה שכח דאין לה מקור רק במגיל' ה"ל לאחר הסליחה בענינת עין איכה הכא דבאמת יש לדון זה מקור בשו"ת מוכר"י ברונא סי' קכ"ז ובס' משפטי שמואל סי' י"ב ועיין ש"ע א"ח סי' מ' ובאכ"ט שם זה רבות נשים אשר הבאתי רא"י לדון זה מגמ' מ"ק כ"ה ע"ל בעובדה דרב בונא דנה נפשי וכו' ידע רב חנא בעובדיה דיומא חד איחכפנא ליה לרועה דחפילין ויחזי עליה ארבעין טעניתא ופרש"י אחכפנא ליה לרועה דחפילין השחור בפני לרועה שחור נראה בחוץ הלבם למשכ' מסיני ועיין ספרי משנה בלכות ח"ד סי' ק"ל ולאחר שנים רבות בא"י לי כ"י עיני ומאחרי בשו"ת מוכר"י ברונא רא"י ז.

ולעצם הדין היה במהרה צרונא בג"ל כתב דמי שנפלו לו

תפליי אס לא אכל צו זינס יתענה צאחו יוס אפי"פ
 שלא קבל עליו מתאמול ומימ מחפלי עיינו כמו בתענית הלום
 דעי' ייחר צו זינס אפילו בשבת כדאמרין בשבת והטעם
 שבראו לו מן השמים שזריך השוצה וגם צנפילת חפילין איכא
 סימנא. ובהג"ה שם כתב דאפשר דהטעם משום זגל צנפילין
 וכן כתב הרב ד"ס סי' י"ב ולפי טעם זה אין להטענות צו זינס
 כיון שלא קבלי להטענות ואפילו לטעם הרב לא אמרו צו
 זינס דוקא ע"ש נראה דדא הוא מחלוקת מהר"י עם צעל
 במגיה ה"ל אי צריך להטענות צו זינס דוקא.

שמהנכין אותו לשעות ע"כ אכל החום' גרסי בנש"י ח"ל וי"א
בכר חשע כבר עשר שמהנכין אותו למזרח ל"ב ע"כ. גרסה
דכו' גרסי' למזרח במקום שאנחנו גורסים לשעות ע"ש. והנה
לפי גירסת החום' דגרס' למזרח היס"ל דשיטת רש"י מה שכתב
פלוגתא הוא צ"י בחרה דיומא וכו' עד שמהנכין אותו נמזח
ר"ל לכל המזות דין חינוך הוא כבר ע"י או י' דכ"י משמע לישנא
למזות היינו רבים כל המזות ולכן שפיר תמכו דכל אחד ואחד
לפי דרכו הוא דמחייב כדאשכחן לפיל גבי גלוב וסוכה וחספילין
אכל לפי הגירסא שלפנינו דגרסינן לשעות ח"כ ח"ן כאן שום
דיוק וכו"ל לומר דעשר רש"י לומר דלכל המזות דין חינוך
הוא כבר חשע או בר עשר ואח"י שפיר ליישב שיטת מחור עינינו
רש"י ז"ל. ומה שכתב רש"י ז"ל פלוגתא הוא צ"י וכו' רש"י
לאו פסקתא הוא אלא פרענדתא הוא וצ"ל לפרש מה נקרא זמן
המביע לחינוך ופי' פלוגתא הוא וכו' כלומר ממילא ח"ן לו
זמן ואינו יכול לפרש מהי הוא דמר אמר חדא ומר אמר חדא
ועי"כ זה לא קאי אכל המזות אלא אחקיעת שיפר וכמ"ש
לפיל ודו"ק. לאחר כתבי נחמתי דרש"י מגילה דף י"ט ע"ב ד"ה
בד"א בקען שלא הביע לחינוך. לחינוך מזות ב"ן ב"ן חשע וכן
עשר כדאמרין ביומא צ"י בחרה (דף פ"ב) ע"כ הרי שכתב
מפורש בגירסת החום' ז"ל וכן כתב רבינו רמב"ם שם וגדולה
מח דפסק כר' יוחנן ומבין י"א שזה וימעל ע"ש וא"כ שפיר
הקשו החום' לרש"י ובגדולא דהי' היסח גירסתם שם בנכרין
הני"ל ב"ן בנש"י ברכות ע"י ע"ב ד"ה בד"א ח"ל הביע לחנוך
מזות ג"ן ב"ן חשע וכן עשר כדאמרין ביומא פרק בחרה דף
ע"ב ע"כ וי"א.

איברא דכרי רש"י חגיגה דף ב' במשנה ב' ד' אחריו אחריו קטן
וכו' כחז אצל מכהן ואילך אפי"פ שאינו חייב מכה"ס
שבעה חכמים על אצו ועל אמו לחכמי במלות ובגמ' שם דף ד'
ודף ה' י"א דהכיב רבי תחא בית כלל לדברי בית שמאי וחכ'ס
לא עלה כי אמר לאיש עד יגמול הער והביתאיתיו וכו'
שמואל דיכול לרבי על אחיו של אצו כחז אצל ובעל אצו שם
לד' משכיל לאחז ולעלות ברגליו צירופים מחויב בחינוך
וכ' פשוט דכחז קודם שיעיב לכן ע' או י"א וא"כ כרי שם
רש"י לא פליג בזה דהחינוך הוא קודם הזמן הני"ל וגולי
דמספיקא ה"א דבר חדש לשיטת רש"י דחייב מיני חינוך איכא
אחד חינוך שבעה חכמים על האב כדי להכניגו במלות שיהא
סרוך אחר מנהגי לבשיגדיג וכו' חנוך חלוי הכל לפי מה שיהא
ילד וחריפתו ומיד שמחיל לדבר מלמדו חורר ולב"ק וכו' חנוך
לנער ע"פ דרכו ולא חן זמן מוגבל אצל י"ש עוד מין חינוך על
בין שבעה חכמים עליו מלות מדרבנן וכו' כחז על הקטן
החיוב ואקראפחו ולא על אצו אצל חינוך וכו' אינו חייב אלא
משנים שכתבו במפורשים ביומא ה"ל.

רדייק בן מנחם מגילגל דף י"ע דמוקו. לוב חליצא דר' יודא
בשרי גוואל קטן ובקטן שלא גביע לחינוך אינו קורא
במגילה ובכגיס לחינוך קורא ויכול לדפא רש"י דס"ל דמות
חינוך לא הוב' על הקטן כלל אי"כ אמאי ניהא ליה כשמשגי
בקטן שגביע לחינוך מלואו אז קורא את המגילה ומולא
אחרים ידי חובתם הא אמרין ברי"ה דף כ"ע ע"ה כל שאינו
מחויב אין מולא אחרים ידי חובתו וכמ"ס בלחמ'ה ברמב"ן
במלחמות לשיטתו דס"ל דמחויב חינוך לא הוב' על הקטן אלא

שע"ה שכתב היפוך גם צ"ע צפנים נראה היפוך זה וא"כ דא הוא מחלוקת האחרונים.

ומידור בעיקר חידוש הכת"ם ז"ל שם ד"ש לקיים המצוה אפילו אינו מן המצוה אף דאם יתחבבה קצת יוכל לקיים מן המצוה יש לחמור עליו שלא הביא דבר הוא מחלוקת הפוסקים המג"א הביא מח"פ פ' ויקרא אמר ר"י חציבה מלך בשעת שמיד הוא מצוה עשירות האופה ואין ממחנין ליה * עד שיעשר עיין מג"א ח"ח סי' כ"ה ס"ק צ' וצ"ע מנחות ע"כ אמר ר"ש ב"ר אורא כמה חציבה מלך בשעת שברי הקטר חלזין ואזכיר כשרין כל הלילה ולא ב"י ממחין להם עד שחשך, אמנם בזה"ל הביאו גם בלקט יושר י"ד דף 63 כתב דלא אמרין חציבה מלך בשעת אלא בשאר להסחפק שיעבור על המצוה לגמרי אז לא משהיין וכו' קוי"ל צ"ע לענין קידוש לבנה צ"ח חכ"ו ס"כ אצל ב"ר רח"ו להסחפק לא יבצוה ר"י לעלמו מצינו ל"ט דכתבו שם דש"י מלך לא משהיין דדוקא שם דחישין שמה ימות הקטן והגדול לא יבא לעולם ממדינה הים ותעבור המצוה ולכן לא משהיין אצל ממדינה למדינה דקריב הדבר משהיין ע"ש וצ"ע ב"ר ב"ר ב"ר הגאון סי' קכ"ז האריך להקשות על הח"י וחשובה זו נדפסה בש"ח עבודת הגרשוני סי' י"ב ע"ש ועיין עוד ח"ד סי' רס"ט וצ"י י"ד סי' רס"ח הקשה ב"י ח"מ הרמב"ם פ"א ממילה כ"ז גר שכתב לקהל וכו' ואם מל כשה"י גוי לריך להטות ממנו דם ביום ח' והקשה צ"י מהחולץ ק"י דש"י מלך לא משהיין ועיין שו"ת מצ"ע ח"ב סי' קל"ג ובספר מגן גבורים בש"ע הגבורים סי' כ"ה אות ב' ודברי הכ"ס ל"ע.

מה דקשה ליה בגמ' יומא ס"ב — ס"ג שחטן בחוץ קודם שפחתו דלתות הדין פסול וקשה ליה מגמ' זכחים ג"ה ע"כ דלול קטן ה"י אחורי בית הכפורת צבוב שמה אמות כדי להכשיר את העזרה לאכילה ק"ק ולשחיטת קק"ל וא"כ מדוע פטור הנה בדבר שגגה הוא דהג"ל לא ה"י מכשיר אלא לחתך פתיחת דלתות הדין וכו' מכשיר אפילו מקום שאינו כגד כדלחיות.

ובזה הג"י ידיו דושה"ט צ"ח ורכב על דבר אמת באמת וי"ר שלאילנא רבא ותקפי תתעבד הפך בה והפך בה דכולה בה ומינה לא חזע בברכת התורה ללמודיה ושמתה פורים בלב ונפש.

מצוה הקטן

סימן ט"ו

מצא צבור מתפללין בפי' והוא לא התפלל שחרית איזה יקדים

ב"ה מוצ"ק לסדר את הברכה התשכ"ז ברוקלין ג"י. כבוד אהובי ידי"ג רחומאי דלבאי בעל תריסין בנשיק ורע בדרך הרב הגאון המפורסם צ"ח ראש בשמים כש"ח מוה"ר שלום יחזקאל שרגא רובין הלפרשטאם שליט"א אדמו"ר מצעשניב.

אחדשכ"ג.

יקרת מכחציו ומאד אני מלעער על אשר לא הכפתי להשיב כי ידוע למעכ"ל אשר בעז"כ קנינו מקום

ומידור האחרונים ז"ל כנראה פסקו כמח"ר צרונא דיתענה דוקא צו ציום א"ס לא אכל עדיין עיין ח"ר סי' מ' ובשכ"ה"ג שם אות ז' ובח"ס"ל צ"י עליהם ב"ק החיים ע"ש וכ"כ עוד אחרונים ז"ל ולכן ודאי דהכי עדיף להענות צו ציום ובפרט דבחולק על מח"ר צרונא בזה"ל שם לא נודע מבטן מי י"א.

ודע עוד דמח"ר צרונא הני"ל כתב שם דלצחורים הור"ה שילמדו יוחר צ"י או ג' שעות במקום התענית ולכאורה צ"כ וצ"ח צ"י דבריו ז"ל דהנה טעם התענית הוא להכחיש כחו של אדם לעבודתו יח"ש וכח"ש צ"ח קודם אלקי נאור המצוה בספרים וכו' כד אמרו ז"ל הור"ה מחשבה כחו של אדם וא"כ הלומד עוד צ"י או ג' שעות יוחר מברגיל הרי ממילא מחשבה כחו של אדם וא"כ יש לו הפעולה של התענית ומלמד אז יש לו עוד אמת של למד התורה וא"כ צדוריו אלו שדורות הלשים וצחורים נערים דרכי לבורות צב"ה"ג שילמד כחבור צ"י או ג' דפיס גמרא עם חוס' או עם ראש"י יוחר מלמוד ציום שאירע לו חיו קך וצ"י ורפא לו וכמזמרה לי שכן שמעתי ממור"ה מח"ר"ה הכהן ז"ל אבד"ק אונגוואר.

ובדבר שביא מחיים שאל סי' י"ב שגזר חניית צקבל אחת בענין ס"ח שיחטנו צ"ח ומשמע לכאורה דמוטב להענות צ"ח ויש מעלה לצ"ח משאר ימים הגה פשוט דצ"ח בוי יומי דלריכין רחמי ולכן חקנו צ"ח לומר חתונות וידידים כי סדר שצ"ח ימי השבוע הם על הסדר שצ"ח ספירות אחד בשבת נגד חסד צ"י גמדת הדין ג' לחי"ה ד' גלגל ה' לבד ו' יסוד ושבת קודש לשכינה וכו' הוא ירך הדין נמלא צ"ח הוא יום הדין גם בשבת הוא יום הדין אלא שאין דין בשבת שחלל צו הקדושה לצ"ח הדין ועיין רוקח סי' ש"ט דלכן חקנו לומר חתון צ"ח משום קרא דכחיז דר"ה ה' בצמלחו ודרשו ז"ל צ"י וי' מלא ונגמ' חניית אמרו להדיא דתענית נצור בגזורים על הצבור הם צ"ח ותענית שצ"ח לשבוע גמי צ"כ אצל חין מה קושיא על מה שכתבנו שברי ראיו דתענית חלום דוקא ציום שחלם ואפילו בשבת אצל פשוט דאם באלו לגזור על הצבור חניית מליצה טעם שהוא אז גזרינן צ"כ אצל הר"ה לו שר"ך חניית מן השמים אז ודאי מתענה צו ציום שבראו לו.

ומה שביא משר"ת כח"ס ח"ח סי' ק"ג שפי' הפסוק חשתי ולא התחבמתי לשמור מלוחיך שדוד המלך ע"ה קיים המצוה מיד אף שלאח"כ ה"י עשה מלך מן המצוה ומינה דהכי יפה לקיים כל מה שאפשר ולא להמחין על המצוה ואח"כ ילא לחלק דאפשר כיון דאיו מפורש בגמ' בחיוב ולכן רק במלך חובית ממחנין על המצוה אצל צמנה"ס ח"ס ח"כ יקיים מן המצוה מוטב להמחין.

הנה צ"ח אולי ה"י כסברתו דאיו מפורש, לכאורה יפה כיון ויש להביא ר"י לא מדברי ר"ן רפ"ג דסוכה שביא בשם הרמב"ן דמלך שאינו מחויב וכו' מצוה עליו לדי חיו"ב פוסל צו יוחר פסול ממלך שמחויב צ"י דנשלמה כשכח מחויב צ"י ומוטב עליו לקיימה אפילו מקיימו שלא מן המצוה מי"מ מה צידו לעשות הרי יש עליו חיו"ב יממחר לקיים חיו"ב שמה ימות למחר אצל מלך שאינו מחויב ח"ס לא יוכל לקיימה כדצ"י ככל ההיורח מי צ"ק א"ח מידו לקיים מלך שלא מן המצוה ע"ש לענין לולב בגזול ציום שני וצמח"ה העמרמי בשל"י ש"ח בית שערס על י"ד סי' י"ג הארכתי בזה ע"ש. ועיין מ"ח מלך

והנה אכן קי"ל וערך עליה הטוב שולח ראשונה של יקדים כל דבר לחמיד של שחר וכיון דחפלה שחרית נגד חמיד של שחר נתקנה ח"כ יש לן מקרא מפורש מדאורייתא דחמיד קידם למוסף וחפלה שחרית שחוקה במקום חמיד ע"ש וגשמה פרים שפחיתו קודמת לחפלה מוסף מכה קרא כ"ל ואף דאין קי"ל חפילות דרבנן ואפילו להרמב"ם דכ"ל כפי"א מהכ"ש עיקר חפילה דאורייתא מי"מ זמן וגושה החפלה לכ"ע דרבנן הוא מי"מ כיון דאסמכתא אסדר הקצנות דומיא דקצנות חקנו. וכיון שכן פשט דשחרית קודם למוסף ואינו דוחה מעלת הניצור דין קדימה דשחרית כיון דעיקר תקנת שחרית היתה קודם מוסף מכה מעלת החמיד.

ובזה יש לדחות סברה הגר"א שר"כ לומר כיון דמעלת שחרית על מוסף הוא מכה חמיד ושאינו חמיד מי"מ מעלת ניצור הוא משום מעלת מקודש אמנם לפי"ש בחמ"א מעלת שחרית על מוסף אינו רק מכה חמיד ומוסף כוכ אינו חמיד אלא מעלת שחרית הוא מקרא מפורש דחמיד קודם למוסף וכו"כ חפלה שחרית שהוא במקום חמיד של שחר ולא לא מכה מעלת מקודש וזה פשט ואינו כוכ מסדר סדר המערכה משמאל דמראה ודס החמיד קודם להעבט שני גרות וסכין למוספין ומוספין לניצור וכו'. והכל כסדר המצוא בקרא וכו"כ לחפילות אסמכתא על קראי כלל ופל"י נלפע"ד פשט דחפלה שחרית קודם ואח"כ מוסף. וממילא שס כל הפלול שפלל בגאון ז"ל אינו נוגע לדין נלפע"ד. גם כי באמת למ"ד חפלות אבות תקנים ושחרית חקן אצרכם אבינו אין להפך ולקדים לפני חפלה אבינו חזקן ומפני שכן חקוס ודחת פני אקן וח"י להפך בסדר.

והאיר ה' עיני ומלאתי צו"ת מברש"ג ח"כ סי' כ"ב ח"א שנשלל בשאלה א' ג"כ וכו"כ צ"ש סי' שבו"י דוד ח"א סי' רפ"י שח"א ר"ד דברי ח"א שכי"ד דעמו לומר דחפלה מוסף בניצור עדיף לבקדימה לחפלה שחרית ובגאון מברש"ג ז"ל כדוכ' לו והיוסף לביא בא ר"א שכו"כ ח"א חפלה שחרית שקידם למוסף אינו רק בשביל חזירות אלא מדאורייתא הוא מקרא דוערך עליה וכו"כ כמ"ש בעזכ"י (אלא דמה שכתב דאורייתא ל"ע דלא דאורייתא הוא אלא אסמכתא וי"ל) ובע"כ ד' טעמים דאין להחפלה מוסף קודם א' דמעלת חמיד אין לדחות בשביל חפלה בניצור ב' דחפלה שחרית דקודם יש לנו מקרא מפורש ג' דבש"ע ח"כ סי' רפ"י ובפוסקים כתבו אימתי מחיל זמן חפילה מוסף משמע ק"ל דקודם שחרית ליכא דין חפלה מוסף כלל וכו"כ דדיעבד אס' החפלה ילא מי"מ אין לבקדימה. ד' דכלא"כ אין הטוב מוקדקין כ"כ בחפלה בניצור ולא עוד שידחה חפלה שחרית ע"ש כי דבריו נכונים גם לשון מוספין מדקדק דכוננו חפלה נוספת ולא קודמת ולכן נלפע"ד פשט דל"ש שו"ע וי"ש ר"ח וחוכ"מ לטוב אין לשנות בסדר ולהחפלה מוסף קודם שחרית בשביל ניצור.

והיות כי הספרים אין אחי וגם הזמן אין עתי ולכן אקצר וכל טוב ממנו לא יבצר ואי"ה לכשאפנה קצת אשיב על מכתבו השני בס"ד ועד התם הנני ידי"ג אוהבו הנאמן דושי"ט כל הימים וי"ר שיכתב בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים שלום המברכו בלב ונפש.

פגשנו הקטן

לשיבחנו בקדושה ואני מוטרד מאד בזה כי כל הטוב מעל עלי ולא זכיתי שמלאתי חפלה ע"י אחרים אלא דמי"מ כ"כ הוא בכלל מלוא ציבור מוסף ואת כ"כ הטוב גם כעת לא אכתוב רק מקופיא כי אני בין גברא לגברא וחספאים כולם הם מכרכים להעבירם לבנין החדש ואני רק לכבודו כותב בלי ספרים לעיין.

ובדבר שאלתו צמי שכן לביכ"ע צ"ח ומלא ניצור מחפלים מוסף והוא עדיין לא החפלה שחרית ואין לו מנין להחפלה שחרית אי עדיף ליה להחפלה שחרית אף שיצטל חפלה בניצור או דלמא חפלה בניצור עדיף ויחפלה מוסף מחילה ואח"כ יחפלה שחרית ביחיד וכו"כ דעת רמ"א ח"כ סי' רפ"י דאס' הקדים מוסף לשחרית דדיעבד ילא ופלפל מכה דמי ששכ"ל לצ"א לביכ"ע ומלא ניצור מחפלים יולר אור יקרא ק"ש וצרכותיה וידלג פסוקי דזמרה כמבואר בש"ע ח"כ סי' ר"ב ויחפלה ש"ע עם הניצור ואח"כ יחפלה פסוקי דזמרה הרי דמחמת חשיבות הניצור מהפך בסדר וכו'. הנה אי מכה אכתי איכא לדקדק לפי מה דמבואר שיעת הא"ר ז"ל דאין להפך בסדר חפילה לענין פסוקי דזמרה אלא יחפלה כסדר כידוע ליודעי חן וכן ראיתי רבותי טובין וא"כ י"ח זה חלוי במחלוקת ה"ל. גם הי"כ דלא יספיק גם לדרך צרכת ק"ש ומסמך גאולה לחפלה לכ"ע יחפלה על הסדר כמבואר בסי' רל"ז צ"י ובד"מ ועיין ח' הרשב"א צרכות דף ב' מה שהקשה לר"ח וכתב דחפלה בניצור צרכות עדיף ממסמך גאולה לחפלה אכל שחרית ממסך גאולה לחפלה עדיף מניצור ע"ש.

ולכאורה יש לדון דבגאון מברש"ג צו"ת צ"ח יתקן סי' כ' שנשלל שאלה א' ואחר אריכות גדולה בעל דחפלה בניצור עדיף ויחפלה מוסף עמכם ואח"כ יחפלה שחרית וכו"כ דבריו בקי"ל חמ"א אמנם כ"כ שכל את ידיו וכו"כאין ז"ל לא כתב אלא בשעת וי"ע שגם בשחרית מחפלה ז' צרכות אכל צימות החול כמו צ"ח וחוכ"מ כיון דשחרית מחפלה י"ח שלמות ובמוסף רק ז' צרכות אפשר שמשום זה מקרי חפלה שחרית מקודש נגד מוסף ושחרית קודם וא"כ אכתי שאלה כ"כ לא נפחרה לענין ר"ח דבה"א נשאר בגאון בספק.

אמנם בעיקר הדבר לאחר סליחת כ"כ מבגאון ז"ל נלפע"ד אין נפ"מ בין שו"ע ובין צ"ח וחוכ"מ לטוב אל יחפלה להחפלה מוסף קודם שחרית אף שדיעבד ילא וכו"כ לפי מה שאמרו ז"ל נגד קצנות חקוס וחפלה שחרית נגד חמיד של שחרית ומנחה נגד חמיד של בין הערבים וערצות נגד אברים ופדרים ועיין ע"א"ה סי' ל"ח דמאחר שהחפלה הוא במקום קרבן לכך ל"ר ליחזר שחכ"א דוגמת הקרבן כבונה ולא יערב זה מחשבה אחרת כמו מחשבה שפוסלת בקדשים ומעומד דומיא דעבודה דכתב לעמוד לשרת והשוואת הרגלים ככהנים בשעת העבודה וקציעות מקום כמו הקצנות שכל אחד קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמיו ושלא יחזן דבר ציון לציון הקור וציון לציון הקרקע דוגמת הקרבן שחל"ל פוסלת ציון נציו הכלי וציון לר"ל וכו"כ הוא שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לחפלה כגון בגדי כהונה אלא שאין כל אדם יכול לצבצו על זה ומי"מ טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לחפלה ואחר שיעשה דוגמת הקרבן עולה לר"ח ויתחל למקום שהקרבן עולה והמלאך עושה אותו כתר לקונו ע"ש לשונו בקדוש.

ע"ן ש"ע הגרש"י סי' רפ"י ס"ג ובשו"ת רשב"ש סי' ס"ג שכתב והחפלה מוסף קודם שחרית בדעיבר יצא.

סימן י"ז

הקורא ק"ש ביחיד או יאמר א"ל מלך נאמן או חזרתי
אלקיכם אמת

ב"ה צ"ג התשכ"ט בדוקלין נ"י יצ"א.

מע"כ ידידי הנכבד ווי"ח גוי' הרה"ג וכו' כש"ת מוה"ר
באיר בן ה"ו.

אחדשה"ט.

ועל הכדושים אני בא בדבר שאלתו ביחיד המחפלה וקורא
ק"ש או יאמר א"ל מלך נאמן קודם הק"ש להשלים רמ"ח
חיבות או יחזור כי אלקיכם אמת פעם שנית וזכרתי זאת
מחלוקת הפוסקים בש"ע א"ח סי' ס"א כחז דאם ביחיד
רואה לחזור ולומר כי אלקיכם אמת עם הש"ל אין איסור
בדבר ובסמיכו ב"ח והפרי"ח וברכ"י בשם הירושלמי דאפי"ל
ביחיד אם הוא קורא יכול לחזור כי אלקיכם אמת ובדברי
חיים ושלום מביא מקור לזה מליקוטי הרמב"ן דאין לומר א"ל
מלך נאמן אלא בזמן שש"ל כי מוליד הכרזים ידי מוצתן וכו'
זכר במקום אמן אצל בזמניו שכל אחד ואחד לעצמו אין שייך
לומר (באות קמ"ג כהנ"ג) ע"כ ואגב ראיתי בערוך השולחן
סי' ס"א סי"ב שכח ויש שם ביחיד חזר ואומר כי אלקיכם
אמת ולא אדע על מה סמכו זה ונעטע לחזור ג' חיבות אלו
אחריהם מאריך מזכירם ובמחכ"ת נעלמה מנייה דברי ברזכי יוסף
הי"ל ופשוט.

ומה שנגע לידן אחר אחרון אני בא מה שזכרתי מלקוטי
הרמב"ן דאין לומר אמת: די כי דבר זה אבות העולם
נחלקו בו מדורות הראשונים וזכרתי כיא כחזכר על הספר ודניו
בש"ח המאירי הגקורא מנן אבות ענין הראשון שכח שם מנהג
קדום באלוהים הלו מימי קדם בימי הרבנים הגדולים וכן בלחך
נרפת ובאשכנז שאומרים אחר זכרת אהבת עולם כשזכרים
להחליט בק"ש א"ל מלך נאמן ובאמת לא כי מנהג זה בלחך
המערב צא"י ולא בלחך המזרח וגם לא בלחך קטלוגי ובימי
ר' זרחיה בלוי (הוא הכהנ"מ) שאלו בצמחותיו לעיר גירונדה
וחכר ללמוד במגדל לוי' ועמד שם זמן רב וחזר לו לשם וכוה"ג
בשם כל בני הקהל כמנהג ארץ הלו ונקבע במחזורותיהם בדרך
שבו קבוצת המחזורים שלו ובהגיע חור הכר הגדול ר' משה
בר נחמן ז"ל ראה שמקודם לא היו נוהגים וכו' מליך למכ
שכ"י הכר בר מחלקותו של הכר ר' זרחיה ומגיב על ספרו עד
שחבר מה ספר נכבד קראו ספר מלחמות ובעיד הכר ז"ל
שאל את הכר המופלג רבינו מאיר מטוילטולא ושהכר ז"ל
השיבו שהוא עשוי וכו' ונחצטל המכבד עפ"י הכר וגמחק מן
המחזורים והחזיק הכר עובד לעצמו ונתן שנה וכו' וכו' לא-
על שחצטל השבוע הזה על ידו.

והרב המאירי ז"ל האריך הרבה בדבר לישב המנהג האומרים
אמת ושהוא מנהג ותיקים וזכרתי דבר"ף ורבינו
יכוה"ג בר יקור כתבו שיש לומר כן וזכרתי לשון המדרש בילמדינו
פי' קדושים ופ' יאחזקן אל חכ"י ק"ש קלה בעיניך שרמ"ח חיבות
יש זה ורמ"ח אברים יש בזה"ס אמר הקצ"ב שמור את שלי
ואשמור את שלך ואין רמ"ח חיבות בק"ש אלא בלירוק אמת
ובשכחתי ע"ש בליריכות.

ובס' חנינא רבתי סי' ד' כחז ח"ל הקורא את שמו לר"ך
שיחזקו אמת לפי מה שדרשו רז"ל בנחמה"ה פי' שמו
אמר ר' מנחם אל חכ"ה ק"ש קלה בעיניך וכו' וא"ת כרי בשלש
פרשיות שבקריאת שמו יש רל"ט חיבות וכשחזק נוסף
עליהם בשכחתי שם שש חיבות כרי רמ"ח בחש"י הגאונים
מלאחי שחי רב דניאל גאון ז"ל רמ"ח חיבות יש בק"ש כוסף
עליהם אמת שכן שלש חיבות ישלן למנין רמ"ח כנגד רמ"ח
אברים שזכרתי וכן איתא בספר המנהג סי' ל"ג ע"ש, ובח"ק
חיקון יו"ד ד' פרש"י דק"ש דאין רמ"ח חיבות עם אמת ובגין
דלא יעבדין הפסקה חקינו למכר ש"ל כי אלקיכם אמת ע"ש.

הירצא לן דדא הוא מחלוקת הראשונים ז"ל וברמב"ן לשיטתו
דחולק על כהנ"מ אצל כרי המאירי החזיק שיעת
הכהנ"מ ובמסכת אחרים ז"ל ופלא דזמן כר דפסא
דברי המאירי אלו וכו' בחק"י כחז ובגין שלא יעבדו הפסקה
חקינו למכר ש"ל כי אלקיכם וליחיד לא אמר כלום משמע
בליחיד מודה דאומר אמת דאלי"כ הי"ל לומר סתם חקינו
למכר כי אלקיכם אמת וכו' קאי בן ליחיד ובין אש"ל וי"ל.

ומכאן חמכתי אמרן אדמו"ר בשו"ת מנחת אלעזר ח"ב סי'
כ"ח שכח דמקור דין זה שז"ל רמ"ח חיבות בק"ש
הוא רק מזכ"ק ובחיקונים כמ"ש צ"ח בלחך ודבריו
הקדושים ל"ע שכרי מבורך בן במדרש הנחומא ובגדולי
הראשונים אשר לא זכו עוד לספר הוזהר כידוע בזמן הגאונים
עדיין לא זכו לזכ"ק.

ומעתה לעיקר דינא הנה מאחר דהוא מחלוקת הפוסקים
והרמ"א ז"ל הכריע בש"ע דהקורא ק"ש ביחיד יאמר
אמת שמו וכו' והרמ"א כחז דבמ"ח כחז שרש"ל לא ראה
להפסיק וצ"ח משמע שמונה קדמונים הוא וכו"כ ב"ח
והפ"מ כחז דמנהג קדום הוא וכן פסק מ"ב אות י"ד לומר
אמת ביחיד אי"כ כוונתו יקטין דיאמר אמת בגס כי צ"ח
הבאנו מקור גדול דיכונים לומר אמת מדברי מאירי הי"ל
וגם באמת בחיקונים כחז דק"ש עם אמת הוא רמ"ח ולמה
אמרו עם אמת אם לא נאמרינו. אלא דעומד לנגד פסק
הגכ"ק בעל מנח"א בשו"ת הי"ל שפסק שלא לומר אמת אלא
יכפל כי אלקיכם אמת ושכן עשה מעשה וכו' מן הגכ"ק
רש"י מלאנו ז"ע בעל דברי חיים.

ולולי דמסתפינא הו"ב נראה לפענ"ד לדבר צ"ח דכנה
הגאון במנח"א ג"כ מחלוקת עלה בדעתו לומר
ולפסקו כרמ"א ולא סמך על שמי"ת החיד"א מה ששמע משם
מן האר"י ז"ל דלא נמלא בן בספריו אלא דאח"כ הראו לי
בשכ"כ שער ט' מדרשו הילול בכוונת ק"ש על המעט כחז
שלאחר חשלים ק"ש חזרו לומר פ"א כי אלקיכם אמת כח
שעשה הש"ך ועיי"כ ישלמו כל הרמ"ח חיבות עכ"ל וא
השמועה שמוע בעל בר"י מאר"י ולכן פסק לחזור כי אלקיכם
ע"ש.

ומעתה כי נלפנ"ד להשוות הפוסקים ולומר דהאר"י
הקדוש שכח לחזור ולומר כי אלקיכם לא אמר כן
אלא בקריאת שמו של המעט דלא ליכא משום הפסק כלל לאמר

לקיים המצוה צמעה לצד בלא צרכה כגון לטול לולב ואחריו, והביא לו ראי' מגמ' קידושין ל"ב יכול ועמד לפניו צדי"כ וצבית במרחץ ח"ל חקוס והדרת קימה שיש צב' הידור מכלל דאי לאו מטעם זה היה שרי לקיים מצוה קימה ושז' הביא מחובר תרומה דכמלכות צבי למקו' באחתאותה דגרמיה ואחתכאותה דמשכניו כרי שלרץ שיהיה המקום נקי כשמוקיים המצוה נראה לפוס ריבטא דס"ל דאסור.

ובספר עקרי הד"ע ח"ה סי' ה' סקצי' הביא חקירה זו וכתב דנראה לו להביא ראי' להחילת מרמיה יור"ד סי' י"ט (ע"ס שם שכתב י"ד) בשם אגודה דאס' שזע' צבית המעצבים שזכר מקום מטוקי' יצרך בחוץ ד"א קודם שייכנס לשם ולא ידבר עד אחר השחיטה וזכר שמיטה מ"ב הוא ושירין לשחוט צמקוס המעניף ודברי האורח כתב דלאו לעיכובא אלא למכשירי מצוה מן המוצהר אלא שחייב תמיד דאכתי אס' הכרוך אסור ח"כ איך אפשר שיושיע ידו ויקבל כלולג ושאר מצוה ואינו מהכרח צמורה ע"כ.

ולפצנ"ד חקקה עוד מצביל צמון הביא דאיכא מצוה ואפילו צמון הא צנשים ואפ"כ עוצלין צמקוס צמרחן שאסור להכריז צו דצדרי תורה ואין לומר דכ"י ע"כ מצוה צכך זה אינו כלום שכרי איכא למימר שחטבול צמקוס טכרה שאין צו אכמאל וכלל ומיאוס ומדחורו ע"כ דיכול לקיים מצוה צמקוס שאסור להחפול ולצדך, ואין לומר דאדרבה אס' צמא לדיוק יש לומר להיפוך שכרי מדינא דגמרא אין לעבול צמים חמים כלל וכן דעת ר"ת צמדרי' שצויות סי' חש"י דאין לעבול צמים חמין כלל כדמשמע פשטי' דש"ס צרכות כ"ג ע"כ ותפנית י"ג ע"א עבילת צמחין מי איכא ומייתי ליה צ"י ציור"ד סוף סי' ר"א וצנ"ע שם אך אין סמכין אכבחת מרדכי סוף פ"צ דשצויות דמייתי ראי' מהא דדודי חסרת גז' ס"ה ע"א ומ"מ לא חירצו כלום מהא דעבילת צמחין מי איכא עיין שו"ת צנימין זאב סי' קצ"ה וח"ס יור"ד סי' ר"ד ור"י וצמשכנות יעקב סי' מ"ד וצדרי' תשובה סי' ר"א סק' שכ"ז ושכ"ח מה שהאריך ועכ"פ דמטיקר דינא כ"י נמי דכ"י אסור לעבול צמחין וכ"ש צמקוס שיש אכמאל כגון שחופפין צו ועיין שו"ת צדרי' חיים יור"ד סי' פ"ב וא"כ י"ל דגם מטעם זה נאסר לפי שאסור לקיים מצוה צמקוס מעניף, אלא שהאחרונים ז"ל אחרו היתר לפי שגש' דידן כולן רכות ועטנות כן וכמ"ש המיר וקליעם ח"ה סי' פ"ד ועיין שו"ת ח"ס יור"ד סי' ח"י.

ומ"מ מוכרח דצדיעבד ולא דל"כ אכתי תקשי דאי נימא דגם צדיעבד לא ילא ח"כ הא"ך חתירו לגש' דידן מכח דרכות ועטנות כן לעבול צמקוס חמין שזכר מרחץ אכתי הא אינו יולא אפילו צדיעבד צמים חמין משום דאסור להכריז שם צדרי' תורה אכל אי נימא דצדיעבד ילא אחי שפיר. ומיכה לפי מה שפי' החוסי' תפנית שם וצמח' חמורה דף י"ב ע"כ עבילת צמחין מי איכא הא שאובין ינאכו וכן פי' רבינו חננאל ז"ל אחי שפיר דדוקא צמחין שחממו מקודם וגשפכו למקור ליכא דשאובין ינאכו וז"ל דמקומות שלהם לא היו יכולין להכנס בחוץ המקור כמו שלנו וע"כ ה"ל לר"ך להמשיך מים למקור אכל המחוס' צבור מותר ודו"ק אלא דא"כ קשה להשון עבילת צמחין מי איכא והא איכא ואיכא צאופן כז' וי"ל.

הק"ש ולכן שפיר יכול לחזור ולומר ה' אלקים אמת שזכר מעין הק"ש ויכ"ה לו רמיה חיצות מהק"ש אכל צק"ש של תפילה שחריה דאסור להפסיק צין אמת לוי"ז גם הארי' כקדוש מודה לפסק הרמ"א וזבגאונים דיותר טוב לומר אחי' קודם הק"ש מלהפסיק צין אמת לוי"ז צחזרה עוד הפעם ה' אלקים אמת וקא' סמוכין לחלק זה דהארי' כקדוש לא הזכיר דין זה רק צק"ש על המטה ולא צשער ק"ש וכמו שחמה צאמת כמנח"א שלא מלא צשום מקום צק"ש של שחריה דין זה ולהכיל אחי שפיר דצשאר ק"ש מודה דאין לחזור ולהפול אלא יעשה כרמ"א רק צק"ש שכל המטה או כשקורה ק"ש קודם התפילה וכיולא כז'.

כלל דמילתא נלפענ"ד דצשעת התפילה ינאכו כרמ"א ויחמור אחי' ציחוד וישלים לרמיה וצשאר ק"ש כגון על המטה או ציחודות קודם התפילה וחזור ויפול ה' אלקים אמת ואף שאין דעת נוטה מכריע צין ה"י בהרים הצבועים מ"מ כיון דרוב פוסקים אשר מימיהם אנו שוחים ס"ל כרמ"א לומר אחי' וכן נבג עמאל דבר. אף דצחק"ז ה"י משמע לכאורה אדרבה שכרי נחמו טעם וצגין דלא יצדדן הפסקה תקינו ליהדר ש"י ה' אלקים אמת ומשמע דאי לאו משום הפסקה ליהדר טוב לומר אחי' ח"כ נהפוך הוא דצתפילת דליכא ה"כ יותר טוב לומר אחי' ח"כ צשעת תפילה דליכא משום הפסקה יוכר כש"י ואלא צשעת תפילה דליכא משום הפסקה יאמר אחי' מ"מ כיון דהארי' כקדוש אחר צק"ש על המטה ליהדר כש"י משמע דלא ס"ל כטעם חק"ז וז"ל דמפרש צאופן אחר צחק"ז יכ"ה מחי'ה. טעם שיהיה ע"כ נראה כמ"ש צס"ד.

וה' שמו אמת וחותמו אמת יניחנו בדרך האמת עד ביאת איש האמת ויגאלינו באמת דושה"ט המברכו בברכת גמח"ס לחיים טובים ארוכים ושלום ויזכה ללמוד תורה לשמה מתוך נחת והרחבת הדעת ואילנא רבה ותקיף יתעבד עד דמטיא עד רום שמיא החותם בלב ונפש.

בנשחא הקטן

סימן י"ח

העומד במקום שאינו נקי אי מותר לקיים מצות מעשיות

ב"ה אור ליום עש"ק וישב התשכ"ד ברוקלין נ"י יצ"א. כבוד ידידי היקר הרב הגאון המפורסם ור"ח אי"א גר"ב וכו' בש"ת מוה"ר חיים אברהם פינקא שליט"א רב דביה"כ בית יעקב ומנהל ישיבה תורה דעת.

אחדש"ת צאכצב צדצר שנסחפק כח"ר צמו שזכנס צמקוס שאינו נקי אי שפיר יכול לקיים שם מצוה מעשיות שאין צמס דצרי תורה וכגון גטילת לולב ותקיעת שופר כיוולא כז'. כנה צתחתי תשובה לחבר"א מוילנא (סי' ע"ו) הביא צצם' טוב עין סי' ח' נסחפק גדול אחד צמי שזכר צמקוס מעניף כגון כיושב צבית האסורים צאופן שאינו רשאי להחפול ולומר דבר שצקדושה ולצרך מחמת העניוף ומיאוס אי יכול

והיכן מלינו שאסור לקיים מצוה כשגופו אינו נקי או במקום שאין נקי לא מלינו כן בשום מקום ולי"ע ע"כ וברי באמת מלינו ומלינו, גם משי"כ האם אסור ללבוש טלית של ד' כנפות כשגופו או במקום אינו נקי כה"ל אז שייך לחלק בין לזיית על כעליה לשאר מצוה מ"מ גם כה"ל מלינו מחמירין שלא ליכנס בבית במרחץ וצו"כ בטלית קטן ועיין ע"ז דאפילו בקיטל וחגור כחמיר שלא ליכנס ולי"ע.

אבל מ"מ יש לחלק ממקום מעוקל לבית חפלה שלכם דהבא עיקר ההכנסה בביתר הוא ומוחר לו ליכנס בבית זה וליכנות ממנו אלא שאסור שם להכריז בדברי תורה משא"כ בבית חפלה שלכם שנאסרה כל ההכניסה ואסור ליכנות בבית חפלה זה כה"ל אפשר דחמור כמזון ואפילו דיעבד אם נכנס לשם לא קיים המצוה ואין הזמן כעת מסכים להאריך בזה ולי"ע עוד חזון למועד.

בברכת התורה ללומדיה בלב ובנפש.

במשנה הקטן

סימן י"ט

מ"ק אי מהני בשלוקחין ממקלחת (שאורע)

ד' מנ"א התשכ"ח בדוקלין ג"י יצ"א.

מע"כ הרב הגאון המפורסם סיני ועוקר הרים בעל תריסין מוכתר בקילוסין פ"ה שמו מפארים וכו' בג"ת מוה"ר יצחק עקב ווייס שליט"א אב"ד מנשטטר והגליל מלפנים ראב"ד י"ק גראסווארדיין תו"א. כעת ראב"ד העדה החרדית ירושלים ע"ח"ק.

אחדשכ"ג. למאן דלא חזינא קמזכרינא אמנס שפיר שמענא והנני במכתבי זה אחר שקבלתי ספר לקוטי הלכות דד"ן ע"ק ע"י מקלחת (שאווער בלע"ז) וכיות כי המחבר ספר הבי"ל דבריו נצנו עלי דבריו בספר שו"ת משנה הלכות ח"ג מס' א' עד ס' ז' שזכרתי הלכך זו צ"ל ד' ויתר מעשר שנים ואחד מגדולי התורה לפני איז חדשים שלא לי כיות שהמחבר ספר הבי"ל פנה אליו בדבריו הבי"ל ושאל בגדול הבי"ל ממני לזכר דברי יותר וכשנתי לו בעצמי חשוכה מה שנלפנ"ד לחזק דבריו כראשונים נגמ' וסברא וכיות כי עכשיו אני רואה כי גם לבי"ל פנה המחבר הבי"ל עם דבריו לכן אמרתי בלבי לשלוח לבי"ל כעת מחשבותי לרצ בגדול הבי"ל אשר לפענ"ד אין לקבל ע"ק ממקלחת כמבואר בקונטרס הראיות בס"ד ובספרי הבי"ל ואני מקוב שבי"ל יקבל האמת ממני שאמרו או שימלא ראיות לדחות דבריו ולא אני אקבל האמת מכ"א וחזרו צ"י ואומר דברים שאמרתי טעות הם בידי ברם כך שמעתי וכו'.

והנה נא הוולתי לדבר בעברי עלי דבריו ביקרים בספר הבי"ל אמרתי להעיר קצת בדברי כ"ג מה שכתב צ"י ראיות לדעתו כרמא מכריעות מדברי רש"י גיטין ע"ז פ"א אמר ר"ס בעל קרי חולב שחזנו עליו ע"ק פרש"י ודקל על החולב

וקצת יש לדחות דהבא ע"כ לאו דברי כולל הוא ודברוח במים חמין דין מרחץ לו ועיין כ"מ פ"ג מק"ש שכתב שכתב דהבא דרבינו מנח ועיין מנ"א ס' מ"ה מה שכתב בזה ובמחל"ש ס' פ"ד נסתפק בזה וגם בפמ"ג נסתפק בזה ולי"ע י"ל דסמכין דיעבד אכני פוסקים דלית לכו דין מרחץ והגם שכתבתי במקום אחר דלי"ע דין מרחץ למקואות שלנו. גם מדברי כ"מ מקואות פ"ו משמע להאורח דכיו עובדין גם בזמן כ"מ בחמין ודלא כ"מ וכן משמע מחוספתא דמקואות דירד ר"ג ועבד במרחץ ואוקלוס בים ולח"מ שם משמע דר"ג באמת עבד במרחץ ויעטב ומרחץ ודאי חמין הוא דוקא עיין גמ"כ בפירושו חטיות י"ג צ"ח מרחץ שכו"ל דוקא בחמין וד"ק כי קרתי בזה.

והיה נראה עוד לדיוק נגמ' מחמת מ"ג ע"כ בשע"כ שכתב דוד לבית במרחץ וראה עלמו עומד ערום אמר או לי שאעמוד ערום בלא מצוה וכיון שזכר במילה שבגשרו נחיישכב דעתו לאחר שז"א אמר עלה שירי ומקשים אמאי מוטער דוד כ"ה כי יכול לקיים מצוה מעשויה במרחץ ואמאי עומד ערום בלא מצוה ובגון לתת לדקא וכיוצא בזה אבל אי נימא דבמקום מחוסר ומעוקל גם מצוה מעשויה אסור לקיים אחי שפיר דודאי ערום בלא מצוה הוא במרחץ שא"ל לקיים שם מצוה אפילו מעשויה.

ברם בשו"ת הלכות קטנות ח"ב ס' ג"ז נשאל אם מותר לדבר בטעניית מצוה במקומות שאין נקיים כגון לך וקצת לולב עוב וכיוצא בזה להכריז הא"ל לעשות סוכה נאח ועליה נאח וכשיצא עד שאתה שואלי אם מותר להכריז בזה שאלני אם מותר לעשותם במקום שאינו נקי שמלינו שוחטין וצודקין בבית המטבחים ושם אי"ל שלא להכריז בדי"ת שלא לשכוח ושלא לדרום וצודק לר"ך להעלות בזכרוננו זה חליצא דפלוני מותר וחליצא דפלוני אסור ונכנסים בלית הכסא. ולפי זה האם נאמר דגם יעול שם לולב ויחזק שם שופר אחמ"כ, דיעבד לא קאמינא או היבא דכיו דיעבד שאין שם מקום אלא הוא שיוצא אבל לכתחלה ודאי אסור שגא יכו מצוה בזיוות עליו שכתב דלא יכנסו ברגל ודבור אסור וכו'. ועיין דא"ר ברטא י"ד ע"כ ד"ס ומנח תפילין בסופו ח"ל שגם מותר להחטוף בטלית בעת שידיו מעונפות ואחר שיטול ידיו יממש בטליתו ומצד.

הנה נראה מדבריו דלכתחלה או במקום שאפשר לקיים באופן אחר ודאי דאסור לקיים המצוה אבל דיעבד או במקום שא"ל לו לקיים באופן אחר (דהאי גמי דיעבד הוא) יכול לקיים מצוה אפילו במקום מעוקל אלא דאסור לזכר שם ובזה יש לנשך דעת כוזב"ק רק לכתחלה ועיין דרכ"ה י"ד ס' י"ט דמחלק בין מצוה חיובית למצוה שמחייב עלמו בזה ע"ש ולהביל יש לחלק כמו שכתבתי נמצא עכ"פ עולה לן דדיעבד מקיים המצוה במקום מעוקל.

וממה שכתבתי פלה על חיבור הלכה ס' תקפ"ח ד"ס שמע מ' חקיעות לפי מה שכתבתי במנ"א צ"ח ס' ס"ה שלא להחמיר בהפסיק מחמת אונס אלא שכתבתי מחמת גוף נקי או שלא כי במקום ראוי אי"כ בהקיעות שאינו רק מעשה מצוה

במקום שהמים נכנסין וכ"ש ביומאין וא"כ כ"ש כאן בסיניק שהמים פתוחין כנתינתן וביולאתן כה"ג ודאי דזוחלין כן ובתשובה הארכתי בס"ד. ועיין עוד ח"ז סי' י"ד.

אלו דברי דרוש"ג וטובו המצפה לרחמי שמים וברכת התורה ללומדיה עוד יגוב בשבה דשן ורענן עד כי יבוא שלה בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן כ'

ע"ק בעי בלי ובה גברא

עוד להג"ל

והנה ההעסק ממה שכתבתי לידיו הרה"ג הג"ל זה החלי היות כי כבר יוחר מעשר שנים אשר כתבתי זאת ונדפס בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ג ולעצור אהא פרשתא קשה עתיקתא מחדתא מי"מ לכ"ג אחרתי להשים עיני על דבריו ואכתוב לכדה"ג מה שנחדש לי בזה שמעתיא בס"ד בקיור נמך מה דלפענ"ד מקלחת פסול לחשטת קצין לכ"ע ועל שלשה דברים סובב הדיון (א) אי ע"ק צעי כני (ב) אי ע"ק צעי כח גברא (ג) אי זוחלין מטברין צע"ק.

והנה בדיון בלי נסתפקתי בספרי הג"ל מנ"ל דצעי כלי ודילמא באמת לא צעי כלי אבל לאחר זמן הרבה האירי עיני דודאי צעי כלי אי צעיית אימא גמרא ואי צעיית אימא סברא אי צעיית אימא גמרא נראה דמשנה מפורשת הוא דגרסין במשנה מקואות פ"ג מ"ד בעל קרי החולק שגפלו עליו ע"ק מים וטבור שגפלו על ראשו ורצו שלשה ליוגין מים שאוזין מכלי אחד משנים ומשלשה מלערפין מארבעה אין מלערפין במה דברים אמורים בזמן שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון וכו' ועיין חמורה י"ב ע"ב מהנזקת חכמים ויוסף בן חזון ביותר מג' כלים ע"ש וכתב הרי"ש מקואות הג"ל ע"ק מים ואמרין התם ספיג דברכות בנתינתן אבל לא בעצילה וצריכ"ז צע"ק חולה שאינו יכול לעבול אם נחננו עליו ע"ק מים טבור ואשמעינן מחני דל"ש מכלי אחד או מג' כלים ע"כ ע"ש.

ומפשטות הלשון נראה דפשיטא לכו דצע"ק צעי כלי אלא דמספקא לכו כמה כלים כשר אבל צעי כלי כלל מהכ"ח דזכו דין ע"ק וטברה בכלל ולכן לא כתבו דין ע"ק בלא כלי כלל מה דינו אמנם לפי שראיתי מספקים בדבר אפרש דברי דהנה לכאורה יש נדויק עובדא במתני הג"ל מה שלא ראיתי שעמדו אמדוסה זו וכו' דהנחא התחיל בלשון שגפלו עליו ע"ק ומסויים דד"א בזמן שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון וכל העובר ישחומם דלאו רישא סיפא ולא סיפא רישא שברי צרישא כתב החנא שגפלו עליו ע"ק ולשון נפלו משמע לכאורה בכל אופן ומעמלן וצריכ"ז שכתב דד"א שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון מצואר דמייירי דכמים נשפטו ע"י נתינתן בני אדם ויש שם מי ששופך בתחילה אבל אם נפלו מעמלן לא מהני דאי חימא דאפילו מעמלן א"כ הי"ל לומר צ"ק

בנתינתן ע"ק אפילו שאוזין במסכת ברכות ומדכתב ברכות אפילו במים שאוזין ש"מ דלא לריך כלי דאם היה לריך כלי הרי הוא דוקא במים שאוזים ומא אפילו דקאמר וק"ל. ולפענ"ד אין מכאן רא"י לאחר בקשת סליחתו דמה שאמר אפילו שאוזין דלא חימא דמה שהקילו צע"ק ע"י כלי היינו דוקא מים שנעלו מן המקור או מן המעיין שהמים בעמלם כשרים לעצילה בצור ולמים כאלו הקילו להטיל עליו מכלי אבל מים שאוזים שהיו שאוזים קודם לזה ופסולים היו לעצילה לא יוכשרו לצע"ק קמ"ל דהקילו במים שאוזים ג"כ לצע"ק, ודוגמא לזה מלינו בזה"ל מן חטאת דאמרה חורה ונתן עליו מים חיים אל כלי הרי דהקפידה חורה על מים חיים אף שלאחר שנתן בכלי כבר נעשו שאוזין א"כ מאי איכפת לן בכלי ושאוזין אבל פשוט דכיון דהכלי הוי מדין המנאח א"כ הכי הוא הכשר המנאח ואין הכלי פוסל משום שאוזין אלא אם היו מים שאוזין מקודם פסולים הם וא"כ פשוט דהכ"ז כוונת רש"י במה שאמר דהקילו בנתינתן ע"ק אפילו שאוזין היינו להוילא מה שלא נעשה דצטין שיטאנו ממקור כשר לעבול בו או ממעיין קמ"ל וזה לפענ"ד ברור.

איברא לפענ"ד יש לדייק להיפוך מדנקט ר"פ בעל קרי חולה שנתנו עליו בלשון נתינתן וגם רש"י דייק והקילו על החולה בנתינתן ע"ק ולא כתב בנתינתן ע"ק משמע דצעי נתינתן דוקא וגם צעי כלי דא"כ איך יתנו עליו צעי כלי וי"ל אבל הראשון נראה ברור.

וראיתו שנויה מלשון הצ"י שכתב א"ת סי' פ"ח ח"ל וע"ק שאמר דוקא כששופכם עליו אבל לעבול בתוכם לא מהני מידיו בין אם הם בכלי בין אם הם בקרקע ודייק מינה כ"ז דע"כ לא צעי כלי דא"כ בקרקע בלאו הכי פסולה מ"ש דל"ה כלי לפענ"ד גם מהא לאו רא"י ונראה בזה דתרי אנפין הפן הא' ד"ל דהצ"י לשיעתיא דס"ל גם צע"ק דלא צע"ק כלי דפסק ברש"י וא"כ לשיעתיא צע"ק אין סברא דלצעיא כלי הפן הב' וכו' העיקר דהצ"י צא לשלול דלא חימא דמועיל דין ע"ק לעצילה כמו לנעילה והיינו שהקילו בחכמים לחולה שיכול לעבול בע"ק כמו שיכול לעבול ולשפוך על עצמו ואם היו מותרין לעבול אדרכה יש סברא יותר להחיר בקרקע מכלי דדין עצילה בקרקע הוא ולא בכלי קמ"ל דין ע"ק הוא דוקא בשפיכה ולא בעצילה וממילא יש לו דין נעילה ולא דין עצילה לכל דבר וזה לפענ"ד ג"כ ברור וא"כ לפענ"ד אין רא"י ואדרכה גם מכאן יש לדייק מדכתב הצ"י וחסטת קצין שאמר דוקא כששופכין עלו ולא כתב דוקא שגפלו עליו אבל לעבול בחוכם לא משמע דע"כ ששפטו עליו צעי וק"ל.

ומש"כ צ"ד מ"מ א"ת הוי להם דין כלים יש בזה משום הטלת ע"ק ואם אין בזה משום דין כלים יש בזה משום עצילה ע"ש בזה"ל תמכתי דמאי עצילה שייך באויר גם הוי זוחלין וי"ל.

גם מ"ש בשם ספר עהרת מים סי' נ"ט להחיר נעילה וידים ע"י עצילה בסיניק שכשר כשעובל ודיו בסיניק לפענ"ד נציג שברי המים הם זוחלין ועיין רמ"א ולהדיא כתבו המ"ז יב"ח"ל דלריך שלא יכיו המים זוחלין ושיטאנו היטור

אלא שהקילו בו דעד ג' כלים מטערף ולא יותר ובסמוך נגיד טעם למה צעי נתינה מכ"ג ועיין חוסי' תמורה ה"ל צ"ס הראב"ד דקיי"ל כיוסף בן חווי' ונמלא מגמרא משנה מפורשת דע"ק צעי כלי וכ"ג.

ראי צעית אימא סבא לפמ"ש רבינו הראב"ד הע"ס לע"ק (הבאתי דבריו בספרי שו"ת משנה הלכות ח"א ע"ש) שכן שיעור חז"ל דע"ק מים שיצואו על כל גופו א"א באופן אחר אלא ע"י כ"ג והצואו החי"ט מקוואות ה"ל ובחמ"י עדויות וכ"ג המאירי ברכות וז"ל העמידוהו על נתינת ט"ק על גופו שכן שער שכל הגוף עולה בזה דרך נתינה ע"כ וכ"ג שאר פוסקים והנה מדעתנו טעם זה שכן שער חז"ל וכו' דרך נתינה דוקא ע"כ להנתינה ע"י גברא דוקא וע"י כלי דאי ע"י נפילה מאי שייך שכן שיעורו וע"כ כמו נע"י וכמ"ש הראב"ד בטעם זה דלענין נע"י וע"ק דהדדי נינהו וכמו ששיעורו בזה כך שיעורו בזה.

אלא דבזה יש לומר טעם נכון נמי למה תקנו רק עד ג' כלים ולא יותר דעד ג' כלים אכתי יכול לבין שיעלה כל גופו אצל יותר מג' כלים א"א לבין בן ואם יהיה י' צ"א ששופכן כ"ש שלא יוכלו לבין ולכן אסור יותר מג' כלים וזה טעם מסביר למה עד ג' דוקא ולא בן ג"ל שאזכין שהפסול בזה ח"ן נפ"מ באיזה אופן ומתי יצא לעולם פוסלן ח"פ.

ומצתה נראה דעת הפוסקים בזה ה"ש והרע"ב מקוואות ה"ל כחצו דצעי נתינה הבאתי דבריהם לעיל ומציא ראי' מצרכות ה"ל ע"ש ורבינו יונה ברכות כ"ב ד"ה כי אחא זעירי כחצו וז"ל ורחיית ע"ק לריך להעילם עליו בכלי שיוכל להריקם ממנו בלא שום הפסקה וכן מוכיח במשניות של טהרות וכו' ומדכתב לריך להעילם בכלי מצוחר ג"כ דס"ל דצעי כלי דח"ל"ב ה"ל לומר ורחיית ע"ק לריך שיעלו עליו בלא שום הפסקה אלא שהסוסי' עוד תנאי בכלי דלאו בכל כלי אמרו אלא כלי כזה שיוכל להריקו בלי הפסק אצל הא' פשיטא ליה דצעי כלי (ומינה ג"כ בהמקלחת אפילו בכל אופן הרי א"א להריק המים צבת אחת וכמה דקות לוקח עד שילאו שיעור המים ע"ק) והב"י והאחרונים הקשו לר"י דמשמע מדבריו דאינו מתיר אלא בכלי אחד והרי קו"ל בגמ' דעד ג' מטערפין וצחי' ישצתי שיעת ר"י דכ"מ דכתיב לריך הוינו לבתחילה וס"ל דודאי לבתחילה צעי מכלי אחת ולמד בן מר"י דחקן חלצה לע"ק הרי לבתחילה צעי כלי אחת אלא דבדעבד מטערפין עד ג' כלים. והנה מדתמכו האחרונים על הרי"י דלא התיר אלא מכלי אחת ולא תמכו עליו יותר דלא צעי כלי כלל משמע דבהא מודי ליה דצעי כלי. *

והר"מ צפיר"מ (פ"ג מ"ג) דמקוואות ז"ל שלשון המאמר חמסם הוא שפעלו איך שחיה נפילתן (ובמ"ד בע"ק) כתב שישפוך על עצמו פי קבין ובכדי דיבור שם חזר וכתב ובכר קדם לך ג"כ שהחיש העבור אם נפלו על ראשו ועל רצו ג"ל וכהו' דיוק הרמב"ם בלשונו הלא ומלחמה דברישא בג"ל כתב שפעלו ובמלחמה צע"ק כתב שישפוך היינו צ"כ ובסופא בג"ל שפעלו על ראשו חזר וכתב בלשון אפי' נפלו על ראשו וכו' דהראב"ד לן הרמב"ם צעינו לשונו מצאנו לצבא צבא וכהו'.

שוב העיר לי עיני וראיתי בא"ז הגדול ה"ל נדה סי' של"ח.
בבזירת דבא ראשו ורובו במים שאובים שכתב להראב"ד
בהראב"ד ז"ל וא"כ הוא שיטת כל הראשונים ופלא על רבותינו
האחרונים ז"ל.

שנפלו עליו ע"ק מים טהור ואם נפלו עליו מכלי משנים ושלשה מטערפין מדי' ח"ן מטערפין צד"א שהתחילו מן השניה קודם שפסקו מראשונה וכו' והי' משמע שהתחילו מעלמן אצל לשון שהתחיל משמע שיש כאן גברא ששופך המים מהכלי וא"כ ע"כ דבסופא מייירי דצעי שיתנו עליו המים וא"כ לאו רישא סיפא ולא סיפא רישא. ינמלא דבד"א סותר לרישא, והנראה פשוט דפשוט דמתני' הוא כך דהתנא פשיטא ליה דצ"ק צעי כלי לטבילתו וכמ"ש ברישא צע"ק שנפלו עליו ע"ק וכו' מכלי אחד וכו' מטערפין וכן כתב בסופא ובהא לא סחרי רישא לסופא דלכ"ע צעי כלי אלא דנהלקו עד כמה כלים הוא כשר. ופשיטא ליה לתנא ג"כ דצעי כוח גברא דלכן כתב בסופא צד"א בזמן שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון והיינו דקאי אגברא הראשון פתח ואח"כ בא שני וא"כ יש כאן ראשון ושני והיינו כה גברא ששפכו אלא דגם בזה לא הקינו אלא עד ג' גברי מבין ואילך אפילו שפכו עליו אינו טהור ולא הוי אלא כנפלו מעלמן. ונמלא דרישא וסיפא חדא נינהו וכנ"ל.

והא שאמרו ברישא שנפלו ולא שנתנו עליו נראה לפי שכלל עם צ"ק גם טהור שנפלו על ראשו ג"ל וכו' והסם לאו כלי ולא כ"ג צעי דלעולם פיסל בכל אופן שנפלו ואגב טהור נקט נמי בצע"ק שנפלו ולא חש לה דילמא יעשו לומר דנפלו דוקא ולא צעי כלי וכ"ג דסמך אבסופא דמפרש ריש דבריו צד"א יכו' שהוא פי' אריש דבריו וקאמר התנא צד"א מה שכתבנו דע"ק שנפלו מהני היינו דוקא באופן כזה המצוחר בסופא ב"ש כלי וכ"ג ואחתי שפיר לשון המשנה צלי עקש ופתלתול.

ואין להחשקש דלעולם לא צעי כלי ולא כ"ג אלא דקמ"ל דאם היו המים בכלי אינו נטהר אלא עד ג' כלים זה אינו כלום דאי באחת לא צעי כלי א"כ לא מעלה ולא מוריד כלל דכשם דלא צעי לטהר הכ"ג לא פסל כשאינו או ישנו דודאי לא יעלה על דעת שום אדם לומר דמכלי גרע מצבא כלי ואפילו להס"ל דלא צעי כלי מי"מ מודי דמכלי מהני ע"ק ועכ"פ ח"י לומר דאיכא גריעות מלד שהם בכלי וא"כ מאי נפ"מ אי נפלו מכלי אחת או עשרה כלים דל כלים מהבא הרי נפלו המים עליו וטהרוהו מכה מים שנפלו עליו בלי כלי וכלי מאי שייכא הכי בכלל.

ואין לומר ג"כ דקמ"ל דכיון דשופך מהרבה כלים א"כ הע"ק מרחוקים ביותר חדא דאכתי לא ידענא השיעור דע"ק כמה הוא ולפעמים ג' כלים שפיהם ל' יקח זמן יותר מעשרה כלים שפיהם רחב וכו' לו לומר שיעור רוחב הכלי ושיעור אורך שפיהם מג' כלים יעוד דאפילו שפך מעשרה כלים צבת אחת שזדלתי נפלו עליו ע"ק צבת אחת ואפ"ה אינו עולה לו לטהרה דכך היתה תקנת חז"ל דעד ג' כלים הוא דמטערף ולא יותר ואי נימא דלא צעי כלי ח"ן שום סבא לאסור כה"ג.

והנה במשנה שם עוד דג' לוגין שפוסלים במקור אם נחפין להברכות אפילו קרעוב בכל השנה מטערפין אצל לע"ק אפילו נחפין לרבות אינו מטערף יותר מג' כלים ואי נימא דלע"ק נמי לא צעי כלי א"כ הכלי לא מעלה ולא מוריד וכשמתכוין להברכות עכ"פ ושופך מיד יותר מג' כלים אמאי לא עתה לו טהרה אצל פשוט וברור דין ע"ק הוא בכלי דוקא

כ"ג בכל ע"ק וליכא אלא בשעת פתיחת הברזא שהוא הקילוח הראשון וגם כזה יש לפקפק מ"מ הייתי סובל הדוחק) אלא דמ"מ נראה דשאני ברזא דידן.

ראמת אגיד כי גם אני נמשכתי בספרי הג"ל אחר קלף אחתונים דפתיחת הברזא עכ"פ צנח ראשון מועלת ולענין נע"י שפיר מקרי כלי וכ"ג אמנם בחשוכה אחרת חזרתי כי לאחר שדקדקתי יותר בדבר ואומר אני דבצרות שלנו גרוע הוא ולכ"ע אינם בכלל כלי כלל לא לענין נע"י ולא לענין ע"ק דהא דאמרו דפתיחת הברזא מהגי לא אמרו אלא דברזא היולתה מכלי או מחצית וכיוצא בה שהמים מונחים בכלי שלמה והמים יולתים מכלי כשהם יולתים ולא חסר אלא כ"ג ולזה ס"ל דעכ"פ כה ראשון בפתיחת הברזא היו כה אדם חבל הברזא שלנו שהם צניגורות המקלחת מים ישר מצריכות (רעננוואר בלע"ז) ואין להם בית קבול צחור כלי אינם נקראים כלי כלל וכה"ג לא היו נעילה מכלי כלל ולא מהני פתיחת הברזא לנע"י דהרי חסר צדן כלי שאין כאן כלל.

ולא חימא דחור קמדיחיה אלא כן מלאחי שוב מפורש צמ"צ א"ח ס"י ק"י"ט אוח מ"ז ח"ל וקנים החוללים המקלחין מים מן היארז א"ח הביח ידיו תחת הקילוח לא היו נעילה דאף להסוברין צמ"צ דלא צמ"צ פסול דאין כאן כלי דהקנים אינם כלים שאין בהם בית קבול עיי"ש וכ"ג הגאון בחז"ל ז"ל א"ח ס"י כ"ג כה"ל נע"י בפשיטות ע"ש.

רעוד אני מסופק במקלחת שלאחר שפתח הברזא המים נדחפים למעלה ואח"כ חוזרים צניגור ונפכים וגופלים למטה ואני מסופק דלאחר שעלו למעלה מכה הפתיחה אפילו נחשב גם עלייתם למעלה לכ"ג מ"מ לאחר שנהפכו וגופלים למטה חולי אין זה כבר כמו ובחשוכה אחת הצאחי ראי' מגמ' סגהדרין ע"ז ע"צ צמ"צ ר"פ זרק רור למעלה והלכה ללדדן והרגה חייב אמר ליה מר בר רב אשי מ"ט משום דכחו הוא אי כחו הוא חילול לעיל ואי לאו כחו הוא חילול לתחת אלא כה כחוש הוא וכתב רש"י ובר"ן ושאר ראשונים דאי אול לתחת ממנו שאינו כחו כלל שהוא פטור והקשה רבינו דוד דמ"ש ועיין בספר הר"ן שם ובחשוכה הג"ל הארכתי ליישב שיטת רבינו דוד מקושית הר"ן הג"ל והקשתי מ"ש מבידקא דמיא דכח ראשון חייב אף דהמים לאו מכחו אזלי אלא שהיה דבר מפסיק בין המים ובין האדם ואח"כ גברא ונעל בהפסק ונמלא המים באין מאלוהים והוא לא פעל בלום צמים רק הסיר המונע ועיין יד רמ"ה שהקשה מ"ש מוצק חץ וחרים בידו ע"ש ומיכו לדידן נראה לימר לפ"ז דכיון דאפילו נימא דפתיחת הברזא מקרי כה אדם מ"מ כל זה עד שעולים המים למעלה חבל לאחר שנהפכו המים צניגור ע"י ההפיכה צניגור ודאי פסק כה הראשון שלו וכה גופלים מאלוהים לארץ והי"ל כזרק רור למעלה ונפל תחתיו שהוא פטור ואף דבהלכה ללדדן חייב דגיריה דיליה הוא זכחו חשוכה מ"מ הכא כיון דהצניגור מעבד מלעולת יותר למעלה וצמ"ג מפסיקו ומחזירו ליפול אפשר דהוה כנפלה לתחת דפטור דכחו כבר פסק וא"ע.

שנית נראה דמקלחת דהברזא הוא צאמלע הצניגור ושפוחות הברזא המים עולים למעלה אפשר דכה"ג לא הוה כחו

כחז נפלו והכא כחז ישפוך לדייק בכל אחד כדיניה וד"ק צוה. וצ"ל על הרא"ש ברכות כ"ג אוח ס"ה וצמ"ג שיפלו עליו דוקא בנחיה הרי דפי דהאי שיפלו היינו דוקא בנחיה ופשוט.

ובזה חמגני מה שראיתי בספר טה"מ ס"י ג"ח שכתב דע"ק לא צמ"י כלי ח"ל וצ"י כשמה דיני ע"ק לא מנה בחוכם דצמ"ג כלי אלא שגשפכו עליו ע"ק או שפלו ולפענ"ד לאחר בקשה סליחתו הטלחת עין איכא הכא שהרי צמ"י כחז מפורש דצ"י ע"ק שאמרו דוקא שגשפכו כחז להדיא דצמ"י כלי והביא דעת ר"י הג"ל אלא שחלק דאפילו מג' כלים והביא גם מהרמב"ם כן חבל פשוט דכלי צמ"י וגם לשון צמ"י מי שמתו חנה צ"ק שפלו וכו' ואמרינן בהם בנחיה ולא בטבילה וגם הרמב"ם כתב לר"ך שיהא שפוחת מג' כלים לפחות וברי דייקו כולם דצמ"י עכ"פ כלי ושפיכה מהם ולא שיפלו וח"ו לומר דכל הפוסקים לא דייקו בלישניהו אשר כל אוח שלהם חורב שנמה הוא וכל דייק הוה בכלל דקדוקי סופרים אשר לריבין ליומד.

ומעתה מאחר דנחזר לן צמ"ד דע"ק צמ"י כלי וגם צמ"י כה גברא כדעת הראב"ד צמ"מ דע"ס חשו"י ס"י צמ"י למ"י ידים ודימה דין דע"ק ממנו לנע"י א"כ נחזר לן מהני ראשונים דס"ל דצמ"י כלי וכ"ג ולא מלינו צמ"ס פוסק ראשון שכתב מפורש דלא צמ"י כלי וכלי והם שצמ"מ אמרו נפלו אמנם הרי צירדנו דצמ"י דמחגי מוכרח דנפלו לאו דוקא אלא ע"י נחיה אדם וגם הראב"ד ושא"ר ראשונים דייקו מדאמרו בגמ' דרבי זירא אמר שדי עליו וכולכו מדר"ז דייקו כן ומה שדייקו מדברי ס"ה הרי כבר צירדתי בעצמ"י דמעולם לא חלק הס"ה אשאר פוסקים והבאחי ממקום אחר צמ"ה שכתב מפורש דצמ"י שפיכה וכ"ג וודאי אינו חולק אכל הני פוסקים גם בספר האשכול ה"ל ק"ש ס"י א' צמ"י כחז ח"ל וחשבה קצין שאמרו לעבר צמ"י לחפלה דוקא בנחיה ולא בטבילה דהא ר' זירא ובר' ע"ש. ומעשה ודאי אין כה צמ"ס אחרון לחלוק אכל הני ראשונים דלא צמ"י כלי וכ"ג א"ס לא בראיה צרורה מ"מ להיפוך או מראשונים אחרים שחונקים עליהם וצמ"י לא מלאחי ראשונים אחרים שיחלקו עליהם כהא לא מגמ' ולא מסבירא.

ומעתה נחזר אן צדן אחלין אי כשרין לע"ק והנה כבר צירדתי בעצמ"י בספרי הג"ל דוחלין פסולין לע"ק ע"ש צמ"י ז' והבאחי שם שכן פסק המחזיק אברהם וסגאון ר"מ אר"ק בעל חורב צמ"י יומא צמ"י וצמ"י ברכות כ"ג וכן הבאחי אני צמ"י ממג"א ומחל"ש וכן מוכרח ממחזר גופיה א"ח ס"י ק"י"ט סע"ז וכמה מקומות דוחלין פסולין לע"ק ועוד צירדתי צמ"י בחשוכה להגרי"ה שגאוויעט ז"ל דהוטל ע"ק מכלי מוקצת פסול הוא כמו צמ"י ידים והיו כפסול דוחלין וחסרון בכלי עכ"פ. וזה פשוט וצריך מאד.

ומעתה נחזי אן צדן מקלחת מה הוא והנה אף שחלקו האחרונים ז"ל צמ"י פתיחת הברזא אי מקרי כה גברא לענין נע"י וכתבו דעכ"פ קילוח הראשון הו"י כ"ג ולכן בכל יד יסבור ויפתח הברזא א"כ הכ"ג ה"י אפשר לומר ולדחוק דעכ"פ כ"ג מקרי ע"י פתיחת הברזא (הגם שצאמח הכי צמ"י

בס"ד וגם ביררנו דוחלין פסול לטיק וכיון דבמקלחת כל בני איתניכו ציב וגם כי הלינור קלר מאד אשר אפילו אי הכי כלי מימ אינו ראו לטיק מתחת שאין המים יוצאין צבת אחת ואף כי צאמת לאו כלי הוא לפענ"ד לא ילא ידי טיק במקלחת, ואף כי הגאון בעל לור יעקב ועוד אחי אחרונים ילאו להקל בזה בטוח אני שאלו היו ראו ראיותי שצירתי בעזרי"ת שדעת כל הראשונים דטיק צבי כלי וכ"כ ופסול דוחלין ודאי היו מודים על האמת ואם כי קטנם עכב ממחני מקום הניחו לי מן השמים להתגורר בו.

ומש"כ במכתבו למד דחקנו לפרש דהס"ח ס"ל כשיטת הראש"ד ולא נפרש דהראש"ד ס"ל כס"ח והרי הראש"ד גופיה כתב אפילו בנטי' דאינו יודע מאין ילא להם דין זה דבעינן כלי וכ"כ ודחק למנוח טעם וכ"כ על טיק עד שאלא טעם שלא יתפזרו המים ולא מלך הדין דבעינן כלי וכ"כ וגם הוסף והחכם יצין וודאי כוננו שאם ימלא אופן שאין המים מתפזרים לא יכא לריק כ"כ ואף שגזרו אפילו מים מרובים מימ במקלחת שהשיעור חמיד מרובה למד לנו לגזור.

ואומר אני דבאמת לא ידענא שיטת דמר כ"כ והאריך אפשר לומר דהראש"ד ס"ל דלא צבי כ"כ וכלי כיון דמפורש בראש"ד להיפוך והגם שהראש"ד אפילו בנטי' כתב דאינו יודע הטעם אמנם אחר שהמליא טעם משום שלא יתפזרו וכו' טעם לשבח הוא ושנחוכו ורוממוכו כל הראשונים ויקבלוהו בשחי ידים עד שחמטע רוצא דרוצא דהפוסקים ס"ל דלענין נטי' צעינן כלי וכ"כ ואפילו הראש"ד שחולק על הראש"ד דלא צבי ופסק כח"ק ודלא כר"י מימ מודה הוא להראש"ד דטעם ר"י הוא משום שלא יתפזרו עיין ה"ל נטי' בתיב ובמשמרת הבית שם והראש"ד ס"ל דהאי טעמא איכא בטיק וס"ל דכהדרי ניהכו טיק ונטי' ומש"כ דלאו מדינא הוא גס זה נ"ע דודאי ס"ל להראש"ד דמדינא הוא אלא דס"ל דמכא האי טעמא גזר חז"ל אבל לאחר שגזרו ודאי דינא הכא לעולם ואין נפ"מ אם יש מים בשפע או לא ח"י מאד. אלא דלפ"י הדך כללל דהכי דאפשר להשוות שיטת הראשונים ז"ל דלא פליגי אהדדי הכי טעדינן וכ"כ הכא דצרווח יש לישב דהס"ח ס"ל כהראש"ד וכמו שצירתי בעזרי"ת בספרי הג"ל בס"ד ע"ש. וע"ע ח"י ס"י כ"ג.

אלו דברי ידידות מאוהב נאמן ומה שכתבתי לא כתבתי ח"י לאהבת הניצוח אין אני אומר קבלי דעתי וכ"ש לגדולי ישראל כמותו ירבו ועיין שבת ק"ה אמר ר' יוסי מעולם לא עברתי וכו' מ"מ כיון דראיתי במכתבו היקר דברים שלפענ"ד צריכים להעיר עליהם כתבתי מה שנלפענ"ד ובוזה אתן החותמת להוגי בדת אמת וייר שיוכה ויאריר ימים על ממלכתו ממלכת התורה והיראה ולהרביץ תורה ברבים עוד ינוב בשבה דשן ורענן עד כי יבא שילה ולא יקתה עמים ויקים בנו מה שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרניו מכל חטאתינו במים לים מכסים בלב ונפש.

מנשה הקטן

כלל כיון דאין עושא פעולה במים ואין כאן פעולתו כלל במים רק הכרת המניעה ולא דמי למד שהחירו הפוסקים בצרחא שהיה צאמלע התצית או בצרחות שחתה הכיור שהמים יוצאים ע"י פתיחת צרחא מיד ופתיחת הצרחא גורם צאמת משיכה המים אליו היינו מים הצצורין על יד הצרחא אבל במקלחת פתיחת הצרחא אינו אלא גורם שהמים התחתונים ידחפו את המים אלל הצרחא חוץ אלל אין בזה כח האדם הגורם להמים ללאח אלא המים התחתונים והבן כי לפענ"ד החלוק דק אלל צרור בס"ד. ועוד צו שלישי דאפשר דלאחר שנתהפכין המים לנפול הם גופלים על הצרחא ומתעבדים שם רגע קמ עד שיתפשטו על הנקצים הדקים לא מקרי כה"ג כ"ג, ונ"ע.

עוד אחת שיש לעורר במקלחת שכיון דאין הלינור רחצ כ"כ כידוע ולכ"ע לריק לעמוד תחת המקלחת אחרי דקות עד שיאלו משם טיק מים אי"כ כה"ג אפילו היו מים בכלי אפשר דלא היו כשרים לטיק שברי כתב הרצינו יונה הג"ל שריק הכלי להיות צאופן שיוכל המים ללאח צבת אחת וצבת אחת היינו צבת אחת ממש וכן פשוט בכל הפוסקים דבהא לא נתלכו עליו אלא שנחלקו עליו דעד ג' כלים סגי אבל פשוט דהכלי צריכה להיות צאופן שיוכלו לשפוך כל המים צבת אחת וכן כל כלי לעמל ופשוט שהלינור הוא צר וא"ל להוציא ממנו טיק צבת אחת ולדעתי לפ"י דאין לנעול בכלי שפיה צר כזו שאין פיה רחב מהלינור של המקלחת לטיק אפילו שופך בידים כיון דאין המים יוצאים צבת אחת אף שיש במים טיק בכלי מימ כיון שאין המים יוצאין צבת אחת אי"כ במקלחת הגם שבת המים (פרעשאר בלע"ז) דחף המים צבת מימ כיון דאלו היו המים בכלי ממש לא נכון ליעול ממנה טיק דלא היו יוצאות צבת אחת הכי במקלחת ובג"ל וגם זה לפענ"ד נכון.

והנה צשיע אי"ה ס"י קניע נסתפק אי עבדים את הדיים דוחלין וכתבו האחרונים דה אפילו להמקלין במקור שאין צו מים דהכא מה"י פסול אף לעצילה כלים והעצם ועוד כתבו דיחזור ויעול בלא צרכה והגר"א פסק דאפילו צדיעבד דוחלין לא מהכי כלל הציאו המ"צ אות פ"ח שם ובשיע שם ס"י העציל ידיו במים שהמשוכה מחזן ללינור כשרה וכתב הגרש"ז בסמ"י דמי שאובין שהמשיכן בקרקע כשירין לנטי' ומימ לריק שהיא צלינור מים ושיגדור צחוכו למטה נעכז זחילת המים שיהיו נקוים ולא זוחלים כמו שיתבאר וכ"כ רש"ל וא"ר ועיין מ"צ אות מ"ב שם ולפ"י צלינור דין כיון דהלינור מחובר להצריכה ולא הכי מלך עמל ואינו מועיל לנעילת ידים מכה נעילה אבל מימ ויעיל מכה עבילה דלעצילת ידים סגי צחיבור כזה ולא צבי כשפופרת הנוד אלא דא צורכא הוא דמימ אסור הוא משום זוחלין דכל המים זוחלין הן וכ"כ להדיא החז"א ז"ל בזה נטי' ס"י כ"כ אות י"א בצופו וז"ל וגר"א עוד דאפילו לדעת המכשרין התם הכא פסול משום דהמים זוחלין ואין מועיל חיבור למעין לטבר דזוחלין וכמש"כ סק"י והא דמכשירין צארתא דללאו י"ל דאירי צאצצורן וכמש"כ צמי"ב ס"ק מ"ב ע"ש ומצואר עכ"פ דמלינור אין לנעול לידים משום דהוא ליה זוחלין וא"כ פשוט דלענין טיק נמי מי המקלחת עכ"פ זוחלין היו וכמי"ש החז"א והמ"צ והגרש"ז וק"ל.

ומעתה אחר שציררנו בעזרי"ת דטיק צבי כלי וצבי כתב צבא מגמי ומכצא ומפוסקים ראשונים ואחרונים

רמ"ש להכין כלים ואף אחד לשפוד עליו הוא דבר קשה וגם משום צושה גם צוה לא הבינוהו כונתו ולא ידענה מאי אדון צוה שברי כן מקו חז"ל דין של ט"ק וכן נבדו צו משילם ומה הוא ענין של קשה וגם לא חששו ז"ל משום צושה והא"ר ניקום און וניחוש משום צושה מה שלא חששו הם ומקו ועוד הלא אפשר שחשפוד עליו אשמו בעיקר ועכ"פ חס לן למלא היחר משום צושה שלא לשפוד עליו ט"ק.

מעבילה וקמ"ל דהקילו כ"כ צע"ק אפילו שאובין וא"כ האי רצונא דאפילו צא לדיק דכ"כ הקילו ולא שצא לדיק דיש צע"ק גם צלא שאובין דאם אין הם שאובין אין כאן צע"ק כיון דצ"ק דוקא שאובין הם.

ובזה אחי נמי שפיר מה שכתב רש"י בצמח ד"ה ונ"ל: בעבילה שכתב חז"ל לרוך המקור ועל חליו נתן צע"ק שאובין וכו' עמד גם על זה וגי' מאירי גיטין ה"ל חז"ל צמח שחקו עבילה לצע"ק קודם שיעסקו בחורה הקלו על צע"ק חילה לטעור לעסוק בחורה צנחית צע"ק מים שאובין עליו הרי שכתב סתם צנחית צע"ק מים שאובין ולמה לא אמר סתם צנחית עליו צע"ק מים וכו' משמע כל המים ומדכתב מים שאובין משמע דוקא שאובין זה נראה לכאורה כונת רש"י בזה שכתב צנחית חז"ל צע"ק מים שאובין ולא כתב אפילו כמו שכתב לעיל דלעיל לא כתב אפילו אלא משום דקדם וכתב עבילה ומשום דר"י וכו' כנלפע"ד עכ"ל.

ואגב לא חמנע מלהזכיר מה שראיתי להעיר בדברי המאירי ז"ל שכתב שם עיבר חז"ל גופו בעבילה במקור וחז"ל גופו צנחית יראה שאינו כלום צע"ק כונתו כיון דעלמא בגמ' צתיקו וכו' דתיקו לחומרא וצ"ע דבצמח שם צנחית דר"י כתב המאירי חז"ל ארעבו דבר זה חז"ל צנחית וחז"ל צנחית יראה שהוא טעור שברי שאלת כאן צע"ק וספיקא דרבנן לקולא ע"כ ומענה כיון דפסק צנחית דר"י לקולא מכה ספיקא דרבנן א"כ צנחית דר"י דין ה"ל לפסוק דמהני צנחית חז"ל גופו בעבילה וחז"ל גופו צנחית משום דספיקא דרבנן לקולא וקולא ריתית לחוק דהאי אית ליה חזקת טערה והאי אית ליה חזקת טעמא ומיבוי לשון דספיקא דרבנן צ"ע וצ"ע.

ור"ש דאין צברא לומר דמשום גזכ"כ צמי טעמא שריכים ליקח מים חיים היה הו"א לומר דגם חכמים חקנו כה"ג צע"ק הנה כנראה דכ"כ לא עיין במכחצי כל זכר צה שברי כתבתי שם מים שגטלו מן המקור או מן המעיין שהמים צעמם כשרים לעבילה צבור ודקדקתי לכתב מקור או מעיין וכוונתי היתה כיון דצ"ק הוא ענין של חיקון לטעור כמו עבילה והוא לחולה במקום עבילה לצריח א"כ הו"א דצנחית נמי עכ"פ מים שכתבים הם לעבילה היינו כמו מי מקור או מי מעיין אלא דהקילו במים כאלו כלומר מים שכתבים מלד עצמם לעבילה הקילו ליעלם כלי וליחזו צע"ק לצע"ק חולה ודוקא אז הם מטהרים אפילו שאובין ורק עד הכא הקילו אצלם אם המים מלד עצמם לא ראוים לעבילה כלל מה"ט יחקנו דמים כאלו אם יחזו על צע"ק נמי יטערו כיון דמים כאלו אפילו במקור אינם מטהרים וקמ"ל דהקילו אפילו בשאובין כאלו ולא קשה מעט"י דלאו מדיו עבילה נגעו בהן כמובן אצל דין צע"ק מדיו עבילה נגעו בהן זה היתה כונתי ולזה כתבתי ודוגמא לזה מצינו בזה"ש מי טעמא ולא כתבתי ורא"י דודאי ראי' אינה אצל דוגמא היא וק"ל. זה מה שגורא לפענ"ד בדברי רש"י ז"ל והצורה יבחר.

אלא דמענה כיון דכ"כ הוסיף מיא אני אוסיף קמחא דלכאורה יש לדקדק דקדוק עולם צנחית לשון דהני חרי

ומ"ש דהמדובר רק בשעת הדחק וצ"ל וצמחמות שאין מקור דודאי במקומות שיש מקור המהרים בעבילה עזרה עובדים במקור גם צה לולי דברי כה"ר הנה כפי שראיתי בצפר ט"ט ה"ל צנחית כ"כ לא משמע שבהיתר הוא רק בשעת הדחק ויהא"ה יראה ויסבור דעכ"פ בכל אופן היתר כה"ה וגם המלוא"ה אשר אדרבה עושין ויעשו כן אפילו לכתחילה ואפילו היבא דאיבא מקור כיון דס"ל היתר גמור. ומש"כ משום דצ"ל אי כונתו דצ"ל דעלוהו לטע"ק א"כ יש להחזיר דאין אלא ענין של חסידות ופסולא אומר אי דאדרבה צ"ל יותר יש להחזיר אי משום דאמרנו האדוקים האחרונים דצ"ל לאותם שצלוהו הנה צכלל נדר וא"כ חומר הוא מצומן התקנה שלא היתה אלא דרבנן וא"ל למ"ד דס"ל דלחפילה לא צעלוהו לעבילה עזרה א"כ ודאי אין להקל בה יותר מצוממן וא"כ ממ"כ לכתב דצ"ל יותר מצוממן ולכן לפענ"ד לא מלאחי במכתב כ"כ די השיב עלי דבריו הראשונים נע"ע.

ומענה נשוב עוד אל ראיתי הכי גדולה לפי דעת כ"ג מפרש"י גיטין ע"ז ע"א שכתב שהקילו לחולה צנחית צע"ק אפילו שאובין בו ודבריו במכחצי הטעור וכו' עכ"ל האריך הרבה לחלוק עני פירושינו בדברי רש"י ולבאר דבריו הראשונים בפלפולא חרופתא מחזק מדבש וכל דחילד טחיה חילד אלא דמיא הנה לן מקום להגדר צה צנחית צסופו ומי שדעתו רחבה מיון יפרש באופן אחר והגם שצנחית אין דעתן רחבה מ"מ נענה גם אן מה שגורא לפענ"ד.

ולאחר העיין צהא מילתא נראה דדברי רש"י עולים כפשוטם והוא דבצמח שם אמר ר' ירמיה צהא ראשו ורובו צמים שאובין וטעור שגטלו על ראשו ועל רובו ג"ל מים שאובין טמא וצנחית ר' ירמיה חז"ל צנחית וחז"ל צנחית מאי חיקו ותיקב בצמח לו מציא הא דר"פ הרי אמרו צע"ק חולה שחמו עליו צע"ק מים טעור וצנחית ר"פ חז"ל בעבילה וחז"ל צנחית מאי חיקו ולכאורה הני חרי מימרי סתרי אהדדו דר"י מציא דשאובין מעמאין אפילו טעור ור"פ לעומת זה הציא דאמרנו צע"ק שחמו על צ"ק חולה טעור ונמלא דשאובין מעמאין וצנחית קושית הריטב"א שהציא כ"ג וצ"י פירש"י דלא תקשה לן סתירה כתב דשאובין דר"פ לא דמי לשאובין דר"י ופי' דעזרה חיקון עבילה לצע"ק קודם שיעסקו בחורה והקלו על החולה צנחית צע"ק אפילו שאובין כלומר שכן היתה התקנה צע"ק שאובין וממילא לא סתרי הני מימרות דהכין היתה תקנה החכמים להקל על החולה דלא ליצט"ק עבילה אלא צע"ק שאובין ובהא אחי שפיר מאד כיוס דברי רש"י והתחלתו ספיקא אצל לטעור ליכנס במקדש צעין מ"מ ומאי צנחית צה וכו' לא ידענו דלטעור לצא למקדש צנחית מ"מ וככ"פ אין כאן מקומו להשמיענו דין זה של הכנסת המקדש וגם מה שכתבתי עזרה חיקון עבילה לצע"ק קודם שיעסקו בחורה מה קמ"ל צה ולה"ל אחי שפיר דרש"י צה ליצט"ק הא"ך זה אפשר שיתקנו צע"ק דוקא בשאובין שיעברו כעין מקור מה שהוא היפוך כל הטעירות ולא התחיל רש"י עזרה חיקון עבילה לצע"ק לדברי חורה א"כ עבילה זו אין לה מקור צדית כשאר עבילות אלא תקנה עזרה הוא זו מעטם שלא ימלאו ח"ה וכו' אצל כי כן הקלו בצע"ק חולה צע"ק אפילו שאובין וג"כ מותר לו ללמוד חורה דהיה בעבילה וא"כ האי צע"ק קאי אמה שכתבתי

ובסימא דמילתא הכיז כ"ג ואין אני אומר קבלו דעתי אלא כן הוא דעת הרבה גדולים כמבואר בספר טי"ע שם ובפרט כי כ"ז הוי רק בשעת הדחק עכ"ל. והנה הא קשה מכולו דכל שנוגע להלכה אם קבלה הוא נקבל ואף שרבותינו הנדיקים מייחסים את שותים מ"מ מה נעשה שפני אשר עיינתי בספר המלקט הג"ל כולם כמסתפקים בדבר ועכ"פ רובם ככונם (לכד מלמד אשר אוריינתא הוא דקמרתחת ביה והוא מזרע הקפדנים) אבל האחרים כולם רק מורים כבשעת הדחק ולא מדיון ט"ק זה אומר בכה זה אומר בכה וודאי מי שרואה לרחוק עלמו מלואה זו ודאי ג"כ מלא גדולה הוא וע"ז אמרו טוב כלום מלא כלום אבל לומר שיואל בזה ידי ט"ק לפענ"ד פשוט וצורר מש"ס ופוסקים גמרא וסברא דאינו יואל בזה והשי"ת יערה עליו רוח עברה ויטהרנו מכל עומאחיו כמאמר ר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם מתעבדים ומי מעבר אתכם, אצרכם שצמשים.

ולמדוע אני לר"ך דכ"ז כתבתי לישב דבריו במכתבי הראשון אמנם לפלא לי שלא שח לבו כולל נמח שכתבתי עוד אחרי טעמים לפסול מדיון וזולתן וזולתן פסולין לט"ק גם הא טעמא דאינו יואל מים בשפע מן הליגור אלא לאחר זמן רב וכו' זה כתבו להדיא הנדיקים הגאונים האחרונים דזולתן פסולין לט"ק וי"ע.

ובזה הגני ידיו באמת דושכ"ג בכל עת ובברכת כוח"ט בספרן של צדיקים גמורים המצפה לישועת ה' כהרף עין בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן כ"ב

עוד בדיון ט"ק ואי מהני טבילה בשאובין

ב"ה ד' ראה התשכ"ח ברוקלין נ"י יצ"א.

מע"כ יד"ע וידידי הרב הגאון המפורסם ג"ה ג"א מרביץ תורה לרבים ור"ח גוי"צ וכו' כג"ת מוה"ר שמואל הלוי וואזנער שליט"א אב"ד דזכרון מאיר, ר"מ דישיבת חכמי לובלין בבני ברק תו"א.

אחדשכ"ג בידדות,

הגני במכתבי זה אחר שקבלתי ספר שיאל לאור לקוטי הלכות דין ט"ק ע"י מקלחת שאווער בלע"ז והיות כי המהגר ספר הג"ל דבריו נכני עלי דבריו בספר שו"ת משנה הלכות ח"ג מס' א' עד ס' ח' שצברתי הלכה זו זה כעשר שנים בס"ד ועכשיו לפני כמה חדשים פנה אלי אחד מגדולי זמניו היות שהמהגר ספר הג"ל פנה אליו דבריו הג"ל ורצה הגדול הג"ל לצר דעתי בזה יותר ממח שצברתי אז ואולי חזרתי כי מלא והשכחתי לו בעזה"ש תשובה צענין הג"ל מה שנלפנע"ד לחזק דבריו הראשונים מגמי וסברא ואני כאן כן עתה וכיון שהוסף מלא הוספתי קמחא וכיון שראיתי בספר הג"ל שגם לכ"ג פנה המהגר הג"ל עם דבריו וכיון שלא יודע אני

מימרי והגי תרי צעי וכו' דר"י העיד הרי אמרו וכו' ועבור שנפלו על ראשו ועל רצו וכתב בלשון שנפלו וצבעי דר' ירמיה נמי חליו צביאה וחליו צנפילה קאמר לשון נפלו וגם רש"י פ"י צדי"ה טמא וצו צורו על טבור שנפלו עליו שלשה לוגין וצדי"ה חליו צביאה פ"י צתוך הכלי וחליו צנפילה שנפלו על חלי גופו נמלא בכל המימרא אחר לשון נפלו צבעי דר"י ומיכו צבעי דר"פ כבר שינוי בלשון שאמר הרי אמרו צע"ק חולה שנחנו עליו ט"ק ולא שנפלו עליו וכן צעי ר"פ חליו צנפילה וחליו צנחניה מאי ולא אמר וחליו צנפילה מאי וגם רש"י דייק בלשונו הלכ ומלחמה צדי"ה צע"ק כתב צנחניה חשע קבין וצדי"ה וחליו צנפילה שנכנס חליו לתוך המקור ועל חליו נתן ט"ק ולא אמר ועל חליו נפלו עליו שלשה קבין ומעשה אי יומא דאין נפ"מ צין נפילה ונחניה דט"ק סגי נמי צנפילה בלי נחניה ח"כ הי"ל לומר צנחניה וכו' נפילה לא צנחניה וכו' לשון נחניה וכו' דתרי מימרי דסמיכי אהדי גינה ומדשיו בלשונם דגב"ל שאובין כתבו לשון נפילה וצע"ק כתבו לשון נחניה ט"ק לדיק מיהל דג"ל וכן הכא ראשו ורצו צמים שאובין אין נפ"מ צין צנפילה וצין צנחניה אבל צנחניה ט"ק צעי דוקא צנחניה ולא צנפילה ולכן דייק דוקא לשנות ולכתוב לדיק כן נמלא בלחמה מדברי הגמ' ורש"י הג"ל ראוי צנחניה דט"ק צעי כ"ג וממילא גם צעי כלי כמ"ש לגיל בס"ד.

ראכתי פש לן מש"כ כ"ג בלחמה ראי' דלא צעי כלי חפילו צעי נחניה מהו"א דרבי חייא בר אבא דגרסין (צ"י מי שמחו) ר"י הוה יתיב בלגנא דמיא צי מסוחא ח"ל לשמטיה זל ואייתי ט"ק ושדי עילואי ח"ל ר"ח בר אבא ל"ל למר כולי האי והא יתיב מר בגווייהו ח"ל כמ' סאה מה מ' סאה צנפילה ולא צנחניה ח"ק ע' קבין צנחניה ולא צנפילה עכ"ל וכו' דכ"ז מה שכתב לשלול דלא צנפילה הוא נומר דלא כרצונא אלא כר"י ח"כ לפי הכו"א של רחצ"א דט"ק ח"ק צנפילה ל"ה בכלי דוקא ולפ"ז ל"ל דמח דחיתא צנחניה (מקוואות) בכלי הוא רק לשלול שלא יהי צו ד' כלים ח"כ מה דוחקין לומר דלאחר שאמר לו ר"י ישתנו הדברים בזה ולמה לא השיב לו ר"י ממחני דצעי כלי ושפיכה והוא אמר לו רק כארבעים סאה מה כרצעים סאה וכו' ולא אמר לו ממחני כלים ש"מ דמודה ר"י לרחצ"א דמחחני אין ראי' ומכאן טעמא אכ"ל דצעי רק נחניה ולא בכלי דוקא ע"כ.

לפענ"ד דאפילו לפי הכו"א ודאי ידע רחצ"א ג"כ דט"ק צעי כלי וכפשטא דמחני ולא חשד ליה ר"י לר' חייא בר אבא ח"י דלא ידע ממנה מפורשת דט"ק צעי כלי וצעי כ"ג אלא דרחצ"א ס"ל דכיון דחיתא ר"י צי מסוחא יכול ליעול ט"ק צתור טבילה ולזה לא לר"ך דיני ט"ק בכלי ושפיכה אבל בסתם ט"ק ידע דצעי כלי ונחניה ולכן לא השיב ליה ממחני וראוי לזה צרורה מדא"ל ר"י לרחצ"א כמ"ס מה מ' סאה צנפילה ולא צנחניה ח"ק ט"ק צנחניה ולא צנפילה ח"ק מה שאמר לו צנחניה ולא צנפילה וכו' רחצ"א אמר לו ט"ק צנפילה אלא פשוט דרחצ"א ה"י חושב דצי מסוחא צנפילה יואל צע"ק כמו שהוא ורק כששופך עליו דרך שפיכה העיקר אז לר"ך כלי וכ"ג שלא יתפזרו אבל צבי מסוחא דרך טבילה כמ' סאה מה מ"ס דוקא דרך טבילה ולא דרך שפיכה ח"ק ט"ק דוקא דרך שפיכה ולא דרך טבילה ובכל פרטי השייכים לשפיכה כנלפנע"ד.

מה"ט בשאר עבילות ולא זה דהתירו בשאובין דע"פ עבילה מיכו הוי ועוד דאפשר דשאובין מדאורייתא כשר לעבילה אצל הרי התירו גמי דע"ק שאין לו דין עבילה כלל וא"כ ודאי דהתירה בעבילה גמי אינו פוסלת וא"כ לפענ"ד ג"כ ברור בשון האשכול ז"ל, אצל פשוט דע"ק דין עברה לע"ק החולה או אפילו לבריה לפי דעת האשכול אינו משום עבילה אלא הוא דין חדש בעברה דע"ק שחקן עזרא הכופר.

רפ"ז הדרינן לכלל הראשון דמה שאמר ר' זירא ברכות כ"ג איתא לי ע"ק ושדי עלאי א"ל ר"ח בר אבא למא ליה למר כולי האי וכו' וכו' יתיב בגווייהו א"ל כמי סאה מה מ' סאה בעבילה ולא בנתיבה אף ע"ק בנתיבה ולא בעבילה וכי"צ משום דצ"י כ"ג וצ"י גמי כלי כמו שזכרתי בעה"י בשאובין וצפשוט הגמי דחקן ר"ח חצא משום כלי יכמו שפי' לן רבינו הגדול הראב"ד ז"ל.

איברא דכוראה חסר בספר דמר האשכול סיום דבריו וצ"כ האשכול שלי סיים שם צ"י א"י וז"ל ותשעה קצין שאמרנו לעבר צ"ק לתפלה דוקא בנתיבה ולא בעבילה וכו' ר' זירא יתיב באגלא דמיא בי מסותא וכו' והנה המעיין בספר האשכול שם מתחלת ההלכה כתב כמה פעמים לשונו שאין במשמעותו נתיבה דוקא וז"ל ולא עבילה דוקא אלא אף רחיה דע"ק ופשוט דרחיה משמע סתם רחיה ועוד שם צ"כ רב האי עד שירחל צ"ק ואמר צ"ק החולה שפלו עניו ע"ק וצ"כ צ"י א"י מהייב בעבילה או רחיה ועוד שם ומכל הלשונות הללו משמע דכל אופן שירחל או שפלו עליו המים הרי הוא עובר אמנם להוציא מה סיים דבריו וע"ק שאמרנו לעבר צ"ק לתפלה דוקא בנתיבה הרי שצ"י לן הרב ז"ל צ"יור דע"ק צ"י דוקא בנתיבה ולא סגי בעבילה מדכתב מפורש קודם רחיה ופלו עליו ואח"כ כתב דלא סגי בלא נתיבה וע"כ דא' להשמיענו דא' דדוקא צ"י כ"ג והצ"י לעלמו ראי' מר"י בגמ' ברכות וכו' כדעת הראב"ד ז"ל וא"כ פשוט דהאשכול ס"ל כהראב"ד ז"ל.

וממילא מה שהצ"י שם כ"ג בסמוך מלשון הרמב"ם פ"ד מתפלה ה"ו דרחיה בעלמא הוא וכ"כ לשון שאר הראשונים ומינה ר"ה להוכיח דנתיבה לאו דוקא אצל באמת מלשונות האלו אין ראי' כלל וכמ"ש צ"כ הראב"ד והאשכול וצ"י הראשון לדעת דגם דעת הרמב"ם דצ"י דוקא נתיבה ולא שפלו מאליהם וא"כ כאן במקלחת דליכא נתיבה וגם שאר פסולים שהצ"י בשאובין המאורף ולכן לפענ"ד ברור דא"ל לקבל ע"ק במקלחת וע"ק צ"י דוקא כלי וכו' וכדעת הראב"ד ז"ל.

ובזה הנ"י ידידו אוהבו הנאמן דושכ"ת בכל עת המברכו בברכת כוח"ס בספרן של צדיקים גמורים וירחיב גבול דקדושה עבדבב"א. המצפה לישועת ה' בהרף עין בלב ונפש.

משנה הקטן

אם כתב לו עממי לאיסור וגם ראיתי במכתבו שכתב שאין לו הספרים לעיין בהם מה שצ"י עליו ולכן אמרתי לשלוח נכ"י צ"לם מהתשובה אשר כתבתי זה לא מוזמן להכנס הביט אשר לפענ"ד א"ל לקיים דין ע"ק ע"י מקלחת כמבואר בקונטרס הראיות ובספרי הביט וא"י מקור שצ"י לאחר שיראה טענותי יקבל האמת ממי שאמר או שידעה דבריו ואחזק בי ואכריז ואומר דברים שאמרתי טעות הם בידי דרם כך שמעתי וכו'.

וכדי שלא לעבור בלי הערה אמרתי להעיר במכתב הביט שנדפס בספר הביט הזה מתחלה כנראה עלה גם דעת כ"ג דיש לדחות ראיות האור יעקב ודעויהם אלא שלצדק הביט לעלמו ראי' פשוט מדברי רבינו האשכול דלא צ"י כ"ג ולא כלי אלא נתיבה הוא דצ"י והוא דהאשכול ר"י ה"ל ק"ש ס"י א"י כתב דע"ק דליכא למימר דה' חכמים כעין דאורייתא חקון **ועיין עוד לקמן ס"י ק"ה** **דכר התירו לעבול בשאובין כדתן במקוהות פ"ט מ"א ואמר ברכות כ"ג צ"ק החולה שפלו עליו ע"ק טהור וכו' וז"ל דדי ע"ק ובשאובין ולא מעכ"י בעבילה קרי חליה משיש הגוף נמי לא מעכ"י עכ"ל ומינה ד"ק כ"ג דפשוט ליה לעבול האשכול דע"ק מדן עבילה הוא מדפשוט ליה ספיקא של חליה בעבילה צ"ק ממה דהתירו שאובין בעלמא ע"ק וגם פשוט ליה ספיקא ד"ק דא' דאמר חפיקת יד אדם ושאובין בכלי לאו דא' אחר דדוקא כ' נרץ להיות אלא קולא אחר דגם שאובין מה"י דא' דוקא שאובין בכלי צ"י וכו' טהרתו מה רחיה י' מזה להחיר חליה משיש הגוף בעבילה ממש כדק' ק"י דשאובין דאורייתא מבואר היטב דבריו עכ"ל.**

ולפענ"ד נראה דאין הכוונה בדברי האשכול כמו שר"ה כ"ג להצ"י ואדרבה בשאובין אחרת הצ"י ראי' להיפוך מדברי האשכול הביט דצ"י נתיבה וכ"ג ואפרש שיחתי דמה שכתב דדין ע"ק דין עבילה הוא מדתירו שאובין בעלמא ע"ק כנראה דס"ל לכ"ג דמשי"כ האשכול וכיון דדי ע"ק ובשאובין כוונתו היינו דא' להשמיענו דהביתר דע"ק ושיכיוו שאובין היינו בע"ק אמנם המעיין בספר האשכול אין זה כוונתו אלא מילת שאובין וע"ק חרי מילי יניבו ושאובין קאי אמ"ש שם בסמוך ח"ל אצל ע"ק דליכא למימר דה' חכמים כעין דאורייתא חקון דכר התירו לעבול בשאובין כדתן במקוהות וכו' ואמר צ"ק החולה שפלו עליו ע"ק טהור וכו' מבואר דע"ק בשאובין קאי אעבילה בשאובין ולא קאי אע"י שכתבו דע"ק בשאובין עוד ראי' ממ"ש ח"ל וכו' מסקינן דליה הלכתא כר"ה דצ"י עבילה וא"י נ"מא דע"ק גמי מדן עבילה א"כ אדרבה מהפך הוא לא שבע"יכו לעבילה אלא הוסיפו ע"ק שהוא ג"כ עבילה ודין עבילה ולא שבע"יכו לעבילה לגמרי אלא ודאי פשוט דמ"ש וכיון דדי ע"ק היינו דבר אחד ובשאובין היינו דבר אחר והוא דעבילה די בשאובין וא"כ הוא חרי קולי ומתרווייכו עכ"פ ילפינן דלא צ"ינן דה' להחמיר בחליה כסתם עבילה וכו' לפענ"ד פשוט וברור בדברי האשכול.

אלא דלפ"ז אדא' נמי ראיתי כ"ג דכלי וכ"ג לאו דוקא אחר שכן נרץ להיות אלא קולא אחר דגם שאובין מה"י דא' דוקא שאובין בכלי צ"י וכו' עברה מה ראי' מייתי להחיר חליה משיש הגוף בעבילה ממש אמנם לפמ"ש ברא"י שהצ"י האשכול הוא כיון דהתירו לעבול בשאובין מה שחסור ועיין עוד לקמן ס"י ק"ה.

סימן כ"ג

נשים ג"כ היו בתקנת קורא לפיכח

ביה מוצש"ק לך התשכ"ט בדוקלין ג"י יצ"א.

מע"כ ידידי הרב הגאון חר"פ ג"א פאר המעלות
גר"ג ור"ח וכו' כש"ת מוה"ר אברהם דוד הארויץ שליט"א
אב"ד שטראסבורק יצ"א.
אחדשכת"ר,

יקרת מכחצו מצי' דר"ח מרחשון קבלתי ונלענתי לקרא אשר
כמע"כ הרה"ק לא ה"י בקו הכריזה וי"ר שישיב לאיתנו
הראשון ויהי"ו איתן מושבו לחורה ולמנשמים עובדים עד דאחי
עם עניי שמיא צב"א.

ובד"ת לא אשיב כעת על מחצו הראשון כי אין להאריך
יותר בזה ועל החדשות אני בל צדד חקירה כח"ר
א"י גשים הם בכלל חקנה עזרה לעבילה כמו אנשים וחמה א"י
הם בכלל א"י אח"י לא שמענו ולא ראינו גשים להחמיר
בעבילה זו והביא רא"י ממחן חורב דגם הגשים היו בכלל
העבילה ומח"ר רב"ז פ"ז דם מפ"מ בל עליהם מפני שהיו
הוא"מ אח"י ישראל עובדין מעומאחן ומחשמיש מעוהיבן וצויה
ישראל עובדות מן הגדה ומן חשמיש המטה עכ"ל ונראה
לכאורה דגם גשים היו בכלל.

ולפום ריהע"א עלה במחשבו להביא רא"י נגמ' ברכות כ"ב
מעשה בזה שחצו אשה לדבר עבירה אחרת לו
ריקא יש לך ארבעים סאה שאתה עובל בזה מיד פירש ויש
לדייק למה דייקה בלשונה לומר שאתה עובל בזה היל"ל יש
לך ארבעים סאה שנעבול בזה לא לעבול בזה וכו'. משמע
חרווייכו ומדדייקא לומר שאתה עובל בזה משמע דהעבילה
הינה אלא עליו ולא על האשה וכן משמע לכאורה מלשון הגמ'
עזרה חוקן לבטיק עבילה שלא יהיו מאויין אלא נשוחיבן
כחרגולין ומשום ציטול חורה עיין ירושלמי פ"ג דברכות ועיין
רש"י גיטין פ"ג ע"א ד"ב צטיק חולה וכו' לדברי חורב דעזרה
חוקן עבילה לבעלי קריין קודם שיעסקו בחורה ולפום ריהע"א
נראה דכל ה"י רק אגבזא קאי וכמו שדייק גם כח"ר דגשים
אינם בכלל עסק החורה.

ואתא מחשבה וציעל מחשבה דראיתי בירושלמי פ"ג ה"ז
מברכות ר' אחא בשם ר"ח ביר חי"א ציומו ר' יבוע
כן לוי בקשו לעקור את העבילה הזאת מפני גשי בגליל שהיו
נעקרות מפני הליכה אחר לכן ריב"ל חצר שבו גודר את
ישראל מן העבירה אחס מבקשים לעקור אותו מכו הגודר
ישראל מן העבירה מעשה בשומר כרמים אחד שצא להצק
עם א"ל עד שכן מחקינין לכן מקום איבן הן עובדין עבדו
העובדין ושבין ובעלה העבירה ופי' הפני"מ שהיו נעקרות
עגונות מאליהן מפני הליכה אשר שם ולא היו צעליהן יטלין
לעבול ופירשו מהן ובסמוך שם עוד מעשה שצפחחו של רבי
אמר לו אם אין גזירותי עובלת אחי עובלת פי' נדה היכה
וכן פי' הרי"ש סירילאו נראה דפי' כן משום דס"ל דגשים אינם
בכלל עבילה ולכן פי' דקאי דוקא אלאגשים אמנם החרדים

שם פי' בפשיטת גשי גליל שגם הם חייבות בעבילה אחר
חשמיש וגם אם פולטות אח"כ כדלקמן נראה דלא הוא מחלוקת
הפני"מ והחרדים ובעצב ירושלים הקשה הפני"מ דאפילו עשרה
גשים כשדעתן עליהן אינן נעקרות וכו' צימות החמה ודאי
היו עובדין בגליל ע"ש.

ובאמת כי גדולה מזה ה"י לכן לדייק מלשון הגמ' עד שכן
מחקינין לכן מקום איבן הן עובדין דמשמע
אחרווייכו ובעצב ירושלים כחצו דהיו עובדות משום פליעה
ש"י ונעקרות מפני הליכה משמע דמשום התקנה גם הוא
מודה דאין לריכות אצל מדיוק לשון הגמ' משמע דלריכות
לעבול מיד כהגשים, עכ"פ נראה דלא הוא מחלוקת הפוסקים
בירושלמי ה"ל א"י גשים בכלל היו וא"כ ע"כ ל"ל מה שאמרו
צ"שם צבלי ריקא שאתה עובל לאו דוקא הוא אלא שאתה
לדחותו בזה ובאמת חרווייכו לריבין עבילה אם לא שגאמר
דהפני"מ ס"ל דהש"ס צבלי פליג אש"ס ירושלמי וס"ל דגשים
פעורות ודייק הש"ס צבלי שאתה דוקא הוא ולכן דחק לישב
גם שיעת בירושלמי כהגשים דוקא אלא דא דחק גדול כמובן.

כל זה עלה במחשבו מחלה וכחצתי להשפיע צד"ת עם
משכח"ר ומיכו לעיקר מילתא יפה כיון מעכ"ת דגם
גשים בכלל התקנה היו ומשנה מפורשת הוא ברכות כ"ו ז'
שאתה קרי ונדה שפליעה ש"י והמשמשה שאתה נדה לריבין
עבילה ופרש"י ז' שאתה קרי אפי"פ שפמא עומאח שצעה
משום זיבה ואין עבילה מעברתו אפי"פ לריבין עבילה לדי"ח
כתקנה עזרה משים קרי וכן נדה אם צאח להפלה י"ח שפליעה
ש"י הרי היא כצטיק כדאמרין בסיני וכו'. וצפ"מ לרמב"ם
שם צד"ה ז' שאתה קרי ח"ל וכמו שנחזי"ב בעבילה הא"ש
המוציא ש"י כן חחזי"ב האשה אשר נבעלה או אשר הפילה
עיפה קודם שנוי' ואפי"פ שפליעה חובק אחר הבעילה והפילה
אחיה ליום או לל' ימים ומפני זה אמרו חכמים שהז' שאתה
קרי והאשה נדה וכו' כל אלו חייבים בעבילה מעומאח ש"י
ואח"כ יתפללו וכו' וכדבעלה לעבולאח צעלו כל זה אצל
יחזיב הרחילה בלדד קודם התפילה מפני שנהגו כה צ"ח אצל
ז' ונדה אינם חייבים עבילה שלא נהגו כה ע"כ.

וברמב"ם פ"ג מהל' תפלה לפיכך היו אומרים בזמן חקנה
ז' שאפילו ז' שאתה קרי ונדה שפליעה ש"י
ומשמשה שאתה דם נדה לריבין עבילה לק"ש וכן לתפלה מפני
הקרי אפי"פ שהן עומאח מבורח מדברי הרמב"ם דגם גשים
בכלל וליכא בזה חולק לעיקר דין עבילה אלא דכנראה קת"י יש
חלוק א"י גשים חייבות גם אציאה לחוד או דוקא אפליעה ש"י
ומלשון הרמב"ם שכתב חחזי"ב האשה אשר נבעלה או שהפילה
זכ"י משמע או או והיינו חרווייכו אמנם מלשון רש"י וכן נדה
אם צאח להפלה י"ח שפליעה ש"י הרי היא כצטיק משמע
לכאורה דאפליעה הוא לריבין עבילה ומיכו יש לישב דרש"י
נמי מודה דאציאה נמי לריבין עבילה אלא כיון דפי' אנה
לריבין עבילה ונדה לא ראה לפרש שצא עליה צעה נדה
ולכן פי' שפליעה ש"י שנבעלה קודם נדה אצל באמת לריבין
עבילה אפילו לא פלטה אלא הכא מיירי דכבר עבלה מיד אחר
הבעילה כשהיא עזרה אלא שפליעה אח"כ והלריכות שיד
עבילה שנית.

לכח מזה לילך לרחוק ודחך דברי המג"א סי' נ" ס"ק כ"ב שכתב דילך ברחוק דשכר פסיעות יש להג' עיינתי בדברי הגאון ז"ל ונצחתי משתומם איך שצק כאן הגאון ז"ל דרכו בקודש ודחק עלמו מאד לישב דברי הגמ' שעומד נגדו צ"מ ק"ז וסוטה כ"ב ודברים נראים כפשוטם כמבואר בגמ' ופוסקים ואפרש שיחתי.

הנה בגמ' סוטה כ"ב ע"א אמר רבי יוחנן למדנו יראה חטא מבחול וקיצול שכר מאלמנה וכו' דהאי אלמנה דהואי בי כנישתא צשיצותה כל יומא הוה אחיא ומלגה זיה מדרשיה דר"י אמר לה צחי לא בית הכנסת צשיצותך אמרה ליה רבי ולא שכר פסיעות יש לי והוצא צ"מ ק"ז ומפסיעות הדברים מבואר דאף דהי' לה ציבכ"י צשיצותה הלכה לציב"י רחוק צבייל שכר פסיעות ומיה למד המג"א שכר פסיעות, והנה הגאון מהרש"ג ז"ל הי' קשה ליה צבייל דלמה יהיה שכר פסיעות צה אטו מי שיכול לקנות אחריו צעירו יהא עליו מלך שישע לעריעסע מקום האחרונים דבר זה אינו מתקבל על הלך ומשום זה דחק לעלמו דהא ציבכ"י דר"י היתה יותר מוצחת מציבכ"י שהיתה צשיצותה דהאי אלמנה או דהוה מקום תורה יותר ומקום קודש יותר או משום דהיה צרוב עם הדת מלך או דהמפללים שם היו אנשים כשרים יותר מציבכ"י צשיצותה ותקבל תפלה ביותר אבל במקום שאין מעלה ויתרון במקום הרחוק אין כאן שכר פסיעות ע"ש.

ודברים הללו מרפכמין ליגרא חדא דאי מיירי דציבכ"י דר"י היתה יתרה צמעלה על ציבכ"י השני אי"כ כי קא שאל לה רבי יוחנן צחי לא ציבכ"י צשיצותך הי' לה להשיב ציבכ"י שלך מוצחת משלי ואינו דומה לה, וגם רבי יוחנן למד שאל לה וכו' לא ידע צביבכ"י שלו יתרה צמעלה, גם מה שהשיבה ולא שכר פסיעות יש, לדעת הגאון ז"ל הי' לה להשיב והלא שכר מלך יש, מלך גמורה דכח צעוקה שהתפלה תתקבל ולא הכס וממה שאמר ולא שכר פסיעות יש משמע דרק שכר פסיעות יש אבל בדבר אחר תריוויכי שוים, ואין לה לאחד יתרון על השני וזה צרור מאד. גם מה שדחק לישב הא גמ' דצי"מ דדריש צרוך אחי צבואך וצרוך אחי צלאתך ורבי יוחנן לעמיה דציבכ"י לא דאמר שכר פסיעות יש ופי' הגאון ז"ל דהתם מיירי צשחין לו אלא ציבכ"י אחת אבל צי' צחי כנסיות אין ראי' גם צהא דצרי תמוכים דברי אמר ר"י לעמיה ולעמיה ע"כ לעמיה דגמ' סוטה והיינו כשיש לו צי' צחי כנסיות ועיין רש"י שם שכתב כן להדיא ר"י לעמיה וכו' וקיצול שכר מאלמנה שאמרה לו ולא שכר פסיעות יש אם יש ציבכ"י צשיצותי ואני צהא לבית מדרשך להפלה ואדריב מדאמר הכא ר"י לעמיה דדרשה דצרוך אחי וגו' נסתר נמי פי' הגאון ז"ל דאמר דהתם מיירי צביבכ"י של ר"י דהיתה מוצחת מהשניה דאי"כ אין כאן לעמיה והאיך אמר ר"י לעמיה והלא טעמים חלוקים הם וזה צרור מאד.

ומה שחמך הגאון ז"ל דאטו מי שיש לו אחריו לקנות צעירו יהא עליו מלך שישע לעריעסע לפענ"ד לא קשה מידי ודאי אין שום חיוב לישע למקום רחוק אלא דאם מעריח

ומה שחמך דאי"כ איפה למד זה לא שמענו נשים נוכחות סלסול צעילה זו כאנשים הנה גם זה כבד ציאר לן רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל צפיהמ"ש וצחצורו שכתב שם כי"י מנהג פשוט צשנער ובספרד שאין צעי"ק מתפלל עד שרתך כל צשרו צמים משום הכון וכו' דה"א צצריא או צחולה צצעל אבל חולה שראה קרי לאנסו פטור מן הרחיאל ואין צה מנהג וכן צז שראה קרי ונדה שפלטה ש"י אין צכן מנהג אלא מקנחין עלמן ורוחנין וידין ומתפללין ע"כ. ועיין לחי"מ שם דהאי דכתב דאין צכן מנהג ר"ל שלא נהגו כך אבל אי נהגו לא הוי מנהג צעל דמן הדיו לרצון דקיי"ל כותיבו מעיקרא הוה צריך וכוון דאחמיר אחר התקנה לא הוה מנהג צעל עכ"ל ע"ש ומיה נראה פשוט דהא סמכו נשי דידן אפילו לדקיות דלא נהגו צעילה זו כמו שכתב הרמב"ם ז"ל ונשאר להם על מנהגם. וצח' יש לישב נמי דצעי"כ נהגו הנשים ג"כ לצבול כמבואר ונראה דיוון דציו"כ חמור הנהיגו עלמן.

איברא דלכתי קושיה כתי' צמקומה עומדת לשיעת הרי"ח צתום' וכן שאר גדולי הראשונים הוצאו צרי"ק ור"ן צרכות ה"ל דלחפילה לא צעלו ט"ע ואי"כ כיוון דגם נשים צכלל היו ולחפילה לא צעלו הא"ך נשים מתפללים צלי צעילה ולולי דמסחינא הו"א דמהא טעמא צאמה זללו רוב נשים צתפלה צכל יום ואפילו נשים לדקיות והאחרונים תמכו מלחיה טעם זללו צתפילה עיין מג"א א"ח ס' ק"ה סק"צ וח"ו מחמת קלות שהרי דקדקו צכל המלות נשים לדקיות וצתפלה לא היו מדקדקים כ"כ כדוע ילה"ל י"ל דלא הוא דגרמה להא כיון דס"ל דלתפלה לא צעלה צעילה זו ומנהג הנשים לא הי' לצבול אחר תשמיש וא"כ צכל עת היתה חייבת צעילה זו ולא התפלה כמבואר בספר האשכול דר' אהרן גנון כמה פעמים שהי' צביה"מ ולא התפלל אלא יצב ושותק שהי' צבת ולא טבל ע"ש והוא דבר חדש וי"ע. והא דלא נהגו צעילה זו אפשר לומר כיוון דכשהן ילדות לא רצו לצבול שמה ישחיתו הורע צמים חמין וממילא כן נשתרצה המנהג ולא צעלו כח זה נלפענ"ד לישב קצת לפי שיטות הגאונים דלתפלה לא צעלה ולהרמב"ם אחי הכל שפיר.

והגני בזה דרשת"ר וכאש"ל המצפה

לישועת ה' כהרף עין בלב יגפשה.

מנשה הקטן

סימן כ"ד

מי שיש לו ב' בתי כנסיות קרובה ורחוקה לאיזה מהם מצה לילך

ב"ה מוצש"ק פקדי' התשכ"ז א' דר"ח אד"ב ברוקלין ג"י יצ"א.

כבוד ידידי חכם ומשכיל עט סופר מהיר וו"ח גו"ג ג"א וכ' בנש"ק כש"ת הרב ר' אליעזר האלבערשטאם שליט"א.

אחדש"ת.

דבר אשר העיר משו"ת מהרש"ג א"ח סי' כ"ז שכתב צמי שיש לו צי' צחי כנסיות אחת קרובה ואחת רחוקה

סימן כ"ה

במאמר חו"ל דלעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי

ב"ה מוצש"ק תשכ"ח בני יצ"א.

מע"כ האי צורב עוסק בחוקי חורב וכו' וו"ח גר"ג כש"ח
הרב יחיאל פני"ל גליק וד"ר.

אחדשה"ט

ובדבר מה שחמה למד אחר חו"ל מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי כלשון עבר שמשמע עד הכה הו"ל לכחז לא יחז דע לך ארובי ידידי שדרכי נעולם לעיני בספר ולראות האריך כחצי ואח"כ אני שואל, והנה מקור הדברים הם בשמות רבי"ה פ"ב ז' וז"ל ח"ר שמואל בר נחמן עד שלא חרב ביהמ"ק היכה שכינה שורה בתוכו שנאמר ה' בתיכל קדשו ומשחרב ביהמ"ק נסחלקה השכינה לשמים שנאמר ה' בשמים הבין כסאו ר' אומר לא זזה השכינה מתוך הכיכל שנאמר והיה עיני ולבי לשמים וכן הוא אומר (חבילים ג') קולי אל ה' אקרא ויעני מהר קדשו ויעני מהר קדשו מהר קדשו חרב הרי הוא נקדשוהו ב' וראה מה טרש אומר (עזרא א') אל האלקים אשר בירושלים אחר לכן ח"ר שמואל חרב האלקים אינו ז' משם ח"ר אחת לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי שנאמר (שיר ב') הנה זה עומד אחר כתליו וכחצי עיניו יחזו עפעפיו יבחנו בני אדם ח"ר ינאי ח"ר שכינתו בשמים עיניו יחזו עפעפיו יבחנו בני אדם וכו' ע"ש והנה מבואר הלשון אין השכינה זזה היינו לעולם ולא חלשעבר אלא נעולם אינה זזה משם ומה שהבאחי במכתבי לכמ"ע לא זזה שכינה על דרך זה כתבתי והיינו לא זזה לעולם עד הנה אכן פשוט דלא חזון לעולם ועד.

ובילקוט שמעוני מלכים רמז קל"ה אחר ר"ש ז"ל עד שלא חרב ביהמ"ק וכו' אחר ר"א בן פדת בין חרב בין לא חרב אינו ז' ממקומו שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים וכן הוא אומר קולי אל ה' אקרא ויעני מהר קדשו סלה שאלו ה' הרי הוא נקדשוהו ראה מה כחצי ויבן את מזבח ה' הוא האלקים אשר בירושלים אחר רב אחא לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי של בית המקדש שנאמר הנה זה עומד אחר כתליו והנה מבואר בשני המקומות לשון אינו ז' ממקומו והיינו שלא יחז לעולם בין שביהמ"ק בנוי או ח"ר חרב שיבנה בב"א. ועיין רמב"ן ש"ש פ"ט דומה דודי ללבי וגו' עד שיהיה שוכן בבית המקדש בכותל מערבי כמו שאמר רז"ל לא זזה השכינה מכותל מערבי שנאמר הנה זה עומד וגו' ובמדרש ש"ש ע"פ אחר כתלנו אחר כותל מערבי של בית המקדש ולמה בן לפי שנשבע לו הקב"ה שאינו חרב לעולם נראה דבכוונה על הכותל מערבי שנשבע שהכותל לא יחרב לעולם וכמו שצאמת עיני ריאות שהשבעה נחתימה אמתם במדרש רבה שמות הנ"ל נראה דהגירסא כמו שהבאחי וק"ל.

והנראה דהיינו עממא דהרמב"ם פ"ו מה' בית הבחירה ה"ט שכתב חו"ל ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא ובקדושה שאר ח"ר לענין שביעות ומעשרות וכיוצא בכן לא קדשה לעתיד לבא לפי שקדושה המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה וכו' הוא אומר וז' שמותי את מקדשיכם ואמרתי חכמים ח"ר ששמומין בקדושתן הם עומדים ע"ש והראב"ד ז"ל חולק עליו

עלמנו ונוסע הכ"י דיש לו מזה ויש לו שכר ומי יאמר שאין לו שכר על זה ומשנה מפורשת היא בן הא הא אומר לפום נערה אגרא ובחמח כי בן מבואר ברש"י סוטה הנ"ל נהדיח בדיח דקיצול שכר מאלמנה ח"ל שהיכה עורחת ענמה יותר מן האורך כדי לקבל שכר בדמפרש ואולי למדנו שיעריח אדם עלמנו במלוא לקבל שכר יותר הרי שדייק בלשנו שהיכה עורחת יותר מן האורך והיינו ע"ד הנ"ל דאף שלא היכה נריכה לעורח זה כיון שהיכה עורחת ענמה מקבלת שכר ואי נימא כדעת הגרש"ג ח"כ לא היכה עורחת יותר מן האורך דעורחת זו נריכה הוא וכן אם אין לו אלא ביהכ"א אחת ג"כ עירחא זו נריכה היא למלוא אכל פשוט דכוונתו יותר מן האורך כדעת המג"א וכפשוטו הש"ס. ובחמח כי בן מבואר בפוסקים ראשונים ואחרונים ומנהג לדיקים לילך בעלמם להעריח במלוא כגון באפיית מלוא ועשיית סוכה ולולב וכיוצא בזה אף שהיו יכולים לקבל המלוא לביתם בלי עירחא כלל וכיוצא בזה וזה פשוט מאד ודבר הגרש"ג ע"ג.

ובהדי שוחא נפל מילחא בליבאי לומר דלכאורה יש לדייק לשון יקיצול שכר מאלמנה שאמר רבי יוחנן והלא אמרו שאין לעבוד ע"מ לקבל שכר עוד אמרו שכר מלוא בכהי עלמא ליכא וא"כ מאי קיצול שכר דמשמע לקבל בעו"ל, ומה שנראה דהנה כתבו המפורשים דהא דאמרו שכר מלוא בכהי עלמא ליכא היינו דוקא במלוא חיוניות אבל מלוא שהאדם מביא עלמנו לידי חיוב בראוי הטוב במלוא כאלו שכר מלוא בכהי עלמא איכא והארכתי בזה במקום מקומות בחדושי בס"ד. ומעשה אומר אני דזה שאמר רבי יוחנן למדנו קיצול שכר מאלמנה כלומר שכר בכהי עלמא והיינו קיצול שכר ממנו בעו"ל דהאי אלמנה שהיכה לה ביהכ"א שביצותה ואמרה ולא איכא שכר פסיעות ממנה למד קיצול שכר בכהי עלמא ממלוא שהחייבה עלמא במה שלא היכה מחויבה דהיה קיצול שכר בכהי עלמא וק"ל.

ונראה לדייק עוד אמאי למד דבר זה מאשה דווקא ולא מלא איש שידע מהז ונראה לומר דבאגשים באמת לא שייך כ"כ האי דינא דאם ח"ה הוא ח"כ ודאי מתפלל במקום שלמד דמקום רבה שם חתא חפלה וגם כי איסור לו לילך למקום רחוק לקבל שכר פסיעות ולבטל מן הלימוד כל שיכול להחפול במקום סמוך ולא יעפרך לבטל כ"כ הרבה וכל פסיעה ופסיעה עבירה הוא צידו דמסור אצלו מחורה גם חפילתו תועבה ומעיה לא הביא רבי יוחנן ראה אכל גבי אשה דפטורה מח"ה ח"כ אלא שייך האי הלכתא וא"כ ה' עולה לן דין חדש דהא הלכתא לא שייך אלא בגשים או בע"ה שממילא מבטלים הזמן טוב להם שילכו לביה"מ רחוק לקבל פסיעות אבל בח"ה יתפלל במקום הקרוב או במקום שלומד שם ואף דגם בדרך יכול ללמוד כמ"ס דאסור הוא לח"ה שילך ד"א בלי חורה מ"מ הלא בדרך אסור לעיין ודאי דאין דומה עיון החורה וכו' צמי שאינו יכול ללמוד בע"ה ואם ילך למקום רחוק יתבטל מלימודו שאסור וא"כ האי הלכתא באשה הוא דשייכא ולא אחר ר"י למדנו קיצול שכר מאשה ולא אחר למדנו לילך מביהכ"א לביהכ"א דבא חילוקים יש וכנ"ל זה חדש. ובזה הגני ידידו דושה"ס המברכו בברכת התורה ללומדיה בכבוד וחוקרה בלב ובפש.

מנשה הקטן

ללא קדשה לעתיד לבא לפי שכיב יודע עזרה שהמקדש וירושלים עתידים להשתנות ולהתקדש קידוש אחר עולמי בכבוד יי' לעולם כך נגלה לי מסוד כי ליראיו לפיכך הכנסם עתה שם אין צו כרת ע"ש וכו"מ המליץ בעד הרמב"ם ז"ל ועיין אור שמה מה שכתב מקרא מלא חמנם הרי במדרש מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל דהשכינה לא זזה משם ח"ש הרמב"ם במחקר לשונו וזמן עטם לדבריו ולמה אני אומר וכו' היינו כמי שאומר מעצמו ולמה לא הביא לעצמו ראיה ממחנות קדש קדושה ראשונה קדשה לשעבר או לעתיד לבא כמו שכתב הכ"מ להמליץ בעד הרמב"ם אלא הרמב"ם חפש אחר עטם אחר ולכאורה ל"ע דברי הכ"מ שהרי ראיוו שהרמב"ם בעצמו כתב עטם אחר דלא ככ"מ.

אבל הפמ"ש אחי שפיר דגם הרמב"ם ז"ל הרגיש בקושיה הראשונה ז"ל דודאי עזרה לא היה מקדש ירושלים וזיכרון עולמית אלא עטם אחר איכה בקדושת המקום ולא מקדושת עזרה הוא אלא שכיון שירדה שכינה פעם על ההר הזה שוב לא זזה ולא תחז משם ח"ש הרמב"ם ושכינה אינה בנייה כלומר כיון דהשכינה שם תשאר שם לעולם וממילא הקדושה היא נשארת וזה לפענ"ד ברור בס"ד.

עוד נראה להכריח שיעת הרמב"ם ז"ל ממחנה צרכה כי"ת היה רוכב על החמור ירד אס אינו יכול לירד יחזיר את פניו ואס אינו יכול להחזיר את פניו יכוין את לבו כנגד צית קדשי הקדשים היה יושב צספיה או צסאדא יכוין את לבו כנגד קדשי הקדשים. ובגמ' שם דף ל' ע"א סומא ומי שאינו יכול לכיון הרוחות הרי אלו מחפליין כלפי למעלן ע"ש וזיכרון עולמי צרכה פ"ד היה העומדין ומחפליין צה"ל הופכין את פניהן כלפי איי ומעטם והחפלו אליו דרך ארזים אשר נחת לאבותינו העומדין ומחפליין צה"י הופכין את פניהם כלפי ירושלים ומעטם והחפלו אליו דרך העיר אשר צה"ת צה העומדים ומחפליין בירושלים הופכין פניהם כלפי הר הבית שנאמר וכו"ת אשר בניתי לשמן העומדים ומחפליין צה הבית הופכין פניהם כלפי קדשי קדשים ומעטם והחפלו אל המקום הזה ואחרי חשמע אל מכוין שנתך אל השמים ושמעתי וסלחתי נמלאו העומדים צנפון פניהם לדרום העומדים לדרום פניהם לצפון וכו' נמלאו כל ישראל מחפליין אל מקום אחד הה"ד כי בתי צית תפלה יקרא לכל העמים אחר ריב"ל הוא ההיכל לפני לפנים ההיכל לכל הפנים פונים לו עד כדון צניינו צהרינו מניין אי"ר אצון צנו לתלפיות חל שכל הפיות מחפליין עליו צצרכה צק"ש וצחפלה וכו' ע"ש וצבלי צרכה הג"ל וכו' איפסק צעש"ע אי"ת סי' ל"ד ע"ש. והנה נראה לכאורה דגם לאחר צהרינו מקום המקדש קדוש דאי נימא דלא קדשה לעתיד לבא אי"כ מאי צה"ת דמקום המקדש יותר משאר מקומות ולמה לן לאחר בכל החפלות ולהחפלין דרך המקדש וקדשי קדשים וע"ש עוד כתוב אחד אימר אלך ואשוכה אל מקומי (הושע ה) וכתוב אחד אומר וכו' עיני ולבי שם כל הימים (תלכים א' ה) הא כי"ד פניו למעלה וציניו ולבו למטה ועיין פ"מ שם ובגמ' עוד לאי זה בית קדשי קדשים וכו' אי"ר פנחס לא פלגיין בית קדשי הקדשים שלמען מכוון כנגד צק"ק של מעלן וכו' נמלא צס"ד ראיה לדברי הרמב"ם הג"ל דקדושה ראשונה קדשה לשעבר ולעתיד לבא עכ"פ לענינים אלו דהשכינה לא זזה משם ומחפליין אליה דרך שם חז"ל הסמי"א מ"ע קס"א פ' קיק דף ס"ב

חמרינן ג' נביאים עלו עמכם מן הגולה הם חגי זכריה ומלכי אחד העיד להם על מקום המצבה ואחד העיד להם שמקריבין ח"ע"פ שאין צית וכן בעדות ז' אר"י שמעתי שמקריבין ח"ע"פ שאין צית ואובליין קדשי קדשים בעזרה ח"ע"פ שאין מחילה ואובליין קדשים קלים ומ"ש בירושלים ח"ע"פ שאין חומה שקדושה ראשונה שקדש שלמה המקדש וירושלים קדשן לשעבר וקדשן לעיל ח"ע"פ שכלכך היא בקדושה הארץ קדושה ראשונה ק"ל ולא קדשה לעיל כאשר צה"רנו לעניין החרומה והמעשרות חילוק יש צניינים שקדושה המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה קדשה לעולם ועד וכו' הוא אומר וכו' ח"ע"פ שם מקדשיכם ואמרו חכמים צמגינה (דף כ"ח) ח"ע"פ שם שוממים בקדושתן עומדין ואומר אלא מנוחתי עדי עד וצתחומא הוא אומר צין חרצ צין שאינו חרצ שכינה שם שנאמר וכו' עיני ולבי שם כל הימים ואומר קולו אל ה' אקרא ויענני מחר קדשו סלה אחר רב אחא לעולם אין שכינה זזה מכותל מערבי שנאמר הנה זה עומד אחר כחלנו ואומר וכו' צה"ל קדשו הם מפניו כל הארץ וצספר החרומה (צב"ל א"י) כתב דקדושה צית וכו' קיימת מדכת"ב אשר לו חומה ח"ע"פ שאין לו עכשו וכו' ע"ש. *) עיין הוספה בסוף הספר

ובאר צצרכה מהגאון מה"ר יצחק אב"ד ירושלים כתב ח"ל שאלה צניי הדושים הם אף צצונוחיו חרצ המקדש וכל מחמדנו היה להרפה לא צטלו עליו רגלים לראות פני האדון השם כי כן מסורה צידינו מעשגט לא זזה שכינה מכותל המערבי וכו'.

ובסי' המלות להכריח חגיז מלכ ל"ב ח"ל וכן אמר חז"ל מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי אפילו צומן חרצו ולעטם זה לא נפל כותל מערבי ולא יפול עד שיצבה צמכרה ציימינו וכו' חיתא צמדרש שיר השירים על פסוק הנה זה עומד אחר כחלנו ע"ש וכל המכחיש את המוחש אשר עיני ראו ודאי לבו נוקפו ועינא עולה צבלו כמו שכתבתי צאורך מכמה גדולי עולם שכיו עדי ראיה וספר אחרון יוכיח הנקרא דרך הקדש שגדפס צקיסענדינה מלחד הגדולים אשר צארץ החיים יוכיחו כי לא שלטה יד האויב ציסוד כותל המערבי רק שכיו אומרים ערו ערו עד היסוד צה אף לא עלתה צידם כי כל כוונתו ית' לצותינו ולישרנו לעבודתו ית' ע"ש.

וי"ר שיתקבלו תפילתינו וזה דאי לעולם אמרו וכמבואר במדרש ובש"ע להלכה ולא וזה חזון עד בג"צ בב"א. ומחמת הטרדות הנני לקצר וכל טוב ממנו לא יבצר ידידו דושה"ט ומברכו בברכת התורה ללומדיה צלה ורכב על דבר אמת באמת עד שיבא איש האמת בבשורת גואל צדק האמת בב"א. התותם בלב ונפש.

סימן כ"ז

האומר באמצע תפילתו דברי תחנונים בלשון אשכנזי

ב"ה ג' סיון התשכ"ז ברוקלין נ"י יצ"א.

כבוד האי צורב עוסק בחוקי חורב מופלא ומופלג מלא

פלג מוה"ר אברהם צייזעלס חי"ו.

אחדשה"ט וכו'

בדבר שאלתו צמי שאומר צתוך השמ"ע או צחפלה צצויה דעלמא כולל או הייליגער צאשעפער או

לעשות כן וצויה אלף נך שלמה כפל בדברים ע"ש, צבי נ"ח. והנה מבורר דהמחפנל בציבור לוכא שום איסור בדבר. אלא דגם מה שכח דאם מחפנל ציודי להסוכרים דאסור להחפנל בכל לשון לפענ"ד אינו דברי לר"ך אדם לבין פ"י המלות ואם אינו יכול לבין פ"י המלות ואומר פ"י המלות בקול רם ידאי אין צד משום הפסק והיו כעין חרסם וככ"ג כן כוא. ועיין ש"ח אמרי יושר ח"ב סי' קל"ט שנשאל ג"כ בכעין א וכתב גמי דאין א הפסק אלא שכח דלכתחלה אין לעשות כן לכל אדם דלא כל הרוכ ליעול אח השם יצא ויעול אכל למי שראוי ליעול ודאי אין איסור בדבר ועיין בדברי חמודות ברכות ל"ג אדברי הרא"ש שם אכל צינו לבין עלמו ודו"ק.

הירצא מדברינו דנראה דאין צד משום הפסק ואף שכחצו הגאונים דלכתחלה אין לעשות כן לא כחצו כן אלא להמון דלא כל הרוכ ליעול השם יעול מימי מי שכוונתו ראויה ודאי דאין מחניחין אותו וכפי הנראה היו באמת נוכחין אז הרכב מבני אדם פשוטים לדבר בשמי"ע ולכן החמירו דלכתחלה לא יעשה כן אלא לבני עולים לוכא צד שום איסור וכמו שצירכתי בעצ"י ועכ"פ בתפלה בציבור לוכא שום איסור וכהגמ"הרש"ק ז"ל.

בבבכה"ת ובלב ונפש.

משנה הקטן

סימן כ"ז

המאריך בתפלה ואינו יכול להתפלל עם הציבור כיצד יתנהג בשמי"ע

ב"ה י"ג מדות הרחמים התשליא ברקלין ג"י יצ"א.
למאן דלא חזינא מברכינא ברכת השנים טובים בגמ"ט
האי צודב הי"ו תלמיד ישיבה אהל שמואל קאשוי יצ"א.

אחדשה"ט יקלם לי אם לא חילתיו כראוי כי בלתי מכירי ודבר השאלה אשר שאל צמי שמחפנל במחון מילב במילה וקבל ממחרים ולכן אי"ל לו להחפנל תפלה בציבור וגם לומר קדושה בציבור כי כשיחחיל השמי"ע בלחש יחיד עם בציבור אזי כשיגיע בציבור לקדושה כוא עדיין לא גמר השמי"ע ואינו יכול לומר קדושה ומיכו יכול להתחיל השמי"ע קודם בציבור ככה שיסיים השמי"ע עם בציבור איז מכן עדיף ושאל את מ"ר כג"כ מקאשוי ולא רכא להכריע צד ולכן פנכ חלי וכתריך שם במכתבו.

והיות כי מח' הכ"ל מקאשוי שליע"ה כוא מגדולי התורה והוראה וגם מידידי הנאמנים ולכן אכתוב לו מה שנלפענ"ד אכל רק בתנאי שיסכים לזכ הכ"ל מקאשוי שליע"ה או עכ"פ לא ינגד ואם ינגד אזי דברי כלל נחשבים כי אחר דמר כוא, גרסין צגמ ברכות כ"א איז כונא כונכס לב"ב ומלא צירי שמחפנלן אס יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"ן למודים יתפלל ואם לאו אל יתפלל ריב"ל אומר אס יכול

דערצארעמדיגער באשעפער וכיוצא צו דברי חסידים ומלא בשו"ת לפנה פענח סי' רע"ז שכח לאיסורא הנכ בעיקר הדבר אין הזמן גרמא להאריך כי מיערד חלי בערדות הישיבה ובשו"ת אחרות הקודמות שעדיין לא הספקתי להשיב ומ"מ להלביב לב לומדי תורה לא אמנע עוצ אין עוצ אלא תורה כפי מה שאפשר בקיבור.

הנה מבורר בשו"ת רשבי"א ובשאר פוסקים דמשנה ממעצב שטבעו חכמים לא מקרי אלא המשנה בעיקר הברכה כגון שס"ס בא"י חונן לעמו ישראל דעא וכיוצא צד אכל כל שאינו משנה בעיקר הברכה אלא באמנע הברכה ומוסיף איז חיבות אין א מקרי שינוי מעצב וחדע שכרי צומן כזב נסחאות נסחאות שונות ואין כמעט שני סידורים שנסחאותיהם שוות ופעמים מחפנלים בסיודור א ופעמים באחרת וח"ו אין פנכ פכ לומר דז הוכ בכלל משנה מעצב ועיין שו"ת הרשב"ה ח"א סי' תע"ד שכח וז"ל.

ולענין מה ששאלת בענין סדור שאתם נוכחים לומר בענין התפלות והסידורים אין המקומות שזין וכל אחד ואחד אומר כפי מקומו ומי"מ אס לא אמר כן אינו מעצב שלא בדברי מי שאומר לכם שז קרוי משנה ממעצב שטבעו חכמים ולא יצא ע"כ ע"ש ולי"ע על מכן כחיים ז"ל אי"ת סי' ע"ז ע"ז שלא הרגיש בדברי הרשב"ה כו"ל ע"ש. ומיכו לדידן מבורר דשינוי נסחאות באמנע הברכה וחפלה לא מקרי שינוי ממעצב. והנה אמרו ז"ל כג מי שפושח חפלתו קבע אין חפלתו רחמים ואמרו כו"ל שיחפנל כל היום אס יכול להוסיף מה שכוא על חפלתו ואף שח"י לנו נשנות מנוסח התפלות שקבלנו מאבותינו ואבות אבותינו.

ומעתה האומר באמנע החפלה רצונו דעלמא או הייליגער באשעפער ודאי דאין א בכלל משנה ממעצב וגם לענין הפסק נראה דלא היו אלא היו כמוסיף על נוסח הברכה באמנעיה דאין צד איסור ולפעמים אינו אלא מתרגם הברכה ללשון ארדיש וצד ודאי אין איסור ולמשל כשצא לתפלה שמע קולו וכו' אכ הרחמן רחם עלינו וכו' מתרגם לעמו אכ הרחמן דער צארעמדיגער פאטער ככ"ג ודאי לוכא שום איסור וחפלה נאמרת בכל לשון בציבור עכ"פ אלא אפילו אומר בסתם באמנע החפלה הייליגער בורא מי"מ נראה דאין אכ דין הפסק וכו' כאומר הייליגער באשעפער אחכ חונן לאדם דעא ומפרש מיכו אחכ חונן כיוון דער הייליגער באשעפער וכיוצא צו וממילא נראה דלוכא צד איסור.

וכן ראיתי לגאון הדור רשכב"ג מרן מהרש"ק ז"ל בשו"ת טועי"ד קמא יו"ד סי' רי"א שנשאל צד וכתב וז"ל ועל מה ששאל אס שח בתפלה כהכוג צומניו שאומרים כדומה בצרכה אחכ גבור בלי"א לעצדיגער גאט בעלף אותו וכדומה וכתב דאם היו בציבור כיון דמוחר להחפנל בכל לשון היו כאלו הוסיף בלשון הקדש איז חיבות וצד ודאי דלא היו הפסק אכל אס מחפנל יחיד צד להסוכרים דאסור להחפנל בשאר לשון ודאי הוכ הפסק וכו' כשיחכ בעולם מיכו כיון. דעכ"פ אינו מוזי רק סוצר מלא קעצד היו כאומר מותר ש"כ במג"ה דלא היו כשח במחיד ולכן בכל ענין א"כ לחזור ולכתחלה אין

וחמותי ראיתי לקדוש אחד מדבר בציפור הלכה ח"ה סי' ק"ט שכבר עלה ונחשקת בזה הנכחה אם מי שמדריך עשנו להאריך בחפלה ואינו יכול לסיים עד קדושה אם מותר לו להתחיל וכחז ומכאן אין ראוי לאיסור דאפשר דזה לאו חפילה בציפור גמורה היא מקרי אבל אם מתחיל בשור אפסר כיון דעמה חל עליו החיוב להתפלל בציפור וחוב עניית הקדושה לע"ט אין עליו אין לו לחוש דלא כבר יכ"י אנוס ועלה בספק ע"ש וזה כמ"ש. אלא דמ"ש דחיוב קדושה אין עליו לע"ט ובשעת החפלה כבר יכ"י אנוס י"ב דל"כ כשצא בציפור והציפור מתפלל חפלה בלחש נמי אכתי לע"ט אין עליו חיוב עניית קדושה דכשיחמיל להתפלל כבר יכ"י אנוס ול"כ אלא אמרו דאל יתפלל וע"כ כיון דהחיוב כבר עליו לעשות בקדושה יש עליו להמחין לקיים ול"כ הכי ימחין ויקיים, וז"ל.

ומה שגראה בס"ד דדבר זה במחלוקת שנויה דהרד"ז ח"ג סי' י"ג הביא מעשה בראובן שהי' חנוש צבית האסורים וזה הי' יכול ללכת להתפלל ולעשות שם מלות ויחזיר לו השר ללכת פעם אחת בשנה ויחלקו באיזה יום יחזר ויחזר אחד מחכמי דורו כתב דיבחר לו יו"כ או פורים והרד"ז דחה דבריו דאין קי"ל אין מעבירין על המלות ומלוא שצ"י לידך אל תחמילנה ואין חולק בזה כלל הלכך המלוא הראשונה שחצא לידו קודמת ואין משגיחין אם המלוא שפגעה בו תחלה היא קלה או חמורה שאין אחר יודע מתן שכרן של מלות ע"ש ובשניות ח"ל האריך להקשות עליו מכמה מקומות דהיכא דאחד עדיף מחזירו לא אמרינן אין מעבירין ע"ש סי' ק"ו ומיהו מבסוף מסיק דדברי הרד"ז הם תלמוד ערוך בפ"ק דמועד קטן דף ע' ומוקי לרד"ז במלוא שח"ל לעשותה ע"י אחרים ועיין בארעא דרבנן אות ח' סי' א' שעה בספק בזה והביא ראיות לכאן ולכאן גם בשא"ינה יעב"ז סי' י"ח ובצרכי"י סי' י' אות ג' האריך הרבה בדין דהדיר ומקדוש ובפי' דברי הירושלמי פ"ז דנוזר ע"ש. אמנם בש"ס סוכה כ"ה אמרו דהעוסק במלוא שחל שביעי שלהן בע"פ וכחצ רש"י ז"ל וז"ל אלמא מלוא קנה הבאה לידך ח"ל לדחות מפני חמורה העתידה ללכת ובשניות פנים מאירות ח"כ הביא ג"כ רא"י מדברי רש"י הללו ובתי הריעצ"א סוכה כ"ה כתב קמ"ל דעוסק במלוא פטור מן המלוא דאיתו רשאי להניח מלוא או לעשות מלוא אחרת גדולה הימנה וגם אפילו מלוא הקבועה לה זמן רשאי להתחיל בזה שצ"י נידו עכשיו הואיל וקודמת ע"ש ועיין באחרונים מזה.

ולפ"ז נראה בדין נמי דכיון דחפלה בציפור צ"י לידו קודם יעמוד ויחפלה עם הציפור כיון דמלוא זו צ"י לידו קודם אין מעבירין אותה מפני מלוא אחרת אף שצ"י ידחה מקדושה ואמנ שהם חמורים ל"ל זה ואז כבר יכ"י אנוס וכו"ל כדעבד ויעמוד ויכין מהש"ן ויכ"י בכלל שומע כעונה. אבל כשצ"י וכבר מלא הציפור מתפללן אז ליכא עליו חיוב מלוא חפלה בציפור אל יתפלל משום חיוב קדושה אשר עליו שצודאי יבא וכו"ל.

ובזה נלפענ"ד לדיוק הגמ' (צרכות ל"א) ח"ר יחזק כך הי' מזהב ר"ע כשהי' מתפלל עם הציפור הי' מקלר ועולה מפני עורה בציפור וכשהי' מתפלל בציפור לבין עצמו אדם מניחו צויות זו ומלאו צויות אחרת וכ"כ למע מפני כריעות

להתחיל ולגמור עד שלא יבא ש"ן לקדושה יתפלל ואם לאו אל יתפלל וכו' והר"ף והרא"ש הביאו מירושלמי דאין להתחיל להתפלל ח"כ יודע שיוכל לגמור קודם שיגיע ש"ן נחתום בזה"ל הקדוש וכן בש"ת כדי שיוכל לענות על אותן הצרכות וכ"כ החו"י ומדברי ריב"ל נראה דלא חייב למודים וכן נראה דעת הרמב"ם בפ"י מה"ט שלא הזכיר מודים ועיין ב"י ח"ה סי' ק"ט מה שהאריך בזה. והמרדכי הוסיף דנא יתחיל להתפלל ח"כ יודע שיוכל לגמור עד שלא יגיע ש"ן ליכא שמיא רבא דלא גרע מקדושה ומודים.

ובש"ע ח"ה סי' ק"ט כתב המחבר הנכנס לבה"כ ומלא צבור מתפללן אם יכול להתחיל ולגמור קודם שיגיע ש"ן לקדושה או לקדים יתפלל והוסיף הרמ"א וה"כ חמ"ד דה"ל הקדוש ושומע חפלה דיון בקדים וקדושה ועוד הוסיף דלכתחלה לא יתחיל עד אחר שאמר קדושה וה"ל הקדוש ע"ש, ומפשטות הדברים נראה פשוט דעיקר קפידה הוא להני דברים וכל שלא יוכל לומר קדים וקדושה ואמנים כללו לא יתחיל השמיע כלל עד שישמע קדים וקדושה ואמנים וממילא בדין נמי כל שלא יוכל לומר קדושה וזכרו ועוד יותר טוב לו להמחין ולא להתפלל בציפור.

והנה נחלקו המג"א והא"ר אי חפלה בציפור עדיף מאמן יש"ר אחר קדים דעת המג"א דחפלה בציפור עדיף מאיש"ר והא"ר חולק עליו דהא להרבה פוסקים מותר להפסיק בין גאולה לחפלה בקדים וזכרו וקדושה כמ"ש ב"י בס"ס סי' וק"ל ס"ס קי"א דסמיכת גאולה לחפלה עדיף מחפלה בציפור אלמא דעניית קדים עדיף וכו"כ כתב המג"א גופיה בס"ס סי' סק"י וקדים וקדושה וזכרו עדיפו מאיש"ר וח"כ אם נדחה חפלה בציפור מפני איש"ר כ"ש נדחה מפני קו"צ אמנם הפמ"ג כתב סדר המדרגות וכתב דאיש"ר דקדים עדיף מקדושה וקדושה עדיף ממודים וזכרו עדיף משתי אמנים דה"ל הקדוש וש"ת ואלו האמנים עדיפו מאמנים אחרים ע"ש ואפי"ן שתי אמנים אלו עדיפו מחפלה בציפור שהרי דחיין חפילה בציפור בשביל עניית אמן אלו וא"כ כ"ש כשאל יוכל לומר כל אלו ודאי דחיין איתו מחפלה בציפור ואין לומר דיתן דעתו ויכין בחלמט החפלה דשומע כעונה שהרי בסתם אמרו שאם לא יוכל לגמור אל יתפלל ולא אמרי שיעמוד ויכין ופשוט.

איברא דמדברי הש"ע י"ל דאין ראוי דברי הלכתא דידן מייירי צמי שצ"י לבה"כ ומלא כבר צבור מתפללן השמיע בלחש וא"כ אי אפשר לו כבר להתפלל חפלה בציפור (ותפלה בציפור העיקר שיתחיל עם הציפור בזמן אחת) ולכן כה"ג ודאי דלריך להמחין בשביל קדושה ואמנ אבל מי שצ"י בצרכי"י והתחיל להתפלל כדרכו עם הציפור וחל עליו חובת חפלה בציפור כשהגיע לשמיע עם הציפור מיד אחר הק"ש אפשר דכה"ג לא דחיין מלוא הבא לידו ואף דח"כ לא יוכל לומר קדושה ואמנ אחר ה"ל הקדוש ומודים מ"מ כה"ג אנוס הוא ושפיר יכול לסמוך עצמו בזה שיכין להש"ן ואלא מדיון שומע כעונה אף דלכתחילה אין לסמוך על זה כשאינו מתפלל בציפור ועיין פמ"ג בא"א אות ב' שנייד לומר דכאן לא הוי ממש חפלה בציפור כיון דצ"י בחלמט משא"כ כשמכוין עמהם ע"ש וא"כ אין מכאן עכ"פ הכרח לגידון דידן.

במרחשון הגשמים הלא זה שקר גמור וכ"ז סברא נכונה ונראית לעין עכ"ל ע"ש.

והטור א"ח סי' קי"ז כחב ומתחילין לשאוג סי' יום אחר תקופת חשתי ויום שחפול זה תקופת חשתי הוא מכלל הסי' דתנן גי' במרחשון שואלין את הגשמים ר"ב חומר בשעבב בו ואר"א הלכה כר"ג וחינא חנינא חומר ובגולה פי' בצבל אין שואלין עד סי' יום אחר התקופה ואנן בחר בני צבל גרידינן וכחב אבי העזרי דליתמור בירושלמי דהק' סי' מניין לכו משת לפת וכו' ואם נפלה התקופה גי' שעות ציוס והלכור לא הזכירו בהתפללם בצוקר ויחיד איחר חפלתו מן הלכור דבחר לציר גריר שאין עושין שתי תורות וא"ח כחב על דבריו ולא נהגו כן אלא לעולם שואלין בחפלת ערבית של יום סי' ע"ג וצ"ל ואחרונים.

ובשתחויה ע"כ וי"ל למד אחר עטם שהי' מקלר ועולה משום עירחא דליצורה הא ע"כ הי' לריך לקלר משום קדושה ואמן אפילו בלא עירחא דליצורה אמנם אי נימא כמ"ס א"כ משום קדושה לא הי' לריך לקלר דכיון דהתחיל להפגל שמי"ע בצבור א"כ לענין קדושה כבר הו"ל אנוס ואין לריך לקלר אמנם משום עירחא דליצורה ע"כ הו"ל לקלר וכה' דלא נזה להם שלא יעריחו להמתין עליו חילי דכ"ג הו"ל בכלל כבוד התורה שחסור לו למחול או שחס לא ראו לשמוע שלא להמתין עליו אבל ראה שא עירחא להם ולכן הי' מקלר ועולה וק"ל ועיין שם"ח א"ח סי' נ"ב אבל מי שדרכו להתפלל וכו'.

ידידו המברכו בגמח"ט בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן כ"ח

בן חו"ל הלומד בא"י וחזר לחו"ל אחר ז' מרחשון כיחד יתנהג בשאלת מפר

ט"ז אדר א' התש"ל ברוקלין ג"י יצו"א.
מע"כ ידידי היקר הב' החשוב מופלא ומופלג עוסק באוריתא תדירא כמר דוד מארינערטען הי"ר. תלמיד ישיבה הקדושה כוכב מיעקב טשעבין ירושלים יע"ו.

אחדשה"ט.

בדבר שאלתו צידון בחור מחו"ל שלמד בישיבה הקדושה דשם ונסע הביתה אחר ז' מרחשון על מנת נחזור עוד קידם שיתחילו לומר ותן על ומער בחו"ל כלומר קודם סי' יום אחר התקופה מה דינו בחו"ל אם יאמר ותן על ומער גם בחו"ל או כיון דיש לו דין בן חו"ל אינו חומר ותן ענ ומער, ואם לא יאמר בחו"ל א"כ מה דינו כשיחזור לא"י.

והנה ראשונה אינו חומר שאין דרכי לפסוק הלכות במקום גדולים ובפרט בישיבתם שיש להם החרש והמסגר ידי"ג הברש"ש שליט"א אמנם כיון שאינו יודע שכוונתו ראויה ולכן ארשים כאן איזה דברים לא להלכה אלא לשם פלפול ואם שם נפסקה הלכה להיפוך דברי צעלים נגד המרא דאתרא.

תנן החם (תענית י' ע"א) גי' במרחשון שואלין על הגשמים ר"ב חומר צ"י בו זכור וצננא חנינא חומר ובגולה עד ששים בתקופה. וכחב הרמזים צפי' המשנה דהלכה כר"בן גמליאל וכל זה אינו אלא בארץ ישראל ובארצות הדומות לה וכל מה שתרצה שאומרים צומני החטניות אינו אלא צא"י ומי שהוא קרוב לאוירה אבל בשאר ארצות צריכה להיות השאלה צומן שם צריכים לגשמים בלחות הארץ ויעשו אחת זמן כאילו הוא שבעה במרחשון אם ישבו בגשמים מליד אחר איחור צומן לריך להחביב בחטניות כפי זה לפי שיש ארצות שאין מתחילין בהם בגשמים אלא מניסן ויש ארצות שיהיו בהם במרחשון כי ימות החמה אינם עוצים להם בגשמים אבל הם מאבדין וממתין ויחאך ישאלו אנשי הארצות האלו

והנה נראה פשוט דשאלת גשמים תלוי בשינוי מקומות צא"י צ"י במרחשון ובצבל צ"י יום אחר התקופה ובמקומות שהאקלים שלהם משונה משנים גם השאלה ומדחני חנינה ובגולה וכו' ולא כחב ובני בגולה עד ששים משמע להדיא דהמקום גורם ולא האדם דכל שהוא בגולה אפילו מצני בגולה וכן להיפוך כל שהוא צא"י אפילו אינו מצני א"י וכן יש לדקדק מלשון אבי העזרי שכתב דיחיד שאיחר חפלתו מן הלכור בחר לצור גריר שאין עושין שתי תורות הרי דאפילו בלוחו מקום והזמן כבר הגיע לכולם לשאול בשעת חפלתו מ"מ כיון שהליצור לא שאל עדיין גם הוא לא ישאל משום לא תתודדו אלא נגרר בחר הלכור והגם דהרש"ש ז"ל כחב דלא נהגו כמותו הכי פשוט דהרש"ש לא חלק עליו אלא לעיקר הדין דמחלק בין נפלה התקופה בשעות ציוס או בלילה ועי"ז פליג דלעולם מתחילין בלילה אבל בזה דינא דלא תתודדו לא מלינו דפליג עליו וכן מדיוק לשונו שכתב ולא נהגו כן אלא לעולם שואלין בחפלת ערבית של יום סי' מצויר דרק בזה פליג עליו, ויותר מפורש בדבר בשו"ת הרא"ש כלל ד' סי' י' אחר שהאריך הרבה בזה שמעתיא ששאלת הגשם תלוי במקומות לפי נרכס ורזה להנכיג במקומו לומר על ומער בין פסח לעשרה ולא הסכימו לו בני עדתו ולאחר שחזר בו כחב חו"ל גם אני חזרתי צי מלשאל בביהכ"ע שאני מחפול צו אע"פ שבייתי יכול לשאול אע"פ שאני יחיד כיון שזורך רבים הוא מ"מ לא רייתי לעשות אגודות אגודות ע"ש מצויר דכל שהליצור מתפללן אחת וכוא יתפלל כך אפילו לריך לה מ"מ הוי בכלל אגודות אגודות.

ולפי מש"כ הי' לריך במקומות שהאקלים שלהם משונה מא"י וגם מצבל לשאל עו"מ לפי הזמן הליך שלהם ובאמת כי רבינו הגדול הרא"ש ז"ל בתשובה הבי"ל האריך הרבה להקשות למד לא נהגו כן ואמאי אן גרידין בחר בני צבל הא לענין שאלה אין זה ענין כוונת לבני צבל או לבני א"י אלא תלוי בצרכי המקום וכחב דרשא בקלם מקומות נוכחין כותיה וישר בעיניו אמנם הרא"ש ז"ל צעמו כחב דלא קבלו ממנו דעתו וגם הבי"י כחב דלא כותיה ומיהו אן לדין עכ"פ הרווחנו צ"ח דאף דלא נהגו כהרש"ש מ"מ הרי בזה כ"ע לא פליגי דלריי במקום עיקר.

ובדרך אגב דע דהרש"ש שם הקשה דברי הרמז"ס אהרדי ממנו שכתב צפיה"מ בלחתי דבריו לעיל דכל מקום

ובדבר קושייתו צגמי סוכרין קייג דקאמד דכיע חיה לבי
דריא וכה ריע צכל כחורכ דרש צרנוי ומישעסא ולא

זכר כנראה דלא קיי"ל הכי (הגם דפוסק דדור האחרון בגרמ"ש פראנק אב"ד דירושנים עי"ק פסק צנחורים גם כזה שלא לשמור רק יום ראשון) ומיכו נחפיות ופסוקים כגון דנחנקו צו הפוסקים ולא כוח אלא מחוקן אחר חתימת הש"ס כיון שנהגו ככ"א לא לאמרו כזה שם ומחפנז עמכם נראה לנוכח כותיכו.

בכללי ופרטא עיין תוס' שביעית דף ד' ד"כ ר"ע ויד מלאכי צרבי ומיעוט ופרי"ח יו"ד סי' פ"ב וצ"ח מלא כרועים ולפי שאני ערוד בכלכל למעשה ובענייני ישיבה אין לי זמן להאריך בזה בעת.

ובזה הגני ידידו דשה"ט וי"ר שיזכה ללמוד תורה לשמה צלח ורכב על דבר אמת המברכו בברכת התורה בלב ונפש.

מגשה הקטן

סימן כ"ט

בן חז"ל הלומד בא"י כיצד יתנה באמירת ברוך ה' לעולם

ב"ה ע"ש"ק שופטים התשכ"ט ברוקלין ג"י יצ"א.
מע"כ הב' המופלא וכ"ר מר אלי משה קאפעל הי"ו.

אחדשה"ט.

מכתבו כיגעני בזמני ולא ידעתי אכנה מ"מ בדברי תורה שאל ואשיב לו כפי האפשר (א) בדבר שאלתו שרואה לעלות לארץ ישראל ללמוד תורה ונפשו שאלתו כזה מה לעשות בחפלה צריך ה' לעולם אמן ואמן ויראו עיניו בחפלה ערצית מאחר שבא"י אין אומרים אותו וכוא דעתו לחזור.

לפום ריכעא נראה דבא"י כלך אחר מנהג בני א"י ואין צריך לאמרו שהרי פסוקים אלו ראשי ישיבות שבבבל חקנום וומר ושלחו לבני א"י וקבעום וומר כצונו בשבלי כלקט וכחצ הצרכ"י סי' רל"ז אות ג' ודורות אחרונים בעלו מלאומרם (ר"ל בא"י) וכ"כ בהגהות כת"י להחמד לאצרכם על הלבוש וז"ל בכל א"י נהגו שלא לאומרם וכב"י סי' מ"ז הוצא במג"א שם סק"ח לא מנה צרכת יראו עיניו במאה צרכות שחייב אדם בכל יום והרב חפלה לדוד כתב שעפ"י האריז"ל אין לאומרם הציאם צ"ח ארץ חיים גם דעת הגר"א והגרש"ז שלא לאומרם אפילו בחו"ל ע"ש. ומיכו נראה דאף דאין בחו"ל נהגין לאמרו ועכ"פ ברוב מקומות נהגו כן מ"מ מי שהוא בא"י שכל המקום אינו אומר המחפלה עמכם נראה דלא יאמר ויחזיק מנהג המקום דכזה כמו אחרי דמר.

ומה שדייק כבודו דאכתי סמוך על שולחן אצוי הוא ונראה טונתו בזה להדגיש ולדמותו לוי"ע שני של גלויות דאפילו עלה לשם חייב לשמור וא"כ הכ"ה, לא דמי בני אהרדי דוי"ע שני של גלויות חייב הוא על כל העולם מי שהוא חוץ לא"י מכה דשלחו מחס האברו במנהג אבותיהם ואף דגם כזה נחלקו הפוסקים ולדעת החכ"ל ודעומיה אפילו בוי"ע שני של גלויות מי שהוא בא"י שומר רק יום אחד בזמן כצית מ"מ אכן לא קיי"ל הכי אצל צאמירת הפסוקים האלו דמחלוקת הפוסקים הוא אי לאומרם קול הוא. וכ"ש צנחורים דדעת הרבה פוסקים דלשולם דין א"י להם אפילו בדעתם לחזור דלכס אין אומרים דעתו לחזור עיין מה שכתב בבליקט סי' ס"ד ובשלמי חגיגה דף רל"ז ע"א אות ד' ובשרית שצ"י סי' ע"ט. ואף דאין גם

ולא מצעית המחפלה עם הציבור ולא יוכל להחפלה עם הציבור בשביל זה דודאי אינו אומר הפסוקים דברי מעיקר דינה אפילו בחו"ל אינו צריך לאומרו כן ואפילו שאל הצרכות גמי מעיקר דינה אינו אומר אלא מחפלה שמי"צ צניבור ואח"כ אומרם אלא דבעיקר החפלה צריך להשלים לאחר שמי"צ אם החפלה כה"ג מ"מ כזה נראה דאין צריך להשלים לאחר החפלה כיון דמנהג המקום שלא לאמרו ואפילו יוכל להקדים חפלתו באופן שיוכל להחפלה שמי"צ עם הציבור מ"מ אינו כדאי שלא להחפלה על הסדר ולכן לפענ"ד אין לאומרו וכן שמעתי שנהגין בא"י בצנחורים מחו"ל, ומורין כן כלכל למעשה.

ולא אכנה מעטיו מה שראיתי לידידי בגרמ"ש צ"ח בזה מה שדף ע"ה שכתב בשאלה כז' שאם יש צידו לאמרו קודם השמי"צ מועד ואם לאו יחפלה ואח"כ אחר השמי"צ יאמר הפסוקים אלו וכצ"ל לעלמו רח"י משרית האחרונים ז"ל מנן אשכנז שדרכו לומר כי"ח פסוקים ויראו עיניו גם במלאי שבת ויו"ט ותוכ"מ וכוהגים בנוסח ספרד אין אומרים אותו צ"י זמנים כללו וכתבו האחרונים דמי שמחפלה צ"י אשכנז צ"י זמנים כללו אלא מחפלה נוסח ספרד יחפלה נעלמו הפסוקים כללו ויראו עיניו קודם או אחר השמי"צ וא"כ ככ"ה כן הוא לדעתו ע"ש.

אמנם לאחר הסליחה לצדי לא כן ידמה ולא דמי בני אהרדי דבשלמא צ"י אשכנז שאל לצדי ספרד שחורויכו הם ממנהג חו"ל שנהגו לומר בכל השנה הם דברי צ"י האשכנזים וצ"י הספרדים והיינו הנוהגים במדת חסידות נוהגים לאמרו בכל השנה ורק צ"י זמנים כללו חולקים א"כ כיון דהוא קיבל גם צ"י זמנים כללו לומר דאי יעשה כמנהגו וקבלתו אצל כזה לא"י שמנהג המקום כלו שלא לאמרו צ"י אשכנזים וצ"י ספרדים וחסידים א"כ הוא שרואה לאמרו אין לו על מי לסמוך בא"י.

וממילא גם מה שפסק שם דבן חו"ל שהוא בא"י לא ירד לפני החיבה להחפלה ערצית צנחור ש"ל כיון להציבור מנהג אחר צאמירת י"ח פסוקים כללו צאמרת אין לדברים האלו מקור לאחר הסליחה מכבוד ידידי כג"ל ונפענ"ד אפילו בחו"ל לא נהגו כן בצקילות שנהגו שלא לאמר בני פסוקים כגון הנהגו ע"פ נוסח בגר"א והגרש"ז דכיון שהוא מחפלה לפני הציבור הוא גרר אחר הקהל וכ"ש בא"י ח"כ צ"ד.

דושה"ט בברכת כח"ט בלב ונפש.

מגשה הקטן

סימן ל'

מי שחובב לו אצבע האמה על ויזה ביום שבת ויפדו ח"י בריכות

ביה אור ליום ג' ט' אר"ב התשכ"ז ברוקלין נ"י יצ"א.
כהן שדעתו יפה ברא בחמה ומנפה היה הרה"ג וו"ח גר"ג
בגש"ק ובר כש"ת מהר"ר דוד הכהן ראובנברג שליט"א.

אחדש"ת,

בדבר שאלחו נמי שאלצב כאמכ שטורק עליו ג' כריכות
טאב לו ולא יכול לכוך עליו על איז אלצב יכוך.
כמ חיינו וזכר בגנע שדברו מכ בפוסקים וגם כי בלמה
חין אלו הכריכות לעיכוב עיין ש"ע סי' כ"ז ס"ה מ"מ כיון
דכינו בגדול האר"י ז"ל בטומות הדגיש על זה בזה"כ ענינים
ובכאים אחריו בעלי הקבלה עיין מהר"ן שפירא ומכרים
פאפיראש ולכן אצבר בס"ד, ונראה דכוך על האצב כשני
כיוון הסמוך לאגודל וכמעט נראה דכ"פ הקומן מנחות ל"ב
ע"כ אמר רב פפא גרדומי רצועה בשירות ובר וכמה
שיעוריהו אמר רמי בר חמא אמר ר"ל עד אלצב לרדכ.

והנה נחלקו רש"י וחוס' אלצב לרדכ איז כוא דרש"י פי
דכוא אלצב הסמוכ לאגודל עיין פ"א דיומא והחוס'
כציוו בשם הכרוך ודילמדנו בסוף זא אל פרשכ דלרדכ כוא
אלצב האמנעי פי אלצב הכרוכ וחינא בחוספתא אחכו
אלצב לרדכ ז' אלצב גדולכ של יומן וכן יסד הקליר ז"ל שקלים
וכן פי הרמב"ם ז"ל בפ"ה"מ ובספרו. וכ"כ בבב"ב ונחנחומא
פי' זא אמנכ כרע"ב פ"א דיומא מ"מ פי' כרש"י וכחכ כחיו"ע
דמכ שכריתו לרש"י לפרש דלרדכ כוא אלצב הסמוכ לאגודל
משום דכני איחא בגמ' מאי לרדכ לרדכ דוא מאי כוא גדול
וככין דכ"פ למאי כוא לרד ומשני לגודל ע"ש מה שפי' ע"פ
המפרשים. וז"ל דכ"ל לרש"י דש"ס דין חולק אחרש ילמדנו.
ולמען האמת כי גם החוס' מיוצין כ"א פ"א ד"כ אחד
כחכו ג"כ כרש"י דלרדכ כוא אלצב שאל לאגודל ע"ש ולפי'
אומר דודאי כוא דכוא ל"כ אלצב האמנעי יומא הכריכות
על אלצב הסמוך לאגודל שהוא בקרא לרדכ לשיטת רש"י
וכרע"ב דאף דקיי"ל כחכ פוסקים דלרדכ כיוון אלצב
האמנעי אכל כיון דכוא לו כוא אלצב ודאי דיכוך על אלצבו
כשני שהוא כוא בקרא לרדכ לשיטת רש"י וכרע"ב וכיון
דבגמ' כציוו אלצב לרדכ ועל הכרדכ כוא כורכ הכריכות
יכוך ע"ז שפ"ס נקרא לרדכ לשיטת רש"י וכרע"ב. וכ"ש
בחפלין דרש"י. ואף שרש"י פי' שם גרדומי רצועה דקאי
אשל ראש מ"מ לפי שיעותיו עכ"ל וז"ל זא שיעת רש"י וצור.

ומסברא אמרתי לפי' דקיי"ל שלש מכלכין דרך הגדול
באמנעי וכשני צימיו וזקטן בשמאלו וככא נמי
אלצב האמנעי שהוא בגדול שכולם טורק עליו וכשני לו
צימיו אכל אי"כ כוא לו בגדול נכנס בשני לו תחתיו וכיוון
הסמוך לאגודל ואח"כ אם ח"י כוא לו גם זה לא נכנס תחת
תחתיו ואם כוא לו גם זה לא נכנס לאגודל ואח"כ הקמנא
כנלפני'.

עוד י"ל לפי' שצור נזיקים למכרים פאפיראש בשם מהר"ן
שפירא דכשטורק רצועה על האצב האמנעי יאמר

פסוקים וארשתיך לי לעולם וגו' וידעת את ה' וסיים כ"מ
ולכן לריבך לאחר לביסר כג' כריכות מן האצב קודם שחלץ
התפילין של ראש לבטל הקידושין ע"ש מצואר דג' כריכות
הם צנחנות קידושין וארשתיך לי לעולם וידוע דמכנימו
בשעת קדושת הכלל פושטת אלצב הסמוך לאגודל לקבל
הטענת מכחן ולכן כל שאין יכול לכוך על האצב האמנעי
יעשה דומיא דכלל בקידושין באלצב הסמוך לאגודל לכיון
הקידושין ובג"ל ובראשון עיקר.
בברכת התורה בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן ל"א

לימוד זכות שהעולם אינו נזהרים מלהחזיר ג' פסיעות אחר
התפלה קודם שיתחיל השי"ע

י"ג לחדש הרחמים התש"ל ברוקלין נ"י יצ"א.
פתקא טבא וחיי אריכא למע"כ ידיד חוב"ב כש"ת הרב
מהר"ר מאיר בן הכהן ח"י.
אחדש"ת

ובדבר שאלחו אי יז איז לימוד זכות על כעולם
שנוכחים לאחר שמר"ע כשפוסעים כג' פסיעות
אחרים מיד ואין עומדין עד שהש"ל מחליל השמ"ע כזה לא
מלאכי לא טעם מספיק למכ עוצרין בשאט נפש על דין מפורש
בגמ' ופוסקים כמצואר בל"ח סי' קכ"ג וכעת חין הז"א לבר
אחר הספרים כי כוא גברא ערוד בערדות הזמן מ"מ כי
אפשר לומר מחרי טעמי חדא לפי' הב"י ד"א דכעין שש
פסיעות דכיון ג' לאחריו וג' בשונו למקומו וכחכ בל"ח
דמעטס זה קאמס מקפידים שלא יעצור אדם לפניכס בעוד
שעומדין במקום שפסע שלא יפסיק בין השש פסיעות, וכיון
דלכוד פעמים צנחי מדרשים ישנם עוצרים ושנים ואינם
מקפידין ועוצרין לפניכס ולכן ממכרין לחזור שיהי' להם
שכר שש פסיעות וכנס שפ"ז עוצרים על כ"א דאין לחזור עד
שיתחיל כש"ל עכ"פ וכבר כתב צמ"צ אות ח' דיש טעמים
כשרואים מי שרוא לבצור לפניכס הם ממכרים לחזור למקומם
קודם שיתחיל כש"ל בתפילה דכוא מעיקר הדין מ"מ שחורב
המנהג מכ שחזרין מיד.

איברא דלולי דמסתפינא כי נראה דכעוסים בלמה אינם
טועים כלל אלא עושים כהלכה זא ומה שטען במ"צ
דעוצרים שחזרים למקומם שהוא מעיקר הדין לא ס"ל כן
וכוא ד"כ"כ נחל צחר טעם דבר דלא יחזיר מיד שאם חזר מיד
דומה לחלמיד שפער מרבו ופסע לאחריו וחזר מיד שסופו
מוכית על תחילתו שלא פסע לאחריו כדי לבטל כוא עגוב
אכל כשממחין עד קדוש או לכ"פ עד תחלת כש"ל נראה נכל
שחזר כשגיל הקדוש ולכין למכ שיאמר כש"ל אלא דלפי' אומר
אני דכיון שהוא חזר כדי שלא יעצור עליו אדם בין כפסיעות
ג"כ נראה לכל שמה שהוא חזר כוא משום שלא יעצור בין

פסיושחיו וכביצ ודאי אין סופו מוכח על תחלתו שלא פסע לאחוריו כדי להפטר מרצו אדרבה מראש בזה שגם חזרוהו הוא לכבוד רבו, ופשוט דחלמי שפטר מרצו ופסע לאחוריו ומכבד את רבו וציונים רואה אדם מי שחלם לנצלו ורואה חיו מניח לו ולכן הוא ממחר ללאח או לחזור א' הוא מכבד רבו ולא ציון לרבו וא"כ הכי כן הוא ולפי' עלה לן צבחי נכסיות שלנו שרבים עוברים ושבים וכמעט א"ל לעמוד עד שמי' לכל אחד שלא יעבור בין ד' אמותיו ולכן ממחרים לחזור וכיון שגשחרצב המנהג כן נשאר כן ברוב צי"א.

שנית כי גרלפניד לפמי' לעיל אלא להוסיף בעצם ק"ח באופן אחר דהנה העטם למח שאסור לחזור הוא משום כבוד רבו והנה צימים הראשונים שהיו כולם עומדים במקומם וכהי מקום צביכמי' לכל אחד ואחד ה"א אפשר שכל הקהל פוסעים לאחוריהם ג' פסיושחיו ואכחי מקום רב נהגו אבל בעוניה שא"ל לכל אחד ואחד ליכנס צביכמי' והמקום דחוק ור' ואם כולם יפסיעו לאחוריהם ג' פסיושחיו לר' צימי' גדול מאוד כי הא גם הא א"ל ליכנס צ' פסיושחיו ואונם רחמנא פטרי ולא אמרו דלא יחזיר אלא כיכי דאפשר אצל כיכי דא"ל שאני והגע עמך אמו חלמיד הגפטר מפני רבו וישנם שם אלפים חלמידים דחוקים א' את א' ואין לו מקום לחלמיד ללאח כראונו וכוא מראש כבוד ופוסע לאחוריו ככל האפשר ואח"כ מיד חזר מפני הדחוק החלמידים והמקום ודאי אין א' פחיחא ככבוד לרבו וא"כ הכי כיון דצ"כ שלנו כיו דחוקים מאד וא"ל לכל אחד לעשות לו מקום ולכן נהגו לפסוע ולחזור מיד ואף דבאמת איתנייבו בני דיכולין להמחין מי' כבד נשחרצב המנהג כן וואלי משאם לא פלוג כבר כיון דאונם אינב, כן ה"א גלפניד ללמד זכות על אחגני' שומרי חורב ונאכרים ומדקדקים במלות ונבא לא מדקדקים וכשם שלמדחי עליהם זכות כן ילמדו עלינו זכות מן השמים. ומי'א ודאי מי שיכול לקיים כדינא לר' לקיים ככל דיני התורה וחכמים.

אלו דברי ידידו דושה"ט ושי' וי' שיוכה לישב על מי נח וללמוד תורה לשמה באות נפשו ונפש ידידו המברכו בברכת חג שמח ובפתקא טבא בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן ל"ב

לוי ת"ח וכהן ע"ה ואי מותר לו ליצוק מים לנשיאת כפים

ג' סיון התשכ"ז בג"י.

מע"כ ידיד האי צורב עוסק בחוקי חורב מופלא ומופלג וכר מזה"ר אברהם מייזלס די"ו.

אחדשה"ט ור'

ובדבר שאלתו אי שרי ליה לחי' לוי ליצוק מים על ידי כהן ע"ה לפני נשיאת כפים וכני'א בזה מחלוקת המג"א והפרי"ה דעת המג"א דכשכבן ע"ה צין כהנים ח"ה

לצוק גם על ידו אצל כשכבן בפני עולמו לא יצוק וכפרי"ה חולק בחרתו ל"מ ציחיד אלא אפילו עם ח"ה אסור ליצוק מים על ידי הע"ה וכני'א המהמ"ש וכן פסק באשל אברהם וא"כ לכאורה לדידכו שמעינן שם בחרתו ורוצא נגד המג"א ומי'הו לריבין אנו למשכין נפשינ דמנהג בעולם ליצוק אפילו על ידי כהן ע"ה אחד ואפילו יחידים ומקילים יותר אפילו מהמג"א.

רי"ל בזה צ"ע עמים או יאמר דצומן האז אין לנו דין ח"ה וגם כמעט ליכא כהן ע"ה ממש דכהני דידן העולים לדוכן כולם יודעים להחפלי עכ"פ וא"כ ליכא בזה דין זכ או יאמר לפמי' ר' נערנאלי גאון ז"ל והבאים אחריהם אבא דקיי"ל דאסור לקרא כהן ע"ה ראשון לפני ח"ה וצגמ איכא קללה ח"ו לח"ה שמניח ע"ה לעלות ראשון מי' כחז הגאון וכי' אן קיי"ל דצומן האז נאכגיס לקרות אפילו כהן ע"ה לעולם ראשון מפני המחלוקת וא"כ הכי' נשאלות כפים נכגו כן שלא לבא לידי מחלוקת וגדול השלום שדוחק מצ מצאחי בערוך השלחן שכחז טעם א'. ולעטם הראשון שכחצתי אס ימלא ע"ה ממש יאסר ולעטם השני ל"ש כמזכר.

בברכת התורה בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן ל"ג

אסור קריאה בציבור בימים שלא תקנו חז"ל

י"ד סיון התש"ל בג"י יצ"א.

מע"כ ידידי הרה"ג ג"א ור"ח ג"ו א"א וכו' כש"ת מזה"ר נתן צבי פרידמן שליט"א רב בבני ברק יצ"א.

אחדשכת"ר

ומה שהעיר בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ד צסי' י"ג דנשאלתי אי מותר לקרא בתורה ביום שלא חקנו קריאה וכי'א כחז ח"ל לא אבין השאלה בלא י' מזה לקרא בתורה שבכתב כמי' גמ קדושין דף י' שליש במקרא וקיי"ל (גיטין ס') דברים שבכתב אי איתא רשאי לאומרם בע"פ וקיי"ל אן כותבין התורה פרשיות א"כ כשאדם רואה לקיים שליש במקרא ע"כ לר' להוילא ס"ת ולקרא ע"כ.

ולאחר הסליחה מכי'א דבריו תמוהים מאד דמי' דמי' שרואה לקיים שליש במקרא ע"כ לר' להוילא ס"ת ולקרא בזה ואי לא לא מקיים שליש במקרא ח"ו לומר כן וממקומו הוא מופרך דכרי ר"ת בחוס' שם ס"ל דאן סמכין אגמ סוכדרי' כ"ד צבל צלול במקרא במשנה וצגמ דגמרת צבל צלול מכלם ולשיטתו הא"ך יולא צבצלי במה שצולל מקרא צו וכלא לר' ללמוד מקרא מס"ת.

שנית נראה דצגמ (גיטין ס') שאין עלה כחיר איכפא שמעינן מניה דאמרינן שם רבב ורצ יוסף דאמרי

תחייבוהו אין קורין בחימשים מפני כבוד הכבוד ופרש"י יש שכותבין להם חמשה חומשים כל חומש שלם לעצמו והרמב"ם פ"ז מהס"ט הי"ד כתב מותר לכתוב החורב כל חומש וחומש בפני עצמו ואין צדק קדושה ס"ט אבל לא יכתוב מגילה בפני עצמה שיכיר זה פרשיות ואין כותבין מגילה לחינוך להחמיר שם ואם דעמו להשלים עליה חומש מותר וכתב הכי"מ שם דר"אית הרמב"ם מדאמר רבה ור' יוסף דאין קורין בחומשין מפני כבוד הליבור ע"כ דמותר לכותבין דאלי"כ כליל דאסור לכותבין וכ"ש דאין קורין בהן, ועוד דגרסינן דספר אפטרחה אין קורין בו בשבת דלא ניתן לכתב פ"י שאין כותבין אלא ספר שלם ואם איחא דחומשים אסור לכתוב כליל דאין קורין בחומשים דלא ניתנו לכתב ועוד דאיבעיא אמר"ה אי כותבין מגילה לחינוך משמע דחומשין ודאי ניתנו לכתב ועיין טור יו"ד ס' רפ"ב וברמ"א שם. ומבואר עכ"פ דכותבין חומשים בפני עצמם וא"כ פשוט דיכול לקיים בהם שלוש במקרא דדוקא בליבור אין קורין בהם אבל יחיד כותב לעצמו וקורא בהם.

ועוד זו שלשה דאפילו לשיטת תמ"ר אי"א להעמיד דבריו דבמאי קמיידי אי בזמן האז הכי אינן לן חומשים נדפסים בדפוס על נייר ויואל זה לימוד החורב לכ"ע ואין בהם משום דברים שכתב אי אחת רשאי לאוממן בע"פ ואי בזמן הגמ' הכי בזמנא ג"כ היו כותבין להם חומשים מיוחדים ללמוד כלומר אפילו נימא דאין כותבין חומש בפני עצמו אלא כל החורב כולו יחד דחורה תחומה נחכה מ"מ היו כותבין לעצמם כל החורב כולו על הקף שלא לשם קדושה ס"ט וא"כ ה"י דרכם נקדש שבו כותבים ס"ט מיוחדת לשם קדושה ס"ט וכן היו קורין בליבור וביו כותבין כל אחד לעצמו ס"ט אחת הנקרא חומש וכן היו לומדין חורב ואותו החומש ג"כ ה"י נכתב ונגלל כס"ט אלא שאין בו קדושה ס"ט וקדושתו נשאר ספרים ודבר זה מבואר בגמ' ב"ב (י"ג י"ד) וברמב"ם פ"ז מהס"ט ה"ט ג"כ שיש בו חורב נביאים וכתובים אין קדושתו כקדושת ס"ט אלא כחומש מן החומשים ע"ש וא"כ פשוט דיכול ללמוד מספר האז ואין זה בגדר קריאת החורב ואינו יואל זו קריאת החורב. ואומר אני דאדרבה מדראינו שבו כותבין להם חומשים מיוחדים ללמוד בהם משמע דס"ט שכתבו לשם קדושה ס"ט לא היו נומדים מהם סהם לשם לימוד גם בזמן הגמ' דאלי"כ למד להם חומשים.

ומ"ש כ"ג שכן נהגו לעבור הפרש שמו"ת בספר חורב אין מזה ראי' לכתוב דבריו ודאי ציחיד לעבור הפרש שמו"ת שהוא בחור תקון חז"ל אין בזה חשש כי אין זה מנגד לשים תקנה חז"ל ולא דמי ללימוד החורב וכ"ש לקריאת החורב בליבור כמובן אלא דמ"מ גם בזה לא נהגו אלא גדולי הדור ולא כל אדם דברו ולא כל הרואה ליעול אח השם יבא ייעול ואולי באמת מפני עצם זה שאמרתיו דגם בזמן הגמ' היה להם חומשים מיוחדים ללימוד ולכן נמנעו מלעבור גם שמו"ת בס"ט ורק גדולי הדור שידעו לשמור על קדושתה וכולי כ"א ואולי.

ומ"ש דקורין פרשת הגשיו בחורב ללא פקפוק דבר זה לריק עיין ק"ת ולפוס ריכע"א מראה ראי' לדבריו אמנם לאחר העיין גם מה אין כאן ראי' חדא דהרי הקוראים

בפרשת גשיו בס"ט אינו קורא פרשת השבוע ואינו קורא לשם קריאת החורב, והשגית והוא בעיקר דהקורא בנשיא אין כאן עולים לחורב כסדר קריאת החורב אלא אחד מו"ת הס"ט וקורא והליבור שומעין וכו"כ כיון שאין כאן לא בסדר השבוע ולא סדר הקריאה אין זה בכלל קורא בחורב אלא כלומר פני הליבור מס"ט ואף שלא נובגין ללמוד מס"ט אף בליבור מ"מ ראו בזה מק"ת מגאוני אבותינו ז"ל להכניג קריאת הגשיו לזכות הרבים ובאמת כי מה שכתב שקוראין ללא פקפוק באמת היו מפקפקין גדולים גם בזה אלא דהנכונים לקראת יש להם על מה לסמוך וכמ"ש. אבל מ"מ אין מה ראי' לקרא בליבור בחורב ביום שאין זו קריאת החורב לשם קריאת החורב וזה ג"כ לפענ"ד פשוט.

ומה שיש לעיין הוא ממה שנהגו בליל ס"ט לקרא בליבור ובצרכה אף שלא היה זה בכלל החיקון ומינה ה"י לכתוב ק"ת ראי' דיכולין הליבור לקרא אף ביום שאין בו קריאת החורב ואפילו בצרכה אבל האמת יורה דרכו דבש"ט כמה דברים הקילו בקריאת החורב מה שאסרו בכל השנה וכלל נהגו לכתוב הקוראים מה שאנו אוסרים כל השנה כולו ועיין שו"ת גינת וורדים הספרדי אי"ה כלל ב' ס"י כ"ב ובצ"ח"כ אי"ה ס"י חר"ט פ"ק ב' ל"א עליו ונדולה מזו מבואר בירושלמי דבש"ט מותר לעלות לכמה אנשים לחורב בפעם אחת וכולם מצרכים בפעם אחת וכמנ"ל בכו"ה ש"ט חלק ע"ז אבל בא"ר מיישב דבריהם ואינו ראייתי עוד ביו"כ"כ פה מאנשי יע"א ורוסענלאנד שכן נהגו ובעלתי כמנהג ג"כ ובאמת כמה דיו נשפטה בזהר זה של קריאת החורב בש"ט בלילה וכמעט בכל מקומות אשכנז לא נהגו בקריאה זו אלא שברמ"א ז"ל בעיד לנו שהמנהג לקראת וכן ה"י מנהג בריסק דלינ"א שהיה ביה"ח פיר ואם בישראל מימים הראשונים שידוע ש"ס המקובל דהרא"ש ז"ל דרש שם דרך עצרו שם וגם מנהג הגר"א ז"ל ה"י לקרא בחורב

ול"א אכחד מעיני מה שפלה במתשכחי ברכורי דברים דאולי יומא קברים והוא דביום ש"ט שחקנו חז"ל קריאת החורב כל היום שהוא מוכשר לקריאת החורב אלא שאין קורין אלא בזמן התפלה מפני כבוד הליבור או מפני ערחת הליבור שלא ילעונו לאוספס ולכן חקנו עיקר קריאת החורב ביום ובשעת התפלה ועיין דגמיר אי"ה ס"י ק"ג א"ס ביע"ל שבת שחרית הקריאה ובמנחה מלא מנוחה א"ס יש פנאי לקרות כל הסדרה וז' גברי יקראו במנחה כי כל יום השבת הוא זמן הקריאה אבל א"ס גם במנחה לא ה"י פנאי לא יקראו בבז"ה כל הסדרה משבת שעבר משום דיעול מלאכה נעם אלא יקראו לשבת הבאה ע"ש מבואר דשבת כל היום הוא יום הקריאה וכן בבז"ה אלא דבבז"ה לא חקנו מפני דיעול מלאכה וא"כ י"ל דכל היום גם הלילה בכלל לענין עיקר דין קריאת החורב כיון שזו ביום חקנו אלא דבלייל אין קוראין משום ערחת דליבור ולכן בש"ט כיון ששומחים בחורב שצרכו אפיקר דינא ולי"ט.

בברכת התורה ללומדיה בלב ונפש.

סימן ל"ד

ישנן שאין להם בעל קורא לקרות כל הפרשה או יכולין לקרות רק כ"א פסוקים והשאר מתוך החומש

ב"ה כ"ז שבט התשכ"ב ברוקלין ג"י יצ"א.

כבוד הרה"ג ורח"ג נר"ג א"א עוסק בצרכי ציבור ג"א פ"ה
וכר' מהר"ר שמואל פסח באנאמילפקי שליט"א שד"ר
מליובאוויטש.

והרמב"ם פ"ג מהל' חפלה כ"א כחז משב רבינו חיקן
לכם לישראל שיכו קורין בחורב צרכים בשבת
ובשני ובחמישי בשחרית וכו' ועזרל חיקן שיכו קורין כן
במנחה בכל שבת משום יושבי קרמח וגם הוא חיקן שיכו
קורין בשני ובחמישי שלשה בני אדם ולא יקראו פחות מעשרה
פסוקים פ"ב ומפסקות הדברים נראה שהשי"ם בבלי חולק
אשי"ם ירושלמי וכן נראה דעת רוב הפוסקים דמבבלי נראה
דקריאת צריח עזרל חיקן ובשי"ם דילן מסיק דרק כוסיק
אתקנת משב צרכי ובמקום אחר הארכתי ליישב שי"ם דילן ע"ס
הירושלמי ואין כאן מקומו.

ג) וגם נראה פשוט מרוב הפוסקים דמנין הקוראים בשבת
ויו"ט היינו שבת ז' ויו"ט ו' וצו"ע ה' וכו' נמי
מחקת משב הם וראיה לדבריהם מדמשני בגמ' צ"ק לענין
חקנת עזרל צריח מעיקרל חקנו חד גברל חלחל פסוקי או
נמי חלחל גברי חלחל פסוקי, ומשנה לא מצינו לחי' השי"ם
דמעיקרל חקנו חלחל גברי חלחל פסוקי וא"כ אפילו בשני
וחמישי לא הוסיף עזרל גברי ולעולם לענין מנין אנשים חקנת
משב הוא כ"ש דלמנין שבת מחקנת משב דאלי"כ כ"כ אומר
עזרל חיקן גברי אלל אפילו לבחי' דמעיקרל חיקנו חד גברל
ועזרל חיקן חלחל נמאל דעל כוספת של גברי קורל לו עזרל
חיקן ואם י"מל דמשה לא חיקן רק אחד ועזרל כוסיק ז'
קוראים וכן שאר הקוראים גם בשבת ויו"ט שחרית כולל
ג"כ עזרל חיקן על כן פשוט דבשחרית משב חיקן גם מנין
הקוראים וזה נראה ראיה במג"א ארי"ה סי' קל"ה למעין שם
וכן נראה משמעות הרמב"ם ז"ל ומוכן ג"כ לשון הרב ז"ל
בשי"ם סי' רפ"ג שכתב כבר נחבאר שמשב רבינו חיקן לכם
לישראל שיכו קורין בסי"ת חמשה גברי צו"ע ושם צרי"כ
ז' בשבת דלכאורה לא מצינו מפורש דגם מנין הקוראים משב
חיקן וע"כ כ"ל.

א"ל שמהל' בקריה ספר למאורי מאמר ה' חלק א' שכתב
בשם י"מ דצריך לקרות עכ"פ אחד גדול בין כ"ז קוראים
ז"ל וי"מ דמ"מ צריך לקרות אחד גדול והואיל וקורא אחד כבר
שלמה חקנת משב רבינו ואין צריך עוד קריאה אלל מחקנת
עזרל וכו' משמע דס"ל בלחמ דחקנת משב לא ה"חב אלל
לאחד וזהו קריאים וכן השאר צו"ע לא ה"ו אלל מחקנת
עזרל, וקנת משמע כן לכאורה מפרשי מגילה שכתב דשבעה
קוראים נגד שבעה רואי פני המלך שנאחשורוש ועיין חו"ב
שם ד"ה שבעה מה שכתב עליו.

ד) ומעתה לריבין אנו לבאר נוסח וסדר הקריאה ונבאר
קירליון וז"ל חיקן וכו' ונבאר צמ' מגילה כ"ט פ"ג
בשלמל למיד כי תשא היינו דמחרמי צבא"ה זימנל אלל למיד
לו את קרבני מי מחרמי צבא"ה זימנל אין לבני מערבא דמסקי
לאורייתא בחלת שנין. נראה לכאורה דסדר הקריאה לאו
מחקנת משב הוא לקרא כל הסדרה דאלי"כ חקש לבד לבני
מערבא האיד חלקו בסדרה לגי' שצו"ע וכן ראתי עוד לאחד
מן האחרונים שכתב ראי' דע"כ לא חקן משב לקרות בסדרה
שברי עד לאחר פטירת משב לא ה"חב הכתוב שלמה ולא ה"ו
יכול לחקן וי"ל דחלו' צ"כ אי תורה מצינל מצינל ניה"ל או
חתומל ויחמל.

ה) אחדשת"ר יקרת מכתבו מכ"ד שבת בגיעני לכתן
וחוכו רלף שאלת חכם חסודל שלמה
ארוכה וסדורה מה שזדמן לו בחור שד"ר מביק אדמיר
בגביק אדמיר מליובאוויטש וזה צקין בעבר בלי
„בארבאלדס" שממלחם שם ע"י משפחות מנדחי אהבתי
ופעל לטובל למול ח"י ילדים שהיו שם שלא היו נמולים ואשרי
לו שזכה לזכות הדכים.

ועכשיו נפשו בשאלתו היות שאין להם שם בעל קורא לתורה
רק איש אחד חולה עינים ל"ש יקשה לו לקרות מתוך
הספר תורה כל הסדרה (מה שממילא אין קוראים שם רק
כשיש צד מלח וציימים נוראים) ולפי שהצפיק בג"ל קשה לו
לקרות המליא לעצמו והבחי' שמוציאים סי"ת ומניחים אותה
על השלחן (לא צדק אם פותחין אותה או מכורך) ועל הסי"ת
מניח לו חומש והעולה לתורה מנשק בסי"ת ומצדק צרכה
התורה לפניו ויקורל קורל לו מחוך החומש ולא מחוך הסי"ת
ואח"כ מצדק לאחריה בכל צ"ס ומלכות וכשנחודע לו נכת"ר
ממנהג הרע הזה בסביר להצפיק שאסור לעשות כן והצטית
לו שמהיום והלאה ציימים נוראים יקרא הכל מהסי"ת כיון
שהקריאה קצרה צו"ע אלל בכל השנה אם ילערך לקרות כגון
לבר מלח אינו יכול לקרות כל הפרשה מחוך הסי"ת כי ארוכה
הוא. ועשה קבל ממנו מחכב היות שצדור אח"כ שנועות
יתקיים שם צד מלח ושואל הצפיק כדת מה לעשות שיוכל
לקרא באופן שאח"כ יוכל הצטי"מ לקרות בהפעולה ע"ס
בצרכות.

ומאחר שכי"ת נגד צמיה ענינים חשובים ראוי לדון בכל
אחד מהם ומחוסר זמן אני, לכן נבאר רק הצריך
וממילא נעיר גם על דברי כ"ח כפי אשר יורונו מן השמים.

ז) גרסינן בירושלמי מגילה פ"ד כ"א משב החקן את
ישראל שיכו קורין בחורב בשבתות וציימים
עונים ובראשי חדשים ובחולו של מועד שנאמר וידבר משב את
מועדי ה' אל בני ישראל עזרל החקן לישראל שיכו קורין בחורב
בשני ובחמישי ובשבת במנחה וכו'. ובשי"ם בבלי צ"ק פ"ג פריך
ושיכו קורין צריח עזרל חיקן וזה מעיקרל כוכ מיתקנת
וכר' מעיקרל חיקנו חד גברל חלחל פסוקי או נמי חלחל
גברי חלחל פסוקי וכו' אחל הוא חיקן חלחל גברי ועשרה
פסוקי פ"ב ועיין ר"י"ק שם במקומו והמג"א צ"כ קל"ה חמה
ארי"ק ז"ל מפ"ד דמגילה וכבר בערתי עליו מדברי כרי"ק
בצ"ק כ"ל.

מתחילין בשבת שאחר חג הסוכות וקורין בסדר בראשית בשני
אלה חולדות וכו' עד שגומרין את החורה בחג הסוכות
דהרמב"ם קאי אמוכב שזכרנו להשלים בכל שנה ושנה כמנהגינו
כמו שכתב דמנהג להשלים משנה לאחר חג הסוכות וסדר זה
הוא דס"ל להרמב"ם דהוא ממנהג הפשוט אבל לקרות כל
הסדר מודה דהוא מחקת משנה רבינו וכדעת הזוה"ק
והפוסקים דמותיה.

ובזה מיושב לשון הא"י כהל' שבת ס"ה מ"ה שכתב לפי כי
מימות משנה רבינו נתקן לקרות החורה בפרשיותיו בכל
שנה וכו' להשיג לעם מלות וחוקים ואין לך לומר כיון
שעבר זמן קריאתה הלכה לה אחת פרשה לפי כי אין קבע
בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו חו' בשבת זו אלא כי כן
נסדרו הפרשיות וכו' ונראה כוננו מפורש לומר דעיקר קריאת
כל הפרשה נתקן ע"י משנה רבינו אלא איזה פרשה לקרות
באיזה שבת לא נקבע ממנהג רבינו וזה לפענ"ד ברור בפירושו.
יבא שכתב כח"ר דה"א מסופק אם יש קבע בפרשיות לקרות
כל הפרשה לדעתו אין בזה ספק לה"א וספקו הוא רק בקביעת
איזה פרשה לאותו שבת ובזה מסתפק ובאמת כי לכאורה
ראוי דחקת עזרא הוא מגמ' מגילה ה"ל שחקן לקרות הקללות
קודם וי"ל דה"א יפרש דחקת עזרא ג"כ לא הייתה על כל
הסדרות מתי שיקראו אלא שיקראו הקללות בזמנים כללו
יהמנהג ממילא נשחרב מיתות הנביאים כן ובזה אחי שפיר
לשון הרמב"ם מנהג הפשוט ודו"ק.

(ה) והנה עד כה דברנו ליישב שיטת הפוסקים דמחקת
משנה לקרות כל הסדר אמנם אפילו להני פוסקים
דס"ל דלא היה מחקת משנה לקרות כל הסדר עכ"פ מחקת
עזרא או מזמן עזרא וקודם לו כבר קראו כל החורה בשנה
אחת וקראו סדרה לשבוע וכו' מבורר בגמ' מגילה כ"ע
בבבא למ"ד כי תשא היינו דמחרמי בבבא זימנא פרש"י
בבבא זימנא באותו פרק של אדר אלא למ"ד לו את קרבני מי
מחרמי פרש"י והלא בפרשה פנחס הוא שהוא סמוכב נחדש
אז ע"כ ומשני לבני מערבא נראה פשוט דכבר היה המנהג
פשוט אז בנייהם לפי הסדרות עד שמחמה הכנה הא לא
מחרמי כן.

וכן ראיתי במאירי בקריית ספר מאמר כי ח"א ח"ל שנינו
בפ"א של ברכות (דף ח') לעולם ישלים אדם פרשיותיו
עם הליבור שנים מקרא ואחד תרגום וכו' כלומר שיקרא בביתו
בכל שבת ושבט הפרשה הנקראת בליבור ויוסף בביתו שיקרא
ב' מקרא וא' תרגום וענין השלמה זו פירושו שיסדר בדרך
קריאת הליבור עד שישלים כל החורה משנה לשנה משנה שאחר
החג שמחילין בם בראשית עד סוף החג שמסיימין בחא"ת
הברכה הא למדה שמנהג קדום היה אלס להשלים כל החורה
משנה לשנה ולא סוף דבר דימי רבותיו ז"ל אלא אף בזמן
הנביאים עיי' שהרי שנינו במגילה פ' בני העיר עזרא חוקן
להם וכו' הא למדה שאף בזמן הנביאים היו משלימין כל
החורה בכל שנה ושנה ע"כ.

הירצא לן מדברינו דבין שהוא מחקת משנה או מחקת ומנהג
הנביאים מ"מ כן נתקנה ונסדר לקרות כל הפרשה

אמנם דעת כמה פוסקים ראשונים ואחרונים דמחקת משנה
גם לקרות כל הסדרה ועל כולם דעת הזוה"ק צ"ל
ויקרא מוצא במג"א ס"ה רפ"ב חסור למאן דקרי באורייתא
למיפסק בפרשה או אפילו מלה חדא אלא באתר דפסק משנה
נרשחא לעמא לאשלמא יפסקו ולא יפסקו מלין דשבתא אחרת
בשבתא דא וכו' ומבורר מזוה"ק דמחקת משנה הוא לקרות
כל הסדרה ולא להפסיק במקום אחר ולשון העב"ש רס"י
צפ"ב וכבר נתבאר בר"ש ס"ה קל"ה דמשנה רבינו חוקן לישראל
לקרות כל סדרה וסדרה בשבת שלה וחלילה להחליף סדרה זו
באחרת וכו' ע"ש וכת"ר הביאם במכאבז.

הן אחת דבס"י יש שכתב דיו קרה"ת ס"ו פי' דדברי הזוה"ר
קאי אחלוקת הפרשיות באמצע הסדרה כגון שני שלישי
ורביעי המסיימן בפרשיות אבל כבר תמכו עליו האחרונים
ז"ל דודאי סימני הפרשיות אין לו שום מקור בראשונים
יבפוסקים ר"ל הסימנים שרשמו שני ושלוש וכו' וזה פשוט.
ולפי דעת הזוה"ק והני פוסקים ז"ל דבאמת מנהג דבני
מערבא לאו מנהגא הוא וכמו דאין קו"ל באמת ומנהג כל
ישראל להשלים בכל שנה וקצת יש לומר דבני מערבי הנהגו כן
כעין הא דמאנו בירושלמי פ"א דפריך ור"ג לא קודם
לאשחא הוה ומשני ר"י בר זון בשם ר' לוי כן הייתה הלכה בידם
ושכחו ועמדו השגיים והסכימו על דעת הראשונים ללמדך
שכל דבר שנותנים צ"ד נפשם עליו מחקיים כמה שנאמר למשה
מסיני ועיין משנה הלכות בחובות ס"ה קמ"ב כן ז"ל לפי דעת
הזוה"ק כמובן ובה קושית שניה שעד שלא מח משנה רבינו
לא הייתה חורה שלמה נמי לא קשה ד"ל דחוקן הכל כאשר
קבל או לפני מיהו זה פשוט.

אלא שקלה ל"ע ממה שאמרנו במגילה ל"א ע"כ עזרא חוקן
להם לישראל שיהיו קורין קללות בנחמ"כ קודם עזרה
ושבמשה חורה קודם ר"ה מ"ע אמר אב"י ואיתמא ר"ל כדי
שחלה השנה וקללותיה משמע דמחקת עזרא הוא ולא מחקת
משנה וגם קשה מה שכתב ח"ר דמשמעת לשון הרמב"ם
שכתב המנהג הפשוט בכל ישראל שמלימין את החורה בשנה
אחת משמע דלאו מחקת משנה הוא.

וְצ'פ'ענ"ד לומר סדרה ישראל לדעת הזוה"ר דודאי משנה
חוקן להם לישראל שיקראו כל הסדרה בכל שבת
אלא שהרי איכא בחורה י"ד סדרות ובשנה פשוט ליכא אלא
ר"ג שבתות לצד ימי יי"ע שחלו בשבת דאז קורין מענינא
דיומא נמלא כמה סידרות נוספות ובשנה מערבא נחוספו
השבתות ובשנה הסדר משנה לשנה והנה משנה חקן להם
שיקראו סדרה שלמה אבל לא חוקן על סדר וזה עזרא
וחוקן שיקראו לפי סדר שאנחנו קורין וחוקן שיקראו שתי
סדרות יחד כשנ"ץ כדי שיבא לקרות קללות בנחמ"כ קודם עזרה
ושבמשה חורה קודם ר"ה ושיחילו לקרות החורה בשבת
אח"י החג והכל כמו שאנחנו נוהגים, ולפי סדר זה או אחי שפיר
דברי הזוה"ק והאחרונים דודאי משנה חוקן להם שיקראו כל
הסדרה אבל לפי חוקן משנה היה עולה לפעמים קריאת הקללות
שצריך לאחר ר"ה וכדומה וגם לא היה עולה כמנהגינו ואחא
עזרא וחוקן הכל כמנהגינו.

ובזה אחי שפיר קושינו ג"כ מדברי הרמב"ם שכתב מנהג
הפשוט בכל ישראל שמלימין את החורה בשנה אחת

דמה שכתבו כ"א פסוקים לא כתבו רק מעיקר החקק אבל לפי מה שאין השחא קיימין מודק דלא ילא כ"א פסוקים.

שנית י"ל כפי שהביא מפמ"ג בסי' קל"ז במש"ז סק"ז דנונה החוס' לפי דעת בני מערבא דמחלקין בסודרא לגי שציעות כתבו אבל לדידן לא קיי"ג כן ולריך דוקא כל הסדרה וממילא לא קשיא מיד.

ועוד זו שלישיה ד"ל דהחוס' לא ס"ל לפסוק כהחוספחא דבליכא אלא אחד שיכול לקרות עומד וקורא ומצדד ואחר וקורא עד שישראל מניין כל הקרואים וזה לא ניחא לכו דא אלא ס"ל דבשנה לריך עכ"פ לקרות לשבעה בנ"א כ"א פסוקים ג' פסוקים לכל חד וחד והשאר יקרא הכע"ק בעלמא אבל לא סגי בקריאת אחד.

ועל ארבעה לו אשיבנו דנראה לפענ"ד לומר פ"י חדש דבדרי בחוס' ז"ל וכו' דנראה כוונה החוס' דקאי שם אדנעיל מיניה דמייירי בקריאת בעטות וכו' בחזן שטעב וגמר כל הסדר של שנה יחזור ויקרא השביעי והכ"ז מייירי בעטות ששנה במנין ואח"כ כתבו וכן אם הוא יו"ט וקרא כל במנין שבו לריך ושנה לקרות בחזנה היום לריך לחזור ולקרות כרי שפירשו בעטב ושנה בענין הקריאת וחזנה היום ועתה צא לפרש עוד בחזן שטעב או שנה וקרא כל הפרשה לעלמו ושמעו כל הקהל קריאת כל הפרשה לריך לחזור ולקרות לפחות כ"א פסוקים לז' בני אדם ואם לא קרא לא ילא ידי הקריאת אף שקרא כל הסדרה כולה והחוס' מייירי ג"כ שכבר קרא הפרשה כולה אלא שלא קרא ז' קרואים אבל כידי דלא קרא כל הפרשה אפילו קרא ז"ק כ"א פסוקים לא ילא דחרווייכו בני ז"ק וכל הסדרה.

והבי פ"י ובשנה לא יקרא פחות מכ"א פסוקים לשבעה בנ"א וכו' ואם שנה ולא קרא כל כך יחזור ויקרא וזהו אם שנה ולא קרא כ"כ שסיימו דבדריכו אין לו מוזן לכאורה אבל לפמ"ש כוונתם צרור דאף שקרא כל הפרשה אלא ששנה ולא קרא כל כך יחזור ויקרא לשבעה בני אדם ואח"כ שפיר המשך החוס' עם דלעיל מיני' ועם סיום דבדריכו דלעיל מיניה דברו כידי דעטב וגמר הסדר ושנה לקרות מפעור ואח"כ כתבו כידי דעטב בחזנה היום וקראו במנין ושוב כיכא דעטב במנין הקרואים וקרא כל חזנה היום אלא ששנה במנין הקרואים דגם כ"ג לריך לחזור ולקרות אלא שכ"ג סגי כ"א פסוקים לז' אנשים.

ולפי שפי' זה חדש הוא אביא ראי' לדברי ממס' סופרים הובא ב"ז כ"י שנה ס"י מ"ד ב"ז ח"ל ובמס' סופרים פ' הקורא בחורה (כל' ד) מסיק בחזן שבו קורא בחורה בשנה פחות משבע קריאות ושנה קסבר שקראו ששנה יחזור ויקרא וימלא שבע קריאות ויפער שמיני ובלבד שיהיה בסדר עשרים וא' פסוקים ליתן לכל קורא וקורא שלש שלש ואם פחות יוסיף על הסדר כה' מפרש אחרת ואם היתה הפרשה של ארבע וחמשה פסוקים קורא אח' כולה אבל פרשה של שש פסוקים קורא ומפסיק לפי שיש צד שיעור שני קריאות ואם קרא צ"י וכו' ובמנחה בשנה ובמנחה של יו"ט

ר"ל הסדרה בכל השבוע ושנוע וממילא מה שראה כח"ר לאמור במכתבו דמאחר דאל על הקהל כ"ל לקרות מחקתא משה רק שאין להם מי שיועץ לקרוא כל הפרשה אולי יש להם לחקן קריאת של כ"א פסוקים ולקרות ז' קרואים וללא ידי חקתא משה ח"ו נעשות כן דלא מציעא למיד דכל הפרשה מחקתא משה הוא ח"כ לא הועיל כלום אלא אפילו נמיד מחקתא עזרא הוא עכ"פ חקתא קדמוניות הוא ומן יכין ומי גדול לחקן שיואלים בקריאת החורה כ"א פסוקים נגד חקתא ומנהג ישראל, יבגע עתה צב"ה שלד"ה מחקתא משה ליכא אלא או חלחא גברי וחלחא פסוקי או חד גברא וחלחא פסוקי ואם יש מי שאינו יכול לקרות צב"ה רק חלחא גברי וחנחא פסוקי או חד גברי וחלחא פסוקי ודאי דלא ילא ידי חזנה הקריאת ועשה צרכה לבעלה שהרי מחקתא עזרא לקרוא עשרה פסוקים וחלחא גברי וא"כ הכא נמי אפילו ימא דמחקתא עזרא הוא או בקרוב לו מ"מ כיון שכבר נחקתא לקרות כל הסדרה אינו יולא בפחות מזה.

עוד נראה ראי' מהא דקו"ל בש"ע א"ח ס"י קל' וס"י רפ"ז בקרא הפרשה בחפלה שחית בשנה ודילג פסוק אחד חזר וקורא הוא ושנים עמו אפילו הפעור והחפלה מוסף חזר וקורא וכתב המג"א ושאר פוסקים דכ"ה חיצה אחת ופסוק אחד לאו דוקא אלא שדיבר הכתוב בזה כרי דאפילו אם חסר חיצה אחת לא ילא ידי חזנה מה שחקנו לנו חז"ל וכ"ש צאם לא קרא לכתלה רק כ"א פסוקים כמובן.

(ו) **והא** ראי' שהביא כח"ר מבני מערבא דפסקו לאורייתא בחלח שנין פשוט דאינו ראי' כלום ואדרבה ראי' להיפוך שהרי כל הפוסקים פסקו דלא קיי"ל כן אלא מחזיבין להשלים בכל השנה, וגם הא דבבבא מירושלמי מגילה פ"ד ה"ג שבעה יודעין ג"ע כלהון קראי י"ל צ"י אפ"י או דהירושלמי לשיטת בני מערבא נאמרה ולאו להכחא הוא ובאמח מהעור וש"ע ושאר פוסקים נראה דלא פסקו הא דירושלמי ואף שפסקו החוספחא מגילה פ"ג ה"ז ביהכ"ג שאין להם מי שיקרא אלא אחד עומד וקורא ויושב וכו' אפילו שבעה פעמים ופסקוהו בסי' קמ"ג דכשאין להם אלא אחד שיועץ לקרות מצדד וקורא (כיוון לדידן דמצדד על כל קריאה) עד שיעלה כמספר העולים של אותו היום ומ"מ לא פסקו כלל הא דירושלמי כשאין יודעין רק ג' פסוקין או שיאמר דכוונה דירושלמי בשבעה יודעין ג' פסוקין כולבי קורין כ"ג פסוקין והחזן אח"כ קורא ומשלים כל הסדרה וצ"ע השבעה יודעין לקרות כדי שיכיו שבעה קרואים דלא סגי בלאו הכי והירושלמי י"ל דס"ל דע"פ לריכין לידע לקרות ועיין לקמן ודו"ק.

אלא שמה שהביא מדברי החוס' מגילה כ"ג שכתבו דרי' חד אמר ובשנה לא יקרא פחות מלאחד ועשרים פסוקים לשבעה בני אדם כל חד וחד שלש פסוקים לכאורה משמע דמעיקר החקק כ"א פסוקים סגי וכח"ר שפיר עינו ראי' בפרי"ח ס"י קל"ז ס"ג שפי' לבדו דבדרי החוס' שמעיקר הדין כתבו כן החוס' שאם קרא כ"א פסוקים ילא ומדילוג לא קמייירי ונראה לפענ"ד לומר חרי וחלחא טעמי בסי'.

(ז) **ראשונה** י"ל דגם החוס' ס"ל דאחר חקתא עזרא לא ילא בקריאת כ"א פסוקים וכדעת הפרי"ח

ט) ומעתה נכל לבאר שאר פסוקים כח"ר וכו' ככל שכתב דנעלם הקריאה בחומש בצרכה ודאי פשוט לדקדק דברי כח"ר דאסיר כפסק הרמ"א סי' קמ"ג. אנן שאר הספיקות אם יש לקרות אחר כ"א פסוקים מחוץ חומש או קודם לקרות בחומש ואח"כ ה' קריאים מסוף הפרש, גם צנין קריאה בהפטורה יצרכות וכו' לא לריך להאריך ודי למצן לחכם כמחזו.

אלא מה שכתבתי איני מבין הוא שהא"ח ז"ל אשר יכול לקרות כ"א פסוקים מכתורכ ולא יחזר מחוץ חומש כח"ר הראיה והעפ"י יכול לקרות בשאר מחוץ חומש וכו' י"מ לעינים אם הם קוראים מחומש או מסי"ח ואם ככתב צ"ח כתב קטן אולי אפשר להם להביא ס"ח אחרת עם כתב גדול (ומי יודע אם אין זו קצת שמוץ מאדערגיזם) ואפשר שמצני שאינו בקי כל כך בקריאה בלי נקודות וליך להתאמן יותר מדאי משא"כ כשקורא מחומש.

ואם הוא מעטם או נראה לפעמי' דנשעת דחק גדול כז' יש לו לכתוב שיפסוד אחד אלול עם החומש ויקרא נפיו מחוץ החומש בקול נמוך מילב צמילה וכו' ויקרא מחוץ הכפר חורה רק שלא יצביד קולו שלא יבלבל הכיבוד דחרי קני לא משתמשי ואולי ישנם גם אחרים דבאופן כז' שיקראו נפיוכס יכלו לקרות בחורה ובשעת דחק מותר טכ"כ כמבואר בד"מ ארי"ה סי' קמ"ג וביננו סי' קמ"ג סי"ב ובעכ"ז שם ועוד אחרונים.

י) והנה כל זה כתבתי להלכה אבל למעשה בסוף מכתבו כתב כח"ר ח"ל אמנם יש להעיר על פרע אחד צידון השאלה דמקום ה"ל כשקורין בשבת בחורה שיש צ"מ אז ר"ל הרבה מביכודים בבאים צמכות לנכ"כ וכו' וא"כ אולי יש לנעול קריאת בשבת ויש כח ציד חכמים לעקר דבר מבי"ח בשו"ת ולחידך גיסא מחזיקים לפסוק כהלכה כמ' שכו' כדי שיקיימו חקת משה רבינו כמובל עיניהם וגם לנדיש ולעורר אוחס וכו' שלא יחללו את יום השבת ע"כ.

ראני אומר ודאי לדקדק בזה דברי כח"ר וכו' וכו' נע"ב גורמים לנו בני צ"מ וכו' אינם חלל בעלי עבירות שבתים בשבת על המכות עם אבותיהם וקריובים וכו' אסורים לעלות לחורה ולנשקב ועיין בשו"ת חכ"ל מה שברעיש שלא נקרא לחורה אפילו ע"ה שאינם יודעים לקרות וכ"כ בני וא"כ שהאחרונים בעלימו עיניהם בזמן האחרון וקלחם מהם סוגרים דכ"ה בכל חיווקות ששצבאו ועיד עצמים אחרים אשר צעירים שכתים אלל אין אז רוגע לחילול שבת ודאי מי שצידו כאלל נפש מישאל שלא לחלל שבת ולעשות מלאכה אחת מחייב צד"ר וכ"כ רמז בחז"ר ב"ח כ"י וכו' נשאלתי כמה פעמים, והאנשי לרנני פה צענין כצ"מ שיעש' בכל צד וכו' ולא לוכ' שום איסורים משום חילול שבת וכדומה. ואדרבא יסבירו נ"ס שמאחר שכו' נעשה צד מזה לא רוא' לעבור ח"י עברה בחלול שבת ולכן עושים בקריאה בחורה בחול. ואם אפילו ימאן בשביל בהפטורה שריך לומר ויאמר בהפטורה בחול אפשר להעלים עין מה רק שלא יאמר עם הכרכות כי מה זה שואמר קפיעל מן ריך בחול וא"כ שלכתחלה ודאי אין לעשות כן מי"מ יש

(כמ"ד דקוראין צו"ע צמנח) פחות מ' פסוקים יחזור ויקרא עד שישלים עשרה פסוקים וצמח קורין צמנח של י"ע בסדר שפסק מפני כרגל יאם קרא ודלג על פסוק ולא קראו אם קרא עשרה ואין בפסוק במדולג צניכס אינו חזר ואם בחוק עשרה כוא יחזור ויקרא עשרה כראוי על שיעשו שאין מדלגין זו בחול וצמנח בשבת וצמנח צו"ע אלל בשבת אם שבת ועבר על פסוק ואח"כ נודע לו חזר וקורא אפילו לאחר שהפסיר צניכס וכחפול מוסף מפסיק מיד וקורא שאין מעמידין חפול מוסף פעם שני עכ"ל מ"ס סופרים.

והנראה מעורש ממ"ס סופרים ה"ל דמפרשי צנין זה בחזן שקורא בחורה ושבת וקרא כל הפרשה וקסבר שכבר קראו בשבת קריאים ופסח שכ"כ יחזור ויקרא וימלא שבת קריאים וע"ז כתוב וכלנך שיהיה בסדר פשרים וא' פסוקים ליתן לכל אחד שלשה שלשה פסוקים ואם פחות יוסף על הסדר מעשרה אחרת ודברי מ"ס סופרים הם הם דברי החוס' ה"ל בדיוק ולא סימום החוס' ואם שבת ולא קרא כל כך יחזור ויקרא וכל לפעמי' צד"ר צ"ח החוס' וא"כ כי לא צנינו כן הדיקים האחרונים ז"ל מקום הניחו לי וא"כ ממילא אחי פסיר שיעה החוס' עם שאר הפוסקים דודאי לריך לקרות כל בסדר וכלאו כ"י לא סגי אפילו מעיקר הדין אלל דגם דתרחי צ"י כל בסדר וגם ז' צריא וכו' כלל ה"ל לא סגי.

ח) ובדרך אנן נראה לי להעיר מה שכתב בהרי"ה ה"ל אמת צ"ח חללי כולך שקראו עשרה פסוקים כלל פסוק במדולג כ"י הוא ז"ל כתב צס"ף דנקמן שאם לא קראו צין שלשתן אלל השעה פסוקים א"ל נחזור ולקרות וכו' כ"ח שצדיענד קראו השעה פסוקים כלל פסוק במדולג ה"ל דמכ"י ע"ה. ולפעמי' לדקדק דברי המחבר ומקורם בדברי מ"ס סופרים שכתבתי לעיל שכתבו שם ואם קרא ודלג על פסוק ולא קראו אם קרא עשרה ואין בפסוק במדולג צניכס אינו חזר ואם בחוק עשרה כוא יחזור ויקרא עשרה כראוי על שיעשו שאין מדלגין ע"כ נראה מבואר דא"כ דצריא וצמנח במדלג אין לריך לחזור אלל זה רק בשלל צמנחתי אי סופו אלל מי"מ קרא עשרה פסוקים כסדרן צ"י דילוג אלל עם ה"ה דילוג בחוק כעשרה פסוקים באופן שאין כולל עשרה פסוקים כסדרן חזר וקורא ולא דמי למי שלא קרא אלל ע' פסוקים צ"י דילוג צניכס דצדיענד יא' ודקדק דברי המחבר צ"ה, ור"י ח"ה צמ"ה סק"ד שכתב אדברי המחבר לאו דוקא י' אלל צ"י סגי ואפשר כשדילג צמ"ה לא סגי פחות מ' ועיין לבושי שר' שם. ומשם דס"ל צפישעת דנעשרה סגי אפילו כשדילג צמ"ה חזרה כוא אכרי מעורש צמ"ס סופרים דכשדילג צמ"ה לריך לחזור ופס"ס נראה דצריא המחבר הם מעורשים צמ"ס סופרים ה"ל.

בחזרה לדין שצ"ס משתכ עליהם לרי"ה דאסור לקרות בחורה פחות מכל בסדר ולא יא' ידי חובתו ונפי זה ממילא לוכ' למימר דלחקן לכן שיקראו עכ"ס כ"א פסוקים דכ"ה לא חקצי כלל לדין ודאי דאסור לקרות כן וצמנח מכלל הציכ' להמי"ס הקאנסטרוואציונן שקלרו קריאה בחורה צניכס א"כ שאין לריך השוכה מי"מ כ"י מעורש מדברי הפוסקים דלל לא צ"ה ח"ה קריאה.

להעלים עין מה ומוצ לו מלחלל שבת רק בנאלי שלא יאמר
ברכת הבהמורה.

והוא טענה שטען כח"ר לאורך גיסא שמחוייבים לפסוק נכס
הלכה מה לעשות בשבילם שיקיימו חקנה משכ רבנו
המוטע עליהם ודאי אין לנו גדול מלקיים חקנה משכ רבנו
אבל כמו כן לר"ך לפסוק נכס הכלכה לקיים חורת משכ רבנו
ועכ"פ נראה פשוט דאם פ"י ביאחס לביכ"כ בשבת ויחלו
השבת יותר ע"ז לכה שלא לעשות כלל ביום השבת קודש ח"י
לחלו אלא יסדרו הכל ליום זריב, וכבר נשאלתי כמה פעמים
פ"י רבנים וצ"צ שאינם יכולים להחפול בביכ"מ רק אם חמיו
אחד אנשים שיבואו להחפול בביכ"מ במכונות אי שפיר דמי
לכאמינם והשבתה שח"י לעשות כן וע"ז להחפול ביחידות כל
ימיו מלכביא ח"י איש מישראל לחילול שבת אחת לבד שבו
מאד בזה צעצורה יש צד לפני עור וגרוע מאד אף שאם
באים מחליכם להחפול בלי קריאח מקבילים אחת וגם יש
לקרחתם לחפלה אבל שיבואו בגבולים וישעו תשובה ויודעו
על נכס אבל במקום שצטור שיבואו במכונות פ"י חילול שבת
מאד לכבד לכה שישבו בביחס, וכן מלאכי בשמיה אצירת
משכ ליריד ופשי כגרמ פייגשטיין אריח ס"י ל"ח וי"ע באגנים
שרצים לעשות מנין עבור חינוך ילדים וברור שיבואו
במאשינעם בשבת פ"ש.

אבל בזה ודאי נזקו דברי כחיר דלריר לקרב כל נפש מישראל לבלתי ידח ממנו נדח כי בעוילם הם טיפ רוחם חיוניות ששנו בין העכרים השם ירחם והשיב לב אבות על ציון ולב בנים על אבות השבינו ב' אליך וישועה בציאת צד ופלי וכל הכא לציץ קדוש יאמר לו.

אלה דברי הטרוד ולא יכולתי יותר לתאריך מסג' הטרודות
וכת"ר אלצני להחזיר במזרה התשובה גם כי אין שם עוד מה
שנ"מ לדינא ולמפלוגא אולי יוכנ"ה' ואשתעשע עוד בדברי
תורה אתו עמו כלומר אליו ועד התם הנני בזה תחותם בברכת
התורה ולומדיה בלב ונפש.

מצגות הקטן

סימן ליה

שומה יין פחות מבשיקוד והכל מחזות בשיקוד ואי יכול לכלול
היין פברכת מעין ג'

בית א' לסדר את בתי שלום התש"ל ברוקלין ניו יורק
מע"כ ידידי הרב האבן חוב"ט וכר' כש"ת משה' יהושע
נובירט שליט"א מראשי ישיבת קול תורה בעמ"ח ספר
שמירת שבת כהלכתה. ירושלים ע"ה"ק.

אחדשכתיד.
מכתבו כיקר הנישני וגני צחור מל צרכנו נרצה חס
והמנח יחנך ששם כמנח צחור וגדול
נמחם אחד עניא.

ובד"ת אשר בעיר נספרי משריב חיד שבגלותי הספיק צמי
ששח פחות מכשישור יין וכלל מזונות כשישור או
יכול לכלול זרחה על הכסף בתוך זרחה מעין שלג ונחיר בעיר
ממח דקוייל דעמין קידוש במקום סעודה וכתבו דיואל פיי
כזית פח כוסמין וכלבד ששח רביעה יין כדי שיוכל לזרך
זרחה אחרונה משמע דבני אה לא לכלול בשל המחוי עכ"ל
ולפע"ד אי משום כל לא ארי ד"ל דע"כ לנחחלה כ"ע מודי
לזרך לשחות כשישור שיוכל לזרך עליו וספיקתן לא כי אלא
דיעבד ופשוט דקידוש אינו תלוי בזרחה אחרונה ועיין פסחים
ק"ז ע"א מעטמת יין כל שהוא ר' יוסי צר יבדח ואמר מלא
לוגמיו ופרש"י אותה עשימה שאלמו במזרך לר"ך שיעשו
אותה עשימה די בכל שהוא ואמר רב הונא אמר רב וכן תני
רב גידל דמן גרש במקדש ועשו מלא לוגמיו ילא ואם נלו לא
ילא ופרש"י וכו' כלפחא וכן פסקו בר"ף וברמז"ם ובש"ע
א"ח ס"ה ק"ל סעי' ג' כתב שיעור שחיית יין ונבחיז"ב צרחה
אחרונה יש ספק אם בזוית או ברביעית לכן חקר לשחות או
פחות מבזוית או רביעית כדי להשחלק מן הכסף וכלל אי
אפשר לשחות פחות מבזוית דכל דבר שזריך כס לר"ך נשחות
ממנו כמלא לוגמיו שהוא רוב רביעית כלכך ישחך רביעית
שלם ע"כ

הנה מבורך דבאמח סגי ליכ צמלא לנאמיו נענין קידוש ודולא
אס שחכ כן יאל ידי קידוש אלא משום ספק צרכי לא
יעצב כן אלא ישבח ויחר כדי שיוכל לצרך צרכי אחרונה.
ועיין שו"ת הרשב"א סי' תרכ"ב וא"ר סי' ק"ל ועיין ר"ן
פסחים כ"ג ד"ה אס עעס ובספרי שו"ת מנחם ח"ד סי'
ס"ט בארבעי צד צ"ד ועכ"פ כיון דלענין קידוש סגי צמלא
לנאמיו אין מחלן ראי' וכמ"ש דבוא רק ענין של ספק ולכתחלה
לא מנגיסין עמלן לספק.

שוב ראיתי צא"א סי' רפ"ט (מהגדה"ק מצוטטשטעט) שכתב
להדיא דאין לכלול אלא יסחה רביעית וכן עשה לעצמו כשקידש
ע"ש. וע"ז העירני ידידי הרה"ג מוהר"י יאשינסקי שליט"א
והנתי מאל בם"ד.

סימן ליז

מי שמסתפק אי אכל בשיעור לפרך מעין ג' ואכל ממנו אחר
בשיעור אי יחלול גם חספס בפרכה

ב"ה ראשון בשבת כ"ב למס'מים התשל"א בני יצחק
מנחם ציון ובונה ירושלים, בבית האסור בנחשתים,
הוא יתן שם טוב ובר למע"כ ידידו דודו ז"ל ור"ש ז"ל ובר
כש"ת הרב מנחם משה אפפנז הי"ו בכלל ישיבת טעלה.

אחדש'ת,
בדבר אשר מלא מעלתו להעיר בפני שרית משכן כלכלית
 חיד ס' כ"ט כמי שמסתפק אי לכל כשישור לבד
 מעין ג' ואכל מין אחר כשישור צרסב אי יכלול הספק צרסב
 וימשמש מהשוכני שם דאם ודאי לא לכל כשישור לא יכלול
 וכמי ששם מהגריה שפין שלישיה משניה כיושיב שם
 לכלול וכן מלא כשישור ליגרה משב אייה ס' ק"ט חיד
 שניתר לכלול ואף שברמ"א פליג על כמי שפירש ר"ח דאף
 בשב"ח ספק יין ספק שאר משקה ואכל מימי מצותה ס'ל

דלא בעי צרכה כלל ואפילו צריך ע"ש וכ"ש בפוסק שצריך לפרש דבריו והנה מדחילק בין לשון לבסוף ולא כלום ובין לשון לא בעי צרכה כלל משמע לשון לא בעי צרכה פירושי דלא תקנו צרכה וליכא דין צרכה על ח"ש כלל ועיין דריש שם בשם הירושלמי ר' יוחנן נתיב זית וצריך ודויק.

אלא משנה נראה לפ"ז דאדרבה חסור לצרך לא מבעיא לדעת ר"י דאח"כ לבסוף מצד צריך ח"כ ליכא לכלול כל חדא דהוא צרכה אחריתי ועוד דה"ל הפסק וגם הא טענה דעכ"פ איכא כאן שם גפן ליחא לפי הרי"ו ודעמי דהרי"ה ס"ל אח"כ צריך וליכא שם גפן אלא צרכה אחריתי אלא אפי' גזעא הרא"ש דאינו מצד צריך אמנם הרי הרא"ש ודעמי ס"ל דלאחריו לא בעי צרכה ח"כ ליכא כאן שום צרכה כלל ואם מחזיר בשל גפן ח"כ ה"ל כמחזיר דבר רשות שאינו מחויב בו וכו"ל הפסק ח"כ צריך וא"כ כיון דאוסף מיא הוספתי קמחא דמדברי הרא"ש והטור ה"ל רא"י צורכא נפסקין.

רקצת ה"י נראה לרייק מלשון שאלו ז"ל איך לא אשא להם פנים אני אמרתי ואכלת ושבעת וצרכת וחס מדקדקים על עצמם עד כזית עד כביצה עיין צרכה כי ע"כ ומ"מ ע"כ ומשמע דיותר מכזית אין מדקדקין ואי נימא דגם פחות מכזית אפשר לכלול ח"כ אמאי לא אמר וחס מדקדקים על עצמם כ"ש וע"כ דפחות מכזית ליכא שום דין צרכה כלל אפילו ע"י כולל ולכן לא קאמר בפחות מכזית כלל וי"ל כמובן.

ולשון הרא"ש שכל דבר הראוי לצרך עליו צרכה מעין ג' בשביל חסרון השיעור לא שייך צרכה אחרת שמייב דייק כ"ת דראוי הוא לצרכה אלא שחסר השיעור פשוט ודואי מאכל א' שהוא מזל עלמו ראוי הוא לצרך עליו צרכה מעין ג' אם יש בו השיעור וממילא לא שייך ליתן צרכה אחרת על מאכל שיש לו צרכה מיוחדת כיוון צרכה מעין ג' אבל כל זמן דליכא שיעורא ליכא חיוב על האדם לצרך עליו כלל כיון דליגל שיעורא והצרכה על האדם תקנו וצפרט לפת"מ האחרונים דכל חיובין ח"ל הוא על הגזרע ולא על הכפנה ח"כ הצרכה שהוא מחקת ח"ל אינו אלא על הגזרע שחזקו על ז' מינים מעין ג' אבל התיקון פלוה גזרע וכיון דליכא שיעורא לא נחחייב גזרע כלל בצרכה ולכן פטור מכלום ועיין מנן גזורים בש"ג סי' ר"א א"י שפי' ג"כ הכי כפי' הרא"ש.

אמנם מ"ש כ"ת דמשמע מכל התשובה שכתבתי שם דפשוט הוא אלא דאם ודאי הוא שלא אכל השיעור שאין לכלול אותו בצרכה מעין ג' הנה נראה דלא שפיל לסיפא שם שכתבתי ז"ל הכולל ונראה דודאי לכתחלה אין לשתות או לאכול דבר שיסתפק בשיעוריה ולא יוכל לצרך עליו אבל אם כבר אכל ואח"כ ראה שאין בו שיעור ואין לו להשלים וכו' הוציא לסמוך אג"ז אין מחזיקין אותו הרי דלא ה"י אלא פשוט כ"כ כפי' אלא דלכתחלה אין לאכול ע"מ כן, הגם כי כעת נראה דכלל אכל אלא ח"ש גם כע"ז מודד דלא יכלול וכו"ל.

והנה כע"ז שפי' דוקא לכתחלה לא יכלול צדעית סי' ר"א ל"ן לעיין כע"ז סוסי תרכ"ד ע"ש וכוונתו למ"ש

להרמ"א דאין לכלול מספק הכס משום דאין כאן גפן כלל כדאיתא במ"ב ס"ק פ' אכל בפחות משיעור ששייך שם גפן לרי"ט ויכול להוסיף שוב מלא צדעית שצ"ב א"ש מכרז ר' אברהם שור ז"ל צ"מ מנחת אברהם שכתב ג"כ ח"ל דה דווקא אם אכל השיעור ושתה כשיעור אבל אם אכל כשיעור ולא שתה כשיעור או אפילו בספק אם שתה או לא שתה ח"ל לכלול על הגפן משום דהוה הפסק בצרכה וכן מוכח בסי' ר"ח סק"ח דאין שמחויב צוודאי בצרכה רק שמסופק אם צרכתו כפי' או צריך לא יכלול כ"ש צריך שהוא מסופק אם מחויב כלל בצרכה עכ"ל.

ודאשונה שמחתי אשר הביא לי רח"י משו"ת שצ"ב א"ש שכתב להדיא בדבריו ותודה רבה על העתק לשונו כי אין לי הספר ולא רחיתי מעולם אמנם לפענ"ד דברי טעם הם וכמ"ש גם אני בספרי צ"כ כמעט ממש כלשון א' ומ"ש מדברי ידידי הגמ"ל בלע"ז בצינורות משה ונימוקו עמו דהם חולי אין שייך גפן כלל אלא הכה בפחות משיעור שייך שם גפן לרי"ט ויכול להוסיף, ולפענ"ד הגם שאינו כדאי לחלוק מ"מ מסביר נראה להיפוך דשאלמה הכס איכא חיובא ודאי ולא הוה אלא חדא לריעותא שמה לאו גפן הוא שפי' ס"ל כע"ז דמ"מ יכלול דאין דאין להזכיר ואסור להפסיק בשאינו מעין המאורע מ"מ בספיקא כפי' ס"ל דלא חיישינן משום הפסק אבל באלל ח"ש או שתה ח"ש דליכא חיוב צרכה ודאי ח"כ כשיכלול ה"ל דבר רשות שהרי ליכא עליו חיוב צרכה כלל וכו"ל הפסק ממש, ואף דיש כאן שם גפן אבל אין עליו חיוב להזכיר בשם גפן כיון דליכא עליו צרכה ח"כ מחזיר מה שאין שייך לאותה צרכה כלל וכו"ל הפסק ח"כ צ"כ. וחולי ק"ת יש לתלות במחלוקת הרא"ש ומל"מ פ"א מחזיר אי סתם איכילא מכ"ת צ"כ וא"י הלכתא ואפיקתה אכזית או סתם איכילא מכ"ת צ"כ ע"ש ובמקום אחר האכרתי צ"כ וא"י נימא סתם איכילא צ"כ ח"כ עכ"פ איכילא איכא וא"י סתם איכילא צ"כ ח"כ ליכא כאן איכילא כלל ואפילו שם גפן ליכא צ"כ שהרי לא אכל כלל ודויק.

ומה שי"א לפשוט ספיקתי אי יש דין צרכה כלל צ"כ וכו"ל לשון הרא"ש צבור ח"כ סי' ר"א ח"כ הרי צ"כ צ"כ מ"י מינים פחות מכזית שאינו יכול לצרך עליו מעין ג' שיש לו לצרך צ"כ וכתב הרא"ש לא נכירא דמסתבר דעל דבר הראוי לצרך עליו צרכה מעין ג' בשביל חסרון השיעור לא שייך צ"כ צרכה אחרת ע"כ ודייק מוכח דוקא צרכה אחרת לא שייך אבל צרכה מעין ג' שייך אפילו ח"כ ולכאורה יפ"כ כיון אמנם כד דייקין אין מחלן רא"י כלל דהרי בעור הביא שם דברי הרמב"ם אחרי דברי הרא"ש ושגם דעתו כדעת הרא"ש ח"ל הליכא פחות מכזית בין משה בין משאר אוכלין והצדקה פחות מרביעית בין מ"י בין משאר משקין מצד תחילה צרכה הראוי לאותו המין ולאחריו אינו מצד כלל ואינו מחלק בין צ"כ לשאר דברים ולא בין ז' המינים לשאר מינים ונראה דכן הוא דעת בעור ושתה הוא דעת הרא"ש ועיין צ"כ שם שמהא דר' לודק משמע דלא צריך כלל דליגל צרכה כלל והאגור שכתב על הרי"ף דסי' דמצד צ"כ חמ"כ עליו דאפילו דברי החלמוד איכא למימר דלא אמרינן דמצד צ"כ אלא כשאומר לבסוף ולא כלום אבל אם יאמר לא בעי צרכה לבסוף משמע

כיון דליכא חיוב ברכה ודאי דמודה ז"ל דאין לכלול לכתחלה ולפענ"ד ברור מאד.

הירצא לן בס"ד לכתחלה לא יאכל אפינו כשיעור כדי שיכלול בברכה אחרת כיכא דמסקא ליה בברכה אחריתי ומיכו דיעבד כהולך לסמוך על כפי"ז כדאי הוא לסמוך עניו וכן כסכים הא"ר כדבריו אות כ"ז וכמאמר אות כ"ז וכתב שם דגם כפי"ז רק לכתחלה קאמר ובמש"ז כתב דגם לרמ"א דיעבד גמור יכול לכלול ועיין ח"א כלל ר"א אות כ"י שכל בחי"ש שליכא חיוב כלל לפענ"ד אין לכלול אותו בברכה מעין ג' כלל ושוא"ת עדיף כולפענ"ד. *

ובזה הגני ידיו דושה"ט וש"ת וי"ר שיוכה ללמוד תורה לשמה וללמדה מתוך נחת ועולמך תראה בחייד אשרד בעזה"ו ושוב לד' לעזה"ב המברכו בברכת התורה ללומדה בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן ל"ז

עוד להנ"ל

מי שנגע באמצע הפעודה בדבר ששצריך נמי מחדש או מותר לו לאכול שאר מאכלים שאינם צריכים נפילה

ב"ה ג' לחדש שנתנה בו תורה התשכ"ז ברוקלין ג"י יצ"א.

כבוד האי צורב עוסק בחוקי חורב מופלא ומוסלג מלא פלג וכ' כבוד מוה"ר אברהם פיזעלס הי"ו.

אחדשה"ט, וכו'

בדבר שאלחו צמי שנגע בלמנע כסעודת או כסיה דעת באופן שצריך לחזור וליעול ידיו אי אסור לאכול גם שאר מאכלים שאינם צריכים נפילה או דוקא פה הוא דאסור לאכול אבל שאר דברים אכיל צלי נפילה כיון דברכה אין צריך מחדש. וכתב בש"ע ח"א סי' קס"ד ס"ז כתב סתם דלריך לחזור וליעול ידיו וכתב במג"א דאפילו אם נגע בעוד כפרוסת חוץ פיו אסור לכלו עד שיפול ידיו ומדלג קאמר אפילו נגע בעוד המאכל בחוץ פיו חלל קאמר כפרוסת משמע פרוסת דוקא הוא וכיונו פה דוקא.

וצ"ל לביא ראי' מסי' קצ"ה ס"ז דתפלה לא כיו כפסק לענין סעודה וכתב במג"א דמי' נעמי צמי דכיו כיסא בדעת וכן משמע בגמ' פ' ע"ס ובעור נעל ידיו בנפול ראשון לריך שיפול ידיו שנית מי' אידי דצמי לומר אגדתא וכו' חלל אסח דעתי' ע"ס וכתב פ"ש דלף דצמי נעמי משום כיסא בדעת לענין ברכה לא צמי לחזור ולברך ומותר לאכול דברים דלא צמי נפילה צלי נעמי ופ"ק שיש לדחוק קת' מי' נראה דשאר מאכלות מותר לאכול ילא אמרו חלל נפח דצמי נעמי

ועיין בספר כף החיים (פלאגי) בשם זכור לאברהם אות ב' דלא יכלול על הספק שום תוספת ברכה לפי תהי"ד סי' ל' מוכח בש"ע סו"ס ר"ח ל"ש ספק איזה ברכה ולי"ש ספק בשיעור ועוד דכ"ש הוא היכא דהספק בשיעור ע"ש והוא בס"ד כמ"ש.

שם סק"ז לענין מי' שחל בו וי"כ שכתב במחבר דאין מזכרין על הצמחים וכו' דעת כפי"ז בשם מוכר"ל סי' ל"ד שכתב לצדק על הצמחים ולא שייך כאן ספק ברכות להקל שהרי נכנס מן הצמחים והקצת כפי"ז דמי' יש כאן משום הפסק בין פה"ג לברכה המצויה בצמחים אם אין הריח לריך וחי' דמי' עדיף עפי' ללאח ידיו כל הדעות מלחש להפסק ולפענ"ד אין משם ראי' לדיון כלל דהתם עכ"פ איכא ספקא צלכיה וכיון דאיכא ספקא אחרין דעדיף עפי' ללאח כל כל הדעות דכ"ג לא מקרי הפסק ובאמת כי כיו וכגון אן בשמי' כיכוי דאיכא חלוסי גרסאות דאמרין חרווייכו ולא חיישין להפסק כה"ג אבל בפחות ממי' כרי ליכא כלל דין ברכה וכו"ל כפסק.

עוד בו דכפי"ז הביא שם ראי' לעלמו מחכ"ד סי' קמ"ז לענין קשריק שחוקעין בסדרים דבא נפיק ידי כל כקולות דכיונו או קריק או קשריק ולא חיישין להפסק אם קשריק עיקר כוח חרופה כפסק ואם קריק עיקר הי"כ כשצרים הפסק דכיון דעכ"פ כבר ילא י"ח לא חיישין להפסק אפי"ג דעיקר החקישת כס על סדר הברכות כפי"ז כיון דיו"א ממין לא חיישין להפסק ומי' דלדברך נראה דאי דכבר ילא כיונו חוששין להפסק ועיין בגרשי"א שם צמ"ש שו"ת גינת וורדים סי' ח' ובלשוני שר' שם אות ג' כתב כיון דיו"א ממין ר"ל אפי"ג דנימא דכיו כפסק מי' י"ח מיכא ילא וכתב בשופר דאי כיו כפסק לא ילא כלל ולא ילף ע"ז מיניכ רק כיכא דיו"א י"ח לא תשוב להפסקה וכי"כ ככא דממין ילא בין יש הפסקה בין אין הפסקה מי' וא"כ עכ"פ אין משם ראי' לדברינו ליתר ואדרבה כי נראה ראי' לאיסור כיון דאינו חיוב וכנ"ל.

ואכתי פ"ש לן מה שביא מהגה"ק מצוטטאעש צא"א שם סי' ר"ח ס"ק ג' ד"ב על המח' שכתב ברכה על המח' טעמיו צה וכתחלתו צרי' וכו' גם דקו"ל דאין לכלול ספק בברכה ולא מחייב מה שבי' גם מים זכר וזמכיר מאורע דשאר ימים צוים אחר חוץ צבכאי גוונא לא שייך כן ולא מצינו קפידא צה לחזור ולברך וכפי"ז כפי"ז להצרכה על מה לחול גם שהוא מי' לכי' אינו כמאורע שאר ימים ע"ז עכ"פ ודיוק מינו דעכ"פ דידון נמי כיון דיש לברכה על מה לחול אינו כמאורע של שאר ימים.

ולאחר העיון בדברי הא"א אדרבה ראי' לדברינו חזק דפסק לכו"ל דלא כפי"ז שכתב בגם דקו"ל שאין לכלול ספק בברכה כפי"ז ס"ל לדינא דאין לכלול לכתחילה ספק בברכה ודלא כפי"ז וא"כ כפי"ז הא ח"ש עכ"פ ספק הוא וספק אין לכלול בברכה וכו' ז"ל אינו מחלק חלל דכל ספק בברכה אין לכלול ומי' ספק בברכה או ספק בשיעור שגי' אין לו דין ברכה. וכשני' דכרי בגאון ז"ל בעלמא שם הביא דמכיר מאורע של שאר ימים חוץ וצבכמי' עכ"פ כינו צ"ע חלל דס"ל דכ"ג בעשב בברכה לא מקרי מחזיר משאר ימים כיון דחזר חוץ כדי דבור ומכ"ש שבי' על הברכה על מה לחול שבי' כי שם מים עפל לניסח וכי' שם מים בשיעור ולכן ס"ל דאי בברכה מקום לחול ולא כוח כמאורע דשאר ימים חלל כל שאין כעטות צלופן כח ס"ל ג"כ דאין להסו"ק לכתחלה וא"כ בדיון

ומה שכתב בעמק דבר מחוס' צ"מ פ"ז ד"ה שבע
שכתבו דלי לאו דכתיב שבע לא כוח דרשין ואכלת
ולא מוץ דשחי' בכלל אכילת אכל בשח' דכתיב שבע ולא
אכילת גס' אייתי ואכלת למדרש מיי' ולא מוץ ע"כ כ"י
דמוץ בכלל שחי' לא קש' מידי מחרי טעמא. חדא דאפילו
נימא דמוץ בכלל שחי' כוח לענין אכילת שאמר תורב ואכלת
מ"מ לענין דברכ' פשוט דגם בחוס' מודים דמזכ' בפכ"ע
אשחי' זו ולא דמי לכה דלמחר צמי פסחים כ"ל דכל כיוצא
מן כפרי יזעב בעלמא לצד מן הזוחים ועגבים בלבד, דכח
מיי' במשקב כיוצא מעגמא או אפילו סוחטב לדעת כח
פוסקים אמנם לדי' מיי' בנפרד האוכל מן המשקב קודם
אכילתו וכיון שנפרד האוכל מן המשקב מקודם אין זה מאכל
אלא משקב וכו' יזעב בעלמא עד שנשחית דברכה אכל כח
כ"י כשמוץ בפיו מוץ מאכל ומשקב יחדיו וממילא דברכתו
פכ"ע וגדולה מזו כתבו ק"ה פוסקים דאפילו אפרי שנישחית
בכל מצרך שכלל משום דלא ניכר כפרי כלל וכי נימא דנדידכו
לעולם מצרך שכלל כיון שצפיו לעולם לעולם כפרי ובעל ממנו
חומר פרי ע"כ כיון דשעת דברכ' פרי שלמה כוח ואפרי כוח
דמצרך מצרך דברכתו הראוי' לו אף דלח"כ צפיו נשחית
כפרי מצרייתה זה לא מזיק ולא משנה דין דברכ'. אלא דלענין
אכילת כרס מיעוט כחורב בקרא לכדי' דאין זה אכילת אלא
שחי' וכחורב אמר ואכלת.

והשנית דאפילו נסכים להעמק דבר דעת החוס' דמוץ
פרי דין משקב ממש לו מ"מ כשמוץ המשקב צפיו
ע"כ יולאין גם חלקי פרי צפיו ואל"ה להפריד ולסמן כבמסנה
וא"כ כוח משקב ואוכל מעיר' צפ' וכ"כ לכ"ע לענין דברכ'
מצרך על עיקר כפרי אף שמשקב מעורב אלא דאפילו כ"י
לענין אכילת פועל דכרס בזירת הכתוב דצ"י אכילת דוקא בכל
כפרי וכיון דיש כאן אכילת ושחי' ממשע מוץ וכ"י פ"ה בחוס'
שח' דכתיב מוץ ולא אכילת גס' אייתי ואכלת למדרש ולא
מוץ כחורב דמוץ לא מקרי אכילת סחם אלא כוח כאכילת
ושחי' יחדיו וא"י לאו מיעוט כוח מצרי' אכילת כח שח' כוח
אכילת ושחי' דשחי' בכלל אכילת כוח אמנם צ"ה הכתוב
ומיעוט כעין אכילת גס' שממעט משבע וממעט מוץ
מאכלת.

רע"ז ש"ת חכ"ל ס"י כ' דלי ולפי' איסורים מצריות יש
חילוק בין משקב כיוצאין מדברים בני ציטול כי אם
ע"י זיבה וסחיטת לביטול הפירות כדלמרי' במ"ה דשיבת
ודכלכו שלקי דמצרכין עליוכו צפ"ה כשיבתא ושלוקא אף
דדובשא ותמרי מצרכין עליוכו שכלל ע"כ לומר דע"י איכא
טעם פרי צמי ציטול מצריותו ולא מצריותו לעצ' כחוס'
וכר"ש דאפילו צפירות מצרכין אמי ציטול פכ"ע אלא
אפילו לברש"י דלפי' ע"כ לא קש' אלא צפירות שאין רוב
אכילתן ע"י שלוקא אלא צפירות שרוב אכילתן ע"י שניקא
כ"ע מודי דמצרך אמי שלוקתן בעל הפירות עמ"ס וכן כתבו
האחרים דפירות שרוב אכילתן ע"י ציטול מצרך על
מייחוס פכ"ע לכ"ע ע"ש ועי' צפירות מצריות ח"ה ס'
פ"ז מחלוקת מצר' בן יעוש עם מצריות ע"י ציטול שירד
עליו שם אוכל כתב מצריות דלא אחי טעמא ומצטל עיקר
שח' גוף המשקב לצטל מחורב משקב לגמרי אלא לבוסוף

ולא גרע אלא סעודת מתחלתו וכל שמתחל' מותר בלא נמי
כ"כ צלמא סעודת מותר ומידי א"ס ידיו מסוראות יכול
לנקות ע"כ על השלחן דלולי ראוי לנכד צעין ולברכ' די
בנקי' ידים.

איברא דבש"ע א"ה ס' ק"ע ס"ה כתב כיון מסובין בסעודת
ויאל' אחד מהם לבעול מים וטל' ידו אחת ששפף בה
ואינו נוטל אלא צפיו כולם שלא יחדוהו שלא נטל וכו' וכ"י
מילי לשחית אכל לאכול נוטל אפילו צחוק וכו' וכתב כרמ"ל
דכל דצפיו נטילת לשחי' כיוון צחוק בסעודת דחיישין שח' שח'
ואכל אכל בלא כ"י אף לר"ך נטילת לשחי' ועי' פ"ז שם
ומג"ה ונראה דכל שח' צלמא סעודת לר"ך נטילת אפילו
לשחית מים וממילא לכל דבר שאינו לר"ך נטילת מ"מ חיישין
שח' ואכל א"כ נראה דכ"ה בשאר מאכלים כן דכל שח' צלמא
בסעודת חיישין ולר"ך נטילת כנלפע"ד.

בברכת התורה ללומדיה מכבדו בלב ונפש.

מצנח הקטן

סימן ל"ח

המצוץ פרי בפ"ו א"ה ברכה מצרך

ב"ה ד' חנינה התשכ"ז ברוקלין נ"י יצ"ה.

כבוד ידידי היקר הרה"ג ור"ח גר"ג כש"ת מה"ר אפרים
גרנבלאט שליט"ה.

אחדש"ת.

יקרת' מהכתבו בביעני עדי צמנו אכל לא הכפנתי די כשיצ
מחמת הערדות ואת בית הסליחה. ודבר שפלתא
צמוץ פרי צפיו וצילע המשקב ופועל האוכל מאי מצרך
דבגרמ"ה א"ה ס' ר"ב צ"ה כתב דמצרך צורה פרי כעין אכל
חוס' צ"מ פ"ז ב' כתב דמוץ כוח שחי' וא"כ יש לנכד
שכלל וכצ"ה דכ"י עמק דבר דף ג' כתב לנכד שכלל מכה
דצ"ה בחוס' כ"ל.

ראו שאין דעת פנים מצריות מ"מ לפע"ד דכלכל כבגרמ'
וראשונה עלינו לדעת דבגרמ' לאו יחידא כוח אלא
דבריו לקוחים מהפ"ה במים חיים ס' ו' וכן פסק עוד
דעת חורב לבגמרי' ז"ל צ"ה ר"ב ואם המושג כוח
ולא במכרס יתקן, וכע"ס נראה דכל שפרי שומדת לאכילת
מצרך פכ"ע ולא דמי למשקב כיוצא ממצירות דמצרך
שכלל דכחם כע"ס משום דאין טעם המשקב כע"ס כפרי
במ"ה כר"ש ז"ל וגם חסר מעיקר כפרי וכו' רק כוונת
בעלמא עי' פסחים כ"ד ע"כ אכל כח כרי מצנים כפרי
צפיו וע"ס פרי צפיו כוח טעם ועי' נשמי' ס' ר"ה א"ה ו'
דש"טע' ל"ה ג"כ דבר שח' צלמא פרי רק שמוצאין אוחו
צפיו מצרך דברכ' הראוי' ואינו דומה למי פירות שמצרך
שכלל שח' א"כ כל מה שיש בו ואע"פ מצנים כהר"ן ראוי
לאכילת ע"ש מה שכתב.

תמרים שבתמרים הם פרי ובי' אבל אל' הקנים שאין תלויים
לחילול ופיקר נעושתן על דעת כדנש ודאי ד' פריין שמצרכין
עליהן בפסח עכ"ל ועיין בי"מ פ"ה דזבחות ופ"ז א"ח ס"ה
ר"ב ס"ק י"ג ולכאמל י"ל דלא הויא מחלוקת ברמזים וכעור
דעת ברמזים דכל מוץ לא הו' אלא מי פירות ולכן מצד
שכל ודעת כעור דביון דמוץ מהקב' וכו' דרך אכילתו עיין
ט"ז שם והנה אדרבא וכו' וממילא ס"ל דמצד בפסח וא"כ
י"ל דלא הויא מחלוקת ברמזים וכעור אי מוץ מצרכין
שכל אי בפסח ועיין מהל"ש שם סק"ג, וצ"ב אור הגר"א:
ימשמע דס"ל דמוץ מצד בפסח ודו"ק, וי"ל דכא' פיקר
פירא דדרך אכילתו בכך ודו"ק. ועיין שו"ת אגנת פנמה ס"ה
ק"י דכתב נמי דכל זמן שלא יא' אין עליהם שם משקב ע"ש
מה שבאריך לביא' ראיות וגרסא דס"ל דמצד בפסח ע"ש
ודו"ק. שוב מלאמי בלמרי בינה א"ח ס"ה ט"ז שהניח דברי
הגר"א בל"ש ע"ש.

בלב וגמל.

מנשה הקטן

סימן ל"ט

תמיד בברכת מעין ג' שאומרים ובני ירושלים ונאכל מצריה
הוא אין ערשין ננים ומרדסים בירושלים

ב"ה חיי תמח והתשיל בני יצחק

מע"כ ידי"נ כהן שדעתו יפה מדבר ברורה שפה, מקנא
קנאת ה' צב מגלה חלומות וזכר נפלאות וזכר כש"ת הרה"ק
בגש"ק חוב"ט מוה"ר אהרן בן ג"י רב דקה"י בוקארעשט
ברוקלין ג"י.

אחדשכת"ר נד"ת

מה שחמם בשם שצבר בירושלים מיכא אהם שאומרו
באמנם צרתי משן ג' וצני ירושלים מיכא וכו' ונאכל
מפרה והשבע ממוצה מהם שאמרו צנו מרוב (פ"ג ט"ז)
י דברים שנאמרו בירושלים ואחד מהם אף עושן גויה
ופרדסים בירושלים ופסק כרמזים פ"ז מה בירכה ואין
מקיימין כל חילנות ואיזה חרעת ואיזה נהרשת חזן מניח
וורדים שבי שם מימות כנזיאים לקמרת וא"כ מביא להם
פירות ירושלים שנאכל מפרה כיון שאף צרשין ואף חרשין
ידבר זה שאל שם להכמים והצוים ואף פותר אותם.

וּלְפַעֲנִיד נראה דלא קשׁ חזא דמא שׁאמרו דירושלים אין
עשׂין גזות ופירדסים לא אהמו אלא גזות ופירדסים
אבל לא אסרו זרעם ונטעם בכלל ומי שׁזרע צראשׁ גזו על
ביתו ליכא צבא איסורא דלאו בכלל גזירה ביחא וידוע דבדורות
בראשונים דרסו כי חרעו על גנותיהם ואולי מכאן שמא
בזמנא דבירושלים כי אסרו חרעו ולנטעו מתקנה בימי נבזו
חרעו על הגתא אבל לפי שפיר יל ונאכל משרי ונשבע
מפיצב, וצבא מוזן ממי לשון בקדושא ונצטרך מה שאין
אומרים לפימ דתן עבד קדושות כן וירושלים מקודשת משאר

עליו חזרה אוכל וכתב מכתבם ולענין דברם חשוב נמי אוכל
והדין עמו בזה דכיון דלא חשוב משקל גם אינו משקל
שאלו כי חשוב משקל כי אסור בשבת משום סחיטת אכל
הכא ודברות במיא דסילקא לאו משום דמזכירין עלה בפ"ב
בטל מינה חזרה משקל הלא שאין מזכירין על טעם האוכל
ולייאם עיקרו משקל הוא וכן לענין יור"ב ממעורר לכתובת
מחמת טעם האוכל שנתערב ע"ש מבוחר דמשקין נמי מזכירין
עליהן דברת הפרי כל שטעם האוכל מעורר בו חז' הניבא
דכ"ט א"ב ככ"א אף ולענין אכילת פועלים נחמטס מוז' דכ"ב
משקל אכל לענין דברת על המשקל נמי מזכ' בפכ"ט ועיין
עוד ספר בלר יעקב א"ח סי' תל"ג שו"ת באריתות גדול
דבדרי בגמ' פסחים כ"ד דמי פירות יצא בשלמא הוא ובדברי
מרב"ל בגמ' ע"ש.

ופקחתי פיני ורואתי בשרש'ם צ"מ כ"ל שפסק ממנו כריחות י"ג דקאמר על חלב שחיתוק ויוגק וכ"ה לא איתכשור ופרש"י דמשקב ב"ה לאוכל כאוכל דמי ח"ג ומ"ה ג"ל דלענין ברכה נמי במוץ פרי מצד עליה בפס"ט ט"ז מצו"ה נמי דס"ל במוץ פרי כדעת הגר"מ ודפי"מ וס"ה על דברי החו"ס כ"ל ח"ה פ"ט וצ"ח דס"ד.

ואין להקשות מדברי הרא"ש בזה שצונו צמצום
עושה ואין בכך כלום ופריה בגון שחזר ועולשו
בכך לא חשיבה בעצמה הנאה וגם איך ברכה ומיכו
דוקא רביעית חבל עפי מרביעית חשיבה הנאה
לענין חטיות ומיכו נראה וצרכה לא לרד
כיון שאינו נכנס תוך מעיו ע"כ נראה מדבריו
ולענין ברכה בנאות מעיו קפדין ולא בחר
בנאות הפס אי"כ כיון דבנאות מעיו ליכא
אלא משתהי כמי לא יצרך אלא שכל הא
מני לאו תצרכה היא דנראה פשום דהרא"ש
לא מיירי אלא כשחזר ופילג המחל אי"כ חסר
כל הנאה כנכנסה בגוף האדם אבל
במחל שאוכלו אלא שצפיו נשתנה מחל
וכל נמשק ודאי בחר שעת צרכי אולגין
ובגם עמך כרי חיוץ ברכה שייך כשנעלו
בזיו למחץ ואז הוא פרי גמורה וצרכה
בפשיט ובאין יצרך עליה שכל עוד דע"פ
איכא נמי טעם פרי מעורר בו בנאות
מעיו ג"כ ובחשיבה אחרת האכרתי לענין
גלידה (אין קרים בלשון) ואחר דברים
כאלה צו דנשתנין בפיו דאולגין בחר
שעת הברכה ע"פ בזה שלקין ונחמין
דמוין תחמין (אחרת בלשון) מצרך בפשיט
ובגריע ובנאות וצרכה לאו תצרכה כי
כן מפורש בנאות מקום צריח אהם
ברגע לא יוכלתי לזכור במקום צריח.

לאחר זמן רב נתיישבתי בדבר מדברי המחבר איש סי
רצ ספי טיו על הסוקאר מצד שכל וכן
המוץ קנים מחוקות שכל וכחז כמציא סקריב הנוקד
דמי למי פירות כמים סיח נחלל דעל הנוקד כחל נבד
זורח פכיע חלל דהנוקד דומה למי פירות ולכן מצד
שכל נחלל דעל הקנים עומן לרד נבד זורח פכיע דכר
כמציא כחז כחלל כפרי ממש איש דסל דהמוץ פין
דחינו חלל חלל מוץ מצד שכל

ובזה ה' נראה לכאורה לישב שיטת הרמב"ם דכתב דכמומץ
קאים מנרד שכל וכו' וכו' וכו' עליו דל"ד נדב

פירות בא"י ואפילו ממקופות חומה ומדברים שנאמרו כב שאין מליגן כב לא כחם ואין מעבירין בתוכה עממות אדם ואין מקיימין כב קברות חוץ מקברי בית דוד וקבר חולדה ולא מוסיפין בקדושה ובעברה.

שנית נראה ומתחלה נדויק לשון ובקדושה ובעברה אע"פ מי שבוטא עמא אינו מנכר על פירות ועל אכילתו ואפילו נימא דנפיק אסור בדבר שבקדושה אבל הכי איכא שאר טמאים שכן מצרכין ומותרין בד"ת. והנראה לפמ"ש בגמ' יומא ל"ט ע"ב ובי"א ע"ב ח"ר ארבעים שנה קודם חירבן וכו' וכבר נחנבא טליך זכרי בן עדוא פתח לבנון לחיך וגר אמר רב זוערא בר טובי' למא נקרא שמו יער דכתיב בית יער הלכנון לומר לך מה יער מנבלל אף ביהמ"ק מנבלל דאמר רב כושעיא בשעה שבה שלמה ביהמ"ק נטעו בו כל מיני מגדים שג אבז והיו מוליחין פירות בזמניהן וכיון שברוח מנשבת בהן היו נושרין פירותיהן שנאמר ירעש כלבנון פרוי ומכן היכה פרנסה לטהנים וכיון שנכנסו פרי' להיכל יבשו שנאמר ופרח לבנון אימלא ועתיד הקב"ה להחזירה לנו שנאמר פרות חפרה והגל אף גילה ורנן כבוד כלבנון נתן נח ע"כ. ובמדרש שה"ש פ"ג ובירושלמי יומא פ"ד סוף כ"ד דמשהעמוד אלס דהיכל יבשו ע"ש.

מבואר דהלכות של אבז שנטע שלמה בביהמ"ק היו מוליחין פירות ואי ה"י בירושלים אלא דלפ"ז שפיר אהנו חומרים ובני ירושלים עיביק והענו לחובה וכו' ונאכל מפרי' ביינו מפירות ביהמ"ק ונכרך עניה בקדושה ובעברה דפשוט כיון דפירות הללו גדולתן במקדש אסור לעמא ליכנס לשם והרי אסור ליכנס למקדש בלי טבילה שחרית ושפיר אמרו ונכרך עליה בקדושה ובעברה וא"ש בס"ד.

רבמ"ש מיושבת נמי גירסת רבינו הגדול מרן הבכ"ג ז"ל שבוטא נסחתינו. שאומרים לאכול מפרי' ולשבע מעוצה יתעורר בס"י ר"ח כשם כר"ש שלא אמר וגם הסמ"ג שדי כב נראה ועיין לבוש דאין לר' דוד הארץ בשביל פירות וגשמייות ועיין ב"ח שם שח"י דבאמת יש בפירות הארץ קדושה ובאמת כי גמר מפורשת היא סוסה י"ד דרש ר' שמלאי מפני מה נחאזה משה לנכנס לא"י וכי לאכול מפרי' הוא לריך ולנאורר דברי הב"ח תמוהים אבל לפמ"ש ודאי אחי שפיר דכני תרי מילי נינהו דודאי לאכול סתם פירות מא"י אף לחמוד בשביל אבז ליכנס לארץ לאכול מפירות טמאקש בגדילים במקדש בקדושה ובעברה ודאי דבר גדיל הוא ואחי שפיר בס"ד נסחתינו רבינו הבכ"ג שהיא נסחתינו.

ראוב בישוב דברי רבינו הב"ח ז"ל דלא תקשה לי מדברי ר' שמלאי סוסה כה"ל אחרתי לפרש בדיוק לשון וכי לאכול מפרי' הוא לריך מהו לשון הוא לריך הילל וכי לאכול מפרי' לריך ונראה דבאמת אמרו ז"ל תפלה עושה מחלה מנלן ממש שנחנו לו לראות את הארץ ולנאורר מאי מחלה נתנו לו והלא לפי שיטת הב"ח כי רואה לשבע מפירות א"י בקדושה ובעברה ולא זכר אבז ונראה דידוע מלדיק אמת דיכולים להאילא הקדושה מכל דבר ע"י ראי' וכן מלינו ברש"י נתן בו עיניו ונעשה גל של עממות וגם מלדיקים אחרונים והנה פירות א"י יש כבס קדושה ומי שיכולת בידו יוכל להאילא הקדושה ע"י ראי' ואין לריך אכילה ועל דרך ויחזו את אלקים ויאכלו וישחו כלומר שאכלו ושחו ע"י ראי' וזה כי אכילת כמלאכים

אלל א"י ע"י ויש כזה אריכות דברים אבל אין כאן מקומם. והנה משה רבינו ע"ה ודאי כי לו מדרגה זו להאילא כל נלוות הקדושה ע"י ראי' וז"ש וכי לאכול מפרי' הוא לריך כלומר דוקא הוא שעושה הכל בראי' ולפ"ז אחי שפיר תפלה עושה מחלה שנחנו לו לראות את הארץ וראה שם גם הפירות וממילא חקן הכל מה שראה אבל באמת למי שאינו במדרגה כזו הכי דאכילת פירות א"י קדושה יש בהן ומאילא לאוכלן ושפיר מנכר ולאכול מפרי' ולשבע מעוצה ומיושבת שיטת הב"ח ז"ל בזה.

רציפיתי צ"פיה לרבינו המהרש"א ז"ל בח"א יומא ל"ט שדיוק מלשון בירושלמי יומא ה"ל דלחי פירות ממש ה"י עושה לאכילה אלא פירות של אבז היה עושה ומאוחן פירות של אבז היה פונסת הדברים לכל תרכיבם ולא נא היו לוקטין אותן פירות אחר גידולן בדרך שאר פירות אלא עד שהיו נושרין מפני שהיו פירות ממש של אבז ונא ידעו שעת גמר ביטולן וגידולן ע"ש.

ר"א זכיתי להבין דבריו הקדושים חדא דכרי אמרו בגמ' שם וכיון שנכנסו עובדי כוכבים להיכל יבשו נראה דעד השתא היכה להלכות דבס' כמו כל פירות הראויים לאכילה, והשנית מה שדיק שלא היו לוקטין הפירות אלא שהיו נושרין מאליהם לפעמ"ד אין מאחן ראי' ד"ל דפירות ממש היו וזה דלא לקטו אותן משום דכל זמן שהיו מתבצין לאיגות כי אסור ליעלן ולהכות מהן וה"ל מועל בפקדש ואדרבה קשה לי לשיטת המהרש"א ז"ל דמשמע דאלו היו יודעין זמן לקיטתן אפילו היו של אבז היו מיתרין לנקטן ולפעמ"ד אבז אינו דודאי ה"ל מועל בפקדש כה"ג ז"ל דנעמו דחנאי ב"ד הוא ובאמת קשה לומר על דבר שגא ע"י נס שחנאי ב"ד כך הוא שהרי לא עלתה על דעת ב"ד להחנות בדבר שיבא ע"י נס אבל נפמ"ש אחי שפיר.

רמ"ש עוד דלא ידעו זמן גמר ביטולן ג"כ קשה דהנה בגמ' אמרו והיו מוליחין פירות בזמניהן ועיין דף כ"ח שם א"כ היו רואין זמן כל אחד ואחד ואמאי לא ידעו זמן גמר ביטולן גם אי נימא דבשנה ראשונה אחי לא ידעו אבל לאחר"כ ראו וגם ידעו שזה דרכם בכל שנה ועיין בירושלמי שם ובשעה שהיו אלו שצחין עושין פירות היו אלו שצפנים עושין פירות ומשמע כדא כן דא וא"כ ודאי ידעו מאלו שצחין כן אלו שצפנים אמנם המהרש"א נשיטתיה דס"ל דהיו פירות של אבז א"כ אין להם שייכות לאלו שצחין אבל לפי הנראה באמת גם אלו שצפנים היו פירות ראויים לאכילה וזה דלא לקטו אותן משום דה"ל מועל בפקדש וכי"ל. ומ"ש עוד מהרש"א מלשון בירושלמי אבז פרויים אבז שהוא עושה פירות כבס ע"כ דגם לפי דעתו א"א לומר בדרך העצב הוא שיעשה פירות מאבז ג"כ אלא דרך נס כמ"ש בגמ' יומא שם לבדאי עיין דף כ"ח ע"כ וא"כ מ"ל דלאו פירות ממש ונמא לן להאילא מדרך פשטות כיון דממילא לריכין אנו לסמוך על הנס וכן דברי המהרש"א לפעמ"ד צ"ע וממילא קמו דבריו כפי ונאכל מפרי' כיון פירות המקדש ונשבע מעוצה ונכרך עליה בקדושה ובעברה אכ"ר.

ידידו מוקירו דושכ"ח המברכו בברכת התורה ולומדיה בלב ונפש.

סימן ז

תנור גז או מאכלים או מותר להניח בו (משאלקנר) חמים בשבת

ב"ה כ"א למסמנים התשליל ברקלין ג"י יצ"א.
מע"כ ידי"ג היקר והנחמד המאה"ג ובר הר"ג כש"ת
מוה"ר זאב דאסקר שליט"א. רב דביהב"ג בית ישראל באר
טארק.

אחדש"ת.

בדבר שאלו בחגורי גאז לעוממאטיס עשויים בלופן שלעולם
כשמגיע החום למספר מסוים למשל 250 אז יכבה
התנור מעצמו ובאם ירד החום אז ידליק מעצמו ולעולם
כשפותחים הדלת של התנור נכנס אויר קר ונמלא מחמיל
התנור להדליק ושאלחו אי מותר להניח בו חמים (עשולענד
זלע"ז) לש"ק מאחר שהוא גורם לכבות ולדליק בגז כשפותח
וסוגר. וכח"ל דעמו לאיסור ור"ל לחוות דעתי העניה ג"כ
זענין זכ.

ולפענ"ד נראה דיעב כורכ צא לאיסור הגם שיש נדון
צא דלא כוכ אלא גרמא לענין כולקא שכרי
כשפותח הדלת אכתי אין האור נדלק על ידי הפתיחה אלא
שעל ידי פתיחת הדלת נכנס אויר קר לתנור ובאוויר הקר יורד
על השען שיש שם וגורם עי"ז תנועה הערמאסטאט ומחבר
עי"ז שם יחד מאלגנטעי קטן ועולה כנעם ובא כזר צאנו
למחלוקת הפוסקים אי גרמא בשבת חייב או דעכ"פ אסור
מכ"ת או דאסור מדרבנן ובגמ' שבת דף ק"ב נראה דגרמא
בשבת מותר ומיכו בגמ' ז"ק דף ס' משמע דאסור ותייב
עליו וכבר עמדו על מדוכא זו המפרשים ז"ל ועיין רח"ש פ"ז
דב"ה ס' י"ז ובק"ג שם אות נ"ג ובאזנן עור סס"י שכ"ג
דבמלאכה שבת אסור אף מלאכה הכעשיה ע"י גרמא ועיין ר"ן
שבת מ"ז דאסור ליתן כלי חתם הכר לקבל ניזולות ובחום
ומאירי שם ועיין מג"א סוס"י רס"ב וצ"י א"ת ס' רס"ב
מלאכי בשב"ב אשכנזית וברמ"ה א"ת ס' של"ד דמקום
פסידא התיירו גרם כזוי ועיין שו"ת בית יצחק א"ת ס' שמי"ב
ושו"ת שו"ת ח"ב ס' מ"ה ובחום מנחות נ"ו ובשו"ת ח"ס
א"ת ס' כ'. מ"מ מצולר מכל הפוסקים דלכ"ע גרמא בשבת
אין להחיר להחלוק ע"ש בכל המקומות כי קלרחי.

עוד יש לעיין דהמג"א א"ת ס' רנ"ב סק"ב כתב דהתיבה
נרחיים של מים כוכ שבות דשבות דכוי רק גרמא ובאזנן
עור חלק עליו צ"ח שבי"ת ובק"ג שבת י"ה בסכ"ס עם המג"א
וכבר בגמ' חולין גלגל של מים ככה שני לא מקרי מכ שאלה
זוכה לענין שחיטה וכ"כ נענין מלאכה ובחום סנהדרין דף
ע"ז ד"ב סוף חמ"ב כתבו ד' חידושים דדבר שזשעת נתינה
לכתי לא מחמיל הפעול אלא שנסוף יבא שם הפעול לחי
אי כוכ כמעשה ידיה ונתי' כ"י לא כוכ רק גרמא וכן דעת
הרמב"ם מוכח פ"ג מרואה בלוי וכ"כ בר"ן סנהדרין דחי
דכוי רק בגרמא ועיין שו"ת מוכר"ס שו"ת א"ת ס' נ"ז ד"ב
וכבר בדאמ"ק מאשיין.

ראו שכל"ע חילק אומג"א בזיון אפשר דגם כוכ ז"ל מודק
דלא כוכ אלא גרמא שכרי פשוט דנפתיחה כולת לא
מדליק האש לכדיא אי"כ לכל היותר לא כוכ אלא גרמא.

איברא דלכאורה נידון דין דמי יותר למקרה (פרושענד
זלע"ז) או לחדר שיש בו שען אוטומאטי
(טערמאסטאט זלע"ז) לחום (סמ"ס זלע"ז) לניחת הכורק
או למקרה (איייר קאנדישאן זלע"ז) ואנחנו רואים אשר כל
העולם כולו גדולים ח"ה חסידים ואנשי מעשה שאין מקפידין
ליכנס בחדר ששם שען כוכ וז"ל דס"ל דלא כוכ רק גרמא או
גרמא דגרמא וגם פס"ר דלא נוחל ליה ובמקום אחר כתבתי
לענין המקרה בשבת (פרושענד זלע"ז) דעכ"פ כלאחר יד
מוחר לפתחו לכ"ע כיון דלפתוח לכדיא לא כוכ אלא גרמא וגם
לא נוחל ליה ובזיוק דעשבו כלאחר יד ולגורך שבת שכות
לזרוך מזה לכ"ע שרי וכן קבלתי ממורי וגדולי המורים וא"כ
אפשר דבנידון דין דמי האי תנור כיון דאינו אלא גרמא
לכולקא וכה"ג כלאחר יד אפשר דמותר כ"ל.

ונראה לבדיו ראי' דהמב"ר ז"ל בגור ארי' נשנה דף ע"ג
ע"א כ' דמותר ליעול ידיו על ארעים בשבת ואף דמשק
מים לזרעים חייב משום זורע כאן מותר משום דבר שאינו
מחטין ואף דכוי פ"ר מ"מ כיון שאין מלאכה בארעב
נגמרת מיד רק אח"כ וכל שאין במלאכה נגמרת מיד מותר
בו פ"ר ע"ש. וכבר מצולר מודרי המב"ר ז"ל
דכתי בשבת לא גזרו אף דכוי פ"ר ובס"י שיה בשכ"ס
שער הכללים כלל ד' בדיא ראי' לדבריו מודרי רש"י שבת
י"ז ע"א ד"ב אשכולות בגושבות זו אה זו וכשבת לנפירין
נסחט המשק עליהם וכיון דעבד צידים ולא אפשר בלא
סחיטה מכשר עכ"ל וכתב דסבת רש"י כוא משום דפ"ר
חשוב כמחטין וכיון שכתב דעבד צידים משמע דדוקא
אם עושב צידים ממש כוא דכ"כ פ"ר אכל אס לא כוכ רק כחו
פ"ר מותר גם דריטצ"א פירושין פ"ח ע"א ד"ב כחם תימי
מייא כ' בחור דבריו דלא אסור דבר שאינו מחטין כטוח
יחפילו פ"ר מותר בו ועיין שמי"ק ז"ק כ"ט ע"א דכוחו לא
אמרינן אדם מועד לעולם, ועיין מ"ש המב"ר ז"ל צ"ח
תפארת ישראל פרק מ"א וז"ל כי לכל פועל במקרה נא יקרא
פועל כמו שאמרנו דשא"מ מותר בשבת גורר אדם מעב כסא
וספסל ובלבד שלא יחטין לפשות חרין ובר מפני שלא יתייחס
אל האדם שפשה פעל כאשר פעל במקרה עי"ש ובש"ת בש"ס
האריך הרבה לצלר דבריו ע"ש וכבר דעש"ע א"ת ס' של"ז
מצולר דגם כחו אסור בפ"ר ואסור שם ליעול ידיהם על
עשבים בשבת מ"מ בזיון דגרע כוא מכחו שאינו אלא גרמא
כה"ג אפשר דגם המחבר מודק דהחם עכ"פ מעיל כוא המ"ס
על כעשבים ממש אכל הכה כחו כוא שנגם כרות לתנור. וכן
א"ל אומג"א לר"י ל"י ע"י א"ל תחמא לשיחך מליחא א"ל דא
כוא כגורם לכולקא בגז.

ומיהו לעיקר דינא אפשר דלא דמי כיון אכדדי חדא דהתנור
כיון דמקום קטן ומיד כשנפתח התנור האויר הכר
פועל בעצמות כנעם ולא דמי למקרה וכ"כ לחדר ששקמים
מרווח מלא ובכנסת האויר לא כוכ אלא גרמא דגרמא ועיין
מג"א ס' רע"ג סק"ז שמחלק כעין זכ דבבית יש אויר כרעב
ולא דמי לחשית, וכשנית דיש לחלק גם צ"ח אור עלשקצי לאש
כזה מגעו דאף שכבר סתמו דעותינו הדיקים אחרונים ז"ל
דאור תשמ"ל דאורייתא כוא מ"מ לענין חבור כזרס כעלשקצי
עיין שו"ת מחא אברהם ס' מ"ז דנראה לו דכוכ רק גרמא
ומיכו בשו"ת אחיעזר ח"ג ס' ס' כתב כששישית דסיבת

האדם הוא דאורייתא כיינו נסיונו כפחיתות שר"י יתחנך
כחושין ואין זה גרמא אלא כח ראשון וכ"כ במכש"ס נשוא
ח"כ ס' רמ"ז מנזלר דאדם עלקטרי עכ"ס משקטקין דא
ומיכיו נגמ' גרמא דכ"ס מודי ודומה קלח להא דאמר דאסור
לפתוח דלת כנגד המדורה שבו קרוב קלח אל דלת ולא
מנפיל אס יתחם כחנור קודם שנתבשל המאכל ויחזור ויסגרו
דלח כרי הוא עובר אמצעל עיין א"ח ס' רמ"ז ס"ד וברמ"א
ס' רמ"ז ס"ז ובמג"א סק"ד ואפילו דעבר אסור כחשש
פ"ש אלא אפילו דבר נתבשל המאכל מימ' אכתי הוא גורם
דלוקה וכינוי יחד ע"י פתיחתו כ"ל ולכן אסור לעשות כן
בשבת.

ומיהו לקושטא דמילתא כפוחת חנור דא בשבת לפעמי' **ואינו**
חייב מדאורייתא אלא אסור מדרבנן הוא דכח
ויש לבארי' דא אלא שאין בזמן גרמא מחמת הטרדות כידוע
לכ"ה.

ובזה הגני יד"ג באמת דוש"ת בכל עת המברכו בברכת
התורה ללומדיה בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן מ"א

אברכים ארכלים ואלל ההורים וישנים בבתייהם בארץ מקום
ידליק נרות

ביה ליל ששי לסדר ויפגע במקום התשל' ברקלין ג"י
יצ"א.

מע"כ ידידי הרה"ג ורח"ג גר"ג בש"ס מזה"ר ד. רוקנבש"ג
שלימ"א.

אחדש"ת זיכודות,

מכתבו קבלתי נפתו וכנוי להשיב במקום האפשר דבר
שאלתו באצרכים שהמנהג כהיום ע"פ רוב ששנה
ראשונה הם כולכים לאצותיהם לש"ס כיכן ידליקו נרות
שבת וכו' מדברי המג"א והגרש"ז ש"ע כס' רס"ג ומלא
דטוהו אמג"א ס"ק ע"ז וי"ז.

והנה לא ביאר לן טוהו אס הם מחרין לביתם בלילה ורק
אוכלים אלא בהורים או שם גם ליום שם. ופשוט
דאם הם ישינים שם ואינם מחרים כלל לביתם אז מדליקין
במקום שם שזנחים כל בשבת. ומיכיו אס הם מוצאים לאחר
כאכילה לביתם לישן יתכ שאל ובגון זה לר"ך לפנים.

ומה שנראה דראשונה עליו לדרוש בעיקר חיקון בגרות
מלאח טעם חקנו לדליק נרות ומלינו דא כח טעמים
טעם אחת משום שז' בכלל פונג סעודה בלילה ששאוכל בלי
גד אין לו פונג כ"כ ולפיכך אפילו אין לו ליקח מאכלים אלא
פה גר קודמת מן הכל חוץ מן הפה שקודמת לגר שביא עיקר

מאות הסעודה עיין ש"ע בגרש"ז ס' רס"ג ס"ד ולפיכך קיחל
דמדליק בנמח חדרים אין כאן קבלת שבת אלא כדונקא
נרות על השלחן שאוכלין עליו דעיקר דלוקה חלוי' נרות
שמדליקין על השלחן כמבואר ברמ"א ס"י נשם כא"ז פ"ש
ועיין מג"א ס"ק כ"א שם.

אלא דמימ' הא דוקא אס איכל בביתו וכיון דמדליק ב' **אז**
חדרים עיקר דלוקה אולה לה בחר חדר האוכל אכל
אס אינו אוכל בביתו ורק ישן בביתו מימ' מדליק בביתו שבו
ישן שם ומבדך והטעם דכרי יש עוד טעמים לדלוקה נרות
והרמב"ם פ"ה מה"ש כתב א' חנשים ואחד נשים חייבים
להיות בבתייהם גר דלוק בשבת אפילו אין לו מה יאכל שואל
על הפתחים וליקח שמן ומדליק אה כגר שז' בכלל פונג שבת
והטור כתב דאין שלום בית בלא גר ובתו כ"כ דכר משור
כשמחך דכרי אמרינן ותזנה משלום נפשי אה דלוקה גר
שבת ש"כ מלעשרין לישב בשחך ר"ן ועיין דריש' שם.

ובספרי סמ"ח מלות גר שבת מ' מלות דרבנן מ"ד כחצתי
דאש' אס יוכל' לנר' במקום שאוכלים יחד ט"ז
אכל אס אוכלין בחל' או בבית אחר ואין כגר במקום שמדלקת
אלא משום פונג ושלוס אפי"ה לריכ' לנר' פ"ש. ועיין מג"א
ס"ק כ"א ה"ל ור"ה דבורה דאפילו בלא סעודה כולל מבדך
דכרי אהן נוכחין לדליק ולנר' אהר יו"כ אף דליכא סעודה
כלל וע"כ ל' דסמכין גם אשאר טעמי בענין דלוקה גר ולכן
כיון דמחזין לבתייהם לישן לריכ' לדליק נרות בביתם משום
פונג שבת ומשום שלום בית ואס לא חלוקה בביתו אפילו
חלוקה במקום שם אוכלים אכתי בביתם כשיחזרו לא יכ' **לכס**
שלום בית ולכן חלוקה בביתו.

ומיהו כדי ללמח גם שאר שיטות כ' גרמא מכיות פ"ז
שחשמש אהח תשמיש אלא בנרות קודם שחלח מביתו
לבית אכתי וכמ"ס המג"א שם בס"ק י"ז נשם כמב"ר דאס
חשמש שום דבר לאור הגר ליכא איסורא משום דרכ' לנפול
וכ"ש שאס אפשר שמדליק נרות ארוכות שידלקו עד שיחזרו
לביתם ויכנו מהם אז וגם יכולים לאכול אהח טעמא כגון
קלח פירות וכיוצא דא בבוש לביתם ודאי יולאים ידי ככל.

ומיהו אפילו לא דלקו בנרות כשהחזרו מימ' יש עוד נר' **והוא**
דודאי כס מניחים גם גר עלקטרי דולק בביתם
וכשהחזרו אף ששאר בנרות כגר כזו מימ' כעלקטרי אכתי
דולק ולכאורה דרכ' כגר קאי אכל כאור שמדליקין לנר' **שבת**
וגר כעלקטרי בכלל ומכ דפשיטא ליה לכ"ה דאגר
עלקטרי אין לנר' כ"כ בבית יתחך היתר לדליק בנר
עלקטרי והגם כי בחארוניס נמלא שלא נוחל לבו לדליק
בעלקטרי לשבת עיין ש"ת פקודת אלפאר ס' כ"ז ובשי"ת
מכרש"ג ח"ב ס' ק"ז וזיכרונות פליט' ס' ד מימ' אומר אני
דכנס דלפתחילה אין לנר' על גר האלקטרי מימ' אס מבדך
גם על שאר נרות כשכ"ס לדלוקה וגם כעלקטרי דלק אז
בכרס' הוא גם על כגר כזו וא"כ אס שאר נרות יכנו וישאר
כגר האלקטרי עכ"ס לא נמלא דעבר' באש' אצרכ' לנפול
דכשאנו דנין לענין דרכ' לנפול אז כגר אנו דנין דא נכקל
שיאל ולא להחמיר ובאמת כי מלא מן כענכר לדליק בשמן

זית ולפי שיטת ק"ז המהר"ל מפרשג ז"ל אינו יולא בנרות
אחרים רק של שמן זית.

רע"ז ש"ע ס"י רס"ד ס"ז שמן זית מזהב מן המוצהר ועיין
חוס' שנה כ"ג ובשני לקט וצ"ל. והמג"א כתב דאם
אין שמן זית מלוי אזי מותר בשאר שמנים וקדם הוא גר של
שעור וכ"ש לנרות של חלב. ובס"ח הביאו בא"ר באחד שבאר"י
ימים בשני להדליק לעולם בשמן זית והפמ"ג א"ה בא"ה
סק"ה כתב כי נר מזהב וחורר אור ודך חיים הוכחה מוסר
כלומר כמו נר שנה חוצה אם עושה מזהב מכודר משמן זית
זוכה לאור חורר כן המוכיח חזירו יאמר בנחת ורטה שמצינו
נחיי עוב"ד ועיין ראש יוסף שפי מה שאמר בעור הרגיל נר
יפה הוויין ליה צנים ח"ה פי נר יפה שמן זית ובס' ח"ה כתב
דאין המוכה להדליק בשל שעור בשנה אלא בשל חלב ורבים
מדליקין בשמן זית משום מזהב מן המוצהר וכתב דעיקר תלוי
באור היותר צהר וברי עכ"פ דלכ"ע שמן זית מזהב מן
המוצהר מ"מ מדליקין גם בשאר נרות משום צהירות האור
וא"כ י"ל דכ"ש נר העלוקטרי דהאור צהיר יותר מ"מ ח"ז לי
להקל להדליק בסחם נר העלוקטרי מ"מ כה"ג יש לזרף גם את
זו.

ומה שסיים לדעתו יכולים להדליק במקום שירלו ונפע"ד
בעיקר שידליקו צניהם כיון דהחייב הוא להדליק צניה
שם גרים זה ולא צניה אחר שם שם צנים שם רק לאכזר ונפרט
כי יש שם צב"כ ונרות דונקים וליכנס עוד בדוחקים
ובמחלוקת הרמ"א והמחבר ז"ל שאם ידליקו על שלשון שיחלו
שם ח"כ כול שחי נשים נחזר אחד דלעת המחבר לא הדליק
ואם הדליק שם נחזר אחר שאין חולקין ח"כ לא כופיל כלום
דברי לא בדליקה נחזר חולק וברי גם באוכל נחזר לא חזרו
להדליק נחזר אלא צניה ע"כ לפע"ד פשיט דמחויבה להדליק
צניה.

המאיר לארץ ולדדים הוא ישלח לנו האור ממרום ויאר
פניו אתנו סלה אהמברכו בבה"ת ובלב ונפש.

מצנח הקטן

חמח מיתר. ולפע"ד פשוט דל"ש ל"ה חמח ואדרבה חמח
גדול ומכא אחינא ע"כ ממש שאמרו במדרש צ"ר פרש"י פי
ח"ל אנטוניוס לרבי לני עלי ח"ל רחמנא שיצדך מלינחא ח"ל דא
לנינחא היא יחיר חד כסו ולינחא ח"ל ח"ל לשיצדך משרבא
ח"ל הא כדו ללוחא דכתיב אין נסחר ממלחתו ברי דחמח גרע
מלינחא הוא דמלינחא אכתי ח"כא מנוס אכל משרב ליכא ועיין
גמ' כתובות ל' ע"א הכל בידי שמים חוץ מלנים פחים וצחוס'
שם ד"ה הכל ואף שבינו חמח' שם ד"ה מפרשים לנים פחים
אחד הוא מ"מ חמח' דהו שם דבריהם וא"כ תרומתו בדרך
עקש הם ותרומתו כהד"י וא"כ כי כידי דפסקו בפוסקים
לענין ל"ה הכ"ז לענין חוס וכבר שאלתי מה והשנתי כן דל"ש
לנים ול"ש פחים ומיהו ודאי כל שאין חמח גדול אין להחיר
כ"כ מחר דגם בלנים יש חולקין לדגולים לא החירו ומכא
גדולים לא היה להם בשנה חוס כלל אלא דאין אחריון סמכין
ועיין בעור ח"ה ס"י רע"ז ואינחא בירושלמי שאם ח"כ הדליק
מדעתו צניה ישראל שאין מפריון אחרו ללחא משם וכ"כ
הביא הגהות מרדכי בשם רבינו שמהל לאסור ואח"כ הביא
דעת רבינו ישראל ורבינו משולם נחזיר וע"ש שביא עוד דעת
הגמ"י ורבינו יו"ע וסמ"ג וכתרומה ומכ"מ בנשיבה רש"י
ס' חת"י והביא בשם תשובה אשכנזית שכתבו חומרת ופרישות
ועיין בש"ע שם ובאחרונים ועכ"פ כל שאין לורך גדול אין
להחיר אכל במקום לורך או לאדם חלש נראה שמותר לומר
להחיר להדליק במקרה. *

והנ"י בזה ידי"ן באמת דרש"ר באהבה נאמנה ושלום.
בנו היקר והנחמד פאר הפעלות עתיד לגדולות הב' המופלא
והמופלג ארי ליברש הי"ן בנעמים וחוכו לרוח ממנו רב
נחת כאות נפשכם ונפש ידידכם בלב ונפש.

מצנח הקטן

סימן מ"ג

זכור ושמו בדבור אחד נאמרו איה מהם קדם בעצם

י"ד סיון תש"ל ברוקלין נ"י יצ"א.

מע"כ ידידי הרב הגאון ור"ח גר"א ארי"א ובר כש"ת מה"ר
נחן צבי פרידמן שליט"א רב בבני ברק יצ"א.

אחדשכ"ת וכו'

ובד"ת אשר העיר מש"כ בספרי ח"ד כס"י ל"ה לענין
שמו זכור וכתב כ"ג כל דהקדים שמו לזכור דשמו
הוא ליסור מלאכה בשנה חזר ז' מלות קידוש כיום וכשהל
שנה חיבק חל עליו ליסור מלאכה שבו שמו ואולי זכור קדוש
כיום הוא בסעודה ואין קדוש אלא במקום סעודה עכ"ל
ולפע"ד יש להעיר שהרי מדאורייתא יולא ידי זכיר שבו
במקום קדוש כ"ש ואפילו בחפלה וכמבואר בגמ' ברכות
ואדרבה בפוסקים ס"ל דקדוש על כיון צניה אינו כזר אלא
דרכן ועיין דג"מ מה שר"כ לומר לענין לקדש לצני ביהו לאחר
החפלה כיון שהאשח חייבת דאורייתא ובה כזר יולא דאורייתא
בחפלה ונחשבה אחת בארבעה זכ ליש ע"פ גמ' ברכות כ"ט
אמנם פשוט דזכור שבו נחזיר אינו חולק בסעודה כלל וחייב

ועיין עוד לקמן ס' מ"ז ח"ג ס' קע"ט ח"ז ס' רע"ז ח"ז ס'

נ"ט בענין אמירה לעכו"ם.

סימן מ"ב

כשהחם גדול אי מותר לומר לעכו"ם בשבת להדליק המקור
(וא"ר קאנרישאן)

ב"ה ליל ששי לסדר ויאמן העם התשכ"ח בנ"י יצ"א.

כבוד ידידי הרה"ג ראש בשמים חוב"ט ובר כש"ת
מה"ר שלום יחזקאל שרגא רובין הלב"ר שמואל שליט"א אדמו"ר
מציעשינו יצ"א.

אחדשכ"ג

בדבר שאלחו בקין שהמים גדול וא"ל לסבלו אי מותר
לקרר נכרי ולחזיקו להפעיל המקור (א"ר קאנרישאן)
צ"ע) אי הוב כהא דקיר"ל בש"ע דכל חולק אלא ל"ה כן
כ"כ לענין חוס או דילמא דוקא ל"ה החירו וכ"ה באר"י
מכא דאמרו בגמ' שנה ר"ג. נחמור ומרדכי דאפילו בחקושת

שכרי הוא לריבך ללכת כמון ולפי' נמי יש לישב מכה דסעיף כיב דהתם מיירי כהתם שלא ילעג כלום בלי כסמרטוט וכיון שאינו מרפא אסור אכל כל שמלעג בלי כסמרטוט מגין עליו שלא ילעג מותר ללכת. ואולי דכ"ג גם כמחצר מודד וכן יש לבטלים במגילת שם סקמילא ולפי' אין כאן מחלוקת והגם שלא בזיוו כן קלה לארונים.

ובא"ר שם הוא נ"ל חמך ג"כ אש"ע סי' ר"ח וזכיר מגמ' שבת סי' ורבינו ירוחם וגם מסעיף י"ד דקושרתו כדי שלא תלעג וגם מסעיף כ"ג נמי פי' דאגד של סמרטוטין שלא ישרעו מלבושיו מותר וכן משמע בשי"ג דף ק"ב פ"א ובמהרי"ל בשם ה"רש"י וז"ל הור"ש בשם מהרש"ק ועוד אחרונים. ומעשה אומר לא מנעיהו במקום שודלי שכלבושים ישרעו ומותר ללכת לכתחלה כדי שלא ישרעו כלבושים אלא אפילו כיבא דליוו צרור שישרעו כלבושים מ"מ נלפע"ד לחדש עוד דידוע בזמננו חלי שאין האויר דך ונמלא בו כמח מיני חדקים (באלילען בלע"ז) ואם ייתנו המכס פתוח יכנסו לחוך המכס ואפשר שפי' ח"ו עוד יותר יחלש אי"כ אפשר דכ"ע מודי דכ"ה כעין לרפואה ככ"ג וז"ל.

ומה שיש לעיין עוד דכרי בצענדיד יש לו צפנים כעין סמרטוט קטן זה מונח על המכס וצענדיד מונח על כסמרטוט כזה וכ"ג אולי גם כמחירין מודים דאסור דכרי כחז' כגרי"א דלדעת הרמב"ם אינו אסור במוט ובמשיכה כ"א כשזכרו על המוך וספוג ללכת אכל על המכס ממש מותר ללכת דמוטיל שלא יסרוט ומבואר עכ"פ דלר"ך נכיות על המכס וכבא כרי אינו על המכס אלא כסמרטוט הקטן ועליו בצענדיד אמנם לא צורכא דלמחא בצענדיד עם כסמרטוט אחד הוא לעיין בולאח כיון שכל מהוצרים פי' דבק וכו' לאחדים. ועיין באחרונים אי דבק עושכ חיבור לענין חפילין דצעי עור אחד, לענין שבת לכ"ע חבור אחד הוא ועיין ירושלמי יומא פ"ד וז"ל ה"ה לו נרתק שלא יכורח ופי' כהו' יומא מ"ד פי' ד"ה בכל יום דעל ידי מסמרי' כ"ה נקבע אהו נרתק לבית יד שיבא בעל ונחשב בגוף כמחמך פי' וא"כ הכ"ע גוף אחד הוא עכ"פ נראה דיש לסמוך לכ"ה פוסקים דמותר ללכת משום שלא ישרעו בגדו כמ"ש באחרונים וצפרע לפי מה שכתבתי בס"ד.

ידידו המברכו בברכת התורה בלב ונפש.

בש"ח הקטן

סימן מ"ה

מי שיש לו מקוה כבאק שנותנים רבית מיום ליום אי יש בוה משום שבת שבת

ב"ה כ' למטמנים התש"ל ברוקלין ג"י יצירא.

מע"כ ידידי היקר האי צודב עוסק בחוקי תורב ברקאי וריח ירוש' וכר תרב חיים יעקב טענענבוים ז"ל.

אחדש"ת.

בדברי שאלתו נמי שמעתי מעות בנאחק פי' לקבל מכה רבית או עסקא וכביוס נכנו כמח מכאנאקיס

ככניסת יום השבת מחויב בזכור כמו בשמור וא"כ זכור ושמור בדבור אחד נאמרו ובר"ל שני כתובים כבאים כאחד ובאחד ואין כאן דין קדימה לאחד.

איברא דאומר אני אדרכה זכור קודם לשמור שכרי דרשי ז"ל זכרכו לשמור שאם אחכ כל לשכחו זכרכו וע"י שיזכר את השבת ישמרכו נמלא דשמירת השבת תלוי בזכור כקודמת וע"ד שאלתו סוף מעשה במחשבת תחילת ובמחילתא אמרו עוד זכור את יום השבת בדברות הראשונות נאמר זכור ובדברות האחרונות נאמר שמר זכור מלפניו ושמור מלאחריו מכאן אמרו מוספין מחול על הקודש ע"כ וכ"ה דרשו זכור אחו"כ שבת שכח קודם שמור דחו"כ שבת אינו אלא בעשה אפילו למ"ד חו"כ שבת דאורייתא אינו אלא בעשה ויש להאריך בזה.

והנני המברכו בברכת התורה ללומדיה בלב ונפש.

בש"ח הקטן

סימן מ"ד

אי מותר לצאת בשבת בתחברות (בענדערד בלע"ז)

ג' מסות התש"ל ברוקלין ג"י.

מע"כ ידידי ה"ה ה"ה המופלא ומופלא וכר חיים מרדכי שווארץ ה"ר תלמיד דרשיבה הקדושה מתיבתא צאנו האדסאן קאנטו ג"י.

אחדש"ת וכר

ובדבר שאלתו אי מותר ללכת בשבת (בצענדיד בלע"ז) הידוע שמעתי על המכס כיון שאינו מרפא וצ"ע סי' סי' ש"א סכ"כ כתבו דדוקא דבר המרפא ע"כ. כ"ה צרש"י שבת דף נ' פ"א ד"ה צומן שזכר בשמן כתב ח"א גלי דעתיה דלמחב קיימי לכוין עליה בשבת דלאו לרפואה ינוכו אלא שלא ישרעו מלבושיו את מחתו ובר"ל כלבוש דעלמא פי' מביאר דכל שלוש כסמרטוט שלא ישרעו מלבושיו נמי שרי ללכת בה בשבת ועיין ביאור כגרי"א אי"ה סי' ש"א סכ"כ שזין לדברי רש"י וזכ"ה נראה לישב קושית המהר"ש ס"ק מ"א שחמה למח בצעיף כיב וסעיף כ"ה לא הכירו אם עושכ כדי שלא ילעג ובסעיף י"ג כתב דמותר לאשכ לילך בבגד קשור שלא יפול דם גדח על גופה ותלעג וכניחו בל"ע ולדעת רש"י אחי שפיר כענין.

עוד כ"ה נראה לפרש ולהלך צד נער שגורם לעלמו ואפשר להאזר ממנו ככ"ג אסור ללכת וזין נער דצעיף ולכן בצעיף י"ג דעי"כ כל לו כנער שפיר מותרת ללכת במוך אכל מי שיש לו מכה בפסח רגלו כרי צידו להאזר שלא ינגף רגלו ולכן אסור בזה מיושב נמי דלא תקשה ממה שמוחרת אשכ ללכת בבגד על נשיכה שנה תלעג ואם מפני עינוף אסור ולהאזר ככ"ג תקשה למח מותרת ללכת בו ולפמ"ש אחי שפיר דגשמים נמי אין צידה להאזר ממה שלא תלעג ולכן מותרת ללכת. ואף שצידה שלא ללכת אין זה מקרי צידה להאזר

שנותנים רצית מיום ליום כלומר דמלפנים כי דרך הבאנקים ליתן כפיסקא ד' פעמים בשנה וכל מי שהוליד כמשה קודם לא קבל הרצית של כל ב' חדשים אבל ביום נותנים כפיסקא מיום הבחינה עד הבאנא על כל יום ובעיר דלפי"ו יהי אסור ליתן מעות לבאנא כזו משום שזר שנת וכו' ראי' לפלגו ממנ"א ח"ה סי' ש"י סק"ז שכתב דמלפנים רצית (לעכריס) נריכים להלות בענין שאם יפרע באמנע שבו יפרע מכל בשבוע כולו או לא יפרעו כלל ולא יחשוב ליתום מבואר דאם יחשוב ליתום ה"ל שזר שנת ואסור וא"כ דידון נמי כיון דמחשבים ליתום ה"ל שזר שנת ואסור.

ולפענ"ד נראה דלא דמי וכו' להם לישראל אם אינם נביאים הם ויחלבו עניים וישנעו ראשונה נראה ידוע מחלוקה באחרונים ז"ל באבות למיד דקודם מית לא ילאו מכלל צ"ל לגמרי ורק לחימרא כוא דוכגו לכן כדון ישראל אי"כ הא"ך שמרו שנת בא קי"ל עכ"ר ששנת חייב מיתב וחי' הכפלאה ז"ל דהאבות עשו מלאכה צ"ש ובמנאלי שנת וכו' קי"ל דבישראל ביום כולך אחר הלילה ובעכריס הלילה כולך אחר ביום נמאל או דין ישראל להם וכיום כולך אחר הלילה אי"כ שמרו שנת מע"ש עד מנאלי שנת וא"כ דין צ"ל להם אי"כ הלילה כולך אחר ביום וכיון שעשו מלאכה במנאלי שנת כרי דעשו מלאכה באותו יום וא"כ ממ"י שמרו שנת ולא עברו על יום ולילה לא ישבותו וכדברים ידועים. עיין פנים יפות פ' קרח בפסוק בוקר ויודע ד'.

ועיין שריה ציה שפרים ח"ה סי' ל"ב דקודם מית לא מקרי יום אלא מהבן החמה עד תחילת שקיעת החמה וכן הוא גם עכשיו כדון צ"י וצ"י ששנת מהבן עד הכן החמה אפי"ש ששנה מלאכה ציוס אי' קודם הכן החמה אחר שעלה עמוד השחר חייב מיתב דשנת יום ולילה וחייב גם בשנת לילה ויום כשנת שלנו דלא כמו שכתבו אחרונים דאיו חייב צ"י וצ"י.

ומעתה נלפענ"ד לחדש דכרי לא אסרי ז"ל שזר שנת אלא כשנעל שזר שנת להדיא ובפני עמנו אכל הנוטל שזר שנת כבבנא לא מקרי שזר שנת ומתחר ועיין ש"ע בגרש"י סי' ש"י ס"מ ח"ל אפי"ש ששזר לחדש וצ"י אכל אכל כל יום ויום ששזר נחתיב לו בשכ"י לשלם בסוף היום השזר של אותו היום שזרי אם רואה לא ישמור לו עוד ששזר אכל החנה עמו לשלם לו בעד כל יום ויום כדי שיוכל להפסיק באי"ה יום שירא שזר וא"כ שזר שנת הוא צ"ש ואפי"ש שזר רואה לגמור שמירת כל החודש ואין דעתו להפסיק באמנע החודש מי"מ כיון שאם כי ר"ל להפסיק באמנע החודש לא היה משלם לו בעד כל החודש אלא היה מחשב עמו יום ויום מימי החודש כמו ששזר לו נמאל ששזר בשנת הוא צ"י עמנו וכן כדון במשכיר חדר לחצירו וכתב עמו כך וכן כדון במלוו רצינית לנכרים וצ"י נמאל שריבית זו היא נחשבת לכל יום צ"ש ולפיכך אף אם עבר כל השבוע ולא פרע לו אינו רשאי ליעול כל הריבית אלא צריך לכתוב כנגד יום השנת כיון שכל יום ויום הוא נחשב צ"ש.

מבואר דהאיסור משום דכל יום הוא יום צ"ש וליכא כאלן צ"ש כיחר עם האיסור ואומר אני דכל אכל במלכ

והמג"א ושאר פוסקים שכתבו במלוי רצית מיורי בישראל במלוא לעכריס ועושה לו בדיני ישראל ולכן שפיר ה"ל שזר שנת ולולי דמסחפינא ה"כ נלפענ"ד לומר דאפילו לבמנ"א ודעימא אם כי מחנה עם בעכריס שישלם לו לפי דיניהם יום יום ככ"י דכ"י מודכ לן דכ"י מוחר.

ובתשובה אחת כתבתי לידידו הרהב"ל מלפניו צ"ש מלפניו ששוכרים חדר ללילה אחת וא"כ ששים כן דכרי אפילו לחדר לדור צ"י איכא שזר שנת כמ"ש במנ"א סי' רמ"ו וסי' ש"י סק"ז וכתבתי שם צ"י דדוקא אם משכיר מערב עד ערב הוא דכ"ל שזר שנת אכל אם יש לו גם קודם שנת אי"ה זמן שכירותו וגם במנאלי שנת אי"ה חשבים נמאל דלא כזר ה"ל כבבנא דלא הוא דוקא לשזר שנת וכן לפי כמנ"א המדינה דמלפניו שוכרים חדר משעב שחים עשרה בלורים עד למחר בלורים או משעב שחים עד שעה שחים אי"כ כזר אין אלא שזר שנת כבבנא בקיור שזר שנת לא הוא אלא כשמקבל שזר רק עבור שנת וכן דידון כיון דכיום הוא יום שלם מחלוא ועד חלוא לא הוא כבבנא שזר שנת. ועיין שריה מוכרים ש"ק ח"ה סי' ל"ז ר"ל ומכל מקום ח"ל ועכ"פ לפי כ"ל גם דרעשמה"ש"ן שגם אחרים דש"ן צ"י ונותנין שזר כל אחד ואחד לפי הכבואה שיש לו לדון אם נגמר בשנת ואינו מושך מע"ש עד אחר שנת אסור מטעם כ"ל ומי"ה דאם כי נמשך עד אחר שנת כי מתחר מטעם כבבנא ע"ש.

שוב ראיתי עוד צ"י כ"י חיים אוח ל"ד שכתב מה שזוכין בסוחרים לשכור יכודי צ"ש לשמור כעגלות מן גניבה כדבר קצת א"ך בשוכר עובר על לפ"ע כיון שיועד שודאי יקבל שזר שנת ולכן ראוי שיחשב עמו שישמור גם ציוס ע"ש ובמנ"א אי"ה שעת דלא הוי כשזר שנת כבבנא ח"ל כלל סי' א"י.

שנית כי נלפענ"ד דהאי"ר שם אוח י"ד חלק על במנ"א וכתב דמלפניו רצית כיון שלא אסרי מחלוא נשלים כל יום רק לשבוע אף שאין משלם לו אח"כ מכל בשבוע מחלוא כיון גצ"י ועיין סי' תכל"ל לדוד שכתב ד"י צ"ש ומעתה דידון נמי אפשר דכוותן מעות לבאנא כיון דאיו מחנה עמכם שיחבו לו עבור כל יום ויום אלא אדרבא נאמן כמשה נשם בסחם וגם כס צרונים ויתר לשלם רק ברבע שנה וגם כי באמת אפילו

משמעות השם בכל מקום שהוא דרשן וציתור נראה כן מהא שאלו זיל דכוחצין לו אונו בשבת מיי פכרים צוקר קרקע צליי משום ישוב חיי משום דאמירה לעכרים שבות אמנם לדעת גדולי הראשונים הוא דאורייתא מקרא (שמות י"ב ע"ז) וציוס הראשון מקרא קודש וציוס השני מקרא קדש ויהי לכם כל מלאכה לא יעשה בהם וגו' ופרש"י לא יעשה אפילו עיי אחרים והרמב"ן ז"ל השיג עליו דאזו יודע בני אחרים מי הם הם ישראלים הם עמנו מוארין עליה וליכא אלא לפניי ואם האחרים פכרים אין אנו מוארין בחורה על מלאכה של פכרים כלל לא ציינו ולא ציוס שבת אלא שיש בה שבות מדבריהם עם האמירה שלנו כמיא אמירה לגברי שבות אלא מלאכה במכילתא כל מלאכה לא יעשה בהם לא חפשא אחר ולא יעשה חצר ולא יעשה נכרי מלאכה או לא חפשא אחר ולא יעשה חצר ולא יעשה נכרי מלאכה חיל שבת ימים וגו' אלא יעשה נכרי מלאכה דבר ר' יאשי ר' יוחנן אומר חיל ואלא כנר נאמר שבת ימים חפצו ועשיה כל מלאכה וכרי דברים קי ומה שבת חמורה אין אחר מוארין על מלאכה הנכרי במלאכה וכו' וצרייתא א' אסמכתא הוא שבתא לאסור מדבריהם אמירה במלאכה שלנו וסמכו אותה למקרא זה אלא במלאכה הנכרי בשל מוארין ולפי דבריו למדנו שלא גזרו באמירה לגברי אלא בשלנו ואחר כך שם דאלו הצרייתות מופעות ואין לסמוך עליהם כפשוטן.

והרא"מ על החורה שם כתב על הרמב"ן ז"ל דלא ידע מיל לרמב"ן דבצרייתות מופעות ואם מפני שדין הוא דאמירה לעכרים מדרבנן דלמא משום דקויל כר יונתן דפליג עליה דר' יאשי הוא אלא לר' יאשי ככר דאסור מה"ז וכו' עיי מה שדחה דברי רמב"ן הגיל ועין ג"א שם.

ומצאנו לגאוי עולם שפסקו באמת דה"ל דאורייתא ובה דעת הראי ממיי מלך קריג בביא דברי במכילתא ופסק כר' יאשי דאמירה לעכרים דאורייתא הוא וס"ל דדעת גמורא הוא ובה דאמרינן בכל מקום צייס אמירה לעכרים שבות איכו מוארין וכו' מפרק לעלמו דכיונו כשאיכא מלאכה ישראל אלא באומר לעכרים לעשות במלאכה של פכרים עמנו דא הוא שבת דרבנן דאין לא מלויס על מלאכה הנכרי וכו' בעלמו אינו מלויס על שמירה שבת אלא לעשות מלאכה של ישראל דאורייתא הוא וכן הוא דעת הסמ"ג לאוין עיי לכאורה בביא צייס רמ"ד ועין ש"ת ציה יחזק איך ס"ל לצי מה שדחק בדברי הסמ"ג וכו' בביא קושיה בצי עליו וצאמת כי דא לאו קושיה בצי הוא אלא שסמ"ג בעלמו כתב לפרש דבריו עיי ועיי שו"ת חיים חיי ס"ל דפשיטא ליה דדעת הסמ"ג דאורייתא הוא ואיך שפיר חיל דין הוא דעת רש"י ז"ל גם בצעלי האדם עכ"ת הקשו צייס"ר כר' משה דבשבת אמרינן דאמירה לעכרים שבות הוא ובה משמע דמן החורה הוא וחי דאסמכתא בעלמא הוא ועין ריב"א וצריטורה עכ"ת שם וצריה משה על הסמ"ג שם.

ומעתה גדולה מזו חקקה לן ולפי פרש"י כאן דאמירה לעכרים דאורייתא מקרא דלא יעשה איך למע כתב צייס הגיל דאסור משום דכתיב ממלא חפץ ודבר דבר שהוא קרא דדברי קבלה וצאמת לכאורה דבריו סותרין. ולפום ריב"א

המלואים כפסס קודם לה הכי כפי ששמעתי לרבים הם להשאיר קלח ממוסם בצאנן עד רבע שנה בשביל הכשנות ואיך להוליא כל המעות בכל יום שירלו ורק הם אחיב יחשבו למפרע וישלמו לו הכרית עבור כל יום אלא באמת הכשנות שלהם צעיקר לרבע שנה איך כיון דנותן המעות בסתם הוא על רבע שנה וליכא שבר שבת ואף אם אחיב הוא מוליא הכסף והם נוחנים לו עבור כל יום מימ כיון דלא החנה כלל עמכם אלא נתן להם בסתם הם הוא שמחלו לו ונחנו לו יותר מפני שצריכים כעת להמעות ושפיר לא הוה ליה בכלל שבר שבת ודריק. ועין חס"י כתובות דף ס"ד ע"ב דיה מיחזי כשבר שבת. **ומחמת** חוסר הזמן לא אורב להאריך כפי ראוני כעת הגם כי יש לי עוד ראיות להחירה והיות כי איסור שבר שבת אינו אלא מדרבנן וצייס ס"י חקפ"ה חמה לפמ"ש רש"י צ"י אפי"פ ששבר שבת גזר דרבנן הוא משום מקח וממכר והקפ"ה דמקח וממכר גופיה לא הוי אלא דרבנן ואיך הו"ל גזירה לגזירה והגם שחל"ד כתב עליו דאישתמיטתיה מניה גמי בי"א לא מקשינן וכו' גזירה משום מקח וממכר דחדא גזירה הוא עיי צייס ועין איך ס"י ש"י כה"ל ומיכו לכייע שבר שבת כה לא הוי אלא איסור קל וצייס ציה שפירס אי"ה ס"י רש"י ג"ל שאיסור שבר שבת הוא רק משום דמחזי כעובדא דחול שבר אינו עושה שום איסור בדבר שנופל שבר צעורה עיי וצאמרי משה הלכות שו"ת חיד אשר זה ילא נאור צייס לצי בצריכות. ועיי אין להחמיר בה.

אלו דברי ידידות דושה"ט וי"ר שלאילגא רבא יתעבד כמות נפשו המברכו בלב וגפש.

משנה הקטן

סימן מ"ז

בענין אמירה לעכרים שבות

כ"ה למס' מגילת התשלי"א ג"י יצ"א.

מע"כ ידי"ג הרב הגאון המפורסם ג"א חו"פ אי"א וי"ח פ"י ע"ז הדר וכו' כש"ת מוה"ר חיים ישעי קעניג שלי"ט אבד"ק יאקא ר"מ ומשגיח רחוני דיישיבתינו הקדושה.

אחדשכ"ג, בידידות נאמנה,

הגם שאני מוקף חבילין עורדין פניתי לי אחר רגעים מתמת ידידות יחירה לכיג לעין צהא מלתא דתמיח. ליה דצרי רש"י עיי עיי דיי כיון דצנח קנייח שכח חיל אלא על השבת לא נאפו ציי ומא שאסור לישראל לומר לעריב עשה לי כך זה משום ממלא חפץ ודבר דבר דבור אסור (ישעי ר"ה) ומה כיח למא המלוא לן רש"י עמס חדש דאמירה לעכרים אסור משום ממלא חפץ שהוא איך לפי שיטתו איסור דאורייתא או עכ"ת מדברי קבלה וצנח לא מליו אלא שהוא גזירה דרבנן דמיוח כשנאמו או מליח עמס שהוא. וגם למא לא בביאו כפוסקים עמס זה.

ומשנלפענ"ד ובהא ה"ל הכתא דאמירה לעכרים מה איסור יש צי נחלקו צו אצות העולם ולפום ריב"א

מבואר מדברי הפניי ז"ל להרש"י דס"ל דפטי"ם נעשה שלוח עכ"פ לחומרא לישאל ח"ן לומ' לאמירא לעכ"פ שבות דכרי אסור משום שלוחא לחומרא ועיין רש"י ב"מ פ"א פ"ב ד"ב בשלמא ובהוס' שם ובה' בבאחי דגם דרש"י אצח"ס מבואר דס"ל דיש שלוחא לעכ"פ לחומרא עכ"פ. ונראה דרש"י ז"ל באמת ס"ל כקושיא הפניי כ"ל ולכן שיכל את ידיו ודא"י סתם אמירא לעכ"פ לא ה"י נ"ח לומר אלו לא ה"י אלא סתם שבות דרבנן אמרם רבנן אסמכוהו אקרא ח"ש רש"י בקדוש ומה שאסור לישאל לומר לעכ"פ עשה לי כך וכו' משום ממנא חפץ ודכ"י דבר וזה חמור ממסס איסור של שלוחא שא"ר רב מחומרא דרבנן שהוא מדברי קבלה כעין לאוריתא ושפיר ר"ל אמירא לעכ"פ שבות ואקדשה חמור הוא ממסס שבות וז"ל

רעיון ש"ך י"ד סי' פ"ח סק"ב דע"כ כבא לבית ישראל אסור להפלות חמץ עמו על השלחן דכא משום חומרא דחמץ או משום דעל כללם יחי' האדם ורגיל בו כל כשכר ולא בדילי' אינשי מויה וכ"כ ברא"ש פ' אין מעמידין וכו' וכל כהם דאסור להפלות לחם של איסור על השלחן כדרך שאסור בבי"ח ע"ש ובה' למס' פסחים בארכתו: בזה מ"מ לדין אין ראי' מש"כ.

גם מכ' שביא מפ"מ ממשכנו של עכ"ס ביד ישראל נמי אין ראי' לכאורה דכיון דמשכנו בבי"ח ישראל הוא ואין לו לעכ"ס רשות להשחמש בו עד שיפדנו אי"כ כיון דלישראל אסור להשחמש בו ולעכ"ס נמי אין ביתר שפיר כחז' המג"א דיהיב אסור לעטלו בש"ק ולא מצינו למ"ד בבי"ח קונס משכנו אי"כ כ"ל כשעטנו של ישראל המבואר בסי' ש"ח סמ"ז ע"ן ישי"ש ספ"א דבי"ח דאסור לעטלו כ"ל לנורד גופו או מקומו דהוי' כלי שמלאכתו לאיסור ובלגודכ' בי"ל וחס"י הרמב"ן סי' ר"א וחס"ן סי' נ"ז פסקו לא לאסור לעטלו כלל ע"ן אי"כ אות פ"ח אלא אפילו למ"ד דאין בבי"ח קונס משכנו מ"מ כיון דאסור להשחמש בו כ"ל מוקף לכ"ע.

איברא דמכ' שכתבתי כבר כבא ממה דקיי"ל במשכנו כלום פ"ע מ"כ מוכרי כסות נערכין כדרכם ובלבד שלא יחבוננו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים וע"ן ש"ע י"ד סי' ש"א ס"ו וצ"ע שם ובשו"ת חו"י סי' קפ"ח רמ' עליו בפ"ח שם ומבואר דמותר למכור מלבושי' שטעני' לעכ"ס ואפילו לנכשו לבראות מדתו וכן החירו לנכשו בנדר שטעני' להעביר במכס וע"ן רמ"א י"ד כ"ל ולפ"י בנדר שטעני' נמי עכ"פ איכא אופן להשחמש ואי"כ אח"י אסור לעטלו וע"ן שם בכללם שמותר לישב עליהם ע"ש ס"א וכ"י ע"כ כי מותר לעטלו בשבת ג"כ וחקקש לדעת האוסרים וז"ל דס"ל דא לא מקרי תשמיש ולהעביר במכס מלתא דנא שכיחא הוא ולכן אסור לעטלו ולמכור ולבראות במדא אין מוכרין בשבת וי"ל.

דמיהו לעיקר שאילתן כ"י נלפענ"ד דמחלוקת שנויה דגרסין בגמ' בי"ב דפ' אין לדין אחר ר"פ הלכתא ע"כ שביא דורין לישראל אם יש מאותו המין במחזור לקרקע אסור ולערב אסורין בכדי שיעשו אין מאותו המין במחזור בחוץ החתום מותרין חוץ לחתום אסורין אמנם בירושלמי שבת גרסין דבי חייא רבא ורבי שמעון חד חזי כע"כ לר"ך ככן וחד חזי אין כע"כ לר"ך ככן פירוש מה שביד כע"כ אין לר"ך כבכ לא ידעין מאן אחר דא ומאן אחר דא דרז משני מיייתי קומי דבי חייא רבא וכו' אחר ל"כ אן כו"ח א"ל שיחא כוכ עבדי וכו' א"ל אכיל מיידי חלואי כוכ דנא אחר אין כע"כ לר"ך ככן עכ"ל וא"כ לכאורה מ"מ דא מחלוקת ירושלמי ובבלי דכ"ש צנ"י ס"ל דכע"כ יש מוקף וכירושלמי ס"ל דלי' מוקף.

דראיתי בחמים דע"ס סי' קכ"א שכתב להשוות דכריהם דמכ' שאמרו ב"ש דילן מייירי במחזור לקרקע דיקא וכ"כ אות ל"ה מוקף לעכ"ס וכירושלמי מייירי בשא"י מחזור לקרקע וכ"כ ל"ל מוקף לעכ"ס, אלא דנחלקו עוד רבינו זרחיה כלוי ורבינו בראב"ד ז"ל בחלוש' שכו' מוקף

וע"ן עוד לעיל סי' מ"ב וכמה שצינתי שם.

של ודבר דבר דכ"י ג"כ מהא דיקא כס וע"ן בפ"מ במש"ז שם שכתב בן להדיא וחילק דמכ' מיני שבותים כס וחילק בין רמזא לאמירה אבל אם אומר לו בפ"כ בדיבור לעשות מעשה שאינו של מלכ' עובר על דבר ודבר ורק בשל מלכ' ליכא איסור משום דכתיב ממלא חפץ וחפלי שמים מותר וע"ן עוד שד"ח קונס' הכללים מערכת אלף אות קס"ד לכמה פוסקים אמירה לגוי אסור דאורייתא וע"ן מחזיר מה שביא ממק"ל ודמ' דכ"י ואפילו מע"ש אסור לגמ' לעכ"ס במבואר לרבינו ב"כ פ"א דשבת ואסור להשקות בארעיס ע"י גוי בשבת דאמירה לעכ"ס שבות ואמר ממעלי שבתא וכ"כ בשו"ת מוכרי"ס צ"כ סי' חק"ט וכמא"י שבת ק"ל וע"ן מג"א סי' ש"י סק"ז עכ"ס מבואר מדברי רבותיו הפוסקים דאמירה לעכ"ס שאסור הוא מעטס דודבר דבר וכ"ל.

אלה דברי ידידות מדידתו הנאמן דושה"ט ושכ"ת בכל עת וי"ר שיובה לעשות פעלים ולהרבות הדעת ולהרביץ תורה בדבים ושיעלחו תלמידי בית מדרשינו לטובה וירח רוב נחת מבניו היקרים ורע ברך המברכו בלב ונפש.

מצאנו הקטן

סימן מ"ז

הפך של גוי אי נאסר משום מוקצה לישראל

ב"ה א' לסדר את בריתו שלום התשל"ב בני יצ"ו.

מע"כ ידידי הרב הגאון חוב"ט ובר' כש"ת מוה"ר יהושע נויפירט שליט"א מראשי ישיבת קול תורה בעמח"ס שמירת שבת כהלכתה ירושלים ע"ה"ק.

אחדשכת"ר וכו'

ועל הכדושה' אני בא מכ' דמספקא לי' לכח"ר בחפץ של גוי שליכודי אסור לאכלו או להשחמש בו משום איסור שיש עליו אבל הוא אלא גוי אי שרי ליכודי לעטלו וכביא מהל' פסח סי' חמ"י דאסור לעטלו חמ"ו של גוי וכן כחז' בפ"מ סי' ש"ח דמי שיש לו משכנו של גוי דאסור לעטלו ולפ"י יוכיח אסור לישראל לקחת מעילו של עכ"ס מידו כשינגם אלו.

ולפענ"ד מהמ"ו של עכ"ס אין ראי' דהתם כעס' ולא יבא לאכלו ואפילו בכה"מ אסור ע"ן פ"ז שם גס כמג"א אין לע"ן בסי' תרי"ב וכתב במחמ"ש דכוונתו דביר"כ מותר ליגע במאכל ולא חיישין דילמא אחי למיכל ותי' דדוקא בחמץ חיישין שאוכל בשאר דברים ובאמת כי א' אינו מספיק דאי"כ מי שיש לו בבי"ח או שאר איסורים בבי"ח נמי יוחס' שמה יבא לאכלו כיון שאי"כ שאר דברים וע"ן חוס' ריש פסחים דרי"כ אור לארבעה עשר דכעס' שכתמירו בחמץ עפי' מבשר אסורי בגלל משום דחמץ מותר כל כשכר ולא נאסר רק בפסח ולא בדילי' אינשי מיידי ולא דמי לבבי"ח וערלב וכלאי הכרס שאיסורם איסור עולם ונזיר נמי איסוריה שרי לאתריה אי נמי שא"י חמץ שכתמיר בו חורב' כתמירו נמי חז"ל עכ"ל.

דנראה כמסיפות וא"כ ע"כ טעמא דמתני' משום דלדידך לא חזיא כלל ואיסורא נמי איכא ומתני' משמע דאחיא לניבא דכ"ע ולרימ' דנשים סומכות רשות אי"כ נשים רשאות ניטול לולב ע"ש מה שכתבתי לבקשות עליו.

ולפענ"ד אי משום כה לא קשיא ומתחלה נקדים קשיא אחרת שכוקש ליה לשעב"מ וכן כקשכ צם שארית יעקב דפ"א ע"ג וכו' דכר"ן סוכה כתב כעטס דנשים מקבלות כלולב כיון דראוי לנטילת אנשים וז"ל קמ"ג כיון דראוי לנטילת אנשים ואלו צפ"ג דריב הסכים כר"ן גריה דיכולות לבדק על מי"ע שצ"ג וכיון שכן קש עובא דמאלי כולך לטעמא דראוי לנטילת אנשים וז"ל דלדידכו נמי חזו וכצ"ח שם ת"י בשארית ישראל ודחא ל"י.

ומה שלפענ"ד צביתר קשיא א דנראה לחדש דס"ל לכר"ן דאף דנשים יכולות לבדק למעשה"ג ויכולות נקיים מ"מ לא אמרין כן אלא בדבר של ביתר כלומר שהחפץ שמקיים בו המצוה הוא ביתר לכ"ע ורק דלגבול איכא חיוצא נקיים ונשים פעירי ככ"ג אס רואה באשכ לקיים הכרעות בידה אבל אס קיים המצוה הוא בדבר שמלך החפץ הוא איסור ורק דלנאשים זותה תורה לקיים המצוה אפילו הכי, ככ"ג ודאי דנשים אסורות לקיים כיון דהחפץ מלך ענמו איסור ומי דחיר לבס לעבור איסור ולקיים מצוה.

דנראה לבצ"ח ראי' לדבר מכתובות דף מ' ולו חכ"י לאשכ אשכ כראוי לו ופריך ונתיי עשכ ולידתי לית ונתיי הכא אי אמר כה בצ"ח לית מי איכא לעשכ כלל מצבור דאף דכ"ל עשכ מ"מ כיון דאי אמר לא בצ"ח לית לא אמרין עשכ דוחה לית וככ"ג אומר כ"ש נמי שאינו מחייב בדבר כלל עוד נראה לבצ"ח ראי' מדברי כר"ן ריש פ"ג דסוכה שכתב דמזבח שאינו מחויב צב וכו' מצ"ח ענמו לידי חיוצא פוסל צו יותר פסול ממזבח שמחויב דכיון דמזבח הכא בצ"ח קשיגור הוא אין יולאץ צב לעינן ומקרא מלך דבר הכתוב שוגא גזל בצ"ח וכו' יצחק ז"ל על שנואיו של מקום ואדרבא צבני יותר פוסל שנטילתו אינו מלך של תורה וכו' ומכיר עין לבחפז ע"ש ועין משנת בעמרמי ס"י ר"ג.

והנה בירושלמי גרסין כך היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם בולך מצית ככנסת לולבו בידו עכ"ל לשאח את כפיו ולקרות בתור' נותנו להצירו הכינוח בארץ אסור לעלעל אמר ר' אבין זאת אומרת שאסור צבנאכ וכתב צ"ג ס"י שס"ה דיש מוכיחין מדברי ירושלמי כ"ל דמכ"י נפוק אינוש באתרוגא וכינוח אסור לעלעל ולא אשחרי אלא למזבח ודחיר כן אסור דכין כל מוקאב ותימא לאחי ר' צנימין וכו' ובתוספתא ספ"ג דסוכה ר' יוסי אומר וי"ע ראשון ע"ל חג כיון שילא צו אסור לעלעל ע"כ וצ"ג א"ח ס"י תרנינ ס"ה כתב דכ"ח משום חיוב מצוה ובמג"א כצ"ח צס ירושלמי ספ"ג כינוח על הארץ אסור לעלעל וצ"ג ע"ש ועין ס"י שילא ספ"ג וי"ד ס"י רס"י אי מותר לעלעל סכין של מילכ לאחר כמילכ ובעלם לבחמיר וכצ"ח ראי' מירושלמי ועין ק"פ פ' כל הכלים ספ"ג, ובציאור כגרי"ל י"ד ס"י רס"י ספ"ג ד"ב ומותר כשיג ארמ"ל דאשתמיטתיה מנייה דברי בירושלמי ותוספתא כ"ל

לישראל וכחפץ של עכו"ם אי יש כה ציד עכו"ם לכתובות דעת רבנו צב"מ דאין כ"ח ציד עכו"ם לדמות וכתובות דבר כראוי מתחלה לכל אדם שיכא אסור לישראל מפני דעת כצ"ג ודחיתיו וכ"ש דלא אפרין מסתמא זאת אומרת דאין מוקאב לעכו"ם צחלוש עכ"ג וכרצ"ד חלק עליו דאף שאמר בירושלמי אין כהן לעכו"ם מ"מ אס כיו לו גרוגות ולימוקים כשם שהם מוקאבים צרשות ישראל אלו כיו כס של ישראל ככ"ג כס מוקאבים צרשות עכו"ם וכן חמרי דעסקא למי שיש לו מוקאב אחד צל ישראל ואחד צל עכו"ם אסור לישראל אלא כה דאמר אין כהן לעכו"ם הכי פירושו שלא חאמרו ליכיו פירות דע"כ כמדבריות לישראל דכא לאו דעתיה עליכו מאתמול קמ"ל אין כע"כ אריך כהן כעמר אין פירותיו אריכין לישראל כהן ע"ש.

מבואר דלא הוא מתלוקת כראשונים ז"ל אי שייך מוקאב צעכו"ם כלל וכתבונם נראה דכסכינו לדעת כר"מ ז"ל כפשטות בירושלמי וכמ"ש כרמ"א א"ח ס"י ש"י ס"ג ולכאורה יש לבצ"ח קת ראי' לכר"מ מכא דאמר בגמ' עירובין גשמים שירדו צבצת מותרין וכו' הן כרגלי כל אדם (ע"ש דף מ"ט ע"ג) וחפצי הפקר שנחלקו רק עד היכן מליאין ואפילו למיד דחפצי הפקר קונין צבית מ"מ לענין ענעול לכ"ע מותרין וברצ"ד ז"ל כרי אסור לעלעל שברי כתב ליכיו פירות דע"כ כמדבריות לישראל משמע דס"ל דנכסי הפקר אסורות לישראל וי"ל דדוקא מדבריות אבל הפקר ציטוב לא כיו מוקאב אפילו לדעת כרמ"א. ועין מג"א א"ח ס"י ש"ח סק"ג צס ע"ג צר עכו"ם שנשחט היום שרי צעלעול וכ"ש בדבר של עכו"ם דאין מוקאב וכתב נעכ"ם ועין צ"י א"ח ס"י חק"י וזמיר הע"י שס כתב לחלק בין חלוש למחומר וכ"כ צ"ח ס"י סק"ג וכן נראה לכאורה דעת כראשונים ז"ל ועין שו"ת מכרי"א א"ח סוס"י י"ד וצ"ח כגרי"א א"ח ס"י ש"י.

ולפ"ן נראה צמלבוש של עכו"ם צבא לבית ישראל צבצת ופשט את בגדו ונחמו לישראל מותר לקבל ממנו שברי אין מוקאב לעכו"ם צחלוש עכ"ג לכל הפוסקים צכ"ג ואולי לברצ"ד אכתי יש צו מוקאב כיון דגס צגד שטענו של ישראל כ"י מוקאב לדעתו אי"כ כ"ח צגד של עכו"ם אבל מ"מ כיון דקוי"ל כצב"מ אי"כ פשט דצגד של עכו"ם מותר לקבלו מידו.

ברם לסיקר כחקירת מילחא דא לאו חדחא הוא וכבר קדמו צב כעב"מ צפ"י מכל' לולב ככ"ח שצ"ח מ"כ לכרצ כמזכיר כמכרי' צן נעים שנחפץ על מי שחבר שלא לשאיב מעל עשן צי"ע אס יכול לעלעל בקוס ששואפים בעוטין ממנו מי יומא א"ח אכר רחמנא משום הצערה שלא לצורך כ"ל כלי שמלכחו לאיסור ואסור משום מוקאב או דילמא כיון דלאחריתא שרי אין כהן מוקאב וכצ"ח ראי' ממשכ סוכה באשכ מקבלת ופריך צגמ פשיטא ומשני מכו דתימא ביאיל ואשכ לאו צח חיוצא כיו אומא לא תקבל קמ"ל כיון דראו לנטילת אנשים תורה כלי עליו ומותר צעלעול מצוהר אצ"ג דלאשכ לא חזיא כלל כיון דחמו לאנשים מותר צעלעול וככ"ג דכוחות ע"כ וכעב"מ כתב עליו. דמסוגיא א אין ראי' אלא לפרש"י דס"ל דלר"י כה דנשים אין סומכות רשות משום

רשות והנשים דומים דומים לכל מי שז"ג אפ"י שיש
 צד איסור חורב כגון לזית של תכלת לנשים וכל דאמרינן
 חגיגה ע"ז דאמרינן אקופו ודייכו חסם הנשים לא ה"י נכס
 חלק בקרבן ומשום נחת רוח דנשים עשו כסמיכה אבל הנשים
 בקרבן שלהם סומכות כנשים ע"ש אלא שדעת הראב"ד דלא
 קרינן כמ"ד נשים סומכות רשות ודעת ר"ח דקרינן כוחות
 ויפה בעיר הכה נראה עכ"פ דעת הראב"ד דהדחיה נעשה
 לל"ח הוא אפילו בשביל קיום מצוה גרידא אפילו ליכא ציטול
 מצוה כלל כמו בנשים ומיהו בהנכות בהנכיה לא"ח ס"י י
 כתב בפשיטות דהדחיה הוא רק אם תתבטל העשה ולא בשביל
 קיומה ולפענ"ד ר"ח נדבריו מדברי הגמ' כתובות כ"ג
 ולהראב"ד לא חקקה ליה מגמ' ה"ל דהוא יפרש דאי אמרה
 לא צעניא ליה וא"כ העשה אינה אלימא ככל עשין או כפי
 שאר פירושים ע"ש בתוס' וברא"ה. ומיהו לדין לא חקקה כלל
 ואדרבה אומר אני דכ"ר' לשיטתו דס"ל רפ"ג דסוכה כ"ל
 דכל מצוה שאינה מחויב צד גרע ופוסל צד יותר ממחויב וא"כ
 ככ"י כן.

ראב"י מוסיף דאפילו להראב"ד דס"ל שכן מנהג חורב מי"מ
 זה דוקא לענין מי"מ שז"ג וליכא איסור נדדי אלא
 עשה דוחה ל"ח וכיוצא בזה אבל כיכר דאיכא איסור נדדי
 עון הכא דאיכא איסור עלטול מדרבנן שהוא משום מוקצה
 כה"ג גם הראב"ד מודה ודו"ק ומיהו האידמא דנשים
 נוכחה לבדך בכל אופן י"ל בתי אגפי או יאמר דאין קרינן
 כרמ"א דס"ל ד"ן חילוק אירושלמי וס"ל דקמ"ל דהיח
 גמור הוא כיון דלצטל ליכא איסור כלל ממילא כותר לה ג"כ
 ח"י דלא ס"ל כ"ר' דפוסל יותר במצוה שאינה מצוה אלא
 אמרינן נוחא לאשכ ליעבר איסורא זוטא של עלטול כדי לקיים
 מצוה רבה של נטילת לולב אף דאינה מצוה ודו"ק.

ש"ב נחיישצתי צדד דנראה דדבר זה הוא מחלוקת
 הראשונים ז"ל בתוס' פירושין ז"י ע"א ד"ח מ"ב
 דחולקים על רש"י וחפ"ש ר"י דטעמא דמ"ד דלא כ"ו רשות
 משום דמיחזי כמסופק אלא משום דתקיעה מלכ"ה דרבנן
 כמצינא חולין לעשר או משום ראייה פנים בעורה שלא לצורך
 ותקיעה שופר וסמיכה נמי דמעבדין למאן דז"ל רשות לאי
 משום דמיחזי כמסופק אלא משום דתקיעה מלאה דרבנן
 כדאמר בחולין (פ"ד ע"ב) וסמיכה אפילו צהקפת יד מיחזי
 כעצודת בקדשים ע"ש מצוה דס"ל להרי"י ז"ל דהא דנשים
 מקיימות מעשה צ"ב כיוון דוקא בזהות דלית צבו צד איסור
 אלא בזהות מי"מ שז"ג דלית צבו צד איסור אינן רשאית
 לקיים וכו' כמ"ש בס"ד ונמלא ר"ח נדבריו כ"ר' מדברי כ"ר'
 ז"ל ולדידן י"ל דלא ס"ל כ"ר' לענין זה ודו"ק אלא דמי"מ לא
 חקקה להרי"י דא"כ גם בשופר דידן כן והא"ר כתב כ"ר' צריה
 דיכולת לבדך דכ"י חרי מילי ניוכו כמובן ובר מן דין כ"ר'
 שיטת כ"ר' דעלמול ותקיעה שופר בשבת ליכא איסור אלא
 משום עובדין דחול עין ר"ן פ"ק דשבת דף ד' וצ"ח באר"ח
 בס"ד וק"ל.

ובאמת כי כרמ"א הביא דברי אירושלמי בזה"ל ס"י חרי"ג
 אלא שחולק עליה ובתנא ש"ג כג"ל ז"ל ארצנו בגדול
 כרמ"א ועין א"ר א"ח כ"ל ועין שג"ל ס"י ג"ג ונחשוכה
 אחת כתבתי ק"ח מה לישב מנכס בעולם שמתעללים באחריו
 אפילו לאחר הנפילה. ועין עוד לקמן ס"י ע"ט.

אמנם לפי משמעות אירושלמי וכחוספתא וכפוסקים
 בפשיטות דלאחר שקיים מצוה נטילת אחריו אסור הוא
 בעלמול א"כ באמת לולב ושאר מיניו הם רק דחיים לענין
 קיום המצוה וא"כ אפילו נמא דנשים מצרכות במי"מ שז"ג
 אחי חק"י כח"ך יכולות לקבל כולל מיד בעלה כ"י כיון
 דלאחר המנהג אסור בעלמול א"כ דוקא לגבי צבו ובעלה
 שכתירה בחורב עכ"פ למאן יטוין להחזיר למים אבל אשה
 שלא כתירה בחורב עלמול לגביה כח"ך מקבלת מצעה וצבו
 (ואגב צבו כ"ר' מיד בעלה כעומר כל זמן שהוא עדיין ציד
 בעלה וציד צבו ולא הכיחורו אר"ה) וצ"ח כ"י כ"ס דט"ל
 כ"י מעשה צ"ב מי"מ כ"י גם מי"מ שז"ג נשים יכולות לקיים
 אלא ד"ב אינו דכ"ה כיון דקייס הוא ע"י חפץ של מוקצה
 אסור להם לקיים מעשה צ"ב וממילא אסורות גם לקבל ולכן
 משני שפיר קמ"ל כיון דר"ח לנטילת אנשים וכיון דר"ח
 לנטילת אנשים ממילא לית צ"ב מוקצה ומקבלת הוא מיד
 וא"כ צהקת פ"י כ"ר' כרש"י בעטם דר"ח לנטילת אנשים
 אבל צריה פ"י שפיר ג"כ דנשים מצרכות מעשה צ"ב כיוון
 בכל מי"מ שאין צו איסור.

איברא דלאחר שכתירו לה לטמול באחריו מטעם שכתירה
 בחורב לבעלה למאן ולא גזרו חז"ל עלמול לגביה
 ולכן מחמת האשה ג"כ לקבל ממנו א"כ ראינו דכל בית
 שכותר לבעלה כותר לה נמי שפיר מחמת לקיים במצוה ג"כ
 דמאחר דמחמת צד לטמול א"כ שוב כותר גם לגבי עלמול
 כמו לבעלה וממילא מחמת עלמול גם למאן אלא כל זה
 לאחר שידעין שמחמת לקבל מצעה ושפיר מיושבים דברי
 רבינו כ"ר' מחמתיה בשב"מ והש"ח יעקב.

אלא דלפי"ו מוכרח נמי חידוש של מוכרי כן נשים דכל
 שכותר עלמול לאנשים כותר לכל דחורב כ"י עליו
 ומאחר לטמול וללא כדחית בשב"מ.

אמנם לפי"ש כ"י נראה לכאורה דעלמול לן דין חדש
 דאפילו למ"ד נשים מצרכות מעשה צ"ב מי"מ לענין
 צרכה לולב אינן יכולות לבדך אלא אם מקבלות מיד בעליהן
 דלא עדיין לא נאסר עלמול בלולב אבל לאחר שכתירה במים
 ומאחר עלמול לבעלה שוב גם לה אסור לטמול ולא גרע מאס
 בעל בעלמול א"כ רואה נאחר וליטול כולל אף דמקיים מצוה
 לדעת ק"ח פוסקים עין ר"פ צ"ח ר"ח מי"מ אסורים לטמול
 כיון דאין חייב צדד וא"כ אשה בעטם ראשון שאינה מחויבת
 כ"י היא כמו בעל לאחר קיום המצוה שג"כ יכול עוד ליטול
 ולקיים עוד כאלו מצוה נעשה ואפילו כ"י אסור לטמול וא"כ.

וגיסי כה"ג ר' משולם שליט"א בעיר לי מדברי הראב"ד
 ב"ר' חורב כנשים למ"ד סמיכה רש"י אפילו סמיכה
 גדולה שחמת נשים שכן נחה בחורב לאנשים חובה ולנשים

ומיהו לעיקר דינא בשב"מ ג"כ הביא ראיות מדברי החוס'
 ר"פ משני דכיון דחייב לכתב ש"ד לכל ישראל ומדברי
 הראב"ה והריטב"א כח"י שכתבו ד"ש מעמידן בגירסא

כדי סוסי שיה בשם כרז ר פיוווש לענין עלטול כלי
שעוה וכתב המהר"ל שאסור משום מדידת זמן אמנם כנראה
דכל האחרונים לא חפסו טוחי ומקלין ככלי שעוה ולדעת
קלח אחרונים אפילו הכתירו למחות (אנשינן בלע"ז) ככלי
שעוה אף דמחמירין שלא למחות כלי שעוה עכ"פ כשחיו
עובד מ"מ במסגרת (נאמנער שלא"ס) לא ראונו צד מקום
לאסור. שוב ראיתי בשו"ת חפארת אדם שדן באריכות בשאלה
כזו ויש לי הכרח להשיב על דבריו ז"ל ולהלכה ג"כ כתב
להחיות ע"ש.

דברי ידידו דושה"ט וש"ת בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן מ"ט

בסיס לדבר המותר והאסור או צריך והיתר להיות עליו כל
היום

ב"ה ב' מנחם אב התשל"ב ברוקלין ג"י יצ"א.

מע"כ ידיד מופלא ומופלג מלא פלג ובר מר ישראל יוסף
יאקובאוויטש הי"ו.

אחדשה"ט, יסלח לי אם לא חוחרתי כראוי כי בבלתי מכיר
קאמינא ונדבר בערתו בספרי משוכ בלכות
ח"ד סי' ל"ז צמד דקו"ל אי"ה סי' ש"ה דכלי שיש עליו
דבר האסור ודבר המותר מותר לעטלו אי לריק שיכ"י עליו
הכיתור כל היום דוקא כמו האיסור למיד דאם אין מחשבתו
שיעמוד שם כל היום אינו נעש כסיום לדבר האסור ככ"א
נדבר הכיתור וכתבתי צנצן עם של מנורה דאין לריק הכיתור
לכיות עליו כל היום וע"ז הפיר מעלתו משרית רבינו משולם
אוגרל אי"ה סי' כ' דאם כי דעתו לטול הכיתור בשעת תלו"ה
כ"י הדעות שצ"ה ש"ע סי' דלדעת ר"ת כונא בחוס
שבת ר"א ע"כ ד"ה או שעתן דאם כוונה דבר איסור
ודעתו לטול בשבת דלא כ"כ כסיום לדבר האסור וא"כ
כ"א כהיתור אם כיתור כוונתו לטול והאיסור לא משג
ליטול א"כ כ"כ רק כסיום לדבר האסור ולא לדבר הכיתור
רק אם חישב לטול האיסור ע"י עכ"ס וגם הכיתור חישב
ליטול אז ממ"י שרי דאי מחשבתו מוטיל לאיסור מוטיל נמו
להיתור ועכ"פ תרומתו שוים הם.

הנה אף שלפיקר דינא דיק לא קאכ מדברי רבינו משולם
כג"ל שבה בשאלתן שם מיידי דבראנו לבוריד בשבת
כעם עם כנרות ג"כ בשבת מלשנחן ואין ראונו גם על האיסור
שישאר שם כל השבת ואדרבה כל מגמא שמשים שם הפת על
כעם הוא משום שראש לבוריד כעם עם כנרות כמובן וא"כ
הדיקן לבלול דתרווייכו שוין הם וי"ל קלח דעכ"פ כוונתו רק
לכורדה כעם וכנרות ישארו על כעם אפילו לאחר כורדתן
ואינו מוכרח.

ומיהו צמיקר דברי רבינו משולם ז"ל אחת כי כי גאח פאם
יחיד כדורח אשך גיככ אחרים גככו מי"ת דברי

ואומרים דדוקא גבי תרומה דלא חזי לעולם אלא לכאן אלא
דמאי חזי לדידיה ולכל העולם שכו"ה מלניעו עד למחר ומחמיר
וכשחל לא חזי ליה לא מעלטל ליה אלא כיון דאי צ"ה חזי
ח"ד ע"ש ועיין כח"ס אי"ה סי' ס"ז סי' ד"ה ולתשלום כענין
ודו"ק.

ומצאתי בילקבי"ג אי"ה סי' ש"ה שכתב עוד רח"י מגמ
שבת קכ"ז דהאריכו שם בלשונם קמ"ל כיון דחזי
לכאן ש"ד ובסוכה מ"ב מקלר מכרית כיון דאשכ נחו צח
חיובה הוא קמ"ל ולא אמרו כיון דחזי וכו' וחי דשבת
דהתרומה ציד זר וקטא בעלים את התרומה לריק להאריך
כיון דמי"מ לכאן מותר שרי אף לישראל לעטל אלא בסוכה
וכפוך הוא דלבעלים הכיתר גמור הוא ולא קלח אוחו ממילא
שרי אף לגשים ע"כ וקלסו הגאון מוהר"ם פערלס ז"ל ומכ"ס
כג"ל כתב עוד דבאיסור גברא שרי לעטל אף לזרים כיון
דשרי לבעלים וכו"ה בכל איסורים ע"ש.

וכן בקודש חיותי בספר לימודי ה' דרוש א' ד"ה וכן בסוף
הספר, שכתב חקירת השערי"מ וכתב דהכר שמה
קאטארויוס ומכ"רי עיי"אש הכתירו בעלטול וכן הכסים בלימודי
ה' בפשיטות לענין עלטול ומיכו להדליק לאחר הפיפא ביר"ע
לא הכתירו וכתב דדין אחר ליה דלענין עלטול הכתיר חטוי אי
תורת כלי עליו או לא וכיון דחזי לגברי תורת כלי עליו אלא
להדליק כיון דלדידי לא חזי אין צו לורך כלל ואסור משום
בצירה שלא לורך ע"ש. ולכאורה יש להכניא ראי' לדבריו
מדברי מהרי"ו וי"ל כניאו צ"ע דהמתכנס ביר"ע לא יבשל
לאחרים אף דכותר הבישול ביר"ע מי"מ כיון שהוא מחשבה
ואינו ראו' לו לא יבשל לאחרים ג"כ ועיין עוד שו"ת ריב"א
סוסי"י י"ז ועכ"פ נלפע"ד דכ"י נקטין דמותר לכ"כ.

אלו דברי ירידות אשר הספקתי לעיין בין הפרקים מתוך
רוב הטרדות וי"ד שיוכה ללמוד תורה לשמה מתוך נחת
והרחבת הדעת כמות נפשו ונפש ידידו דושכ"ת מתוך ידידות
בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן מ"ח

מסגרת שנפתח ע"י מספרים (נומברש בלע"ז)

מע"כ ידיד כהן שדעתו יפה וכו' ה"ה הרה"ג כש"ת
מוה"ר דוד ראזענבערג הכהן שליט"א ברוקלין ג"י.

אחדש"ת צידיות,

על דבר שאלתו על שנהג עולמה לפתוח בשבת מסגרת
שנפתח ע"י מספרים (נאמנערס בלע"ז) כי כמ"ס
אחרונים פקפקו צד כ"כ אין לי זמן לעיין צהר טעמייכו
דכ"דוקים האחרונים ז"ל שפקפקו צדד וכו"ה לא ל"ן לי
א"כ מק"ס כבוד מלחמ"ס ולפע"ד לפוס ריכעא לא נראה
צד איסור אם לא דנראה כמודד ועיין מהר"ל בשו"ת כניאו

מן ככלי או השלחן כל זמן שלא יהיה עליו כל השנה רק כיון שהכלים שיכיה שם כמוקף כל השנה איך נדעו ונכדיל עזמו מכלי זו או משלחן זה ולכן נעשה בסיס לדבר האסור אבל לדבר הביתר כיון שהנחתו עליו ורואה להשתמש בביתר זה עשוי או לאחר שעה אי שעתיים הרי הוא מחזקין שכלי השתמש חשמים לאיתו הביתר נפועל שרואה בו ככל שעה וממילא נעשית בסיס לו לביתר זו כל שיהי שם בנתיב"ש וכן כי קלחתי.

והגוי לברכו בברה"ת צלח ורכב על דבר אמת בלב ונפש.
משנה הקטן

סימן ג'

חוט של ברזל (ויער בלע"ז) אי שייך בו קשר ופותר

ביה ב"ס למטמוני"ם ע"ש התשל.
מ"ע יידי ורב חביבי ע"ט סופר מהיר גר"ג ור"ח
הרהג"צ וכו' כש"ת מזה"ר שלום יחזקאל שרגא רובין
הלכת"ש של"ס א.

אחדשכת"ר,

ובדבר הערתו מה שזמן האחרון נכנס להשים כל מיני אופה בשקית של ניילון וקושרין בשקית בנחש של צרל דק והחוט כניל מעופף עליו נייר מלמעלה ומחזיק את השקית מסוגר והשאלה אם יש צד משום איסור קושר ומחזיר בשנה או לא.

והנה מתחלה יש לנו לנדר דין קושר ומחזיר אי שייך גם בשאר גושים או דוקא בחוט ואצל שנינו מלמד ופשוט, ובמשיב שנה קרי"א מ"ג ואלו קשרים שחייבין עליהם קשר בגמלין וקשר בספנין ובגמ' מאי בגמלין וקשר בספנין אולימא קשר דקטרי בממלא וקשר דקטרי באיסטרידא וכו' ופרש"י איסטרידא גם הוא כמ' ענפת ששויין מן עקל או לרועה בנקב שבראש הספינה ואוחזו קשר מחקיים וכו' וכו' עקל הוא גוש אחר לא לרועה ולא חבל ופי' כמין מקל של עץ שקושרין אותו על הספינה ועושין אותו כמין ענפת ואוחזו ענפת של עץ נשאר שם לעולם וכשרוצין להחיר מחזיר הרועה ונוטל משם ואוחזו קשר ראשון נשאר שם לעולם וכו' כלומר כענפת שבראש הספינה שיתקיים שם לעולם נקרא קשר הספינה ועיין בצדק ערוך עקל (ריג) הנהגו ירושלמי ענפת עגול יכחם ועקרו מאלנעמא ועקולא עקול כמו עגול ואולי דאין זה עקל של רש"י מבואר עכ"ל דגם בשאר גושים שייך דין דקושר ומחזיר.

והנה כי מספקא ליה כיון דלפעמים נשאר כך לעולם איך אפשר לאסור לקשר בו וכ"ש דשכח מאד שששים קשרים מחזקי צרל לעשות גדרים וקושרים כחומים זה צד להשאר איך כך דרך קשירה בנחש צרל. (ומה שכתב שכיב כלל קושר שמחזר שני דברים וסיד משום טוב לשימ' ומחזיר.

הקדושים ל"ג א"י"א סכר"א א"י"א גמר"א א"י"א סכר"א דא"ס לר"ך שיכ"א הביתר שם דיקא כל היום ועכ"ל שיכ"א מחשבתו ק' שלא יעלו עד מוש"ק איך הביתר נעשה מוקף לבו ביום שלא יעלו משם ולא כוח בסיס לדבר הביתר ובשנמ"א אי הניח עליו ספר וכיוצא בו שיכול להשתמש בו בעדו ע"כ הכלי שפיר אבל אם הניח פת שבע"כ יענו לאכלו או כיוצא בו שאר דבר הביתר שיפער להשתמש בו בשנה ובע"כ יעלו משם איך לא יהיה ע"י בסיס לדבר הביתר ויפער להניח שם הביתר עד הלילה ויעשה הביתר מוקף מחמת שחוקלכו מדעו שלא להשתמש בו בלוחי יום וזה איך מלד כסכר"א. וא"כ גמר"א דהניח איך סי' ש"ט בקש"ה איך מותר לעטל המפה שהנחת מונחים עליו בנ"ש וזה נעשה בסיס לדבר האסור וחי הפמ"ג כיון דגם הפת עומדת עליו איך כו"ל בסיס לדבר האסור וכמותר ושרי וכו' כח"א כולל סי' ס"ד וכתב דא"כ העשם דנשים מקפידות להשים בחלות על השלחן קודם הדלקת נרות וא"כ נכיוות צנות נכיוות כס' ע"ש ופשוט דהחלטה שמינחם על השלחן אין כוונתם ומחשבתם שישארו שם כל השנה ואדרבא מניחות לאכילן בסעודה שנה וא"כ לדעת רבינו משולם לא הוסיפו כלום ואכתי הדר"א קושיית ה"מ"ז ובחפ"א למשניות מועד כללי מוקף כחז נפיקר שלחן אי (שעטנדר) שמונה עליו בנ"ש נר שטוב או חלב וגם סידור להפנול או שאר דבר אפינו נעלו השחא הסידור מעליו ונשאר על השטנדר רק כנר כדולק מותר לעטל השטנדר והשלחן למקום שירא מבואר דלא צינן שיסבה הביתר עליו כל היום דוקא עכ"ל לבני פוסקים.

איברא דממקימו הוא מוכרח מ"ש המחזר סי' ש"י סי' כלי שיש עליו דבר האסור ודבר המותר מותר לעטלו כיון מחתה שיש עליה מנפ"י אפר שמתר לעטלו לכסות בו חוק או לראש ר"ש עליה ג"כ שברי פנים שם אסורים בעטול וכי וכו' עיקר ביתר לעטל האפר הוא משום שיכול לכסות בו חוק או לראש דאי לא גם האפר הוא מוקף כשכח לעטלו כיון שאינו ראוי לעטול וכ"ל כמו אכן שאסור לעטלו בלי הכנה ומתחלה אי ניימא דהביתר לר"ך שיכ"א מונח על הכלי כל היום ממ"א ויכ"א אסור לעטל במתחלה דמכ חיתא דמותר לעטל משום האפר שיכול לכסות בו חוק או לראש איך אין כוונתו להניח שם כל היום אלא כוונתו שיכול לכסות בו חוק או לראש וכ"ל הביתר מחשבתו שלא להניחו כל היום והאיסור יונח כל היום אלא מה חומר שמחשבתו להניחו שם עד מוש"ק איך אסור לכסות בו חוק או לראש וא"ל ליה הביתר של פלעול במתחלה שברי כל הביתר של המתחלה משום שיכול להשתמש בביתר וכו' כרי מחשבתו שיכ"א הביתר עליו עד בערב אפי"כ דכל שבהיתר עליו בנ"ש אין לר"ך נכיוות עליו כל היום ושפיר כוח בסיס לדבר הביתר שברי האפר ביתר היא שיכול לכסות בו חוק או לראש בשנה וכיון שכיב ב"ן השבועות על הכלי ביתר ואיסור ממילא נעשה בסיס לדבר הביתר ויכ"א אסור ושפיר מותר לעטל במתחלה חכ לפענ"ד צרור בנ"ד. ובאמת כי המכריש"ם ג"כ הביא דעת חור"ה דברי רבינו משולם בסי' ש"ח ובסי' ש"י ע"ש ולא כרגיש בכל מה שכתבנו בנ"ד.

ויש ליתן טעם לחלק בין איסור לביתר דבשלמא לאיסור לעשות הביתר בסיס לדבר האסור אין אדם מצדיק עלמו

אצוי אדרבה מדאין קצוב להם זמן כל שעתא ושעתא זמנינא
 הוא אלא אמר רב נחמן איך ילחץ ולייתימא רב הונא צריכ
 דרב יכושע כהיל וצידו נפקין ופרש"י כוחו וצידו נפקין
 ונפקי מרשוחי וגלו עלוב רמיא חוצהי ע"כ מבוחר דמלוא
 ליציא כוחו וצידו להפקיר בעליה לכן אין מכשירי דוחין
 נראה וא"כ לדין נמי עכ"פ קל הוא כהנה ליציא לענין זה
 אף שאפשר להנחות נכריד מימ אין קושאין.

ובעיקר קושיא בפמ"ג למד אין עושין ליציא בשבת ויחשבו
 שלמול"ש יתירם כוכ פשוט כיון דקורא דאסור
 להחיר ליציא מעליה אם לא ליחם בעליה אחר אבל שלא
 להניחם בבגד אחר אסור כמבואר בש"ס מנחות מ"א ובעש"ע
 א"ח סי' ע"ז ולדעת בב"א לפי שדייק מרש"י כ"צ דדוקא
 מעליה י"ש, לעליה חדש מותר להחיר אצל מעליה חדש לעליה
 חדש אין להחיר כי יש אסור לבנות בעליה של מזה בהגם
 ורק אם רוצה לעשות ליציא יוחר יפס כחז כבזש ובע"ז
 דמותר ע"ש ובאחרונים ועיין ב"ס מגן גבורים באריכות וא"כ
 פשוט דאסור נקשר בשבת ע"מ להחירם במול"ש דכרי יכי
 אסור להחירם במול"ש ללא דבר וא"כ כו"ל קשר של קומא
 ולכן מיושבת קושיא הפמ"ג.

ולפ"ז נראה לישב נמי קושיא בגרע"א דהכר רש"י עירובין
 ק"צ במשנה ואם קושרין נימא במקדש אבל לא
 במדינה ואם בתחב"ב כאלו וכו' אסור ופרש"י ואם בתחב"ב שלא
 ביחוד שם מעולם דיכול לעשות מאחמוג אסור ורי"ף פ"י בתחב"ב
 שרואה לשלש ולעשותה בנה קשר ע"ש ונראה דמחלוקתם אי
 חיה ליה נימא אחריהא ולרש"י ז"ל דל"ל דאלו כו"ל נימא
 אחריהא ודאי יוחר עוב לבנינים נימא חדשך ולעשותה בנה
 קשר ולרי"ף לא ולרש"י ז"ל דכיון דאין לו נימא אחריה א"כ גם
 בליכא ע"כ עד שיצא נימא אחריה או יעשה נימא אחרי
 שיחמש בכלי שיר זה וכיון דאין לו נימא א"כ אסור להחיר
 הקשר דע"ז גורם לקלקל בכלי שיר וקורא לא חששון כן לבי
 אלקים שאסור לקלקל כל דבר של מזה ובהקדש וא"כ אסור
 גם להחיר הנימא וכן שפיר א"א לומר דיקשור ויכוין להחירו
 במול"ש כיון דמיידי דאין לו נימא אחריה אסור להחיר וא"כ
 א"א לו לכיון להחיר הנימא אלא כשימלא נימא אחריה זה
 כבר נקרא קשר לעולם שצ"ז שלא ימלא יכי הקשר זה קשר.

וכל זה כתבתי לפי כדעת בני גאונים וקושיאם כרי"א אבל
 לפעניד לאחר בקשה סניחאם קושיא משיקרא ניחא
 לפמ"ש בחינוך מזה ח"פ שזנו כשי"ת שלא למנוע מלכחוד
 מפני כשימט וכתב דאין ימנע כהדס מבעושה בעולם
 מפני כשימט ילמך נכח על זה לאו והנה צידו להנחות עמו
 ע"מ שלא חשמיטנו בשביעית וכדקדק שאלו עושין חמיר
 בשטרותינו אל יבולוך דבר זה כי באכירתו דברים ואפי"ס
 שאפשר בחקנית ותנאים ע"כ כהכ מבוחר בחינוך ז"ל דכחור
 נחב לנו בלי חקנית ותנאים ואף שאפשר נכחטת תנאים
 וכיוצא בו מימ החורב לא ליצו ולא נחב לנו כחשון זה ולפי"ז
 אחי שפיר נמי דלכבי"א אם יתנה בעצמו להחיר במול"ש שבת
 אולי לא כוב בכלל קשר של קומא ע"מ החורב לא ליצו ע"ז
 כח שלא ליצו על שר עניני החורב אפי"ס שיש בן חקנית
 ואופנים לעבור עליהם לפרקים ואופנים שונים וק"ל

כרמז"ס ומשום קושר לא כביעותי כוונתו דכרמז"ס נא כחז
 דינו חנה במחבר שני דברים אצל כהם חינו מחבר כנג שני
 דברים אלו נפרדים אלא שסוגר בשת).

ומה שגראכ דגמ' מבוחר דיש כאלו ג' חלוקות חיוב חטא
 פטור אצל אסור ומותר נכחח: פי' דחפיו נקשר של
 קיימא ואינו מעשה אומן כו"ל פטור אצל אסור ושאר כל
 הקשרים י"ש זהם לפעמים אסור לכתחלה מדרבנן ולפעמים
 מותר לכתחלה ושיטת ר"ף ורמז"ס דקשר של קיימא שמי"ב
 עליו הוא נקשר שדרכו להיות לעולם כן הן מזה ר"זן האדם
 שדעתו שלא להחירו לעולם והן מזה הקשר שהוא נעשה באופן
 שלא יוחר לעולם וצ"ח להיות מעשה אומן דוקא ואם הוא מעשה
 אומן ואינו קשר של קיימא או קשר של קיימא ואינו מעשה אומן
 הו"נ פטור אצל אסור ושאר כל הקשרים שאינו מעשה אומן ואינו
 קשר של קיימא מותר לכתחלה, ודעת רש"י והרא"ש וש"פ דלא
 חלי"א אם הוא מעשה אומן או לא ועיקר החילוק באם דרכו
 שישאר כך לעולם הרי זה קשר של קיימא ואפילו מעשה הדיוט
 ואם אין דרכו לקשור רק לזמן פטור אצל אסור ואפילו לזמן רב כל
 שאינו לעולם לא אסרה תורה ואם דרכו להחירו בו דיום מותר
 לכתחלה ואין נפ"מ לדידהו דין קשר אומן או הדיוט עיין מג"ח
 ובאחרונים שם. יש מוסיפין דכל שדרכו להחיר בשבועה ימים
 הו"ל ג"כ מותר לכתחלה דכין דרכו להחיר בו דיום עיין ב"י
 בש"ע סי' ע"ז ובאחרונים שם. ועיין ע"ז באריכות. יש מן
 הראשונים דכל קשר שיכול להחירו בלחית מדידו לא מקרי קשר
 של קיימא והד"מ והמ"ב ושאר אחרונים חולקין בזה ע"ש.

ויש לדקדק בקשר ששעו לעולם דחייב מדאורייתא או חלי
 בדעת האדם או ברוב בעולם דעת כע"ז כפי הנראה
 ב"ס ש"ז סק"א בדעתו של אדם חלי דכל ששעש קשר
 ודעתו להחיקים כן לעולם שאינו קצוב לו זמן ידוע חייב וכל
 שגומר בדעתו להיות כן זמן מיוחד פטור אצל אסור וכל שדעתו
 להחירו בו דיום כ"ז מותר לכתחלה וס"ל לבע"ז ז"ל דכן היא
 דעת הרא"ש ובעור ובציאור כהנכ החפלא עניו דקשר שדך
 בעולם לעשותו בקביעות לא חלוקין בזה חזר מחשבה בקושר
 ושכן כחז בבית מאיר ומתוך בזה קושיא בפמ"ג נחב אין
 עושין ליציא בשבת ויחשבו שלמול"ש יתירם מיד וגם קושיא
 בגרע"א שהקשר בש"ס עירובין ק"ג גבי נימא שנפסקה
 במקדש יחשבו להחירו במול"ש ע"ש מה שהאריך ומיחל דעת
 בגרע"ז בש"ע שלו נראה כדעת כע"ז ונראה דעכ"פ בקושר
 סתם כבי"ג לכ"ע חלוקין בזה רוב בעולם.

ואמת אגיד כי דברי הציאור כלכס וכבי"מ נפלאים ממנו
 שכרי אכן קורא דבני שבת מלאכה מחשבה אסרה
 תורה וכל שאין מחשבתו עליו אפילו עשה מלאכה ממש מכל
 מלאכה החורה חינו חייב עליו וא"כ מאי נפ"מ אי דרך
 בעולם לעשותו בקביעות או לא כיון שהקושר מחב שאלו
 רוצה להיות לעולם יפטר מעטם דלא כוב מלאכה מחשבה
 וליכא כאלו חיוב על הקשר.

ולפרם ריכטא כי נראה לפמ"ש בגמ' שבת קל"א דרי"א ס"ל
 מכשירי ליציא ומחזר אופן דוחין שבת שלא יחנה
 בשבת מאי עשה אמר רב יוסף לפי שאין קצוב להם זמן א"ל

ובמקום אחר כתבתי דמ"נ א' / א הרי קשר א"כ גם לציצית לא
 הרי קשר שוב מצאתי כעין זה בהגהות מרדכי חולין לענין קשר
 של חפילין.

די כח ככלנו זיל אני חמס האיד אשכ יכול לעבול כליל
שנה וימי האיד חלל מחסות שערולכן כח דחשכה כעביל
עד מוליש ודבריו אלו הם דברי הראשון וכביי חמס עליו
דאין מחסות בשער כמיס הרמזים וכבר חמבו עליו הפוסקים
דעכיש מדרבנן אסור ועיין שו"ת דרכי לכהיד"ל יו"ד כ"ל
מח שכתב בו ובמג"ל סי' ש"מ סק"ח.

לכאורה יש לבקשות לשיטת הראשון ודעתימח מגמ' יומא
דכ"כ ציריכ על ונסחפג חמס עבילות ועשר

קידושין ולא חיישין משום מחסות אלא דבאמת לא קשה דודאי
אסור מחסות בזה דרבנן הוא לכ"כ ולא גזרו שבות במקדש
ומה גם כי מלוא שאני אלא אי קשיא בא קשיא מה שאמרו
בגמ' שנה ק"מ פ"א רחל"ן במו גרר ובמי חמסן ובמי עבדים
ובמיס היפס שנים בגדון ופסקו הרמזים וש"מ א"ח סי'
שכ"ח ולא חיישין למחסות ובאי ודאי משמע אף שנה נשם
מלוא ועיין מרדכי מה שכתב דכונסן דיו לסעוד לא יגבז אה
ידיו בשנה משום מחסות שערות שכל ידיו וכן הוא בפסקי
ריקנטי כפי מה שחזר בזכרוננו כי אין לי בספר תחת ידי
לפיין אחריו מיאז אן לא קיי"ל כפי כנראה כ"מ נוגבין כידים
לנטיי בשנה ועיין עוד גמ' שנה דף ל"ט ע"ב עכ"ל לענין
מחסות נראה דכ"מ מדרבנן דעכיש מדרבנן אסור אפילו
בשערות.

ומעתה נראה דידן במחקן שערותיו תחת המים אי יש
בזה איסור ומראה פשוט דלענין מחסות אין נפ"מ
אי הוא בתוך המים או מחוץ למים בין לעסם לבין ובין
נעסם דש או מפרק דפשוט הוא דמי שיש בו בגד שריו במים
וכוונתו בתוך המים חייב על מחסות וכן בספג דאין מקנחין
בו וכחז' במרדכי פ' תצית בשם ר"א ממו"ץ דכל דבר ששריו
אסור לעטלו גזירה שמה יסחוט ובב"א הרמז"ל ועיין ב"ח סי'
ש"ב כחז' במרדכי ואבנ מה שהקשה בב"ח ז"ל אגירסא ומחלק
בין לר"ך למים ואין לר"ך ש"מ ענינותו פירשתי דברי
המרדכי לבי בגירסאות לפני התלמודים ותרוויאכו שולן בקרב
אחד עכ"ל מנחם דגזירה מחסות גם בתוך המים וחדרבה
אולי בתוך המים האסור חסור דכיון דהוא בתוך המים יותר
קל לזה לר"י מחסות מחוץ למים וכו' פ"ר ולכן אסור אפי'
בנגיעה דכלל נגיעה מיד הוא סוחט ולא כן חז' למים דלא
כח פ"ר ועיין א"ח סי' ש"א סמ"ח ובמג"ל סק"ח ודוק.

נמצא לידן לענין שערות נמי אין נפ"מ עכ"ל לענין מחסות
בין כחז' בתוך המים או מחוץ להם ומיאו לענין חיקון
שערות חזקן וכפולות שוכנו כמ"כ כפי עדות כ"ח אולי יש
לישז קלח כיון דאין כוונתם לסחוט המים אלא לתקן השערות
וכו"ל דבר שאין מחסות לגבי מחסות וגדולת מיה דלא כח
אלא כעין מחסות לגבי מחסות אף דכיון פ"ר אולי ככ"כ לא
גזרו רבנן דמילתא דלא שכיחא בשערות לסחוט תחת המים
ועיין מג"ל א"ח סק"ח כ"ל בל"ד ומיאו י"ל כיון דלא גזרו
וכי כחז' כעין מ"ש מילתא דלא שכיחא לא גזרו בזה רבנן גם
כי כרי כ"מ וכו' לבסחפג אחר שכלו מן המקור באלוהית
אף דלכ"מ מדרבנן איחא גזירה מחסות וע"כ כיון דאינו
מחבין לא ואף שיש לחלק קלח בין כחז' א"ח מ"מ נגפער'ד
ללמד זכות קלח על המקוילים לתקן תחת המים אבל כירא אה
דבר כי ודאי לא חגט בו יד וסמור סמור אמרין לחידל
לכרמל לא חקרב וכל השומר שנה ככלתו וכו'.

ולפי"ן דידן בקשר ודעתו לבחור בו ביום כגון בקשר
חטאיו וכיוצא בו ביום שר"ך עוד נסעודה שנה
שכדולי יחירו בו ביום נראה נכ"מ דמחר נסתחב דקשר אז
בין מדעתו ובין מדעת הכונס כח נבחר ביום השנה שבו בו
ביום וכ"מ דחיו מעשה חומן כגו וספיקו קשר בסחם ולא
נחטין נבחרו בו ביום מ"מ סחמם כפירושו כח ומחר
נבחרו ואין בו איסור כלל.

ומיהו כיכא דקשרו שיעמוד בן ימים רבים בלעו למחנות
בפוסקים כ"ל דעכ"ל וי"י אסור מדרבנן ובפרט
בקשרים בן נחמך סעודה שחרית שכבר סעד סעודה שנה
ואינו קשר אלא לבניה לאחר זמן ובאלו למחנות אי עד ז'
ימים ג"כ מותר לכתחלה כי עכ"ל רוב אין קשרים אז כבר
לבו ביום דוקא, ואפשר כיון דאסור לקשר לזמן אי כן ישראל
אין קשרין אלא לבחור בו ביום וגם כי ליכא מעשה חומן כלל
וא"כ ממי' לדעת חר"ף ורמזים מותר לכת' מעשה חומן
ולדעת הראש' ודעתי' דמעשה לא מעלה ולא מוריד מ"מ כ"י
אינו עושה לקיום דע"כ רוב עכ"ל אין עושין לקיום אלא לכו
ביום.

תבוא לדינא נראה לפע"ד דלכתחלה מכיון טוב יש להכריז
שלא יקשרו כחמס אחר סעודה שנה אלא יכרכו
סביב השקית פעמים או שלש פעמים שז' מחזיק כמו קשר
ואם ירצה עוד יעשה רק כפול אחד על כחמס כמין קרסים
ולולאות (כגו בלש"ז) חז' מותר נכ"מ בלי שום פקפוק ומ"מ
אין לכרע"ש בשביל אז אם לא ישמענו לו כי ע"פ רובא דרובא
כדברים לא נעשים לימים רבים אלא כל יום נעשה גיאל
לחזיו וקושרים הם בסחמל על זמן קלר מלך ע"פ רוב
מסעוד לסעוד או יום ליום כגלפער'ד.
ובזה הגני ידיו דושכ"ר בכל עת בידידות נאמנה ובלב
נפש.

בשנה הקטן

סימן נ"א

אם מותר לפרח שער זמן בסק"ח סי' מ

ב"ה י"ג מרחשון התשכ"ה ברקלין נ"י יצ"א.
כבוד ידידי הרה"ג וזח גר"א א"א בש"ק פרי עץ הדר
וכר כש"ח מוה"ר דוד ראובנברג שליט"א.

אחדשית.

יקרת מכתבו קבלתי בדבר שאלתו במו ששונל בשנה אי
מותר לו לסרוק חזקן וכפולות מתחת למים ולא
נימס למחסות כיון שכו' תחת למים או דלמל' ליש וכו' בגמ'
שנה רבז רבז יוסף דלמרו תרוויאכו אין מחסות בשער וכן פסק
ברמזים בל"מ מ"כ"ש דאין מחסות בשער ומיאו מדרבנן
אסור ובב"א ב"י א"ח סי' ש"ל ובמג"ל סי' ש"ב סק"ח כ"כ
וכ"כ בס' תסידים סי' תחכ"ח ומיאו כ"כ יו"ד סי' קל"ט

סימן נ"ב

אם מותר לנקות שיניים במברשת (ציין בערשמואל) בשבת

(ג) ובדבר שאלתו עוד אי מותר לנקות שיניים במברשת (לאליין בערשמואל בנע"ז) בשבת וחס' לו משום סחיטה ומשום חובל בשבת שמואל דם מהחנכים ע"י הריסוק. הכ' משום חבל' לא שמי' לי כלומר וכו' דודאי לא הו' פסוק רישא דכמה פעמים שאינו מוילא דם וגם יכול ליאכר דא' של' וילא דם ומיהו משום סחיטה י' לעיין ד' דומיא דספוג דאסור לקנח בו משום סחיטה אלא דמבואר בש"ע ס"י דא' לא אסור אלא בשאף' לו בית אחיז' אכל' חס' י' לו בית אחיז' מותר ועיין צ"י כניל וצמג"א סק"ע מחלוקת הראב"ד והרמב"ם והראב"ד בהשנות ואס' י' לו בית אחיז' מחי' הוא אי אפשר לקניח בלא סחיטה ואני אומר וכו' ועיין ברי"ב ש' ולכן לפענ"ד אין לי ראיות לאסור ומיהו אחר שאין לי עוד הספרים מסודרים ואני כותב רק בנע"ז ולכן לא אחניע דא' עד שאנא בכור הבחינה. ומיהו ה' דודאי דאסור לנקות השיניים במשחת שיניים (ליין פאסט' בנע"ז) כי י' דא' איסור משום מירוח אכל' עם מי מלח נראה דאין איסור בדבר ומיהו נראה כנקוי יניחנו ויאכר של' יסחיטנו בידו ולא יתלנו כדרך לרחץ במברשת לאחר כחשמים זו.

ובזה הגני ידידו רש"ת בלוג"ח המצפה לישועת ה' בהרף עין בבואת משיח צדקינו ויכלה הקוצים מכרם ה' צבאות ובבנין בית המקדש בב"א.

במשנה הקטן

סימן נ"ג

מכונת יד (פלייש מאשין) לחתוך בו בשר דק דק בשבת

עוד להג"ל

(ג) ועל דבר מה ששאלתי בענין המכונת יד שמחתכין דא' בשר דק דק ויש דא' להגדיל ולהקטין החתיכות כפי ראינו ע"י הכחשת' או קינור המכונה חס' מותר בשבת נחתוך בשר במכונה זו וגם להגדיל ולהקטין המכונה (רעגולירטן בנע"ז) בלופן שכו' רוצ' הכשר, וכי' דעתו נוטה לאיסור משום עיבד' דחול וגם משום איסור מדיד' ואלמנ' ראשונה עלי' להביד כי לא ידעתי בכיון על עי' המכונה אשר כותחו עליה ולכן קשה לי לפסוק בדבר שאינו מכירו כי בשינוי בנייר צעתי ויכל' להשנות בהנכח' ולכן אכתוב רק בלא' המכונה כוא' באותן המכונות אשר מדברים עליהם רבותיו הפוסקים האחרונים ז"ל ובענין לעשות פלפלים או קארוס וכיוצא דא'.

והנה בש"ע ארי"ה ס"י שכי' ס"י מבואר דלא בחירו לודך פלפלין אלא בקתא' של סכין וצקצקת' אכל' לא ידוכס במכתשת' אפילו בקתא' דסכינא' ולא צבוקתא' אפילו על השלחן משום דמיחוי' כעובד' דחול. ובס"ס ש' מבואר דמותר לחתוך בשר מבואר אי' ללי' דק דק בסכין אמנ' פשוט דדוקא' בסכין

בחירו אכל' במכונה נראה פשוט דאסור וכמ"ס בש"ע ס"י דאסור לגרור בגבינה בשבת במורג חרוץ בעל פיהות (ריבאליין בנע"ז) דכיון שכלנו מיוחד לכך כ"ז דרך חול ודמי' לשחיטת חבלין במכתשת' זכ"כ בכל' כלי' המיוחד לכך אסור ודברים אלו נובעים ממשה הריב"ש ז"ל ולפי שכן או רוב האחרונים הביאו דברי הריב"ש כניל' ועליהם חלו כג' דיני' מנוכ' כזו אפתיק דבריו כאן וממנו נלמוד גם לדיקן.

ח"ל הריב"ש ס"י קפ"ד עוד כחצת' שנשאלת' מכו' לגרור אה' בגבינה בשבת בכני' שכו' מורג' וכו' השוכ' כבר עמדת' וכו' אמנ' דעתי' נוטה לאסור דכוכ' ליה כסכי' דרב' פפא' דכ"ז מאן דפרי' סינקא' חייב' משום עוון' ואף' חס' נסמך דכיינו ללודך מחר' או נבו' ביום' אבג' נאנחר' שרי' כדעת' כרשב"א ז"ל ונאמר שהחיר' אפילו' בכני' נאנחר' כיינו' בכני' סכין' שאינו מיוחד' לעשיית' אכל' כמורג' חרוץ' שמויחד' נעשיה' זו כרי' הוא כגפ' וכבר' לגרור' ומכתשת' נשחיקת' חבנין' וכבר' חסרו' שחיקת' פנינין' בשבת' אה' בקתא' דסכינא' דסיכא' שני' וכו' ועוד' שכי' אפשר' להחמיר' ונאסור' וגרור' בגבינה' בכלי' זכ' אפילו' ביו"ט' נפי' שכו' מייחד' נעשיה' זו וכו' כפנפנין' ברחיים' שנס' שספרו' חכמים' וכו' עד' חבג' בשבת' נרס' שספור' בלי' ספק' וכו' ע"ש' בדבריו' בקדושים'.

והנראה מדברי הריב"ש ז"ל ברור שכלל בדברים דא' כוא' כך' דכל' שכו' כלי' מיוחדת' נדבר' זכ' נחוי' אסור' בלוחה' כלי' נעשיה' בשבת' משום עיבד' דחול' ואפילו' כיכא' דליכא' איסור' משום עוון' ובענין' בשר' מבואר' וכיוצא' דא' דקיי"ל' דאין' צי' משום עוון' מ"מ' אסור' משום עיבד' דחול' ואף' שמוחר' נחתכו' בסכין' דק' דק' כיינו' משום דסכין' לאו' כלי' מיוחד' לחתוך' לוחו' דבר' אלא' חותכין' עם' בסכין' גם' שאר' דברים' ועכ"פ' נא' כוי' מיוחד' לאורו' דבר' חס' עיקר' כעצם' דא' דבאמת' כי' דמותר' לחתוך' בקרדוס' או' בעגור' ואף' שחס' כלים' לאיסור' מותר' נעלעל' ללודך' גופס' כמו' שנכתב' בש"ע ס"י ש"ח' ועיין' מג"א' ס"י שכי' וצמ"ג' שס'. ולפי' נראה' בנידון' דידן' נמי' כיון' דהמכונה' ז' מיוחדת' לחתוך' בשר' דק' דק' אף' שאינ' אלעקטרי' מ"מ' אסור' לחתוך' דא' בשבת' דכוי' כעובד' דחול' וכבר' כתבתי' במכונות' שנעשו' לחתוך' פח' כגון' במלונים' גדולים' או' בהניות' שמוכרין' פח' או' אכל' כנחחוס' ויש' לבס' מכונות' מיוחדות' לחתוך' בפח' אפילו' חס' של' יד' לפענ"ד' אסור' לחתוך' בהם' בשבת' משום עיבד' דחול' ולכן' נראה' נפענ"ד' יפה' כיון' דא' דאסור' לחתוך' צי' מ"מ' אי' כופל' של' ראיתי' במכונה' ואולי' שכו' סתם' סכין' מ"מ' כדעת' נוטה' לאיסור' בכל' אופן' דא'.

אבל' מה' שכתב' עוד' שאולי' יש' דא' גם' איסור' משום מדיד' כיון' שחתוך' החתיכות' למידה' ידועה' לפענ"ד' אין' לי' שייכות' עם' איסור' מדיד' דכני' חרי' מיני' נייכו' דכרי' ככא' אין' כוא' מודד' כלום' אלא' שכי' חתוך' כבשר' וחס' נעשים' חתיכות' קטנות' ואס' מפני' שכו' מחטין' שיכיו' חתיכות' קטנות' וכו' נאסור' לחתוך' בסכין' בשר' לחתיכות' קטנות' ויחוש' משום' מדיד' או' מי' שמכין' לחתוך' המוצא' שיכיו' כולם' שוין' לבני' ביתו' וכיוצא' דא' וככא' עדיפה' מניח' כוא' שכרי' אינו' מחבין' כלום' בשעת' החתיכה' דהמכונה' מעלמ' מוחכת' בשוכ' כידוע'

ובטבוחין ליכא חלל ככשר שאזינ ועכ"פ מנזח דנמים לא שייך תיקון.*

אלא דלכאורה טעמא צעי למא וכנהלה בסי' דרש"י ושא"ר מפרשי הש"ס פי' דנמים ליכא דין ציטול כמו בשאר איסורין שמחזקין חלל טברתן מדין זריעה שהן זרעים ומחזקין למי המקור וצטלו ואזיכיו ולא מדין ענייה הוא דאין ענייה לאזכין ולמשקין ולכלי חרס חלל מדין זריעה הוא ובעין תרומה עמאל שזרעם בקרקע שזרעם נעשית מקור טברה לעמאל והכי' המקור וגז"כ הוא דנמים שחזקין לעצמם ומקורם ונפקי מדין מים שאזינ ועיין רא"ש ה"ל מקואות ורש"י צ"ל כ"ש דכא דמקור של מ' סאה לא יפסלוהו אפילו חלף סאין שאזינ אין לריך ראי' כ"כ דהסברה נותנת דכיון דיש כאן כנר מקור שלם כל השאזינים שנפלו לחורו נעשו כולו זרע בחורו וכרי הם כמחזקין דכשרים לעבול בהם דהא דמים עמלים נעברין צ"י השקב במקרה משום דהיינו זריעתן כמו חטים שנעמלו וזרען בקרקע ונשרשו ונעברו, וכח כהכ"ד דמיה יתיישב שפיר מ"ש שאזינ ולא פסלו מקרי ברנזיתן וניטעין פוסלין וזולתן ברנזיתן והיינו טעמא דפסול שאזינ הוא משום דחלושין הם ונאים ע"י חפיסה בנ"א כדאיתא במדכ"י כ"י מקואות ומויית ז' מתורת כהנים ולכך פסול מהני זריעה דכשיפלו למקור יתחשבו כולם מחזקין חלל פסול נועטין הוא מגז"כ ע"ש ועיין בספרי משנה כלכות מדור ח"ב סי' ד' אריכות מה בסי' ד'.

מבואר מדברי הראשונים ז"ל דס"ל דמקרי של מ' סאה בעצם שלא יפסלוהו אפילו חלף סאין שאזינ משום דדין השקב אינו דין של ציטול איסורין כלל חלף ענין של זריעה וחיבור למי מקור, ומבואר עוד דלא חזקו רבותינו הראשונים ז"ל בין מים שאזינ לעמלים שכרי כחבו להדיא דהא דמים עמלים נעברין צ"י השקב במקור משום דהיינו זריעתן וכו' ומה"ע יתיישב טעמא דשאזינ לא פסלו ע"ש מבואר דטברת מים שאזינ ועמלים חדא הוא וזכר כן דא' וכיון דנחבאר דעמלים ושאזינ דין אחד להם ממינה כיון דקיי"ל דנמים עמלים דשון שמשיקין בשו"ע אי"כ הכי' בשאזינ מותר להשיק.

ובמ"ש נדחת נמי ראייתו מהא דאסור לבעל איסור בשבת משום מחקן דדוקא ציטול איסור הוא ענין של תיקון שמחלה ה' אסור ועכשיו נתבטל ברוב היתר ונחקן איסורו הוא דאסור חלל מים שאזינ לא נתבטלו כלל חלל שנתחברו למים אחרים שכן מקורם חלל שהחיבור הזה מניחין מידי שאזינ ממילא ולא שייך צדא לשון תיקון דכבשר המים הוא פועל יולא מאחר שנתחברו המים למי מקור פקע מנייהו שם שאזינ יממילא ככשרו דרק שאזינ אסור תורה שאלא לעבול בהם או מדרבנן עכ"פ למ"ד דשאזינ דרבנן הם.

הן אמת דנעיקר בדבר אני נכון קאת בהא דינא דבשלהי מ"ס שבת ובנפיש"ע אי"ה סי' ש"ז קיי"ל דמודדין מקור בשבת אס' יש בה מ"ס ולא חיישינ דמתקן צדא במקור לעבול בו ובשפ"ד יו"ד סי' ל"ט סקרי"א וצ"ל א"י שבי"א סקרי"א כחבו דלמדוד בשבת לראות אס' יש שמים אסור דכיון כמתקן ומיהו

ואיסור מדידכ לא שייך חלל כשיש לפניו מים או דבר גוש ואנחנו רואים לידע כמה יש כאן ומודדין אותו או חליו שחלים לידע סכום מסוים מה ומודדים אותו אבל כאן אינו רואה למדוד כלום, וגם אינו מקפיד על סכום ודומה קאת לעפ"ה וכבר שבמקום אחד נופל כפסולה ובמקום אחד כחולל בגדול ובמקום שני כקטן וח"כ כ"י קאת דומה נכר חס' כיו' נו שני מיני חתוכים גדולים וקטנים וכ"כ צורר אלו מאלו אבל אין בזה משום מדידכ.

ובזה אסתגר כעת בברכת גס להסגוס ידיו באמת הטרוד מאד עמוס בעבודת הקדש המכבדו ומקידו בלב וגפ"ש. **מנשה הקטן**

סימן נ"ד

להשיק מים שאזינים להכשיר מקוה בשבת

ב"ה עש"ק לס' את ברית' אתכם התשליל ברוקלין ג"י יצ"א.
מע"כ ידידי ורב חביבי הרב הגאון המפורסם בנש"ק צ"ת וכו' כש"ת מהרש"ש רובין האלבערשטאם שליט"א אדמו"ר מציעש"ג.

אחדשכ"ג.

בדבר השאלה אי מותר להשיק מקור מים שאזינים למקור כשר ולכשירו ע"י לעבול ודפתו נראה נכחמיר מכל דאין מצטלין איסור לנחמילא בשבת משום מחקן והגם דאמרו ב"ה י"ז ושוין שמשיקין את המים לעכרם דהא לעצמו ראי' זו משמיק שם ע"כ.

ולפענ"ד דשפיר מותר להשיק מים שאזינים למקור כשר ולכשירו ומהא מחזי' ב"ה כנ"ל דחנן ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן לעכרם חלל לא מעניינן ובגמ' איפליגי רבי ורבנן ופסקו הפוסקים כחכמים עיין רמב"ם פ"ב מה"ש כ"ה מעבילין כלי ע"ג מימיו צו"ע ומשיקין את המים בכלי אבן לעכרם בשבת ועיין ירושלמי כאן וכן ראייתו לידידי הברמ"ם בספרו איגרת משכ' אי"ה ח"ב סי' פ"ב שפסק בפשיטתא ממשנה כנ"ל דמותר להשיק בשבת.

והא דקשה ליכ לכת' משמיק ב"ה שם שפי' בעצם דנמים עמלים אין בהם משום מחקן ומיהו דיוק כ"ג דנהשיק מים שאזינים למים כשרים איכא איסור משום מחקן בשו"ע דמכשירין לעבולה, לפענ"ד אדרבה משמיק מוכרח דמקור נמי ליכא משום מחקן שכתב שם ח"ל ודוקא בכלי אמרו חלל דמים עמלין אין בהם משום מחקן, דאין חקון חלל דכנשים ומשיקין אותם ע"כ. וכבר דיוק כשמיך בלשוננו דאין חקון חלל כללים משמע דנמים לעולם ליכא חקון וממילא אין נפ"מ בין מים עכורים ושאזינים למים עמלים ואדרבה מים עמלים מסבירא איכא יותר תיקון שמינאן מעמאלא לעכרם וגם מכשירין לעבול דכל זמן שכן במקור כשרין הם גם נעבילא

ועיין לחם ושמלה סי' ד"א אות צ"ב ובדרכי יו"ד סי' ר"א אות ש"כ"ז כתב בשם הגרש"ק בש"י טהרה לאסור השקה בשבת ע"ש דכרי' תמהים לפענ"ד.

ראולי כוונתו באופן שכחול עמו יכול לחלל שבת ולעשות לעצמו אבל למי שנתן הדם בשבת למח יחלל שבת ובעין קושיה כפשיטא יומא פ"ב שהקשה דמגיל דוחי בכס נאמר לישראל שיחלל שבת עבור ישראל חצירו כשכח בשכנה ולמלא רק להחלל בעצמו נאמר שאם הוא בפק"צ יבג נחלל שבת לעצמו אבל חצירו למיל נחלל שבת ומגיל שמוחל ובעין קושיא זו מלאחי ג"כ ברצונו מנוח בבל י"ב דלכן לריק לימוד ואומדנא באכילה לענין הקולץ חאבא אחד יש עניו שחי חתמים ואחד יש עליו אחת ואין לריק אלא לאחת ע"ש. ובאחרונים בארית בקושיא זו.

ולפני ד' אמרתי בביחור קושיא זו חדא לפמ"ש בחוס' יומא פ"ב ע"א דה"ט דאין הולכין בפ"א אחר הרוב משום דכתיב וחי בכס ולא שימות בכס כלומר שלא יוכל לבא בשם אופן וענין לידי מיתח ישראל ע"ש ומבואר דבעיקר דין מסבא כ"י נראה דאזלינן בחר רובא אלא דאחא קרא ולמד דאפילו כל ספק שיוכל חי' לבא לידי מיתח ישראל חלל עליו ככחוב דוחי בכס ומוכרח מיה דאפילו אחרים מחננין עליו דאי כשכח לעצמו לא לריק לבא קרא דאליב אכתי נימא דקרא אחי לעצמו להחיר לו לחלל שבת ומגיל דלא אזלינן בחר רוב וכן.

שנית נרלפס"ד לפמ"ש הרמב"ם פ"ב מגיל מילה כ"ה אין מלין ולד אלא שאין בו שום חולי שסכנה נפשות דוחא את ככל ואפשר למול לאח"י וא"ל להחזיר נפש אחת מישראל לעולם והנה סברא זו איתא בכל פק"צ ואף דכחם שב ואל חטש כחא ויבא קום ועשה מימ סברא כחא דא"ל להחזיר נפש מישראל לעולם ולכן שפיר כל אדם מחנני עליו. יעדו בו שלישי למיד שבת הותרה כחא אלא חולב א"כ כיון דהותרה אלא חולב א"כ אין כלן איסור מלאכה וכמ"ש במתשרים לענין יריע דהותרו כל המלאכות עיין ר"י ופ' מגילי שלמה על מס' צילא. וכיון דאין בו איסור מ"ש הוא ומ"ש חצירו המחלל כיון דמלאכה זו הותרה דהביתר על המלאכה הוא וא"כ אין כלן חלול ועיין שו"ת נוד"י ק' א"ח סי' ע"א וע"ז דלא מנינו שיבא מלאכה לאחד ולא לשני וכא דנא חקש לבט"י ממח שכתב הרמ"א א"ח בשם מוכרי וייל דמי שמחנני ביריע לא יבא לאחרים מפני שאינו ראוי לו ל"ל דכוכ כעין גזירה וי"ל ועיין שו"ת בית שער א"ח סי' ש"ט ש"י בארית מח.

עוד נראה לפע"ד דאי נימא דאין חצירו מחלל עליו את השבת א"כ כשיסבך ולא יב"י מי שיחלל עבורו וזכא בעצמו לא יוכל לעשות לעצמו מלאכה בלריב לו לרשותו ולחיותו א"כ אכתי חסר כיון של וחי בכס דבאף סוף ע"י המלוא אסור לרשותו ולעלי מלוא בשם כי חצירו מליה וא"כ הותרה גרמא ל"ב שימות ויבין וחי בכס של א' ובא נראה לרייק לישנא דקרא וחי בכס ולא כתב וחי' או וחי' בכס שכי מורכ לשון יחיד אלא וחי לשון שחיות לחיות בכס וכתביו על כל העולם ט"ל לחיותו.

(ג) רמ"ש אי יש לחלק בין יש צ' סכנה לאין צ' סכנה פשוט הוא מאד דאסור לחלל על מי שאין צ' סכנה כמו

בשרית מוכרי' ברונא סי' מ"ז מביא להקל בביאור דפשיט סי' ש"כ. וכגס דנחכ"ד בביאור המג"א א"ח סי' ש"כ סק"ד דאסור לבטל איסור צו"ע דאין לך תיקון גדול מה ועיין שפ"מ פ"א מ"י"ט מ"ש פ"ד תכ"ד כללו. ומ"מ מה שנוגע לעניינו פשוט דליכא צד משום מחקן וכמ"ש בסמוך בס"ד.

אלא דמה שיש להעיר בזמן הזה שהשקות הם ע"פ רוב מים חמים למים קרים אולי יש צד איסור מלד ביטול דכרי במקור כעת מחממין אפילו לשבת וי"ט וכול הכשק כחא קר וכשמשיקים המים בחמים למים הקרים נמלא שמים הקרים מחבשלים ולפעמים באמת מי מקור כחא חס ביוחר עד שא"ל ליכנס שם.

אלו דברי ידידות מידידו הנאמן דושכת"ר ובאש"ל וי"ר שנאבה לקבל התורה מתוך הרחבת הדעת ונחת דקדושה בלב ונפש.

בנשח הקטן

סימן נ"ה

חולה שאריך ערוי דם (בלאר טראנספירשען בלע"ז) בשבת. **א**י פותר לחלל שבת בשביל חולה מחלל שבת

ה' נצבים התש"ל ברוקלין נ"י.

מחיי חיים יכתב לחיים טובים ארוכים את מע"כ הרב ה"ג ובר ובר מח"ר חיים יעקב יעקובוביץ שליט"א. ירושלים ע"ה"ק ת"ז.

אחדשכ"ת למאן דלא חזיקא קמברכינא ויסנא לי אגלי לא חותריו כראוי לו לפי כבודו כי לא ידעתי אכנה ויקבל הכבוד כפי הראוי לו. ובדיא אשר שאל בחולב שר"ק לקבל 8 מנוח דם ערי מסוג נדיר בכל יום (פרישע צ"ע פין א' ספעיילעטן מין צנוט) ושאלחו מחתלקה ל' ספעיס (א) אי מותר לחת לו בשבת (ב) אי יש לחלק בין חוגה שיכ"ם לאין צ' סכנה (ג) אי יש לחלק בין אס כחא עצמו כיוון המקבל מחלל שבת או לא.

ואומר על ראשון ראשון בכך פשוט דחולב שיש צ' סכנה שמוחר לכל אדם מישראל לחלל שבת עבורו מותר לעשות לו כל מלאכה בלריבט לו לא מבעיא למיד שבת הותרה אלא חולב כלומר שלא אסור הותר מלאכה אלא חולב שיכ"ם א"כ פשוט דעשין לו כל מלאכה עיין שו"ת הרשב"א סי' חרפ"ט דעת הראש"ד ומכרי"ם מרעשנצורג דשבת הותרה וכ"כ הראש"ש בחשוכה כלל כ"ז סי"ה וכ"כ בלבוש וכתב דלכן אין להאכילו נבל דכא לא הותרה נבלה בחול לחולב במקום שיש לו בשר כשר אלא אפילו למיד שבת דהוי כחא אלא חולב עיין רמב"ם פ"ב מח' שבת ובכ"ז כתב בס"ה ש"ח דעת הרמב"ם דהחיה כחא ועיין בספרי שו"ת משנה בלכות ח"ג סי' מ"ב וח"ד סי' ה' וכן נראה לכאורה דעת האחרונים ז"ל מימ כיון שר"ק צ' ל"ס בכל יום ודאי שמוחר לחלל שבת עבורו ומלוא כחא ככל פק"א.

חלק לעיכ"צ וכו' מפני שיש ישראל וכשנחנקקל לאדם יסוד מאלה היסודות כרי ילא מן הכלל וכפר בעיקר ונקרא מין ואפיקורוס וקין בנשיעות ומלוא לשנחתו ולאבדו וכו' ע"ש.

ומבאר מדברי הרמב"ם ז"ל דכל שעשה מחמת תלוח אכל מחמת כוח צה' ובאמתו מלוח לרחם עניו ונחבז צו ככל ישראל ע"ש וכמו מדכתז ואפילו עשה מה שיכול מן העברות נראה פשוט דכ"ה חלול שבת בכלל ואפ"ה כתב דמלוח לרחם עניו ונחבז צו ככל ישראל וגמלא לכאורה ראי' מדברי הרמב"ם ז"ל דאם הוא מחלל שבת לחיובון מתיר ומלוח נחלל שבת עליו אם הוא חולה שיצ"ם אם לא שנאמר דהמחלל שבת כרי הוא כענין וגמלא ממילא אפיקורוס ואסור לחלל עליו את השבת וצ"ע ואם הוא לכעיס אזי מלוח לאבדו ואסור לחלל עליו את השבת.

עוד נראה ראי' ממ"ש מהר"ם מרוטענבורג בחש' סי' נ"ט בראש חצירו עובד צובר חייב להכיל דבר פשוט הוא אפילו לוח אל חיללו שמליו ואחר ומלוח ממנו מה שהולח עליו ע"ש ומסתמך הדברים נראה פשוט דאפילו בשבת דכ"ה צריח עובד צובר צ"כ אפילו בשבת מלוח ככ"ה כסיפא במלמד עמנו לרעה אפילו בשבת מתיר להכיל ירלוחי בשבת אור גדול סי' א' דעת אחרת צו אמוס לפע"ד כמ"ש. גם רלוחי קדיש אחד מדבר בצרכי א"ה סי' ש"א מעשה בנעיר ששחח סם כמות בשבת וכתחילתו צד דקני מיתח ר"ל וכו' שם חס אחד וכתב לב קמיעא כליל שבת וחייב הקיח כנערה סם כמות ועמד על צריח ונחלקו החכמים חי שפיר עשה בחסם לחלל שבת ובצרכי כתב עליו דאף דכלכס רוחח הוא דמחלל שבת בשב"י חולב שיצ"ם מימ דוקא צרפוא שכוה דרך כעצב אכל לא צרפוא סגולת וכנראה דבעס דיון פשיטא ליכ דמתיר ר"ל לחלל שבת עליה אף דשחח מעמל לאבד עמל לרעה בשבת נכרוג נפס בשבת ולא נחלקו אלא בלוחם הכלל ועין כ"ה פי' חלל ובאמת כי דעת הרמב"ם ודעמיח דאפילו רפואה סגולת כל שאיתמח לרפואה צדקה מחלל ובמ"ה וקומן בהמח מלוח רל"ז נסתפק לי חייב להכיל למלמד עמנו לרעה ואישהמעיח בצמ"ה דברי מהר"ם ובצרכי כ"ה.

רקצת ר"ל נראה עוד לפמ"ש הרד"ם פ"ה מסוכרין פ"ט למח שכתב הרמב"ם שגא"כ דאין ממיתין ונח מקיין אבודות עמנו לפי שאין נפשי של אדם קיינו אלא קיין בקצ"ה שנאמר בפסוק הלא לי כח (יחזקאל י"ח) ומלקות פלגא דמיתב הוא אכל ממנו שו הוא ואמרי' בודאח צמיד כמלח עדים דמי ועוש מה שרוב צו ע"ש ולפי' יש נומר דגוף האדם נמי כל זמן שאין אנו מליין לאבדו ולכרוג מדין אף שחטא צד הרצב מימ גוף של אדם צד לאו שו הוא אלא קיינו של בקצ"ה ועליו לחוס ולרחם עליו ולכילוי מכל חק וחייב כח מעל על כל אדם מישראל להכיל ולרחם על קיינו של בקצ"ה. וצ"ה יש לישב נמי קושיה בפ"ה כ"ה דמלל דכל ישראל מיתרים לחלל שבת עבדו ולכיל פשוט כיון דכתולל הוא להכיל גוף כחש ואין גוף צד קיין של כחולל יתח משלר כל אדם אלא קיינו של בקצ"ה וכורך שכתיר להחולל להכיל קיינו של בקצ"ה וגופו ע"י חלול שבת ככ"ה לכל ישראל הוא כן והוא נכון בפ"ה.

אלא דאחר הדברים הלאה עומדים לנגדו דברי כפמ"ה א"ה סי' שכתב שכתב במש"ן סק"ז בפשיטת דאין

כל חולה שאיננו ודבר צד מפורש צ"ם ופוסקים ועין ש"ע א"ה סי' שכתב שכתב ולא נחן לכתוב לרוב פשוטותיו ואם כי לו איח כוונת מיוחדת צד נח להודיעני.

ג) ברם מה דמסקא היכא דהחולל הוא מחלל שבת אי מתיר לחלל שבת בעבדו כה דבר צד ודאי צריח לפנים ולכאורה דבר צד במחלוקת שני, ומיחוב נראה לי דמתיר לחלל שבת צרכסיה ולכעיס דאין מחללן עליו דאין צד בכלל ישראל כלל ואין מליין עליו להחיותו וגרפאותו ואדרבה כרי הוא מחויב מיתח צידי שמים וכגס שאסור לן לברגו רק צצ"ד וצפדים וכתראה ועין ש"מ ערכין דף ז' פ"ה א"ה כי ד"ל ומיחוב קשה כיון דמתיר לברגו אמאי מחללן עליו את השבת כדאמרין בשמעתין וכו' מבואר מדבריהם דפשיטא לכו דכל שמתיר לברגו אין מחללן עליו את השבת כיון דנכרל קפילח הוא ומיחוב עיין חוסי נדח מיד ע"כ צריח איכו מייח צריח שכתב דא"כ דמתיר לברגו מחללן עליו את השבת ע"ש וי"ל.

ומיחוב היכא דאין מחלל שבת להכעיס אלא לחיובון יש לדון בדבר וכן צמי שכוה בכלל חינוק שנשבת ולכעיס נקרא מי שיש לפניו כתירל ואיסורא וצדיק כתירל ואכל איסורא הוא נקרא משומד לכעיס כי ר"ל יוכל לאכול ביתר ומיחוב ואוכל איסור ומחטין למרוד וחינוק שנשבת אפילו נשבת אמו או שכלכס צין כגוים וגשחת לישמעאל וילדה לי צנים או צנות כרי צנים אלו נקראין חנוקות שנשבו ועיין ש"ה בראש כלל ל"ב סי' ד' וסי' ה' איכרל דחיווק שנשבת נראה פשוט דמחללן עליו את השבת ולחיובון צ"ע.

ולכאורה נראה להכיל ראי' מגמ סוכרין ע"כ פ"ה ב"ה במתחת בשבת ופנח עליו מפולח מפקחין עליו את כגל ומצב דעושן לו כל צרכי הרפואות וכמו ב"ה במתחת ודאי כרי הוא מחלל שבת גמור ואפ"ה אמרו דמחללן עליו את השבת משום פק"ה כיון דלא צד על עסקי נפשות, איכרל דאפילו צד על עסקי נפשות כתב במחירי שם דכא שאמרו אין מפקחין עליו את כגל פירוש צספק חי אכל אם הוא ודאי חי מפקחין אכרי עכשיו אינו רודף וכו' זכ כרודף אחר תצירו וכלילכו בלחך מאבדו אין עוד לברגו ואכ כוכ ככריגה צידים ע"ש נראה מבואר דלאחר שפסקי מנהיות רודף כרי הוא בכלל כל ישראל ומלוח להכילוי ואם לא הכילו שובר על לא חשמוד על דם רעך ולכאורה צ"ע דלכתי יוכיו אסור משום שברי הוא חלל את השבת אכ"כ דכיון דנח כוכ להכעיס צריך להכילוי ועיין ספר ישועות ישראל למורה"י מקומה סי' כ"ה שכתב כעין צד לפנן מי שכתב אונס על על עמנו אי מחללן עליו את השבת ע"ש וד"ק.

ונראה עוד להכיל ראי' דהרמב"ם בפ"ה סוכרין פ"י ב"סיד כ"ה כתב לאחר שכתב צענן היסודות שחייב להאמין בהם כתב דכל שמאמין האדם היסודות כלם ונחבז צד אמתו בהם הוא נכנס בכלל ישראל ומלוח לאכבו ולרחם עליו ולכבו עמו בכל מה שחוב כשיח א"ה לחצירו מן האכבז ובאחר ואפילו עשה מה שיכול מן העברות מחמת הכחול ובחבצרת כעצב כנחש הוא נשח כפי חפציו אכל יש לו

שכרצב נשחנו הפעניים וכחנו כהחורנים דרוסנ זמנינו הס
כחיוקוק שנשצו ומכבג אכוחיכס צידיכס צעוניכ שנחצב
חלול שצח קודש וידועיכס דברי כגרעיל צמגולחי זקן לענין עדות
וכ"ש צומן כזכ וכן ודאי שנריך לצד ישוב דעת גדול כי כזכ
ענין של דיני נפשות ויש להחמיר דיניי נפשות ולהקל בפע
לחלל עבדו ויש להבין צד אי לא כזכ כזן מלאכה שאלניג
דממי אס כזכ עושכ כהנכס והכלכ כזכ שמוחר לחלל עניו
איכ מלכ קעציד זכס צלמח אכזר לחלל שצח עניו איכ כרי
אין מחשכזו אלא לשם מלכ וכיון שאלע ליכא מלכ נשחר
המלאכה מלשאלניג שאין לריך נכ ואינו רזכ ככ ומחשכזו
כזכ רק לשם מלכ ולא דמי לכל פקיג דכיי משלניג דכחכ
עכיי רזכ כזכ צמלאכ א למלכו אכל ככא אס לא כזכ
מלכ אין רזכ ככ סיומל דמילחל לפעניג אס אינו רשע
להכעיס אלא לחיזכזן מלכ לרסס עניו ולהחיוכו כדעת
הרמב"ם וכפרע שנשעכ שכזכ צמכז אינו מחלל שצח ויש
לחשוב שעככ חשוכ כחיס כלפעניג.

בברכת התורה ללומדיה בלב ונפש.

בנשח הקטן

סימן נ"ז

בנשח לשמיחיס (קארפעט קלינער) אי מותר לנקות בו בשבת

ב"ה ה' לסדר קידה התשכ"ט ברוקלין גיי יצ"א.
מע"כ ידי"ב הרהג"צ הר"פ פ"ה חובי"ט וכ"י כש"ת הרב
מזה"ר שלום יחזקאל שרגא רובין האלבערשטאם שליט"א
אדמו"ר מציעשינב.

אחדשכ"ג.

את קסתי נחתי בידי להשחשע דכדכיו היקרים אשר העיר
דכד יקר ככיי מטלעלוח (קארפעט קלינערס צעניי)
כנעשים לנקות כשעיה על הכרקע צכית ומשכזו כחזו צני
עלנקערי רק יש לו מסרק מברש (כזרשע צנעני) של שערות
או פלאסטיק וכיוצא בו וכזכ עגול ועל לידו כיס קטן וכשדחפין
אוחו לפניו כזכ מחגלגל ומנקב אכ השעיה וכמברשת קינע אכ
כזל מן כשפיה דוחפו לתוך ככיס הקטן וקולע כזלכזך
וכלכז וכעפר ושאר דכריס גפעז היפכ העיר דאולי יש ככ
משום לחלל דכיצום על כשעיה.

והנראה דנשיע אי"ח סי' של"ז מחלקו כרזשונים ז"ל צדין
כיצד ככית כשצח דעת המחצר דאסור וככד

ככית אלאי כהרקע מרוקף ודעת הרמב"ם ככס ככור. ככ
רי מרדכי ריש פ' כל הכלים ורייזי וכמיג וככית ללכזר
אפילו כ"י כהרקע מרוקף יככז וכן כוכזן ואין לשנות מיכ
עיי עכ"ס מותר וכן עיי ככד או מעליה או ככף אוח כקלס
ואינו משור גומות וכמיגל סקיג ככית דכיש"ש אכזר אפילו
עיי עכ"ס אלא שנכזו להקל וגם עיי ככף אכזר וכנרזכ
דכזב עלמל להקל צומן כזכ כמחצר ככס כי דכירזכ צכית
לכז ז"ל לא כיו מכדין ככית כשצח כי אס ככף אוח או עיי
ככד.

לחלל שצח עבד מומר נחלל שצח לחיזכזן כפרכסיא אף אס
כזכ חולכ שיצ"ס וכזכ היפך ממי כככצנו וכ"כ פשיטא ליכ
עד שלא ככית רזיח לדכדיו וכ"כ קכ כחיס ככית כן גס
כשס שז"ח קול יכודכ סי' ז' דאין לחלל עניו אכ ככצח ואין לי
כספר לענין כזר טעמו וכ"כ מרש"ס על אי"ח סי' שכ"ח ככית
כשס חכס אחד להחיר ודעת הפמיג ללכזר נמלל דכדז אכ
כזכ מחלוקה כפוסקים.

וראיתי לגברל דמרי סייע מן כחיס ז"ל וי"ד סי' שמי"א
די"כ וכלכ"כ ככיל אחד שצח מלכ ישמעל ומכ
וכזכ מכול לא גודע מיכז ומלל על לוולרו חלוי חועכ ככוכג
אלל צעלי דכ ככזכ וכסחפקי אי שפיר דמי להכעסק בו לקכזו
צין ישראל וככז כחיס ז"ל דלפילו אכ"י כמיר דכו שזכ וקכז
לודאי ששכ וכחחער קודס מוחו אפילו ככככזר חשוכ כננמל
מכני דככז גזולכ יש דסמוך למיחיו ככזכזו יכז מעכ פכ
למעלל לללוקי אכזכזו וככית שס קיי לפעמו וסייס וכפרע כי
רזב מומריס אינס מלמיניס צעניי רק לחיזכזן כעלמל וכשעכ
שכעלו כל חלחיו סמוך למיחיו וידע שעתיד לעמוד לדין
חוזר ומחחער ויש להמחיק אכ עיי חש"ר כרש"כ"ה ככזכזו ככ"י
וי"ד סי' קיי"ט וש"ך שס סי"ק כ"ד עיי.

הנה כעלל לן מן כחיס ז"ל מרגליות עוככ דלפילו מומר
געיז מ"מ כשמכ יכו פכ למעלל לללוקי אכזכזו
ומכככר ככזכזכ ולפי"ז ככשיצ"ס ואינו להכעיס אלא לחיזכזן
ורזכ מרחק צין כחיס וצן כמזכ וכעלו כל חלוח לבז ודאי
חזר ככזכזכ ושפיר מחללן עניו זכ קיי שאין עניו חשוכ.
כן למח דכעקכ דכרי כחיס ז"ל ליי קלח מדכרי חז"ל רשעיס
אפילו כככככ של גיככס אינס חחריס ככזכזכ ז"ל דחוק
יש צין לחיזכזן ולהכעיס וככס מיירי להכעיס אכל לחיזכזן
ודאי מוז ככזכזכ ומחן כככית לקדש אחד מדכר כמכריס
שייק אי"ח סי' קיי"ט עמד אכזכזכ א וככית דכרי כפמיג
ככיל וככז עניו דלל ככירל ליכ כז פסקא וככית לפעמו רזי
מדכרי כחיס ככיל וככז דאין להכשוח דאיכ למח אין מעלין
אוחן דכלמח לא מלל כש"ס מקיס מפורש כמזכ לחננ שצח
כפרכסיא לחיזכזן אס מרידין ולא מעלין או לא מעלין ולא
מרידין וכככז"ה ככית לפעמו רזי ככ"י סי"ק כ"כ דאף
מומר לכל כחורכ לחיזכזן מעלין אוחו ורזי של שייך גס
למחלל שצח לחיזכזן ואפילו נימל דלל מעלין מייז וחי ככס
שייך עיי כרי ככדכיו אלא שקנח פלל שלא ככזכזו מדכרי
כרמכ"ס מפורש דלפילו לרסס עניו מלכ כזכ וצככככיס
מלכ ללכזו. וסייס מכריס שיק ז"ל שאס רזיכס צו שמכככר
ככזכזכ רזי לחלל עניו אכ ככצח עיי ועיין עכד שס ככ"י
קמיג שכריך לחלוק על כעל מחכ חייס ככז וסייס וככ"י ככז
כרמכ"ס סוף כ"י רזיח וכחורכ כקפידכ על נפשות ישראל
צין רשעיס וצין לדיקיס מלכר שכס נליס אל כ"י ומלמיניס
כעיקר דעת גלמל אכזר עליכס חי אי נלל כ"י לא אכפזן
כמח רשע כי אס ככז מדכזי וחי עכ"ל. ככזכר עכ"כ מדכרי
דכל שזככ שכזכ מכככר ככזכזכ מחללס עניו אכ ככצח.

ובאמת כי רזכס ככלס כס צומן ככז חחריס ככזכזכ
כידוע ומפורס ככזכזכס ככל שולחיס שיעזו להס
מי שנכר כככ"מ ושיחפללו עליכס טיחיו וכפרע ככזכזכ

העלית ואינו ניכר כי כן כמו על גבי שחור שכלבן ניכר ביותר
חזק פשיט והחוש מעיד ע"ז.

מידה מה שנוגע לדין לכאורה נראה דלא גזרו אלא כשכעלית
שחור ואיכא אם השטיח הוא מצבע אחר בגון סומק או
לבן או מעורב בצבעים שאין יוכר כיכ עליו באצק אפשר שאין
צו איסור.

ואכתבי פש לן לנבחר כל דקויל בסיי שיי סכין דאסור
לסרוק במסרק בשבת ואפילו אותם שעשים משער
חוזר שאיז שלל יעקור שערות ומשמע צא דכל חופן חסור
ועיין ישועה יקרב שוה כבוכיא על אנשים שמקילים לסרוק
ראשם בשבת ומחללים שבת בשאט נפש וראוי לכל חכם צעיר
לזהיר על זה ואפילו אינו מכון לפסוקה בשער חסור דבוק
פסיק ואפילו למיד פסיק דלא יחא ליה שרי עיין סי' שיי
כיון שביא ראה בהרדק השער חב איז זולת השער השערות
המודולותיו כיו כפיר דניחא ליה כן מבואר ברבי"ש ועיין
מגילת סי' שיי ה"ל וביי שם ובמ"צ וא"כ צידן דידן נמי
כיון דאיז שלל יעקרו שערות ונימין מן השעיה וכ"ש
לשכונשמה כול קשה ועקר נימין מן השעיה ודאי דיש צא
לסרוק.

והגם ולענין נגדים משמע נסיון שליז דדוקא במכנדות של קסמים חיישינן משום שצירח הקסמים אצל שני שער ליכא איסור לא דמי אכדדי דכחם ליכא בנגד נימין שיעקרו ע"י המכרשת של שער ופ"י המכנדות ולכנגדים חתקים הם אצל הכא בשעיה איכא נימין כמבואר והשניה דגם בנגדים הכיזא הביאור הלכה בשם ספר הפארת ישראל ויערות דש דכחיוס וכו' לאסור אפינו ע"י מכנדה הכשויה משערות ואינו מותר אלא ביד בלופן המותר ע"ש וא"כ צדידן נמי עכ"פ נשאר איסור זה במקומו אי משום השרת נימין שעל השעיה או משום כיבוד המכרשת דכחיוס אסור בכל.

ועוד זו עלייה דגראש דאפילו די כיתר מימ די אסור
לכדד צכמטאטעל שמכדד צו ככל יום משום דגראש
כעבודין דחול ועיין שיע די שכין סיג אין מגרדין ככלי כעשוי
לכך וכחז המגיא דאמריין בגמי דאס די לו מגרדס כמיוחד
לשנה שרי יומא וזכו כצחולות לכוות להם כלי משער חזיר
כמיוחד לשנה עיין סוף סיג שייג ועיין פמיג שם דמז שכתירו
לתקן מעט שער כראש ככלי כעשוי משער חזיר דדוקא נסרוק
צו אסור דמשיר שער אלז לתקן קלח שרי וצמסרק אסור
אפילו תוקן קלח וזכגו שיהי ככלי כעשוי משער חזיר מיוחד
לשנה כרי שלא יכא מיוחד כעבודין דחול פיש וכצירו צמיג
סוס' שייג ודריק.

ומעתה בעולם לדין נראה נמי ולכתחילה ודאי חסור
למאמץ בקארפמע קלינגער צוצה משום השרת נימין, ומעט
היערות דצ ופארשרת ישראל דכיום נהנו לאסור אפילו צהם
מכדות של שער לנקות צגדים וכהפית כדן צגד לו. ואם הוא
של כל הצבוע גם מעט עוצדין דחול כולפעמיד.

וכזה הנני ידייג הנצמן דושכ"ג בכל עת המצוה לישועת
ה' בלב תמס.

מכשיר דיקט

והרסיף הרמי"א הני"ל ואסור לכבד בצגדים ע"י מכבדות
 בעשויים מקסמים שאל ישתצרו קסמיכם (הככות
 אלפסי פ' כזורק) משמע דדוקא ע"י מכבדות בעשויים
 מקסמים הוא דאסור אבל בעשויים משערות כגון מזרשת שער
 או פתחשטיק שחין דרכם והשתצב ליכא איסורא וכרי חפיע
 במכבדות שג קסמים שאסר הרמי"א כחצו החחרוניים דנאו
 פסי"ר הוא שישתצרו ולכן חפיעו ישתצרו ליכא צבוא איסורא
 דאורייתא עיין מג"א אבל משום כיצום כנרתא דנת חששו
 וא"כ בדידן נמי אי משום כיצום ליכא נמיחש ואי משום כיצוד
 הרי כבר נהוג עלמא נכבד וצפרע על גבי שטיח דנרתא גכ"ע
 ליכא איסור משום חשוויי גומות דנרתא דא לא הוי צבול
 גזירה כלל. ומשום שלא ישתצרו בקסמים נמי ליכא כיון
 דמזרשת הוא לא משתצרת ועכ"פ לא הוי פסי"ר שישתצב
 וכו'.

איברא דלף דמחז זה ליכל איסור ברור מימי מעטס אחר
אכתי ליע בזה שהרי בס"י ש"צ דיניו ניקוי בנדים
כתב הרמ"א ז"ל ויא' לאסור לנער בגד מן האבק שעניו אם
מקפיד עליו ועוד נחוש לדבריו (רש"י זח"י) אבל מותר נכסיר
בגילות מן הבגד בשבת ע"ש וכתבו האחרונים דלדין אין
נפיק בין חדשים ובין ישנים ואסור בכל בוגי דאין אלו בקיאים
עד מתי נקרא חדש עיין מנחת פיתים בשם יערות דבש ובא"ר
הביתר במ"ב כתב ג"כ למדינא אסור כי הרכה ראשונים ס"ל
כרש"י ע"ש. ובאמת כי כן מובאר בסב"ת ברש"י וציראים
כתב מנער חייב חטאה פ"י מנער עליהו מן הכיס ומן הכפר
דכו"מ מלבן. ובאמת כי כבר ליינו האחרונים דגם בפי ר"ח
שלפנינו כתוב אם יש אבק בבגד חדש שחור ומקפיד עניו וכו'
ואיינו כפרש"י ז"ל דמי"ם נפנה בדפוס ומ"ה שאלמו נחלוך
ארש"י ביינו ר"ח ולא ר"ח וכן הסמ"ג הביא פירוש זה בשם
רש"י ור"ח גרס הסמ"ק הביא ד' הפירושים ויכ"ה הרבצ"ן
מי שיש לו מקטורין שחור ועלה זו אבק אסור לנערו בשבת אם
מקפיד עליו דלמך ר"ח המנער עליהו וכו' ע"ש בס"י שפי"א
ובש"ס ס"י ק"ע פ"י מנער עליהו מן הכיס דכו"מ וכו'
כמלבן ויכ"ה התייב רבתי והאורחות חיים וכו'נבו ורי"ז וכו'אל
מועד כולם פסקו בשני הפירושים.

אלא דכר נגמ' אמרו חדתי ואיכתי ומשמע שאר צבאים לא
אמנ' י"ל דלואכתי וחדתי סתמא קפדי עליכו אבג בשאר
צבאים נמי אי קפדי עליכו נמי אסור ומגשון בגמ' וכו' דקפיד
עלייכו וקאי אחדתי ואוכמא משמע דאילו פחיקי וחיוורי
וסומקו לית לן צב' אפילו קפיד אכל בסמי' וסמי' קחבו
ואוקמא בחדתי ואוכמא דקפיד עלייכו ומשמע דסתם קפיד
עלייכו ובחי' הרין ובמאירי פי' דמגדל מן הטעם ומן הטינוף
ולא' אמרן אלא צבתי חדש ושחור' שכינעור מן הטינוף או
הטעם ניכר צב' הרבה וצב' פי' שצ' הקשה עליהם דנפי
טעמם חינו' סומקי אכל חיוורי כרי ניכר צב' עוד יותר הכינעור
ובטלה מה טעם חדש דחיוורי הטעם משום שגס אחר הכינעור
ואינו מניק' לגמרי ועדיין נשאר רישו' ניכר פי' ומצ' אין
לומר שצ' ליבוס ולפעני' דצרו תמוהים דודאי פשוט דטעמם
דדעפד' אינו ניכר על עלי' חיור דכרי העפר הוא גי' חיור וכו'
וי"ל ס"ל כהענוף לא וכו' שחור אז ודאי ניכר על כלבן יותר
מעל הכינעור אכל כרי אלו קי"ל צעפר ואצט' שכו' לזן כעין

סימן נ"ז

הכתוב על נייר פתח (קאפי פאפיר בלעז) אי חייב ל' כתיבה הקאפי

ב"ה כ"ח למטמנים התשכ"ט ברוקלין נ"י יצ"א
מע"כ ידידי הרה"ג ורח"ג גר"ג כש"ת מוהר"ד הכהן

ראווענבערג שליט"א.
אחדש"ת. מהכחו הביעני והנני להשיב במוקדם האפשר בדון שאלתו צמי שכתב על בנייר אשר יש תחתיו (קאפי בלעז) ובשעה שכתב נחקק גם על בנייר למטה כתב ע"י בנייר קאפי בגיל וצמאל שכתב אות אחת בלוחות כתיבה נעשים נפסם אחת כמה לוחיות כפילות כפי סכום הקאפים שמשם תחת בנייר ודן צד אי חייב על כתיבה זו וכיצד בשם ספר מרפא לנפש ח"ג סי' מ"ע דלכתב חייב צד והטעמים דבריו מכה במשה פ"ב דשנה דף ק"ד כתב על צי כותלי הבית ואין נכבין אז עם אז פטור וכלן נמי אין נוכבין אז עם אז אלא יחתוך בנייר שבנייהם וכ"ת חלק עליו בנייר לא מקרי מחוסר מעשה כיון דכידו לכופלו ולכרוך מה שצד אות בלוח כמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' שנה כ"ב לפי פירוש כ"ה שם וכמ"ע ב"סוף דגם דעת רש"י כן ודלא ככ"ה שם וגם תמה אצל ערוך השגחן ומ"צ סי' ש"מ.

והנה ראשית דבר לתגלל כי ספר מרפא לנפש לא ראינו ולא יכולתי לדון נגדו מ"מ לעיקר דיון יפס כיון מעלתו בדחייתו שכרי עכ"ל לדעת הרמב"ם כפי מה שפי' זו כ"ה כרי יאל מפורש דכ"ג לא מקרי מחוסר מעשה קריבה כיון דכידו לכפול בנייר עד שיהיו נכבין. וגדולת מה ה' לו לדחותו שכרי ודאי לביע אם כתב אות על שפת לוח אז ואלו על שפת לוח אז וחס נכבין אז עם אז חייב לביע וכ"כ כרי שכתב חייב כגון שהניח הקאפי עם נייר תחתון על שפתו וכתב על שפתו בלוחות שיהיו בלוחות על שפת הלוח וכתב אז עם אז וחייב ומ"מ אני חוזר לדברי הראשונים כי ספר בנייר אין לי לעיין בחר עשמו ונימקו ולכן לא אחידן עמו.

ומידו לעיקר דינא נלפע"ד דאינו חייב על הכתב התחתון ומתחלה אלפול ק"ה בדברי מעכ"ת שילא בחימה על כ"ה ז"ל בפ"א ח"ב מה"ש אמה שכתב הרמב"ם נקח גול וכיוצא בו וכתב עליו אות אחת במדינה אז והלך בלוחות כ"ה וכתב עליו אות שניה במדינה אחרת במגילה אחרת חייב וכתב כ"ה דדעת הרמב"ם שאלו כל בלוחות הם בלוחות במגילות כיון שהגול וכיוצא בו דבר הנכתב הוא מקרי יכול לקרן בלי קאליה ויחוי נוכחות אל רש"י פי' כגון אות אחת על שפת לוח אז בעצמיה ואלו אחת על שפת לוח אז בלפרי וחמה כ"ה דמנ"ל לביע לעשות פירוד צד בדיוקים וגומר דרש"י פליג על הרמב"ם דמה שהנריך רש"י לביע הבחיבה על שפת הלוח הוא משום דלא הוא דבר קשקש וא"ל לברכי ולכן שפיר צד על שפתו דוקא אל בלג בלג ויחוי כ"כ דמוכר רש"י לברמב"ם דלא מקרי מחוסר מעשה ומיכ"ל יאל לכתוב גם אצל ערוכה"ש אי"ה סי' ש"מ שהנך בחר איפכא והקשה ארז המניד למח לא מפרש שיעת הרמב"ם כשיטת רש"י וגם קשה אצל מ"צ.

והנראה לפענ"ד דבר כ"ה ובלוחות נכונים דודאי לדעת רש"י כותב בלוחות הגליון מקרי מחוסר מעשה ודייקו כן מלשון רש"י שכרי רב אמי אמר בכתב כתב אות אחת בעצמיה ואלו אחת בלפרי חייב כתיבה כולל אלא שמתוסר קריבה ומפסותו בלשון משמע דכלל לופן שמתוסר קריבה חייב וע"ז פריך ממחני וכתבן כתב על שני טחני בביע ועל שני דפי כפנקס וכ"י פטור ומשני חסם מחוסר מעשה דקריבה הכא לא מחוסר מעשה דקריבה ופרש"י מחוסר מעשה דקריבה אינו מקרן אלא ע"י קאליה המפסוק וכי קאמר רבי אמי כגון כתב אות על שפת לוח אז בעצמיה ואלו על שפת לוח אז בלפרי, וכ"כ מדשינה רש"י בלשון ודייק לפרש דכ"ה דרש אמי אינו מחוסר מעשה קריבה היינו שכתב אות על שפת הלוח וכן על השני ולא פי' בכתבם דכתבו על בנייר ואפשר לקרבו ע"י קריבה משמע להדיא דלא משכתב לך בלופן אחר אלא ככגון אז דאי משכתב ליה לרב אמי אפילו כיכי שכתב בלוחות הגליון נמי חייב אמאי דחק רש"י לפרש דברי רב אמי בכתב על הלוח שהוא קשקש ולאווקמיה בכתב על שפתו כ"ה לפרק דברי רב אמי בכתב כלל לופן אלא שכתבו על בגויל ומדדיק רש"י בלשון הקדוש דכי אמר רב אמי כגון דכתב אחת על שפתו משמע דדוקא כגון אז הוא דחייב רב אמי אצל לא כתב על שפתו אפילו כי יכול לקרן ע"י קריבה מחוסר מעשה מקרי ופטור ודייק כי אז לפענ"ד ברור ועיין ר"ח שם פי' מחוסר במחוסר קריבה ודוק כי קאריתי.

ומה שכתב בערוך השגחן למח לא נפרש גם דברי הרמב"ם ברש"י נראה פשוט מאחר דכתב הרמב"ם לקח גויל וכתב עליו אות אחת וכ"י ולשון עליו משמע בכל מקום שהוא ובסיפא כתב וכתב אות שניה במדינה אחרת במגילה בלוחות ולשון במגילה משמע נמי בפנים בכל מקום שהוא וא"כ ע"כ יאל דהרמב"ם מפרש דכל מקום שכתב חייב אף דלא נכבין אז עם אז וחקש ליה מחני דחק דכל דמחוסר מעשה פטור ולכן חידש כ"ה דטובה הרמב"ם יאל דכ"ג לאו מחוסר מעשה הוא כיון דיכול לכרוך ולא כ"ה אלא מחוסר קריבה ח"פ.

אל"א דכל אז כתבו לפלפול כ"ה דרי"ה אמנם לעיקר דין לפענ"ד דאינו חייב צד שחקק בנייר תחתון כתב ע"י קאפי וכתבם דהכתב תחתון שכתב ע"י קאפי אינו כתב שלו אלא הוא הוא בגורם לכתב אז שפ"י שכתב על בנייר העליון והקולמוס הכבד על בנייר קאפי בלעז ועי"ז ירד הכצע כשחור מן הקאפי ורש"י לורה אות על בנייר תחתון וא"כ כתב כ"ה לא כ"ה אלא גרמא שהוא גרס בלוח הז"ה שכתב אלל פשוט שאל הוא בכתב ולא מציעה כיכי דלא הי"ה מחשבתו על התחתון וכל מחשבתו לא הי"ה אלא על העליון פשוט דעשור דליכא מלאכת מחשבת אלא אפילו הי"ה כוונתו גם על הקאפי מ"מ כרי הוא לא עשה מעשה הכתיבה וגרמא הוא דקגרס שיכתוב ודוק ביעיז ולכן לפענ"ד בכתב אות אחת וכ"ה קאפי תחתיו אף דממילא נעשו שני לוחות מ"מ פטור הוא על השני דלא כ"ה אלא גרמא.

ואל חשיבתו מהל דאמרנו בגמ' צ"ק דף ס' דגרס אסור במלאכת שנה וא"כ אף דלא כ"ה אלא גרמא מ"מ אבתי אסור במלאכת שנה אז אינו דברי בגמ' שנה ק"כ נראה

(ז) ומ"ש דאם יש על הכותל אצנים מרובע (פיילם בלע"ז) דקין מאד צאופן שיכול להסין משם צניקל מאד וכחצ עליו אות וצניח אחר כחצ ג"כ על אבן כזו שיכול להסירו אות חייב דמחוסר קריבא לא מקרי מחוסר מעשה פ"ב. הנה אפילו לשיטתו ה"י לר"ך להחנות וכו"ל שכתב בשפת אבן זו ובשפת אבן השני דלג"כ מחוסרין קליא כן דברי כשכתב באמלע האצנים לא נכנסו כאלה הם אמנם אפילו נתיב לו דכוונתו באמלע כשכתב על שפת האבן וסמך באבן שמתילא כן יצונו בו מ"מ לעיקר דינא לפעג"ד דכ"כ פטור לכ"ע, ואפשר שיחתי.

דהנה מה שאמרו מחוסר מעשה אין הכוונה שאם הוא קל לפשוטו מקרי חינו מחוסר מעשה ואם הוא קשה לפשוטו מקרי מחוסר מעשה דאין להצטרף אליו אם המלאכה קשה או מלאכה קלה אלא הנקודה בזה הוא אם הוא מחוסר מלאכה או לא ואם אבן כולל מלאכה או לאו והנה המסיר אבן כזו (פייל בלע"ז) מן הכותל דבוק עליו פשוט דיש בו איסור בשבת משום סיור ואם מחזירו כרי הוא כולל בזה ואפילו בחזירה דליבנא (בילא ל"א) דעת הרמב"ם פירושין ל"ד דיש איסור סחירה מדרבנן ואורחא דליבני היינו אצנים בלא פיע ועין ל"א דנחיתה אבן בלא פיע אסור מדרבנן פ"ש בילא בג"ל וכן משמע בחומ"ס וברין חולק בזה ועין אצ"י סי' ב'.

עכ"פ נראה פשוט דהמסיר אצנים מצוה יש בו משום סורח אפילו שהם קלים להורידם וא"כ ודאי מחוסר מעשה גדול הוא. ופשיע דמחוסר קליא נמי אפילו יוכיח קל מאד לקלץ ובגין שיקלץ נייר או פ"י נגר אלעקטרי שרק ידחוק כפתור ויקלץ מ"מ בעיקר הוא כאלו שמתחיל מעשה היינו מלאכה וכאלו מלאכה איבא אבל לכרוך נייר שאין לר"ך לקלצו לא הוה כולל מלאכה כלל ולכן ס"ל להרמב"ם דכ"כ לא מקרי מחוסר מעשה ולכן נלפעג"ד פשוט דכ"כ פטור הוא.

(ג) **עוד** כתב שם שאם כתב על כך שהוא עובד בשבת ועל דף אחר באמלע ויכול לקרוא הכתב אם מניח דף האחד על השני צורכ מעט יוכיח הכתב אבן אבן נמי נראה להחמיר, ולא ידענו חומרא זו מאי קמ"ל דלענין איסור אפילו אות אחת נמי אסור לכתוב ולענין לחייבו מיתה חזק דאין צורך לדין ובשנית דודאי לא אזנינן לתומרא ולחייבו מיתה או מלקות. אבל האמת יורה דרכו דודאי אם כתב דף אחד באמלע ואחד בשפתו ואין נכנין אבן אבן אלא פ"י שמיני אחד על השני כ"כ חינו חייב, דנכנין אבן אבן אלא פ"י שמיני אחד שאלו צריכ מהשני וראי ברור מדרבי רש"י שדיוק בנשנוו העבור כתב על שפת לוח אבן אבן על שפת לוח השני ולפי שיטת בית הלל לרש"י לומר על שפת לוח השני וכולא רבנא מחו ה"ל להשמיטו דאפילו לא הוה אלא באמלע לוח השני נמי חייב ובאופן של מציב וע"כ דלא מחייב כי האי גוונא כיון דאין נכנין אבן אבן אלא כתב רש"י דוקא כתב על שפת לוח השני ג"כ דלא לא הוה אלא מחוסר קריבא ח"כ בסי"ד.

ומיד מה שכתב בכתב על נייר בשבת ועל נייר באמלע חייב לכ"ע בזה אפשר לזקק דבריו כיון שכתבין אבן אבן אבן

מבואר דגרס כצו מותר וכבר עמדו על מדובר זו גדולי הראשונים והאחרונים ז"ל ועין פשיע א"ח סי' שני"ד וסי' רס"ב צ"י מלאחי שכתב אשכנזית וכו' מיכו כתב מהר"ם דוקא משום הפסד דליקא וכו' ובא"ח סי' שני"ד כתב מהר"ם גרס כיצו מותר וכתב עליו הרמ"א במקום פסידא ועין צינור הלכה וצינורי מהרש"ם על א"ח סי' שני"ד מה שכתב בשם א"ע אמת סחירה בש"ס ובשבת אחרת בארכתי בזה אי גרמא בשבת אסורא או מותרת ועין בית ילחק א"ח סי' נ"ז שכתב דברי ברע אמת וחמה עליו והמהרש"ם חמה עוד מחוס' מתחא נ"י סוף ע"ב ועין א"ח סי' שני"ד מה שכתב דברי הרמ"א סק"ג ושבר"י סי' מ"ב עכ"פ נראה למ"ד גרס בשבת ליכא איסור חורה ודאי דפטור הוא גם צנידן דידן.

איברא דהמציא סי' רנ"ב סק"כ דהנחין חטים נרחיים של מים בשבת לא הוי אלא שבת בעממא ומדאורייתא לא הוי מלאכה כיון דממילא נעמיא ונחית חיים בזה דעת הרמ"א דאין ללמוד מזה מאפי' דחייב אף דגמרא מאל"כ משום דבעיקר חלוי א"כ ה"י מעשה כל מלאכה במשכן ואפי' במשכן היינו ציטול לא ה"י בלשון אחר אלא שכתבנו בסממין ממילא פ"י כאלו אבן עמינה מה שכתב אורח אבן מלאכה אלא משכן כחישת הסממין במהשת לא היחא אלא צידים.

נמצא דהמציא פרעו כל מלאכה ומלאכה חלוי בלשון עשייתו במקדש וכן בקדש חיותי לאיש מהיר במלאכתו הפמי"ג סי' ש"מ סוף סק"ג רמ"ז שכתב ואלוין הכותבים דברי סור צנייר עם חלב שנחלב ולא נחשבל ונבלע צנייר ואין רישומו ניכר וכשנבלע נחתן אותו אלא כאלו ושלבה ומחמם ויכר הכתב הכותב א"ח פ"ה כן בשבת י"ל דחייב חטאת ליכא ומ"מ מדרבנן אסור דממי לכחצ וכ"כ במקום שיד סולדת צו י"ל אפילו נייר חלק בלא משקל יש בו לחיתות מים וכסיכתא לאתונא דממי וחיש אסור מה"כ א"ח א"ן צו שיעור משקין ציטול עכ"ל.

ובספר בר נבי א"ח סי' קמ"ח בקשה על הפמי"ג בג"ל דמאי פשוטותיך דאין חייב חטאת על העמדתו בפני השלבה ונשע כתב גמור ומדבריו נראה דלא מחשיב ליה לגרמא שברי אומר שאם מעמיד במקום שביד סולדת צו א"ן יש בזה משום חייב מצטל על המים הנבלעים צנייר פ"ש ותי לפי דעת הרמ"א בג"ל דלענין כתיבה דעלם המלאכה הוא מעשה הכתיבה צידים ובאין ליכא מעשה כתיבה אלא רק בעמדה לכתיבה ועלם כתיבה נעשיה מאל"כ ואבן מלאכה במשכן הוא כתיבה ממש צידים. ותי שם מה שבקשה בספר אכע"ז סי' שני"א אמצי"א בזה דנחין חטים נרחיים ומחלק צחילוק בג"ל דחייב שבת אינס דומים בזה לחייב חקין ובעיקר כ"ל המלאכה נעשיה במשכן שאם במשכן היחא פ"י גרמא הוא חייב ואי לאו פטור ועין צינור בגרמא א"ח סי' שני"ד סק"ד ובאריך שם ברנב.

ולפי נראה פשוט דצידין נמי כיון דכתיבה במשכן לא היחא אלא צידים ממש ולא פ"י נייר קלפי וכ"ל וא"כ כ"כ נראה לפע"ד בזה דלא ה"י אלא איסור דרבנן ולפע"ד בזה גם בע"ז מודה דלא ה"י אלא גרמא וכ"ל עכ"פ לפע"ד.

לד אחד הוא גזר קלח מהשני מימ כיון דליתו ניכר לפין דכנייד כול דק מאל כה"ג מקרי חסרון קריבכ לנד ולא חסרון מעשה אף שיש לחלק קלח מימ נראה דחייב.

ובזה הגי' ידירו המברכו בברכת התורה צלח ורכב על דבר אמת באמת עדי יבא מבשר האמת ויגאלינו גאולת האמת דושהית בלב ונפש.

מצנשה הקטן

סימן נ"ח

עוד בענין הגיל

ב"ה ה' לסדר וירישתה התשליל ברוקלין נ"י יצ"א.
מחיי חיים יכתב לחיים בספרן של צדיקים את מע"כ ידיד הרב הגאון המפורסם ג"א פה"מ חר"פ וכו' בבית מזהר"ד רפאל זילבער שליט"א אבדק"ק פרימאן וראש ישיבה תורה ויראה. בעמח"ס מרפא לנפש ג"ת.

אחדשכ"ג.

יקרת ספריו קנלנו בכבוד וחודכ רב וייר שחכך להכנות חורכ ולהרציה עד זיחא גואל לזק אמן. ורק להכנות שעינתיו בספריו כיוקרים אחת כהכ וזאתה כהכ אליון מה שעלה במחשבתו בחלק ג' סי' מ"ט אות ג' כחז במי שכתב על גייר ויש תחתיו פהס (קאפי פאפיר בלע"ז) וגייר תחתיו וכשכתב אות נכתב גם תחתיו אות ע"י הפהס אי חייב וכתב כ"ג דפשוט דליתו חייב ממשה שלמה כחז אי בלחך ולי בקורב כחז על ג' כוחלי הבית וכו' פשוט משום דליו נכגין אז עס אז אלא"כ יתחוך מה שמפסיק צנייכס וככ"ג אלא לקרבן ולקראתן רק ע"י שיחחוך הכייר שצנייכס ע"כ.

ולפענ"ד פשוטותי דמר כ"ג לא ידענא שכרי ודליו גם ככה אפשר ואפשר ג"י אנופי צמיד חדל דכרי אפשר שישם גייר פהס על לז הכייר מומין וישם תחתיו גייר אחר משמאל על לז ממש וכשיוציא הכיירח וכו' אות אי על לז גייר לשמאלו ועל לז הכייר השני לימינו ושיניכס בלזו ממש וגמאל שס נוכגין אז עס אז וחייב. שניה לפמ"ש הרמב"ם פ"א מה"ש ה"ב לקח גייל וכיונל צו וכתב עליו אות אחת במדינה זו וכלך בלוחו היום וכתב אות שניכ במדינה אחרת במגילת אחרת חייב ופי' כ"כ שאפילו כל הכוחיות כס בלמנע במגלות אחת יכול לקרבן בלא קנינא שכרי גייל וכיונל צו דבר הכבד כול ואחא יכול לקרב הכוחיות שיכיו נכגות וליכ כ"ש גייר דדבר דך כול מאל וקל לנפול הכיירח מה ומה עד שיכיו נוכגין אז עס אז.

ועוד צו שלישי כ"ה זמן רב שאני מחמק בנייד שלנו שכול דק מאל וכמעט לא נראה כשמשים אחד על השני וגמאל חס כחז אי על גייר אחד על שפרו ועל השני בלמנע ומקרב כ"ש גיירח ומניה אחד על השני בלמנע שס נכגין אז עס

אז אפשר דכ"ג מקרי נכגין אז עס אז ולא אמרו אלא כשני כוחות לא כשני דפי הפנקס לין נכגין אז עס אז שאם יניח דף אחד על השני לא יוכל לראות אז עס אז אצל בנייד שכתב לא נראה נענים כ"ג מקרי נכגין אז עס אז וזכר כ"ה אפשר לישב דברי הרמב"ם ז"ל דבלכ"כ י"א כחז ככותב שתי כוחות כשני דפי פנקס ואיין נכגין אז עס אז פשוט וככ"ג כחז נקח גייל וכיונל צו וכתב עליו אות וזאת שניכ במדינה אחרת במגילת אחרת חייב ולא כתב דתנאים שהכתב דפי הפנקס ולפמ"ש אחי שפיר דרמב"ם ס"ל דגייל נמי כיון שאינו עב כ"כ אפילו מניה אז ע"ג אז מקרי נכגין אז עס אז וכן שפיר חייב וא"כ כ"ש דידן דכ"ג כיון שכנייד כול דק מאל אפילו חול על גבי תנחנח אכתי מקרי נכגין אז עס אז. ולי"ע.

ומיהו לעיקר דינא לפענ"ד יפה כיון דליתו חייב על כתיבכ זו וכבר כתבתי מה בכתוב דליתו חייב מנ עעמים חדל דכתב תחתיו שכתב ע"י הקאפי בלמנע חליו כחז שלו אלא כול כול כגורס לכתב אז וע"י גרמחו בלח שעי' שכתב למעלה על הכייר והכנייד כעט על הכייר הקאפי וע"י יד בלכז השחור מהקאפי ורשם לורה אות על הכייר תחתיו וכתב כה לפענ"ד לא כה אלא גרמח דאף דלמור כמנולר איח סי' של"ד וסי' רס"ב צ"י מלחתי תשובה לשכנות וע"ע סי' שכתב מה שחל"ד בלמנע סקריג ושכרי סי' מ"ה.

שנית ולפענ"ד לפמ"ש צב"מ ומלחמות סוכה דף ע' דגוף הקדוש לביע חממה מילחל אלא שחלקו מכול הנקרא גוף קדוש דלדעת צב"מ ז"ל הגיונן של סי' כ"ה ב"ה גוף קדוש וכרמב"ן ז"ל חילק דגיונן לא כיו גוף קדוש וכתבתי בכתוב למלחמות כיון דגיונן לא מקרי גוף קדוש וכדיו עמנו נמי לא כיו עמס קדוש ולורה הכוחיות לין כס ממש שיחול עליהם עמס קדוש וכלך נעש כחז עמס קדוש לרמב"ן ז"ל וכתבתי צ"מ דלרמב"ן גוף הקדוש נעשית משלשתן יחד כיינו כדיו וכלך ולורה הכוחיות כס ממש מתאחדין יחד נעש ככל גוף קדוש עיין צב"מ ומלחמות סוכה כ"ה ומעשה אי אומר דכתב שאסר חורב כול כשכתב כחיקו כחיה חמה אצל ככותב שלא כדרך כתיבכ לא כיו ככל כחז שאסר חורב ופשוט.

ונראה להבית ראי' לדבריו דכמנ"א סי' ר"ב סק"ב כחז כמותן חטים לרחיים של מים כשכתב לא כיו אלא שצו בעלמל ומלחמות לא כיו מלאכה כיון דממילא נעשים וכנתיב חיים ביאור דעת הכמנ"א דליו ללמוד ענינה מלפיה דחייב אף דנגמח מלחכ משום דהפיקר חליו לין כ"כ מעשה כל מלאכה כמשכן ואפיה כמשכן כיינו ציחל לא כ"כ בלחן אחר אלא שכתבנו בסמנן ממילא ע"י חלש אצל ענינה מה שכתב אחת אז מלאכה אלא משכן כחיה בסמנן כמשכן לא כחיה אלא צידים. מנולר דלמנ"א פרעי כל מלאכה חליו בלחתי עשייתה כמקדש. וכן ראייתי צפמ"ג סי' ש"מ ססק"ב צמ"י שכתב ולוחן ככותבין דברי סחר בנייד עס חלש שחלש ולא נחבשל ונכלע בנייד ואין רישומי ניכר וכשכתב לחציו וותן אורז אלא חלש ושלכזה ומתחמם ויכר ככתב ככול חס עש כן כשכתב יל דחיו חפלת ליכא ומימ מדרבנן אסור דמי ככותב ע"ש מנולר דכל שאינו כותב כדרך שכתב כמקדש

כיכא דמלך בשני נמי לא הוה מקלקל גמור דלאו הרי פנחא
המלאכה במעלה במדרגה חלה.

והנה החופר גומא בשדה ואינו לריך אלא לעפרה אין החרישה
אלא בגומא כלומר דהאסור חרישה בגומא הוא
והעפר דבר אחר הוא חוץ מן החרישה ואין לה מלשאלא
שחלקו זה ר"י ור"ש עיין בינה דף ח' ע"א ונחום' שם
ובש"מ צבוגין, אבל החופר גומא בשדה ואינו לריך אפילו
לעפרה פטור אפילו לר"י שהרי מקלקל גמור הוא ואין כאן
חיקון כלל. אמנם החופר בקרקע לקבור בו מה אף שאין זה
בקרקע חיקון כלל מ"מ לא מקרי מקלקל לענין החפירה זו
ולא דמי לחופר ואין לריך אלא לעפרה דהתם עכ"פ החפירה
הוא קלקול שלא לריך הוא לחרישה אבל הכא הרי החפירה
עושה פעולה שהרי קובר בו את המת אי"כ אף דליכא למימר
דכח מחקן בחפירה דברי באמת חיקון ליכא אבל מ"מ מקלקל
נמי לא הוי.

ולפ"מ שפיר מובנים דברי הרשב"א ז"ל צ"מ' בשלמא
לר"י כיון שיש חיקון אלא המת אסור כלומר משום
מעשה חיקון עצמו כבר היה אסור לר"י אפילו היה מקלקל
לענין החפירה וכח חלה לעצמותה וחדא לגריעותה (וכמ"ס
בסמוך לענין שריפת צה כהן) אלא דכאן עדיף מיהא דברי
איכא חלה לעצמותה דכח מחקן לענין המת ומקלקל לא הוה
ח"ש דליכא חפירה בקרקע קלקול כלומר דכח החפירה
בקרקע לא הוה קלקול אי"כ כ"ש הוא משריפת צה כהן שהביא
לעיל דחייב אף דכח מקלקל גמור לענין שריפת כ"ש הכא
דלגבי חפירה נמי לא הוה מקלקל ואחי שפיר דברי הרשב"א
ז"ל בלי חוספת וגרעון בלשון הכתוב.

איברא ולפי הכנה כ"ג דדברי הרשב"א דליכא בחפירה
בקרקע קלקול לא הבינוהו דבריו דמאי קלקול איכא
בחפירה זו הרי לריך הקבר לקבור בו את מתו ואי"כ ודאי
דאין בחפירה בקרקע קלקול ואפילו לפי שיטת רש"י לפי הכנה
החוס' לעיל דף ל"ד ע"א דברונו שלא באח לו מלאכה זו ע"ש
מ"מ לא הוה אלא משאלא אבל פשוט דמקלקל לא היה
בחפירה זו כיון שקובר צה את מתו וזה לעצמי ברור.

ומעתה נבא לגמר מה שהקשה עוד כ"ג לפי הרשב"א
בשיטת רש"י דמלאכה שעושה רק לנורך מזה ואין
בו הגאח הגוף הוי מלשאלא ועי' הקשה כ"ג דאי"כ כל
מלאכה המשכן דמינו ויפנין דבעינן מלשאלא לר"ש נא היה
לריך במלאכה זו אלא לקיים מצוה הבזרה ולא היה בו הגאח
הגוף דברי אסור ליכנס בו לשם הגאח ולר"ש יכא מותר לכתוב
ס"ח וחפילין ומחזא בשבת ולפסוח סוכה ולקשור צליה בשבת
דכל אלה אין בהם אלא נורך מזה ולא הגאח הגוף וכוונתו
חפילין דר"י אסור בחדשות משום קשר ומוקי ר"י בעניניה
ולפ"מ הרשב"א מלי לאוקמי פלוגתאם בקשר גמור כיון דאינו
אלא לנורך מזה הוי"ל משאלא ור"י לעצמיה דמשאלא
חייב עליה, ולמה לריך קרא לקרבן תמיד דרוחא שבת ושעיר
המשחלה בשבת ושחט עולה נדב' ביו"ט אחאי לוקח למאן
דליה ליה מחוך בא כולו הוי משאלא וכהנה רבות ודוחק
לומר דכולו אחאי כרי' ולא כרי' והאריך צה בנקיאות
ומריפות.

והנראה לומר צה צ"ד דיסוד בדברים כפי מה שלמדנו
מדברי הרשב"א ז"ל דס"ל נרש"י ז"ל דכן שעושה
מלאכה והמלאכה מזה ע"מ הוא מלאכה חיקון ומתחבב
השנה בגוף הבונה בית שמלאכה בבית הוא מלאכה בפני
ע"מ מלאכה חיקון ומחקן צה בנין כ"כ הוה מלאכה ל"ג
אף דלאי היה נוחא ליה אינו היה לו כבר בית בניו או שבו
מלאכה ובנוה ולא ה"י לריך לבנותו כמעשה של אותו חסד
מ"מ כיון שהמלאכה שהוה עושה הוא מלאכה מחשבת ועכ"פ
הוא רוצה בה ובקיומה ומלך המלאכה הוא מלאכה חיקון כ"כ
הוה מלאכה וחייב עליה ח"ש הרשב"א ז"ל חז"ל נפי שכל
המלאכות ממשכן גמרינן להו וטוב לריכות היו לגופן וחיקון
היה בהם והטובה והסגר דבריו בדיוק שכתב לגופן כלומר
דכשיהי' חופר גומא לריך היה לאותה גומא והיה החפירה
לשם הגומא ולא לשם הקרקע היוצאת ממנה וכן הבונה היה
לריך להבנין שיהיה בניו ויהי' המלאכה לנורך גוף המלאכה
ולא שהיה לריך להבנין כדי שיהיה לו כל מהבית או שהיה
לריך לסלק אברים מהדרך וע"מ בנין כדי לסלק האברים דלא
אפילו ע"מ מלאכה חיקון מ"מ לא הוה המלאכה לנורך גוף
שהיה לא לריך להבנין אלא לדבר אחר הוא לריך והבנין הוא רק
שפ"י יגיע לדבר אחר וגם לריך שיהי' מלאכה חיקון בגוף בונה
וכיוצא בו ולא מקלקל בגוף שחט או סוחר שלא על מנת בנות
וכן נראה מבוחר ג"כ מסיום דבריו שכתב ולפיכך סבר ר"ש
דכל מלאכה שאין לו חיקון ולריך גוף המלאכה ממש פטור
עליה ע"ש הרי דכתב מפורש דכל שהמלאכה היא מנחת
חיקון ולריך גוף הוה מלאכה ל"ג. ועיין רשב"א בחי' דף ל"ד
ע"כ ד"ה פטור ה"י ר"ש אף צ"ד וא"ת אי"כ חופר ורוצה וכו'
כחולש מן המחזיר דברונו לא ה"י מחזיר ואינו לריך שיהי'
מחזיר כדי שיתלוש.

והנה בנין המשכן המלאכה היתה לנורך גוף המלאכה כלומר
שהיו לריכין לבנין המשכן ולא נשם דבר אחר כלומר שלא
היו לריכין למשל לל' הדפנות אלא דהמלאכה היתה לשם הבנין
ולל' וגם היתה מלאכה חיקון כיוון בנין וס"ל לר"ש דכ"כ
כיון דהוי תרומתו מלאכה חיקון ולריך לגופו כ"כ משנ"ג
הוא אבל אם היתה מלאכה קלקול או אפילו מלאכה חיקון
אלא שהיתה אינה לריכה לגופה כלומר הבונה ולא היה לריך
לגוף הבנין וכי"ל צה פטור הוא כיון דברונו שלא היתה
באה לו ולא היה לריך לה ומלאכה כזו אינה אלא לסלק מעליו
עיין חוס' ל"ד ע"א ד"ה ר"ש צ"ד ורש"י דפי' ובש"מ כאן
ודו"ק. ומיהא נראה דמה שפרש"י דמקלקל פטור דברונו שלא
היתה באה לו נראה הכונה דוקא במקלקל שאין לריך נאחזה
מלאכה אלא לסלק מעליו אצ"ל כל שהוא מקלקל ע"מ נתקן
מודה רש"י דהוה מלל"ג דלא אמר אלא כל שהוא מלאכה
לסלק מעליו בלי חושבה אבל מקלקל ע"מ נתקן הרי לריך הוא
לאותו מקלקול מפני החיקון יכח הקלקול נמי לורך החיקון
נמלא הכלל צה דכל מלאכה שהיא רק לרחוק חזק מן העושה
אוחז או שעושה מלאכה ואינו לריך כלל לאותה מלאכה בגוף
החופר גומא בשדה ואינו לריך אלא לעפרה הוי"ל משאלא אבל
המקלקל ע"מ נתקן הרי לריך לקלקול כה לנורך החיקון
מלאכה כזו היה מלאכה ואסירה עיין בשב"מ כאן.

ובמה שכתבנו מסולקת קושיה חוס' מפרש"י דף ל"ד שם
שהקשו לשיטת רש"י שפי' במשאלא דברונו שלא

בנימין זקמן

הקדירה על האש בשבת כיון כמבשל בשבת ואינו זורע ומלאכה זורע חייב על דלא דמי מלאכה ביטול למלאכה זורע ומלאכה זורע חייב על הזריעה מיד אפילו לא הזריעה התבואה עדיון דעל זריעה עצמה הוא חייב אבל למלאכה ביטול אינו חייב אלא לאחר שנחבשלה ממנו. גם כרש"ש הביא ראי' מפורש לשאר מגאכות ע"ש.

ומידו הראשון בס"י נ"ג כתב מפורש דזורע בלאים לוקח מיד על הזריעה אף שלא נשרשו עדיון וכתבואה אינו נאסרה אלא לאחר הכרעה וכ"כ לביא המאורי פסחים כ"כ וכן משין דברי רש"י פסחים כ"ל ומכיון גדולי רשונים ראי' גדולה לשיטת המנהיג ז"ל ובש"מ מהר"ם חני' ח"א סי' רס"ו רס"ז כתב בחלוקת בין זורע לאופס דזורע מיד שכתבנוס ע"ג קרקע מחייב ובמבשל או אופס צעין כשיעור וחי' דמבשל ואופס עדיון גמור בידי אדם שזריך לבנים הקדירה ונחתה צנחלים אבל זורע בכל בידי שמים ע"ש וכ"כ צמחן אבות למכרים צנעט מלאכה זורע ובש"מ משכנתא יעקב סי' ק"י ועין חוסי' חולין דף ק"ב ע"ג ד"ה כיבא ע"י מעשה של זריעה נאסרין הכלאים וגם העבירה כיחא צעטא אישכ ע"ש ועין ש"מ יבואר יעלכ אסאד סי' ס"א ופלא על כרש"ש כ"ל דפשיטא לי' לביפוך ממלאכה זורע לשאר מלאכה שבת. גם בש"מ בית שלמה י"ד סי' קכ"ב כתב כרש"ש לענין אישכ ומיכו לענין ביטול נראה דמודע נכמניה ע"ש. ומדברי מהר"ם חני' נראה ראי' ברורה נכמניה כמבואר גם משאר פוסקים כ"ל יש לדייק כמנהיג ולא כחלקת יואל ורש"ש כ"ל.

עוד הביא בחלקת יואל לעמוד ראי' מירושלמי מפורש שבת פ"א כ"ו ד"ה ילפין מלאכה ביתר ממלאכה איסור אינו עשה בן צנעט שמה אינו אסור ופי' בחלקת יואל אנו עשה בן צנעט כיוון צריכ' למולאי שבת כיון אסור נמלא דזו הוא מלאכה כ"כ צע"ש הוא מלאכה ומותר ע"ש וכבר דחק דבריו צטוב טעם ודעת באב"א ח"א סי' מ"ח דאין ראי' מירושלמי כ"ל ולפענ"ד נראה פשוט דירושלמי כוננה למר אנו עשה בן צנעט כיוון דיום שבת כ"י חייב נמלא דזו הוא מלאכה ממנו ולא קאי אצין השמשות אלא יליף לה מלאכה ביתר ממלאכה איסור כיון דלענין איסור מקרי מלאכה בב"א לבחיר ובב"א ודו"ק.

והנה במהד"ח כנראה דהרגיש צעל חלקת יואל במולשת ראיתו מירושלמי כ"ל ולכן יאל לחזק ראיתו ונכבדו ראי' לדיון מחוסי' חולין כ"ט ע"ג ד"ה כגון וחי' כרין חולין י"ד דכשוחט בשבת לא נעשה מומר במחילה שחיטה רק בגמר השחיטה דאז בא בחייתו וקודם בגמר כיון מקלקל ומח' דן בחקירתו צמי ששחט בשבת סמוך לחשיכה סימן אחד לנכמח וסימן כ"י שחט לילית צמול"ש ולא עשה שיעור שבייח בינתיים שהוא חייב וביא ראי' לדבריו מש"מ שרוך שבת קל"ג ע"ג דאם עשה בחיתוך בשבת ובפרישה צמול"ש דחייב אף דחיוצ לא בלא אלא למולאי שבת, כ"כ לענין שחיטה. וכוסוף ז"ל דאף דהבג"א סוסי' ר"ב ובתשרי רשק"א סי' קפ"א כתבו דכוותה כ"ש"מ שבת שם דלפילו לא גמר לפירוש צמול"ש דחייב מטעם דהמקלח ששחט בשבת הוא כוונ' כיון חיקן מתמה שלא יעמד לפשטו עוד שבת שירא' למול אבל דבריהם חסוכים

ג. **ב. אציג** כאן לכ"כ מה שקשה לי כעת לדברי מן כח"ס ז"ל צ"ח למ"ס שבת דף כ"ב פ"א ד"ה משרגא לשרגא שכתב דלא שייך למימר צ" נרות נמכדין דא"כ הראשון עיקר ואינו של שאר בני אדם אינו מלוך כל כך ואין להקפיד עליהם כולי האי וכ"כ שאלו לנו להדליקם מנר העיקר ע"כ וכדבר לפלא שלא הביא מן ז"ל דבבבכ"מ פ"ד מ"ח חנוכה אות כ' טעם לביא צע"ש רצונו שמתח' וראצ"ה דמדיקין מנר לגר כיוון שאם כבד הכר שבו מדיקין כב לא ידליק אותו כגר מן הגדלקות להדליק כולן אלא לוקח אחד מן הגדלקין ומדליק בו כולן וכ"כ המאורי ומבואר דמנר לגר מיידי צ"י נרות למכדין ומנר להדליק מנר לגר וצ"ע.

סימן ס"א

המנהג קדמה על האש סוף שבת וגמר הכשול במחצית שבת
אי חייב משום מבשל

ב"ה אור ליום ד' חיי' שרה התשכ"ס ברובלקין נ"י יצ"א.
מע"כ ידידי הרה"ג המפורסם נר"ג מתנגד בחסידות בנ"ש"ק
וכר כש"ת מזה"ר דוד הכהן ראובן עב"א שליט"א עב"א.

אחדש"ת.

בד"ת אשר שר לן צבא מחלוקת האמרונים באחד שהיה קדמך על האש בשבת לפנות ערב ושאר שם למולאי שבת ונעשה הביטול צמולאי שבת או חייב על ביטול זה כיון דהמלאכה שגמרם הביטול נעשה בשבת כולל או דילמא כיון דעלם הביטול נעשה בתול פטור הוא.

ואמר אי אף כי קשה מאוד לכתוב ראשי דין כהנים הנכבדים ולכריע ביניהם מ"מ ולפענ"ד לנכס דכל שנעשה הביטול אחר שבת אינו חייב צ"ח ואפשר שיחתי כזה ראשון לזיון כהנו בפמ"ג בפתיחה כולל לא' שבת בסופו ש"א בחקירה זו ולא איפשיטא לי' חקירתו ודעתו נוטה לפטור כמ"ש שם ויותר נראה לפטור אבל לא פשיטא לי' הא מילתא ועין שו"ת בית שער למתן ח"א סי' ק"י וכמנהיג מלוך רח"ל כתב בפשיטות דפטור כ"כ ועמדו על דוד האבני נזר בספרו אגלי על ובש"מ שלו סי' מ"ח באריכות גדולה אמנם בחלקת יואל סי' ה' מחדריק יאל בכל חוקק לסתור דברי המנהיג וכתב בפשיטות דחייב ונראה דהכס"ס לו במהרש"ם ח"ב סי' שמי' וכן כתב לביא כרש"ש שבת ע"ג, וחלקת יואל במהד"ח עוד חזר ויסד דבריו בס"י י"ג ביחד כל חסות ובש"מ אמרי יושר ח"א סי' קצ"ב השיב ג"כ לנעל חלקת יואל צ"ח ובכ"ה פנים לכאן ולכאן ודעתו נוטה לפטור ע"ש.

והנה אחד מהראיות שהביאו המנהיג וחלקת יואל לדבריהם הוא ממלאכה הזורע בשבת דאירע ג"כ אינו נשרש אלא לאחר שבת ואפ"כ חייב על הזריעה בשבת כיון שנשרש התבואה אחר השבת ומינה דכ"כ צמכ"ש צמול"ש כל שהיה

לויצטן בלעז) וכו' שס שטן אטומאטי מוכן לכנות את
התנור בלחץ רגעים באופן שדלי לא יתבטל שם במלכל או
הכבשיל שבקדרה ובל אדם אחר ובערך את השטן אטומאטי
באופן שלא יבדל את הכשמל ודוק בלש ומהבשיל הכבשיל
בקדרה נלפענדי דפטור כמניה את הקדירה דכין דני ביום
את הקדירה מפסק כוי פסק הכשמל וכו' ודלי כבד איך
מעבד קמא לא אכני בבישול זכ אלא מעבד בתרא ומעבד
קמא לא הוי אלא גרמא וממילא פטור כרמאן ודלי גס הכני
דכוכ כעין שנים שעשאוכו ולפענדי כול דבר חדש כסיד.
ומיכו קלת יש לבחפוק דאפשר דכאי לא הוי אלא כסרת
המניע יהיה כעין גרמא ול"ע. ועין סנהדרין ע"ז ע"ז ואמר
דכל זרק מן תורים בידו ובל אחר ונטול פטור.
רעיון שרית חיים איך סי ד"כ וכו' בל"ד ח"ל נפענדי

מי שמעמד קדרת בשר עם חבד אלא עלים וגל ישים
אש ומניח כלי זכוכית בשביל שאין הכחם זורח וכו' כן עד
שחצתו השמש ויכבד ביוזמים ומדליק כענים עיי בזכוכית
וחבשג בשר בחלב פטור וכו' לא תבשרו אש אי יומא בכל
מנאכא שבת בגרמא לא דאורייתא כיצ בכבשר ולמאן דסיל
דאסור מדאורייתא כיוון מדכחיו במלכות שבת לא יעבד
בקמן כמו במחמץ מנחות לא תאכיל בקמן וכו' אי כבשר
לחלק יולאח וכו' בכלל מנאכא שבת בגרמא אסור ביד בכל
מנאכא שבת ולי נלא יולאח אפשר טמר בגרמא מותר עיי
ובמקום אחר בלכחתי בדברי החיים בתשובה לירושלים לגדול
אחד ודריק.

ובזה כגני ידיו דושכ"ע ואף שיש לי עוד להאריך בדברי
החלקת יולאח ולבשיב על ראיותיו מימ לאו בעג מנאכא
לחא אני ואין בזמן גרמא להאריך מחמר שביב עכד בידיו
דודאי אינו חייב על בישול שנחבשל בחול וממילא נלפענדי אן
נפיימ אס יקחנו מן התנור במלכות לעגין איסורא דכין שילא
השבת ליכא כאן איסורא ולא חוקן איסורא ומכ שנעבד
בכחות הקדרה על אש כבר נעבד ואין לחשוב מימ נעגין
מראית כעין אפשר דעבד לבדוירא שלא יכא נראה כבשיל שבת
וגס קלת בגרמא איתא ולכן ידלי יותר פוצ לבדוירא.

ובזה הגני המצפה לישועת ה' בהרף עין ונראה עין בעין
במהרה ב"א הפברכי בלב ונפשו.

סימן ס"ב

בנפול רוב מחיצות שאמור לאכול בקרשים פרו לעגין פלפול

ב"ה ב' להדלקה התשכ"ב ברוקלין נ"י.
בימי הדלקה שלום לאור וטובות. המאיר בתורתו, על
ישראל אמונתו, מגבוי מדומים, ישראל בין העמים, בראי
פרי דחיי, חכמת אדם תאיר פניו ידיד עליון וידיד נפשי ה"ה
כהד"ג מה"ר ישראל וועליך שליט"א אב"ד בודאפעסט —
ירושלים ע"ה"ק תר"א.

אחדשכה"ג באכנת שולס את שתי מכתביו כיקרים לי קבלתי
ויאמן לי כי אין לי חשבו יותר גדול מלכשחשפט

נעשית בשבת אבל היכא דהחיוב תולכ בפעולה בלחם שיעבד
עוד במלכות איך אכתי לא נגמול במלכות בשבת ואם יתיחב
כך ונא יגמור במלכות לא תגמור במלכות מעמלה במלכות
כביצ ליכא שום ספק בפולס דליו חייב כרת על מלכות שבת
זה בורר מאד וכבר בלחתי כעין זכ בשם מוכרים חגא לעיל
ודריק.

ומעתה כשיחט סימן אחד בשבת אס לא יגמור כסימן כשני
במלכות לא תגמור מעמלה כשיחט ולא יחייב
כשוחט עניו כרת משום דכוכ מקלקל איך ודלי אפילו אס
יגמור כסימן כשני במלכות לא יחייב בשביל זכ למפרע בשביל
חיונו שבת. ונפענדי דקיו הוא משנים שעשאוכו פטורים
אפילו בשבת בזמן האיסור ומקום האיסור ובעני חיוו בדבר
אפיי קיי"ג שנים שעשאוכו פטורים בשבת כ"ש אס
עבד חלי המלכות בשבת שכול שעת איסור וחלי מנאכא
במלכות שכול שעת כיתר דליכא בזכ חיוו מיתב דכרי במלכות
בזמן וכגברא לא בר חיובים כס וזכ נפענדי ברור מחד.
ובתנחם חמכ שס אנהיבות סי שיי דפשיטא ניד דחם נגמר
במלכות פטור דודאי לזקן דכרי בנהיבות גמעין שס וכמ"ס
ודריק.

ומ"ש שס עוד מביק (כ"ג) דאס דלוק בלחם לאחר מיתחו
חייבין היורשין לשלם וכן בזרק חן על כלי מחיצ
הזקן כל רק בשבת כצורת ככלי ומימ מחייבין ניד עג
המעבד שעבד בחייו עיי בזה פשוט דנעגין נזקין שלי כיון
דכחיו יולא הכחיו כבר נשחבדו וכסיו נכחוק זכ, עוד נראה
לומר נפי מכ שפי ר"ת בתוס' גענין י"ג ע"א דכל דלחית
בירושא מזה לקיים דכרי כמת הוליו ולא פסק כמו מלוחו
הממון דמכחו יורשין עיי מלח דכחו של אדם עג ממנו אפילו
לאחר מיתב עיי ודריק היעבד ועין שרית בייס יר"ד שחי בזכ
שארס קומי קצרו וכו' שני לאחר מיתו שלא פסק כח ממנו
ממנו עיי ואיך אחי שפיר דחייב על הזיקו אכל לא דמי זכ
כלל לשחיטת ופשוט.

והא דפריך מזורק חן אדרבא נלפענדי משס ראי נכיון
שכרי אמר סנהדרין עיי עיי אחר דכוכ זרק חן ותורים
בידו ובל אחד ונטל כתריו לא מחייב דני קא מחייב אגרי
דקטני ליד קא מחייב וככא כיון דני שרי ביד גיריכ מפסק
כוו פסקי לא מחייב עליכו אמאי קא מחייב ליד אמאי דענד
בתר כבי ככול גרמא בעלמא הוא דכא לאו אכני בגופיכ
אלא מעבד קמא כול דאכני בגופיכ וכו' מבוחר דכוכ
דכני מעבד אנוש נכשלים הפעולא אף שאינו עושב בעלם
כפעולא כלום וכמעבד נשלח מלחית אלא שכול כסיר כמונח
שחי שס ובלי כסרתו לא היתב כפעולא נשלח מימ כיון
דכלל כסרתו לא כי כפעולא נעשית ולא כי מחייב איך
כאי מעבד קמא לא מחייב עליכו עין יד רמיה
סנהדרין כ"ל ד"כ וזכ ואיך כרי מפורש דכל שכמעבד
לא נעשית מלחית אלא לריך כסרת מניש עיי אדם אחר
וכ"ש שרין בלחם לעשות חלי מלכות עיי אחר ואס לא
יעבד לא יתקיים מלחית ודלי דליו חייב, זכ פשוט מאד
ולא כחלקת יולא.

ודע דמגמ כ"ל ומדכרי כרמיה כ"ל נראה לי ללמוד דין
אחר כמי שכח קדרה לתנור חשמלי (לשקטרישמן)

ושאלתם כיחם רק מעטס כרמלים ואיסור דרנן וכיוצא משום
לח פירצו זה צד ולכן כיו ירושלים כרמלים וכמו שחמרו
בגמ' ובש"ס אלא שחכמים שלנו לא יחלם לבו צדא חירולא
וחירולא דאיידי לאחר שפירצו פירות בגמ' פירוצין ומעמך מה
מיושב לשון חכמים שכתבו לרין לעמדי צדא שמעמחא דכולל
וכי דודאי אימי מוכרח כיב דיש לעמדי גיב כשיפת הרשצ"א
כגיל דמיידי שלא נפרצו פירות אלא שלא פירצו זה פס א.

אלא ולפי זה חקש לא לברשצ"א קושיא כאור ישר דמי
כלל לאחר שפירצו צד פירות מלך יל צד אנפין או
יחמך כפי דעת חיד דוד וצב"א וכדונב משרים כגיל דבורדוס
חר וחקש וא"כ ע"כ דכ"ה שם גדר או יחמך דס"ל כבארע
אמח כצ"א ביד דוד כגיל דס"ל דרנא פליג אדרב חסדא
פירוצין כגיל דס"ל דאפילו לאחר שפירצו פירות נמי ירושלים
לא כיו רשות כרבים כמו פסי צירלות דכ"ה רכ"י אף דכ"ה
פרץ ואפילו פרץ מציב על כעמוד, ואף דכ"ה דוד חמך שם
אצט"ל אצ אמח שאין דכ"ה צב"א אמח וכן נראה דעת
הרעוב"א שם אצל מימ כרשצ"א רב גוצרים לפרש בגמ' כרע
אמח ועוד יש לאלקי מלין אף שיב"ה כ"ה כרשצ"א כחצ
מפורש לא מעטס שפירצו צד פירות, ומיושבת נמי קושיא שבי
על כרש"ש ז"ל ד"ל נמי כשיפת כרשצ"א כגיל דמעטס כרמלים
נגשו צד ולא מעטס רכ"י.

אלא דמגמ ר"ב כגיל צלוא כ"ה לא קש קושיא לברש"ש
שכ"ה במשג"ש שם אמרו צרשצ"א לא כיו זין מש"ס כל
כיום וכי וא"כ יש לעמך דא קאי לרשצ"א זמן כרנ"ה לפני
ר"ב וכ"ה נמשך כן עד זמן שחוק כן ולכן כח כרש"ש דאיידי
לאחר שפירצו ובר מן דן דיוק כ"ה דיוק קלוש כול לפעמ"ד מה
שד"ק עליו ז"ל דכן כול דך כפוסקים לכתוב כמובן.

ובאמת הכרשצ"א כחצ שם צסוף פי חמיד נשחט דחנן
חשיב ילאו וז"ל וכי מחא נמי מוכח דיש איסור
כולא צירושלים ואפשר לאוקמא מדין כרמלים אצ"ה ככא
משמע לבו דמדין ר"ב נגשו צד מדפריך לקמן וכלא מחמך
לח שייך איסור מחמך אלא צאיסור ר"ב כדמוכח פי כמולא
חפלין דוריק עכ"ל כ"ה דכרנ"ש ז"ל דאפשר לאוקמי משום
כרמלים אלא דכרבי דע"כ מיידי מעטס רכ"י מחא דמחמך
אצל כלל"ה שם כחצ דכ"ה מכרש"א כ"ה דוחק לומר צטונח
כחוס' דא"כ כ"ה לבו לרש"ס לקמן וישר דא"כ קש אצ"ה
גופי לקמן דמקש וכלא מחמך ומחא ליב לעמקשן דאיידי
לאחר שפירצו פירות צירושלים ודילמא קודם שפירצו וכ"ה
ליחשלים רק דין כרמלים ולא שייך איסור מחמך ע"ש ולא
כרנ"ש גיב צכ"ה כרשצ"א כגיל דלכ"ה כול מפרש מעטס
כרמלים אלא דא"י מדכ"ה כרשצ"א ראי לא כמכרש"א.

וקצת יש לדיוק צכ"ה כלל"ה ז"ל שכתב דמנח ליב לעמקשן
דאיידי לאחר שפירצו פירות צירושלים ודילמא קודם
שפירצו וכי ולמס ריבש"א י"ע שכ"ה כול מעטס דכולל כיחם
לאחר שפירצו צד פירות וחקש ליב כקושיא כגיל אצל לפי
מח שכתבתי בס"ד אחי שפיר כנלפעמ"ד.

ואגב משיב כמכרש"א עוד שם צחור"כ חוחצ וי"ל שצקדיש
כחצ מכרש"א דאיידי שצקדישו מחחמל משיב דלכ"ה

לח כ"ה צכ"ה חורח אצל מח חשכ"ה כי הערדות סכנו
כקפוני צכנוי כקבילא כקדושא וגם שאר מכתבים אשר קדמו
כרנ"ה צמן ולא יטולחי עוד לעכ"ה וחא כ"ה כסליח. ופתיחת
ממכח"ה כ"ה להשפעת קח צכ"ה מילי מעליחא אשר כעיר
עליכס כ"ה במכתבו אשר צחצ צקרו לח מח כגכ"ל מעטעצין
שליפ"א ולא נדכ"ה יר"ה כ"ה איש אל רשכו צכ"ה חכוס' צ"ע
ר"ב ע"כ ר"ב דנפול מחלוח ש"ה אכ"ה שמעמחא דכולל פסחים
ס"ה שרין לעמדי אחר שפירצו צד פירות לכן לא כיו יטולח
להזיך סכנויכס צכ"ה לעמך נשחט פסחים דקודם שפירצו
כיו מחלוח לעמל וא"כ כח"ה כיו חולקין צליל פסחים
כ"ה לא כיו מחלוח, וכחוס' ז"ל חלקו צן נפול רוב מחלוח
למקלחם דנפול מקלח מחלוח אף דאסור לעמל אצל לעמן
ככילת קדשים אכ"ה מקרי מחלוח ע"ש.

והעיר כ"ה דכ"ה חור כישר דקדק צלשן חכוס' שכתבו לרין
לעמדי ובר וכלא ע"כ מוכרח לעמדי נפירצו פירות
שכ"ה שאלתם חכוס' כיחם ככ"ה למעט כדליתא שם צפסחים
וכולל וכ"ה נשיחוחא מחא ש"ה קודם כחורנן כולמך צכ"ה ע"כ
ע"ה וכפירות נפרצו ע"י כיוניס שכ"ה לעמך ש"ה מחלוח ש"ה
עד שלא חרצ ככ"ה ע"כ ע"כ ע"כ צכ"ה ר"ב כ"ה ר"ב
לא וא"כ מעטס דכולל כ"ה לעמך מחא ש"ה אחר שפירצו צד
פירות וכן דיוק צלשן כרש"ש פי מי שכוליחו ס"ה י"ד אכ"ה
דחנן צכ"ה כ"ה חרצ שכתב שם כרש"ש דאיידי לאחר שפירצו
וקש נמי דלח כחצ צפשיעת שכ"ה כן לפי מח דחן חכוס'
כחקין ר"ב חקן וכי וכולל כ"ה מחלוח צמן צנשיחוח מכולל
כחקן. וע"כ כמעט כ"ה נמי לאחר שפירצו צד פירות.

והנחין מח מעטעצין (שליפ"א) (ז"ל) כרש"ל לו צספרי
דונב משרים ס"ה צ"ה שכתב לחן קושיא חכוס' צ"ע
כגיל ד"ל דלחך שפירצו פירות כיו צנין לחוס' מחדש וכן
כחצ צכ"ה חפרים א"ה ס"ה כ"ה צס ספר יד דוד דבורדוס
לאחר שפירצו גדר כפירות עד כחורנן ע"כ וכ"ה ככ"ה מש"ס
צ"ע כגיל ר"ב דנפול מחלוח וחוס' שרין דחמירין צכ"ה צכ"ה
דלחלן קק"ל ומעמך ש"ה חשיפ שאין חומח דקדושא רשצ"א
קדש"ל שחשכ וקדש לעמדי לצ"ה וי"ל דכ"ה כמ"ד נח קדש
לפ"ל ואפ"י דכל זמן צכ"ה חקיס מחמכר דכל כקדשות
קיימות אפילו למ"ד לא קדש יש לפרש דנפול מחלוח כגון
דחצ ככ"ה ע"כ.

ואף על פי שאינו כדאי וכגון לעמוד צמקוס גדולים אפולל
צכ"ה כחלמ"ד לפני רצוחיו ומחלחל יי"ע קושיא
כאור כישר אח"ה כחצו חכוס' צדך לרין לעמדי ונראה
דכחוס' רשצ"א פסחים ס"ה כחצו צכ"ה שחצ צל"ד ח"ל כשחא
משמע צשמחין דשיך איסור רכ"ה צירושלים וכן משמע צריס
לולב וערצ"ה דף מ"ב דחתי חכוס' מולוכין לולב"ה משיב
צמחך וקש מחא דחמך פ"ק דעירוצין דף ר' ירושלים אנמלח
דלחח"ה נצולח וכי ומיכ"ה יש לדח"ה דכ"ה צלח פירצו זה
פס א ורי מחך דכ"ה מיידי לאחר שפירצו פירות דכי כ"ה
גוחל משי מילחא אחרחא צכ"ה דעירוצין שם כחן קודם
שפירצו צד פירות כחן לאחר שפירצו צד פירות עכ"ל.

והנראה דעת כרש"א חכוס' ש"ה ז"ל דכולל צלח מחמך
שאלתם לכולל שכתב אפילו כ"ה ליחשלים דלח

תקש ליה וכל און מקדשין בשבת ויריע וכלליה כחז דדנריו דחוקים דאס כיו נותנין לב מאתמול שיכיו לריבין סכין כיו מביאין מאתמול ופי דכחם מיירי שדקדשו פי מופנה סמוך נאיש ובהגכות מברש"ס כחז שנה ידע מה דוחק כוא אד פי' למנס כחוס' זכחים דף מ"ז פ"א ד"ב אחרו כחז מפורש דהכיה דלנו דברים (פסחים ס"ו) יש טמר כג חחד כקדיש סכיו צי"ש וכדעת במברש"ל ז"ל ופיין ס' שער יכודכ (כומגה) פסחים כ"ל

והרש"ש ז"ל תמכ דאמאי לא כבדו אז שטנס יציאו סכיניכס מע"ש למקדש וחי דבאמת כבדו אז דמיע כיו קאח ששכחו ועליכו אמרי מי שפסחו ענה פי"ש ולפענ"ד לא ידענא ככרז זו למח דמאחר שידע טונס שחבור לבוליא בירושלים מאיזכ עסם שכוא וודאי כל אחד כביו סכיו מע"ש וכעין הא דלולב וערצב שכל אחד כביו חת טונבו מע"ש אלח דבירושלמי בגירסא כוא מיד מי שפסחו ענה ובר ונרחב דבשבת כיתכ כמעשה כוא של כלל וגח מע"ש וס"כ לא ידע כלל מע"ש שדוחב כפסח וא"כ ודאי לא קדשו ולא כביו סכיניכס מע"ש ג"כ ופיין מרחא כבן בהגכות כ"ש"ס אלל לפי כ"ש"ס דין מרחא דמע"ש כיה ופשוט.

סימן ס"ג

זרעים פהצר וי מבטלין דירה

עוד להג"ל

ועתה אשוכח להפעלם בלחכים של חורב דדנרי מן כגאון מעשעטנין (שלישי"א) ז"ל שכתב דבוצנ משרים שס בעלה דבר חדש אחר שכביו דברי הכחיל וכדבר שמואל כהא שימח דאפילו למיד דבחר זרעים מצטנין דירכ ר"ל כשכיו רוב זרעים כחלר יודו דבעיר און מצטנין זרעין וכביו תקיח כפמיג ס' ש"ס כח"א אוח א' דרלח נחלק בין שכי קודם המחיאות ואח"כ זרע אז הזרעים מצטנין דירכ אלל כיהא שכזרעים כיו מקודם ואח"כ עשכ מחיאל און הזרעים מצטנין כמחיאל ולכסוף חר צו מחילקו וכגאון (שלישי"א) ז"ל אחרי שקלל ועריל דדנרי כפמיג כחז דבר חדש ואלא כחר איפכא וכוא: —

דאפילו לדבר שמואל וכחכיל דבעיר און הזרעים מצטנין דירכ כוא רק כיהא שכיו במחיאות מקודם שפיר און ככה הזרעים לבטל שס דירח עיר אלל כזרע זרעים מקודם ואח"כ עשכ מחיאות לא חל שס עיר עליה לבטל כזרעים וכר וכא מיעב קושית כחוס' צ"מ כ"ל דלעולם לאחר שפטרנו ככ פרטות חר כורדום ונבאן מחדש כדעת כיד דוד וצ"א חנא דלח בשעת גדר כפרטות כיו כעשיית מחיאל מחדש וככביג גס דירח עיר מחצטלה פי' זרעים מעשיה שפיר כיה אכור נפולטל ככ מימ שפיר כיו איכילין פסחיוכ בליב דכא כאמת כיו מוקף מחיאל רק לענין שבת הזרעים מצטנין דירח פסחיוכ.

ולא זכיתי לבצין דנריו כקדושים חדל דמדול ידיו משחלם ליה דבסמוך שס נעול מייב דריב לולס כחז נישב קושית כשאל אכא דלמרו כש"ס עירובין דף ר' כ"ד, אמר רי' ירושנים אלמנל דלחוחיב נעלות בליב חייבין עליה משום רבי' מציק פי"ב דבירושלים און גנות ופרדסים תון עגיוח ורדוס שכיו מימות כבזיוחם כרששוים וא"כ מה מכיו נעילת דלתות ניוחל דזרעים מצטנין דירח וחי' דכא בירושנים כיה ככר מחיאות פי' דלחוח ולפי דס"ל לרי' דלחוח לריבין לנעול אי"כ כ"ז שאון כדלחוח נענות ל"ח מחיאל ככיות מוקף לדירח וכל ככר מחיאל כוא רק פי' נעילת כדלחוח אי"כ כיו כמו זרעים מקודם ואח"כ עשו מחיאל דלח דלח הזרעים מצטנין כדירח ואפילו למיד שס דף ר' דלח לרי' לנעול פי"ב כלא מסיק כש"ס דלחיות לנעול צעין אי"כ כל כככר של במחיאות כשעב שכן פחוחות כוא משום דידו לענין ורליות לנעול כעת אחר שזרעו הזרעים ושפיר כיו כזרע מקודם ואח"כ עשכ מחיאל דלח הזרעים מצטנין כדירח פי"ב.

ולפי ככרז זו נמנל דפתיחת כדלחוח ונעילתן כוא שעושכ כיקף במחיאל וכיו הזרעים שזרעו צפנים נעולם כזרעו מקודם וא"כ כח"ל ימנל כיתר ככל עיר ובירושלים לעולם מאחר דחיות לן דבעיר גמי כיהא דהזרעים כיו קודם כמחיאל לא חל שס עיר עליה לבטל כזרעים וכיו דפי' פתיחת כדלחוח לעולם כיו כמו זרעים מקודם אי"כ אי"ל נעני: הזרעים לעולם.

גם מלך כככרז קשכ לוי לכסכיר דמניל דבירושלים לא כיו ככ זרעים קודם שעשו ככ מחיאות וכיו גנין ופרדסין שכיו מימות כבזיוחם כרששוים מסחמל כיו גס קודם שדקישו ירושנים במחיאות ועוד שכרי כוסישו על כחוסכ וגס כומן כחורבן ופירח כחוסכ כענגל לבכל וכשחזרו חזרו וכגאון עוד יש לעיין ולכחורר נרחב פשוט דלס לאחר שדקישו כוליו הזרעים שזרען מקודם לו שחייביו הזרעים מעגמן כותרת כעיר וחס אח"כ זרע ככ זרעים אחרים כרי הזרעים כשגיים ככר נחצטל דבמחיאות כיו קודם וכל פשוט הזרעים מתחלפין מידו שוב כשכר וא"כ ז"ל דכוחו כשכר דוקא קיים כורדום כחומל וכיו שס זרעים מקודם חל ודאי קשכ עומר כן גס כיו כגמי אמרו סחס כלן קודם שפטרנו ככ פרטות כלן לאחר שפטרנו ככ פרטות משמע דנעולם כשזרו אח"כ כליסורן, יקישיל רלשזח יס ליישב קאח דכביג ס"ל לבגאון מאחר דבעיר כוקף וכיו שס זרעים מקודם אף שח"כ נחייביו לא כותרת כעיר וכעין אד רליותי כחחרוים שפלטל מאחר שלא כותרת כעיר כשעת עשיית כמחיאל נמנל דכיו במחיאות כלל לא כוקף לדירח ולרי' לפרח פירח ולנענות מחדש ופיין כסמוך.

גם יש לעיין קאח מלך דגמי עירובין כ"ב פי"א חרי אר יוחאן ארן ישרלל און חייבין עליה משום רבי' ובר ופירן אצוי מלי עממל עד כלי עממל נמי מקיף אוקיינוים פי"ש ונפוס ריכמל משמע דמי לבו לבדדי ורמזבי"ס פי"ד מ"כ"ס כ"ל כחז ד' רשיות ובר אפילו יש צו כמל מילן אס כוקף לדירח כגון מדיוכ כמקפת חומל שדלחוחיב נעלות בליב ובר כוק רכ"י גמורח כן פי"ב וככ מדיוכ כמקפת חומל ודאי מסחכר

ירושלים וילא כדאמרין במש' מכות כל כיכא דקרינן ציכ בשערין חאלכלו קרינא ציכ לא חוכל נאכול וכי' מחי משני ציכ דנפול מחילות דכא לובלין לעי' שאין חומה וי' דמדרבנן בעינן חומה וככא דמדרבנן איירינן מצי' נצי' מי' קשיא חנא ידאי דכחיא סוגיא דלא כוחיכ הוא עי' ע"ש.

רע"ן שו"ת חשב"ץ ח"ג סי' ר"א שחאריך הרבה בענין קדושת ירושלים שיצא במכרה צימיו וחומותיו דאפילו נמ"ד דבעל קדושת עזרה אבל מירושלים ומקדש לא בענכ וכן קדושת בעיר לאכול קדשים קנים ומעשר שני אפילו נפול מחילות לעי' דקדושת הארץ בעל לענין חרומות ומעשרות לענין קדושת חומה נשאר כמקומה ובקדושתה ונפקא לן מאשר לו חומה לעי' שאין לו עכשיו וזכר לו קודם וכן אי נמי מדכחי' זלח מנוחחי עדי עד שקדושת ירושלים וכמחנה הוא מפני שכיר ושכינה אינה בעל ומה שאמר צ"כ אב"ב (נ"ג ע"ג) וצ"כ חלק (ק"יג ע"א) דמעשר שני שילא אס פודין אוהו אס לאו בגון דנפול מחילות ואמר מחילות לאכול דאורייתא ומחילות לקטע דרבנן לאו מפני ציטול קדושת מפני חורבן איירי אינו חלל דקרא קפיד אמתיות וכדמוכח בהם אבל מי' נראה דקו"ל דקדושת ירושלים קיימת הוא ע"כ נראה עכ"פ דס"ל דלא כלי' בעי מחילות.

קצת ל"ע דלעיל כח דקדושת חומה בעיר נשאר לאכול קדשים קנים ומעשר שני אפילו נפול מחילות וכל מעשר שני עם קדשים קנים ומגמי' אב"ב שבי' עוד עכ"פ מוכח דמעשר שני קרא קפיד אמתיות וי"ל.

דברי כיד דוד שכתב דגמ' דפסחים מיירי שעדיין לא גזר כורדים בפירא' ולכן חתכו סביביהם דכי' בחחילת נשואות כלל בגון דא אין לנו לא לחלוק ולא נסייע ואין חל לא דברי נביאות כי כרי הוא אינו מצי' ראי' כלל נדבריו ואולי באותו הזמן כבר גזר במחילות.

באהבה נאמנה דרש"ג בלב ונפש.

בבבשה הקטן

סימן ס"ד

המתפלל ערבית ליל ר"ח קודם צאת הכוכבים אי יאמר יעלה ויבא

ב"ה ח' לחדש הרחמים התשכ"ו ברוקלין נ"י יצ"א.
כתובה וחתמה טובה וחי' ברכה ושלוש לכבוד ה' ה' ח' מופלא ומתפלג ובר' ה' יקותיאל ידא וחאלד הי"ד תלמיד ישיבה הקדושה טעלו יצ"א.

אחדש"ה"ט, בדברי שאלנו במתפלל ערבית קודם לאל כוכבים והוא ערי' הא"ך לגבוג באמירה יעלה ויבא אס למד אף שעדיין לא בגיע ליל' או כיון דלאו ר"ח הוא עדיין לא יאמר, ואס אין מחזירין אי' אס חל כן בשב"ח

דכיו צכ ארשים קודם שיקפוכ חומה וכן הוא הדרך בכל בערים המוקפים שנשדד עיר קטנה ואנשים צכ מעט כס יושבים וזורעים כפירים פרחים וכשמחזרין כיושבים ונעשה עיר גדולה חז' עשים בחומה כמבון והחורב נחמה לנו לפי דרך בעצב ונח חחומה נחמה שכם כחך צנה עטם. וחפיתו נדחוק דבמדי' מיירי שחין צכ ארשים כג' נפצי' גון דא לריכ' רכ' וזכר ליה נרמצי' נכשמיצו זחח או לשאר פוסקים ממחר שכות כנכחח רחח' נכחח אשר נכן נפצי' לוני דברי קדש' שג' דברי בגחון ז"ג (שני' ע"א) חס ניח' צחר שיטח כפוסקים וכו' ודוד חז' וגד' בחומות ודנא' כחוס' מוכרח נומר כחי' כרצי' ז"ל צחוס' כג"ל דמכח כרמלי' קאחי' על' חא כיח' שחחוס' טבג.

וכבר כנאחי' מגמי' כג"ל קלח ראי' לשיטת הפוסקים כד"ש וכו' וכו' ועי' נזירות שמשן ופי' שגם כס כסכיתו כן וכבי' סי' שני' חמה עניכס' ובמור וקלי' כחזיק שיטת אביו בגחון ז"ל ובשרי' אמרי' יוש' סי' ק"א דייק מרשי' עירובין כי' שכתב חרש' רובו ציטל דירחו מדכח' ציטל דירחו ונא קאמר מצענים דירחו משמע דוקא שציענ' דעמחו שורש ארצי' צכנ' עט' משלמן נא נחצנ' כדיר' וכגחון בעל מחס' נוי ג"כ כחיר צקי' מחנכים גם צא"ח כחיו צכס' שג' יפקד נחחיר וכן צשי' מברשי' סי' ר"א ומחח' אברכס' סי' ס"ד ובס' חגי' ח"א סי' ר"א כאריך קלח צכ.

אמנם צמי' סי' שני' כחיו דע' כרצי' צעכ"ק וכרעי' צירובין כי' דחי' דרי' צי' ורי' צפי' ריב' ורי' מינח"ש צשי' צי' כ"ד דטנכו ס"ג דמחיות של חל' בעל' משוס' זרעיו וכתב עוד שס' דאף לאחר שבעל' כזרעים נשאר באיסור דמי' כמל' דבוקף שלא נש' דיר' ושכ"כ כרצי' ובעל' כמלור ע"ש חא כמ' שכתבתי נצי' צקי' חל' וכתב' מי' כחמיר כרצ' בדבר ע"ש אצל מדברי כרמצי' כג"ל שכתבתי' ומדי' טוב' קלח ראי' נשיטת כפוסקים דברי' טוב' אין ארעים מצעל' כדיר' וכו' דירושלים יל' משוס' ולא עירנו ח' עס' ח' כשיטת כרצי' וכו'.

ועל משי' כי' נשיטת כחוס' משי' צי' כג"ל כדברים נכונים ורלוי' נמי שאמר' וכן אשמה להודיע שכוין צכ לדע' בגחון גדול מברא' ז"ל צשי' צ"א חרי' סי' כי' כג"ל שכתב' דברי כחוס' שאני' ז"ל ומנאחי' צשי' צי' צכ חוס' שאני' דנפול מחילות וח"א וכו' אמרין בשבועות קדוש' ראשונ' וכו' י' לפרש דנפול מחילות שחר' כחיו וכו' ולפי' פשיטא שאין מקום לדברי כחוס' צשי' שכתב' אכל' דפסחים שאל' פסחיס' לאחר שפירא' דכיון שצ"ח המקדש כי' קיים לבי' כקדוש' קיימת אף דנפל כמחיל' וצ"ל וכחוס' לא ס"ל כיו' ואין כל' מקומו ע"כ.

ובעיקר קשי' חוס' שאני' מגמי' שבוטח כרעי' ז"ל כתב ח' אחר וז"ל דרי' דאמר רבא וקשי' לרבנן נצי' דכא' אמרין צפי' ידיעות כשומא' אובלין קדשים קלים ומעשר שני לעי' שאין חומה ואפשר נומר דפליגי ולרבי' וי' נראה מחיל' לאכול דאורייתא ולא לקי' על לא חוכל נאכול בשערין אס אכלו חוץ לירושלים אלא כי' כחך בגול מחילות

בימי הגאולה, ישלח לעם סגולה, נסים כבתחלה, ויגאלנו שנית, ובתוכם כבוד רב הא' גאון צדיק תמים ראש בשמים וקו יושב ביישיבה של תורה משרידי הגולה ה"ה כקשית מוה"ר ישראל ועלץ שליט"א אבד"ק בודאפעסט, ירושלים ציה"ק ת"ה.

אחדשכ"ק.

ובד"ת אשר העיר לן כ"ק בעינא דיומא צבא מילחא דמגנחין ביה בעלי תריסין גאלון בעל צרוך טעם בהגהותיו על ש"ע א"ח סי' תע"א סק"ה שכח על דברת המג"א למד לריך בערב חאכלו מלוא חיפוק ולריך נאטל ביו"ט פח וכתב בגאון מוה"ר' בניל דגראח דאס נחערב חמץ בפחות מכזית צרוז מלח שמחר מבי"ח נאכילה בפסח האוכל בזית ממנו יולא ידי סעודה יו"ט חבל אינו יולא ידי חובתו לענין אכילה מלח דלענין אכילה מלח לא שייך ביעול דאין בחמץ נעשך מלח אלא שאיסור חמץ נפקע ע"י ביעול וימ"מ לא מלח הוא וא"כ חסר בשיעור מלח ע"כ וחמה עליו בעל מחנה חיים בספרו ק"ן סופר סי' קמ"ו מירושלמי פ"ג דפסחים ח"ר יוסב מה נן קיימין אס בשורבו חמץ חייב כרה אס בשורבו מלח יולא צכן ידי חובתו בפסח כרי משרש מירושלמי דכשנערבו חמץ ומלח ובעל החמץ יולא צו ידי חובתו בפסח ודלא כצרוך טעם. וכ"ג כל יקר רחמ"ה עינו וזיון לשוית מכריס שיק א"ח סי' קכ"ה ור"ז ושר"מ מהדו"ק ח"ג סי' פ"ז ומכד"צ ח"א סי' קס"ז ושר"ח כרי בשמים מכד"צ סי' ק.

ובשר"ת כרי בשמים בניל יולא לישב דכירושלמי מיייר שנחערבו קמח בקמח דכוכ לא צלה ככחוס יצמות ובאר"ך שס ויפ"ה דחב כ"ג עליו משו"ת חשובה מאכבב א"ח דכתב לישב קושית מג"א מהרש"ל ר"י ב"י פסח סי' ח"ג בשם הדג"מ דקמח בקמח כוי לא צלה שכרי כרש"ל לשיטתו דרש"ל קמח בקמח כוי יבש ציבש כמבואר בש"ך יו"ד סי' ק"י סק"י וכן מביאר דעת הרמב"ם פ"ג מבל' תרומות ב"י ד' דקמח בקמח כוכ יבש ציבש ועיין מל"מ פ"א מ"ה משכב ומושב ב"י ד' ולי"ע ופלא על האחרונים שכתבועו דכוכ לא צלה ונפ"ז דחב נמי שיטת הכרי בשמים.

ראני מוסף לפי כבנת המחנה חיים צדכרי כירושלמי אוחיב מייגיה חיובתא לבהל"מ פ"ז מהל' משילה כ"י שבעלם לחדש דאף דאיכא למ"ד דכיתר מנערף לאיסור לענין עושין ביינו כחערובת לא צלה אצל ציבש אף שביסור הוא רוב מעולם לא שמענו שאס אכל אחד מן החערובות שיחייב שום עונש אף שאיסור מבי"ח דביעול לא שמענו אלא לבעל איסור להחירו לכתחילה לאכילה אצל אס כרוז כיה איסור לא מנערף הכיתר להאיסור לענין עושים ע"ש ומדברי כירושלמי סתירה לדבריו שכרי לבידא אמרו אס רוב חמץ חייב עליו כרה וכיינו לעונשין ולע"ז איברא דנאמח כמעט כל האחרונים ז"ל הסכימו לדעת הצרוך טעם דלקיים מלח צבי ודאי מלח ולא חמץ שנחבטל ועיין מ"ח מלח י' וצ"ע"א ומח צבית שערס ועוד ועוד כמעט ככל האחרונים ז"ל ולכלוב חקש מירושלמי כ"ל יכ"ל.

תצה שולפער"ד ציבש שיטת רבותיו כלדוקים האחרונים ז"ל דכבה כירושלמי שס אמר רבי צון ובר חיפוח צחמץ

דאיכא חוס' שנה מה דיוו וכתב דחפס בש"ע ולא מלא דין זה לא בש"ע ולא בנחשאי כליו.

בש"ע א"ח סי' תי"ט במג"א שס לענין שנה ורש"ש חדש כביא בשם השני"ה דמי שעשה סעודתו ומשכב סעודה שנה לתוך הלילה יחזיר ר"ח צברת המזון מפני שמלח נכוסף אשנה ואף אס כיכ ר"ח בשנה שאין צכוספתו מלח אפי"ה מאחר שמוסף אשנה וכל זמן שהוא שנה אז הוא ר"ח ע"כ יחזיר של ר"ח גם כן אצל ר"ח שחל צחמלע השבוע ומשכב סעודתו לתוך הלילה לא יחזיר ר"ח מאחר שאין עתה ר"ח ואין צחוספתו שום מלח וכשחל ר"ח ציוס א' ומשכב סעודתו צמי"ש אז לא יחזיר ר"ח אלא אומר יעלה ויבא מאחר דנאמח עתה ר"ח ושנה כבר כלך לו אלא שהוא בוסף מדעתו ולא יכון לעשות מעשיקו טפל ומכעפל עיקר והמג"א חונק עליו ע"ש וצפרי שו"ת ח"ג סי' י' הארכתי צביאור דכברים ע"ש.

ולדידן נמלא פשוע דנשנת דאיכא חוס' לכ"ע יאמר יעלה ויבא אלא דנחול לכאורה כ"י סברא שלא נאמרו כיון דליכא חוס' וקודם נאח כוכבים לא כוי ר"ח אלא דנאמח מהג בעולם אינו כן אלא כל שמחפלין מעריב אומרים יעלה ויבא ולא מדקדקין אס כבר אחר נאח כוכבים או לא והנראה פשוע צבא כיון דחקו ז"ל להזכיר של ר"ח בתפילת ערבית אף שאין מקדשין כחדש צלילה א"כ הוא חלק מהתפילה וכל שמחפלי ויולא צו ידי חובת התפילה אומר ג"כ יעלה ויבא שהוא חלק מהתפילה וקל"ה דמיון לדבר מהמבדיל צחפלה דקוי"א שאס מחפלי של מו"ש בשנה ואפי"ה מבדיל דחפלה המבדיל נחקן צחפלה נאלי שנה וכל שמחפלי חפלה מולאי שנה מחפלי צכ חפלה המבדיל וככ"ג כהצורה יעלה ויבא כיון דחפלה ערבית זו עולה ליום לא אחריו שהוא ר"ח א"כ מחזיר צו גם יעלה ויבא דקאי איוס שאחריו. ואדרבה אס לא כ"י מחזיר יעלה ויבא מפני שעדיין לא כוכ לילה א"כ כו"ל תרחי דסתרי מחפלי חפלה שמי"ע של ערבית וס"ל ע"כ דכבר לילה הוא וזמן ערבית ואינו מחזיר יעלה ויבא מפני דאכתי יוס הוא וא"כ סותר ע"מנו צמה שאינו מחזיר, והגם דכוכ צבש ואל חעשה מ"מ הוא צע"מנו יידע כוונתו וע"כ כיון דלאחר פלג המנחה הוא מחפלי וע"כ ס"ל דכבר לילה הוא וסומך צבא אדברי החוס' ושאר פוסקים דענד כמר ענד ובר' וממילא כיון דולא ידי חובת החפלה של מחר ככ"ג מחזיר כל מה שמחזיר צחפלה שג מחר וזה פשוט.

ומחמת הטרדות הנני לקצר וז' הסוב כל טוב ממנו לא יבצר בברכת התורה ללומדיה צלה ורוב על דבר אמת המברכו בלב נפש.

משנה הקטן

סימן ס"ה

חמץ שנתבטל במצה בדרך שמוחר לאבול כמח א' יצא ידי חובתו במצה כזו

עש"ק לסדר אדם כי יקריב תחשיבת ברוקלין נ"י יצ"א

שפי' בירושלמי והאריך בזה הרמזין ז"ל בכל תאב ועיין ר"ע
אלגזי שם באריכות ובחלופי גירסאות שפי' הרש"א ועוד
וגם כ"כ בפ"י כתב דמשמע דדוקא בחטים ואורז כתב הרמב"ם
כדין כן אבל לא בשאר איסורים וא"כ חמץ ומלח שנעשרו
היו רוב מלח אף שנחבטל בהמץ מימ אינו יולא באכילה
עד שלא יבא כזית מלח בכדי אכילה פרס אפילו להרמב"ם ז"ל

וממילא מיושטם נמי דברי המלי"ם פ"ז מה"ל מעילת
שכבחנו לעיל דמשולם לא שמענו דהאיסור מנערף
עם הכיתור לעונשין אפילו האיסור הוא רוב וצפי דוקא כזית
איסור בכדי אכילה פרס ואין סתירה להמלי"ם מירושלמי בגל
ועיין רמב"ן הל' חלה ה"ל שכתב ג"כ דלענין עונשין צעיק
כזית בכדי אכילה פרס בכל איסורין ושאינו חטים ואורז וכנ"ל
(*) עיין הוספה בסוף הספר

ובישיב מחזקין שטו רעיוני בקושיה בהרש"ק ז"ל ה"ד
לפי"ם דקיי"ל רובו ככולו והאובל רוב כזית מלח יולא ידי חובתו
וכן בשאר שיטות תורה וחי' באחרונים ז"ל דלא אמרינן ככולו
אלא ברובו מחוץ כולו עיין ח"ס א"ח סי' קי"ט ובש"ח בית
שערים למח' א"ח סי' קס"ד עוד חי' ומעשה יש לומר דאף אם
נימא הכא דלא אכל רק כזית לכ"כ לא יולא כיון דחסר בשיעור
מלאכה דהתורה הקפידה על שיעור אכילה שהוא בכזית וניכא
במליחות אכל היכא דאיכא כזית ואכל כזית אלא שמישעו
מכזית זה אינו מוכשר למלאכה כ"כ אפשר דאמרינן רובו ככולו
כלומר דלענין מלאכה אמרינן רובו ככולו וכיון שאכל רוב כולו
מאות מלח אלא שחסר בשיעור אכילה ולשיעור אכילה מנערף
במישעו של חמץ שנחבטל והיו אכילה וא"כ כ"כ אפשר דילא
עם המישעו.

ראפילו לפי"ם שהסביר מן שם כפי קס"ה דילא רובא ככולו
אלא דהוכח המישעו כמאן דניחא אכל לומר רובו
ככולו אם יש רוב שיעור דהוי כאלו היה כל השיעור הא לא
אמרינן דלא גמרינן מזיז אלא לעשות מישעו אינו אכל
לעשות יש מאין אין לנו פ"ס ה"כ בתשובה אחת בתבתי
להקשות קאח אחי זה בספרי שז"ה משנה הלכות ח"ב סי' ל"ט
מי"ם ככל אפשר דגם מן מורה דהכא הרי באמת אינו חסר
רק צענין אכילה וכיון דבאמת הוא אוכל ואיכא אכילה
בכזית ונענין מלח אפשר דילא מעט רוב וכנ"ל ולפי"ם ה"י
אחי דברי בירושלמי כפשוטן זה דלא באחרונים בגל ומיכו
לקושטא דמילתא גראש דהראשונים ז"ל לא ס"ל הכי שהרי
לכדיא כתבו דצעיק כזית בכדי אכילה פרס וכמו שבבאחי
מהרש"ד ז"ל וחוס' וגם דעת הרמב"ם וה"ה גראש דוקא
באורז אמרו ומשום גרורי וכנ"ל. גם גראש פשוט דאפילו באורז
לא אמרו אלא כשיעור חטים עם אורז בעיסה אכל לאחר
שכבר נאפו הם ערבן גראש דאפילו להרמב"ם לא יולא ידי
חובתו במלח אפילו פסח עשם דגן ולי"ם.

שורב מלאחי בילקבי"א א"ח סי' ל"ב אוח יולא שהזית מס'
שער שמעון לגיטו של בהרש"א (דפוס ווארשע תרמ"ב)
שהזית חשובה להגרסי"א היכא דיש חטים ולמחוס ונחבטלו
ברוב ואפשר ללמוד ידי מלח מלח נרץ לאכול שיעור חשוב
יותר מכזית דכזית מקלה מן החמשים וליכא כזית מלח

ומלח שנעשרו ומקשה על"ה ר' יוסב במה נן קיימין וכו' והיה
מפרש בגאון בעל מהנה חיים דמיירי שנעשר בכזית אחד והיה
רוב חמץ ומישעו מלח או לביסוף רובו מלח ומישעו חמץ
ואכל ליה לבזית זה שכי רובו חמץ ומישעו מלח חייב עליו
כרת ואם אכל לבזית שכי רובו מלח ומישעו חמץ חייב יולא
ידי חובתו ועי' שפי' מקשה להרמב"ם.

אמנם יש לפרש בירושלמי בתערוכות חמץ ומלח כגומר
שנעשרו ברוב חטים יחד למשל ז' חטים חמץ עם זית
אחד מלח או ז' חטים מלח עם זית אחד חמץ או יותר ואכל
לכול או למקלחו אכל באופן שכי שם ודאי כזית מאכילה
כודאי אלא שכי שם מעורב גם ממין השני ולמשל בחמץ אכל
כל כג' זיתים ולא היה מעורב בו אלא כזית מלח וא"כ ודאי
אכל כזית חמץ וכן במלח שאכל ז' חטים מהתערוכות א"כ
אף שכי שם כזית חמץ מי"ם אכל ודאי כשיעור מלח שכי לא
היה שם יותר מזה אחד חמץ והוא אכל שיעור שתי זיתים
והביא ודאי אכל מלח ועי' חמ"ה ר' יוסב לר' בון במאי קיימין
אם בשורבו מלח יולא ככן ידי חובתו ובגל אכל לפי"ם שפי'
מיושטין דברי בהרש"ק וכת' דילא היכא דליכא כזית ודאי
של מלח גם בירושלמי מורה דלא יולא משום תערוכות דצעיק
מלח ודאי.

תראה לכדיא ראי' לפי זה ממשה חלב פ"ג מ"ז השושב
עיסה מן החמין ומן האורז אם יש זה עשם דגן
חייבת בחלב ויולא זה אדם ידי חובתו בפסח ואם אין זה
עשם דגן לוי' חייבת בחלב ואין אדם יולא זה ידי חובתו
פסח ובש"ס זכרים ע"ה מחוי רבא ומן אורז אם יש זה עשם
דגן חייבת בחלב ומדברין אי הכי אימא סיפא אדם יולא זה
ידי חובתו בפסח ובחוס' שם חמבו מהקומץ רבא ופסחים
קמ"ז וחי' בתי כ"ז דכשאוכל כזית מלח כי מנבל ליה מרור
ליכא עשם מלח אכל אם אוכל הרבה שרי ע"ש הרי דהאורז
שנעשר במלח שיואל זה מיירי שיש במלח בשיעור ואינו מנערף
רוב במלח עם מישעו האורז ללאה זה וכ"כ מהרש"ד בהשגות
פ"י מבחורים כ"כ ע"ש וא"כ ע"כ מה שאמרו בירושלמי רובו
מלח יולא זה ידי חובתו מיירי שאכל כזית מלח ודאי.

איברא דנראה לומר דבאמת דא הוא מחלוקת הראשונים
ז"ל וחלוי צפי בהשגה בגל דהרמב"ם פ"י מבחורים
בגל כתב בשושב עיסה מן החטים יולא זה ידי חובתו אם
יש זה עשם דגן אף שלא היו החטים כזית גמור רק החטים
היו הרוב ויש זה עשם חטים הרי זה יולא זה מבואר דס"ל
דלא צפי כזית מלח ודאי דהרי מנערף המישעו אורז אכל
מהרש"ד השיג עליו וכתב ג"ל והוא שיש זה כזית דגן בכדי
אכילה פרס ויחבטנו עכ"ל מבואר דס"ל דמישעו אורז אינו
מנערף לבזית ובתי כזית חטים דוקא ועיין כ"כ שם דגם דעת
הרמב"ן הרמב"ם ועיין מגדל עז שם גמול לכאורז דלא הוא
מחלוקת הרמב"ם והרש"ד והחוס' ס"ל מהרש"ד והרמב"ם
הרמב"ם.

שורב ומישעו דבר דילא אפילו להרמב"ם ז"ל דמודה בשאר
איסורים דצעיק כזית דוקא ובמישעו של אינו מנערף
אף דמנבל ולא אמר כן אלא בחטים ואורז ומעט גרירא

כזית וכזית ראוי לכך וא"כ כל המלה הוא של מלה ולכא נזכר
משום ציטל רשות למאז.

סימן ס"ז

עוד להג"ל

ישור לקשיית הלברשי מרדכי בפי הלילה הזה כולו מזה

ונתתי את לבי למלה שהביא כ"ג קושיא הלבושי מרדכי
בבבדבב ב"ח"ד נדפס שנת תרל"ז מה דאמרין שכל
הלילות אנו אוכלין חמץ ומלה כלילת האב כולו מלה ויל"ד
הלא כל ז' ימי הפסח אסור בחמץ ושכלל כלילות הוכך וסוצב
גם על שאר ימי הפסח ולא רק אימוה השנה חוץ מפסח כגראח
מ" קושיא אחרות ותי' הגאון ז"ל לפי"מ שכחז המניה מלה
י' דנחפערז חמץ במלה ונחפערז ברוב מחר לאכלו אבז לא
יולא בו ידי מלה ולפי"ו יוצן היעב שכלל הלילות אנו אוכלין
חמץ ומלה כלומר באופן דיש ציטל ברוב אכל כליות האב
כולו מלה דאיו יולא באופן אחר. ואף שאין משיצין על הדורש
מ"מ מאחר דכ"ג בעיר עליו לא אפצור בלי לבעיר.

ולפני א"ס הקושיא הוא קושיא אז לא הועיל בחירוי
כלום חדא שכרי גם בלי ראשון יכול הוא לאכול
חמץ ומלה באופן ה"ל שנחפערז פי' חפירות אלא שאינו
מלה אכל יכול הוא לאכול כמו בכל ז' ימי הפסח זאה ועוד
אחרת שכרי באמת אס יחפערז מעט חמץ ברוב מלה באופן
שיכיה כזית מלה בכדי אכילת פרס לכולי עלמא יולא גם ידי
מלה א"כ גם בלי פסח אוכל חמץ ומלה באופן ה"ל וא"כ לא
הועיל כלום בחירוי ה"ל. ובאמת כי יש נוסח בשאלה זו חמץ
או מלה ובזה ודאי לא הועיל בחירוי וכו'.

אמנם בזכרנו כי הויא עליה הוב מפרשים לי שכלל כלילות
של כל השנה היינו לזד מפסח וצ"ע (אללע נעכט
פון אגאנץ יאכר) וע"כ ה"י קאי ולולי דמסחפינא ה"י אפשר
לומר לאכילת חיוב דבכל שנה כשיש חיוב פה אנו אוכלין חיוב
מחמץ או מלה אכל הלילה האב שיש כאן חיוב אוכלין רק מלה.

סימן ס"ז

עוד להג"ל

ביטל חמץ בפסח והחייב שרף הכל אי קיים בפסח בישר

ובדבר הכערה נמי שפירז חמץ במלה ונחפערז חמץ ואח"כ
שרפו אי קיים בו מלה בישר חמץ וכביא מחלוקת

דכביטל סילק רק האיסור אכל לא דנעשה מלה ללאח בו הגע
עלמך בחוט מר שלא נטוח לשם נילית ונחפערז ב"י חטין שנטעו
לשמה וכי נימא דילא בזה ידי חובה נילית וכן ד"ה שנחפערז
עורות פסחיהם ונמלא יכלת נימא כיון דהפסחים כ"י
משורצים נחפערז הפסח שיש בו מוס ונעשו כולם פסחים
כשרים עכ"ל ועיין סי' מחנה חיים ח"ג א"ח סי' ה' דהרוב
אינו פועל להפוך הפסול נכשר ועיין עוד חפ"ז מהר"ם ש"י"ק
יור"ד סי' קע"ו ד"ה ומאי שהקשה שחקר ג"כ בזה ובש"ה
קג"ח סופרים סי' יט' דכל צטול הוא כמאן דליחא אכל אינו
מחפך למאז.

נחזור לידן ואכתי פש לן לצאר כיון דאיו יולא עס המיעוט
אף שנחפערז וכפי מה שזכרנו א"כ לכאורה י"ע אמאי
לא מצטל אכילת דרשות היינו המיעוט שנחפערז את המאז
וכיינו הרוב שאוכל לשם מלה אף דליכא כזית בכדי אכילת
פרס מ"מ כרי אוכל עס המלה המיעוט רשות ואין קו"ל רשות
מצטל מלה. ואשר נראה בזה לומר במלה אפי"ו. חדא לפי"מ
החוס' פסחים קע"ו ע"כ ד"ה ידי מלה יולא דלא שייך ציטול
אלא כשנעסין יחד דלא מצטל עסם אחד את חבירו אכל כשהם
שלמים אפילו יכיה יוחר מחבירו לא מצטל ליה א"כ י"ל הכ"כ
דכירושלמי מיירי כשאוכלן בלי נפיסה אלא בולטן וידי מלה
יולא וידי ציטול לא מצטל ליה.

שנית י"ל דכיון דהחמץ הוי מיעוט לא מצטל ליה להמלה
שכחא ברוב ולא אמריין דרשות מצטל מלה אלא
כשהיה רוב והכי מוכח מדברי החוס' שסיימו שם אפי"ו היכי
יוחר מחבירו לא מצטל ליה ומינה דאס כרי מיעוט מחבירו
ונחפערז מחבירו ודאי דאין לו כח לצטל כיון דכח מיעוט
לפמי"ש חוס' זכחים ה"ל דכשאוכל כזית מלה כי מצטל ליה
מרור ליכא עסם מלה אכל אס אוכל הרבה שרי והכ"כ י"ג כיון
דאוכל הרבה אינו מצטל עסם מלה ושרי.

עוד נלפענ"ד לומר דלא אמריין אחי רשות ומצטל למאז
אלא היכא דיכול לקיים המלה בלי הרשות אבז היכא
דאיו יכול לקיים המלה בלי הרשות לא אמריין דאחי רשות
ומצטל לה למלה דכ"י הוא קיום המלה ומעטכ היכא דלי"ל
אלא כזית מלה בכדי אכילת פרס מעורב עס שאר מאכז כיון
דא"ל ליה לקיים המלה באופן אחר ככ"ג לא אמריין אחי
רשות ומצטל מלה כיון דבמציאות כרי הוא מקיים המלה
ואוכל כזית לשם מלה מהחיות כנלפענ"ד. ועיין בדומה לו
יבמות דף ר' שכן הכשר מלה זכרש"י בחוס' שם ויש גחלק
כמובן.

וראיתי במגן האלף א"ח סי' חפ"ה דר"ה ודע שילא נדון
בדבר חדש דהאוכל ב' זיתים מלה בזה אחת נימא
כיון דכזית אחת רשות ואכתי מצטל יבטל רשות אחת במלה
ולא יולא ידי חובתו וא"כ לעולם יעקבך לאכול כזית מלה
שלא יבטל רשות אחת במלה ופי"מ מה שדחק בזה. ולדידי
אפילו רית קושיא ליכא דכרי באמת כל זמן שלא קיים במלה
באכילת מלה כל המלה שלפניו הוא מלה של מלה ולא מלה של
רשות אלא שלאחר שכבר אכל כזית אחד אז כנשאר לו כ"י
רשות אכל כל שלא אכל עדיין כרי החיוב על האדם לאכול וכל

וגדלק הכר הקטן לסימן וכשמוסיפים מים זנוגים וכבד הכר
הקטן הדולק לסימן וגדלק החשמל. שנית קומקום כבד שחשמל
דונק כלי הפסק חלא הכר הקטן לסימן נפסק ודונק נסימן.
ומדנא קמנעיא ליה חלא על הפסקת הכר הקטן נראה דהשחנה
חלל רק בחופן שני דליכא שאלה מהדנקת החשמל לחמם ג"כ
וצבא נראה דפשיעא ליה דאסור דכיון דע"י שפיכת המים
זנוגים מתחיל החשמל לבשל אי"כ הרי הוא מדליק חת החשמל
לבשל וחתן אין מעליהן חת האור לא מן העלים ונא מן החבנים
ולא מן העפר ולא מן הרעפים ולא מן המים (בינה ג"כ ע"ה).

הגם דבשש ששופך המים זנוגים אכתי ליכא כאן אש ותינא
חוספתא וצ"ל ל"ד אחד מביא את האור ואחד מביא
את העלים ואחד שופת את הקדירה ואחד מביא את המים
ואחד נוהן בחובו חבלין ואחד מניס טולן חייבים ופריך
והתינא אחרון חייב וכולן פטורין ומשני לא קשיא הא דאיתיה
אור מעיקרא הא דאיתיה אור נכסוף ופרש"י דאיתיה אור
לכסוף איכו הוא דעציד והנך לא עצדי מידי וככ"ז כיון
דבשעת שפיכת המים אכתי ליכא אור וליפטר דהאור אח"כ בא
ממילא, שנוס הוא דהתם כל שהביא המים הראשון ולא בא
השני וכביא את האור, לפולס לא היו המים מתחשנים אבל
הכא ע"י שפיכת מימיו הוא גורם בהדלקה כהשגחה וכי"ל
כמי שהביא הוא בעצמו וחייב.

איברא דיש לדון לעמ"ש הרמב"ם פ"ד ה"ע אחד מביא את
האש מן העלים או זכר כ"ז וכיוצא בו אסור ביו"ט
שלא הותר ביו"ט חלא לבצעיר מאש מלוי חבל להוציא אש
אסור שהרי אפשר להמליא אותה מצערב זכר הלח"מ דמשמע
ליה להרמב"ם ז"ל עמ"ס זה דלא כמ"ש הראב"ד משום גולד
מדקאמר משום דקמוליד ביו"ט והאי ביו"ט ללא לורך דהא
קאי ביו"ט ע"כ דלמך לומר בזה דמוליד ביו"ט מה שהי אפשר
לו מעיו"ט והי"ל כמכשירים שאפשר לעשות מעיו"ט דאסור
בם לרי"י ע"ש ולדעת הרמב"ם דהעמ"ס דאסור להוציא אש
ביו"ט משום דאפשר להוציא מעיו"ט אי"כ חלא קוי"ל סבין
שנפגמה ביו"ט ושפוד שגולס ביו"ט חשבו (בבבא כ"ח) אי"כ
לעשות מעיו"ט אף דשפוד וסבין אפשר לעשות מעיו"ט מי"מ
כיון שנאמח עשה מעיו"ט וע"י סיבה נחקקל מקרי אי"כ
לעשות מעיו"ט אי"כ בדין נמי כיון דהדליק החשמל מעיו"ט
לבשל המים ורק ע"י סיבה שלאחר שנחשלו המים
הפסיק החשמל ועכשיו הוא רואה לבשל מים אחרים ולא
הי אפשר לו מעיו"ט להדליק זה שהרי בדליקו ואי"כ
הי"ל כסבין ושפוד שנפגמו ביו"ט דשרי לתקן ואי"כ אולי
לדעת הרמב"ם יבא שרי לשפוך המים אף דגורם להחשמל
שדליק שהרי אפילו בדלקה גמורה מתיר סיבה דהדליק
מעיו"ט וע"י סיבה נכבד דהי"ל אי"כ להדליק מעיו"ט וככ"ז
כן הוא. וכ"ש הכא דלא הוא חלא גרמא ובסמוך עוד נדבר
מה אי הי"ל דין גרמא כאן.

הנה בירושלמי צ"ל פ' משילין הביאב צ"ל ציב לעתים
פ"ד מבירים וירושלמי פ"א דמילה ב"א דתמן אין בין

האחרונים צ"ל ולפענ"ד פשוט דלא קיים צ"ל מלוא ציבור
ושרפת חמץ שהרי לא גרע מאלו אכתי כבד או נפגה צבור
וחדרנה הרי כיון שנחשבו אסור נשרפו משום כל השחית דכיון
דלכונן ראוין הם עכשיו לאחר הביעול אסור לשרפו והאיך
יקיים צו מלוא שרפה מה שאסור לעשות. איברא דקלח יש לעיין
לפי שיעת הצע"מ דס"ל האוכל חמץ ע"פ גלחור חלוא מקיים
צו מלוא ציבור חמץ אי"כ חמץ שנחשבו צרוב וחכנו בפסח
מקיים צו מלוא ציבור חמץ ע"י אכילה ובאן ל"ג דאסור
לשרפו שהרי מתיר לאכלו.

ואפילו למ"ד דרוב אינו מנדר חלא עושה ספק כמ"ש
הרא"ש הביאו הש"מ בסוגיא דקפץ אחד מן המנויין
מימ כיון דהתורה התירה רוב זה ומתיר באכילה אי"כ יוכא
על חמץ זה דין שרפה ואדרבה התורה התירה באכילה ועיין
שרית צ"ח למך שכתב דרוב הוא מלוא ככל מלוא התורה
ומלוא דחלל בהריס ואי"כ איך נאמר דדבר שבתורה התירה
לאכילה יולא צו יד שריפת חמץ אחרת. וספר ח"מ שהביא
כ"ז אין לי לעיין אחריו ואולי נשאלה עוד אחזור על דברים.
ובזה הגני ידי"ג דהשלכ"ג בכל עת אזהבו הנאמן המברכו
בחג כשר ושמח בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן ס"ח

**קומקום חשמלי כשמוסיפים מים קרים גורם לכבות הנר מהו
להשתמש בו ביו"ט**

ד' לסדר כלם קדשים התש"ל ברוקלין ג"י יצ"א.
מע"כ ידידי משה שפיר קאמר דרש בקל וחומר הרה"ג
וה"ח ג"ר א"א חר"ם וכו' כש"ת מוה"ר משה פערלשטיין
שליט"א מרגליות טובה ראש ישיבה מנחת אלעזר מונקאטש
ברוקלין ג"י יצ"א.

אחדשכת"ר באכזה וידידות,
בדבר שאלנו בקומקום גדול שמתחמם צו מים ע"י חשמל
לעשה או קאפע בלע"ז ואז מעשכו כשהמים רותחין
אז נדלק נר קטן הנראה מחוץ לתנור לסימן שהמים נתחשלו
וראויים לשתיה וכשמוסיפין מים קרים לתוך הקומקום אז
נכבד הכר הקטן לסימן שהמים לא נתחשלו וממתינים עד
שנתחשלו ושאלנו בלאח ששעה ושפך ביו"ט מים קרים נחוך
היורה וע"י נכבד הכר קטן אי עבר בזה ביו"ט באיסור ואי
מתיר לשפוך מים קרים בקומקום לכתחלה. ע"כ.

הנה לא ציאר יפה אופן הקומקום כי ישנם צי מונים אחד
שנשעם שהמים רותחים אז נפסק החשמל המנצל

ראף לחי הכיז דלא בחירה תורה אוכל נפש אלא לחקן מה שיש כבר בעולם אלא שלא היה ראוי לאכילה בלא החקן כמו ביטול ואפי' אכל להמליץ ולהוליד שיבא אוכל נפש יש מאין לא בחירה תורה וזה דבחירה תורה אוכל נפש אפי' דא"ל בלי אש על זה ח"י הרמב"ם לפי שאפשר מערב וזבא דוקא בחירו אוכל נפש ע"ש מ"מ י"ל דידון נמי כיון דזכור מנוף בחוס שברי החשמל הוא המיחס המים וכחוצי צרל חשמל שממחים במים עצמם הם המחממים א"כ הי"ל כחוצי עצמו לפי שיטת הר"ן הר"ל ידריקן זכא.

והנה מהבחי'ל הביאו הרמב"ם א"ח ס' תק"ז כתב מותר לכסות האש בכלי או צעפר מוכן אם אינו מכבדו ופשיטא דמותר להסיר הכלי ה' האפר מן האש ולהדליק אצלו וראיתי בב"ש בגי' שהקשה השואל דא"כ צנפרור נמי הרי האש הוא כאן בעלם אלא שהוא מטבס ונעלם כמו האש בכלי וא"כ ה' אפשר לומר לענין החשמל דבאמת כח החשמל הוא כבר בעולם אלא שהוא מקובץ ונעוץ (באקוויולנצ'ה צנפי'') כלומר מקום שאוספים החשמל ועכשיו ע"י חצור החומי חשמל רק מסיר הוא המונע של הזרם לצבור חצושי צרל ודמי לדיו של מהרי"ל הג"ל לא דמי כלל דכרי דיונו של מהרי"ל האש הוא צעין בכלי אף עכשיו אלא שהוא מטבס מלמעלה אכל יש כאן אש צפועל וכשמגלה האש הרי לא עשה שום פעולה בעלם האש להצטרחו אלא שהסיר כסוי אכל הכא הרי האש הוא נעמן צנפרור בעלם הגפרית וצריך לפעול פעולה חדשה להוליד האש ולהצטריו וכן צורם בעלשקטרי ג"כ אף שכבר מונח צהאקוויולנצ'ה מ"מ בעלם אכתי חסר זו להוליד מכוה לפועל כמוכן ועיין פסחים מ"ג ע"ד מחלוקת משקי חי מפקד פקיד או מבלע צ"ע.

אלא דבעיקר דין חשמל כבי"ג שחוצי צורם מחממים המים באופן שהצרח אינו מתלבן לעולם דבכל שעה ושעה המים שצוקמקום מלגנים הצרח ועכ"פ לעולם לא יבא הצרח להחלן ולא מיצטיא צמוד שחמים קרים אפילו יאחו צרחל עצמו לא ישרוף עצמו אלא אפילו בשירחימו המים אכל לעולם לא יכיה צגדר ליבון על החוצי צרחל שישרף עליו מה שהוא והגם שצמקום אחר כבר הארכתי דדעת רוב האחרונים רובם ככולם דאוסור חשמל דאורייתא הוא ויש לו דין אש ודעת קצת האחרונים שפקפקו בזה בעל צמיעוטם מ"מ מודי כ"ע דעכ"פ צריך להיות אש או צגדר אש עכ"פ אכל כל שאינו ניכר כאן אש או גדר אש ודאי לאו אש הוא א"כ בחשמל צחוך הקומקום וכיוצא בו שאין כאן אש לעולם אולי לא כוי צגדר אוסור הולאת אש ועיין כעין זה ב' עדות לישראל עקרי דינים ס' כ' ע"ס פעולת העלשקטרי צנליוויטאר נראה דאין זה מצטיר וצפרידעפער ע"ש ודריק וצ"ע.

ועיין רמב"ם פ"ג משנה דהמחמם את הצרחל כדי לזרפו במים כ"ז חולדת מצטיר נמלא צרחל מלובן כוי כמו אש והראש"ד כהשגות חולק עליו דאינו חייב מאוס מצטיר רק

יו"ע לשבת אמרו וז"ל חזי צסם ר"י אומר אף מכשירי חוצ"ה בחירו מה צניכות ר"ח אומר נסוד ראשו של שפוד צניכות ר"ח צרי דריא הוליא אש מלגנים צניכות עכ"ל וראיתי בכ"ס א"ח ס' ס"ז שהביא מדברי הירושלמי הללו ר"ח לעסם הרמב"ם ז"ל מדס"ל לבירושלמי דהולאת אש מלגנים הוא משום מלגסס ולא משום נולד ותליא צנלוגתא דרי ורצנן ולבראצ"ד ז"ל ז"ל דס"ל דש"ס דין חולק אש"ס ירושלמי מדקאמר העסם משום מוליד ונקטין כש"ס דין וברמב"ם לא ניחא צמחלוקת צין צבלי וירושלמי וס"ל דגם ש"ס דין מורכ דעצמו משום דא"ל לעשותו מצטיר ע"ש אלא דהקסא בכ"ס לעצמו לפי שיטת הרמב"ם ז"ל דכורל כמכשירים שאפשר לעשותם מלחמול ט"כ"ג גם לר"י חסור ואיך חלה צירושלמי דבר זה צמחלוקת ר"י ורצנן ודחק לישב ע"ש, ובאמת כי כבר קדמו בקושיא זו צ"ב צינח לעתים רפ"ד מצטיר ועיין צצריח צית שצרים א"ח ס' רנ"ז צצריכות צמיתות גדולות אדצרי בכ"ס בגי' ולפ"מ"ש ה' א"כ אפשר מותר אפילו לכתחלה לשפוך מים.

ברם לאחר העיון דא שצס הוא שברי דעת הרמב"ם פ"א מיר"ם לפי מה שפ"י צו ה"כ דמכשירין אפילו א"ח לעשותן מצטיר חסור לעשותן ציר"ם דס"ל לברמב"ם דאין כללכ כ"י יכודא אלא כרצנן דאסרו וכ"כ צצ"י לדעת הרמב"ם ז"ל ועיין ש"ע א"ח ס' תק"ד והגם דצ"י חלי"ה פסק במחצ"ד כר"י דמכשירין שא"ל לעשותן מצטיר מותר לעשותן ציר"ם ואפילו לכתחלה צבר האריטו צזה האחרונים ז"ל ועיין מג"א ס' תק"ז סק"א וס' תק"ד סק"א וס' תקנ"א סק"א עוד כתבו דצמקום שאפשר לשאל מאחרים ישאל ואל יעשה ציר"ם וק"ת יש לדחות דאין ר"ח להצטרס משאר מכשירין שברי צפ"י צצחה חורה הצצרה ציר"ם מקרא דציוס השבת אף דכוי רק מצטירין וא"כ י"ל דגם להמליץ אש מותר ציר"ם עכ"פ כיו"י דא"ל מצטיר.

ערך נראה לחדש דהלח"מ רפ"ד מיר"ם וכמהל"ש א"ח ס' תק"ז כתבו דהמוליא מן האצנים אינו נכסה מחצות אש עצמו שהוליא דכרי אינו אוכל האש עצמו אלא שצצצרים צהם עלים אחרים ונהגה ומצבל צהם וא"כ בצצצרת אש לא כוי אלא כעין מכשירין דמכשירין ועיין ע"ז שס מה שהקשה צמווליא אש כדי לחמס צו כורל דין אוכל נפש דנהגה מן האש עצמו וכמ"ש הר"ן דכל דבר שנהגה מגופו כגון אש לחמס כורל אוכל נפש עיין ע"ז ס' תק"א ומצחה צצצצרת אף דהחורה החירה מצטירין מ"מ כיון דלהוליא אש לא כוי אלא מכשירי מצטירין ומכשירי מצטירין לא בחירה חורה ופסיר נימא דהולאת אש חסור ציר"ם אפילו א"ח מצטיר"ם אלא דא צצצצציר אש מצט"ס וכיוצא צזה שהאש עצמו אינו אלא מצציר עלים אחרים כמו דולקת צנפרור (מצע"ס צנפי'') שאינו מולקת צנפרור לחמס צו ממש אכל צדידן דהחוצי חשמל כס צמים ואינו מצציר צהם דבר אחר אלא דולקת בראשונה הוא כהמחממת המים א"כ כורל הולאת האש מצטירין ממש וצין דא"ל להוליא מקודם יו"ע כבי"ג דלא כוי רק מצטירי מצטירין מותר ציר"ם לדעת הלח"מ וכמהל"ש הר"ל והבן.

המים ולא עליו ממש לא כוח מעש ידי אלא גרמא ומועיל
המעשה מטעם דמתפלגין לגבי קרקע לפי דעת המדרכי פ"ב
דשבוות סוף סימן חשמי' וכשזוחלין לגימא ה"ל כאלו בלו
מתמלי' בקרקע ע"ש. ועיין זכח"ס דף ס' ד"ס שנשפך ג"ח כח
האדם.

איברא דלענין רוחא אמרינן בסנהדרין ע"ז באשקיל עליה
בדוקא דמיא דבכה ראשון חייב אפי' שאינו אלא
מסיר המונע בבלון מים ולשומה א' מלינו בנפילה ידים
דשפיכה מים ה"ז כח גברא וא"כ הבא כששופך המים בכה
לייבא לכאורה ה"ז פעולתו ממש ולא גרמא.

ולפרום ריהטא ה"י נראה לפמ"ש כק"ו במהר"ל ז"ל בגור
א"ר' (שבת ע"ב ע"א) דמותר לטול ידי' על זרעים
בשבת (ודלא כש"ע ה"ל) ואף דמסקה מים לזרעים חייב
משום זורע כאן מותר משום דאין מחבון ואף דה"ז פס"ר
מ"מ כיון שאין מלאכה הזריעה נגמרת מיד רק אח"כ וכל שאין
המלאכה נגמרת מיד מותר זו פס"ר עכ"ל ה"ז מוצא
דאפילו עושה מלאכה ממש רק שאינו נגמרת בשעת עשייתה
מותר זו פס"ר ובס' ש"ח השדה שער הכללים כלל ב' הסביר
דברי הג"א ע"פ משי"ב מהר"ל ע"מנו עוד בסי' הפלאת ישראל
פמ"א וז"ל כי לכל פועל במקרה לא יקרא פועל כמו שאמרו
דבר שאינו מחבון מותר בשבת גורר אדם מטה כסא וספסל
ובלנד שלא יחבון לשמות חריץ וכו' מפני שלא יתייחס אל
האדם שעושה פעל כאשר פעל במקרה ע"ש. ולפ"ז ה"ז דפ"ר
אסור אפי' שאינו מחבון ולי"ה שהוא פעל מ"מ כיון שהוא
פעל בגרירה והחרץ מוכרח מן הגרירה לא גרע מכחו דחשוב
בגופו אלא דא' דווקא היכא דפעל בפועל מעשה אי"כ הפ"ר
הוא כחו אסור אבל היכא דלא ה"ז פשוט ממש אלא כחו
בפעולה אי"כ מה שגמח מכחו שוב לא ה"ז אלא כח כיון שאין
דאפילו ה"ז עושה בגופו ממש לא ה"ז חשוב רק כחו כיון דאין
מחבון ועתה שגוף הפעולה ג"כ אי"כ בגופו שוב לא ה"ז אלא
כח כחו דכחו הוא רק חולדה גופו ופ"ר חולדה כח כחו וטח
כחו ל"ה בגופו כמבואר בחולין ע"ז וסנהדרין ע"ז ע"ז ועיין
חז"ש ס' ג' אות ד' ושפיר כתב בג"א דדבר שאינו נעשה
מיד אי"כ ליכא כאן אלא כחו אין פ"ר אסור זו ע"ש.

ולפ"ז נמי אחי שפיר בגמ' עירובין ה"ל דשופך ברשות
הרבים ויולאין ברה"י וכו' הריעצ"א עירובין פ"ח
לבריה ע"ש ולפ"ז ה"ז אחי שפיר ה"ז דסנהדרין צדיקא דמיא
דבכה ראשון חייב כיון שהוא פעל צדיקא וביאח המים הוא
הכרח בשקילה בצדיקא לא גרע מכחו דחשוב בגופו וכן נענין
נפילה ידים אבל כח שני כבר מקרי כח כחו כיון שלא עשה
פועל בגופו אלא שגמח מכחו וה"ל כח כחו ופס"ר ולגבי
נטי' לא ה"ז נפילה דחסר כח גברא והכ"ז כי דבר יקר
בס"ד. אבל כי כן אחי נמי שפיר צדיק דודאי דשפיכה ראשונה
בחוץ בכלי ה"ז פעולתו ממש אבל בשמים יורדים בחוץ
המים לא ה"ז כבר אלא כחו ועיין גמ' שבת דף ה' ע"ב מים
על גבי מים א' הוא הכחול וא"כ כשנא אל החשמל ומדליק
לא ה"ז אלא כח כחו דמותר בפ"ר.

והנראה עוד אפילו לדין דהנה בסנהדרין ה"ל מחלקו רש"י

משום מה בפעוש נמלא צדיק דלעולם לא יחלון הברחל במים
אפילו להרמב"ם לא ה"ז ממש כל זמן שהברחל בחוץ המים
ועיין ירושלמי פ"ח ה"ז דשבת הצעיר וכינה בנפיקה אחת
חייב שמים וכו' וא"כ כב"ז אפשר דה"ז שמים כאחד וא"כ.

שנית נלפ"ז דה"ז לא ה"ז אלא הגרמא בבלוקה שה"ז
כוח אינו מדליק בידים החשמל אלא ששופך מים קרים
לחוץ היורה והמים חחרים על העפרמאטלט בלפ"ז
ובהקירות גורם לחום מאונטעני לחצר עם חוט אחר שנ ברחל
וגורם להחשמל שדליק ויבא שמה. ואף דה"ז פס"ר שפ"י
שפיכה המים קרים ודאי ידליק החשמל מ"מ לא ה"ז אלא
גרמא דהוא אינו מדליק צדיקו ממש ובאלו בזה למחלוקת ה"ז
גרמא צדיק אסור ובגמ' שבת ק"ב נראה מוצא דגרמא בשבת
מותר ומיכה בציץ ס' משמע דאסור וחייב עליו וכבר עמדו על
מחשבה זו רבותינו הצדיקים באחרונים ז"ל ועיין רא"ש פ"ב
דביב ס' י"ז ובק"א שם אות י"ג ובא"ן ע"ר סוסי' שכ"ז
דמלאכה שבת אסור אפילו מלאכה הנעשית ע"י גרמא ועיין
ר"ן שבת מ"ז דאסור ליתן כלי תחת כנר וכו' א"ה ס' רס"ה
בשם השו"ב השכחות ובמג"א שם ובמג"א ס' ר"ע ובספ"ר
ש"ח משנה בלכות ח"ד ס' מ"ח.

והנה נש"ע ס' של"ז ס"ג כתב באוכלים בגנות אסורים
ליטול ידיהם על הפעשים שמשקין אותם אפי' שאינם
מכוונים פסוק רישא הוא וכתבו במפרשים דאם אכל בניה
חבירו י' מחירין עיין מג"א שם דפ"ל דפ"ר דלא ניהא ליה
ש"י משמע דוקא שטעל ידי' על הזרעים ממש אבל אם נטל
ידי' מן ה"ז אין זו אסור חורה וכ"כ הח"ס צבאכוחיו על
ש"ע א"ה ס' ר"ע במג"א ס"ק ב' שמה"י אינו חייב אלא
במשקה ממש לזרעים וכלשון רש"י מ"ק ב' ע"ב שזרק מים
בפקרי הזרעים אבל למלאות גברי' כגן מים ליכא חורה ולא
א"ע ועיין בסי' חג"י טל מלאכה עומן אות ה' ובא"ב ס' י'
קפ"ו ולדעת הה"כ י' לבחור פס"ר דלא ניהא ליה באיסוד"ר
ואפילו להמג"א ס' ש"ד סק"ה שחולק עליו מ"מ מודה בפ"ר
דאיסורי דבגן דה"ל ע"פ ח"ר דרבנן עיין פמ"ג ס' שפ"ו
בא"ה סק"ו.

ורמ"ש מיושג מה דאמרינן בגמ' (עירובין פ"ח ע"א) בשופך
מים ברה"י והן נשפכין ויולאין לרה"י ליכא רק
איסור דרבנן ולכאורה חמיה הוא כיון דהמים הולכין מכחו
ה"ל כמו זורק מרה"י לרה"י ולמה יבא מותר מה"י ולפמ"ש
אחי שפיר דגרמא מותר מה"י וכ"כ ליכא רק גרמא ויש לדיוק
קצת בן מזה דמצי' אדם מים בכלי למקור ושופך קודם
המקור וחס טפלים להמקור ע"י המשכה ולא מקרי בויתו
ע"י אדם עיין ש"ע י"ד ס' ר"א סמ"ד ורמב"ם פ"ד ה"ה
ואפילו כל מים שאינן שהמשיכן לדעת הרי"ף פ"ב דשביעית
לפי כר"ן שם והרשב"א והר"ם והר"ע ומלאכה שגמח
במחלוקת דר"א ור"י ע"ב מ"ז דמקור ופסקו הלכה כר"א
ולדעת הרמב"ם בפ"ה פ"ד מ"ד ובספ"ר כ"ד פ"ד ה"ט
במקלות והרשב"ד והר"ה והרמב"ן בהשואה ובש"ע ס' י'
מ"ד דדוקא צריכו חיים כשרים מהני המשכה למיטע ועיין
חוס' ב"ב ס' ע"ב ד"ה מכלל ומהר"ם ס' י"ז ובמהר"ן ח"ג
ס' י"ז ועי"ה לביע מהני המשכה וע"כ דכיון דחורק אלא

אחת חייב שחיס אי"ר אנדמי לאוי דר יוסי כדא אמרנא נפח
בכלים ושצנן משלם נזק שלם ולי"ע מגיל להוכיח דמשנן נזק
שלם וכתב ז"ל דנראה מירושלמי בג"ל שכתו פטור בשבט וסו"ע
לעלמו מחוספחא דשבט פ"י ב"י"א בחולש פשנים לאחר ידו
ורגלו ובמרפיקו או שה"י מהלך פ"ג הארץ ונחא לרורות מחתח
רגליו ונפלו פ"ג פשנים וחלשן פטור והנה צ"ע הראשונים
הפטור משום דכו כלל"י אבל בלרורות נראה הפטור שאין זה
אלא כח ומפרש הירושלמי כדא אמרנא נפח בכלים כלומר מה
שחייב בהבעיר ויביב שלם פ"י מעשה ביד אלא בנפיקא מה
מוכח דאין זה כח בלרורות אלא גופו ממש ולכן אם חרנגול
נפח בכלים ושצנן חייב מ"ש ע"כ.

רב"י הר צבי לידיו הגאון ר"י"ע ז"ל אי"ח סי' קל"ד חמה עליו
מכמה מקומות נש"ס צבלי יירושלמי דכתו בשבט ג"כ
חסור מדאורייתא והבביר דברי הירושלמי באופן אחר פ"ג
ולו"י דמסחפיהא ה"י נראה לפרש דברי הירושלמי דמשמעין
נפח בכלים ושצנן חייב שנפח פה"ס לפשטן ושצנן וחינו
בכלי זכוכית וכיוצא בהם שפ"י נפתח בחסן מתקן וכבא דאמר
בשבט פ"י"ב והמנפח בכלי זכוכית חייב משום מכה בפטיש
ופרש"י כשהיך נפשה פ"י נפוח וצ"ח שם דכאז גמר מלאכתו
וכי פירשו של הירושלמי בהבעיר ויביב בנפיקא אחת חייב
שחים דא הוא מלאכתו אי"ר אנדמי כדא אמרנא נפח בכלים
ושצנן כלומר שג"כ עשה שחי פפולות יחד דומיא דרישא
שהבעיר ויביב בנה אחת ויביב נפח ושצנן חייב שעשהא כלי
ושצנן דלא חימא כיון דלא הייבא כלי מקודם וכי נשעה
עשיה שצנן וכו"ל בנה אחת ולא ליחייב קמיל כמו בהבעיר
ויביב בנה אחת חייב כפי"ע נפח ושצנן בנה אחת משנן מ"ש
זא לפענ"ד חדש.

עוד ה"י אפשר דמיירי נפח בכלים ושצנן בשבט ולא אמרין
קם ל"ב דדרבנא מיניה שהרי בנפיקא עשה כלי בשבט
וחייב משום מכה בפטיש אי"ב לא לחייב על שצירחא קמיל
כיון דצננה לאי עשיה הוא וחייב בנפח על מה שהזיק אלא
דא צ"ע קא דאי לא עשה כלי אחי חייב וגם ז' היפוך
מרישא דעשה שחי מלאכות וחייב על שחייבן ופי' הראשון
עיקר.

ראבתי פש לן לבאר מה שעומד לנגדן חדוש בני גאונים רמ"ד
מאוסטראב והבב"ד מצאדי בספרו מחבר אברהם
שניהם לדבר אחד נחטונו דמלאכת הבער לב"ע גם גרמא
חסור דא דקוייל גרמא פטור ילפינן לה מקרא דכתיב לא
תעשה מלאכה (שבט ק"י פ"ג) עשייה חסור גרמא שרי אבל
הבער דלא חפיק רחמנא בלשון עשיה אלא לא תעברו משמע
נמי פ"י גרמא. ולפי שיטתם תקשה לן מה שיצאנו לחלק גם
בהבער ויבדו יכן שאר אחרונים חלקו צ"ב. איבדא דתקשה
לכו מירושלמי כ"ל דמדמה שצירח כלים לכבוי והבערה
ולשיטתם לא דמי כ"י אכדוי דבהבער לא מחייב פ"י גרמא
ולא דמי לשאר נזקין ושאר איסורין דאפילו גרמא בצוקין חייב
ועיין שו"ת חר"י סי' קל"ג בביא דאמר רב מלאחי מצילת
סחרים דכיצו בחר בהבער גריר וסבדי ויטא.

רבשרית הר צבי כ"ל סי' קל"ד הביא לעלמו ראיא נגדס

והרמ"ה ז"ל צ"ח הסוגיא גבי אשקיל אחצריה בידקא
דמיא דמחלקין בין כח ראשון לכח שני דרש"י פ"י אבא
דאמר שם צנ"י ור"מ בנה ראשון אבל בנה שני גרמא בעמחא
ופרש"י בנה ראשון שקצרו סמוך נשפה המים, כה שני שהניחו
רחוק קאח ולא נפלו המים מיד בלחצו מגדרותיהן עליו אלא
לאחר מכהן הלכו אל המקום שהוא שם גרמא בעמחא הוא ולא
מכתו עכ"ל וי"ב דרש"י חולין ע"ז פ"א אולם בחדושי הרמ"ה
מפרש ור"מ בנה ראשון אבל בנה שני גרמא בעמחא כח ראשון
חינו המים הראשונים כח שני מים בנאים אחריהם וא"ת
דמפרשי ור"מ בנה ראשון בגון שהניחו סמוך לשפה המים אבל
בנה שני שהניחו רחוק קאח (וכאז פירש"י) ולא מיתחא הוא
דכיון דקאמרין גירי ניבכו מה ל"י כי מעו לאלתר מה ל"י כי
מעו לאחר זמן עכ"ל מבורר דלדעת רש"י כל שנעשה פעולה
רחוק קאח גם בקילוח הראשון אינו אלא גרמא בגם שראיתי
מי שמחלק בין אשקיל בידקא שהם אינו אלא מסיר המונע
ובין שופך בידים ממש ועיין הר צבי בג"ל אמנם מדברי בג"א
כ"ל מוכרח דלא כדבריו ועכ"פ לא נראה לחלק בכה"ל דל"ב
מאי פריך עליו הרמ"ה כיון דקאמרין גירי ניבכו כ"י בגירי
דיליה מיירי שפועל בגירי נלאת והכא אינו אלא מסיר המניע
וע"כ דס"ל דאין חלוק בזה ואי"ב בן הדין גם לרש"י דלמה
לשיבו חולקים בזה.

רפ"ז אומר אני לא מצעיה לשיטת רש"י דס"ל דשופך קאח
רחוק לא מקרי אלא כח כח הכ"י כיון דאין שופך
המים על ההשמה ממש אלא ברחוק קאח לא מקרי אלא כח
כח אלא אפילו לשיטת הרמ"ה דכל שבה מכה הראשון אפילו
ברחוק מקום מקרי כח מ"מ ולפענ"ד פשט דדוקא כשצ"א
מים מכתו בלי תערובות כח אחר אבל אם צ"א בתערובות
כחות אחרים אז אפילו הרמ"ה מודי דכ"י לא הוי אלא כח
כח ואי"ב בשלמא בבב"ד דמיא דבאים המים אפילו במקום
רחוק אבל בלי תערובות מים אחרים כ"י חסור כח הראשון
אפילו במקום רחוק אבל בדין שהמים גופלים במים אחרים
ומשם יורדים למטה ואולי באמת גם אלו המים לא יגיעו נמטה
אלא המים האחרים הם שילעגו ממים הראשונים ויפלו למטה
על ההשמה כ"י גם הרמ"ה מודה דלא כ"ל אלא כח כח
לכ"ע.

קצת יש לעיין מהא דאמר רב פפא שם זרק לרור למעלה
ובלסב ללודין וברב חייב אמר ל"ב רב אשי לרב פפא
מ"ע משום דכתו הוא ה"י כח חזיל לעיל וחי לאו כח הוא
חזיל לתחא אלא כח כחוש הוא ופרש"י אלא כח כחוש הוא
אינו כח חזק אלא קאח כח י"ש כאן ויבאי דלא חזב נפיל
משום שכל כח חזק הוריקה ויבאין חזרה לארץ אבן עדין
כולנה ממקא כח חזק דלרש"י נמי מקא כח חזק ככח
לחייב מיתה אי"ב כ"י כיון דקוייל דלא בלה מחערב נגמרי
ואי"ב הרי המים שצ"א מכתו בתערובת במים שבקדרה והלכו על
ההשמה ואיכא כאן עכ"פ מקא כח אמנם לא מיתחא הוא
דהם לא נפסקר כח הראשון אבל הכא נפסק בשעה נפילה
ואח"כ אף שנתערבו יחד מ"מ לא הוי אלא כח כח.

הנה בגרי עגיל בנכ"ש הביא ראיא לעלמו דכתו בשבט
פטור מירושלמי פ"ג דשבט ה"י בהבעיר ויביב בנפיקא

הגרמא ידידה שהיה מים חלו שם ולא דמי למים ע"ג עשבים דהחם הוא עושה מלאכה חיסור חלל שלא בכורה חלל הכה הכי הוא עושה הנחה ממש במים האלו ודו"ק כי זה בס"ד נקודה נפלאה.

ולפמ"ש הי אפשר נמי ללמד זכות קלח אחרון שמשתמשין במים חמים ביו"ט היוצאין מבאילער רוס בלע"ז ואנחנו מן המחמירים שלא להשתמש מים גרמא שגורם להדליק להשחל ופי"ר הוא חלל לפי"מ שכתבנו מקום יש לכתוב ללמד זכות כיון דהכנסת מים הקרים אינו מדוקה מיד השחל ולא היה חלל גרמא דילוי שכתבנו מים קרים חלל הבאילער וגם שם לא ממש על השחל מיד וא"כ לא היו חלל כח כח כה"ג דמים ע"ג מים היינו הנחתן וכ"ל. ואף דהוה פ"ר מ"מ הו"ל פ"ר דלא נוחל ליה דהרי כוונתו רק שיהיה לו מים ואפילו לא ידליק השחל כבר ירה לו מים וא"כ לא מצט"ל לדעת הכה"ד דפ"ר דלא נוחל ליה מותר באסדר א"כ כיון דבדין לא היה רק כח כח מותר אפילו לכתחלה חלל אפילו למ"ד דחילוק אחי"ד וכמ"ש לעיל מ"מ נראה דהכא קול כיון דהיה אינו עושה פעולה כלל בבית מים קרים חלל מאחר שהוא מוציא המים החמים מסיר הוא המונע המים הקרים מליכנס וא"כ הוא רק מסיר המונע וכה"ג דליכא פעולתו כלל רק מסיר המונע וכה"ג כח כח כח"ל אפשר גם המג"א מודה לחכ"ד דמותר לכתחלה.

איברא דהא מילתא גופא דהו"ל פ"ר לא צריח לי כלל כפי שאני בקי קלח והתבוננתי בצופן חמום המים הוא כך דהשחל שצבאילער מדליק לתן מה בגון ג' דקות (מינוט) ואח"כ מפסיק ומשילח הרבה מים ונקרר אז מתחיל שנית ואח"כ כמה פעמים במחלות שלא יתחיל לעבוד בשעה שהוא מוציא המים חמים בגון שאינו מוציא חלל קלח מים חמים או שמוציא מים ואח"כ מוציא אדם אחר מים חמים וע"י כשיני הוא דמתחיל לעבוד ועכ"פ כה"ג דלא היה חלל כח כח כפי מה שכתבתי לעיל דליכא פעולה בעצם המים חלל מסיר מים החמים ואז המים קרים מלא מקום ליכנס וגם כי לפענ"ד לאו פ"ר כה"ג ידאי יש לימוד זכות גדול להני דמשתמשי בה חלל האכיר דדבר כי וסומר נפשו ירחק מהם כי אף שאנו מדמים לא נעשה מעשה חי' לבקל לכתחלה הגם שיש לנרץ בזה מלות שמחת יו"ט מ"מ ידי לא ירה"י צו לבחור לכתחלה. *

ומעתה לידון לענין מי שבעשות שפך מים חמים לתוך הקומקום לפי מה שבררנו לא הוה על ז' היותר חלל חיסור דרבנן וידוע דעת הנהיבות ח"מ סי' של"ד דבאס"ד בעבר בשוגג לא לר"ך חשיבה ואפילו להחולקים עליו וגם אני הקטן הארכתי בחשיבה אחת דלא כנהיבות מ"מ כה"ג דהוי חרי דרבנן ולחכ"ד מותר אפילו לכתחלה ולמג"א עכ"פ בעבר כה"ג נראה דאין לר"ך חשיבה.

אלו דברי ידידו דושכ"ת בידידות גאמנה והארכתי קצת יותר משהזמן גורם מפני הידידות המברכו בברכת התורה שיוכה להרביץ תורה ברבים כאות נפשו ונפש ידידו בלב ונפש.

בבש"ה הקטן

מירושלמי צ"ק ה"י בפלוגתא דר"י ור"ל אם אש משום חליו או משום ממנו ופר"ך על רש"ל דס"ל אש משום ממנו מכל דתנן שורו שהדליק את הגדיש בשבת חייב והוא שהדליק פטור מפני שמחייב בנפשו ופי' דהחייבות לר"י הוא כך דמשבולת ראשונה ואיך יהא חייב בשלומין משום ממנו דמכיון שהוא משום ממנו ליכא חייב מיתב מכלן ואיך ואם איחא דמלאכת הכערה אישתי דניחא דגם על גרמא חייב א"כ מאי קושיא הוא לר"ל והי דאש משום ממנו ולא היה כמאן דאדליק בידים מ"מ הא פשיטא דאין לך גורם יותר גדול מהמדליק הא ינימא דלענין חייב שבת גם רש"ל מודה לר' יוחנן דעל כל שבולת ושבולת יש בה החרית מיתה ושפיר פטור ממנו דגם לר"ל פטור קילב"מ כמו לר"י א"י דגם הכערה גרמא פטור כמו בשאר מלאכות ושפיר מוחיב לר"ל ע"ש. ושפיר אילטמיד סברתן בס"ד.

ועוד צו שלישיה דנראה לפענ"ד לחדש בס"ד נפמ"ש שאמרו בגמ' שבת ה' ע"ג ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא מים ע"ג מים היינו הנחתן אצו ע"ג מים לאו היינו הנחתן צפי רבא אצו בכלי וכלי ק"ף על גבי מים בחר אצו חזנין והא נייח או דילמא בחר כלי חזנין והא לא נייח חזנין ופרש"י היינו הנחתן ואם נעל מקלחן והוציא הוי עקירה לאו היינו הנחתן ואם נעל מים לאו עקירה הוא. והרמב"ם פ"א הי"ד מה"ש כתב שהמים טולן כאלו הן מונחים על הארץ. ויש להבין מה טונות כאלו הן מונחים על הארץ אי טונות דאפילו מים בעליונים כאלו הם מונחים למטה על הארץ או דילמא הנחתן על המים דיו כאלו היו מונחים על הארץ ממש אף דהם מונחים על המים, ונראה לפמ"ש גיעין ח' מילא כארעא סמיכתא הוא א"כ הכוונה דהמים שחו על המים הם כמונחים על הארץ היינו למעלה על המים שהם כארעא סמיכתא ומדויק צא לשונו האצו של הרמב"ם ז"ל שכתב כאלו הן מונחים על הארץ ולא כתב הרי הם מונחים על הארץ ממש חלל באמת הם על המים רק כאלו הם מונחים על הארץ דמילא כארעא סמיכתא הוא.

ולא חקא דא"כ גם כלי ק"ף ע"ג מים יהא כמונח כיון דכארעא הוא זה אינו כלום דכלי ק"ף ע"ג מים הרי מינד יידי ככלי וכל שנייד לאו היינו הנחתו וצא מדויק לשון הגמ' צפי רבא אצו בכלי וכלי ק"ף ע"ג מים ובר' או דילמא בחר כלי חזנין והא לא נייח דנייד ונכאורה חבת "דנייד" נראה כמיותרת דפשיטא דלא נייח כיון שצומד ע"ג מים אמנם פשיט דרבא משמעין דאף דהכלי ק"ף על המים מ"מ לא מקרי הנחה ואף שמים הוה הנחה וקאמר החילוק דכלי לא הוה הנחה כיון דנייד ולא דמי למים דאע"פ דניידו ואזלי הנחתם הנחה דהוה דרך הנחתן חלל בכלי ושאר דברים לר"ך הנחה על גבי קרקע דלא ניידי.

ומעתה אומר אני דכיון דמים ע"ג מים היינו הנחתן א"כ השופך מים לתוך הקומקום הרי מיד שצפנן לתוך המים שצכלי הרי הם כמונחים דמין ואזדא ליה כח וא"כ מה שיוצאין אח"כ אינו חלל גרמא ידידה לכ"ע מה שגורמים המים האלו ומלמנויים המים החתונות וזה גורם לכתחלה להשחל או להפסיק להשחל צנר קטן ואף שמתעצבין אח"כ במים הקרים עם החמים מ"מ לאו היינו פעולתו חלל זה הוא

ומיהו ע"ן בספר ח"ו סי' נ"ד שכתבתי ראיות לאיסור וכן כתבתי עוד בתשובה אחת להרה"ג מפעלצדיהאו ח"ו להקל בדבר.

סימן ס"ט

י"א"צ ביר"ש אחר שבת או שבת אחר יר"ש כיצד יעשה בהדלקת נר י"א"צ

כ"ה מ"ד למסמנים התשכ"ם ברוקלין נ"י יצ"א.

ביום המיוחד, ה' אלינו יחוס, ובתוככם יר"ע ויד"ג רב האי גאון וצדיק תמים ראש בשמים, משרידי הדור הישן וזקן יושב בישיבה של תורה וכו' כקש"ת מוה"ר יוסף אדלר שליט"א אבד"ק טורדא — ירושלים עיר"ק תר"א.

אחדשכ"ק יקרת מכתבו עם חדושי תורה קבלתי בזמנו ולא הספקתי להשיב בלתי היום ואפריון נמטייה על אשר כדוני להשפיע דבר הלכה אשר נשאל בני שיש לו י"א"צ ז' סיון שהוא צי' דשנעות בהל' ובא"י חו"א הוא יום חול ומיהו השתא שחל שנעות ביום ה' נמלא ה"א"צ שלו ביום ש"ק ונשאל כדת מה לעשות בהדלקת נר י"א"צ אם יכול להדליק עש"ק ע"י ע"ת שהניח לבשל מו"ע לשבת, וכ"כ כל יקר רחמי עיני שרית כח"ס ס"י ס"ה ושרית מהר"ס א"ש ס"י מ"ב שדברו מהו והאריך צא בספרא ישרא ובניאור הלכה וס"ס דידליק נר חשמלי בפ"י"ע ויניחיהו לדלוק עד מו"ע"ה הגם שנוקד כי יכול לבחור לו להדליק אפילו ביר"ש.

וכדי להשפיע דבריו כ"ג אחריי לעמוד על ק"ת הדברים וזה י"א ראשונה נראה לבדד האי נר י"א"צ מה עובד כחצ רבינו בחיי פ' תרומה וידוע כי הנשמה נכנית בהדלקת הנרות וכו' ע"כ המשילה שלמה המלך ע"ה לנר הוא שאמר נר ה' נשמת אדם וצוה"ק פ' פתח נשמותיהן דישראל אחגזרו מגו בויג"א קדישא דדולק דכתיב נר ה' נשמת אדם וכ"כ בשו"ת מהר"א יו"ד ס"י שפ"ז דמה שמדלקין נר ביום ה"א"צ הוא משום שהיו עילוי להנשמה דנקראת נר דכתיב נר ה' נשמת אדם וצוה"ק ס"י שני כחצ טעם דמזכרין על הנר במו"ע מפני הנשמה יחיר שילא ממנו ונר ה' נשמת אדם ועיין דבר הלכה להגאון מלובלין ס"י ל"י. מנאור בהדלקת נרות נשמה הוא לעוצה ולכן נראה לפי שכל שזה ושרה הנקראת י"א"צ הנשמה נחפלה למעלה יותר בציה וגדולה וכמ"ש ז"ל שלהי צרכות ולכן מחיל אל חיל וכו' וקודם שהנשמה נחפלה דין אותה אם היא ראויה לכך לכן נכחו אז להדליק נר נעוצה ולעילוי כולפני"ד.

אלא דלפ"ז הגם דמאינו מקור להדלקת נר י"א"צ מ"מ פשוט דאין זה בכלל צורך י"ע ואינו בכלל אוכל נפש שהותרה ולא הוה אלא בכלל שאר צדק שפשים החיים עם המתים ובודאי אסור לתת צדק בשבת לעני ויוניאח מרשות לרשות לעוצה נשמת אציו עיין רע"ב בפ"ה"מ פ"ה מ"ה דשבת ובחז"י"ע שם והכ"י משום דנר נשמה הוא עוצה לנשמה א"י"א או שאר קרוביו אין זה בכלל אוכל נפש או לרבי י"ע לבחור לו להדליק ביר"ש וא"כ ע"כ דניל להאי נר אלא דין נר בעלה.

והנה בנר בעלה נחלקו צ"ה אבות העולם דעת הרמב"ם ס"א מהיר"ע דנר בעלה מותר להדליק ביר"ש והראש"ד השיג עליו מירושלמי מפורשת דנר בעלה אסור ועיין כ"ה מה

שהמליץ בעד הרמב"ם ומיהו הביא הרבה ראשונים ס"ל כראש"ד. ומנאחי ראי לרבינו הגדול הרמב"ם ז"ל כה"ל פסוקות ס"י ק"ג ר' נערינאלי גאון ושאלתם מהו להדליק את הנר לקרא לאורו בספר ביר"ע כך שנינו שאפילו לדבר הרשות מותר דקיי"ל כצ"ב דאמרו שם י"ע ע"א מחוץ שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך מניאר דס"ל דאפילו נר של בעלה החירו צ"ה וכו' ראי גדולה לרמב"ם ז"ל ועיין ספר המנהיג ה"ל פס"ה ס"י ל"ט. אמנם בש"ע א"ח ס"י תקי"ד ס"ה ובאחרונים פסקו דנר בעלה אסור וא"כ הכ"י לבחירה כי תלוי זה צ"ה.

האמנם נכתב סופר א"ח ס"י ס"ה אחר שהאריך הרבה בדברי הירושלמי צ"ה פ"ה ה"ב מנאור ברא"ש צ"ה כ"ע ע"א ס"י כ"ב והביאה הראש"ד כ"ל ולנסוף בעלה דידליק בצי"כ"י או בצי"ח במקום שיש לו הנאח מהנר וצ"ק לזה טעם דכבר נכחו העולם בנר ומקפידים בו מאד ואם לא יחירו לו להדליק ילעזר מאד וימנע משמחת יר"ע ומ"מ למעשה יותר טוב שידליק בצי"כ"י וכן ולא ורפ"א בידה ובאמרי א"ש ס"י מ"א כחצ ד"ש להדליק בצי"ח או ביר"ש ובדיעבד או שכבה הנר ידליקו ע"י עכ"ס ובפרט בליל יו"ט שני ע"ש. נראה דלא החיר אלא ע"י עכ"ס.

עוד ראיתי להפמ"ג במש"ל א"ח ס"י קל"ב אות צ' הביאו בהגרע"א בחידושו ל"א"ח ס"י תקי"ד וז"ל ועוד כי הא"ר כאן דיני קדוש אות ז' בשם נ"ש זקני גאון מהר"ש שפירא ז"ל מה לו קודם הרגל מדליק נר כל שצ"ה בחדר שאין אוכלין שם ואין הרגל מנעל זה והנה בתקי"ד ס"ה נר של בעלה אסור אם לא בצי"כ"י לכבוד היום ומה שייך כאן צורך היום שפ"ה לבכוד נשמת ה"מ וע"י עכ"ס יש להחיר להדליק ביר"ש ע"כ ע"ש והנה פשוט דנר של שפ"ה דומה לנר של י"א"צ וא"כ מנאור דאין להדליק ביר"ע נר שפ"ה וממילא הכ"י נר של י"א"צ ומנאור נמי דס"ל דאין צו צורך היום כולו וכמו שכתבתי לעיל בס"ד.

אלא דא"כ עלתה לן דעת הא"ר והפמ"ג והגרע"א והגאון בעל אמרי א"ש ז"ל דאין מדליקין ביר"ע גם הלום ראיתי לקדוש אחד מדבר הגאון מציעטע ב"א"ח ס"י תקי"ד שהביא דברי הפמ"ג ובוסף דלא אפילו ע"י עכ"ס אסור ושז ואל חפ"ה עדיף שלא יהא מכשיל בהדלקת שלא לצורך י"ע ע"ש ובצ"ה שיש החשירות לחפ"ה ידליקו ע"י עכ"ס ע"ש מנאור ג"כ דלא ר"ה לבחור ע"י ישראל, ומה שטען הכח"ס דמשום כבוד א"ז ואם נגשו צ"ה נראה דהם לא השו' ואדבר צ"ה נראה פשוט דכ"כ ליכא כ"א"א כיון שאסור להדליק נר בעלה ויכבדו בלימוד תורה ומצות משניות ופס"ה וכי כבוד אחת נ"ך א"י.

איברא דכרי גם הרש"ל בחפ"ה ס"י מ"י כחצ דלכדליק נר ע"ש מקרי צורך גדול ולכן החיר להדליק ע"י עכ"ס ע"ש בן השמעות והכ"י נומא דמאי צורך הוא וכלא אסור להדליק וא"כ ראי גדולה להכח"ס ז"ל אמנם לאחר העיין לא דמי דנשאלא ע"ש דהי ראוי להדליק מקודם והוא לא נזכר עד בן השמעות ולא דלוק ודאי איכא צ"ה גדול שצ"ה להדליק וכו"ל צורך גדול אצל ביר"ע שלא כ"י לו שפ"ה הבושר להדליק שכרי מקודם כי י"ע ראשון ועכ"ס י"ע שני וביר"ע כי אסור להדליק א"כ פשוט דכ"כ לא מקרי צורך

גדול כי כגם לכתוב דאסור להדליק מטעם יו"ט וכו' נומא דהתענה צוירט שיש לו יא"ל כיון שכל זמן שיש לו יא"ל ואיז יו"ט מתענה ומיכ' כיון דיו"ט הוא פטור מתענות והכי נענין דלוקת גרות. וממילא ליכא ראי' מדברי מהרש"ל דמייירי בעי"ש לדין דמייירי צוירט, ומיכו כנראה האחרונים ס"ל דגם זה עכ"פ מתענה שלא יוכל להדליק וא"ע למה.

ומכאן קשה לי מה שראיתי בדרכי חיים ושלום סי' תשפ"ב בחג הבאכות ח"ל לול צ' דסוכות שהוא יומא דהינוחא של מר אביו וכו' וזה להדליק צביכ"מ נרות הרבה וגם על קבר איש אלקים באוכל מנוחתו הלך אי' מיד אחר לאת הכובנים להדליק שם נר נשמה וכן סי' כ"ז באחרון של פסח יא"ל של אמו כלדוקת ז"ל וזהו בא חנינה צביכ"מ וזה לברכות נרות אחי שפיר דאיכא כבוד בית ה"מ אבל על הקבר צביה הקברית שיאל ביחוד להדליק שם יצ"ע רב שהלך רק להדליק נר נשמה וא"ע.

ופקחתי עיני וראיתי צביאור הלכס סי' תקנ"ד שהציו דברי הכת"ם הניל דלכתחלה ידליקו או בחדר שאוכלין שם או צביכ"מ ובשעת הדחק אפשר דיש להחיר בכל גווי דהוי כפיין נר של מניח לכבוד אבותיו ולא הכניס בגאון ז"ל בדברי הא"ר דנר של שבעה אין צו לורך היום כלל מקרי ולא מקרי נר של מלאה אף דהוי ודאי לכבוד אבותיו וא"כ הכי נר של יא"ל גם כי הכת"ם בעלמו לא ראה להחיר למעשה אלא צביכ"מ ולא בכל אופן וא"ע.

והנה כי אשכח לן מרגינא צבי"ח נוצריה סי' כ"ב שכח צעילה אם היתה בעצילה מותרת צוירט כיוון מחירין עבילה נשנה אם היו הכמים נחממים עיי פירוש חצילין אמנם כיון דצוירט עלמו אין ביחוד דברי ח"ה עובלת לא מכני פיה לדין דקרייל דמדארייתא נרבי שנה אינם נעשים צוירט וטיקר בהיתר משים הואיל ומקלפי אורחים כמבואר במגילת רס"י תקכ"ז איכ' צמחים לורך כל היום דודאי לא חזי ליה צוירט שברי א"כ עבילה צוירט ולא מקלפי אשכ' דחזי לה ואיך יכא מותר לורך שנה ואולי אחרים הואיל ואי מקלפי נשים הרבה צריכים כל ההמון להתקן פניהם ידיהם ורגליהם ואעפ"כ לא הייתי מחיר בזה למעשה ע"כ, וכחז כי דנפ"ז סגר עליו כמדובר בענין דלוקת נר יא"ל ג"כ ע"כ.

ולפעניד כופיל לן עכ"פ הנוצרי ודיכא דכדנר ביתר גמור צוירט ככ"ג כנראה כי מחיר הנוצרי להכינו נשנה אלא דכאן מלא חרתי לרישיתא דלא הוי שם לכל נפש כיון דאין עובלין צוירט וגם בהיתר הוא רק מטעם הואיל וא"כ בהדלקת נר יא"ל אולי קי"ל כמב"ס נר בעלם ומותר להדליק ואפילו נומא דלא קי"ל כותובי מ"מ כרי באחרונים מנודין לטקל הכת"ם והמ"מ להדליק נר יא"ל צוירט וא"כ נשנה עיי פיה כי מותר לפ"ז אמנם לפ"מ לעיל דגם צוירט אסור איכ' ודאי ראי' מדברי הנוצרי לאסור ולדקן דברי כ"ג.

ולא אכחד מעמי דנטיקר דברי הנוצרי רשמתי על גליון נוצרי כיון דאין עבילה צוירט לא מקלפי אשכ' דחזי לה דיש לעיין צבאש שלא יוכלו לעבול צוירט שביעי מחמת יראת ועובלת בשמיני צוירט וכן כלל שמועלת צוירט ואולי מאוס דאיכ' ככ"ג לא הוי עבילה כממה ואיכא עובלת צוירט וא"ע.

אשר לכן נלפעניד להלכה למי שיראה כי נוגע בלצנו ידליק קודם יו"ט אם אפשר לו או שידליקו צביה אפל הנריק לו לחשמים ממש וישתמש שם קאח ויריח לו או שידליק צביכ"מ באופן שיהי' מכבוד צביכ"מ ואזי מותר לכ"ע אבל באופן אחר איני רואה לפעניד ביתר להדליק וגם בזה אני מסכים לכ"ג דהני פחים קטנים שמדליקים כעת לנר יא"ל אפילו מדליקו צביכ"מ קשה עליו לומר דזה מכבוד צביכ"מ דאם שמעם כבוד לא לריך לאור הגדול מ"מ אין בזה כידור לצביכ"מ ואין עינין א' לשם כידור צביכ"מ כמוצן.

ועיין שו"ת דודאי השדה סי' י"ז וסי' ל"ד — הגר"י וועלץ.

סימן ע'

עוד להניל

אי נכון להדליק נר חשמלי ליא"צ

(צ) **עוד** רגע אדבר במה שראיתי לכ"ג שכח צפשיטות שידליק נר חשמלי צוירט נראה דפשיטא ליה נכ"ג דשפיר יאי להדליק נר חשמלי ליא"ל אמנם באחרונים ראיתי בזה קאח מצובה היתה יאחק החיר להתחלה להדליק נרות אלו אפילו לנר שנה אמנם קאח אחרונים פקפקו בזה ומלאתי בשם בגאון מטעבנין נדפס בהבאר שנה עיי סי' נ"ח שנה חר"ע שנשאל בזה והעלה לחומרא כיון שהוא לעוצה הנשמה ושנר כי נשמה אדם והמכרייל הביאו המגילת סי' חר"י כתב דנר הוא נגד רמ"ח אברים רוח ונשמה שהוא ריח נר והאשכ' שיש לה דנ"צ אברים כמבואר צבטורות ד' מ"ה אינה מחוייבת להדליק נר צעיוכ"מ והמכרייל צ"כ נחיצות פולס כתב דנר לא נקרא אלא אם יש ג' דברים אלה כלל, פתילה, גומא, ולפי"ז אין יואלץ ידי חובתן צנר אלעקטרי אלא דבאשכ' אפשר יש להחיר ובסוף כתב גם בזה עיי' ירושלמי סוכה דגם אשכ' יש לה רמ"ח אברים והארכתי בזה. *

רארלי י"ל דחלו אי דלוקת כנר הוא מטעם כבוד אב ואם או מטעם דיש עליו לנשמה כנר הבאחי צס"ד לעיל בריש דבריו דנראה דהלוקת כנר הוא לעוצה הנשמה שנקראת נר כי עיין פסחים ז' ע"ב בשם הב"י אהפ"ש ירושלים נרות ופי' שם וכעת יאל לאור ספר כיכ"ב יאחק מיידיי הרכ"ג ר"י שטערנהעל שליט"א וראיתי שבהריק כרצב ואסף גורני מספרי האחרונים המדברים מה צדן דלוקת מר האלקטרי לנר שנה וי"ח וליא"ל וכנראה דעת רוב האחרונים דלא להדליק צנר חשמלי ומ"מ כנראה דגם דעת כ"ג רק בשעת הדחק ככ"ג שאינו יכול להדליק מנרות שטוב. ועיין עוד ח"ז סי' ר"י.

ובזה הגני ידידו הנאמן קשור באהבתו המברכו שיזכה לקבל התורה מתוך שמחה ורחבת הדעת ויזכה לקבל פני משיח צדקינו באות נפשו ונפש הקטן המצפה לישועת ה' כדרך עין בלב ותפוש.

בשנת הקטן

שוב מצאתי בלקט יושר ה"י שבת דף 49 ח"ל אבל בשבת כביהכ"ס או ביום שמח בו אביו מצוה מן המוכרח להדליק נר של שעה ע"כ.

סימן ע"א

הבונה בית צריך להשאיר אמה על אמה וזכר לחורבן

ב"ה מוצי"ק וירא התשכ"ו ברוקלין נ"י יצ"א.
כבוד ידי"ג הרב הגאון המפורסם בנשי"ק פאר האשים,
חוב"ט עיניו משוטטות על מי התלמוד הליכות צולם לו וזכר
כש"ת מוה"ר שלום יחזקאל שרגא רובין-הלב"ש מא"ש שליט"א
אדמו"ר מציעשענב.

אחדשכ"ג.

יקרת מחבני הגיעני צירוף צירוף שאלה צדיו בונה בית
צריך להשאיר אמה על אמה זכר לחורבן ויאל להספק
צמדיה זו שבהמה לבנות בחס למכירה אם חייב הבונה לבנות
אמה על אמה פנוי צננו זכר לחורבן המבואר בש"ס א"ח סי'
תק"ס ואם לא בנה הבונה אם מחויב כלוקח לקלף
הכותל ולעשות זכר, (ב) אם צריך להיות דוקא בבית או די
אם בניה צפרחדי, (ג) על מה סמכו הרב"ה הכהנאין לזכר
לזכר שחור על גבי סיד הלכן, וכ"כ יאל כפולאל חריפתה
חשובה שלמה בכוחה דהחירא שאין להם חיוב להשאיר כיון
שכס בונים הבית למכירה או אפילו להשכיר לאחרים בין גוי
בין ישראל ולכן אינו מחויב להשאיר אמה על אמה והבית ראי'
לדבריו משרית מגדל הכן סי' ס"א שכתב דהשוכר דירה אין
מוטל עליו לקלף מה שחבירו עשה באיסור ואולי גם חבירו לא
עשה איסור דהמשכיר רשאי להתחיל לבנות כיון שאינו עושה
לנורך עמנו רק לנורך ריוח ממנו והשוכר רשאי לישב בו כיון
שלא עשה באיסור ונפרע שיכיר הרב"ה יבדוק שלא ירלו לזכר
בו אם יכיר בו זכר לחורבן ויכול להיות שישכיר אחר וכרי
שזה ודאי נקרא עושה בבית, ועפ"י יאל כח"ר לישב מונב
שאפילו בבתי חסידים ואנשי מעשה ציוראפק ע"פ רוב לא
בנינו אמה על אמה פנוי וכ"כ שלא קלפו והבית שגם בשלילה
יעפ"ן מיקל בא.

והנה ספר מגדל הכן לא ראינו ואינו נמצא צמחתי כדי
שאוכל לעמוד על טוהר דבריו ולדע טעמו אבל לפי
מה שכתבתי כ"כ דבריו חמדים מאד גם ראיתי צ"ח אורחות
חיים ספינקא שכתבתי קלח מספר כ"ל ואומר אני דדברי
המגדל הכן אינם צדדים כמגדל אי צדית אימא גמרא ואיבנית
אימא סברא אצ"ל סברא דברי הבונה בית ומוכרו או משכירו
לישראל ממ"ח חייב זכר אם מזל הבונה שהוא גברא צר חיובה
ואם מזל כלוקח או שוכר שהוא ג"כ צר חיובה ומהיכא חתו
יפער אחד מהם מחבר זכר דכ"כ נראה מדברי בגמ' ובפוסקים
דהחיוב לעשות זכר הוא על הבית כשנבנה ע"י ישראל וכל
שנבנה ע"י ישראל מחויב לעשות זכר ואין נע"מ בין עושה לעצמו
או למכור וכו' וכו' שכתב עשה הבית פסור הבית ואין חילוק
בין עושה לעצמו לדירה או עושה למכור כ"כ ל"ש בישראל זה
צריך לפע"ד ובסמך אצ"ל ראה לדברי.

גם במשכיר בית נראה פשוט דחייב לעשות זכר לא מצד
למ"ד דשכירות לא קניא ואלו כ"כ כמכר גמור לקנות
אפילו בגוף הבית ולא קניא שכירות אלא להשמיש הבית אף

וע"ן עוד ח"ד סי' קל"ד, ר"ד, דפ"א.

שאמרו בגמ' דשכירות ליומא. מכר הוא ע"ן צ"ק ע"מ וצ"מ
צ"מ צ" וצח"ס שם וצמח"מ סי' קל"ב וסי' קל"ג רמ"א סק"י
וסי' ש"צ סי' א' וסי' ש"ע סי' א' ולדעת קלח פוסקים כ"כ
דאורייתא מ"מ לא קנאו בגוף הבית אלא שמה שקניא שכירות
הוא דקניא לענין תשמיש וע"ן י"ש צ"ק ע"מ סי' ל"ג שא"כ
גורמה חבל פוסקים דס"ל הכי וממילא כיון דלא קנא השוכר
אלא להשמיש נמצא דגוף הבית לעולם הוא של המשכיר וא"כ
פשוט דמחויב לעשות זכר לחורבן שכרי הבית שלו הוא אלא
אפילו להפוסקים דהשוכר גם יש לו בגוף הבית דשכירות ליומא
הוא מכר ממש אפילו בגוף הבית מ"מ מחויב לעשות זכר וכ"כ
השוכר מחייב שכרי הבית שלו הוא לשכירות שהוא כמכר וכיון
שנעשה באיסור מחייב לקלף ולעשות זכר לחורבן ועכ"פ מחויב
או המשכיר או השוכר מחויבים לעשות זכר זה שכרי הבית
בחזקה איסור הוא עומדת. וכל זה נראה מסברא.

ראבעית אימא גמרא דגרסינן בגמ' צ"ב סי' ע"ב אמר רב
הוא נפלה חחר וצונה אוחה מחיבי אין מסידין
ואין מכיירין ואין מפייחין בזמן הזל לקח חלר מסוידת מכיירת
מפייחת כרי זו בחזקה נפלה אינו חחר וצונה אוחה ומשני
איסורא שאני ע"כ ופי' החוסי כרי זו בחזקה דיש לחלח
שבהיתר עשה בזמן שבהמ"ק קיים וכשנפלה חלין שבהיתר
נעשה לאחר החורבן, והמג"א סק"ד כתב עוד דחלין שנעשה
בזמן שבהמ"ק קיים וא"כ ממנו והבית כתב דבזמן הזל לא
אמרין כרי זו בחזקה שא"ל לחלח שנעשה בהיתר בזמן
שבהמ"ק קיים אם לא שנפרש שקנא מעכ"פ והעפ"י הביאו
יב"ח בניה צ"כ בהיתר דילמא נקחו מכותי דלא מלינו בחלוק
זה בכל הפוסקים רק בחזקתו שנבנו בזמן שבהמ"ק נראה לפי
שיטתו דאכ"כ בזמן הזל אין הבית בחזקה.

אלא דנאמח לא ראו הפוסקים דברי ריטב"א צ"ב כ"ל
שכתב שם פעם חדש אלא דברי הוא בחזקה ובגלוי
ש"ס שלי ליינתי אה"ש המג"א אלא כלוקח חלר וזכר ע"ן ריטב"א
צ"ב ח"ל וצח"ס של אייב"ר סי' פ"ה דכ"כ פרכין דרישא דקחתי
כרי זו בחזקה היינו מפני שחולין שנבנת בבית ואפילו
ידענו ודאי ששאר ישראל לאחר החורבן דאמרין שמה עירב
בו חול או חנן ואפ"כ קחתי סיפא שאינו חחר וצונה אוחה
מאחר סיד עמנו אלמא נהי דחלין בביתא לגופיה חלל
לסותר ולחחר ולבנותה לא חלין להיתירא ע"כ.

מבואר מדברי ריטב"א ז"ל דברי כי בחזקה משים
דאמרין דישאל נצלו צלופן של ז"ל בבית היינו
שחיר צו חול או חנן חלל צללו הכי לעולם אמרין דהוא
בחזקה איסור ומעשה אי ימא דכ"כ ע"מ למכור או ע"מ
לשכור אין עליו חיוב לזכר ואין איסור א"כ כ"ל למכר צמח"ס
כלוקח בית כרי זה בחזקה דע"ד ביתר נבנה שנבנה ע"מ
למכור וגם החוסי ובמג"א וצ"מ ושאר פוסקים כ"כ להס
לפרש בדרך פשוט דברי הוא בחזקה ודאי דבעלים נצא"ה
ע"מ למכור זה אפשר אפילו בבני ישראל ואפילו בזמן הזל
ומדחתו ולא מלאו שום ביתר חלל או קודם החורבן או שנבנה
עכ"פ או כפי ריטב"א דביתר שחיר צו חול או חנן
משמע דצלופן אחר לא מקרי בביתא וא"כ פשוט דעושה
למכור או להשכיר לא מקרי בביתא זה צריך דללא כענן מגדל

מודה דחייב לקלוף דלא כחז רב ברי הוא בחזקתו וכן יש להעמיס בדברי הכ"ח נמלא דדברי הפוסקים בחדל מוחתי ולכלוכו כל שקלא מיד ישראל וידוע בבירור שנעשה באיסור חייב לקלוף.

ואשר נראה בזה ללמוד זכות אחר שזכרו להקל בדין זה נראה דמקדים בנמ ופוסקים ויש להם על מי לסמוך דכזה בנמ אחרו אם עירב בו חנן או חול מותר וכתב הר"ן שלבי חגיגה גרסי' בפי' חזקה בנחים ח"ר וכו' אלא סד אדם ביחי בסיד ומשייר זה דבר מועט משמע שאם עירב בו חנן או חנן אינו לריך לשירי ע"ש וכ"כ בהמק"י צ"כ בג"ל וכן מפורש בחוספתא סוטה פ"ג כ"ד בפולמוס של אספיונוס גזר וכו' ושלל לסוד את ביחו בסיד בבית הסיד אם עירב בו חנן או חול נותר וכן הוא בחוספתא צ"כ בג"ל ומסתבר כיון דכל בנחים שלנו נעשים מעורבים עם חול וחנן וכמעט ליכא מי שמלייר רק בסיד לבן חולי סמכו על זה גם כי דעת הריטב"א בג"ל-בן שהרי כתב לפרש ברי זו בחזקתה שמה עירב בו חול או חנן ונעשה בביתו דלית לריך לשירי אמה על אמה כן נלפע"י ללמד זכות על אחרון שאין מקיימין.

אבל בלחמא בירא לדבר כי יש לו לעשות זכר לחורבן וכן ראינו בבית האומ"ק הקדוש כ"ד וידוע דבס"א הגה"ק בעצמו ק"ק בביתו בעת שבה אלאו הגאון ר' הלל מקאלמיי ואמר לו למד חין לו אש"א וגם אני הקטן ודל יש לי אש"א בביתו בגם שאינו ברור לי שאני לריך לב כי כנראה בבית נקד מעבדים ושפיר יש לומר העמיד על חזקתה מי"מ מכיוון מוב. וכ"כ מי שיש לו בית חדש נכנס ע"י צוה ישראל פשוט דמחויב להשאיר את כל מטעם דמעורב חול וחנן.

ב ומה דמבטיל ליה אי בעי דוקא בבית או די בפירחדיר אם הביה שם כהם עיין בלחרונים דבטי דוקא נגד פתח בבית וא"כ פירחדור לא מכני ובאמתה כי דעת הרב אחרונים דבטי בכל חדר וחדר אומנם כנראה דנקטין בזה להקל דדי בחדר אחד אבל עכ"פ בטי נגד פתח בבית ועיין מוק"ל ובשאלת יצ"ץ אי בעי בכל חדר וחדר.

ומ"ש על מה סמכו הרב הרב שזכרו לבצע בלצע שחור על גבי סיד לבן, כזה חף ששלי"כ והלבוש הביאם המג"א פקפקו על זה אמנם הא"ר הביא מדברי האגודה סוף חגיגה שכתב יונה בלא לזכר סיד או מראש שחור ע"כ וכ"כ הא"ר וא"כ יש לו רגלים למנהג ישראל הנוכח באגודה ופרט כי זה רק לחומרא כי בלחמא רוב בחינו נצנו מחול וחנן מעורבין בו ולפי' הפוסקים בג"ל פטורים לגמרי כן נלפע"י לישב מנהג לחינו בני ישראל. ודאי כל מי שיראה כי גונג יכול להחמיר על עצמו ולעשות אש"א וללחץ לכל הדעות וכל המתאבל על חרבנו זוכה וריאח בננינו.

ידי"צ באהבה דוש"כ בל"ג

בש"ח הקטן

בש"ן. וק"ש נמי הא"ר שחמם המג"א בג"ל דברי מליו עוד חלוקים וגם אצל מג"א קשה בג"ל א"ש.

גם מה דפשיטא ליה כיון דעשה ע"מ למכור בין ישראל בין לעבדים א"כ לעבדים פשיטא ליה דמקרי עושה בביתו לדידי לא ברירא לי כיון שצירדנו לפי' דבאיסור על הצנין וכיון דבבית ישראל אפילו ימכור לעבדים נמי נעשה באיסור מקרי לכאורה וגדולה מזו כתב במדר וק"ש ס"י בג"ל שעשה משעש שקד ביה מגוי ששכב בידו כמה שנים אפי"ה קלף אמה על אמה מפני שידע שישראל בנאו ע"ש ברי דלף דגוי קנאו בלחמא מישראל אלא שבנאו ישראל ואח"כ קנאו ישראל מהעבדים תור ונישור וחייב לקלוף משום דנעשה באיסור ע"ש.

ומה שכתב שם דפרט במקום שיש הרבה יכודים שלא ידורו בו כשיכיר זכר לחורבן בזה נראה שהמשיך עשה בביתו משום ריוח ממון ושרי תמכני פ"ה קדוש יאמר זה וישחקק בדבר ולא יאמר דחי בשביל ריוח ממון ויחירי לעבור באיסור דרבנן ועיין רד"י ח"א ס"י קמ"ה מי שכוף בין ע"כ ואינו מלא לאכול עד כמה ייזיל ממנו למלא דברים מותרים וכשיב דמחויב ליתן כל ממנו ואפילו כיכא דאיכא איסורין דרבנן וכן פשיטא ליה לחרי ס"י קפ"ג דאפילו באיסור דרבנן לריך לפזר כל ממנו ועיין אריה ס"י תרנ"ז ברמ"א ומ"א שם ויירד ס"י קנ"ז וס"י רל"ז ובספרי שריה משנה בלכות ח"ג ס"י ק"ט בארבעה קלף בזה וא"כ פשוט דבשביל ריוח ממון אין לבחור לעבור על איסור אפ"י בשב ואל תעשה ולגרוס איסור להקדש שילמדך צ"כ לקלוף ולא יקלוף, ואדרבה אם יכיו יכודים שלא ידורו בו כשיכיר זכר לחורבן לא יכיר להם. ולפי' ממילא אידחי נמי סברה כ"ג דמכא"י עממא לא נכחו חסידים ואנשי מעשה צירוף להביא אמה על אמה כיון שביה להם ע"מ רוב בחים שטורים ולכ"ל לא אחי שפיר ובג"ל. ובאמתה כי אפ"כא שמענו דעת פ"מ בב"א להשי"ת דבדר בבית ע"כ אם מסייד בכל שנה לעצמו לריך לשירי וכן כתבו עוד אחרונים וזה ברור בס"ד ודברי המג"ל בש"ן נ"ש.

ואכתי פ"ה כן לישב מה שכתב כ"ג ח"ה ברד"י ח"ה ס"י תר"מ דהקדש ביה כיון דלא עבד איסורא לא ממרחיק ליה לקלוף אפילו אמה על אמה אלא מוקמין לה לחזקתה ובהגהות מהר"ם הביאו בלחרות חיים (ספינקא) כתב דמדברי ברד"י כלל מוכח דלא בבית ומג"א וא"י תמה דע"כ מחלוקת בין המג"א וב"ה וברד"י ולפע"י פשיט דדברי ברד"י בחדל מוחתא ניתב עם דברי בבית והמג"א אלא וברד"י מיירי בקוב ביה ולא ידעין שנעשה באיסור וכיון דהקדש לא עבד איסורא מוקמין לה לחזקתה דודאי בבית נעשה אלא כיכא דידעין בבירור שנעשה באיסור גם ברד"י ז"ל מודה דמחויב לקלוף וכו' מוכח לשוני לבידא שכתב אלא מוקמין לה לחזקתה ועיקר הדבר שלא כלט לבחמיר אלא להקל מפורש דבבית הוא משום דמוקמין לחזקתה אלא אי כזה ידעין בבירור שנעשה באיסור הכ"ז דבי לריך לקלוף אפילו לברד"י ז"ל זה ממש שיטת המג"א שם שכתב והלוקח אחר דחלין שנעשה קודם החורבן וכו' אבל אם ידוע בבירור שנעשה באיסור חייב לקלוף ברי שחילק בין ידוע בבית לאינו ידוע ובידוע בבירור פשוט דגם ברד"י

סימן ע"ב

השומע קול שופר או שאר מצות על הדריא אי יצא

אור ליום ב' לסדר היום ברכה התשל' ברוקלין ג"י יצ"א.

כבוד ידי"ג מחמד לבי ועיני חמדת הימים צדיק תמים צפנת פענח מעשה רוקח דמטמרי' גלין ליה ה"ה רב האי גאון זקן שבסנהדרין כקש"ת מוה"ר יוסף אדלר שליט"א אבד"ק טארדא ירושלים עיה"ק ת"ו.

אחדשכ"ק. יקרה מכתבו מיום כ' תמוז קבלתי ואני מודה לו על אשר קבל בכבוד את ספרי כול משנה הלכות ח"ד ומלא חן בעיניו הבדולחים ומודה לו על ברכתו ברכת לדיק שאפילו על תנאי הוא בלתי מחפץ שיקיים כי מקרה שכתוב ואזכרה מזכרך והמזכרך יתנך מהשם יתברך עוד יוצא בשבט דשן ורענן ויחל לראות בישועת ישראל בנחלת משיח נדקינו בנ"א.

ועתה חנה להשעשע בדברי כ"ק אשר בעיר בספרי הנ"ל ומשי"ב בס"י פ"ה לחדש דאפילו נכסים דקול על ידי טענעפאן וכיוצא בו כיו קול ממש מ"מ לא ילא השומע משום דחסר הכוונה של המשמיע וכ"כ שליט"א חסד דאכתי קשה הלא אין ה"ש לר"ך להוציא בשפתיו שגתו להוציא את כל השומע בדבריו פכ"ל.

בדחתי נא כיחך כך דאפילו יומא מלות חין לריכות כוונה מ"מ השומע מאחר ורובה ללכת ידי מלוחו ע"כ לר"ך השומע לבין ללכת והמשמיע לר"ך לבין להוציא את מי ששומע אם הוא מלוח של לבור אזי לר"ך לבין להוציא את כל הליבור ואם הוא יחיד לר"ך לבין להוציא את היחיד ובשליח לבור גדולה מזו אמרו שאפילו כיון להוציא את כל הליבור רק אחד מהם לא ראה להוציא כיון כולם לא ילא ידי חובתם ואין עונים אחריו אמן כמבואר ברמ"א א"ח סי' תקפ"א בשם הגהות מהגהים ישנים נראה מבואר דחלו כולל בכוונה המשמיע שרי כשהש"ל משמיע את חפילו לכול הליבור כיון כוונה השומע איכא וגם כוונה המשמיע איכא רק כיון שנחכוין שלא להוציא אחד שוב אין כאן מלח כלל ולא הוציא לשום אדם ולכאורה אדרבה אפילו אותו שלא כיון להוציא נמי יומא דילא כיון דשמע מבר חיובא ובזמן בא הוציא לאחרים ידי חובתם כיון שמע המלוח ממי שמכוין לשם מלוח ואמאי לא ילא. ונראה פשוט דהכוונה כיון דלר"ך כוונה השומע וכוונה המשמיע יחדיו כדי ללכת ידי חובתו וכיון דליכא כאן כוונה המשמיע לכן לא ילא.

והנה כבר כתבתי דכא דאדם מוציא חבירו במלח הוא מעצם שליחות וזכ"ה ומה"ע כחז' חיים' רי"ד קידושין מ"ב הביאו הק"ה"ח ח"מ סי' קפ"ב דבמלוח שנגופו לא מכני שליחות דשליחות לא מכני אלא בדבר ששייך בו ענין עשי' ושלוח לבור אף שאינו אומר צוה שכוונה להוציא את כל השומע אצל כיון שהוא ממונה מן הליבור לא סתמא כלשמה דמי

ואפשר דמכא עממא אמרו דלא ירד לפני הליבור עד שיאמרו לו וכן אמרו בקריאת המגינה ובשאר דברים המוליד את הכדים שלא יאמר שליח לבור עד שיאמרו לו לעלות ורק בשליח לבור חמדי הולך מעצמו הכנס שאמרו עומדים אחרים נא מ"מ יש לומר דגם מעצם א' לר"ך שיאמרו לו וא"כ כולל כעין מניין שליחות עכ"ל כל שליח לבור אף שאינו מוציא בשפתיו שכוונה כל הליבור ה"כ מ"מ סתמא כיון הוא ובאמא א' שמו, שליח לבור".

ונראה לומר דאפילו למ"ד מלות חין לריכות כוונה מ"מ השומע מחבירו לר"ך כוונה וכעצם דבשלמא בשעשכ המלוח בעצמו אף שאינו מכין מ"מ כרי עכ"ל מעשכ המלוח בידו וכמ"ש בחלבים ועריות שאני חלבים ועריות שכן עכ"ל וא"כ ח"כ דאינו מכין כלל מ"מ כיון דמכנס מאיסור חיוב וכ"כ ס"ל בשעשכ מלוח בפועל אף שאינו מכין מ"מ איכא כאן שכן פועל המלוח אלא דלענין עונשין אמרינן דמחשבת פטור שחזורה חסד עליו שרי' בלי דעת וכל א' כשחוקים המלוח בעצמו בחזרה או בשעשכ אצל השומע מחבירו ואינו מכין ללכת כרי חין כאן לא כוונה ולא מעשכ כלל, אלא דדיון א' אמרינן נמי לגבי המשמיע שאם קיים מלוח בפועל ולא איכין לרידוד מיהו עשכ מעשכ אצל להוציא לאחרים חין כאן לא מעשכ ולא כוונה ולכן לר"ך כוונה המשמיע וכוונה השומע ולא יולאין ולכן השומע מבחוקע נשיר לא ילא או אפילו חוקע ומכוין לעצמו ללכת וי"א המשמיע לעצמו מ"מ אינו מוציא לאחרים כיון דחסר הכוונה א"כ לגבי אחר ליכא כאן לא פועל המלוח ולא כוונה דבפועל קיים כשני וכו"ל לא כיון לא הפעולע ולא הכוונה כמובן.

אלא דאכתי חקש בחוקע לעצמו ומכוין ללכת כרי איכא עשיית וקיום המלוח וכוונה ללכת ככ וי"א ככ א"כ אמאי נא ילא השומע ממנו וע"כ דא' דין חדש דמשמיע לר"ך לבין להשומע להוציא או לכל מי שישמע ממנו ורק אז ילא נמלא דמ"כ לר"ך המשמיע לבין להוציא לאחרים ונמלא כיון ח"כ שחזרה שמע כיון שחסר הכוונה להם כולל בשומע נשיר או בשומע ממחשבת ירי' ח"ך שרי' עכ"ל נשיר לר"ך המשמיע לפעול פועל המלוח ולכוין להוציא וכיון דכוונה הוא דבר הקשור בגוף האדם ולא חוץ ממנו דכל שכו"ל חוץ לגופו חין כאן כוונה א"כ כל מקום שכו"ל שם איכא כאן כוונה אצל כל שאלה הקול ופער מן כו"ל בלחץ שהוא רחוק מן כו"ל ואינו קשור בו חין כאן כוונה יותר וכו"ל קול בלי כוונה ואינו יולא ועיין ישע"י א"ח סי' ס' שכתב כעין א' אלא שר"ב לחדש דבשופר יולא אפילו בלי שמכוין המשמיע שכו"ל כל שכוין לשם מלוח שופר ילא בשומע ע"ש דבחוור הקפידה רק אקול שופר וברב"ב יש לפלג בדבריו שם מ"מ אינו רואה כע"ה לחוסר הזמן ומ"מ יש קלח ראי' מדבריו לדבריו נמשך שם.

אלא דנלפע"ד כעת עוד לפמ"ש בבלק"ט סי' רע"ז ובגמ"ש בבבלי דבריהם בספרי כ"ל מספרי בחוקרים בעצמם בענין הקול דקול היו"א משי האדם מרצו לא גלי האור שסמוך וכן בללח ובללח עד שמגיע ללחן שומעת ובקשתי עליהם שם ונראה לומר דלכאורה יש לבדן לפי

סימן ע"ג

אם יכולים לתקן לומר הלל על נפ קודם בראת משיח צדקינו

בית כ"ב למסמננים התש"ל ברוקלין נ"י יצ"א.
המאיר לארץ ולדדים. הוא יברך גבר בין הגברים. את
בית ישראל ובית אהרן. ובתוכם ידידי חו"ב ברקאי בגשיק
וכר כש"ת הרב שאר בן ח"ו. תלמיד בישיבה הקדושה
חת"ם.

אחדשית.

בדבר שאלתו אי יש בידיו לתקן לומר כלל בתור חיוב לכלל
ישראל בצרכה או ליחיד על נפ שנעשה להם בזמן
מכאננים ואי שייך לומר כח שבו מלוא זרועות דעתו
כח.

וראשונה עלינו לברר אי שפיר דמי לומר כלל בכל זמן
אם לא נעשה בקצות לט מחיל ובגמ' שנה קריח
פי' הקורא כלל בכל יום כרי ז' מחק' ומגדף ועיין מחזיקי
שחן ג' טעמים לא פסח א' מירושלמי דכיון שרגיל לאומרו
בכל יום אינו מודקדק ואינו מטיח ולאומר כ' פסח פנציהס או
מטעם שאינו מתרגש באמירתו אחי"ב או מטעם שאינו נרדף
לבודות וכי' פי' ועיין רש"י ורמב"ם וי"ט ועיין שג"ר ובמדרש
תלפיות אות כלל בגדול עוד טעמים.

ויש לעיין אי בא דאמרו בכל יום דוקא כח דאסור אבל
לפרקים מותר או דילמא בכל יום לאו דוקא אלא כל שאינו
מחזיקין חז"ל אסור לאמרו, כשנית אי דוקא בדרך תקנה כח
דאסור אבל בדרך תפלה מותר או בכל אופן אסור. וכנה
במגילת איח סי' תקפ"ד סק"ל כתב אבא דקיי"ל אין לאמרו
כלל צריח וי"ב וחקש המגילת האומרים תלים בכל יום
ימתרינו לכו כלל צריח האך אומרים אותו ותי' כיון דאין
אומרים אותו דרך שיר רק דרך תחיבה ונקש שרי דכא מוכח
פשוט לגמור בלי וי"ב כל תכלים ואומרים ג"כ כלל וגם י"א
תלים בכל יום ויום וכלל בכולל פ"ט.

ויש לדיוק מאי מקשה באם מתרמי תלים בראש השנה ולא
קשה לי כן בכל השנה שאם מתרמי לומר כלל בכה בשנה
היאך אומרים אותו דכשתא אכתי לא ידע מתי ז' דרך
תחנה ונקש כח דמותר ומי' ר"ב משאר ימים לעיין ז' וי"א
ולא דכלל בשנה לא כיה קשה לי כיון דליכא איסור באמירה
כלל מז' כיום אלא מטעם דכרי כח מחק' ומגדף כ' פשיטא
ליה דליכא כח איסור דכי יוכל לתקן דדוקא בכל יום אסור
אבל אי מתרמי ליה מידי פסח פנציהס בחדש או אפילו בשנים
לאו בכל יום כח ולא כח בכל מחק' ומגדף אבל צריח
דאיכא איסור מז' כיום כמבואר בגמ' ר"ב ל"ב מפני מה אין
אומרים כלל צריח איך אברהם ספרי חיים וספרי מחיים ומלך
יושב על כסא דין ולכן שפיר פריך מריח ולא משאר ימים.
ומדיוק נמי מה שסיים ד"א תלים בכל יום ויום וכלל בכלל
ואמרינן הקורא כלל בכל יום כ"ז מחק' ומגדף ולא כביא
מתרמי ליה בכל יום דכא לא קשה ליה במתמי ליה בכל יום

כחכבר שנתני כעצמים איך למח בקול נפסק לאחר ריחוק
קלח ואינו נשמע וגם עוד חקשתי עליהם אמנם נלפסצ"ד
לפמי' בגמ' סמדרין ע"ז פי' ואמר רב פפא ז"ל נרדף נמשל
וכלל ללדדן והרבה חייב אחר ליה מר בר רב אשי לרי'ס
מי' משום דכחו כח אי כחו חיל לעיל ואי לאו כחו כח
חיל לתחת אלא כח כחש כח ופרי' וכלל ללדדן דרך
פילתה שלא נפלה כנגדו אלא ככיה חחרת ללדדן כח
מתרחקת ללדדן אבל אם נפלה נוכח והרבה פסור דלאו כחו
כח אלא כח חחרת ללדדן מחללי ובסמוך אלא כח כחש
פרי' ח"ל אינו כחו חק אלא קלח כחו י' כן וכאי דלא
חלח לעיל משום שכלל יח חחק כחריק והאין חחרת ללדדן
אבל עדיין כוללת כח ממקלח כח פי' י' לדיק כיון דכבר
נפסק מקלח כחו ונמלא דמכחו גרידא לא כ' כולל באין עד
לכחם אי' י' כן מעורב כחו וכרחה שסי' ואמאי חייב
י"א דקיי"ל רוח מסייעתו חייב ועיין ר"ן מה שביא דברי ר"ד
ומה שחקש עליו בקיבור נראה כח דכל שיש כן כחו אפילו
מקלח כחו כרי מעשיו גרמו וחייב וכיון שנפסק כחו אף שכלל
נפלה לא כיו אלא גרמא ופסור.

ולפי' אומר אני דגם בקול האדם כל שיוכל משיו כרי
כח כחו גמור וכל שמתרחק נפשו ונחלש כחו נחלש
ה' בדבור ומתערב צ' כח אור וג' באויר שחם מסייעים
לבקול לבעבירו ומי' כל שקיל נשמע אפילו קלח עדיין כח
קשור בגופו וכ"ז שבו קשור בגופו אף דלא כיו רק מקלח
כחו מי' כחו לעיין חייב אמרינן דכח כחש חייב עליו ככ'ר
לענין קיום כמלוא אמרינן אפילו כח כחש אבל כיון
שכקול נשמע אכתי עכ"פ כח כחש איכא וי"א ידי חובתי
ומי' אחרים כיון שהקול קשור בגופו אבל שכקול מוצא פי'
מטוב כרי כבר נפסק כח האדם והקול אינו מקושר עוד בגוף
האדם כלל וג' כח אלא כח חורק אכן למעלה ומחר לתחתיו
דחשי' דכלל נופל וכו' האדם אבל כבר נפסק מכלל כח
האדם ואינו מקושר עוד בכחו ולכן שוב אינו יולא ולא כח
אלא כקול כששמע על כרעקארע שחם שהוא קול כששמע
מי' נפסק מתנו כח האדם ואינו מקושר צ' עוד.

ורא' לדברינו ממה דקיי"ל בחוקש לתוך כתר דודת וכיו"ל
כח ונשמע כח קול וידער קול בלפי' לכי' לא יולא
ולכאורח אמאי לא יולא בא סוף סוף קול כח שנשמע ועיין
ר"ב כ"ה ובשי' אי' סי' תקפ"ז אמנם לברל פשוט דחוקש
קולו יולא ישר ואח"כ שיקולו פונש דודת או כיו"ל כח וכל
נפסק ויחר אי' חזרת בקול כבר אינו כח מכחו אלא מכח
דודת וכבר אינו קשור בגופו ולכן אינו יולא צ' ואפילו אי
נדחוק כח מי' בא נראה ברור בס"ד דכל שהקול אינו עוד
קשור בגוף האדם שוב אינו יולא צ' אדם ואי' ככ'ר
בפולפולאן או בשאר מיני כלים שמתצריך אח בקול כיון דמיד
שכנס בקול במטוב נפסק כח מכח האדם ומתחשקות צ'
שוב אינו יולא צ' בשומע דכיו בשומע ממי שאינו מחזיק בדבר
ועיין ע"ז סי' תקפ"ז שביא שם מצי' דכמחק תולב לפי
אומר דעת האדם ע"ש ודוק.

העני' בזה דוש"כ ידיו ונאמן קשור באותו בלב ונפש.
בשעה הקטן

אלא מהאומר בכל יום ויום נמלא דכאומר לפרקים ולא בכל יום לא הוה בכלל מחרק ומגדף לפי פסם זכ.

ומכאן קשה לי על הבאח מכריש לאנדוי בשמיה שינת ליון סי' בי' שהארץ בדברי מאירי מגילה י"ד דמי שאין לו מגילה צפורים ולא יכול לקראתה יקרא כלל כריש שם דקראתה זו כליגה והכריש צקונערם שייצ סי' תרל"ג בעלה לחוש לדברי המאירי ויאמר כלל בלא ברכה והגרשיל ז"ל שם תמכ עליו דחומרא דלחי לדי קולא הוא דכרי כתב כמגיל סי' תקפ"ד לתמוך אנשים דמתירי לכו כלל בריש ויריב משום דהוה בכלל מחרק ומגדף ואיך גריד הפוסקים קרייל כרצא דליוו ראשי לומר כלל צפורים ואם יאמר כיצד בכלל מחרק ומגדף כדן כאומר כלל בכל יום שלא בתקנת חכמים ע"ש.

ולאחר בקשת סליחתו לבאח ז"ל אין מכאן ראי' לפעמי' דכמגיל לא כתב כן אלא בריש כיון דליכא איסור בריש לומר כלל אכל לא בקשה ליה מחירוף וגידוף אכל צפורים דליכא איסור מלמד כלל אלא דלא חיקנו לרצא משום דלכתי עבדי דאשורוש אן ולא משום איסור ואיך כיון דלר"י לר"ך לומר כלל אס חינו קרא ולרצא נמי ליכא איסור דלא חקנו דלכתי עבדי דאשורוש אן שפיר אומר כלל לחומרא ומשום מחרק ומגדף ליכא דלאו בכל יומא הוא לרצא, ולר"י מקיים התיקון. ובר תן דין לבמאירי כרי יכול לבתנות דאס מחויב בכלל יכא בתור חיוב ואם גלו יכא בתור תחלה ובקשה ומליו בעין זכ בברכה מקומות לענין מהפלה בפסק.

והנה רבותינו כלדיקים כהאחרונים ז"ל חלקו בזה מילתא אי שפיר דמי צפורים למי שאין לו מגילה לומר כנג דעת השינה ליון כהיל שלא לאמר ונחש מאכצב סי' מ"ב נוטה לדעת הכריש וכן בעלה בשמיה כחים סי' ק"מ בארטיפת גדול דלר"ך לאומרא אלא שיאמר כאומר תכלים ולא בדרך חיוב ע"ש בארטיפת אמנם כחים סי' ק"ג' ובשמיה בית שערם לכקין איך סי' שפ"ב כתבו שלא לאומר כלל כיון שלא חקנו כלל לפורים ע"ש בדבריכם הקדושים.

והאר"י סי' תקפ"ד סק"ד בקשה בשם סי' אמרכל לפי מה דמליון אקירי ומריש בכל יום ומבואר בגמ' משום דקרייל כריש ויסי דאדם וידון בכל יום איך לעולם לא יאמר כלל כמו בריש ותי דשאני יחיד מרבים ובדינא דייסור שפיר אומרים כלל ובצורך לגר ריב פי' פיה כביא קשיא זו בשם כשיא ותי כהיל והפרמי' חי דאדם וידון בכל יום איך קשרו אכל בריש ב"ד קבוע יושב וזן ועיין ישועות יעקב וחכ"ש וזילוקס בגירסתי לדרי' ודריק.

ומה שגורא לפעמי' בישיב קשיא זו לפת"ש בגמ' ריב חי פי' חיי' כי חק לישראל משפט לאנפי יעקב מלמד שאין ב"ד של מעלה נכנסין לדן אלא קידשו ב"ד של מעלה את החדש תניא אידך כי חק לישראל הוא אף לי אלא לישראל לאומות בעולם מנין חיל משפט לאנפי יעקב איך מה חיל כי חק לישראל מלמד שישראל נכנסין תחלה לדן כדרב חסדא דאמר רב חסדא מלך וצבור מלך וכנס תחלה לדן שגאמר משפט עבדו ימשפט מלי טעמא אי כפית אימא לאו אורה

ארעא למיקס מלכא אצראי ואיצעית אימא מקמי דליפוש חרון אף ופרשי' חרון אף בשביל צמות לצור ע"כ וכו' מבואר דבריש כל בעולם כלו דון ישראל ואומות בעולם ורובם רשעים ואיכא חרון אף בעולם כמשי רשעים בעולם חרון אף בעולם ושפיר אמרו ספרי היים וספרי מחים פתוחים לפניו ואחס לאומרים שירי פי' שאמר הקב"ה למלאכים צמורים מעשכ ידי טובעים בים ואחס אומרים שירי ולכן בריש אין אומרים אכל בכל בשבט שזן את כל יחיד ויחיד ואולי רק ישראל ולא עבדים ליכא חרון אף ושפיר אומרים שירי כיסוד הוא דלא אמרו חלא משום חרון אף דליכא בציבור של ריב אכל בכל בשבט דליכא חרון אף אומרים שפיר שירי וכו'.

והנראה לשאילתן בס"ד דגרסין בגמ' תענית כ"ח רב איקלע לבצל חזיבו דקא קרי כליגה בריש ירחא (כטומר בריש) סבר לאפסקינכו כיון דחא דקא מדלגי דלוגי אמר שימ מנהג אצותיכם בדיכס פי' ופסק כרמזים כן פי' מכלי האוכס כיצ' וצטע"ע סי' תכ"ב. ויש לזקדק רב מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר אי קסבר רב אסור לקרות כנג כלל בשבט לבד מכי' י"ח ימים בשבט ובגולה כיא ימים בשבט שחקנו חזיל ולכן סבר לאפסקינכו איך מאי ניהא ליה כשדלגו ואמר מנהג אצותיכם בדיכס סוף סוף אכתי אסור לומר כלל דהוה מחרק ומגדף, ואי קסבר דשי' דילוג ליכא איסור אלא כשאומר כלל כיון איך כליג' כיון דחא דקא מדלגי דלוגי לא אפסקינכו ודי מאי נפי' אי מנהג אצותיכם בדיכס או כס הכיגו כן. ואי קסבר דשי' דלוג נמי איכא איסור מנהג אצותיכם מאי מהני. ואי קסבר דליכא מחרק ומגדף אלא בכל יום ויום ממש אמאי סבר למפסקינכו מעיקרא דילמא כס לא אמר בכל יום אלא דוקא ביום שאיקלע הוא שם אמרו כלל במקרה.

עוד יש לבקשות לפת"ש מכרים אלשקר סי' מ"ב כביאו כמגיל איך סי' תרפ"י דיתולין בני בעיר לקבוע להם יריע לדורות על נם שנעשה להם ולגביהם ולגבי בנייהם ע"ש ולכאור כיון דיתולין לקבוע להם יריע פי' גם באמירת כלל איך אמאי סבר רב למפסקינכו וחשדן שפשו שלא סבוג כהיל לדונם לכך זכור דודאי נעשה להם גם גדול וקצטבו לדורות ונשאורכו יריע סבול ובודאס ויזן דכאי לא אמרו כלל בריש ובאן מלאס לומר כלל פי' דליצור קבוע עליהם משום זכ שזא עליהם ונעשה להם גם והאיד לא חש לה רב.

והנראה מה ברור דס"ל לרב דלומר כלל בציבור דרך שירי אסור לעולם בין שזכא בכל יום ויום ובין שזכא לפרקים כל שלא חקנו כן הכניאים או חזיל דרך רמז בתורה שז אין אנו יכולין לחקן לומר כלל דרך שירי ולא מיצעית צחסם אלא אפילו נעשה לו גם איך לכל בני בעיר נמי אין נכס לקבוע אמירת כלל ולא מיצעית דרך חוצה שאיך לן לחקן אלא אפילו דרך מנהג נמי אין לן לחקן אמירת כלל כל שאומר כלל טול ולא דוקא בכל יום אלא אפילו בדרך מקרה נמי בכל אופן אסור לומר כלל שלם בציבור דרך שירי אס לא בימים שחקנו לן חזיל ולפי' אחי שפיר דרב איקלע לבצל חזיבו דקא קרי כלל בריש ירחא סבר לאפסקינכו דליכא שום היתר לא בתור חיוב ולא בתור מנהג לומר כלל בציבור וכי תימא

עוקר מלוא מציית וזין מוכב שפוקר מלוא דרבנן והפריח חלק עליו גם זאת אמנם בערוך בשלחן איח סי' תרנ"א אות ז' כתב שבעל מנינה מהפריח דברי הראב"ד בראשון מבלי משער אי שכתב ומה שאמרו וכו' הכי קאמר כיון דמשער באלין דרבנן אס נכחו שלא כדון אין מוחין בידם משמע מדברי הראב"ד דנגד איסור דרבנן אין מוחין דלא כפי"ח ע"ש הביאו צ"ח ביה יעקב ע"ש בראב"ד להשנות שסוים וכו' וכו' דוכב נהג היבא דלא נכב לא מהג ועין עוד שרי"ה ברי"ח סי' מ"ד דדוקא בדבר שנהגו בו הפוסקים ויש קצת ממקומות נכחו כן ומקומות אחרות לא נכחו כן כה"ג לא משני מוכב אצל במקום שכתבו נגד כדון המעורר לא אמרו כן וכן מוכב עוד מש"כ צ"ח רנ"י ומשמע אפילו באיסור דרבנן דבסמך יינם מייירי ואי נכחו שלא כדוגמא אינו מוכב אלא במקום מחלוקת וכו'.

ובשרית חש"נ ח"א סי' ק"ג דכל היבא דליכא איסורא אפילו נכחו דלא כהלכתא שצקין להו וכו' צ"ח הפסחים לרי' בחילוי וכו' ח"א רב האי גאון והרמב"ן ז"ל בליקוטיו כיוצא בזה על ענין קריאת החורב צריח שגדל לו שמוכב פסוח הוא מה שאנו קוראין מימ אל ישרא דאס מפני המחלוקת ע"ש באריכות גדולה דאין לשנות מוכב כ"ש מוכב שהנביא מהבאונים והבא הארכתי קצת מה שאינו נוגע לענייני לפי שראיתי בענייני דבור הוא איש כל הישר בענייני יעשה וכל אחד פושט ומשפח מעשים משונים ומשנים מוכגי אבותיו ורבנותיו כלידיקים אשר קצלו איש מפי איש עד משכ רביו פי' אשר מומיחם אלו שותים זה אשר נתן כח להמקילים להקל ח"ו בקלות ותמורות יחרי ראיו דמכב שהנביא נגד הלכא והוראח לחקו להנהיג כהלכא אין שומעין לו אלא יתנבא שלא כהלכתא ואל ישרא מן המוכב בין לקיולא ובין לחומרא וכ"ש ח"ו לבעל מוכבים הקדושים וליתן כח יוד להני קלים ח"ו לבעל קדושת ישראל בשאט נפש ח"ו.

ונחזור לדין אלא דמכאן לכאורה מוכר נמי דלא כמכרי' חלשק"ר דאין אדם יכול לעשות ייטע ולפניו אפילו על גם שנעשה אלא כהפ"ח שחולק עליו בזה סי' תל"ז ע"ש דכ"ל דכ"ל קבלות לאו דאורייתא ויכו ואין להם שום דין קבלה שברי ראיו ככא דאין יכולים לחקו לומר כלל וי"ל דדוקא כלל הוא דאזנים יכולים לחקו וצ"ח גם המכרי' חלשק"ר מודה דכלל אינו יכול לומר אצל שאר דברים יכולין לחקו ובאמת כי בשיע איח אינו מבוחר למי שנעשה לו גם אלא שיערך בדרך שעש' לי גם במקום הוא ולא דבר מהלל כלום. נראה פשוט דאין לאמרו בכל אופן ודק"ר.

איברא דיש לעיין מש"כ בחיים ז"ל איח סי' קס"א וסי' ר"ח וצ"ר סי' רל"ג אבא דאמרינן מצינו י"ד בוסיוס מקרא מצינו מלוי דרוש אריח בר אבין אריב"ק ומה מעבודות לתרות אמרינן שירה ממתיח לחיים לא כ"ש וכתב בחיים שכ"ח ק"י דאורייתא ולכן כתב דאפילו בכו"ז מי שנעשה לו גם כה שילא משה לחיים עוש' לעצמו ייטע וכו' מדאורייתא וא"כ לפי' ככ"י דכלל נמי יכול לחקו דמי' ולי'.

והנראה דמח' צ"ח שפ"ח איח סי' שפ"ג בקשה אק"י אד לפ"ח צעירובין י"ג ע"ש נמו וגמרו נוח לו לאדם

דדוקא בכל יום אסור אצל לפרקים עוחר זה אינו דכלל כלל אפילו פרקים נמי אסור, וזה שאמר דקא קרי כלילא צריח ירחא כלומר דכ"ח ידע דלאו בכל יומא הם קוראין כלילא אלא צריח ירחא ואפי"ה סבר למפסקינכו דאסור וומר כלל בכל פת צ"ח חיקון חילא אלא דכ"ח דחא דקא מדלגי דלוגי אחר ש"מ מוכב אבותיים בידיהם ואבותיהם ידע דאין לומר כלל בכל יום ולכן הנהיגו לדג דאין זה ככלל באיסור.

נמצא מדברי רב ר"ח דלשולס אין בידינו לחקו קריאת הכלל לא בחור חיוז ולא בחור מוכב בשום אופן כל שלא חקו חילא לכדיא ולא זאת אלא אפילו נעשה לו גם גדול לכל הכיבור אפי"ה אסור לחקו יו"ט ככלל וכו' וכו' וכו' מוכר מדברי רב ח"ל.

ואכתי י"ב מה שאמר מוכב אבותיים בידיהם ולא אחר מוכב הוא בידם ואפילו לא כנהיגו אבותיים כנהיגו הם, ואי ס"ל דהם לא יוכלו להנהיג מוכב כה אי"כ קשה אבותיים כיו"כ כנהיגו כן, ואי ס"ל דדילוג נמי איכא איסור מאי מוכי מוכב אבותיים כיון שכנהיגו באיסור כי להם למפסקינכו אפי"ה. ונראה לומר דודאי רב ס"ל דאפילו לומר כלל דילוג נמי אסור לחקו כל שכו' דרך חיוז ואפילו בדרך מוכב נמי לא יתח' ליה אפילו דילוג ולפרקים אלא היבא דכבר כנהיגו כן כראשונים אפילו נראה שלא כדון מימ כיון שכבר נכחו כן אמרינן מוכב מבעל כלכא דדוקא מוכב וחיקון כמי' צ"ח מוכריק שורש ח'. ועין עוד ח"ו סי' נ"ז.

ובשרית מוכרי צנוח סי' כ"ג כתב בעלכות ר"ח ק"ל ברי' דאמר פקודתא בגון וכו' פקד אח שר' צבכרנות ומימ כתב איח ונהגו כהם בר יהודה. מיכו היבא דאיכא מוכב בענייני חפלה נגד כהלכא ולא ידע ש"ל כמנהג ואומר כה"ש כהלכתא נראה לי שאין מחזירין אותו כדאמר צ"ח ע"ש דק"ל כלכא ככ"י דפומבדיתא דאומר בשנת בין בחפלה בין בקדוש צ"ח מקדש כשנת וצ"ח מקדש ישראל וכו' אומרים ובסורה לא היו ייבאים כן ופסח אחת נחית ש"ל בסורה ואמר צ"ח בחפלה רב מקדש כשנת ולפניו עניו כל כהלכא לפי שצ"ח כמנהג וזה אחר אמר שצקו דכנהגא ככ"י דפומבדיתא ע"ש לענין ככ"י צ"ח אפי"ה אחריו יצרך אחריו כלל כמנהג המדינה וכו' ע"ש, מבוחר דנענין חפלה אף דהם שלא כהלכתא מימ כולבין בחר המוכב נענין חפלה עכ"פ. ועיין נמק"י ב"ב פ' מי שמה במשנה דהאחין ובשוחפין אחר כמחבר כה דק"ל (ב"מ ע"ד ע"א) מוכב מבעל כלכא וכו' ועיין ש"ג על המדרי גימין פ' המגרש בשם ח"ה ר"ח.

והמג"א איח סי' תר"ל סק"ז כתב בשם מוכרי' שעיין צנחורו על כסמ"ג דאפילו רוב דיעות ס"ל נאסור וכתלמיד מסייע לכו וכמנהג צנ"י ע"ש פסקתא וספרי' חלונים ברי' זה עוקר כלכא אס נתקן עפ"י וחיקון יע"ש. ומיכו בחיים איח סי' ק"י כתב דמה שכתב המג"א בשם מוכריק דכלל מוכב אפילו יו ט' ז' איסור אין לבעט אין אלו שומעין לו דכבר דהא ליה כפרה במכ"י איסור שלו סי' י"ד בראיות בדרות ע"ש וכמנעב המ"ג יא' לחלק בין מוכב שכו' צ"ח

יעשו לו הכנס ולא יאבד זכויותיו. אלא דכל אב ביחיד אצל כל שנעשה גם לכלל ישראל אין מנכין מזכויותם של ישראל זכות הרבים גדול הוא. ולפיכך אחי שפיר עשה חדש דכנגד הליבור כיון דאין מנכין להם מזכויותם אומרים שירא אצל ביחיד כל שעשו לו גם מנכין מזכויותיו הלאך יאמר שירא ובמה ישמח בנסו שאבד מזכויותיו ודאי ה"י עוב לו עוב"כ דיפס חיי עוב"כ שעה אחת מכל חיי עוב"כ.

בקיצור נראה דלא תקני לימר שירא אלא כשהגם נעשה לכלל ישראל ממות לחיים ולא ליחידים דביחידים ליכא ליכא ק"י ממות לחיים ונחזקו דברי הפרי"ם דביחידים ליכא יו"ט גביהו כשנעשה להם גם ואדברה מנכין להם מזכויותין יררר להתאבל על הזכיות שאבד ושאיפס לו כן ונדהו דברי הח"ס ז"ל דבזה ק"י דאורייתא כה"ג וכו'.

אלא דנפ"י בדרך לקמייתא דלתקן לומר שירא כלומר כלל א"א אלא כשחיו כלל ישראל בסכנת מות כמו בשעבוד במצרים או בשעת מרדכי ואסתר אצל בלאו הכי א"א נתקן אמירת הלל מעט גם בשום מקום וכ"ל ושפיר ר"ח רב נמיפסקיהו לגוי שראש שהיו מדלגין ומעטס מנהג אבותיהם בידיהם וכ"ל.

רשלישית נלפענ"ד דבהג' הרמב"ן פ' ואחזקן עה"פ לא חוספיו כחז דאפילו בידא לעשות מלוא בפני עולמה כגון שעשה חג בחדש מלכו בירבעם עובר בלאו וכן אמרו לפני מקרא מגילה מלא ושמעים נביאים עמדו להם לישראל ולא פחתו ולא הוסיפו על מה שכתוב בחזרה אפילו אות אחת חוץ ממקרא מגילה מאי דרוש וכו' ובירושלמי שמנים וחמשה זקנים ומהם כמה נביאים היו מלעשרים על הדבר הזה אמרו כחז אלה המלות אשר נזר ה' את משה אלה המלות שנלוו מפי משה כך אמר לנו משה ואין נביא אחר עתיד נחמד דבר לכם ומרדכי ואסתר רואים לחדש לנו דבר לא זו משם נושאין ונותנין בדבר עד שהאיר הקב"ה עיניהם וכו' הרי שהיתה המלה הזאת אסורה להם א"כ היא בכלל לא חוספין עליו אלא שלא למדנו לחוספין ע"פ נביא אלא מן הכתוב שאמר אלה המלות אין נביא רשאי לחדש בו דבר מעשה ומה שקמו חכמים משום גדר כגון שניות לעריות וכיוצא בזה זו היא מלה מן החזרה ובלבד שידע שהם משום הגדר הזה ואין מפי הקב"ה בחזרה ע"פ דבריו הקדושים.

מבואר מדברי רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל דנאמא גם המקרא מגילה לגוי שהי' להם רחמ' מ"ה לא היו יכולין נתקן זה משום דהו"ל בכלל כל חוספין זה דלא כח"ס ומהר"ם אלגאק"ר והמג"א ור"א לפ"ח ז"ל ועיין רש"י מגילה י"ד חוץ ממקרא מגילה וא"ח נר האוכה כבר פסקו הניבואים אבן בימי מרדכי היו חגי אצרי ומלאכי ע"כ. ולפ"ם ריהעא נראה כוונתו לישב בזה דבחזרה כחז אלה המלות שאין נביא רשאי לחדש ובימי חנוכה כבר פסקו הניבואים ואפשר לחדש חמס' המכרש"א ז"ל בחז"א פ"י דלא צ"י למימר כיון שפסקו הניבואים ה"י להם רשות להוסיף נר חנוכה דאין שום סכנה שיבא לחכמים בח' יוחר מהניבואים אלא דנר חנוכה נמי מלאו חכמים רחמ' בשום דרשה רחמ' בחזרה כדאיתא במדרשות ע"כ.

שלא נכרה משנכרה א"כ דילמא מעבדות לחרות אמרין שירא אצל ממות לחיים לא דלמרין נוח לו שלא נכרה וחי צ"י אופנים (א) דודאי נח לו שלא נכרה כלל אצל כיון שנכרה ודאי נכרה החיים ממות ושפיר כיו ק"י. (ב) לפ"מ הכוס' עירובין שם מכה דע"ז ה' בואו ונחזיק עופה לאבותינו שחטאו שאנמלא הם לא חטאו אנו לא בלאו לעולם וחי' דכ"ה מיירי בסתם ב"ה אצל לדיק אשריו ואשרי דורו ולפי"ז כיון דבימי מרדכי ואסתר קימו מה שקבלי כבר וקבלו החזרה בלון עוב שפיר נח להו שנכרה והיה ק"י גמור.

ולפי משמעות הסוגיא מגילה הנ"ל נראה דלא פריך א"כ הלל נמי נימא אלא אי ילפינן מקרא מגילה מק"י הנ"ל אצל אי לאו מק"י רק מדרבנן לא קשה כלל הלל נמי נימא וא"כ לפי הנ"ל ליחא לק"י אלא בדור של לדיקים כדורו של מרדכי ואסתר ואז שפיר כתב המחזיר דאי ליח ליה מגילה קורא את כלל אצל און בזה"ל דאין אדם יודע אם הוא לדיק גמור ליחא לק"י ושפיר לא חשו הפוסקים לקרות בהלל אי ליל מגילה וממילא לא קשה מדברי הח"ס כלל דהכ"כ בזה"ל ליכא ק"י.

והשנית נלפענ"ד דיש להקשות הלאך אמרו ז"ל נוח לו לאדם שלא נכרה משנכרה והלא בצריחת העולם כחז כי עוב מאד וכיון שהקב"ה העיד כי עוב מאד שנכרה הלאך יאמרו ח"ל נח לו שלא נכרה והנראה לומר דלא אמרו נח להם נבריות שלא נבראו או עוב לעולם שלא נכרה ויהי קאי על כל המין האנושי והם לא אמרו אלא על יחיד כגומר לכל יחיד ויחיד נח לו שלא נכרה אצל כל העולם כולו ומין האנושי כפרע ודאי עוב הוא שנכרה משלא נכרה, והעטס לזה י"ל כמ"ס מהרש"א בחז"א גמור וגמור שמו הפשין וליח ודאי שהוא קרוב להפסד ונחזק מן השכר ע"ש וכל זה ביחיד אצל ביבור הן ח"ל כביר לא ימאס גם כי אמרו חזיר ענבים אפרים הנח לו וכן בחטאים בלבור מעביר ראשון ראשון עד ד' עניות כידוע ולכן הם לא פתחו אלא ליחיד והליבור אין הקב"ה מכשין. ולפי"ז מיושנה נמי קושית הכוס' מע"ז והחם על הכלל בלו נאמר בלו ונחזיק עופה לאבותינו וכולם ביחד אצל בעירובין מיירי מכל יחיד ויחיד.

ומעתה נראה לחדש דהאי ק"י מעבדות לחרות אומרים שירא ממות לחיים לא כ"ש נמי לא אמרו אנה על הכלל טלו כלומר היבא שכלל ישראל היו בסכנה כמו בשעבוד מצרים שהכלל ה"י אחת שעבדו מצרים ויאלו משעבדו לנאולה וכו"כ ממות לחיים דוקא כשכלל ישראל בסכנת מות אומרים שירא ולכן במלכות אחשורוש שבקש להשמיד ולברוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן ט"ף ונשים ביום אחד חיי כה"ג ודאי איבא ק"י של שעבדו אצל כשכנס הוא אצל יחיד שניאל ממות לחיים ליכא האי ק"י דנוח לו שלא נכרה ממילא אין אומרים עליו שירא. ולפ"מ בשם מרן צ"ח נראה נמי גמור דאדברה איבא למיפדך הק"י דברי אמרו ז"ל מי שנעשה לו גם מנכין לו מזכויותיו וכן מלוי צלצרכם שכי' מחזיר עד שהבטיחו הקב"ה אבני מנן לך וכן ציעקו וירא יעקב מאד ואמרו ז"ל שמנכין לו מזכויותיו וא"כ כל מי שנעשה לו גם אדברה מנכין לו מזכויותיו וא"כ ה"י כמה פעמים עוב לו שלא

כזו לומר כלל בציבור ע"פ הלכה בין בצרכה ובין בלא צרכה.
אם לא במקום שתקנו חז"ל

אלו דברי ידידו דרשה"ט ושר"ת וי"ר שיוכה ללמוד תורה
לשמה וללמד ידידו אהבו דרשה"ט בלב ונפש.

מצנח הקטן

סימן ע"ד

מי שצריך לאכול בריה קודם מופק או עדיף לאכול קודם
תקיעות דמיירב או לאחר תקיעות דמיירב קודם השמיים

בצהריה לסדר ג' הארכת ימים ותשל ברקלין ג' יצ"א.

מחיי חיים יכתב ויחתם לחיים טובים ארוכים ושלום
בספרן של צדיקים גמורין את מצ"כ רב האי באן וצדיק קדוש
יאמר לו משרידי הדור הישן מופלא שבסגנון דין בקשרית מהר
אליהו הענקין שליט"א אבדי"ק סמאליען ומנהל עזרת תורה
ג"י.

אחדשכ"ג ביראת הכבוד ונאכנת אמת,

בדבר הכדוש אשר ילא בגי' לחדש למי שחלז לאכול צריח
קודם תפילת מוסף מפני שקשה לו התענית ומאריזין
בתפלה ומנכז בעולם שטועמין קודם תקיע' וכי' ילא לחדש
שיותר טוב לשמוע תקיעות דמיושז דיולא בכם תקיעות
דאורייתא ואח"כ יעשו קודם תפילת המוסף וכי' עדיף
מלאכול קודם תקיע' דמיושז וטעמונתו דכי' שזו כאן ורלא
לשמוע גם חוריד בעני צח.

לפרם ריכטא עלב במתשנתי דדבר זה תלוי במחלוקת
דגרסינן בגמ' ר"ח (פ"ז ע"ב) אמר ר' יוחנן למח
תוקעין ומריעין בשכן יושבין ומחרין ותוקעין ומריעין בשכן
עומדין ומשאי כדי לערצב את השמן פי' כדי לערצב השמן
קודם התפילה ולא יקטרג בשעת התפילה עיין רש"י ופיר',
וכתוב בבבא עיר דשם כירושלמי פי' בלג כמות ללא וכתוב
וכי' ב"מ בבבא יתקע בשופר גדול כד שמע קול שופר גדול
זימנא כבול ולא כבול אומר שמע כבול זימנא דשופר גדול כד
שמע תניינא אומר ודאי מסא זימניי' ומירחת ומתערב ול"ל
פגאי למיטבד קמיעוריא לבל לעולם עיקר תקיעה כוא מעומד
שכוא על סדר בצרכות כדחן בעצור לפני הכיכב צ"ע של
ר"ח בשני מחקס ודקדק רב הכי מדקאמר מחקס ולא אסר
חוקק אלמנא אחר חוקק ולא ע"כ ע"כ.

וכתב עליו כ"ד ומדקדוק רבש כלי משמע שתקיעות
שמעומד חין עיקר שאל כיו עיקר כי יכול בש"ן
לתקוע ולא כי בשמן אכל כיון שאין בש"ן רשאי לתקוע

ועיין שו"ת חיים שאל ח"ב סי' י"א שכתב ג"כ דאין לומר הלל
ע"ש (הגר"י ודעלץ).

ומכאן י"ע חמ"ח מלכ חר"ד שכתב דצנר חנוכה ונטי
לא שייך כל חוסף כי החורח נחנה רשות לחכמים
לחקן תקיעות כן בקום ועכ"כ הן בשוא"ח לפי הזמנים ולא
רשותו בדברי הראשונים שיהיה זה בכלל זה כי כלאו כזה חינו
אלא שלא נוסף במלך של חורח אח"כ הוספה ובר וכתב עוד
אבל מה שלא נ"ח לא ונתחדש אח"כ הסיבות שחז"ל כסכימו
לחקן בגון נ"ח ע"י נסים בימי יוניס וכדומה דלא כי אז אמנם
חין שום גרעין בהלוייו של האדון צ"ח ולא שייך כל חוסף ע"כ.
ודברים אלו תמוהים הם חדא דלא הרגיש ברמב"ן ומכרש"א
הי"ל שכתבו ג"כ ד"ח סיפוך דצרי' דגם צמגילא וי"ח ח"כא צ"ח
לולי שגלח לנו החורח וכבר ראינו בעל חורח מגילה שכתב
לו כן. וכשנית דלא דמי נטי' ל"ח דנפילת ידים כזה גזר
בכלל גזירות חז"ל משום טעמא דזה ודאי ציד חכמים לחקן
שכוא בכלל משמרת למשמרת אכל מלוח נ"ח שכוא י"ע בלי
שום גזר אלא לחקן י"ע לשם י"ע אסור לחקן בעצמו דכ"ל
כדלא י"ע מלכו אם לא ע"פ רמז בתורה ול"ע.

ובמ"ש יש לישב לשון בגמ' שכתב כ"ח מאי חנוכה דח"ר
צ"ח בבעלו יומי דחנוכה חמניא חינון דלא למספד
צ"ח ודלא להתענות צ"ח ששנכנסו יוניס כהכל ובר לשכ
אחרת קבעו י"ע כהכל וכדלכ וקבועה מפורסמת למח
במחיו עד לשכ אחרת לקבוע כהכל וכדלכ ולא קבעו מיד
לאחר השחרור. עוד הקשה שכתבתי מאי חנוכה וקאמר צ"ח
בבעלו ובר דלא למספד ולא להתענות צ"ח משמע דאלה כ"ח
מלוח חנוכה ותקע א' מיד כיהא ולשה אחרת תקעו גם כלל
וכדלכ ולמה כיו צ' תקיעות ולפמ"ש אחי שפיר מאד דלאחר
שנלחו חשמונאים מיד פשו חנוכה דלא למספד ולא להתענות
צ"ח אכל לומר כלל וכדלכ לא ראו לחקן שששזו משום כל
חוסף דאסור לחקן י"ע ולבדות מעצמו וכמחיו עד
לשכ האחרת וכעיר להם בקצ"ח רמז מבי"ח וקבעו י"ע
כהכל וכדלכ.

אלא דלפי' תקע לן גם לדעת מחכמים חלשקר והנצי"ח
ודעמיחור דכולהו כתבו קובע י"ע לעצמו ולא חששו
משום כל חוסף וגם כפר"ח שחולק עליהם וס"ל דאינו יכולים
לעשות י"ע לא כתב אלא דאין יכולין לקבוע י"ע ואין זה
י"ע כלל אלא לא כתבו דכיו בכלל כל חוסף, ונראה דלא קשה
מידי דכבר כתב צ"ח כ"ל דל"ש צ"ח רק על מלוח שנקבע
לכלל ישראל כמו נ"ח ומקרא מגילה לכן כ"ח ל"ח ספק מן
הקרא אכל ליחיד או אפינו לעיר אחד כל שאינו חל בחיקון
על הכלל כלו ל"ש צ"ח ל"ח ולא פליגי אלא בעיקר הקבלה
ובחיקון אי מועיל או לא אכל חיקון לכל ישראל כ"ל בכלל
צ"ח.

ולפי' פשוט דלחקן י"ע כהכל וכדלכ לכל ישראל אפילו
א' כי כנס גדול לכל כיחידים אכתי לא כיו יכולים
לחקן בדורינו אלא לכלל ישראל שום מלוח מן המלוח משום צ"ח
לכד ממשיכ לעיל דכהכל בכתב איח לחקן לאומרה מלח דרבה,
ע"כ כהא סלקין וכתב נחחין דלפמ"ש חין שום מקום לחקק

החוקק לעמוד וכו' והקבל יושבין שאין זה עיקר החקיקה כמיש אבל בחקיקה שהיא על סדר הברכות שכול דאורייתא גם השומע לריך לעמוד וכו' הנה כתב מפורש דחקיקה דמיושב אינם לשם מזה אלא החקיקה שהם על סדר הברכות הם דאורייתא וכי שם עוד בס"ג וכנן נראה לכאורה דברי הר"ן ר"ה ה"ל בדיואן בביי והביא ח"ה שכתב שלכן הקדימו חקיקה שמיושב אח"כ שיהי ראוי להקדים אותם שעל סדר הברכות שכן עיקר לפי שאילו היו מקדימין אותם אפשר שלא היו חוששין אח"כ לחקיקה שמיושב שאין אלא לערצב את השען ולפיכך הקדימו חקיקה דמיושב שזידוע שלא יזלזלו בזהם שעל סדר הברכות ע"ש מבואר דאחם שעל סדר הברכות הם שיואלין בהן וצדן ה"ל להקדים אותם אלא שחששו משום זלזול ושלל יחשקו כלל אותם שקודם הברכות ולכן הקדימין וזה כדעת הלבוש ז"ל נמצא לכאורה דזה הוא מחלוקת הראשונים ז"ל.

ולמדתי עוד מדברי הלבוש ז"ל שכתב שם ואין בחקיקה של מיושב משום צ"ת חדל דהא אין חוששין לשם מזה חרופת היום אלא לערצב השען ועוד דלענין יום חרופת פסח אחת כתיב יום חרופת ויהי לכם סחם כתיב ביום חלל רחמנא אפילו כמה פעמים שירצו ביום זה משמע אלא שיואלין בפעם אחד ויחר אינו לריך אבל אין צד משום כל חוסוף ר"ל ע"כ ובה"ח ז' הוא ח"י החוס' דיכול לקיים מזה ב' פעמים וחמיה שכתב ע"ז ג"ל כאילו הוא במציא ח"י זה אבל ח"י הראשון הוא חדש דליו יולא בחקיקה הראשונה ממילא ליכא צ"ת דכ"ל באלו הנהגה צ"ה שלא ללכת וזהו כמיש בס"ד, איצט"ל דגם בח"י ב' יש לתק קצת ציון לצד החוס' ולכתוס' המקיים מזה פעמים ביום יש לו שבר שחי מזה ובהלבוש אפילו מקיים כמה פעמים אינו יולא אלא פעם אחת ואין לו אלא מזה אחת שכתב כמה פעמים שירצו ביום זה משמע אלא שיואלין בפעם אחד, וי"ל דבדוחו דהחורק לא מייבא יותר ויולא ידי חובתו בפעם אחד אבל ככ"ג אם חוזר ותוקע יש לו שבר גם מעשיית המזה פעמים אלא שאינו מזה על זה, וצ"ה אחי שפיר לפענ"ד מה שאמרו בגמ' שם דלא הוה שמע אדם קול אידיה מן החקיקה לאחר החפילה וכבר תמכו בזה המפרשים חקיקה זו למח ועיין ע"ז מה שהאריך וגם בס"ד הארכתי קצת במקום אחר אבל להג"ל אחי שפיר דרלו לקיים פעמיים ויותר מזה חקיקה שופר אף שילכת חייב מימ קיום ושבר איכא.

ומצתה לא מצתה למ"ד דליו יולא בחקיקה דמיושב דא"כ לא מושיל החקיקה אלא אפילו למ"ד דיוולא מימ נלפענ"ד דליו נכון לעשות בין החקיקה מפני כמה טעמים (א) דברי הא דאסור לאכול או לעשות קודם חקיקה שופר הוא מעטם דאין לאכול קודם עשיית מזה ואין ח"ה ס"י חרירי ס"י ד' אסור לאכול קודם שיטענו (ללבוש) ואם שבת אכל וזכר על שלחנו ביום הראשון שכול מן החורה יפסוק אפי' יש שבות ביום ליעול אחר שיאכל ומיזם ראשון ואילך אם יש שבות ביום לא יפסוק ואם לאו יפסוק מבואר דגם בשאר ימים שכול מזה דרצון מימ אסור לאכול והענין כתב דאפילו עשיית אסור וכתמיה ס"י תר"צ כתב דאסור לאכול קודם שיטעם קריאה בתגילה ואפילו הוא בחגיגה ובמצ"ה שם דאין י"ל לבחור לעשות מעט וימתק עד שיצא הקורא כרי

ומשמע טעמא משום דהוי הפסק אלמא אינם עיקר ע"ש, גם בפסקי רבינו יש"ע הראשון ככ"י כתב דחקיקה דמיושב הם עיקר ולא דמשומד הביוא בקף החיים.

ולפי פשטות הדבר נראה לכאורה דדבר זה מחלוקת הראשונים הוא איך החקיקה הם עיקר ואי נימא דחקיקה דמיושב הם עיקר אחי שפיר חדש כ"ג דמקיים בחקיקה דמיושב מזה דאורייתא אבל אי נימא דחקיקה דמשומד הם עיקר א"כ לא הועילו בחקיקה דמיושב לא קיים כלום דאורייתא והנה בעושי"ה ח"ה ס"י חקפ"ה פסקו דחקיקה דמשומד הם עיקר וברד"ז ח"ה ס"י כ"ה כתב ולפי שיעקר החקיקה הם של מוסף א"ל לעמוד אלא בזה ולכן קרינו להו חקיקה דמשומד אבל של מיושב אינם אלא כדי לערצב השען ויחריבו להחוקק שיעמוד בדיו המזה שהיו משומד איך משום כבוד הציבור וכ"כ צמ"ק וצ"ח וכן נראה דעת האחרונים דחקיקה דמשומד הם עיקר, וגדולה מזו כתב הב"ה דר"ה הכי נמי לא פליג אהראש"י ז"ל דחקיקה דמשומד עיקר ודגל ככ"י ע"ש וכן נראה דעת האחרונים שהסכימו להביא וא"כ ל"ל רק דעת רבינו יש"ע דחקיקה דמיושב עיקר וכלהו הפוסקים חולקים עליו.

אלא דבעיקר הדבר נחתי את לבי להבין מה שאמרו חקיקה דמשומד הם עיקר אי כהונה בדיון דמשומד הם עיקר ממילא לא יולא בחקיקה דמיושב מזה דאורייתא ולא הוה כלל דין חקיקה שופר ליכ אלא כדי לערצב השען ואפילו למ"ד מזה אין לריכות כוונה אמנם כאלו כיון דחקיקה דמיושב עיקר החקיקה הם על סדר הברכות וכינם רואים ללכת חיקון ח"ל ממילא ה"ל כפין היפוך טובה שלא ללכת אלא על סדר הברכות וממילא לכ"ס לא יולא או דינמא מ"ע של חורק מקיים בחקיקה דמיושב אפילו לאחר החקיקה אלא שיש עוד חיקון ח"ל דחקיקה על הסדר וזה אינו מקיים אלא בחקיקה דמשומד ואף דאמרו דהם עיקר כהונה על חיקון ח"ל.

והנה מדברי החוס' ר"ה ע"ז ע"ז ד"ה וחוקקים שחמכו בא קעצר משום כל חוסוף ובי"ה כיון דכבר יולא ה"ל שלא צמנו דלא עבר י"ל דלא שייך צ"ת בעשיית מזה אחת שחי פעמים ע"ש נראה לכאורה מבואר דחקיקה דמיושב כבר יולא ידי חובתו מדאורייתא וכי"כ כריעצ"ה ז"ל וכן נראה דברי המג"ה ח"ה ס"י חקפ"ה סק"ע שכתב דאם הוא אינו מצטעח לא יחקק עד אחר החפילה וכ"ש שכתב יולא בחקיקה שמיושב נראה נמי דס"ל דכבר יולא בחקיקה דמיושב וכן נראה לכאורה דעת כמה מהאחרונים ז"ל ולפי"ז החקיקה על סדר הברכות לא הוה אלא דרצון, אלא דקצ"ע ח"י החוס' דלא שייך צ"ת בעשיית מזה אחת שחי פעמים משמע דגם על סדר הברכות מקיים מזה דאורייתא ולא דרצון וכו"ל כעשה מזה אחת שחי פעמים וכו"ל ככתב במצדק קבל אחת בלוחות יום שמקיים עוד מזה וככ"ג כן הוא לגאורה.

אמנם רבינו בגדול הלבוש ז"ל כתב לבדיו דחקיקה דמיושב אינו יולא בזה ח"ל בס"ה ועומד החוקק לחקיקה ולא משום שחקיקה הוא לא ריכזה לבדיו מעומד שחי אינם לשם מזה חקיקה ר"ה כמיש אלא משום כבוד הציבור לריך

לחזק וי"ד ח"צ ס"י ו"ח בקט"א שיותר טוב להקדים בחפלה יענין שו"ח מהרש"ם ח"א ס"י א' וצ"ל דביו"ט ראשון עכ"ל אפילו עשימה אסיר וענין שו"ח מהר"ג ח"א סוף ס"י ק"כ ופתי"ג ס"י רפ"ו עכ"ל לכ"ע אין זה היתר ברור כ"כ ועכשיו הנהיגו צפרהסיא לקדש ולאכול וצדא"ה ה' ראוי ניר"ש כפי האפשר עכ"ל שלא לזלזל כ"כ ורע המעשה וצפרע צרי"ה והשם הטוב יכפר על הדורית החלשים האלי.

שוב האיר ה' ענין וראיתי באשל אברהם א"ח ס' חקפ"ט ס"ג דלחצ באשה יש להקל להם על ידי חלישות כנ דהו לאכול קודם שמועצת ואיש ג"כ יש להקל לו אחר חקיעות דמיושב על ידי חלישות כל דהו לאכול ולשתות כי גם שחקיעות של מעומד הם ג"כ מותר וחקת חז"ל דקביעות מ"מ לא שייך בהם שכתב כ"כ כיון שהם חפילות למוסף וכמו שהחירו חז"ל לאכול לפני מוסף כן לא נמנעו מאד חקיעות של מעומד וננורך מותר ע"כ. וזה ראוי ברורה לכ"ג ומ"מ לפענ"ד כמ"ש והגאון ז"ל לא נחית לכל החששות שכתבתי ואי משום שכתב הרי צוה לא שייך כיון שחוקטין צריכים כמובן ופוק חזי מאי עמא דבר וגם מה פשיטא ליה דחקיעות דמיושב עיקר בלחמה ל"ע כי כבר הראיתי לדעת דנראה דמעומד הוי עיקר ולא דמיושב ולכן משנה לא זזה ממקומה ואין להפסיק צנייהם לפענ"ד.

אלה דברי יד"נ הנאמן אהבה כנפשו המתפלל בכל יום לאריכות ימיו ושנותיו בבריות גופא ונהורא מעליא ויוכה לקבל פני משיח צדקינו ונא אבקש מכ"ק להזכירנו לטובה בימים הנוראים הקדושים החותם מאהבה ויראת הכבוד בלב ונפש.

בשנה הקט"ו

סימן ע"ה

חולה שאב"ט אי מותר ליקח בדורים (פילם בלע"ז) ביה"ח

ב"ה י"ב מ' חשוך התשכ"ז ברוקלין נ"י יצ"א.

כבוד ידידי ורב תביבי הרה"ג המפורסם אי"א גו"נ ור"ח וכר כש"ת מה"ר ר' שמואל שוירק שליט"א רב בברונקס נ"י.

אחדש"ת.

בדבר שאלתך אי מותר לקחת כדורים (פילם בלע"ז) ביו"כ לחולה שאין בו סכנה ובכח מהאג"א ס"י ע"כ שפסק לאיסור וחילוק מנה' פסחים כ"ה רבינא הוה שייך לצרתי בגוהרקי דערלח וקאמר החם מויד דך האלחן עצינא ושרי לרפואה וכחז' הר"ן ראינו מי שכתב דמתרפאין בכל איסורי הנאה של דצריהם כגון חמץ שפער עליו הפסח וכלא' הגרם בחז"ל אפילו חולה שאב"ט מ"כ לאכילת אין לנו דאפשר ששאלן בשל חורב שלא להתרפאות צ"כ שלא במקום סכנה שוב כתב דלא ז' שלא כדרך אכילתן אלא אפילו אוכלין

אפילו היכא דיושב בחפלה אפ"ה לא החירו אפילו בחפלה מדברי קבלה גם בחפלה דקו"ל דאסור לאכול קודם התפלה אף דלרוב הפוסקים לא הוי אלא דרבנן וא"כ אפילו נמא דחקיעות על סדר הצרכות לא הוה אלא דרבנן מ"מ הרי גם קודם מלח דרבנן אסור לאכול וכנ"ל וא"כ אכתי לא הוסיף חקתן וי"ל קלח דעכ"ל רק קודם מלח אחת אבל וי"ל.

שנית נראה לפ"מ דאמרו בגמ' צרכות מ"ה ע"כ הני חז"ל השניה זמן אחר צרכותיו הרי זה משוכח ותינו אידך הרי זה מגומה ומשני לא קשיא הא בצווי ירושלם הא בשאר צרכות אצוי עני ליה בקלח רב אשי עני ליה בלחישא כי היכי דלא יזלוו בבעוב והמעיז וצחוס' שם ד"ה רב אשי עני ליה בלחישא וכן פסק צ"ג ועוד דלדידן דליכא פועלים אפילו אצוי מודה. ובש"ע א"ח ס"י קפ"ח ס"א פסק המחבר דיאמרו בלחש וברמ"א ז"ל המליץ על מנהג העולם כשחממים ועונים בקול רם מפני שיש עונים אחרים אינו ניכר כ"כ וביחיד יאמר בלחש והאחרונים ז"ל המליצו למח' נהגו הרבה לאומרו בקול מ"מ נראה לביטול שיותר טוב לאומרו בלחש, ולבולא חישון משום לזלזל ברכה דרבנן, ולפי' דידן נמי אי נחמיר לשתות ולטעום קודם חקיעות דמיושב משום מלח דאורייתא ונחיר לשתות קודם חקיעות על סדר הצרכות שהם דרבנן לפי הג"ל אין לן לזלזל גדול מאד במלח דרבנן ועוד שיאמרו דעכ"ל מחלוקת כ"כ צו עד שאין חוששין אפילו להפסק שאין להפסיק בין חקיעות לחקיעות.

גם חשש דהר"ן יש לחוש דכיון שיראו שהחקיעות על הסדר אינן עיקר והם מדרבנן ולכן מקילין בהם לשתות וטעום מקודם וזלזלו בהם בלחש שעל הסדר וכעין החשש שחשש הר"ן לדעתו משום החקיעות דמיושב יש לחוש בחקיעות דמועמד לפי סברתו ועכ"ל ודאי איכא לזלזל בהם.

ועוד צו שלישי לפמ"ש בגמ' למח' חוקטין ומרעין כדי לערצב אח השטן מבואר עכ"ל דלכ"ע חקיעות דמיושב הם לערצב אח השטן ופי' הטור שיערצב בחקיעה שלפני החפילה ולא יקטרג בשעת החפילה גמלא דחקיעות דמיושב הם חלק מהמלחמה של חקיעות דמעומד ומכ"ט אסור נמי שלא להשיח בין חקיעות דמיושב לחקיעות דמעומד ולדעת רבינו שמחה בהגמ"י ש"ס שם צניחיים חוזר ומצרך והגם דהר"ף והרא"ש צ"פ דר"ה וברמב"ם פ"ג מה"ש והרמב"ם והטור א"ח ס"י חק"צ כתבו דבשעבר אינו חוזר ומצרך אצל לכתחילה ודאי אין להפסיק וברמב"ם כתב דלדבר צעניי החפילה לא הוי הפסק וענין ש"ע הגרש"ז אצל מה שאינו לורך החפילה ודאי לכ"ע הוי הפסק וצפנ"י ר"ה ל"ד כתב דגם בשאילת שלים אסור להפסיק אלא מפני היראה והכבוד בלבד וא"כ הו"ל חקיעות דמעומד דמיושב קשורים זה בזה והו"ל כמלח אחת וא"כ נחקן בלחש הקיים לטעום, ודאי יותר טוב קודם המלח לגמרי מלעטום בלחש המלח והפסיק במקום שאפשר וזלזלו ולכן לפענ"ד יותר טוב להקדים מלחא אס' א"א בלחש אחר מכל הני עשמי שכתבתי צ"ל.

אלא דעיקר הדבר לא אוכל לעבור ולא להעיר דבאמת צוקשי גדול החירו לטעום קודם חקיע' פיין שו"ח צ"ח

ומשקין שאין ראויין דקילי משנא כדרך אכילתן נמי אסור כמיש הראש פכ"ש אלא דאין ראויין בחמת שחרית קודם זמנו מותר בהנחתו אף לאחר זמנו ויש שרואים לומר אף באכילה דעפרא בעלמא הוא ולא מסתבר דאע"ג דבעל דעת האוכל אלל כל אדם מימ כיון דאיהו קאכיל ליה אסור וכ"כ הרב בצללתי ע"כ הרי אע"ג דנפסל מאכילתו כלב ועפרא בעלמא הוא אפי"ה אסור וכו"ג גבי אכ"י אמרין הכי ע"ש, וע"ז חמ"כ כ"ח דלמה העלים עין השג"א מדברי הרמ"א י"ד סי' קצ"ה ס"ג דמותר לשרוף שרץ או שאר דבר איסור ולאכלו לרפואה אפילו חולה שאין בו סכנה ולא אמרין מדאכליה אחשביה.

והגם שלפני יפה כיון וכמו שאבאר בסמוך אי"ה מימ צ"ה קושית שלא הביא דברי הרמ"א גראה לישב יאפרם שיחתי דברמ"א שם כתב ח"ל מותר לשרוף שרץ או שאר דבר איסור ולאכלו לרפואה אפילו חולה שאבס"כ חוץ מנעלי ע"ט"ס (ארוך כלל ל"ב) וכל חולה שמאכילין איסור לריבין שבהא הרפואה ידועה ע"כ ובתב הש"ך סק"ט או שאר דבר איסור אפילו הוא מאבס"כ דק"י"ל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעלי ע"כ וי"י ריב"ש סי' רנ"ה וכן גראה דעת הרב ע"כ. והנה מדכ"ה ראי' לדבריו ועטם מכל הנשרפין אפרן מותר משמע דמותר אפילו לכתחלה ואפילו שלא לחולה כלל וא"כ ל"ע למה כתב הרמ"א דדוקא נאכל לרפואה מותר, וכבר הקשה בן המנחם צ"ח כלל מ"ו אות פ', וראיתי ביד אברהם על י"ד שכתב אמנח"י מדברי הרא"ש פסחים ה"ל דחמת שחרית קודם זמנו אסור לאכילת מדאכליה אחשביה ה"י גבי שרץ שרין אמרין מדאכליה אחשביה רק בשאובלים לרפואה מותר דכ"ה לא שייך מדאכליה אחשביה דה"ו מוכיח עליו שאינו אוכל מחמת חשיבות רק משום רפואה, ואני אומר דשלא צדק כשיג עליו דודאי אי"ה לומר נאכל עפר בעלמא דאחשביה לאכילה דמאי שייך אחשביה בעפר אלא דכיון דכן כנינו קלה מהאחרונים לבן מוכרח אני קלה לברר ה"ה שמעתי.

והנה צ"ח כלל מ"ו כ"ד כתב ח"ל ואמרין פא"ט אף אוחן שהתלשו במחצית א"ס עברו עליהו י"ב חדש משנחלשו מותרין לאחר י"ב חדש בחולת הוב כפרש בעלמא ובתב הרשב"א בחשונה דמותרין בין חוץ בין בתים דא"ס בתלוי במחצית אינו חי י"ב חדש וא"כ הוא עפרא בעלמא וכ"כ הרא"ש והר"ן וס"ס הא"ח שם דה"ה הוב כגערק השרץ ומעב"ה הרי לן מפורש כחוב דעת הרא"ש בחולעת לאחר י"ב חדש דמותר לאכול הפרי ואפילו לכתחלה דהוב כעפרא בעלמא אי"ה מוציא מדברי הרא"ש דלגבי חולעת לא אמרין אחשביה ומד"ס"ס הא"ח דה"ה הוב דין השרץ הנשרק אי"ה ע"כ דגערק השרץ גמי מותר אפילו לכתחלה ח"ל ס"ס הא"ח וא"י משום החולעים המתים שנתכנס עדיין פ"י הראב"ד דלשון אין מחקיימת י"ב חדש דאמר ולא קאמר אין חי משמע שמתקבצין וברי הן בעפרא בעלמא ובשרץ שרץ דמי עכ"ל. וכי לן ע"כ מוציא דשרץ שרץ ועפרא בעלמא מלחא חדא הוא ומותר אפילו לכתחלה והוא אפילו לברא"ש ודלג' ביד אברהם שכתב שלא צדק אמנח"י ועיין ביאור הגר"א שם יתב שהביא ראי' מדברי הרמב"ם וברא"ש נגד המנח"י אינו ראי' כמו שאבאר צ"ה.

גם מה שראה ביד אברהם לומר דכל הנשרפין אפרן מותר בהנחה ולא באכילה אינו מחזור ואדרבה לענין שלא כדרך הנחתן אכילה ק"ל מהנחה כיון דהאכילה מחקת לגוף וכן מוציא בגמי פסחים כ"ד ע"כ אמר רבי אבא ר' יוחנן בל האיסורין שנתורה אין ליקון עליהם אלא דרך אכילתן למשעתי שא"ס אכל חלב חי שפטור א"ד כל איסורין שנתורה אין ליקון עליהם אלא דרך הנחתן למשעתי שא"ס הניח חלב של שור הנסקל ע"ג מחו שהוא פטור וכ"ש אוכל חלב חי שהוא פטור ע"כ והרי מוציא דאכילה כ"ש הוא מהנחה וכ"כ להדיא במדכ"י ר"פ כל שעה ח"ל כ' רבינו אבי העזרי דכל איסורין שנתורה שרי לאוכלן שלא כדרך הנחתן או ליהנות מהן שלא כדרך הנחתן וכ"ש מאפרן דתנן כל הנשרפין אפרן מותר ומעשה בל ידי ושאולתי מהו לשרוף שרץ אחד עמא ולשחות האפר לרפואה והשכחי דמותר דכל הנשרפין אפרן מותר אך צללי הכרס וכו' הרי מוציא היפוך ביד אברהם דאפרן מותר באכילה ולא בהנחה דוקא וכדעת המנח"י וא"ה פשוט מאד.

והרא"ש ע"ז סי' ה"ה הביא דעת י"א דכל איסורין שהן במשכו לא אמרין צ"ה טוחן טעם לפגם שרי ובתב עליהם ולא נהירא דכ"י דהתמורה חורה לאוסרם במשכו מימ י"ש שם איסור עליהם אלל כשהוא פוגם פקק איסורו כדילפיין מנכ"ה וכו"י א"ח סי' חמ"ז הביאו והביא עוד שם דעת הרשב"א בחשונה הפרש בין איסורין במשכו או לא ד"ט לפגם מותר בשאר איסורין אלל צ"ה שאיסורין במשכו שאין מחמת טעמו אלא מחמת חומר איסורו מה לנו א"ס הוא לשבח או לפגם ה"ה אי"ה איסור ובלבד שלא יהא כ"כ נפסד שיחזור כעפרא בעלמא דכל שנפסד כ"כ אין כאן איסור כלל וי"ט לפגם שאמרנו צ"י צהר"ל דע"ז אינו מגיע לנפסד א"ה ע"ש מוציא דכל שנפסד לגמרי אין כאן איסור כלל וכ"ש נשרק שאין לך נפסד גדול מזה. ופשוט דאינו מועיל צ"ה אחשביה, והא"ח שער ל"ב ה"י"ה הביא דברי המדכ"י פכ"ש ה"ל דמותר לכתחלה לשרוף שרץ ולאכלו לרפואה ומיכו אדם ברי יאמר והוא ס"ס דברי הרשב"א ובשער נ"ט כתב ה"ה י"ב וצ"ה א"ב י"ן אחשביה הרשב"א ה"ל דכל שנפסד כ"כ אין בו איסור כלל ע"ש מה שהאריך, וע"ז אינו מועיל בבב"א אחשביה וא"כ ל"ע מה מועיל אחשביה לברא"ש צנח"ך כיון שנפסד והוא כעפרא בעלמא. גם דברי הרא"ש גראים כסותרים מדינא דחולעים שהכחי לע"ל.

ומה שנראה צ"ד בישוב הדברים דודאי כל שנשרק האיסור לגמרי עד שנעשה אפר בעלמא ליבא צ"ה משום איסור אפילו לבדו וכדעת הרשב"א וברא"ש והר"ן ואפילו אכליה לא אמרין אחשביה ודבריהם בעלה דעמו אלל כל אדם הוא ואפ"י אחשביה הרי צ"ה הוא עפר ולא שרץ והתורה אסרה שרץ ולא עפר והוא דאסור שרץ לשרוף לכתחלה ולאכלו לגמרי ל"ל משום דחיישינן שמא לא נשרק יפה יפה ולא נעשה אפר לגמרי וכו"ה ח"י הפ"ה ובש"ח רמ"ן י"ד סי' ה' אות ו' דברי המחבר צ"ה ס"ס פ"ד שכתב דשרץ שרץ מותר לאכלו לרפואה משום דעפרא בעלמא הוא וחמ"ה עליו כיון דעפרא בעלמא הוא מותר אפילו לבדו וכו"ה כתב צ"ה א"ב ובס"י מ"ס חיים לברא"ה סי' ו' כתב להדיא דכאשרק לגמרי גם לבדו

ונפקא ליה מקרא דלא יאכל כמבואר בפסחים כ"א וברמז"ס פ"ד ממ"א אבל גוף האיסור לא הותר ואם חזר וחקנו כגון ששלו או שגנל דבר מר מחובו או שמחקו בדבר הבמחוק חזר לאיסורו אבל בשמירה גוף האיסור פרח שם האיסור מיניה מכל וכל מקרא אחריתא דנבילה שאינה ראויה לגר אף קרי נבילה יאפילו חזר וחקנו בדברים המצולין שרי דכבר פרח האיסור מיניה ונעשה כעפרא דארעא יאזינו חזר לאיסורו ע"ש ובמקור"ח סי' תמ"ב אות ב'. ומרן זקניו צ"ח"ש אות סי' ר"ו תמה אחריתא ה"ל שכח דנפסל מאכילה אדם נמי פרח שם נבילה מיניה ונעשה כעפרא ובעלה דרך לאחר שנפסל מאכילה כלב פקע איסור נבילה מינה ע"ש באריכות גדול.

איברא דבאמת מעשה כן בדבריהם במחלוקת הרשב"א והרא"ש בדרי"ח ב"ד ש"א צענין נגלי"פ כתב הרא"ש ז"ל בקדירה שכלל איסור ונשחטה מעט לעם כתב דבין דלע עלמו נפגם כדי גר או יותר וכיון שכן אי"א לאסור שאין לך דבר שהותר מחוק שנפגם חזר לאיסורו לעולם ואי"א שלא יבא בגופו פגום לעולם ואפילו גורם לו דבר שלא יבא גרש מ"מ הוא צענין פגום ע"ש וכ"כ עוד בבית ד' ש"ד (דף ל"ה מדפי הספר) והרשב"א במשמרת בבית ב"ד ש"א האריך להקשות עליו מ"מ לעיך הדין חריווייכו מודי דנבילה שנפגמה מאכילה כלב לדי"א אינה חוזרת לאיסורה לעולם, ונעשה חקשה לרצו הרא"ש שכח צע"ז דנבילה כשכח פגום פקע איסורו מיניה וא"כ בחמץ שנחמץ ונפסל מאכילה כלב נמי פקע איסורו מיניה והא"ך חזר לאיסורו דלאחשבה לאכילה הא כיון שפקע איסורו ונעשה היתר אינו חוזר לאיסורו לעולם ונמלא דברי הרא"ש פסחים ה"ל סותרים דבריו צע"ז ה"ל. וגם סותרים דבריו מדין חולעים שנמלאו בפירות שהבאחי לעיל, עוד יש להעיר מדברי הרא"ש דרכות מ"ג לענין מוסיף שהביא כמו רבינו יונה שהתירו לארבע שבה נעשה בבית ותתחלה הוא דם ואח"כ חזר ונעשה מוסיף לא חיישין דבשר השחא אוליין כיון שדרך הדבש להחזיר הדבר הנופל לחובו לדבר היתר כדבר היתר דייקנו ליה וזכר"ה איסורו וזכר"ה הסכים לרבינו יונה ועיין תש"ה הרא"ש כלל כ"ד סי' ורמז"ן עה"ה עכ"פ מר דרור. ומעלה לדעת הרא"ש הבי נמי בחמץ ונחמץ ונפסל מאכילה כלב אי"א נחמץ להיתר אחרי אסור לאכול משום דאחשבה ומה מועיל בזה חשיבותה כיון דנעשה היתר גמור שוב הוה ליה לאכול מלא שהוא היתר ואחרי נאסר.

ואשר נראה בזה בס"ד דהכא בחמץ שנחמץ טעם אחר הוא דלא בטל מיניה טעם חמץ אלא שכל דכאי חמץ שנחמץ ארבע שנפסל מאכילה כלב כמו שהוא מ"מ אחרי ראוי הוא לאכול ע"י חערובות ובגן שפושין אלמרי שהביאו הרא"ש שפושין אותו מפת שרץ וכיוצא בזה ע"ש וא"כ כאי חמץ שנחמץ אף שנפסל מאכילה כלב לאכול כמו שהוא מ"מ לא נפקע ממנו שם איסור חמץ שהרי ראוי לאכילה עדיון ע"י חערובות וכן דרך לאכול אי"א המאכל עצמו לא נפגם שהוא עדיון ראוי והוה כמו שאור שראוי להחמץ אף שאינו ראוי לאכילה כמו שאור והב"י כן הוא וא"כ כל שאוכלו כיון שעדיין לא נפקע ממנו שם איסור חמץ מחמת שראוי לאכול כן ולפעוט ממנו אלמרי ולכן אסור לאכול בעין משא"כ בנבילה

ועיין מג"א א"ח סי' תמ"ב ס"ק י"ד ובק"נ ובח"י הארכתי בזה.

מוחר חלה דבס' בן אברהם כתב דנשקף לכתחלה לצורך צריח אפילו כששקף לגמרי אסור משום דאין מצטנן איסור לכתחלה וכבר השיגו עליו האחרונים ובעליהו דאין איסור לפגום נבילה לכתחלה ואין זה בכלל מצטנן איסור לכתחלה ועיין ח"א סי' ק"א וכ"כ להדיא הרא"ש בנדק הבית ועיין דרכ"ה ויר"ד סי' ל"ט אות מ"ז.

ומ"ש הרא"ש רפ"ח דנחמץ החמץ אסור באכילה אין הכוונה שנשקף לגמרי כמו שרץ שנשקף לאחר ממש דבהא ודאי גם הרא"ש מודה דאפר בעגמא הוא וכל הנשרפין אפרן מותר וכ"כ קידם זמנו דמוחר אפילו באכילה ולי"ל בזה אחשבה דכאי פנים חדשות בוא לבאן ואפילו לכתחלה מותר וכמ"ש הח"א בשמו לענין חולעים וכמ"ש הרשב"א בשחבה ה"ל אבל חמץ שנחמץ מפרש הרא"ש דאין זה נשקף ממש אלא נחמץ ואחרי היתר ביה ממשיח אוכל אלא דנפסל מאכילה כלב אבל אינו כעפרא בעגמא שהיא מותר ולי"ל דדייק בן מלשון הגמ' שאמרו חמץ שנחמץ ולא אמרו שנשקף ונשקף מודה הרא"ש דמוחר אפילו לכתחלה. והיום בפתי ספר המאירי מלאחי שכח בן להדיא ח"ל דרי"ח ומורה ובשחרו קודם איסורו בכדי שילא מתורת אוכל ר"ל שנחמץ אף מחובו ומוחר בהנאה וכו' שבהכילה מותר וכו' הו"ל יעפרא בעגמא הוא הא כל שחמץ לאחר זמנו אסור בכל הנאה מאחר שאל עליו איסור חמץ אין איסורו נפקע עד לאחר שריפה גמורה ר"ל שיעשה גחלים בזה הותר לגמרי אף לאחר זמנו שכל הנשרפים אפרן מותר וגחלים דינם כעפר הא כל שלא הביע לכן אעפ"י שנחמץ לגמרי אסור שהרי כל איסור הנאה חל עליו ואינו נפקע ויש מפרשים בחרבו שלא נשקף מחובו ואעפ"י מותר בהנאה וכו' חו מיכה באכילה אסור ויש מחזיקין אותו אף באכילה אלא שעיך הדבר שזו אף בהנאה אסור שהרי הפה שפשה כל זמן שלא נפסלה מאכילה כלב אסורה בהנאה ע"ש. ובואר מדבריו כמ"ש דכאי נחמץ כיון שלא נשקף לגמרי דכל שנשקף לגמרי אפילו צ"ח"ש שרי אלא דע"ז בקצו דאם נשקף צ"ח"ש אפרו אסור משום דחמץ הוה מן הנקבצים דאפרן אסור וי"ל.

ועוד דבי"ל דכוונת הרא"ש שלא נשקף לגמרי שהרי למד מינה לכותח בצנני ויחס מאכל הוא אלא שבעלה דעמו לאכול וכן ממה שסיים שם ועוד לא קאמרינן חרבו קודם זמנו מותר באכילה לאחר זמנו אלא בהנאה קאמר דלאו אורחא דארעא לאכול פת חרוך כל זכר אבל גבי מוריים דאורחא למיכל הכי אסור ואי נימא דחרבו מיירי נשקף לגמרי מאי קאמר דלאו אורחא ארעא לאכול פת חרוך כולי"ל דלאו אורחא ארעא לאכול גחלים או אפר פת שריפה ואינו דומה כלל למוריים וע"כ דנחמץ אין זה נשקף, הארכתי קצת כיון שראיתי גדולי האחרונים שגו בזה. *

ואבתי פ"ש לן ליישב דיוק אחד מה שהבאחי בסמוך דברי הרא"ש ע"ז דכל איסור שהוא פגום פקע איסורו מיניה כדלפנין מנבילה ונבילה הכי כל שפקע איסורו מיניה שוב לא נאסר לעולם וכ"כ להדיא החו"ד ויר"ד סי' ק"צ שהעלה חלק בן נבילה שאינה ראויה לגר וכן היתר שלא בדרך הנחמץ דתרי ענינים נפרדים הם ומתרי קראי נפקי ושלגדי"ה היוו שאכל איסור חו או פירב בו דבר מר או אכלו אכילה גסה פשר

כשיעור לר"ש וכד"ג כתב הח"י לענין ח"ש אסור מה"ח משא"כ בעפר מאי לחשבים שייך בזה.

וזהו ש"י עוד השגי'א רח"ל לדבריו מפני דעבועה דנשע'א שלא לאכול עפר ואכל אמרינן לחשבים הרי דאפילו בעפר שייך לחשבים לפמ"ש אותה ב"ח ז"ל משם ח"ן רח"ל דהב"ח כתב בס"י תמ"ז ח"ל וצ"י שצווחות חנינין אמר רבא שצווח שלא אוכל ואכל עפר פטור דעפר לאו דר אכילה הוא ולא אמרינן כיון דאיכו אכיל ליה לחשבים אכילה והתם הוא דלכתחלה לא משום דקאמר לא אוכל סתם אכל הבא דרחמנא אמר לא תאכל חמץ דוקא מאי דהוי לחם חמץ בלשון חורב ודאי עפרא בעלמא הוא ע"ש הרי דאין רח"ל משם משום דהתם כשנשע'א בסתם שלא לאכול כל שאיכל בין שהוא רח"ל או לא הרי אכל אכל דנימא דאכילה מחשיב לעפר לעשות אוכל ודאי לא אמרינן יק"ל. ועיין דר"ז ח"ג ס"י חפ"א דכל איסורי אכילה חס נפלו מאכילה כלל מתירים ודוקא בחמץ דאסור בהנאה בעינן שיפסל קודם ועיין גו"ב"ח י"ד ס"י נ"ז ויש'ו מהרי"א אסאד ח"ה ס"י ק"ג בלמנע'א התשובה ודו"ק.

וזהו ראיתי לכת' שהביא לחלוק אכזב'א השגי'א צ"י הר"ן פסחים ה"ל שכתב הר"ן ח"ל ומיכו לענין אכילה אין לנו דאפשר שטעמאם כשל תורה שלא להתרפאות בהם שלא במקום סכנה והבין השגי'א ז"ל מדלמדו דמתרפאין באיסורי הנאה דדבריהם דמתרפאין בשלכדכ"י ואפ"ה ס"ל דלענין אכילה אין לנו ש"מ דס"ל דשלכד"א דאסור באיסורי תורה מתרפאים אין מתרפאין בחולה שאין בו סכנה וכחצ ע"ז כ"ח דכוונה הר"ן אינו אלא לאסור איסורי הנאה של דבריהם באכילה לשם רפואה כדרך הנחתן אכל לא איסורי דאורייתא של כדכ"י לאכילה לשם רפואה וכן הבין בעל אור שמח פ"ה מ"ה"ה"ה כ"ה בסוף דבריו שכתב שם בסוף דבריו ואולי נסתפק גם באכילה שלא כדרך אכילתן באיסורי תורה אם הותרו לחלל שא"כ וכן הבין בשגי'א ס"י ע"ה ומה דפסקא ל"ה להא"ר החי מספקא לי ע"כ והאריך שם דה"רין לא מסתפק כלל בזה אלא פשיטא ליה דמותר לאכול אפילו לחלל שא"כ כל שבו"א שלכד"א.

וזהו אף שהרצ"ה ער' בזה לסתור דברי השגי'א אכל לפעמי' דדקו דברי השגי'א בזה דה"רין בסמוך מקודם ד"ה מד' בר רב אשי ובר כתב דכל איסורין שבתורה אין לוקין אלא בדרך הנחתן בר מכלאי הכרס וכו' וכל"כ אין מתרפאין בהם כלל אלא במקום סכנה אכל שאר איסורין טעמו כיון דלא חסירי שלא בדרך הנחתן אלא מדרבנן מתרפאין בהם אפילו בחלי שא"כ הרי דבשלא בדרך הנחתן כתב להדיא דמתרפאין בהן לחולי שאין בו סכנה אכל בסמוך ד"ה וראיתי ומיכו לענין אכילה אין לנו דאפשר שטעמאם כשל תורה שלא להתרפאות בהם שלא במקום סכנה הרי דלענין אכילה בחולי שאין בו סכנה אין לנו באיסורי הנאה דרבנן דילמא טעמאם כשל תורה אי"כ ע"כ ז"ל דבשל תורה פשיטא ליה דאסור להתרפאות בהם באכילה חולה שא"כ וע"י הש"י הר"ן וא"י אומר דאפשר שאין מתרפאין אף באיסורי הנאה של דבריהם בדרך הנחתן דילמא קולי עפי איסורי תורה שלא בדרך הנחתן מאיסורי דבריהם שלא בדרך הנחתן וא"כ הש"י רק

שעפמ'א הכייל'א בעלמ'א ופקע'א שם איסור מינה אינו חתר לאיסורו ולעולם זה ברור בס"ד ולפ"י אחי שפיר דברי הרא"ש צ"י ובמ"ס זכרות דהתם כיון דהשנינו הוא בעלמ'א המאכל ולכן נעשה היסור משא"כ הכא דאכתי ראו' להשמישו בראשון לא נעשה היסור ואסור לאכלו, ובחולעים גמי בהיחור צנוף האיסור ולכן מותר וא"כ צדוק ש"ך גמי שנשקף באיסור פשוט דמותר באפר לגמרי זה ברור ודו"ק. שוב מלאחי לרבינו הב"ח אי"ה ס"י תמ"ז שחמ"ה אר"ש פכ"ש דמטעם לחשבים אסור באכילה דמאי נפ"מ באכילה דידיה וכו' אלו אכל עפר מתייב' וחי כמ"ש ושמתחי כעל כל הון שכינחי לדעתו הרמב"ם ע"ש.

אבל לפ"י מיושנה גמי קושי'א כ"ח למה לא הביא בשגי'א רח"ה מדברי מהרי"א ס"י קני'א דהתם מיירי צנשק'א וצנשק'א כ"ע מדי דמותר ולא הו' איסור כלל אכל הרא"ש מיירי צנחך שאכתי ראו' עכ"פ לדבר אחר ע"י תפוצות וכן אוסר ואין כאן רח"ה מהרי"א לדינו של השגי'א.

איברא ולפי מה שצירנו גם ראיות השגי'א אזהר'א לה מדברי הרא"ש שהרי השגי'א דיוק מלשן הרא"ש דנחרך שפסל מאכילה כלל הו' עפרא בעלמא ואפ"ה אסור וכו"כ גבי יו"כ אמרינן הכי אכל לפי מה שהעלה בס"ד דע"כ דעת הרא"ש דנחרך לא הו' עפרא בעלמא וצנשק'א בעלמא גם הרא"ש מודה דמותר לאכול אפילו לכתחלה וכמ"ש הח"ח צנמו וכמ"ש הוא בעלמ'א צ"י וזכרות וצנשק'א אי"כ פשוט דחמץ שנחרך להרא"ש שא"י דשפיר אי"כ צ"י דין דלחשבים אכל כי"י דאסור כעפרא בעלמא ודאי לא אמרינן לחשבים ומלאחי צ"י אי"ה ס"י תר"צ ד"ה "אכל מדבר" שכתב בשלל אוכלים שאינם ראויים למאכל אדם פטור מכרת אכל מכין אותו מכת מרדות וכחצ שם ומיכו הו'א בלאו הכי מיתר'א דאי"כ למימר דוקא צנחך ל"ר או מוריים או חומץ שהם דברים שנאכלים ע"י טיבול הוא דקאמר דאי"כ איסורא וכו' קאמר א"י דאפילו איסורא לי"כ כשאינם ראויים למאכל אדם כלל וכו"כ בעל ג'ה דודך וכפרישה ע"ש וצנחכות מהר"ל שם.

ולפי מה שצירנו מיושנה גמי קושי'א שניה שחמ"ה השגי'א ארצינו בעור שצ"י תמ"ז פסק טהר"א"ש דחרכו קודם זמנו אסור באכילה ובס"י תר"צ גבי יו"כ הביא דברי אר"ה צ"י חלק דצאכלין שאין ראויים אפילו איסורא לי"כ וכחצ עליו דלא די שדבריו סותרין דברי א"י אלא שגם סותר דברי צנמו אכל לפמ"ש מיושנ'ן דברי בעור דח"י מיני אוכלין שאין ראויים לאכילה הם ובס"י תמ"ז מיירי צנחך שאכתי המאכל ראו' לאלמרי' וכדומה אכל בס"י תר"צ מיירי צאכלין שאין ראויין לאכילה מ"ד ע"מם ולכן צנחך אפילו אכלן בעלמ'א אמרינן לחשבים משא"כ צ"כ"כ מיירי צאכלין שאין ראויין כלל וכו"כ כעפרא בעלמא דמותר אפילו לכתחלה. אכל ודאי דבעפרא בעלמא לא שייך לחשבים.

ואף דכתב הריע"ז"א מכות דעממא דר"ש דכ"ש נמלקות משום דלחשבים ומיכו ליה מחשבתו מה"ח למשווי'א אוכל כסתם אכילה צ"ה שבו"א כזכית הרי דמתעבתו עושה ל"ה אוכל, שא"י התם דה"ה כ"ש ע"כ מאכל גמור הוא ורא"י הוא אלא שאין בו כזית או שיעור אחר אמרינן דלחשבים עושה

ואין קיי"ל דאין שבות במקדש וא"כ אמאי לא אכלוהו ביום כפורים בעצם היום, ויגדלו החימה לפימ"ש בתשובה אחרת מחרי"ב פי' לו פ"ז דמלא לאכול בקרבן ביום הראשון הכל והנותר ממנו במקרה יאכל ממחרת פי"ש ועיין רמב"ן עה"ח שכתב דעיקר מ"ש לאכול ביום זביחה, עוד הבאתי שם דאפילו בנאכלין ליום ולילה עד חלות מ"מ עיקר מלאו עשה לאכול ביום הראשון והיינו קודם חשיכה וכן מפורש בחוס' רבינו פרץ בש"מ זכאים ג"ו ע"ב ואף שם' אור שמח חמה ארמב"ן מני"ל נפרש כן בחרי"ב עיין שם פי' ממעב"ק מיכו' אגן אהבת הרמב"ן סמכין ומה גם שאלאחי מנזר דדברי הראב"ד בהשגות על בעה"מ פסחים ג"ע דס"ל ברמב"ן וגדולה ממנו דכדי לאכול ביומם דוחה לא חפשה ועיין בנע"מ שם וא"כ כ"ש דהיה להם לאכול ביו"ב עמלו ולקיים המצוה של ואכלו ואף דהמל"מ פי"ה מיסב"ח נסחפק אי מקיימים המצוה שלכד"א מ"מ הרי בחצו החוס' שם דעכ"פ הבצלים היו מקיימים המצוה (אף שגרש"ש חולק בזה הארכתי לבאר בדברי החוס') גם הח"ס ד"ק ממסנה זו דמקיימין מצוה אפילו שלכד"א והדמ' קושיא למה לא אכלו ביום אכל אי נימא דשלכד"א חסור ביו"ב ובשג"א אחי שפיר דלא אכלו ביו"ב עמלו אלא בלילה, כן עלה במחשבותי להביא רא"י להשג"א.

ברם לאחר העיין גם דא שבוש הוא שכרי כבר הבאתי לרחות שיטת הפוסקים דאכילה שעיר חי הוב שגכד"א דאדרבה לבני צבל כד"א הוב ועיין פלתי דבשר חי הוי שלכד"א והמ"מ מצוה ז' חמה עליו ממנה מנחות הבי"ל ואישתמיטתיה ש"ס ארוך פסחים כ"ד ע"ב דבשר חי הוי שלכד"א ועיין ש"ע א"ח סי' ש"ח ס"ל וירושלמי עירובין פ"ג ה"א והארכתי בס"ד דבשר חי הוב כד"א אלא שבוש תלמי צמח שהוא אדם זבאיחא זמן מן הזמנים וא"כ ממינא אין שום רא"י להשג"א מזה.

תבנא לדינא דנראה לפי המסקנא דביו"ב נמי שלכד"א מותר מה"מ ילא חסור אלא מדרבנן וכ"כ הכת"ם באריכות גדולה וכן האריך הרב ה"ש יעקב א"ח סי' תרי"ב והעלה לדינא דלא הוב אלא דרבנן ולדיהו שומעין דהוב רובא וכ"כ בסי' חס"א מהד"ת א"ח סי' ס"ז יבש"ח עמק יבועש סי' ו' באריכות גדולה ע"ש. ועיין עוד ח"ב סי' ק"ט.

ומיהו לחולה שאין בו סכנה לאכול דברים אסורים דאורייתא שלא כד"א אף שהרמב"ם ז"ל מן המחזירים מ"מ נראה דע"ה הר"ן והי"מ שם נהחמיר והרמב"ן ג"כ בחורח האדם כמסחפק והרשב"א ג"כ כתב דבאיסורי דרבנן אסור לחולה שא"כ ודעת ק"ת פוסקים דמדאורייתא אסור גם העמק יבועש והכת"ם ישאר אחרונים ס"ל דאין לאכול עכ"פ לחולה שא"כ ומדברי הרמ"א שהביא כ"ח צמ"י קני"ה ביו"ד אין רא"י והסם בשר' שנשקף שאין כאן אפילו איסור דרבנן וכמו שצירתי בנח"י וא"י ודאי דאין להקל בזה ועיין עוד ש"ע א"ח סי' ש"ח ושכ"ח. אמנם כל זה בדברים אסורים ראויים למאכל אלא שאוכלם שלא כדרך אכילתן אכל באוכלין שאינם ראויים כלל לאכילה ודאי הדרגין לכלל דמותר אפילו חולה שא"כ דהני פקע מנייהו איסורא וכמ"ש הרמ"א וישאר פוסקים והארכתי לעיל בזה וכן כתב להדיא בישיעות יעקב.

להחמיר אף באיסורי הנאה דדריהם בשלא כדכ"א אכל באכילה של חורה מודה נמי שכתב דאסור בהם להתרפאות אפילו שלא כדרך אכילתן לחולי שא"כ וא"כ נראה לנאורה צדור מחד, ובא"ר שמח שכתב שם לא כתב אלא אדברי הרמב"ן ולא הביא שם דברי הר"ן נחשיון שם ודברי רמב"ן הם בחורח האדם והביאו הרב"ש בש"ס סי' רנ"ה ועכ"פ אפילו נימא דהרמב"ן ובר"ן מילתא חדא אמרו מ"מ שפיר פי' לה השג"א דאסור לחש"א"ם למעין שם.

ומה שהביא מדברי הרמב"ם פי"ה מיסב"ח ה"ה שכתב דשלא כדכ"א בגון שפושין לו רעיה או מלוגמא מחמץ או מערלה או שמסקין אותו דברים שיש בהן מר. מעורב עם איסורי מאכל שהרי אין בהם הנאה לחיך הרי זה מותר ואפילו שלא במקום סכנה ולמה לא הביא הר"ן רא"י לדבריו הנה אי משום הא לא ארי' דהר"ן ז"ל דס"ל כה"ש מפרשין ודלא בהרמב"ם ז"ל ואם הר"ן לא הביא הרמב"ם ובתב היפוך דברי הרמב"ם נכריח מזה דס"ל בהרמב"ם ז"ל אחמבה.

ומתחלה עלה במחשבותי להביא רא"י להשג"א ממה דאיתא בירושלמי במחלוקת דח"י שיעור דמודה ר"ל באיסורי' ומודה ר"ל בעתיד להשלים ומודה ביה"כ דח"י שיעור חסור מה"מ וגללו המפרשים להביא טעם לדבר מ"ש יו"ב משאר ימים ובענייני כבד פירשתי בתשובה, ולפי דעת השג"א ה"י אפשר לומר פסוק לפימ"ש בספרי שו"ת ח"ג סי' (קס"א) בשם הרשב"א דלבן ח"ש אסור מה"מ לרבי יוחנן משום דהוב איסור חפלא וכל משהבא ומשהבא חסור רק דלא חייבה החורה עונש עד דאכל לכזית כוליה ולכן חזי הוא לאיטרופי אכל אי נימא דח"ש הוב איסור גברא כיון דכל משהבא ומשהבא היתר הוא מאי חזי לאיטרופי שייך בזה הא היתר בהיתר הוא אכל ר"ל ס"ל דח"ש איסור גברא הוא וממילא ליכא לאיטרופי אלא דהאי טעמא אחי שפיר בכל השנה דשלא כדרך אכילתן מותר מה"מ אכל ביה"כ לפי שיטת השג"א דשלא כד"א נמי חסור משום דלא כתב ציח אכילה וגם מאכלות אסורות שאין ראויין נמי אסורין ביו"ב אי"ב ע"כ אסרה אפילו כ"ש כיון דאין נפ"מ באכילה והנה בחצו החוס' שבוש כ"ג ע"ב ד"ה דמקו לה דל"ש דכ"ש למלקות ה"ה שלא כדכ"א עיין מהרש"ל ומחש"א שם וא"כ הכי אי נימא דשלכד"א חסור ע"כ איכא איסור על הכסף ואסור בין כדרך אכילתן ובין שלכד"א ושפיר מודה ר"ל ביה"כ שאסור מה"מ ועיין שו"ת ק"ל ארי' שר"ה לדיק מדברי החוס' שבוש דה"כ הוב איסור חפלא ודבריו ג"ע כ"ז עלתה לפוס ריהטא אלא דנפ"ז אי"ב אדרבה תקשה להשג"א כיון דש"ס דידן פליג אירושלמי וכמו שכתבו מפורש דל"ל ח"ש מותר מה"מ ביו"ב ומדרבנן הוא דמודה דח"ש אסור אי"ב ע"כ דלא אמרין דביו"ב אפילו שלא בדיא ועיין חוס' שם אי"ב לא הוי אלא איסורא דרבנן שלא כדכ"א אסור ודוק.

עוד עלה במחשבותי הרב"ר דברים להביא רא"י ממנה מנחות ג"ע חל יו"ב לבית ע"ש הבצלים היו אוכלים אותו מצער כשהוא חי ע"ש, ובחוס' כתבו לקיים מ"ע דאכילה קדשים ומנחה אי נימא דשלכד"א ליכא איסורא דאורייתא ביו"ב אי"ב לפי"מ דמנזר בפסחים כ"ד דאובל בשר חי הוי

ועיין עוד לקמן סי' פ"ח, רצ"א, וח"ב סי' ג"ט, קנ"ט, קס"א.

הרש"ל ז"ל או ליהנות מהן וכי ראינו בסי' אחד שכניס אפילו בדרך הנחתן יגיל שכניס שלא כדין ויכיר בין אכילה ובין הנאה שרי דיקא שלא בדרך הנאה וק"ל עכ"ל. ובגדלי ישע שם כתב ואינו יודע מי הכריחו לכך דהא כהניא משמע בש"ס דף כ"ד ע"ב והנאה חמורה מאכילה מפני שאכילה שנגנסה לגוף מחקת הוא לו ע"ש והביא מש"ס הנ"ל אי"כ עכ"פ דברי הש"ך לפי פי הכת"ס הם מצוירים בש"ס וראשונים ואחרונים וז"ל.

סימן ע"ז

אסור ליקח רפואות ביר"ט כמו בשבת

עוד להנ"ל

ז) ומה שכנחתי חידוש שינאח לחדש דביו"כ מותר לחולק שאין צ"ס לקבל רפואות מה שאסור בן שבת והנאה מדברי הרמב"ם פ"ה מהל' יסודות ה"ח ורמ"א ומג"א ח"ח סי' תרי"ג ס"ד הנה מדברי הרמב"ם כוונתו צ"ח שם בדברים שאין מתרפאין בדרך הנחתן וחשב או שמאכילין אותו צ"ח וי"ל שלא בדרך הנחתן מותר ואפילו שלא במקום סכנה הנה אי משום הא אכתי אינו הכרח ואיכא למידק נכיון מדכתב גבי דרך הנחתן דלא הותרו אלא במקום סכנה הזכיר י"כ וגבי שלא בדרך הנחתן לא הזכיר י"כ אולי בכיון בשמיט דוגמא מיו"כ כיון דלא מאכילין צ"ח רפואות לחשאים וכו', ומה שכתב דלדברי הרמב"ם פשיטא דמותר אפילו לחולה שא"ס לפי הכנה הטור ח"ח סי' שצ"ח הנה בצי' הביא שם דה"ל כתב דדוקא בחלה כל הגוף וביצי' דה"ל דבריו וכתב דרפואה לא החיר הרמב"ם דאיכא צ"ח איסור משום שחיקת סימנים ע"ש גם בהכרח שכתב מהרמב"ן דביו"כ אולי מחיר אף דכשבת מנריך עיי' שינוי מ"מ צ"ח אולי מחיר לגמרי וכן הרא"ש וראובן מג"מ יצמות ק"י דמחלק בין שבת דאיסור סקילה גזרו י"מ דאיסור נאו לא גזרו ע"ש. ואף שכתב שכתבתי"ש והתעשה ברורח סי' תרי"ג כתבו דאסור ליקח רפואות צ"ח כשבת כידי דלא חזק כל גופו מ"מ לא חש לכו דה"ל דבריהם בגילא דחיעתא.

ראני חמה מאד האריך דה"ל דברי רבותינו אחרונים בני ראי' יחיו לא יעשה בן במקומות וימייחם אלו שותים דמוסכם הוא מכל הפוסקים דביו"כ אסור ליקח רפואות כמו בשבת וגזירת שחיקת סימנים שייך צ"ח כמו בשבת ומתחלה ע"ד הביא לו ממנה אפרים סי' תרי"ג ס"ג שכתב ולרפואה גמורה מותר לרחוק במקום שאין איסור משום רפואה בשבת ע"ד שכתב צ"ח סי' שצ"ח הרי כתב מפורש כהני אחרונים דגם צ"ח איכא איסור רפואה וי"כ צ"ח ופתח הביא לו דין מצויר בדברי ראשונים בסמ"ק מזה ק"י (דף קפ"ב ע"ב מדפי הספר) כתב ואמרימר שרא למיכחל עין שאין בו סכנה צ"ח שני של גלויות ובאיסור והיתר שער י"מ סי' ל"ד ח"ל ומייתי בסמ"ק הא דא"ת שרי למיכחל עינא שאין בו סכנה צ"ח שני של גלויות וי"כ כל שאר חללים שאין בהם סכנה

ה"ל דבאכילין שאין ראויין לאכילה כלל יש להקל ולדעת הרא"ה אפילו איסור דרבנן ליכא בזה ז"ש לנרף גם דעת הרד"ק להקל אף באיסור דרבנן שיש לו עיקר מח"ה ועכ"פ בחלי שיעור דבה"ל בצי' והפרישה ושא"ר אחרונים מפרשים דעת הטור והרא"ה דכיון דה"ל שלכד"ל וח"ש מותר אפילו לכתחלה ומזן זקניו צ"ח הביא דגם דעת ר' יוסף בחוס' ס"ל בן לכן ט"ה י"ש לסמוך צ"ח אלקילין ודלא בשא"ה.

ומע"ה נראה דהני דכירים (פולס בלע"ז) שאינם ראויים לאכילה בגון אספירין וכיוצא בזה ש"ס מרים מלך ע"מ ופקע מינייהו ש"ס מאכל ואיסור פקע מהם ה"י מותר ללקחם אפילו לחולה שא"ס חס הוא לר"ך לדבר הרבה וכו' שכו"ה פחות מכשיעור אכל כדורים ש"ס עוזים למאכל בדרך שמחקיין כהיום רוב הכדורים והרפואות שיהיו ע"כ למאכל ישתיה אין ללקחם לחולה שא"ס ושא"ס ראויים יכולין לסמוך ולהחיר אפילו לחולה שא"ס. ומה שכתב ב"ח ראי' משה"ל שבות יעקב ח"ב סי' ע"י (הוצאו דבריו בפח"ש י"ד סי' ק"ח) ש"ס שכתב צ"ח שכתב העולם לאכול דם הנקרא ונחייב מת"ש שקורין צ"ח בלע"ז שחייב צ"ח אף בחולה שאין בו סכנה וכתב הטעם דיש ללמד כיון שחייב דם לגמרי עד שפ"ש כע"כ בעלמא ואין בו שום לחלוותא אין בו איסור כלל וכמ"ס הרמ"א סי' פ"ז פטור הקבה י"כ כתב צ"ח דא ראי' גדולה אלא דמה שר"ה לדיק מה דעת הש"ס דלא אמרין לחשדיה מה שהוא לרפואה או אינו דה"ל שצ"ח מצויר ראי' לע"מ משר הקבה וכתב מותר אפילו לבריא ולא אמרין לחשדיה וליחסר אלא הכ"ס הטעם כמו שכתבתי לעיל בש"ס הרא"ה וזו"ר ומזן זקניו צ"ח שפ"ס ונחייב לגמרי פקע ממנו איסור דם לגמרי ואינו חוזר לאיסורו וי"כ שור הקבה וא"כ פשוט ואדרבה מה ראי' למה שכתבתי לעיל בס"ד.

עוד להנ"ל

ישוב לדברי הש"ך רבשאר אשה"ן מתרפאין מקרית הכת"ס

עוד רגע אדבר בדרך אגב מה שראיתי בכת"ס ח"ח סי' ק"ח הנ"ל שחמה ארצנו הש"ך י"ד הנ"ל שכתב דבשאר איסורי הנאה מתרפאין וכתב הכת"ס דכוונתו לימר דדוקא לענין הנאה החירוי ולא לאכילה אפילו שלא כד"א בשא"ר בו סכנה עוד כתב כוונה אחרת וחסה עליו דמג"ל לחלק ויכן מלא לראשונים חלוק א' ומלא הסכנה י"ל דיותר יש נאסור לאכול באיסור באכילה שלא כד"א מלאסור ליהנות שלא כד"א דאיסור אכילה ממעט את הלכ ומוקיים לג"ש משא"כ ליהנות מאכ"ל שאינו נכנס לגוף והניח בלע"ז. ולפענ"ד יושב דברי רבינו הגדול הש"ך ז"ל ודבריו מצוירים בש"ס פסחים ובמדרש פסחים הנ"ל חלוי בחלופי גירסאות.

ח"ל הגמ' (דף כ"ד) א"ר אבובי א"ר יוחנן כל האיסורין צחורה אין לוקין עליהן אלא ד"ל וז"ל א"ר כל האיסורין שצחורה אין לוקין עליהן אלא דרך הנחתן למעוטי שא"ס הניח חל"ל של שור הנסקל ע"כ מחיר שהוא פטור וי"כ אובל חל"ל חי שהוא פטור עכ"ל הש"ס הרי דס"ל להש"ס דאובל חל"ל חי כ"ש הוא דפטור מתורה שלא בדרך הנחתן ומצויר כדברי הש"ך לפי סברתו, ובמדרש פסחים הנ"ל ח"ל כתב רבינו א"ר העזרי' דכל האיסורין שצחורה שרי לאוכלן שלא בדרך הנחתן או ליהנות מהן שלא בדרך הנחתן וי"כ מאתן וכתב

סימן ע"ז

מה שנהגים לעשות סוכה מסדינים נגד המבואר בש"ע

ב"ה ליל שישי פ' נח התשכ"ז ברוקלין נ"י יצ"א.
מע"כ ידידי הרה"ג וו"ח א"א גר"נ כש"ת מוה"ר אפרים
גרינבלאט שליט"א.

אחדש"ת.

ובד"ת אשר חמם מה שנהגין לעשות מחילות לסוכה
מסדינים והוא נגד המבואר בש"ע סי' תרל סי'
דאין נכון לעשות כל המחילות מיריעות של פשחן ופכ העיר
בזה ומה שהביא דערוך השלחן כתב דבדענד אס קשק
כשרות, הנה אפילו נימא דכן הוא מימ הארץ עושין כן
לכחלה במלוא של חורב ומה שהביא מספר מועדים חמנים
ח"א דף קס"ז דאולי אס קשר למעלה ולמטה ומן הצדדים
אין להקפיד אין לי זה הספר אבל לא ידענא מאי קאמר שהרי
מפורש אחרו בש"ע א"ע"פ שקשק בטוב, וקשק בטוב ע"כ בכל
אופן קאמר ואפילו למעלה ולמטה ומן הצדדים דכל שאפשר
עוד לקשק יותר אין זה בטוב וזה פשוט מאד.

ומה שנראה דכמה המור הביא לשון רבנו פרץ ח"ל כתב
הרי"ף ע"כ אין נכון לעשות כל המחילות מיריעות של
פשחן בלא קיום א"ע"פ שקשק בטוב זימנין דמנחקי ולא
אדעתיא והוא ל"כ מחילת שאינה יכולה לעמוד ברוח מזויז
והביא לעשות בסדינים טוב שיארוז במחילות קיום בפתוח
מזי וכלשון זה העתיק הב"י בש"ע וזי"ק בע"ז דדוקא כל
המחילות הוא דאסור אבל מחילת אחת מותר ובשב"י וזה
ש"ס ובא"ר דהו דברי בע"ז וחילולו קושיא ממה שדייק
מקושר במהלך למחילת ומיכו לפענ"ד דיוק בע"ז אחי שפיר
בלי קושיא זו מלשון הרי"ף שכן הוא לשון ע"כ אין נכון לעשות
כל המחילות משמע דוקא כל המחילות אין נכון לעשות אבל
מקלחן נכון לעשות ולשון זה הוא ג"כ בטור ובש"ע, אלא דכל
זו סי' ע"א כתב ח"ל ובר"פ ז"ל כתב ומה שכתבו העולם
לעשות כל ה' מחילות בסדינים בלא שום ערעב אין זה נכון אף
שקושרין אותן היטב וכו' והביא לעשות מחילת בסדינים בלא
שום ערעב וכו' והנה פתח במחילות לשון רבים וסיים
במחילת לשון יחיד משמע לכאורה דכלל אופן אסור וי"ל ועין
מהר"ל ה' סוכה וז"ע ק"ל לשון מלוא בזה בעצרה.

ולפום ריבועא עלב במחשבתו לישב ק"ל מנכ העולם ע"פ
דעת הלק"ט ח"ב סי' י' ש"ל לחלק דדוקא במצוי
אין לעשות מיריעות אבל בחצר שהוא מוקף מחילות יכול לעשות
אף מיריעות א"כ עכ"פ היינו יכולים לישב בני סוכות שפשוין
בחצר מיריעות אמנם הדרנא די שהרי המג"א סק"מ כתב
דאפילו בנית שאין שם רוח אינה מחילת עיין סי' שפ"ז וא"כ
כ"כ כן הוא גם כי הכלק"ט בעלמו הביא דכ"ר בספק והוא
ספקא דדינא אפילו לו.

והידית כי כגון העולם לעשות סוכות מיריעות וסדינים פ"כ
באחר"כ עושין סוכות ודעותיהם מיריעות גם

מותר לפרווחן כדרך ביר"ט שני של גליות דבמקומות לערל
לא גזרו רבנן אבל ביר"ט שני של ר"ח ודאי אסור ע"כ ועין
על"מ סי' תל"ז וחק"מ ובמג"א שם, ובש"ע סי' תקל"ב בע"מ
כל הרפואה מותרת במועד, וכתב המג"א פי' שמוחר נשחית
דבר שהוא משום רפואה משמע דביר"ט אסור לשחית ור"ח
במג"א חזקת הוא מהחוספתא הביא הר"ף והר"ש ובינה
בב"י שם שוחים מי זכלים ומי דקלים וכוס של עקרין במועד
ומפורש דביר"ט אסור.

וראיתי בש"ת אבי א"ח ח"ע סי' ש"ז שכל בחקירה
שכאריך הרבה בזה דינא אי איכא איסור רפואה
ביר"ט והביא דברי המג"א ה"ל ור"ח לחלק בין רפואות שיש
בהם לגזור משום שחיקת סימנים לשחית בהם לגזור משום
שחיקת סימנים דבכ"י שיש משום שחיקת סימנים יש מקום
לגזור אבל אין לאסור שאר רפואות ביר"ט דהו גזירה לגזירה
והאריך שם בדחוקים לישב לשון החוספתא דמגיד ל"כ ובאמת
בנראה דנעלם מעיני השר לפי שעה דברי הא"ח שככת מפורש
דכל החולאים ביר"ט שני הוא דשרי ולא בראשון, עוד אני חמם
אבעל אבי שככת שם בזהו י"ד ובענין י"ט שני של ר"ח לא
מלאחי ביתר כי לא מלאחי בשום פוסק שיפסוק כאמימר דמחיר
לכתוב ביר"ט שני של ראש השנה והאריך שם וגם בזה הדין
לכלל דלא ראה דברי הא"ח ה"ל שככת מפורש דביר"ט שני
של ראש השנה אסור אפילו לאמימר.

עוד שם בזהו כ"א כתב האב"י אף ביר"ט שני של גליות
שכתבם הר"ח מקום לסי' תל"ז וביינו לבחור
ביר"ט שני של גליות ואולי לפעמים בסיומן שכ"ח ס"ק מ"ד
דשכח דאמימר כי חולי ק"ל ותמה עליו דבדאי לא ה"כ
לפניו ספר חורב האדם לברכ"מ ז"ל שם מפורש דשכח
דאמימר במכתל עינא נחשב חולי גמור ע"ש ובדרינן בזה
לכלל דלא ראה דברי איסור והיתר שככת מפורש דביר"ט
שני מותר כל שאר חולאים שאין בהם סכנה וממילא חמ"כ
נמי מה שסיים שם בזהו כ"ב דמימ כיון דביר"ט ראשון יש
לדדי ביתר ברור להיתר בשני לא ה"כ ל"כ לזה שהרי מפורש
כתבו הא"ח להיתר ביר"ט שני בכל אופן, וממילא מיושב נמי
בזה מה שחמם על המג"א סי' תל"ז והוא ז"ל כתב דברא
דלא במג"א אבל הרי המג"א ע"כ לו חילן גדול לסמוך עליו
הא"ח דכתב מפורש טחיה, עכ"פ בזה נחתין דביר"ט ראשון
לכ"ע אסור ודלא כק"ל אחרונים שז"דו גם ביר"ט ראשון בק"ל
אופנים וביר"ט שני מותר ברפואות שאסור משום שחיקת
סימנים אפילו בחולב שאין בו סכנה וכדעת המג"א סי' תל"ז
וביר"ט שני של ר"ח אסור כיו"ע ראשון וכ"כ ביר"ט דאסור בכל
מלאכה וליכא עמם משום מתקן וכ"כ ב"י ט"ל עלמא מודי דאסור
בשבת וזה ברור בס"ד.

ואף שיש עוד להאריך בזה ולפסל בדבריו ובענין גומא
יזק וגם בענין אי התירו איסורי דרבנן לחולה שאב"ס עין
א"ח סי' ש"כ וסי' ש"ח מ"ם בבר הארתי וחר משמומ
גרמא ולכן אסתגר בעת ידידו דושה"ט מכבדו ומוקירו כערכו
המברט בברכת התורה ללומדיה המצפה לישועת ה' כהרף
עין בלב ונפש.

בשנה הקטן

ולדידן מאחר דעד לאחר זכא לנין מקרי סדר קדושא וכל שייך להדדי אי נימא דהפסק פוסל צב אמאי חקנו לקרות בתורה צבוי קודם אשרי וצא לנין כיון דכחז כרמיא דקריאת התורה בזה ענין אחר איכא למי נפסיק בקריאת התורה בסדר הקדושא נימא אשרי וצא לנין קודם ויאמר קדיש ואחרי יקראו בתורה ויעי כיון דחקנו קריאת התורה באמצע סדר הקדושא סיל דליכא צבא משום הפסק בסדר קדושא ואיכא אמינא אלא נמי דליכא ששכחו לומר קדיש וזכר קודם קריאת התורה אף דכבר אמרו ויהי בנסוע תפלות האלו לא היו הפסק כל זמן שלא הפסיק בדברים אחרים כנלפענ"ד.

ובזה הגני ידידו דושלית המברכו בברכת התורה ללומדיה בלב ונפש.

בשם הקטן

סימן ע"ט

מי שאמר הלל קודם שבידך על הלולב אי יכול עוד לברך

ב"ה ד"ח הרמ"מ התשכ"ט ברוקלין ג"י יצרא
מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם גא"פ חוב"ט חר"פ
וכר כש"ת מהר"ר יעקב פנ"ל לעבאויטש אבד"ק קאמיש —
כתב ביהמ"ד גבעת פנחס ברוקלין ג"י בעמ"ח ס' משנת יעקב.

אחדשכת"ר זידידות כהנא.

ספרו ביקר משנת יעקב קבלתי בזמנו. ורק לאלו ששייכות בדבריו ביקרים כגני צבעים אחת מה שראיתי צבי פ"י הביא תשובה מן צבית שצריח אי"ה ס"י שריא צבעים צביח אחד שזכנם לביכ"כ צעשכ שזכנור אמרו כלל וזכא ג"כ בלעף עמכם ואמר כלל ועשכ בענושים במלכותו ואמר כלל במשכא אמר ויכ"ר בגדפס קודם נטילת לולב וזכא לבדק עליו צחשכו כי צלי זכ יאל ידי חוצתו ומן שס בעלל דאין לריך לבדק עוד אחר הכלל ואס צריך כוא צרכס לצעלל וכחיר השיג עליו מנ"ש צאלל אצרכס מוכרית לבגכ"ק מצושעשעט מי שקודם שצריך על כלולל אמר כלל עשכ בענושים אס כי דעמו נכריל לבדק אח"כ יס כלל כואכ זו שאינו יואל ידי חוצתו עד לא ויטל לבדק אח"כ ואין קפידל צמל שצכ בענושים וצכז כחיר דכ כדעת כשואל צבית שצריס וכן בעלל מעכתי.

רלפענ"ד לדקו דברי מן ואין מדברי בל"א סחירל לדבריו ואדרבא ראי משורשם לדבריו ז"ל דכני מילי מרי דיני כס דמעשכ כריש מיירי צביח שאל דיע שאל צלי כיכ"ר ולקח כחצורו לכלל סחס צלי שום כואכ לבשוך ועיז קיחל סחמן לשמן וככא דלמרו צנמי סוכס מיצ עילא כא מלגצכית

ולא שמה מחיצה. והנה דייק מפורש לעשות מחיצות שלימות מרפין ע"ש, ופלא שלא הדגישו בזה האחרונים ז"ל.

שמעתי שצ"י הרצב עושים סוכות כאלו (כגס ששמעתי צשכ בגאון מעשעצין ז"ל שאמר שמי שיש לו סוכה כוא יעשכ קנים כל שלשכ) לכן נראה למשכניו נפשינ דנראה לחדש דלא אסרו רבינו פרץ ודעימיה דפנות מיריעות אלא כשכיריעות קארוין לעצמן ביחידות או צקנים שישנם צדי רוחות או אפשר שלא היו שס קנים אפילו צדי רוחות אכל אס עושכ ד קודחתין וצחצן צארץ ועשכ פס כמקיף כל כדי קגדחתין מלמעלל ולמעלל ימחצר הכיריעות צלחות כפס ווא יס לו פס מלמעלל ופס מלמעלל ועיז קשר כסדין ומחצר הכיריעות צלחות כפס צכל האורך מקלל לקלל כביצ מודה כריש ודעימיה דלא חיישינן דילמא מיחנק כביצ דכגי צי פסיס מצעיליס כעין הכקיס וואלי גדולה מה דהקנים לא היו רק צכל שלשכ עפחים וככי מוקף כל הדופן מקלל לקלל צקרישס מלמעלל ולמעלל חכ לפעניד נכון. עוד אני מוסיף סצרא ואומר דככו פלל ולא להוסיף ודוקל אס קשר צקשר הכיריעות כוא דגחר כריש דחייס שמה יתק כקשר אכל אס חצר הכיריעות ביחידות כמו ששעיס לנחריס כביצ מודה דלא חיישינן שמה יתחוק דכיון דניכדק ביחידות צכל האורך צפס מלמעלל ומלמעלל כביצ ודאי לא חיישינן שמה יתק דלא גרע מכמחצר נכריס ועכ"פ עינינו רוחות דכביצ לא מנחקיס וכיון דכס לא אמרו אלא צקשירה לכן נראה שאס עושכ מחילות מיריעות ומכדקס ביחידות ויס שס פס מלמעלל ולמעלל מקיף כל ד רוחות כביצ נראה דכיע מודי דעושכ מיריעות כיון דליכא עעס לגזור צכביצ וכיון דלא היו אלא גצרכ דצנן משום שמה יתק ויכס לא אמרו אלא צקשירה אף אין נימא דביחידות וצפסין לא גצרו גס כס ויכנ להס לישראל אס אינס נציחיס צני נציחיס כס ועכ"פ זכ רק צלופס שחמנו, ודאי לעצית מחילות מיריעות צקשירה צלי חנחיס ככיל כיינו פסיס צכיקף וחיצור ביחידות חיי לעצור על דברי ריפ ודעימיה וכביצ לנחללל כנלפענ"ד. • •

סימן ע"ח

שכח לומר ח"ק אחר שמי"ע וכבר הוציאו הס"ת כיד יתה

ערך להניל

צ) ובדבר מי ששכח לומר ח"י קדיש אחרי השמונה עשרה ביום שאין אומרים צו תתקן וכו' ויאלו ס"ת וכו' וכו' על הביטח ואז חזר שלא אמר ח"י קדיש אי יכול כשי"ן אז לומר עוד כח"י קדיש, ובי"ת מתחבר ל"כ דיכול ולפוס ריכעאל יס לפיין אי לא כוכ כפסק שברי כח"י קדיש נחקן אחר שמי"ע וכיון שבהפסיק צלמירת אי"ה אפ"ס וגס ויכי צנסוע ושאר פסוקים שאינם שייכים לחפלא מי"מ נראה דפסכ כיון שברי כחצ כרמיא אי"ה ס"י ריכ דאס כחחיל צלצות ויאלו קלחס, לאחר ששלים צקול רס יכוליס לכשלים כל סדר קדושכ וקדיש שלס שלאחריו השייך לחפלא שברי אומר כחחקל ללחכו"ן אכל אין קצין צחורכ דכ עקן אחר וצכז צח רעיל שס דקדיש שלס לאו דוקל אלא כיכ ח"י קדיש דלאחר כחפלא דגס זכ צסדר כקדושכ כוא וצמיצ ככיול דכיש ח"י קדיש.

• במהר"ל ה"ל סוכה ח"ל. ועושין מחיצות שלימות מרפין ואין לספור על היריעות המצורין שחלון אצל המחיצות לנ"י דאז הו' מצוה הבאה בעבירה דהיריעות מתחלקות וברוח מצויה אין עומדין

נפק ציב ואמר אצי כשהפכו ורבה חי' והוליוו צכלי כרי דנציב כיון דלגנצבי נפק ציב כיון דלון צו דעה לכנין ולכיון שלא ללחא ועיון חוס' סוכה ליע עילא שצב דכיופך טוב מכיון אלא שבוט לא כיון דכיופך ולכן נפק ציב. אבל כא"א מיירי צמי שחי דעתו להדיא שיצרך אחי"א אי"א ידע שיואל צלי צרכה אלא שדעתו היחסי שלא ללחא צלי צרכה כח אד צכלל היפך כוונה וכמ"ש כא"א דיש צכלל כוונה זו שאינו יואל ידי חובתו עד אז והיינו שהוא מחטין שלא ללחא אצל כל שלא כיון כלל אלא שלא ידע שהוא יואל כן אי"א כיון שצאמת טעם כוח והעיקר שיואל כן יואל ידי מלוחו ואין לצרך עוד דהוי צרכה לצעלה ח"צ צמ"ד.

ומה שכתב בשם צטורי יעקב דמד אומית כושענות יכול עוד לצרך רק לאחר הושענות לא יצרך והעם דגם אחר ההלל יש עוד מלוח צלקחת לולב בשעת הושענות ודמי למשי"א חוס' פסחים דף ז' דיכול לצרך אחר ההצבעה כיון דלריך עוד לנענע בשעת ההלל ומוסיף בצטורי יעקב דגם בשעת הושענות כך (צמ"ד תרי"א ס"ק כ') וצבגות אצ שצה כוסף דאי"א גם אחר ההלל יכול לצרך דמה שיקח הנוגז גם לאחר כך הוא מלוח והציו ראי' מחוספות סוכה ל"ע ותוס' כרע"א פסחים אלא דאי"א גם צכולך לציוה היו אנשי ירושלים צידם ד' מיוס אי"א גם אז יוכל לצרך והגיה צלי"א לצרך אחר ההושענות אצל עד ההושענות יכול לצרך כדעת הצטורי יעקב.

הנה צהצובה אחת להגאון הדיין הישיש מו"ר ישראל ויעלן שלי"מ"א כתבתי מהא דאנשי ירושלים דלכאירי חקא מ"מ להצג"א שאסר להוליוו כולל לאחר שפעלו צציו וצספרי משה הלכות ח"צ כתבתי מהא ליש צקוית הח"ס מנח סוכה מ"א ע"צ ע"ש צמ"ד פ"ד ומיכו צהצובה אחרת כצאחי משצולי הלקט סי' שס"ח שכתב הא צריחת דכך הי' מנהגן של אנשי ירושלים אדם יואל מציוה ולולב צידו נכנס לצבי"א ולולב צידו וכו' וצירושלמי גרסין כך הי' מהגן וכו' עד אסור צהגאח וכו"ה אסור לעטלו ולא אישתי אלא למלוח ואחרי כן אסור ככל דין מוקף וחומה לאחי ר' צניען לומר שיהא אסור לעטלו וכו' וצחוספתא ספ"צ דסוכה ר' יוסי אומר י"ע ראשון של חג כיון שזאל צו אסור לעטלו ע"כ. והמג"א חר"צ סק כ"ה כי ד"מ איתא צירושלמי ספ"צ הניחו על הארץ אסור לעטלו וכו' והא"ר הציו דצרי כרמ"א וצמג"א וצצ"א אחי"א מחניח רצחא ס"ס פ"ח דפסק צירושלמי וצאמת כי כס דצרי כצצ"ל צידוע דספר התניח מופתק משצלי הלקט. ועיון ציאור הצי"א יר"ד סי' רס"ז סק"ג שצשיג על כרמ"א צענין מלפול כצחמל לאחר המילה וצשיג עליו דאישחמיתא"ה דצרי ירושלמי וחוספתא מפורשה וצהצובה כ"ל יצבתי דצרי כרמ"א ז"ל דכרמ"א חולק אירושלמי. ועיון עוד לעיל סי' מ"ז.

ולפ"ן אמרתי דאפשר דוקא צני ירושלמי שאלו צאחוצי"ן ולולב"הן ולא כסיוה דשחן ולא הניחו כולל מידם כוח דאכתי כה צכלל המליח אצל צסחם צרי"א שאין דרכם צך חק אד צכלל המלוח ואדרכה כרי אסור לעטלו אחי"א יכאוך יאמר שהוא צכלל המלוח ועיון ש"ח שנג י"ע סי'

מ"ז ושר"א אצני נא סי' חמ"ח ודצרי ל"ע. ועיון חוס' וריעצ"א ר"ה ע"ז שכתב אי מותר לחקיע שופר יוחר מהחקיעות שחקנו ז"ל משום כל חוסף וכתב דליכא כל חוסף אלא צמח שאדם עושה מעצמו ומוסיף צרכה משלו ככה וכו"ל צה אצל מה שצמדו חכמים וחקנו ליכא כל חוסף ומשום כל חגרע עוד כתב דלעשות מלוח שפער צה פעם אחת כגון לאכול מלח צ' פעמים צית או ליעול לולב צ' פעמים ליכא כל חוסף כדאמרין צכונים שחור ומצרך כמה פעמים ציוס וצארכתי כרצה צדצר צהצובה כ"ל.

עכ"פ הווא לדין דאף דאית לן דעת צירושלמי ודעת כחוס' שגראה דכל זמן שצאחרוג עדיין צידו מצרך מ"מ כרי דא הוא מחלוקת צצלי וירושלמי וא"כ לדעת צירושלמי דוקא צכ"ג מצרך כ"ז שצדין צידו וצחוס' צעלמן צסופו דחקו ליש צלחלק צין אחריו לליות ע"ש גם כי כגראה דחלוי צאדם וצטונחו נענין אד אי ריזא לקיוס המלוח צכל עת ואי דרבו צך ור"א צרירה שצרי מעשים צכל יוס אשר צני"א מציו"ס לולב"הם לצבי"א צידו"ס ואח"כ מצרכין עליהם אף דכיון דלגנצבי נפק ציב וע"כ משום דלכתי לריך לומר כלל ונענועים אצל כל שצבר עשה המלוח מה שדרבו צך ליכא שום ספק לפעמ"ד דלון לצרך עוד ויפ"ה כתב מעכ"ת דלון לצרך צכושענות הגם כי יש לחלק גם צה אי טוב כמנהג ספרד שאומרים כושענות מיד אחר ההלל שאז ליכא היסח דעת וצין כנוסח אשכנז שאומרים כושענות אחר מוסף כמובן.

אלה דברי הטרוד שהספקתי לרשום בן הפרקים חגגי מוסר"ה לקצו וכל טוב ממנו לא יצבר וי"ר שיוכה להפץ מעינותיו חוצה ולהרבות דעת תורה עד כי יבא שלה ולו יקחת עמים המבדו בברכת כח"ס בספרן של צדיקים לאלתר לחיים טובים בלב ונפש.

מצשח הקטן

סימן פ'

חזן צבי"א שקידש וכו"ר שצחינו צבי"א אי חזור וצמ"ד שצחינו בביתו

ב"ה ליל שישי לסדר יברכה ה' התשכ"ט ברקלין ג"י צירא.

סע"כ ידידי היקר הר"צ ור"ה גר"ג יר"ש וכו' כש"ת מוה"ר אפרים גרינבלאט שלי"מ.

אחדש"ת צאכנא

יקרת מכתבו קבלתי צשאלתי צמזן כגנסה קידש צליל שצופה צצבי"א אחר התפלה ועשה שצחינו וצספתק אס לאחר שצא לקדש צציוה אי חור ומצרך שצחינו או לא וכו"ל יש לו אשח ואין לו צנים צציוה למי שהוא מקדש. ולעס

ובזה הגני לברכו בברכת התורה ללומדיה י"ר שיזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות צליה ורכב על דבר אמת דושי"ת בלב ונפש.

מנצח הקטן

סימן פ"א

ישוב לדברינו מהשנת ח"א במ' ח"ד אי מזכירין חנוכה ופורים בברכה מעין ג'

ב"ה ח"י תמוז התשל"ב בני יצ"א.

מע"כ דר"ג כהן שדעתו יפה מדבר ברור בשפה מקנא קנאת ה' צב' מגלה תעלומות וזוכר גפלאות וכו' כש"ת הרה"ג בנשי"ק חוב"ט מוה"ר אהרן כץ נ"י רב דקה"י חברה לומדי ש"ס בוקארעשט ברוקלין נ"י יצ"א.

אחדשכת"ר וכו' ינדי"ת אשר בעיר מה שכתבתי בספרי משכ"ח ח"ד סי' פ' נדי"ח חל"ה דל"ה נשי"ק, תמה כח"ר דחלי"ה לחשוב על רצון של ישראל הפמ"ג ועוד אחרונים כנאים אחריו שח"י להם בהעלמת עין דברי כשי"ע רס"י ר"ח ספ"י י"ד. כגז' נז"ח שמה לצי ויגל כבודי אשר מעכ"ת שומד על ימין רבותיו הקדושים וכן נל"ח ויח"ל לכל ח"ה לחום על כבוד רבותיו הלדיקים באחרונים ז"ל ודל"ה כמו שצ"ע כדור הא"ב כל אפרות של פתח עיניו בחורב כד' מצא גדולי המורים אשר קענס עכ"כ ממחניו וא"ס הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם וכל הפוסל בננו שוסל וכן דרכי מל"ה ומקדש וכן קבלתי מרבותי להעמיד דברי רבותי ולישנם בכל האפשר ופעם אחת נכנס אחד מעירי דורינו לבקש הסכמה ממו"ר שליט"ה וכאשר צ"ע בפנים ק"ה אמר כמחבר אל יתפלל כ"ג א"ס ינאל"ה מה שכו"ס שבו"ס באחרונים כי אין דרכי לעיין באחרונים אז היות מו"ר את הכת"י מידו על השל"ח שאלבו המחבר מה זה ועל מה זה כשי"ע לו גם אני אין דרכי לעיין באחרונים יכל"ג לו המחבר בפני נפש.

ומידו מה שנוגע לעניניו המשיין נזקק יראה שפמ"ג כס"י תרפ"ב בשפ"ד ש"ס שבניו הא"ר בש"ס תשובת מחברים מחפשי"ג ז"ל סי' פ' דברכה מעין של"ה בחני"ס ופורים אין מחסירין וכו' ואח"כ הביא יוחנן כ"ג וכו' ג"כ בש"ס א"ר נראה מפורש דל"ה הביא רק הלכות בסח"ס לאשמעין מה שלא ידענו דיינים מחודשים וכן בצ"ח בספר מ"צ ש"ס שז"ח כנ"ס א' פמ"ג בש"ס א"ר ולא האכיר כלל דכן מבו"ר בש"ע א"ה סי' ר"ח וע"ז שפיר תמכתי למ"ה לא הביאו כן בש"ס כשי"ע כיון שהדבר מפורש בש"ע ואכתי תמיכתי לדעתי קיימת חל"ה דמ"מ להלכ"ה ודאי זכו ולדקו דבריהם ועיין ח"ס א"ה ח"ג סי' ק"ב שכתב אה"מ כב"י ז"ל ח"ל לא אני אומר בספרו כב"י הא לא הביא כלל מכירוש"למי ואפשר דל"ה כי אז לפניו אחרו כסוגי"ת שנירוש"למי ולא על"ה על דעתו סדרת המשנה למלך וכו' ובספרו דמיי"ת כירוש"למי הא לא מיי"ת כלל סוגי"ת דפוס"ת וכו' וא"ס אולי כרבי"ה לא כיוון לא"ה מ"מ האלקים א"ה לידו לכתוב

ריכטא נראה הגל הכר"י א"ה סי' תרע"א א"ה י' כתב ח"ל אין לחוש למ"ש כס"י חני"ה ש"ס שמוע מלהל"ה כב"כ כ"י שלא לנר"ך עליה וכמה רבנים ש"ל היו מדליקין ומזכירין צבי"ה כ"י ואח"כ מזכירין כל הצרכות ומדליקין צבי"ה כ"י מוכי"ר ינח"ק לוי וא"ל בש"ס כ"י עכ"ל. והנראה דס"ל דמדליק צבי"ה כ"י ומזכיר חו"ר ומזכיר צבי"ה כל הצרכות וממילא כ"י ברכה שהחיינו ככלל דמ"ש.

והגם שהחני"ה חולק שלא לנר"ך צבי"ה כ"י וכן כתב בש"ל הלקט סי' קפ"ה אחר שכתב דעת צב"ט סי"ס ומורי ר' יהודה ח"י שני נר"י ה"ה נמנע מלהל"ה חל"ה לנר"ך עני"ה וכן דעתי נוטה ע"ש הם לא כתבו חל"ה שחלקו צעיקר דין הדלקה דל"ה לר"ך להל"ה ככלל צבי"ה כ"י וא"ס כ"י חייב להל"ה לדעת צב"ה כ"י היו מודים דמזכיר וחוזר ומזכיר צבי"ה וכיון דל"ה קי"ל כבש"ט ושאר גדולי הראשונים דס"ל כן להל"ה ממילא כב"י נמי מזכירין וזה מוכרח מדברי הש"ל ש"ס שכתב מאחר שכל אחד ואחד מדליק צבי"ה מה לנר"ך להל"ה צבי"ה כ"י וא"ל היו אחרים ישנים צבי"ה כ"י היו לר"ך להל"ה וכו' ע"ש מבו"ר דר"ך שפיר דין הדלקה פליג. ולפ"ז פשוט דקידוש צבי"ה כ"י לו דין ג' חנוכה וכיון דבג"ר חנוכה ס"ל דחייב לנר"ך צבי"ה כל הצרכות כב"י כקידוש דחורוי"ה ממקור אחד ילאו וטעם אחד להם.

ברם בש"ע סי' תרע"א חל"ה שכתב כרמ"ל וא"ן א"ס ינאל"ה בנרות של צ"ה ולר"ך לחזור ולהל"ה צבי"ה וכתב עליו בש"ע עכ"ל ועיין במח"ב בש"ס זרע אמת. א"ס הדליק צבי"ה הראשונה צבי"ה ואח"כ מדליק צבי"ה כ"י כשהחיינו ג"כ וא"ס הדליק קודם צבי"ה ג"כ ואח"כ לא יחזור לומר צבי"ה ברכה שהחיינו א"ס לא שמדליק להנ"ל ג"כ אש"ה וצ"ע ע"ש. וכן פסק אחריו המ"ב ע"ש ופלא שלא הביאו כלל זה מה, ולולי דמסתפי"ה הייתי אומר דל"ה פליגי אחריו דהצרכי"ה ומכר"ל וא"ל ז"ל מיי"ר בג"ר חנוכה דיקא כיון דאש"ה לא ברכה שהחיינו וכיון דג"ר חנוכה הוא ג"ר א"ש וצ"ה ולכן שפיר מזכיר כל הצרכות ושהחיינו ככלל א"ל השפ"ת מיי"ר כמי שא"ן לו אש"ה א"ל כמי ש"ס לו אש"ה כב"י דס"ל דינר"ך פעם שניה בשב"ל אש"ה נמ"ל דל"ה פליגי חל"ה דמר אמר חדא כשמדליק צבי"ה לעצמו וא"ן לו אש"ה אז אינו חוזר ומזכיר ומר אמר חדא כשי"ע לו אש"ה אז חוזר ומזכיר.

אלא דלפ"ז בהמקדש צבי"ה כ"י וצ"ח שחיינו ואש"ה נמי ברכה על הנרות בשעת הדלקה א"כ כד' ינאל"ה בברכה שהחיינו וגם הוא כד' ינאל"ה וא"כ פשוט דל"ה לו לנר"ך פעם שניה צבי"ה כיון שכתב ינאל"ה בברכה שהחיינו.

ומ"מ מי ש"ס לו צנים שעדיין לא ינאל"ה ידי שהחיינו חוזר ומזכיר להם שגם הם ככלל כחיינו חל"ה ולר"ך נדקדק כ"כ שיהיו כצנים כד' צני חנוך ויכ"ו מחויבים בקדוש כיום מתור חינוך עכ"ל דל"ה לא יכ"ו צני חנוך א"כ צ"ח ברכה לנעלה זה מה שגלפג"ד הלכ"ה למעשה בנזון זה.

וצריח חקירה בעבודת שכיח חפלה לבשז ישראל לירושלים
ונמלא כפי פירושם דלא (אמר) לבזיר מאורע בחנוכה
אלא כיכא דאיתא כודאח בחפלה אלל חפלה דלית זב כודאח
לא אמרו לבזיר.

והנה ברכת משין ג' בחפילה שלה מרחם ה' אלקינו על
ישראל עמך וכו' וצני ירושלים עד ונצרך עליה בקדושה
וצעורה ומכירי מחכירין שם בשנה של שנה ויריע וצריח של
ריח שבוה גיב חפלה וכמיש בחימ' דמכיר חפלה אלל חפילה
אלל איב איח לבזיר כודאח בחימ' דאין מחכירין כודאח אלל
חפילה ואין לומר דמימ' יכיר לקמן כשיאמר כי אחי ה' וכו'
ונודע לך על הארץ ועל המח' דחם כזר לאו כודאח בחפלה
כיון אלל כודאח צפני עמם וצבדאח צפני עמם אין מחכירין
דבא אין מפסיקין כזר דצלמא צלמא בחפלה יש לבפסוק
לומר עוד חפלה אחת וכו' אלל חפלה אלל כודאח אלל
חפלה איח. ואין לבקש דמימ' יאמר אחר נודע לך על הארץ
ועל המח' דחם כזר לאו כודאח בחפלה כיון אלל כודאח
צבדאח ואיני לך דצבדאח בלי חפלה אין מחכירין אפילו
לכודאח דדוקא כודאח שצלמא בחפלה מותר לבפסוק כז
לבוסיק עוד כודאח אחת אלל כודאח צפני עמם אין
מפסיקין כז לבוסיק עליה כודאח אחת בקיור אין מוסיפין
חפלה או כודאח אלל צלמא בחפלה או כסוף בחפלה ולא
דייק מכרים זיל אלל כיכא דאיתא כודאח בחפלה צריח
שמיח כלומר חס כודאח כיון בחפלה אז מחכירין כודאח
אחת ואם לאו לאו וצא מיושבים דברי רבותינו בלחמיהם
זיל ועין לבוש כריל.

דברי ידידו דדשתי' בלב תפוש.

משנה הקטן

סימן פ"ב

למה לא תקנו סעודת פורים בלילה כסעודת שבת

כ"א למספר בניי התשכ"ח ברוקלין נ"י יצ"א.

בבד ידידו תרח"ג ור"ח גר"ג וכו' כש"ח מוה"ר אפרים
גרינבלאט שליט"א.

אחדשה"ם, בדבר שאלתו למי לא חקנו סעודת פורים
בלייל כסעודת שבת ויריע ואלל לומר כי אולי
כפעם מפני שאלה לבשזר צמחח ואם ישחכר בלייל אז
צוים לא יוכל לקרל ולבחפלה, וכזז טעם זכ אינו מפסיק חדל
שכרי קייל יין שחחך כסעודת אינו משכר כמבואר בש"ס
בדן ו' טופות ואיב יתקנו סעודת בלייל וישחכר יין צחך
כסעודת וצוים יששכר סעודת וישחכר ואפילו ישחכר בלייל
כרי יין שישכר מפכהו ואיב יששכר סעודת בלייל וישן וצחק
יאמר למך כדח מה לעשות בחפלה וקריאל.

בשן קלנסו שיכיר אותו לדיק נילל מאורח בשגיאח כי כן
אורחות נותן החורש יח"ש עם כל שופקי חורחו לשמח
לבכחיד תחת לשן קולמס וכלל משגיאותיו ואם יחורל
דדוקח פכ"פ לא חלה חקלה מח"י וכיכ צחומים סי כיכ פ"ש.

ומ"ש בשם ס' יד נאמן כנמלא תחת ידו אחר שבזיר מחטוק
כרמז"ם וכסמ"ג או אומרים נודע לך בצרכה משין
שגל דעת כרמז"ם פ"ג מנכרטה שלא לומר ועין כחז ציד
נאמן ח"ל בלמנס ראינו לבדכ צלכ"ם איח סי ריח סקריג
וכי וכוסיק זכ ונודע לך על הארץ ועל המח' חלמא דמשין
ברכת כודאח שצרכה לך גיב לכלול זכ ואיב גם כנסים
לך דעשו לכלול זכ חנוכה ופורים לומר ועל כנסים ועל
כנפלאות וכו' פכ"ל לפי מה שבעתיק בח"ר. ועין כחז כיח
כז עין רואה שלא לך לך לבזיר חו"ש רק לפי נוסחתינו
כוספ"ס שאומרים נודע לך יצלמא כמח נחשז בלחמיהם
לחך זל מח שחז מכרים צ"ב שאין מחכירין חריש מפני שאין
זכ בלחמיהם וכו' אומרים נודע לך עין לבוש סי ריח כוס"י
כמח נחשז אלל במשין צמח מכרים צ"ב סי פי ורואה שלא
כי גורם ונודע לך ושפיר קאמר שלא נחמן אלל אצרכת כודאח
פ"כ כחז שלא לבזיר חריש פכ"ל.

ואמר אני נכחן כח"ר מדויל ידיו משחלם לוי כמח שחמח
עלי צריח דבריו דאיח לומר דכפמיג וכנאים אחריו
כעלמו עין מדברי כשי"ע דבר זכ אומר על מערכה וכו' כנז"ס
וכמח"ש וכמחברו וכו' וכפמיג כולל מקבלים עליהם פיל
מכרים צ"ב זכ מח ולא נחמו עיניהם צריח מכרים צלמא
לראות כיעמדו דבריו לפי נכחחו וכלל כלחד עונים אחר
מכרים שאין מחכירין חריש ולא ראו דמכרים לא גרם נודע לך
ואין מיגרם גרסיק בצרכה משין שגל ועינים צלמא ואומרים
ציראח ונודע לך כי וכו' ואיב דבריו חס שלא כבלחח, אלל
פשוט דרבותינו כלדיקים בלחמיהם זיל ראו דבריו ופ"ל
דאפי"ח אין לבזיר ואין חלק כיד נאמן פל"ט.

ובעיקר דברי מכרים בואיל ואחל לך יומא זכ מינח
ומחחל נדייק בלוט ככז שחז ח"ל דלא
(אמר) לבזיר מאורע בחנוכה ופורים אלל כיכא דאיתא
כודאח בחפלה פ"ג ויש לדייק מה טעמו צריח בחפלה
וכילל דלא אמרו לבזיר אלל כיכא דאיתא כודאח וכו' לא,
לפ"ס ריכעא כי גראח להגיח בחפלה צכ"ק וטעמו נכח
דאמרו צמח שבת כ"ד איבעו לבו מכו לבזיר של חנוכה
צכמ"ז וכו' רב כונא זכ יכודח איקלג לבי רבא סבר
לאדכורי צנוח ירושלים ח"ל ר"ש בחפלה מח חפלה צבדאח
אף ברכת כחון צבדאח פ"ש מבואר דצכמ"ז לא אמרו
לבזיר אלל "בחפלה" וכו' צבדאח ואיב צחריש צכמ"ז
משין ג' דאיתא כודאח לא אמרו לבזיר.

ומיהו לשב לפי גירסתינו דגרסיק בחפלה גראח דחמי"ס
שם ר"ש מכיר צבדאח כחז ועל כנסים כודאח
כיון ולא חפלה ככז מבואר דאין לומר כודאח אלל חפלה
צריח אלל כודאח אלל כודאח וחפלה אלל חפלה או כלל כלום
וכיכ עוד שם חוס' ר"ש צנוח ירושלים משום דיעלח ויכח
כיון חפלה וחמנוים חקריה צנוח ירושלים דכח נמי חפלה

שנדר שלא ישתה יין עד שיחזור לנצח חס יבא מותר ציין של מלכ בנן קידוש כיום וארבע טפות ופורים כרי דסיל דין של פורים מלכ בכדי קידוש וארבע טפות ואי נימא דין לאו דוקא איכ ודאי דאסור ציין פורים שכרי אפשר לו בשאר משקאות וגם ברוקח סי ר"ז כתב מוחיז אינש נכסומי בפורים וכו' פי ירבה במשכח כיון עכ"ל מוצא לכאורה מלכ כי ראשונים דין דוקא ולא שאר משקאות וכשיפת רשי כ"ל ותפשי ומלאחי בגלויני כשי"ס מניל כ"ל שכר קדמו בתמח על לשון רשי שכר יין וכצ"ל דברי כרד"ז וברוקח כ"ל ולא כרגיש דגם כרמזים כתב יין דוקא וכינוח צ"ע נמח כתבו יין דוקא גם לא כצ"ל לשון כשר כ"ל ולפמי"ש כרי כמעט רובם כתבו יין דוקא וא"כ נראה דבאמת עיקר מלכ ציין.

ונראה לומר טעם לפמי"ש בא"ר בתמיכתו כיאך יחייבו חז"ל מה שכתב בחורש ובגדלים בטמא מקדשות השכרות משכר גדול וי"ל מפני שכל הכיסים שנעשו לישראל צימי לאשורוש כי פי משכח נמרדש ושחי פי משכח וצ"ל אסור במקדש וכן ענין כמן ומעלתו צ"ל פי משכח כיון ולכן חייבו חכמים להשכר עד כדי שיכא נזכר הכס בגדיל בשחיית כיון פי"ש. ולפי"ז שפיר מוכן למח יין דוקא כיון דהכס הכס כיחכ פי כיון ואנחנו לריכין לשמות זכר לגם דומיא לגם בשחיית כיון וכתב כל המשכחות כיו ציין דכתיב במשכח כיון ולכן חייבו חכמים ציין דוקא, עוד י"ל לפי דמנואר במדרש שכתב בלשון לאשורוש על כיכודים שא"ס יפול זכור ככוס כוא זורק את הכוס ושחכ כיון וא"ס יגע במלך ככוס ישכמו יצא שמע לו וא"כ פי יין צ"ל ככל ועוד צ"ל שישכר נפי"מ דאמרו י"ל שאלו חלמדי רשבי מפני נחמיוני שגאויכס של ישראל שצאחו דכור כליכ וכשי"ס מפני שכתב מסעדותו של אחיו רשע ובסעודת יין מלכית רב כיד כמלך וכשר ועגדות וחקנו י"ל דוגמא לסעודת זו לזכור נסי ישראל.

ומעשה עכ"ס מאלו מקור נאמן לשיפת רשי ורמזים חכ נראה דעת ברוקח ורד"ז ודאי יש להזכר בשחיית יין דוקא למי שרואה לקיים במלכותו כיון שילאו כדברים מפני כי גאויי אף דבשי"ע לא צילרו דין דוקא מקום הכינוח לו להחנך.

ובדבר הכשרו למח כתב לשון מוחיז ולא כתב סתם חייב אינש ולא לדייק דכטמא דא"ס אינו יכול לשחוח פטור רק מי שיכול מוחיז וכתב לא ידענא מאל ליה הא אדרבא כתבו בפוסקים דכל מקום דכתיב חייב עד מסירת נפש וגם כתבו דלכ"י סדרו בגמ' ללא דרש ור' אירא לנחך מימלא דרש לומר דממימלא דרש כי משמע דמחייב ככל אופן וסדרו דרש ור"ז לדחות הא דרש משמע דללא ככל כוח כחיז לעולם ועיין בשכ"מ ור"ן ושיפת ריב"ז ש"ס רבנו אפרים ו"א.

ובזה אהן קנצי למילין ידידו הפברט בברכת וחתרה ללומדיה צלח וכתב על דבר אמת והגני לברט שיצליח במלאכתו מלאכת קודש מה שכתב תולד ומדפיס כפי מה שרמו לי במכתבו ויהי דרכו צלחה בזקירה ובלב ועפ"ש.

בבשרה חקפן

אמנם בעיקר קשינו כח במרדכי סוף סי' דמניל סי' השפ"ז כתב סעודה פורים שאכלה צליה לא ילא פירוש ראב"י (בראב"י) שלפנינו ליתא ואדרבא כתב סתם אינו יולא עיין סי' חקפ"א בראב"י) שצריך להכין כליו שנה ויירע דומיא דקריאה דכתיב וימימים האלכ חכמים ונעשים ואין בקש למחלכ פי"ש מוצא דס"ל להראב"י דבאמת צריך לאכול סעודה לילה ויום בשנה אלא שבמרדכי דחכ דברי הראב"י כצ"ל אי"ה סי' חר"א אמנם כצ"ה ילא נישע להראב"י י"ל ופסק כותיב ולדריכס הא דאמרו בגמ' ולא ס"ל למר להא דרש סעודה פורים שאכלה צליה לא ילא י"ה ככונה דעיקר הסעודה צי"ס כוא ולריך עוד סעודה צי"ס דומיא דשנה דומי קי"ל דעיקר הסעודה צי"ס כוא נמלא דבאמת דא כוא מחלוקת הראשונים י"ל אי פורים צפי סעודה צי"ס וצליה או רק צי"ס ודעה בא"ה דא"ס אכל סעודה פורים צליה לא ילא כיו"ט כשאין אכוסה כנגדו אכל כל שאכוסה כנגדו ילא אפילו צליה שא"ז כוא דרך שמח ויירע ועיין שי"ע אי"ה סי' חר"א ועיין סמ"ע כעין ז"ל לענין קבלת עדות ודין צליה דלפני האכוסה מותר.

ומידה און קי"ל דסעודה רק צי"ס כוא מטעם דימי משכח כתיב שכו"ס יום וכו' דלא חקנו גם צליה כמו בשנה י"ל כיון דפורים אינו אסור במלאכה מעיקר דינא לא ר"ו באכמים לבעריחם יותר מדאי נפשות צ" סעודות ורק צי"ע דאסור במלאכה ומותר במלאכה אוכל נפש חקנו צ" סעודות ובשנה דאסור בכל המלאכות חקנו ג' סעודות כנלפע"ד.

בברכה בבשרה חקפן

סימן פ"ג

עוד להגיד

חייב אדם לבפוס פורים ציין

(ב) **ובדבר** שאלו צלשן רשי מניל דף ז' חייב לבסומי ציין וקש"ל וכו' כמלכ ציין דוקא וא"ל במשקב אחר כלא בעיקר שישכר, ולפוס ריכמא יפ"כ כשר דכיון דכפעס עד דלא ידע בן ארור כמן לצורך מרדכי. מאי נפי"מ בלחכ אופן יבא לו ויין לאו דוקא ועיין ר"ה ש"ס שכתב בסומא פי שיכור ואולי כל במשקאות ששחכמא מכס אסור ליכנס לביכומ"ק בכלל וכדי מוכח לשון כשר שכתב בס"י חר"א ולריך שישכר עד שלא ידע וכו' ולא כזכר יין כלל וכדי וכדיה כצ"ל וכו' ולא דיוקן עליו דממימלא דרש בגמ' לא כתיב ישכר אלא בסומי וי"ל דכשר צי"ס שיש מלשן בגמ' וכתב ישכר לכלול כל משקב במשכח.

אלא דבאמת גם כרמזים פי"ז ממניל כפי כתב חז"ל כילד מוכח סעודה זו שילכל צ"ר ויתקן סעודה נאח כפי אשר תמלא ידו ושחכ יין עד שישכר וירדס בשכרותו כרי שזכיר יין דוקא וכרד"ז ח"ה סי' חפ"ס כתב בראב"ן

שאלות ותשובות

משנה חלק חמישי הלכות

יורה דעה

סימן פ"ד

אי שחיטה מעלת לסלק איסור אכילה או להוציא לידי נבלה

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם חוב"ט בע"פ ראש
בשמים תמם עם חמישים כש"ת מוה"ר יהושע מנחם מענדל
אהרנברג שליט"א אב"ד בעיה"ק תל-אביב יפו תובב"א.
בעמח"ס דבר יהושע.

אחדשכת"ר,

יקרת ספרו דבר יהושע קבלתי ביומרת הכבוד כפי הראוי
לו כלו נאה כלו יאה דורש ומפלה אשרי לו כסה
ור"ר שיהיה ללמוד תורה לשמה ולהבדילה כלות נפשו ונפש
ידידו המזכירו כלל ונפש.

וכדי להראות חובות שפדתי ודפדתי בספרו היקר הבני
בהערה אחת מה שראיתי בספרו בסי' נ"א שילא
בחקירת האחרונים אי שחיטה פועלת לסלק איסור אכילה
או להוציא מידי נבלה ומידי אכילה ממילא יולא כיון ששחט
ה"ל כמחשבה וצדקה צ"כ כח וז"ל לפעמי' דאיסור יולא מן
החי אינו מטעם חסרון שחיטה ואף לא מועיל ע"ז שחיטה
להחיה וכל השחיטה נתנה רק להחיה מחשבה ובהוצאה מידי
איסור נבלה אצל לא להחיה איסור חי אלא דממילא פקע איסור
חי כיון שאחר שחיטה כבר אינו חי והוא דמליו דמפרנסת
אש"פ שהיה כחי מחמת לפי שכן היא גזירת הכתוב דכיון
שאחיה זונה אחיה אוכל ששאלה הכתוב כמחשבה אם נשחט ולא
שחטה ע"י שחיטה האיסור חי חדע שחיה אפילו נענין
המליחות של העמדה והערכה לא חשבוין לה פחי וע"כ
דגזירה המלך הוא ששחיטה כשרה עשה אותה כמחשבה והכ"כ
אמרינן בחולין ל"ג אי דישאל בשחיטה חליא מילתא כלומר
בשחיטה ה"ל כמחשבה אצל לומר דשחיטה הותרה איסור
אכילה ליהא למי' ואש"פ שחיה לא לעלמו עוד שם דהגאון
ר' יצחק יעקב מפאניאווית ז"ל חלק ע"ז בסי' נאות יעקב סי'
י"ג וס"ל דשחיטה מסלקת האיסור אכילה כח"ר דהא
דבריו דרעח יחיד הוא זה ואין לו חצר.

ולפעמי' גראה פשוט דשחיטה מתרת להוציא מידי
אכילה או מידי חי כלומר עשה שחיטה זונה
וכמו שאנחנו בסי' כסמוך וע"כ מחלוקת הראשונים הוא
ודעת מבריי כ"ל לא יחידה ויש לו רבנים גדולים דס"ל
ועיין עוד ח"ד סי' צ"ד.

כוחותיו, וזכו ילא ראשונה. נגמ' חולין ס"ע ע"א צמי ר'
חגיגה הוליא עינר את ידו בעזרה מהו וכו' אלא הכי קמיבעיא
לן מהו לגמיע חלבו חלב (בקמ"ץ) דעלמא לאו כאכילה דמי
ישרי האי נמי ל"ש או דלמא החס אית ליה חקנתא לאיסוריה
בשחיטה הכא ל"ל חקנתא לאיסוריה בשחיטה חיקו ע"כ והנה
מדדחא או דילמא החס אית ליה חקנתא לאיסוריה בשחיטה
וקאי לאיסור אכילה של חלב מבוחר דחקנתא דאיסור
אכילה הוא השחיטה דכ"כ אמר להדיא אית ליה חקנתא
לאיסוריה בשחיטה ומדקאמר לאיסוריה ולא קאמר סתם החס
אית ליה חקנתא בשחיטה משמע דקאי לאיסור אכילה
וכן יש לכאורה ללמוד ממה שביד שחזיר העובר נאסר
משום יולא למעין היעב.

שנית נלפעמי' ראי מנן פקועה שהותרה בשחיטה אמו
ומבוחר בסי' ופוסקים דאין לריב עוד שחיטה
לעולם ואין צו משום אכילה עד סוף העולם אפילו הוינו
עדרים עדרים עיין עוש"פ יו"ד סי' י"ג ובעי' יחזיק"ס ס"ק
ז"ח דודאי שאין צו משום אכילה אלא דמי' אין לאכנו חי
משום כל חשקו וכו' פשוט דשחיטה צא להחיה חי ולא
להחיה מתה שחיה בן פקועה לכ"ע חיה בן ולרימ עשויה
שחיטה ומקרי שור לענין תשלומי דו"כ הוא ב"ק ק"ו ע"כ
ובכל שור הוא ועיין ב"ק מ"א ע"א חוס' ד"כ אינו יודע ובש"מ
בס' הרשב"א ע"ש והנה מבוחר עכ"פ דשחיטה אינה מתרת
מטעם דה"ל כמחשבה דאטו בן פקועה שמוליד דורות ה"ל
כמחשבה. והפמ"ג סי' י"ג מספקא ליה בנן פקועה אי יש צו
משום אכילה לב"י ובה"ס יו"ד סי' י"ד פשיטא ליה דנבי'
נמי מותר משום אכילה לדעת הרשב"א ע"ש וקלח ל"ע שלא
הביא הפמ"ג כלל והנה לא מציעה לדעת הפמ"ג דס"ל דנבי'
צ"פ אסור משום אכילה ולישראל מותר כרי מבוחר דשחיטה
מתרת משום אכילה ולא משום מחשבה אלא אפילו לדעת הח"ס
עכ"פ נראה דלאו משום מחשבה הוא דלכ"ע צ"פ לאו מחשבה הוא
ומחשבה אינה מוליד ועיין לנ"ח פסחים כ"ה צ"פ כמפרנסת.

גם מבא דכחז כרמ"ס דמפרנסת מותרת לישראל ואסורה
לב"י מוכרח לומר דשחיטה אינה מתרת מטעם דעושה
אוחה כמחשבה דאי נימא מטעם מחשבה הוא אי"כ מ"ש דלישראל
ה"ל כמחשבה ולעכ"פ כחיה ואסור משום אכילה וכו'
במליחות חליא מלחא ולא בכלכל אלא הוא מליחות אם מחשבה
מחשבה לכול ואם הוא חי חיה לכול אצל אי נימא דשחיטה
מתרת אכילה אי"כ אחי שפיר דלישראל כיון דבר צדקה הוא

משום אצמכ"מ וע"ז חתירה אצמכ"מ נשחטת דכחצ וזנחה ואכלת אבל כיון דאיתו בל לחתור אלא אצמכ"מ והיינו חיות ולכן שפיר אינו מחיר בערפס כלל דעריפס לאו בכלל ח"י הוא כיון דערפס אינה ח"י אבל אי נימא דשחטת מחרת מחב כלומר דמסלקת איסור נבילה דהתורה לא אסרה מחב או נבלה שמה או נחנבלה מאליה ולא ע"י שחטת אבל כל שמה ע"י שחטת השחטת מוילאחו מידי נבלה דשחטת מחרת וא"כ עריפס נמי כיון שלא מחב מעלמה אלא ע"י שחטת השחטת מחרת וממילא י"ל דהיי"מ שצ"ש ס"ל דשחטת מחרת מידי מחב ונבלה והא"ז ס"ל דשחטת מחרת אצמכ"מ, וי"ל דרש"י נמי בשפסוק מפרש אליבא דמ"ד דשחטת מחרת עריפס וצפירושו אליבא דמ"ד דמחרת מיחב.

עוד הביא כח"ר רח"י דמפרנסת לא תשוב כחי מהעמדה ידערכה ח"ל הדע שחרי אפילו לענין המלאכות של העמדה והערכה לא תשובין לה כחי וע"כ דגזירת הכתוב היא שחטת עושה אותה מחב ע"כ. ולאחר בקשת סליחה מכחיר העלמת פין איכא הכא ואדרבה בגמ' חולין קכ"א ע"כ שחט זה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרנסת ולא תפלו חיה ולכלל מחב לא בלא ובחצו החוס' ריש חולין דף צ' ע"כ ד"ה ובמקדשין ובדף ל' ד"ה והא תנן דלענין העמדה והערכה מפרנסת כרי היא כחיה לכל דבריה ע"כ וכ"כ חוס' ערכין דף ד' ד"ה ולא חוליה את הגוסס ובחוס' חולין פ"ד ע"א וכ"כ הרמב"ם פ"ה מהל' ערכין ה"ג ח"ל שחט זה שנים או רוב שנים ועדיין הוא מפרנסת כרי היא כחיה לכל דבריה וערכה והרי היא בכלל העמדה והערכה וכן היא דעת הראש"ד הביאו הרשב"א ז"ל.

אלא דבחוס' צ"ק ע"ז ד"ה שחטת כתבו דאין העמדה והערכה לנשחטה כהלכה והיה דשחט זה שנים או רוב שנים מיירי בישראל בעמלה או בעכו"ם צבאורה דאיכא תרתא באילה וכ"כ עוד צפ"ה דבכורות דף ל"ב ד"ה ה"ל לאחר שחטת וכן נראה דברי רמב"ן הביאו המל"מ פ"ה מה"ע ע"ש, מוצא עכ"פ דלענין ערכין הוא מחלוקת ודעת רוב פוסקים דכחי הוא לענין העמדה והערכה ועכ"פ י"ע משי"כ כח"ר בסה"ס דלענין העמדה והערכה לא תשובין לה כחי לכ"ע והרי הוא מחלוקת הראשונים ז"ל. וק"ל י"ע מגמ' יצמות דכתבו בפשיטת שחט זה רוב שנים או שנים אי הוא וסופו למות משמע דלכ"ע יש לו דין חי וז"ל בחרי אפיין או שיאמר לחלק בין אדם ובכמה וכמ"ש בגמ' חולין לענין הא דאמר חיוץ ישפוך מרחי ומחלק ר"ח בין אדם לבכמה דאדם יש לו מל ובכמה אחי שפיר סתירה אחרת דבגמ' יצמות שם אמרו בפשיטת חי הוא ובחולין קכ"א הכאחי דכריכס נעיל כתבו דינאח מכלל חיה ולכלל מחב לא בלא אבל אי נימא לחלק בין אדם לבכמה אחי שפיר או יאמר דכיון דבאדם לא בוי שחטת במחרת ככ"ג כ"ע מודי דחי הוא דגם בתים' לא פליגי אלא בבכמה כשרה אבל בבכמה עמלה מודי דהשוחט שנים או רוב שנים אחי חי הוא לענין העמדה והערכה ודוקא בשחטת כשרה ס"ל דכיון דשחטת מחרת אצמכ"מ איכא אי"ל לומר דחי הוא דכרי אן אמרינן שהשחטת בחירה דין חיות שלה ולא כוי חו בכלל אצמכ"מ והא"ך אחי אוחא כחצל בשחי' ראשים לומר דלענין אכילה מותרת משום דליכא כאן עוד אצמכ"מ ולא כוי

אחי הלכחא והחירה ע"י שחטת ולכ"ע נשאר באיסורו עד שחמות. איכא דגמ' מפורשת הוא יצמות ק"כ ע"כ וגיטין ע' אמר רב יהודה אמר שמיאל שחט זה שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשחי כרי אלו יכתבו ויתנו חי הוא וסופו למות ופרש"י יכתבו ויתנו אלמא כחי מחזקין ליה ומשני חי הוא לפיכך גיטו גט וסיפו למות הלכך משדין עליו כיה מוצא דשחטת סימנים לא מקרי מח חלל אדרבה חי הוא דמקרי וא"כ לכאורה גם בבכמה נראה הכי ובסמוך נבאר דבכמה אולי ס"ל במחלוקת שניה מדברי החוס' וי"ע.

והנה כח"ר הביא קישות החוס' חולין ל' ד"ה אלמא דא"ך חל איסור גכ"ע על אצמכ"מ דכיון דנענין שיחול איסור גכ"ע מחיים דומיא דיעקב ואין איסור גיד חל על איסור אצמכ"מ וכתבו דאצמכ"מ אינו חל עד שיוולד דעד שלא לאויר העולם יתיר נשחטת אמו וכ"כ הרשב"א וע"י הקשה בשו"ת בן פורת ח"א ס"ד דגם לאחר שיוולד יש לו היתר נשחטת וחי' דמשנולד אין היתר רק סילוק החיות ומינה הסחית נשחטת אינה מחרת אצמכ"מ אלא מסלק החיות, הנה באמת כי קושא ז' לאו דחתא הוא וכבר הלכו זה נמושות ועיין ביושעת יעקב ס"י כ"ז שהאריך להביא ראיה לשיטת הרמב"ם דמפרנסת אסורה לכ"ע וכתב בפשיטת דיש חלות לאיסור גיד בעת שהוא מפרנסת דכרי הוא כחי לכל דבר והו"ל דומיא דיעקב שנזהר לו מחיים ובעמלה דאינה יתרת נשחטת אמו שייך בו איסור אצמכ"מ וממילא אף לנכרי אסור ע"ש באריכות הרי דס"ל להיפוך מדעת בן פורת וס"ל דאדרבה מדברי החוס' רח"י דשחטת מחרת איסור אצמכ"מ וכן לישראל ולא לעכו"ם.

ובאחד השיעורים לפני הכולל דישיבתנו בקדושה אחרת נדראה דא הוא מחלוקת הראשונים ז"ל דהא"ז כל שחטת והשואל ענהו היאך יצרך צרכה לצטלה ואמר כיון דרש"י ציונה שנצטר אגף שלה והורה לשיחצו ולבדוקו לאחר שחטת והשואל ענהו היאך יצרך צרכה לצטלה ואמר כיון שמולאו מיד נבילה שפיר מנכר והא"ז חלק עליו דקודם ישחוט ויבדוק ואח"כ יצרך ובש"ע וי"ד ס"י י"ע בש"ך סק"צ דמהרש"ל ספק כרש"י ודלא כנ"י דמהרש"ל פסק כא"ז והש"ך נעלמו כתב דמירושלמי משמע דלא כרש"י ע"ש.

ובתשובה כתבתי דיש לחמוה שלא הרגישו הפוסקים מדברי רש"י פסחים כ"ה ע"א ד"ה מננה שכתב וי"מ דמשום דהאי עריפס דקרא איירי בצצר ובצר במדולדל זה ישחט כדאמרינן בבכמה במקשה לילד חולין ע"כ ע"כ קרי ליה נבילה דדמי לנבילה דלא מישתרו נשחטת ואין נראה לי דערפס נמי לא משתרו נשחטת מאי משום דלא מיעמיה הכך נמי לא מיעמיה ע"ש נראה מפורש דרש"י פליג איש מפרשים וס"ל דשחטת אינה מחרת עריפס כלל ונמלא לכאורה דברי רש"י סותרים.

ומיהו לעיקר המחלוקת כי נלפע"ד דבכא פליגי דלמ"ד דשחטת מחרת אצמכ"מ איכא אינו מחיר אלא כשרה דהתורה אמרה זאת כחי חי אטל ושאינה חי לא תאכל ועריפס נמי אינה חי אלא דכחי אכול נמי אסרה תורה

וכא דלא תקשה שברי צחור מפורש כחיצ נכיל מכור לנכרי איכ פייב דמותר צב ליל ביינו כשמתה מאליה אכל אס כרגב או נחרי לריך לביות באופן של נחירה ואס לאו אסור צב אלא כשפושע מעשה נחיר מותר בה אפילו מפרנסת דנחירה הוא המחיר צביי כמו שחיטת בישראל ומבואר פכ"ט דשחיטה ודאי לכולה עלמא מתרת היא את האיסור ולא שהיא ענין של מיתא.

וחמישיתיו אוסיף עליו דכפמ"ג במש"ס סי' כ"ז תמצא דמגיל דמפרנסת שרי משום דשחיטה מתרת דלמא גם בשחיטה לא שרי עד שחמות ואי משום דנחיר וצחית ואכלת בא באי אינערין דדוקא בשחיטה שריא ולא נחירה אמנם ראיתי למח צביי"ט סי' ע"ו שהקשה בן מעלמו וכתב דכסדרא הוא כך דכלא יש לפנינו לשחוט שני סימנים ואחי כלל"מ ואמרה דסגי צרוז אחד בעוף וצרוז שנים בצבחה מעשה אי נימא דכל זמן שלא מתא יש צב איסור אצמכ"ה איכ כיון שאמרה תורה דאס מלקל איסור אצמכ"ה שלא עיי שחיטת סימנים הוא נכילה כי ראוי שיהי מחויב לשחוט כל השני סימנים לסלק איסור אצמכ"ה עיי שחיטת סימנים בולם אפיכ כיון שאמרה תורה צו שיעור רוצ אי בעוף וצו שנים בצבחה סגי צב לסלק איסור אצמכ"ה מיד עיי וצחש"י צ"ב הביא קושית ז' ג"כ וכתב עוד סדרא דכיון דאלריבא תורה שחיטה ואס מתא צבא שחיטה אסורה איכ נימא דגם אחר ששחט אסורה משום אצמכ"ה כל זמן שמפרנסת איכ כיון שהשחיטה לא התירא אצמכ"ה כל זמן מותר אחיכ בשחמות בא ה"ל כמתא מאליה אפיכ שהשחיטה מתירא מיד אפילו בעורה מפרנסת קודם שחמות עיי.

ובד' בקשתי לפי' לברמזים (פ"ט ממלכים ב') דמפרנסת אסורה לביי איכ בשחוט צבצת רוצ שני סמנים דאמרו בגמ' פסחים פ"ג דחייב פליג ג' חטאות ופרין מאי חיקון ומשני חיקון להבליא מדי אצמכ"ה ופרש"י מדי אצמכ"ה לביי עיי וקשה כיון דמפרנסת אסורה לביי איכ בשחוט שחיטה אכתי לא חיקון כלום ולישראל ס"ל דלא חיקון כלום ולביי אכתי אסורה ולא חיקון כלום מה חאמר שחמות לאחר מכאן אין זה כבר אלא גרמא ונכנס כבר במחלוקת הפוסקים אי גרמא חייב צבצת שברי רק שחיטתו גרמא נכ לנכמה שחמות וכל זמן שלא מתא ברי היא אסורה לביי ובשלמא אי נאמר דלעבדים נכילה אסורה וכדעת בחוס' וברמז' בעשרה מאמרות ועכ"פ שחיטה כ"ל במקום נחירה איכ אכתי יש קלח לישב דעכ"פ חיקון דצלי שחיטה ביחא בצבחה אסורה לו אפילו לאחר שמתא אכל לפי מה דקור"ל דנכלה מתרת לביי איכ מאי חיקון ובמשנת העמרמי ויר"ד סי' קי"ג בארבעה קלח צב עיי וי"ל •

ועד השניתי אני צא ונראה צחמה דלא הוא מחלוקת בחוס' וברמז' דבחוס' שצווח כ"ד עיי צדיכ באוכל נכלה ציוכ"כ פטור כחצו לחוש דבכמה צחיה אסורה משום איסור עשה שאיכ צחיה דכחצו וצחיה ואכלת מה שאתה צווח אכתי אורל ואיסור זה של וצחיה נמשך אפילו לאחר מיתא וכ"כ בחוס' חולין דל"ז ד"כ בשחא וצחוס' פסחים ל"ז עיי מבואר דבחוס' ס"ל דשחיטה צא לבחור איסור שאינו צווח אמנם ברמז' שצווח כ"ל תמה אי ד' דאיכ למיד צבמה צחיה

ועיין מהר"ם ברכי יומא דף ס"ז ע"ב ד"ה עתי.

צכלל חי ולענין העמדה והערכה אכתי צכלל חי הוא זה מה שנראה ציוצו דצבדים.

איברא דלפי"ג גם מהא ראוי דלכ"ע שחיטה מתרת דין החיות לברמזים וצחוס' דס"ל דלענין העמדה והערכה חי הוא איכ פשוט דלכ"ע למימר דשחיטה עושה אותה כמתא וממילא עיי שחיטה מתרת דין החיות לאכילה וצחוס' ס"ל דצמקום ששחיטה מתרת דין החיות לאכילה איכ איכ לומר דאכתי מקרי חיה לענין העמדה והערכה דסוף סוף לא מקרי חיה לענין אכילה אף דודאי מתא ג"כ לא מקרי עדיין דסוף סוף ברי הוא חיה עדיין צמילאות רק כיון דאחא כלכחא יכתירא החיות שלה נמלא דלענין העמדה והערכה לא מקרי חיה עוד.

ועל השלישית אני צא לפי מה שבי' ברמז' צ' ר"פ גכ"ג סוד"ה אלא בולדות אכא דאמר לריי אכל חלב מן החי לוקח ג' וזה חלב חל קודם שגולד וכ"ל איסור חלב קודם וחי ז"ל דכיון שאס שחטת האס כי בחלב מותר מכל צבחה ממילא איסור חלב מיתלי חלי וקאי שמא שחטת האס ויכ"י לו היתר בשחיטה ומש"ס עד שיוגד לא חשבו איסור חלב וצמשיין דצבדיו ז"ל יראה דס"ל דבר חדש דכל איסור שיש לו חיקון ואפשר לתקנו מיתלי חלי וקאי ואינו חל עד שחא יכא עוד בצלפשוט לתקנו עיי כי זה כוונתו. ולפי"ז אצמכ"ה נמי כ"ל איסור שאפשר לתקנו עיי שחיטה ולא חלב עד רגע באחרונה ומיתלי חלי וקאי שמא ישחוט ולא יכ"י אצמכ"ה וצרגע אחרונה שלא שחטת אז חל איסור אצמכ"ה ומשחמות בצבחה פקע ליכ איסור אצמכ"ה דברי היא מתא לפנינו אכל כל זמן שלא מתא אכתי מיתלי חלי וקאי אכל לפי זה שפיר חל איסור גכ"י אלא איסור אצמכ"ה אלא שאמר מב"ס יותר עיי שחיטה ולא איסור גיד ועיין לחימ פ"כ מהי מ"א כיכ צבס נכר"ל בן חציו שחמה על ברמזים דמדכתב חלש אצמכ"ה ונערפכ צו משמע דס"ל לאו לצבדים עומדת ואיך כתב צחלש חלב לוקח שחים כיון דלאו לצבדים שומדת אצמכ"ה מאוחר.

וראיתי צביי למחן כק"ז זל"ז ויר"ד סי' קע"ז שפי עיי דברי ברמז' כ"ל דאיסור אצמכ"ה מיתלי חלי וקאי דכא יש לו היתר בשחיטה ואיכ אין חל איסור אצמכ"ה כשגולד בא אפשר לתקנו בשחיטה ומיתלי חלי וקאי ודיין מינח דלישראל דשחיטה חליו מלתא מפרנסת מתרת ולביי דנחירה חליו מילתא אסורה לו משום אצמכ"ה עיי באר"ט ומבואר נמי פכ"ט דלישראל שחיטה מתרת אצמכ"ה ואינו כמתא.

ורביעי בקדש נראה דכמכ"ל כספרו תפא"י סי' י"ט בעלל דבר חדש דכא דאמר יוסף ופרע לבס את בית השחיטה ביינו נחירה דנחירה מתרת לביי קודם שחלש מעשה כמו שחיטה לישראל ואין לריך לבחון עד שחמות ועיין חוס' חולין ל"ז עיי ד"ב כמאן דאמר נכ"י וצרי"י חולין ל"ז עיי ואני שמשחי צבז כמה צבמה שמתא משחב ונראה דס"ל ג"כ דלביי נחירה ונחירה מתרת לבס אפילו קודם שחמות עכ"פ דעת מכ"ל צרוז ק וכן נראה דעת בעשרה מאמרות

ומה שנלפסני' ביוצא קושיא זו דכנס ידוע מחלוקת כראשונים הי מלות ואיסורי הכורה כחל איסור גברא או איסור חפלא פיין ריין גדרים י"ח וריעצא קידושין ע"ז כחז ניושב דברי רש"י דאפילו נתגבלה ביוכ"כ נמי אין איסור יו"כ חל על נבלה לר"ש ובקצו הכתוב שכרי איסור ב"א וחי' ראב"ד דיש לנו שני מיני איסורים איסור גברא ואיסור חפלא וכן כל איסורי חפלא כיו נמי איסור גברא דמושבא ועומד על הר סיני וס"ל דכשנין על איסורין אין אלו דין לאיסור זה שלפנינו אלא אלו דין לכל איסורין שבעולם וממילא באי גברא כיון שבעש כר מלכ נחמייב באיסור נבלה דאפי' דעדיין לא נתגבלה בכתב זו בא איכא כמה נבלות בעולם דמחבר כרו ואיסור יו"כ לא חל עליו עד עכשיו ע"ש מה שהכריח בדבר וא"כ איסור נבלה קדים לאיסור יו"כ ואף לאיסור חפלא חל לאיסור גברא מי' יו"כ אינו אלא איסור גברא. ועיין עוד ח"ו סי' רצ"א.

וגר"א באיסור עשה שאינו זכות מה הוא ונלפסני' דאין זכות אינו אלא איסור גברא דהתורה אמרה וזכחת ואכלת מה שחלה זכות אחת איכא וא"כ חלה הכורה בגברא וצידו היא לבחור ואיסור חפלא הוא כמו גדרים ושנויות דגדר אחר קונם חפץ זה וחפץ זה מיוחד בשמו מכל החפצים שהוא לשון הקדש ושם זה מורה עליו שהוא איסור וכן נצילת וחל חזיר וצ"ח ועלה וכ"כ שם מורה עליהם שהם איסור והם מייחדים בשם זה מכל הדברים שבעולם זה נקרא איסור חפלא אבל שנויות לא נשתנה שם חפץ זה מכל חפצים שבעולם זה נקרא איסורי גברא ולפי' נראה דאיסור שאינו זכות דהתורה קראו בלשון וזכחת דהשם חל בחדם שיוצא ולא חס בשם בבהמה אף שממילא למדו ממנו איסור עשה מי' הכורה חלחל האיסור בגברא וזכחת ואכלת.

ומעשה לא מצעיא לדעת הריעצא דנבלה לא חלה ממזים אפילו לאגברא דלא היו אלא איסור חפלא ועשה שאינו זכות כיו איסור גברא ממילא שפיר חל איסור חפלא שהוא נצילת לאיסור גברא שהוא איסור שאינו זכות אלא אפילו לראב"ד דס"ל דנצילת חלה עליו מצחיים אבל בחלות אינו אלא לאיסור גברא מכה כל נצילות חל אגברא איסור נצילת אבל איסור חפלא אגברא מ לא חלה עד שתמות וא"כ שפיר חל איסור נצילת לאיסור ג"ל, וקצת כי נראה לומר עוד דאיסור שאינו זכות נמי לאחר מיתא נעשה איסור חפלא דדוקא בחייה הוא דכיו איסור גברא דברי אמר תורח וזכחת וצידו לזכות ולכן שפיר כחל איסור גברא דצידו לתקן אבל לאחר מיתא שאין צידו עוד לתקן א"כ אלו ליה בבייתר של תיקון וליכא כלל וזכחת בעלם ולא נשאר אלא באיסור שאינו זכות שהוא כבר אחפלא ולא אגברא מי' שפיר חל הנצילת צ"ח עם האינו זכות על החפלא.

איברא דלדעת הראב"ד יש לישב בדק פשוט דכיון דס"ל דאיסור נבלה חל עליו משנת י"ג כיון דנאסר בכל נבלות שבעולם א"כ הכי' איסור עשה שאינו זכות נמי חל עליו משנעשה בן י"ג שכרי יש כמה בכתובות חיות בעולם שנתקן בשחיטת אבל איסור גברא של יו"כ לא חל עליו שכרי לא חל שם יו"כ בעולם משנעשה גדול עד עתה ולכן

לאו לאחרים עומדת כימי חיל איסור אגברא על עשה שאינו זכות דברי האיסור אינו זכות חל קודם לידה ואגברא אינו חל עד שיהא לאויר בעולו אלא ודאי דזכחת לא אחא לאסור דנלאו כבי אסור וקיימא מחיים באיסור אגברא ולאחר מיתא באיסור נצילת אלא בא לבחור את האסור ופרש לך דשחיטת שריא ולא בנחירי ע"ש באריכות.

הנה מפורש ואלא מדברי הריעצא דס"ל דשחיטת בא לבחור את האסור ביינו איסור אגברא וכתובים ס"ל דשחיטת בא לבחור איסור עשה שא"י מבוחר א"כ דהא הוא מחלוקת כראשונים פשוטא דשחיטת לדעת הריעצא שחיטת מתרת אגברא ולדעת כתובים שחיטת מתרת איסור שא"י ומי' לכ"כ שחיטת מתרת באיסור שהוא כבר על הבהמה ולא לבחור מתח ולבוליא מידי איסור נבלה בזה שכרי איסור שאינו זכות נשאר אפילו לאחר שנעשה נצילת לבחור איסור ולדעת הריעצא כרי כתב ששחיטת בזה לבחור איסור אגברא. וזכחת כי מדברי הגמ' חולין ס"ט שהבאחי לעיל לכאורה נראה ראי' ברורה לשיטת הריעצא דשחיטת מתרת אגברא וכמ"ס בסמוך וי"ע לשיטת כתובים ז"ל שכתבו דאחא לבחור איסור שא"י וז"ל דס"ל לכתובים דשחיטת מתרת תרוייבו איסור שא"י וגם לאו דאגברא.

עוד תמכתי על הריעצא ז"ל דהקשה הכתובים דאין חל איסור אגברא על איסור עשה שא"י כיון דקדמך תקשה לדידיה דכאך חל איסור נצילת על איסור שא"י כיון דאין איסור חל על איסור ובהא כנראה דגם הוא ז"ל מודה דאיסור נצילת חל על איסור עשה שא"י. וכ"כ בקצו המהרש"א שנויות ה"ל דאין חל איסור ערפה על איסור שא"י ותירונו אינו מולד לנצילת ע"ש וציוותי בספרים וראיתי בלב ארי' חולין ל"ז שעמד בדברי תוס' חולין שם שכתבו ג"כ דלכן אינו חל איסור יו"כ משום עשה שאינו זכות דא"כ אין תחול איסור נצילת לאיסור שא"י וכמו שהקשתי להריעצא ה"ג וחי' ז"ל דנצילת הוא גא"כ שחול דא"כ שחול בענין אחר וכמ"ס הכותב דף י' נענין גכ"כ ובדף ק"ד ותירונו אינו מולד יפס אלא לפי חי' הכותב אבל לפי שפי' המפרשים דיש חלות בלי גא"כ תקשה כ"ל.

וחזון כרנתי לקדוש אחד מדבר מן צנ"ש יו"ד סי' קי"ג שהביא קושית ראש יוסף חולין שהקשה ג"כ בקושית בלב ארי' וכתב הצ"ח דלא קשה מידי דאיסור נצילת נמשך מאיסור שא"י דכל שפקע החיות בלא זכיתא הוא אסור משום א"י ונצילת והוא איסור אחד כמו חמץ לפני זמנו בלאו לרי' וחזון זמנו בברית שבאיסור מתחיל לפני זמנו באיסור קל בלאו וצ"ח כיא איסור חמור בכתב וכו"נ כל שלא מתח אס יתחזק ממנו ויחלל אסור באיסור עשה ואס ניטל כל החיות בלי זכיתא אסור גם בלאו ואין אף איסור חל על איסור אלא איסור אחד ע"ש וי"י. ולפי דעת מן כי לכאורה מקום לישב קצת דע"כ דעת הכותב דשחיטת שהוא מתרת בעשה שא"י ביינו שלא תחול עליו עוד איסור נבלה דאיסור אחד הוא אמנם לפי מה שפי' בלב ארי' ושאר פוסקים א"כ פשוט דשחיטת אחי לבחור או איסור שא"י או איסור אגברא וכדעת בגריי מפאניאווהש ז"ל.

על עשה דשא"ז דמיד לאו לאברים עומדת בחולין ק"ג כוא ר"ל ור"ל לשיעורו ס"ל צמור כ"ע אין שחיטה לעוף מה"ח וא"כ א"ז כיו רק איסור גזרה וספיר אחי אצמח"ח דכוא חפלה וח"ל. אלא דבקשה ליה למיד לאברים עומדת כה לא קיימא לאברים צמעי כה"ס ואיסור א"ז כוא גס צמעי כה"ס וא"כ חל א"ז על א"י אצמח"ח וע"ז לא שייך לתקן כג"ל דר"י לשיעורו צמור ס"ל ד"ש שחיטה לעוף מה"ח ע"ש.

ולפענ"ד נראה להעמיד דברי רבינו אפילו אליבא דר"י לפ"מ דלמחן בגמי מנחות י"ח כהנים אינעריכא ליה סד"ח מדאשתרי מליקא לגביהו אשתרי נמי נבילה וטרפה ע"ש ובקשו האחרונים ז"ל דא"כ שוב לא יכיו ככהנים צחית צחית כמו נכרי כיון דאשתרי נבילה וטרפה גביהו וגל יכיו כהנים רשאים לשחוט עין מברין חיות שם מצוה דמליקא אשתרי לגבי כהנים וא"כ מ"מ ח"ת לאיסור שא"ז צעוף עכ"ש ככהנים ושם איסור שא"ז נמלא צחית צעוף וא"כ לא ח"י אלא איסור גזרה לפי סברה כג"ל דכל שאפשר שם א"ז צחית לא ח"י אלא איסור גזרה וספיר חל איסור נבילה על א"ז. ויש להכריח עוד צא אמנם אין כזמן גרמא. *

ובזה הגני ידיו דדש"ג וסובו וי"ד שיזכה להרביץ תורה ברבים ולהאדירה ידיו המברכו בבה"ח ללומדיה בכבוד ותוקרה ובלב ונפש.

מבשרה הקטן

סימן פ"ה

שחיטת פריסה אי מקרי שחיטה

ב"ה עש"ק פר' קדושים תהיו ב' אייר התש"ל ברוקלין ב"י.

מע"כ ידידי האי צורב עוסק בחוקי חורב וכו' ה"ב שלמה קאנאן ה"י בישיבה הקדושה טעלו.

אחדשה"ט.

בד"ת אשר בעיר מספרי מה"ג על כתובות צמור כחשבות ס"ח - ט - י"א במחלוקת ר"י ור"ל צירושלמי בצרכת שחיטה אי מנכר עובר לעשייתו או חיישין שמה ימלא עריפה ובכחתי שם דברי הפירוש לרש"י וכמ"ע בעיר מדברי רש"י בתשובה שכתב דהשוחט דבר שאיתליל בו ריעותא ינכר ג"כ קודם שחיטה דאפילו אי מיערפא מהני לכ שחיטה לטבחה מידי נבילה נמלא דלא כח צרכה לטבול ואבנא דבריו ב"י בית דוד יו"ד ס"י י"ע ומינה י"א לדיוק למיד מוצא ששחט מוצא מידי נבלה יכול לנכר ולא כח צרכה לטבול כיון דמטבחה מידי נבלה, עין ר"ן ומאורי עכ"ל.

הנה ספר בית דוד אין לי צחית לעין צח צח דבריו אלא לא ח"י לו לבביו ממרחק לחמו שהרי דברי רש"י כלל מוצאים ביו"ד ס"י י"ע צ"ח סקצ' דמכשיל פסק כרש"י

ועיין עוד ח"ד ס"י צ"ד, ולקמן ס"י פ"ה, פ"ו.

איסור נבילה ואיסור א"ז תרומה קדמי אצל תרומה רק לאיסור גזרה אלא שאיסור א"ז יש לו ביתר שחיטה וא"כ לא שחיטה ומתה כרי נשאר הא"ז על התפן אצל כן כרי האיסור נבילה ואיסור א"ז תרומה צח"ס צח"א כן לענין איסור גזרה וכן לענין איסור חפלה וספיר חל נבילה ע"י א"ז אלא י"ב שח לאח"כ אינו חל ודו"ק.

ובהרהורי דברים רחמי לחדש דכל איסור תורה שצ"ד באדם לתקנו מקרי איסור גזרה שכתורה תנחב ציד באדם וכל איסור תורה שאינם תלויים באדם הם איסורי חפלה ולכן נבילה וטרפה וס"כ וצ"ח צח"ל וכו"ל צו הם איסורי חפלה דהם אסורים איסור עולם ואין ציד האדם לתקנו, אלא איסור אינו צח"ה שצ"ד האדם לתקנו וכו"ל צו לא ח"י אלא איסור גזרה ולא תקשה מנדרים דג"כ ציד האדם לתקנו ולשאל על גדרו אפילו כ"י ה"ל איסור חפלה א"י אינו כלום דברי גדר ג"כ אין צידו לתקנו אלא לשאל עניו וא"כ נשאל אז הותר כגדר למפרע וליכא כאן איסור כלל וכן בקדש א"כ נשאל עניו, עוד נראה דאיסורים כתלויים צומן כ"י רק איסור גזרה כגון יו"כ"כ וחמץ צפסח דשם איסור א"י אינו אסור לעולם וכנס דנבילה נמי יש לה ביתר שחיטה א"כ ליכא נמי איסור גזרה אלא א"י אינו דנבילה הראוי לנדר קרי נבילה ושא"י ראוי לנדר לא קרי נבילה א"כ נבילה משולם לא ניתרת אלא כל שנסחח כ"י לה כעפרה צעלמה ועיין ב"ד כבית ומשמרת בבית מה שחלקו א"כ חזר ותיקן נבלה מסרחת אי חזרה לאיסור ופי"ן חור"ד ס"י ק"כ.

אלא דקשה לי מעטל דג"כ צידו לתקן ואפ"כ ה"ל איסור חפלה ואולי ק"ח יש לחלק דעצל נמי אין צידו לתקן דברי איסור עצל אינו אלא משום תרומה שבו וכמ"ע רש"י יצמית פ"י משום דפתח צה תרומה ועיין תוס' קידושין ל"ח ע"ב וסוב"ל ל"ח ותוס' פסחים ל"ב דאיסור עצל כוא משום דפתח צה תרומה וכה"ס דתוס' יצמית הג"ל תמכו ארש"י מ"מ במקום אחר ישבתי דברי רש"י ועיין ר"ן נדרים נ"ב ומאורי שם ולפ"ז ח"י אחי שפיר חילוקיו דעצל נמי אין צידו לתקן דתרומה נשארה אסורה וצ"ע גס מגמ' פסחים מ"ח אמרת מה עצל מיוחד שאיסור גופו גרם לו ח"ף כל שאיסור גופו גרם לו משמע לכאורה דעצל איסור גוף כוא וכי"י איסור חפלה ובאמת המעיין שם יראה לכאורה מדברי הגמ' כג"ל דכל איסורי תורה כ"ל איסור חפלה ואיסורי דרבנן כ"ל איסור גזרה וי"ל.

עוד ח"י נלפענ"ד דהנה כצ"ש יו"ד ס"י ק"ח כתב דא"ז כ"י א"ח ודלא כמ"ע ובע"ס דשם איסור עליו (אמנם ח"י נשמתי מה ובחבתי דהתורה קראה וצח"ה ולא מקרי מה"ח שם אינו צח"ה אלא צח"ס וצח"ה וכמ"ע לענין) ומיכו חידש שם מחן דלמיד אין שחיטה לעוף מה"ח א"כ משכחה א"ז שביא ביתר ועיין תוס' חולין כ' ד"ה לא וד"ה חילומא ושם ל"ג ד"ה אחד א"כ כיון שמשכחה שם א"ז שביא ביתר לכן ח"ף צמקום שאסור לא מקרי איסור חפלה רק איסור גזרה אלא למיד יש שחיטה לעוף מה"ח א"כ לא משכחה שם א"ז צחית ספיר כ"י איסור חפלה ולפ"ז מיוש"ב קושית הרי"ב צ"ח שצוהת כ"ל שבקשה למיד לאו לאברים עומדת ח"ף חל אצמח"ח

ולדל כביה שבי דכמהרש"ל פסק כח"י והש"ך כחז דמירושלמי משמע דלא כרש"י וכוונתו לכה דר"י ור"ל אהמם כמעין בא"י כ"ל שחיתת ס' שס"ז נראה דאין מדברי הירושלמי ראי' ואדרבה הא"י הביא דברי הירושלמי הנ"ל וכתב ואלכס כ"י יוחנן להקדים ברכה לשחיטה ומיכו אס לא בך קודם שחיטה ואלא י"ח שכל מלאה שלא בך עובר לעשייתו מנכך לאחר עשייתו כדפי' בצרכות, ובה"ל כיסוי הדם ס' שפ"ז לפני כיכא דלחילול רישותא כחז דרש"י לא פליג ר' יוחנן להקדים ברכה לשחיטה אלא כיכא דליכא רישותא אכל כיכא דליכא רישותא כואיל ויכול לבדוק לאחר שחיטה מודה דלא אולין בחר חזקא אלא שוחט וצורך הרישותא ומנכך. וכתב דא משעב לפני רש"י ז"ל צורה אחת שגשבר אהף שלח וכו' לשוחט ולצודק מפי שאינו יכול לבדוק מחיים ועמו השואל הא"י יצרך ברכה לבטל ואחר כיון שמוציאו מידי נבילה מעשה זו שמעתי ממורי רבינו יעקב בר יצחק מיכו נראה בעיני שיש לו לשחוט בלא ברכה ואח"כ יבדוק ואם נמלח כשרה יצרך כדפי' ע"פ הירושלמי. הנה מבואר דהא"י ז"ל נמי ע"פ הירושלמי הנ"ל פסק דלא כרש"י ופסק לבדוק אח"כ וצירושלמי אינו מבואר כלום וכן כתב עוד שם דמה"ע בני מרגולא כששוחטים חיה אין מכסין אח דמו עד שיבדוק אי עריפה הוא דחנן פ' כיסוי הדם פ"ה ע"א השוחט ונמלח עריפה פטור מלכסות נמלח שצריך לבטל וע"כ בודק אס נמלח כשרה מנכך ומכסה ואס שכה וכסה בלא ברכה מנכך אח"כ ע"כ ע"פ מבואר דהא"י לשחיטה נמי לא מלא היכרה מירושלמי כה"ל.

אלא דמה שא"ע דבעיקר דברי רש"י לא כרגישו הפוסקים מדברי רש"י פסחים כ"ה ע"א ד"ה מנבלה שכתב ח"ל ונבילה אכילה כתיבה כה נבילה לאו דוקא קאמר דהא מעריפה גמירין לה וי"מ דמשום האי עריפה דקרא איירי באבר ובשר המדולדל כה ושחטה כדאמרין בצבחה במקשה לילד חולין ע"כ ע"כ קרי ליה נבילה דדמי לנבילה דלא מישחרי בשחיטה ואין נראה לי דעריפה נמי לא משחריא בשחיטה ואי משום דלא מיטמא כה נמי לא מיטמא ע"כ הנה מבואר דרש"י ז"ל פליג א"י וא"ל דאף שחיטה דמוציא מידי נבילה לא מקרי ע"י עריפה משחריא בשחיטה וא"כ לכאורה דברי רבינו הגדול רש"י ז"ל סותרים ולפי"ז.

והנה כע"ז ס' כ"ח סקט"ו הביא דברי הדרישה שם מהרש"ל ברכה שחיטה דמצרכים קודם השחיטה משום דאפילו נמלח עריפה עכ"פ מוציאה מידי נבילה ודמה עליו דא"כ למה אמרו בשוחט דבר דלחילול ביה רישותא דשוחט בלא ברכה וצנקה"כ חמה עליו דלחילול דברי מהרש"ל פ' כיסוי הדם דפסק בצלחת כדברי רש"י דלחילול ביה רישותא נמי מנכך קודם השחיטה ולחילול דמיכה נמי דברי רש"י ובה"כ ע"כ שס"ז דמיכו מדברי הירושלמי משמע כח"י וצאמח כי גם דברי הש"ך בס' תמורה דלמה לא הביא לפתחו ראי' מדברי רש"י פסחים הנ"ל דסותר עלמו וא"כ פסוק דלא קי"ל כותבי כיון דאין לו גם דברי רש"י דשחיטה עריפה אינה מתרת ודברא קושיא השואל במעשה דרש"י דהא"י יצרך ברכה לבטל כ"ן דליכא רישותא לפניו.

ודע דעיקר דברי הדרישה שם תמוכין שכתב ויש לדקדק למה כתב צב"ע דלא יכסה קודם שיבדוק הסכין לאחר שחיטה שמה ימלא הסכין פגום והיה ברכה לבטל אמאי לא חישינן כן גם לברכה שחיטה דלא יצרך קודם שחיטה עד שיבדק הסכין לאחר שחיטה וכתב ואין לומר משום דא"ל לבדוק קודם שחיטה דמי"מ יצרך לאחר שחיטה וצדיקה כמו שמצרכים אצרכה נעילת ידים וצרכה ענינה לאחר מעשה וחי' דגני שחיטה שאני כואיל וצדק הסכין קודם שחיטה ואולי נאצד הסכין סמכין אחזקא וכשר לכך מנכך תחילה ברכה השחיטה משא"כ בריאה שאלי נאצד הריאה אסורה בצבחה או הויכ כמ"ש רס"י ל"ע וגם הסרכות מלויית וכל דבריו תמוכים דברי צב"ע ס' ל"ט ס"ב כתב במחבר דריאה שגאצד בצבחה מותרת ואפילו להרמ"א שביא שם שיטתו כ"ה מחמירין בברכת הש"ך דבוא רק מכה חומרה אכל מדינה בצבחה מתרת וגם הרמ"א ז"ל החיר בצפסד מרובע ועיין חידושי רע"א שם שם פמ"ג דמדה צדיקה בריאה צדיקה הסכין לאחר שחיטה כגון שיש לפניו סכין צדוק ע"י מומחה ויש כאן מי שידע לשחוט אכל אינו יודע לבדוק הסכין אחר שחיטה אי מותר ליתן לו לכתחילה לשחוט וכן אס יש מי שידע לשחוט ואינו יודע לבדוק בריאה ומבואר דס"ל דכדדי יניכו צדיקה בריאה עם צדיקה הסכין לאחר שחיטה ולפרישה חלוק גדול צינייה וגם פלא קאת על הפמ"ג וגרע"א שלא כרגישו בדברי הפרישה וי"ל.

שנית יש לתמוה דכתב דאין לחלק בין אפשר לא"א וכלא צירושלמי כוא מחלוקת ר"י ור"ל ולכדיא מחלוקין הכי ולכן פלא על רבינו הגדול בעל הפרישה שלא כרגישו בדברי הירושלמי כה"ל וי"ע.

ובח' על מס' פסחים הארבעה קאת בדברי רש"י כה"ל ונסתפקתי בשוחט ונמלח עריפה ל"מ דס"ל דשחיטה מתרת וסוף ממנה אבר צעוד מפרכתא ואלא ממנה אי כו"ל דין אצמח"ה או כיון דשחיטה מתרת גם אח העריפה כו"ל בכלל עריפה שחוטת ופ"מ שאס אכלו צמיד ל"ך להחרות צו משום עריפה ולא משום אצמח"ה ולדעת רש"י אכתי בכלל אצמח"ה כוא גם ל"מ אין צו משום עשה שאינו צוה ולשיטת רש"י יש צו משום עשה שא"ל.

עוד יהי נ"מ דידוע מחלוקת הראשונים ז"ל במפרכתא לב"ע דעת הרמב"ם דאסור לב"ע משום אצמח"ה ודעת החו"ם ושאר ראשונים דליכא מידי דלישראל שרי ולב"ע אסור ועיין מש"כ בחי' משנת העמרי (ס' ק"ט) ומשעב להשיטת דשחיטה מתרת עריפה מידי נבילה יש לחקור אי מתרת לב"ע ד"ל דוקא שחיטה כשרה שמתרת לישראל לגמרי לאכול כה"כ.

איכא למימר מי איכא מידי דלישראל מוחר ולגכרי אסור אבל בשחיטה עריפה דאף דמחרת מידי גבילה מימ נשאר באיסור עריפה ולא שייך מי איכא מידי דלאכילה סוף כל סוף אסורה לתרווייהו איכא כה"ג אפשר לכ"ע אסורה לביע משום אצמיה.

והנה היש"ש הביאו הפת"ח סי' ג' חידש דהשוחט ומכוון שלא לשחוט שחיטה המכשרת אף ששחט כרלאי וקרייל שחיטה לא צ"ע כוונה מימ שחיטתו פסולה דהיפוך כוונה פוסל וחיי' מח' צ"ע סי' י"ד דהא דס"ל להי"ש שחיטתו פסולה דווקא לענין איסור אכילה דכתב הרמב"ם פ"א משחיטה דמי' לשחוט פ"ש ואם יש לו היפוך כוונה לא קיים מי' זו ונשאר איסור שאינו זכרון אבל לסלק איסור אצמיה ואיסור גבילה אין נפ"מ כוונה כלל וא"כ אינו מעמל גמי משום גבילה לכ"ע פ"ש שאינו זכרון מימ מסלק איסור אצמיה ולפי"ז אף אן נאמר דאף דשחיטה מוילא מידי גבילה אבל מאיסור אינו זכרון אינו מוילא ולפי"ז שפיר כתב רש"י דשחיטה עריפה לא מישחרי בשחיטה והכוונה דאינו חלל מסלק איסור גבילה ואצמיה אבל אינו מסלק איסור עשה שאינו זכרון וכיון דעיקר שחיטה הוא מטעם חצתה שהיא עשה שאינו זכרון א"כ שפיר כתב רש"י לחלוק אימ' דעריפה גמי לא משחרי בשחיטה.

איברא דיל' בלחמ' דהא הוא מחלוקת רש"י והי"מ דעת רש"י דשחיטה עריפה אינה שחיטה ואינה מחרת העשה של אינו זכרון חלל מסלקת האיסור אצמיה ואיסור גבילה והי"מ ס"ל דשחיטה עריפה מחרת גם העשה שאינו זכרון אבל לכ"ע מסלקת דין אצמיה וגבילה ולפי"ז הי' איפשר לן עכ"פ חזק כיון דשחיטה זו עכ"פ מסלקת דין אצמיה ממילא מוחרת לביע אפילו מפרנסת דאיסור עשה ליכא צ"ע דאינו מוחרת על צריכה ואיסור אצמיה פקע מינה.

אלא דעיקר חידוש מח' ז"ל י"צ דמה שכתב דלכרמז"ם בשוחט צריפוך כוונה דלא קיים מי' דחצתה מימ מעיל לסלק איסור אצמיה י"ע דכיון דס"ל להרמב"ם דמפרנסת אסורה לביע דשחיטה אינה מחרת אצמיה חלל לישראל שנשטו על השחיטה אבל לביע אינה מחרת ומפרנסת ח"י היא לכל דבר חלל שפוסל למות עיין יצמות דף ק"ב ע"ב ואמר רב יודא אחר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים ורמח ואמר כתבו גע לאשתי הרי אלו יכתבו ויחטו חי הוא וסופו למות וכן בגמ' גש"ן נמצא דעיקר הכיתור הוא לישראל משום מי' דשחיטה וכיון דליכא כאן שחיטה א"כ הוה רק כחוקך שני סימנים בעכ"מ והבמה כ"ז שמפרנסת חיה היא ולא נסתלק גם איסור אצמיה וי"ע.

והנראה כוונה מח' הוא כך דנמצא חצתה יש בו צ' ענינים א' דהשחיטה מוילא הבמה מאיסור שאינו זכרון והשני שמוילא הבמה מידי אצמיה וגבילה והנה לחקן איסור עשה שאינו זכרון א"כ הקציה חצתה מי' לשחוט חלל דמי' זו של חצתה אם עשה כהוגן ממילא מוילא ומסלקת האיסור של אצמיה וגבילה ומיכה סילוק אצמיה וגבילה אינו חלוי צ"מ של חצתה חלל חלוי במעשה השחיטה כיון דאין זה חלק מן המזלזל חלל פועל יוצא מהמזלזל

כלומר ממעשה השחיטה ולכן היכא דשייך במעשה השחיטה בעלם גם איסור אצמיה וגבילה לא נסתלק שהרי לא עשה מעשה כזו שמוילא מידי אצמיה וגבילה חלל כל עשה מעשה השחיטה אף שלא הכתיב לשם שחיטה מימ יש כאן מעשה השחיטה הנוגה שזוהר החזקת וכל שיש כאן מעשה השחיטה ממילא מסלקת גמי איסור אצמיה וגבילה. ומעשה השוחט ומחכיון שלא לשם שחיטה אף דאין כאן מלוא שחיטה שהרי שחט צריפוך כוונה אבל מעשה השחיטה יש כאן וכיון שיש כאן מעשה שחיטה הנוגה שזוהר החזקת חלל שחזר כוונה במעשה לשם מלוא שפיר לענין מי' של חצתה דצ"ע עכ"פ סתמן לשמן וכיון דנחכיון היפוך זה לא קיים העשה ונשאר באיסור שאינו זכרון אבל לענין היכר אצמיה דחלוי במעשה השחיטה כיון דאין לריק לא כוונה ממילא נסתלק מהא איסור אצמיה ושפיר מיושבים דברי מח' ז"ל והבן. אלא דכ"ז לגבי ישראל חלל לגבי עכו"ם לעולם אינו מסלק איסור אצמיה עד שחטות ודאי והכ"ז אם חטות ודאי חזק מוחרת לעכו"ם ודריק היעב צ"ה.

רלפי מה שכתבנו הי' אפשר לישב שיטת הי"מ דשחיטה גמי מכשרת היא חלל דאינה מכשרת לענין להחיר עשה שאינו זכרון כיון דליכא צ"ה חצתה כיון דעריפה היא חלל מימ כיון דאיכא מעשה שחיטה מהני לסלק איסור אצמיה דכל שנעשה בו מעשה שחיטה המפורשת בחזרה מסלק האיסור ולכן לא מעמל בגבילה ג"כ והחולקין ס"ל דכ"ג אף מעשה שחיטה ליכא דהשוחט עריפה הי"ל בשוחט דבר שאינו מחויב בשחיטה ולא מקרי מעשה שחיטה.

עוד יש להסתפק לשיטת העשרה מאמרות חיקור דין ח"ג ספכ"א דביע אסור צמחה מלח"ה ולריק דוקא נחירה צמימנים לסלק החיוב וכ"כ החוס' חולין ל"א ד"ה כמ"ד בתי שני ח"ג פרק להם בית השחיטה ועיין רש"י שם דף ל"ב ע"ב שאין שוקלין צמר המה לאי שמעתי צמר צמח שמחה מעלמה ומעשה השוחט עריפה יש להסתפק אי שחיטה זו מחרת עכ"פ לצ"ע מאצמיה דברי לא גרע מנחירה או דילמא כיון דמחרת מעלמה אסורה להם ושחיטה לא הוי נחירה שהרי לדעת הרמב"ם מפרנסת אסורה להם וגם להחוס' דמוחרת היא רק מטעם דמי איכא מידי א"כ כה"ג אפשר דלכ"ע אינה מחרת ואינו מוילא השחיטה גם להם להחיר מאצמיה חלל צ"ע נחירה דוקא שמחרת להם ע"י נחירה.

ואי נימא דגם לעכו"ם לריק נחירה דוקא והשוחט עריפה לא מהני להם הי' עלה לן חידוש גדול בשוחט צמחה עריפה צמח יכא פסור דידוע קושית מהרש"ם דשוחט צמח חמאי חייב לימא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וכו"ל שחיטה שאינו ראוי ומקלקל הוא חלל שבת וליפטר וחי' המהרי"ט דמימ חיקן להוילא מידי אצמיה לביע ומעשה אי נימא דשוחט עריפה אין השחיטה מעלמה להוילא מידי אצמיה א"כ לא חיקן להוילא מידי אצמיה לביע ויכא פסור לגמרי וגדולה מזו מלח"ה למח' צ"ע י"ד סי' ק"ע דבמה שנשחטה אפילו לאחר שמתא אסורה לביע דכמו בישראל שחיטה היא דמחרת הביע בעכו"ם נחירה היא דמחרת וא"כ לעכו"ם לעולם שחיטה אינה מחרת אפילו

ועיין עוד לקמן סי' רפ"ב רפ"ו וחי"ב סי' י"ג ל"ג מ"א וחי"ד סי'

ר"ט וחי"ו סי' ע' קב"ח.

אלא ולכאורה הרי כלולג נמי איכא עדין הנעושים וא"כ אפילו לאחר שהגיע כלולג מידו אכתי יצרך עליו כיון דלא קיים עדין כל המאור ומאור לעצמו וא"כ חלק מחלקי המאור ונאמח בן כתב כ"ר ז"ל דאפילו משום הנעושים אכתי יכול לצרך ומקרי עובר לעשייתו וכ"כ כ"ר ז"ל ריש פסחים וכתב ואלו שמלאך עמלן כמדקדקין ואין גועלין כלולג עד שמצרכין חתול או שהופכין אותו מיומן לשמאל עשה הוא בידם עכ"ל פ"ט ועיין ב"י באשכול ה' סוכה ובתרא א"ח סי' כ"ה כ"ה סי' ובספרי ש"ח משנה בלכות ח"ג סי' ס"ד ג"ס בתוס' סוכה ל"ט משמע דעד אחר כל התפילה עכ"פ אחר ההשענות אכתי יכול לצרך וא"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל דאף דמאות נעושים הוא ג"כ חלק ממאות לולג מימ לעיני ברכה אין מצרכין אלא כ"ז שעוסק בעיקר מאורח אכל כיון דנפק זה מכ"ה אף דאיכא עוד מאור נעושים אין מצרכין בשביל הנעושים א"כ כבר הגיע מידו כלולג. ולפ"ז אחי שפיר בשחיטה נמי דאף דאיכא עוד מאור בדיקה מדרבנן שהוא כנעושים כלולג שהוא מדרבנן מ"מ כיון שכבר שחט וסילק עמלו ממאור ו אף דאכתי איכא עליו מאור בדיקה מ"מ שז אינו מצרך עליו וכיון דהוא חלק מחלקי המאור ג"ס בפני עמלו אינו צריך ברכה ואחי שפיר דברי הכנה"ג.

ושנית ה' אפשר לומר דמש"כ אכל א"כ שחט בלא ברכה אינו חור אחר שחיטה ומצרך היינו אחר שחיטה שחרי ג"ס ובדיקת דכל זמן שלא ביקר לא מקרי אחר שחיטה שחרי ג"ס בדיקת הוא חלק מחלקי המאור של שחיטה לשיטתו ז"ל. **ועל** שנייה אני ב"ה דנראה דקריא מעיקרא ליתא דכ"ה צירושלמי ריש ברכות נחלקו שם אי על השחיטה מצרך עובר לעשייתו או לא ולר"י ס"ל דמצרך עובר לעשייתו ור"י צרי"י ס"ל לאחר השחיטה ור"ל ס"ל שחט ימלא עריפה וכה"פ פשוט דג"ס ר' יוחנן לא פליג אלא משום דלא אפשר לבדוק מקודם אכל אי ה' אפשר לבדוק קודם ואח"כ לשחוט ה' מאור דיבדוק דכל היכא דאיכא לבדוק מצרכין וכ"כ לענין ברכה עיין מג"א א"ח ה' ל"א דמשום ברכה לבטל החמירה לבדוק ועיין יו"ד סי' א' וסי' כ"ה ודריק, ומשחב בשלמא קודם שחיטה ס"ל לר"י דמצרך עובר לעשייתו שחרי א"כ בענין אחר דכ"ה אי אפשר לבדוק הריא"כ קודם שחיטה וה"ל בכלל א"כ לבדוק אכל לאחר שנשחטה בכהמה וקודם הבדיקה אפילו ר"י מודה דעכשיו אין לצרך עליו כיון שאפשר לבדוק שחרי בכהמה כבר נשחטה ואפשר לבדוק הריא"כ וא"כ לאחר השחיטה כל זמן שלא ביקר אסור לצרך שחט ימלא עריפה לכ"כ וא"כ לא ימלא עריפה או כבר הוא לאחר הבדיקה וכבר נגמרה מאורח ואין כאן עוד מאור לצרך עליו וא"כ נכון מאד.

בענין הערתו בהא דלא הכולל יותר מהעשה הנה זה רבות בשנים אשר אין אני משיב בענין אחד ב' פעמים מחמת חוסר הזמן ואת כ"ה הסליחה, ובאמת כי ישנם הרבה תלמידים אשר לא השבתי להם כמעט שנה וגם שם בשיבה ידידי היקר באמת ח"ב שמואל קאהן נ"י מברוקלין אני מתכוון להשיב לו זה יותר זמן ואין אני מספיק וכיון דלא וזהו דברים הנגזרים להלכה אני מקדים הלכה למעשה ובוה הגני יחיד דושה"ש המברכו בברכת צלח ורכב על דבר אמת ובלב ונפש.

בשעה הקטן

מחא אח"כ אלא דכשחרי עכ"פ איכא סכנה דמי איכא מידו אכל בעריפה דליכא סכנה זו איכא השוחט בשנה יפטר לגמרי.

אלא דבעיקר חידוש הג"ל כבר הקשתי דלא מצינו בשום מקום דלפ"כ חסר בכהמה שנשחטה אפילו לאחר שחטה ולא נחלקו המפרשים רק במפרסמה וגם כי ראי' לכאורה נגמ' פסחים פ"ג השוחט חטא בשנה בחוף לפני חייב עליה ג' חטאות מה חיקון אחר ר"ע שמואל מידו אכמה"ה ופרש"י לבי' ודרי' והשוחט בכהמה מחקן להוליא מידו אכמה"ה לבי' וי"ל ק"ח דרש"י לאו אליבא דשחרי מאמרוה נאמרה ומק' חידש דינו ע"פ הכשרה מאמרוה ולדעת העשרה מאמרוה ל"ל דמפרש הגמ' פסחים ה"ל כמ"ש רבינו חננאל שם חיקן ג"ס לישראל שלא יתחייב אלא בזכיה ע"ש וכבר נלאו הכמי לב למא' טעם למ' פרש"י דוקא להוליא מידו אכמה"ה לבי' דוקא וזהו הארכתי בזה ואכ"מ להאריך.

ועיין עוד לקמן סי' פ"ו וחי"ד סי' צ"ד וחי"ו סי' קכ"ח.

סימן פ"ז

בשם שאין מצרכין על בדיקת הריא"ה

עוד להג"ל

ב' ומ"ש למ' אין מצרכין לבדיקת הריא"כ והע"ז בשם הפד"ס לרש"י כתב לבדיקת בכהמה ל"ה הוא ואין מצרכין על ל"ה שחרי אמרו חז"ל זאת ה"ה אשר חאכלו חי' חטול ושחיטה ח' לא חאכל והכנה"ג כתב העט' משום דבבדיקת הוא חלק מהשחיטה ששוחט ע"מ לאכול א"כ ימלא כשרה וכבר צריך על שחיטה וכמ"ס חמ"ה לפת"ש הרמב"ם בפ"ה מצרכות דא"כ שחט ולא צריך קודם שחיטה אין לו לצרך אח"כ משום שכבר נגמר מלואו ולפת"ש הכנה"ג אמאי לא יצרך הרי בבדיקת הוא חלק מהשחיטה ולכאורה ל"ל דהרמב"ם נמי פסק כר"י צירושלמי דמצרך עובר לשחיטה ולא כר"י בן נהרלאי עכ"ל.

והנה ב"ה דכתב דהרמב"ם פסק כר"י לאו לכאורה הוא אלא פשוט דפסק כר"י וכל הפוסקים פסקו כר"י בזה ומה דקשה ל"ה למ' לא יצרך עד שלא ביקר הריא"כ כיון דהוא לשיטת הכנה"ג סניף למאור שחיטה נראה דלא קשה מ"י טעמי חדא דכ"ה כלולג אמרו ז"ל סוכה ל"ט וכן פסק הרמב"ם נעל אח' כלולג מצרך על נפילת לולג וכיון שכנה"ג יא' ידי חובתו אכל צריך קודם שיטול מצרך ליטול לולג כמו לישב בסוכה מתאן אח"כ למד שחמנך אחר ששחט מצרך על הכשי"ה וכה"פ מצורר מדברי הרמב"ם ז"ל דכלולג כשנעל קודם והגזיכו יא' צו ידי חובתו ואפ"ה מצרך עליו על נפילת לולג וכתב בן דוד כלל דהמצרך אחר ששחט מצרך על הכשי"ה ע"ש בפ"ה הכ"י וא"כ אין כתב רבינו הרמב"ם שם בבי' דא"כ שחט בלא ברכה אינו חור אחר שחיטה ומצרך, אכל פשוט דהרמב"ם נגמר מא' וכתב שם בכה"י הכשרה מאור' ולא צריך א"כ א"כ מלוא שיעדין עשייתו מצרך אחר עשייתו וא"כ דבר שכתב הוא אינו מצרך ולכן שפיר כלולג שיעדין כלולג צידו הוא ומקרי עשייתו קיימת ולכן שפיר מצרך אפילו לאחר שיא' ידי חובתו אכל בשחיטה שכבר עבר ושחט לא הוי עשייתו קיימת ושפיר כתב הרמב"ם דאינו חור ומצרך.

סימן פ"ז

בענין אם יש שחיטה לעוף מדויק

ב"ה מ"ג למטה מונים התשכ"ד ברוקלין נ"י יצ"א

ישא הרים וגבעות שלום לכבוד ידידי היקר הרה"ג חוב"ס ור"ח גר"ג בגש"ק פ"ה כש"ת מוה"ר יצחק ארי' ליברש האלפערן עיה"ב לונדאן חתן ידי"ג הגר"ש אונגדארפער רב ור"מ דמאנטרעאל כעת רב בפתח תקוה.

אחדש"ת מכתבו היקר בחי"ת קבלתי מה שהעיר כבודו מדברי הראש"ש יומא בשלחי המסכת דמשמע מדבריו דאין קי"ל דאין שחיטה לעוף מה"ט הכה מבואר בדברי הראש"ש בברכות ל"ב דשחיטה בעוף קי"ל דהוא מה"ט וכן הביא בב"י בשמו צי"ד וכן דעת רבינו הב"ח והר"ף ורמב"ם והתוס' ומה שגראה מדברי הראש"ש יומא ה"ל לכאורה דאין שחיטה לעוף מה"ט הכה כגראה דמסקנא הדפוס יש שם בחי"ת אחת וז"ל למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ט וכן מבואר בחשובה הראש"ש להדיא בכלל כי אוח ח' ח"ל ושאלת חולה שיש בו סכנה וצריך לשחוט לו ויש כאן נבלה אי זה מהם יכשר לשחוט או להאכילו נבלה דבר זה שאלו לרבי מאיר והשיב לשאל לדברך שאתה אומר מוטב להאכיל נבלה שהוא בללו ממנו שישחטו לו בשבת וכו' ועוד יאמר לגוי לנחור עופות דליכא אלא איסורא דרבנן למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ט וכו'. וכתב כתב להדיא למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ט אצל לא שס"ל ק להראש"ש ז"ל והם הם דברי מהר"ם שכתב הראש"ש ז"ל שהיו יומא בחדושו ה"ל וז"ל דהא חיצת למ"ד השמעת בדפוס הוא וכן לשון הגמ' פכ"א דשבת נאמר לגוי לנחור למ"ד דאין שחיטה ע"ש, וכבר תמה בכנה"ג יו"ד סי' י"ג להראש"ש ז"ל הא קי"ל דיש שחיטה לעוף מה"ט וחי דכונתו דליכא מ"ד דאין שחיטה לעוף מה"ט וכגראה דלא ראה דבריו בחשובה (הגם שאין לי ספרו ועיין אחריו) מ"מ דבר כ' היחא צפיה וכו'. ועיין ווי בעמודים ניראים סי' קל"ו ובס' ארעא דרבנן אוח שין סי' ח"כ לא הרגיש בדברי הראש"ש בחשובה כגראה למעין שס.

ומה שאל לחדש לפי מה שביארתו בס"ד במקום אחר לשיעט החוס' בריש פ' גיד הנשה דפטרם אף שלא נלטו על השחיטה אצל נלטו על הנחירה. (עיין משנה העמרמי סי' קי"ג) ולשיעט ר"ע חולין י"ז דבני ישראל כהרו נחירה במדבר יאל לחקור אי מועיל נחירה העכו"ם לבחיר הבשר לישראל ואפילו נימא דגדר נחירה דפטרם שונה מישראל דעכו"ם נלטו על הנחירה מחמת איסור אכילה מ"מ כתב הראש"ש שהיו יומא דאם נאמר אין שחיטה לעוף מן התורה אי"כ מועיל נחירה העכו"ם לבחור לישראל ע"כ.

לפענ"ד לא ראיתי בכתב זה בלשון הראש"ש ז"ל ופי' הראש"ש עולה כפשוטו דמה שאמר הראש"ש בשם הרי"מ שיאמר לגבי נחור עופות למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ט אין טעות הראש"ש בה לומר דמועיל נחירה העכו"ם לישראל כיון דעכו"ם נמי דר נחירה וכמ"ס החוס' חולין כ' פ"א ד"ה לא אמרן דאלי"כ איך משכחת לה נבילה בעוף אלא טעות הראש"ש ז"ל

למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ט אין כאן דין שחיטה כלל אלא שיהיו הסימנים נחורים ומחוככים עכ"פ באופן שלא יהיה נבלה כלומר מהם מאליה וצ"ל אופן שהנחירה נעשית לאו נבילה הוא ולכן אפילו עכ"ס יכול לנחור דאין צד שום דין של שחיטה, משא"כ בנחירה של צה"כ במדבר לישראל נ"י"ט היא במקום שחיטה.

ולא זו בלבד אלא דאפילו נחירה בעוף לישראל למ"ד דאין לו שחיטה מה"ט מ"מ נחירה צ"ע ונבילה אסורה להם אצל לבי"א אפילו נימא דגם צ"ע צ"ע נחירה אצל הרי נבילה מותרת להם ג"כ וכה דאמרנו דנלטו על הנחירה ל"ל דכיוונו א"ס צה"כ ח' ודו"ה לאכלא לריך לנחור אצל א"ס מהם מאליה ג"כ מותרת לו יא הרבה שנים אשר הקשה לי אחי וראש"י מוהרצ"ל ה"י הא"ך אמרו חוס' דצ"ע נלטו על הנחירה והא מקרא מלא הוא צנצלה לנחור בשעך חתונה או מכור לנכרי הרי דנבילה מותרת לנכרי, ולפ"מ אחי שפיר דמה שאמרת תורה דנבלה מותרת ודאי אחת הדבר אצל היינו היכא שמהם מאליה אצל צה"כ ח' לריכא נחירה, אלא דבמקום אחר השבתי לו ד"ל כוונת הקרא צנצלה שנחבלה בשחיטה או בנחירה כפי הלכתא ועיין שו"ת ברכת אברהם סי' כ"ט וסי' ל"א וכו"פ סי' כ"ח וכו"פ שפ"פ עכ"ס מותרין צנצלה או שנחבלה בשחיטה או בנחירה מבואר ע"כ דנחירה דידכו לאו משום שחיטה הוא ולא דמי לנחירה דידן ולא מחיר לדיון, וידוע קושיא העולם חולין כ"ח פ"א אהא דמשני למ"ד כדי לחבוך בנחור הא אצל כהן נבלה קסבר אין שחיטה לעוף מה"ט דאכתי כיון דשבר שדרה ומפרקת הוה ערפה ואסור אף למ"ד אין שחיטה לעוף ועיין מהר"ם לובלין שחי' דמניקה הוה כילה חדא נחירה מ"מ דבריו צ"ע ועיין שו"ת אמרי א"ש יו"ד סי' ח' וכו'.

וגדולה מזו כתב מן קצ"ח בשו"ת בית שער יו"ד סי' נ"ב לפי דעת התוס' ועשרה מאמרות איך מתחיל נחירה לעכו"ם לדעת הרמב"ם דמפרקת אסורה להם אי"כ איך מותרת כשמתחיל אפילו ע"י נחירה אח"כ הא כיון דנשעת נחירה אכתי אסורה ליה משום מפרקת ולא הכירה אותה בנחירה צא"כ א"כ שחיטה אי"כ איך מותרת אח"כ כשחמות הא הוי כמתה מאליה (ועיין פמ"א יו"ד סי' כ"ז במשננות ד"ה קשיא דמא הא מילתא דאמור רבנן הכותך בשר מפרקת שרי לאחר שחמות) וחי מן דאכ"כ צ"ע אי נימא דצ"ע נחירה סימנים אפשר דצ"ע גם לחתוך מפרקת ורוב בשר וסימנים ומיד כשנמית הסימנים הוה כמתה מחמת נחירתו ולכן שרי משום אכילה אצל בשחוט סימנים ומפרקת דעדיין כ"י היא אסורה לו ועיין משנה העמרמי שם (סי' קי"ג מה שהערתו על זה) אצל פשוט דלפי זה נחירה עכו"ם משונה מנחירה ישראל ועיין רש"י חולין י"ז ולשון נחירה שקרעה לאורכה מנחירה ועד האח וצחוס' דף כ' נחירה מיהו צ"ע בסימנים וקל"ט, ויש לדחוק קל"ה לפי שיטת מן זק' מאור ורבן של ישראל המכיר מפרקת ז"ל צ"ע חפארת ישראל סי' י"ט דנחירה מתחיל להם לצ"ע כמו שחיטה לישראל ומפרקת מותרת להם אי"כ הוה קל"ה דומיא דשחיטה לישראל אלא שצ"ע דברי מן צ"ע מגמ חולין קב"ח ועיין בית יצחק יו"ד סי' ל"ז ועיין גמ חולין קב"ח ע"כ נחירה אין צ"ע עומא"ה של כלום ודו"ק.

סימן פ"ח

בקריית הראשונים בג"ל דעתם בעיקר דאורייתא בעקולי נכרים

עוד להניל

ובעיקר קושיה בעולם דמניל למימר דעמי' דאורייתא מגעולי נכרים שמה' החם החשש שמה' בישל הנכרי בשר ואם יבשל בו ישראל חלב יאסור לכי' דבני' קי"ל לכי' עמי' דאורייתא. וכי' בשם זקנו הגאון בפתיחה לשו"ת פנפ"ל בדבריו וכח' דדוחק מוהר"ש ח"צ דממי' יליפין דאם הבשר שבשלו העכו"ם כיו' בשר שחיטה א"כ הוי קדשה הוי החירה בלע דקיי"ל במי' ע"ז דסגי בהגעלה וכחורה הנריס' ליוון בנעמי' ואי הוה בשר בעל' הוה אין איסור בנ"ח חל על איסור נבילה ועמי' דמשום עמי' דאורייתא הוה. וכי' פלפל קלח בדבריו וכח' דדוחק לומר שיהי' להם בשר שחיטה אם לא בשר נחירה אי נימא דנחירה שלהם מותר לישראל כרי', וכבר כתבתי דבשר נחירה א"ל שרי', גם בעיקר חידושו' של הגאון מר אקינו ז"ל לא זכיתי להבין, ראשונה דמאן נימא לן דלא בישל הנכרי בעלמו בנ"ח ולא שבשל רק בשר וישראל הבא אחריו יבשל חלב ואי נימא דבישל הנכרי בעלמו בנ"ח א"כ אין לן החי' דהחירה בלע ולא סגי בהגעלה וכי'ל. גם כי בעיקר דין החירה בלע יש לי סברא לעורר ואין כאן מקומו ודו"ק. שנית כי לכאורה אמאי לא חיישינן נמי שמה' העכו"ם בישל חלב וישראל אחריו יבשל בשר כשר ואין דוחק ולמה לדחוק שבהגלה העכו"ם היתה של בשר דוקא ונאריך לדחוק בפירוש דחוקה שיהי' להם בשר כשר לפי חי' כחרי'.

ועוד צו שלישי דנלפענ"ד לחדש סברא ישרה וכו' דהא דקיי"ל דאין איסור בשר בחלב חל על נבילה הוה שבשר היתר בפני עולמו וחלב היתר בפני עולמו ולכאנפערצו נעשו חרוריכו איסור אבל בנבילה או בבשר עומא וכו'לא צד לא חל איסור בנ"ח ומעשה אומר אני לפמי' בגמ' חולין י"ז ובחיים מלאים כל טוב ואמר ר' ירמי' בר אבהו אמר רב אפילו קדלי דחזירי היתר להם בשעת מלחמה ואף שברמב"ם בפ"ח ממלכים כתב חלוני' לבה' כשיכנסו בגבול עכו"ם וכו' מותר לכן לאכול נבלות וטרפות ובשר חזיר וכו'לא צו כשירעצ' לו ומשמע דדוקא כשירעצ' אבל כרמב"ן ז"ל ועוד גדולי פוסקים חולקין עליו וס"ל דהיתר גמור הוה אפילו יש לו מאכל אחר דהחורה החירחו ובמקום אחר הארכתי לשיטת הרמב"ם מאי קמ"ל כרי' הוה בכלל פקדי' ומאי שנה שעה מלחמה וכחכמי' לחלק קלח, אבל לפי' אומר אני דכיון דבשעת מלחמה בנבילה מותרת לישראל חלוני' לבה' מקרה דחיים מלאים כל טוב וא"כ הוה ליה היתר גמור וחל עליה איסור בנ"ח ג"כ דלא הוה בכלל נבילה שאין איסור בנ"ח חל עליה כיון דהיתר הוה לאכילה וא"כ שפיר מקשין בעולם דוילמא משום בנ"ח הוה דעמי' גישול בכלי נכרי ואכתי' עמי' מנל' ואין לומר כתי' בהמבשר ז"ל דבנ"ח לא חל אכילה כיון דהוי' בשר היתר הוה ולא הוה בשר נבילה גם לענין שלא יחול עליה איסור בנ"ח, וכבר כי הוה דבר חדש בס"ד.

איברא דאפילו נסבול הדוחק בדברי הר"ש מה' שלפענ"ד אינו מי' לא דמי כלל לנחירה בהמ' וחרי' דינה' נינהו ופשוט דלרי' דיתר להם בשר נחירה אבל ודאי דנחירה עכו"ם נאסרה להם וממקומי' הוה מוכרח דקאמר שם בגמ' במאי קמיפלגי רבי עקיבא כבר בשר חלוקה לא איסור כלל רבי ישמעאל סבר בשר נחירה לא איסורי' כלל בשלמא לרי' היינו דכתיב ושחט את צן הבקר חלל לרי' מאי ושחט קדשים שאני בשלמא לרי' היינו דכתיב חללן ובקר ישחט להם חלל לרי' מאי חללן ובקר ישחט להם ינחר להם מצמי' ליה נחירה שלהן זו הוה שחיטתן ע"כ מבוחר דגם לרי' דס"ל בשר נחירה היתר להם אבל ס"ל בכל זאת דאיכא מלוא שחיטה דכרי' מקרה מלא הוה חללן ובקר ישחט לכן חלל דס"ל דנחירה שלהן זו הוה שחיטתן ולפי' פשוט מאד כיון דלרי' נחירה זו הוה בכלל שחיטה א"כ נחירה עכו"ם אפילו דנלטו על הנחירה אבל לא נלטו על השחיטה ונחירה דידכו לא הוה בכלל שחיטה חלל לכו'א' מידי אבמה"ח ואינה מתרת אפילו לרי' לישראל דבצי' שחיטה דוקא בזהמה' עכ"פ לכי' וא"כ אפילו אי נימא דבש"ח דאינו צמי' שחיטה מה"ח נימא דנחירה להם מועיל לישראל מה"ח אבל בזהמה' ודאי דלא, וא' לפענ"ד צדור מאד חלל דגם הוה פשוט לדעתי דכונה הר"ש כפשוטן דלנחור עכו"ם וכי'ל.

ובמה שכתבתי נלפענ"ד לישב חמיתה מהר"ן חיות מנחות י"ח דאמר ר' הכנים אלתריך ליה סד"א מדאשחרי' מניקה לגביהו אשחרי' נמי נבלה וטריפה ע"ש והקשה מוהר"ח ז"ל דא"כ שוב לא יהיו הככנים בחורה זכי'ה כמו יכרי כיון דאשחרי' נבלה וטריפה לגביהו ולא יהיו הככנים רשאים לשחוט כמו נכרי, ולפמי' נראה דכרי' אומר ז"ל דמליקה זו הוה שחיטתן וכיון דאמרינן דמליקתן זו הוה שחיטתן ממילא הוה כס' בכלל זכי'ה כשאר צמי' ישראל ודמיון לה' דפריך בגמ' דחיתו ללוג נימא דהו' הוה שחיטתו ונימא דאצרי' שפיר נפחולא מחרין באכילה והא' דפריך דלישחרי' בנבלה וטריפה י"ל נמי דדוקא בנבילה וטריפה כה' שנה ע"י נחירה עכ"פ, דמנא לן להחיר סחם נבילה שלא ע"י נחירה כיון דרק מכה מניקה צא ולא יכא גדול הנלמד מהלמד דבש"ח גופי' רק ע"י מליקה אשחרי' שהוא כעין נחירה ונבלה כזו פריך דלישחרי' לכו' אבל סחם נבילה וטריפה לא וכי'ל ונמא עכ"פ דככנים כס' צמי' זכי'ה ומיושבת קושיה מוהר"ן. ואפילו לדעת החוס' דבי' נלטו על הנחירה אבל אין זה מעשם זכי'ה ועיין שרי' מה"ח ח"א ס"ה ע' ודו"ק. וקא"ש עוד מגמ' חולין ק"כ נבילה נמי אישחרי' מליקה עוף לגביה' חלל חי' להדיוט נבילה נמי אישחרי' מליקה דחטאת העוף לכהנים וכו' ודקא קשיא לך ככנים כהנים משלחן גביר' קא' זכי' ע"כ ע"ש.

ותגדל לי החימה על מהר"ן חיות ז"ל שהקשה כן ולא זכר שהוא נגד גמ' מפורשת חולין ה"ל דמבוחר לרי' דהחיר לכן בשר נחירה לישראל ופריך בשלמא לרי' היינו דכתיב ושחט את צן הבקר חלל לרי' מאי ושחט קדשים שאני כרי' מפורש דאפילו אי נימא דבשר נחירה היתר להם מי' קדשים צמי' שחיטה מקרה מפורש א"כ מאי פריך מהר"ן דכיון דיתר להם נבילה וטריפה נימא דלאו צד זכי'ה כס' דהא לאו הוה צדא חלי' וי"ל וא"ש.

ועי' עוד לעיל ס' פ"ה ובמה שציינתי שם.

זה ישראל וכו' הרי ליכא איסור צביה מה"ח וא"כ ע"כ משום דאמרין ע"כ כלל איסורין מה"ח.

הן אמת דאף דנעיקר החידוש סברא זו הוה מחוק מדבש וכן ראיתי שחידש הגאון מהר"ם ח"ש מובא בשו"ת ח"ס יו"ד סי' פ"ו אמנם עיינתי בח"ס הג"ל וראיתי דבאמת ר"ל זה לישב קושית העולם הג"ל וכו' ח"ס ז"ל אף שקלסיה לסברא זו מעיקרא מכל מקום לכוין דחה דבריו, וכבר ייין דו"ט לעיניו בח"ס הג"ל וכוונתו כג"ל ויותר יש להפליא דבשו"ת בית שער יו"ד סי' ק"ל מיואן כ"ק זקניו בסברא זו למעיין שם ודבר זה הוה חידוש ודו"ט לא הרגיש בזה בכלל אף שבמקום אחר בן הרגיש וכו'. מ"מ כיון דהני ב' גאונים כיוונו לדבר אחד כחבתי בישב קושית העולם בן דרך פלפול וכו'. הגם כי יש ליישב דבריהם ז"ל מקושת הב' ח"ס ז"ל ודו"ט היעני.

ומה שנלפע"ד לפי שיטת הרמב"ם: דספיקא דאורייתא מה"ח לקולא וא"כ הני כלים דחיישין שמה צ"ל שיש בהם נכרי בשר ועכשיו יבשל זה ישראל חלב הרי ספיקא הוה דילמא העכו"ם נמי לא צ"ל שיש בה בשר אלא חלב צ"ל וליכא כאן בשר בחלב כלל וכיון דספיקא הוה מה"ח לקולא וא"כ אולי הוה החשש משום בשר בחלב לא היינו אוסרים הכלים בכלל א"כ לא היינו אוסרים ע"כ בשאר איסורים וע"כ משום דע"כ בשאר איסורים וא"כ כל מה שצ"ל העכו"ם איסור בישל ואסור משום ע"כ וכו'. ועיין עוד בח"ב סי' נ"ט בענין סד"א.

ומצתה אומר אפילו למ"ד ספיקא מדאורייתא מה"ח לחומרא מ"מ ח"ל לומר משום צביה שהרי איכא כאן ס"ס להחירא דבאי קדריה ספק איסור צ"ל הכריז וספק היתר צ"ל ואפילו חימא דאיסור צ"ל דלמא משאר איסורין בן דלל אמרינן דכו ע"כ ולא מבשר בחלב דאמרין דכו ע"כ וא"כ הכלים מותרים לפ"י בלא הגבלה, ואפילו חימא דהעכו"ם צ"ל חלב דילמא הישראל נמי חלב צ"ל או לבידוק וליכא כאן צביה כלל ואיכא כאן כמה ספיקות וע"כ כיון דלוחא חורה להגעיל ח"ל מטעם צביה מוכרח דע"כ דאורייתא כלל איסורין ושפיר מיושבת קושית העולם.

ומחמת שאין הזמן גרמא להאריך יותר אקצר, וכל טוב ממנו לא יבצר ידידו המצפה לדאותו מעלה מעלה ברום המעלות המברכו בברכת התורה ללמודיה בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן פ"ט

אם נכון לשחוט בלא כובע עליון

ח' להדלקה התשכ"ד

כבוד הרה"ג המפורסם ידיד נפשי וו"ח וכו' כש"ת מוהרש"ש הלב"שפאם שליט"א אדמו"ר מצייניו.

אחדשכת"ר וכו'

ועל דבר ששאל עוד אי יאות לשחוט בלא כובע העליון רק ביארמלקא בלג"ז והעיר ממנו חולין ל' ע"ה ולראש"ש נמי לפלוג כגון דשחט חד גברא בשני סודרים דסודר

ועיין עוד לעיל סי' ע"ה ובמה שציניתי שם.

ובהדי שוחא נפל מילתא בלג"ז דמאחר דהחורה היתרה לחלואי לבא אפילו קדלי החזירי וא"כ פשוט דמא שנבלע מהם בכלי עכו"ם נמי היתר גמור הוה דלא גרע בליתא מעלם איסור שנבלע ממנו וא"כ ממילא גם הכלי שלהם היתר הוה ומגלן דע"כ דאורייתא ולמה לוחא החורה בכלל להגעיל כלי מדין ובשלמא לשיטת הרמב"ם דלא הוה היתר גמור אלא כשירעב אחי שפיר דע"כ הנבלע בכלי הוה איסור אלא לפי מה שצינרנו דהוה היתר גמור אין כאן איסור בכלי דאפילו עיקר ענינו מותר ולא רק ע"כ, וא"כ כיון שאמרה חורה להגעיל וילפין מזה טעם כעיקר נימא מזה ראי לשיטת הרמב"ם ז"ל אמנם דא שיבש הוה שהרי להדיא אמרו כי אשחרי להו שלל ע"כ דוקא בשעת שלל כדכתיב ואכלה אח שלל חויבך וגו' ולא שרא להו רחמנא עומאח אלא בשעת שלל וא"כ לאחר השלל חזר לאיסורו וע"כ צריך הגבלה, ואין לומר דא"כ הדרינן גם לכלל כיון דנאסר לא חל עליו איסור צביה דהרי י"ל שצ"ל זה בשר בחלב בשעת היתר או שצ"ל העכו"ם ענינו צביה וצ"כ ע"כ דאורייתא ואכתי מגלן ע"כ כלל איסורים. שוב מלמא דהרמב"ם פ' מטות הקשה אמאי לוחא החורה על גיעולי מדין ולא על גיעולי סוחון ועגו ותי דסו"ע הוה מכלל כיבוש הארץ ואפילו קדלי דחזירו אשחרי להו ע"כ ועיין פלתי סי' י"ד בשם הג"ה ע"י ותשו"ב צ"ח אור"ח סי' כ"ד.

עוד מלמא להעיר דבריו הגר"ש בפתחא הג"ל שהביא בשם שו"ת מא"ס מסעיניו ז"ל בטעם דח"ס אסור מה"ח לר"י הוה משום דא"כ דעד גמר הכזית הוה היתר גמור שוב לא יוכל בגמר להיות איסור וע"כ צ"ל חלואי זה הוה חלק מן האיסור ושוב יש בו איסור חורה וכו' ע"כ וכו' שהביא בן בשם שו"ת אחרון ז"ל (ואין לי לעיין אחריו) דהוה בלמא סברת הרשב"א ז"ל כמ"ס האחרונים בשמו ועיין שו"ת משנה בלכות ח"ג סי' קס"ח מה שהארכתי בזה בס"ד וכו'.

ומה שנלפע"ד בישב קושית העולם לפי מה שראיתי למרן כק"י צביה שפרס יו"ד סי' קס"ז שהעלה דבר חדש בישב קושית הפלתי סי' י"א על הש"ך שכתב דלסודרים ע"כ לאו דאורייתא אחי שפיר דסמכין אקפילא הא בחולין צ"י אמרינן אהא דקדירה שצ"ל זה בשר לא יבשל זה חלב דסמכין אקפילא וצ"כ לכ"ע ע"כ מה"ח וכתב ממך ז"ל לישב לפמ"ש הרשב"א חולין י"ח ד"ה אומר רבא דמשום איסור החלב קרי ליה לצביה טעמו ולא ממנו דבחלב א"י להיות בו אלא טעם ואע"כ הוה אסור אכל בבשר אפשר להיות בעיקר דממשו של חלב שנבלע החלב בחור הבשר והחוס' פסחים י"ד ע"כ ד"ה אלא וחוס' חולין ק"י ע"כ ד"ה ורוענן וש"ך סי' י"ד סק"ד כתבו דלאחר שנעשה צביה חו לא אמרינן חריז וממילא ה"ה אי ע"כ לאו דאורייתא אחר שנעשה צביה חו לא אמרינן ע"כ מה"ח רק בשעה שמקבלת חלב טעם בשר או גילתה חורה צביה ע"כ ולפי"ז טעם בשר הכבלע בקדירה קודם שצ"ל זה חלב אינו כעיקר מה"ח ואינו נעשה כלל צביה מה"ח א"כ צ"ל זה חלב רק מדרכין וא"כ בחולין צ"י דמיידי בקדירה שצ"ל זה בשר ואח"כ חלב ל"כ ע"כ מה"ח אפילו צביה וכו' דבר אמתו עכ"ל. ולפי זה מעיקרא לא קשיא קושית העולם דהרי געולי נכרים נמי רק חיישין משום טעם הכבלע בקדירה קודם שצ"ל

בעמרמי שם הראתי רמז נפלא מא"י כל שבת סי' מ"ג על הפסוק ראשו כחם פז, דרשו צייקרא רב ע"י שאלהם מחשבת מלכות את ראשו כראוי ימך במקרה וצפלות ידים ידלוק כבית ע"י שאלהם משתפל מלכות גופו כראוי ידלוק כבית ועל גופו חטטין כל למדת שצריך אדם לכסות כל גופו ואלהם זכר קמיוני ע"ש, נמלא דודאי יר"ש מרבים לריך לכסות ראשו וגופו בלבוש מלא לשחיטה אף שמדינה נראה ליה אף איסור לשחוט ביארמילקא אבל מיר"ש אין זו יר"ש שראיתי פה בשוחטים אפילו מהיראים מלוצשים צבתי בשחיטה ככחות שלי שרולים בימות החמה ומי יאמר לענין כובע גדול זה ידאי אינו מרבה ציר"ש ומי שיש צידו לתקן תבא עליו צרכה. וזכירא את דבר כי יחברך ממעון הכרכות אמן אמן.

אלו דברי ידיד נפשו הטרוד מאד ונוסף לזה ימי תנוכה יה"ר שיפשה עמנו גם בזמן הזה כבימים ההם וימסור רבים ביד מעשים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורה בביאת משיח צדיקנו במהרה בימינו אמן. המכבדו ומוקירו בלב וגפשו.

בנשח והקטן

סימן צ'

בשר עוף ודגים אי נאפרו לביי

מוצ"ק שקלים התשכ"ח ברוקלין יצ"א.
בכוד האי צורב עוסק בחוקי חורב ברקאי וכו' כש"ח
מה"ר דוד יואל חיים די"ו. בני ברק.

אחדש"ת פתח דבר אבקש סליחה מאת מעכ"ת אולי לא שתי עדיו עליו כראוי כי חזיתא דמר לא ידענא ולא ידעתי אכנכו אם הוא רב או תלמד ישיבה או צע"כ ויקבל הכבוד כפי הראוי לו.

ובדבר תמיכתו אשר תחב למ"ש מן צבית שפרים וי"ד סי' ק"י לאצמכיה דעוף לא נתחייבו צ"י משום דאכ"ר לא נלעוהו אכ"ר עוף ותמה עליו מגמ סוכדרין ר"ע צ" שם פריך ת"ש ובעוף בשמים מאי לאו לאכילה וכו' כרי מבוחר דבשר עוף ודגים נאסר לאכ"ר ע"כ ותמיך קיימת הוא וגדולה מזו כי"ל להקשות דאפילו בשר דגים נאסר לאכ"ר וכ"כ להדיא ציד רמ"ח לסוכדרין דמכאן משמע דאפילו בשר ודגים נאסר לביי ע"ש.

אמנם כדי ללא לשוי למך רבן של כל ישראל כעוסה בדבר גדול כא אמרתי לישב בחרי אנופי הכן כל' דהנה החוס' לעיל דף י"ב בקשו אמאי אמרו אכל תאכל ולא אמכית לאכ"ר אמכית לאכ"ר כל כיון דלא כותר לו בשר לאכ"ר למא אכ"ר אמכית ע"ש מה שתי וכו' רמ"ח לא יחא בחי תוס' ומפרש דלאכ"ר לא אסרו לאכול בשר אלא שלא

קמא לא מיעמא וסודר בתרא מיעמא ופרש"י דבאמנע שחיטה כל חזירו ונטל סודרו מראשו ועופו בסודר אחר, וגפנ"י אין ראי' משם חדא דמי יומא לן דמשום דמחויב לשחוט בסודר הוא דעופו דילמא רק משום שאם מעשה היה כך קמ"ל דין שחיטה וטומאה מחי חל וכוונן שכיח מעטף בסודר ומעשה שהוא אינו אלא דרך משל שנית י"ל דבאי סודר היה על ראשו לבד בלי כובע קמ"ל וכלי כובע כלל שאני וכ"כ מחסבר דכיון שמיירי בשוחט פרה אדומה ודאי היה כהן צבדי כהונה ואסור להוסיף על צבדי ולא היה להם אלא מלגפה בלא כובע קמ"ל ואף דשחיטה כשרה צר מ"מ הלא מעלה עשו הכהנים שלא לשחוט אלא כהנים וצ"ה יש להעמיד דבריו בראשונים מה שראה לדחות לעמנו אכ"ר דשאי פרה ודמה דשחיטה כשרה צור אבל להגיל דחויי משקרא ליתא אלא דמי"מ יש לומר דראש"ש שחוקר דינא פריך ולי"ש.

ועוד צו שלישי דע"כ שאני פרה הוא משום דכא דכ"ש דכ"כ"ג וי"ד סי' א' צבכתה הטור אות י"ד כי צ"ש כלכות אלד הדני דאם שחט ולא היה סודר עליו שחיטתו פגול וכתב הט"כ דה לא נאמר בשחיטה חולין לדין צומן הוא רק בשחיטה קדשים צומן המקדש דצטין סודר מיוחד כדאמרין בגדים שמשמש צ"ס לנחוג כוס לרבו אל ישמש צ"ס להסיר אפר מהכירה ע"ש מבוחר דסודר הכריך אינו אלא לקדשים ולא לחולין וא"כ פשוט דאין מגמ כי"ל שום ראי' דהם צקדשים מיידי ואדרבה אי בלאו למדך מדברי הכ"כ"ג היה משמע דבחולין מותר לשחוט בלי סודר וי"ל דע"כ רק דיעבד.

והנה במוש"ע וי"ד סי' א' סעי' ה' ערום לא ישחוט לכתחלה מפני שלא יכול לברך וצבכ"ט שם כתב גם אסור לשחוט בגלי ראש דכ"כ"ג ג"כ אינו ראוי לברך ע"כ משמע דרק משום דאינו ראוי לברך הוא דאסור וא"כ צלופן דמותר לברך מותר לשחוט ואם היה יכול לברך בגלי ראש מלך איסור שחיטה לית צ"כ ולא קשה מהלכות אלד הדני דהם צקדשים מיידי. ולפ"ז צידן דידן כבר צלצו בא לשאל אי מותר לברך בכו"כ קמ"ל על ראשו וצמקום אחר כתבתי דדבר זה מחלוקת האחרונים ז"ל עיין מג"א סי' י"א ופרמ"ג שם סק"ד וצ"ה לכו"כ מרדכי א"ח סי' א' צמפתחות וצ"ה מערכת צרכות סי' א' בעל דיר"ש לא יברך צמלגפה קמ"ל ועיין צבכ"ט סי' קפ"ג סימן י"א. ולפי כ"י שיעות דיר"ש לא יברך א"כ אסור גם לשחוט בכו"כ קמ"ל ואם שחט צמחוד י"ע רב שברי קי"ל צו"ד ששוחט לריך להיות ירא שמים מרבים וא"כ יר"ש אסור לברך בכו"כ קמ"ל ואם הוא מברך בכו"כ קמ"ל אי"כ אינו יר"ש מרבים ואינו ראוי להיות שוחט שצריך דוקא יר"ש מרבים וזה אינו יר"ש, אלא דמי"מ אם לובש הכובע הגדול לברכה וא"כ מסירו אולי אין להחמיר מדינא.

ועיין ש"ח צ"ח שפרים וי"ד סי' כ"ב למך בק"י שנשאלה שאלה בשין זו בשוחט שלא לבש צד עליון וכובע וכתב דדוקא בתפלה יש קפידא על הכון ולא בשאר צרכות כמבואר בש"ע סי' י"א סי' מדינא אבל כבר נכחו כל השוחטים בגלילות אלו שלא לשחוט בלי מלבוש עליון וכובע ומי שחוקל י"ש צ"כ הוא כ"ל שאינו ירא מפני אלקים ור"י ע"ש ובחידושי משנת

התרו לו לאכול בשר ומסתמא כל הנזירות שהיו עושים היו אסורות לו כעבד זה שאין לו רשות ליהנות משל רבו עד שיעיל רשות כימנו ובשר לא אישתרי ליה ומיכו אחריו נמי לא אזהריה עילויכ חלא לאצמחיה בלחוד וימי דמאי דמחר עליה מיקטל עילויי ע"ש.

והנה רבינו ז"ל מפרש דהרמב"ם ז"ל נמי הקשה ליה קושיא התוס' ולא ניתא ליה בתי התוס' וגם לא בתי הרמב"ם ז"ל ובחר לו דרך אחר דאדרי"ר לא נאסר לו אלא בשר בהמה וחיית מקרא דלכס יהיה לאכלה ולכל חית הארץ ולא חית הארץ לכס ודרש דלא קאי אלא אצמחיה וחיית ועיין רש"י שם ד"ה כירק עש בזהמות וחיות ושלל עופות וכן בדיה מאי תלמודא אי"כ ס"ל דמקרא לעבור בלאו אינו אלא בבשר בהמה וחיית אבל בבשר עוף כיון דליכא לימוד לאסור לא נאסרו ומי"מ לא בותר ג"כ ועי"ז בא הקרא דאכול תאכל לאסור בשר עוף באצמחיה. אלא כיון דכן שפיר מיושב דכיון דבשר עוף אסור ליה לאדרי"ר עכ"פ מכאן אצמחיה אי"כ ממילא אסור בבשר עוף מן החיה ולא בותר לו אלא בשר עוף ככלה שמחה מאליה דאכתי לא בותרה לו שחיטה או נחירה כלל ואי"כ החלוק בין בשר עוף לבשר בהמה וחיית הוא כן בבשר בהמה וחיית נאסרה לו בין חיית ובין מתה מאליה אבל בשר עוף לא נאסרה לו אלא חיית אבל מתה מאליה בותרה לו וכנ"ל ולפ"ז אחי שפיר קושית הגמ' ט"ס וצ"ע השמים מאי לאו לאכילה ומשמע ליה שהותרה לו עוף השמים לאכילה אפילו חי ולנחר ולאכלו או לחתוך ממנו אבר ולאכלו דאכתי לא נטעיה על השחיטה והכי משמע ודרו בצוף השמים היינו שיעשה בהם כרזנו וזה דאי"כ שהרי נטעיה עכ"פ בצוף אצמחיה ועי"ז משני לא למלאכה אבל לאכילה הכי"כ דנאסרו עכ"פ מכאן אצמחיה מקרא דאכל תאכל.

הפן כ"י י"ל דלפי הס"ד דמקשה הכי"כ דהי"כ ס"ל דאפילו עוף בכלל דהי"כ ס"ל דקרא דורדו בדגת הים בא להחיר בשר לאדרי"ר אי"כ ע"כ כל מיני בשר בכלל דגים ועופות ובהמה יחיה אבל כדמשני ליה לא למלאכה אי"כ אין ממקרא הוה שום הוכחה להחיר בשר או לאסור אי"כ הדרינן לקרא דלכס יהיה לאכלה ולכל חית הארץ ומי"מ לא מוכח אלא בהמה וחיית ולא עופות וממילא בשר עוף לא נאסרה לו לבשר וכדעת מרן ז"צ ועיין רש"י שם עוד ד"ה זולין לו בשר אלמא בותר לו לאכול בהמות וחיות ע"כ והנה גרסא דכלל במקומות דיוק סתם בהמות וחיות ולא כתב עופות או סתם בשר ואף שיש לבעל מחלוקת לחלק מי"מ הערה גדולה הוא דבהמה וחיית דיוק וממילא אחי שפיר דעת מרן שנית.

ועוד זו שלישיית דהנה הרדב"ם על הרמב"ם שם כתב דטעם הרמב"ם הוא משום דבשר עוף לא מקרי בשר ומחלוקת הוא בגמ' נדרים ר"ע ור"ג ויכול העו"כ לומר קים לי דלא מקרי בשר ודלא כר"ע ואף דאין קי"ל כר"ע ומעשה הקשה ליה לרדב"ם קושית כ"ח שהרי בגמ' שם פריך להדיא מעוף השמים ואי"כ הא קשיא שהקשה למרן ז"ל חקשה ליה נמי לרדב"ם ועי"כ ז"ל דהרדב"ם נמי או דס"ל כמ"ש לעיל דהקושית רק להסיד או יאמר דהרדב"ם ז"ל ס"ל דעת הרמב"ם דקושית אלו אחי שלא בהלכתא משום דבשר עוף לא מקרי בשר כלל וכן מלאכה ע"פ שיהי עכ"פ מוכרח דהרדב"ם ז"ל נמי לא אשגח בקושית זו דבצוף השמים וממילא לא חקשה נמי לרבינו וכנ"ל.

ומה שהקשה עוד אמרן ז"ל שכתב דוקא דאצמחיה דבהמה וחיה דליכא אזהרה אמרינן זכו מיתחן ולא באצמחיה דעוף דליכא אזהרה רק לאסור עשה דאכל תאכל ולא אצמחיה ותמה מתוס' עי"ז דף ה' אי"ר אלעזר מנין למחוסר אבר שאסור לבשר ותמהו התוס' למד לא חשיב בזה"ל שבע מלות ב"ר ייתחייב עליו מיתה וחי דכ"ל קום ועשה משמע מיכו דס"ל דב"ר חייבין באיסור עשה והאריך שם לדחות דברי התוס' הנה בדברי התוס' יש להאריך הרבה ואין הפנאי מסכים כעת ועיין מל"מ פ"י מה"ל מלכים ד"ה ודע מה שהאריך לחומר עליהם ועיין בספר חמדת ישראל קונטרס נר מלוא מה שהעיר ומיכו מה שנוגע לדיון פשוט דלא קשה דהרי מרן כתב כן ליכא שיעור הרמב"ם ואע"ז גרסא אגבא קרמית הרמב"ם ז"ל לא אה"ל כאן בשיטת התוס' ופשוט.

ולא אכחד מעטיו מה שקשה לי בדברי מרן כק"ז ז"ל דנראה מדבריו דס"ל להרמב"ם דאכל תאכל בא לאסור אצמחיה של עוף לאדרי"ר ומלא דאדרי"ר נטעיה באצמחיה והרי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה"ל מלכים ה"א כתב על שם דברים נטעיה אדרי"ר על עי"ז ועל ברכת השם וכן הוסיף לנה אצמחיה שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו וכן מבואר דאצמחיה לנה ובניו הוסיף ואדרי"ר לא נטעיה זו וכי"כ הכי"כ להדיא דמשמע דאדרי"ר לא נטעיה על אבר מה"מ וקרא דאכל תאכל לא הוי אלא אסמכתא עיין לח"מ שם מה שהעלה שם.

איברא דלא קשה מידי שכרי איכא למידק להרמב"ם נמה לא כתב דנעטויה אדרי"ר שלא לאכול בשר ע"כ ז"ל כמ"ש הכי"כ שם משום דמלות נובחות לדורות קא מני מלות שלא נובחות לדורות לא קמני ומעשה הרי אצמחיה דעוף נמי איכא נובחת לדורות דקא לאדרי"ר נאמרה ולא לב"ר וכדעת רבינו ולכן לא קמני מלות אצמחיה באדרי"ר אלא בנה ומנה ואילך, ויבא מיושבה נמי קושית הלח"מ מה שהקשה שם להרמב"ם דאכל תאכל אינו אסמכתא להרמב"ם ולדעת רבינו באמת אכל תאכל לאו אסמכתא הוא אלא דלא בא אלא לאדרי"ר לאסור אצמחיה של עוף ולא לדורות וכנ"ל ודו"ק כי קפדתי בזה.

ומהמ הטרדות כעת אקצר וכל טוב ממנו לא יבצר ידידי בלתי מכירו המברכו בברכת התורה ללומדיה צלח ורכב על דבר אמת באמת דברי המצפה לרחמי שמים בביתא בר נפלי בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן צ"א

אי מותר לצלות כבד שנמשח בשמן

ב"ה י"א תמוז התשכ"ח ברוקלין ג"י יצ"א.

שמאל לקח פי שנים תורה ויראת שמים וכו' ה"ה מ"צ ידידי הרה"ג וו"ח כש"ת הרב שמאל גראסמאן שליט"א ברוקלין ג"י.

אחדש"ת.

בדבר שאלתו צענין אי מותר לללות כבד שנמשח בשמן או יש בזה שום דל לאסור ולפוס ריכעט לכאורה ראי

משום מצב וס"ל דמלוח הי"ל כמבואר ממש וא"כ הוי ככלל וצ"ל מבואר לדעת הר"ן ועיין שו"ת ביה שערין למנן כק"ז ז"ל א"ת ס"י ק"י"א שפי' כוונתו כמבואר בחמי' עברי' ואסור מדרבנן ועיין שו"ת א"ת ס"י שו"ת ס"ט וצמ"א שס ס"ק כ"ט ומ"מ פשוט דעת הרב"י משמע דדוקא כשכח עדיין מלוח אז המלח מסייע לבישול וכמ"ס הב"ח בשם רי"ז ועיין יו"ד ס"י ס"ט ס"ט וע"ז א"ת הכ"ל ס"ק י"ג שז' מלאחי בשו"ת מהר"ם שו"ק יו"ד ס"י ז"ג שהעיר לדברי הל"ה מדברי הר"ן הכ"ל ופ"ז אחי שפיר מאד סברה הל"ה דא"ל למלוח קודם וכנ"ל וא"כ עלהך ראי' לדברינו.

ברם כ"ת שני' אמר כי שאל שאל לעד אחד מהרבנים והורה לו דאסור ללוח הכבד שנמשח בשמן ושכן מלא דרכי"ה בשם אחרונים והנה אני בענין חפשי' ב' דרכי' חשיבה ס"י ע"ג ולא מלאחי בדבריו וכ"ת ג"כ אמר כי שפ"ש ולא מלא כן דרכי"ת ואף דאמרו לא מלינו אינו ראי' מ"מ הרי אמרו אשה שאמרה חכם אז החור לי הנדר אז הפרש לי תרומה ושאל לחכם והכחיש הרי זו ויולא ויתן גע מפני שהיה מכשיל ובעטס כיון שאמרה חכם אז וכנ"ל הרי אמר דרכי"ת ולא מלאחי וא"כ הדרינן לראייתן דעכ"פ דעת הל"ה דליכא צ"ח איסור וכפשטות המשנה.

כל הכ"ל כחצתי לטעמא דבדרי חורב אמנם לעיקר שאלתן לאחר הסליחה כחכם הכ"ל ע"כ דבר משנה הוא ומפורש כחצ רביו הרמ"א יו"ד ס"י ע"ה ס"א כה"ג ח"ל אכל מיחר למשוח בשמן או בזיר צמר שלא נמלח דאין אז מעכב הפליטה (ארוך כלל ע') ודרכי"ת שס כחצ דשמן לאו דוקא אלא כ"ה שומן אוז וכו' שומן צמח דנמס אלא האש וצמחמת אדם כלל ל"א ס"ט מותר למשוח כללי בשעת ללייתו בשומן וי' פירות דאין אז מעכב לפיכך כדס וכו' ע"ה וכו' דמבואר כן לענין לליית צמר ודאי דאין נפ"מ בין צמר לכבד ואדרבה כבד קיל בכ"מ וא"כ פשוט דכבד נמי מותר לכ"מ למשוח בשמן קודם ללייתו ויאללו עמוס וישצטו.

אלו דברי ידידות דו"ת בכל עת המברכו בברכת התורה ללומדיה צלח ורכב על דבר אמת באמת עד דאתי איש האמת החותם בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן צ"ב

האוכל מאכל שיש בו תולעים ולא ידע
ובענין מתעסק בחלבים ובעריות

ב"ה ב' מטות התש"ל ברוקלין ג"י יצ"א.

מע"כ ידידי איש בריית הרב הגאון המפורסם ג"א בעל
תריסין וכו' כש"ת הרב חיים ריוקן (שליט"א) ז"ל בעמ"ח
ספרים יקרים ראש ישית גור הקדש פאר ראקאווי.

אחדשכת"ר

ומה שהעיר א"מ"ש בשיבת ליון באוכל מאכל ויש בו תולעים
ואוכל לא ידע ואשם בשוגג דלא יכיר בו איסור משום

לכחירה ממנה פסחים ס"ב בשמן תרומה אם חצורה כהניס
יאכלו אם של ישראל אם חי הוא ידיחו ואם לוי הוא יקנוף את
החינו ופרש"י חי ידיחו דלא בלע לוי צפי קניפה משום דבלע
והנה בחצורה של כהנים אם חי הוא אינו מדיחו אלא ללאו
כך בשמן של תרומה וכו' דמה שס"ב בשמן של תרומה אינו
מעכב מללוח כן הפסח והכ"כ כן לענין לליית כבד.

אלא דכ"ת ר"ה לדחות דאולי מיירי שמלחו קודם לכן אמנם
דא חלו לכהורה בחרי חירוני החוס' פי כילד לולין
דף ע"ד ע"ה ד"ה כבלו כן פולטו חד חי דבפסח לא החמירו
אי נמי הוא יעמיד גבן שמלח בני מעים מליחה גמורה דאפילו
לקדירה מחירו ולפ"ז י"ל כמ"ס כ"ת דמיירי לאחר שמלחו כבד
ולכ"ה איסור משום דס איצרא דראייתו לכהורה כראוי מולקת
מדברי הל"ה פסחים הכ"ל שר"ה להביא ראי' ללליית כבד
ור"ה לדחות לעצמו דילמא מיירי לאחר שמלחו וכחצ דכ"ה
ואמרינו וז"ל.

אמנם מה דפשיטא לכו לרבותינו בעלי החוס' שהיה יכול
למלוח הפסח קודם ללייתו אני מסתפק בזה כיון
דמליח הרי הוא כרומח דל"ה א"כ שו"ק צו ללי מחמת ד"ה
ואף דלענין שצח ליכא צמליחה איסור בישול הוא משום דשצח
גמרינן ממלאכה המשכן ובעינן תולדות האור ואפילו צמח
מוחר בשצח רק בתולדות חמה גמרינן אטו תולדות האור וכו'
ומצבול צמחי עבריה יוכיח שלענין צמר צחצח הוא צמח דלא
איפשיטא ולכן פסק הרמב"ם בפ"ט ממ"א הל"ה שאסור ולא הוי
לוקין עליו ולענין פסח אמרו לפ"ל דף מ"ה שמבואר בחמי
עבריה חייב עליו משום כי אם ל"ה אש ולכן אי לאו דברי
רבונתו חקרי ל"ה בעלי החוס' שפשוט לכו להחיר המליחה
בגדי של פסח הייתי מסתפק מאד בזה ע"ה באריכות.

והשתא אי נימא דמשוח בשמן אסור ללוח מאי מסתפק
הל"ה בזה הא ע"כ מיירי דמלחו קודם וא"כ
מוכרח ממחני' דס"ב בשמן דמותר למלוח קודם אכל אי נימא
דס"ב בשמן מותר לל"ה אפילו בלי מליחה אחי שפיר דברי
הל"ה וא"כ ע"כ דהל"ה ס"ל דמותר לל"ה.

ובתשובה אחת פירשתי בכוונת הל"ה ז"ל לפי מה שהביא
בכ"פ ס"י ז"כ ס"ג דעת מוכרי' ל"ס דהיכא
שסילק חיכך החחיכה אמאי נאסר דאין כהן איסור צ"ח
דאורייתא כי מבואר בגמ' בא"ה בישול אמרו צבישול שאחרים
אוכלים אותו וחי בגאון הכ"ל ע"פ דעת הרא"ש בשצח דהך
דבשרא דחורא אינו מתבשל רק אלא אש מ"מ לחלוח שבו
מתבשל חיכך רק בהריחה לענין מלקוח נשנית גלית צח
צמחמת שיעורא ור"ך הכבד כדי בישול צ"ד אכל לענין ח"ה
אסור מהי"ת ע"ה וא"כ הכ"ל י"ל דרתיחת המלח שהוא כללי
בישל צו להחלוות שבו שהוא קל להתבשל וגשאר צו פעולת
המלח שהוא כללי לעולם ולדקו דברי רביו הל"ה.

עוד י"ל דס"ל להל"ה ז"ל דהמלח גם בצמר פועל במחנן
אפילו לאחר הדחה כי רתיחת המלח מבשלו עכ"פ
מעט וכו' כחלי שיעור ועיין מ"ה מ"ה ז' ועיין ר"ן ע"ז ע"ד
ע"כ שכתב וברמב"ן ז"ל וכו' ומשמע דס"ל דמלוח בשצח חייב

לענין אכילה אין שם אכילה עלה וא"כ אפשר ל"ש זה שכן נהגו דכל שאינו אכילה ממש ל"ש שכן נהגו ולפענ"ד לא נראה כן דכרי הא דברי חייז עליה בפחות מכזית ולא מקרי שם אכילה עליה היינו דוקא כשאוכל ברי בפני עצמה אבל כשאוכל מאכל ותולעת בחביו ויש שיעור אכילה א"כ גם הנחת החולעת הוא הנחה כשאוכלו עם שיעור אכילה דכן הוא דרך הנחה ולמשל שאם היה לו פחות מכזית אוכל ועם החולעת נשלים לכזית הרי שנהגו משיעור אכילה כזית רק מחמת החולעת שהשלימו לכזית ולכן כיון שאוכל שאר אוכלים והחולעת בתיכס כו"ל באמת הנחה כדרך הנהגין. וכן מי שיש לו כזית אוכלין ומחלקו לשכר חלקין ואוכל כל חלק בפני עצמו הרי אין כאן הנחה ואם אכלן יחד כבדי שיעור אכילה פרס חייז דאית ליה הנחה ופשוט דודאי על כל חלק ומלק יש זו הנחה אלא דכאן שיעור קטן דלא מקרי הנחה וכחורה לא תקפידו אבהא כז לחייזו עליו אבל הנחה הוא וא"כ כשאוכל יחד חייז.

איברא ד"ל לכאורה דדבר זה חלוי במחלוקת הרא"ם וכו"מל"ם פ"א מהחייז בפתם אכילה דעת הרא"ם דפתם אכילה בכל שהוא ובזה הלכה ואוקמה אכזית לעושים וכו"מל"ם ס"ל דפתם אכילה צחורה בכות ואי נימא דפתם אכילה בכל שהוא א"כ פשוט דגם אכילה תולעים לא פחות מהא איברא דאומר אני דודאי אפילו למ"ד דפתם אכילה צחורה בכות מימ נהגו גם פחות מכזית אלא דכחורה לא חייז עליו דע"כ לביע קו"ל ח"ש אסור מה"א ואי נימא דפחות מהשיעור ליכא הנחה כלל א"כ אמאי חייזו כחורה כיון דליכא שום הנחה של איסור וי"ל ע"כ המציאות הוא דגם פחות מהשיעור איכא הנחה קלה אלא דכשיעור הוא הנחה גמורה שחייז עליה כחורה.

ונראה לבזיח ראי' לדברינו מגמ' יומא (פ' ע"ב) אמר רב פפא אכל אומנא ומילחא מעטרף ואע"ג דלאו אכילה הוא כיון דאכלי אינשי מעטרפין ופי' ר"ה שם אמר ר"פ אומנא ומילחא דעלמ' מעטרפין לכחוצתה אע"ג דמלח לבד לאו מאכל הוא כיון דאורחא דאינשי מיכל אומנא במלחא מעטרף ע"כ מבואר דמלח אף דבפני עצמו לאו מאכל הוא כלל וי"מ כיון דאורחא דאינשי למיכל צער עם מלח מעטרף במלח עם האוכל ונעשה אחד לענין חייז וא"כ כ"כ בחולעת אפילו דנימא בפני עצמו אינו אוכל כיון דדרך השולס לאכול מאכל כך נמלא דהחולעת נעשה חלק מן המאכל ומעטרף וא"כ פשוט דשייך ביה שכן נהגו וכנ"ל. ואף שכחצתי לעיל בשם הפמ"ג דאינו מכיון לאכול החולעים מימ מסחצר דכיון דלדעתו מותר לאכול החולעת הוא כשכבר צירר המאכל ולדעתו ליכא עוד חולעים א"כ כל מה שיש שם לדעתו צירר ראו' כשכבר צירר המאכל ולדעתו ליכא עוד חולעים א"כ כל מה שיש שם לדעתו צירר ראו' לאכילה וכן דרך צ"ח לאכול לאחר הצירור א"כ לכאורה גם החולעים מעטרפים ואפילו נימא דאינו מכיון מימ הנחה איכא והגם ששיעור הא"ל שם שלא לשיעור הפמ"ג.

וציפיתי ציפיה צא"ל ה"ל שברגיש ג"כ דנימא שהחולעת כיון שהוא חלק מהאכילה י"ל דיש על כל משהו שבה שם אוכל וכעין זכאים ל"א אגז אציהן חשיזי ועיין ר"ש

דכו"ל מתעסק דסבור שהוא חבשיל אחר וחמה ע"ז כ"ח דא"כ באוכל חלב וסבור שהוא שומן נמי ליכא מתעסק וכמו במכווין לתלוש את החלש וחמך את המחובר. עוד חמה במש"כ דכ"ו נהגו בחלצין ועריות דכלא מה שנהגו הוא מן החבשיל ולא מן חולעים ושאי חלצים ועריות שכן נהגו מהחלב ע"כ. הגם כי לעיקר הדברים גם אני הנחתו בדברים צ"ע אמנם גברה רבא אמר מילחא אמרתי לפרש דבריו והיות כי כ"ח אין לו ספר שיצא ליון אפחיק לו דבריו בקלרם.

בשיבת ליון סי' כ"ח עמד בדברי רש"י חולין ס"ו פ"א א"ר הונא לא ילשיף אינש שיכרה צלציתא צאורחא דלמא פריש לעיל מצייתא ודבר נפל לבסוף וכיון עובר משום שכן השיך על הארץ ופרש"י שם שאם חפול חולעת על הקשין לא יראנו ומשם חפול על הכלי ולמחר כשיראנו יכא סבור שלא יתחב מן הכשר לקשין וחולעת המים מותרת ע"כ"ל רש"י וחמה ז"ל למאי צריך רש"י לומר שחשש שיראנו למחר ויכא סבור שלא פירש וישתח וברי אף אם לא יראה החולעת וישתח ג"כ נכשל באיסור צנוגג כשישתח חולעת ויריכין אנו נכסיר במכשול שלא יכשל אדם אף אם לא ידע שיש כאן איסור ובר"י וברמב"ם והעור י"ד ושי"ע סי' פ"ד ס"ג באמת נחצו סתם דאין לסמן בקיסמים ובקשין צליל שמה יחצרו ויפלו לתוך הכלי ויכא לשחות ולא חידש דרש"י צנוגג פי' שיראה החולעת לפי"מ דקו"ל בכל החורה דבר שאינו מחכווין אף לכתחלה מותר ואי נימא דרש"י ס"ל כהד"מ דחולעים עומם פגום וכ"ל דצא"מ ומותר כמו בכל איסורין כיון שאינו נהג וכן ס"ל דמשום שישתח צלי כוונה אין לאסור ולכן כתב רש"י שישתח למחר ויראה החולעת ויכא מחכווין לשחותו וכ"ל צנוגג אלא שסבור שלא פירש ומותר וצ"ח ודאי איכא מכשול אלו דברי בגאון ז"ל בקיור אלא שסיים שם דאין צידו להכריע אי עומם חולעת פגום או לא ע"כ.

ולפ"ז סרה תמיכה כ"ג מאכל חלב וסבור שהוא שומן נמי גאמר שהוא מתעסק לצבי חלב דכ"ג אמרין שאני חלצין ועריות שכן נהגו דצין חלב וצין שומן עטמן משובח ינהגו אבל הכי לפי שיטת רש"י הוא חולעת נותן עלפי"ה הוא ואין כאן נהגו ואם יאכל שלא במחכווין אלא כמתעסק יכא מותר. ועיין עוד ח"ד סי' א'.

אלא דמה שתמך עוד אמשי"כ דכו"ל נהגו בחלצים ועריות וחמה מעכ"ח דכלא מה שנהגו הוא מן החבשיל ולא מן החולעים ושאי חלצים ועריות שכן נהגו מן החלב ע"כ. יפה העיר והיעז אשר דבר וצפרע לפי"מ שכתב הפמ"ג א"ח סי' תע"ה דאף דאמרין בחלצים ועריות שכן נהגו מימ היכא דמכוון להיפוך שלא ליכנות ל"ש לומר שכן נהגו (ובזה מוכן א"ח שנאנסה מותרת לצעל דכוונתה להיפוך שלא ליכנות אף שנהגית צ"כ) וא"כ כיון דישתחל ודאי מכוון שלא ליכנות ולא לאכול חולעים אלא דאעפ"כ אם אוכל ממש אף שמחכווין שלא ליכנות לא מכיון אבל היכא דמתעסק לענין אכילה ומכווין שלא ליכנות מהני דכ"ג לא כ"ו הנחה כלל וצדקו דברי כ"ח דכ"חא מן החבשיל ולא מן החולעים.

וחזון כרצתי להגאון מקהליגאוו בספרו ארץ צ"י סי' פ"ח שילא לחדש דאף ברי שחייז עליה פחות מכזית מימ

ומכאן נמי קשה לי משי"כ שם עוד דברים שמא"י זו חולעים
 צ"ח כשר יותר לימוד זכות הנ"ל דלכולין ומשקין לא
 מנערפי ולא שוין שיעוריהו וכיון דחולעים לנד לית צבו כו"ח
 חשיב דש"מ כנ"ל פ"ט ולפענ"ד זה אינו לא מנעיה לפמ"ש
 בשם מרן ז"ל דכל דרבי מנייה דינא כוונתו אי"כ הכ"י אלא
 דבר מן דין הרי צדקים כי"כ מפורש דכל שחלת צריחו מן
 המים מעבילין זו וכן פסק הרמב"ם פ"ח ממקואות י"א וצו"ד
 ס"ה סליג אלא דכל שחלת צריחו מן המים דיו כמים ולא
 כו"ל לכולין כלל ומינה קשה נמי שכתב שם בסמוך עוד
 בחולעת המקוה שאינו אסור עד שיפרש כו"ד ס"ה פ"ד וכתב
 דאם יולא חולעת אחת וחזרה ונפלה בעלה בשאר חונעים
 מה"ט ככל יב"ש ציב"ש דחד צדרי בעל מה"ט ולפמ"ש הני חולעים
 דין מים להם ולריכים שמים לבעל וצ"ע.

וראלי יש לחלק דאף דה"ל דין משקל לענין עבילה מי"מ דין
 אוכל ליה לענין שאר איסורים ויש להצויה ראי' לדבר
 ממשנה טברות פ"ג ה"א ברובע ובגריסין והחלב בזמן שכן
 משקל עופה הרי אלו חתלב קרשו הרי אלו שניים כביצה
 מכון טבור יותר מכביצה ובמ"ש שם פי' שמן וכו' ופי' כר"ן
 ובר"ש השג' לא אוכל ולא משקל חישב עליו לאכילה אינו
 מטמא עוממא אוכלין למשקל מטמא עוממא משקין מטמא
 מקלה נטמא כולו נטמא מקלחו נטמא כולו ועיין נדב י"ז
 ופרש"י שם נטמא מקלחו כגון שחישב עליו למשקל ונטמא
 עוממא משקין סלקא ליה השקב צמקוב בשאר מים ומשום
 זריעה ובמעטין שם צפי' ה"ש יראה דס"ל דשג' עובל זו
 כמו שהוא בלי הפסדה ודין משקל ליה אמוס הרי ברובע
 וגריסין כ"ש מודי דדין אוכל ליה בשעת קרישתן אמוס רבינו
 בגדול ה"ש ז"ל בסביר לן צפי' דטברות דשג' אינו לא
 אוכל ולא משקל מטעם אחר הוא שכתב שם ה"ש ז"ל
 הניא בחוספתא שמן בקרוש לא אוכל ולא משקל דאין דרך
 לאכול שמן קרוש כמו שאוכלין רוטב או גריסין או חלב כשם
 קרושים הלכך אינו נקרא לא אוכל ולא משקל וטבור וכשחזר
 ונימוח חזר לעוממא חישב פ"ט. מנזאר העטם משום דאין
 דרך לאכול אלא רוטב וגריסין שדרך לאכול קרושים אף דבעטם
 דרך משקל מי"מ כיון שנקרשו דין אוכל להם אי"כ הכ"י
 יבחושין אף דכס חתלת צריח מן המים מי"מ דין אוכל להם
 כיון שדרך לאכול.

איברא דדבר זה שנוה הוא דהרי פשוט שאין מי שיאכל
 חולעים באמצעים צמים אלא דרך לשחוחם עם
 המים אלא לאוכלן צפני עממן אין דרכן צדק ואסורים לאכול
 צדק אי"כ לבי"ש חולעת המים לא הוי אלא משקל כיון שחישב
 עליו לשחוח ואם לא חשב עליו לשחוח אין לו דין לא אוכל ולא
 משקל אלא כיון ששחח המים החולעים בכלל חשב עליו לשחוח
 כס שברי שוחח אותם וגדול המעט ממה שחשב ועיין מרדכי
 ס"פ צמח עומנין בשם רבינו שמרי' משפירא ב"דס אחד שאדם
 אשחו ויטביל אותה בשג' שאינו מפורש מחזיק מ' סאב
 והורה רבינו שמח' דעלמא לה עבילה ונחלקו הראשונים
 בדבר אי עובלין צמח כמו שהוא ועיין רא"ש מקואות ה"ח
 וכן דעת הר"ח דמנזיר להמשיך השג' ודלא כדעת הראב"ד
 ודעת רש"י בראב"ד ועיין צ"י יו"ד ס"ה ר"א ובש"ע פסק
 במקילין לטבול כמו שהוא והרמ"א שם הביא ב' דעות ובש"ך

פ"ח דכלים מ"ז. ודחה לעומדו ממשנה כלים פ"ב משנה
 ז' הבגד שאר צו שלש על שלש וטמא מדרם והשלים עליו
 אח כל הבגד ואח"כ נעל א' מתחלתו טבור מן המדרם אלא
 טמא מנע מדרם ובמשנה ה' שם דבגד שאר צו שלש על שלש
 ונטמא מ"מ והשלים עליו אח כל הבגד ואח"כ נעל חוט א'
 מתחלתו טבור מטמא מה אלא טמא מנע מ"מ והקשה ליה
 בגמ"י עפחים כשיטעל חוט א' אח"כ טבור מן המדרם הרי
 עדיין יש צו שיעור שלש על שלש ויטמא דאגב אצ"כ חשיב
 וכל חלק ממנו יטמא טמא מדרם ואפילו נעל חוט א' ממנו
 יהיה טמא מדרם ופי"כ ז"ל דל"א אגב אצ"כ חשיב רק צעודו
 מחובר עם כל השיעור שיש צו עוממא זו כמו צה"ל דצדקים
 צ"ה שכל המעיל שקיבל עוממא עדיין מחובר יחד ואז אפי"ג
 דבעינן לקבלה עוממא שלשה על שלשה מי"מ גם בשג' על
 שלש ממנו שמכניסו חשוב שהוא עומא מש"כ צדון המשנה
 אף דבבגד מחובר יחד ויש צו בכללו יותר משלשה על שלשה
 מי"מ כיון שלא נשאר ממנו שנטמא צפועל שיעור שלש על שלשה
 על שלשה ל"א אגב אצ"כ חשיב ומה יאל' ללמוד לדין כיון
 דבמ"ש ל"ש שכן נהנה חשיב שאוכלו יחד עם שיעור שלש של
 היחר כיון שאין צדקו כשיעור ל"ש אגב אצ"כ חשיב פ"כ
 פ"ט.

ולפענ"ד אחר בקשה סליחה הגאון ז"ל לא דמי כני
 אהדי דשאני צד לעוממא מאיסורים והרי
 הבחתי גמי מפורשת דמלא מנערף אף דאינו מאכל כלל צפני
 עממן כל שאוכלו עם המאכל מנערף דכאכילה כל שדרך אכילתו
 צדק הוי אכילה גם כי מנד בסבירא יש לחלק עוממא חשיב
 קפדה רחמנא וכל דבעלה שיעור אדורא לה עוממא כיון שחבר
 השיעור אלא כאכילה קפדה חורה שלא יבנה מכזית
 איסור וחתי שיעור צפני עממן ליהא הלא דליחייב עניו אלא
 כשהוא מנערף לשיעור שלש נרגש האיסור אפילו מהחלק ממנו
 ועיין צב"מ פסחים ארבע מיני מדינות וחוס' צ"ח ל"ע
 פ"א מלא ומים צקילור דהנחה הכזית צ"ח מכל חלק וחלק
 ממנו אלא דפחות מכזית לא נרגש צזית בעליה לחייב עליו
 אלא כשיעור מרגיש כל ההנחה מכל החלקים וא"כ אפילו
 נימא דח"ש אין דיו כאכילה אלא כהנחה לחוד והנחה לצד
 ל"א שכן נהנה כיון דאכלו עם הכיחר הוי אכילה גמורה ונהנה
 מאכילה ואסור.

וגדולה מה מלאחי בשח"ח צית שפרים למח ז"ל יו"ד ס"ה
 קמ"י ש"ל לחדש לישב קושיה גאון אחד שהקשה
 צקמה שחלע דפסול למנוחה (מנחת פ"ב) דכמוס דמי
 ולמה ליה מנעם מוס הא ממילא ה"ל קומץ חסר מקום
 שחולעים נכנסים וחי' מח' ז"ל דכמו דאמרינן צדקים כי"כ דכל
 שחלת צריחו מן המים דינו כמים ומעבילין זו הכ"י הרי
 חולעים שחלת צריחו מן הסולה הוי כסולה אם אינם
 אסורים משום ממשקל ישראל ולא הוי חסר קוממא כלל פ"ט
 וא"כ הכ"י אומר אני לענין חולעים באמצעים צמאכלים
 שנטעים מאכלים כל שחלת צריחו ממנו הרי דימי כלאו
 מאכל ומנערף לו לכל דיו אלא שאם פרש אסור משום צרי.
 אלא אי"כ פשוט דאם אכלו עם כזית שלם ה"ל הלאה צדק ושכן
 נהנה הוא.

הגביות מצילים הנסיוני והאוכל קף מלמעלה ולא נשאר צו חלל מים בעלמא זה הנקרא מי חלב והבא"ש לין לעין סי' פ"א דלא תקשה דברי הש"ע אהדי והפרי"ח כחז דגם המי חלב אינו אסור מדאורייתא והפרי חומר כחז דהוה עכ"פ ספיקא דאורייתא והפרי"ח בשפ"ד סי' כ"ג כחז דאין לנו חלל דברי המחבר ויש לאסור אפילו בהפסד מרובה ואפילו בהנאה צמי חלב ומיכו אם יש עוד ספק אי מלערפין דליהוי סי' ס"ח הניח בל"ע ע"ש. מ"מ מצוה דלכ"ע מי חלב לרי"ך ששים.

ובדרכ"ת יו"ד הג"ל אוח פ"ג הביא בשם שו"ת אבן שחי חו"י"ד סי' מ"ו ע"ד מי חלב שלנו (כלומר מה שנהגו ביוראפ"ה) שעושין גביות אחר שנתחמץ החלב מעמידין אותו בחנור חס קלח ונעשה גביות והמי חלב נשאר בפ"ע אם גם זה נקרא מי חלב והעלה דאין ר"מ בין מי חלב היוצא ראשונה מן הגביות או נעשה ע"י ציטול או לא לעולם נקרא מי חלב שאסור מדרבנן ואם נשפך ולא הספיקו לרואה אם נשאר צו חלב ממש יש ללדד להקל ע"ש עכ"פ לכ"ע מדרבנן אסור וכג"ל.

סימן צ"ד

חלב שנלקט ממנו כל השמנונית אי הוה בכלל מי חלב

עוד להג"ל

(ב) ובמה שילא להספק במכתבו השני חלב הנקרא (סקומפ מילק בלע"ז) היינו שנקט כל השמנונית ע"י מכוה או זה ג"כ הוה בכלל מי חלב והאריך קלח בדבר בעניי"ח אין הוצ"ה כח להאריך בזה כרעות נפשי ולכן לא אקצר נפשי בזה כח ואי"ה עוד חזון למועד ומיכו לדינא אין נפ"מ כ"כ כי סוף סוף אפילו נסיונא דחלבא נמי אסור ולריך ששים וגם אסור לבשל וזה אפילו אי ה"י בכלל נסיונא חלב לפענ"ד פשוט דהוה בכלל חלב ממש ואסור מדאורייתא אליבא דכ"ע ומראהו מראה חלב וגם שמו חלב גם נסיוני חלב זה ונעשה ממנו זארת מילך בלע"ז וממילא פשוט דיש לעשות ממנו גביות ג"כ וה"ז חלב גמור חלל שיעל ממנו הקום (סמעטענא בלע"ז) שג"כ יעל ממנו השומן ומעולם לא פקפק זה אדם דברי זו חלב האמור בחורה עכ"פ לפענ"ד דאין בזה שום ספק שהוא אסור דאורייתא.

ומ"ש בשם רבינו שמחה הובא ברא"ש חולין קי"ד דמכ"ע מי חלב אינו חלל משום דקרא קאמר בחלב אמו כמו שיו"א מן האם מעורב עם האוכל ולפ"ז הכא שנקלח כל השמנים לא יכ"ה מכה"ה, וכ"ה כחז שקשה לומר כן ובאמת כי אדרבה מרבנו שמחה ראי' לדברינו דהאי נמי חלב הוא דרבנו שמחה לא בא חלל להוציא מי חלב חלל כל שיש שם אוכל מעורב אכתי חלב הוא והכא הרי איכא אוכל מעורב צו וכיון דאיכא אוכל מעורב צו פשוט דהרי הוא בכלל חלב גמור לרבנו שמחה.

מביא דרוב פוסקים ס"ל כהאוסרים ובמג"א סי' ק"ע ובא"ר שם ובנבואה כחז חולדת המים הרי הוא כמים לפיכך שג ומהל הרי בן כמים ועיין רמב"ם פ"ב מהב"א הכ"ג. ובספרי משנה הלכות ח"ב סי' א' הארכתי קלח דהאי ענינא, חלל בחנועה המים לכ"ע עובל בהם כמו שכן וא"כ להאורח לכ"ע דין מים להם והר"ל דין לה בלח לענין ביעול ג"כ ולי"ע.

אלא דמה שאני נבון קלח דכא פשוט דכל שיוצא דיש שם חולעים ואוכל המאכל הרי הוא עובר וא"כ ע"כ ל"ל דאין קיימין צמי שהסיר החולעים ולפי דעתו לא נשאר עוד חולעים אלא דאין חיישינן שמה ימלאו חולעים מה שגא וכול לברר חלב א"כ כה"ג אפילו חלל חולעת הרי הוא בכלל חלל דרחמנא פטריה וכמו דקיי"ל בכל י"ה עריפות שאמרו דאזלינן בחר רובא ואם מלא עריפה אחר שאלו אין לריך תשובה כיון דהוה חלל ע"פ התורה שאמרו אחרי רבים להטות וכ"ש כה"ג דבדק ונא מלא ואכל ונמלא אין לך חלל גדול מה ואין לו משפט שוגג כיון שגא פעל עון ועיין חוסי כריחות י"ע דגרצ"ה לא הוה שוגג אלא בחומר מותר ע"ש ואי בשגא בדק כלל הרי כיון שהחזיק המאכל בחולעים חייב לבדוק ואם לא בדק ואכל כו"כ כמחיד וכעין דיוקת ברא"י כיון דשכח חייביו לבדוק וי"ל קלח ואין להאריך עוד יותר בזה.

ובברכה בלב וגמל.

משנה הקטן

סימן צ"ג

מי חלב אי צריך ס' לבשל בשגפלו לתוך בשר

ב"ה י"ז תמוז התש"ל שיהפוך לנו לשמחה ולששון בב"א מע"כ ירד"י הרהגה"צ בנש"ק ורע ברך מה' המבורך שבחו מי ימלא וכו' כש"ת מוהרש"ש האלבערשטאם ארמור"ר מציעשינוב שליט"א.

אחדש"כ"ג.

ובדבר שאלתי צמי חלב כלומר חלב שנלקח ממנו השומן והגביות ונשאר רק המים אם נלערך ששים כנגדו כשנפל לבשר או די צפחות מזה כאלו נחערב מים בחלב ימחול נא לעיין בש"ע יו"ד סי' פ"ז וכן המבשל בחלב הכה וחלב זכר לא מקרי חלב כלל ואם נפל לתוך קדירה של בשר אינו איסור חלב חזק מחס ומי חלב אסורים המאכל כמו חלב עזמה ואפילו צביטול יש לאסור לכתחילה וכחז באר"ה אותו מי חלב שנשאר אחר שעושין הגביות אסור המאכל וכחז בשפ"ד דהיינו מדרבנן ע"ש סק"י.

איברא דבס"ח שם כחז המתברר יש מי שאומר דנסיוני דחלבא (פי' חלב שנחמלית מקיפאון הגביות) אינם בכלל מי חלב ואסור מן החורה חלל מי חלב היינו אחר שעושים

סימן צ"ה

אין לנזור משום מראית עין במקום שלא גזרו חז"ל

י' מג"א התש"ל ברוקלין ג"י יצ"א.
אחר ה' אברהם כהן שדעתו יפה וגאה חד מבני עלי' ה"ה
הרב הגאון חוב"ט וכו' כש"ת מוה"ר אברהם קופשיץ רב ור"מ
בישיבת כוכב מיעקב ירושלים ע"ה ק. תר"א.

אחדשכת"ר צידודות נאמנה, ראשונה כניי להודות על
צרכתו צרכת כהן גדול מאחיו וי"ר שבמזכר
יתברך מפי השם המבורך כמ"ש ואברהם מזכרך וציוהר כתיב
ואני אברהם צרכת להכניס מפי הקב"ה כה יתן כי וכה יוסף
עד עולם. נאמנתי בלעזר של ידידי הוקר אשר נר אציו נא כי
צקו בצריאות וכו' ישלח לו רפ"ש מה"ש ואני מקוה שצ"ה
הכל על מכונו ככר.

ובד"ת אשר בעיר מר כח"ר בספרי ח"ד שכתבתי שם דמסוס
מראית עין אין לנו גוזרין גזרות מה שלא גזרו ז"ל
אלא במקום שבהם אמרו וכח"ר חתם מדברי רמ"א יו"ד סי'
פ"ו ובש"ך שם סק"ו שגלו ללמוד מדם דגים משום מ"ע וגם
צפאח נכרית דנו האחרונים משום מ"ע.

הנה באמת כי קלרתי צד במקום שבה ראו להאריך אל
שדן זה של מ"ע מסוכן הוא מאד בפוסקים וכמעט אין
לי צירור ויש בו הרבה סתירות בדברי הפוסקים ואפילו נאמר
שנעמיק צה אכתי לא חעלה ארוכה ומי"מ נכשתעשע בדברי
חורב אפחוב קלח בערות בדבר, וראשונה עיין שבת כ"ג מי
שיש לו שני פתחים מדליק בשניהם וצחוס' כתובות סי' ע"א
ד"ה ממעכן כתבו בדברצנן ליכא משום מ"ע ועיין מג"א סי'
ש"א מה שחמם עליהם צס"ק ג"ו שם מגמ' שבת ס"ד צהמכ
מעטילת בחלר צווג ועיין חתן סופר דין מראית עין מה שתי
לקושית מג"א בג"ל וצט"ז סוס"י רמ"ג ומג"א סי' רמ"ד סק"ו
וא"ר שם אות ה' וא"ח סי' ש"ג וצמכ' כלאים פ"ג מ"ב.

והנה צפי' הרי"ש שציעית פ"ה מ"צ כתב ולא כתירו בכתוב
לעמון שציעית דבר מועט משום דמחזי כזרע.
לכאורה משמע מדברי הרי"ש דס"ל דאסור מראית העין מה"ת
הוא לכאורה דבר חדש דאסור מ"ע לכ"ע מדרכן הוא
כנראה מגמ' שבת בג"ל ועיין צבורות מ"ג ע"ב מאי איכא בין
שאינו שוב צורעו של אהרן ומשום מראית העין איכא צינייכו
עשה פ"ש איצור דמגמ' בג"ל לכאורה יש לומר איפכא
מדמקש מאי איכא בין שאינו שוב למראית העין ומשני
איכא צינייכו עשה ולא משני זה דאורייתא ומראית העין דרצנן
נראה לכאורה דתרווייכו דאורייתא ניכור אלל דזרעו של
אהרן דאורייתא ויש בו עשה אלל מראית העין ליכא עשה אלל
איסור דאורייתא צלי עשה ויש קלח סמוכין לזה מפ"י רגמ"ה
שם שפי' איכא צינייכו עשה וכו' למראית העין אפילו איסור
עשה ליכא ע"כ ומדדייק דאפילו איסור עשה ליכא משמע
דאיסור עשה ליכא אלל איסור דאורייתא ע"כ איכא ועכ"פ
מדברי הגמ' בג"ל לכאורה יש להביא רא"י לפי הרי"ש בג"ל.

והיטב אשר דבר צד כ"ג דא"כ צכל חלב שבעמיו ובעצירו
הקום ממנו לא יחשב שוב חלב לענין צשר צחלב וח"ו
לומר כן ולא אמרה אדם מעולם אלל פשוט דעת רבינו שמחה
כמ"ש דכל דאיכא ציה אוכל מעורב הרי הוא צכלל וכ"כ נמי
איכא אוכל מעורב ופשוט.

עוד כי נלפענ"ד לומר דבר חדש לענין הלכה לעולם לא
נסמך להחיר מי חלב אפילו אלו כי עולה ציד העטעניק
לעשות מכוה כזו שיכולה לפרד ולהבדיל חלקי החלב מן המי
חלב כמו שפושין היום בלא צארטאריאס מ"מ נראה דלא מהני
רק בדבר שהוא מדרך העצב וקלח רא"י נלפענ"ד מדברי
הרמב"ן חולין ע"ב ותשכ"ץ ח"ב סי' ד' שכתבו לחלק בין צגד
שענ"ז שנחערצ צו למר ופשתים שחאסר צבין פרידה שחצעה
שמרציעין עליה מינה ולא אמרין דהוא איסור וכתבו החילוק
שהפרידה אף שמורכבת מסוס וחמור ל"ש לומר דאחי צד סוס
ומשמח צלד החמור דהכרצה הוא עצמית מצוי וכל
שהכרצה עצמית נעשה צריה חדש אלל פשתן וקנצום אינו
אלל הכרצה שכו"מ ושמר הראשון עליו ולכן אסור עם האמר
ועיין שו"ת עונג וי"ע ח"א סי' ג"ד ובצר כמה פעמים כתבתי
מה ועיין פסחים מ"ג ע"ב מחלוקת משקי אי מפקד פקיד
או מנצל בלוט.

ואומר אני הכה חלב הוא מדם נעבר ונעשה חלב וצדס
איכא צ' מינים בידועים ע"פ דרכי כרפואה לצנים
ואדומים וכל נחכפך צהכרצה עצמית ונעשה חלב ככל צידח
וכיון דכאן הוא כרצה עצמית א"ל להפריד זה מה צמו
ש"א להפריד צפרידה אלל אמרין דהוא צריה חדשה ומותרת
וא"ל צשום אופן להפריד חלק כסוס מחלקי החמור דליכא
כאן ענין צה כיון שהוא מעצב צריה חדשה וצכ"ג צחלב כן
ליכן א"ל להפריד צאופן כעמי זה מה כי כל אחד הוא כנקרל
חלב אלל דמליאו לנו חז"ל דאס צאופן עצמי כס מתפרדין זה
מה זה לאחר עשיית צניכ וצמשלים ונשאר רק מימי חלב
אז הנשאר ממנו לא הוה צאיסור חלב.

ומהאי עעמל נראה נמי ליצב שיטת הפוסקים וכו' קו"ל
להלכתא דאין צמי חלב איסור משום אצמח"ה
והרמב"ם חולק וס"ל דמי חלב לא הותרו כלל רק חנצ וכצר
חמכו כל האחרונים ועיין ש"ך דכא"ך אפשר דצצר בהיתר
יחזור להיות איסור ואס ה"י אסור אמאי מותר לשחוחו ולפ"מ
שכתבתי א"כ פשוט שיטת הפוסקים דכיון דחלב הוא כרצה
עצמית בין הני חרי דמים היינו הלוזן וצאורס שנחכפכו א"כ
הוא צריה חדשה כנקרל חלב וצכל מותר ואס אח"כ נחפרדו
צאופן עצמי מ"מ הרי לא אודר לה בהיתר דכיון דכאן
הי צרי חדש אלל דעת רמב"ם י"ל דס"ל דאס נחכפך ונעשה
חלב אלל אינו נעשה צרי חדש וצכן ועיין רא"ש צרבות
שכצא דעת רבינו יומל לענין מוס"ק דנחכפך להיות היתר
ודו"ק.

ומחמת חוסר הזמן אקצר והקוצרים אומרים יברך ה'
מציון ידידו דושכ"ג וטובו כל הימים בלב ונפש.

בגשחה הקטן

נכנס לא בצרוד חפוח ולא במעטל ולא בסנדל ולא בחפליק
ולא בקמיע שמה יעני ויאמרו מעון הלשכה העני או שמה
יעשיר ויאמרו מחרומת הלשכה העשיר שאדם לריך ללא ידי
הבריות כדרך שהוא לריך ללא ידי המקום שנאמר והייתם
נקיים מה' ומישראל ואומר ומלא חן ושכל טוב בעיני אלקים
ואדם וצירושלמי שם ה"צ ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יוחנן
בחורה וצנצנאים וצנצנאים מלאו שאדם לריך ללא ידי
הבריות כדרך שהוא לריך ללא ידי המקום בחורה מנין דכתיב
והייתם נקיים מה' ומישראל צנצנאים מנין דכתיב אל אלקים
ה' וכו' וישראל הוא ידע צנצנאים מנין דכתיב ומלא חן ושכל
טוב בעיני אלקים ואדם ע"כ הנה מצוה בחורה לריך אדם
לנקות עצמו שלא יחשדוהו ומינה נראה מצוה דהוא דין של
מראית עין דעל האדם לנקות עצמו ולמלא חן ושכל טוב כלומר
שלא די צמח שמנקב עצמו דא ה' אפשר אפילו לאחר
שחשדוהו לנקות עצמו ולכן אמר ואומר ומלא חן ושכל טוב זה
לריך קודם שיחשדוהו למלא חן.

ובזה נראה לישב מה שהקשתי זה זמן לפת"ש ז"ל והיו דן
אח כל האדם לכך זכות אי"כ למח חששו חז"ל בכלל
משום מראית העין כרי דבר זה שיחשדו אפשר לדנו לך
זכות שבדרך היתר עשה שברי צמח היתר הוא אלזו אי"כ
היאך יחשדוהו עשה איסור ואע"פ חקנח לרשיעי עבדין
שיחשדו צנני ישראלים הכשרים שעברו צאיסור ולפת"ש אחי
שפיר דאמח הדין הוא דהיו דן אח כל האדם אלזו המראית
העין הוא על העושה כדי למלא חן שלא יערכו לדנו לך זכות
דכל שיחשדו אולי עשה איסור וידאוהו לך זכות אלזו עכ"פ
כבר אינו בכלל ומלא חן ושכל טוב ולכן שפיר אמר חורב דין
מראית העין וכו'.

אלא מעשה נראה לחדש דעיקר דין מ"ע ודאי דאורייתא הוא
ומקראי בג"ל או מטעם אחר כמ"ס הרמב"ם ב' ע"כ
יח"י מה שיהי' אלזו דלאחר שראו חכמים דחוששין משום מ"ע
שז גזרו גם הם משום מראית העין צמח מקומות שראו
שכש בדבר לגזר מפני מראית העין וצמ"ס ה' אפשר לישב
מה דמצינו צמח מקומות שלפעמים חששו ז"ל למראית העין
ופעמים לא חששו ולמלא צמח צמח כגון צמח דמים וחגבים
צמח גמור אי"כ אפילו צמח צמח עם חלב זכר וצמח קצב
מוחר לבחלה וליכא משום מראית העין וכו"כ הרשב"א צמח
להדיא וצמח שקדים גזר משום מראית העין וכן צמח חיה
עם חלב מוחר לבחלה כמ"ס פ"ע מכת"ל ומחבר צמ"ס ה' ס'
פ"ז וכן צמח צמח עם חלב עמאל ועיין ש"ך וכו"ז מה שדחקו
צמח וכו"פ ר"ח דצמח פ"ע וכו"ל צמח עכ"פ מצינו כמח
סחירות וכו' שרמחי כבר לעיל צמח וגם צמח הדחק החירו
כמח דברים צמח"ח ולא חיישין מפני מ"ע ועיין ר"ן פ"ק דביבא
צמח י"מ טעם דלא גזרו צמח מפני מ"ע וצמח"ח צמח ע"כ
בסולם של עליה ולפת"ש נראה דלא קשה מידי דלא בכל דבר
חקנו ז"ל מפני מראית העין וליכא דחקנו חקנו וליכא דלא
חקנו לא חקנו.

והנה עד הנה כחצו להשחטע צמח ולפלפל בדברי
רבותינו ומיכו לעיקר הדברים בדבר מפורש מלאחי
כמ"ס וכו' צמח"ח וי"ד ס' פ"ז סק"י אמר שכתב הרמ"א ז"ל

אלא לפי דברי הר"ש לכאורה סחור אכדדי מפ"צ דכלאים
וגלפעי"ד לישב דברי הר"ש דלא חקשה ליה סחירה
דבריו דפ"צ דכלאים מ"א כח צמח הירושלמי דאיסור
מראית העין דקיל מוחר לבחלה וכו"ל ירושלמי
כ"ד ימעט או יוסף על סלח או פוח מרובע לא כן אמר ר'
אזכור צמח ר' יוחנן כל האיסורין שריב עליהן שוגג מוחר
מיד אסור חמן אח מרבה לבחלה איסור חורה צמח הכה אח
מרבה לבחלה מפני מראית העין ע"כ ולכאורה דבריו סחירין
דהכא כח דמ"ע הוי מה"ח והכא כח דמראית העין קיל
ומצטלין לבחלה אלזו נראה דודאי י"ל דאיסור מ"ע גמי הוי
דאורייתא אלזו דאיסור קיל הוא כיון דבעל חן כחן איסור
אלזו האיסור מפני מ"ע וכל דליכא מ"ע מוחר ולכן מצטלין
אפילו לבחלה והטעם נראה דרק איסור חפלא הוא דאין
מצטלין לבחלה כיון דליכא איסור על החפץ אלזו ליכא דליכא
איסור על החפץ מצטלין לבחלה, וצמ"ס חן האיסור על
החפץ.

ראין להקשות מכל איסורי דרבנן דחצו רבותינו האחרונים
ז"ל דלא הוי אלזו איסור גברא ואפ"כ קי"ל דאין
מצטלין איסור לבחלה אפילו צאיסור דרבנן ואלזו צמח קי"ל
דלזלין לקולא חור ד"ל דהר"ש ס"ל כרשב"א שלח צמח
וצמח ס' ל"ע י"ד שכתב דדברנן מצטלין איסור לבחלה
ועיין רשב"א במשמח הדין צ"ד שער ג' ומג"א ח"ח ס'
ש"כ ס"ק י"ד ודלא כר"ש וכו"כ ור"ן ומרדכי ואגודה
ועיין ק"י שלח צמח צמח צמח צמח צמח צמח צמח צמח
ועד נראה למר דאפילו לשיטת הר"ש ודעימיו דאין
מצטלין איסור דרבנן אפילו דהוי איסור גברא מ"ע האיסור
גברא מוטל על החפץ זו דמכמים אסור חפץ זה ולכן חן
מצטלין לבחלה עכ"פ להר"ש ודעימיו וכו' דאין קי"ל
לחומרא אלזו איסור מפני מראית העין אינו על החפץ כלל
אלא על הגברא שלא יראו אחרים אלזו כל דליכא מראית עין
כרי ליכא מראית עין וא"כ חן זה בגדר חן מצטלין איסור
דליכא כחן איסור כלל ח"פ.

וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ג ה"י מה"י ע"כ אסור לעשות
נזירות לנזיר ואע"פ שאינה עבודה כוכבים שגמור לא
חפשו אחי כלומר נזירות של כסף וזהב שאינם אלזו לנזיר כדי שלא
יעשו צמח הטועים וידמו שזה לע"כ הנה נראה מצוה
מראית העין שלא יעשו צמח הטועים שעשה לע"כ נמלא
דמח שאסור חורה שלא לעשות נזירות אפילו לנזיר הוא משום
דכח דין דאורייתא.

ובמ"ש נלפע"ד לישב קושיא הצליח כלל י' שחמה להרמב"ם
דס"ל דכל מילי דרבנן איכא לאו דלא חסור ועשה
דועשה ע"פ חקשה ליה מגמ צמח"ח בג"ל שכתב דמראית
עין ליכא עשה כלל ולפת"ש אחי שפיר דכיון דמראית עין
איסור דאורייתא הוא גא"כ חן עשה ולי"ח כלל וכמ"ס לעיל
ואחי שפיר וצמח שרמב"ם צמח ס"ל דאיסור מראית עין
דאורייתא הוא וכמ"ס.

וגלפעי"ד מקור הדברים דמ"ל למר דליכא מראית עין
דאורייתא ממשנה שקלים פ"ג מ"ב חן החורס

ומ"מ לפענ"ד לחדש דלא אסרו משום מי"ע אלא דבר שאין דרך העולם לעשותו בדרך היחוד ע"פ רוב או דבר שאינו מלאי כ"כ בדרך היחוד אלא דבר שנהגו העולם לעשותו ע"פ רוב בדרך היחוד אף דיש בו משום מי"ע לא חיישין לה דכל הריאה אותו ודאי יאמר בדרך היחוד עשאה ולמה יאמר דעושה איסור וכגון המבשל בחלב שקדים שאין מדרך העולם לבשל בחלב שקדים וכן דם דגים שאינו מלאי כ"כ שיבשלו דם דגים כה"ג ודאי חיישין למי"ע וכן בעניני שבת צה" שכיחות למעיון שם בנ"י סי' רמ"ב ורמ"ג בש"ע שם אכל בדבר המלאי היחוד כמו איסור וגם מדרך העולם כן אין בו משום מי"ע וראי' לדברי נראה משלחן גבורה סי' פ"ז סק"י"ב שהביא מהבני ערי הספרדים בסעודות חתונות או שאר שמחה וגיל שבתוך המאכלים של בשר ואוכלין ג"כ מהמאכל הנעשה מאורז או עלי גפן בחלב שקדים ואין נזהרין להניח אלאו השקדים וחפשו בחר עעמים להיחירא עיין דרכי"ש אות מ"ה אמנם לפמ"ש נראה והסבירא צה" כיון דכן הוא המנהג בעריהם בספרד א"כ כולם יודעים ובסעודות גדולות עושים מאכל זה בחלב שקדים חו ליכא משום מי"ע ועיין קפ החיים סי' פ"ז אות כ"ז ד"ה בקונטאנדינא.

ומה"ט אמרתי זה זמן רב שנהגין בעת צרוס סעודות גדולות שנותנין ג"כ על השלחן חפוחי אדמה עם מייאנצ' בלע"ז וכו' נראה ממנו כמו שמננת עם חפוחי אדמה ונחתים אותו על השלחן יחד עם הבשר וגם נחתים עוגות שיש עליהם לובן ביצה כמו שלג ונראה כמו שמננת (קרים בלע"ז) וגם קוראים אותו על שם שמננת (קרים בלע"ז) ולא חששו משום מי"ע והטעם לפי הג"ל כיון דכן המנהג צרוס הסעודות והדבר ידוע לכל שאין זה שמננת אין בזה משום מי"ע ועיין יו"ד סוף סי' פ"ז קולור דיני בשר בחלב להגאון ר' אפרים זלמן מרגליות שכתב ג"כ להחיר כעין זה בסעודות גדולות ודו"ק. וקל"ה י"ל עוד לפמ"ש הרמ"א בדברינו ליכא משום מי"ע ועיין ח"ה כלל ס"ב סי"א ואפילו בשר בזהמה אינו אסור אלא דרך ביטול ועיין יו"ד יו"ד הג"ל ומיהו הנוצ"י מה"ה ח"ה סי' ל' חולק עליו ע"ש.

והנה כל זה כתבתי לישב המנהג ומיהו כמזומה לי שצמקום שאוכלים מארגארינע מניחים על השלחן הנייר של מארגארין וכיוצא בזה וא"כ הו"ל כמו שקדים אלא החלב שקדים שמוחר ומי"מ אם אין מניחים הנייר הנה להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם וכיון שבא"ז אוכלים מארגארין ומלאי הוא בכל מקום ליכא לפענ"ד משום מי"ע.

סימן צ"ז

בענין הפסק שש שעות בין אכילת בשר לחלב אי הוה משעת אכילה או משעת בהמ"ז

עוד להנ"ל

ב) מפסק כמה שאמרו ביו"ד סי' פ"ע דלא יאכל חלב בתוך שש שעות שאכל בשר אי היינו משעת האכילה או משעת ברהמ"ז ומציא דעת העב"ש יו"ד הג"ל

דבשר עוף בחלב שקדים מותר הו"ל ואינו רק מדרבנן כחז הכר"ח ז"ל דמהרש"ל והע"ז והש"ך וס' ב"ש כולם סבורים לאסור אפילו בבשר עוף דרבנן שר"ך להניח שקדים אלאו וכדי שלא ידמו לומר בשר עוף בחלב שרי אפילו מדרבנן דמלאי בכמה דוכתי דחיישין אפילו בדרבנן מפני מרי"ע והוא ז"ל חולק עליהם דאף מה שאסר הרשב"א בשר בחלב אשה מפני מי"ע חידוש הוא וכו' ולא לוסף עלה דאין לנו לגזור ולאסור מדעתנו מפני מראית העין מה שלא אסרו זולתי מה שנחצהר בחלמוד וכ"כ התוס' ב"פ כ"ה דאין לדמות גזרות חכמים זו לזו אלא במקומות שהש"ס מודמה וסיים סוף דבר דעתו אפילו לתחלה לבשל מה שמוחר מן הדיו ולא חיישין למי"ע אלא שכבר הורה זקן לאיסור וראוי לשמוע לדבריו ע"ש מה שהאריך והביאו גם היד מלאכי בפסקי דינים סי' תש"ג ועיין עוד בפרי"ח ח"ה ה' פסח שג"כ מעלה כן זה כמ"ש בס"ד. וקושיא כח"ר מיושבים ג"כ בזה בס"ד.

ובאמת כי אין אחנו יודע עד מה למה לפעמים החמירו חז"ל ופעמים הקילו בדבר הנראה חמור לעינינו ואע"פ שבעינינו נפלא הדבר בעיניהם לא היה נפלא שהם עמדו על דעת בריות וידעו לבחון כל דבר מה שאין אנו יודעין ובכמה מקומות מלאי שהקילו בדבר חמור החמירו בדבר קל ואין לורך להאריך בזה עיין שו"ת הרי"ד הולאת ירושלים תשכ"ז סי' מ"ה לענין איסורא דרבנן, וק"ל ועיין עוד ח"ו סי' קל"ו.

דברי ידי"ג הנאמן דושכ"ת בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן צ"ח

האוכל פת במרגארין עם בשר אי שייך מי"ע

התש"ל ברוקלין ג"י.

מע"כ ידידי חוב"ס וו"ח וכו' ר' יחזקע ברינגער ירושלים ע"ה"ק ח"ו.

אחדשה"ט

ובדבר שאלחו אי מותר לאכול מארגארין עם פת בסעודת בשר או דיש לחוש מפני מראית עין שנראה כחמאח ואין לרמ"א יו"ד סי' פ"ז. הנה דבין מי"ע אין לי זמן להעתיק עמנו להלכה זו וכדברים מסובכים מאד וכמעט אין להם יסוד מוגבל בפוסקים וצקנות מקומות מלאי שחלקו בין שבת לחול וצקנות מקומות בין שהוא נראה לעינים לחדרי חדרים וצקנות מקומות אמרו כל מקום שאסרו חכמים מפני מי"ע אפילו בחדרי חדרים אסור ואריך לזה אריכות גדולה וצירור גדול מה שבזמן אינו מסכים לזה ואולי גם לאחר האריכות לא נלא מידי ספיקות.

סימן צ"ט

ברברי הצליח פסחים דבאיסור פלפול לא אמרין דבשילימ
אפי' באלף לא בפול

עוד להג"ל

ב) הקשה על רבינו הל"ח פסחים פ' שהעלה דבאיסור
עלמול לא אמרין דבשילימ לא בעיל לפי שיטת
רש"י דבעטם הוא דשילימ דעד שהאכלנו באיסור תאכלנו
בבית וקשה ליה מגמ' מפורשת ב"ה ל"ע ע"א ורצ' אפי'
אמר משום דכ"י ליה דבר שילימ וכל דבר שילימ אפילו באלף
לא בעל והס' מיירי בחומין דלא כ"י אלא איסור עלמול
ואפי' קרי ליה דשילימ, ע"כ.

נראה דלא קשה מידי ממנה טעמי חדא דהל"ח בעל שם
חידוש זה לשיטת רש"י דעד שהאכלנו באיסור וכו'
ולפ"ז בעל דעלמול איסור א"ל לומר זו עד שהאכלנו באיסור
תאכלנו בשם שמותר לעלול ובהסדר ל"ה הוא כ' דדבר
שעושים בו פעולה וא"ל לעשות פעולה זו אלא פעם אחת ואם
יעשה היום לא יעשה עוד מחר וגם לא יעריך ולא יוכל
לעשותה למחר ומא' זה עושה פעולה היום באיסור מה שיוכל
לעשות עלם פעולה זו למחר בביתר אמרין ב"ה דאיסור לעשותה
באיסור דעד שהאכלנו וכו' אבל פעולה שאינה בגוף באיסור
יכול לעשותה ולשנותה פעמים אין מספר היום ומחר א"כ
פעולה זו שעשה היום אינו יכול לעשותה למחר ולמחר יכ"ה
ז"ה פעולה חדשה וא"כ פעולה זו שעושה היום לא יוכל לעשותה
מחר בביתר ולמחר יכ"ה פעולה חדשה בפני עצמה כ"כ לא
אמרין דשילימ. ודומה לסדרה זו ממ' כחצי הכוס' שבה דף
קל"א ע"א ד"ה וזוין החלוק בין ל"ה כוס' ומיל' דמיל' א"ס
עבר וזמ' לא בעל שז"ה מיל' עצמה שז"ה מיחייב בשמיני
הוא עושה בחשישי ש"ס מל בשמיני לא כ"ה חזר ומל בחשישי
אבל כוס' ל"ה ומזרח בכל יומא מיחייב ב"ה אפילו קיימס
היום חייב לקיימס למחר בל"כ כשצ"ה היום ולא עש"ס מלוח
היום לא יקיים עוד לעולם ע"ש וכו' כ"ה כ"ה לעין עלמול
שיכול לעלול כל היום א"כ אותו עלמול של היום א"כ ולא
כ"י דשילימ.

ומעתה שפיר מיושצין דברי הל"ח דבשלמא באכילה ש"א
לאכול רק פעם אחת ואם יאכל היום אחת חס"כ
יעבור באיסור ואם יאכלה למחר יכ"ה בביתר כ"כ כ"י
דשילימ דעד שהאכלנו באיסור וכו' אבל עלמול כיון דאינו
עושה בגוף באיסור שום פעולה רק שמעלמול במקומו אלא
שגם מעלמול איסור בשם אסור הוא וכיון דאיסור לאכלו משום
דשילימ א"כ גם בעלמול אסור משום מוקף וע"ז המ"ה
הל"ח דכיון דעלמול זה לא יכ"ה לו היתר למחר אלא למחר
יכ"ה מעלמול אחר ממילא בעל הוא ומותר לעלול ולמחר הוא
מעלמול בחס"כ זו מחדש וכו' כל זה כיכ"ה דעלמול אינו
עושה שום פעולה בגוף כדבר האסור ולא לעוברת אבל המציא
חסיכה מחוץ לחסום ובגון מים ומלח ודאי עושה פעולה בגוף
כדבר ובמה שמציא היום לא יעריך לב"ה למחר וגם לא יוכל
עוד לב"ה לאכל למחר שכ"י הוא כ"ה כ"ה היום בחסום זה

וקצת י"ל עוד לפי שיטת הרמב"ן בביאור הרשב"א ב"ה גיטין
כ"ל דאלו ב"ה הקרובות ואמרו לא קדשני שלח
ודאי מותר ב"ה דע"א נאמן באיסורין וכ"כ כ"ה דלא איתחזק
איסורא ותשע"א בעלמא היא ע"ש, ובענייני כוספתי על דברי
רבינו הרמב"ן ז"ל דאפילו להבדילין עליו ע"ש ב"ה הרשב"א
מ"מ כיכ"ה דהקרובות גשאו לאנשים אחרים לאחר שמת השליח
ובגון שב"ו שני אחיות והלכה אחת מהן וגשאת מעתה במשלה
בשניה דממ"ה מותרת היא לו אם קדש השליח כ"י היא
מותרת לו מה חאמר דשמה קידש השליח אחתה וכ"ה היא
אסורה משום אחת אשמו כ"י כיון דאחתה נישאת לאיש
נאמנה היא שלא קדש שכ"י כל הגשים נאמנות לישא
לאנשים וכיון שחאמרה נאמנה לישא לאחר ממילא הוא מותר
ב"ה, וא"כ מיושב שניה דבאשכ"ה ליכא איסור מלך עצמה שכ"י
א"ס נשאת קרובות או א"ס אמרה שלא קדש לרמב"ן מותרת
היא לישא א"כ אין כאן איסור בעלם על באשכ"ה אלא מכ"ה
התעורבות גם כי באמת מותרת לישא לאחר כל אשכ"ה א"כ
פשוט דהאיסור רק מכ"ה התעורבות ואפי' שפיר זק"ל.

ובדברי החו"ד כ"ל עלה דעמ"ה לישא לשון כעור וי"ד ס'י
פ"א שכתב בגביות שיעשו מחלצ' ב"ה ונמלח
עריפ' דא"ס היא בעד עם צבמות אחרות ונחצר חלצ'ה
באחרות כל בגביות אסורות וברשב"א כתב שכולים זו אחר
ששים וחמה כ"י דמ"ה ע"ס י"ה חלצ' זה לאסור יוחר מנשאר
איסורים ומא' כ"י"ה שלא יועיל לן ששים ומא' קמ"ל ברשב"א
ב"ה ע"ש ולפי דעת החו"ד כ"ל כ"י אפשר לומר דכ"ה חלצ'
זו י"ה כ"ה ספק ל"ה מהתעורבות ר"ל דחלצ' לחוד מצבמה זו
כמו ש"ה א"ן מסופקין ב"ה א"ס היא כ"ה או עריפ' וא"כ כ"י
הספק גם כ"ה א"ה לפיכך כ"כ לא חלוק ב"ה רוצה ח"ש
כעור וא"ס היא בעד עם צבמות אחרות ונחצר חלצ'ה
באחרות כל בגביות אסורות כ"כ לא אמרין ציטול לדעת
כעור וברשב"א חולק וס"ל דמכ"ה ששים כמו בשאר איסורין
וממל' ד"ה הוא מחלוקת כעור וברשב"א וי"ש.

אלא דמה שיש להקשות לסדרת החו"ד א"כ יכ"ה ספק
ערפ' חומר מודאי ערפ' ולא מצטיף לדעת הרמב"ם
דכל ספק דאורייתא מבי"ה לקולא א"כ בספק בפ"ה ליכא
איסורא דאורייתא לעולם רק בודאי איסור וא"כ לדעת הרמב"ם
ממילא לא אחי שפיר דב"ה מקום דאיכא ספק מדאורייתא
לא נאסר א"כ ע"כ ל"ה לומר דלרמב"ם אין שייך דין זה
כלל ויש להאריך בעיקר סדרת החו"ד עוד מעטם אחר
דבשלמא כיכ"ה דכספק על כל אחד ואחד בפני עצמו וכל אחד
כ"י ספיקא דאורייתא א"כ כיכ"ה שנתעורר ודאי דלא בעלי
דע"כ על כל אחד נשאר ספק שלו של חורב' וא"כ חולי כל
החמשה אסורי דאורייתא ואין כאן רוב היתר לבעל אבל
בחמשה פסחים שנתעוררו שעליהם קאי שם החו"ד כ"י א"כ
דכל אחד ואחד מספקין זו דילמא הוא אסור מדאורייתא אבל
בעלם אין כאן אלא פסח אחד אסור וא"כ שפיר יטולים
בארבעה האחרים לבעלו א"כ דבב"ה מספקין מדאורייתא
מ"מ בעלם ליכא אלא פסח אחד שז"ה ודאי אסור ודו"ק, כי
לא ר"ה ל"ה להאריך עוד.

במינו או אפילו מין במינו מ"מ ראוי ליתן הוא בעיני ששים לבטל כח העצם אבל היבט דליכא טעמא כלל ובהיסור איני מנא החפלא אלא מנא הזמן שהוא איסור דדי כה"ג לעולם בעל צדק.

ולפי שהוא דבר חדש ולפעמי"ד להביא ראוי צדק לסברא זו ממא דקו"ל בא"ח סי' תמ"ז בחמץ שעבר עליו הפסח והאסר בהנאה ונחשב בחמץ של היחיד כח העור דבעל בם' וכחז עליו כה"ג דאין זה דעת הרמב"ם אלא ס"ל דבעל צדק והמג"א סקמ"ד כחז דכל הפוסקים כתבו דלא בעינן סי' ודלא כהעור וכו"מ פשטא דתלמודא וכו"מ ברא"ש וכו"מ וכן פסקו האחרונים דמדינא בעל צדק ועיין בפ"ח בשם הנו"ב' ולכאורה טעמא בעי למא סגי צדק ולא בעי ששים וכדעת העור שהרי סוף סוף איסור דרבנן הוא וכל איסורי דרבנן לא בעלו בפחות מששים לצד מכתל שנחשבה כחל דסגי דביע עם הכחל ואף להרמב"ם דהקילו בכתל משום דהוי דרבנן מ"מ לא הקילו רק דביע ולא פחות גס כד בהקדמה האחרונים על הרמב"ם ז"ל במה שכתב בכתל דק"ל משום דהוי דרבנן דזה אינו עיין יו"ד סי' י' ס"א ובעינן שם סק"ב בשם הרשב"א וצ"ח סי' ל"ח ס"ק כ"ז שהביא בשם ה"ב' דכל הפוסקים ס"ל בהרשב"א ודלא כרמב"ם צ"ח. אבל לפי"מ אחי שפיר מנא דהא דבעינן ששים הוא כשהאיסור על העצם בעצמו אז חיישין משום טעמא אבל חמץ אחר הפסח דהאיסור משום קנסא ואין על החמץ איסור חפלא (ואפילו חמץ בפסח איפליגי האחרונים אי מקרי איסור גברא או איסור חפלא כיון דלאחר הפסח חוזר להתירא ועיין אחרונים דאיסורא דרבנן לא הוי אלא איסור גברא) וכיון דהאיסור אינו אלא משום קנסא ולכן סגי צדק כדון כל התורה דאזלינן בחר רוצא והעור ל"ל דס"ל כהר"א וגם המחמירין צ"ח ל"ל דס"ל כהר"א וא"כ עלתה לן דין זה אי לריק סי' היבט דהאיסור אינו על החפלא אלא הזמן הוא דגורם מחלוקת הפוסקים הוא ואין קו"ל לדינא דבחמץ בפסח במשאו ואחר הפסח בעל צדק וא"כ הכי"ן כן הוא לענין מים ומלה וכמו שכתב רש"י דעיסה נפישא.

אלא דלפי זה תקשה שהרי רב אשי קורא אותה ג"כ דשיל"מ במסקנא וצ"ח כ"י החוס' הרגישו צ"ח בעצמם דף ל"ט והקשו שהרי פי' לעיל ע"ש וא"ל דצ"ח דא הוא מחלוקת האמוראים דר' יוחנן ור"ש בן פזי ור' יוחנן נפחא שהקשו דליבעל מים ומלה ס"ל דלא הוה דשיל"מ וכן אצוי ורצא במסקנא דשמעתא ור"א ס"ל דהוי ליה דשיל"מ אפילו כה"ג ור"ש שמעתין הקשו חוס' אליב"ד דהני אמוראי דס"ל דלא הוי דשיל"מ ותי' וצ"ח שמתחין למסקנא הקשו אליב"ד דר"א ותי' דה"ג מקרי לרי"א מין במינו ולא ינחא לכו לחוס' לפרש דהני אמוראי פליגי אעיקר דינא דשיל"מ ולא ס"ל כד אשי דין דשיל"מ דהא הלכתא הוא לכ"ע דדבר שיל"מ אפילו באלף לא בעיל ולא פליגי על זה ולכן הריכו לעצמם חלק חדש דפליגי במה שהוא נקרא דשיל"מ דלרי' ודעימ' דין תחומין לא מקרי דשיל"מ ולרי"א אפילו כה"ג מקרי דשיל"מ, ולפי"ן יש לישב דברי הל"ה דהל"ה כחז דדרי' לפי שיטת האמוראים דס"ל דה"ג לא מקרי דשיל"מ והם חולקים אר"א צ"ח וא"כ לא קו"ל כד אשי צ"ח ולא תקשה ליה להל"ה מרי"א וכו"ל.

(אם לא שיחזירה למקומה לשם יחזור ויציאה) וא"כ הבאחו מחוץ לתחום עשה פעולה בגוף הדבר היום באיסור מה שיכול לפעול למחר בהיחור ועיין רש"י למחר וליכא או היום ואכלא כה"ג כה"ג מודה הל"ה דבבאחו מחוץ לתחום הוי דשיל"מ ולא דמי לעלול דלא הוי דשיל"מ.

בקיצור היסוד לזה דעלול על מקומו מותר אבל הבאח מחוץ לתחום לא מקרי עלול ואסור. ומיהו גם בעלול שהחיר הל"ה ז"ל לא החיר אלא לרי"א דל"ל מוקפה כלל וא"כ אף שאסור באכילה מ"מ מותר בעלול אבל לרי"א דאית ליה מוקפה א"כ כיון דדשיל"מ אסור באכילה ממילא שוב אסור גם בעלול משום מוקפה דכל דבר האסור באכילה בשבת וי"ט ממילא הוי מוקפה וכל מוקפה אסור בעלול וכן כחז הל"ה להדיא בבאח הג"ל ע"ש.

שנית ה"י נראה דהנה בגמ' צ"ח שם דף ל"ח ע"א פריך וליבעל מים ומלה לגבי עיסה ותמרה החוס' הא ה"י דשיל"מ שאפילו באלף לא בעיל ותי' דה"מ מין במינו אבל מין בשאינו מינו כי הכא בעיל שפיר והכי מפורש להדיא צירושלמי ועוד דבשאר איסורים הדבר חלו בעצמם אבל כהא איסור תחומין חלו בשם בעלים על החפץ וצ"ח שם בעל העיסה עליה ע"ש. ודברי חומה הם שהרי למסקנא שם רב אשי מסיק הכי"ר דהוי דשיל"מ וא"כ מאי קושיתא הוא לחוס' ולתי' החוס' מאי קמשני רב אשי כיון דהכא לא הוי דשיל"מ וצ"ח תמרה הפני"י והל"ה צ"ח ע"ש. עוד תמרה המתפרשים דהחוס' שם יסדו קושיתא אפרש"י וז"ל פרש"י כהאלי ועיסה נפישא כוונת דבזיעול מעטם דהעיסה ותי' מהמים והמלה ועי' הקשו הא ה"י דשיל"מ ותמרה דמה שייכות זה לא ע"ש אמנם נראה לישב קושיתא זו בדרך פשטא דהר"א"ה בשעת הקדמונים למי' צ"ח כחז על הא דבעל מים ומלה דשמועה זו מקופחת היא דהא דמקשה וליבעל מים ומלה הא צודאי ליכא ששים בעיסה נגד המים והמלה ועי"כ דלאו מחורת ציעול שאר איסורין קאחי עלה אלא מעטם שוחפות ע"ש ולפי"ן לא תקשה כלל קושיתא החוס' דליהוי דשיל"מ ועי' הביאו חוס' פרש"י דבזיעול משום דעיסה נפישא והוי ממש דומיא דשאר ציעול איסורין ודלא כהר"א ולכן קשה להם הא ה"י דבר שיש לו מחירין, והא דלא תקשה דהא ודאי לא הוה ששים נגד מים ומלה ודאי כן הוא ורש"י דייק זה בלשונו העבור דהא עיסה נפישא אבל נראה כוונת רש"י וחוס' צ"ח דהעיסה הוי עכשיו יבש וא"כ סגי צדק כמו יבש צ"ח.

עוד יש לומר דהנה מרי"א כל האיסורין יבש צ"ח צ"ח במינו וצ"ח שלא במינו צ"ח צ"ח ותמרה החמירין בשלל במינו בששים אלו לא בלא בששים משום טעמא וכל שיש בו טעם לא בעיל ומעשה יש לחדש דדוקא באיסורים שהם אסורים טעמא בגון דס' וחלז וצ"ח צ"ח ששים נחשבו יש בהם טעם ויתנו טעם איסור הריכו חז"ל ששים אצל באיסורים שאסורים מנא אחר בגון הכא דהאיסור מנא הזמן הכי"ר דלא בעי ששים ובעל צדק, והטעם צ"ח דהרי עיקר הטעם דבעינן ששים הוא משום דעממא לא בעיל בפחות מה וא"כ בשלמא באיסורים שוחטים טעם או ראויים ליתן טעם בגון מין שלא

אלו חדש בלחודש דשיתא נגדי שיבסר קסצר חדש צחיל דרבנן ולספיקא לא חיישין ופרך והלא חדש הוא ליה דשילימ וזהו ליה לאסור כתיב בלחודש וחי דהתם מיירי בספק קביעת דירחא ואין בקיאות בקביעת דירחא לכן מקלינן ובריר ייטע חי דלא מקרי דשילימ דבר החודש לאיסורו לשם הבאה בגון חדש וחמץ והפריה האריך להקשות עליו דהלא גם נולד ומקלס חורין ונאשרין ואפי"ה מקרי דשילימ ע"ש. וכן כחצתי לישב קושית הפריה דבסי' ממנה הן חלק החצרות דל"ה הביא המדרכי והרמ"א הג"ל וכתב עליוס דלפי שיעורם הכ"י דמוקלס אינה בכלל דשילימ ובעל מפני שאף שלאחר השבת או לאחר יו"ט יחי מותר אם כל זה חזר ונאסר לשבוע הבאה או לשנה הבאה ואינו כמו נולד שמשעבר שבת ויו"ט וכו' נאסר דהיתר לעולם ואף שהרמב"ם כתב בפעמי' מהמ"א שמוקלס הוא דשילימ הוא משום דאזיל לשיעוריה שקורא לחמץ ג"כ דשילימ אפילו שנאסר לשנה הבאה ע"ש הביאו השערי' פ"ב מהיר"ע ח"ו.

דלפי דעת המנחת כהן הג"ל דכל שיאסר לשבת הבאה לא מקרי דבר שילימ אי"ב הי"ב חחומין ועלמול שיאסרו לשבת הבאה או לשנה הבאה בגון חמץ לא מקרי דשילימ ולפ"ז כי אפשר לישב שיעור הלל"ה לענין עלמול דלכן לא הוי דשילימ אמנם הדרגה צי שברי הלל"ה כאן כתב לפי שיעור רש"י שהכריח דרש"י ס"ל דחמץ מקרי דשילימ ואי"ב ע"כ ז"ל דמוקלס נמי הוא דשילימ כדעת הרמב"ם ז"ל דהא בזה תלוי כמיש המנחת כהן ועיין עמם במלך ה"י וי"ט מה הג"ל מה שר"ה לביא ראי' לשיעור הלל"ה דעלמול לא שייך ביה דשילימ ואי"ב בדבריו למענין שם היעב. ובעיקר חודש הלל"ה ביה למס' פסחים הג"ל הארבעה בחודשי' למס' פסחים בס"ד ובראיה: לדעת דהלל"ה ז"ל חזר בו מחידושו בפ"י רש"י צבי"ה דף יו"ד ע"ש. ועיין עוד לקמן סי' קנ"ד.

סימן ק'

דברי החוס' עירובין מ"ה בספק דבריהם הקילו בריש"ל

עוד להג"ל

(ג) בדבר הסתירה בדברי החוס' עירובין מ"ה ע"כ ד"ה אי צעית אימא הוא ספק דדבריהם והקשו מהא דאמר רב אשי צ"ה דף ד' דשילימ אפילו באלף לא בעל אפילו בספיקא דדבריהם וחי דשירוב הקילו וע"ז קשה ליה דצנתי צ"ה ל"ע הג"ל אמר רב אשי דבחחומין לא בעל, קושיא זו דמעת זקנים יש צו וכבר הקשו כן בראשיתו באדיקוס האחרונים ז"ל עיין שער"מ חיו"ע פ"ב ה"ו מה שהאריך שם ועיין בהגהות רש"ש כאן ובס' יד דוד ולולי דבריהם הקדושים לפערי' קושיא לא חזינא שברי החוס' בעלמס חי זה בדיוק לשונם שכתבו וז"ל וי"ל דהכ"י דלא אמרינן ליה אלא צמין צמינו והב"ה גבי חחומין שאני דחמצי כאילו הוא מין צמינו בעלמס כיון דממנוה הוא ע"כ מצוה דבאמנת חחומין כשהוא לעצמו הכ"י דבעל משום דלא הוא מצ"מ אלא הכי שאני כיון דממנוה הוא שברי שייך לבעלים אחרים ולכן חמור כאן ואי"ב לא קשה

אלא דמה שיש להקשות אחי זה שברי הלל"ה בעלמס בספרו דגול מרצבה על אי"ב סי' שצ"ז אמר שכתב המג"א סק"ע הרי בעיבס, ולא אמרינן דליבעל מים ומלח בעיבס דכיון שצ"ה לחקן בעיבס ה"ל כמין צמינו ולא בעל בדשילימ ע"כ חק"י ע"כ ש"ח סס"ה וכתב בדג"מ בראשיתו בזה דשם בס"ק ז' מצוה דדוקא צ"ה דעבד לעצמא וחזותא לא בעל אצל מים ומלח בעיבס בעלים ולפי זה דין זה סותר לדברי צ"י שם אמנם דין דהב"ה אי אפשר לדמות שזה מיומא דרב אשי צ"ה דמים ומלח בעיבס כרגלי שחיהם ולא בעלי בעיבס משום דהוי דשילימ וכו' ע"ש מצוה דאין קי"ל בזה כרב אשי ואי"ב אף דאין לחידושיו יש לן לישב עכ"פ דס"ל הכי ר"י וכולהו אמוראי דפליגי ארב אשי אצל לדברי הלל"ה אי"ב לפרש כן כמובן. אמנם גם ה"ה לאו חצרה הוי ד"ל דהדג"מ לא צ"ה רק לישב דברי המג"א אצל הוא ז"ל לא ס"ל כן גם כי במסקנא שם כתב דבסי' ש"ח כתב חי מרובה כיון שנתבטל קודם שנאסר אפילו לחי שני של החוס' שרי ע"ש ודוק.

ועוד צו שלישי דנראה לפערי' דהלל"ה שלהי צ"ה ה"ל ד"ה חוס' וליבעל חמץ בדברי החוס' שחי' דמים ומלח בעיבס לא ה"ה מין צמינו אי"ב ר"ה מאי משני דהוי דשילימ וכתב שם ע"פ דברי רש"י צ"ה פ' הערל סי' ל"ד דלא מיתשז דשילימ אלא דבר שאסור עתה לכל ואי"ב מותר לכל אצל דבר שגם עתה אינו אסור לכל אינו נתשז דשילימ ובעל ששאר איסורין ולכאורה סוגיא זו דכאן הוא חיוצתיה שברי החוס' והצנחין אינן אסורים לכל ואפי"ה משני ר"ה דה"ה דשילימ וחי' דדברי רש"י הם למסקנא שם דמסקן הא דרב אשי צדוהא הוא ולמסקנא קאמר רש"ל דין זה אצל ר"ה לית ליה דין זה ואי"ב ר"ה לשיעוריה קאמר גם כאן דה"ה דשילימ ע"ש ומצוה דה"ה אמוראי בחתלת הסוגיא דקשיא לכו ליבעל מים ומלח בעיבס סברי כרש"ל דדבר שאינו אסור לכל לא מיתשז דשילימ ור"ה לשיעוריה דגם זה מקרי דשילימ ע"ש ודברים אלו מעין קלח לדבריו וצ"ה שכונתו קלח לדעת בגאון ז"ל ולפ"ז שפיר מיושז דעת הלל"ה ז"ל ובג"ל דהלל"ה ס"ל כרש"ל צ"ה דה"ה לא ה"ה דשילימ ורב אשי איפוך בזה ציננות דה"ה דר"ה צדוהא הוא ובג"ל וק"ל.

ורביעי' בקדוש נראה לפמ"ש עוד שם הלל"ה ז"ל ע"פ דעת הר"ן גדרים ר"כ דדבר שילימ שיש לו היתר עכשיו לשום אדם בעולם חמור יותר ואפילו מין צש"מ לא בעל ומצינו ראי' מדברי ר"ה כאן דמים ומלח ע"כ עיבס לא בעלי אף דה"ה מין צש"מ כיון שיש לו ממשירין עכשיו ור"ה חידש כר"ן דמה שמוחר עכשיו במקום רגלי שחיהם ה"ה דשילימ ע"ש ומעתה בעלמול אפשר דלא ה"ה דשילימ אפילו לר"ה דר"ה לא אמר דה"ה דשילימ אלא בגון זה שמוחר עכשיו במקום רגלי שחיהם ה"ה דשילימ עכשיו שברי א"ס ואלכארו במקום רגלי שחיהם מותר אצל עלמול הכ"י דלר"ה נמי לא ה"ה דשילימ כיון דאין לו היתר עכשיו לשום אדם ולכן שפיר בעל וכדעת הלל"ה וצ"ה.

ובהדי' שיתא נפל מילתא בלגלי לפי שיעור המדרכי הביאו הרמ"א יו"ד סי' ק"ב והמדרכי פ"ק דצ"ה הקשה יתמנחת פתק ר"י דקאמר בתם ר"ה ורב בונה צרי דר"י

שהאריך ועיין טעם המלך שם זה ראה למד שכתבתי לעיל בשיבוץ וק"ל.

רלפ"ז שפיר מיושב קושית רבינו המהר"ל מדברי החוס' דהחוס' ודאי ס"ל ג"כ דלר"מ לא הוה דשיל"מ אלא באיסור מחמת עצמו ולא בדבר האיסור מחמת הזמן אבל החוס' כאן הקשו לרב אשי דס"ל דאפילו באיסור מחמת זמן הוה דשיל"מ ורב אשי באמת ס"ל כן א"כ תקשה למד לא הוה דשיל"מ וזה הי' כונת החוס' כמובן.

עוד רגע אדבר דמראה מעשה לישב עוד דיוק קלוש למד הקשו כן החוס' מרב אשי בינה דף ד' ולא מרב אשי סתם דס"ל דשיל"מ דיש להוסיף עוד סברא לפמ"ש הראש"ש יוסף הג"ל דבבינה שגולד נמי אשיג דהוא עצמו מותר שאני שלא היה לו שעת הכושר מעולם אחר שגולדה הוה ליה באיסור מעיקרו ולפ"ז אומר אני דאף במים שירדו בעצם דמספקא לן בעירובין מ"ה הרי לא היה להם לעולם שעת הכושר אחר שירדו והוה ליה באיסור מעיקרו ושפיר שייך דבר דין דשיל"מ לכלי עולמא משא"כ באיסור תחומין דהאיסור לא כל לא על העצם שאינו אלא איסור זמן ולא נאסר מעיקרו שהרי זה כפי עצמו מותר וזה כפי עצמו וגם לאחר שנתערבו מותרין הם כ"ז שהם בתחומין של שניהם א"כ כה"ג לא הוה דשיל"מ ולכן לא הקשו אלא מבינה דף ד' ולא מבינה דף ל"ח הג"ל אי מסתם רב אשי דגם החוס' ס"ל דכה"ג שאין האיסור אלא מזמן לא מקרי דשיל"מ.

רבבמה שזכרנו בס"ד דיש תרי מיני דשיל"מ התלוי בגוף ובזמן נראה דבזה תלוי הני תרי עצמי דכתבו רש"י והר"ן דהיכא דהדין דשיל"מ דהאיסור הוא בעצם ובגוף כגון חלב ודס וכיוצא בו שהוא עצמו אסור כה"ג שייך טעם הר"ן דהוי כמו מין במינו ומשני שפיר דהוי כמין במינו אבל היכא דהאיסור בעצמו אינו אסור אלא מחמת זמן א"כ לא שייך טעם הר"ן דמאי מין במינו הוא ולא שייך בזמן כלל אבל החס' שייך טעם רש"י דעד שחאכלנו באיסור תאכלנו בזהית וזה שייך אפילו בזמן כמובן וא"כ י"ל דבאמת רש"י ור"ן לא פליגי אלא דהר"ן כתב טעמיה אליבא דכ"ע ובשאר איסורין ורש"י כתב טעמיה אליבא דרב אשי דס"ל דבזמן נמי אמרינן דשיל"מ ובזה מיושב מה שחמרו כולם ארבינו הר"ן ז"ל דנעלמה מיניה גמר שלהי בינה הג"ל ולפמ"ש אחי שפיר.

אלא דבעיקר קושית המפרשים על הר"ן ז"ל משלהי בינה לפענ"ד קושית מעיקרה ליתא חדא לפמ"ש הראש"ש שלהי בינה הג"ל דבאמת הכא לא הוה כלל מדין ביטול בסי' או ברוב שהרי ודאי דאין בעיניהם סי' נגד המים והמלח הבאחי דבריו לעיל וא"כ ע"כ דבכא דין מיוחד לו ומנלן א"כ להקשות מבאן אדין הר"ן ז"ל כיון דדין מיוחד הוא זה. ע"ש ודוק והבן. שנית הי' נראה לפמ"ש מו"ז בצ"ש א"ח סי' רס"ה לנאר דברי החוס' בינה הג"ל דלריכי הסבר שכתבו דבשגיל שעיסה זריכה למים ומלח מקרי מצ"מ ומה בכך והלא המים והמלח א"ל להעיסה היינו להקמח ולהיוו מצ"מ. ותי' לפמ"ש הבטח"מ ר"פ אלו עוברין ד' מיני מדינה ל"ש זהו טע"כ לפי שאין טעם הדגן נרגש בעירוב אלא ע"י כמה מינים שמערב

מעירובין דהתם ליכא ממון אחרים שהרי התם מיירי במים שירדו בעצם ולכן שפיר אמרינן דקיל הוא שהקילו וכנ"ל, שוב מנאחי להחיים ז"ל בזה למד' בינה שתי' כעין זה ועיין שו"ת רבינו ע"ה סי' קפ"ט מה שהאריך שם.

ראי קשיא הא קשיא דרבינו לזקוני מרן הגאון מהר"ל מפר"א ז"ל בזה גור ארי' עירובין שהקשה אדברי החוס' הג"ל דאין שייך בזה דשיל"מ שהספק הוא אם קנה שביחה במקום זה או לא קנה ואין בזה דשיל"מ ודוקא גבי בינה או כיוצא בזה שהספק הוא אם הוא אסור בשגיל שהוא מוקף או כה"ג שייך בו דשיל"מ אבל בדבר הזה שעיקר הדיון אם קנה שביחה או לא קנה שביחה מה שייך לומר בזה דשיל"מ דלעיל גבי תחומין מקשה דר"מ אדרי' דבצר ספיקו לחומרה ואלו אלל עוממא סבר ספיקא לקולא ומאי קושית כיון דתחומין דשיל"מ לא אזלינן לקולא אלא ע"כ לא נחשב דבר זה שיל"מ בחפצים ג"כ ככה"ג לא נחשב קנין תחומין דשיל"מ כי הספק הוא אם קנה במקום הזה או במקום אחר ולא שייך דשיל"מ ע"כ ודבריו הקדושים נפלאים ממני שהרי החוס' כתבו קושיתם אליבא דרב אשי ורב אשי ס"ל דתחומין נמי הוה דשיל"מ וגדולה מזו ס"ל לרב אשי דאפילו ודאי קני שביחה במקום ידוע כגון המים והמלח בזה ובעיסה בשני ואפ"ה ס"ל לרב אשי דהוה דשיל"מ וצ"ע.

והא קושית שהקשה גבי תחומין אמאי לא משני ר"מ כיון דתחומין הו"ל דשיל"מ לא אזלינן לקולא קושית קיימת היא אמנם מה שנראה בזה לפמ"ש בבר דאמאי סמכו החוס' דבריהם ולרב אשי דס"ל דשיל"מ ולא אמרו סתם לפי מאי דקיי"ל דשיל"מ לא בעל ואף דנימא דהכי בבינה דף ד' לריך דוקא לבינה מר"א בספק דדבריהם מ"מ לא קאמרו לפ"מ דקיי"ל דשיל"מ וכו' דהרי הא הלכתא לכ"ע הוא דדבר שיל"מ אפילו בחלף לא בעל ובפי' נודר מן הירק ר"ש אומר כל דבר שיל"מ לא נחננו בו חכמים שיעור ולא פליגי עליה חכמים אלא בדבר שאין לו מחירק והכי שנינו בצבורים מעשר וצבורים וכו' ואסורים ככ"ש מלאכול בירושלים והי"ע משום דהוי דשיל"מ כמ"ש המפרשים והכי איתא בירושלמי.

ועיין שעה"מ פ"ה מהחומ"מ שהביא דעת רבינו יונה למס' פסחים ורבי יוחנן שכתב דחמץ הוא דשיל"מ וכל דבר שיל"מ אפילו בחלף לא בעל כדאסיק רב אשי שלהי בינה וכו' דקאמר בסי' פליגי ארב אשי וליתא ע"כ דבריו ע"ש וכ"כ הרמב"ן מלחמות דר"י פליג אדין דשיל"מ וכתב דר"י ס"ל בחכמים דר"ש צנדרים ובהכחמים פליגי על ר"ש בדין דשיל"מ אמנם השעה"מ תי' דברי רבינו יונה הג"ל לפי שיעת הראש יוסף דר"י ס"ל דלא אמרינן דשיל"מ אלא כשהאיסור מחמת עצמו כגון חלב ודס וכיוצא בזה שהוא אסור אלא בדבר שהאיסור מחמת הזמן והעצם הוא היתר כה"ג כל מקרי דשיל"מ דהאי הוא עצמו היתר הוא וצ"ע שנאסר בו אין לו היתר לעולם וצ"ע שגולדה צו"ע אשיג דהוא עצמו מותר שאני שלא היה לו שעת הכושר מעולם אחר שגולדה הוה ליה באיסור מעיקרו ואפשר דלזה כיון רבינו יונה דרב ס"ל דין דשיל"מ אפילו באיסור מחמת הזמן ורבי יוחנן פליג בזה וס"ל דלא מקרי דשיל"מ אלא בדבר שאסור מחמת עצמו ע"ש מה

ומסוכנים וצוחר מכולם לשממית שכל השוהה ממשקה שפול
 זו שממית הוא מסוכן למוח ע"ש ועיין שו"ת בית שמש סי'
 פ"ו חו"ד הג"ה מנן המחבר דאילו בעל צם' ומיכו מהמ"א
 נראה דאין לו ארס לשממית ועיין סי' תוס' שבת סי' ע"ז
 ס"ק כ"ט שהחיר המאכל אפילו בלי סי' וצם' מחנה יחוד כח
 דאיכא דאיכא סי' יש להחיר. ועיין עוד ח"ו סי' ר"ס.

ומיהו הד"מ והצ"ח הע"ז והמהר"ל והג"ח כולם כתבו
 דאיסורא לא בעיל צם' וכ"כ בשו"ת עוט"ד נתיחאי
 ח"צ סי' י' והפרי"ח כתב דכל שיש סי' או אפילו אס נמחא אין
 בו משום סכנה וכ"כ הכנה"ג והפרי"ח תו"ר ובש"י ח"ג סי'
 ע' וזכר אפרים וחס' חינוך בית יחוד כתבו להקל והגהת
 חכמה שלמה כתב דמבעל צמשים והוא סותר לדבריו בע"ד
 ה"ל וזכר הקשו לו כן דדרכית ועיין יושבי מצורע עכ"פ
 דהא הוא מחלוקת האחרונים ז"ל וכנראה דנוהגין להקל בזה
 לדינא והרבה תלין משום דמפרין לסניף דברי המג"א
 דנשתנו העצמים אבל אלו ה"י סכנה ודאי לא היו סומכין
 אששים.

ומעתה נחזי אן צמס לב צמס ועוף מצורע דקשה לשכתה
 צמס ומיכו כתבו צמס צמס האריי ז"ל עוד טעם שלא
 לאכול שום לב צמס וחס' ועוף כי שם תכלית שורש התקשרות
 הכפש הצממיות ואם יאכלוהו אדם מתקשרת בו נפש הצממיות
 הריא לגמרי והי"ח"ר מתקשר בו ומטעם זה אמרו ח"ל צמס
 הוריות שהאכל לב צמס גורם לו שכתה ועפשות הלכ עיין
 שש"מ סוף פ' וילך וצם' חס"א ח"ו וזכר החיים סי' כ"ד
 וכתבו דמטעם זה גם נשים לא יאכלו לב הגם דלעטם שכתה
 מתירין לאשה דאיה חייבת צחור ועיין ספרי משנה הלכות
 ח"ג סי' ס' וס"ב. ולפי טעם זה לכאורה ה"י אסור אפילו ע"י
 ציטול דסוף סוף מתקשר בו הי"ח"ר ורמז לדבר ה"י נראה
 מחמת צפס דאיסורו צמסו שהוא מטעם הי"ח"ר.

ומיהו לעיקר דינא נראה דבעל הוא צם' ואפשר אפילו צרוצ
 דנראה דהאי עיין דלא יאכל לב אינו איסורא אלא
 ע"ה עוצה הוא קמ"ל דלא יאכל כמו שאר דברים שחשש שם
 צמס וכולם רק צדק ע"ה עוצה הם ועיין רמ"א יו"ד סי' י"א
 וז"ל מקצת שוחטים נאכרים שלא לשחוט שום אוח צמס
 ובצטע אס לא שאוכלים מלכח משום שקבלה בידם שיש שעה
 באוחם חדשים ששוחט צה אוח ימות אס לא שיאכל ממנה
 ומהגים לאכול מן הלכ ומשמע שליכא איסור באכילתה דאלי"כ
 האיך נהגו לאכול מלכ שהוא איסור וזכר חמה הגאון צעש"מ
 ארמ"א ה"ל דהא קשה לשכתה הוא אמנם לא ידעתי מה זה
 חמיהו ארמ"א והלא הרמ"א ז"ל לא כתב כן מדנפשי אלא
 דכן הוא המנהג ע"פ קבלתם וא"כ על השוחטים חמיהו ולא
 ארמ"א וי"ל ק"ח ומיכו עיין צ"ח סי' תרתי ח"ל אחד
 שאל מחכם ואמר עכברים אכלו מלחמו אס אוכל לאכול מן
 הלחם ח"ל ולמה לא תאכל ח"ל פן אשכח תלמודי ואני מאכר
 מלאכול כל מה שמשכח התלמוד וענה אני ארעב ח"ל הכס
 איך חייב עד שיצט ויסירם מלכו ואני רואה אותך שאיך
 עוסק צחור ואח"כ פנוי וצטל מד"ת ומוטב לך שלא בייח
 מאכר מדברים המשגחים כדי שהשכת דברים צמלים שאתה
 עוסק בהם ע"ש. מצורע דס"ל דאין זה איסור כלל אלא כעין

ציחוד נולד טעם חדש ומש"ה נמי לא שייך ציה ציטול לפי שכל
 המינים מסייעין לחדש זה הטעם החדש ע"ש זה כוונת החוס'
 והר"ן אלו היו נותנים מים ומלח טעם צמס היה נקרא
 מצמס"א אבל הבא לא נשאר לא שם ולא טעם קמח ולא שם ולא
 טעם מלח ומים אלא ע"י קמח ומים ומלח נולד טעם חדש
 ודבר חדש צמס וטעמא יג' מינים אלו מסייעים לחדש מהם
 עיסה ולכן נקרא מצ"מ בין צמסא ובין צמטמא זה צרור ואמת
 צמטמא ע"ש ולפי"ז אחי שפיר מאד דגם הבא מקרי מין צממי
 שהרי נולד מחלחא אינוהו והוי מצ"מ ממנו והבן מאד.

אלא דק"ח ל"ע חידוש מן ז"ל דא"כ מאי משני רב אשי
 משום דהיה דבר שיל"מ ואפילו באקל לא בעל ואי
 כסדרה צמ"מ ה"ל מים ומלח אפילו בלי טעם דשיל"מ נמי
 לא בעיל לפי שכל המינים מסייעים לחדש מהם עיסה ולא
 צטול ממילא ומדאמר רב אשי משום דהוי דשיל"מ הוא דלא
 צטול משמע דבלאו הכי ה"י צטול ולי"ע.

ומחמת כי אין הזמן גרמא אפילו לפלפול כל שהוא ורק
 כדי להלהיב לב בחורי חמד לומדי תורה הארכתי כבר יותר
 מדאי כתבתי בין הפרקים קימא קימא כי ב"ה עול התלמידים
 ועוד שאר טרדות עד אין לשער, וי"ר שלאי"גא רבה ותקדי
 יתעבד הפך בה והפך בה דכולה בה המברכו בברכת התורה
 בלב ובנפש.

מצמח הקטן

סימן ק"א

דברים הקשים לשכתה אי מתבטלים בששים

ב"ה ע"ש"ק בהר התשל' ברוקלין ג"י יצ"א.
 מע"כ צ"מ המופלא ומופלג וכו' ר' פתתי ויינשטאק הי"ו
 תלמיד ישיבת גר ישראל באלטימאר.

אחדשה"ט יסלח לי על מיעוט התוארים כי בלתי מכיר
 ויכח שמים מצרך. וצד"ת מה ששאל צד"ן לב
 צמס ועוף וכיוצא בדברים הקשים לשכתה שצריך לאכר מהן
 אס נחצטלו צרוצ צמר צמס שאינו קשה לשכתה אי הותרו
 ואי שייך כלל בזה דין ציטול או דילמא שהוא כעין סס רוחני
 דאינו מועיל לו ציטול כלל ושאלחו צפרט ענין אכילת צמר
 הנקרא (סאלאמי צל"י) שהוא נעשה מכל מיני צמר הנוחרים
 וגם לב צל"ל.

הנה דבר זה לא שמענו אבל כיוצא בזה שמענו צמס שאמרו
 ז"ל חמירא סכנתא מאיסורא ונחלקו רבותינו האדוקים
 האחרונים ז"ל אי שייך בזה דין ציטול צרוצ או בששים עיין
 טו"ו"ד סי' קע"ז וצפת"ש מה שהצ"ח צממית שקורין שפ"ין
 צל"י שפול לחור מאכל שכתבו דיש לה ארס וצם' אינה
 שלמה להג"ח מראששין פי שמות כי כמה חיות רשע

ומה שכביא מדברי הש"ך יו"ד סי' קנ"ז דנכרי וצישראל מומר מותר למכור אפילו מדרבנן והסביר הדג"מ דכיון דעושה במזיד הרי הוא בכלל הלעטעו לרשע וימות הנה באמת כי דברי הדג"מ תמוהין וגדולי חקרי לב חולקים עליו עיין חו"מ סי' קפ"ה וצ"ע דברי יוסף סו"ס חתק"י גס הכ"ס ומנן דצ"ח הניחו דברי הדג"מ צ"ע איברא דאפילו לפי דעת הדג"מ אכתי לא עלתה ארופה דברי דמדיח זו אשר ריב מהמון הם מחינוקות שנשבו שאינם יודעים מאיסור ג"ע צעוקים אי"כ ליכא כלל היתר דג"מ אפילו לפי הצנח ופשעח הדברים אלא דלא לריכנא ליה וכמ"ש.

אלא דגם קושיא שנייה מה שכקשינו דאסור למכור ג"ע נראה דלא קשה מידי מפני כמה טעמי חדא דהמדרכי רפ"ז דפסחים הביא דהרמב"ם חולק דעיקר דין איסור סחורה בדברים אסורים וס"ל דמותר לסחור בדברים אסורים וחילוק מגמ' חולין ק"ו דאמר ר' חסדא מ"ס ראשונים האכילו דבר חזיר מ"ס אחרונים וכו' ופרש"י שהיה חטווי ישראל מוכר דבר שחוטא לישראל ומשלים ומאכילם וכשהנכרי בא למכור מאכילו נדילת הרי ישראל סותר צ"ע הנה ופסחו כיצ"ע ארצ"ם ה"ל דכא היפוך משנה מפורשת שביעית עיין צ"י סי' קי"ז צ"ח ד"ח שהביא וצ"ע שם חמה עליו.

ובערך השלחן סי' קי"ז י"א ללמד זכות על בעלי החנויות והמרחמים שמחזיקים אצלם למכירה קרבי דגים עמאים שקורין איקרא' וכתב מה"ע דכיון דאם לא יחזיק את העמאים יפסיד את הפדיון גם מהכשרות וכו"ג הוי כדדמנו כיון דאין כוונתו לכך וצ"ח צ"ל סי' א' כתב דישאלים שמלאכתן לעשות נרות וצורות ומוטע עליו מן השורה להספיק לכל בני העיר שרי לכו לכתחלה לקנות חלב חזיר וצ"ח יסודו מירושלמי דכיון דהאידיד לריבין ליתן מהם למלך הכחיר להם למכור חיה ועוף ודגים עמאים כדי שיוכלו לפרוע למלך מהם ומזה י"א לדון בש"מ זקן אהרן (וואלקין) סי' מ"ה ש"א להחיר לסחור צ"ע דפשיטתא דחטווי ש"ס לו גם שאר סחורות שאם לא יסחור דהם יפסידו הקונים העצ"ם שצריך לשלם מהם וגם דהוי כדדמנו לו עמאים עם העכו"ם וכדעת הע"ז ע"ש סק"ד צ"ח סי' קי"ז וצ"ח ופרישה.

ובתשובה אחת תמכתי הרבצ אצל זקן אהרן שהפריז על המדס להחיר לישא וליתן עם ג"ע ולא חסא כזאת בישראל קדושים וכן נראה דעת האחרונים שלא להחיר כה"ג הרי לן מנן הנוצ"י יו"ד סי' ס"ב וח"ס יו"ד סי' ק"ו ומנן דצ"ח יו"ד סי' קנ"ה טעמו ידעו מהא מילתא דלרין לפרוע מהם למלך מ"מ אסור למכור ג"ע למעין שם.

אלא דמ"מ לדידן נראה דלקנות מוניח סעאקס ליכא שום איסור דדבר לא מצטיא לדעת הרמב"ם אלא אפילו לדעת החולקין על הרמב"ם מ"מ איכא כאן ס"ס דילמא הלכה כרמב"ם ואפילו אה"ל דאין הלכה דילמא הלכה כערך השלחן חקן אהרן דמתירין בה"ג אפילו למכור צעמנו צחנות למכור גם ג"ע ואפילו אה"ל דאין הלכה כזקן אהרן מ"מ איכא דהוא צעמנו אינו מוכר וגם לא יוחא ליה במכירת ג"ע ואין לו שום כח להפטר בהמסדר ולא ישמע לו כלל כה"ג ודאי

על עובד ורפואה וזכירות למי שאינו רואה לשכוח לימודו ועיין שו"ת יב"ע אומר ח"ב יו"ד סי' ח מה שהאריך שם צ"ח. עיין עוד לקמן סי' רס"ה.

ולפענ"ד נראה עוד דאפילו ראינו ודאי שגפ"ל שם לב בעל הוא צ"ח ואולי אפילו דרוב וכו"ש צמאלאמי שהוא רק כל עיקר ספק אם יש לו דבר לב צ"ח. גם כי נראה דהוא רק אחיבה לא ה"ל להם אז הלב צ"ח. גם כי נראה דהוא רק כעין שאומר הרופא צענן המאכלים שמאכל זו יותר טוב וכעין שאמר ז"ל לאכול פת נקיה וכיוצא בזה אלא שאלו מעלי ואלו קשים לשכוח עכ"ל לפענ"ד ליכא צ"ח שום חשש ומורה משום זה.

ובזה הגני בברכת התורה צלח רכב על דבר אמת המברכו בלתי מכירו בלב ובפש.

במשנה הקטן

סימן ק"ב

אי שייך לפנ"ע כשהוא שותף במנחת (סעאקס) בחנות שמדכרין שם נבלות ופריפות

ג' לסדר כי ברוך הוא תשכ"ח ברוקלין ג"י יצ"א.
מע"כ ידידי היקר ה"ב החשוב ע"ז ארו מופלא ומופלג ד'
חיים יעקב פנענבוים ה"ו תלמיד ישיבת קהלת יעקב.

אחדשה"ט בילדות

ובדבר שאלתו באנשים הלוקחים מניח (סעאקס בלע"ז) ולפעמים קונים גם מחנויות הקראים (סופער מארקט בלע"ז) שמוכרין שם נבלות וערפות ג"כ ומלא דהקונה חלק בשותפות כזו עובר משום לפ"ע ואף דנימא דאין כאן לפ"ע דאורייתא מ"מ מסייע ידי עוברי עברה איכא. וגדולת מזו הי"ל להקשות דקו"ל אסור לעשות סחורה בנבלות וערפות וכיון דהוא יש לו חלק בנבלות ומלא דהוא בכלל מכירת ג"ע לפי שיעתו דיש לו דין שיחוק ממנו.

והנה לפענ"ד משום לפ"ע ליכא למיחש דדין לפ"ע ליכא כל שאין ניתן האיסור עצמו והדבר ספק אי יקח איסור או לאו אין צו משום לפ"ע אפילו לגבי ישראל עיין רעב"א ע"ז דף ו' ושו"ת צ"ח למנן כק"ז יו"ד סי' רנ"ג ולפ"ז כיון דאין הוא המוכר האיסור וגם אין האיסור צריך כי דלמא לא יקנו ישראלים כלל ואולי ימכור פועל נכרי וכדומה ויש כאן ס"ס ספק פועל נכרי ספק פועל ישראל ואה"ל פועל ישראל ספק אי יקח ממנו ישראל ולא ימכור ג"ע רק לעכו"ם ואה"ל יקח ישראל דילמא לא יאכל כלל מה שקנה וכו"ג ודאי דליכא לפ"ע. הנה כי לפ"ע ליכא אלא צדא ממשילי אצל צמפק ליכא לפ"ע והחורה אמר לפ"ע לא חתן מכשול שהוא מכשול ודאי אצל צמפק ליכא לפ"ע. ועיין שו"ת צ"ח יו"ד סי' י"ז וסי' רנ"ג באריכות דין לפ"ע.

ומהרים חלואה פסחים כ"ג דלא אשכחן איסור אלא בשוכר את הפועל לעשות עמו ביום משום דאסור בהנאה ובשוי"מ קמא ח"ג סי' קכ"ב ובר לויא סי"ט ומכרש"ס בחשוכה החירו לפועל וגם דעתי הענייה בחשוכה אחת בראיות חזקות להחיר בס"ד וביינו כשעבד אלא מקום שמוחר הצעל הבית לעסוק בנו"ט דל"כ עובר הפועל משום לפ"ע עיין שו"ת בית אפרים.

ומעצתה נראה בסופער מארקטע דעל הפועל ליכא איסור דמוחר לעבוד ועל צעל הסטאק ליכא איסור שברי אין מניחין אותו לעשות שום דבר שם והו"ל אנוס לענין ההכלה שאין צידו כלל.

ואפשר עוד לפת"ש בחשוכה אחת לשיעת הרשע"א והע"ז דעטס דאסור לישא וליתן הוא שלא יצא לאכול וחדשתי בס"ד דלכן פועל מותר לעבוד בנו"ט כיון דהשעש משום אכילה זה אינו אלא צעל הבית אצל פועל הרי אסור לאכול משל צעל הבית ואם יאכל הרי הוא צכלל גזל ואמרינן בגמ' ד"ק סי"ט ע"א דצטאר שני שצוב שצאים לגזול ולאכול אין עושין להם חקקה והלעיטעו לרשע וימותו מבואר דלא עשו חקקה שלא יצא לידי איסור אכילה אלא כשצא בביתו אצל אס דאינו יכול לאכול בביתו לא עשו חקקה לגנב ולכן צפועל כיון דאינו יכול לאכול בביתו אלא בגניבה אי"כ כה"ג לא אסור לפועל למכור נ"ט דלא אחי לידי אכילה וכי"ל ולפ"ז ממ"ז יש להחיר צפועל דלעטס סחורה צפועל לא שייך איסור סחורה אלא בסיסור אלא מה תאמר גזירה דילמא אחי למיכל האי טעמא ליכא צפועל והארכתי בזה בס"ד.

ומעצתה אומר אני צמי שלקח סטאקס נמי כיון דאי אחי לבהמות ורואה ליקח מה שהוא הרי הוא נחפס בכלל גנב ואסור לו ליקח שום דבר מהמונח אי"כ ליכא למיחש דילמא אחי למיכל ומותר לכתחילה כה"ג לסחור בנו"ט עכ"פ לקנות מניית שאינו סחור בזה וא"כ נכון.

עוד נראה לפת"ש מנן צשו"ת צ"ש סי' קל"ח בד"ה ואם כנים דע"י גברי שרי למכור ולא אסור למכור אלא ע"י ישראל ואי"כ לפ"ז כיון דאזלינן בחר רובא ורוב המוכרים עכ"ס הם במדינה זו שפיר יש לסמוך אפילו לעצמו כה"ג והנה אף שיש כמה טעמים דיש להקשות עליהם אצל ב"הרף כל הטעמים פשוט דליכא בזה שום איסור לקנות מניית מכל הקאמ' ולהשכר בזה כחוות נפש צ"י ויאכלו עניים וישצבו.

אלא דמה שאני חקרתי בחשוכה אחת אי הקאמ' הוא של ישראל וחס מחללי שבת ואיכא בזה מסייע ידי עוברי עבירה ויש עוד הרבה ספיקות אצל אין הזמן גרמא בזה כעת. שוב מלאתי צשו"ת מהרש"ג ח"ג סי' ס"ו וסי' פ"א שכבר נשאל בזה וגי' כחז להחיר במוניות של סחור נ"ט ע"ש ובמוניות של מחללי שבת דעתו להחמיר ע"ש.

לאחר חיחוס שערות קבלתי מכתבו השני תוס' ביאור על הראשון ורואתי שנגע שם בכמה דברים שכתבתי ומי"מ משנה לא זא ממקומה דקשה עלי לעבור על כל המכתב ולכן האחתי כמו שהוא ומה שכתב במכתבו צענין לפ"ע כבר

כ"ע מודי דאין עליו שום איסור ומותר הוא בחלקו המגיע לו דברי נ"ט אינו אסור בהנאה אלא אסור לסחור ואם ה"י לאחד שותף ועבר צע"כ ועשה סחורה בנו"ט לא נאסר כה"ג וצפרע היכא דיכול לומר קים לנ.

והנה נתלקו הפוסקים אי איסור סחורה דאורייתא או דרבנן דעת חוס' פסחים כ"ג צחי' אחד והרא"ש ד"ק ע"ט סי' י"ג דהוא דאורייתא וכן נראין לכאורה דברי הרשע"א בחשוכה סי' ש"א (יש חולקין ברשע"א ז"ל) ודעת המל"מ דגם דעת הרמב"ם שהוא דאורייתא וכן נראה דעת הרע"ב שציעה פ"ז מ"ג וכן פסק צ"י יו"ד סי' ק"יז וחומ"מ סי' ח"ט וסמ"ע שם. אצל התה"ד סי' כ' צסם גליון חוס' פסחים והחומ"מ שציעה ה"ל והמל"מ פ"ח מהמ"א הח"י הביאו ראי' מצבורות ו' דלא הוי אלא מדרבנן ועיין מראה הפנים ירושלמי ספ"ז דצ"ק ורמ"ע בלבו ס"ל דהוי דרבנן עיין מהר"ם שייך יו"ד סי' קל"ז ופנ"י פסחים כ"ג ודו"ק בכל המקומות. ומעתה לא מציעה למ"ד דלא הוי אלא דרבנן ודאי דדורבנן אזלינן לקולא וליכא בזה ספק דמוחר אפילו לכתחלה אלא אפילו למ"ד שהוא דאורייתא מי"מ כל שאינו עושה צע"מ ואין לו רשות ליכא בזה שום איסור לקנות מניית כנלפע"ד.

איברא דכבר הורה זקן בזה צשו"ת אלף נך שלמה ח"ח סי' נ"ח בהגביר ר"י קאליר שהיה לו אקליטן בפאצריק וולאדאווקי ובבית חרושת מוכרת חמץ בפסח וגשאל אי מחוייב לכתוב שטר מכירה גם על החמץ האז והשני שדרך האנשים שיש להם אקליטן בהקדשיו אנטעאלט וכן בכל הבאקטען יש להם רק חלק לריוח או להפסד ואין להם שום זכות להביד ולחיות דעת צענין חלכות המסחר במכירה וקניה ה"ל א"ס הדורשים למסחר או להפאצריק לכן לא חל החיוב על ר"י למכור ע"ש, והבט כי צעניווחיו אינו נוכח להורות שכן יש למכור גם הסטאקס בחמץ ועעמי ונימוקי כיון דפעם בשנה יש לכל קאמפאני אסיפה כללית ושם כל אחד יכול להצביע ואם ירצו להצבעה כראונו אז יכול ג"כ לשנות ויש לו ג"כ כח בכל לפ"ז ואולי דבזמן הגרש"ק לא היו הצעלי סטאק משתתפים באסיפה כללית כ"ל ולא היה ציבולתם לשנות לעולם כידוע שכן ה"י ציוראפף גם כי גוגע איסור חמץ החמור אצל לענין שאילתן פשוט דכ"ז מי שיש לו המניות אין צידו זכות לחוות דעתו צענין חלכות הקאמ' במכירה וקניה כי כל הזכות מסור ע"פ חקי הממשלה למי שיש לו 51 אחוזים מהמניות וממילא ליכא עליו שום איסור של מכירת נ"ט כה"ג ומותר לכ"כ. ונראה דאפילו הקאמ' הוא מתנהלת ע"י ישראלים מי"מ נראה דמותר ליקח מניית כאלו מכה ס"ס ה"ל שמה בהלכה כערון השלחן חקן אהרן וראצ"ה וזא"ל דאין הלכה מי"מ דילמא אין עליו שום חיוב וכדעת המהרש"ק ז"ל ואף משום מסייע ידי עוברי עבירה ליכא דכ"ז ס"ל דביתר גמור הוא, וגם דילמא בהלכה כמ"ד דלא אסור שלא יצא לאכול וכדעת הרשע"א ז"ל ואי"כ בדידיה כיון דאין צידו לצא לידי אכילה לעולם ליכא איסור.

עוד נלפע"ד לחדש לפת"ש האחרונים ז"ל אי מותר להיות פועל בחנות שמכרים נ"ט עיין שו"ת אמרי יוסף ח"ב שבארין בזה דאי חזיר מותר לעבוד צ"ן ובצ"ע יו"ד סי' קל"א

זשורים ורמשים אבל בשאר גו'ע אינו אלא דרבנן ומרן צבי"ש כנ"ל צנידון ידידי העלם להלכה דכיון דלית לן גליון חוסי וחסיד דס"ל דלא הוי אלא דרבנן אפילו זשורים וחיו"ע וע"ז דס"ל דמסרו הכחזב להכמים וחיו"ע ופניו פסחים כ"ג ונצ"י דס"ל אפילו ניםא זשורים אסור מה"ט צנו"ע לא הוי אלא דרבנן סמך ע"מא להקל צנידון ידידי ע"ש דברים נפגמים.

ומעתה אומר אני לדין נמי אי ניםא דאיסור סחורכ הוה דאורייתא לכ"ע אז הוה אזלינן לחומרא במחלוקת האחרונים ג"כ לענין פועל אבל כיון דעעלו האחרונים דכדאי הם האחרונים לסמוך עליהם צ"עירוף טעמים דלא הוה אלא דרבנן ממילא אזלינן לקולא ומותר להיות פועל. עוד יש לנרף כאן קולא אחרת דהפועל מושכר למכור בחנות כשרות וטרפות אי"כ דכ"ג הוה כנזדמנו לו הערפות ולא דמי לחש"י בית שלמה וק"מא אחרונים אחרים דאסרו נמי צפועל דהחס מייירי שנשכר רק לערפות כנראה למע"ש שס. וגדולה מזו כתבו ק"מא אחרונים דגם בחנות ע"מא כ"ג הוה כנזדמנו כיון דלוינו מוכר טרפות דוקא והגם שצחשוכה אחרת דחית אצ בשחי ידים וחיו"ע לסמוך על הדיור אצ (הצחשוכה הוה צשוי"ת זקן אכרן) ומיכו צפועל דבאמת לא הוה אצ ככלל סחורכ יש לנרף שיעה זו ואי"כ צסמוך נדבר עוד מזה.

ערך י"ל לפי שיעת כרצ"א דלא אסרו איסור סחורכ אלא מעטס דילמא אחי למיכל מנייה י"ל דלא אסרו דילמא אחי למיכל מנייה אלא למי שמוסק בחור של חיישין דלמא אחי למיכל מנייה אבל למי שכוה פועל צל אחרים כיון דאינו שלו ואם יאכל הרי הוה גחל משל בעל הבית כ"ג לא חיישין דלמא אחי למיכל דודאי לא יעצור אלאו דגזילה ואם הוה חשוד אלאו דגזילה אי"כ חשוד אלאו דגו"ע ומאי מועיל לו החקרה.

אלא דע"ס אצ יש לדון מהא דאמרו צ"מ י"צ נזיר שאמר חנו לאשחי וצני אין שומעין לו ואי אמרמ משלו הוה אוכל אמאי אין שומעין לו החס משום כך לך אמרינן לנזירא לכרמא לא חקרה ופרש"י קנסא הוה דקנסוכו שימנע מלהשכיר ע"מא לעצבים ומכא דנזיר אסור להשכיר ע"מא לעצבים דחיישין דלמא אחי למיכל מנייה וכבר דנו צא ק"מא אחרונים ומיכו צאמא לא קשיא לדין דנראה לחלק צחרי אנפין חדא דהחס לוכא איסור לנזיר לאכול מהכי ענבים שחרי אמרמ חורכ כי חצא צכרס רעך ואכלתה כנפשך שצ"כ אי"כ אדרבה הרי החורכ החורכ לו לאכול וא"כ כ"ג חיישין דלמא אחי לאכול ולא דמי לפועל צחנות שאסור לאכול. וכשניח דנראה לומר סצרא ישיר דלא דמי יין שכוה היחר לכל העולם ורק הוה שאסר על ע"מא עכשיו ולאחר זמן גם לו יותר כ"ג חיישין דלמא אחי למיכל מנייה אבל גו"ע דהוה צדיל מנייה כל השנה ואפילו צביחו ובכל מקום אינו אוכל נצילות וערפות לא חיישין דלמא אחי למיכל מנייה. וסצרא זו מנינו לענין חפץ צפסח כיון דלא צדילי אינשי מנייה כל השנה צריך להחקה יחירה וכ"כ הראש נדרים לחלק צין נדר לחמן והציחו הש"ך יו"ד ועיין חוס' ריש פסחים חילוק צין ערלה לנזיר ודו"ק.

ואל חשיצנו דסצרא זו חצרא צנידכ שחרי צעיקר איסור סחורכ נמי דאסור לסחור צדברים אסורים לעטס

צע"מא דחא דאין צאכ וכדצר קושיחו צענין מסחר צנו"ע הוה צרתי צצח"ט דאין צאכ שום איסור צאס הקאמפחני יש לכ גם ערפות אבל אס הקאמפחני מוכרמ רק גו"ע אס הוה קאמ' של עכ"ס אז גם צאכ לוכא איסור אבל אס הקאמ' של ישראלים לכחחלמ ודאי יש למנוע מלקנות מהס מניוח עכ"פ משום מסייע ידי עוצרי עצירה כנלפע"ד.

בידידות ובברכה בלב ונפש.

מצנח הקטן

סימן ק"ג

פועל אי יכול לעשות עבודה בחנות שמוכרין נבוי"ש וברין איסור סחורכ כנ"ש

ב"ה ה' לסדר טובה הארץ החשכ"ז ברוקלין ג"י יצ"א.
מע"כ ידידי הר"ה ג' ור"ח א"א וכו' כש"ת מה"ר אפרים גרינבלאט שליט"א. מעמפ"ס טעני.

אחדש"ת.

ובזה אקח לי גם ק"מ פנאי לצרכי צצרכה מ"ע לכולת צחו ביקרמ צחחי וי"ר שחצו לגדלה לצעל חורכ ולחופה ומנשים עוצים כאות נפשם ענב"א.

ובדבר שאלתי צפועל שיכול לקבל עבודה בחנות שמוכרין שס גם נצילות וערפות ונפשו צשאלנו אי מותר לו למכור היות דקו"מ דאסור לעשות סחורכ צנו"ע ואין למחלוקת האחרונים ז"ל הצאו דצריכס צצרכ"ת, ס"י קי"ז סק"י.

הנה צדין איסור סחורכ צנו"ע נחלקו צו אצוח העולם חחוס' פסחים כ"ג ד"כ אי"כ וברא"ש צ"ק ט"ע ס"ל דאיסור דאורייתא הוה והמ"מ כתב דגם דעת כרמ"ם כן וכן נראה דעת הרע"ב צביעות פ"ז מ"ג וכן פסק הצי יו"ד ס"י קי"ז וצח"מ ס"י ט"ע וכן פסק הסמ"ע וכן נראה דעת הצכ ממחורונים ז"ל. ודעת הרע"ב נראה ג"כ דס"ל דהוה מדאורייתא אלא דמ"מ לא חלוישו האחרונים ומספקא להו צשיעחו לפי שנהן טעס לאיסור אצ דלמא אחי למיכל מנייה ומשמע לכחורכ דלא הוה אלא גזירה דרבנן ע"ש צשוי"ת כרע"א ח"א ס"י ש"ל ועיין ט"ז יו"ד ס"י קי"ז.

והה"ד ס"י ר' הציא צשס גליון חוס' פסחים וכחיו"ע צביעות כנ"ל והמ"מ פ"ח ממ"א חחי ס"ל דלא הוה אלא דרבנן וכנצ"י יו"ד ס"י ס"צ האריך הצכ צדצר וכע"כ ג"כ דלא הוה אלא דרבנן וכן נראה דעת חוס' חדשים ועיין ח"ס יו"ד ס"י ק"א וח"ש מרן צצית שערס ס"י ק"מ.

והצ"י ועוד אחרונים דעימיה העלו חלק חדש דאפילו ניםא דאיסור סחורכ דאורייתא הוה מיכו לא הוה אלא

אחריות הרמאים עלינו לשומרם שלא יאכלו דבר שאינו מעושר וכיון שפונדקת מחטונה נגזול אין חחרותה ענינו ע"ש.

ר"פ"ז בפועל נמי פשוט דכיון דאם יאכל יאכל באיסור גזל ככלל הכניעהו נרשע וימנע הוא ואין חחרותו ענינו ולא עשו ז"ל תקנה בשבטו לנכס פוענים שנה ישכרו ענמן לעבודתו בדבר איסור משום שמה ימנעו רשע ויחבול ממנו ופניאלה גדוזה ענ רבתינו הכחשוים ז"ל שפגעו בזה נעטם דלמא אחי נמיכנ עיין ח"ס וביה יחזק וחמרי יושר ובשאר אחרונים ולפענ"ד פשוט דנמ"ד בעטם דנמא אחי נמיכנ אין על הפועל שום איסור דנה גזרו חכמים בפועל משום הכניעהו לרשע ונע"ג. ונפ"ז ממ"א יש לבחור בפועל דמטעם דחסור לא חמרו אלף בסותר ולא בפועל חנה מה חסור דעכ"פ לחסור מטעם דלמא אחי נמיכנ אף אינו דכרי טעם דנמא אחי נמיכנ נח שייך בפועל כגו וכנ"ל. ונפ"ז נמי בחזקת פשוט בין נזיר דקנסוהו לנעטם רש"י ובין פועל נגו"ע דכחם בביחור חובל אלף שחסור בענבים וכו' אלף באיסור וזה פשוט מאלף.

רע"ז עוד נמי כחצות י"ז ע"כ אלף מעטח לקוט כסן לישראל ובתוס' ונקוט ישראל בביה כסן לא חיישין דכשכנסוהו עליו מדקדק כיצד מה הוא נוח לו ע"ש וזה חיישין דנמא חכינ בני ידיעתו וע"כ כנ"ל ודו"ק.

עוד שנו רשיוני להביא רא"י להחירא מהל דאמרו אסור לפועל להשכר באיסורי הנאה ואם נשכר נעכ"ס נעשות לו מלאכה אפינו בסתם וינם שכרו חסור כהנהגה עיין יו"ד סי' קנ"ג ואפילו בחנם אסור נכחנהגה משום שנהנה במה שמחזיק לו עכ"ס עובד עיין רמ"א סי' רל"ד סי"ח, ומוכח דבשאר איסורים מותר לפועל לעבוד בשכר דאי לא חימא כיון אלף בשאר איסורים נמי אסור א"כ הי"ל לומר סתם אסור לישראל לעבוד לעכ"ס בדברים איסורים ומדקאמר אסביא דוקא משמע דשאר מלאכות באיסורי תורה מותר כל שאינו אסור כהנאה ועיין ח' רע"א יו"ד סי' רל"ד מה שז"ל נתוס' פסחים כ"ב ד"ב וברי אבמחי"ל. ואף דבש"ע שם מייירי בסתם וינם שאינם איסורי הנאה אפי"ה אסור לפועל נשכר כהם מ"מ מבוחר שם ביריד סו"ס קל"ז דאף בסתם וינם שייך ביה רואה בקיומו ע"ש ועיין בס' מקריא הביאו בפח"ש דרואה בקיומו שייך בכל איסורי הנאה ע"ש.

וקצת יש לדחוק דהא דאמרו דווקא באיסורי הנאה כיונו משום דכחם דמי כשכר אסורים כהנאה ג"כ וכפועל מחייב לשחקו או לזרקו לים המלח אבל בסתם דברים אסורים אף שאסור לפועל לשכר על ידן מ"מ אין השכירות אסורה להם ואין לריך לזרקו ולכן לא נקט אלף אסביא דרואה להשמיטנו דגם דמי השכירות אסורים כהנאה, ומכלן ל"ע ק"ת שראיתי אח"כ ליריד הגרמ"ם שליט"א בספרו ליגרות משה שכבר קדמו בראי' זו מייירי אמנם לפח"ש יש לדחוק ק"ת.

ומידו לידן נראה עוד דמכרים חלואה פסחים כ"ג ל"ד תיב כתב שמתר להשכר באיסורים כהנאה או בשכירות להוליך אפילו באיסורי תורה דלא אשכחן איסור חלואה

הרשב"א משום דילמא אחי נמיכל מיינה כרי דאפילו נגו"ע דכדיל מיינה כל השנה נמי חיישין דילמא אחי נמיכל מיינה נרחה דנה קשה מידי דודחי בסותר שהמחנה דיינה הוא וגיבא למיחש רק דנמא אחי נמיכל מיינה חיישין שמה ישכח ויחבול דבר איסור כיון דיעסוק עמו לעולם אבנ בפועל שהמחנה של אחרים וחסור לאכול ממנו מנא איסור גזילה ויש לו עוד חסור נגו"ע כה"ג לא חיישין דנמא אחי נמיכל מיינה נמנה דמחרי טעמי נהדדי מטעם דחינו שנו ומטעם דהוי נגו"ע נח חיישין בפועל דנמא אחי נמיכל דמטעם דנ"ע נחודיה חקשה מסותר דגזרו וע"כ לריך לחנק בין פועל בסותר וא"כ חקשה מנזיר שהוא פועל ואפי"ה קנסו חנה מה חסור דשהני נזיר שהוא ביחור נגו"ע איסור וחתינוק זה חקשה מנ"ע חבנ מחרי טעמי שחני פועל מסותר וכנ"ל וכו'.

ובאמת כי בעיקר דיוק מדברי הגמ' בי"ח הג"ל לאחר העיון קושיא לא קחזינא הכא ואדרבה חי בעינה רחי' לדברינו דהא נשון הגמ' ח"ש נזיר שאמר חנו לחשתי וגבני אין שומעין לו וחי חמרת משלו הוא חוכנ חמתי חין שומעין לו הכס משום כך כך חמרינן נגזירה וכו' ופרש"י כגומר קנסה הוא דקנסוהו שימנע עמו מהשכיר נענדים משמע דניכח בזה איסורא ממש להשכיר עמו נענדים חנה ענין של זריחות כמו כה דרך כך חמרינן נגזירה וכו"כ רש"י שימנע עמו מהשכיר ולא כתב שחסור להשכיר עמו נענדים חנה ענין של סכסוג והירות וכן בסמוך שם פועל שאמר חנו נחשתי ובני וכו' ומשני הכ"ז בפועל נזיר ועיין תוס' שם ד"ב וחי בא"ד וח"ח חלף מאי משג שמים וי"ל דחורחא דמילתא נקט שהנזיר רביג כן לפי שאינו אכול ואי נימא דאיסור יש בדבר בחיך נימא דנזיר רגיל כן וכו' רגילין הם הנזירים שזר עמו לקדושה לעבוד באיסורים ואף שיש לדחוק ק"ת מ"מ נע"ד פשוט דמלשון הגמ' משמע דליכא בזה איסור חפילו בנזיר חנה חומרת בעלמא א"כ מותר דרגא בנזיר. ועיין שו"ת אמרי יושר ח"ב שהאריך בזה כי נזיר מותר לסחור ביין ואין בזמן גרמא להאריך בדבריו. וגם ללשון רש"י נראה עכ"פ דאין זה אלף קנסא ואין קו"ל דלא גמרינן קנסא מקנסא א"כ כידי דמלינו דגזרו גזרו וכו"כ דלא מלינו דגזרו לא גזרו.

ובעמדי מחצות האיר כי עיני מגמי מפורשת צ"ק דף ס"ט ע"א חנ כרס רבני היו מליינין אותו בקוחות אדמה סימנא כדאדמה מה אדמה איכא הנאה מיהא אף האי נמי כי מפקרא שרי לאיתכנווי מיהא ושל עולה בחרסית מה חרסית שאין הנאה מיהא אף האי דלית ביה הנאה מיהא ושל קברות בסוד וכו' אמר רשב"ג ד"ל בשביעית והפקר ניהבו אבל בשאר שני שבות הכניעהו לרשע וימנע וכו' ופרש"י בשביעית שהוא הפקר ובהיתר הם באין לאכול אבל בשאר שני שבות שהם באים לגזול ימנע ויאכלו דבר האסור והלעיטוהו לרשע וימנע ועיין רמב"ם פ"ט ממע"ש ה"ז, והנה מפורש במחני' וגמ' כנ"ל דלא עשו חז"ל תקנה שלא יאכל דברים אסורים חלף אם האוכל אכול בזהיתר אבל אם האוכל בל לגזול ולאכול באיסור גזילה כה"ג לא עשו לו חכמים חקנה משום איסור ג"כ והלעיטוהו לרשע וימנע ועיין חו"ט פ"ג מ"ה דמלאי דב"ה ואין לנו אחרת לרמאין אפילו לרבנן דרבי יוסי ובפי הרע"ב אין

ואומר אני דאפילו לבאוסרים צפועל מ"מ נראה דלא אסור אלא צפועל בעבוד רק בדברים אסורים אבל כגון דידון ששוכרין פועל לעשות ככל מיני מלאכה וצחוקם גם נ"ע נראה דכ"ג כ"ע מודי דלגבי פועל כוח כחזמנו לו ומותר לעבוד בו ומיכו להשכיר עלמו לקצוב רק נ"ע דא נראה דאין להתיר לכתחלה כיון דכ"ג מכוער הדבר ציותר להיות קצב רק בצער חזיר וגבולות וערפות.

אלא דלמודעי אני נריך דהוינו דוקא צפועל ישראל ששכיר עלמו לעכ"ס או לסוחר ישראל באופן שאין על הסוחר איסור סחורה אבל אם הסוחר בישראל עושה סחורה צנו"ע באיסור אי"ב הפועל עובר על איסור מסייע ידי עוברי עברה דאף דלפני עור דאורייתא ליכא אלא בחרי עברי דהר"א מ"מ מסייע ידי עוברי עברה איכא וכן כחצ בשמ"א בית אפרים דמותר להיות פועל אבל כיכא דישאל עובר אסור וכן כתבו עוד אחרונים וזה פשוט.

ובזה הגני ידידו דו"ש"ת המברכו בברכת דתורה ללומדיה בלב ובנפש.

מנשה הקטן

סימן ק"ד

אסור לאסור דבר המותר כמו שאסור להתיר האסור

לכבוד הרב הנכבד וכו'.

ובדבר שאלתו מנה הא מילתא דמותר לאסור דבר הכותר מ"מ"א אכזבי ידידי עד שאתה שאלני מנה לן דמותר שאלני אם זה מותר ולפענ"ד אין שום היתר לאסור המותר כמו שאין היתר להתיר האסור וכבר כתבתי דא ודיוני ממונות המעריף דבר שמותר לאכלו כרי הוא גזל את חצירו וחייב לשלם כמעשה דר"ע פ"ד דבכורות מ"ד כפרה שנוטל האם שלה והאכילה ר"ע לכלבים וזה מעשה לפני חכמים והחירור אמר רבי ערפון כלכב חמורך ערפון ופערן ר"ע מדכור מומחה לבית דין וכל המומחה לנ"ד פערן מלשם וע"ש דתרחי קאמר ליח חזא דעשה בדבר משנה הוא ועוד דמומחה לנ"ד הוא ופערן מלשם וכל זה דכ"ה בשוגג אבל במזיד או צמי שאוסר מפני שאינו בקי כרי גזל את הרבים ח"פ. מלכד שיש דא עוד איסור המצואר צמ"ד לברדצ"ז ז"ל על חרי"ג מלוח כחצ דלפעמים מחגלגל נשמה בצבחה ומלכד לחיקון ע"י שחטה כשרה וינכר עליו ישראל באכילתו ואם מעריף כרי דוחה את הנשמה כהוא מדחי אל דחי וכו"ל כהורג נפש.

ומה"ט כתב ברדצ"ז שם דחייב מיתה השוחט קדשים בחוץ משום דבקרבתו ודחי שמתגלגל בו איזה נשמה במלכא לעלות למקום שברוחות וכנשמות נחלפות משם ע"י העלת הקרבן למקום המקדש ואפי' ששחטו חוץ למזבח חלל הקרבן ודחה הנשמה מלחזור למקומה וכו' הורג הנפש ולכן

שוכר את הפועל לעשות עמו צו"ג משום דאסור בהנאה ומצואר ג"כ דיוק דדוקא באיסור"י אסור וכל שאינו אסור בהנאה מותר לעולם צפועל ועיין ר"ן פ' השוכר את הפועל דהא דתמרים דדוקא בשעשו מלאכה איסור אבל הפעולה בפירות שציעה להשכיר אין שום איסור שז מלאכה דכן כתב הרמב"ם ז"ל וכ"כ הרמב"ם בשם הרמב"ן ז"ל דמיירי בפירות עצירה שצדקו בהם איסור ממש או לאחר הביעור אבל להשכיר אין זה איסור בפירות עצמן ומותר.

ומזה תמוכין דברי החו"ע פ"ה דשביעית מ"ד דמפרש הא דפ"ז דשביעית ולא יצבע בשכר שאין עושין מלאכה בפירות שביעית ופי' דמיירי בלוצע בסמנים דבע"כ ואעפ"כ חשיב עושה סחורה בפירות שביעית ע"ש ומינה כיון דנ"ע ופירות שביעית כדדי ממילא אסור לפועל לעבוד גם להשכיר אבל כרי מצואר בדברי הראשונים דלא כתו"ע. ועיין שו"ת אמרי יוסף ח"א סי' קי"ח שכתב ג"כ אדברי חו"ע כ"ל ועוד קושיות.

ולא אכחז מעמי דגם בלאו הכי היה נלפענ"ד דלא דמי פירות שביעית לנו"ע לפמ"ש הח"ס יו"ד סי' קצ"ד ד"ה ומ"ש משלחו דבשלוחין ושיחפין לא קנים להשחף ששכ סחורה באיסורין וצפ"ו כ"ג דשמיטה ויזל קנים לחמרי י"ל שביעית דקל קנסי החמרים וסחורות שארי איסורים חמור לה ולא קנסינן אבל מה אעשה וברמב"ם כתב צ"כ משנחין ושוחפין כ"ל פירות שמי שלא קנסי הסוחר בפירות וקנסו החמרים וע"כ קנסא מקנסא לא ינפין וראו חז"ל שזה שכתב עפי' שכתב פועל וחמור ממה שיסחר בפירות ע"ש ונפ"ז אומר לא מציעא לפי הדין דה"ס דשביעית דקל להו קנסינן אבל צנו"ע לא קנסינן אלא אפילו לפי ח"י דלא ינפין קנסא מקנסא נמי אחי שפיר דאין לילך נ"ע משביעית ודו"ק.

וכבר אמרתי סברא לחלק בין פועל לסוחר לפי מה דקו"י"ל דאף דאסור לסוחר צנו"ע מ"מ כחזמנו לו מותר במצואר צנו"ע וצפוסקים ולפ"ז נראה לומר דצפועל לעולם מקרי כחזמנו לו דבשלמא סוחר עושה בשלו כפי רצונו אסור עליו חורב אבל פועל שעיניו חתום על צב"כ היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך ואינו יודע במה ישכרנו ובמה יעבור למחר כ"כ לעולם מקרי כחזמנו ואף דלפעמים פועלים ג"כ משכירים עצמן רק לדברים אסורים ולזמן הרבה מ"מ התורה לא אסרה אלא על רוב פועלים וכיון דרוב פועלים מקרי אולם כחזמנו וצפרע בזמן חכמי החלמוד שכל פועל השוכר עצמו ליום ולכן נקרא בתורה שכיר יום כ"כ לעולם מקרי כחזמנו.

והעולה לידון נראה לכלכב מאחר דכש"מ קמח ח"ג סי' קכ"ב ועוד צבכמ מקצועות דצפועל לא שייך איסור זה וכן דעת בר יוחאי יו"ד סי' ס"ה וכמכרש"ס ז"ל וכתב יתחק יו"ד סי' קמ"ג אסור לכתחילה ומתיר דיועבד וכמכרש"ס דהא דברי בניה שלמה דאסור נראה דעליהו סמכין להחירא ובגם שצמ"ד בזהא"י ג"כ ראויה מה שלא הביאו הם נראה דלכ"ע ליכא למחש' לה.

גם צמדיהם שנולדו חזי חקמן כמה מהגדולים שאכלו מפוטם (בנעכאסלאוואקיה) ואם כי רבים החמירו על עמם ועל כיוצא בזה אמרו כל המחמיר לעצמו קדוש יאמר לו ומיחו לא גזרו על הציבור ואדרבה העלימו עין מהם.

ורבינו הגדול הש"ך ז"ל אשר כל בית ישראל נשמן עליו בהלכה מפי הגבורה כח צקויר הגבנה הוראה איסור וזכור בסוף סימן רמ"ז אות עי ח"ל בשם שאסור להחיר את האסור כך אסור לאסור את המחיר ואפילו בשל ע"כ ואפי' במקום שאין הפסד מפני שעל הרוב יש בו ד' קבל במקום אחר מחמת שגאסר וכו' חומרא דאתא לידי קולא ואפי' שלפי הנהגה לא יבא מאז ד' קולא אסור שגאסר שיחגלגל ויבא קולא עד אחר מאז דברים לפיכך אם הולך לאסור מחמת ספק או מחמת חומרא בזה שאין האיסור ברור כשמש לר"ך המורע לומר שאין האיסור ברור אלא שאנו מחויבים להחמיר וכ"כ אם המורע מחיר בשעת הדחק וכיוצא שיאמר לו כן עכ"ל.

הנה מובחר מדברי גדול הפוסקים שאסור להחמיר ולאסור שום דבר אפי' של גוי אף שלא יבא מאז שום ד' קולא מ"מ אפשר שיחגלגל מאז קולא עד אחר מאז דברים, ורבינו הגדול הבי"ח ז"ל י"ד סוסי" קפ"ז הביא על חומרת מהר"ם מפדאוי"ח דאין לשמוע לחומרא זו אם אדם חשוד מרוב ענותנותו אינו רואה לסמוך על עצמו יעבד מזה פרישותו לעצמו אבל לא נותן להכחז בספר להורות זו לדורות הבאים ולהחמיר מדעתו אם לא שיצא ראיות ברורות מן החלומות.

ועיין חוס' ע"ז דף ל"ו ע"א ד"ה אשר בשם כירושלמי רב יתחק דר שמואל דר מרחא מחא לנזיבין אשכח לר' שמלאי הדרומי יתיב ודרש רבי וצית דינו החירו את השמן שמואל קבל עליו ואכל רב לא אכל שמואל לרב אכל או אלא כחייב עלך זקן ממרא וכו' אטורא עלי ואכל ע"כ ובפחת עינים להביד"א חולין דף ו' בעין יעקב הביא בשם חפ"כ לאור"ח הקדוש דאם ראה למנוע עצמו שלא לאכול דבר משום חומרא יכול ואמאי קרא עליו שמואל, וא"י דגדול הדור שאני דכל מעשיו הם הלכה וכיון שרק יפרוש עצמו יכה הלכה ע"כ ועיין שו"ת רמ"א סוסי" ג"ד ובספרי משנה הלכות ח"ד סי' ק"ב.

ובס' דמשק אליעזר חולין סי' י"ד אות ד' ח"ל כתבו באחרונים דממדת חסידות שלא יאכל בשר שאורכ בזה חכם ופרש"י שגול ספק והולך לשאול להם להחירו כלומר מבשרותיו וראיותיו שלא מלא צפי שהוא מותר ואפי' דכתיב אל בשופע שיכיה צימים בהם מ"מ ממדת חסידות להחמיר אבל מלא החכם צפי שהוא מותר המחמיר כרי זה חסיד שוטב ע"כ לש"ק.

ובשאלת יעב"ץ ח"ב סי' ק"א ח"ל ואשר זכרה מחומרי אשכנזים שאכרים צד יוחר מגופי תורה הלא על זה ועל כיוצא בזה קמלוחנא עליהו צדי מדרשא כמכא מחזורי ביחוד צמירק סי' תרי"ג וכן בעליית ד"א ושאר מקומות לא מנעתי עצמי מלשחר נדמים בשקופים בשנת ההרגל האסור

חייב מיתכ נפש תחת נפש ע"כ ומיתכ שאמרתי כיינו כרת ועין ספרי מלות המלך מלא תני"ע.

איברא דירושלמי מפורשת הוא שלבי פ"ב דחרומות אמר רבי לעזר בשם שאסור לטער את הטמא כך אסור לעמא את הטמא ופי' הפג"מ שלא יאמר לא אטריה עצמי לעמוד על הדבר והואיל ומסופק אני אטמאנו שאסור לעשות כן וכ"כ בשו"ת זקן אהרן הראשון סי' קמ"ד ובשו"ת צנימן זאב סי' שכ"ו ז"ל צירושלמי דחרומות שלבי פרק סאה תרומה חניין בשם שאסור להחיר האיסור כך אסור לאסור המחיר ע"כ ובהא פירשתי הכונה צידויו רבינו גיסיס שגדפם בסיודורים לוי"כ קטן את אשר אסרת החרתי ואת אשר החרת אסרתי והקושיא מפורסמת חינוח אשר אסרת החרתי עזירה גדולה היא ולריבה כפרה אלא את אשר החרת אסרתי וכו' מאי איסורא עבד אדרבה החמיר אבל פשוט דכוונתו על דרך ירושלמי הבי"ל דכשם שאסור להחיר האסור כך אסור לאסור המותר וא"כ ודאי לר"ך כפרה אחריו"כ.

רבאמת כי מקרא מלא הוא לא תוסיפו ולא תגרעו וכו' דהתורה לא חלקה בין מוסיף לגרע וחרווי"כו איסורי כהדדי ניבחו. וכבר כתב הרמב"ם ז"ל האומר על בשר עוף בחלב שאיסורו דרבנן שהוא אסור מדאורייתא עובר בלאו ולא תוסיפו עיין פ"ב מה"ל ממרים ה"ט ובלח"מ שם וע"ד זה דרשו ז"ל לא תוסיפו בשביל שלא תגרעו דהא בהא חליא דכל המוסיף גורע כי תורח ה' תמימה ודי לך מה שאסרת תורה. הכלל דחיי חין לנו רשות לאסור שום דבר רק מה שאסרה תורה אם לא הכי עשה חז"ל גדר וסוג בגזירה דרבנן וגם הם דוקא כשקבלו עליהם כל ישראל ומטעם זה מלינו בגזירה חז"ל שגזרו ולא נתפשטה בכל ישראל או שלא היו רוב הציבור יכולים לעמוד בזה ובעלה בגזירה.

והא לך מה שכתב בגאון בעל מחנה חיים לתלמידו בגאון בעל מעשה למלך ח"ל אל תאמין שיותר קל להוציא איסורים חדשים מהתירים חדשים איסור חדש הוא אחריות גדול וצפרע צנין הליקטרינך שהמון עם רגילים בזהם וכו' להם בהיתר גמור ועל ידי ההרגל נעשה להם כעצב שני ובאמת אם הוא נעשה להם כעצב קשה מאד למנוע מהרגלותו ואם נעשה על זה איסור וחס מתוך הרגלותם יעצרו עליו אזי יעבור גם על איסורים אחרים ועצירה גוררת עצירה ימי יוכל לראות מה יכיר בסופו ח"י דברים כאלו מגלים טפה ומכסים עפחיים כל אדם רשאי להחמיר על עצמו אמנם לאסור על אחרים הוא דבר אחר ע"כ עיין בספר ק"ן סופרים סי' קל"ט.

ומה"ש רע המעשה אשר ראינו בזמן האחרון אשר כל אחד ואחד נשא נפשו בכפו לחפש בחר איסורין לאסור על כלל ישראל דברים המותרים ושגהו בזה קדמוניו להחירא ואומרים אכשיר דר' ולא ראינו כן אלא רבותיו ז"ל ופוק חזי רוב רבני אויגאחן ובראשם מרן בה"ס ז"ל אכלו אחין מפועמח (שטאפך בלע"ז) ולא ילאו באיסור עליהם אף שהחיר דחוק ולכמה גדולי הפוסקים הוב עריפה ודאי עיין רמ"א וצ"ח וש"ך סי' ל"ג ועוד אבל ח"ו שום אדם לא פקפק אקדושת בני גאוני ז"ל וקלמס אכלו קניינליך בפסח וגם גדולי ליע"א אכלו

אשחחור בעוד חפילין עלי ועוד אמר איך תראה באשחור או איך אדבר עמה בעוד שם שמים עלי ואמרו אחרים מאחר שזריכים החפילין כל כך פרישות לא נוכל לסבול ולא הניחו חפילין אמרו לא יחזו חסיד כרי בעלת אוחס מן המלכות בחסידות שלך איך לא תשליך הרוק ממעמך בעוד החפילין עליך אלא לא נחש חורר למלאכי השטח ועוד אם רצית להיות פרוש ככם לא היב לך לגלות לאחרים ע"ש דבריו הקדושים.

ובשרית הראש כלל כ"א בגדול אחד ורבי יעקב שמו רבא לאסור אורח הפתח למצוי וכתב לו הראש ח"ל אחרי רבי יעקב ברבי משה דבאלגסא כבר כתבתי לך על ענין העירוב שכתב כל גלויה ישראל במבואותיו המפולשין בין הגוים בצורה הפתח ואחרי הפתח אורח לקבל פרישות וכתבתי לך ראיוחך ואני הודעתך שאין ככם ממש והבאתך שחזור בך וחסד לקבל שיחקנו מבואותיהם כאשר הורגנו על פי גדוליהם והנה הוגד לי שאחרי עומד במדרך ואחרי מכשיל את הרצים בחלול שנת לכן אני גוזר עליך אחר שיתן לך כח זכ צעדים שחקן המבואות המפולשין לרבי של גוים בצורה הפתח חור שצעים אחר שחלל כח זכ ואם לא חחקן המבואות כאשר כתבתי אני ממד אורח ואם היית ציני הסבדרין היו ממיתין אותך כי אחרי כל לעקור חלמוד שסידר רב אשי ולחלק על כל הגדולים שכיו עד היום אוחס שמהו ז"ל ואם אשר חיים עד הנה לכן חזור בך ואל תעוש חורח משרע"ב גאס אשר בן כר יחיל ז"ל עכ"ל.

הנה על שראה אורח רבי יעקב להתמיר דין אורח הפתח במה חרד רבינו הראש ז"ל שאז יגרום לחילול שבת עד שראה לנדון וכתב עליו ששם כי ציני הסבדרין כי חייב מיחה לעיני שחלק להתמיר חין גפ"מ בזה.

מברואר מכ"ז דאדרכה אסור לאסור המותר דע"ז ח"ו יגרום ציטול חורח מצני ישראל ואם רואה להתמיר לעלמו הכרעה בידו אבל לא לאסור לרצים בדרכים המותרים ודאי בספיקא דברר שאלחנו מסופקים בזה כבר קי"ל ספיקא דאורייתא לתומרא וספיקא דרבנן לקולא ואפילו בזה אמרו חז"ל כוחא דהחירא עדיף עיין ברכות ס' וביב דף ב' ע"ב ופרש"י כח דהחירא עוב לו להשמיני כח דברי המחיר שהוא סומך על שמועמו ואינו ירא להחיר אבל כח האוסרין אינו רואה שהכל יכול להתמיר ואפילו דבר מותר והנה מבואר דכח דהחירא הוא ראי' אבל כח דאיסורא האוסר אינו ראי' דכל אחד יכול להתמיר ולאסור ופלא שדייק רש"י שהכל יכול להתמיר ולא כתב רש"י להתמיר דבאמת כשיודע דין אינו רשאי להתמיר אלא כשהוא מסופק או הוא ע"כ יכול להתמיר אבל כח דהחירא עדיף ועיין ג"ה בזה ה"ל מה שפי' ובא"ז שו"ת ס' תש"ת וחס' חגיגה כ"ב דמוכח דגם בדרכן אמרינן כח דהחירא עדיף ועיין תוס' עירובין ע"ב ע"ב וברא"ש נדרים כ"ה ועיין רש"י פסחים ק"ב ע"א ותוס' ע"ז מ"א ח' סוד"ה איש ורש"י ב"ב ל"ז ושו"ת הרש"י א"ע ס' ל"ח.

רעין רד"ז ס' קס"ג בדין חיבוק ונישק לאשמו סמוך לוסתה דהכח"ד אסור וברד"ז חלק עליו וסיים ח"ל

קשה הסרה עד בלתי שמים לא יקילו ויהי היסב בעיכס ודאי לגרום ע"י כך משכחות צופי אסורי חורח המותרים וכ"כ בכל דבר כמ"ש ז"ל האוסר את המותר סופו להחיר את האסור באמת טורח עיני לצות חופשי החורח הוא שמתקיים בעוונותיו הרבים ואסור חכמה חכמיו ואמסר עלמא ביד מפשאי האידנא דשכחתי עפ"האי גששאי מגששים כעורים קור פלסתר מקומי אשרות מחנהגים אחר מורח שקר ככסיל בחושך הולך עוש עפל עיקר ועיקר עפל ומא אסופי עוד לדבר וכבר אורחו בך קמאי דקמאי ויפס אמר אכ"ד גדול דדורינו רב בקבלה מפורסמת לבני קבלתו הפסד גדול הוא שלא נכתבו עשרה הדברות בפנקס שלכם ודכ"ל ע"ש.

ו"ל הח"ס יו"ד ס' ר"ד בגאון אחד קדוש יאמר לו רבא להכניג חומרא במקואות וכת"ס ז"ל האריך לישב מנהג הקדמונים במקואות וכתב ח"ל הארכתיו בכל זאת ללמד זכות על המקומות הגדולות המכוללות שבוכלים במקואות כאלו בלי שום דוחק כי יש באותן מקומות משינויות ומקואות כאלו סמוכים להרבות ובעירנו יש במחוז (לוקרמאגדיל) מקום כזה סמוכה מאד לגבר (דאנאי) ובקלות היו יכולים להמשיך לה מים מן המעיין ולא חשו גלויות קדמונים לא ע"כ ילאחי ללמוד זכות, ומימי פשוט שהמחמיר יחברך ממקור הכרחה וממעני הישועות ישאב מים בששון, אך דבור כזה אשר בעינינו לא לבד ציטון פ"ו גורם ובמ"ש המכרייך שרש כי אלא ישמעו לחופאים פרושים בידוע ויאל בזה משכולים גדולים ח"ו אלו בייתי נמנה עם אורח חברה בייתי מסכים להחיר באלגסא ח' וחבורה ח' כנכנס לש"ש וע"ז ישמעו הנגידים לפזר ממון הרבה לחקן הכל ע"ל ה"ו"ע כגון חקונים ברעפי כגן ובסיונות וכל כיוצא בזה ובמחמיר יחמיר לעלמו ואמרו חז"ל עת לעשות לה' כפרו חורחך יש שבכפרת החורח חקיים החורח וחגיגה לבפר החורח אלא כעין דון שלפנינו ודי לדיק וחכם כמותו ירבה ציטול וכל דילול אימא כוחיה חילד כל יושבי חלד ע"כ דבריו הקדושים ע"ש.

הראה לן מרן הח"ס עד כמה מג עיס הדברים וזכור לן דרך כי ישכון בו אור דרך האמת ולהיות רואה הכולד ואף שביד בידו דבר קל לחקן מקוב שהוא באמת ענין גדיל נוגע לאיסור נדה וכתב ח"ו ויב יכול להדר בכל הידורים כפי השיעור שהציא הגאון הש"א לא ראה לשנות זה היה דעת רבינו משה הרמ"א ז"ל למעיין בכל דבריו וממשה ועד משה לא קם כמשה אשר כל בני ישראל נשען עליהם ומעשה ק"י דורינו זה אנו מה נאמר זה לפני זמן כל לפני איש חס וישר ירא אלקים ושאחותיו נועפות מר די קינדער מאכטן מין פיר ח' גוי כרי ח' הכל קבלתי מאבי ואבי מאביו שבי תלמיד מרן הח"ס ז"ל ומשולם לא ראיתי מה שכם מציאים לביתי וד"ל.

ורבינו הקדוש ר' יהודה החסיד בספר חסידים ס' שס"ז ז"ל הקדוש יש דברים אם חממיר על האדם לא יעשה כמלכות כמו זה מעשה בחסיד אחד שלא היה רואה ליגע בבשרו כשקראו כינה או פרעוש בשעה שחפילין עליו ויב חולך חפילין ואח"כ נוגע ולקח כמשכולת ורוחן ידיו ומינה חפילין וכשהיה הולך לפני זקנים לא היה בופק קוממו כי אמר איך

הילכך איני רואה לחדש על ישראל מה שלא החמירו הראשונים והלואי שישמרו מה שהועיל עליהם דחפסת מרובה לא חפסת ולא יסאר בידם לא זכ ולא זכ ע"כ.

שורב מלאחי עוד ביועש אצרכם להגאון מנעכענוצ שכחצ דבצר שיש מחלוקת הפוסקים ואיפסקא כלבה כחד מי"ד לקולא לא חשש כלל להחמיר והיה נדמה צעניו כאלפקרותא נגד חז"ל על מי שרואה להחמיר ופעם היה אצל בנו והשתין חינוק מים ולקח רביעית מים ושפך עליו ועמד שם איש אחד וכביא עוד מים והשתיל לשפוך עליו וגער בו הגאון ז"ל כי זה דרך מינות וחוסר אמונה בחז"ל שאמרו שסגי ברביעית מים לבטל מ"ר.

והמרדכי חולין ריש פ' כל בשצר הביא תשובת רבינו ז"ל ושאל אלדווי ששמע שאני נוכח שלא לאכול בשר צהמה וזכיה אחר גביה ומיקל בצצר עוף בימי חורפי כייחי מחלוקת צבני אדם שהיו עושין כן ואדרכב שרי לי מרי ה"ה נראה צעניו כמו מינות עד שפעם אחת מסעודתא לסעודתא מלאחי גביה בין שיגי גזרתי להחמיר על עאמי בצצר אחר גביה כמו גביה אחר בשר ואין דבצר זה כהולק על החלמוד ולא כמסיף שהוא גורע דבפרק כל בשצר (דף ק"ח) אמר אנה צבא מילתא כחלא בר חמרא וכו' וכל חד מלי לאחמורי על נפשיה ולעשות משמרת ע"ש. מצוה דדוקא משום דעשה דרך גדר וסיג אצל כל שאינו גדר להרחק מן האיסור אלא דרך חששא שרואה לחוש גם לדברי האוסר דלאו כלכחא כותיב כרי אסור וקריב למינות וכחולק על החלמוד.

ועיין ב"מ א"ח ס' תקנ"א שכביא תשי' מברש"ל דלוחין שרואין להחמיר בחספורה וכביסה עד שזה נחמו איסורא הוא כיון דאיפסקא כלכח בחלמוד דלא כרצן שמעון בן גמליאל וכהכ"ה דר"ט כדאי הייח נחוצ בעלמך על שערית על דברי ב"ש והב"ה חולק דהסם טעמא דלא ראו חכמים להחמיר על הכבוד לאחר חשש צאצ אצל מי שרואה להחמיר מותר להחמיר מפני כבוד הבית שנחצר צעניו משא"כ בקרא והנה שכתבנו לעשות בדברי ב"ש ע"ש, ובאמת כי גם צאצ יש לדחות דלאו כל אדם ראוה לא וכמ"ש צבמי צבאי דהוה נבש מסאני אובחמא ובפתחו דלאו ראוה את להלאוין על חורבן ציכמ"ק.

ודוקא דבצר שחלוי בצכרנא אמרו צבמי חולין מ' דע"כ כיון דכורב צה חכם אל יוכל ממנח משום דחיישין שמא עשה צה חכם ועיין רמ"א יו"ד ס' קע"ו ועיין מנחת יעקב (בסולת למנחה כלל ע"י) דמי שרואה לנכוג חומרא צמה שמאניו שלא החמירו צו האומרים בגון מה שנחצבל צששים או צכלי שני הוי כמו מינות ויאל שכרו צכפסדו ודלא כמ"ש צלא"ה כלל י"ז ע"ש וצפ"ה יו"ד ס' קנ"ז ס"ק י'. והגם דלענין ציטול צששים יש שרא לפסוק כה"ה משום דמלניו גם לחכ"ל צכמה דברים שלא יעטלו צששים גם צמקום דאיפסק כלכחא בדברי המיקל אצל גם המיקל מודם להחמיר כמו צב"ש היו אוכלים צכל יוס לכבוד שצח שכחצ ברמצי' דציב נמי מודים דכבי עדיפא וכן מי שאלל ושכח ולא צירק צמקומ צפ' אלו דברים דמבאר שם צבאי חלמוד דעציד צשווג צב"ש ושכח ארנקי דרובא דמבאר שם צבאי חלמוד דעציד דכאן ציה כלל נמי מודי לצ"ש דלחצר עדיק אלא שלא ראו להחמיר על כל אדם אצל צלאו כבי איסור להחמיר כמו להקל זה פשוט.

ועיין שו"ת דברי חיים לכה"ק אדמו"ר מלאח יו"ד ח"א ס' מ"צ אות ט' וז"ל לענין להחמיר שמוכ ימים מעל"ש צעגלים לפענ"ד אין רשאי לנכוג חומרא נגד דיון רק צדצר שאפילו להמקילן הוא פרישות וכמו צצכמ"ז שרשאי להחמיר צב"ש ולחזור למקומן ביון שגם ציה מודים לצ"ש אצל צק"ש דמאי פרישות הוא לומר צשכיב וצקימה ממנ צזה חייב מיחא העושה בדברי צ"ש כמו כן אני אומר צשלמא לענין משמוש סרכא וכדומה מזכירות שגם המקילים מודים שיותר טוב שלא לאכול ממשמוש שחלוי צדעת השו"ב וצכצכרנא ואומדנא של השו"ב ולכן הוי פרישות מהחמיר דבצר אצל דבצר זה שלפי הכלכחא להמתין שמוכ ימים הוא מדרבנן ולפי מאי דקיי"ל לכל הפוסקים השוכה שמוכ ימים צלא מעל"ש נמי יאל ממיעוט המלוי א"כ מאי שייכות חומרא זו והוי רק כמו המטס צק"ש וז"צ עכ"ל.

הרי דאפילו צכ"ג כחצ הגאון ז"ל דאסור לנכוג צחומרא נגד דיון אלא צמקום שגם המקילים מודים להחמירין אצל להחמיר נגד דיון פסק דלוי רשאי וז"צ צס"ד.

ומעתה תלמידי אהובי תגור חרבך על ירך ואל תתחבר להולכי חשך לפסוק הלכות כפי מה שנראה להם ולגבב חומרות ואיסורים שלא שערם אבותינו אלא חיצע עצמך בכל הספק לברר האמת בכחא דהיתרא ע"פ התורה הק' או שתשאל למורה תוראה אמיתי צדיק ועניו אשר כל כוננתו לש"ש ע"פ התורה אשר יורוד לא תסה ימין ושמאל וח"ו לא להקל ולא להחמיר על תורת משה רבנו ע"ה.

ובזה הנני בברכת התורה בלב וגפשי.

בנשוא הקצן

סימן ק"ה

אם יש לחשוש מפני יי"ג באולמית של משתה

י"ז מנ"א התש"ל ברוקלין ג"י יצ"א.

מע"כ האי צורב עוסק בחוקי חורב ירו"ש וכו' כש"ת מנחם היימאן. בירושלים עיה"ק.

אחדשה"ט יסלח לי אולי לא תוארתיו כראוי כי צלמי מכירי אני אס הוא צחור או נשוי רצ או חלמוד ויאל שמיכ מצנך ויקבל ככבוד לפי כראוי לו.

ובדבר שאלחו צאנצי מעשה שצכרים מלשחות יין צסעודס שששים צאלומות מפני שצמה פעמים נמלאים שם מחללי שצח וטועים ציון וצבעלים לאחר כסעודס לוקחין צקבוקי היין וממלאין אותן זה מה וזהנין אותן צכקבוקים עם שוד חדשים פעם אחרת על כשלון צאופן שאין ניכר שסם הינות של סעודס אחרת ופעמים סוגרים צכקבוקים ופעמים פותחים ונפשו צשללחו אי יש ליכר צזה מלד כדיון.

ולפרם ריכמל תמכתי על שאלס זו דצמאי עסקין אי צעל כאלוס שומר כחורס הוא כרי ע"א גלמן צאופורין

כמו שאינו זכמים מצטלן ויין האיסור וצפרמ"ג ח"ה סי' ר"ד
צ"א ס"ק ע"ז כחצ דביונות שלנו שאינם חזקים אפילו רוב
מים מצד שכל ח"כ צטל ממנו שם ויין ועיין ח"ה שם אלא
דבין שמת חולק עליו ועי"ה סי' קי"ד סק"ה דכמו דבין צמים
צטל צטל חלקים ח"ה צטל משקים ונקב"ה חולק עליו
וכמ"ה סי' ר"ד הכסים לנקב"ה דשאר משקים לא צטל.

אלא דלפ"ז לדין במקומות שבתמכר הוא לשפוך מים צחך
היונות כמו שכתב פה בצר"ה (ואינו יודע ממנו
אחינו הקדוש) ח"כ יש לנרץ עוד יותר דשמה צטל צטל
יונות היין ששח. ממנו המחלל שבת והצקצוק שמי אולי כי
צטלרף המים של שח היונות בלומר היין של יותר וזיין
האסור צטלרף המים שצטלרף אולי יכ"ה ששח חלקים נגד
יין האסור או עכ"פ רוב נגד יין האסור וצטלרף היין האסור
צמים דאמרינן סלק את היתר כאלו אינו והאסור רב עליו
המים ומצטלו והבן. ולדעת ה"ה גם האסור צטלרף
לצטל.

דלפ"ז איכא כאן עוד ספק שמה לא נחשב מן היין ואפילו
נחשב אלו נחצטלו ע"י המים ואף דאין מצטלן איסור
לכחול הכה השוחה לא צטלו לכחול אלא צטל כחולם
ואפילו לא נחצטלו שמה איכא צקצוק כזה מין כזה ועוד
ספיקות עד שלפני"ד לדינא ודאי יש לסמוך עליהן, צב"ה.

ומש"כ דאפשר הכה הוי ליה איקבע איסורא לא ידענא
כוונתו דמאי איקבע איסורא הוא ואדרבא כהא חנן
מספקין שמה אפילו לא נגע המחלל שבת ואין כאן כלל סחם
יין ולכן ודאי כה"ג לא מקרי איקבע איסורא מ"מ דדינן
למכ שכתבתי לעיל דאם בצע"ה אינו מקפיד על פירוש סחם
יין ח"כ נריך הרבה לדקדק גם צטלרף מאכלים וצפרע דדור
הא אף דקו"ל כחשוד לדבר קל אינו חשוד לדבר כחמור מ"מ
כיבא דנוגע לענין ממון שאני כי תלאת ממון וכי"ה"ר שלו
גדולא עד למאד והמקדש עלמו דבר מאכל קדוש יאמר לו
וע"ד כירושלמי עד שאתה מקדש שיכנסו דברי תורה צמריך
צקש שאל יכנסו דברים אסורים צמריך.

ובזה הגני בברכת התורה ללומדיה ובברכת כוח"ט בלב
ונפש.

בשנה הקטן

סימן ק"ד

היבא דריתחוק איסורא אם נאמן ע"ה כשהוא
עצמו אוכל מהמאכל

בס"ד בדר"ח איר התש"ח ברקלין נ"י יצ"א.
בכח המופלא ומופלג ברקאי וכ"ה גבי שלום חיאל מיכל
מענדלאוויטש נ"י תלמיד ישיבת תו"י.

אחדשה"ט.

(ג) **ובדבר** שאלתו צב"ה דקו"ל אין ח"ה נאמן צא"ה
היבא דריתחוק איסורא אי מבינן כיבא דהוא

ודאי עשכ כבוגן וכיין שהוא כנותן לאכול ולשתות וסומכין
עליו על האכילה ושאר איסורין ח"ה אמאי לא נסמוך עליו
גם על איסור סחם יינם או ספק סחם יינם דקול הוא משאר
איסורים דאורייתא ועיין עי"ה סי' קכ"ז דע"ה נאמן
צא"ה וצ"ה ק"ה ס"ה, ואפילו לדעת רמב"ם ע"ה ממ"ה
דבאן כהא אין לוקחין סחם יין בכל מקום אלא מאדם כמותו
צקצוק וצ"ה פסק סחם דכל אדם צטלרף הוא צקצוק
כשרות ועיין רמ"ה שם שבוחר דבריו שצ"ה ונראה דפסק
כרמב"ם ודלא כע"ה שם סק"ה שצ"ה לחלק על הרמב"ם
וגם האחרונים כחצ דכ"ה צומן כהא יש ליחבר דעת הרמב"ם
עכ"פ עיין עכ"ה ועוד והלכות ז"ל מהלך בין נחלרף אלו או
לוקח ממנו ועיין מג"ה ח"ה סי' ל"ה סק"ה וצפרמ"ג וצמשה
לכות ח"ה סי' ד' ודין כיון שעשים שם חתונות צלונם וצ
ואוכלין שם ח"ה סומכין עליו שהוא צקצוק כשרות וח"ה גם
יין צכל.

ואולי כוונתו כשאין צע"ה שם ואין ממי ליטאל אלא ח"ה
גם על האכילה שאלה סוף סוף אין לי פשר דבר
אם לא דנימא דאינו חשוד על איסור חמור וחשוד על איסור קל
ודבר זה כבר סובל אריכות אי יש לסמוך צומן כהא על כשרות
על אדם כהא וצ"ה לדינא מה שנוגע לדין נראה דמשום זה
אין צה צמס איסור משני כמה טעמים חדא שמה לא שח
מחללי שבת יין כלל ואפילו שח שמה לא נגע צקצוק דאפשר
אדם כשר שפך לו צבוסו יין ואפילו יימא דצמ"ה שפך שמה
אוחו צקצוק שנגע בו שח כלו או כהא או חצרו ואלה נשאר
ממנו צקצוק ואפילו יימא לא שחאו כולו אפשר שלא עירב
צכל כחולם אוחו יין עס יין כשר ואפילו ערבו שמה צקצוק זה
שכא שחכ ממנו אינו מאוחו יין שנחשב בו יין נכך אלא
מיון אחר שנחשב כשר צכ"ה או שהוא מצקצוקים כחדשים
שלא שח מהם לעולם וצמפיקות הרבה כאלו אפילו איסור
דאורייתא כי אפשר לבחור צניק.

וראי מספק דרוסה שכתב הרמב"ם הביאו הטור והע"ז
וי"ד סי' כ"ה דכל ספק שנחפך צדריסה אסור אפי"ה
קו"ל צב"ה י"ז ס"ה דצמפק על ספק לא על מהני ס"ם לבחור
רק אם צודאי על ואנו מסופקים אי דרם או לא דרם אז כבר כל
ספק שנחפך לחומרה הוא וצטלרף ספיקא דאורייתא כל
דאיכא ס"ם כה"ה בלומר כעין ודאי על אפי"ה כיון דאיכא ס"ם
שותרת. ע"ה ועיין ע"ה סי' כ"ה סק"ה צא"ה וצב"ה שם.
ולפ"ז לא מצטלרף כיבא דלא ידעינן צודאי שנחפך שם יין
דכ"ה כספק על ספק לא על דמהני ס"ם צה אלא אפילו
צודאי כי שם מחלל שבת ששח דכ"ה צודאי על מ"מ מהני
ס"ם אפילו צא"ה דאורייתא כ"ה צא"ה סחם יינם דרצן
גם כי יש לנרץ קת שיעת מהר"ה וצנין ליון צמחלי שבת
מחיטקות ששצו אף שח"ה לרקל צמס מחללי שבתות וכל
רבותיו כדקיים האחרונים מחמירין צה מ"מ כה"ה עכ"פ יש
לנרץ שיעת צ' וכנ"ל.

עוד כי נראה קת לפ"ה דקו"ל צו"ה סי' קל"ה סי' וס"ה
דאם נפלו מים ציון עד שכא ששח חלקים מים אפילו
נפל סחם יינם ציון של יותר ואח"כ נפלו מים ציון אף שם
צמים כדי לצטל אחרין סלק את מנו שהוא היין היתר

דכא"ז אזיל צשיטת ר"ח דמה שכיב כבר צידו נמי צידו מקרי להאמינו נגד חזקה וממילא מהימן חלל דלפ"ז לא צריך לטעמים אחרים וז"ל דס"ל דכל שצידו ה"י מהימן לעצמו וצ"ל דעס ואוכל ממנו לפני אחרים מעטיל גם לאחרים וז"ל וצ"ל דצ"ל ח"י קושי"י ח"ז דרוב מצויין חלל שחיטה מומחין הם ולא צע"ן חרי עדים ולעיל (ס"ה פ"ז) הארכתי צ"ח ועיין שו"ת מהר"מ מו"ק האחרון ס"ה וי"א וש"ת צ"ח וי"ד ס"ה פ"ו לישב שיטת הג"ח הנ"ל. ובפני"י ריש חולין חמה הרבה על שיטת הראש"מ בבי"ח הנ"ל פ"ח, וק"ח ראי' לשיטת ח"ז מזה דלמרי בגמ' חולין דף ג' בנתיב השוחט חוץ כזה צד ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו מבורר דהיכא דאכל דאכלו צע"ן מותר לאכול משחיטתו חלל דאיהו ראי' גמורה דהחם כעס מראה משום דרוב מצויין חלל שחיטה מומחין הם ומיהו גם במלה כותי אמרו שם חס לא אכל כל הלילה מזה אחרת מותר לאכל צמלחו ואפשר דהחם משום דלא איתחזק איסורא ודו"ק.

רדע דר"חתי לחמור אמרדכי דבחולין כאן חמה ח"ך אחד נאמן על השחיטה הוא אמרין פ' האשה רבכ דהיכא דאיתחזק איסורא ע"א לא מהימן ועוד מאחר שנשחט לאו צידו מקרי ודחק לישב ומשמע דפשיטא ליה דלאחר שנשחט לאו צידו מקרי ודלא כר"ח וצ"ק דש"ן ר"פ האומר כתב ועוד דאפילו היכא דאיתחזק איסור ע"א נאמן היכא דצידו מדי דהובא אשחיטה ובפרש"ח תרומה ומעשר דמעיקרא טבל והשחט סמכין עליה משום דצידו וכן פרש"י ז"ל פ"ק דגיטין כרי דפשיטא ליה דשוחט דמהימן משום דצידו הוא וסמכין עליה לאחר שחיטה מהאי טעמא וז"ע.

ועיין עוד לקמן סי' רס"ט.

סימן ק"ז

אי אמרין איתחזק היתרא ומחלוקת הראשונים בזה

עוד להנ"ל

(ג) **ומה** שהביא דברי רמב"ן צקידושין ס"ה דע"א נאמן צא"סורין היכא דלא איתחזק איסורא ולאסור המותר צוודאי נאמן דלא אמרין בשום דוכחא איתחזק היתרא צכ"ג ותמה עליו דכלל מצוה צכ"ח מקומות צש"ס דאמרין איתחזק היתרא ופ"ה הקשה צח וקושיא זו קדומה היא עיין פני"י צק"א קידושין שם מה שדחק לישב חלל שפני"י ז"ל הקשה כן ארש"א ז"ל דכרש"א שם ג"כ פ"ה בברמב"ן גם צמל כרועים הביא קושיא בפני"י ופלא אהי גדולי כרואים שלא כרגישו דגם ברמב"ן כתב כרש"א וחס לא הקשו רק ארש"א ז"ל ע"ש עכ"פ קושיא זו קדומה הוא ולא חתא מ"מ ישנם ראשונים דס"ל דלא אמרין איתחזק היתרא וברמב"ן לאו יחידאי הוא.

אמנם צלמח דצריהם ל"ע וארש"א ח"ח מקומות צגמ' גיטין דף כ"ח במצ"א גמ' ויהיו זקן או מולד מותן לה צחזקת שח"א קיים ואם היה צקוק ליוצא מותרת לשוק וז"ח שח"א מת צקוקה ליוצא ויבטל לשוק כיו דצר צצעררה כרי דאפילו צצצר צצעררה וכו"ל נגד צחזקת איסור מ"מ לא החמירו

צע"מ ח"ח מחדצר שמועד עליו שח"א היחר נגד הצחזקת ומקום ספיקתו ממה שכתב בגי"ח אשרי צש"ס ח"ז חולין ה' הא"ך נאמן לשוחט הוא ח"ן ח"ע נאמן צא"סורין וצחזקת צחזקת איסור עומדת וצש"מ היכא דהוא עצמו אוכל איכא למימר שאינו חשד לאכול וצ"ל נראה דמה שחלל מעצמו מהני גם נגד צחזקת איסור חלל דקשה ליה מח"ס יו"ד ס' קמ"ז דכח צפשיטת דצ"ח האוכל בעצמו אינו מועיל להחיר עכ"ל.

ולפ"ם ריהטא עלה צמחצחתי מגמ' כחוצות כ"צ ע"צ ח"ר שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נחגרש ושנים אומרים לא נחגרש כרי זו לא חש"א ואם נש"א לא חלל רצ' ממת צרי יו"ס אומר חלל אחר רמב"י איתתי ח"י אומר חלל צומן צצ"א עדים ואח"כ נש"א חלל נש"א ואח"כ צ"א עדים לא חלל ופריך מכדי חרי וחרי יבאו וצ"ח עליה צאש"ס חלוי קאי ח"ר שח"א בגון שנש"א לאחד מעדיה היא גופה צאש"ס חלוי קאי צאומרת צרי לי ועיין רש"י ורש"א ופני"י שם.

והנה פשוט דאש"א זו צחזקת איסור עומדת לכ"ע ואפ"ה חס נש"א לאחד מעדיה צצרי לי שמת ואפ"ה אמרין היא גופה צאש"ס חלוי קאי חס לא משום דאומרת צרי לי כרי מצויר דע"א נגד הצחזקת ח"ך דאומר צרי לי אינו נאמן לאחרונה.

איברא דעד שח"א ח"י מהימן לאחרונה שח"א ח"י מהימן לדידיה שח"י כיון שחזקת האיסור ח"כ אסור אפילו לו לאכול דכרי קו"ל סוקלין ושורפין על הצחזקת ח"י נמ"א לדידיה מותר לאכול ח"כ הא"ך מלקין על הצחזקת חלל צידו לומר צרי לי שאין זה איסור וא"כ לעולם ח"ל הם עכ"פ וכו"ל דניש"א לאחד משני עדים ל"ל דש"א ח"ן דחרי וחרי יבאו ח"כ מדאורייתא כבר יתח מצחזקת ח"א ועיין חוס' ומיהו ק"ח יש לישב לפ"ד מהרש"א יבמות פ"ח ע"ב דהא דשורפין וסוקלין על הצחזקת ח"ינו דוקא צמי שמופק צצרי ועש"ה החותה ספק זה כודאי ע"י הצחזקת חלל חס העצור אומר צרי לי נגד הצחזקת לא שייך לגביה לומר שהוא מוצר צ"ח כודאי וכו"ל צפני"י כחוצות כ"ל ד"ח עדיין ע"ש ועיין ס' תרומה כרי דהא דס"ל להרש"א ופני"י דברי מהני נגד הצחזקת ח"י דוקא חס הספק ח"י גם צ"ח אמירת כרי חלל היכא דע"י אמירת כרי נעש"ה הספק לא מהני צרי זה נגד צחזקת ע"ש צס"י ל'. וא"כ צידין דליכא ספיקא נגד כרי ח"כ אפשר דלא מהימן גם לדידיה וכו"ל.

דברי ח"ז דמ"ח לכאורה מדצ"ו דס"ל דאכילת עצמו מועיל לאחרים נראה דכונתו דכיון דשוחט צידו הוא לשחט כראוי וכו"ל לעצ"ה כמ"ה ראשונים היכא דצידו הוא נאמן אפילו נגד צחזקת ע"י ס"ל להא"ז דצ"ל ע"ש דצ"ו ועוד דאכל בעצמו ממת כ"ג מהימן דשחט כבוגן חלל היכא דליכא הוכחה פשוט דאינו מהימן משום דאכל ועיין כ"י מדרכי קידושין ר"פ האומר ד"ח ח"ר עשה עמי צצעררה ודו"ק.

איברא דכרי כאן דברי ח"ז לאחר שחיטה מיירי וא"כ חו לאו צידו הוא כבר נשחט וכן הקשה במדרכי כאן (ס"י חקע"ט) דמאחר שכתב שנשחט לאו צידו מקרי ע"ש וז"ל

חכמים והכי קרי'ל צ"ע א"ע סי' קמ"א סי' ס"ח וכן בגמ' גיטין למ"ד ע"ל וברא"ש גיטין נ"ד ע"ב צ"ל חלוקין שיש צענין נאמנות אות צ' היכא דאיתחזק היתרא ואמר עד אחד איסור הוא אינו נאמן כדמוכח צ"י הנזקין נ"ד ע"ב עכ"ל שטעמיה עמך דיום פלוני נעמאלו אינו נאמן משום דאיתחזק היתרא הרי דמציא הרא"ש ז"ל ראוי לחזקה היתר מטהרות שטעם ע"ש וכן איתא צ"ע יו"ד סי' קכ"ז דאפילו היכא דאיכא חזקה היתר לא מהימן ע"ל נגדו לדעת כמה פוסקים ואפילו החולקים לא חולקים אלא משום דנאמן ע"ל להחמיר עכ"ל אבל בלאו הכי אינו נאמן ע"ל אפילו בחזקה היתר ע"ש. ועיין שו"ת מהרי"ל סי' קס"ג ויו"ד סי' ק"ז צ"ע סק"ד ובשו"ת פמ"א ח"א סי' ע"ז ומה שכתב הפמ"ג עליו בפתיחה לה"ל מריפות סי' כ"ע וצ"ע שפ"ת כלל ל"א אריכות גדול צענין אב.

ומה שנלפענ"ד צ"ע דברי רבינו הרמב"ן וברש"א ז"ל לפי' דקרי'ל יו"ד סי' ל"ע סי' י"ז הקונה ריאה ואמר שמאל זה סירכא במקום שהיא עריפה והמוכר אמר שהיתה במקום שהיא כשרה כיון שצאו שניהם צ"ל לז"ד אין כאן עדים וכחצ' הש"ך שם סקמ"א דבזא"ז ה"ל כדברי האומר עריפה כזר ע"ש ודומה לא מצאנו מחלוקת רבותינו האחרונים ז"ל בעדים שהעידו על דבר שהוא כשר או עריפה אי צ"י להעיד דוקא צ"ד כיון כל עדות דחז' לז"ד בגדחו לאו כט"ס או צ"ל הנאמן באיסורין מכי אפילו חז' לז"ד ועיין חו"ד יו"ד סי' קפ"ה דע"ל דוקא. אם בגיד צ"ד שוב אינו חוזר ומגיד ע"י ש"ש ש"י ומרן צ"ע בזה שפ"ת יו"ד סי' רמ"ד הציא צ"ס הגאון בעל מחנה צו"ת חיים שצטפרו פלס חיים כתב דע"ל כיון שהגיד לצעלים שוב אינו חוזר ומגיד וצ"ד לאו דוקא ומרן הציא ראוי לדבריו מרש"י שצ"ע לז"ד לא אמרתי לך אלא במקום שהוא מגיד זה מתחייב זה ממון ופרש"י כיון דאכנה קפיד קרא ע"כ במקום הראוי להגיד קאמר ע"ש מה שפלפל בדברים נפלאים.

אלא דבסוף כתב דקושטא דמילתא דע"ל לא שייך איסור חוזר ומגיד כלל אפילו צ"ד דקרא דאם לא יגיד במקום דע"י דיני עדות מיירי אבל באיסורין סגי צ"ע וכל פסולי עדות כשרים כמ"ש הרמב"ם פ"ה מעדות ה"ג צ"ה לא מיירי קרא דאם לא יגיד ומהכי תיתי נימא דאינו חוזר ומגיד והא דכשכעיד צ"ד אינו חוזר ומגיד אינו מעטס זה אלא כיוון עממא עפ"י שבעל הש"ך יו"ד סי' קכ"ז סק"ד דכשכעיד לפני צ"ד ופוסק הדין ע"פ עדותו אמרינן צ"ה כ"מ שבאמינה חורה לע"ל הרי כאן שנים ואין ע"ל במקום שנים לכן גם הוא עצמו אינו יכול להכחיש דבריו שהוא כשרים כמו ע"ל דעלמא אינו יכול להכחיש דבריו הכי הוא עצמו ע"ש. ועיין עוד לקמן סי' רס"ב, רס"ט.

ומבראר עכ"ל דמה שבוחר ע"פ ע"ל כל שלא הוחזק צ"ד יכול להכחיש דבריו אבל לאחר שהחזיק צ"ד אינו יכול להכחיש עוד דבריו וא"כ אכתי ליכא חזקה היתר כל זמן שלא הוחזק צ"ד ולשאלם יכול להכחיש עדותו וממילא עד אחר נמי יכול להכחישו ומעתה נראה דזה דעת הרמב"ן וברש"א דס"ל דכל שנתחזק היינו שנתחזק צ"ד וכה ה"א אחר ענין ועטם להחזיקו צ"ד אז מקרי נתחזק זה אפילו בזהיתר

אבל בשתיקה לא מקרי נתחזק היתר וצ"ה מדויק היטב לשון רמב"ן ז"ל שכתב דלא מצינו צ"ס דוכחא איתחזק היתר צ"ה ולכאורה לשון צ"ה מוכר ה"ל דלא מצינו צ"ס דוכחא איתחזק היתר והוסף חיצת צ"ה צ"ה לומר דודאי מצינו איתחזק היתר אבל צ"ה לא מצינו כלומר בשתיקה ובג"ל זה לפענ"ד נכון.

עוד יש לומר קצת דאיתחזק היתר צ"י דוקא איתחזק בחיוב אבל איתחזק בשלילה לא מקרי איתחזק וצ"ה יש להציא ראיה מדברי הרא"ש גיטין נ"ד ה"ל שכתב היכא דאיתחזק היתר ואמר ע"ל אסור הוא אינו נאמן כדמוכח צ"י הנזקין עכ"ל שטעמיה עמך דיום פלוני נעמאלו אינו נאמן משום דאיתחזק היתר הרי מדכציא הרא"ש ראיה לחזקה היתר מטהרות שטעם שצ"ע עשיתו עשאו לשם טכרות ונמאל דאיתחזק בחיוב לשם טכרות דוקא צ"ה צ"ה הוא דאמרינן איתחזק היתר אבל היתר שממילא הוא ולא איתחזק בחיוב אלא שאין חופסין אותו להיתר ממילא אם זה אחד ואמר שהוא אסור כ"כ נאמן וצ"ה מיירי הרמב"ן וברש"א דו"ק ועיין שו"ת חש"ן ח"ב סי' פ"ט וחוו"ד סי' קכ"ז אות ב'.

ובברכת התורה בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן ק"ח

אם יש לחשוש בפירות מבושלים אי יש בהם תערובת איסור

כ"א אדר התשל"א בני יצ"א.

למאן דלא חזינא קמברכינא יהא שמיה מברך ה"ה הרב שמואל נחום האגני שליט"א.

אחדשה"ט.

יסלח לו אם לא תיארחיו כראוי לו כי צלחתי מטרי קאמינא אמנם משמו של מר אצוי הכרחי כי צ"ה כרעא דאצוי ושמתחי לראות כי יש לו בן לאותו אדם יקר ידי' עוסק צ"ל באמונה מר משה לבי האניג השם יאריך ימיו ושנותיו וכל שהוא ח"ח ובנו ח"ח וצ"ה ח"ח חורה מחזרת על אכסניא שלה. וצ"ה השאלה לצ"ה לו כוונתי שאין לאסור על כלל ישראל דברים המותרים שנהגו בהם קדמונינו להחזיר כי זה אחריות גדול הכי מר"ק לו פה העתק מתשובה אחת שכתבתי צענין זה וגם יותר ממה שכתב כאן במקום אחר ויראה צ"ה כוונתי עיין לעיל (סי' ק"ד)

מה ששאל מה דין הפירות מבושלים שמוכרים בפחים (קצן צלצ"י) וכתב על הפח שלא נמאל בפנים רק פירות עם מי סירופ האם לריכים לחזור ולצ"ה מהות הסירופ וכן צ"ה מוקים ושאר פירות היבשים אם לריכים לחוש שיש בהם תערובות איסור אפי' שלפי הרשום על הקופסאות לא משמע כן וכן הנוגע לאגחים וצננים שמוכרים קלופים.

ח"א סי' קפ"ב לענין לימודים (ראוונקוס זצ"ל) הנקחים מאחי ליפרא שיש עליהם חשש והאריך בדבר דמטיק דין אין לר"ק לחוש כיון דאין חלל ספק משכח דרבנן ולקולא כמג"א סי' תמ"ז סקכ"ו ואפילו במקום שיש חשש ספק דאורייתא מימי הכה דליכא חזקה איסור לא מחזקינן איסורא כמבואר בע"ז יו"ד סי' קמ"א סק"ב ע"ש באריכות וממילא צדיק נמי לפענ"ד ליכא בזה שום חשש מטיק דין וגם מלד חומרא לפענ"ד רק למפורסם בחסידות ציור כולפענ"ד.

והנה בגמ' יומא אמרו על שבתאי שהי' ממפקיעי שערים וזורו רשעים מרחם והתוס' דחקו לישב הא"ך קאראים שם שבתאי כיון שהי' רשע וחי' דחרי הוי ובגמ' סוף פ"א דכריתות מעשה שעמדו קוין בירושלים דגרי זבא אמר רבי שמעון בן גמליאל המעון הזה לא חלין הליה עד שיהו דגרינן נכנס לביה"מ ולימד האשה שיש עליה חמש ילדות ודלות וחמש יצות ודלות מצאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה ועמדו קנים זו ביים ברעפתים ופרש"י אע"פ שהיקל על דברי חורר עת לעשות להי' הוא שאלמלא לא ימלאו יחדלו מלהביא אפילו אחד ויאלכו קדשים בטומאת הבגד ועיין שו"ת נמה נדק הראשון סי' כ"ח בערלים מוכרי דגים לשבת ומפקיעי שערים שיכולים לעשות הסכמה שלא לקנות שום דגים לשבת וכ"כ המג"א בש"ע א"ח ואם הדגים יחייקרו לעולם לא יכלו העניים לכבד את השבת לכך שפיר דמי לתקן שלא יקנו דגים כלל לכמה שבתות כדי שיזלו ויוכלו אחר כך אפילו עניים לכבד את השבת בדגים ע"ש.

והנה האוסר דברים המותרים לאחרים עושה שחי דברים חדא דעובר על כל חוספי וכמ"ש הרמב"ם להדיא דהאומר על בשר עוף בחלב שהוא מדאורייתא עובר בכל חוספי והשני גורם ע"ז הפסד ממון והרי הוא בכלל גזל ע"ש שהי' יכול לקנות דבר זה למשל בחמשה דאלללר והוא אסור ומוכרה לקנות מאכל זה ממנו בעד חצי דאלללר או דאלללר יותר מפני שיש עליו הכשר ואם קוזה בן בכל יום גזלו בכל יום חצי דאלללר וכן בכמה מיני מאכלים הנה במשך שנים ממנו גורם לו הפסד הון רב ואין חלוק בין דין פרוטה לדין מאה ואם גרע ממפקיעי שערים דהתם עכ"פ אינו אוסר המאכל ואם המאכל ימלא ממאכל זה אצל מי שרואה למכור בזול ויקנו וגם למחר יוכל לקנות אצל אחרים או אצלו אצל כיון שאסור עליו הרי א"א לו בלתי המפקיעי שער האז ולכן דא"י לא עוב עושים בזה לאסור דברים המותרים ובדרך נאות אמרתי דעשו בזה ליחזק ואמר ליה אבא היאך מעשרין את המלח ואת החבץ ולכאורה מאי כולי האי אשר התורה מגנה אותו בזה אצל הוא הדבר אשר דברתי דע"ז רימה את אביו ועלה מה שעלה והכ"ז בן כמה שנותנין הכשרים על מלת, וכו', קלאז סאדא, וכיוצא בו ועי"ז מעשרין את העולם וגורמים ע"ז לכמה בני חורה שלא יוכלו לפרנס ב"ב שלהם ולפעמים מוכרים להניח את כוחלי ביה"מ ועוד הרבה ענייני שיואלין מה אצל אין בראוי להאריך והמבין יבין. ועיין ש"ך יו"ד סי' רמ"ב קי"ג בזהבנה הורחא אריה אוח עי' כשם שאסור להחיר את האסור כך אסור לאסור את המותר אפילו בשל ע"כ ואפילו במקום שאין הפסד מפני שעל הכוב י"ש בו ל"ד הקל במקום אחר ואפילו שלפי הגרלה לא יבא מזה ל"ד קולא אסור שאפשר שיחגגל ויבא קולא עד אחר מאה דברים ע"כ.

ולפענ"ד דלענין פירות יבשים מעולם לא חששו משום חשש תערובת איסור וחסידיים ולדיקים מעולם נהגו לקנות מעכו"ם פירות יבשים בלי שום פקפוק ואדרבה ברוב מקומות בפולין וגאליה עשו יין מלימוקים ואפילו לפסח וכן בליעא חלל שהחמיצו לסנן היין קודם הפסח משום חשש חימוץ ושיחצטל קודם הפסח אבל בכל השנה לא שמענו אפילו ל"ד חומרא.

ואפילו בפירות יבשים מעכו"ם לפסח שנהגו איסור ע"פ פסק הרמ"א ח"א סי' תס"ז ס"ח שהמנהג במדינות אלו להחמיר שלא לאכול בפסח פירות יבשים אם לא שידוע שהחייבשו בדרך שאין לחוש לחמץ בזי"ע האחרון נהגו לאכלן ועיין במג"א שם סק"ח ובפמ"ג במ"ז סק"ז ובא"א סק"ח ובש"ע הגר"ש סי"ח דבנקוים פירות יבשים יש חשש שמה יבשים העכו"ם עם לחם חמץ בחנור (שכן הי' דרכם באלו המקומות ובאותו הזמן) ובלשו מן החנור של חמץ וגם שמה נגע בחנור בלחם חם ועיין ח"ס א"ח ובתש' הגר"ע צענין א.

וזה זמן רב שנשאלתי בפירות יבשים במדינה זו אשר ידוע שאין זה דרכן פה לישב פירות בחנורי אפי' שאופין בו פח או סחם חמץ חלל יש להם מקומות ליבש הפירות חי מותרים לפסח והגם שמירא הורחא אני ואני רואה להתיר בפרהסיא לרבים מה שרבינו הרמ"א והבאים אחריו אסרו מי"מ הרי הם נחמו עמם לדבר זכיון שצטל הטעם בטל המנהג ולכן מי שנהג לאכול פה מפירות יבשים אין לקראו חי' בכלל פורץ גדר ויש לו על מה לסמוך כי כפי המבואר אצלי רובא ככולו נראה דאין חשש על הפירות משום חשש חמץ ובפרט כי כל הפירות באים מוכרים משעת עשיה ולא נגע בו אדם לאחר שהונחו בהקפסאות ודאי אין בזה שום חשש מדויגה. והמחמיר לעצמו קדוש יאמר לו אבל לא לאחרים.

סימן ק"ט

דין פירות עם מי פירופ (קענפ פרוט) הנעשים ע"י עכו"ם

עוד להנ"ל

ולענין פירות מצושים בפחים נמי גלפענ"ד כיון דכפי המבואר רובא דרובא הם רק מצושים בסירוף של מים וסוכר אין להחמיר בזה בכל השנה עכ"פ ואם מי שהוא לעצמו רואה להחמיר בביתו שלא לאכול עד שיצטר לעצמו הרשות נחונה אצל לאחרים אין להחמיר והחורה חסד על ממונס של ישראל ובמדינה לי שכן המנהג בכל הישיבות שאוכלים מהפירות שמקבלים מהמדינה (סורפלוס זצ"ל) ולא שמעתי פולה פה ומלפף בזה עד היום.

ואפילו הי' אחי חשש כל שלא נחצר האיסור ח"א לאסור לעלמא כמ"ש בשם חש' הרמ"א לענין שמן זית בספרי ח"ד סימן ק"ב שעמד עליו כ"ה ועיין שו"ת מהרש"ם

ומיהו חיי לאידך גיסא להקל חיי אפילו בנדנדא חיסור כפי שצונו דדור הוא הכנה הרבה נתפסו בזה וכל אחד מקלו יגיד לו כל מי שמקיל יגיד לו וגם זה ודאי חיסור גמור הוא ולא חוסיופו ולא חגרשו כחוב ואין אני מקיל חיי בדבר שיש בו נדנדא חיסור חיי לא מיהו ולא מקלתי אצל אני מחמיר בגל ישראל ובחורח חסד על ממונס וכ"ש על גופס ודל.

ובזה הגני ידדו בלתי מכירו ויאמין לי כי לולי אהבתו אל מר אביו הי"י לא הייתי משיב כעת כי אני סרוד מאד בשאלות קודמות והגני בברכת חג כשר ושמח בלב וגפס.

משנה הקטן

סימן ק"י

כלי הפקר אי חייבים בטבילה

מוצש"ק וארא התשל"א ברוקלין ג"י יצ"א.

מע"כ ידידי הרה"ג וו"ח גו"ג וכו' כש"ת מוה"ר מרדכי חיי"ט שוקואקס שליט"א חתן ידי"ג הרה"ג מוה"ח בערנער אב"ד מישקאלץ שליט"א.

אחדשכ"ת, יסלח לי מאד אולי לא תורחתי כראוי לו כי בצלתי מכירי קאמינא ויהא שמיך מצדך ויקבל כל הכבוד הראוי לו ולתורתו. ובגם כי אני ערוד מאד מאד אמנם היות כי כבר נללל אני פעמים בענין חדש הגאון מהר"א מטשעכענאצ ז"ל דכלי הפקר פטורים מטבילה ואני הצאתיו בספרי משנה הלכות ח"ד סי' ק"ז וכן הבא דבריו בשו"ת הדות יעקב סי' מ"ב אמנם כ"ת פלפל בזה הלכתא ורחיטיו מלא דבר כי זו תורה אמרתי לרשום קלח מרחא מקומות בזה הלכתא ולישב שיטת הגאון מהר"א בגיל ויכח העיר לי מדברי הגר"מ ז"ל בספרו שו"ת בר לצי סי' ק"ט שג"כ מתקפק בפסקא דא אמרתי לעבור הא פרשתא עכ"פ מקופיא כפי מוסת הפנאי ותן לחכם ומהרש לורים ארצו.

חגן החם (ע"ז ע"ה ע"ב) הלוקח כלי תשמיש מן העו"כ את שדרכו להטביל יטביל להטביל יגעיל ללגן בצור ולגן בצור וכו' וצגמי חנא וטולן לריבין טבילה בנ"מ מנא בני מילי וכו' אמר רב נחמן אמר רבא דר אבהו אפילו חדשים צמשתם דבא ישיגס וליצנן כחדשים דמי ואפילו הכי צבי טבילה מתקין לה רב ששח אי הכי אפילו זוזא דסרבלא נמי ח"ל כלי סעודה אמרין צפרשא אמר רב נחמן אמר רבא דר אבהו לא שנו אלא "בלקוחין וכמעשה שכי"א אצל שאולין לא וכו' איבעיא להו משכנתא מאי אמר מר דר רב אשי אצל משכן ליה ערי"ב כסא דכספא ואטביליה ואשתי ציה ולא ידענא אי משום דקבצר משכנתא כצניא דמיה אי משום דמזי לעו"כ דעשתיה לשקופיה ע"ש ולא איפשיטא האיבעיא ועיין רמב"ם פ"ז מהמ"א ועושי"ם יו"ד סי' ק"ב ודו"ק.

ועיין עוד בשו"ת לחם שלמה יו"ד סי' צ"ז.

ובפרשת מטות בכלי מדין כתיב ויאמר אלעזר הכהן וגו' אך את הזב ואת הכסף וגו' כל אשר יבא בזה חשבירו בזה ועבר אך במו יחטאו וכל אשר לא יבא בזה חשבירו בזה ועבר וזהו דרשו ז"ל דכא וטבך ויחירא הוא ולדרשא אחי שזריבין כלים אלו להטביל במקום של מים וזהו פשוט דאין הכחוב מדבר ועבר משני עומתא ועברה דלא לא הי נוכח דין זה בזמן הזה אלא הוא ענין של הכשר הכלים מדי גבילי עכו"ם שאין לך עומתא עולם ע"י האש וזהו כתיב וכל אשר יבא בזה חשבירו בזה ועבר וכל העמלן עולין מעומתאן בטבילה ועומתא מת בזהו"א וטבילה וזהו כתיב בזה חשבירו וע"כ דא ענין אחר של טבירה וזהו הכשר לישראל שיא מעכ"מ לישראל לריך טבילה.

והנה המפורשים הקשו דאמאי לא נלטו על טבילה כלים צמלחמת סיוחן ועוג וברמב"ן פ' מטות ח' כי סיוחן ועוג הם וארלס מנהלח ישראל הוא וכו' להם שללס אפילו האיסורים אפילו קדלי דחזירי אצל מדין לא הי משלסם ולא לקחו את ארלס רק לנקום נקמתם הרגו אוחס ולקחו שללס ולכך נכג איסור בכליהם, והקשו האחרונים דאמאי מדין טבילה כלים לא חייב כלום דטבילה כלים אינה מאד איסור אלא מדין מנות טבילה זה חזיר יה דרלו ריחיו ועוג והגאון 'בעל כלי תמדה צ"פ חלא ס' א' אות ו' הביא לתוך בשם הג' מטשעכענאצ ז"ל בהקדס דמאות טבילה כלים הנקנה מן העכו"ם תנאי יש בדבר דהיינו דוקא בזה מרשות נכרי לרשות ישראל בלי הפסק רשות משא"כ אם הנכרי הוליא מרשותו ואח"כ נכנס לרשות ישראל ח"ל טבילה. ולכן צמלחמת מדין שחזירי הטק וגשים היו לריבין טבילה משא"כ צמלחמת ועוג שחרגו כל נפש נשאר הכל הפקר וא"ל טבילה מה"מ עכ"ד.

והגר"צ פ' בשו"ת שלו יא להקשות עליו ממה שכתב בכו"ב בשם הגאון שרי דאם ישראל קנה כלי מן הנכרי שלא לצורך סעודה אלא לחתוך קלפים וכיוצא בזה ח"ל טבילה וכתבו בכו"ב וברמ"א שאם ישראל שני קנאו מישאל ראשון לצורך סעודה לריך טבילה גבי השני ואם איחא כרי ישראל השני לא קנה מיד הגוי ובישראל ראשון לא חלה מנות טבילה שוב דהא לעלמו ד"ל דוקא הפסק רשות שאינו צר חיוצא חולץ משא"כ צדון של רמ"א דהתם לאו רשות שאינו צר חיוצא הוא ע"ש וצאמת לולי דברי הגאון ז"ל אשר הי מדידי הנאמנים תמכני שעה זה צחור קופיא ופירוקא דכדבר פשוט מאד דהתם כשמת העכו"ם ונעשה הכלי הפקר אין זה עוד כלי עכו"ם והפטור הוא בכלי דהתורה לא חייבה אלא בלוקח כלי מעכו"ם להטבילה וכלי הפקר פטור מטבילה ואם אח"כ ירבה זה ישראל מביכי חיתי תחייב טבילה מ"ש מכל כלים שצטולם שאם מלא כלי צמדצר שלא עשה עכו"ם אלא שנעשית מאליה אצל הכה הכלי שלקחה ישראל צה טבילה היא ואם ירבה הישראל הראשון לאכול הימנה תחייב טבילה אלא שכוין שבישראל הראשון לא לקחה לשם זה אין חייב לעצב אצל אין זה פטור בכלי אלא בצדרי וכו' ומה דלא חייב דכין לוקח כלי מעכו"ם חייב בטבילה נימא דמאות עשה הוא צין אוכל ממנה צין אינו אוכל קמיל דהטבילה רק שקצח לאכילה אצל אם לא ירבה לאכול ממנה אינו חייב לעצב אצל אין זה פטור בכלי ואין נפ"מ צין הוא לישראל אחר דגם ישראל השני

בעצילת אף שצא בשרות ישראל לאחר ההפקר נמי מתחייב ולכן קאמר רב נחמן ג'ש אלא בלקוחין ודלא נעשה דבכל לקוחין דאפילו הפקר קמיל וכמעשה שבי- היינו מן העכו"ם לישראל ולא מן ההפקר ולא שאל וא"כ לקוחין מפקיע דשאל פטור מעצילת דלאו לקוח הוא וכמעשה שבי מפקיע הפקר דאף שלקחה אח"כ ממי שזכה בה מן ההפקר מ"מ כיון דלא קנאה מן העכו"ם פטור.

רע"ב דהעיקר אינו חלוי אם היחב של עכו"ם מקודם או לא דברי אדרבה כל זמן שכלי של עכו"ם אין לר"ך עצילת ואפילו שאלה לישראל או משכנה אם יומא דאין ישראל קונה משכון א"ל עצילת גמאל דאין האיסור על כלי משום כלי חשמישו של עכו"ם אלא האיסור הוא בשלקחו ישראל מן העכו"ם לאחר שנחלע ביד ישראל וכמעשה שבי במדיון שבי הכלים חלטים להם לישראל אז חייבים בעצילת היינו לקוחין וכמעשה שבי שצאו מיד עכו"ם ליד ישראל מרשות לרשות אצל הקונה מן ההפקר כיון דהפקר עושה קנין א"כ לא בא מרשות עכו"ם לרשות ישראל אף דכלי זו היחב קודם ההפקר בשרות עכו"ם פטורה מעצילת דברי אין רשות העכו"ם מסייע בעצילת אלא שינוי רשות מרשות העכו"ם לרשות לישראל הוא דמחייב בעצילת. ור"י ברורא מלשון כירושלמי שלבי ע"י שאלין לר' ירמיה בבבא מן אילין דאוסיוס אי לר"ך עצילת אמר לר"ך להעביל לפי שילאו מעומאת הכנרי ויכנס לקדושת ישראל כנס נראה דהעצילת הוא משום דילא מעומאת הכנרי ויכנס לקדושת ישראל ויכנינו מעומאת לקדושה אצל לפ"י הפקר פטורה כיון דכסידיה לעצילת הוא יליאח מעומאת והכנסה לקדושה ומעומאת להפקר יליאח מעומאת. איכא והכנסה לקדושה ליכא ואינו לר"ך עצילת ובעל לה עצילת זו ושוב הפקר אינו מחייב בעצילת דהפקר אינו מעומאת לקדושה דאין עליו רשות עכו"ם שהוא עומאת ולא ההפקר וכמעשה הפקר פקע עומאת כיון שפקע רשות בעלים ואין לומר דלא פקע עומאת בכדי בלי עצילת דברי כבר בקדמונו דעומאת זו אינו ענין של עומאת ועברה כמיש הרמז"ם אלא הוא ענין של עומאת עכו"ם ורשותו וכיון שילאח מרשות עכו"ם ילא מעומאת זו שהוא רשות עכו"ם ולא ויכנס לקדושה ולדעתך עצילת דהפקר לאו רשות קדושה הוא שחחייב בעצילת ח"כ בס"ד.

רעד זו שלישיה דהא"י ע"י ע"כ ע"כ כתב איצטילא לכו משכנחא מאי אמר מר בר רב אשי אבא משכון וכו' כתב רביו שמואל ז"ל לא שנו אלא בלקוחין וכו"כ לנגזלים וכמעשה שבי דשלבס היו שגזלום ולא היו שאלים אלאם אצל שאלים מגוי לא ושאל כלל מחזירו ישראל לר"ך להעביל שבי בל ידיו חייב עצילת על יד ישראל חזירו שלקחו אצל אם לקח חזירו לחתוך קלפים ולא ללכרי סעודה אינו לר"ך להעביל שבי שאל הוא צדו והשחא שמעיין דא"ל עצילת אלא כלים הלוקחים ע"כ ע"ש. והנה דיוק רביו שמואל דבי לנגזלים וכמעשה שבי שגזלום ולא היו שאלים נראה דבי קשה ליה משי"ב וכמעשה שבי וכמו שהקשו לעיל דברי מעשה שבי לא בי בלקוח אלא נגזלום מעמלן בחזקת ולכן מפרש וכו"כ גזלום באופן שאינו חייב להחזיר והעלכו רב נחמן וכמעשה שבי בלישנא מעליא.

אם לא יראה לאכול מהכלי אין לר"ך לעצול העיקר דכלי הפקר ירדה עומאתה ממנה כשיאח מרשות עכו"ם ועיין חו"ב ע"י שם ד"ה אצל שאלין לא.

רבוה אחי שפיר נמי מה דכתיב בליאח מזרים דבר נא באזני העם וישאלו כלל כסף וכלי זבב ושמלות ולא מלינו בשום מקום שגלעו להעבילן (הגם שבי קודם מ"ח) וגם הקשו המפרשים למח לא נוחה חורה שיחנו להם במחנה ולפי כ"ל אחי שפיר דכשם נזה להם אח בצרפה ע"י שאלה דפטורין מעצילת ואח"כ עצמו כולם בים סוף ונעשו הכלים הפקר ולא הוריו לעצולם וק"ל. ומיכו סיים הגר"י דקשה לחדש. כן בלי ראיות מוכרחות דכפסק בין הרשויות מבטל מזה עצילת ומיכו לא הביא ג"כ ראיות דחייבה בעצילת וא"כ אומר אני אדרבה על המחייב בעצילת להביא ראיה דחייבה בעצילת דברי לא מלינו בשום מקום דכלי הפקר חייבה בעצילת וקשה לחדש דכלי הפקר יחייבו בעצילת ויכרך עליהם ברכת עצילת כלים מה שאינו מצוה בשום מקום לחיצוה.

ומשנלפענ"ד להכריח שיטה הגר"א מעשענענאו ז"ל ראשונה ד"ה לדיוק ממה שאמרנו במחנה ובחוספתא וכל המקומות הלוקח כלי חשמיש מן העובדי כוכבים וכתבו בלשון קנין דוקא ולמה לא כתבו כלי חשמיש שבי בשרות ע"כ שצאו לרשות ישראל אח שזרכו לעצול וכו' או באח לשון שהוא שאינו משמע דוקא קנין ומדקאמר הלוקח כלי חשמיש מן הע"כ משמע דחלוי בקנין מן הע"כ גם לשון מן הע"כ משמע דלוקח דוקא מן הע"כ דאל"כ הי"ל הלוקח כלי חשמיש של ע"כ דא"כ מה משמע דכיון דה"ל לע"כ חייבין בעצילת אצל מדכח הלוקח מן הע"כ משמע דוקא הלוקח מע"כ אצל כל שאינו לוקח מע"כ אינו חייב בעצילת אף דה"ל כלי חשמיש של ע"כ וע"כ נשמע בזה פטורים הם כיון שלא קנאו מע"כ ואח"כ כלי הוא פטורה מעצילת כיון שלא קנאה מע"כ עצמו ע"כ כלי הפקר שזכה בה מי שהוא אפילו מכרה לישראל אחר פטורה מעצילת דאין לומר דקמיל בכלי ע"כ ממה שקנאה מישראל אחר וצא להוציא דדוקא קנאה מעכו"ם ולא מישראל אחר דברי כבר כתב בס"י וברמ"א ובראשונים דמישראל אחר נמי חייב בעצילת וה"ל בקונה מע"כ וא"כ למח כתבו מן הע"כ להוציא שאם אינו קונה מע"כ אף שבי של ע"כ פטורה מעצילת ע"כ להוציא כלי הפקר וזכה בה ישראל אף שיהיה כלי של ע"כ כיון דלא לקחה מע"כ פטורה מעצילת.

שבית נלפענ"ד מהא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו לא שנו אלא בלקוחין וכמעשה שבי ויש להבין לשון בלקוחין וכמעשה שבי למ"ל חרוויכו דכיון שאמר בלקוחין די וכמעשה שבי ליצור דברי במדיון לא היו לקוחין כלל שבי לא קנאו הכלים אלא דזו להם לענאם ויכיל לא שנו אלא שצאו בשרות ישראל אצל שאלין לא או שחיל"ל לא שנו אלא שבי בשרות עכו"ם וצאו לרשות ישראל אצל שאלין לא ולמה כתב ג"ש אלא בלקוחין וכמעשה שבי, וכנראה דר"י דיוק בלשון הטור שאל נעשה דהדבר חלוי בכל שבי עליו רשות עכו"ם אף שילא מרשותו ונעשה הפקר כבר נחייב

וברש"י שם וי"ל (וכצו). ועיין אצ"י יו"ד סי' ק"ט שכתב מה"ע בעל משכן שאין לר"ק עבילה לאחרת לאחר ששקעה העכו"ם ועיין מהרי"ל וצ"ח לנחור ע"י ה"ל, נראה מיכו טעם העבילה הוא דסופן להשתמש באיסור ויאלו לקדושה ומינה דכלי הפקר דאין סופן להשתמש באיסור פטורים מעבילה.

ומיהו האר"י שער נ"ח הקשה דמאי שייך להו"א מעומאה לעברה הא בזמן הזה אין אנו נזהרים על העומאה ע"ש בס"א מה שחי' ובסעיף ק"י שם לענין שאם בשל דביעבד בקדשה חדשה שלא נעבדה לא נאסר המאכל שהעבילה אינה מחמת פליטה איסור דהא לריבין לעבול אפילו כלי חדש אלא רק להעביר ממנו רוח העומאה ולהכניסו בקדושה של ישראל לפי שכתבנו השם אלקים לנחלתו והבדילו מן העמים וקדשנו בקדשנו שנאמר ואבדיל אחכם מן העמים להיות לי וכתוב והתקדשם והייחס קדושים כי קדוש אני ה' אלקיכם ע"כ.

הנה מצוה לן ד' עמים לעבילה זו טעם הריעב"א משום דסופן להשתמש באיסור וטעם האר"י שהוא מדין הבדל בין ישראל לעמים והבדל בין עומאה לקדושה ישראל ומעשה לא מעביל לעם האר"י שהוא מדין הבדל בין ישראל לעמים פשוט דכלי הפקר לא שייך טעם זה ופטורים מעבילה דהבדל לא שייך אלא בין ישראל לעמים וכלי עכו"ם שנכנסו לרשות ישראל עליו להעבילה בכדי להרחות ההבדל בין עומאה עכו"ם לקדושה ישראל אבל בכלי הפקר מה שייך ההבדל האז ולכן פשוט דכלי הפקר פטורים מן העבילה ואפילו לעם הריעב"א הרי כבר כתבנו דג"כ לא שייך עבילה זו וכיון דכל הפוסקים כתבו דעבילה אינה מדין עומאה וטעם אלא יאלה מרשח עומאה עכו"ם לקדושה ישראל וכמבואר ביהושע' להדיא והוא כעס אר"י ע"כ פשוט כביע"א בנחמה דכלי הפקר פטורין מעבילה.

וחמישיתו אוסף עליו לפמ"ש הרא"ש ושאר רבנותא עכו"ם שמשכן דדוקא עכו"ם לישראל צ"ל לה בגמ' אבל ישראל שמשכן לעכו"ם אר"י שחי' דעמו לשוקש' אללו אין לר"ק לעבול אם לא שקפו אלע' כפועל אר"י מכרו לו וחזר ולקחו ממנו וכתב האר"י בה"ל צ"ל לפי שיעשה אם מכרו לו וחזר ולקחו וימנו אפילו הוא עלמו לר"ק להעבילו ובצרכה ואפילו אם לא הגיע ליד הכנעני מעולם כגון שהאמינו הכנעני צדו או צדית ישראל אחר דהרי היה שם הכנעני עליו פעם אחת אבל ישראל וכנעני שקנו כלי בשופות א"ל עבילה דהא בודאי אין יולא מידי שום עומאה בעבילה זו דעדיין שם ושופות הכנעני עליו ע"ש והעור סי' ק"כ כתב ישראל שנתן כסף לאומן וכרי לחקן לו כלי א"ל עבילה אפילו למ"ד אומן קונה בשבח כלי כיון שלא נקרא שם הנכרי עליו ועיין צ"ח שם דחלוי על שם מי נקרא הכלי ובדימו שם אוח י"א כתב אבל אם נגזל ממנו בשדה או נגנב אר"י שנחייאשו לגמרי מאחר שנגזל וגזלן אין ראוי להחזיק בו בפריסיה לא נקרא שם נכרי עליו וא"ל עבילה ע"כ ע"ש.

הנה נראה דחייב עבילה תלוי על שם מי נקרא הכלי דאם נקרא שם נכרי עליה חייבת עבילה ואי לא לא והאז הכלי לאחר ייאוש מדינה הרי קרה הנכרי הכלי אלא כיון דלא נקרא שם נכרי עליה פטורה מעבילה כיון דפריסיה לא יוכל להאיכא אף דהו"ל מדינה כלי שלו וכן למ"ד אומן קונה

ולכאורה חקשה אמאי לא אמר ה"ה לנפקרים כמ"ש ה"ה לגזולים אבל פשוט דהא אינו דא"כ אינו כמעשה שחי' דהתם עכ"פ לקוחים מיד עכו"ם היו וככה לאו מיד עכו"ם הוא אלא מן ההפקר, גם מדחזר וסיים והשתא שמעין דא"ל עבילה אלא כלים הלקוחים ע"כ להו"א גם של הפקר זה דלשון אלא למעט זה וגזול הרי לא זה למעט ושאל כתב להדיא דפטור הרי דלא זה למעט אלא הלוואה מן ההפקר ולא מן העכו"ם דא"כ דה"ה של עכו"ם מ"מ פטור מעבילה ח"ו למעין שם בס"ד. ולא דייק רב נחמן דוקא לוקח וכמעשה שחי' למעט הפקר וכי"ל.

ח"ל הרמזים ז"ל לא חייבו בעבילה זו אלא כלי מחכות של סעודה הנלקחין מן העכו"ם דייק גמי בלשון הטכור אלא כלי סעודה הנלקחין מן העכו"ם ממש ושיעור מלשון המשנה הלוואה כלי תשמיש מן העכו"ם והוסיף אלא כלי מחכה הנלקחים מן העכו"ם וכל שלא לקחו מן העכו"ם אלא זה לידו ע"י הפקר או שאלו אין זה בכלל חייבו עבילה זו דלא חייבו אלא בלקוחות וכמעשה שחי' וכלי מדין לא היו הפקר אלא של מדין וישראל נטלים מהם. ודע דבשכירות דעת הרד"ק שם דפטורים מעבילה אמנם הכי"ת כתב בפשיטות דחייבות עבילה ובאמת כי כן מצוה צ"ח הק"ר ובשאר ראשונים דשכירות חייב עבילה ופלא על רבינו הרד"ק ז"ל.

ובת"ה שער רביעי כתב ח"ל שנינו צ"י בחרה דע"י הלוואה כלי תשמיש מן הנכרים דברים שלא נשתמש בהן כל עיקר מעבילין וכן טעורין וכו' הא דקתני בכלכו צ"י בדרייתא מעבילין מפרש בירושלמי שזריך להעביל לפי שילאו מעומאה העו"ג ויכנסו לקדושה ישראל דגרסין התם תני ר' הושעיא לר"ק להעביל לפי שילאו מעומאה העו"ג ויכנסו לקדושה ישראל ומינה שמדיח ומגעיל ומלכן ואח"כ מעביל דכל שלא הוכשרו מאיסור שבהן היאך יכנסין בקדושתן של ישראל, ובח"כ הק"ר שם שאל כלי חדשים מן העו"ג או שכתבו ממנו משתמש בו מיד ואין לריבין עבילה שלא חייב הכחזר אלא בשל ישראל ככלי מדין שכתב ישראל איש לו ושאלה ושכירות אינם קונים וכו' ע"ש.

הנה דייק גמי שילאו מעומאה העו"ג ויכנסו לקדושה ישראל כלומר זה אחר זה וכן מח"ה הק"ר שלא חייב הכחזר אלא בשל ישראל ככלי מדין שכתב ישראל איש לו נמי נראה דדוקא תרומתו וכו' כלי מדין ושכתב ישראל זה אחר זה אבל כל שאינו זה אחר זה אינו עבילה.

והא דכתבו שאלה ושכירות לא אף דקו"ל שאלה ליומי מכר הוא עיין ריעב"א מ"ז וכו"ש שכירות ליומי דמכר הוא לביע' אמנם כבר כתבתי בספרי שרי"ת משנה הלכות ח"ד סי' קל"ד וסי' רמ"א באריכות גדולה בס"ד דדוקא לענין השתמשות הו"ל דין מכר אבל אין לו בצוף החפץ כלום, ואין החפץ נקראת כל שמו אלא של המשכיר וככה בחר שם המשכיר אזלנין ולכן פטור הוא.

ורביעי בקדוש נראה דהכא הריעב"א ע"י ה"ל כתב העם דכלי עכו"ם לריבין עבילה משום דסופן להשתמש באיסור אלא עכו"ם ויאלו לקדושה לריבין הכחזר עבילה אף בחדשים (ועיין בנדרות דף ב' ע"א דקמיתתי לה לקדושה

דהפקירו לכל הקודם הו"ל כמו שזכינו הפקירו לו והו"ל כדעת אחרת מקנה לענין דלא צעי עומד בלד שדכו אכל מימ הו"ל הפקר לכל דבר וכמ"ש צמי שמפקיר כרמו וכיוצא בו דמהני וקל"ה נראה ר"ח מגמ' שבת קל"ה בעלית וצית שאסור להטיל ליתית ומחזה משום דבידו להפקירן ולפטור עצמו הרי דע"י הפקר ילא מרשיתו ופטור ע"ש וק"ל.

ראגב בלמדי עם התלמידים חשבתי והעיר לי אחד מן התלמידים ג"כ דענין עזילת כלים הוא כעין עזילת גרים כמו עכו"ם שצא לקדושת ישראל לריך עזילה הכ"ע כלי עכו"ם שילא מרשות עכו"ם ויכנס לרשות ישראל לריך עזילה כעין עזילת גרים אכל כל זה שילא מרשות עכו"ם שזריך עזילה כשנכנס לרשות ישראל אכל הפקר אינו לריך עזילה וכנ"ל. ובהא מובן טעם הא"י שהו"א משום ואבדיל אתכם זהו כמו גרים ומדמה הא להא ודו"ק. וידו"ק הגה"ל בקש"ט מהרמ"מ מליובאוויטש שליט"א העיר לי דא"כ אף לשאר תשמישין גמי ה"י לריך עזילה ואין קו"ל דלשאר תשמישין כל שאינו לורך אכילה לא צעי עזילה, ויפה העיר, כל שצא לרשות ישראל יטעך עזילה. וי"ל דדוקא כלי מאכל שצעי מוצללים אלו מן העכו"ם שזכילת כשרות ולא נוי"ט ושתית יין נסבס וכיוצא בו שזכך ניכר ההבדל האריכו עזילה אכל שזאר תשמישין כיון שאין ניכר ההבדל לא להריכוה עזילה אף שצאת לרשות ישראל.

עוד אחת ראינו להעיר מה שראיתי בספר עבודת עבודה שדייק לשון המשנה את שדרכו להטיל יטביל וכתב דלשון כל שדרכו אין לו הכנה ויאל לדייק מיה דעזילה חכי אחר הטעם ע"ש ומיהו הריטב"א ז"ל הביא בשם הרא"ה דכבר הקשה בן זחי דאתא לאשמעין דמסתמא אין לחוש שמה נשתמש בו נכרי שלא כדרך תשמישו ואין לנו אלא לפי מה שדרכו ע"ש.

שוב מלמדי דהרשב"א יצמות מ"ז ד"ה נתפרא העלה דענין עזילת גר הוא כמו קונה כלים חדשים מעכו"ם דלריכוס עזילה כדי ללאת מטומאת עכו"ם ולכנס לקדושת ישראל וצריך פוקח עוררים ועינין שוית אצני"ז יו"ד ח"א סי' ק"ט וש"ס דובר משרים ח"א סי' ס"ה. (*) עיין הוספה בסוף הספר

ובזה הגני ידידו בלתי מכירו מוקירו כערכו וי"ר שיזכה לישב על מי נח וללמוד תורה לשמה עד דאחי עם ענני שמיא כאות גפשו ונפש ידידו המברכו בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן קי"א

מי שחיבבהו בערכאות לשלם ריבית לחבירו
אי עובר המשלם משום ריבית

ה' להדלקה התשל"א ברוקלין ג"י יצו"א.
בימי הגסים והנפלאות יראנו ה' ישועות ונחמות ובתוכם מע"כ ידו"ג הרהגה"צ ראש בשמים פרי עץ הדר וכו' כשית מוה"ר שלום יחזקאל שרגא רובין הלבטערשטאם שליט"א אדמו"ר מציעשינוב.

אחדשכ"ג.

ועל דבר שאלחו בראיון שחבצ לשמעון לערכאות וזה כדיניהם ופסקו לו עוד ששמעון מחויב לשלם רבית

בשבת כלי הרי הכלי צעם הרי יש לו זה מ"מ פטור מעזילה וטעמא צעי זע"כ ל"ל כמ"ש הא"י דהטעם כדי להבדיל אותנו מן העמים וכל שנקרא שם עכו"ם עליו נראה שם ההבדל וכל שאין נקרא שם עכו"ם עליו אין נראה שם ההבדל ולא דמי לשאל דהתם הרי יחזיר הדבר לעכו"ם כמובן אלא דלפי"ז ממילא ככלי הפקר גמי כיון שפקע שם העכו"ם ממנו ונקרא כלי הפקר לית צה משום הבדל ופטור מעזילה.

שוב מלמדי צ"ה האשכול הלכות הלוקה כלי תשמיש מן הגוי וז"ל ואמר רב"א ל"ש אלא בלוקחין מגוי וכמעשה שחי אכל שאולים לא צעי עזילה פי' הגאון דכלי מדין היו חלועין לישראל ונשתקו מרשות לרשות אכל שאולים חדשים א"ל ע"כ ובה דקדק דכמעשה שחי כלומר שנשתקו מרשות לרשות היינו מרשות עכו"ם לרשות ישראל והחלטו בזה שית ישראל עוד שם קל"ה בסמוך הנותן מתנה לגוי לחקן לו כלי איכא מרבותא אמרי דל"ט משום דאומן קונה בשבת כלי כדאר"א בהגוזל ולא חזי לן האי פסקא דמ"מ לא נקרא שם גוי על הכלי והוא עצמו מעולם לא בחזיק בו כשלו ולא כמעשה שחי ככלי מדין שחי המתנה והכלי של גויים עכ"ל ע"ש הנה מצוהר מדבריו הקדושים ז"ל דטעם הפטור במתקן כלי אפילו אומן קונה בשבת כלי הוא משום דלא הוה כמעשה שחי דהתם ככלי מדין המתנה והכלי של גויים והכא אין הכלי והמתנה של גויים ויאל לן צ"ה ר"ח צדורה דכלי הפקר כיון דאיוס של העכו"ם לא הו"ל כמעשה שחי וטהורין הן. ואשריך כלי הפקר של עכו"ם שנכנסה בטומאה ויאלת צעורה צ"ה.

אלא דמה שיש לעיין לפמ"ש נמי צ"ה י"צ גבי זרק ארנקי דדוקא גבי מילא צעיין עומד בלד שדכו אכל הפקר מדעת מקרי דעת אחרת מקנה אותן כמתנה ובשמי"ק שם ביאר דאפי"ג דלא קי"ל כר"י בגדרים מי"ג דהפקר לא הוה כמתנה עד דאחי לרשות זוכה אלא מיד פקע רשות מפקיר מ"מ דעת אחרת מקנה מקרי כיון דצטע"ה שילא מתחת ידו הפקירו מדעתו לכל הקודם ע"ש ועיין קל"ה ר' ב"ה הפקר ועיין חו"ס גיטין י"ג ד"ה וזה דמלוא לקיים דברי המת בישראל הואיל ולא פסק כחו ממנו ועיין רשב"א נדרים ל"ד אבא דמסקי בכרו עליך ואפי"ג דככרי א"ל ואלו מת וכתב מן צנ"י"ש ח"א סי' ק"ה לחלק בין בהמת מדבר שהוא הפקר או גר שמת דלא מקרי דעת אחרת מקנה ופסק כחו ממנו והפקר כא פטור מצדורה אכל הפקר מדעת דכוי דעת אחרת מקנה וכל הזוכה בו זוכה מכחו אף שזכר ילא מרשותו מ"מ מקרי לא פסק כחו ממנו והוי פטר רחם בישראל וחייב בצדורה ע"ש. ועיין עוד לקמן סי' רצ"א.

רפ"ז בדין גמי לכאורה יש לומר דאפילו נימא דכלי הפקר פטור מעזילה אכל דוקא כשהוא הפקר של מדבר או צעכו"ם ככלי מדין שפסק סחם ממנוס אכל ישראל המפקיר כלי הגס שילא מרשותו אכל לא פסק כוחו לענין דהו"ל כדעת אחרת מקנה אותו א"כ אפשר דהכ"ע לענין היתר עזילה לא ילא מרשותו ואכתי חייב בעזילה אף לאחר שהפקירה כיון שנחתייב בעזילה אלא העכו"ם כשקנאה ממנו ולפי"ז כ"י נפ"מ אס העכו"ם הפקירהו לא הישראל ודו"ק. ומיהו לפענ"ד לולי דברי קדשו של מרן ז"ל ה"י נראה צנ"י נמי לפרש דהפקר מקרי דעת אחרת מקנה אותן כמתנה משום דכיון

רבוה יחי מדויק לשון המחבר שכתב מותר ללח צרצית מפני פקקי ולא אמר מלח אדם צרצית מפני פקקי או משום פקקי ודיוק בזה פשוט דמותר לכל אדם ללח צרצית מפני פקקי ומוישוב זה חמיכה בע"ז דמאי קמ"ל דעובא קמ"ל דאפילו מי שאינו צפקי לא צביזל מי שכוה צפקי אלא דלפ"ז שמעינן נמי דודאי אי הלוה הוא צפקי מותר להיות לו ערב צביזל פקקי שלו כיון דהלוה צפקי וא"א לו להסחר באופן אחר ודאי דמותר לו להיות ערב ולהלילו מפקקי.

אלא דכל זה לפי שיטת כ"ג דדידן מקרי פקקי אמנם לפענ"ד אין כאן פקקי דפקקי מקרי פשוט כמשמע שיוכל לפגוע ח"ו בצנפנות ישראל אבל הכא הרי ידוע דמי שחייב ממון לחצירו ואין לו לשלם לו אינו צמיחה ואפילו לא בצנכה כלל ואין הערכאות אפילו משומים החייב צבית האסורים למי שאין לו לשלם אלא מחכים לו מחי שיהי לו מעות לשלם. והגם שכתב כ"ג דאם לא יחי ערב אזי יניחו עיקול על כל נכסי שמעון הכה פשוט דאין זה צגדר פקקי ואפילו חיי יאעקב לצדד כל הונו אין זה צכלל פקקי ואדרבה הרי קיי"ל דלר"ך לפזר כל הונו שלא לעבור על לאו דאורייתא עיין ח"ח סי' תרכ"ז ברמ"א ורמ"א שם ויר"ד סי' קנ"ז וסי' רל"ב גבי צבועה אונס ממון וסי' שפ"ד סי' צבג"ט וסי' ש"ס ושמ"א סק"ה צנ"י וצפמ"צ ח"ח הג"ל וגדולה מזו כתב הרדב"ז ח"א סי' קמ"ח דמי שכוה בין עו"ב ואינו מצינא לאכול עד כמה יו"א ממנו למלא דברים מותרים וכתב דמחויב ליתן כל ממנו ואפילו כיכא דאיכא רק איסור דרבנן כגון חלב שחלבו עבדים או שמו של גיד ועיין שו"ת חו"י סי' קפ"ג דפשיטא ליה ג"כ דאפילו לאיסורא דרבנן נר"ך לפזר כל ממנו וא"כ גם אלא הלוה לא הוה פה פקקי כלל וכ"ש אלא הערב.

עוד נר"ך למדעי דאפילו אי הוה פקקי אלא הלוה מימי אס הוה מותר לערב להלוות לו נמי הוה אסור להיות לו ערב אלא הוה מחויב ללוות לו צלי רצות וכמ"ש בע"ז שם דל"ל דאין כאן ישראל כשר הרו"ה להלוות לו צחנס רק ישראל רשע יש שח"ה להלוות לו צרצית ואולי הוה ישראל כשר שיש לו ואינו רואה להלוות לו וכו' חותם על הערבות ודאי הוא הוה עובר כיון שח"י יכול להלוותו צחנס ואדרבה הלוה הוה אונס ובערב הוה עובר כה"כ אס לא שלא הוה לו להעבר וזא הוה יכול להיות ערב מעטם שכתבו לעיל עכ"פ לפענ"ד הוה דידן לא הוה צכלל פקקי כלל.

ומה שנראה לפענ"ד לפמ"ש הסמ"ע ח"מ סי' רל"ב סק"ג וכ"א וצתום ביאור הגחיבות שם ס"ק י"ג דהכי דעיכב משותיו של חצירו משפט שחצנן להחזיר לו נר"ך להחזיר ואם לא החזיר לו הו"ל כגזלן על ממנו ואין צד משום רצות ועיין שו"ת מהר"ת ח"ג סי' קכ"ג צאחד שהלך לערכאות וינ"א משפטו שזר"ך לשלם לו רצות כנימוסי הקרי"ה וכתב צפשיטות דאין צד משום רצות והביא מסמ"ע הג"ל וא"כ כה"כ לכאורה הדין כן ולא שייך צבית כלל.

איברא דהש"ך צסם היש"ש שם פליג אסמ"ע וס"ל דהוה רצות ועיין ח"מ סי' פ"א צסופו צסמ"ע וצש"ך שם ומל"מ פ"ז מהל' מלח ה"א צסם ה"א מניח וצח"ס

חוקי ושמעון חובע לראובן לר"ה ואינו רואה לצא ומכרה שמעון לשלם לו לראובן כפי פסק דייניהם כי"ד יעשה באיסור רצות שלו, זאח ועוד אחרת כי שמעון אין בידו לשלם כל האוב צפעס אחר ולכן הכפשר עם שמעון לשלמו לפרקים וכלל עם הרצות ושמעון נחל"ה לדבר אבל אינו רואה להכפשר עמו כל זמן שלא יצא לו אה לוי לערב על האוב. והנה על הלוה פשיטא ליה דשרי לשלם לו הרצות כיון דנוגע לפקקי וצפקי פסק הרמ"א דמותר לשלם רצות וצפרע שהוא כאן ע"י שליח וגם שאינו משלם הרצות צפני עצמו אמנם על הערב כיון דאין אלא פקקי צבי ל"י אי אמרינן כיון דהלוה מותר לו להלוות ממילא גם על הערב ליהא איסורא או דילמא על הערב גשאר באיסור כיון שאינו ליהא פקקי ואינו מוכרה ולכן הוא גשאר צכלל הלאו המבואר בגמ' צ"מ ע"ה וצש"ש יו"ד סי' ק"ס סק"א אבל אי"כ כיון שלא יחי לו ערב אזי יניחו לו הערכאות עיקול על כל הונו ומסחרו עכ"ל.

וזה ינ"א ראשונה הנה צדן פקקי כתבו החוס' ע"ז דף כ"ז הא"ך לוח שצדיה מוכרם צרצית לפרנס הצנח"ס הוה יכורם ישראל ממור ה"כ ואסור ליתן לו רצות וחי דשאני כחם דפקקי הוה ומלוא וצש"ע יו"ד סי' ק"ס סכ"צ וז"ל מותר ללוות צרצית מפני פקקי וחמה בע"ז והאחרונים דמאי קמ"ל צד ולא הוה ליה לצעל הש"ע לקבוע הלוה ו צש"ע דמור המלח הרי יש כאן צאמח איסור גמור ומו"ד הלוה פשיטא הוא דשרי דמ"ש משאר פקקי ואין לך דבר העומד צפני פקקי ועיין אמרי יושר ח"א סי' קמ"ע אוח צ' שר"ה להעמים צש"ע דקמ"ל כגון שקלן לו צשעח פקקי רצות ואח"כ אינו רואה לשלם ור"ל המעות גזל אלא ע"פ שיטת הצי"ה דה"כ לא הוה משאיל לו ור"ל דאסור להליל עצמו צממון חצירו אפילו צמקום סכנה וצטנן ש"י הש"מ צ"ק פ' צסם המחירי מעשה צאחור חסיד וקמ"ל דאפ"ה שרי ע"ש ואף שצדרי חכמה דבר השר מי"מ לפענ"ד ח"א להעמים צלשון המחבר דהלכה פסוקה הוא דמותר להליל עצמו צממון חצירו צמקום סכנה אלא שזר"ך להחזיר לו ממנו ולא הוה ליה להשמיטו זה אלא דין רצות ועוד ענמ"ס.

ולפענ"ד דדבר גדול משמיטת המחבר דהנה מה שאמרו אין לך דבר העומד צפני פקקי לכאורה לא ידעינן אלא ה"כא דהלוה הוא צפקי ואילו כיון שפקקי לו החירו לו לעבור על כל איסורי תורה וכו"כ איסור רצות צכלל אבל ה"כ דהפקקי על שאר אדם מישאל מני"ל דפקקי שלו דוחה איסור רצות של כל ישראל וישראל אחר אצ"פ שאינו צפקי מי"מ מותר לו ג"כ ללוות צרצית ולהליל הישראל השני ועיין כפ"ה יומא פ"ה שהקשה כן לענין צבה דיליף לה שמואל מקרא דחי צכס ולא שימות צכס דמני"ל דמותר להחזיר לחלל צבה לחולה שיצ"כ דלמא וחי צכס לא נאמרה אלא לחולה צעמ"ס שמוחר לו לחלל צבה כיון שאינו הוא פקקי אבל לאחרים שאין אלא פקקי מנלן וע"ש מה שחי וצפרי שו"ת משה בלכות ח"ג סי' מ"ז וחי"ד סי' ה וצש"ה ח"א סי' ש"י ע"ש. ולפ"ז אחי שפיר נמי לשון המחבר דהי אפשר לומר דדוקא לעמ"ס הוא דשרי ללוות צרצית משום פקקי אבל מני"ל דלאחרים נמי שרי אבל הרי מל"ה צענדיה שנה צרצית מוכרם ללאחרים וא"כ שמעינן מניה דלאחרים נמי שרי ללוות צרצית.

מה ששם רוצים ממנו שאינו חייב כלל ואף ששם קוראין לו שם רצית אמנם הנותן אינו נותנו בשביל רצית אלא משום חיצונית שחייבוהו הערכאות ולכן לפעמי"ד לא דמי הא לרצית כלל שנותן לזה למלאה אבל הכא אינו אלא משלם ההתחייבות או הגזילה מה שגזל זה מידו ע"י הערכאות ואין לזה דין רצית לפעמי"ד.

רמיהו כיוצא כי מיראוי הוראה אני לכן נלפעמי"ד שאם רוצה הערע לעשות עוד ביתר עיסקא מה עוב אבל אם אינו יכול נלפעמי"ד דאם יבא ערע לא יעצור אכל איסורים שעוצר ערע על רצית ממכח עעמים לצד מעטס א.

אלו דברי ידידו דושה"ס ושכת"ר ובברכת לא-ל גומר עלי בואת חנוכה המברכו בברכת התורה ללומדיה המכבדו ומוקירו כערכו הרם וגישא בלב וגפשו.

מנשה הקטן

סימן קי"ב

הלוח מקות איי ומחזור דולקט אפ מותר לו להחזיר לפי שער של שוק שחור

ב"ה ב' דחיה"מ סכות התשיל ברוקלין ג"י יצ"א.
מצי"ב ידידי היקר הב' החשוב מופלא ומופלג מלא פלג וכי כמר יוסף הרץ הי"ו. ישיבת הגאון מטשעבין ירושלים עיה"ק ת"ו.

אחדשה"ט

עד"ת ששאלנו צראובן שכלוכ לשמעון 350 ל"י ממעות איי ופרע לו שמעון דאללנאר אחד מכסף ארבע"ז וכדולר מחירו ברשמי הוא 3.50 ל"י אבל בשוק השחור שוב יותר אם יש זה משום רצית מאוחרת והאריך זה מכא דבי"מ פי אחיו נשך דף ע"ג ע"צ בעוצדל דרצינא כווי יכ"ז ח"י לזני אקרא דשנותא ושפכי ליה עפי כופיתא וכתיר לו רצ אפי ופרש"י דכתיר לו מדלא פסק עמכס ומדעתס נחמו לו כוכ מחנה בעלמא וכן דעת הרמב"ם אמנם הרא"ש וכסור יו"ד סי' ק"ם אוסרין ושוב דוח לעצמו מדברי כשי"ע שם בשם הנמקי ותלמידי הרשב"א דהא דרצינא מבר כי ומחלקין בין מבר לבלואה ובלואה אפי רש"י ורמב"ם מודים עכ"ל.

רלפענ"ד לא קרע זה אל ולא דמי בני אכדדי ממכח טעמי חז"ל דעוצדל דרצינא מיירי שכתירו לו עפי ממה דיכ"ז ליה חכ העדף כוכ עדף צכל מקאס ממש ולכ"ע ואלו כוכ מחכ ליה רצינא כן כר"ל רצית קנינא אבל בעוצדל דיון שכתיר לו דאללנאר כר"ל דאללנאר דהא לרצ צריא שווי אינו אלא כמו בבלואה ואולי גם לשמעון כוכ שפרע דאללנאר זה אינו שוב יותר שכ"י צכל בבלואה"ס אם יכנס לפרע דאללנאר לא יתנו לו יותר מ-350 ל"י וא"כ צלמח זה הוא שוית דאללנאר ואם הוא ילך וימכרו על השוק השחור

ח"מ סי' קע"ח וגר"ח דעת הש"ך דדוקא צפקדון הוא דלא הוי רצית אבל במלואה הוי רצית ע"ש וקדוש אחד מדבר השצ"י ח"א סי' ס"ד הביאו הפת"ש יו"ד סי' ק"ם סק"א בצע"כ אחד שלוח וכלה זמן הפרעון והתכר בו חצירו ע"פ עדים שאם לא יתן לו המעות שזכר להריות צכס יתערך ליתן לו הריות מה שבי יכול להריות בו וכתב השצ"י דפשוט שיש צד איסור רצית ואל תשגית צמי"ש הסמ"ע סי"ם פ"א צסי"ק סי"ב דאם צצע ראובן מעותיו שיתית צכס והוא מעכבן צידו שחייב לו הריות מכאן והלאה וכש"ך שם סי"ק פ"א כתב ח"ל ועי"ל דהתם מיירי צפקדון וכאן בבלואה וכשצ"י חמה עליוס הא"ך עלה על דעתס לכתיר איסור רצית דודאי אין לכתיר שבר עיכוב מעותיו אלא צפקדון דוקא ולא בבלואה דבלואה נתנה דודאי כוכ רצית ומקור הדין שכת"ר הסמ"ע מסי' ר"צ סי"ז צבג"ה הוא מהמדרכי פי' המפקיד ושם כתב להביא ח"ל דאין זה רצית כהא מלוח למלוח דהא לאו צחורת מלוח נתן לו עכ"ל משמע דאי צחורת בלואה דודאי דהוי רצית וכן הוכיח עוד מגמ קדושין דף ר' ע"ב אמר אצ"י במקדש צמלוח אינה מקודשת צבנחא מלוח מקודשת ואסור לעשות כן מפני הערמת רצית הכי דמי וכי ודחקו רש"י ותוס' וברא"ש ועור א"ע סי' כ"ח דמוקמי דלריות לה זימנא ולא פי' סחם דמיירי כה"ג שנותן לו שבר עיכוב מעותיו אי"י כה"ג כווי רצית גומר ע"ש צלריכות.

רמיהו צכ" צית כלל יו"ד סי' ק"ע סק"א כתב דעכשוו המכאג צדיני לפסוק פסידא דשוקא על מעכב מעותיו צידו ואין פולח ומלפ"ק מדין הפקר צ"ד הפקר ע"ש ועיין שו"ת אמרי יושר ח"א סי' קמ"ע אות צ' צמי שפקיד צלוק ציכל לאל אחד אשר הצלוק משלמת ד' או כ' פרלענע ע"ש וצ"ש"ת צית יתקן יו"ד ח"ב סי' א' מסופק אי מורין צה כתקנה זו ע"ש וצב"ש סי' ר"צ סק"א צכס כירושלמי צלריכות.

ומעתה נחזור לדין הכה כיג לא ציאר לן חוצ זה של שמעון על ראובן אי כ"י בלואה או סחם חוצ משאר מיניס וגר"ח דאם זה כ"י סחם חוצ ולא בלואה נראה דודאי דיש לסמוך צה אסמ"ע ורמ"א ושו"ך ודעימיו דכ"ג לוכה משום רצית כלל דהוי אפילו השצ"י דייקן מהמדרכי נגד הסמ"ע והש"ך מ"מ הביא דאין זה רצית כהא מהלוח למלוח דהא לאו צחורת מלוח נתן לו כי צפקדון נתן לו וכיון דלאו צחורת מלוח קיבל חוצ זה אי"כ כה"ג לכ"ע אין צו משום רצית.

אמנם אפילו נימא דנידון דידן נמי בלואה הוא מ"מ נלפעמי"ד דכ"ג אין צו משום רצית שגראכ לומר דכל שבערכאות חייבו אותו לשלם יותר ממנה שלה נגד דין תורה ונגד רלונו צלמח כי אין זה רצית אלא כר"ל זה גזל גמור אלא המלוח שגזל כסף ואין זה נפ"מ מה שגזל אם כסף של אחוים או גזל אלפי אלפים אצוים ע"י השופעים הרשעים ומשפעים צל ידועים והפוסקים גבון הסמ"ע והש"ך והשצ"י לא נתלקו אלא הכ"ה דנותן לו מדעת שבר עיכוב מעות וכס החמו ציניכס כה"ג מיכר עכ"פ יש כהן שבר אגר נמר אבל כינא דחייבוהו בערכאות ליתן מה ששם חייבוו אין זה צכלל רצית שכו"ל נותן אלא השופעים בכריתוהו ליתן מעות עבור המלוח

ובמלכי ישראל הקדושים אי שייך דינא דמלכותא דינא הכה יודע בזה מחלוקת הראשונים ודעת הר"ן דמלכי ישראל לא שייך האי דינא דמלכותא דינא וישראל ראשונים חולקים והרמב"ן בסב"ח הג"ל כתב ח"ל ואף מלכי ישראל הקדושים דיני המלך יודעין כמו שכתובין בקבלה על ידי שמואל הנביא ואמרו רבותינו כל האומר בפרשה מלך מלך מיחר צו ע"כ מצוה דס"ל דדינא דמלכותא דינא אפילו במלכי ישראל הקדושים ומיחו דוקא לענין מה דמצוה בפרשה וישאר דברים לא וא"כ כ"ש בשלעווי חזוניים דלא שייך בזה לומר דינא דמלכותא דינא ומהאי טעמא נראה דעובדי' ה' ין ומפרנס להנביאים צימי אחאב ולא חש ליה לגזל וכו'.

ומיהו לענין שווי מעצות וכסף בכלל אמרין דינא דמלכותא דינא אכל שלטון ושלטון שהוא ובעצם בזה כיון שבעלי השלטון הם בעלי המעצב וחס שעושין אותו ונותנין לו שוויית בכלל ומוליאום אותו בארץ שלהם ואם אין פסק שלהם בעלי או בפחות המעצב מחקיים הפסידו הכל דברי כל עיקר חשיבות הכסף ואמנותו וקבלתו חלוי בזה שלטון ועושין צו כעצב בעיניהם וכ"כ לכדיה הרמב"ן ז"ל בסב"ח הג"ל בזה כי שכתב ויש לברר אם המלך גזר על מלכותו שכל מלוא להצירו שיכא פרענו מן המעצב השני שמשכ עכשיו אע"פ שפחת אותו מן הכסף שהי' בראשון ואם הלוכו מנה ממעצב רביעי שיפרענו מן החדש מנה שהוא מעצב שני או אחד או שיתן לו מן השני אע"פ שהוסיפו עליו כמה יכבה בזה ודאי איכא מיד דדינא דמלכותא דינא ויכול כלם להחזיק בפחת להחזיר בלי חשש איסור וכן המלוא יכול לקחת החוספות בלא חשש איסורא כי בכל ענין המעצב דינא דמלכותא דינא ומוחר בין לזה וצין למלוא ובסמוך בציא בשם הרמב"ן ז"ל שחלק עליו קצת וכבה עם כל זה אני מודה נדברך בעסקי המעצבות שאין לך עסק מלכות גדול מה שכן בעלי המעצב וכן שעושין אותו ומוליאין אותו בארץ שלהם ואם אין פסק שלהם בעלי המעצב מחקיים הפסידו כל הרייות שלהם וכל זכותו במעצב וכו' ע"ש באריכות גדולה.

ומעתה עתה לן נמי צידון אף דאין לנו מלך ממלכי ישראל הקדושים דלמא עליה דינא דמלכותא דינא כפי הרמב"ן ודעתי עכ"פ וכ"ש לדעת הר"ן ודעתי דמלכות ישראל בכלל ליכא כל דינא אפילו כווכים ע"פ בתורה וכ"ש במושלי המדינה שאין כווכים ע"פ בתורה מ"מ אומר אני דלענין עסקי המעצבות ושורין דיניהם דין כמה שהוא שכן כיון שכן בעני המעצב וכן שעושין אותו ומחזיקים אותו או מזילים אותו א"כ ודאי כה"ג אם הם פסקו שווי הדאללאר לשלש ל"י וחצי זה הוא שווי צין לקולא וצין לחומרא וממילא ליכא בזה משום רבות כללפשי"ד.

ואף שהי' לי להאריך מ"מ אין הזמן גרמא ה' שנותני יאריך וי"ד שזיכה ללמוד תורה לשמה ולאיילנא רבא ותקיף יתעביד המברכו בפתקא טבא וכ"ט בלב ונפש.

במשנה הקטן

יותר פירות אכל מ"מ יקבל יותר מעות בכדי תומש ה"ל בכלל רבות וא"כ לענין מעות צידון ליכא חומשא לענין המעות עצמו ולענין פירות לא ידענא ליה אי נותנין יותר פירות עבור דאללאר כי אולי לא מקבלין החסונים דאללארים כלל ואם מקבלים ודאי מקבלים סתם בשווי השער הרשמי אם לא שימאל לפעמים מי שהוא אחד ויאל מן הכלל שרוא נסחור בשוק השמור ובמ"ש לעיל.

איברא דלא דמי הכי אהדדי דהתם מיירי שהמעצב שהוא ממנו נפסלה וע"כ הוא מחזיר מעצב האחרת היותא עכשיו ולכן כה"ג שקלין וערינן. באיזה אופן כזה רבות ובאיזה אופן לא היו רבות אכל צידון המעצב הראשונה לא נפסלה ויכול להחזיר לו ממעות א"י י"ל דציון נותן לו דאללאר דרואה להגבו וליתן לו יותר ממה שקבל ממנו וה"ל רבות בכל אופן, אכל מ"מ כרי הוא דוקא אם ה' נותן לו מעצב אחרת מאותה מדינה אכל הכא שניתן לו מעצב אחרת של מדינה אחרת יש לומר אדרבה שיש לו דאללאר אחד ואינו רואה להעריה עצמו לילך לבאנק או למקום אחר רשמי לפרוע אותו עבור כסף מקומי ולכן הוא רואה לשמור ממנו ונתן לו אותו הדאללאר שאללו אדרבה גרוע הוא ואינו שוב לו יותר כלל ודו"ק.

ורביעי בקדוש דנלפענ"ד ידוע מחלוקת הראשונים ז"ל לענין דינא דמלכותא דינא דעת קצת מחכמי תרפת ס"ל שלא נאמר דינא דמלכותא דינא כי אם בדברים שהם עסקי המלך כגון ענייני הדרכים והמכסים והעסקאות שלו אכל העסק בין אדם להצירו אין זה עסקו של מלך ולא אמרו חכמים עליו דינא דמלכותא דינא וכו' ורביא ראי' לדבריהם מהא דאמר שמואל דינא דמלכותא דינא ואמר רבא דע דקטלי דיקלי דאינשי וגברי גברי ועצרינן עליהו ואי לאו דינא דמלכותא דינא לא שרי לן למחבני מניייהו אלמא דעיקר דינא דמלכותא לא נאמרה אלא בענייני הדרכים שכן של מלך אכל עסקי ישראל עם חבירו ישראל אין לנו לדון צנייכים צדיו במלכות אפילו לענין קניינים וכו' ואלא צו והאריך בזה בסב"ח הג"ל אזה ה', ודעת רבינו יוסף בליי דלא גזר המלך לאחד מבני עמו שצא עליו בעלילה חמסנותא דמלכא מיקרי אכל מאי דעבר בכל ארעא הרמנותא דמלכא הוא ודינא דמלכותא דינא ובסב"ח כתב דבורא נכונה הוא אלא שהוסיף עליו דגם בבורא כו' לא הוה בורא אלא כשדינא דמלכותא הוא דין של כל המלכים הקודמים לפניו ג"כ ודייק מדלא כתבו דינא דמלך דינא אלא דינא דמלכותא כיון כל המלכים אכל אם מלך אחד עלה בדעתו לעשות הרמנותא שלא שערס אבותיו ושער מלכים אין זה דינא דמלכותא כיון שדן דין חדש שלא בחקי המלכים חמסנותא הוא ע"ש מה שהאריך בדבר והוא מתשובת הרמב"ן ז"ל שאלו על דבר זה ועיין שו"ת הריב"ש סי' תנ"ב שהביא בשם הרשב"א דשאל על דיני ישמעאלים אמרו דינא דמלכותא דינא שאין המלך מקפיד על דינין יודעין שדין אחד בזה ומפרש דינין לפי דעתו ושכלו ואחר בזה ומכפך דבריו ואין למלך הקפדה בזה כלל אלא"כ הם נימסין ידועים עצמיים מלך המלכות ומנוח שלא ידועו אלא כך ע"ש. והוא חידוש גדול דלפי זה נאמל דבכל המדינות הנקראים דמקצועות לא שייך כלל דינא דמלכותא.

סימן קי"ג

ראובן שלוחה מקות מבאנא אי מותר לשמטון לפירוע עם ריבית

ב"ה ג' לח' א"ב התשכ"ז ברוקלין נ"י יצ"א.
כבוד ידידי בלתי מכירי היה הרה"ג וו"ח וכו' כשיח
מוה"ר מאיר שניפצער שליט"א. באנטוורפן בעלגיע.

אחדש"ת.

יסלח לי אם לא תוארתיו כראו כי צנחתי מכירי קאמינא ויקבל הכבוד כפי הראו לו וידבר שאלחו כלכל למעשה בצדק אחד שנקש ממנו חצירו עובד כיום שרוא לכוונות מעות מבאנא ואין לו בטחון באקרא קרעדיט צנע"ז על כמה שרוא ללוות ולכן נקש מחברו שיש לו קרעדיט בבאנא שיתחום על השטר לבאנא ולא יתרחש בבאנא ללוות וכן עשה ועכשיו כלך שמעון וקבל המעות מבאנא בחתימת ראובן על השטר בתור שהוא ראובן וראובן מעולם לא בא הכסף בידי וגם שמעון הוא הפורע החוב והרצית לבאנא באופן שאין לו לראובן שום מגע ומשא עם הבאנא אלא שעתה נחשור בלבו של ראובן ואולי גם זה לא כבונן עשה דוילמא יש צד זה איסור בשביל הרצית ע"כ תופס השאלה וסוים וכבר פניתי לימין ואין עזר לשמאל ואין סומך ולכן פנה אלי.

ולפענ"ד אי המעשה כמ"ש כדודו פשוט דאסור ליה לראובן כחוחם לעשות כן דלפי המבואר בדבריו לא ראו בבאנא ללוות לשמעון לפי שאין לו קרעדיט ולכן לא המעשה לראובן וגם שמעון לא אמר לבאנא שהוא הלוה אלא לראובן הוא הלוה רק ששמעון כלך לקבל המעות מבאנא בתור ראובן ודבר זה איסור גמור הוא וכלכל מפורשת בש"ע יו"ד סי' קס"ט סעי' י"ז ישראל שאמר לחצירו ליה לי מעות מהעבד טכזים ברצית אם נתן לו משכון ללוות עליו אם אחריות הע"כ על המשכון בלבד ולא על השליח בכלל מותר לשליח ליקח הרצית וליטנו לע"כ ואם לא נתן לו משכון אסור אלא אמר לו ליה עלי מעות ברצית מהע"כ על שמי והאמינו הע"כ והוא סומך על הלוה ולא על השליח ע"כ.

והנה כהא כיון דבבאנא לא רצח ללוות לשמעון רק לראובן אף דשמעון כלך וקבל המעות כיון דבבאנא לא האמינו לשמעון ולא ראו ללוותו א"כ לא כוח שמעון אלא שליחו של ראובן לכל היחיד להלוואה זו וכיון דבע"כ סומך על ראובן שהוא החוחם על השטר וגם בפירוש אמרו לו לשמעון שאין צדקם ללוות לו כיון שאין לו קרעדיט א"כ פשוט דראובן הוא הלוה ולא שמעון והוא הוא החתימה לשלם לבאנא ואין להם שום עסק עם שמעון וכיון שכן שמעון שקבל הכסף כרי הוא מקבל כבר כספו של ראובן שהוא מכה ומשלים הרצית בשביל ראובן עבור השתמשות במעותיו והוא רצית גמור.

ומה שטען כ"ח שראובן לא קבל המעות מבאנא בידי אלא שמעון הוא שקבל לא ידענו מה כוונתו בזה דכיון שהוא כלך לבאנא וכליג עאלמו בשם ראובן וחתנו לו הכסף נחששם שהוא ראובן וא"כ חתנו הם הלוואה לראובן ואם הוא

הטעה אותם אין צדק כלום שלא יתחשבו הכלואה על ראובן שכרי ראובן ידע מה והסכים שהוא יקבל וא"כ ממ"כ אם אמר להם שהוא שמעון וצא בשליחת ראובן ודאי דראובן הוא הלוה אלא אפילו רמז אותם וכמ"ש מעלתו מ"מ זה לא משנה צעלם הכלואה שהוא של ראובן וכמ"ש וגם כשהוא פורע החוב לבבאנא הוא פורע על שם ראובן וא"כ כיון דכל הטעה על שם ראובן הוא בולגה, אלא שצאם כלך שמעון לבבאנא מעלתו וכליג עאלמו בשם ראובן וראובן לא ידע מה אז כדבר חלוי שאם הסכים ראובן על הכלואה לאח"כ עכ"פ ולא מיחה בשמעון וגם לא בבאנא א"כ כיון דראובן נחתיב גרלה דג"כ אסור ואם מחה לו לא כרי המעות גזל צדור.

ומה שטען עוד כ"ח שראובן לא נכנס רק בתור ערב ובכגון זה שזקק שמעון ברצית עם הקרן מותר להיות ערב ליהראל המבואר בש"ע סי' ק"ע ס"א ואפילו בשליח דין מותר וכיון שראובן לא צאו לידו המעות בלל יגם כי שמעון הוא הפורע לבבאנא הקרן והרצית יחזו א"כ מותר הוא. נראה דכוונתו צא למבואר בש"ע שם דכל שזקק הקרן עם הרצית נעשה ככל קרן וכוא מדברי המרדכי פא"י סי' ש"ד צעודא דהמלך ורמז עליו הש"ך הביאו הח"ס וצ"ח רע"א בשם רי"א פא"י ומחריק"ש דאפילו שזקק דין מותר ויש חולקים גם בבית לחם יאבדק שם בביא בשם ש"ג ואולי ביתה דומה לזה ודאי כי כהן יתור גמור אמנם לא דמי להכי כדני לעכ"ל.

דהרי לפמ"ש כהא הכלואה לגמרי הוא על ראובן ולא על שמעון וראובן לא כוח אלא ערב אלא הוא הוא הלוה צעלמו וכמ"ש לעיל ומה שקבל שמעון המעות לא מעשה ולא מוריד. אלא דאפילו כשהיה ראובן רק בתור ערב ומי נבאורה לא כ"י נראה לבחיר צדיון שכרי החם החמו הפוסקים צעמא דהחירא דמוהבם ביתה צמי שוה עשר אצוים ומחייב עאלמו צ' אצוים ברצית כי כוח מיד השטר שחייב י"צ אצוים ולא אצ' כלל שחייב לו עשרה אצוים וצ' אצוים רצית סי"ב י"צ אצוים ולא זכרו כלל מדין רצית א"כ צאמא בהחייבות נעשה מיד צ"צ אצוים ואפ"י יש חולקין בדבר אצל צדיון טחצין בשערות הסטם וברצית בשליח בבאנא כוחצים כך וכך הוא לוח וכך וכך רצית עליו לשלם וכלל מפורש היעצ בהשטר א"כ כב"ג אפילו כשהוא ערב נראה דכ"י אסור.

ומש"כ עוד ח"ל זה למעשה אצל להלכח אני מסופק אם ראובן נעשה מלוה בחתימתו על השטר שמתין למימר ששמעון החוחם עם ראובן שכמו שהוא יתחום לו על שטר זה בבאנא שלו ויחלף מעות על שמו כן הוא יעשה בבאנא שיש לו קרעדיט ג"כ לא ציאר דבריו מה צדעתו דאטו בשביל שיעשה לו עובד ויתחום ויחלף לו מעות בבאנא שלו מה יאא הלוואה זו מתור הלוואה שלו הלא אף צדור המלוה חזנין למי ליה וכיון דהמלוה לוח מעות לראובן כרי ראובן הלוה הלוה ולא שמעון וכן לביקר ח"פ וצדור מאד אם לא שיכתוב לו כוונת אחרת בדבריו כמובן שאלו לא ציאר דבריו כל צדור. בברכה"ת בלב וגטש.

במש"ח הקטן

סימן קי"ד

עוד בהג"ל אי מצינו אדם חייב בממון שלא בא לידו מעולם

ביה כ"ד אדר שני התשכ"ז ברוקלין ג"י יצ"א.

כבוד ידידי הרה"ג וו"ח גו"ג וכו' כש"ת מוה"ר באריש
שניצטער שליט"א אגסווערפין בעלגיע.

אחדש"ט, יקרה מכתבו קבלתי וזכית כי כמ"ע אלץ עלי
אשר ממחר לשבץ לציח לצעלגים ולכן אמרתי
לכשיצו בחרי או חלחל מילין עלי השגחתי הכשונב עלי דבריו
במכתבי הלעיר ובעברי עלי דבריו ראוני חלי גבור שנונים
לכשיג עלי דבריו שכתבתי דרביה הוא והתפלל ע"י דרכיה
דרכי נועם עוד חמה דלא מלימי שנתחייב לשלם ממון לחצירו
מה שלא הביע לידו מעולם עוד חמה דרביה לריכין להיות מיד
ליד ושיכיו שניהם ישראלים והאריך בדבר דברכו של חורב.

והנה צמח שבקשקש מדרכיה דרכי נועם וזכאל לא הוב נועם
אין כדאי להשיב דמלוא הכורב גזירות כס וח"ו
לחלות דברי הלכב דדרכי נועם ומשנח מפורשח הוא האומר
על קן לפור יגישו רחמיו ועל עוז יזכר שמך מודים מודים
משחקים אותו מפני שפסח מדותיו של הקב"ה רחמים וכו'
עיון דרביה ליג ע"י ואף שברמב"ם הביא הוא טעמא וברמב"ן
ז"ל ערה לישבו ליג ע"י עב"ת מ"מ פשוט להלכב לא סמכין על
ז' וכו' צבא דשלח חשלה אח כהם צבא קו"ל שאם שלח כדון
תורב ולקח את הצבים ולחחר ששכ חזרה מחר ללקח כיון
דכבר אינך רוצה ומחר אח"כ לרפח להצבים צציתו ולשחטם
יחד ופשוט גם באותו וזה צו שפי דמשום כלי טעמא אין
שוחטין ציום אחד אפי"ה אם נערפח מחר לשחטם כאחד
ועוד ועוד ואין זה לריק לפנים.

רמה שטען דלא מלימי שנתחייב ממון לחצירו מה שלא בא
לידי מעולם לא ידענא מכ קשיא ליה למר ואי צעינא
מפרשינא ליה מערב דברי קו"ל ערב שנתחייב לשלם אף שלא
בא לידו מעומ כלל אללא דלא צעינא ליה דפשוט דאם אחד
קבל מעומ לחצירו צחור שליחות בין מעבדים ובין מישאל אף
שלא קבל במשלח המעומ צידו מעולם חייב דשליחו שג אדם
כמותו ואפילו לא אמר לו הלוה צפי להיות שליח אללא אמר
שכח שליחו של לוח וכמלח נחן לו ע"ש כך נמי חייב הלוה
ואפילו שליחות לא צעי כלל צב דברי עיקר הקפדה בתורה
ברביה הוא על ממון הלוה שלא יגע למלח צחור רביה צבום
לד צעולם אפילו ע"י קוף דע"י הקפידה הכורב וכל שכתמון
באחריותו כרי כתמון שלו הוא ונא צעי שיצא נידו אמנם לפי
שכדנר כנראה חדש אללא חציא לו ראי מפורשח נא.

איתא בתוספתא ישראל שנעשכ סנער או אפערופום
לעבדים מותר ללוה ממנו ברביה ועבדים שנעשכ
סנער או אפערופום לישראל אסור ללוה כימנו ברביה ע"י
וכתב הריב"ש צבי ש"ס ד"ב ומה שנתחדש דמצוחר מתוספתא
כג"ל שאין כולכין במעומ אללא אחר מי שכתמון שנו כיון
שבאחריותו כס וכו' קתני צבינא דתוספתא כתי שנתעשכ
סנער וכו' רביה קא"ל הוא כיון שכתמון כס של ישראל גם

מכחיו דצ"מ ס"א אני הוא שעתיד ליפרע מי שחולב מעי"י
צבתי גם כרצ אלפסי ז"ל כתב צומסחא שלו אני הוא שעתיד
ליפרע ממנו שחולב מעומיו ציד כתי ומטוב אותן ברביה
לישראל נראה דכל שכתמון של ישראל שבקפידם נכתי כדי
לכחותן ברביה לישראל אפי"ה שמיד כטותי צחו לישראל הלוה
אסור דלורייחא דומיא דעומן משקלותי צמח וחונכ קנא
אין צבגו וכן נוכל להוכיח מכחיו דאל תקחו מתמו חבל
אחכ נעשכ לו ערב ומקשינן ערב ממאן אללא ערב מטותי סוף
סוף כיון דכתי צחור ערבא אזיל הוא כתי דקא שקי רביחא
אלמא דאפי"ה שכתמי הלוה מעומיו לישראל הנוה ומידו צלו
לו כל שנעשכ לו ישראל ערב ודיויכס דכתי אזיל צחור ערב
חחלה כרי הוא כאלו הלוה אותם לישראל כערצ והערצ מטוב
אותם לישראל הלוה ואסור מדלורייחא דאי מדרבנן נחוד
ומדלורייחא שרי מאי מקשי סוף סוף כיון דדיויכס דכתי וכו'
למאי דילפינן מקרא אללא אחכ נעשכ לו ערב דאנן נמי
מדלורייחא קאמרין דשרי ואפשר מדרבנן אסור אללא ודאי ש"מ
דמדלורייחא נמי אסור וכו"י ומקשינן דלא אפשר לשרייה
מקרא ועיון צ"י ס"י קס"ט וצ"ע כנרש"ז ב"י רביה סעי'
י"ט — ס'. בה מפורש דנפנין רביה אין נפ"מ בין אם צלו
המעומ ליד ישראל או לא צלו כל שכתמון באחריותו גמור
כרי הוא מתחייב מכ"ה וזהו הוא הלוה וכאלו הלוה אותם
לישראל וכו' רביה מדלורייחא וא"כ ככ"י דידן כיון שראובן
האומם על השער הוא הוא האחראי וכו' הוא הלוה האמתי
אללא כבאנך וכס לא ראו ללוה לשמעון רק לראובן ואין נכס
דיו ודברים עם שמעון אללא עם ראובן א"כ ראובן הוא האמתי
הלוה האמתי וכו' הוא האמתי המעומ לשמעון הלוה ואסור
מדלורייחא כמבואר ברבי"ש וצ"ע שבצבתי במכתבי הנעיר
זה פשוט.

אלא דכ"י לפי מה שכתב לי במכתבו הראשון אמנם במכתבו
בשנית שקבלתי עכשיו שינה ממכתבו הראשון שכתב
כ"ה וז"ל אללא צנן דיון האמתי הוא שמעון הוא הלוה רק
שראובן נחן לו חתימתו ולא יותר וכו' לא ידעתי טונחו צב
אי טונחו וראובן לא כרי הלוה צבאנך אללא שמעון הוא
הלוה וראובן לא הוב אללא כערצ וחחם על השער כדון ערב
א"כ הוא עובדא שיה ממח ששאל דנרשונא דבמכתבו הראשון
שאל צאנן שבאנך לא ידעו שמעון הוא הלוה ואדרבא אף
כערים אללא כבאנך וכו"י ע"מ צבם ראובן וכל כהנא נחמה
לראובן מן כבאנך וכמו שדייקתי במכתבי הלעיר דרי"ב
כהלכב כמו שכתבתי כיון דאחריות על ראובן וכמעומ נישנו
לראובן מן כבאנך וכמו שדייקתי במכתבי הלעיר דרי"ב
ולפני"ד וצוחר דרי"ב ומה שטען כ"ה שראובן לא קבל המעומ
וכי דכיון שהוא כלך לכבאנך וכו"י ע"מ צבם ראובן ונחשו לו
ככסף כחשכס שהוא ראובן וכו' אללא לפי מה שכתב עכשיו
נשחמ כדון אם לא שנאמר דגם עכשיו טונחו צמ"ה האמתי
שמעון הוא הלוה רק שראובן נחן לו חתימתו טונחו צב
למד לפי שיעתו שמעון הוא לקח ככסף אללא כהנא נחמה
על שם ראובן או דטונחו דנאמח כהנא נחמה על שם
שמעון ורק שראובן חחם להיות ערב לו.

ומעתה נאמר אני דאם ניתב כהנא על שם ראובן
וכמעשכ דמכתב כראשין אז פשוט דכרי רביה
דלורייחא וכמ"ש במכתבי הלעיר וצ"ע ברבי"ש עכשיו, אללא

בהקאמפאני. לא ציאר גם צד מה דקשה ליה דכרי בני מנויות הם חלק צהמסחר וכל הקונס שערם יש לו חלק מה צהקאמפאני וכו' נעשה שחק להקאמפאני ואח"כ כשמתחנקים כדיוודעט אין זה ענין של רצית אלא זה ענין של ריוח שמתחנקים לכל אחד צדוה לפי החלק שיש לו וזה הוא היחור גמור ולא פקפק בו אדם מעולם, אלא שמה שנסתפקתי צד יוחר מעשרה שנים אם קויה שערם צהמסחר שפוסקים צו צצח וכו' לקח חלק צו ואם השערם הם של קאמפאני של עכרים אכתי יש לדחוק בדבר צצעת קיה כרי הוא כמתנה שאינו רוצה אלא חלק של חול כמבואר צשי"ע ח"ה ה' שצח אצל בשקויה שערם שצצעים הם ישראלים מחללי שצח ח"ו אז בדבר יוחר חמור גם הקויה שערם של חמץ ויש לו צפסח וצד אני נוכח להכריח צצח הגדול שכל מי שיש לו שערם כאלו ימכור אותם בחור החמץ עכ"פ כי ח"ה צאופן אחר ולמכורם לגמרי הוא הפסד מרובה ועכ"פ כעת שצמט אין שום קאמפאני אשר אין להם שערם אלא אחינו בני ישראל, ויש להאריך צד אלא שלא נשאלתי צד ולכן אקצר אצני לענין רצית לפענ"ד פשוט דאין צד שום שאלה וחשש ועיין לעיל סי' ק"צ.

אלא מה שיש שאלה צאוחם הקוים שערם ולא משלמין אלא 50 אחוז הנקרא מארגין וחס משלמין רצית על המארגין והקאמפאני שמשלמין להם הם ישראלים ואז הוא רצית ממנו וכמוצא לי שאין העולם זכרין צד ויש להזהיר מה למי שיראה כי נוגע בצצו. ועיין עוד ח"ו סי' קמ"ג.

ובזה הנני ידידו המברכו בחג כשר ושמת המצפה לישועת ה' כהרף עין בביאת בר נפלי בלב ונפש.

מצאש הקטן

סימן קי"ז

שם שנכתב בלשון לועז אי יש צו קדושה

מע"כ הב' הח' מופלא ומופלג וכו' שלמה כאנאן הי"ו.

אחדשה"ט

בדבר שאלתו צענין אם שם שנכתב צלשון אנגליה יש צו קדושה ואם יש צו יחא אסור ליכנס לבית הכסא עם מטבעות דמטבעות אמעריקאיות נכתב עליהם שם ג—ד וגם צספרי אנגליים שנכתב צהם שמו של הקציר יחא אסור ליכנס בצכ"ס.

הנה כרמז"ס פ"כ מה' שצעות כתב אחד הנצטע או כצציע צסם המיוחד או צצח מן הכנויין כגון שצצע צשמו חנין וכו' וביחא צהם צכל לשון כרי זה שצועה גמורה מצואר דס"ל דכסם צכל לשון כוכ שם וצשי"ע ח"מ סי' כ"ז ס"א כתב המקלל אחד מישראל ואפילו מקלל עצמו צסם או צכינוי

אם ניתנה ככלואה על שם שצמין אלא שראובן חסם צחור ערצ ח"כ כוכ ליה דין ערצ דמצואר צו"ד סי' ק"ע ס"א שצצחתי ג"כ צמכצני כלעיר שרוב האחרונים החירו צכעין אז ואף דקלח יש נדייק דככא גרע מסחס ערצ וכמ"ש ג"כ צמכצני הקודם ועיין ש"ע בגרש"ז סעיף ס"ד לפיכך שנים שליו מוכרי כאחד אסורים לחסום צשע"ה ח' ש"י צו רמ"ג ורמ"ג כל המעות ע"ש כל הסעיף וכ"ש נידן דידן מדינו מ"מ צבר נכגו רוצ העולם צכגון אז נכחיר ואין צידיו לאסור מה שצכגו להחיר.

סימן קט"ז

אי מוציאין הריבית ששלם בריינין

עוד להג"ל

ולענין מה דמציעה ליה אי מוציאין ג"כ בדיונין הרצית מראובן לשמעון כיון דראובן הוא כמתחייב הרצית לעכרים ולא שצמין כזה צד נראה לפענ"ד לחדש סברה דאם שצמין שילם הרצית להצחנק מעצמו צני חציעה ראובן וצני אמירה ראובן לשמעון שינסם להצחנק אז נראה דיכול ראובן למר לשצמין מעולם לא אחרתי לך לשלם הרצית כאלו לעכרים וממילא אין יכול לחוצעו צדן וללחא ידי שמים יש עוד להחיש צד צד ראובן גם אז אינו לריך על שצבר ואין חזקן גרמה עכשיו לצבר יוחר צד מחמת כערדות ואלה כ"ח כסליח.

לאח"י מלחתי צשית מהרש"ג יו"ד ח"א סי' ע"ז שצבר שאל צכעין אז וכחצ ג"כ צפשיטות דיש צד איסור רצית ומספקא ליה אי רצית קלוא או דרצנן ע"ש וכנתי הרצה צצ"ה כיוונתי לדבריו הקדושים אלא דלצסוף כתב עלה צענין כ"ל שיהי צדך היתר שהאיש כמלוח מצוח מהצחנק ואמר לידיו דאין נותן לו מצוח אלא הוא נותן לו וועכסל שלו על כך חמש מאות כחרים או יוחר ויתן וועכסל על כך כ"ל ואח"כ ילך האיש אז עם הוועכסל ויקבל המעות צהצחנק ואז מותר צפשיטות ויכול לשלם גם שלח אל הצחנק עם הוועכסל שיצא מהם המעות ע"ש מה שצחריך ובעלה לדינא דצשילת איש זר לקבל המעות על הוועכסל וכמלוח לא נתן לידיו מצוח אלא החרי עמו שותן לו וועכסל כה"ג ליכא איסור וא"כ צדידן נמי אפשר דכ"ג יכול ללוות צהיתר וכגון שצמלוח מהצחנק ילח לידיו כ"ל את הניירות החתומות וילך איש זר להוציא הכסף ויתן להלוח ואף שיש לי לפלל צדצרו שם מ"מ צבר כורכ גאון ופוסק מהרש"ג ז"ל ואנחנו מקבלים צחימח את דבריו.

סימן קט"ז

הקונה מציח אי יש צד משום ריבית

עוד להג"ל

צ **רעל** דצר שאלתו אודות המנויות (שערם צלע"י) שמן כסחס ישנס ג"כ יהודים שיש להם חלק

פשוט לשון הש"ך לא משמע בהגרע"א ועיין שו"ת חו"י סי' ק"ו. ועיין לקמן סי' ק"כ מש"כ מחו"י בזה. ועיין תורת משה להח"ס פ' חוקת (הספיד) (דף ל"ו) ד"ה וקיום ח"ל וז' להזכיר בזה אנשי זמננו להשגיח על בני ביתם הקוראים בספרים הנדפסים עתה בגופן שלהן בלשון ובכתב אשכנזי ונדפס השם ככתבו והם קוראים אותו ככתבו ה' יילם מעונש חלול שמו הגדול ע"ש.

סימן קי"ח

אם מותר ליכנס לפתח"ב עם ספרים שנכתבו בלשון לעז

עוד להג"ל

וכל זה כתבנו לענין דין השם עלמנו בלשון עכו"ם אבל לענין ליכנס בבית הכסא בספרים כתובים בלשון לעז או בכסף שנכתב עליו השם באנגלית הלכה זו מבוררת ברד"ז סי' תתקמ"ח (תק"יג) שנשאל אי מותר להכנס לבית הכסא בכתבים אשר יש בהם מדברי תורה והם מונחים בפאלדיוקריא והאיז דהא מילתא עביר עובדא בנפשיה דלפעמים יתנו לו שאלה או ענין של תורה בשוק ומניחו במגנפת או בפאלדיוקריא עד שיבא לבית או לביכ"ר ויכנס בו לבית הכסא ואינו מושש וגדולה מזו כתב שיש לו סכ"מ קטן שלעולם מחזיקו עמו בכל שעה לקרות בו ויכנס בו לביכ"ר והאריך הרבה בדבר והעלה לבסוף בטעמא אחרת כיון שאינם כתובין בכתב אשורי אלא או בפרובינציאל או מעליליק אין זו קדושה אפי"ש שיש בהם עניינים של תורה והביא ראיה מרמזים פכ"ג משבח. וסיים כלל דמילתא מותר להכניס כתבים שיש בהם עניינים של תורה אפילו משניות או רמזים בקובץ קטן או סידור וכיוצא בו ומותר להכנס בהם לביכ"ר הו"ל וכן מוכחים ולפי הכלל אפילו כתובין אשורית ולמעשה בזמן שכן כתובין פרווינציאל או מעליליק וע"ז סמך לעשות מעשה בעלמנו ע"ש ובכחו דבריו באחרונים. *

ומעשה צידון דין גמי לא מציעא מעות וספרים אנגליים מוכוסים שדורתי מותר להכנס בהם לביכ"ר אלא אפילו ספרי קדש אם מחזיקם לעלמנו כדי שיוכל לעיין בהם בכל עת ויכול ליכנס בהם וכן אינו נוכח בעלמנו כמה פעמים ובפרט בבתי כסאות שלנו דקילו משלם כיון שאין בהם נואם ולדעת קצת אחרונים אין להם דין ביכ"ר כלל אלא בבית הכסא דפרסאי ואף דהם לי להקל בזה בסתם לדי"ת מי"מ לענין להכנס בזה יש לנו לבורות צפ"ה מלא דאין בזה שום איסור ובכ"ל.

ודע עוד דהרד"ז הבי"ל כתב דמשמע מדברי הרמז"ם ז"ל שאין שום קדושה בספרים שנכתבו בכתב לעז כיון שאסור לקרות בהם ומותר להניח במקום החורף אלא דלא צדן בידים אסור וכתב ומכאן מודעת רבא לאותן שכתובין כ"ד בכתב פרוינציאל וקורין בו כפרש"י שיש תוכחת מגילה וכ"ש בדורינו אטו מודעת הוא לאוריתא דאין ללמוד בספרים שנכתבו בלשון אלא מחוץ ספרי קדש הנכתבים בכתב אשורית בקדושה וכל המקדש עלמנו למעב משע מקדשין אותו מלמעלה הרבה.

שרב מלחתי נשפית תרי"ה סי' עפ"ז שמחיר להחיק המעצמות של שם בן ד' שנעשים במדינות שווייזן מטעם כי

או באלה מהשמות שקורין עצדי כוכבים להקב"ה אם היה צעדים והתרחק לוקח אחד וכתב הסמ"ע או באלה מהשמות שקורין הכותים משום דכיו כיו"י ע"כ.

ובתומים שם אות ב' באורים הוסיף עליו ובעני"ה רוב המוני עם אינם נזכרים ואומרים בלשון אשכנזי גאט זאל איבער שטראפן גאט זאל איבער שלאגין ועוצרים לאו של תורה ובלא"ה בעני"ה אינם נזכרים בכינוי וחושבים מה שכתבו או מדובר בלשון גוי אינו אלא תואר השם ועושים כס וכתבים בכל הא"י אדו"י והוא בלשון נרפח כינוי ופי' עם ה' והוא מוטל באשפה וכבר קבעו חז"ל י"ע שלא יהיה נזכר ש"ש בשמירת כי למחר פורע זה חובו והשם מוטל באשפה וכתב בעני"ה למדו ממעשה גויים וחזר הדבר לקלקלו וזהו המדה הגורם אשר בעני"ה וידל ישראל למאור במקום ששם שמים מלאים ובפרט בציון ועל חסם ולריך התחבמות ושקידה תוכחת חכמי הדור לבעל זה מהמוני עם ע"כ הבאתי כל לשוני הקדוש לגדל הענין ועיין חכ"א סי' ה' ובקל"ש סי' ו' ס"ג שג"כ כתבו בפשטות דהוא איסור גמור בכל לשון.

אלא דהש"ך יו"ד סי' קע"ע סק"י"א כתב דהשם בלשון הקדש הוא שם אבל בלשון חול אינו שם כלל והבנע עלמך וזהו מותר למחוק כשנכתב בלשון חול כגון גיט בלשון אשכנזי או נ"ג בלשון פולין ורוסי"א וכיוצא בזה מבורר דס"ל דשם בלשון חול ובלשון עכו"ם אינו שם כלל ודבריו ל"ע מדברי הרמז"ם ז"ל והש"ע הבי"ל וראיתי לרבינו הגרע"א נחש"י סי' כ"ה דכבר עמד אמדוכה זו וראה לישב דברי הש"ך ותוכן כוונתו דאף דשבעה בכל לשון הוא שבעה מי"מ לענין מחיקה י"ל דשם בלשון לעז הוא ל"ה דין כינוי דמותר למחוק חוץ מאותן שבעה המפורשין פ"ד דשבעות ואפי"ה הנשבע בו הוא שבעה הכ"ע י"ל דשם בלשון לעז מותר למחוק ומי"מ הוא שבעה.

ורא"י לדבריו משו"ת תשנ"ז ח"א סי"ב שכתב באזכרות מתורגמות מותר למחוק לפי שאין איסור למחוק אלא ז' שמות וכו' ולא עדיף תרגום שלהם משאר כנויות דמותר למחוקן והרמז"ם ז"ל כתב כי השמות שהם נשאר לשמות דיינים ככנויים לענין שבעה עכ"ל, ועיין רעבי"א ור"ן הוצא בכ"מ סופ"ו מוס"ת וצביאור הגר"א ח"מ סי' כ"ז גם בלאר שמא כתב כי כל השמות שקוראים הגויים בלשונם אין להם קדושה אלא ככנויים כמו רחם וחונן ועיין לפנת פענח תניינא פ"ו מוס"ת סי' ב.

ובשו"ת רד"ז סי' תתס"ב (ת"י"ס) כתב ח"ל וכו' וידע שאפי"פ שכתבתי שהנשבע באללה הוא שבעה לענין הזכרת השם לא הוא כמזכיר את השם שאם הזכירו לבעלה חייב נידוי ודוקדקתי בן משלן הרמז"ם ז"ל שכתב בפי' בחרף דשבעות ח"ל ולא שבעה לשוא ב"ד הוא אסור אלא אפילו להזכיר שם מן השמות המיוחדים אבל להזכיר את הכנוין לית לן בזה וכן הדין באללה שהוא כינוי לשם. וא"כ מבורר לדין דשם הנאמר או נכתב בלשון עכו"ם הוא ל"ה דין כינוי השם ולא דין השם עלמנו ולא מציעא להש"ך דאין לו דין שם כלל אלא אפילו לשאר פוסקים ולפי מה שפי' בו בגרע"א בש"ך מי"מ אינו אלא דין כינוי ולא עלם שם הקדוש לכ"ע ובאמת כי

וכעת צעירי' למדו ממעשה בגוים וחזר הדבר לקלקו' וזכו המדע בגורם אשר צעירי' וידל ישראל למאוד במקום ששם שמים מאוים וצפרע בציון ועל חנם ולריך הכחמות ושקידה חוכמת הדור לבעל זה מהמוני עם ע"כ הצאחי כל לשונו הקדוש לגדול הענין ועיין חכ"ל וצקלש"ע סי' ו' סי"ג שג"כ כתבו בפשיטות דהוא איסור גמור בכל לשון ומצואר דגם על מכתבים וא"כ הכ"י בולים כן הוא ואין חלוק ביניהם.

נטענו להוליאם והו"ל כאלו נכתבו בפירוש לשם חול וכן משמע בפמ"ג ח"ה סי' של"ד ולזה נראה שכתבים המ"צ ע"ש וא"כ הכ"י בדין כיון שנטענו להוליאם הו"ל כאלו נכתבו בפ"י לשם חול ואין צדק האשם.

ובברכת התורה בלב ונפש.

מבטח הקטן

סימן ק"ט

בול (סמטעם) שנכתב עליו השם בלשון לע"ז

ב"ה מ"ז למס' מנינים התשכ"ט ברוקלין נ"י יצ"א.
מע"כ ידידי היקר והנחמד הרה"ג ור"ח גר"צ וכו' כש"ח
מוה"ר אפרים גרינבלאט שליט"א.

אחדש"ח.

ובדבר השאלה שהוליאו כעת בול (סמטעם) בלע"ז חדש צהרי"ז אשר נכתב עליו בראשית ה' ונכתב שם השם בלשון אנגלי' ג' אי' ו' אם מותר להשליך המעטפה להשפך לאחר השתמשות בהיה כי שם ה' נכתב על הצול ובאמת כי יותר מזה כי לו לשאלו אי מותר לפתוח המעטפה וכצול יקרה דהו"ל מוחק השם וגם אם יש ישראל החותם בצולים על כ"י דואר אי מותר לו לחתום שהרי כמה פעמים יניח החותם על השם וימחקו השם ועוד שאלות בזה. כגון אי מותר לזרוק מכתב כזה בקופסא של כ"י דואר דלמא יתבזה השם ואי יוכל ליבגם למקום מעופף עם בולים כלל של דבר השאלה אי בצול כו"ל דין שם וא"כ נעיל עליו כל חומרות השם הקדוש או לא. והיות כי כבר נשאלתי בכעין זה לענין מעצות שג כסף שנכתב עליו שם ה' אם מותר ליכנס בהם צביכ"כ אפחוק לו מ"ש לו בסי' ח"ל.

בדבר שאלתו צענין אי שם שנכתב בלשון אנגליה יש בו קדושה וכו' הנה הרמב"ם פ"ב מה' שצעות כתב אחד הנשבע או השביע בשם המיוחד או באלה מן הכנויין כגון שנשבע בשמו תנון וכו' וכיוצא בהם בכל לשון כ"י או שצוה גמרה מצואר דס"ל דכ"ס בכל לשון הנה שם וצ"ע ח"מ סי' כ"ז סי"א כתב במקל אחד מ"שאל ואפילו מקלל עצמו בשם או בכינוי או באלה מהשמות שקורין עבדי בוכבים להקב"ה אם כ"י צעדים וכתראש לוקח אחד וכתב בסמ"ע או באלה מהשמות שקורין הכותים משום דכ"י כינוי ע"כ.

ובתרומים שם אות ד' באורים בוסוף עליו וצמ"ח רוב המוני עם אינם נאמרים ואומרים בלשון השכ"ז ג"אע זאל אייבם שפראפון ג"אע זאל אייבם שלאגין ועצרים על לאו של תורה ובלא"ה צעירי' אינם נאמרים וכו' וכו' מה שכתב או מדובר בלשון גוי אינו אלא חומר השם ושע"ס הם וכתובים בכל הא"י אד"ע והוא בלשון נרעח כינוי ופי' עם ה' והוא מוטל באשפה וכבר קצתו ח"ל י"ע שלא יכ"כ חבר ש"ש בשטרות כי למחר פורע חובו וכשם מוטל באשפה

אלא דכ"י יו"ד סי' קצ"ט סק"ל דעת אחרת זו וכתב שם דכ"ס שנכתב בלשון הקדש הוא שם אצל בנשון חול אינו שם כלל והנה ע"מך דהא מותר למחוק כשנכתב בנשון חול כגון ג-ג בלשון אשכנז או זו-ג בלשון פולין ורוס"ל וכיוצא בזה ע"ש מצואר דס"ל דשם בלשון חול ובלשון עבר"ס אינו שם ומותר למחקו ודבריו לכאורה ל"ע מהרמב"ם ושי"ע כ"ל. ור"ח"י לרצונו הגרע"ל סי' כ"ב שכבר עמד על מדוכה זו וראה לישב שיטת הש"ך וזוכן כוונתו דלף דשצוה בכל לשון הוי שצוה ל"ענין מחיקת השם י"ל דשם בנשון לע"ז הוי ל"כ כינוי דמותר למחוק חוץ משצוה שמות המפורשים פ"ד דשצוה ופ"ה כנשבע בו הוי שצוה כ"כ י"ל דשם בלשון לע"ז מותר למחקו ומ"מ הוי שצוה. ע"ש. ועיין סוכרין ק"ל ע"כ ובלשון עבר וצ"י שם.

ורא"י לדבריו מדברי שו"ת תשנ"ן ח"א סי' שכתב באזהרות מתרגמות מותר למחוק וכו' ורמב"ם ז"ל כתב כי השמות שהם בשאר לשונות דינם כגוים לענין שצוה עכ"ל ועיין ר"עב"ל ור"ן הוצאו כ"כ ס"פ ו' מ"סוכ"ת וצ"ח"אור הגר"ל ח"מ סי' כ"ז גם באור שמה כתב כי כל השמות שקוראים בגוים בלשונם אין להם קדושה אלא ככינויים ועיין לפת פנח ח' פ"ז מ"סוכ"ת. כ"כ. ובשו"ת רד"ז סי' תתס"ב (ת"י"ט) כתב ח"ל וכו' יודע שא"פ שכתבתי שהנשבע בחלל הוי שצוה לענין בזכרה השם לא הוי כמזכיר את השם לבעול ודקדקתי כן מלשון הרמב"ם שכתב דפי' בחרה דשצוה וכו' אצל למזכיר את הכינוי ל"ל זה וכן בדין באללל שהוא כינוי לשם ע"ש.

ורא"י מצואר לדין דשם הנאמר בכל לשון או נכתב בלשונם הוי ל"כ דין כינוי השם ולא דין שם עצמו ולא מצוה לדעת הש"ך דנראה דס"ל דאין דין שם כלל ומותר למחקו לכתחלה אלא אפילו לשאר פוסקים ולפי מה שפי' הגרע"ל בש"ך מ"מ אין לו אלא דין כינוי ולא ע"ס שם הקודש. בהם כי פשטות לשון הש"ך מורה באמת דלא בהגרע"ל ועיין שו"ת ח"י סי' ק"א. ולפי זה לא מצוה לדעת הש"ך דל"כ שום איסור בכ"י בולים לזרוק דלא חייב למחוק אלא אפילו לפי הגרע"ל מ"מ לא הוי ל"כ אלא דין כינוי שא"ל דלכתחלה אין למחוק מ"מ ליכא למיגזר בגרמא דמחיקה ועיין רד"ז כ"ל דאפ"ל ספרי קודש שנכתבו בלשונם עמים אין בהם שום קדושה ומותר להניח במקום הכורף אלא דלאבדן צידים אסור ע"ש. וא"כ הכ"י לכאורה ה"י מותר.

אלא דמ"מ כ"י החומים ח"מ כ"ל לוח ככרובית דאסור לזרוק באשפה מכתבים שנכתב עליהם שם השם אפילו בלשונותם וכתב דהא ח"י בגורם לעניות ח"י וח"י ועיין

הוא ודבר שאלו צבול (סעטמפ בלע"ז) שכתב עליו שם כי בלשון אנגלי חי מותר להשתמש בו ולשלוח מתחבים בו או דחיישין משום שמה יגרום מחיקת השם והלחך בלחיות בצקיות נפלא לענין גרם מחיקת השם וכיוצא כי הביא שם מה שכתב באיגרות משה בני שחלם בחולת המדבקה ר"ל שכתב בל"ה סי' ד' שאסור לו להכניס חפציו לביא כיון שצ"ע החוק שורפין כל החפצים שמביא אחר כו"ל כמאמר השם בידים ח"ו וגם הביא מגמ' שבת קע"ו כותבי ברטח כשורפי תורה ואצ"ע שהוא דבר שאינו מאוי שיפול דלקה וישרפו הכרבות וכ"כ הכא שצדדתי ישרפו וה"ל לדין עם הצול אלא דאח"כ דחה לעצמו דלמלא לא דמי דעל הדואר ליכא מחיקה ומה שרשמים על הצול צבי דואר אינו מוחק הכתב לגמרי והלחך שם כדרכה של תורה.

והדיות כי יש לי הרהורי דברים בדברי האגרות משה אמרתי לרשום אותם וראשון לנין דאגרות משה לאו יחידאי הוא כהא בלמחא וכבר הלכו בו יימושות דבור הקודם בגאון מטעמיו ז"ל בספרו שו"ת דובב משרים ח"א סי' ל"ט הלחך ג"כ בדבר והביא ראיות ראיות אסור קלם מראיות הנ"ל ועוד הביא ראיה מדברי הרשב"א בשם שבעל דהא דגרם מחיקה מותר היינו דוקא היכא שאפשר שלא יבא לידי מחיקה אבל היכא שדאי וברור שיבא לידי מחיקה אז כיון שפשוט בידים דאסור ע"ש וא"כ ממילא צידון נמי שצדד הוא שיבא לידי שרפה דברי בהיום כל מה שצדדן לאשפה מכניסין בעלי האשפה ושורפין אותו באינסיונירעטארס בלע"ז והיו שפשוט בידים ממם. ועוד שברי מן החק שעל הדואר מוחמין כל צול עם חותם לצל צול כאז וכרי הוא מוחק השם. וכ"כ הרגיש צבא.

ומה שדחה לעצמו דלמלא מה שמוחמין על הצול לא מקרי מחיקה כיון שאינו מוחק הכתב לגמרי יפה עשה שהניח בל"ע ודחיתו חזר ונראה דודאי כה"ג מקרי מוחק דלא בעינן מחיקת הכתב לגמרי ופשיע דהוה ל"ו ושיפכו על השם אף שלא מחקו לגמרי כיון בכלל מוחק וכל שנפסל בשבילו לקריאה כרי הוא בכלל מוחק ופשוט דאם יחתום על השם בחותם כהא שהוא צבי דואר יפסל לקריאה וכרי המוחק אפילו קולו של יוד גגו של חית ואפילו לא עשה שום פעולה בעצם השם אלא דבק האותיות אלו עם אלו נמי פסול כס"ת עד שיחקן אס לא לדעת הרשב"א שנעשה לאחר הכתיבה ובאופנים שיש נכשיר עיין ש"ע יו"ד ה"ל ס"ת וגם צבא יש חולקין.

וגדולה מזו מנינו לרבותינו ז"ל שדרשו על הפסוק הנסחרות לה' לאלקינו והנגלות לנו ולבנינו וצבא סוכדרינ למח נקוד על לנו ולבנינו ועל עין שבעד עולם ובר וכתבו בעלי החוס' עה"ת וא"י קשיא א"כ דממענין הנסחרות מלה' כ"י לו ליקוד עד כי חלקינו י"ל שאין אף דרך כבוד ליקוד על השם שיהא נמחק ובר וצמסורת גדולה שנינו נקודת כזאת נמאי אחא ומשני כך אמר עזרא הסופר שככתב בחורה אס יבא משה רבינו וישאל למח ככתב אף אומר לו נקדתי עליכם ואס אומר יפה ככתב אסיר בקודים מעליכם ובר ומכאן ראי' לאותם הכותבים פסוק צלל שרעוט שנקדוין על צ' תיבות קודם שיכתבו השלישי שנקודת כמחק מדקאמר עזרא לפיכך נקדתי עליכם והיו כאלו לא כתבתי ע"ש.

סוכדרינ קי"א ע"כ אבא שאל אומר אף בהוגכ אח השם באותיותיו ובר וחנא וצבובין וצלשון עכ ופרש"י דבשון קדש אינו נעש כ"כ גמלא דלכות בלשון לע"ז גרע מבשון קודש ע"ש, ע"כ ודאי מי שיכול לכתוב כהם ושלח לזורקן באשפה ולבזותן חנא עליו ברכה מן השמים ומ"מ מי שאינו יכול לכתוב כהם נראה שהוא בכלל הנח להם לישראל מוטב שיכיו שוגגין וכו' כעוד יכפר בעדו וזכה לביאח משיח לדקינו צב"א.

סימן ק"ב

לפתוח מעטפה באופן שיקרע שם הנכתב בלשון לע"ז

עוד להג"ל

ולענין לפתוח המעטפה ודאי יותר נכון שלא לקרוע את השם אפילו דכש"ך מחיר למחוק מ"מ כרי לדעת שאר פוסקים עכ"פ כיון כניגוי ולהתוודע אסור גמור. ולענין שיכ"י ישראל החותם על הצולים ג"כ אס אפשר לו שלא לחתום מה עוב ובאי אפשר הנח להם כי יש לו חילן גדול לסמוך עליו, ולענין לזרוק לקופסת הכי דואר ליכא שום חששא מ"מ אולי למי שקורא צולים יותר טוב לבין שלא לקנות צולים אלו ולא ליכנס בספקות ובספק מחיקת השם ח"ו. ומיכיו נחשוכה אחרת כתבתי עוד דאפשר דברי לא היו שם כלל דלא יכתב לשם השם אלא למכור צולים ושוכ האיר כי עיני ומלאחי לי ראי' קרובה לזכ משרי"ת חו"י סי' ע"ז שכתב שם לענין ענינה שחחק עליה שם כי וגם מעצמות צמדינה שוידוין שכתב עליהם שם של ד' אותיות וכתב ח"ל ומ"מ נ"ל דמותרים הם כי נעצבו להוליאם וכ"ל ככתבית השם בפירוש לשם חול ע"ש וכנה כנראה דהתם מיירי בשם שכתב שם של ד' אותיות וצלשון קודש ואפ"כ כל שכתב צפי לשם חול משום דנעצבו להוליאם מותר וא"כ כ"ש צידון שכתב רק כניגוי וגם בלשון עכ"ס ונעצבו להוליאם נראה פשוט דלד"ה מותר.

ובזה הגני ידידו דושי"ת ומברכו בברכת התורה וי"ר שיזכה לקבל התורה מתוך נחת והרחבת הרצת ולהגדיל תורה ולהאדירה תחתם בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן קכ"א

עוד בענין שם שכתב בלשון לע"ז

יום שנתלז בו המאורות לסדר מט"מ התשכ"ט ברוקלין
נ"י יצ"א.
מ"כ האי צורב עוסק בחוקי חורב וכו' כש"ת הרה"ג
מזה"ר מנחם משה אשפזן הי"ו ע"י כולל ישיבת טלו יצ"א.

אחדש"ט, יסלה לי אס לא תוארתיו כראוי כי אינו מכיר אמת מכתלי מכתבו ניכר כי לורכא מדרבנן

ליכא לו לחשוב שלאחר חדשים או שנים ישרפו התפילין באוהם. ולא דמי לגרם מחוקת השם ולכחצי זכרות וכן שאר מקומות שביאר דכחם ליכא מלכ מלכ רמיה ועיין ש"ת צ"ל י"ד ס' ס"א ס"ב.

עוד נראה לכוסיף דכרי הכא כל ימי חליו מניחין לו התפילין ואם ח"ו יעמוד בחליו זמן רב ויניחו התפילין אליו ולא ישרפם וכרי אפשר שזניתיים יפסלו התפילין מעצמם וגם אפשר שימלאו הרופה לתפילין אלו לנקותם ממחנה זו (דיסענפעקט בלע"ז) ולא ילמדו לשרפם סוף סוף, ועוד אני מוסיף דבכא לאו מוכרח לשרפם וכרי יכולים לגזום בזית מיוחד לזה וא"כ ע"כ מצדו ישנם כמה ספיקות ומעשה אם מי שהוא ח"ו קרקפתא דלא מנה תפילין מעולם ועכשיו שהוא חולה ורואה לשבץ בתשובה ולהניח תפילין וכי נניח אותו שימות ח"ו קרקפתא דלא מנה תפילין ואפילו מי שהניח תפילין וכי בשביל החוק שעשו בגוים שלא להניח תפילין לא יניחו ישראל תפילין והכ"כ כן הוא לפענ"ד.

ולפרם ריבועא עלה דעמתי דאפשר דא הוא מחלוקת ריב"ק ורחצ"ת דריב"ק ס"ל דאסור לגרום שריפה תפילין בכה"ל גוגא ורחצ"ת ס"ל דמותר לגרום דכ"כ לא הוה גרמא ואדרבה וזה ה"י אפשר לישב מה ששאל רחצ"ת לריב"ק מאי אני לחיי עוב"ד ולכאורה מה שאלה היא זו ולמה לא אכל להגיל אחי שפיר דריב"ק ס"ל דאסור לעשות כן וא"כ שאל מאי אני לחיי עוב"ד וי"ל ועיין ביאור הגר"א יו"ד ס' קנ"ז יכ"מ פ"ח מ"סכ"ה ה"כ רחצ"ת לא הוה מחוייב למסור נפשו ע"ז רק שהחמיר על עצמו ואפשר דלכן שאל מה אני לחיי עוב"ד דלא ליבוי כמ"ש הרמב"ם דאילו מחוייב בדבר זהוב בכלל עיבוד לדעת ח"ו ובמה שכתבתי ה"י אפשר לישב גמי הא דגמי שבת מי"ע בחלישע בעל כנפים וזמ"ה נקרא שמו בעל כנפים שפעם אחת גזר המלכות וכו' רץ אחריו הקסדור ואמר לו מה בידך ח"ל כנפי יונה נעשה לו גם וגעשו כנפי יונה וזכורם שם הקשו למה לא מסר נפשו ועיין ר"ן שם ולכאורה מטיקרא דדינא קשיא הא"ך הניח תפילין וסיכן עצמו ולא חש משום ציון התפילין שהקסדור ישרוף התפילין והגאון מעשעבין הרגיש בזה ע"ש מה שח"י לפי דרכו בקודש ולהגיל יש לומר דבאמת לא חיישין משום ציון כיון דליכא עליו חוב לקיים מצות תפילין וכי"ל.

איברא דיש לחלק בין ת"ת שהוא מצוה גדולה וצרכים שכרי ה"י מקביל צרכים ובין כוונת תפילין דלא הוה כוב חלא עשה והגם דבתפילין אמרין שגדולה מ"ע זו ושקולה כנגד כל התורה עיין סמ"ג מ"ע ג' דתפילין ושבת ומילא השו"י וחד דשקולין נגד כל התורה ובמנחות מ"ד כל שאינו מניח תפילין עובר בשמנה עשין ומקרי קרקפתא דלא מנה תפילין ובמס' ר"ח פושעי ישראל בגופן קרי ליה מ"מ הרי אמרו ות"ת כנגד כולם וא"כ יש לחלק ביניהם ולכאורה.

ובינותי בספרים והא"ר ה' עיני ומלאחי בש"ת חזון מה"ם ס"י ו' שכתב וזה בראי שלי ממס' ע"ז ולא מלא בידו לדחותה חלא שולא לזון מעטם אחר דמלות עשה דתפילין הוה מצוה שלא מסרו עצמם עליה וגם נחלקו בה רש"י ור"ת

והנה מצוה מדברי רבותינו בעלי החס"י דאפילו לנקוד על השם גמי נראה כמחוק השם וכ"ש כחוסם עניו ממס' ומכ"ע ברכותי דבס"ת שנפסקו החגין מן האות יהא חיו"ב לחקן דא"כ יכא נראה כנקודה על התיבה שהוא כמחוק וזכארו"ם הקילו בדבר ולי"ע. ואף שמימיהם של רבותינו בלדקים באחרונים אלו שחוסם מ"מ לא חמנע להעיר מה שלכאורה ל"ע ממס' ע"ז ו"ת ע"ה ח"ר בשח"ב ר"י בן קסמא כלך רבי הניח בן תרדיון לבקרו אמר לו הניחא אחי אי אחא יודע שאומה זו מן השמים המלכות שהחריבה את בית מקדשינו ושרפה את ביכלו והרגה את חסידיו ואצדכר את עובדי ועדיין הוא קיימת ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקביל קבילות צרכים וס"ת מונח לך בחיקך אמר לו מן השמים ירחמו אמר לו אני אומר לך דברים של עמם וזאתה אומר לי מן השמים ירחמו תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ס"ת באת אמר לו רבי מה אני לעוב"ד וכו' אמרו לא היו ימים מועטים עד שנפטר ריב"ק והלכו כל גדולי רומי לקברו וכספידורו בספר גדול ובחרתן מלאכו לרחצ"ת שה"י יושב ועוסק בתורה ומקביל קבילות צרכים וס"ת מונח לו בחיקו הביאורו וכברוכו בס"ת והקפוכו בתפילין וזמורות והליתו צכן את האור וכו' אמר לו בתו אבא אר"ך צכן אמר לה חילמלא אני נשרפתי לבדי ה"י הדבר קשה עכשיו שאני נשקף וס"ת עמי מי שמבקש עלבונה של ס"ת הוא יבקש עלבוני ע"ש. ופרש"י שאתה יושב ועוסק בתורה והם גזרו על כך ע"ש ובמהרש"א ודו"ק.

ומעתה מזהכירו ריב"ק לרחצ"ת ואמר לו יודע אתה שהם גזרו על כך וגם ח"ל תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ס"ת וכו' נראה דפשיטא ליה דכן ה"י חוק המלכות ואפ"כ רחצ"ת הקביל קבילות צרכים וס"ת בחיקו לעין כל ואמאי לא חש לשריפה בס"ת אף שזה לנמוד וכ"ש שה"י יכול לנמזה תורה שבע"פ ועיין במפרשים שהקשו בכלל הא"ך ה"י רשאי רחצ"ת לסכן עצמו והלא אינו מחוייב בדבר ור"ל לדייק מכאן כשיעת החוס' דמי שאינו מצוה על ק"ש אם רואה יכונ לקדש השם אכל מ"מ לענין שריפה ס"ת אין זה מספיק אכל אי נימא דאין לחש לא דכיון שהוא מצוה לנמוד תורה אין זה בכלל גורם למחיקת ס"ת או לשריפה ח"ו דלא מקרי גורם חלא כשאין חייב בדבר ובגון בכתובת זכרות שאסור לחשוב בזכרות וכן מי שכתב שם על צפרו וכו"ל זו הכתובת דאפילו צד אכל הכא הרי הוא מחוייב בלימוד התורה או בהנחת תפילין ומה לו ששם הוא יניח תפילין בעמ"ס אח"כ ישרפם כרי בעמ"ס הוא שחייב ואין הוא כגורם לה דמה ה"י לו לעשות, הוא עשה במלואו עליו מפי משה מסיני, ואדרבה רחצ"ת השיב לה יכא מי שבעלזון שלו ויבקש עלבונה של תורה והכ"כ של תפילין.

ועיין בחובות דף ג' ונדרש לכו"ל דאזנא שרי וירושלמי שירובין פ"י ה"י וירושלמי פסחים פ"ג ה"ג ר"א אל חקרא עליה שם חלב עד שחלפה וצנני שם חלא חקרא עליה שם חלב עד שחלפה ח"ל ר' יבאשע ולא נמלא כשורף קדשים צו"ע ח"ל ר"א מאלוהם בן נשרפין הרי הוכח דכדבר נעשה מאליו ס"ל דליכא איסורא וכ"ש הכא דאזנא הוא וכו"ל אינו שורף חלא העכו"ם ודאי דבשעת קיום המצוה

הראש דבא"ז יולאין ידי כתיבה ס"ח ככותב ש"ס ופוסקים ומגלה בפומי דאגשאל דכ"ה המדפוסים ספר וזאמח כי כעת שהספרים נדפסים שלא לשם כונה ל"ע אי ילא דא משום מלוא כתיבה ס"ח כהספר הזה נכתב עלי כונה כלל וזרוב פעמים גם עכ"ה הוא העובד אלא הדפוס וי"ל דמ"מ הרי מוסיק ספרים ללמוד בהם וז"ל.

רמ"ש אי עכ"ה מלוא על שיתוף בה דבר זה סובל חריכות גדול וכבר הארכתי בזה בתשובה אחרת מ"מ לידן נראה דאין נפ"מ בזה דפשוט דהמדפוסים אין מכוונים בזה לשם כוונה השם או דבר אחר אלא לעשות מלאכתו וזממילא אין זו משום שם שנכתב לע"ז דה"ל חול כמו הכתוב לאלהים אחרים דדוקא בשם שנכתב לשם ע"ז שלהם אמרינן כן עוד אומר אני דכאן שנכתב לשם השם שנראה העולם הוא שנכתב שברי נכתב כל הקרא של הבריאה ונשעת הבריאה נראה דגם הם מודים שלא ה"י אלא ה' אחד ושמו אחד דהם רק דעוהם הנפסדות אומרים שאותו האיש הוא בנו ונולד לאח"כ וא"כ השם הזה לכ"ע לא לשם ע"ז נכתב ומ"מ לא אכתוב בזה ברירות כי לא ידעתי בכיוון מה כוונתם בע"ז שלהם וכמדומה שגם הם אינם יודעים.

ומעתה לעצם השאלה הנגי שולח לו לילום מתשובה אחר שכתב נשאלתי בזה ומה שהשכחתי אז בסי"ד אלא שנראה לי כעת להוסיף בדין להחירא דסטעמפס דאולי בכה"ג גם החומים ושאר אחרונים שהבאתי שמחמירין בשם שנכתב בלשון לע"ז מ"מ נראה דלא החמירו אלא היכא דהכתיבה עכ"פ היתה כתיבה ממש ולשם השם אלא שנכתב בלשון לע"ז וע"ז נחלקו אי אית זיכ איסור וסי"ל דסוף סוף הרי לשם השם נכתב אבל בדין שכתב בזה ע"י דפוס למלוא ורצות בולים (סטעמפס בלע"ז) עלי שום כונה לשם השם וגם עלם הענין אפשר דלא עשו רק להשם האסטראנאטען למען פרסומה (פראפאגאנדע בלע"ז) ולכן אינו רואה בזה שום איסור לפענ"ד ועיין בסמוך משי"ב בשם שו"ת ח"י ס"ה ע"ז והע"ז ז"ל לענין מטבע שווייטן שחקוק עלה שם בן ד' שמות להחירו ע"ש והרואה להתמיר משום הרחק מן הכיעור יעשה כמו שנכתבתי בתשובה הנ"ל עיין לעיל ס"ה ק"יט. *

זבזה הנגי ידידו בלתי מכירו המכבדו ומקירו דושה"ט בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן קכ"ג

מילוח שנכתב ע"י אפיקורוס
ובדין הלומד מאבגורשי

ב"ה ער"ח מ' אב התשכ"ט ברוקלין נ"י יצ"א.
מע"כ ה'ב' ה'ח' חור"ב ירו"ש ו'י' שלמה כאגאן הי"ו.

אחדש"ט, בדבר שאלחו במילון הנקרא דזאסטרא בלע"ז ודרכו לבאר מילות ארמית ללשון אנגלית וזהו

ועיין עוד לקמן ס"י קצ"ב וח"ד ס"י קכ"ט.

וכתב המכרי"ק שרש קע"ד דמטעם זה מלוא זו עדיין רפוייה הוא ציינו ואיתא בפסיקתא הקורא תורה כאלו מניח תפילין וספק קיום מ"ע דתפילין לא תדחה מ"ע דשש אי צרכה לבעלה ע"ש מה שהאריך בדבר ולצדק העלה ג"כ כאלו בגללן מעשענין שלא להניח והגם שכתב דרוב גדולי זמנו ס"ל שהדחה איסור שריפה וציון דתפילין מפני מ"ע ושכן כתב בשו"ת אמרי דוד מהגאון מסטאניסלאוו ע"ש. ובשו"ת ארן טובה (ח"א) ס"י א' כתב ג"כ דאין להניח ומעו מינה שהסכימו לה' הגאונים ר' איסר זלמן מלצר והחזון איש ז"ל ולכן ודאי בטלה דעתי נגד דעתם.

אמנם כי כן תהיה מהלכה למעשה ומעשה רב אשר נהגו כשהיינו במחנות הגרמנים ימ"ש והבאנו תפילין אחנו ועשינו כל מה שצדדנו להניח תפילין ככל האפשר באותן המקומות וברור ה"י כדור השמש צהרים שאם תפשו התפילין מאתנו שרפו אותם באש ואפ"ה כל מי שה"י יכול הבין אחר תפילין ותפשונו להניח תפילין וכמה לקינו עליהם ולא ה"י פו"ה פה ומתפ"ק שלא להניח תפילין משום ציון התפילין או משום שישרפם אמנם לפי מה שנכתבתי אחי שפיר דאדרכה בעת נרה וגזירה עלינו לעשות כל אשר צידדנו לקיים המלוא אם אפשר ואם יעשו העכ"ה ח"ו ציון על התפילין מי שהיכלות צידו יבקש עלבוסם וכמ"ש רחב"ט וק"ל **רמ"ש** בשם שנכתב בלע"ז שכתב האחרונה ח"ג ס"ו דאפילו ליכא איסור במחיקה איכא איסור ציון וחמה כ"ח מ"ש מחיקה מציון כיון דחרווייהו מקרא אחד באו עכ"ל נראה החילוק בזה לפמ"ש ז"ל עכ"פ כי קללת אלקים תלוי (דברים כ"א כ"ג) ומשל מלש לשי אחרים חלומים שבו וזמין זה לא אחד נעשה מלך ואחד נחפס ללבעייה ונתלה כל הרווא אחרו אומר המלך תלוי ולכבוד המלך אסור לצוותו אף שמהלך לשפכו ולדונו במיתה ולתלותו מ"מ אסור לצוותו שלא יאמרו המלך תלוי ועיין רש"י ורמב"ן שם ולכן מלוא תלוי קיימי לפנות ערב רגע כמימלא וא"כ הכ"ע נימא דאף שמוחר למחקו ולשרפו מ"מ אסור לצוותו שלא יאמרו כיון דדומה למלך ונראה כשם וכנ"ל וק"ל.

סימן קכ"ב

דברי דפוס אי יש בהם קדושת כתב,
ובענין אם עכ"ה מצוה אשיתוף

עוד להנ"ל

רמ"ש מחלוקת הפוסקים אי דברי דפוס יש להם קדושה בהם זה שנים רבות אשר הראתי לדעת דברי הע"ז דסי"ל דדפוס ה"ל ככתיבה ממש והכין ס"ל להמג"ל וכ"ה העיר משו"ת פמ"א ס"ה מ"ה ומכרי"ס שיק א"ח ס"ל ומכרי"ס יו"ד ס"ה שני"ו וכרמ"ע ס"ה ל"ג ר"ה להחיר גט כדפוסם וכמהרשד"ם יו"ד ס"ה פ"ד הביאו הגט פשוט כתב בא"ש ס"ה קכ"ה ס"ק ע"ז דגט בדפוס פסול מדכתיב וכתב ולא חקק ועיין ע"ז יו"ד ס"ה רע"א ופרי"ת א"ש ס"ה קכ"ה דדפוס הוא חק ויכות ע"ש ודו"ק וזאמח כי נסתפקתי לפמ"ש

דכיון דהאיסור לא ס"ד אלא משום שמין כותב ומתכוין לע"ז ממילא היכא דכותב למכור אינו מתכוין לע"ז דאמרין ודאי לשם ממון הכותב מותר לקנות דעל עגם הספרים ליכא שום חששא אבל צנידון דידן הכי על עגם החיבור הוא השאלה שכרי המין הוא שחיבר כל הספר הוא וכיון דכזה הוא שחיברו לא דמי לדהבס דאפשר דאמח הוא הכותב לשם רשעתו ואפשר ג"כ שהכנים כמה זיפים צפירושו לפי דעתו הנפסדת ואפילו נימא דכבר בדקו אחר כל דבריו ולא מלאו בו זיוף יש עוד איסור אחר שלא להשאיר שם לרשעים ולמעשיהם וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מה"ל יסב"ח דס"ח שכתב מין ישרף לאבד שםם וזכרם מן העולם ע"ש וא"כ הכא אף הנימא דמכא ההדפסה ליכא איסור אבל האיסור מכא עגם הספר שנעשה ע"י מין ואפקודום. אלא דא"כ מהו העצם גם עגם השני אינו מעלה ולא מוריד דאף דמעשה הדפסה לא הוי אלא מעשה קוף און אעגם חיבור דיינין.

והנראה להביא ראיה משו"ת אהל יעקב להגאון מוכר"י שפורט סי' ס"ח שכתב אודות מה שהביענו מה ש"י שר"י שהביענו לעלות לדוכן בכל שנה וכתב דאף דכזה מ"ע מ"מ בכדי שלא ליתן שם בשמחה לכת הרשעים לריך לבטלה וזהו משו"ת רד"י דאסור לומר שמועה מפי אדם רשע ואפילו אומרה משמיה דאחרים והוסיף דאף דכיון דכר מלאו אסור לנו לגלגל לו זכות וחוץ מהו י"ש צו משום אמשוכי אחריו וסיים וע"כ אין לכם לקיים מצוה זו ונכון לבטלה כדי להשכיח מאלוה זכר האנשים החטאים מסיתים ומדיחים ולא יעלה על לב אנוש זכרונם וכ"ש לבטלה לפני ה' והבאנו דבריו בגליון מהרש"א יו"ד סי' רמ"ז ע"ש ונצט"ק ח"מ סי' ע"ז איה לבטל מנהג לאמור קפיעל חכמים ממור כ"א כיון שנחפשת לאומרו ע"י ש"י שחיק עמיא ועדוהו ולכן יבטל שלא לחקות את הבודקים.

ובגמ' ע"ז י"ז ע"א מעשה צבדי אליעזר שנחפס למינים והעלילו לגרדום לידון וזהו מלעזר אמר לו ר"ע רבי חרשיו לומר דבר אחד ממה שלמדנו אמר ליה אמור אמר רבי שמאי מינוה זא לידך והגאון ועליו נחפסת אמר לו עקיבא הזכרתי פעם אחת הייתי מהלך בשוק וכי ומלאחי אחד ויעקב איש כפר סנניא שמו וא"ל כחיד לא חזיא לחנן זוכה וגר מכו לעשות סימנו בית הכסא לה"י ולא אמרתי לו דבר אמר לי כך לימדתי כי מלחנן זוכה קבלה ועד לחנן זוכה ישיבו (מיסב א') ממקום הענופות באו ולמקום הענופות ילכו והנאני הדבר ובשציל זה נחפסתי למינוה שעברתי על מ"ש בחורב הרחק מעליה דרכך (משלי ה') זו מינוה ואל חקרב אל פחה ביחה זו זוכה ע"ש.

וכתב המהרש"א שנעשה ר"א על שלא היה לו לשמוע חשבונו של האי מינוה כלל ולהתרחק ממנו כי יררר דמינוה משכא וצטיון יעקב בחד דמה שהביע מדרש המין נחשב לו לחטא במחשבתו ולכן נעגש לחפס למינים ע"ש. ומבואר דר"א שלמד דבר אחד של חורב ממין נעגש בזה וכ"ש ללמוד הרבה דברים ואין מה פוגע? והבס נמי דברי חורב אומרים למד ממנו ולא זיוף ואפילו הכי נעגש וא"כ לא מצט"ק מינוה דאסור ללמוד אלא אפילו מספריו אסור וכת"ש לע"ל.

חרגם על לשונות הש"ס ומראה מקור לכל חיבה שמפרש, והמחבר ה"ל כי לפני שמיים שנה אחד מהרעפארעם ראביים צאמערקא אי מותר לעיין בספר זה פירוש המילוח או דיימא כזה בכלל הא דאמרנו בגמ' שנה ע"ה הלומד מאמגושי חיב מיחה ואולי כיון שאין לומדים ממנו כלכל או פלפול אין זה בכלל איסור ע"כ.

הנה מה דפשיטא ליה דדבר חול ללמוד מאמגושי ורק פלפול וכלכל אסור דבר זה שגגה הוא דאדרבה כ"ש דברי חול דאסור ללמוד ממנו אלא אפילו דברי חורב דה"ל דמאי נפ"מ ממי לומד ובעין הא דאמרנו ז"ל ר"מ רמון מלא חוכו אכל וקליפתו זרק קמ"ל דאפילו דברי חורב אסור ועיין רש"י שנה ה"ל ח"ל ובלומד דבר אחד מן המגושי מין הממשיכו לע"ז אפילו ד"ת אסור ללמוד ממנו ע"כ מבואר מדיוק רש"י דאפילו ד"ת וכ"ש דברים אחרים וכן בש"ע יו"ד סי' קצ"ט כתב ג"כ אפילו ד"ת וכ"ש דברים אחרים ח"פ.

ובעיקר השאלה באמת כי כבר נשאלתי בזה מחלמדי מחיבתא אחת ולא נודע לי אז ממעשה האיש ומי כי המנחב וכתבתי אז שאם יתודע שהאיש ה' אדם כשר או דע"כ לא יתודע שהאיש ה"ל ה' מין ובופר אז העמיד ספר על חזקתו וליכא איסורא לעיין בו אבל עכשיו כפי שכתב לי כנראה דידע מעלתו שהוא ה' מן הרעפארמער ומחלל שנה צפרהסיא א"כ דבר זה לריך לפגום.

והנה דבר זה לא שמענו אמנם כיוולא בזה שמענו בסי' צני יונה רע"א וסי' רפ"א כתב ללמוד זכות על שאין נמנעים ללמוד בספרים הנדפסים ע"י מינין או כוכי בקראים וכתב עגם אחד להחיר דכל היכא דכותב על דעת למכור לא אמרין שכתבו לע"ז ושניה דמעשה הדפוס מעשה קוף בעלמא הוא ולא כזה הם המדפיסים ע"ש, ובהו עגם הראשון דכותב על מנה למכור לכאורה שייך נמי הכא שכרי כל ההדפסה הוא על מנה למכור וגם אין כוונה המדפיסים בשציל מינוה, ועוד דכאי מחבר כבר מנה ואבד דכיון ואין הוא מדפיס כלל, גם עגם השני נמי איכא הכא דלא הוי אלא מעשה דפוס בעלמא וגדולה מזו מהדפוסים כעת הם יותר אעוממאעים וכמעט אין אדם נוגע בזה כלל בשעת הדפסה כידוע.

ובמה שכתבתי יש לישב ק"ת סברה הצני יונה שכתב דמעשה הדפוס מעשה קוף בעלמא הוא ובאמת כי לא כתבו כן הפוסקים דבמשנת מ"ע סי' ל"ג ראה להחיר גע הנדפס ובגע צעיון וכתב ולפי דבריו יש לישב דברי מהרש"ם יו"ד סי' פ"ד הביאו הגע פשוט אי"ע סי' קכ"ה סקטיו שבי למעט בגע דפוס מדכתוב וכתב ולא חוקק ועיין ע"ז יו"ד סי' רע"א ופרי"ה אי"ע סי' קכ"ה דדפוס הוא חק ירכוח אמנם י"ל דדוקא בדפוס של זמניהם שהמדפיס כי חוקק בכל חיבה או ודאי מקרי כזה אבל המדפיס בזמן האז שאין עושה שום פעולה בכתוב ודאי ליכא לספקוי בזה דליכוי כתב ובמסגד הכפחור בדפוס לא כזה אלא מעשה קוף בעלמא כסברה הצניי ה"ל.

איברא דלא דמי הכי אכדדי עגם הראשון לא דמי לידון והבס מייירי בספרי קודש שנדפסו ע"י מינים וכומרים אבל הספרים הם ספרי קודש וע"ז שפיר יש לומר

ליה דדבר חול מותר ללמוד מאמגושי

ובמפורשים הראשונים אין לאבד זכר דמ' כתב בשם חמיו לגנוס והדמ' כתב שלא ידע טעמא דודאי צ"ע שריפס ומכריס שייק ז"ל דחק למלא טעם לגניח ע"ש מינ' לקרוא בזה כתב דלכ"ע אסור.

העולה לדין אם נתברר דמחבר ספר מילון בי"ל כי רעפרעס ראב"י כמ"ש מעלתו אלי אז לפענ"ד מוכח לגנוס ולא לעיין צו והש"ת שמו יעביר רוח טומאה מעל הארץ והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות בביאת צר פלי. המברכו בברכת התורה דושה"ט בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן קכ"ד

בענין שיעור פאת הראש

ג' מסות התש"ל ברוקלין ג"י.

מע"כ ה"ב הח' מופלא ומופלג וכו' חיים מרדכי שווארץ הי"ו תלמיד ישיבה הקדושה מתיבתא צאנז דאדסאן קאנאטי ג"ו.

אחדשה"ט,

ובדבר אשר חמה מע"כ בספרי משה בלכות ח"ד סי' קנ"ז דפאות אין לבס שיעור באורך ואין איסור לגדלם בלי גבול והעיר לי מדרכים סי' קפ"א אות ע"ז וסעיף ג' דמ' שסביר האריי ז"ל הפאות מה שהיה יוחר מכשיעור משום דכמו בשערות הראש יש השאלה דיונים בכ"י יש בפירות הראש אחר השיעור השאלה דיונים ואריך להחן ע"כ.

ידידי לא דקדק בלשונו דבדרכים לא כתב כלל דמ"ט כי גוזל האריי בקדוש אלא כתב דהג"ה אדמו"ר משניאואל אמר לו בן לפי מה שכתב המכרחי בעניינ' א"כ הכ"י י"ל בפירות הראש אצל אין זה מפורש לא בעניינ' ולא בכחצי האריי ואדרבא בעניינ' פ' קדשים כפ"מ שכו"ל לפני ז"ל ואמנם כבר ידעתי כי הראש כלול מ"מ וכמ"ל שבו הוא סוד פאת הראש ולכן פאה גימט' חלקים ולפולס פאה היא צמ"ל ואמנם אין קוים לפולס כ"א ע"י דיונים ואין ראוי לסלקם לגמרי לכן צחי מ"ל ל"ד אנו לרכים להניח חו ברישא דז"א והנה מלשון זה משמע דכל הפירות הם ראוי להניח אלא דבסמוך שם כתב ח"ל בענין פירות הראש כי מורי זלל"כ נוכח להניח וכו' גם שער הפירות שער הראש היה מניחם לגדלם ולא חתכם עד שגדלו כ"כ שיכנס למטה במקום שער חזקן ממש שאז היה חתכם עד שיעור אותם מקום כי משם ולמטה לא יקרא פאה הראש עכ"ל בהג' נחן טעם לכן חתכם דלא יקרא פאה הראש עוד אצל לא נחן כלל טעם משום דחייב לחתכם אלא דהג"ה משניעוועי הוא שנתן טעם זה.

ראף שח"י לי לחלוק על מרן משניעוועי אצל הלא בש"ע כתב בסכס פירות הראש לא חגע בו יד ובכל צעלי ש"ע לא

ובפ"ק דחולין דף י"ג שחיטת מין וכו' ספריו ספרי קוסמין וערש"י שם וברמב"ם פ"ה מהיבסכ"ה בל"ה ובקל"ר פסקי הראש"ש גיטין מ"ה כתב ס"ת שכתבו מין יחודי ישרף ומשמע דמין ישראל גרע ממין עכ"ם ועיין חזו"ש סי' צ"י סק"ג שהוכיחו דצ"ל אין חילוק בין מין לגוי לסתם עכ"ם וא"כ בעכ"ם ליכא איסור אלא משום דלא ליחא ליגבר אחריו לחד טעמא דה' בישראל חיישינן ולא בעכ"ם כמבואר שם בברכות ע"ש. אצל בישראל עכ"פ חיישינן.

והנה פשט דפירושי המילות על הש"ס אף דעל כרוב מביא כעחק מרש"י מ"מ הרי גם הכעחקות לריך לתרגם בשפה אחרת ועיין בהקדמה לברמב"ם בפ"ה מ"מ ברכות שכתב שם רבי יהודה בן שלמה הספרדי שהעתיק פ"ה מ' מלשון ערבי על לשון קודש כתב ח"ל וחכמי כל אומה הסכימו כי אין לאדם להעתיק ספר עד ידע ג' דברים סוד הלשון אשר יעתיק מנבוליה וסוד הלשון אשר הוא מעתיק אליה וסוד הכתב אשר הוא מפרש מליה וכל שאין לו ידיעה בשלש אלה עזובוהו פסולת וכתב עוד שם דכל מילה אשר אי רואה לפרש חמין לה שלש או ארבע חיבות והעובד אשר צטון הוא דורש וממלא פשטו דלפרש מילות ולהעתיקם ללשון אחרת אפילו לפי האמת חלוי בצחיות המעתיק ובאח"כ חיבה הוא צוחר אליו הוא נוטה כוחו ואפילו כי צקי בשלש אלו וכ"ש למי שאינו צל לידו שלש וגם כי ברצח חיבות אין לו דמיון מפורש ואריך לדמות מילתא למילתא דה' כבד הכל חלוי צו.

וגם ה' גר"ה פשטו לכל יודעי דת ודין דהרעפארמער הם מיינים ואפיקורסים כופרים בחיות ה' ומשם עבדו, ועיין רמב"ם בספ' המורה ח"ג פ"א שכתב כיון דחזין דפקר צפרהסיא בעצירה אחת ע"כ שאינו מאמין למלך א' וכו' מהכופרים שדינים להרצח דברים כאפיקורסים א"כ אפילו מי שרק עובר מזה אחת צפרהסיא הרי הוא בכלל כופר וכ"ש בני רעפארמער שםם צפה מלא צפרהסיא עוברים על כל החורה ומתללים את השבט וכו' וצ"ל צד פשטו דבכלל מיינים הם ואין לריך להביא ראיות עליהם כי המפורסם אין לריך ראיה ועיין רמב"ם פ"ג מה"ל חשוכה שחולק ברשעים לג' חלקים מין אפיקורס וטופר ועיין לח"מ שם.

וא"כ כיון דאפיקורוס זה הוא העתיק המילות ופירשם בלשון אנגלי ודאי דאין לסמוך על העתיקה ולעיין צו מכל בני עממי שכתבתי לעיל שלא להשאיר שם לרשעים ולמעשיהם שמה זויף צבעהקתו ועוד כל בני עממי שכתבתי לעיל. ובאמת גר"ה ראה מפי' הביאור על החורה שחיבר ראש ברשעים האלו שר"י משה דעסאיוער דאף שבי' פ"ה כגון ולא מלאו בו זויפס ואפ"ה גזרו עליו שלא ללמוד בו והגר"א ז"ל והח"ס ומהר"ם מינץ וכל חכמי הזמן גזרו עליו בחרם כדוע והח"ס בלואוהו השאיר אחריו ח"ל בספרי רמ"ד אל חשלתו יד. והכ"נ לא טוב הוא ממנו.

שוב מלאחי צר"ה מכריס שייק א"ה סי' ס"ז בשלבי התשובה שכתב ח"ל ולפי המבואר ספר חניך שביארו ותירגמו החדשים שיש בזה חשש כפירה אם אמנם שאין לקרוא צבאירים וחרגומים הכס אצל המקרא ופרש"י

אשר יש צדק איזה ספיקות או מחלוקת וזוהו דבר ברור לא נסחפק בה אדם מעולם שאיסור נדב אין חלוק בין פנויה לנשואה לענין חיוב כרת הבה עליה ושאר איסורים המסתעפים מימ מאחר שהפנינו כי לזר מקור הדברים וגם ענינים המסתעפים בהם כי ישנם באמת אנשים עושים בדבר, אמרתי להעלות על הכתב מקור הדברים מן החוזה, מן הקבלה, מן הגמרא, ומן הפוסקים, ואולי יהיה לחושלת לאנשים שלא שמשו כל צורכן לאפרושי מאיסורי אשר לא זכו ללמוד דברים מן המקור.

ואומר אני הגם כי ידוע לכל נפש מ ישראל מקטנו ועד גדלו מאיסור נדב ועונשה ע"פ החוזה ומחמת גודל פרסומה בין את גודל חיובו ועונשה ע"פ החוזה ולתמכוהו אס היו מעתיקים להקורא גודל איסורה אמנם בעיניי החלו אנשים קלי דעת ובורים לפרוץ פניהם בענין איסור נדב פנויה ח"י קאחם מהם בשוגג שלא יודעים דהאיסור על הפנויה כמו על הנשואה ואין חלוק ביניהם וקאחם במחיד אמרתי להעלות על הכתב מקור האיסור והכלכה ובהאריך קצת בכל פרט ופרט בגודל העון הזה כדי להזהיר להעם מהחטא הנורא הזה, ועדיין היה לבי מהסס וארכבותי דא לדא נקשן דלמא ח"י לאחר שיראו כותבים מדבר זה יתשצו שמה ח"י יש מקום להסתפק בו ויבואו להקל והבאחי עלי קללה ולא בררה עד ששעו רעיוני ומכרתי מדברי קדוש כי יס"ע זכר חובה את הדברים מן הכתב חיים ז"ל בספרו ספר המדות הקצר ל"ת קל"ב לאחר שכתב דין עבילה לנדב ואיסורה ושנריך למסור נפשו ולא יעצור ע"י שחא שקול כמו עבודה זרה כתב ח"ל.

והנה מחמת גודל פרסומו בין האומה היה הדבר הזה לפלא ולתמכוהו אס היינו מעתיקים לפני הקורא גודל איסורה וכמו שאין לר"ק להזהיר לכל אחד שלא יתחוך את ראשו, אכן עתה בעיניי החלו אנשים קלי דעת ובורים לפרוץ פניהם בענין העבילה לגמרי שנוסחתינו אינן עובלות כלל לנדון וחושבות שא רק מנהג של יהדות בעלמא ע"כ אהנו לריכין להאריך קצת בגודל העון הזה כדי להזהיר להעם מהחטא הנורא הזה. (ואי"ה בסוף החשובה נעתיק כל דבריו הקדושים).

ואחרי התבוננות בדבריו הקדושים אמרתי אס בזמנו חש לה בקדוש ז"ל להאריך באיסור הנורא הזה ובעונשו ואפילו בעל עס אשחו שהקילו בה ח"י ק"י לזמנינו ובעניניה נדב שישנם עמי הארץ אשר לא יודעים כי לאו כולי עלמא ידעי מקרא ולא חכש דרא ולא עליכו נאמא זיל קרי בי רב ולכן אעתיק כאן מקור הדברים וכו'.

וראה מעשה ומכרה הלכה וזכרתי לפני לערך עשר שנים דברתי עם אדם אחד שכי' תלמיד מאתח הישיבה הגדולה ביוראפא ובהו דבר במדינה זו לערך שלשים שנה או יותר ובהו ת"ח שימר החוזה קובע עתים לחוזה ועלמה לי לדבר אחו מענין נדב פנויה והיה לו לדבר חדש אשר איסור נדב ח"י איסורו שור בפנויה כמו באשה איש ופג לבו מלהאמין עד שהבאחי לו הדבר מפורש מש"ס ופוסקים ועש"ע וזכרתי לי עובד על העמידו על האמת ולכן אמרתי להעלות על

מלניו חיוב לתחוך וידוע דהכרעה"א אף לא סרק אוחס במסרק עיין בגליון הש"ס שנושאת ונשאת ח"ס האריך בדבריו ואף שדחה אותו מהלכה מ"מ ח"י לומר דאסור לגדלם יותר וכן ראינו אצל רבותינו דזיקי עולם וקדושי עליון שלא שלטו ידיהם בפאות הראש ואחיו בני חינוך מגדלים פאותיהם ארוכות עד בלי שיעור בקיטור לא מלניו בשום מקום איסור לגידול פאות ארוכות ואולי גם מן משינושוע לא אמר דרך איסור כלל.

ובהרהורי דברים אמרתי דעיקר סברה מן ל"ע לפ"מ דבשו בגמ' חזיר ל"ע ע"ה איבעיה לבו האי מחי' מלתח רבי או מלעיל למחי' גפ"מ למזיר שגלחוהו ליסטים ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אי אמרת מלתח רבי חזירא הא שקליה חלל אי אמרת מלעיל רבי מחי' דאקדיש הא קאים וכו' ע"ש ופי' המפרש האי שער מלתח רבי בסמוך לבשר יו"א מן הראש וגדל וראשו כדקאי קאי או מלעיל רבי שראש השער מחגדל יו"א מלניו ועיקרו כדקאי קאי ע"ש ומסיק דלכשי סבי דקניחון חוורן עקבי גימיוהן מצואר דשערות גדלות מלתח גדילות וא"כ פאות הראש מלתח לעולם איקרי שער הראש ומה שרבי אחי"ב מקרי עדיין פאות הראש עד כשיעור ולאחר מכן אין לו דין שער הראש ג"כ חלל שער הפאה שגדל והבן כי קארחי מאל.

ובזה הנני לברכו בברכת התורה צלה ורכב על דבר אמת וי"ר שלאילגא רבא ותקיי' יתעבד עד דאתי עם ענני שמיא המברכו בברכת התורה בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן קכ"ה

קונטרס שער קדושה

ב"ה ט"ז טבת התשכ"ז. ברוקלין נ"י יצ"א.
כבוד ידידי היקר וי"ח אי"א גר"צ לקח פי' שנים תוי"ש עוסק בצ"צ וכו' הרב מוה"ר צבי העשקער הי"ו מבני עליה דכולל ישיבתינו הקדושה, אליעזר זאב".

אחדשית, את נדרי אשלים צקן קולמסי בשאלה הנוגע לקדושת וטכרת ישראל כיוון שמתכוון להוציא לאור הלכות נדב בקצרה בשפת המדינה לחושלת המון עם קודש ומקרה מפי החבורה נחיות לזר דין איסור נדב בפנויה והמסתעפים לה כי יש עושים בה ח"י וסוברים שאין דין איסור נדב בפנויה כמו בא"ה, ויש עושים סוברים שעכ"פ אין דין קריבה בפנויה בא"ה, גם בדין יחוד עם פנויה נדב, ואי סחם בחולות דידן בחזקת נדב כן, ואיסור פנויה עבודה, ואי יש חלוק בין נשים לאנשים לענין איסורים אלו, ואימתי מתחיל איסור זה באשה.

ראמת אגיד כי לא רייתי לכתוב בה כלל וכ"ש שלא לפלפל בה כי ח"י יבואו לעשות שיש בה מקום לפלפל או יחשבו

ח"ל ואשכח אחר רבא בלחמא ניכח ואסמכיהו רבנן אקראי ומסיק דה"ל שנים ויום אחד בלחמא דה"ל שנים ויום אחד קרא.

עוד אמרו בגמ' סופ' דף י' ר' שמואל בר נחמני אמר שנהגו עניים לדברים כשחציהם אמר לה שמה נכריה את אמרה ליה גיורא אני שמה אי"ל את אמרה ליה פנויה אני שמה קיבל אבידן דין קידושין אמרה ליה יתומה אני שמה עמאלה את אמרה ליה עבורה אני ופרש"י עבורה אני מנדה כרי דחרי מיילי ניכח פנויה ועבורה ובריה רבא פ"ו וילפת לפתחי כחזיתו כחמיל ממשמש בשערה אמר רוחות אין להם שער אמר לה מי את רוח או אשה אמרה אשה פנויה או אשה איש אמרה לו פנויה, עמאלה את או עבורה אמרה עבורה ע"ש.

והרמב"ם פ"ד מהל"כ ה"ל הגדה כרי הוא כשאר כל העריות המעשרה בין כדרכה בין שלא כדרכה חייב כרת ואפילו היתה קטנה בת שלש שנים ויום אחד כשאר עריות שבתה מחטמאלה כגדה ואפילו ביום לידתה ובה עשרה ימים מעמאלה בדיקה ודבר זה מפי השמועה למדו שאין הפרש בין גדולה לקטנה לעומאות נדות וזכות ע"כ.

איברא דבש"ס הרי"ש ס"ה חכ"ה נבחרה שאלה זו דשייך בפנויה דין נדה וחמה השואל למד לא הכירו כהר"צ"ד והרשב"א ז"ל דה"ל ח"ה ובצב"ה שייך גם בפנויה כי לפי לשונם לעולם לא דברו אלא בלשון של אדם והרי"ש ז"ל השיב לו כי דבר ברור הוא שאסור ביאה כגדה בין בלשון בין בלשון חזירו בין בפנויה ובדיקה רא"י מכריחות יש בזה ביאה אחת וחייב עליה שש חטאות בזה על בזה חייב עליה משום בזה ואחרות ובר' ואשה איש ונדה ובמס' כחוצות אלו נעדרת שיש להן קנס וקא חשיב בהדיהו בזה על הגדה ומסיים בזה אפי"פ שכן בכתה אין בזה מיתה כ"ד וזה דבר פשוט לא נחפז בזה אדם מעולם וכדבור דו מיותר. ומה שבקשה לו מהר"צ"ד וברשב"א שאל הכירו ביאה פנויה דאית בה משום נדה משום דדברו בזה או כי דבריהם היו ללמוד דעת את הכס איך יתבאר ע"ס נשייתו בעומאחא ועברתו ולא בלעגו לא בפנויה שכרי ביאה אסורה אף לא בימי עומאחא לברמב"ם דאורייתא ולבחולקים עליו עכ"פ מדרבנן ע"ש.

ר'בגמי נדה (מד ה') ואשה כי חכיה וגר ואשה אין לי אלא אשה, בת יום אחד לגדה מיין, ח"ל ואשה, מבואר דאפילו חנוקה בת יום אחד ויראה דם הרי היא עמאלה נדה כלשה איש גדולה, ובגמי מכות (י"ד ה') ואלא אשה לחייב על כל אשה ואשה ובגמי מ"ד ד' שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן וכי ודף ד' עעמייהו דרבנן חכמים חקנו להם לבטח ישראל שיהיו בודקות עלמן שחרית וערבית להכשיר עברות, ודף ז' צמשה ד' נשים דיין שעתן בחולה מעוברת מניקה חקיה וקאמר איחור בחולה כל שלא ראה דם מימיה אפי"פ שנשואה ומדקאמר אפי"פ שנשואה מבואר דסתם בחולה פנויה דינה כדי אלא דאפי"פ שנשואה גמי דין בחולה לה ודף ל"ב ע"ל איך יוסי מעשה צעין בול ובעצילות קודם ללמה ואמר רבי מעשה צניח שערות ובעצילות קודם ללמה עוד שם מאי אשה ואשה אשה אין לי אלא אשה חינוקה בת יום אחד לגדה מיין ח"ל ואשה חלמה כי מרבי קרא בת יום אחד מרבי ורמינהו אשה אין לי אלא אשה חינוקה בת ג' שנים ויום אחד לביאה מיין

ככתב מקור בדברים צ"ד צדון דין וחומר באיסור זו ככל הכתוב בחורה שהוא דבר פשוט לכ"ע ואף זו להספק כלל וכלל ח"י לא בחתי לחדש שום דבר רק לזיון מראה המקומות המבוארים בזה. ואבאר צ"ד ד' שערות.

סימן קכ"ד

שער א.

איסור נדה שייך בפנויה כמו באשת איש

כתוב בחורה צ"י מלוגר ואשה כי חכיה וזה דם ויהי וזה צב"ה שצעת ימים חכיה צדחה וכל הנוגע בה ימנא עד הערצ וגר' ואם שכן ישכח איש אשה ויחיי נדה עליה ועמאל שצעת ימים וגר' וצ"י אחרי (י"ח י"ט) ואלא אשה צדחה עומאחא לא חקרו לגלות עריות ונהגו דבר החורה בסתם ואלא אשה צדחה עומאחא ולא בזכירה אחר אשה נשואה או פנויה אלא כל אשה בכלל בין פנויה ובין נשואה ולא אמר ואלא אשה איש צדחה עומאחא לא חקרו או ואשה איש כי חכיה וזה ופשוט דכל אשה בכלל, וביחזקאל (י"ח י') ואיש כי יכיר אדוק וגר' אל הכרים לא חבל וענינו לא נשא אל גיטלו בית ישראל ואח אשה רעבו לא עמאל ואלא אשה נדה לא קרב ונדה פתח ואלא אשה רעבו לא עמאל וסיים ואלא אשה נדה לא קרב ואלא אמר ואלא אשה איש נדה לא קרב דבא אין נפ"ע אם היא אי"ל ואשה רעבו או פנויה וצתרגוס לאנקלום שם ואלא אשה נדה לא קרב ואלא אשה רעבו לא על אלא כתב סתם אחר מאלה כל אשה שכיח ולא מיירי מנשואה או לא אלא מאיסור נדה שהוא בכל הנשים ולכן צדון כתב בהדיא ואלא אשה נדה ואלא כתב ואלא אשה נדה או ואלא אשה רעבו נדה אלא כתב סתם אשה כל דכח אשה שכיח נדה וזה פשוט, ועיין גמ' שבת י"ג ע"ל.

ר'בגמי נדה (מד ה') ואשה כי חכיה וגר ואשה אין לי אלא אשה, בת יום אחד לגדה מיין, ח"ל ואשה, מבואר דאפילו חנוקה בת יום אחד ויראה דם הרי היא עמאלה נדה כלשה איש גדולה, ובגמי מכות (י"ד ה') ואלא אשה לחייב על כל אשה ואשה ובגמי מ"ד ד' שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן וכי ודף ד' עעמייהו דרבנן חכמים חקנו להם לבטח ישראל שיהיו בודקות עלמן שחרית וערבית להכשיר עברות, ודף ז' צמשה ד' נשים דיין שעתן בחולה מעוברת מניקה חקיה וקאמר איחור בחולה כל שלא ראה דם מימיה אפי"פ שנשואה ומדקאמר אפי"פ שנשואה מבואר דסתם בחולה פנויה דינה כדי אלא דאפי"פ שנשואה גמי דין בחולה לה ודף ל"ב ע"ל איך יוסי מעשה צעין בול ובעצילות קודם ללמה ואמר רבי מעשה צניח שערות ובעצילות קודם ללמה עוד שם מאי אשה ואשה אשה אין לי אלא אשה חינוקה בת יום אחד לגדה מיין ח"ל ואשה חלמה כי מרבי קרא בת יום אחד מרבי ורמינהו אשה אין לי אלא אשה חינוקה בת ג' שנים ויום אחד לביאה מיין

דפנויה נדח וקרבן ושיבתה אליו ושהיית כוס של זכרם ויחודם
החופש שהוא דומה לעליית המעלה כי החופש והיחוד הוא
ליוצא ובר פ"ט ובר מפורש כתב הראב"ד באשכ שחצבה
ליוצא ובר פנויה הרי היא בחזקת עמאל וזריכה בדיקה
ועצלה כשאר נדות וכתב דהא חזקה איננה אשח וזריק לטבר ואינו
רשאי לנכס עד שמתברר וא"כ הרי כתב הראב"ד מפורש
דפנויה ג"כ נדח היא כא"ל ממש. והרשב"א הביא בזה דיוני
הפריש אשכ שחצבה ליוצא ויחפיוסה לריכה לישב ז' נקיים
ועצלה הרי היא ככלל שפירסה נדח, עוד כתב שם בית ז' ש"כ
ח"ל גרסין צ"י חינוקות אמר רבא חצבה ליוצא ויחפיוסה,
לריכה לישב ז' נקיים פי' שמה חמדה ומחמה חמדה רחוקה ולא
הרגישה ולא עוד אלא אפילו בדקדק ומלאה עבודה חיישין שמה
רחוקה טיפת דם כהרדל וגאזדה וזריכה לישב ז' חוץ מיום
החצבה ול"ש גדולה ול"ש קטנה ומסתברא דאיה לריכה
הפסק מזה שהרי זו לא רחוקה כלל ודין לך אם אתה חושש
שמה רחוקה ופסק הדם מיד ולא שחצבה רחוקה ודאית
שמשייה פתוח פ"ב פ"ט מבורר דאם רחוקה ודאית לריכה גם
הפסק מזה וברא אסורה ככל נדח אף שהיא פנויה אלא
דאין לא מחזקין זו ברחוקה ודאית. עוד שם ובעציה אשכ
שחצבה ליוצא ויחפיוסה ובר שחצבה נשאת קורם שישבה ז'
נקיים ושעצלה הרי היא ככלל שפירסה נדח עוד שם בש"י צ"י
דף ל"ב פ"ב חזקה בחספתא ר"ש שזרי אומר בית הסתרים
בנשואה חוץ בפנויה אינו חוץ פי' לפי שהנשואה מקפדת
שלא תחננה על עצלה ושפתחו של רבי שמה נשואה היתה אי
בין השייכים אפילו פנויה מקפדת. ובדף ל"ג עוד שם חספתא
השירין ובר ר"ש שזרי אומר בית הסתרים בנשואה חוץ
בפנויה אינו חוץ עוד שם וכלל גדול ובר וכתב שחלקו בין דין
גשים לאגשים בבית השחי יצית הסתרים ובגשים עלמן חלקו
בין נשואה לפנויה ובר פ"ט פ"ט מבורר מדברי הרשב"א דכתב
בפשיטת דפנויה נמי עמאל משים נדות ואף שהדבר למוחר
כחצויה שלא לטעיה דעכ"פ ית' שיאל שחמה למד לא הביא
הרשב"א יבראצ"ד דין זה מאחר דמי שצויה מקלו יגיד לו
איה חיי חסות השואל לטעיה מחשבה זה כחצויה דמפיר
בדברי הרשב"א וכו' חסות צבצב"ר דאח חלוק לדין נדות בין
פנויה לאשח איש וכ"ל ואין זה שים חלוק בעולם. אלא שגם
הא ודאי איה דמיהר חסותיו כיו רח ללמד העם דעת אף
להחכמם בעל עם אשח וכו' הרשב"א ז"ל.

הנהגה הש"ך י"ד סי' קצ"ז סק"ל השיג על ה"ב וסי' ל
לברמזים נמי קריצה אסורה מה"ה רק כשעשה
חצוק ונשוק וכו' וכלל זה דרך חצב ובסי' קצ"ה הוסף להביא
ראי לסברתו גם הפ"י בשו"ת ח"ב סי' מ"ד וכתב"י י"ד סי'
קצ"ה ובע"י ארזים סי' ח' כולם כתבו דהדין עם הש"ך ואינו
יש זה הרבה חולקין עיין בסי' אלו"פ סי' כ' אות ג' אריכות
זה ועיין בסי' אגרות משה א"ע סי' נ"י דאסור ליתן יד נאשה
דקשה לסמוך על הסברה דאין זה דרך חצב ונאשה גם בעיין
נגיעה בעמלה אי הוה בכלל קריצה עיין באלו"פ ה"ל
באריכות.

ובגמ' ברכות ס"א פ"א ח"ר במרמז משה לאשה מידו לידה
כדי להסתכל בה אפילו יש בידו חורה ומעשים
עובים כמשה רבינו לא ינקה מדירה של גיבוס שנאמר יד
לד לא ינקה רע לא ינקה מדירה של גיבוס ועיין רמב"ם פ"א
מאיב ה"ב ובסמ"ג לאוין קכ"ו וברמזים ה"ל כ"ב.

מיהר היואל לדין דלכ"ע חצוק ונשוק דרך חצב וכן שאר
קריצות שיש בהן הנאה אסור בפנויה נדח שהרי בכלל
כל פניות הוא כיוו שהיא נדח ונדח הקש לכל פניות כולו. ולא
סוף קריצה ממש אלא אפילו להסתכל בפני הפנויה לשם הנאה
אסור א"כ כדי שיראה אם היא נאה לפניו שישארה כדאמרין
בפי"ק דמ"י כ' ונשמרם מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה
נאה ואפילו היא פנויה בא"ל ואפילו מכירה ואפילו בצנדי
לכב אשכ המכירה וע"י אמר חיוצ בריה כרחי לשיני ומה
אחצונו על צה"ל וי"ב הרמזים בה"ל איסורי ציה ויגילה
מז דהני אסור אפילו בפנויה עבודה ואדרבה חמורה היא
הפנויה אפילו איה נדח מאשח נדח שמוחר להסתכל בה
ובפניה ואפילו מה"ה בראייה ולא אסור להסתכל אלא במקום
החורפה כדאיתא בנדרים כ' ובש"ע י"ד סי' קצ"ה סי' א"ל
פנויה אסור לעולם אם לא כשחצבה ליוצא וכתבנו.
ואיסור זה כפי שצירנו חלוי במחלוקת הראשונים ז"ל אי הוא

מפני מגעם וקרבן ושיבתה אליו ושהיית כוס של זכרם ויחודם
החופש שהוא דומה לעליית המעלה כי החופש והיחוד הוא
ליוצא ובר פ"ט ובר מפורש כתב הראב"ד באשכ שחצבה
ליוצא ובר פנויה הרי היא בחזקת עמאל וזריכה בדיקה
ועצלה כשאר נדות וכתב דהא חזקה איננה אשח וזריק לטבר ואינו
רשאי לנכס עד שמתברר וא"כ הרי כתב הראב"ד מפורש
דפנויה ג"כ נדח היא כא"ל ממש. והרשב"א הביא בזה דיוני
הפריש אשכ שחצבה ליוצא ויחפיוסה לריכה לישב ז' נקיים
ועצלה הרי היא ככלל שפירסה נדח, עוד כתב שם בית ז' ש"כ
ח"ל גרסין צ"י חינוקות אמר רבא חצבה ליוצא ויחפיוסה,
לריכה לישב ז' נקיים פי' שמה חמדה ומחמה חמדה רחוקה ולא
הרגישה ולא עוד אלא אפילו בדקדק ומלאה עבודה חיישין שמה
רחוקה טיפת דם כהרדל וגאזדה וזריכה לישב ז' חוץ מיום
החצבה ול"ש גדולה ול"ש קטנה ומסתברא דאיה לריכה
הפסק מזה שהרי זו לא רחוקה כלל ודין לך אם אתה חושש
שמה רחוקה ופסק הדם מיד ולא שחצבה רחוקה ודאית
שמשייה פתוח פ"ב פ"ט מבורר דאם רחוקה ודאית לריכה גם
הפסק מזה וברא אסורה ככל נדח אף שהיא פנויה אלא
דאין לא מחזקין זו ברחוקה ודאית. עוד שם ובעציה אשכ
שחצבה ליוצא ויחפיוסה ובר שחצבה נשאת קורם שישבה ז'
נקיים ושעצלה הרי היא ככלל שפירסה נדח עוד שם בש"י צ"י
דף ל"ב פ"ב חזקה בחספתא ר"ש שזרי אומר בית הסתרים
בנשואה חוץ בפנויה אינו חוץ פי' לפי שהנשואה מקפדת
שלא תחננה על עצלה ושפתחו של רבי שמה נשואה היתה אי
בין השייכים אפילו פנויה מקפדת. ובדף ל"ג עוד שם חספתא
השירין ובר ר"ש שזרי אומר בית הסתרים בנשואה חוץ
בפנויה אינו חוץ עוד שם וכלל גדול ובר וכתב שחלקו בין דין
גשים לאגשים בבית השחי יצית הסתרים ובגשים עלמן חלקו
בין נשואה לפנויה ובר פ"ט פ"ט מבורר מדברי הרשב"א דכתב
בפשיטת דפנויה נמי עמאל משים נדות ואף שהדבר למוחר
כחצויה שלא לטעיה דעכ"פ ית' שיאל שחמה למד לא הביא
הרשב"א יבראצ"ד דין זה מאחר דמי שצויה מקלו יגיד לו
איה חיי חסות השואל לטעיה מחשבה זה כחצויה דמפיר
בדברי הרשב"א וכו' חסות צבצב"ר דאח חלוק לדין נדות בין
פנויה לאשח איש וכ"ל ואין זה שים חלוק בעולם. אלא שגם
הא ודאי איה דמיהר חסותיו כיו רח ללמד העם דעת אף
להחכמם בעל עם אשח וכו' הרשב"א ז"ל.

העולה מדבריו. דפנויה נדח הרי היא באיסור כרת לנא
פניה כאשח איש ממש לכ"ע בלי שים חולק ואין
חילוק בין פנויה לנשואה לענין נדות כלל כי כל הבא על הנדח
חייב כרת וי"ב להדיא הרמ"א י"ד סי' קפ"ג סי' א"ל בכה"ג פ"ט
הרשב"א י"ב וליה מאל דפליג בה.

סימן קכ"ז

שער ב

באיסור לא תקרבו בפנויה נדח

אחר שצירנו דמפיר בחירה ולענין דין איסור כרת נדח
אין נפית בין אשח איש לפנויה נדח בין לא תקרבו

הערוך השלחן ס"א וגר' ח"ע ס"א כ"ב פנויה נדה היא בכל יחוד דשאר עריות וכן נקטו רוב הפוסקים בפשיטות. והגם שיש מן האחרונים דס"ל לאיסור יחוד אפילו בפנויה נדה אינו אלא מדרבנן ומגזרת דוד וזית דינו הוא ומיכו נראה שרבו דעת הסוברין. דמדאורייתא הוא אפילו בפנויה נדה וגזרת דוד וזית דינו לא היה אלא על פנויה עכור.

ומה"ש יש להאזיר לאחוס שמצינאין בחולה במטוה (קאר בלע"ז) ויוצאים עמה ביחוד לדבר על גבה ולבכיר זה את זה והגם כי ביונתם רק לשם אישות ואין מחבויים לדבר רע מ"מ יש בזה איסור משום יחוד עם בחולה נדה והגם שכתבתי בספרי משנה הלכות ח"ג ס"א מ"ח דאפשר עכשיו שברוב הדרכים כל הלילה ישנם עוזרים ושנים במטוה אפשר דהוי רה"ל לענין יחוד ולא מביעא דיום אלא אפילו בלילה ויחיד לא הוי אלא כשאין עוזרים ושנים מ"מ היכי שחס ויאלץ למקום מונע ויושבים במטוה בלדי לדידים ודאי יש בזה משום יחוד ובפרט כי ע"פ רוב הס' בכיוון נוסעים למקום שלא יעריסו עוזרי דרכים ובקמט שאין צב ג' אנשים הוי רשות היחיד לענין עומאם וגמרינן לה מסועב.

העולה לידן יחוד עם פנויה נדה אסור לכ"ע ולרוב הפוסקים אסור הוא מדאורייתא ולמקצתם עכ"פ מדרבנן אסור להתייחד עם פנויה נדה, ולדעת ראשונה הא דתקנו דוד וזית דינו איסור יחוד ביינו עכורא דאפילו פנויה ועכורא נמי אסור להתייחד עמה אע"פ שאינה ערוה בכלל יחוד דעריות כנסות וגזר' עליה, וצ"ד של כלל ושמאי גזר' אפילו על יחוד גוי' נמלא שלל בהתייחד עם אשה שאסור להתייחד עמה בין ישראלית בין כותית עובר באיסור ולדעת הסוברים לאיסור יחוד בפנויה הוא דאורייתא מכין אותו מלקות מה"ט ולמצי' שהוא מדרבנן מכין אותו מכת מרדות האיש והאשה ומכריזין עליהן ועש"ע ח"ע ס"א כ"ב.

סימן קכ"ט

שער ד.

א' בתולות וידן פתמן נדות הן

הנה פשט דבחולות וידן כל שעברו ימי נערות בחזקת נדות בן ובי"ב הפרמ"ג בפשיטות בא"ח ס"א ר"י ובי"ב המור וקציעה וכן סתם במשנה דהיה א"ח שם סקע"ז דבחולות שלט בחזקת נדות בן שהרי אינן עובדות לגדלן ואיכא עלייהו לאו דלא תקדכו לגלות ערוה ע"ש, ובחזקת אובל חורב (שנה א' חוב' א') הביא בשם הרמ"ך זשכמן כיות כי בחולות וידן סתמן נדות בן פנויה נדה כזה בכלל ערה וכתש"כ הפרמ"ג ע"כ אף בפנויה אינה נאח אסור להסתכל בה כמו א"ח אפילו מכוערת. ובאמת כי דבר זה פשט הוא מאד דאורה בזמנו זה ורק בימים הראשונים שהיו נוהגין במי חמאם וטכרס לקודש עבדו כולם לטבחות נשואות ופנויות אצל צעונים בזמן הזה שאין לנו טבחות בעלובו לעבילי א' של בחולות.

דאורייתא או דרבנן ורובם מהם ס"ל דכח' דאורייתא וקאח מכאחרונים ראו להבין דגם להרמב"ן איכא איסור דאורייתא בזה מדין ח"י שיעור עכ"פ ומיכו קאחם חולקים בזה וכן נראה שיעת הרמב"ן מ"מ רוב פוסקים פסקו בזה ברמב"ם ז"ל.

וממילא עתה לן איסור קריבה לפנויה נדה לכ"ע בן דרך חזק ונשוק בן שאר קרבות, כגון שחוק ולקרון צעין להסתכל אפילו באצבע קטנה כל שמחביון להנאה ועובר ע"ז מלקין אותו כמבואר ברמב"ם ובש"ע ח"ע לרוב פוסקים מלקות ארבעים ולי"א מכת מרדות. ועיין עוד לקמן ס"א קכ"ה ומה שציינתי שם.

סימן קכ"ח

שער ג.

באיסור יחוד בפנויה נדה

ומצתה כיון שזכרנו דין נדה וקדשה של ג"ע שייך בפנויה כנשיאת אי"ב פשט נמי דדין יחוד שייך בה דמאחר דהיא בכלל העריות ומחייבי כריתות ואסור להתייחד עמה ככלל שאר העריות ובגמ' יליף מקרא כי וסיחך אחיך בן אמך וכתבו חוס' פ"ק דשבת דיתור אסור מדאורייתא וכ"כ חוס' סנהדרין ועוד בזה מקומות וכ"כ בעור והרשב"א ס"א חכ"כ והמחבר ח"ע ס"א כ"ב ס"א ולרמב"ם האיסור מקבלה הוא ויש לו רמז מה"ט ופשט דנדה פנויה נמי בכלל האיסור והבין מצינו דבמנות י"ד ע"א ובכריתות י"ד אלא בדין אחד חמורא פנויה נדה דבאשמו נדה אין איסור להתייחד עמה אלאי החתן כשלא בעל צעילת מלוא משום דחקיק ילריב כדאיתא בכתובות ד' ע"א וסנהדרין ל"ז ע"א וי"ד ס' קל"ה ובא"ע ס"א כ"ב ובפנויה נדה אסור יחוד לעולם אם לא בחזקתן שלא נאסרו כגון א' עם צחו והאם עם צבה ועיין ראש' סוף נדה שכתב החורב אסרה יחוד עריות כולם וגם נדה היא בכתב כשאר עריות אלא הותר היחוד מרמז דקרא וביינו באשמו שרמז החורב מקרא דסיגה בשושנים אצל בפנויה דליכא רמז דקרא להחירי כרי היא בכלל שאר עריות ואסור זה פשט.

ובחייבי לאוין נחלקו הפוסקים אי אית בזה איסור יחוד מה"ט או דלמא רק בחייבי כריתות ומצ"ד, ורבי בזה דעוה והשיטות ועיין מ"מ מלוא קפ"ח ובקריה ספר להרמב"ם פכ"ב דא"צ יחוד דעריות הוא דאסרה חורב אצל דחיי"ל נראה דלא אסור מדאורייתא והרבה פוסקים ס"ל דגם בחיי"ל אסור מדאורייתא אצל בפנויה נדה שהיא איסור כרת פשט דאית בזה איסור יחוד וכדעת הרשב"א וכ"כ מהר"ש אבוהב ב"ה הכריתות לה"ל נדה ובאחר מפורש בזכרון י' צעין אל תחלל את בתך דפנויה נדה עובר על היחוד מה"ט ככלל עריות וכ"כ מהר"א בלוי ח"א ס"א ע"ז דנראה פשט להסבירם יחוד מה"ט הי"ב בפנויה נדה וכן פשיטא ליה לטו"ט מהדח"י ח"א ס"א כ"י וכ"כ צבינת אדם דפניות בזמן הזה שאין עובדות לגדלן הוי איסור היחוד דאורייתא וכ"כ

גמור מלד איסור יחוד וצפרע יש להכיר צימי הקין אשר מחגוררים (צקאנערים בלע"ז) צמשי קין ושם יולאים נשדכ או ליער ציום וכ"ש צילול דיש צב איסור גמור של יחוד ורמז לדבר מקרא כי צשד מלאה לעקב הנערה ואין מושיע לה.

ראל הכורים אשא עיני ואצקש מכס כורים ומורים הכורה ומנשו את צניכס וצנוחכס וכרחיקו אחס מדרך עחס דרך עקלחון ולא דרכים דרך ה' אס לא חדשי לך היפכ צנשים לאי לך צקצי האלן ורשי את גדיוחך על משכנות הרעים ודרשו ז"ל אס לא חדשו לך להיכן חלכי לרעה אלא את היפכ צנשים שחל לו הרועה מלהכניג אחס לאי לך צקצי האלן הסחכלי צפסישח דרך שחלכו האלן והעקצים ניכרים וצאחכ הדך לבי דדור כזה וצפרע צמדינתו אשר חל לו הרועה מלהכניג ואיש כל הישר צעיניו יעשה את היפכ צנשים הסחכלי צפסישח דרך שחלכו אצוחיו הקדושים והדרך והעקצים שדרכו ניכרים וצאחכו הדך לבי ואז חזכה לרעה את גדיוחך כינוי הדורות הצאים אחרך על משכנות הרעים שחכ חכו לביות חשי ישראל ועיין רש"י איכב חרשי וחיללני מוד המציקים לך לביות צניכס ולא יאצדו צנוך הצחוני דרכי אצוחך הראשונים שקצלו חורחו ושחרו משחרחו ומחוחו ולכי דרכים ככלל מי שרואה שלא יאצדו צנוי צין האומות ח"י אין לו ענה אחרת אלא להצחון דרכי אצוחיו וללכת צבם ואז חזכה לרעה את גדיוחך הצנים על משכנות הרעים וד"ל.

סימן קל"א

שער ו.

אסור לבא על פנויה אפילו מהורה בלי חופה וקדושין

רמה שפועים העולם ומורגל צפי ההמון פלוגית פנויה ומותרת כהל לא מציעה צחולות דידן דדוח כן אסורות מדאורייתא והבא עליהן צכרית ח"י וכמו צצררו צס"ד צשער א', אלא אפילו צפנויה עבורה שפולה או שפדיין לא רחכה מעולם מימ אסורות כן ולדעת הרמב"ם פנויה אפילו עבורה אסורה מהימ ויש צה מלקות כל שצכניה עמכה לכך להצטל דרך זנות וברי זו צכלל קדשה אצ"פ שאינה יושצת צקובה של זנות וגם לא הפקירה עמכה אלא לה ולדברי החולקים עליו שאין צביאח הפנויה לא לאו ולא מלקות מימ יש צביאחכ איסור דרבנן וברי גם על יחודה גזרו ואסרו כ"ש ציאחכ גם יש מי שאומר דציאח פנויה אסור מהימ אף שאין צה לאו ולא מלקות מימ איסור עשה יש צב דכי יקח איש אשה וצפלה אחרת חורה כשיראה לצפול יצפול צקדושין עיין ריב"ש ה"ל.

רעייין מיר רוח פ"ד לניו הלילה ח"ר יוסף שלשה כו שצא יתך לחקפן וחדרו עליו כל אחד ואחד צצצובה ואלו כן יוסף דוד וצופו מניין שנאמר חי ה' שצבי עד הצקר ר יכודה ור חנינא ר יכודה אומר כל אוחו הלילה היה יארי

ראין להקשות למח צאחכ צעלה לעצלה או דכבר חי לן הרמב"ן ז"ל צבלי נדכ צציוו הריב"ש הניל דאפילו נימא דעצלה צצמכה מלאה צעלוה חכמים לעצלה צחולית פנויות צדורות האחרונים משום דכוי חומרה דאחי לידי קולא שיצלו צב לידי מכשול שיצולו להקל צב מכח איסור דרבנן ויכשלו צב צ"ח כמו שצכשל אוחו חלמיד צמס' שצח דף י"ג שחכ צחלי ימיו שצכשל צאיסור דרבנן, ולכן צעלוכו לעצלה זו של צחולות, וממלא כולן צחזקת נדוח כן לכ"ע ח"פ מחד, וכל חומר דין נדכ עליהו.

סימן ק"ל

שער ה.

באיזה מקום אפרו יחוד

דע, כי יש מן האנשים שחושבים כי איסור יחוד ליבא חלל צביח או צמקום סגור מוקף מחילוח אכל מקום פחוח כגון שדכ או צקעה אין צו משום איסור יחוד ולכן פעמים מחחכמים ויולאים מחוץ לעיר על פני השדה מקום שאין שם מחילוח ודבר זה הוא טעות גמור דודאי צשדות שנמצאים שם עוצרים וצנים חדיר ליכא שם משום יחוד אכל מקומות דאין שם עוצרים וצנים כגון שחכ רחוק מן הדך פשוע דיש שם משום איסור יחוד וכן צכל מקום שנמצעים משם עוצרים וצנים אסור משום איסור יחוד וצכ"ש צשדכ חיבכ חומרה יוחר מצעיר לעיין איסור יחוד וצכ"ש צשדכ קידושין פ' ע"ב לא יחוייחד אדם עם שחי נשים אכל אשה אחת מחייתה עם שני אנשים וצגמ אחר רב יכודה אחר רב לא שנו אלא צכשרים אכל צפרוים אפלו צי עשרה נמי לא הוכ מעשה וכו' וליאח עשרה צמטכ ואחר רב יכודה אחר רב ל"ש אלא צעיר אכל דרך עד שיבא שלשה שחכ יערך אחד מהם להשחין ונמלא אחד מחייתה עם הערוה וצכצ בעור איש כ' כ"ב וא"א ז"ל ככצ שחכ אחת מחייתה עם שני אנשים צעיר וצשדכ עם ג' אכל צפרוים אפילו צעיר וצי נמי לא ועיין צ"י ודרישכ ודעת הרמב"ם דצומן ה"ב ליכא אנשים כשרים ואסור להחייחד לאשה אפילו עם אנשים הרבכ וכן פסק המחבר איש כ' כ"ב וצכצ הרמב"ם וי"א דאשה אחת מחייתה עם שני אנשים כשרים אס הוא צעיר (עיר צשם הרא"ש) וכחם אנשים כשרים הם (ר"ן פ"י יוחסין) אכל אס הם צפרוים אפילו עם י אסור, וכ"י צעיר אכל צשדכ או צלול אפי צעיר צעין ג' (ר"י צשם הראב"ד) אפילו צכשרים ע"ש ועיין צ"ש וח"מ שם מה שחאריכו אודית יחוד דודר לאשה שצריכה ליסע צפגלה עם צ' אנשים ודמרש"ל אסור עכ"פ פשוע דאיסור יחוד הוא צשדכ ג"כ.

ומה"ם רע המעשה מחד מה שמחייחדים צחור עם צחולה צמחים מיניש שריים להכיר זה את זה אס הם מחייתים זה לה לינשא ואף אס נאמר דכוונתם לעצב ואין מחכוונים לשום דבר רע מימ כרי עמם הדבר הוא איסור

הזהר למה מביעות צננו של שאלו היו ולא היו שצעות צננו
דבריו ר' יהודה א"ל ר' א"ב עשית צננו ישראל כזונות וכן
בשם שני אפשר לזון את עיניו מאשש שאינו רחוק לו כך
לאשש לזון את עיניו מאשש שאינו שלט עכ"ל ואם כן על
טעם כ"ל ועיון מהרש"א ברפ"ה מ"ה צח"ל שכתב דבריו
הבולקוט כ"ל א"ל ר' א"ב עשית צננו ישראל כזונות. ועיון
שו"ת השו"ת ש"י ח"א סי' קכ"ב.

מקטרגו ואומר את פנוי ומקדש אשכ וזאת פנויה ומקדש
 איש עמוד וזעזעל וזכ"י לך נחשכ וגשכע לילדו וזמר חי כי
 שאינו נוגע בכ וזות עכורכ היחכ כמו שמזכור שם כמדרש
 הכאחי כדרינו לעיל בזהו א. ועיין חוספתא סוכט פיע וספרי
 כבעלותך פסקא פיה וזככ אפילו פנויה וטכורכ וזככ נישאכ
 אפיכ אטכורכ לו בלא קידושין וכחכ ליכא עדים ולא קדש
 קודם (ומימרד לא קשכ דאכחי לא גזרז על יחוד פנויה ודוד
 וז"י גזרז). ואם בא עליה לשם חישות בינו לבינה אינו כלום
 אף דכוכ עדדין קודם גזירת רב דמנגיד אמאן דמקדש כביאכ
 מי"ז כלי עדים אינו כלום. עכ"פ בזהו פנויה דעת הרמב"ם
 אפילו עכורכ איכא ללא וכסיכמו עמו כר"ש וטכור וכן הוא
 דעת הי"א ברמ"א א"ע סי' כ"ז ס"א ועיין בחש"י כרדב"ז ח"א
 סי' כ"כ וזהו מכריע"י ריש קדושין ולדעת פוסקים אחרים
 עכ"פ מדרבנן אטכור ועיין בי"ח וז"ש א"ע כ"ל וגם אז פשט
 וברור, אלא דמכ שאמרז פנויה היא ומתכר כלומר שמתכר
 לנשכ לכל אדם אבל רק לאחר קידושין וחופה כדמ"י, אבל בלי
 חופה וקידושין אטכורכ הוא לכ"ע אפילו היא עכורכ, ואם היא
 עמאכ דרכ חייבים כר"א ואם היא עכורכ לברמב"ם בלאו
 ולקין מלקות לאוריינא ולכחולקין לוקין מדדות וגם אז פשט.
 ועיין עוד ח"ב סי' נ"ב.

ובתשובה אחת תמכתו על צעל שזית יביע אומר ח"ל ס"י
ו' אות כ' שהציון להחזיר הסתכלות נשים באנשים
מגמי זכרות מי"ח מולת חיות השמים בזכרות לקושי' ר' יוס' ו
וכלל בשם שח"ל וכו' אלמל' דלל חיושין צנשים דללל צנות
הרגש' וינכו ושי"ש ואומר אני דחצי' לסמוך על א' ולהחזיר
חצי' לצנות ישראל לזון עניינך בהסתכלות באנשים באסורים
לכן ובחמל' כי דברים הללו שגב' גדול' הם דודאי אין חלוק
בין אנשים לנשים צד' ולא תחזרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם
גם לכם נאמרה וכל' דלל חיות צגמי' לקושי' ר"י חינו קשי'ת
כלל דחרי מילי וינכו דכנס צגמי' זכרות אמר שמואל כדי
להסתכל ציפיו של שאל דכתיב משכמו ומעלה גבול מכל העם
אכל צילקוט במחלוקת ר' יהודה ורבי יוסי הלשן כל האורך
הא' למח מציעות צנזיו של שאל' היו ולא היו שצעת ממנו
ח"ל ר' יוסי וכלל בשם שא' אפשר לזון את עיניו מאשה
שאינה ראויה לו כך ח"ל לאשה לזון את עיניה מאיש שאינו
שלה והנה המדויק צניויו הלשונות דשים דילן ויחלקו יראש
החלוק פשוט דבשים דילן ס"ל לשמואל דמסתכלות ציפיו היו
משום דמשכמו ומעלה גבול מכל העם כ"י וכהי' א' לדבר פלל
צניויהם והיו מסתכלים צו כדאם המחמיה על דבר פלל אכל
ר' יהודה צילקוט ס"ל דהסתכלות ח"ל לשצור ממנו כמו
שכתב להדיא וכל' היו שצעות ממנו ח"ל גרי' בנותם כיח'ת
לשצור ולזון מיפיו וכו' אנו ראו' לכם ועי' ח"ל ר' יוס' והלא
בשם שח"ל לזון את עיניו מאשה שאינה ראויה לו כך ח"ל לזון
את עיניה מאיש שאינו שלה. אכל להסתכל בלי הנאה של החלוק
אין צד' איסור ובחמל' הסתכלות בלי חמול' גם באנשים כ"י
מוחר, אלל שח"ל ועיין זכרות כ' רב גידל היה רגיל דכנס
קאזיל ויחז' אשערי עביל' אמר לה הכי עבילו וככי עבילו ח"ל
רבנן לא מסחפי מר מיאב"ר ח"ל דמיון בחפאי' כי קאקי חיוורי
אכל אן' אסור להסתכל לעולם ובהסתכלותו צשאל נפי דעת
שמואל לא כיח'ת לשם חמול' הנאה ודו"ק.

והנה מבוואר דעפיריכט דפריך ר' יוסי משום דלר"י כ"י רנו"ט
לזון לשבוע מיפיו של שאלו בדרך חלוא של צוואה חכ
ודאי אסור אפילו בנשים משום דל"ה חתורו אחרי לבבכם וחתרי
עייניכם ובה"א ודאי הלכך כ"י וטעמו ונימקו עמו וגם ר'
יכוה"ל לא חש ליה להשיב דאין א' דרך צוואה ושתוק ליה
ומדשחק ליה ש"מ אודים אודי ליה ע"ז אבל שטח"ל נ"ל קאמר
אלא כדי לבטח"ל בפי"ו ולא לזון ולשבוע מיפיו אלא כע"ז דבר
פלא ביופי ודבר א' אין צו אסור חכ בחור כס"ד.

וראיי כדורה לדברי מגמ' שבת ס"ד מפני מה הולכרני ישראל
שאלוהו דודר כפרה מפני שזנו עיניהם מן העבירה
ופירש"י אז לשון חזון שזכנו במראית העין ע"ש מבואר כשזכנו
מבעבירה במראית העין נקרא חזון ח"ש לו ר"ל יחוד

וגדולה מזו כתב בס"ת סי' תרנ"ד שאשכנזיכה לחסד
שלם תשמע קול איש שמכל שבאים מוזכר אשכ
מוזכרת ע"ש ובמערבני לב בביא מקור לדבריו מסופק מ"ה ע"א
זמרי גברי וכו' ולא ידענא למה ליה מקור אחר בלא ר' יודק
החסיד נתן מקור לדבריו שכל שבאים מוזכר אשכ מוזכרת
ועיין ילקוט שמואל ט' רמז ק"ה ח"ל בבואכם העיר כל האורך

סימן קל"ב

שער ז.

אי שייכים כל האיסורין הנ"ל על הנשים כמו על האנשים

רבמה שיש טעמים או עושין עמלן כעושים וסוברים דלסורין
 אלו על האש נאמרו דכרוב מקומות בשלן זכר נאמרו
 אסור לאדם להתייחד לריך אדם להתרחק מהנשים הבא על
 אחת מכל העריות וכיוצא בה מהלכות עיין בש"ע ח"ע סי'
 כ' כ"א כ"ב בה דבר זה טעות גמור הוא אין לריך ביהור
 דקיי"ל השוא הכחוב אשה לאיש לכל עונשין שנחזרה וכל
 שבהם נכרג האשה ונרגה וכל שבהם לוקה האשה לוקה וכל
 שבהם במכה מדרות האשה ג"כ הכי ובחזרה כחוב מות יומת
 הנואף והנואפת ובש"ע ח"ע סי' כ"ב כל המתייחד עם אשה
 שאסור להתייחד עמה בין ישראלית בין עוב"י מכן אח שניכס
 מכה מדרות האיש והאשה וזה פשוט בכל הפוסקים נית דין
 לריך בש"ע ובחוב"י אשה מנאכרת ע"י איש מנין ח"ל לא חקדו
 כרי כלן שנים ותובא ברש"י עכ"ל וכן עמודי אור טעם
 בכוונת החו"י ופשוט ובחנוך מלוא קפ"ח לאו זה נובא בזכרים
 ונקבות.

קריבה של חיבוק ונישוק זה איסור גמור ואין לזה שום כיתור כמו שאסור בטהייתו בלב נדה בן כוח עם הכנה שני חרות דברי צומן בארץ אין מקדשין קודם הכניסה ח"כ כרי היה סתם כפניו לכל דבר ואפילו צומן שקדשו קודם חסור הכוח משום דכח בלל ברכה אסורה נענה כנדה זה נעבורה חבל בטמא אסורה משום נדה ממנו עכ"ל פשוט דיוחוד וקירוב בחתן וכלל הוא איסור גמור ועון פניו ככל יחוד של אשה נדה וקריבה ואין לזה שום כיתור ואדרבה אם לדון גרע הוא שברי כאן כיון שפוסק להנשא לו אם יחרגל זה חיי נגוע זה בנדה חיי יקל ראש גם לאחר התאווה דמיש הוא ויצא חיי נקבל באיסור כרת ועיון ציערות דבש מה שלוח כנחיתו על מה שיואלץ התאווה וכללות לעיל בשוק ובשדה וצאין עיי"ן חיי לידו הכבוד וקישויו לדעת וחיי להולאת ז"ל ר"ל ולידי קירוב בערוב נדה ועכ"ל ליהא דאש חלוק בין שאר בחובות נדה לכל בדברים ובעבור עיי"ן כרי הוא חסוד על העריות ופסול לעדות כמבואר בש"ע א"ע, ובס' שו"ת מעיל דקדק סי' י"ט כתב ח"ל בבית ישראל ראיתי שערוריה איכה נכיתה כולת שאין איש שם על לבו להוכיח בשער זה רבים על החקלה וקלקלה שונים שקלקלו וחרגו הרגל דבר עד שנעשה ענע קיים לבחתי הרגיש ברעב אשר ימלאם באחרית הימים וזה אשר נעשה בכל יום ערוך בשלחן ואם באפית מיום שגומרים שידוכים בין בחור ובחולה מושבים אותם יחד וגומרים בבחולה לזנות בית אביה בחיבוקים ונישוקים ומעשה חידודים וכל בקרואים וכמסובים מחזיקים בידו חיי מחמיק מה ימים מדוע מחמיק בגבורים אשר מעוט אשה שם כמוכתרים בכתר תורה ונחתי אל לבי לדרוש ולחקור אם יש מקום לביתו נישארה במסבסב בגרוע הוא להיחם שוגגים ולא יחזרו מזידין כי כמעט ידוע לכל שלא יקבלו ולא ישמעו לקול ענות מוכתרים בדבר זה ועיי"ן יש ללמד ולצרר אם באשר הוא הוא מדברים שוכל לומר מעט שיכיו שוגגים או אם הוא מאיסורי דאורייתא.

הנה נודע שכתב הרמב"ם בפכ"ח מאישות ובס' המלות שלו סי' שני ח"ל באברו מהחקר ומכחפדן אל אחת מכל העריות ואפילו בלי ציאה אלא חיבוק ונישוק ובדומה לו מפעולות הזרות המעמיקים בזימה וזהו אמרו באברהם מה איש איש אל כל שאר בשרו לא חקרנו לגלות ערוב ולשון ספרו לא חקרנו לגלות ערוב אין לו אלא שלא יגלה מניין שנה יקרב ח"ל ואל אשה בנדה עומאחל לא חקרה וכו'. — ושם אמרו ונכתרו הגפשות בעשות מאי ח"ל יכול יהא חייב כרת על הקריות ח"ל בעשות ולא הקריות עכ"ל.

הנה כל הפוסקים בסמ"ג ובעור וכש"ע העתיקו פסק זה להלכה וכן פסק היה דלוקין על לאו זה אם הוא דרך חיבוק וקירוב דעת וכן הוא דעת הר"ן פרק אין מעמידין וכו' וכ"כ הש"ך סי' קנ"ז דמשמעת הר"ן בהרמב"ם וכ"כ הרא"ה בספר החינוך אצל הרמב"ן בהשגות שלו חלק עליו ואמר שאין מלקין מה"ל אלא בציאה גמורה או בהערה. והנה בש"ך מביא ראיה לרמב"ם וכו' ואחרי כל הכא בדבריו מבואר שדין הרמב"ם בזה יש לו ראיה משי"ם וגם הרמב"ן במדומה לא פליג עליו אלא דלא נשאו לאו אצל אפשר דנאסרו כמו ח"ש מדאורייתא איך לפחות בכלל בבני כללים דכמעט ארץ מלרים

דלוקין ולשבות כיו בבלל זנות ולזה מי"ש איש ומי"ש אשה אצל הסכנתו בלי לשבות וכלי ליהנות משביר ליהא איסור ז"א מזה.

ועיין אי"ע פ' יתרו לא התמודד אנשים רבים יתמכו על זה המאור אך יכ"י אדם שלא יתמודד דבר יפה בנבו כל מה שהוא נחמד למראה עיניו, ועתה אתן לך משל דע כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה וזהו ראש צה מלך שיהיה יפה לא יתמודד וזהו בלבו שיעבד עמה כי ידע כי זה לא יחכן ואל תחשוב זה ככפרי שהוא בלחם המשוגעים שיתאור שיכ"י לו כנפים נעוף בשמים ולא יחכן להיות כאלה אין אדם מתאור עם חמו אפי"ן שיהיה יפה כי הרגילותו מנעוריו לדעת שיהיה אסורה לו כבד כל משכיל לר"ך שידע כי אשה יפה או ממון לא ימלאו אדם בעבור חכמתו ודעתו רק כאשר חלק לו הכסף אחר קבלתו ולאדם שנה עמל בו יתנו חלקו ואמר חכמים בני חיי ומחוי לא! בטרם תליא מלתא אלא במלתא וצבור זה המשכיל לא יתאור ולא יתמודד ואמר שידע שאלה רשעו אסרה הכסף לו יותר היא נשגב צעירי מזה מלך בלב ככפרי עג כן הוא ישמה בחלקו ולא ישים אל לבו לתמודד ולתאור דבר שאינו שלו כי ידע שבשם לא רוב לחם לו לא יוכל לקחתו בכחו ובמתשבותיו ובתחבולותיו על כן יצטח בצורלו שיכללנו ויעשה בעוד צעירי עיי"ן העתקתי דבריו בקדושים כולם מפני האמונה והבטחתי וכתופלת גדול שיש בזה.

רבב"מ ר"א זוטא פ"א אל חכשל צעיריך שאין ממשול אלא צעירים ואמר ר"ל עינא וליצא חרי סרסורא דעבירה בס, ובגמ' סוטה דף ח' גמירי אין יכ"ר של אדם שונע אלא בזה שעיניו רואות, במס' יומא אמרו ברכורי עבירה קשין מעבירה גופא ואף שרשי" פ"י להכחשה בגוף אמנם האחרים פ"י גם לאיסור ועכ"ל אפילו לא חמור אצל עבירה הוא ובדלוי דגם נאשה יכ"ר שונע זה בזה שעיניה רואות זה פשוט מזה, ועיין עוד סוטה דף ע' סוטה נחמך עיניך בזה שאין ראוי לך מה שציקשקש לא יתן לך ומה שצדיק נעלכו ממנה וכן מצינו בנחש הקדמוני מי שנתן עיניו בזה שאינו ראוי לו וכו' ובמשנה שם דף כ' אינה מספקת לשחוח עד שפניה מנרקות ועיניה בולטות הרי שנעשה על עיניה ועיין לעיל כיא כחלל לו עיניה לפיכך עיניה בולטות ועיין שם סי' ע"ב ומשקרות עינים ודו"ק בכל אלו עכ"ל ברור דגם באשה יש דין איסור של הסתכלות בערוב כמו באיש ובמבואר בינוקע בשיעור. שוב ראיתי בס' פוקח עורים ח"ל להב"ק אדמו"ר מליובאוויטש זכ"ה פ"י בביא ג"כ בפשיטתו כי גם הנשים מחויבות לשמור עממן מכל הניל כלנשים ושמחתי כעל כן.

סימן קל"ג

שער ת.

איסור יחוד וקירוב לחתן עם הכלה

והנה בעריות פרט הפירא אפילו בין שומרי תורה שמחיתים כחתן עם הכלל ולפעמים חיי באים לידו

כפות רגלי כלידיקים ומי יוכל לשער גודל כיסורים וכלות שיכבדו שניהם בגיבונם אפילו על פעם אחת שזכרין על איסור זה וכל שכן אם הופקר חיי צניעותם עין זה החומר נעצור עליו כמה פעמים.

עוד כתב שם ואיסור נדח מפורסם בכל ישראל אפילו לקטני שצקנים שיש לו מעט ידיעה בחומש כי הלך מקרה מנה הוא ולא חשכ נדחת עומתה לא חקרה לגנות ערוה וכתב צדוק הפרש כי כל אשר יעשו מכל החושבות החל ונכרחו הנפשות העושות מקרב עמם וכיוון שגם האשה נכרחה עבור זה ונשכח הדבר הזה בפרש כמה פעמים שהוא חושב ומעמל הארץ ומעמל הנפש ונפשו נכרחה מארץ החיים וגמרי ואפילו אם יבפכו עכ"ס לא לרד למסור נפשו ולא יעצור ע"ז שהוא שקול כמו עבד זר, ומ"ש מה שהחריך עוד.

סימן קל"ה

שער י.

פירות הנשרים

(א) **אין** חילוק באיסור נדח בין אשה חיה לפנויה ובזה עליה כרי הוא בשרה לכ"ע.

(ב) **אסור** לחבץ ולגשק וכל שאר קריבות פנויה נדח כגון לשחק ולקרוץ בעין במחבין להנאה ומלקין נעצור ע"ז (ועיין פ"כמ"ש להרמב"ם פ"ז דסנהדרין דכל אלו נכללין בשני לאוין זכרים בחורב האחד זה שאמר בבחוב לא חקרב לגלות ערוה וכשני מה שנאמר לבחוב עשות מחוקות החושבות ע"ז שם).

(ג) **אסור** להתייחד עם פנויה נדח לכ"ע ודוד וזית דיו גזרו שלא להתייחד אפילו בפנויה טבוח וז"ל של הלל ושמואל גזרו אפילו על יחוד גויא נמלא שכל הנשים אסור להתייחד עמם מהם דאורייתא ומכאן דרבנן כמבואר בפנים.

(ד) **סתם** בחלות דיון כל שעצרו עליהן ימי נערוה הם בחזקת נדות וכל אלו דינים נוכחים בהם.

(ה) **באיזה** מקום אסור יחוד.

(ו) **אסור** לבא אפילו על אשה פנויה והיא טבוח כל חופה וקידושין להרמב"ם ודמימי עובר בלאו דאורייתא ומלקין אותה ולבחולקין עכ"ס מדרבנן ומכאן אותו מדרות.

(ז) **אין** חילוק בין נשים לנשים לענין איסורים אלו וכל שבאיש מוזכר עליו האשה מוזכרת עליו.

(ח) **אסור** לחתן להתייחד עם הכלה וכל שאר איסורין בה.

(ט) **איסור** פנויה וכל המסתמך לה ממתחיל מצה ג' ואילך.

לא חשבו שכל אלו כן משמשים כמשמשים ומעמיקים צונות וכו' וא"כ כיו מדאורייתא ומן הראוי לגפור בכל אלה העושים כן כי ספק בין נדות ומידי ספק לא נפקי וכו' ודין של שלמה דבינה פסק בספקא דאורייתא חייב לאוכיחו.

(ובאמת לא ידענו למד כתב ספק נדות כרי ודאי אורח צומנו בזה והם בחזקת נדות ודאית לאחר שנחבגו: זה פשוט וכמו שכתבתי לעיל).

והנה אף אם נכח כזאת עת לחשוב מהותית אותם לנכות צניעותם שלא יקבלו ולא ישמשו לקול האורח עכ"פ כל מי שנגע יראה אלוהים בלבו ויחזר בגבור חלניו וישים מלחו נגד המון עם לבחור יעשה במעשיהם וכו'. ואליהם אישים באורים מצני חורה בלא להם לב לדעת כי העצירה מעמעות לבו של אדם כדכתיב ונעמלחם בם מלבד העושים המיועדים לו בזה ובזה והשומע לדבריו יראה זרע יחריך ימים אמן ע"ש לשון קדשו. ועיין בספר גדר עולם החימה בספר משי"ב שהוא ענין פלילי ומאבזריכו דערויות שג"ר ליהרג ואל יעבור ע"ז ואין שום ביתר בזה מחמת שחקשר אחת בתנאים ע"י"ש וכו' עוד שם בפ"ח ע"ש דבריו הקדושים, לבד העונש שגוש יענש לו שישוב אל ה' וירחמנו.

סימן קל"ד

שער ט.

מתי מתחיל איסור פנויה

איסור זה דפנויה מתחלק דמה שחלו באיסור נדח ונתנין חזקה נדח משמח שרוב נשים רואות אצל מה שנאמר אפילו בפנויה טבוח נאסר מצה ג' ויום אחד עיין ב"ה בקרי"א לכו"י ב"א דאיסור קריבה דג"ע פשיטא דאוכא איסור דאורייתא בקריבה לערוה אפילו כיו קטנה ולא חלקה חורב בין גדולה וקטנה גם בחש' מעיל דקרב סי' י"ט כתב דערויות מצה ג' שנים נכרג על ידך, נמלא דמשמח שנאסר זה גילוי ערוה נאסר זה בקריבה ע"ש ומיכו האשה כל שאינה בה עונשין אין לוקין אותה ואם היתה א"א ואחא לרנא נאסרה על בעלה אפילו קטנה וכל העובר על אלו או על קאמן מהם כרי הוא בכלל החשד על הערויות וכרי הוא פסול לעדות אשכ ושרא דינים המבוארים בה בחזקת ה' חמימה.

והא לך לשון מורינו החפץ חיים ז"ל במצוב הגיל ראשון לכל לריך האדם לדעת שכל העושים בהאמרים בחרכ"ק ובחז"ל על מי שטובר על איסור ערויות הוא גם עובר על איסור נדח, ושיניהם חייבים כרח עובר זה העובר ע"ז בזדון לבו הוא רשע גמור ופסול לעדות ולשבעה ונקרא פושע ישראל בגופו עבור זה ודיו נפסק (בנמ"י ר"ח דף י"ח) דמי שיש לו רוב עונות, ובחזק העונות נמלא גם עין זה נידון בגיבונם י"ב חדש ואח"כ גופו כלל ונשמחו נשרפה וכו' מפורט לאפר תחת

סימן קל"ז

תשובת המשקל מבעל הרוקח

יא) ועתה נעתיק פה משי"כ רבינו אליעזר מגרמיוזא (מצעני החסידים ז"ל) בספר הרוקח בדוגם זהני תשובה ח"ל.

פניה נדח: עריות נפשו של אדם מתחדשת בין בפניו בין שלא בפניו אם נבו הכיחו נצח על פניו בחונט או חממח בין כדרכה בין שנה כדרכה ואחש צנבו מה חטא בחשכ פנויח יתן חנ נבו חכונה כשיצא עניח הלל לא ענבו וכל חשכ היא רוחח נדח אם כן צל על נדח שכיח ככרת.

תשובה כצאה: אם זאת האשכ היחכ מרוחל לו ציחא ולבו צוער בחשק להכב עניח וכי יכול נצח עניח ושוצר ומחנק מורחי לבבו ומחאפק ועולר לבו מלנח עניח או על אשכ חחרת שכיח נשמעת לו וכיח מחיחכ עמו ומחחרת ואינו חוטא ומנוע חארוחו זו היא תשובה כצאה.

תשובה כגור: לא ירחק שחוק נשים וצחולות שנה או שחית או יותר ולא ירחק פני אשה ולא צחח ולא כנגד דדיח ולא כנגד ערוחח אפילו בחשכו נדח צעוד שלא ענבו ולא יחלל מאלל חס ולא דבר שמציח חאור יחרחק עאמו ולא ירחק כהמות וחי ועץ צשעק שזקקין זה לזה פן יחאור לעצור.

תשובה המשקל: כפי הנהל שנהכ צשיקח במשמש ובהעראל יש לו להעטר צדאח כנצ ויחענכ לכל כפחות מי יום ולא יאכל צשר וגל ישחכ יין צליח שיש לו להחענות למחר ולא צליח לאחר חעניחו וינעטר צשיצחו יומס ולילח נשקול כצער כנגד חשק ונשק כחאור אשר נהכ.

תשובה כחצו: הנה כרה כי חייב ציחא שצח על נדח צעוד שלא ענבה על כן ישכ צקושי על הארץ או על דך וילבש שחורים וינחך ויחענכ לא פחות מן מי יום ויחאור צכל יום ג"פ צצכייח כלב וצדמע ולא ירגיל לילך צשחקות נשים ולפוס צערא חגרא ועוד לו, ועיין רמ"א יו"ד וצשאר אחרונים חשוכה לחץ הכנשל צה.

וכל המקדש ומעבר עאמו מלמעב מקדשין אוחו הרבכ מלמעב, אשכירכ ישראל לפני מי אחס מעכרים ומי מעבר אחכס אציקס צשעמים מה מקדש מעבר אח כעמא"ס כך הקצ"כ מעבר אח ישראל. ואשריך ישראל שנהכס צעומאח וילאח בעכרכ.

והנה האכרתי קחל לצבר כענינים אף שחם לא לריכיס ציחור דמבוררין ועומדים חס ולא כצאחי דצרים חלל צפרע אד דוקא ולא נכנסחי צמחוקח שאינה לריכס רק מה שמוצ לעניינו ואינו מקדש צצכייח יכי לחועלת להרצות קדושכ צישראל וישמע חכס ויוסיף לקח וכל המקדש עאמו למעב מעע מקדשין אוחו כרצכ מן השמים וי"ל שחכ לקדש עאמיו צחוך כלל ישראל כל ימי חיינו עכרת כגוף וכנפש עד לחחי עס עניי שמיח ויחלל כצוד שמים ויעבריו ויקדשו צקדושו כענינוה א"ס.

דברי ידידו עוז המקונן על חילול טהרת בית ישראל ומצפה לקדושתן לבלתי ידח ממנו נדח דושל"ת בלב ונפש.
מנצח הקטן

סימן קל"ז

הא דתולין במכה אם נאמר דזקא שלא לאברה על בעלה או מהני גם להפ"ש ולבריקת ז'.

ד' בהעלותך התשכ"ט ברוקלין נ"י יצ"א.

מע"כ ידידי היקר מאד בעלה נ"ג אי"א חוב"ט מתנהג בחסידות ירו"ש וכו' כש"ת הרה"ג מוה"ר ליברש לאנדעסמאן שליט"א. בכלל בית מדרש העליון מאנסי נ"י.

אחדש"ת יקרה מכחצו כגיעני צומנו, צדכר שאלחו כלשכ רואח דס מחמת מסכ דמבולר צשיע יו"ד סי' קפ"ז דחולק צמכח אם נאמר שצו דוקא שלא לאסכר על צעלח מחמת רואח מיח או מכני ג"כ להפסק עכרכ ונצדיקת ז' נקיים צלס אייכ יכונה נעכר עאמה מחמת חמכ שמויחא דס חדיר ע"כ. וכיחז כי כדכר נוגע נאסור כרה ולחסור אשכ לצעלח ולכן אחרחי אשימה עיני צמקור כדצרים ומרחש לורים ארחנו ואח"כ נפלנכ צדכרי רצחיו כהאחרונים כפי מיסח כפנחי.

גרסי' צגמ נדח ע"ז ע"ל כרואח דס מחמת מככ אפילו צחוך ימי נדחכ עכורכ דברי רש"י רבי חומר חס יש נכ וסח חוששת לוסחכ מחי נחו צכח קמפיניגו דמר סכר וסחוח דאורייתא ומר סכר וסחוח דרבנן אמר רבינא נח דכ"ע וסחוח דרבנן וסכח צמקור מקוטו עמא קמפיניגו וכי ופרשיי אפילו צחוך ימי נדחכ כלומר צימים שכיח נמודכ נרמח דכיינו שעת עונחכ או שעת וסחכ עכורכ דחנינן צמככ שצחוחו מקוס, וכרמצי"ס פ"ח מא"כ יו"ד כחצ וכן חשכ שרלחכ דס מחמת מככ שיש לב צמקור אף ע"פ שרלחכ צשעת וסחכ היא עכורכ וכדס עכור שכוסחות מדצריכס ועיין כגמיי שס דאין האשכ עמאח נדח נדי"ס אפילו צשעת וסחכ וכ"כ כרש"י צצוק ש"ד חלל דכקשכ לוכ לכרש"י צדלל צנשים דעלמא חיישינן לעונת כוסת כולב ואע"פ שגל רחחכ וכיחך אכח מתיר אח זו שכיח צשעת וסחכ ועוד שכרי דס לפניך י"ל ככוא דרבנן היא ומשום דאפשר למיקס עלב דמיחלח צכל ככא לוככ למיקס עלב דמיחלח ואין דין אפשר משחי אפשר שח"כ אף אכח אסכר על צעלח לעולם עכ"ל וכביחו צכמי וכחצ ג"כ דרבי ורש"י צרווייכו מודי דעכורכ היא חלל דצ"י כחצ דרבי ורש"י פליגי גם לענין עומאח נדח וככר חמכו עליו מדצרי כרש"י צ"ל וגם כי דצריו סחרחי ניכור ממ"ש צכמי.

אמנם כמרדכי וכגמיי וסמ"ג וסמ"ק וספר כתרומה כביחו כגמיי פ"ח מא"כ יו"ד דצשעת וסחכ אפילו יודעת צודחי שחמכח מוילאח דס אין חולל צכ דלס לא כן לא

ה'פרס ריבענא גראס לכז'א ראי' לזכריו מדברי הרשב"א ז"ל
 בחכ"א דייגי כתמים שכתב ח"ל וקו"ל כאוקומחא
 דרבינא דוסתות דרבנן וכיין שכן כל שביא רואה דם אפילו
 בשעת חמישים ואפילו בשעת וסחך עטורה ואשה בחזקת עברה
 שומדת וחלינין להקל שאני אימר דם זה מן המכה בא ולא
 נחלקו רשב"א ורבי דדבר וא"ת וכלא דנשים דעלמא חיישינן
 לעונה הוסת טילה ואש"מ שלא ראתה מוכזבתהא חת דביי
 מעומתתהא וכי"א ראה מחיר את זו שביא בשעת וסחך שברי
 דם לפניך י"ל הביא מדרבנן ביא ומשום דאפשר למיקם עלה

נידד גם על זה וצויה עוב עטס ודעת סי רח"ל וגם בכלי נדב פסק נבקנ הנכס נמנעש ע"ש סי ג"ה כגס דשס מיידי צאשכ נח י"ד שכבר פסק נח אורח כנשים מ"מ מבוחר דחנק על חו"ד וגם בשמט הכיז דכריו דחנק על חו"ד ועיין ס"ט סי קל"ד סק"ד וצויה בית שלמה סי י"ז וסי י"ט וסי"ח וצויה אמרי אש סי ס"א וע"ב וצו"מ חליחאוי ח"ס סי י"ד ושו"מ מברש"ס ס"ח ודו"ק בכל אלו המקומות ונרחב דקתס חלקו והסכינו להחוו"ד מ"מ בשעת הדחק יש נאמון ארציו ח"ס דרב גובריה וראש לכל המורים ונפרע כי שיעה הראשונים ריבעא להחיר בכל אופן רק לא בשעת וסח ממס או ל" יוס וכדעת הרמ"א וצ"י.

סימן קל"ח

באשה שראתה ליל סבילתה מה דינה

עוד להג"ל

(ב) רע"ל דבר שאלחו עוד במה שפסק בש"ע סי קפ"ז סעי' י' צאשכ שראתה בליל ענינה או נאסרה כנ ליל ענינה עולמית או דלמא לאחר שפירש ליל ענינה כשניב בליל ענינה שלישי חזרה והאסרה ע"כ וכו' גם צבא דעת החו"ד דאסורה לעולם עיין פת"ש הביאו בס"ק מ"א וצויה קנאה סופרים להגאון רש"ק חנק עליו וכתב דלית מאן דחש נח להחוו"ד וכן הכריע צויה בית שלמה סי י"ב דעיקר הוא להקל וכסדרה בס"ע ס"ק כ"ד דעיקר החשש משום הענינה ולא משום החששות וכן כתב צויה נבטת פנחס סוס"י י"ד בפשיעות להקל בס"ע וכמה פעמים נשאל על זה וחיפש עוד איזה ד' להקל ובמנצושי עברה סקמ"ד כתב דהחוו"ד הפריז מאוד להחמיר ואין כן דעת הגמ"ר והמחבר חכן אס אירע שפירש בליל צ' ובליל ג' של ענינה שימש ורחש יס לחוש לדעת החו"ד יען ילאו הדברים מפי חו"ד גם צ"י נח"א על השכחל סי מ"ח חולק על חו"ד ומיקל וכ"כ בגאון מברש"ס ז"ל להקל וכ"כ צ"י עיני וכתב סדרה חדש וגם לאסור לשלם בליל ענינה חשבו עיגון קתא ויש להקל כמו שמקילין לענין רמ"א ועיין ברכ"י סי מ"ג.

ר"פצ"ד נראה עוד שברי בליל ענינה אינא מנח עשה ועונתה לא יגרע וליל ענינה הוא אחת מן הפונות ואין להחמיר כיון שמדינה מותרת לו ונפרע בדורות כללו ויש לחוש ח"י שכיון שביא מתחלה לו בליל ענינה כמבואר בפוסקים אולי חגרוס לו ג"כ לצא לודי איסור של כז"ל ח"י וכדומה וכל עמים יעשה בדעת ולכן לפעמ"ד אין להחמיר בזה כלל ועיין דרכ"י ופחתי אע"א שכתבו ג"כ להקל והביאו כמעט כל הפוסקים כג"ל ועוד להחירי צ"ה קתו מש"ס. ובהה הגני ידידו הגאון דושה"ט המצפה לגדולתו בלב ובנש.

במשנה הקטן

הפריש וט' כרי זו בחזקה עברה וחניא אחרו לו לר"י אלו ידיו בין עיניו כנ בין בשמשות יפה חסה חומר עכשו שמה עם סיוע ידיה רחבה מה יו הפרישה בעברה מן המנחה ונמנע בשנייה מה יו הפריש ברחשו וכו' ונפיקך חפ"י שכן כנשים ספק גדות ספק וצויה ונפער שביה נדה ומענה פחות חפ"י כנ שפרישה עברה ונפילו ביום ראשון כרי זו בחזקה עברה ויש מחמירין בדבר ע"כ ע"ש.

הנהגה מפורש כתב הרשב"א ז"ל דכל הנשים שראו כרי הם בחזקה עומתה כל שבטת ימים אס לא צדקו ופסקו בעברה וכן שפסקו בעברה מועיל אפילו ביום ראשון.

וחזון הרבתי לרציו הגדול בצי"א ז"ל שיא לדיק נאיה אורח חני חנא ונאמנה אשכ לומר מכה יש לי במקור ליחני סחמא ונאמנה אשכ לומר מכה יש לי שממנה יולא כדס והענה דלחי לאשמעין דלחי חולס במכחה א"כ יודעת דממקום שיולא כדס שס יש לה מכה ולפיקך אס יש לה מכה במקור וכדס יולא מן המקור לריך שחמל מכה יש לי במקור אבל בלומרה סחם מכה יש לי אין חולין כדס שצא מן המקור נמכה שיש לה ואף דסכ"א והמדרכי והסמ"ג וסמ"ק כתבו סחם מכה יש לי כר"ף והרמב"ם והרא"ש ונח"א העתיקו מתוספתא הגירסא מן המקור ע"ש.

ור"ל דכריו הקושים אס לדיק בלנו אדרבה כ"י נראה לדיק דלכיו כתב במקור דלא חייא דוקא כשחמרה מכה יש לי בסחם דאיכא נמיחלי דסם מכה לכל כשחמרה מכה יש לי במקור א"ל דלא כיון וכדס נא מן המקור אף דצא ממכה א"ל שגא יתערב שס גם דס נדה וליעמא קמ"ל מן המקור ואפ"י עברה ואף דדס מכה הוא כרוב מ"מ דס נדה לא ליבעל לפמ"ש המדרכי יבמות צינמה שרקק דס דא"ח בלי לחזחי חוק ולא בעול הרוק דלעולם צא ע"י תערובות והכ"י כן קמ"ל דכל שחמרה מכה יש לי אפילו במקור עברה היא. אבל אכ"י בלמרה סחם מכה הכ"י ונאמנה אלא דמסחפניה לפרש להקל כיון דכנר הורה גבר בגוברין בצי"א ז"ל שזכר האיר כ"י עיני ומלחתי לאחר שכתורה המחירי ז"ל שכתב וז"ל כהרוא דס מתחת מכה אפילו היסח המכה במקור עברה מכלום וכ"ש אס יש לה מכה צמעים ודס יולא מן המכה דרך המקור שבו עבר ואין עברו דרך המקור מעמלחו שאפ"י שדס המקור עמל אין מקומו עמל לעמל דס עברו כעובר דרך צו ע"כ וכו' מבוחר צ"י דכריו דכ"י מקור לרצוה אחא לשמעין דאף שחמקור עמל עברה היא מכלום וכ"ש כשהדס צא משאר מקומות ועיין רש"י נדה ע"ז מכה צמעים ונא כתב במקור אלא צמעים ודו"ק.

ומענה נשובה לענינו כי ילאו מן המטין מענין לענין וכו' כח"ס ז"ל סי קפ"ז האריך לצא שיעה הראשונים ז"ל וביא דעת החו"ד וחלק עליו ובעלה דאשכ שגולד לה מכה בלחית מקום וכו' יוס וסחח אחר שערצו ימים אשר דרכה למשך אלא חפסיק בעברה או והפסק עברה שלם כיונו שס לא חרגיה או פחיתה המקור ונמרה אף אשכ עמלח נדה שערס שפסקו בעברה ומענינה עדיין פחות ונולד לה מכה אינו יודע לה כיחר וצ"ה לדיק דכרי החו"ד ולכסוף

סימן קל"ט

דין מניקה בזמ"ז

כ"ט לחדש הרחמים התשכ"ט ברוקלין ג"י יצו"א.
מצי"כ המופלא והמופלג אלקי אברהם בעזרו וכו' וכו'
כש"ת הרב אברהם גוירצמאן הי"ד. ברוקלין ג"י.

אחדשה"ט.

ראשית דבר הנני לנפש סליחה אולי לא שח עדין עניו כפי
הראו כי לא ידעתי אכנהו ויקבל הכבוד כפי הראוי
אם הוא רב או חסר או תלמיד ואחו הסליחה.

ובדבר שאלחו מניקה דקו"ל יו"ד סי' קפ"ע שיש טה דין
מניקה עד כ"ד חדשים אחר הלידה ואפילו מת הולד
ואינה יכולה לקבוע וסת בזמן הזה ולא ראה מי שחזק על זה
עד שאלו בקונטרס על ה"י נדח מהר"ג ר' משה שטרנבוך
שליט"א אשר הביא הפוסקים משי"ב ה"ל כחז שלדעתי נשתנו
העצמים צד"ז וזיון שאלח הלידה בזמניו אם אינה מניקה את
הולד הרי הוא רואה דם לרין נחמתי לקבוע וסת וכן פסק
שם להלכה והסתייג מאילן גדול החזן אי"ש ז"ל ששמע שהוא
כבר העיר צד.

והנה קונטרס ה"ל לא ראיתי לעיין צחר עטמו צד חמס
ראיתי מהחז"ל ז"ל יפס דהא כמ"ע דאין ראי' צמח
ששמע שהחז"ל ז"ל העיר צד חמס כפי שחמתי ח"ן לי
הקונטרס ולכן לא אוכל לדון בדבר רק כפי מה שהעתיק כ"ח.
וראשונה אומר בענין נשתנו העצמים שאלח לומר דברי ראוי
צד"ז קובעים וסת, אי בשביל זה אכתי אינו ראי' דברי צו"ד
שם סי' קפ"ע ס"ג כחז מפורש דאינה קובעת וסת אפילו מת
הולד או גמחה והחס מיירי בראש ג' פעמים זה אחר זה
אפי"כ אינה קובעת וסת והוא ממי"ש שם בגמ' י' ע"כ שהיו
שופעות יצאות וכו' ומשמע אפילו כמה פעמים וכ"כ שם
החס' ד"כ דין ועיין ביאור הגר"א אוח ג"כ וברי עיקר
מחלוקת ר"מ וחכמים הוא בשקצב וסת ג' פעמים אי הוי
קביעת או לא וע"ז אנו דין דאף דקצב ה' פעמים אין זה
קביעת וא"כ מאי רצותא דצ"ז דקצב וסת וברי אין זה
קביעת, וכן פסקו האחרונים ז"ל עיין צש"ע וצחצוחיכם
ז"ל וצמס כבר היו הנשים רגילות לראות כמו בזמניו דודאי
ליכא למימר בדבורינו אנו נשתנו עצמים אלו חס מלהזכיר דבר
זה. *

וכבר הצאחי בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ג בהקדמה דברי
רבינו הריב"ש ז"ל צסי' תמ"ז ז"ל בדבר השאלה ודעת
אדון ג"ר שאין לנו לדון בדיון חורחיו ומלואי ע"פ חכמי
העצב והרפואה שאם נאמין לדבריהם אין תורה מן השמים
חלילה ואם חזון בדיון העריפות ע"פ חכמי הרפואה שכל
הרבה העול מן הקצבים כי צלמא והפכו רובם מנחה לחיים
ומחיים למות ויחליפו חי צמח כי אין ספק בנעלה הכבוד והשאר
בה כו"ת שאלחנו מכשרים הם יאמרו שימנה לשעשה וכו' והרצ
רבינו משה בר מיימון ז"ל בשענה מעט ואמר שומא הבידין הם
בעלם התחחוק בעופות לא הודו לו אחר שלפי סוגיה בגמ'

נראה שהוא בעלם האמנעי ואע"פ שהרצ ז"ל כי חסם צחכמח
הרפואה ובקי צנחוח כי נח מפי העצב והרפואה חנו חיון
ואלחנו על חכמינו ז"ל נסמוך חפילו יחמרו לנו עג ימין שהוא
שמחג שהם קבלו האמת ופירושי המנח חיש מפי חיש עד
משה רבינו ע"ה וכו' ע"ש. וכעין זה י"ל נמי בדידן.

איברא דלכאורה נראה דלא הוא מחנוקת רצותיו הלידים
האחרונים ז"ל אי אמרינן נשתנו העצמים ועכ"פ
צמח מקומות נראה דאמרו נשתנו והרמ"ח א"ע סי' קנ"ז ס"ד
כחז לעיין יולדות גמ' דאמרו צמח אינה יולדת נמקועטין
אפי"כ כחז דכנ שנגסס אפילו יוס אחד צנבד צחדש הכי
יולדה הוי צר קיימא דיוולדת לני יולדת נמקועטין וחצ"ג
דאמרינן צמח דאינה יולדת נמקועטין כבר חמחו ע"ז רבים
שהחש מחכים את זה חלל שאלו לריבין לומר שעכשיו נשתנה
הענין וכן הוא צמח דברים (ר"י צסס הרשצ"ן) ועיין ביאור
הגר"א שם וצמח"ל אי"ה סי' קע"ע וצנבש שם חמס צמח"ל
אי"ה סי' ע' לעיין מלח צסעודח לא משמע כן קנת ונעיק
ועיין מג"א אי"ה סי' קע"ג דס"ל נשתנה העצב וצו"ד סי'
שע"ז והגרע"א ובישועות יעקב סמכו ארמ"ח ועיין חוס'
ספ"ק דמ"ק גבי כוורי וצומח ע"ז ע"כ ד"כ משום שיצאה
וצפ"י אלו עריפות מ"ז ע"ה ד"כ כל הני וצע"ז כ"ז ע"כ ד"כ
פרח ומיכו עיין שו"ת ח"ס יו"ד סי' ק"א שכתב שיש נדחות
מכל המקומות דהסם מיירי דניצור, עכ"פ נראה דלא מחנוקת
בא.

ומה שנהי עאלמו צחז"ל אדרבא אומר אנו כיון דשמע
דכבר העיר צד החז"ל ולא שמענו שפסק בן ח"כ
אדרבא נאמר דהחז"ל העיר אצנ דנינה נא ס"ל הכי דחצי"כ
ודאי לא ה"י שתק מנפסוק בן חס לא דידוע שפסק בן ו"ש.

אלא דבאמת צמח שחש צעל הקונטרס ה"ל שאלח דבר
חדש צלמח לאו חדש הוא וכבר נחצבנו צה קמאי
בקושיא זו עיין צתוס' חדשים פ"ה מ"ד דנדה שהביא חמיה
צסס מוהרש"ח צמחלקת ר"מ ור"י חמח וכו' צמחלות פליגי
ועוד הלא מוסכס מכל הרופאים שהנשים מניקות חיים רואות
דם ואם אינה מניקה חיכף אחר לידה אחר אינה שצעות
חראה וצ שכיח צרוז נשים וחי' דודאי גס חכמים ס"ל דהנקה
גורם סילוק הדמים רק שס"ל שלא צאח לכלל דם רק מיד נעשה
חלז ור"מ ס"ל שנעשה דם ואח"כ נעשה חלז ולכן לרצון כיון
שצואה דם הוא צעצבו כמו קודם לידה ומחעכ צצית החילון
רק צחוק כ"ד חדש אי"ה להעכב צמחמ שחפרקו איצריה
מלידה ולכן די שעתה כ"ד חדש ולא יותר ור"מ ס"ל רק שהנקה
גורם שהדם נשתנה עצבו ונעכב וא"כ אע"פ שחראה דם כבר
נשתנה מעצבו אי"ה נשתנה גס לענין זה שאינו מחעכב צית
החילון ע"ש.

והנה מצואר דכבר הקשב לו להמחרי"ש ממחלות ה"ל
ואדרבא חי' דגס צימח הש"ס המחלות היתה כמו
שכוא ולא נשתנה כלל חמסם צלוי"ש הביא קושית מהרש"ח ז"ל
ולא יחאל ליה צחוריו והעלה צ' חי' חדא די"ל דנשתנו
העצמים צומניו וצומן הש"ס צלמח לא היו רואים אחר
הלידה עד כ"ד חדש (ע"פ רצב עכ"פ דברי ראיו לר"ע דס"ל

ועיין עוד לקמן סי' קמ"ח קמ"ט רס"ה, וצ"ג סי' קס"ט, וח"ז
סי' קע"ט.

כתב דהרמב"ן הוא יחיד בדבר זה אמנם הס"ע כתב דגם דעת הרמב"ם כרמב"ן וכבר הצאחי דגם דעת ה"ח כן ועיין חכמת גלגל נדב דף ע' דכתב ג"כ בפשיטות דעת הרמב"ם כרמב"ן.

ומ"ש הש"ך דקיי"ל כל מקום שהאחרונים חולקים על הראשונים הלכה כהאחרונים הנה הרשב"ץ כתב אשה קובעת לה וסת בימי עיצור והנקה אחר עיצור ימי טהרה בג"פ להרמב"ן והרא"ה והאחרונים אכל לא להרשב"ץ והרשב"א והרשב"ץ נוטה להחמיר עכ"ל הביאו בל"ש אות נ"ג והנראה דעת אחרוני הראשונים כדעת הרמב"ן ז"ל ולא כרשב"א לפי עדותו של הרשב"ץ ועכ"פ לא יחידא הוא כדעת הש"ך גם דעת הל"ש דלא לחוש לדעת הרמב"ן ז"ל ודעימיה גם כפי מי נדה להגרש"ק בחידושו דף י"ד וצמח"ס צסעי ל"ג חמה הש"ך וסיים דודאי יש לחוש לדברי הרמב"ן וכדברי הב"ח ע"ש וכן ראיתי עוד להאחרונים ז"ל וא"כ ודאי ה"ח לן פוסקים גדולים ומפורסמים חולקין על פסק הש"ע ולכן נלפענ"ד דודאי ראוי להחמיר וכדעת הב"ח ודעימיה כנלפענ"ד.

ובזה הנני בברכת התורה ללומדיה בלב ונפש.

בשנת הקטן

סימן ק"ב

אי מותר להשתמש בשקיות מה שהשתמשה בהן אשתו נדה

ב"ה ג' שמיני החש"ל ברוקלין ג' יצ"א.

מע"כ ידידי הרה"ג בנש"ק וו"ח וכו' כש"ת מוה"ר דוד הכהן ראזענבערג שליט"א. אבן יקרה בג"י.

אחדש"ת, בדבר שאלתו בא"ש ואשכ השותין טעם בל"ז ולוקחין כים עם עלה העשב אחד כהוב ונותנין אותו לטום ואח"כ לוקח הבאי אותו כים בעלמו (פי צעק בלע"ז) ונותנו בכוסו אי מותר לעשות כן כשאלתו נדה או שייך גם בזה הרחוק עכ"ל. ולפענ"ד יפה נוהגין בעולם ולא שייך בזה שום הרחוק חדא דהרי צ"ע יו"ד סי' ק"ה דיני הרחוק ס"ד שכתב המחבר דלא ישחך משורר כום ששחבכ הוא כתב הרמ"א ז"ל דוקא אם לא מפסיק איש אחר ביניהם או שהורק מכים זה לבום אחר אפילו הוחזר לבום ראשון ע"ש מצואר דכל שהורק לבום אחר אפילו שיריים שלב ממש נמי מותר לשחבכ וא"כ דידן כיון שהוא גותן הכים ביום שלו ואינו שחבכ מכום שלב לב"ע מותר אפילו לכתחלה אפילו היו שיריים שלב וכ"ש הכא דלון כאן שיריים שהרי הוא לא שחבכ עדין כלל.

הדשנית דלא אסור משום הרחוק אלא דבר שהוא דרך תצב ואין דרך בעולם כך ולמשל לאכול מקערה אחת או לשחבכ מכום אחת ששאי אנשים רחוקים אינם עושים כן וצבמי חמיד (כ"ז ע"ב) שפוך מים ואח"כ חן לתלמיד כדחניא לא

דקובעת) ועוד דאפשר דגם בימי הש"ס כבר ידעו מה דרוז נשים שאינם מניקות מיד אחר איה שנועת כן ראות וכו' ע"ש ומעתה בין לחי מהרש"א ובין לחי הל"ש הראשון הרי כבר ידעו בימי חכמי הש"ס דרוז נשים ראות דם כשאינן מניקות ולא חתא הוא ולא נשחכו בעצבים כלל אלא דאפ"ה קיי"ל דאין קובעת וסת. ואפילו לחי אי דס"ל להלם ושמלה נשחכו בעצבים בזמן הזה מ"מ לענין קביעות וסת לא מנינו דפסק נגד הש"ע מעטם זה וז"ל דלא ס"ל לעיקר.

ומה שנראה בזה צ"ד דעטם החכמים ז"ל דס"ל דודאי אחת הוא דאם מה הולד או גמלתו דרואה דם מ"מ אי"ל לקבוע וסת על זה משום חולשת הנוף שמרגישה האשה עד כ"ד חדש ואיבירה מפורקין ולא נסדרו כל הענינים אלא ואף אם קרה לה שראתה ג"פ זה אחר זה בסדר אמרין דמקרה הוא שקרה לה כיון שעדיין גופה ואבירה מפורקין ואין מסודרין ואינה חוששת אלא כעל וסת שאינו קבוע ולא מציעה למ"ד דיעקר וסת לא ה"ח אלא מדרבנן א"כ הם אמרו והם אמרו דעד כ"ד כיון דרוז נשים עכ"פ מרגישין חולשה זו מחמת פירוק אברים ונער לידה בקל הם יכולין לעקור קביעות וסת אלא אפילו למ"ד וסת דאורייתא מ"מ כיון דעד כ"ד חדש איבירה מפורקין מחמת נער לידה א"כ אף שרואה דם אמרין דמקרה הוא וא"כ לה לקבוע וסת על זה כיון שגופה אינו מסודר. ור"מ ס"ל דסוף סוף כיון שראינו שראתה ג"פ בסדר נראה דכבר נחפשה עכ"פ לענין זה, וכ"ש אי יומא דר"מ לשיטתיה דס"ל דחיישין למיעוטא וס"ל דמיעוטא ודאי נחפאין קידם וא"כ ה"ח נמי דילמא ממיעוטא הוא אצל ע"פ רוב גם ר"מ מותר דאיבירה מפורקין ואפילו רואה אינה אלא מקרה וצ"ח שפיר מיוסבת קושת מהרש"א ז"ל והבן. וצ"ח אחי שפיר נמי דלא קיי"ל כר"מ דעמא דר"מ משום דחייש למיעוטא ואין לא חיישין ואוליין בחר רוצה ובג"ל.

ובידן שאלו לא אומר אני אדרבה מאחר דעטם דחכמים הוא משום חולשת הלידה ופירוק אברים ועד כ"ד חדשים מרגשת חולשה זו א"כ מאחר דפשוט הוא דהורות הולכין ומתמעטין והחולשה ירדה לעולם ואם צמאם שבו צריאים וחזקים עמדו חז"ל על המחקר ובררו דעד כ"ד חדש אחת איבירה מפורקין מנער הלידה כ"ש בזמן הזה דירדה חולשה לעולם ודאי דלא חזרה לאיתנה הראשון מנער לידה יפירוק איבירה עד כ"ד חדש וא"כ פשוט אף שרואה דם אינה קובעת וסת כמו בזמן התלמוד לפי שיטות אלו וצ"ח מאד צס"ד.

וכל זה כתבנו לדחות דברי הקונטרס הנ"ל ומיאו לענין פסק הלכה מה שכתב מע"כ דלא ראה מי שחלק אפסק הש"ע דעד כ"ד אינה קובעת וסת ואפילו מה הולד עד שחל קינערום הנ"ל לאחר הסליחה אישחמיעתיה מיינה דברי הרמב"ן הביא העור דס"ל דאשה קובעת וסת בימי טהרה ואגב דידק לה מגמ נדה י"א דאמרו מימי טהרה לימי עומא לא קבשה אלמא לא ממעטין אלא ימי טהרה אצל בימי הנקה קבשה וכו"ה לימי עיצור וחדא הוא וכו"ה כתב דכן הוא גם דעת הרמב"ם והרשב"א צמח"ס דהם דבריו ומיאו הב"ח פסק להחמיר כרמב"ן וסתא הש"ע שפסק צמח"ס להקל והש"ך

סימן קמ"א

אם מותר לפייע לאשה נכרית שנפלה בדרך משום חלול ה'

ב"ה אור ליום ב' חיי שרה התשכ"ט ברוקלין ג"י יצ"א.
כבוד ידידי כהן שדעתו יפה מופלא ומופלג יר"א וכי
הב' שמאל הכהן קאהן הי"ו. תלמיד בישיבה הקדושה טעלו.
אחדשה"ט.

ה) בדבר שאלחו צאשה גויי שנפלה על דרך אי מותר
לסייע לקום ואם האשה צקשה מיכודי לסייעה
לעמוד אם יכול מפני חלול ה' ושאחלו צימות החורף והגונים
צרכה בגדים ואינו גוגע בגופה.

ז) אם קרה כזה צאשה ישראלית וליכא משום חלול השם
כי נשים יהודיות מצויות למה אינו מגביה או
מותר להגביה ואי יש צד חילוק בין פנויה לא"א.

תשובה במקום דליכא חלול השם לכאורה ה' אסור בנכריה
משום לא חתום ובפרע במקום דליכא משום דרכי
שלום ג"כ וכ"ש לפמ"ש הח"ס צח' למס' גיעין ואני הארכתי
בזה צח' דעכ"ס צח"ז כולם חייבי מיתח הם הן לשיעור
הרמב"ם דמה שנחייבו אנשי שכם מיתח וכן לפ"מ דקוי"ל
דנכרי שעבר על ז' מצות שלהם חייב מיתח ואפילו אינו יודע
מה הם חייב משום דכ"י לו ללמוד ולא למד וליכא צד שוגג
דאומר מותר במצואר בגמי מכוח עכ"ס נכרג על שכי' לו
ללמוד ולא למד. עיין מסכ' מכוח דף ע' ע"ב ורמב"ם פ"י
מכ"ל מלכים כ"א וגדולה מזו כחז הרמב"ם צ"ע מה"ל מלכים
שאפילו קיים עכ"ס השצע מצות שלהם אלא עשאו מפני
הכרע הדעת ולא מפני שזר צדן הקצ"ה ע"י משכ' הרי זה
צכלל יכרג ח"ל שם כ"י משכ' רבינו לא כהחיל התורה והמלכות
אלא לישראל וכי וכן ז"כ משכ' רבינו מפי הבגדול לטף אח
כל באי העולם לקבל מצות שנעשו צדי נח וכל מי שנא יקבל
יכרג והמקבל אותם הוא הנקרא גר חושב וכי' כ"י כל
המקבל צד מצות ואמר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם
ויש לו חלק לעולם הבא וכו' שיקבל אותן ויעשה אותן מפני
שז"ה הקצ"ה צדן בחורה והודיענו ע"י משכ' רבינו שצ"ג
וקודם נעשו צדן אצל אס עשאו מפני הכרע הדעת אין זה
גר חושב ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחמיקים ע"כ
מצואר א"כ דכ"י הוא צכלל יכרג המצואר לעיל אף דאומר
מצות שלהם ופשוט.

ופשוט דזמן הזה עכ"ס לדעתו בעני' ליכא צכלל העולם אף
נכרי אחד שיקיים ז' מצות צ"ג ושיקיימן מעטם שנחנו
לכן ע"י משכ' רבינו ע"כ וזה פשוט מאד לפענ"ד.

אלא דמ"מ היכא דאיכא חלול השם כיון דאין דרים צנייכים
כהאי גוונא ליכא משום לא חתום ואדרבה איכא
מפני דרכי שלום ולהענישם כ"ש דאין כח צדיקו והלאה שכם
לא יעשו אותנו צניינים צנוי"ה ועכ"פ קוי"ל דמפרנסים עניי
עכ"ס עם עניי ישראל מפני דרכי שלום ושאולים צשולתם

ישחך אדם מים ויתן לחלמיו אלא א"כ שפך מכן ומעשה
צאחד שחכ מים ולא שפך מכן ונתן לחלמיו ואותו חנמיד
איסענים כיכ ולא רחב לשחית ומה צלמא צאוחו שעב חמרו
לא ישחך אדם מים ויתן לחלמיו אלא"כ שפך מכם ע"כ ועיין
מפרש שם קס"ד כואיל וחלמיו הוא לאו אינא דעחית קמ"ל
הכ מצואר דדרך העולם שלא לשחית מכם שחכ צו חצירו
ומינה דהשחית מכומו של חצירו הרי מראש צד אכצב וחצב
אלא דשמעת מינה גמי דוקא שכבר שחכ ממנו אצל אס עדיין
לא שחכ מינה ליכא צד משום אכצב כזו וליכא צד כרגל
דכר.

ובזה נראה לפענ"ד ליש צד חוס' חולין ק"ו ע"א ד"ה חזוכו
צחי' כ"י א"כ א"כ מועיל אלא"כ שדי נכו הכוא צצח
גופי דשחו ע"ש ולפי ח"י זה הכה חויב על כל אדם לשפוך
מממיו שחוכה קודם שחייחו וא"כ מה קמ"ל רצ אשי
הילכך הוא חלמודא דשפוך קמיה רציה לית צד משום
אפקירוחא והלא לצד מה ליכא משום אפקירוחא שחרי לריק
לשפוך מן המים שחכ משום מים הרעים וכמ"ש אצ"י שם
חולין ה"ל ועיין רש"י דמים הרעים ששחו במזיקין מכן אמנם
לפמ"ש א"כ ר"א לא מייירי משפכת מים הרעים אלא לשפוך
ואפי' מכלי לכלי ולא הו"א דיש להוסיף משום אפקירוחא שלא
שחכ מכם של רצו קמ"ל דליכא והצן.

ומינה אי נימא צלמח דעד שיפוך מכן צמס' חמיד גמי
כבואם שיפוך קלח מן המים וא"כ ע"כ ל"ל דשפכת
אדם אחר גמי מכוני לכ"ע משום מים הרעים ודלא כחי' כ"י
של חוס'. ולפי' שפיר אמר רצ אשי דליכא משום אפקירוחא
אפילו דליכא. למיחש משום מזיקין ודוי"ק.

אמנם כי כן פשוט דליכא צד שום איסור כל זמן שהאשה לא
שחכה אלא מה שחכה הכים של טעם צכום ליכא
צד שום חיבה ולא גרע זה מלוקח צצר מקערה גדולה או
מרק מהקערה שמציאין על השלחן והאשה חולקת לטובם וגם
לוקחת לעצמה מהקערה הזו ומותר אפילו לכחלל.

אלא דמה שאני מוסיף דאפילו הכום טעם צעלמו שעשכה
לעצמה והכינה שם הכעס רק שלא שחכה ממנו עדיין
ג"כ אס רואה יכולה ליחנה לצעלה וישחך דכרי צצ"ע וצדמ"א
לא כחזו אלא דלא ישחך משוריר כום ששחכה היא אצל כל
שלא שחכה עדיין ולא שוריר כום אינו מותר לצעלה לשחית
וא"כ מעשה הגע עצמך הכום עצמה יכולה ליתן לצעלה והכים
של טעם (טרי צצ"ק צלע"ז) יאסר לחח לצעלה עכ"פ פשוט
דליכא צד שום איסור לפענ"ד.

ובזה הגני ידידו דושה"ט ו"ר שיה"י ברי וחזק לעבודתו
ית"ש ללמוד וללמד לשמור ולעשות עד כי יבא שילה ולו
יקחת עצמים המברכו בברכת חג כשר ושמח בלב ונפש.

במשנה הקטן

מוחר בכל משמע לבעל הוא דחששו אצל לאחרים ליכא איסור בדבר ועיין ש"ך שם סי"ק י"ע וצפח"ש כצ"ח בשם חשונה כרדב"ן ח"א סי' ב' דאפילו אם הוא חולה שאצ"ס מותר רק לא ירחץ פניו וידיו ורגליו וצסי"ז שם אם בעל חופא איסור למשמש לבד בדפן וכחצו כרמ"א דאם אין חופא אחר וצריכא אליו ויש סכנה בחולה מותר למשמש בזה וצפח"ש בשם מקור חיים שראה מורים שכרו בנדון כזה להניח בגד על הדפן ואז מותר לחולל הרופא למשש בדפן על אותו הבגד מבואר דרופא אחר מותר בכל אופן ואפילו בחולה שאין בו סכנה וכן מעשים בכל יום וע"כ דאם דאסור לגיג בזה היינו בשעה שאין צורך בדבר מחמת חולי אצל אשה שנפלה ואין לה מי להקימה כיו עכ"ל בחולה שאין בו סכנה שמותר ומאז להקימה ועיין ש"ך שם סק"צ וצחורה בשלמים ודו"ק.

בברכת התורה בלב ונפש.

מנחת הקטן

סימן קמ"ג

אי מותר להכנס אם אשתו נדה לתוך מעליה (עליוועטער)

עש"ק לסדר פקד יפקוד התשל"ב ברוקלין ג"י יצ"א.
מע"כ ידידי היקר מאד נעלה ברקאי חוב"ט הרה"ח וכו'
כש"ת הרב דוד ראזנבערג הכהן שליט"א.

אחדשה"ט צידודות,

מכתבו קבלתי לרוף שלחתי וכו' ראשיתו מעשר ואחריתו ישגה מאד (א) אי מותר ליכנס למעליה (עליוועטער צל"ז) עם אשתו נדה וחלל דלא חניא דלא חניא דבריו כרמ"א וי"ד סי' קל"ב סי"ב שאוסר ליכנס בעגלה מחזקתה ומקורו מח"ה ואני חמה כיכן מלא דבריו כרמ"א שאוסר בעגלה מחזקתה וכלל כרמ"א ז"ל לא חילק שם אלא בין כולל לעיול שאוסר ובין כולל לזכור מעיר לעיר שמותר, וגם כי צאמת המעליה אינה מחזקתה גם כן.

ומיהר לדינא יפה כיוון דמותר ליכנס במעליה עם אשתו נדה דכתיב סי' רנ"א כחצו דדוקא וישגה על הספסל ביהו נראה בדרך חיצה בדרך אובכים להתקשר יחד ולהחזיק בזה"ל אצל בשיבה בעגלה שדרך בניה נכרים להתקשר כמה פעמים לצא יחד ולהצטרף לשכור עגלה בין כולם ללכת זה מעיר לעיר לאו מילתא דחיצה הוא כלל דאפילו אם עכשו אין בעגלה אלא איש ואשתו וגם בעגלה שלכם הוא מי"מ לאו דרך חיצה הוא ע"כ ע"ש.

הנה ביאר לן הכה"ד עעם האיסור בספסל ועגלה יחד הוא משום שהוא דרך חיצה בדרך וכן כשהולכין לעיול שהוא דרך אובכים להתחזק בזה"ל וללכת להתעלם באובכים ובדרך רחוק מעיר השירים ז' לפה דודי נלא בשדה גלימה בכפרים

מפני דרכי שלום עיין גיטין ס"א סי"ד וי"ד סי' קמ"ח וממילא משום לא חתם ליכא כה"ל לכאורה וכנ"ל.

ולענין איסור נגיעה צאשכ לשיטת הפוסקים דלא אסרו אלא נגיעה של חיצה ליכא איסור ואפילו להפוסקים דאסרו אפילו שאינה של חיצה מי"מ כיון דאין דרך נגיעה כלל אפילו להרמב"ם ליכא איסורא דכנס בש"ך וי"ד סי' קנ"ז סק"א השיג על כצ"י וס"ל דלהרמב"ם נמי קריבא אסורה מה"ה רק כשעושה בחזקת ונשק וכיוצא בו דרך חיצה וצסי"ז קל"ה כוסף להביא רא"י לדבריו גם בפניו צפח"ש ח"ב סי' מ"ד וכנ"ל סי' קל"ה ובענין אחרים סי"ק א' כולם כתבו וכו' ע"כ ש"ך ואף שיש הרבה חולקים וס"ל כצ"י דגם כה"ל אסור מדאורייתא וכן נראה לכאורה מי"מ נראה דבנדון דידן דעיקר הנגיעה אינה לשם נגיעה כלל אלא להקימה כה"ל כ"ע מודי דליכא איסורא ומעתה לא מציעא אם אוחזת בנגדה ודאי ליכא בזה שום איסור אלא אפילו אוחזת בידה ממש כדי להקימה ולא לשם אחיזה כלל נראה דכ"ל מודי דשרי.

ומיהר פשוט דאם אפשר לו להעלים עין ולא לראות ושלל יבא חלול בשם בדבר כל ערום יעשה בדעת ואין צריך להאריך בזה כמוכן.

סימן קמ"ב

הרואה אשה ישראלית שנפלה אי צריך להקימה

ערך להנ"ל

(ג) **ולענין** אי כיחא אשה ישראלית פנויה או א"א, וראשונה למודעי אני לריך דאין נפ"מ צ"ח"ז בין פנויה ובין א"א כל שעברו עליה י"ב שנים דסחם נשים וצחולות נדות כן ועיין הרמב"ם פ"ד מהל"ב כ"א ושו"ת ריב"ש סי' תכ"ב ורמ"א וי"ד סי' קפ"ג סי"א צה"ב ע"ש הריב"ש וצ"י וא"כ אין נפ"מ אלא לענין לקצרו בין רשעים גמורים אצל לשאר דברים אין נפ"מ ועיין לעיל מע"כ מה.

ומיהר לעיקר דינא נראה לפי המלך דאם נפלה ולא יכלה קום אז יקיים צידו קום בחולה ישראל ולא זה שמותר אלא מחוייב הוא להקימה ולא מציעא כיחא דאיכא סכנה בדבר או שעכ"פ ספק סכנה צינחא בחורף או צאמלע בדרך אפילו צינחא חמה שאפשר ח"ו לצא לידו סכנה ודאי דמחייב להקימה ולהבילה ואל"כ כוב ככלל מה שאמרנו צנ"ח סוטה כ"א אינה הוא חסיד שוטח בגון דרואה איחזת דקא ענעא צנח"כ ואמר לאו אורח ארעא לאיסתכולי בזה ואם אינה לריכא לסייע לה להקימה פשוט דלא יסייע לה דכיון דאינה לריכא לסייע שו"א אי"כ לא כוב אלא סחם נגיעה צאשכ שאסור להרמב"ם מדאורייתא ולשאר פוסקים עכ"פ מדרבנן.

ונראה להביא רא"י מו"ד סי' קל"ה סי"ז צאשכ חולנית וכו'א נדה אסור לבעול לגיג בזה כדי לשמש בגון להקימה ולהשכיבה ולסומכה וי"א דאם אין לה מי שישמשנה

כ"ז שם רק שיהיה יחד ויהי הוא דומה ממש למה שפסק הרמ"א חב"ד שאמר בעגלה אחת לעיול ובאמת כי דבר זה שכיח מאד בפרט בעתירים שיש להם קארים וצימין הקיץ בקאנטרים וכיוצא בזה הם יולאים לעיול ומיכו במקומות דשכיתו שם רבים אין לאסור אפילו ביוצאים לעיול ובספרי משנה הלכות ח"ג סימן מ"ח כתבתי דנראה בדומה הוא שרוב דרכים ישנם שם עוצרים וצדים ואפילו בלילה במקומות קטנות וגדולות אפשר דהוי כרס"ר לענין יחוד מיכו לא כתבתי החם אלא בשעת הדחק ולרף לענין שלא להקל בענין חילול שבת ועיין א"ע סי' כ"ז בצאה"ט סק"י בשם הב"ח ומרש"ל גס בח"מ וצ"ח כחצי דגם בדרך לא מהני קטנה אלא צע"ג או צ' אנשים דוקא ומיכו צע"ז שם סק"ע ובאפי זוטרי חולקין ולכן ודאי דלכתחלה אין להקל בפרט בקאנטרים דהם צלילה הדרכים הם לאו בחזקת עוצרים וצדים וכ"ש אם יולאים בצרמים ופרדסים.

אבל אם יולאים לדבר מזה כגון שכולקין לבקר הכורים ולקיים מצות כבוד אב"א ח"א ח"א שמועדים יחידים ונוסעים לעיר אחרת וגם כונתם לעיול נמי מ"מ כיון דהוא למזה שפיר דמי.

בברה"ת בלב ונפש.

משנה הקטן

נשכימה לברמים וגו' שם אחת אה דודי לך כה"ג חיישינן משום הרגל דבר אצל כל שאינו דרך חיבה כבך מותר לכ"ע דלא גרע הוא מצדיותו שהתורה העידה סוגה בשושים ובעל מותר לדור עם אשתו גרה וק"ל. ולפי"ז בעליוועטאר נמי כשנכנסין צו לעלות או לירד שדרך כל העולם ליכנס צו ולעלות ללכתם בסתם ולאו דרך חיבה הוא ליכא בזה שום איסור.

וגדולה מזו אני אומר דאפילו כשהם הולכים לעיול לחיבה מקום שהוא זכריים לעלות או לירד בעליוועטאר כדי להגיע למחוז חפסם נמי נלפענ"ד להחיר ולא דמי זה להולכים בעגלה לגנות ופרדסים וכיוצא בזה שאסרו הרמ"א והתק"ד דהם הסייעה בעגלה הוא העיול ודרך חיבה ומתעורר אצלו האהבה והתענוג אצל הוא העליה בעליוועטאר אינו דרך חיבה ואינו בכלל העיול בעצמו אלא הכניסה בעליוועטאר הוא כעין הכשר לצא להעיול וליכא בזה דרך חיבה כלל וממילא ליכא בזה איסור לפענ"ד.

ומיהו פשוט דלאו כל הבוצרין שוין הן ואם יש באמת עליוועטאר לר וקלר אשר ח"א שלא יגעו זה בזה או שבאמת נכנסין הם בעליוועטאר לשם עיול ותענוג אפשר שיש לאסור ובפרט בעליוועטאר שאין שם עוצרים וצדים אחרים שם יש שם עוצרים וצדים אחרים הרי מותר ליכנס אפילו עם אשה אחרת וליכא בזה משום איסור יחוד כלל וכמו שביארתי זה בתשובה אחרת.

סימן קמ"ד

בענין לצאת במכונה (קאר בלע"ז) עם אשתו גרה לשידול

עוד להנ"ל

בצוואת ריה"ח הערשה מקוה בביתו יחבר ובענין אמבטאות

ב"ה אור ליום ב' לסדר מלאכים ממש התשכ"ד ברוקלין נ"י.

בבד ידיר נפשי משכיל לאיתן חכם חרשים בנש"ק ההגה"צ נהור נהוריה כשרגא המפורסם חוב"ט וכו' פ"ה כש"ת מוה"ר שלום יחזקאל שרגא הלבקערשטאם שליט"א אדמו"ר מציעשינוב.

אחדשת"ר יקרת מכתבו הגיעני בצירוף תשובה ארוכה צדון השאלה אם מותר לעשות מקוה צדיתו לפמ"ש בצוואת ר"י החסיד סי' י"ז שלא יעשה אדם מרחץ גהיז ביתו ואם יעשה הבית יחבר יאוי יומא דאסור ח"כ איך מלינו ידינו ורגליו שהרבה רבני יוראפ שהחישו פה בצאה"צ עשו מקוואות צדתיים וכו"ה האריך בדבר צדנין וסחירה לרב אחד ושכנגדו חולק עליו ורואה לדעת חו"ד העניה ולפי שכתב האריך צ"י פרטים א' צעטם לואת ר"י החסיד צ' אי מרחץ ומקוה לעצלה דין אחד להם אי חלוקים הם. ג' אפילו יומא דמקוה לאו היינו מרחץ מה דין מקוה שלנו. ה"ש לו דין מרחץ או לא. ולפי שעיקר הדבר חלוי צעטם ג' לכאורה אפחה צו וממנו אי"ה נחזור להשעשע גם צעטמים הראשונים לפי הפנאי.

ולמדעי אני נר"ך כי שמעתי מתדמין בדבר ורואים להחיר לכתחלה לנסוע במכונה (אומא בלע"ז) איש ואשה שיהיה על ספסל הראשון זה אצל זה וכן שמעתי בשם ח"א אשר מקלו יגיד לו להקל בזה ואפילו ללכת לעיול (פיר ארייד בלע"ז) ואני אומר ח"י להקל בזה ולא יעשה כזאת בישראל וכן שמעתי עוד קולות חסמר שערות ראש וח"י להקל באלו הענינים ובעניני אישות ואף כי אין דרכי להחמיר על אחינו צנ"י והלואי שישמרו דברים האסורים צודאי ולא שנחמיר לאסור דברים המותרים מ"מ בזה נלפענ"ד אין שום היתר ולא מציעה הנוסעים לעיול שצודאי כי האומא בלע"ז דין עגלה לו שאסר הרמ"א ואולי גרע מה שכוה סגור ומסוגר ועוד ענינים וגם ה"ה ראה שעל הרוב הנשים מקפידות דוקא לישב על יד הבעל ואינם רואות לישב אחרות שיהיה דרך חיבה להם, גם כי הספסל מהגדנדה צכמה קארים כידוע ועכ"פ יש עוד ענינים רבים ומה לי להרבות בראיות לפענ"ד אין היתר לישב יחד ומליה לפרסם דבר זה.

ב) ונתעוררתי מתלמיד אחד מצני הכולל דייצחוני הקדושה ולנסוע עם אשתו במכונה אחת לעיול אפילו הוא יושב לפניו והיא יושבת מלאחריו נמי אסור

שם דמכ"ט פטור ממחזה משום דאין לעמוד בפניה ערום ותגדל החומה על כח"ר שהצו בסמוך שם כד"ה ועיין במחזיק ברכה וליין למג"א הג"ל וכנראה דדברים שצ"ע היו ולא דייק בפנים.

אלא דמ"מ נראה לדייק מדברי המג"א והע"ז דמקואות שלנו שמחממין אותן ונפישא זוכמא דין מרחלאות להם ולא דין בתי עבילה סתם והא ראי' מדבריהם לחרץ דמיירי בלוגנים או כדעת הע"ז ע"כ משום דאלו היו חמין אסור דדין מרחלאות להם וכן מוכרח מלשון המחירי שכתב וז"ל מקואות ומעיינות וישראל מקומות שאדם עובל בהם במים לוגנים מותר לברך בהן כל זמן שאין שם ערוה וכן כתבו הגאונים, ומדכתב דוקא בלוגנים משמע בדחמים דין מרחץ להם והפמ"ג סי' פ"ד נסתפק בזה וכן המחל"ה"ש סי' פ"ה סק"צ כתב מה"ט נסתפקתי במקואות שלנו שרוב פעמים מחממים אותם אי א"ל דין מרחץ דג"כ נפישא זוכמיה, אבל מה דמסקא ליה להפמ"ג ומחל"ה"ש מפשיט פשיטא ליה להיעב"ץ בספרו מור וקניענה שכתב וז"ל בפניו הכל אסור ז"ע על הנשים שמצרכות בביית העבילה הפנימי שעומדות שם ערומות ולא גרע ממרחץ וראיתי בע"ז וכו' ולא ידענא אחאי לא אפשר לכו לברך בחוץ ובדקו"ל ביו"ד לענין ברכת השחיטה בהרחקת ד"ה ממקום המנוקב וכ"ש בבית העבילה דידן שרוחצין שם ג"כ בחמין פשיטא דאסור לגמרי לברך שם אלא יש להבדיל לברך קודם שחכים ולא תפסיק בדבור ואף אם לא תחשב תכיפה מ"מ חיה נחשבת הפסקה וכו' עדיף מלברך במקום שאסור וכן אני נוהג שם ברכת ליאת כשאינו לובש שם בגדי אחר העבילה ע"כ. ופשוט דלא שנקיין פשיטותיה דיעב"ץ מפני שפיקחם של פמ"ג ומחל"ה"ש, מלבד שגם מע"ז ומג"א דייק כותבו, ועיין דרכי יוסף סי' פ"ה סק"י מה שהאריך והציג כמה חלוקים בדבר וכו"ל שם גם קושית יד אהרן ותירוטו שם ודו"ק.

וראיתי קדוש אחד מדבר מן בדברי חיים יו"ד ח"ב סי' ל"ה שהשיב לדו"ז בשאלה אם נכון לחפוף במקוה שהוחמה בחמין והשיב שדאי איסור גמור הוא מפני שנעשה כמרחץ שאסור לברך שם והנשים מצרכות בשעת העבילה ועיין במג"א מ"ה ופ"ה וצ"כ ברכ"י ופרי"ח ובא"ר כולם אסור להרהר במקום מקוה מים חמים שהיא עשוי לרחוץ ולחוף ונפישא זוכמא ועיין בפרי"מ מ"ה ולכן ח"י לעשות כן אך דברי חכמים בנחת נשמעים ולא יגעור בהם ורק יכתוב וכו' ולפוס ריהטא נראה מדבריו דס"ל דאפילו במקוה מים חמים לא נקרא מרחץ עד שיחפפו בו אבל במקוה עשוי לעבול בעלמא בלא חפיפה אף דהיו חמין מ"מ אכתי לא מקרי מרחץ לענין לברך וכן מפרש גם בדברי האחרונים המג"א וע"ז ז"ל וחולי משום דהתפירה רשות בפני עלמא הוא, עיין שו"ת שערי נדק לדו"ז מדע"ש יו"ד סי' קמ"ט. וצ"כ אמרות טהורות להגה"ק מצוטטאטש.

אמנם מן הח"ס או"ח סי' י"ח ויו"ד סי' ר"ז רוח אחרת זו (ואגב לפלא ק"ח שאותה תשובה בסי' ר"ז ממש היא מא"ח והוכפלה בשני מקומות ע"ש) ולאחר שהצו שיעיט האחרונים ופלפל אי מקוה חמין דין מרחץ לו (בשאלה) שנשאל בזה שיהיה לו מקוה בביתו) ומתחלה ר"ה להצו ראי' להחירא מכהן גדול ביוה"כ שהיה לו מקוה עברה בגג

ולפום השקפה ראשונה דבר זה חלוי במחלוקת, הכ"מ פ"ג מק"ש ה"ג מתחלה החליט דמקוה של מים לוגנים כיון דליה ביה זוכמא וכו"ל אין דינו כמרחץ ושם הניח ז"ע דהא לענין מחזה בית העבילה בבית המרחץ, וכו"ר מנוח כתב שם דכיון דאיסור מרחץ מפני שעומדים שם ערומים אי"כ ה"כ למקואות שטובלות בהם נשים אסור לברך או לקרות בחיוב וכו"ז חולק עליו דהע"ס משום זוכמא ולא משום דעומדות ערומות, ומיכו"ל דאפילו לדעת ר' מנוח דאסור לברך במקואות בביתמחלואות מ"מ מקוה לאו דין מרחץ ליה לענין שאר דיני מרחץ רק לענין ברכה ז"ע. וצ"ע יו"ד סי' ר"א קיי"ל דאשה מצרכת ברכת העבילה במקוה, ותמכו הע"ז או"ח סי' פ"ד והמג"א סי' מ"ה סק"צ מאחר דמקואות דין כמרחץ לענין ברכה אי"כ האריך מצרכין והע"ז ח"י דהך בית העבילה יש לו דין בית האמלטי של המרחץ (שהיה להם בזמן חכמי הש"ס שהמחלואות שלהם של שלשה בחים עיין רש"י וחו"ס' שבת וזרין שם) דקלמס ערומים וכו' ולכתחלה אין לברך שם שום ברכה רק ברכת העבילה שהיא הכרחית, והמג"א ח"י דכיון שהמים לוגנים מותר לומר שם כל הברכות וכדעת הכ"מ שחולק על הר' מנוח אלא דמ"מ אסור ליבנם שם בכתבי קודש משום דאסור לעמוד בפני השם ערום, וצ"כ מיישצ קושית הכ"מ שהניח ז"ע דאחאי פטור ממחזה דהע"ס הוא משום דאסור לעמוד ערום בפני כתבי קודש. וגם הא דאסור לכתוב על העליה שכתב הרמב"ם ז"ל והציאו רי"ז והעתיקו המג"א דהע"ס הוא משום דאסור לעמוד בפני השם ערום ע"ש.

ותמיה לי על כח"ר שהצו בדף ג' חש"י הרמב"ם סי' ז' בזה שרקם על העליה פרשת ויחמר וכתב השם ב' יוד"ן ואסור הרמב"ם ז"ל מפני שאין לכתוב פסוקים מן התורה רק ג' חיצות או בראשי חיצות כפרשת אטעם שכתבו על העבולא כמבואר בגמ' וכתב עוד טעם מפני שמציא פסוקי תורה יודי וזלזל כי הליית חשמישי מלאה הן ואין בהן קדושת הבגד ולכן יכול לבא בעליית מלויית בבית הכסא ולבית העבילה, ואיך יצא כתבי תורה במקום העיוטות וזלזל עכ"ל. וכת"ר כתב שהרמב"ם מדמה בית העבילה לבית הכסא ומכאן מקום עיוטות וזלזל אם לא שנאמר דהרמב"ם סובר דאיסור מרחץ מפני שעומדים שם ערומים כדעת הר"י מנחם שהצו הע"ז אבל כבר דחה הכ"מ דעת הר' מנוח דבזונוג ליהא זוכמא ומלא ביד אהרן סי' פ"ה (אין לי הספר לעיין אחריו) ד"ל דהרמב"ם מיירי כשהעבילות הם בבית המרחץ כגון עבילות שלנו דנפישא הכלל זוכמא משי"ה קרא אותם מקום העיוטות והא דפטורין מן המחזה ח"י הפרי"ח ע"ש.

ולאחר הסליחה אשתמועתי מיני' כי המג"א הג"ל כבר הקשה בן והוא קושית המג"א שהצו בדברי הרמב"ם ז"ל שהציאו הרי"ו וחי' ב' ח"ב (ע"ש בפנים) דס"ל דאסור ליבנם בחפילין למקוה שטובלין בו והציג דעת הר' מנוח והכ"מ וחי' דבאמת במקוה לזון ליבא איסורא משום ברכה אלא דמ"מ כ"כ אסור ליבנם לחוכן בעליית זה משי"ס דאסור לעמוד בפניהם ערום נמלא אחי שפיר טעם כח"ר שכתב אם לא שנאמר מפני שעומדים שם ערומים אלא דאין הטעם כן במרחץ אלא במקוה ושאני מקוה ממרחץ ולא קשה מהרמב"ם הג"ל. גם הא קושית ממחזה ח"י המג"א

שעל ששופכים צו החמין ולכן שפיר אין כאן שום איסור ואין מכאן ראייה למקואות דידן וזה לפענ"ד סברה ישרה.

נחזור לדין וכו' החיים ז"ל שזכר ראייה לאסור במקואות דידן שכרי ריח הביאו במרדכי פ"ב דשבוטות סוף סי' חשי"ב דערו דאין לעבול בחמין כלל כדמשמע פשטיק דש"ס ברכות כ"ב ע"א עביל בחמין מי איכא ומייתי ליה צ"י וי"ד סי' ר"א וצ"ע שם אך אכן סמכין להגבית מרדכי סוף פ"ב דשבוטות דמייתי ראייה מכל דדודי חסרת (גדה סי' ע"א) ומימ לא חירלו כלום מכל דעביל בחמין מי איכא ועיין עוד ח"ס יו"ד סי' ר"י ורי"ז וי"ד סי' ר"א וביאור הגר"א שם סי' קכ"ה וצ"ע דנימין ז"ל סי' קי"ח וע"כ משום דא"ל לברך כיון דהוי בחמין ואע"פ דנשי דידן הוה לכן חמין ועפ"י מ"ש המור וקיעה אעפ"י שאין חסרות לברך בחוץ ואין שומעין אצל הדין דין אמת ע"ש שהאריך לקבוע הלכה בזה דמקואות שלנו דין מרחץ להם וכו"ש בחדר שהחפירה בחורב ששם מתקבצים כמה בני אדם ורוחצין בחמין אנשים ברגלים וגשים חופפות בזמן וכו' מימות נשפוטו באמצעות זו יולאת חו' נכנסם לא פקפק אדם מעולם שז' כמו מרחץ ע"ש ועיין מהר"ם סי' קי"ח וכו' קס"ב שכתבם לדעת רבו מרן החיים ז"ל לברך בבית החולין וכו' דהאחרונים חטשו בחר עשמים לישב מנהג נשותיו שמברכות בזמן לעיין מקור דין מרחץ לו לא חלקו וכו' במקואות שלנו שזכרין שם באמת לרחוץ ועשין אוחס חמין ורוחצין וגם יש שם מקלחת (שאושר בלע"ז) וכו' שם ע"כ שזכר מלא הכל וכו' ודאי שדין מרחץ לו. ואדרבה הרי כמה בני אדם סומכין בזה אפיקר רחיצה שאין רוחצין בבתיהם כלל באמצעות אלא רוחצין במקור בצורת ונכנסין למקור ויושצין ומיעין שם ואח"כ עובלין וא"ל להכחיש המליאות בזה.

וצפיתי יציפה להמאירי ז"ל שבת דף י' ד"ה מרחץ וז"ל מרחץ חדש שעדיין לא רחצו בו בני אדם וכו' מקום שבו אדם עומדים שם ערומים אין שם שאלת שלום ואין ל"ל ק"ש ותפילת וחוץ חפציו וכו' ומכאן למדו ק"ת חכמים שאין לברך ברכת העצילה לגדות במקום שצומדות שם ערומות אעפ"י שאינה ערומה עכשיו בשעת הכרכה וי"א שלא נאמר אלא במרחץ חס שיש שם זוכמא וכו"ב במס' ברכות וכו' מבואר מדברי ה"א דמה דפלגי אק"ת חכמים הוא רק משום שטבולו צ"ל אצל אי הוה חס פשיעא ליה דאסור לברך שם וכו' מרחץ אף דלא הוה מרחץ רק לעצילה וכו' כל תלוי בחמימות וזה ראי ברורה להחיים ז"ל וכו' וקיעה דמקום חס אסור לברך וכו' בכלל מרחץ.

ומה ש"ל כח"ר לחלק במקואות שלנו כיון שיש לנו משאבות חלקערים שבמשך רבע שעה בכל יולא לחוץ ומחליפין בכל יום המים ומקום המקור שהמים כלולים עד לשחיב"י וכו' אין לו דין מרחץ, לפענ"ד אין בזה טעם מספיק דודאי גם בימינו היו משנים המים באמצעות בין גברי לגברי ואי"ה בסמוך אביא שכן מפורש בראשונים, אמנם אפילו במקואות שלא היו משנים המים בכל יום אין זה משנה כדין אף שכעת משנים ועינינו רואות דודאי איכא זוכמא במקואות וכו"ש

צ"ח הפירוש וכו' הכ"ג איסונים היה שופכין צו חמין ואי ס"ד דבחמין עושה מקור כמרחץ מי היתר משום איסוניא דכ"ג להעיל חמין במקור וכו' דזה לעלמו דאין ראייה משם דהסם לא העילו מים אלא להפק הניחא ולא לחממן וכיון דלא הוי רק להפיק לינתן ליכא זוכמא אצל מקואות שלנו שטושים רוחצים ונפישו זוכמא והצליח אפשר דלא נפיק מכלל מרחץ וכו' ע"ש.

ולפענ"ד יש לדמות עוד דהנה יש להעיר במרחץ כשאין שם בני אדם אי אסור מדאורייתא לברך או מדרבנן ומדברי רבינו יונה ברכות ספ"ק ד"ה והזמנה נראה בצ"כ דאף בישן שאין בו זוכא לא אסור אלא מדרבנן וכ"כ יתיר מדברי הרא"ש ע"ש וכן נראה מדברי הלח"מ פ"ב מק"ש כ"ג ע"ש מה שבראיון וכו' שמדברי רבינו יונה שם לעיל מה ד"ה דוקא ישן נראה בצ"כ ישן אסור מה"ט אף שאין בו זוכא יש לחלק דדוקא צ"כ דנפיש זוכמא אסור מה"ט אצל בית המרחץ כשע"ש שאין שם אדם ודאי שאין בו רק איסור דרבנן וכן כתב בשו"ת בית שלמה א"ח סי' י"ח להדיא ע"ש וכתב כן אפילו לדעת הב"ח המחמיר ועיין שו"ת צ"ח א"ח סי' י"ד ד"ה ולול. ולפ"ז אומר אני במקור של כ"ה אפילו נומא בשאר מקואות שמחממין אותם היה דאורייתא מימ במקור או שזון הוא כל השנה ורק פעם אחת בשנה שופכין צו מים חמים ואינו עשוי רק לעצילה כ"ה צ"כ אפילו אם היו מחממין ממש נמי לא היו אלא איסור דרבנן וצ"כ אפילו הרי קי"ל דאין שבות במקדש וכו' גמור הוא ואף דלא כלל בשבועות אמרו מימ כעין אף ודאי דאין שבות במקדש וממילא אחי שפיר אפילו אי היו מחממין.

שנית היה נראה לפי דעת ק"ת האחרונים שרנו לחדש דדוקא במקור שמחממין צו המים מצפנים אז הוה ליה דין מרחץ אצל אם מחממין מים בחוץ ושופכין במקור אז ליה ליה דין מרחץ ואפילו אי שופכין צו חמין הכרח וההסבר לזה אולי י"ל משום דע"י שפיכה לעולם לא מרחיחין כל כך במקום אי משום דחיתא גבר כדקיי"ל צ"כ או משום דאין דרך כן עכ"פ לפי שטחיהו אחי נמי שפיר צ"כ דלית צה משום מרחץ.

ועוד צו שלישי הנלפענ"ד לומר סברה ישרה דלא אמרו במקור מים חמים היה כמרחץ אף שלא הוה אלא לעצילה אלא במקור כעין שלנו שירדין צו לעבול אצל עכ"פ אפשר צו לרחוץ ג"כ וגם לפעמים רוחצים צו ומחממין במים החמים ושבים שם, ומותר לרחוץ צו עכ"פ בין מזד הזמן ובין מזד המים ר"ל שהוא יום שאין צו איסור רחיצה וגם המים כשרים אין ענין איסור לרחוץ מהם וכגון שלא נדר מניכוחת מאותו מקור, אצל במקור של כ"ה צ"ח בפרוה שכיב זון כל השנה ואסור לרחוץ שם שכרי במקום המקדש הוא אפילו כל השנה וכו"ש צ"כ דאיכא איסור רחיצה לכ"ע אפילו חוץ לבית המקדש ואפילו עבילת ורק לכ"ה כותריה עבילת דוקא בצ"כ מ"מ ושאר עבילות נאסרו כי אם עבילת של מזבח צ"כ ודאי דאין לומר דעבילת החמין נעשה מרחץ ולא דמי למקור מכל השנה אף ששע"ש לעצילה אצל עכ"פ אפשר ומותר לרחוץ צו ג"כ אצל כה"מ מקור זו אסור לעולם לרחוץ צו וכו"ש צ"כ

מקרי מרחץ כלל כיון שחדר שהפירכ צחכו כוא נקי ועבדו ואף שלפעמים פעם או פעמיים צחש האשכ חיפפת צחכו במים חמין החדר שבו רשות לעצמו כוא נקי ואין צד בכלל מרחץ ומצא עובדא בשם ר' זלמן חסיד ז"ל צפדי"מ שכיב לו מקרי חמין צחך חדרו שגבן שלו וכיס מכוסה וכוא נמד שם צומי הקין ולא רפרק אדם מעולם אצל אין צד ראי למקואות דידן שצומינו כל החדר לשם מקרי זו וגם רוחלן צו יום יום צבורית וכ"ל וזה צרור צס"ד. שנית י"ל דכד"מ לשיטתו שהבאתי לעיל דמקרי לעצמה רק מים חמין בלי חפיפכ צכ וצלי רחיצה אינו בכלל מרחץ כלל ואכן אליבא דידן דמקואות שלן אית צכו רחיצה וחפיפכ צבורית וכיו מרחץ. ועוד צו שלשי דמאן יומא דרצונו דר"מ זקלבי"ה עבד צמים חמין ואולי עבד צזון שם ואפילו אם החמו שם קאח לא החמו רק כדי להפג ליגתן כמו שעשו להבי"ג ציו"כ"ב וצבא ודאי ליבא שום פקפוק כלל ולא דמי לדידן.

וראיתי עוד צמכתו ציקר מה שהצא הכרת הכ"צ מבר"ב מיוזלש על חכס אחד שילא לומר דאין כאן איסור משום דשומר מצוה לא ידע דבר רע כמו שהכיר כנצ"ק סי' י"ד ונצ"ח ח"ב סי' פ"ט לענין לוואת רי"ח צענין שם החתן בשם חמיו שמפני שרואה צורכא מדרבנן ושומר מצוה לא ידע דבר רע והשיג עליו דשאינו חכם דמי יודע אם ימלא צורכא מדרבנן ואם יראה צו, אצל צמקור כלה אפשר לעבול צמקור אחרת וכצ"ח ראי ממהרש"ם ח"ב סי' ס"א וכת"ר כשיג עליו דצמדי"ה זו שהעולם ערודים צמחיתם ואם יש לו מקרי ממש צחדר או צמרת"ג ציו"כ"ד עוד יש לו זמן לעבול אצל אם יערך להצרות צדק אז לא ילך לעבול כלל. *

הנה צבא דיגא דשימר מצוה לא ידע דבר רע אני נצוך צו קאח ועיין חשו' מבר"ב"ח סי' ל"ו וחכ"ל סי' א' וצשו"ח חיים שאל ח"ב סי' ל"ח אות ג' וצתשרי הר"ס ח"א סי' כ"ב וצספרי משנה הלכות כחצות סי' פ"ז רמח"ל לדברי"ס קאח וצחדושי הארכתי עוד. ולכאורכ ל"צ לשיטת כללו דאמרין צקטגלי"ת שומר מצוה לא ידע דבר רע א"כ אמאי אמרין צפק"ג דוחה שצח וכל המצות יומא שומר מצוה לא ידע דבר רע ויקיים המצוה ועכ"פ צצז ואל חעשכ כגון הכס ציו"כ ואיווכו כירפאים לאכול חיי לא יאכל ישומר מצוה לא ידע דבר רע ואכן איפכא שמעיין לה דכרי צד מתחייב צנפשו ואי יומא משום דכתבי וחי צכס ח"כ לילך דלא אמרין שומר מצוה לא ידע דבר רע צשום מקום.

וראיתי לכק"ז מן צצ"ש יו"ד שד"מ וסי' ש"ג שצ"ח דצברים צכמה כללים, א) דלא אמרין שומר מצוה אלא צדצר שאין הסכסג צצצע כגון צקטגלי"ת שאינו צצצע שימחו אנשי דקוי"ל כמ"ד מל גורם ולא מעין אלא כוא מן השמים שימחו אנשיה וצצבר שצעונש מן השמים אם הוא לצבר מצוה אמרין שומר מצוה לא ידע דבר רע ולא יענישו אותו מן השמים כשילך לעשות מצוה, ועיין רמב"ם פיה"מ יומא פ"ג ואין הלכה כרמב"ח צא כי צד אינו מועיל אלא צדק סגולא וחכמים סוצרים כי אין עיצרין על המצות אלא צרפואה צלצד ר"ל צצברים המרפאים ע"פ דרך הצצע וכוא דבר אמיתי וכי' (יבא יש להעיר מה שגדצרנו צו צמכתא אחד צענין

כשיעצלו צע"ש וערבי י"ע שאנשים צכ הרצב ורוחלים צבורית וככל רב צצוי"ע ישאר כן לשני ימים וליבא אחד או יותר ומה לו להכחיש המליאות כי כן כוא, ומאן מפ"ס עד כמה מקרי מקרי ואם עבדו צו עשרה אנשים אין מרחץ ואם עבדו יותר כרי צד מרחץ.

רבח"ס כ"ל כתב אצל החדר שהפירכ צחכו ששם מתקצין כמה צג"א ורוחלן צחמין אנשים צרגלים וכי וכמה מימות נשחפכו לתוך האמציעאות זו יולאח חו נכנסת טי ועיין מאירי שצח דף מ' דרכן כיב כשהיב אדם נכצד צלמצעי לרחוץ שכו פוקקין סולון שחמים נכנסים דרך צכ לאמצעי ופוחתים נקב צצצד באחר שילבו אותם כמים, וממק"ס אח כקרקע וכי ועיין מה שאכתוב אי"כ לקמן צשם כר"ש ז"ל ומפורש דגם צצמנס דרכס כיב לשנות המים צמרחלאות כמוצו ועכ"פ אין לגו משום צד להוציא מכלל מרחץ.

ומה שהקשה כ"ח דאם יומא דמקואות דין מרחץ להם ח"כ בא"ר מציו ידיו ורגליו צלמצעי שכל אחד יש לו צציתו מקלחת מים חמין (שאויר צלע"ז) שסם ודאי דומין יותר למרחץ ויב העיר צא אלא דצלמח לא היב ליה לחלות שאלה זו צמקור אלא צכסם כ"ל הא"ר מותר לעשות אמצעי כל צית לפי לוואת ר"י הכסיד וצלמח דא צריך לפניס אצל שפרי חירולים לא נגעלו ואי"כ לקמן נצאר, אמנס מה שהצא כת"ר ראי מצית הכסא דעמחתו גדולה מצית המרחץ מ"מ קוי"ל צציו"כ דפרסאי אש"ג דמות צכו לווא כסחוס דמי וא"כ ככ"י צלמצעי, לפענ"ד אין מה ראי חדא דכי מיוחא צעטמא כוא ומדויל ידיו משחלס ליה שברי צעטמו צצ"ח צמכתו צשם מן כד"מ ז"ל דאין לגו לתת טעמים צוואת רי"ח וכן כחצ מו"ז רשכצ"ב מן ר' עמרם צלום ז"ל צשו"ח צית שפריס וא"כ מאי נפי"מ אי צד נקי או לא כיון שאנו דנין אמצעי שבו מרחץ, ועיין גמ' שצח דף מ' ע"צ אמציעאות של נכרים מועיל צכו ואינו תושב ואמר רבא דייקא כרכים אצל דכפריס לא מ"ע כיון דווערין נפי"ס כצלייכו, וא"כ כיב אפשר לומר דכני אמצעאות גדולות לא כיו בכלל מרחץ כלל ולא נכנסו לכלל מרחץ וכס רק לנקיות צעלמא וצגמ' מרחלאות לעדן צכס אצל דבר צד דוחק גדול.

והנה צשו"ת צנין ליון סי' י"א נשאל צלחד שגמלא אמצעי צציתו שלפעמים רוחלן צו צחמין ופשוט ליה דצצית שרוחלן צו צחמין דיגי צית המרחץ לו וכדעת הח"ס כ"ל אלא שילא לחלק דא דוקא צחדר שצמין אותו להצית צית המרחץ אצל צחדר המיוחד לדירכ רק שלפעמים רוחץ שם אין צא משום מאוס דודאי נשמר מחובתא ע"ש מה שהכיר וא"כ צדיון גמי י"ל כיון דהחדר האמצעי לא צומינח למרחץ דוקא שברי ראו גס לשאר חשמי"ס והנשים משחמשים שם צחמרוקיסם וגם כי שם הצית הכסא וא"כ כוא כמו שהצמין לרחיצה ולדבר אחר וליבא צא איסור דלא נקרא מרחץ אלא מי שצמין חדר למרחץ דוקא ועד נדבר מה צסמוך.

ומה שהצא כת"ר ראי ממעשה רב מן כגכ"ק כד"מ שכיב לו מקרי לעצולה צציתו ככה לפי כ"ל גס מהא לא קאח ועיין ח"ס כ"ל שכתיר ג"כ צכ"ג ומוייצד דא לא

ועיין עוד לקמן סי' רל"ב רל"ח.

מעטם זה שזמן הזה דשכחי מקואות יותר ממה שהיה בימים הראשונים הוא יותר חוצה שכר אפשר לעמוד בחקקה זו ובאופן זה לא נחבט, ובשמים שואל ומשיב מהד"ג ח"ב סי' קי"ד כתב דכיון כמו חפילה ערבות רשות שעבדו קבלו עליו חוצה ע"ש ובפרט לתלמודי צעש"ק שכבר קבלו אבותיהם לעצול וידוע שיטת האחרונים ז"ל דמי שקבל עליו דבר גתחייב משום נדר ונעשה דאורייתא והכ"א לענין עציכל ועיין סי' מאסף לכל המחנות סי' פ"ח. ובשבילי הלך ה' יו"ב.

אמנם בירושלמי יומא פ"ה ה"א מעשה צריי בן חלפתא שראו אותו עובל בלגנא ציוה"כ ומבאר שם דחקתא פזרא לא נחפשה בכל מקום וכ"כ ברמב"ם פ"ד מחפלה ה' ד' ורבינו יונה ברכות פ' מי שמתו שהקשה הא"ח היו יכולים לבטל חקתא פזרא כתב שפיקר וראה צוה מפני שלא פשטה החקקה הזאת בכל ישראל וחקקה שלא פשטה בכל ישראל יכולין צ"ד לבטל והוא כמבואר בירושלמי ודלא כמ"ש הב"מ שהבאנו לעיל ועיין מאירי ברכות וכן דעת הראש"ד הביאו ג"כ בס' ברכה משולש לר"י החסיד. ברם ראיתי בשו"ת ר"י מן השמים סי' שאל אם יש לסמוך על הירושלמי זו והשיבו לו שפזרא כשחקן ברה"ק ראה וזיקן ועל הירושלמי דע אילו היה עמכם צויה המדרש לא מלאו ידיהם ורגליהם ושד הכי חזר בו ואמר קודם חקתא פזרא נשנית משנה זאת ודבר זה גורם אורח בגלות וכו' וגם בש"ס דילן לכאורכ לא משמע הכי. ובס' האשכול ה' חפלה אוח ג' שראים דבדבריו צ"ק שאין לו מים אל יחפלה ושאחם מי שראה קרי בליל שבת או יו"ט היכי עבד וכו' אצורים אנו כמה שצחצח שהיו אלו מר רב אברך גאון שהיו מחפלים צביה וכו' וישב ובעל מן החפלה עד הערב, ועיין נחל אשכול וא"י ח"ה ה' ש"ז ובס' כלי חמדה האזינו סק"ד, ובאורחות חיים (להרא"ה) ה' ערי"ה סי' ג' וספר הטיטור ה' מילה וה' יו"ב שבעלה לביק במנהגא חליא מילתא ועיין ספר המנהג ה' יו"ב סי' ע"ב וספר הפרדס סי' קע"ט. ובס' ברכה משולש לבוב חרי"א מחלק צין יש לו לאין לו מים ובשו"ת צשמים ראש סי' ס"א כתב שאין להניח חפילין בטומאה אפילו כשאין לו מים וחלקו עליו ועיין מאור ושמש ערי"ה ריש פ' נאמר עכ"פ יראה ה' עבירה ובשו"ת חפלה צ"ב מהגר"ל הכהן יו"ד ח"ב סי' קל"ב.

והמהר"ל סי' קמ"א וסי' ר"ד כתב לענין עציכל יו"ב שיש להורות לפי מה שהוא אדם ובשו"ת מהר"י ברונא סי' מ"ט השיב עליו וכח דעטם המהר"ל כיון שגבין לעצול ציו"ב להחפלה כל היום והנה לעצול כולם צעיו"ב קבלו עליו מלא לכן עבלין ציו"ב לקרי דמנהג מצעל הלכה דאי לא עביל לבו נקפו ולא מצי להחפלה ועיין לח"מ פ"ו מו"ס"ה, ומינה דידון כיון דנהגו כהיום לעצול בכל עת הוא כאלו קבלו וי"ל ועיין ספר אור עניים ח"ב בהקדמה כלל כ"ד לין עליו בס' אורחות חיים ספיקא סי' חרי"ג ס"ט ע"ש ודו"ק. והנה הארכתי קצת וליינתי באיזה מקומות בענין עציכל צ"ק אי הוא מלא אי לא ועיין מש"כ בספרי משנה הלכות ח"ג סי' רכ"ב שיש מלא לעצול בכל יום לפני החפלה ראי' מגמ ברכות ועצ"פ איכא למימר להי פוסקים דהחמירו היו בעין שומר מלא לולי שהבאנו לעיל דלא אמרינן שומר מלא בדבר שהוא חמירי וגם דלא הוא מלא והיזק בגוף אחד ובכ"ל.

קל"ה לפרטים ובחידושי הארכתי). (ג) דלא אמרינן שומר מלא אלא בדבר שהוא אקראי אבל בדבר שהוא מלאי חמירי לא אמרינן שומר מלא וגו' כמ"ש הרמב"ן ז"ל בחומש פ' בחוקותי ועוד ברכה פטמים דלא סמכא חורב על כנס. (ג) דלא אמרינן שומר מלא אלא לדחות בגוף שמקיים המלאה לא יחוק ע"י המלאה אבל בדבר שהמלאה לאחד והביחק לשני לא אמרינן שומר מלא ע"ש. ומעשה אף דהכי נמי הסכנה אינה בדרך הטבע אלא בדרך עונש והיה אפשר לומר שומר מלא אבל מ"מ כרי בני טעמי איכא גביהו שהוא מלאי חמירי חמירי במרחק נעשה לחמירות, וגם שהמקיים המלאה אינו באותו בגוף ששייך בו הביחוק שהמלאה הוא לאחרונה והביחוק לאחר כה"ג לא אמרינן שומר מלא.

גם מה שדחה כח"ר הערה המר"ה ה"ל הגם שחפשי להעמיד דברי כח"ר מ"מ יש להעיר צוה מרש"ל נדרים ע"י דהקשה אחאי לא אמרינן צפ"ר מלל"ג וחי משום דאפשר באחרת יכרי כל כיכי דאפשר באחרת לא אמרינן מלל"ג וכו"כ לענין שומר מלא כל כיכי דאפשר במקום אחרת אחאי נסמוך אשומר מלא וי"ל ולא באחי רק לעצור צוה. ד"ל אדרבה כרי הרש"ל דחה שם חי' זה לכאורה למעין שם היעצ ע"ש.

אלא דבעיקר החידוש לפענ"ד יתא כלל ולא קרב זה אל זה דהכא לאו שומר מלא הוא כלל ולא דמי לנוצ"י דהכא איכא מלאה עשה ליכס ואיכא סכנה דקטלגית אמרינן שומר מלא לא ידע דבר רע ומוחר דקטלגית אבל הכא איכא מלאה כלל ואפילו מלאה דרצון ליכא שכרי אן קי"ל דעטלוכו לעצילת פזרא וכמ"ש נהוג עלמא כהני חלת סבא וליכא מלאה ואפילו כנוכחין לעצול כחסידים ואנשי מעשה הוא רק ענין אחרת וקדושה יחיה אבל מלאה ליכא לענין דיקרא שומר מלא לא ידע דבר רע ובכר כתב כן הרמב"ם ז"ל ששאלוהו למה פסק בחיבורו דעטלוכו לעצילת פזרא וכתב שלא ביטל עציכל זו מימיו מ"מ בחיבורו לא כתב אלא לפי ההלכה ואן קי"ל דעטלוכו.

וקצת אמרתי ליישב לשיטות הפוסקים דרך לחורה צענוהו אבל לא לחפלה עיין חוסי ברכות דף כ"ב ע"ב ד"ה ולית כלתא וי"מ, ועיין רא"ש שלח יומא דהמנהג לעצול עי"כ ובש"ע אור"ח סי' חקפ"א סעי' ג' בהג"ה ד"ש מנהגין גם בערי"ה ובשו"ת מהר"י מיינן סי' ז' כתב דיכולין הקהל לבקף אפילו אנשים אלמונים שבעיר לסייע בממונס לעשות מקוה אף שאינם צריכים לגשוחיבם מ"מ הא צריכים לערי"ה ועי"ה"כ דלעצול בימים אלו מנהג פשוט עד שטעו קלח בני אדם שצריך לבקף ברכה עציכל והפוסקים כתבו דהוא ברכה לבטלה, ובחוקה סי' ר"י כתב ראה קרי ציו"ב וכל חייבי עצילות עובלים ציו"ב ואמר במדרש כרנינו וכו' יבגד שירחצ במקום נצו שלא החירי אלא לטכרחך לכפר מעונתך, והעור וכו' הביאו להחיר עציכל צ"ס הראשונים ז"ל.

וראיתי מי שכתב לפי דעת הכ"מ סוף פ"ד מק"ש דא"י"ג דעטלו עציכל זו מ"מ לא ע"י צ"ד נחבטל דהא אין צ"ד יכולים לבטל דברי צ"ד חזירו ח"כ וכו' אלא שחבטלה מעתה מפני שלא יכלו לעמוד צה ע"ש, וראה לדבר נהוג עלמא כריצ"ע משמע רק נהוג ובשו"ת פרי השדה ח"ד סי' צ' כתב

קיי"ל מיעוט רבים שנים לבד צענין עומאח לענין רה"ר ילפינן מסועה דשנשא הוי רה"ר ושנים הוי רה"ר ופשוט דלענין מרחץ לא צענין רבים הרבה מאד כלרררר דשנשא חלה ע"כ דרבים שזכאן הם או שנים או שנשא אז מותר ולאפוקי כשעושה המרחץ לעצמו שהוא אחד לאסור. עוד נראה סברא פשוטה דרבים שצריך כרי"ל אין נפ"מ אם הם אשתו ובני ביתו קרובים או רחוקים דזיל בחר טעמא הוא דכיון דנעשה לרחיצה גופים רבים לשם רבים מקרי דאין זה חלוי בקרבות או רחוקות ולפי"ז נראה פשוט דלא מציעא מי שיש לו אשה ובנים שהם רבים והבונה מרחץ בשבילם מותר אפילו בביתו אפילו לזוואת ר"י החסיד שברי לרבים מותר ר"י החסיד, אלא אפילו אין לו אלא אשה לבד והם שנים ואף דקיי"ל אשתו כגופו מי"מ לענין מרחץ דבגופין חליא מילתא דכל שהוא גוף בפני עצמו ולר"ך נרחץ בפני עצמו מקרי נפש בפני עצמו לענין זה וממילא פשוט דאשתו נמי נקראת גוף בפני עצמה לענין זה והוי רבים עם בעלה לדין מרחץ דמיעוט רבים שנים הם ומותר לעשות בביתו מרחץ. ובזה מיושב שלישית קושית כח"ר הא"ך עושין אמצטאות בבית דבוכ כמרחץ דכיון דעושה בן לאשתו וציתו ולא לעצמו לבד הוי בכלל רבים ולית ביה משום זוואת ר"י"ח וזה לפענ"ד נכון.

ראין להקשות לפמ"ש הרשב"א נדכ דף כ' דנשים אפילו מאח לא הוי רה"ר דכחד חשיבי ועיין במל"מ פט"ז מה' אבות העומאח ה"ל כ"ו ובספר חדוד הלכות שזכר ספר סדרי ערכה כחז בן שש ח"י ה"ר"ן וא"כ אם נשים לו אשה עכ"פ אחד נחשבת וכן מי שיש לו אשה ובנות לא נחשבו רק אחד ואין כאן רבים. אמנם כבר הקשו באחרונים על סברת הרשב"א שהוא נדחה מש"ס גזיר ג"ו דפריך הש"ס בא הוכיחו להו תלמיא רה"ר וספק עומאח ברה"ר עה"ר ומסקנת הש"ס שם דנשים גזירות מיירי ועיין ח"ס ח"ע ח"ב ס' ל"ו וס' ק"ב דד"ה א"ך דגם הרשב"א לא כחז בן אלא להס"ד דש"ס, ולמסקנא גם הרשב"א מודה דאפילו ג' נשים הוי רה"ר ובר מן דין פשוט דלענין רחיצה אפילו לפי הס"ד צשיטת הרשב"א נשים נמי רבים מקרו וזה ברור מאד.

ואומר אני עוד דאם מי שהוא צב"ה בית וצב"ה צו מרחץ ואמצטאות סתם ודאי כוונתו שירצו בו רבים עכ"פ אשתו ובניו או שישכיר ביתו לאחרים ומעשה אם נשאר ח"ו יחידי בביתו מפני איזה סיבה שהוא מי"מ ליכא עליו שום איסור עוד כיון שצב"ה צב"ה ומה לו לעשות אם הרבים לא צאו אח"כ לרחוץ כה"ג ליכא בזה שום סכנא ומח"ע יש ללמד זכות אפילו על אנשים הדירים רק ביחיד ויש להם אמצטאי אלא דמי"מ הרי אסור לדור יחיד בבית (ואפשר דא ג"כ טעם כיון שאסור לדור יחיד בבית ואדם העושה מרחץ לעצמו שלא ירחצו אחרים בו ממ"א אם יש לו מי שהוא אחר עמו א"כ אדם רע הוא שאיננו מנית חצירו לרחוץ ואם יחיד הוא אסור ובצ"ל).

ונחזור עוד להשתעשע קצת בדבריו היקרים לי, מה שדחה כח"ר דברי הרב השואל שהביא בעצם צלוואת ר"י"ח משום דבכל מרחצאות שביחיד מרחץ וליין לקידושין ל"ע סעי"ב וירושלמי תרומות ספ"ח יפה דחה דבריו בזה כח"ר ומה לבו למחוקין בבית דירה של זה ואף שהביא ל"ן זה ממקור חסד, חסד של אמת הוא שני"ך בחר באמת והאמת אכזב מכל ואין

ועתה נחזור לדין כי יאחזי ממחילתי קצת אלא דבנדון דידן לפענ"ד מעיקרא לא קשיא מידי וליכא שום איסור בדבר ואמיתא כמה טעמא, ראשונה לפמ"ש בדעתי לומר דבר חדש דלא נאמרה לזוואת ר"י החסיד לאסור לעשות מרחץ בבית אלא בעושה מרחץ בתוך חדרי שהוא דר בו ממש וכמעשה שהביא הח"ס ז"ל שהמקור היה ממש בביתו שהוא דר בו וצב"ה אלו היה מרחץ חסר ר"י החסיד וזה היפך מסברת הצנין ל"ן שהבאתי לעיל, והעצם יש לומר בזה שכיון שעושה שם מרחץ בחדרו הרי הוא נמנע מלומר דבר שנקדשה בבית שברי ביתו נעשה מרחץ וכמו שר"ה כח"ר לומר טעם כעין זה בדרך נגלה (וקצ"ע שדייק שם כח"ר מעירובין י"ח) שאמרו כל בית שגשמעין בו דברי תורה צליה שוב אינו חרץ ומכלל בן אחר שומע לאו ולכן אמר הלשון יחרץ וכו' ופלא שלא זכר מגמי סנהדרין ל"ב ע"א ואמר ר"א כל בית שאין ד"ת נשמעין בו צליה לא אכלתו שנאמר וכו' הרי מפורש ולא היה לר"ך לדייק אלא דהתם מפורש שרפה ולא בחרבה ועיין גה"ש שהרגיש בזה) אבל העושה מרחץ במרחפו או שמקלה חדר אחד מחדרי ביתו למרחץ ותשמישו לא אמר ר"י החסיד מעולם לאסור וכ"ש בדין שעושה באמצעו בבית הכסא א"כ הוי עושה מרחץ בבית הכסא שלו ולא בביתו, ויש לדייק בן משלשן הס"ח שכחצ וז"ל לא יעשה אדם מרחץ בתוך ביתו וכו' וחיבת בתוך לכאורה מיותרת שהל"ל לא יעשה אדם מרחץ בביתו ומדבוסף בתוך ביתו צ"ל לדייק דדוקא כשהוא בתוך ביתו שהוא חדרו ממש בתוכו שהוא דר בו לא יעשה אבל כשאינו בתוך ביתו ממש אין בו איסור. ובהא מיושב נמי מאמצטאות אפילו נימא דדין מרחץ להם מי"מ לאו בביתו ממש הם.

עוד נראה לומר דהעושה בביתו דוקא אבל העושה במרחפו מותר שגם מרחף לא מקרי ביתו רק מרחף וא"כ העושים במרחפים היה מותר מהאי טעמא וידוע דצלוואת ר"י החסיד אין להכוסף ולהחמיר אלא כל שאפשר לומר שלא הייתה הכונה לא ויש בו שינוי קצת מותר והני חרי טעמי ודאי מסתברי, דמרחף לאו בית מקרי וק"ל.

ועוד בו שלישית וכו' העיקר שברי ר"י החסיד התנה בפירוש שאם עושה לרחוץ רבים בו מותר בכל אופן אפילו לעשות מרחץ ודאי וז"ל לא יעשה אדם מרחץ וכו' אלא"כ עושה לרחוץ רבים בו ע"כ. פי' דאז מותר לעשות מרחץ אפילו בתוך ביתו וא"כ פשוט דכל הני מקואות שעושים הרבנים הרי עושים דוקא בשביל רבים שירצו בהם ואדרבה העיקר עשיית המקיה כדי להרגיל רבים נצחי תפלתם שיצאו להחפנל וכיון דנעשה בשביל רבים אין בזה שום איסור ופקפוק עד שאני תמה על השואל מה עלתה בדעתו שפנה אל כח"ר לשאול על הני רבנן ופ"ע.

סימן קמ"ז

בבבא מקרי מרחץ של רבים

עוד להג"ל

והנה נסתפקתי בשלשן אלא"כ עושה לרחוץ בו רבים מאי כוונתו ובכמה נקראו רבים - צב"ה, ובכל התורה כולל

נפלה צדק כי אין בדבריו ממש שם כלל ודברי כח"ר נודקים בזה.

ומ"ש כח"ר לחלק בין מרחץ למקוה שצולין בו וכו' ראיות לא גם בזה נדקו דבריו וכמו שבבאחי צחנת מכתבי דודאי מקוה נחוד ומרחץ נחוד מדינה דגמרא שלא היו שולין רק בטיט ונדוגמא עיין יצמות ס"ג ז' גזר ב' מפני ג' גזר על המרחצאות מפני הטבילה, אלא דבאמת גם בזה האריכות למותר דע"כ מחולקין הם שבדי מדינה דגמרא אסור לעבול צחמין אלא צלון ומרחץ דוקא של חמין בוא, עיין רמ"ח תענית י"ג. עד הזיעה וא"כ על כרחך דחרי מילי ניטבו ולמותר בזה האריכות, אבל מה שר"ב כח"ר לדייק דכל מקום שאמרו מרחץ אין צוה בטבילה בכלל דלא ה"ל להם צוה בטבילה במרחץ וסמוך לו, לפענ"ד זה אינו דודאי ה"ל להם מקום עזיבה סמוך למרחץ או צוה במרחץ ממש שלאחר ברחיצה עבולו ח"כ לטבול וכו' מפורש בחוספחא מקואות (פ"ב) ח"ל כמה במרחץ הקמין טמא כמה צחמין במרחץ טמא מפני האזיק כנגד האזיק טמא ועבור צעלייתו וכו', ופי' כר"ש צ"ע דמקואות ח"ל פי' ה"ל מרחץ כיוון למצוה דמתנייתין שמימיו כשרין לטבילה וקמין בוא כעין קומקומין שיש בזה מים חמין ולקמין מהם לחמם מימי האמצעי דאין נפסלין במים שאובין כיון דיש בו מ' סאה מים כשרים וכו' ע"ש.

רבפ"י כ"ז שם מרחץ שצליה ע"כ צומן שמעברת שלח פתוחה לר"י טמאה לר"י עכור מרחץ שצנניה ע"כ וישראל נכנס שהרית ומשיקא אפ"י שם נכנס וכו' ואלא עכור, נעלה או שגחיתוד בשרותו טמאה נמלאת אומר בימים עכור וצליית טמאה, ועיין מנחת דכורים שם. ובכלכל הקודמת שם הביא מעשה צ"ג ואונקלוס כגר שבו צאשקלן ועבול צ"ג במרחץ ואונקלוס צ"ס אמר ר' יהושע בן קופסאי עמכם בייתי ולא עבול צ"ג אלא צ"ס ולח"ק צ"ג עבול במרחץ ממש ואפילו ר"י דפליג כנראה לא פליג אלא משום דחיישין שמה מילא אותו צקלון ומשמע דכיו רגילין לעבול במרחץ וגם כיה קורא למקוה מרחץ וכמו שפי' כר"ש להדיא כמה במרחץ דכיוון למצוה דמתנייתין שהוא מקום הטבילה.

רבמס' מקואות פ"ו משיב ר' האזיק שצמרחן צומן שהוא צאמלע פוסל מן הכד אינו פוסל מפני שהוא כמקוה סמוך למקוה דברי ר"מ ופי' כר"ש אזיק פי' צערוך כמו צ"ב שמים ומשכן לחובו ויורדין מן האמצעי לאזיק ויש מפרש אזיק ה"ל האמה שהמים חמים וקרי' נמשכין צ"ב ויורדין אל האמצעי וכו' ולפי שיטת משנתינו נמשכין לאמצעי מים כשרים לטבול ולדאחר שרחו צחמין שצמרחן נכנסין לאמצעי שאלו ועובלין בו וכו' אזיק כלי מחכות בוא ומשיקא צאמלע ויש לו נקב דכצממאסים מי האמצעי מהמת עבילות פותחין הנקב שבאזיק ויולאין המים שצאמלע וממשיכין לו מים אחרים נקיים וסותמין הנקב שלא ילאו המים וצאמן שהוא צאמלע פסל וכו' ואם הוא מן הכד לא פסל דאין המים גרורין על גביו ואין כאן שאוב אלא מה שצחבו ושאר המים כוו לה כמקוה כשר סמוך לשאוב ע"כ.

ובמשנה י"א שם המעברה שצמרחן כהחמיה מלאה שאובין וכו' ופי' כר"ש שקחות המים כעשיות במרחץ מכל

לדין וגמסכין בזה מים לוננים צרכטים ללאחר שרחו צחמין משחטפין צלון ומעברין את עממן ופעמים שכן נקוצים זו לזו וגבוצות זו מזו שיש עומדות בגבוצה של מרחץ ויש ציפולו וכמים באים מזו לזו דרך הנקצים ע"כ ע"ש וכנראה מצוה מכל ה"ל וכמעטין בכל המשניות דבאמת ה"ל להם מים לטבול בזה במרחצאות שלאחר שילאו מן המרחץ עיבור עממן בזה וזה דלא כמו שבכרית כח"ר דלא ה"ל להם כלל צממאסים מקוה לטבול משל ליצור צמרחצאות. ועוד מפורש שלפעמים קראו מרחץ וכוונתם למקוה טבול וגם זה דלא בכרית כח"ר.

ומה שכתב כח"ר לדייק מנדרים מ"ה צממאס כמודר זה מה שניכר אסורים בדבר של אוחה בעיר ואיזהו דבר של אוחה בעיר בגון כרחצה וכמרחץ וצוה הכנסת והחיצה וכספרים וכו' וכתב כח"ר דמדלא חשיב מקוה צדדיהו כמו שחש ציבב וספרים ע"כ דמקוה לא ה"ל בזה צדד המרחץ אלא כל אחד ה"ל לו צדדו. לפענ"ד אמינה תרי וחלת טעמא חדא שבה צממאס שם אמרו ואיזהו דבר של אוחה בעיר בגון כרחצה וכו' ולשון בגון פשוט שהוא רק לדוגמא ותגי ושייר אבל ישנם עוד דברים שאינם מצוהרים צממאס א"כ י"ל ככ"ר מקוה.

שנית י"ל דכיון דצומן המשיב ה"ל הטבילה צלון וליכא הנאה בטבילה של מלוא ואמרו המודר הנאה מן המעין עובל צו צימות בגשמים דלית ביה הנאה וא"כ אפשר דלעבול ככ"ר דמותר אלא דא"כ צימות בחמה אכתי אסור כמודר הנאה מן המעין ואולי י"ל לפי דעת הרשב"א נדרים ט"ו משום מלל"כ ודעת הרשב"א דאפילו ה"ל דליכא הנאה בגוף צדדי מלוא אמינה מלל"כ ודלא כח"ר הרשב"א שם לענין פ"ו דאפשר צאמלע אלא כדחיינו שם ועוד אפשר דכ"ר מקרי ח"ל צאמלע כיון דליכא מקוה אחר צעיר רק זה ה"ל כח"ל צאמלע וממילא אמינה מלל"כ אפילו איכא הנאה בגוף ושפיר עבול במקוה לשם מלוא, אבל מדברי האחרונים נראה דמפרשי דכל הנאה בגוף כנמשכת לאחר המעשה גם הרשב"א ז"ל מודה דאסור אפילו צממאס וצ"ב מישכין דלא חקשה ליה ממעין דאסור לעבול כיון שיש בו הנאה בגוף לאחר הטבילה וא"כ ככ"ר צטובל וי"ל ועיין מש"כ בספרי שו"ת משנה כלכות ח"ג ס"י קניצ וסי' ר"ב.

ועל השלישית אני צ"ל שבה כ"ר כרחתי לדעת דבאמת מליו לחכמי כ"ש דקרי לכו למרחץ וכלל בזה גם צוה בטבילה שכן ה"ל דרכם שבו זה אלא זה וא"כ י"ל צפיעות דכ"ר נמי מה שאמרו מרחץ כ"ה מקוה בכלל ועיקר. ופי' שצחב קולמסי ח"פ שיש לו עוד דברים אצל כ"ר בארצתי יותר משכפאמי מסכים ורק לכבודו ולבשחשט דדבריו, ובדבר החדשות אשר ליון לי צממאס כ"ה כ"ר שצחב לו פ"ה אל פ"ה ולא אכפול פ"ה בדברים.

ובזה הגני ידידו המברכו בדברים היוצאים מן לב ידיד נפש המתחנן בפני האב הרחמן למשוך חסדו לידועיו ונוכה להתבשר אך טוב כל הימים בלב ונפש.

במשנת הקטן

סימן קמ"ז

חתן שלא נפד ביאתו בליל א' ופירסה נדה פהו בייחוד

ב"ה ב' לסדר ויברך אתכם התשל"א בני יצ"א.
מע"כ ידי"ג הגאון המאה"ג הרב הגאון המפורסם ש"ת
ח"פ כש"ת מוה"ר משה שפערן שליט"א אבד"ק דעברעצין
בעמח"ס באר משה

אחדשכ"ג וכו'

(ב) ועל דבר שאלתו שנשאל הרב פעמים אם החתן לא
גמר ביאתו ליל ראשונה ולא עשה רק כנסת
עברה במקל וקודם ליל ב' פרסה נדה אם אסורין ביחוד
וכשיצא לביתו וכלריך הרב דברים משמחים לב האדם אלא
שנצטק פקפק לשיטת הפוסקים דס"ל דאסור יחוד דאורייתא
וכתב דכדאי הם בעלי החוס' דס"ל דלא כוי אלא דרצון לסמוך
עליהם כה"ג, וכגם שאין הזמן גרמא לאסוף גורמא כעת
ולפגל דבריו הירקיים לי ואולי א"י כשאפנה קצת מ"מ
לדונה לפעמי"ד יפה דן ויפה הורה להקל כה"ג אי בעית אימא
סברה אי בעית אימא גמרא אי בעית אימא סברה כאיסורא
כן התיירא וכיון דאיסור יחוד שצאי על היחוד הוא שלא יבעול
ואפילו יחוד מן החורה גמי בטעם לגלות ערוה וכיון דלענין
איסור ערוה כמעשה כגומר וא"כ איסור יחוד נאסר משום
הערה כן התיירא כיון שהערה זה הותרה עליו להתיירא
כשהוא אשה.

ואי בעית אימא גמרא דהתיירא הביאו הרמ"א סי' קל"ז
סי"ד דאם היתה עוברה כשנשאה ופירסה נדה אח"כ
היה לריבה שימור עוד אלא שהט"ז חלק עליו דלריבה והסכמת
האחרונים נראה כט"ז וכגם דה"ש צוקה"כ פקפק עליו מיכו
גם הוא החמיר באותו מנהג שעות שכתבו שלא לבעול ב' או ג'
ימים אחר הכשולים אף שלא חקק עליו ילדו ב' או ג' ימים
כיון משום המנהג והפלתו לוח עלו ככרובית וכו' חמור עליו
איסור מנהג מאיסור נדה אלא האחרונים ח"י דכלואי שיבא
מורא שמים כמורא צדק ודם ומעשה נראה דכדו דלא להוסיף
על דוקא צעל צעל כלל אלא כשצטל וכתבין קצת מהערה
אלא שלא יכול לה כה"ג ודאי דלא חקק עליה ילדיה עוד שברי
היא מוכנה לפניו היתה וצא עליה אלא שלא יכול לה כה"כ
ודאי נח ילדיה צביאם זו וכה"ג כ"ע מדי.

וקצת נראה ראי מדברי הח"ס א"ע סי' קמ"ג צחחן אשר
צילת הראשונה הערה ולא גמר ביאתו וספרה ועצלה
וכיב צילת עזילה כמה ביאות הראשונה ושד לא מלא דם
וצלית שלאחריה גמר ביאתו וכתבשה כבז גדול ופרס ומלאה
דם וכו' וכתב הח"ס ז"ל הנה הרמ"א יו"ד סי' קל"ג כעיד
על מנהגיו אם לא גמר ביאתו אלא הערה זה ולא מלא דם
דאין לריך לפרש ממנה ואמנם צחחן הזה שהחמיר וכלריך
לה לספור ולטפול אחר ההערה שלו א"כ החליט שהערה
מוציאה בחולים וצאצא וכו' וכלריך שם הרב צטונה כלי חתן
וכתב לאחר שחש לב משום רואה מחמת חשמיש ח"ל אלא
שאולי אחר העדויו הראשונה ביעש ימי וסח ורואה דם
ממש וספרה ועצלה וצרכה כדון וקצו לודאי שכן כי וא"כ
אין ראי שהחליט הערה כגמר ביאת ע"כ.

ולבאורה יש לדיוק לפי סברה הח"ס דכאי חתן לא משוי
ליה להערה כגמר ביאת א"כ כולל כלל זה עניה
ופירסה נדה א"כ אכחו מוילין אותו מאיסורא אטא לאיסורא
רצא דעבר איחוד עם כלל שלו כלל זה עליה וכו' פרסה
נדה וכו"ס כתב דקרוז לודאי שכי כי המעשה אכל אי
נימא דכה"ג מותר ביחוד אחי שפיר דלא חש ליה.

איברא דכ"כ הח"ס ז"ל מפרש צעלית החשובה שם ח"ל
ועשה נחזי מאי דקמן כלי שהערה זה ולא צעל
רק הערה מחמת דוחק הפחה לעולם חלנין צעלית דלא
שמענו מעולם מי שהחמיר צעלית צעלית מלכ צעלית לא יבעול
ויצא דמימא פעם אחת הערה וכו' וצפס ב' ע"כ יוליא
דס א לא שמענו מעולם אלא אם כהר הראשונה מחמת דוחק
ועה גם צעלית וכו' פעמים וגם ע"ז אמרין רוב צקולין
ומזמנות לבס כעיה ואטיג דה החמיר ופירש אחר הערה
הראשונה וכליל לעלמ צעלית צעלית צעלית לא מפני
שהחליט שכבר כל בחולים ע"י הראשונה ד"ל אפילו לא פחה
פחה כלל הראשונה מ"מ לא החמיר אלא פעם ראשון
שהחמירו ח"ל על חתן שחוקפו ילדו אלא לאחר ספירה ועצירה
דצו חן ילד חוקפו כל כך שוב לא חמור אלא לעולם ככל
ככל כטי וכו' מותר לבעול צעלית אז וכו"כ דלא מיתשב
הולא בחולים אלא צעלית מירוק הראשונה ע"כ וכו' הנה
מפרש יולא מדברי מן הח"ס ז"ל שכתב דלא החמיר אלא
צפס ראשון שהחמירו ח"ל על חתן שחוקפו ילדו ומשמע
דאחר זה אינו חוקפו כ"כ אף דכה"ג לא כוי אלא הערה
צלד זה לפעמי"ד נכון, גם כי לפי שיטת הח"ס צלמח כרי
הוא גמר ביאת אלא שכתב וא"כ לעולם גם צידן נימא דכדי
נמי כן הוא עכ"פ לפעמי"ד יפה דן ויפה הורה כדעת של
חור וא"י אס אפנה, עוד חתנים צלכים אכבד של חור.

דברי ידי"ג דושכ"ג וטובו וכאש"ל בלב וגפש.

מנחה הקטן

ובשלהי המכתב מה שאני מסתפק כרגע צחחן שצא על
אשח וצחחח צביאם כרגישה שטמאח וכו'
לריך לפרש ממנה צעלית לפרי ידיו ורגליו עד שימות האבר
ואסור לו לגמור צביאם אי כה"ג מותר להתייחד עמה אי
אמרין כיון שצטל לא חקק עוד ילדו או דילמא כיון דצחחח
צביאם נטמאח ולא גמר ביאתו אכתי לא נח ילדיה וחיישין
דלמא חקק ילדיה עיון ש"ע יו"ד סי' קפ"ב סי"ד כי משמש
עם כעבורה ומסתבר לכאורה דכל שצטל וחקרה דעא
מציאם אף שלא גמר דכרי קי"ל צצא על הצחחח מותר
לפרש צצא חי ומותר לו ואפילו לא מירק וא"ע.

ידידו הנ"ל

סימן קמ"ח

מעוברת קודם ג' חדשים אי חוששת לעונה בינונית

ב' בהעלותך התש"א בני יצ"א.

משה שפיר קאמר דרוש בקל וחומר ה"ה מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם כגן הדסים ג"א וו"ח אי"א חו"פ וכו' כש"ת מוה"ר משה שטערן שליט"א אבד"ק דעברעצין ובע"מ ספר שו"ת באר משה וש"ס.

אחדשכ"ג בידידות גאמנה, יקרה ספרו היקר שו"ת צאר משה ח"א ששלח לי ע"י חתנו היקר אחד מזני עלי מחלמידי הכולל דישיבתנו הקדושה מוכי"ר שאל קליין כי"ץ קבלתי וקדמתי ביחרה הכבוד טלו נאח טלו יאה צבירור ולבון הלכה בשפה צרורה צרה כחמה אשרי לו ככה וישמעו רחוקים ויצאו ויתנו לו כתר תורה העולה על גביהם ויקבל צרכתי אדם מועט לעולם י"ר שחכה לישב על מי נח וללמוד תורה לשמה ולהפאיה עדי זקנה ושעה כחות נפשו ונפש ידידו המצרכו בלב ונפש.

ולהראות חציבות הנני לזיון העדה אחת בעברי בין צחרי דבריו היקרים לי בסימן מ"ח הביא פסקו של רב גדול אחד (ולא זכר שמו) שילא לזון בדבר חדש להקל ולהחמיר באשה שנודע לה שהיא מעוברת קודם ג' חדשים דאינה צריכה לחוש אפילו לערה ציונית וכ"ח ולא בכחה של חורה לחלוק עליו מש"ס ופוסקים כראוי לו אלא שלבסוף הוגד בוגד לו טעם הגדול הג"ל שהוא מקיל מעטם שנשחמו העצבים בזמן הא זכ"ח שמה לקראתו לטעם הא ח"ל ושמחתי לשמוע כן יולאים מפי אוחו הרב הגדול שליט"א והביא כח"ר ראוי לדבריו ממה שכתב בחשובה אחרת בענין נשחמו העצבים ולפי"ז יש לו יסוד צהלכה וסיים ח"ל שאף שלא החלטתי להקל אצל הסומך עצמו על פסקו של הרב הגדול שליט"א יש לו על מי לסמוך כי רב כחו עכ"ל.

ולפענ"ד ח"י לסמוך על שני העצב ולהקל במקום שהחמירו ח"ל וגזרו לדוק ג' שומח ראשונות ואפילו אי נימא באמת נשחמו העצבים מימ אכחי כי מקום לחלוק ולומר דהוב כלל חיקון ח"ל דאיו מועיל שינוי העצב דלרין צ"ד אחר להחית ועיין ריעצ"א טעם התקנה אי הוא על ג' חדשים או ג' שנות ודו"ק אמנם בר מן דין לא ניחא לי למריכו להקל צהני טעמי וסברות כרסיות צשינוי העצב וכיוצא צה ואם נסכים לנכחה באי גדול אי"כ חצ גופי החורה נוכל לשנות ח"י ומי יכול לסמוך על זה ולהחיר מה שאסרו הראשונים ואפילו יכ"י גוצה אחרים גצבו לא נאצה ולא נשמע לו ואטו מלפני שלשים שנה ועד כנה נשחמו העצבים זה יוחר משלשה אלפים שנה לא נשחמו ואעתיק כאן מש"כ הריב"ש בחשובה סי' חמ"ז ח"ל.

בדבר השאלה ידעה האזן נ"ר שאין לנו לזון צדיני תורחתי ומלוחי על פי חכמי העצב והרפואה, שאם נאמין לדבריהם אין חורה מן השמים חלילה כי כן הניחו הם בעפחיהם כהוצים ואם חדין צדיני הערפות ע"פ חכמי

רפואה שבר הכרח תעול מן הקצבים כי באמת נהפכו רובם ממח לחיים ומחיים למות ויחליפו חי צמת כי אין ספק צנעלה הכנז ונשאר צה צוית שאנחנו מכשירים הם יאמרו שימח לעצמה וכן צחרותה צידי שמים וצמה וכמה אחרים שאנחנו אופרים כמו כל הסככות וכל המראות הפאסלים צריאה וכן צדיני הדורסה ואחרים שאין ספק שהם מלעגים צנו עליהם יולק אצ רוחה לחור פיהם והרצ צינו משה צר מיימון ז"ל כשנה מעט שלומח הגידין הם צעלס החחתון בעופות לא הודו לו אחרי שלפי סוגיות גמי גרלס שהוא צעלס האמלעי וכו' ואע"פ שהי' הרצ ז"ל חכם צחכמה הרפואה והעצב וצקי צחוח כי לא מפי העצב והרפואה לא חיון ואנחנו על חכמינו ז"ל נסמך. אפילו יאמרו לנו על ימין שהוא שמאל שהם קצלו האמת ופירושי המלות איש מפי איש עד משה צינו ע"ה לא נאמין אל חכמי היונים וכו' כמזכר צ"י המפולת אי מציא ראיה מן התורה ואחם מציאים רא"י מן השועים ע"ש מה שהאריך העחקתי קצח מדבריו וצ"ש צאמינו אלה שממילא המתחדשים לזח הזמן הולכים אס נסמוך על דברי הגדול הזה שהביא מעב"ג אז ממש ח"י יחפך קערה על פיה כמוצן וכצדו צמקומו מונה ולא ידענא מי הוא הגדול כיון שביא לא זכר שמו צספרו ויפה עשה שלא הזכירו אמנם ח"י לסמוך עליו צה ורגם כי צמקס אחר הראחי קצח פוסקים דס"ל לענין כמה דברים נשחמו העצבים עיין רמ"א אי"ע סי' קנ"ז ס"ד לענין יולדות לפי יולדות למקוטעין וצביאור הגרי"א שם וצמג"א אי"ח סי' קע"ט וצלוש שם, אצל עיין רמ"א אי"ח סי' ע' לענין מלח צסעוד וקצח נראין דבריו סותרים מל"ע הג"ל ועיין מ"ג"א סי' קע"ג וצ"ד סי' שצ"י וצבגרש"א צחש"ר סי' קי"א קבי"ח ד"ה לענ"ד וצישועת יעקב אצל מרן הח"ס סי' קי"א ציו"ד דהא בדברים וס"ל דל"ל נשחמו העצבים וצח' האררחי צה לענין רואה צימי הנקה יו"ד סי' קפ"ט עיין שמה שם ס"ק י"ד דר"ל לצד ח"י כן וצח' דחיתי דבריו ועיין חוס' חדשים נדב פ"א מ"ד צסם מוכרש"ח שהקשה מרופאי הזמן והעצב שנשחמה ומה שחי' והאררחי צה צס"ד דרך להחמיר יש לן לפעמים לחוש לשינוי העצב ולא להקל. אלא דכל זה כחצנו אפילו חילו כי כדברי הגדול הג"ל אצל לפענ"ד מפי סופרים וספרים מעיקר דינא ליכא למימר כאן נשחמו העצבים ואפרש שיחתי צס"ד.

תנן החם (נדב דף ז' ע"ב) ר"א אומר ד' נשים דיין שעתן מעוברת משיועד עוברת וכו' ופרש"י מעוברת דיה שעה משיועד העובר וצדק ח' ע"ב וכמה הכרת העובר סומכום אומר משים רבי מאיר שלשה חדשים וכו' ועיין רמב"ם פ"ע מא"צ כ"ד איזו היא מעוברת משיוכר עוברת וכו' ג' חדשים ע"כ ואיכא למידק לשון משיועד עוברת וכו' ג' חדשים חיל"ל סחם מעוברת משחעצבר דיה שעה דלא היה משמע שמיד שחצברר שהיא מעוברת דיה שעה וצ' חדשים למ"ל ועוד דחיל"ל מעוברת שיועד עוברת דעלה קאי ולא על הולד וגם צסמוך שקאמר משיוכר עוברת חיל"ל עוברת או שיוכר עוברת ולשון משיועד עוברת משמע שחולל צכרת הולד ובאמת כי לכאורס אין זה נפ"מ שכוין שנחעצבר מיד היא מסולקת מן הדמים, גה מה שאמרו והוא ג' חדשים ל"ע דהבא כל אחת צודקת לעצמה וחרתה אס ניכר העובר או לא, ג') דהרי באמת כמה נשים יולדות למקוטעין וכמה יולדות

לוי וניכר העיצור קודם לכן, ד') דבאמת כמה נשים מכירות העיצור קודם ג' חדשים ורק שיוכר לאחרים לא ניכר קודם ג' חדשים דמאז הרי כעין כבר כריס בן שניה חבל לעולם פשוט דאשה מכרת קודם ג' חדשים שהיא מעצרת וניכר גם עוצרת בכריסה לעולם. ה') דבאמת רוב נשים מכירות שכם צהריון מיד אחר וסת ראשונה שעצרה עליה שיש להן סימנים של הריון כמובן ואז ודאי לאו דוקא צומניו הוא.

אבל מה שנראה בזה בס"ד דכפי הנראה דהגדול ה"ל שגה צפי' גמי' דהוא ס"ל דכל שהיא מעוצרת הרי היא כבר מסולקת בדמים דהריון הוא הגורם לסילוק הדמים חלף דעד ג' חדשים אין לנו בקיאות צהריון ולכן ס"ל דכיון דצומן הוא דאפשר לברר או דנשתנו העצבים בלשוננו ממילא מיד הרי הוא מסולקת בדמים חלף באמת אין זה הכוונה והיסוד לזה הוא ככה, דאשה שמעצרת חיכת צעצעה הכנסה צהריון הרי מעצבה שאינה רואה עוד דם ע"פ ריב או כפי המכרס"א ז"ל שפי' דהולד משעה שהתחיל להתרקם הוא ניזון מדם ולכן אינו מליץ דם או פשוט דג' חדשים ראשונים ודאי אכתי אין הולד המרוקס לריק לכל הדם הוא שאכתי אינו צר מזוהה חלף מחסדי כ' הוא שאם יפתח רחמה אז חפיל הולד עם הדם נדח שצמקור ולכן מרחמי ה' שמיד שנקנסה צהריון נסגר הרחם שלא חלף הדם משם עוד ודבר זה אין נפיצ' בין זמן הוא בין זמן הש"ס דכאז כן עתה חלף צבל אכתי אין האשה מסולקת מן הדמים שדמים צאים צעצע אל המקור צעצע כמו קודם הריון שחרי אכתי ליכא שינוי צעצע האשה שסלק הדמים אמנם כשהולד המרוקס כבר הגיע לג' חדשים באופן שכבר ניכר הולד וללשון הגמי' משיוכר עוצרה או משיוזע עוצרה אז כבר האשה מרגשת שינוי צעצעה מלד גידול הולד צמיעה וראשה ואצריה כבדים עליה ואז גורם לסילוק הדמים כלומר שאין הדמים מתכנסים עוד להמקור וחו הוקרא סילוק הדם.

בקיצור החידוש והיסוד שחדשו לן ז"ל לג' חדשים הוא היסוד שכתבנו לחלק בין ג' חדשים הראשונים דאף דג"כ אינה רואה חלף אין זה מפאה סילוק הדמים חלף מפאה סגירת הרחם חלף לאחר ג' חדשים מה שאינה רואה הוא מלד סילוק הדמים והחילוק בזה הוא לפי' פשוט דכל ג' חדשים הראשונים שאינה רואה מפני סגירת הרחם הרי זה אינו חלף ככל אשה שעצרה עליה וסת ולא ראתה אכתי תושעת לשניה וכן לשלישית דמה שלא ראתה מקרה הוא ולא אמרינן שמסולקת בדמים היא עד לאחר ג' ראיות ואריכה צדיקה צבל פעם חלף אשה שמסולקת בדמים אינה תושעת כלל דכיו"ל כזקנה וקמעה וכו' לא הוי עד לאחר ג' חדשים והנפיצ' בזה למשל אשה שוסתה צבל עשרים יום ונחפצרה ולא ראתה ג' פעמים אינה תושעת עוד אף שלא הגיעו לה ג' חדשים שהפער הוא משום שלא ראתה ג' פעמים ואין זה מדיון סילוק דמים מחמת עיצור וקודם לכן תושעת אפילו יודעת שהיא מעוצרת ולאידך גיסא אם הייתה אשה שלמדה לראות לחמישים יום או פעם לששים יום ויש לה וסת קבוע לא ולא ראתה ביום הששים ועצרה עליה ג' חדשים להריצה לא זריכה לחוש עוד מפני שהעצור מסלק את דמה לאחר ג' חדשים וזה צעצעה נטון וצורה.

ובזה מוצן לישנא דרב פפא טעמא משום דראשה ואצריה כבדים עליה ולכאורה אין לו מוצן ואדרבה ראשה ואצריה כבדים הוא סימן ליסת לרוב נשים אמנם להגיל אחי שפיר דהכא כבר מסולקת בדמים עיי' שבוילד כבר נהגדל עד שיאח ממדור למדור כמ"ש ז"ל ג' ראשונים צמדור התחתון וכיון שיואל ממדור למדור עיי' נעשה שינוי צגוף וראשה ואצריה כבדים עליה וגורם לסילוק הדמים, ועיין רש"י דף ע"ג שם וז"ל משים דראשה ואצריה כבדים מחמת חולי ולפיכך דמיה מסולקין ודייק ז"ל מחמת חולי כלומר חולי צהריון וגם דייק לשון ולפיכך כלומר עיי' שראשה ואצריה כבדים מחמת חולי של צהריון שהעיצור כבר נהגדל לגדר שנראה זה כבר גורם סילוק הדמים וברי צחוקה מסולקת חלף מה שאינה רואה קודם לכן אינו כלום למצן זה וק"ל.

ולפי' שפיר מיושבים כל הקושיות שהקשינו לעיל דודאי אפשר לברר צהריון ראשה קודם ג' חדשים וגם צומנם ה' אפשר לברר וגם לא הוי רואין דם גם קודם לכן חלף צמקרה יבמ"ש להדיא הנצי"י ושאר אחרונים דע"פ הריב הנשים לא הוי רואות וכן הוא צומניו והמיעוט גם צומניו רואות וכמבואר בש"ע ובכל הפוסקים חלף דמ"מ מה שאינה רואה ג' חדשים הראשונים אין זה ענין של סילוק דמים חלף צלתי ראיח וזה בס"ד דבר צבור.

ומירושב נמי לשון הרשצ"א דף ע"ג שם שכתב שאין הולד חי ומכבד עליה חלף חמון הוא ואילו והמחירי שם כתב ג"כ שאין סילוק הדמים עד שעת הכרת העצור שבוילד מכיר חיותו ומכבד עליה ראשה ואצריה, ודמיה מסולקת הדיאם כח"ר צמפרו שם וצ"ב בעלי הנפש שער חיזקון כוסת דף 22 מדפי הספר ז"ל והאי עוצרה דאמרינן הכא דדמיה מסולקת דוקא משבויר עוצרה שלה חלף עד שלא הובר עוצרה הרי היא כשאר נשים וצפיא צדיקה וכל אשה זריכה לחוש חחילה צימו עיצורה עד שיעצור עליה ג' עונות צלא ראיה צדיקה ע"כ הנח חילק הרשצ"א והמחירי וצוחר הראצ"ד ז"ל דג' עונות שיעצרו מהני להפקיעה מחזקתה שלא תראה והעיצור מסלק הדמים וכמ"ש צס"ר. גם הריעצ"א האריך כאן ד"ה הגח מעלי' והציא ק' החוס' דמאי קמצינא ליה דהא פשיטא דכל מלות חכמים כך הם צמי סאח אדם עובל וכו' וחי' דאנן מספקין חימתי היא הובר עוצרה אי משתחיל לעשות הכר שלו צבובד ראש ואצריה דהיינו ודאי בגורם סלוק הדמים כדאמרינן לעיל צבדיא חלף דחיישין דלמא ראו חכמים לחלות הדבר ממנו צהכרת העצור לפי שאין הקדמה כובד הראש שוב צכל הגשים ראו לחת לבלן צבול אחד כשיוכר עוצרה ממנו לעין ואכדור ליה דאפילו יחלו הדבר צבובד ראש אין כובד ראש העשה סילוק דמים צא צכל הגשים חלף אחר הכרת העצור ממנו והיינו דא"ל מידי הוא טעמא וכו' וזו אין ראשה כבד עליה ממנו דבר אחר הכרת העצור ממנו והיינו דא"ל מידי הוא טעמא וכו' וזו אין ראשה כבד עליה ממנו דבר של עיקר ומיכו מודה הוא שפושט לז כובד ראש קודם לכן שחרי לא נחלקי צעצע וצמליאות ע"ש צאריכית גדולה.

הנה מבואר להדיא דסילוק דמים הוא דבר קשור צהכרת הולד דוקא ולא צהריון דהכרת הולד הוא כבר כ"כ חי

שמחממו היא חולה וראש וראשית כבדו עליה אבל אין זה ענין לגי' חדשים הראשונים שאינה רואה דם מחמת סגירת כרחם בלי סילוק דמים וכנ"ל.

ראובן אודיע לערי ברכים מה שראיתי לרבינו הגדול הגרמ"א מדע בגליון הש"ס שבקשה דאף בחזאי אחר שכוכב עוצר אחזי לא מעמאח מעליע דאף שייך לומר דמיה מסולקין כל אגן חיישין שכדס בא מע"ל מקודם וצבאיה שעתה עדיין לא היחב בחזקת מסולקת וא"כ אדרבה כיון דעתה היא מסולקת רגלים לדבר יותר דכדס בא מאחמול כשלא היחב מסולקת ע"כ והניח ב"ש.

ופלא אמרן ז"ל שלא הרגיש דהוא קושיא הריטצ"א ז"ל במקומו וז"ל ואיח ביון דסלוק דמים אינו אלא מהכרח העובר ואילך כשראחב מיד איך אנו מעבירין אוחב למפרע מעליע אדרבה י"ל דאחמול אחזי קודם סילוק דמים וי"ל דכיון דאיכא נשים שמסתלק דמן כביד ראש הקל יום אי קודם הכרח העובר ממנו לא ר"ל חכמים לחלוק בדבר כיון דמעליע דרבנן פ"ל ע"ש הרי שהרגיש בקושיא הגרמ"א וחילתה ונ"ל.

הדרן לדידן עכ"פ נראה פשוט דג' חדשים של סילוק הדמים הוא רק אחר ג' אפילו נחבר לן כבר שביא מעצרת דאין זה חליי בצקיותא הכריון ויגעתי ומלחתי מה שהאיר לי ב' עיני בחי' הרש"ץ למס' נדה ח"ל מעצרת ומניקה מסולקת דמים היא ואינה חוששת לוסתה הראשון לפרוש ממנה בעלה אחת עונה וכן דעת החוס' וצב"מ וכן הסכמת האחרונים ודוקא אחר שלשה לעיבור אבל חוץ שלשה חדשים ונודע ע"פ צקיותא שביא מעצרת חוששין לוסתה כן דעת הרש"א והמאירי וכן הסכימו האחרונים עכ"ל הנה מצואר כדברינו צ"ד. (*) עין הוספה בסוף הספר

ומכאן י"ע נמי לנשיא עבוכ"א סי' כ"א שכחז לפרש בדברי רש"י נדה דף ג' מה שפרש"י המפלה ליום מ' אינה חוששת ופרש"י ליום מ' לעבילה ופי' עבוכ"א דמלשון רש"י שפי' לעבילה מוכח דחשבונין מיום עבילה הסמוכה לה ולא חיישין שנחצרת מקודם לכן אפי"פ שזא עליה בעלה מקודם ועממא כיון שראחב נדה קודם שירדכ לטבר אי"ע היא בירור גמור שלא נחצרת קודם לכן דאם נחצרת שוב לא חראח נדה ממילא נוכח שולד זה אינו בן מיא יום ובשצ"י ח"א סי' ע"א הסכים עמו והפליתי וסד"מ סי' קל"ד הקשו עליו ובאחרונים נחלקו בדבר ולפמ"ש פשוט דהני חרי מילי ניגבו דסליקת דמים לא כיון אלא לאחר ג' לכ"ע אבל מי"מ לראות בלחזן ג' נמי אינה בחזקת שחראח לאחר שנחצרת ואדרבה ע"פ רוב אינן חולות בלחזן ימים אפילו קודם סילוק דמים וכמ"ש לעיל.

בר מן דין כרי הרש"ץ נדה ה"ל בחז ג"כ המפלה יום ארבעים לעבילה אינה חוששת לולד כרי דעתה לעבילה כפרש"י ז"ל ואפי"ה כחז לביא לעיל דף ח' דדוקא לאחר ג' חדשים כרי היא מסולקת בדמים ואפילו נחבר לן ע"י צקיותא שנחצרת אפי"ה חוששת וא"כ ראוי צרחה דהני חרי מילי

ניגבו וכן נראה מהמאירי ה"ל ופלא שלא הרגישו בזה בני גאונים ז"ל ונ"ל.

וראיתי נמי נדה שהאריך הרבה לישב שיטת עבוכ"א והביא ראוי מדברי הרש"א צב"א סי' כ"א כד"ע משנה זו שכחז ח"ל המפלה ליום מ"א אפי"ג דהוחזק עוצר אפי"ה אין לה ימי עובר לפי שביא ספק אם קלטת הזרע ביום א' או ביום ג' והקשה דאף שייך לומר הוחזק עוצר ביום ג' לא הרי אין העובר ניכר אלא לגי' חדשים או רובן ועכ"פ נמי יום ודאי לא הוכר עוצר וצ"כ מש"כ הרש"א הוחזק עוצר אין הכוונה שהוחזק כהכרח עובר רק מה שפסק זה וסחב וזה משכחה לה אף נמי יום ומוכה דסחב מעצרת מסולקת דמים מיד ומפרש כן טווח הש"ס מה דמשיג לעיל כהוחזק עוצר ולא הוחזק ומוכה כדעת עבוכ"ג ע"ש ולאחר נשיקות עפרות אב לו דברים אלו הם כשגגה היואל מפי השליע דכרי הרש"א לעצמו פי' היפוך בחי' לעיל דף ח"ע דאינה מסולקת מדמים אלא לאחר ג' חדשים ולא קודם ומה דקאב ליה ה"א הוחזק עוצר משכחה לה כשהוחזק ע"פ צקיותא וכמ"ש רש"ץ לביא דעת הרש"א שפסק שחצרת ע"פ צקיותא אלא דעת הרש"א אפי"ה דאינו מועיל בירור כריון קודם ג' חדשים לענין סילוק דמים אלא דמי"מ לא קשה דאינה רואה דם וא"כ אדרבה מדברי הרש"א ראי' נגד עבוכ"א ודברי המי נדה י"ע.

ובעיקר דברי רש"י למד פי' מ' יום לעבילה כ"י נלפע"ד עוד דבא לביא ללידך גיסא דוקא חוץ מ' יום והעטם דודאי תוך ארבעים כרי בא עליה יותר מביא אחת יעכ"פ מלוח עונה קודם שידע שנחצרת וא"כ המפלה ליום ארבעים מ"ל שזו יום אר"י דילמא אינו אלא יום שלשים ועיין רש"א ומאירי שכחזו דיש מפרשין דארבעים ואחד שמה לא נקלט עד שלשה ימים ומלא שפדיין לא כלו ארבעים ולשיטתו א' כל שמארבעים ושלשה ואילך אינה יושבת לגדל דחזקה עובר היא ע"ש וא"כ לכאורה המפלה ליום ארבעים לאו דוקא דלעולם אולי נחצרת צב"א אחרת אמנם רש"י ס"ל דאין אשה נחצרת אלא סמוך לעבילה ועיין בסמוך דף ל"א ולכן כחז יום ארבעים לעבילה ולאחר ארבעים בחזקה מעצרת ודלא כ"ש מפרשין.

עכ"פ צב"א נחתינן וצב"א סלקינן דיפח כורה כ"ג לראשונה וח"ו לשמוע לסברה האי גדול דשיתוי העצב להקל ואפילו אי נשמע להם להחמיר לפעמים ועיין יו"ד צב"א שיעול לחי העליון ראוי לחוש לדבריו וכיוצא בזה ויפס עשה שלא החליע להחמיר וכל כי בני מילי מעליחא ליחאמרי בשמי אלא דגם לסמוך אחריו גדול אין לסמוך כנלפע"ד צדור צ"ד.

וי"ר שיזכה להפיץ תורתו חוצה ויזכה ללמוד וללמד תורה לשמה כאות גפשו ובפשו ידירו הגאון דושה"ס ושכת"ר בלב ובפשו.

סימן קמ"ט

עוד בענין הנ"ל ואי יוש' לספר אשנוי טבע

עוד להנ"ל

ב"ה ב' לסדר ויברך אתכם התשל"א בני יצו"א.

תענית עדיין לא הוחס מעצרת ועי' ח' הגרע"א ח"ל לעני' הא הסילוק דמים הוא רק משהכיר עצרת ואף דעיניו רואות בגני דידן דמיד כשהתעברו מסולקות דמים ונשחטו העצמים וכמ"ש תוס' גבי עינינוחא דוורחא הא חזינן בש"ע כ"י קפ"ט ס"ג וכן בס"י ק"ל ס"ג ואלו מעצרת משהכיר עוצרת ולא נזכר רמז באחרונים שלדין אף בלא הוכר עוצרת עכ"ל.

ולפי פשטות הדברים דבריו מרפסמים איגרא דילא לטבילא ראי' לדבריו ומביא ראי' לסחור דכיון שכתב דעיניו רואות בגני דידן דמיד כשהתעברו מסולקות דמים ונשחטו העצמים אי"כ ודאי אשה זו כיון דראויה שטבילא וזכאי מנשי דידן ע"כ שעדיין לא היתה מעוצרת כן הרב ז"ל וא"כ הו"ל הי"ל ממזר וא"כ מאי ראי' הוא משי"ע שכתבו מעוצרת שכו"כ עוצרת וגם לא נזכר רמז ורמיהו באחרונים שלדין אף בלא הוכר עוצרת כן ולאו רישא סיפא ועוד מאי כולי האי שלא הוכר באחרונים לצעלי ש"ע אפשר דזמנן עדיין לא נשחטו יעבשיו נשחטו עכ"פ כן דהמליחות דנשחטו העצמים האין נכחים המליחות ופסוק ג' מה שעיניו רואות ונכחים את האמת מפני שלא נזכר באחרונים. ועוד אשו רצונו בגדול הגרע"א לאו אחרון גדול הוא והלא נזכר אחרים נזכו רשעיה"ג ויפסוק הוא לעצמו כן שנשחטו העצמים אי"כ אף בלא הוכר עוצרת כן. עוד יש לדיוק לשון לעני' הא סילוק דמים רק משהכיר עוצרת הנה ס"ל דסילוק דמים אינו אלא משהכיר עוצרת וכל שלא הוכר עוצרת אינה מסולקת מן הדמים ובחוק כדי דבור סותר דבריו וזכר ואף דעיניו רואות יכו' ונשחטו העצמים וא"כ סילוק דמים אפילו קודם שכו"כ עוצר וסותר דבריו מניח וצ"י ולי"ש.

ואשר לכן נלפענ"ד בחרי אגפין או יאמר דבאמת ס"ל להגרע"א דסילוק דמים אינו אלא משהכיר עוצרת ולא קודם לכן וכמ"ש לעני' דבריו והגם דעיניו רואות בגני דידן אינו ראי' בלל כלומר אף די"ל דעיניו רואות דנשחטו העצמים אמנם כיון דלא מלינו לצעלי הש"ע והאחרונים שכתבו כן אי"כ ע"כ לא ס"ל דנשחטו העצמים כלל ומה שעיניו רואות אינו מכריח כלל נגד הש"ע והפוסקים דעכ"פ יש לן שני חזיונות מנגדים זה לזה שינוי העצם שגראה לעיניו ופסק הפוסקים האחרונים וצעלי ש"ע שלא חששו לה וע"כ דס"ל דאין זה שינוי העצם כלל והאמת דסילוק דמים אינו אלא משהכיר עוצרת וכמו שהתחיל לעני' דסילוק דמים אינו אלא משהכיר עוצרת אפילו נראה לעיניו היפוך זה זה אינו כלום וא"כ ס"ל באמת להגרע"א דאין זה שינוי עצם כלל אף שעיניו רואות. הפן כ"י דס"ל להגרע"א אף דנראה דנשחטו העצמים מי"מ להלכה אין סומכין אפילו במקום שצאמת נשחטו העצמים כיון דהפוסקים לא פסקו יכ"י מאיזה ענין שיהי' עכ"פ ראי'ו שלא סמכו אשמועי טבע.

ולהפך הראשון ז"ל דכיון דס"ל דסילוק אינו אלא משהכיר עוצרת ולא קודם והא דעיניו רואות שמשולקות מדמים קודם ז"ל דבאמת יפרש כמ"ש דמה שאין רואות אין זה ענין של סילוק וכמו שהארכתי בס"ד במכתבי הראשון עכ"פ דבריו הגרע"א אי"ל לפרש דבריו כפשוטן ולא כמ"ש האחרונים שזמו דס"ל נשחטו העצמים אדרבה לדין נראה ועיין עוד לעיל ס"י קל"ט ומה שצינתי שם.

אחדשכ"ג, לוחות הראשונות והשניות קבלתי בשמחה ומאד נהנתי מדבריו היקרים וראשונה עני' להחליט שלא השבתי על הלוחות הראשונות מחרי עטמי חדא דאנא ערודנא בהדפסת ספרי ח"כ בס"ד אשר אי"ה מקוה שילא לאור עוד קודם ר"ה לבד משאר ערדות והשנית כי זה דרכי לאדם משוער כמנוי שלא להשיב דבר אחד ר"ל ושוב לאהבה הנהגה ח"י והגם כי לראשונה חשבתי לעבור על מדה זו ולפלפל בדברי כ"ג וע"ד שאמרנו לגברא רבא דכוחיה לא נדרינא ואין למדין מן הכללות אפילו במקום שג' בו חוק אבל אחא מחשבה וביטול מחשבה כי שם ואל תעשה עדיף כי אין אני רואה למשור דעתו הרמה לרעהי אבל עם כל זה אני במשמרתי אעמוד כי לפענ"ד שחוק פיג פאנק הוא בכלל שאר שחוק וגם משא"ך שומר נפשו ירחק וכמ"ש.

ובלחות שניות כתב לאחר צמ"ש צענין אשה המסולקת מדמים בשעת עיבורה כתב כ"ג ח"ל וצמפרי (צ"מ ח"א ס"י מ"א) לא נזכרתי שכל נייר אחד ליינתי לעיין בדיון זה בחיובי ונחש' (פ"א מ"ה מדה) ונחש' קמח"ז מן הגרע"א ז"קללה"ה (ח"א ס"י קכ"ח) ד"ה לעני' ואלמלי אלו היוונים היו תח"י צעת הדפסת חשבותי הנ"ל לא הי' כותב כל מה שכתב בהערותיו הנפלאים עכ"ל והאריך ציבור הדברים בגדולות ונפלאות כדרכה של חורב. *

והיות כי ישנם בזה נקודות חדשות אשר ראוי לתת לב עליהם וגם לאהבה וידידות מעכ"ג ואשר ידעתי כי כל דבריו נש"ש אחרתי לעבור אהא פרשתי בס"ד ואומר על ראשון ראשון מה שליון מדברי הגרע"א נחש' ס"י קכ"ח ואשר נעלמה ממני דברי הגרע"א צעת בחזי חשבותי הנ"ל כנראה דמחמת הערדות לא הספיק לעיין בדבריו רק מקפידא כי באמת אני ליינתי חשבותי הנ"ל על דעת מן הגרע"א שחשבה הנ"ל יתחול נא לעיין במכתבי שם צדף ב' שורה ז' שיינתי שם ובהגרע"א שחשבה אלא בשעת ההעסק נשמע הסימן אבל הכי ידעתי מחש' רע"א הנ"ל שכתב מענין שינוי עצם כמו שיינתי אלא דמי"מ הראתי דמין הח"ס דהא דברים דל"ל נשחטו העצמים ויש לישב מכל המקומות שהביאו ראי' עכ"פ מה שהמליץ לן כי ידוע הי' לן בס"ד.

איברא דלחצר העיון נראה לפענ"ד לבאר דבריו קצת ציור וזה ז"ל דברי הגרע"א שם סוכצים אדרבי ננו של בגאדניק פילא שר"ה לאסור בן אשה גרושה מאשה וזה שם העצמה שירדה לעצול באסתר תענית וכפי זמן הלידה וכפי תשכון מליה העצמה הי' אחי ימים צמודה כהשעי אי"כ אף לפי דבריו מי"מ אפשר שנתעצרה ממנו קודם שנסע מצינו ועי' פקפק די"ל דכיון דיש עוד רישותא בפנינו במה שירדה לעצול ודק' המעצרות שמשולקת דמים זה ראי' דבאסתר

צנייכו ויום אחד עוד חי דלר"י אפילו הוכר עוצרה ועדיין לא עברו ג' עונות מעמלה מעלי"ע.

וכ"ג הביא בשם משנה אחרונה שחמה אחו"ט דהיכן מלא ברש"א ז"ל דלח"ק סגי דהוכר עוצרה גם קודם לג' חדשים דהרש"א לא מייירי אלא מהוכר עוצרה אצל ג"ח גם לח"ק צעין והוכר עוצרה בלא ג' חדשים לא מהני וכן הקשה בהגהות רש"י ובהם ספר משנה אחרונה אין לי לעיין עליו אמנם דברי רש"י ראיתי צפנים ובלתי ספק שכוונת כ"ג אמתות הוא צפי' רציו החו"ט מה שהביא מדברי הרש"א וכמ"ש גם הרש"ש הנפ"מ לפמ"ש הרש"א צחי' ה"י ואין להאריך בזה כי באמת כן כתבתי בס"ד צפי' המשנה במכתבי הנפ"מ שכתבתי לכ"ג.

ומיהר מאלה דדלי' כספא כסף לרוף אשכחנא בס"ד מרגינחא תוחיה ואומר אני דממחגי' ה"ל מוכרה דגם בזמן הש"ס כבר היו נשים פוסקות מלרואות מיד כשנחשצרו וכמו שצינו רואות בנשים דידן אלא לענין דנחשצו אותן מסולקות מדמים לא חשיבין אלא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ואפשר שיחסי דהנה"ק אומר מעוצרת משוודע עוצרה דיה שעה וכו' וג' חדשים כמ"ש בגמ' ור' יוסי פליג עליו דצפי' דוקא עברו עליהן ג' עונות ועשה נראה מאי ס"ל לת"ק קודם שהוכר עוצרה אי רואות דם עכ"ל דקודם זמן זה כיון דאין מסולקות מדמים רואות דם עד זמן שיועד העיבור היינו עד ג' חדשים רואות לר"א רק נג' חדשים מיד מסולקות מדמים ור' יוסי נמי ס"ל דעד שיועד עוצרה רואות דם אלא דמשוודע עוצרה נמי אכתי חינה מסולקת מדמים אלא לריבה להפסיק ג' עונות אי"כ לר' יוסי חינה מסולקת עד שש' חדשים נמלא דלר"א מעוצרת מסולקת בג' חדשים ולר"י חינה מסולקת אלא משעה חדשים חס' לא אמרה אדם מעולם. ואי"כ ע"כ לומר דלת"ק עד ג"ח רואות ומשכוכר עוצרה מיד מסולקת ולר"י מיד שחשצרו מתחיל הזמן של סילוק ואי"כ ר"י לאו ר"א הוא וגם לר"א קשה לומר דביום אחד מסתלקים כל הדמים כיון דזה תלוי בראשש ואצריה כדבין עליה ודאי אין זה נעשה ביום אחד ממש בי' אין זה מדרך הטבע.

אשר לכן נראה פשוט דבין לר"א ובין לר"י מיד שחשצרו האשה מתחיל הסילוק דמים והעיבור גורם הסילוק ואין רואות מיד שחשצרו וזה ע"פ רוב נשים אלא דמ"מ נמלא עוד במליאות שחראש בלחות ג"ח ולכן ס"ל לר"א דמשכוכר העובר אז כבר בעוה שלא חרף עוד וכו' היא בחזקת מסולקת ור"י ס"ל דהוכר עוצרה נמי אינו בעוה דכמו דעד ג"ח אע"פ שהיתה ג"כ מעוצרת מ"מ לא סמכין אזה דודאי מסולקת הב"י משכוכר עוצרה אלא לר"י ג' עונות שיעצרו ולא ידעין דהעצור גרם סילוק הדמים לגמרי אצל פשוט דבין לר"א ובין לר"י מיד שחשצרו אין רואות דם ע"פ רוב אלא פליגי מחי' ובא"ח אופן מתברר הסילוק אצל פשוט דמתחיל הסילוק כלומר שאין רואות משעת התחלת העיבור חס' בין בזמן הזה ובין בזמן הש"ס וליכא כאן שיעור עצב כלל ולכן שפיר לא השמיטו הפוסקים דין זה.

רמה מדויק בזה קושיה החו"ט ז"ל דמאי נפ"מ בין ר"א לר"י והכוונה דמאחר לתרוויכו מתחיל הסילוק מיד

ר"א דס"ל להגרע"א דאין לסמוך לפסוק על שיעור העצב עכ"פ היכא דלא כתבי כן בעלי הש"ס והאחרונים הקודמים לפניו. ובסמוך חו"ט אצור עוד בס"ד דע"כ גם בימי הש"ס היו מסולקות משעת עיבור מיד כלומר שלא היו רואות אצל לא ענין של סילוק.

ובאמת כי עלה במחשבתן דמה שהביא הגרע"א ר"א מעינותא דוורדא הכה בחוס' חולין מ"ז ע"א ד"ה כל כתבו החוס' ח"ל וגרר"א דאין ר"א מצהמות שלנו דשמה חלוקות משלהן וכו' והנה דייקו החוס' בלשונם העבור דשמה חלוקות משלהם ולא כתבו דשמה נשחנו העצבים של צהמות וכו' אפ"ל דהחוס' ס"ל דבאמת לא נשחנו העצבים אלא דס"ל דצהמות שלנו הם מין אחר מצהמתן וכן חלוקות משלהם כלומר צהמים וצהמות שלנו הכי דבזמן ה"י להם עינותא דוורדא וצהמתן שלהם אילו ה"י לנו כהיום אכתי לא היו להם עינותא דוורדא ובאמת מלינו בעין זה סנהדרין ל"ב ע"א שאמר תודום הרופא אין פרה וחזירה ויאלות מאלכסנדריו של מלרים אלא אי"כ חושבין האם שלה שלא חלו ופרש"י לפי טעמות הן ואין דליון שיהיו מלייות במקומות אחרות ועיין ש"ע יו"ד סי' מ"ג לענין מרה ואי"כ הכי ה"י אפשר לומר חלוקין היו ולפ"י ה"י שפיר מיושבת קשיחם מצבורות ג"כ.

והמאירי חולין ה"ל כתב ח"ל ואין כאן ר"א שדאי צהמות שלהם לא היו על דרך זה וכו' ואלו מולאין בדברים אחרים שנוי בין צהמות שלנו לשלהם שכהר אחרו פרה בזה שלש ודאי לכהן וכו' אותן שלנו וילדות קודם לכן ע"ש הנה מבואר ג"כ שכתב רק שמואלין אהנו שיעור בין צהמות שלנו לשלהם אצל אין זה מוכרח מזה שיעור הטבע אלא אפשר שהשנוי הוא צהמה זו ועיין ר"ן וש"י חולין ה"ל וכן לב' ארי' אמנם מחוס' ע"ז כ"ד ע"כ ד"ה פרה משמע לכאורה דס"ל דנשחמה הטבע שכתבו וי"ל דודאי עשה נשחמה העת מכוונת שרי' בדורות הראשונים כמו צעינותא דוורדא דאחרין פ' אי"ע כל חיוי ברייתא הכי אית לכו אלמא גווייתא לית לכו ועשה הוא בכל צהמות שלנו ע"כ וי"ל.

איברא דכ"ס עזרת עבודה להגרע"א תמה אדברי חוס' ע"ז דס"ל נשחנו העצבים דאי"כ מאי פריך הש"ס נימא דבדורות הראשונים נמי היו פרוה וילדות בפחות מג' רק בזמן הש"ס נשחנו העצבים ואז אין וילדות רק בחר ג' ולכן חני' צברייתא דלפי זמן היו ודאי לכהן והניח בל"ע ע"ש ואולי מזה הני קושיות לא פסקו הפוסקים ע"פ רוב כמובן ומיכה לדידן אין נפ"מ דאני הבאתי את דברי הגרע"א במכתבי בס"ד.

ומעתה נכון אכן לדברי רציו החו"ט שצ"ן לן מר כ"ג עליהם צפ"א מ"ה דהא דר"י אומר מעוצרת ומציקה שצבור עליהן ג' עונות הקשה ז"ל דמעוצרת לח"ק נמי הא בעי לסוף ג' חדשים פ"י לפירושו דאי"כ במאי פליגי ר"א ור"י כיון דר"א נמי צפי' במעוצרת עד שיועד עוצרה והוא ג' חדשים כמ"ש בגמ' ור"י נמי צפי' ג' עונות והוא ג"כ ג' חדשים דע"כ צינונית הוא ל' יום אי"כ צמה פליגי ח"ק ור"י וחי' דנפ"מ

דכותרת זה ייחוד ולכן התמירו באשמו נדב יותר ברחק
מבשר נשים אסורות לו כיון דהיא מתיוחדת אלו צדית ועיין
ראש סוף מס' נדב.

והנה הרמ"א בס"ה שם מצא בשם שו"ת חכ"ד דלא ילך
אדם עם אשתו בעלה אחת או בספיקא אחת אם
הולך רק דרך עויל כגון לגנוס ופרדסים וכיוצא בזה דכא ג"כ
דרך חיבה הוא יאף שאינו מראה לה חבה בשחוק וקלות מימ
העויל בעצמו הוא ענין של חיבה שהוא משתעשע בה וחיישין
שלא יבא לידי הרגל דבר ע"ש.

ומעתה נראה לשחוק פינג פאנג ודאי אסור וכ"ש הוא
מטויל בפרדס דאנו מראה לה חבה ויחידה רק
העויל בעצמו שהוא בכלל חבה כ"ש השחוק שהוא יודע שהוא
רק ענין של חבה וודאי הוא בכלל מה שכתב המחבר ושלח
לשחוק עמה, ולשון לשחוק סיבול שני פירושים מלשון משחק
שחוק וקלות ראש וגם מלשון מלחק ולדיק בש"ן מחלוק כלשון
וכה"נ בן האמה מלחק ויכל אחד הוא דע"י שחוק הוא מלחק
זה כל הענין של משחק להשתעשע ולהביא ללחוק ורמז לזה בימי
אבלות אל ישא אדם חנוך בחייו שלא יבא לידי שחוק ולכן
שינה הב"י מלשון העור שכתב ולא יתקרב אליה אפילו בדברים
וכו' והמחבר כתב ולא ישחוק ולא יקל ראש עמה ופשוט דכ"ש
הוא מנוסע בעגלה ומטויל עמה שהחם עכ"פ זה יושב אלא זה
ומטויל זה אלא זו אבל ליכא שחוק וקלות ראש ושם דבר בינו
לבינה ואפילו הכי מקרי חבה ואסור אבל הכא כרי עיקר
השחוק הוא להשתעשע עמה, ופשוט דה"ל בכלל שחוק שאסור
המחבר.

שנית נלפענ"ד דכא"נ יש עוד משום זורק מידו לידה דראיתי
רבותיו לדיקים האחרונים ז"ל מודוין בזרק דבר
כלפי מעלה שלא לנכח אשתו וברדתו היא תקבלו וכחצו דיש
להקל בזה כי בל"ה הוא חומרא בעלמא עיין ברכ"י ופליתי
ובס"ע התמיר זה ע"ש אות ד' ולפענ"ד כי נראה בס"ד
לפמ"ש בגמ' אבהדין ע"י ע"ב ואמר רב פפא זרק לזר למעלה
והלכה ללדין והרגה חייב אמר ליה מר בר רב אשי לריש מי"ט
משום דכחו הוא אי כחו חזיל לעיל ואי לאו כחו הוא חזיל
לחתח אלא כח כחוש הוא עכ"ל ופרש"י והלכה ללדין דרך
פילוחה שלא נפלה כנגדו אלא כשהיא חוזרת לארץ היכה
מתרחקת ללדין אבל אם נפלה נוכח והרגה פטור דלאו כחו
הוא אלא היא חוזרת לארץ מאליה ע"כ ע"ש ובתשובה אחת
הארכתי הרבה בזה ובדברי ר"ד שביאו ה"ן ז"ל והוא
דכשזרק אדם חפץ למעלה כל שיש מכחו בחפץ זה הולך למעלה
ולאחר שנפסק כח זריקתו מכל וכל אז היא חוזרת למטה מעצב
העולם שהארץ יש לה כח המושך אלא כידוע אבל אם אין
הדבר נופל תחתיו ממש אלא הולך ללדין אי"כ נראה מה
דאכתי יש בו מכה האדם ומכחו הוא שנופל ללדין אף שכתו
נקלש דכחו זרקו למעלה והחפץ נופל ללדין מי"מ אכתי כחו
מערב שם אלא שכתו קלש ולכן אין ביכולתו להחפו עוד למעלה
אלא ללדין והבן.

ולפ"ז נראה לימר דכשזרק חפץ למעלה וחזר תחתיו אז
לכ"ע מותרת האשה לקבלו כיון דנשעת נפילה בזה

כשנשעתה ואין ראות עד ג' חדשים ולתרווייכו לאחר ג'
חדשים שם ג' עונות לרי' והוכר עוצר לרי' בחזקת
מסולקת מן הדמים אי"כ במאי פליגי רי"א ור"י ומשני ביום
אחד לחי קמא והוא ע"כ דכל שלשה חדשים לתרווייכו לא
ראתה דאי ראתה אי"כ נפ"מ עוצר בין רי"א לרי"א אפילו
ראתה ולרי"א אם ראתה אי"כ מסולקת ואי"כ ע"כ תרווייכו ס"ל
דלא ראתה או כפי חי' הרשע"א וחי' בתרא אבל גם לפי חי' זה
ל"ל לתרווייכו אינן ראות משעת הציבור ודו"ק כי זה לפענ"ד
בדור ואמת בס"ד.

אלא דלחי השני אחי עוד לומר דאם באמת ראתה לי יוכ
או כיוצא בו היינו שהיכה בהמשעט דאז לרי"א אכתי
כשמגיע הכרת העצור מחזקין בחזקת מסולקת מדמים אבל
לרי"א אכתי צ"י ג' עונות. והכי קוי"ל בש"ע סי' קפ"ד ס"ו
וס"י קפ"ט סקל"ד וכמו שז"ן עליהם גם כ"ג.

דברי ידי"ג דושכ"ג וטובו וכאש"ל בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן ק"נ

אי מותר לשחק פינג פאנג ושא"ך אם אשתו נדה

יום המיחוס התשל"א ברוקלין נ"י יצו"א.
ביום המיחוס לאיש המיחוס ה"ה מע"כ הרב הגאון חוב"ס
אי"א גוי' חמים במעשיו כר' כש"ת מוה"ר חיים ישעי' קעניג
שליט"א אב"ד יאקא ר"מ ומשגיח רחמי דרשיבתינו הקדושה.

אחדשכת"ר, בדבר השאלה שנשאל מעב"ר רס אי מותר
לשחק פינג פאנג או שא"ך עם אשתו נדה
ומעב"ר בורה לאיסור וטעמו ונימוקו עמו, ולפענ"ד יפה דן
ויפה בורה וכל כי בני מילי מעליותא יתאמרו משמי' וח"י
להחיר ואף שלא לריך להרבות בראיות כי הדברים פשוטים
מי"מ לא אומע מלהשתעשע במכת"ר בדברי חורה הנה בעור
ש"ע יו"ד סי' קל"ה כתב וז"ל חייב אדם לפרוש מלשחו בימי
עומאחה עד שחספסור וחספסור ולא מתשמש אלא בשום דבר
לא יתקרב אליה אפילו בדברים אם מרגילים לעמה לא ידבר
בהם ע"כ ופי' הפרישה אפי' בדברים וכו' כגון שחוק וקלות
ראש, והמחבר בש"ע ס"א כתב ולא ישחוק ולא יקל ראש עמה.

ויש להבין שחוק זה בטמא ומה כוונתו בשחוק זה ופשוט דגם
המחבר אין כוונתו בשחוק לאסור משום נגיעה שהרי
כתב שם בס"ב דיני נגיעה דלא יגע זה אפילו באצבע קטנה
ולא יושע מידו לידה שום דבר ולא יקבלו מידה שמה יגע
בצורה והרמ"א הוסיף דאפילו לזרוק מיד ליד גמי אסור וא"כ
ע"כ הוי שחוק שכתב המחבר גמי בלי נגיעה מיירי אלא שז"ן
שהוא מראה לה דברים של חבה גזרו זה משום הרגל דבר
יכה גזרו באשמו יותר משאר נשים כתבו הפוסקים משום

אחד עשה טעם ולא עלהם צידו אז זורק מיד ליד כלל
הכדור שיחזור ויחזיל וכו' כזר צידים גם כפי מה שכתבתי
לפיל הרי באמת זה הכדור צידים לצד שהוא זריקת דרך שחוק
דלכריע אסור וכ"ש דבוא שחוק בעצמו ולפי"ז גם מה שלפני שם
לפי"ז סק"ח ג"כ אין לו שייכות לדין ולפני"ד ח"ו לבחור בזה
הגם כי חפץ אני בהלכותו של ידידי הרה"ג מדעצערעין כי מיידידי
הנאמנים הוא מ"מ האמת אכזב מכל.
שורב דקדקתי בסוף דברי הרה"ג ה"ל וראיתי ג"כ שהוא
רק כעין דוחק ולבני ארבע"ב שאינם יודעין יותר עוב
ילכן יאל להקל להם ואני אומר אדרבה ח"ל לעולם כשראו
אנשים שמקולים החמירו עליהם וכמ"ש בקט"ה מלא וגדל זה
גדר אבל לפענ"ד אינו משום גדר אלא הרי הוא איסור גמור
וכנ"ל.

ידי"ג דושכת"ר וסדבו כל הימים וי"ר שנוכה לקבל התורה
באהבה וביראה בלב ונפש.

במשנה הקטן

סימן קנ"א

שעור שפופרת הנוד ר' אצבעות

ו' מנ"א התשכ"ח ברוקלין נ"י יצ"א.

מע"כ הרב הגאון המפורסם סיני ועוקר הרים בעל תריסין
מוכתר בקילוסין פ"ה וכו' כג"ח מוה"ר יצחק יעקב חיים
שליט"א אבד"ק מנשטטר והגליל תר"א. כעת ראב"ד עדה
החדרית ירושלים עיה"ק תר"א.

אחדשכ"ג, ובר דב"ח מה שראיתי לכ"ג שילא לחמוד עלי
דבריו כחשבה אחת אשר ילחתי לחדש לפי
שיטת אחרונים להלך ד' אלצעות בשיעור של שפופרת בגוד
וכ"ח חמה עלי דבריו ח"ל וכה"ל ראיתי דבר חמוד בדברי אחד
מגדולי הוראה להמליץ דבר חדש אשר לא שער דו"א, להלך
ד"א בשיעור של שפופרת בגוד במקום ד' אלצעות במזואר
בש"ס ופוסקים משום דנחקטנו האנשים והשיעורים גשאו
במקומם וחמה דלפי"ז בודאי נלמד בשיעור מקור דשיעורו
חמה על אמה ברום ג' אמות מה"ח (דאלו בנוגע לשפופר
לענין הכשר שאובין חלוי באשלי רבדרי במזואר בש"ס ס"י ר"א
סעי' י"ג) ג"כ ככפילה היינו ד' אמות על ב"א ברום שש
אמות דהוי ד"פ משיעור המקובל ומו שמע כזאת, וכן נפ"מ
בכמה מלות בתלמוד בשיעורין ח"י דכל מה שפלטו המוצי
והחזיקים ושאר גדולי הפוסקים רק בשיעור ב"א דנחקטנו
במחזיקים ולא בנוגע לשיעור האמה והאלצעות במזואר
בדבריהם ע"כ. *

לפי שיש לי מקום עיון בדברי כ"ג אלו אע"פ על הכח
חדא כמה שכתב בפשיטות דשיעור אע"פ ברום ג"א
הוא מה"ח בלי שום חולק כהלכה למשה מסיני ורק בנוגע
לשפופר חלוי באשלי רבדרי לפענ"ד ל"ע שהגם שברבי"ש

פסק כמו ונופלת מאלה ואין זה ככלל זורק מיד ליד כלל
אבל כשנופל מכחו ח"ל מיד ליד דפי"ז כמו זה וצא
מדוחק לשון הברכ"י וברדחה ודו"ק כי זה לפענ"ד דבר חדש
ונכון. אלא דלפי"ז צידים נמי צפויג פלאג אף שאין הדרך לזרקו
מיד ליד אלא שהאחד מכה הכדור חזקו וצפויג בשלחן ולא
הוא חזר וקופץ וכ"ל השני מכה וא"כ אין הזריקה מיד ליד
ממש מ"מ ידוע כי הרבה פעמים מלא שהכדור אינו מכה
בשלחן אלא שהולך ישר להלך השני או ללך אחר וכ"ל השני
בזריחתו חופשו צידו ומכהו בחזרה או מכהו בסחם בחזרה
ולא נגע כלל בשלחן וא"כ ח"ל ממש זורק מיד ליד שאסר
הרמ"א וא"כ דבר זה ה"א אסור אפילו בלי שחוק אלא מטעם
זריקת מיד ליד יקלח יש לדחוק בזה דעכ"פ אין כוונתו לזרק
צידה.

ומעתה נראה לא מצינו לדעת הרמ"א דאסר לזרק מיד
ליד אלא אפילו להרשב"ץ בשם ח"ג ס"י י"ח הביאו
הברכ"י והמריק"ש שהחזיר זורק מיד ליד מ"מ כתב מהריק"ש
דוקא בזריקה שאינו דרך שחוק אבל שהוא דרך שחוק לכ"ע
אסור ע"ש ח"כ לדין דקו"ל הרמ"א דאפילו שלא דרך שחוק
זריקת מיד ליד אסור כ"ש בזריקה כזו שהוא דרך שחוק
שאסור אפילו שאינו מיד ליד ממש וכ"ש שלפעמים זה מיד
ליד כמ"ש דכמה פעמים חופס האד השני הכדור צידו או
מכהו בחזרה ודאי לפענ"ד הוא איסור גמור צין מטעם שחוק
ובין מטעם זריקת מיד ליד ע"י שחוק.

וגם לענין שחוק הנקרא שא"ך בלפי"ז לפענ"ד לפי טעם
ראשון יש מקום לאסור שהרי הכי נמי דרך שחוק הוא
כי ידוע דשחוק של ש"ך הוא ענין של ששוע והגאל וקירוב
הדעת ובר נסח הרי בשחוק באה הוא על דף קלר וקטן וכשהם
משחקים ומניחים ידיהם על הדף זה לעומת זה וכמעט היו
לאחדים שלא ימלע שלא יצאו לידו נגישה זה צד והמה עורדים
בכמהשק ולפעמים אחד נוטל את הכמהשק ושלא צלון השני
אינו מניחו ואומר עליו טעיה וכיוצא בזה ואם לד"ח אמרו
הקורא בחזרה לאור הכר בשבט לא יקרא שמא יפיל ואפילו
אשחו משמחתו לא מהני וכ"ש הכי דערידי חרווייכו וגם כי
גם שחוק וקירוב הדעת יש כאן ע"כ לפענ"ד גם מה חנה
ידיך ויפס הורה מעכ"ג בחרווייכו בגלפני"ד.

ומה שסעיר לן בדשו"ח בזה משה להרבי"ג מדעצערעין שכתב
יאל לאור החיר בחרווייכו לשחוק כהה הספר באה לא
ראיתיו אמנם עכשיו קבלתי ספר זה ע"י חתנו חלמוד דכולל
של ישיבתינו הקדוש מוה"ל שאל קליין ח"ו ועיינתי בו
והוא בס"י מ"ע אות ה' ולפענ"ד לאחר העיון שם אין נראה
להחזיר וא"י במשמתי אעמודה דמה שכתב שם דדרך המשחוק
אינו מיד ליד אלא מתחלה מכה הכדור ונופל על השלחן ואח"כ
מגזיב עצמו והלך השני מכה אותו. כהה כבר כתבתי לפיל דזה
אינו כיון דהרבה פעמים הכדור אינו נח על השלחן אלא
הולך ישר מיד ליד. ומש"כ שם ומהאחר ששחק זה אינו
קורב דג"ע אין לאסור לא הביטוי כוונתו דבשחוק לא בעינן
קירוב דעת דנגיעה דאפילו בלא נגיעה נמי אסור וכמ"ש
לפיל להדיא. גם מה שכתב לחדש דהבא ביון דהם רק ע"י עץ
מביא את הכדור ואין נוגעין בהכדור בעצמם גם זה אינו
באמת בשטה שמחזילין לשחוק המשחק נוגעין בהכדור גם אם

ועיין עוד ח"ד ס"י ס"ט, קי"ח, וח"ס ס"י קמ"ט.

דבכיו מיתבד דעתיה ועיין שו"ת צית שערים למחן כק"ז
לח"ט סי' קס"ב שפי' דבאמת כל השיעורין מסרו הכח
לחכמים לשער לפי חכמתם וסדרתם וזה הלל"מ שכל השיעורין
שיעורו חכמים בחכמתם הוא מלומד דוקא ע"ש.

ובעניתינו כתבנו להוסיף לנאר הדברים בהקדם קושיא
אחת דגרסינן במס' אלהות פ"ב מ"ב אלו שאם
חסרו טבורין כזית מן המת וכזית גלל ופי' הרע"ב כזית מן
המת שכן הוא תחילת יצירתו של אדם בזכות ע"כ והרמב"ם
פ"ב מה' עוממח מת כתב וז"ל אפי' שהשיעורין כולם הלכה
למשה מסיוני בן אהרן חכמים תחילת צרייתו של אדם כזית
ולפיכך שער עוממח בשר כזית שייך וצ"ח כימ והדברים ל"ב
גדיל דמאי עמס הוא שנתן אפי' שאמר שיעורין הלל"מ בן
אמר חכמים וכו' ולפיכך שיעור וכו' דכיון דאמר שיעורין
הלל"מ מה בן לאמירת חכמים ולכן שיעור עוממח כזית
והלא הקדים דשיעור כזית הלל"מ וסותר עלמו מנייה
וביח וכתב דלכן שיעור עוממח כזית מפני שאמר חכמים
ולא מעמס הלכה לל"מ ולא ראיתי מי שדעיר בזה.

ואמרתי בס"ד כוונת הרמב"ם הוא דשיעור עוממח שצא
הלכה למשה מסיוני צא השיעור כחלת צרייתו של
אדם וכל שיהיה עוממח כשיעור זה גדול בצרייתו של אדם הוא
השיעור לעמח אמנם התורה לא כתבה כמה הוא שיעור
צרייתו של אדם ואיך שיעור יש לאז אלא שאמר חכמים
דחלת צרייתו של אדם כזית לפיכך שיעור עוממח כזית
ושפיר מדויק הלשון אפי' שהשיעורין כולם הלל"מ בן אהרן
חכמים וכו' ולפיכך וכוונתו דהם הבידו לנו כמה שיעור
תחלת צרייתו של אדם נמצא דאף דהכלכה למי' מי' חלוי
בחכמים וז"ל לפיכך שיעור עוממח בשר כזית וביינו דשיעור
כזית בלחמ לא ניתן למי' אלא שיעור תחלת צרייתו וזהו גדול
ככזית ולפי' אמרתי בס"ד דאז פי' בגמ' יומא דצא הכלכה
למי' כהאכל כשיעור מיתב דעת לא מקרי מחמח אצל לא
צא הכלכה כמה הוא צשיעור מאלל ושיעור חכמים בחכמתם
דער כותבת לא מיתב דעתיה וככותבת ולמעלה מיתב
דעתיה לגדול ולקטן אלא לאז הרבה ולא מעט נמצא דתרוויכו
אמת דהכלכה בזה ביותבי דעתיה וביד חכמים להחליט כמה
הוא השיעור הזה.

ובזה כתבתי ליש דברי הרשב"א בשער המים הארוך ש"א
שכתב וז"ל ושיעור ארבעים סאה למדו אותו מדכתיב
ורחץ את כל בשרו במים ומפי' השמועה למדו את כל בשרו
במים מים שכל בשרו עולה בהם והוא שער מקור שיש בה
אמה על אמה ברום שלש אמות ושערו חכמים מים וכדנתי
בתיב וכו' נמצאת אומר שיעור מקור ארבעים סאה אפילו אדם
קטן שכל גופו עולה בפחות וכו' שכן קבלו מסיוני מים שכל
גופו עולה בהם של אדם ציוני ואפילו פחות קרטוב פסול
שכל שיעורי חכמים כך הוא ארבעים סאה הוא עובל וכו'
נמצאים למדים דארבעים סאה דבר תורה לא תימא דרבנן
וקרא אסמכתא בעלמא אלא דאורייתא ממע וכו' ע"ש והדברים
ל"ב גדול דמתחיל דשיעור מקור הלל"מ ויליף לה מקרא ואח"כ
מיד כתב ושערו חכמים מים דמשמע דהוא מדרבנן ואח"כ
מיד כתב שכן קבלו מסיוני מים שכל גופו עולה בהם ומשמע

בש"א סי' רל"ד האריך להכריח דשיעור מים הוא מה"ט
אמנם הרבינו יונה ברכות פ' אלו דברים ד"ב ונראה כתב
דמה"ט אין שום טעילה לריב מים אלא טעילה כל גופו
בלבד כל שטולה כל גופו הרי זה שיעור מה"ט ע"ש גם הרא"ש
ה"ל מק' פ"א כתב שמה שדרשו אך מעיין מעבר בכו"ש
ובמקור במים אסמכתא בעלמא הוא ע"ש גם הב"ח וי"ד
סי' ק"ב ס"ל דלא הוי אלא מדרבנן והלבוש סי' י"א ס"א
כתב להדיא וז"ל מיהו לא הוה זה אלא מדרבנן וקרא אסמכתא
בעלמא הוא אצל מה"ט רק שכולו עולה בה צ"ח ועיין פמ"ג
במש"ז ס"ק קנ"ט והנה חזות קשה הוגד לי מ"ש הלבוש צו"ד
וכו' ועיין ראב"ד בצע"כ פ"ו והחז"א מקוואות מה"ט סימן ט'
סק"ב אחר שכתב דעת ר"ת דמים לאדם הוא מה"ט וכתב
חוס' גזיר ל"ח והרשב"א והר"ן תמה הרא"ש וז"ל וז"ל והרא"ש
ז"ל סיים וז"ל וגם מסתבר הו"ל ושיעור חכמים מי מקור
אמה על אמה ברום ג' אמות מים שכל גופו עולה בהם לא
פלוג בלחמ לשער כל אחד לפי גופו ותמה החז"א וז"ל והלא
שיעור מים הוה מה"ט ודחק לומר דהרא"ש כתב תיבות
מיתירות אמנם להג"ל נראה בלחמ דזו שיעור קלת מהרש"נים
ז"ל.

ובספרי שו"ת משנה הלכות ח"ב סי' ד' רמח"י מעט
ממחלוקת זו והגם דהפוסקים פלפלו בזה ור"ו
לדחוק דדוקא לענין מעיין גילקו הראשונים ז"ל אי צ"ח מים
מה"ט אצל במקור מדי בונה אמנם בלחמ הרבה מאחרונים
ס"ל וגם במקור מים לא הוי אלא מדרבנן וכמ"ש לעיל ועיין
ספר צ"ח לחיים שכתב דגם דעת החוס' גזיר דלא הוה אלא
מדרבנן ע"ש בדף ה' (להר"ב) מקאפאוואר ז"ל) ובש"מ
כתובות ק"ד חכמים תקנו מי סאה מפני שיעורו בזה יכול
לעבול כל גופו וכו' ונתנו חכמים שיעור ידוע גם בשיעור
יעקב סי' ר"א ס"ק ד' ובחיבור לטבריה כלל ד' סעי' א' וכן
נראה מדברי ר"ש פ"א דמקוואות דכתב דהדרשא דמקור בתי
סאה אסמכתא בעלמא הוא גם במאירי פ"ח דמקוואות שכתב
דברי הירושלמי פ"ה דע"ז כ"ד אצל לארבעים סאה לא מפני
שם סוברים מה מעיין ככל שהוא אף מקור בן כל שגופו
עולה בהן ושיעור ארבעים סאה מדברי סופרים הוא ודרבנן
לית ליה ע"כ משמע נמי דס"ל דמים מדרבנן גם בספ'
מלבושי עברה ה"ל מקוואות סק"ב כתב דמים במקור לאדם
מדרבנן כדעת הב"ח וי"ד סי' ק"ב וכן נראה דעת הכ"ז וכו'
בתפא"י פ"ב מ"א בפשיטות והגם כי כנראה דעת גדולי
האחרונים דהוה דאורייתא ועיין ח"ס מ"מ תמיה מה שכתב
בפשיטות דמים מה"ט ולענין שפופרת הנוד חלוי בלשלי
רבנן דודאי גם הא חלוי בלשלי רבנן ואין לן לדחות דעת
גדולי ראשונים ואחרונים בגילוי דעיתא.

ובתשובה אחת לידיע הרב הגאון הישיש ר' ישראל וועלן
שליע"א ראב"ד בודאפעסט כעת בירושלים עי"ה"ק
ח"י כתבתי לחדש דבר צס"ד דכתב הרדב"ז אדברי הרמב"ם
פ"ט מה"ל מלכים ה"י שכתב צ"ח חייב אפחות משופי' וכו'
בכ"ש שלא ניתנו שיעורין אלא לישראל בלבד וכתב הרדב"ז ז"ל
דשיעורין הלל"מ מסיוני ולכאורה תקשה מזה דאמרנו בגמ'
יומא ק"ס לכו לרבנן דבכיו מיתבד דעתיה נראה דשיעור
כותבת הוא שיעורא דרבנן שם בגמ' ואקרו ועמדו על הדבר

כיון צמה שכתב וכפלי כפלים דל"כ מה לו לכתוב סתם וכפלי כפלים.

עוד כי לפעמי"ד לחדש ולענין מקור צאמה לא חששו למה שהיו האנשים גדולים אלא הולכים במים נ"י דור ודור והעם לפי מה שכתבתי בס"ד לעיל דשיעור מים צאמה הוא רק שיעור חכמים אמה שאמרה חורה דשיעור מקור הוא שכל גופו עולה במים שבו אי"כ עיקר ההקפדה במקור הוא שיהא מים כשיעור שגוף ציוני עולה בהם ושיעור חכמים דהוא מים שיעור אדם ציוני אצל לפ"ז כיון דדורינו שחשקנו האנשים כיון דעיקר העם של שיעור מים הוא משום שיעלה גוף האדם בהם אי"כ כל שעולה גוף האדם במים כשר למקור מה"ה צאמה והיינו שיעור חכמים וכיון דנחשקנו האנשים וגוף האדם עולה במים הרי זה שיעור מקור כיון דשיעור מקור חולה בגוף האדם העולה, וזה הוא מים שאמרו חז"ל לענין מקור וזה לענין דין מקור ומים שבו.

אבל לדון שפפ"ה כיון דהוא כזר דין בהכשר המים ואין זה חולה בגוף האדם אלא שיעור משיעורי הלכה למי"מ אי"כ כיון שאמרו דשיעור לטבר מי מקור הוא כשפפ"ה ושיעור חכמים דהוא שיעור ד' אלצעות מדה זו לא יסתור ואם נחשקנו האלצעות אי"כ לדין צאמה כדי אלצעות דהוא השיעור להכשיר המקור.

ולפ"ז ולא לן חידוש חדש צעניי שיעורין והיינו שיעורין החולין בגוף האדם ר"ל שהתורה חלתה השיעור בגוף האדם אי"כ בכל זמן מן הזמנים אזלינן בחר גוף האדם לפי מה שהם בדור הזה אצל השעורין שהם שיעורי חורה שאינם נוגעין לגוף אדם כגון אמות המזנה וכיוצא בזה כיון שאינם נוגעים לגוף האדם שיעורים אלו שיעורי חורה הם ולא משתנים לעולם ול"ע. דא חדא.

והיות כי לא ידענו אם המציא לו הרב הג"ל כל טעמי ונימוקי להמלאה הג"ל אמרתי עוד להביא בקיור טעם שני להצריך לשפפ"ה ד' אלצעות או כדעת החניא ז"ל והוא דלכאורה נראה שיעט הפוסקים דשיעור הנקב שצריך לבעל כלי ושיעור שפופרת הגוד חלוקים הם ודשיעור לביעול כלי החמירו האחרונים ז"ל דצעי כמציא רימון וכדעת הראב"ד ור"י וריעב"א ורמב"א ורבותיו הביאם הבי"י בצד"ה ולפי דעת הר"י גם דעת הרא"ש כן אצל שיעור שפפ"ה הוא ד' אלצעות.

אמנם המאורי פ"ד דמקואות מ"ד ד"ה היתה בלי כתב דשיעור ביטול כלי ושפפ"ה חדא הוא והא בזה תלוי שכל שהוא נחשב נקב לעירוב מקואות נחשב נקב להפקיעו מחורת כלי שלא ליפסל המקור מחורת שאיבה פ"ש ודעת הבי"י יו"ד סי' ר"א דכן הוא ג"כ דעת הרמב"ם ז"ל דהא בזה תלוי אלא דה"י קשה ליה פ"י בגמ' יצמות ולכן ולא לחדש דתרי מיני שוקת היו אמנם המאורי ז"ל ישב בגמ' יצמות שהקשה מינה הבי"י וא"כ הדרינן לחידושו דדעת הרמב"ם דביטול כלי ושפפ"ה שיעור אחד להם.

ולפ"ז אמרתי בס"ד דכיון דתלוי זה בזה אי"כ לדין דמחמירין דלביטול כלי צעי כמציא רמון שפיר מצינו מקום

דקבלה מסיני היתה רק מים שכל גופו עולה ואח"כ כתב שכל שיעורי חכמים כך הם ארבעים סאה הוא עובל ומלא דצריז סחראי ממקום למקום ול"ע.

אמנם לפמ"ש אחי שפיר מאד בס"ד דכוננה הרשב"א ז"ל כמ"ש להרמב"ם דהלל"מ לא בזה לשיעור מים אלא בהלכה בזה שדין מקור מים שכל גופו עולה בהם והיינו גופו של אדם ציוני ושיעור חכמים דגופו של אדם ציוני הוא מים נמלא תרומתו וזה דשיעור מים הלל"מ הוא כלומר מפי השמועה שאמר אמנם רק אחר שיעור חכמים דהא הוא השיעור שציוני עליו מסיני וכו"ל וזה לפעמי"ד נכון מאד.

ובמה שכתבתי מיישבת קשיית החז"ל ז"ל שהקשה על הרא"ש בחז"א מהד"ת סי' ע"י סק"צ שהרא"ש ז"ל סיים חז"ל וגם מסתבר הואיל ושיעור חכמים מי מקור אמה על אמה ברום ג"א מים שכל גופו עולה בהם לא פלוג באדם וכו' ומה החז"א ז"ל דשיעור מים מה"ה ולפמ"ש אחי שפיר דודאי הרא"ש לא כתב אלא בדברי הרשב"א וכוונתו דשיעור חכמים היתה כיון דזה הקבלה מסיני דשיעור מים הוא שיעור שכל גופו עולה בהם ושיעור חכמים שהוא מים או אמה על אמה צרי"ג ולא פלוג באדם גדול או קטן אלא שיעור באדם ציוני דהא השיעור מה"ה לכל אדם וזה דלא כמ"ש לעיל בסמוך דדעת הרא"ש דמים לא הוה אלא דרבנן כמובן.

ועיין עוד ח"י סי' קמ"ט.
נחזור לדין כי ילחמי קלח מן המכון גם מה שכתב כ"ג גדולי הפוסקים לא פלפלו אלא דשיעור ביטול דנחשקנו על מחליתים ולא בנוגע לשיעור האמה והאלצעות כמבואר בדבריהם ואומר אני דלחמך הסליחה מכ"ג העלמה עין איכא כהא שהרי הח"ם צ"י מקומות בן צמר קכ"ז והן צמר קפ"א פלפל בדין בנוגע לשיעור האלצעות ולהדיא אמר ידיעו משהלם שהדורות משתנים והולכים אלא שס"ל דכן הדין שישערו בכל דור לפי אגודלו של אוחס צי"א וזה"ל האמה בכל דור לפי אנשי אותו הדור ושיעורי האיסורים והמזות לפי אותן המדות וכ"כ בשו"ת חוט השני מהגאון חו"י ז"ל בסוף הספר הביאנו הח"ם ז"ל אלא דלפי זה כיון שהרמב"ן כתב להדיא דשיעורי החורה לא יסתור אפילו צי"א יסתור אי"כ הדרה קשיית הפוסקים גם לענין האלצעות וכמ"ש מרן קכ"ז צי"א יו"ד סי' קמ"ז וסי' רס"ב שחמה על הח"ם וחז"י דפשיעא לכו דבכל דור ודור הולכין בחר אנשי הדור ומשגיחן השיעורין וע"ז כתב הרמב"ן צ"י נח ואל תתפתח לאמר וכו' כי האמות אמות החורה הנה ע"כ מבואר דשיעורי החורה לעולם אחד הם בין אנשי הדור גדולים או קטנים וכן הערות צעניי מגמ' יומא האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור וכו' והמעין שם יראה שאין משגיחן השיעורין מדור לדור.

ועפ"ז אמרתי בס"ד להמחמירין בשיעור הל"ה והח"ם לומר דהשיעורין נחשקנו אי"כ כיון דהאמה דגם האנשים נחשקנו ובמ"ש להדיא הח"ם וכמבואר בגמ' צמח מקומות אי"כ במקור שהוא ספק איסור כרת למע לא נחמיר להצריך ד' אלצעות לשפופרת הגוד עכ"ל לכתחלה ומה שחמה דאי"כ נחמיר ג"כ לענין מקור עולה הנה צאמה חן מחמירין לענין מקור להצריך כפלים ועיין שצ"ח מ"ש"כ וכפלי כפלים ואפשר דלזה

להחמיר גם לענין עירוב מקואות כמ"ד כיון דלגדולי הפוסקים ברמב"ם ומאירי הא דבא חליא למא לא נחמיר לדידן דקיי"ל כמוליא רמון ושפיר מלינו מקור וסמך גדול לשיטת הגרש"ז והאמרי אש זפרי השדה שהחמירו בשפפכ"ג עד לעפח ומה שהקשה כ"ג שהגרש"ז מייירי לענין ציטול כלי ולא לענין עירוב מקואות הכה כיון דהני כי הדדי נינהו כדא בן דא ולכן לריך עד כעפח מטעם הג"ל.

ולפ"ז אמרתי כיון דאית לן הגרש"ז שהחמיר עד לעפח וקא"ת אחרונים הסכימו לו וכיון דאית לן שיטת מרן דב"ש בשם הרמב"ן דשיעורי חורב לא משתנים והא פשוט דבניא נתקעו א"כ עכ"פ לכתחלה אמאי לא נחמיר לעשות נקב שפפכ"ג כ"ד אצבעות או אפילו עפח כשיטת החניא.

ואף שידוע אני שלהלכה יש לחלוק עלי ולומר דרוב הפוסקים לא ס"ל ברמב"ם ומאירי וגם בענין של נתקעו לאו כ"ע ס"ל מ"מ במקום שאפשר מהיות עוב לא ראיתי למא נחדול מעשות הטוב והישר ומה שכתב שלא שערס אבותינו בחמת שערס ושערס שברי הרב ז"ל והאמרי אש אמרו עד לעפח ואני רק כמוליא מקור לדבריהם ועוד אפילו בן הרי אפשר שמקום הניחו לי להגדיר וכ"ש שלא להקל על דברי חורב באחי כל זה ראיתי להעיר על דבריו היקרים לי שחמא עלי דבריו ואם ימלא זמן להשיב עלי דבריו אלו, נשמח וגשחשעשע בזה ונתעלם באהבים אהבה של חורב וענין ספרי שרית משנה הלכות ח"ד סי' קי"ח.

אלו דברי דושכ"ג בלתי מכירו מוקירו ומכבדו כערט הרם והנישא וי"ר שיזכה להרביץ חורה ברבים עוד יגוב בשבה דשן ורענן עד כי יבא שלה ולו יקה עמים כמים לים מכסים המצפה לישועת ה' כהרף עין בלב וגפש.

מנשח הקטן

סימן קנ"ב

אין הטמא נטהר מטומאתו אלא בעלייתו מהמקד

ב"ה ג' לסדר תורתא התשכ"ח ברוקלין נ"י יצ"א.
כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם לשבח ור"ח גו"ר ראש בשמים צ"ח וכו' בנש"ק כג"ת מוה"ר יוסף משה מיוזלש אבדק"ק מ' אייוואר ברוקלין נ"י יצ"א. בעמח"ס מקוה המים.

אחדשכ"ג באהבה אמת,

ספרי היקר מקוה המים ח"א קבלתי ביוצרת הכבוד כראוי לו ולכבוד תורתו וכו' וי"ר שיזכה להוליא לאור גם שאר חבוריו ולהפיסם בישראל כאות נפשו ונפש ידידי בלב וגפש.

ירק לאות שלקחתי מעט זמן לענין דדבריו היקרים אחת הכה וכהנה שבה אחת בסינן י"ב מסימני הספר הביא דברי הכ"מ פ"ו מהאכ"ע ה"ט שכתב דנראה דאין העמא נטהר אלא בעלייתו מהמקוה לא בעדו בחוך המקוה וכ"ג האריך בבקיות נפלאה מזהיל לעין וכל יקר ראהה עינו וילא לחדש דעס הכ"מ שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו הוא משום גזירה שלא יגע בגבילה או בשרץ בחוך המקוה ולא אמרו אלא במקוה שיש שם עומא וגזרי בן גם במקוה שאין בו עומא משום לא פלוג בטבילות. וכהה לבד שהוא דחוק מאד לומר דגזרו על כל טבילות אעו מקוה שיש שם עומא וכל מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ודאי דמקוה שמונה בו עומא לא שכיחא הוא ולא ה"י לן לגזור עומא אף במקוה שיש בו עומא ממש וכ"ש שלא נגזר בכל טבילות במקוה שלא יטהרו קודם שיעלו אעו מקוה כזו וכו' יותר משין גזירה לגזירה.

ועוד לפענ"ד דא"ל לומר שזה הוא טעם הכ"מ ופשוט דהכ"מ ס"ל דהוא מדאורייתא ולא מטעם גזירה לבד וכן מוכח לשוני להדיא מש"כ מפני שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו מהמקוה לא בעדו בחוך המקוה וכהה כפל דברים אינו רואה אחר שאמר אינו נטהר אלא בעלייתו ממילא משמע לא בעדו בחוך המקוה ולדעתו כפל הדברים להודיע לא בעדו בחוך המקוה כלומר שאינו נטהר כלל בעדו בחוך המקוה ואין זה מטעם גזירה. גם מלשון הרמב"ם שם דטליה קאי הכ"מ מוכרח דאין זה דין דרבנן שכתב הנוגע באב מאבות הטומאה המושלך בחוך המקוה כגון נבילה או שרץ או משכב שהוא במקוה וגם בו ה"ז טמא שנאמר אף משין וצור וגו' וכשיעלה מן המקוה זה הנוגע יטהר ע"ש ובהה מדבא ברמב"ם קרא דאך משין וצור מצוה דס"ל דדינא מדאורייתא הוא וכן בסיפא מדבריו שם שכתב וכשיעלה המשכב מן המקוה יטהר דינא דאורייתא קאמר ומסיים זה הנוגע במשכב כשהוא במקוה אם פשע ידו וגו' חוץ למקוה ה"ז מטמא בגדים וא"ל שהוא מטמא אוכלין ומשקין ומדכתב רבינו הגדול שאם פשע ידו וגו' חוץ למקוה הרי זה מטמא בגדים וכו' מצוה דדינא דאורייתא קאמר וא"כ מצוה דכל ההלכה שם מייירי מדינא דאורייתא ודברי הכ"מ שם פ"י לדבריו ז"ל ודאי דג"כ דאורייתא קאמר.

עוד ראי' דהרמב"ם שם בכלכות הקודמות והבאים אחריו ככל הענינים מזכיר עומא זו דאורייתא או דרבנן וגפ"מ שלא לשרוף עליה תרומה וקדשים ע"ש וא"כ הכא דכתב פתח דעד שלא עלה מן המקוה הוא עמא ומעמא ע"כ ג"כ לשרוף תרומה וקדשים ואי נימא דאינו אלא גזירה ה"ל לפרש ולא לסתום דלא נעשה לשרוף עליה תרומה וקדשים וגם הכ"מ ה"ל להאריך ולא לקצר ולסתום דבריו ע"כ דהכונה אינו עולה לו טבילה מדאורייתא כל שלא עלה מן המקוה שוב ראיתי בסמוך שם שהביא גם כ"ג בשם שרית מהרש"ם ח"ה סי' ס"ז ושרית מהר"ש סי' ל"ד ולור יעקב סי' כ"ד אות ב' וזאת פוסקים דכלהו ס"ל דהוי דאורייתא.

והא קושיא שהקשו האחרונים ז"ל א"כ מנכרות כ"כ יד לעבול אם יוכל לעלות ולהתכסות ולקרות עד שלא תתן החמה יעלה ויתכסה ויקרא ואם לאו יתכסה במים ויקרא

וקצת אחרתי לדייק מהא דאמרו וימא צב"ג ירד ועבל עלה ואסחפג היל"ל ירד ועבל ואסחפג וזמ"ל לומר עלה, ולהכ"מ י"ל דמשמעו דעד שלא עלה לא נסחפג דעדיין לא עלתה ליה עזילה עד שעלה מן המעיין לגמרי וא"כ ה"י מכאן ראי' לכאורה להכ"מ קצת. ועיין שו"ת אפנת פענח סי' רע"ז שהביא ראי' להכ"מ מחוספחא פרה הוצא צר"ש פ"ח מ"ז עוכרני ועמאתיו כילד מקוב שיש צב מ' סאה דמטמא להמים חזין דקודם שיהא לא חל עליו שם עכור רק לאחר יליאב נעבר למפרע ע"ש.

ומה שיש לעיין מ"ש במ"ס חגיגה י"ט ע"א מיחיבי עורכו רגלו אחת במים כוחזק לדבר קל מחזיק עממו לדבר חמור עלה שוב אינו מחזיק מאי לאו אינו מחזיק כלל לא עודהו אע"פ שהחזק מחזיק עלה אם לא כוחזק מחזיק ואם כוחזק אינו מחזיק מאן חנא עודהו רגלו אחת במים א"ר פדה ר' יבודה הוא וכו' ע"ש והנה מדכח עודהו רגלו במים מחזיק משמע דהעלחו גרמא וכל שלא עלה כולו לאו עליה הוא וקאמר דמאן חנא ר"י הוא ומשמע דלחכמים אף שלא עלה עדיין כל שהחזק בעזילה אף שלא עלה כבר כיו עזילה ואינו מחזיק עוד ע"ש ודו"ק.

סימן קנ"ד

ישוב לקרית התוס' שבת ס"ה אמאי חיישינן שבא רבו
נוטסין על הזוחלין

עוד להג"ל

בסי' ר"א סי"ב סימן נ"ז מדפי הספר הביא קושיא בתוס' שבת ס"ה אמאי חיישינן שמה רב נוטפין על הזוחלין יימא קמא קמא צטיל וכ"ג יא לא תרחץ לפי שיעת הלליה פסחים צ"ט ו' דרמב"ם סי' ק"ח וצונז"י סי' ל"ח א"ע דדבר שיל"מ חלוקין בחר חזקה והשו"מ מה"ק ח"ג סי' רכ"א חולק עליו ועוד כמה פוסקים וזלפ"ז יא לא דון דבנוטפין כיון דאפשר לעשות מפלי שיביא אשצורן וכשר למקוב הו"ל דבר שיל"מ ואף דכוכ ע"י מעשה מ"מ חשוב ושל"מ כמבואר יו"ד סי' ק"צ וש"ך צנכ"כ סי' ש"ב אלא דה דוקא למידי דלא צעי מים חיים אצל מידי דצעי מים חיים לא הויעלו בלום כשצונזין אשצורן ואין לו חקא ולכן לא הוי דשיל"מ ואוקמינן אחזקיה ושפיר עובלין ע"כ. ועיין עוד לעיל סי' צ"ט.

ולפענ"ד לא קרב זה אל זה לא מציעה לדעת הרש"ל הביאו בש"ך יו"ד הג"ל סק"ח שם דכל שאין המחיר עמוד לבא ממילא לא הוי דשיל"מ אלא אפילו למ"ד דלא צעי ממילא אלא אפילו ע"י מעשה מקרי דשיל"מ וכ"ע כנראה חקן זה ולכן כתב ואף דכוכ ע"י מעשה מ"מ הוי כתב הרש"ל הביאו במחבר שם דכלים אסורים לא מקרי דשיל"מ אף דאפשר להביעם כיון דלר"ך הוצאות לאו לא מקרי דשיל"מ וכוס"ף דרמ"א ז"ל וכל כיוצא בזה וא"כ הכ"ע פשוט דלעשות מפלי

ולהכ"מ דאינו נעבר מדאורייתא עד שיעלה הא"ך ויחכסב במים ויקרא ויין לשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' ס"ו ומקדשי השם סי' כ'. הנה ספרים אלו לא אוכל כרגע לעיין בזה היות כי עדיין מתורבים לסיוע העצרה ושיצנינו והדירה ואין לי אחרים לעיין בזה ואני רק כותב צע"פ מי"מ י"ל צ"י אפ"י או יאמר דהכ"מ שאני כיון דעזילה זו דרבנן והם אמרו והם אמרו הקילו כל שא"ל שלא לדחות ק"ש שהוא דאורייתא ומלוח מן המוצא כוחיקין או יאמר דלכאורה יש לדייק לשון הגמ' אם יכול לעלות ולהכנסות ולקרות יעלה ויחכסב ויקרא ואם לאו ויחכסב במים וכה"ל לפי הפשט הפשוט מיירי שהוא במים כבר וא"כ ל"ע מה זה שאומר ואם לאו ויחכסב במים ויקרא הרי במים הוא עומד ולפוס ריבועא ל"ע וצנח דף כ"ה אמרו במים עכורין ע"ש.

והיה א"ל דהכ"מ מפרש הרי אם יכול לעלות ולהכנסות יעשה כן ואם לאו כלומר שאינו יכול לעלות ולהכנסות צנז"י מ"מ יעלה מן המים ויחזור ויחכסב במים וכו"ל הכותב שיעלה מי"מ חנא שצ"ס יכול להכנסות צנז"י יכנס ואם לאו יכנס עממו במים לאחר שעלה וצ"ב יש לדייק קצת לשון החנא שאמר אם יכול לעלות ולהכנסות ולא כתב ואם אינו יכול לעלות ולהכנסות אלא דמ"מ מלשון הרמב"ם פ"ב מהק"ש ה"ז שכתב ואם ה"י מחיירא שמה תנן החמה קודם שיקרא ויחכסב במים שהוא עומד כהן ויקרא נראה מצוהר שעדיין לא יא"ל. **ומה** שהביא קושיא השע"י סי' פ"ח סק"א דלמה לא יחכסב במים לכחלה ויקרא אף באפשר לעלות ולהכנסות הנה צ"ב פשוט דלכחלה לר"ך לקיים מצוה הדור בלבוש משום הכון לקראת חלקיך ישראל ועוד כמה ענינים ואין זה קושיא כלל לפענ"ד. (*) עיין הוספה בסוף הספר

סימן קנ"ג

בדין הנודר מן המעיין

עוד להג"ל

ובאות ד' הביא יש מקשים על הכ"מ ממ"ס ר"ה כ"ח הנודר מן המעיין אסור לעבול בימות החמה מפני שנהנה מן המים ויבשה בשע"מ פ"ח מה"ל לולב ובאצני מלואים סי' כ"ח ס"ק סי' לשיעור הרש"ל נדרים ע"ז דאף הנהא ביוף צהדי מצוה אמרינן מלוח לל"ב א"כ אמאי אמרינן הנודר מן המעיין אסור לעבול זו בימות החמה הא מלוח לל"ב וחי השע"מ צ"ס מעשה דוקא דחיישינן שמה יכנס אחר העזילה ולהכ"מ קשה הלא לא נגמרה העזילה עד אחר שיעלה מן המעיין א"כ גם בהעלאת העמא ממעיין איכא מצוה ושייך לומר מלל"ב. ולפענ"ד אפילו ריח קושיא אין כאן דודאי אף דבהעלאת העמא מן המעיין איכא מצוה מ"מ השע"מ שפיר חי דחיישינן שמה יכנס אחר העזילה קודם שיעלה מן המעיין ובגון שישבה יותר ממה שצריך במים ובהא דאמרו מי שנתמא במקדש יא לא בדרך קצרה ואם יא לא בדרך ארוכה חייב וא"כ הכ"ע חיישינן להאי הנהא וזה ודאי אינו נורך המלוח ואפילו לאחר שעלה חיישינן שיכנס מן המים שעליו מן המעיין עד שיחזיש עממו ויכנס מן המים אשר עליו אחר העזילה וצ"ב קנ"ג שאינה נורך המלוח ודאי אסור זה פשוט מאד.

סימן קנ"ז

עוד בענין דאין הטמא נטהר אלא בעלייתו מהמים

ביה ט"ו למטמנים התשכ"ח ברקלין נ"י יצ"א.
כבוד ידידי היקר הרה"ג ווי"ח זכ"ו ברקאי כשי"ת מוה"ר
אליקים געציל פריער הי"ד. בכולל ישיבה הקד' טעלו.

אחדשה"ט יקרת מכתבו קבלתי ושמתחי לראות אשר צ"ה
נשא אשה והנני לצרכי צברתי מז"מ מלא אשה
מלא עוב וי"ר שיצבה ללמוד תורה לשמה מחוץ טהרה הלז
ידידי ירוך ויזכה לבנות בית נאמן בישראל לתורה וגדולה
אכ"י.

ובדבר שאלתו בדעת הכ"מ פ"ו מהכ"ט דאין הטמא נטהר
מטומאתו אלא בעליותו מן המקור ואלא בחקירה אי
בעין מ' סאה בשעת עליותו וכל שאר דיני מקור הפוסלים
לעבילה או דילמא הוא רק תנאי לטהרה בעבילה ולא בעי
מקור כשר בכל תנאיה.

הנה דבר זה במחלוקת שנויה בספר פתחי זוטא חגיגה י"ט
כתב דלדעת הכ"מ לריך שיהיה מ' סאה במקור בשלימות
עד אחר שיעלה הטמא מן המים ואי ליכא ג"ס אף שיהיה מ"ס
בשעה שנתכסה בגוף לא מהני העבילה אמנם ב' מעיר עיני
חכמים להגאון מאוסטרלוואל מהד"ת חש"י א' כתב דאפילו
לדעת הכ"מ אם צעודו במקור נעשה איזה פסול במקור ג"כ
עבור כיון שפסל המקור הרי אין כאן מקור והוי כמו שעלה
כבר ועבור אפילו להכ"מ וכ"כ ב' שירי עברה לגאון ר"מ
חריק ז"ל דמיד שנתכסה הכלי למים או האדם כלו סלקא להו
עבילה אלא שעדיין לא נטמא מטמאתו ועל דרך משל אם נכנס
אדם לתוך מקור כשר ועצל וצעודו מוכסה במים ופלו עליו מי
פירות ושינוי מראית המקור ופסל המקור ואח"כ יאל מן
המים ודאי דסלקא ליה עבילה אף שצעת עלייתו נפסל
המקור ובספרו שו"ת אמרי יושר ח"א סי' קנ"ט כתב ג"כ
דהוא רק בעין הערב שמש שאז נגמר טהרתו אצל להכשר מקור
אין לריך ועיין אור שמח פ"י"ב מה' מטמאי משכב ומושג הכ"כ
דמשמע לכאורה דס"ל דעיקר העבילה בשעלה מן המים וא"כ
אפשר דבעי כל דיני מקור ועבילה ע"ש ועיין דע"ת סי' מ"א
ובשו"ת לור יעקב סי' כ"ד ותכלת מדרבי כלים פ"ח ודו"ק.

וב' חמדת ישראל דף ס' הביא רמ"א להכ"מ מגמ' יצמות
מ"ז ע"ל ועלה הרי הוא ישראל גמור ע"ש ולכאורה יש
לדקדק מגמ' שבת ל"ה ע"א אמר ר' חנינא הרוזה לידע שיעורו
של ר' נחמיה יונה חמה בראש הכרמל וירד ויעבול צום ויעלה
ובתצו החום' דמשעלה מתחיל ציה"ש והרש"א הקשה דלפי
ז' לא היה לו להזכיר העליה אלא כשיירד ויעבול וחו' לא ולפי
דעת הכ"מ אחי שפיר מאד קושית החום' והרש"א דע"כ ז"ל
יעלה דעיקר עבילה בשעת עליה אלא דמ"מ לא ידוך גיסא נראה
צדור לדעת הפוסקים דהטמא נעשה במים ולא בעבילה דלפי
לא הקשו כלום וא' דלא ככ"מ מיכא לדין נראה דבעליותו לא
בעי דיני מקור עוד נסתפקו האחרונים לדעת הכ"מ אי בעליותו
היינו כלו או סגי אפילו בעליית רובו או ראשו בלבד אמנם
מלשון הכ"מ דאין הטמא נטהר מטמאתו משמע דלא הוא עיקר
הטהרה ו"ע.

ועיין עוד לעיי' סי' כ"ב.

ולעשות מחולין ונוטפין אשכזרין ועלה בהולאות גדולות לקנות
המפלי ולחקקם באופן שלא יהיו זוחלין כפרט באמנע הנהר
שהוא דבר קשה למאד ואפילו להשיך שם שהצילו והרש"א
צ"ח קב"ח השיג על הרש"א דאפילו כה"ג הוה דשול"מ
מ"מ להלכה ס"ל בהרש"א ורק במקום שאין הפס"מ כתב
ש"ס לחוש להרש"א וגם מהר"ל לא כתב אלא היכא דאיכא
הפסד מיעוט אבל הכא פשוט שזריך הולאות גדולות לז' וכ"ש
הוא מגיעלת כלים שאינו לריך אלא להולאות מעטות ולכן
ודאי דלא מקרי כה"ג דשול"מ.

איברא דנלפענ"ד לומר דכה"ג ל"כ"ע לא מקרי דשול"מ דנראה
לומר דלא מקרי דשול"מ אלא כשיש היתר לאיסור
ז' שאנו דנין עליו כמו שהוא ולמשל שאם ישנה מפני יתרו
כל המים לעבול צום בחולותן אז שפיר מקרי דשול"מ אבל הכא
אפילו לאחר שיעשו מפני לא יתרו המים לעבול צום משום
זוחלין אלא שיקבלו עליהם דין חדש של מקור מים באשכזרין
שהוא עברה חדשה ודין חדש אי"כ למה שנאסרו לא התרו
לעולם ולמה שכתרו לא נאסרו מעולם אי"כ אין זה בכלל דשול"מ
יעיין בעין זה צו"ד דבשר אפי' שכותרה לל"ו מ"מ לא מקרי
דשול"מ כיון דלל"ו המים לא נאסרו ואצטול גם עכשיו לא
הותרה והכ"מ כן הוא ו"ע.

ראין לומר דזוחלין מקרי דשול"מ דהרי צידו להמתין עד
שיעברו ימי הגשם ולא יהיה חשש רבוי נוטפין כלל
שצום הוא דאין לריכין שיתרו המים הללו שרזין לעבול צום
עכשיו ומים הללו כיון שזוחלין הם ילכו עם הגוטפין ויבאו
מים אחרים גמלא דמים הללו לא יתרו אלא שיבאו מים אחרים
שלא יהיה צום ספק נוטפין וכה"ג לא מקרי דשול"מ דאין
לריכין היתר על מים הללו ו"פ. ועיין יו"ד סי' ס"ט סו"ד
ומנ"א א"ח סי' תקי"ז סק"ע בדשול"מ לריך להיות באותו דבר
דוקא ולאחריו אופן לאכול ועיין ל"ח שלהי ב"ב.

סימן קנ"ח

עוד להנ"ל

סי' ר"א ס"ג (סימן ע"ב מהספר) הביא קושית המנ"ח
מ' ק"פ מיצמות מ"ה מי לא עבול לקריו ומשמע דאוחה
עבילה עולה לו לשם גירות והקשה הא עבילה זו איחא
בשאו"ב ובעבילה גר לריכא מקור כשר ומהר"ם ש"י"ק מ"ה
ק"פ ח' דצומן היו עובלין משום טהרות והיו לריכין עבילה
כשרה ויפה דחה כ"ג דקושית המנ"ח ע"פ הגמ' מי לא עבול
לקריו דמשמע דלא ה' העבילה לטהרות אלא לקריו אמנם
במשו"ב אחת הארכתי צום הרבה והרש"א לדעת דקושיא זו
לאו חתא הוא אלא קדומה עיין רמב"ן יצמות ה"ל ושאר
ראשונים ומרן בקי"ז בשו"ת צית שערס ג"כ האריך צ'ה
והביא צום הראשונים דמייירי שידעו שעבול במקור כשר ואין
לי זמן כעת להסתחך הדברים ואי"ה עוד חזון למועד: *

אלו דברי ידידות שעלו במצודה ראשונה בדבריו היקרים
הנגני חזור על הראשונות בברכה מרובה לבנין ביתו החדש
מקור המים וי"ר שיוכה לישב על מי נח עד דאחי עם ענגי
שמיא דושה"ת ושכ"ג בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן קנ"ז

צלות כתבי קודש שא"א לקראו בלי זכויות מגדלת אם מותר להכנס עמו לביה"ב

ביה ליל שישי לסדר וארא התש"ל ברוקלין נ"י יצ"א.
מע"כ ידידי הרבני מוה"ר שלמה נויבירט הי"ו בנעימים.
קרית צאנו ארץ ישראל ת"ו.

אחדשה"ט מחצית קצלתו בזמנו ולא הספקתי להשיב בלתי היום ולא כמ"ע הסליחה.

ובדבר שאלתו בחרץ ישראל שאלו כעת שטר של 10 ל"י ודפיסו על ד' האחד ללוס של כחצי קדש מספר ישי"י וכמה אזכרות בחוכם אלא שאי אפשר לקראו בעין בלי זכויות מגדלת הנקרא פארגרעסערונג גלח"ז ואפילו ע"י זכויות ה"ל רק בקושי אפשר לקראו כי האותיות מעושטעות ומימי ים גם איזה שורות יותר ברורות ומי שיש לו טביעת עין חדה יכול לקרא כמה חיצות בלי זכויות ושאלתו אי מותר ליכנס בבית הכנסת עם השטרות הללו או דכוי בכלל בזיון כחצי קדש ע"כ.

הנה נספרי שו"ת מ"ה ח"ד סי' קכ"ט כתבתי חשונה ארוכה אי מותר ליכנס לביה"ב בחי"כ שנעשה ע"י ליוס (פאטאגראפיה בלע"ז) בלתי חיות קטנות מאלד עד שחי אפשר לקרות זו אלא ע"י זכויות המגדלת (מיקראסקופ בלע"ז) ובחלתי משי"ת אכן יקרה ח"כ סי' ל"ג שאין שום קדושה בחי"כ כזה והגם דנשי"ת מברשים ח"ג סי' ש"ז כחצ בלתי כזו לכתחילה אין להקל אלא מניחו בחוך הכים בצד כדעת הרד"ב ח"ג סי' תקי"ג ואין גרליו לי דבריו ע"ש וא"כ הכ"כ צידוק דיון כיון דא"ל לקרות הכתב ליכא צד משום כחצי קדש ומותר ליכנס בב"כ.

אמנם אפילו אי ישנם איזה אותיות שאפשר לקרות מחוך כשער בדומק גדול מ"ה גרלה דאין צדס איסור ליכנס לביה"ב לפמ"ש הרד"ב ה"ל דמוסר בנים אפשר ליכנס אפילו בבחצי קודש ממש שנכתבו לשם קדושה וכ"ש בני דלא נכתבו לשם קדושה כלל, וגם האותיות כפי שכתב הנראים לאו לכ"ע גרלים ועוד טעמים לכן לפענ"ד אין אני רואה צד איסור ליכנס לביה"ב צד מ"ה אין אני אומר כלום לפסוק צד הלכה למעשה אם פסקו שם מי שהוא היפוך הדברים אצל כל שלא פסקו היפוך הדברים לפענ"ד כמ"ש.

סימן קנ"ח

אי מותר להשמיט ברכות ואזכרות ע"י מייפרעקארדער

עוד להנ"ל

(3) **ובדבר** שאלתו עיד צמי שהקליע צעטיפרעקארדער חפלה או ברכות וגם השמות הקדושים נשמעים שם אי מותר להשמיט הצעטיפרעקארדער או הוי צגוד ברכה

ומה שנראה צ"ד לכתורה צעיקר דברי הכ"מ לא בנתי דבריו ולפום ריבועא מדברי הרמב"ם גופא נראה איפכא והוא צ"ל מה מקורות כ"כ כל מקום שנאמר בחור וכו' וכל הדברים האלה אפי"ש שכן מפי השמועה כרי נאמר צמים וצא ועמא עד הערב ועבר ציון אצ לכל הטמאים שיצאו צמים וכו' דכתב רק לכל הטמאים שיצאו צמים ולא כחצ שיצאו ויעלו מן המים וצ"ל שם כל העובל צריך להחזין לעצלה ואם לא נחזין וכו' ואפילו נדה שצלה בלא כוונה בגון שפלה לחוך המים או ירדה לבקר כרי 12 מותרת לצלה ומדכתב סתם שפלה לחוך המים או ירדה מותרת לצלה ולא כחצ כשפלה מוצא דמדי שירדה או פלה בחוך המים מותרת היא לצלה וזה לכאורה מוכרח, (כ"ע) הכופה ידיו ורגליו וישב לו בלחמ המים אם נכנסו מים דרך כולו טכור וצ"פ כ"י עולה ועלה וכו' משמע עולה לחוד ועלה לחוד דא"כ כול"ל עולה וגמלא עולה דבר חוץ דע"כ עלתה מיירי דא"כ אכתי לא מקרי עולה ו"ל. אצל הראשון קשה.

ודברי התוספתא שהביא הרמב"ם פ"ו מהלכ"ע שממנה דיוק הכ"מ נראה כטובה דמה שכתב וצ"עלה מן המקור הנוגע הוא יעבר וכן המשכב כשיעלה מן המקור יעבר נראה כרצותא צד דלא חימא כיון דעיקר טברה הוא צמקא צעשה שנכנסין צד ומחכסין צמים וכיון דצעשה שנכנס צד למקור כרי נגע צדא מאצות הטמאה א"כ לא יועיל לו עצלה צמקא צד שיש שם עומא וכו' נגע צד קמ"ל דכשיעלה מן המקור צד הנוגע ולא יגע אז צעומא יעבר אפי"ש שצעשה ירדה לא היתה מקור רחויי שברי מושלך צו אצ הטמאה וכן צעשה שדרם, עליו כזו כטורה צמקא ועמא שם כרי צעשה ירדה למקור כרי הוא עמא קמ"ל דאפ"כ כשיעלה מן המקור יעבר ואפשר בחרי אפי"ש או דס"ד דצענין ירדה למקור טברה קמ"ל דצעלה סגי או דקמ"ל סתם דיועיל טברה למי שנעמא צמקא וכל שצאו עליו מי מקור צין צירידתן וצין צעליחן נטבר, וממילא אין כחצ לפי הכ"מ וצ"פ.

וקצת כרי אפשר לפמ"ש צ"כ קרבן צבת פ"ו צ"כ צסס החסד לאצרכס טעם מקור דעומא הוא רוח וכמ"ש ולא רוח העומא אצביר ורוח צד אין צעצו ליכנס בחוך המים אלא על המים כמ"ש ורוח אלקים מרחפת על פני המים ע"ש ולפי טעם צד י"ל דכל שנעמא חוץ למים כרי מיד שנכנס למים נטבר דרוח העומא נסתלק חוקף אצל מי שנעמא בחוך המים כגון צדא מאצות העומא א"כ צע"כ רוח העומא נכנס בחוך המים של מקור ע"י האצ א"כ אז לא נטבר צעודו צמים דאין כרוח נסתלק בלא כלום ואז לא נטבר עד שיעלה מן המים וחרוה יסאר על הצלה ולפ"ז יש לומר דגם הכ"מ לא אמר אלא בצגון צד דאין העמא נטבר מעמאחא אלא צעליחן מן המים אצל סתם עמאים עולים מעמאחא צירידתן למקור ומדיוק לשון דאין העמא נטבר מעמאחא ולא כחצ דאין עמאים נטברים מעמאחא או דאין עמא דהוי קאי אכל עמאים אלא לשון העמא כיוון הידוע המצוא כאן וד"ק.

בבכ"ה בלב ונפש.

מצאת הקטן

נתינת או שמה אכתיבה בעלמא הקפידה החורב וברי הוא כתוב ועומד אע"פ שאינו ניכר וברי זו ספק מגורשת ע"כ ע"ש. והנה נראה מדברי רבינו הלבוש דס"ל דאפילו כתב שאינו ניכר והוא נכלל מימ כתב הוא.

איברא דאומר אני אפילו לדעת הלבוש מימ נידון דידן לא דמי להא כלל דלפענ"ד לחדש לזה אסרה תורה למחוק כתב של כתבי קודש וכיוצא בזה אלא כתב שנכתב על הכיור וכו' או בכל דבר הרושם אבל לא אסרה תורה למחוק דיבור ולמשל כשארס יוציא מפיו איזה דיבור או ברכה או חפלה ויבא אחר על יד פיו ברוח פיו או בידו לדחוק בדברים אין בזה איסור מחיקת השם דאיסור מחיקה לא אמרו אלא כשהשם נכתב בדרך הכתיבה בכל חופן שרושמיין וכוחנים ומעשה המדבר ודבריו נקלטו ע"י עיפערקארדער דליכא שם שום כתב וגם לא ניכר רושם הכתב כלל אלא שדיבורו נשמע ע"י מנחה אין זה בכלל הכתיבה כלל, והבט עומך מי שכי' העלעפאלן שלו פתוח ושמע מי שהוא אומר הברכה או שכי' שומע ברכה על הרעיוה וכו' או כו' הרעיוה או העלעפאלן ודאי אינו חייב בשביל זה משום מחיקת השם וכו"כ כן הוא לפענ"ד.

עכ"פ נראה דקדושת הכתב אינו אלא כשנכתב על הכיור ונמלא איזה רישום אבל קול הנשמע ע"י פעולת מכותות אין זה בכלל הכתיבה כלל חלף הוא פעולת איזה מכותות שחולל לשמוע הקול ע"י איזה סימנים העושים קול פעולות דכעייפ כשמדברים שם ואין זה אלא לז' היות מין רישום ופחות מזה ולכן לפענ"ד מעיקר דינה לא מלאחי שום איסור מימ למעשה הרואה להחמיר על עצמו תבא עליו ברכה משום הרחק מן הכיעור שנראה עכ"פ כמו וזאל למחיקת שמות הקדושים ח"ו הגם כי המדפיסים גוהים לזרוק אפילו מה שנדפס קארעקטאלן בלע"ז מימ המחמיר תבא עליו ברכה עוז ועיין איגרות משה יו"ד סי' קע"ג שכתב ג"כ כעין זה.

ובזה הנני ידידו המברכו עוד הפעם בברכת מז"ט וי"ד שיזכה לבנות בית נאמן בישראל על דרך ישראל סבא כאות נפשו ולתפארת אבות המברכו בלב ונפש.

בגשמה הקטן

סימן ק"ס

הנודד בחלומו לדבר מצוה אם מחויב לקיימו

ב"ה ג"ל למס' מגילת התשכ"ז ברוקלין נ"י יצוא.
בבחי ידידי ה' המופלג מלא פלג חר"ב וכו' ברקאי
כש"ת ה' שלום חיאל מיכל מענדלאוויטש הי"ו. תלמיד
בישיבה תרי ברוקלין נ"י.

אחדשה"ט, מכתבו קבלתי בדבר שאלתו במו שנדר בחלומו לדבר מלאי חי מחויב לקיימו או לא ע"כ. הנה דין גורד בחלום נתקלו הראשונים ז"ל דעת הרא"ש בנשואה

לבעלה. הנה דין שמוע מן המכונה הנקראת גרמאפאלן בלע"ז כנר האריכו בזה האחרונים ז"ל בלוחן החזנים פושעים שפושם פלאטא בזכרת ש"ש ובשמי' מנחת אלעזר ח"ג סי' כ"ה כתב דהמעריך פלאטא כזו אינו עובר אלא חשף דאיסור לא חשף לא שייך אלא ביוצא מפי אדם בר דעת ולא במכונה שכוף גונים והאדם הפושע שניגן שם אינו פשעו ומכיו האיסור שאמרו ז"ל כל מקום שהזכרת ש"ש מלווה עניות מלווה שייך בו ולכן יש לחוש להעריכו אפילו ע"י נכרי ע"ש.

ובענייני חף שאינו כדאי מימ יש גכררה גם בזה דנראה לכאורה דמה שאמרו במקום שהזכרת השם מלווה עניות מלווה היינו הזכרת השם ע"י אדם שיש שם איסור בהזכרה זו אבל הזכרת השם ע"י עין ואכן לא מקרי הזכרת השם וקולת יש לדיוק מעגלות שפשה ירבעם והיו אומרים אלה אלהיך ישראל. וימ"מ יש בזה איסור משום וזאלו השם שנשמע שמו של הקב"ה וכן כתב בשמי' לבושי מרדכי ח"ד סי' כ"ב דאין כאן איסור רק בגרמא בעלמא ומכיו איסור משום וזאלו השם, ובאמת עלה במחשבתו למי שרואה נגמור מהעייפערקארדער אז אינו אין איסור כלל ורק להניחו סתם לשם זמרה איסור אבל כל שהוא לזרוק קול מותר וללמוד אפילו ע"י אדם מותר לקענים ורק בגדולים מחלקו אי מותר ללמוד עם השמות עיין בספרי שו"ת ח"ד (סי' כ"ז) וא"כ נראה דבכ"כ ל"כ איסור כלל כדי ללמוד. ופלא על שו"ת תרשים שם אי"ת סי' י"א דכתב דמגרמאפאלן עובר על ל"ת ודבריו תמוהין.

סימן קנ"ט

אי מותר למחוק קול ברכות ואזהרות מטייפערקורדר

עוד להנ"ל

(ג) **ובדבר** שאלתו עוד אי מותר למחוק מהעייפערקארדער הנ"ל הנה לכאורה עלה בדעתי להביא ראיה מגמ גיטין י"ט ע"כ אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה ה"ז גיטין מגורשת חיישין שמה במו מילין כתבו מיתבי וכו' עעמא דאיכא כתב הא ליכא כתב לא כי קאמר שמואל דדקיין ליה במויה דנרא אי פליט פליט ואי לא פליט לאו כלום הוא וכי פליט מאי הוה השתא הוא דפליט שמואל נמי חיישין קאמר ומשמע לכאורה דכתב הנכלע בנייר אינו כתב כלל עיין רש"י השתא הוא דפליט וכשהיו בלעות לא היה כתב מבוחר דעת רש"י דנשעת בצליעה לאו כתב הוא.

אלא דראיתי להלבוש ז"ל אי"ע סי' קל"ה ס"ד שפי' וז"ל חיישין שמה במו מילין וכו' ואם דדקוהו וחפליט הכתיבה וייראו שכתב בו גט עדיין נשארה בחזקת ספק מגורשת דמספקא לן שמה כיון שלא היו נראין האותיות נשעת נתינת אע"פ שהיו בלועים בכתבו אינו גט שהחורב אמרם וכתב לה ונתן בידה משמע שהיה הכתיבה ניכרת נשעת

מודד דחייב לפרוע כיון דפריעת צ"ח מזה א"כ משמים הראו
 לו לזרזי נפשי למזה וע"כ או יפרע חובו בזהו יום או
 ישחול שבמלוב יאמר לו הריני באלו התקנות ע"ש ומשמע
 דס"ל דה"ל דין ככל המודד לדבר מזה בתקין עיין יו"ד סי'
 ר"ג ס"ו וסי' ר"יג ס"ב וסי' ר"יח אמנם הח"ס הנ"ל כתב
 דמשמע מדברי הרד"ב דלא לא מכני התרה לאלו מעטס נדר
 אחיקן עלה אלא משום דמשמים הטילו עליו לזרזי נפשי
 ולא מכני התירה ע"ש.

והנה מן הח"ס ז"ל בתשובה הנ"ל ילא לחדש דבר חדש דגם
 בגאונים דמחמירין בנדרי חלום לא אמרו אלא בנדרי
 מזה ואפ"כ ס"ל להרשב"א וברא"ש דמדינא לא צ"י התרה
 אלא דכ"י חיוצתה מדברי הרד"ב דכתב בגדר לדבר מזה
 מודד הרא"ש דצ"י התרה הוא מוחיב ג"כ וכו' מפרק בחלק
 חדש דהרד"ב מייירי במזה גמורה וברא"ש ובגאונים מייירי
 במזה קלם שהוא כעין חסידות ופרישות ע"ש. והנה לבד
 מזה שהקפתי לעיל דדברי הח"ס אינם עולים יפה נשיעת
 ה"ב"ח והש"ך כדא"כ יראה כמה מן הדוחק לחלק בין מזה
 קלם לחמור וחסידות ופרישות וליכא צד רמז ורמזיה לא
 הרד"ב ילא בשום פוסק ראשון או אחרון ומנה לן להקט כ"כ
 דלא ליצט"ר היתר כלל בסתם נדרים כיון דכל הפוסקים סתמו
 סתם דצ"י היתר ולא חלקו בין למזה או לא א"כ פשוט דאם
 היו רואים להתיר בסתם נדרים צ"י היתר לא לישתמע חד
 מייכו לאשמיטנו חידוש זה. ובש"ע ורמ"א כתבו סתם המודד
 גם מלשון ה"ב"ח דאם אשכח נשבע צעיתי נפש שאין בעל
 מפר ולשון ה"ב"ח והש"ך משמע פשוט דאינו ענין של מזה כלל
 ואפ"כ נראה התרה ודלא כח"ס.

איברא דמוחיבנא ליה חיוצתה למחן ז"ל מחש"י הרשב"א
 גופיה מקור מזה הדין בסי' תרס"ח שנתח מי
 שגדר בחלום על דעת רבים שלא יאכל צבית פלוני עד זמן
 פלוני אם יש צד להתיר כשאר נדרים שגדר בתקין ואם לריק
 להתירו או כיון שגדר על דעת רבים אם יכול להתירו אפילו
 שלא על דבר מזה ובש"ע כשאר נדרים או לא, תשובה
 דמילתא אפילו בשבועות ונדרים ומי"מ צ"י התרה בעלמא צפ"י
 שלשה בנדרים דעלמא כגו ובר ע"ש וכתובא מלשון השאלה
 והתשובה פשוט דמייירי בנדר בחלום על דבר רשות שלא יאכל
 צבית פלוני עד זמן פלוני ואין צד שום נדוד מזה או פרישות
 אלא כסתם נדרי צ"י שגור זה מה ואפשר אדרבה איכא
 ק"ח איסור להדיר עצמו מלאכול צבית ישראל עי"ז גורם איבה
 ובהא דאמרו גדולה לגימ' שמקצת וכו' דנדר שלא לאכול
 גורם הכיפוף ועכ"פ לא נזכר צד שום ד' של מזה או פרישות
 כלל ופלא אמרן ח"ס ז"ל שבעל דגם להרשב"א רק בנדרי
 מזה לריק התרה ומי"ל להקל נגד נדרים פשוטים ולי"ע

ומעתה פש לן לישב קושיא ח"ס ז"ל שצומד כנגדן אדרבי
 בגאונים שחששו לנדר בחלום ואין קו"י"ל בסוכה דין
 לענין מעשר שני דדברי חלומות לא מעלין ולא מורידין ועוד דאין
 כאן הולאה וצ"ע דכ"כ ואמאי חוששין ובאמת הא קושיא
 שניה היא טעמא הרא"ש בתשובה. ובאמת הא קושיא ראשונה
 לא ידענא למח קשיא ליה רק לענין נדר ולא כוונתא בן גס
 לענין נדוי אמאי חששו לה מאחר דקו"י"ל דברי חלומות לא

כלל ח' וביחוד בעור יו"ד סי' ר"י דאילו כלום ונחן טעם לנדרי
 דהם חפזי הנשבע בתקין לריק שיכא פיו ונבו שוין כ"ש
 בחלום שאין כאן פה ונח נב ולא דמי לגדורו בחלום דסימן
 קנה הוא בעלמא שבתקין וריק קירוב וכ"כ הכלבו ובר"ן
 אמנם הרשב"א בתשובה ח"א סי' תרס"ח חשש לה להר"ך
 התרה צפ"י ג' עכ"פ וכן סיים הר"ן בשמו נדרים ח' ד"כ בשם
 והכננו כתב שחשיב בגאון שאם ראה נעשות מדת יחירה חכם
 מחיר לו גם הרמב"ן בין האוסרים עיין צ"י ש"ע הנ"ל ובש"ע
 סי' הביא דעת הרא"ש לראשונה ודעת שניה בשם יש אומרים
 וכתב דיש לחוש שצ"י להתיר וכ"כ שם הרמ"א וכתב הש"ך
 דכ"י נהוג וכ"כ ה"ב"ח וה"ב"ח מדמוז בנדר וכתבא דעתו וטעם
 להקל, וה"ב"ח היס"ף דאשכח שגדר בחלום לריב"י כמו הא"ש
 ואין בעל יכול להתיר לה דיום שמשו דדין נדר זה כמו נדוי
 והסכים עמו הש"ך גם צד וכתב שכן מוכיחן אמנם ה"ב"ח חלק
 עליו צד דלא חתא אלא שבעה בתקין דיכול להתיר ונח חתא
 חומרא דשבועה בחלום גדולה משבועה בתקין ע"ש.

והמדקדק במחלוקת ה"ב"ח והש"ך יראה דהם מחלוקים
 בעיקר טעם נדר בחלום דעת הש"ך וה"ב"ח נראה
 דס"ל דנדר בחלום איחשק לנדוי וז"ל דס"ל דכמו נדוי מן
 השמים הוא דנדר להתקין ככ"י בגדר מן השמים ר"ו
 להדירו מזה שגדרו בחלום ודעת ה"ב"ח י"ל דס"ל דנדר בחלום
 בעצם כ"ש ח"ס יו"ד סי' רכ"ב דאין מראין לו נאדם אלא
 מהרהורי דיומא ורעיוני על משכביו סליקו וחששו שמה קיבל
 בלב בתקין דבר זה ואנו מחמירים להתיר הסכמה בלב ג"כ
 כמבאר בנוסח היתר נדרים בערי"ב ע"כ חששו בגאונים להתיר
 נדרי חלום ע"ש וכיון דעיקר החשש משום קבלה בלב ס"ל
 לה"ב"ח דלא אינם קבלה בחלום מקבלה בתקין והבן.

ויש לי מקום עיון אמרן ח"ס ז"ל שכתב בפשיטת טעמו
 בנדרי חלום אליבא דב"ש כלומר להתחמירין בנדר
 בחלום וסבירא ליה דהאי טעמא אחיא אליבא דב"ש דאדרבה
 הרי ה"ב"ח והש"ך חולקין וס"ל דדין נדר זה כמו נדוי ואין זה
 מעט הסכמה בלב כלל. איברא דמלשון הרא"ש ז"ל שכתב כ"ש
 בנדר בחלום שאין כאן פה ולא לב משמע דגם קבלה
 והסכמה בלב אין כאן ומיכו יש לומר דבהא באמת פלוגי
 הראשונים וה"ב"ח מחמירין ס"ל דאיכא הסכמה בלב עכ"פ לפי
 שיעת הח"ס ז"ל אמנם הראשון קשה. וצדדי שוחא נפל מתחא
 בלנאי צמי שדרכו לנדר מחוך שינחו ונדר בחלום וכו' שם
 צ"י אדם ששמו שחולא צפ"י מה שגדר והכל בחלום אי כ"כ
 מודד הרא"ש דהוי נדר כיון דאיכא פיו ולדעת ח"ס הרי
 איכא פיו ולבו דהרי הסכמה בלב נמי איכא א"כ אפשר דהוי
 נדר ממש לכ"ע ולי"ע.

ומיד בעולה לדיון דהנדר בחלום שלא לשם מזה צ"י
 התרה עכ"פ משגשג כדעת רוב האחרונים אלא דלכ"ע
 סגי בהתרה ולכתחלה אפילו עשרה צ"י כשיעת בגאון ז"ל
 הביאורו הפוסקים וכו"ל.

אמנם המודד לדבר מזה בחלום אי לריק לקיים או ג"כ צידו
 להתיר הנה הרד"ב צ"י ח"א סי' צ"ט פשיטא ליה
 בחדש שנשבע לפרוע חובו ביום פלוני דבהא אפילו הרא"ש

מנשה הקטן

סימן קס"א

אינו לריך ונמלא לכאורה דדבר זה הוא מחלוקת הראשונים ז"ל.

חרש השומע ואינו מדבר אם יכול להפיר נדרי אשתו ברימיה

ב"ה מוצש"ק בשא התשכ"ד ברוקלין ג"י יצ"א.
שלום שלום לקרוב, דיתבי בעומקי דלבאי ידי"ג בגש"ק
הרב הגאון המפורסם פ"ה ג"א גר"ג אי"א וכו' כש"ת מזה"ר
שלום יחזקאל שרגא רובין — האלבערשטאם שליט"א. אדמו"ר
מציעשינוב.

אחדשת"ר צידידות נאמנה יקרה מכחצו בגיעי צד"ת
שנסתפק בחרש השומע ואינו מדבר שהוא כפקח
לכל דבר כמבואר בגיעין (ש"ל) אי יכול להפיר נדרי אשתו
ברמיה או צדי דוקא להוציא בשפתיו והבס שהרמב"ם פ"ה
מנדרים כ"י ד-ז ובש"ע יו"ד ס"י רל"ד סעי' ל"ח כתבו דלריך
להוציא בשפתיו י"ל דדוקא במדבר לריך להוציא בשפתיו אבל
אלס דא"ל צענין אחר אפשר דמפר ברמיה כה"ל דאמר
בגמ' חולין (י"א ע"ב) כיכי דלא אפשר שאני וכו' כה"ל
כפולפולא משי"ם ופוסקים כיד כ' בעוצה עליו.

ולפתח ריכעא ה"כ נראה דדבר זה חלוי במחלוקת הראשונים
ז"ל דגרסין בגמ' נדרים ע"ז ע"ז לא יאמר אדם
לאשתו בשבת מופר גיכי בטיל לוכי כדך שאמר לה בחול אלא
אומר לה עלי ואכלי עלי ושחי והגדר בעל מאליו אי"ר יוחנן
ולריך שיבעל בלבו תניא בש"ל בשבת מצטל בלבו בחול מוציא
בשפתיו ובכ"ל אחד זה ואחד זה מצטל בלבו ואין לריך להוציא
בשפתיו ופשוט דהלכה כצ"ח נגד צ"ח ומבואר לכאורה דעיקר
הפסח הגדר ה"כ לבעל בלבו ואין לריך להוציא בשפתיו ואף
שאמר בגמ' אלא אומר לה עלי ואכלי עלי ושחי נראה דכאי
אמר אלו מעיקר. דביטול והפסח שנימא דאם לא אמר כן
לא הפסח אלא בא זה להודיע כוונת לבו ושהפסח בלבו וכן נראה
מפי ה"ר ממייץ הביאו הראש"ש צ"ח שם צ"ח וא"ר יוחנן
ז"ל וכו' ממייץ פי' דעלי ואכלי לאו הפסח ה"כ אלא
להודיע שהפסח בלבו דאי ה"כ הפסח אמאי קאמר ר"י ולריך
שיבעל בלבו דכיון דאמר לה עלי ואכלי שחז בלבו שיהא
מופר שאינו רואה להאכילה דבר האסור לה אלא ודאי כה"כ
לא ה"כ הפסח ולכן אי"ר יוחנן ולריך שיבעל בלבו כלומר שיאמר
בלבו מופר לך אבל בשפתיו לא יוציא בקול רם וכו' ע"ש. וכיון
דסבירא ליה דעלי ואכלי אינו מעיקר הפסח אי"כ נראה
דכדישד אינו מעכב ג"כ כיון דלא בא אלא להודיע בכל
אופן שיוודע סגי לה וא"כ באלס אם יבעל בלבו וירמוז נמי
ה"כ סגי לפי זה.

אבל הריעצ"א ז"ל כתב דבלבו ממש לאו דוקא דדברים
שבלב אינם דברים אלא לומר שאינו לריך להשמיע לה
אבל לריך להוציא בשפתיו בינו לבינו ודכוותה גבי ביעור חמץ
פסחים מ"ט ומצטלו בלבו וגבי ברכת הכהן צריך בלבו ולא
דכיון שמוציא בשפתיו דלריך מכאבר בלבו מקרי ויש גדולים
וחכמים משתבשים בזה ומה שכתבתי עיקר מפי מורי ע"כ
נראה דס"ל דבשפתיו צדי דוקא וי"כ המאירי ז"ל ותמה
אכמפרשים שאף כשגדרה בחול דוי צביטול בלבו ע"ש ועיין
בלבוש דבחול לכתחלה לריך להוציא בשפתיו משמע דכדישד

איברא דדברי ה"ר ממייץ הג"ל לכאורה סותרים ולריכוס
ביאור דהראש"ש ז"ל בפסקיו נדרים כ"ג כתב וז"ל
ופי ה"ר ממייץ דאם ציטל בחשאי אין ציטולו ציטול כיון
שגדר בכתב חש"פ שחש בלבו שגדר על חשאי כוון דברים
שבלב ולא מוכיחים ולא כוון דברים ומשמע דדברים שבלב לא
כוון דברים לענין נדרים, וגם דברי ה"ר כהן לאו רישא סיפא
ולאו סיפא רישא יצטטוק דבריו כתב אבל בשפתיו לא יוציא
בקול רם אלא שיאמר בלבו מופר משמע דבקול רם הוא דלא
יוציא אבל להוציא בשפתיו שפיר צדי אלא דכ"י בלבוש גם מה
שהביא ראי' לדבריו מברכ"מ דהמבדק בלבו דכדישד י"ל כשצריך
ולא השמיע לאזניו אבל הכס צדי לחזק בשפתיו בלבוש
עכ"פ, וכו' צ"ח צ"ח הריעצ"א ז"ל ראי' זו לדבריו דצדי להוציא
בשפתיו מדיון ברמ"מ אמנם האמת כי בפסרי משנה הלכות
על מס' נדרים ס"י ל"ב הארכתי במ"ד לגדר דגם דעת הראש"ם
דע"כ לריך להוציא בשפתיו אלא שאינו לריך קול רם דוקא
וכיון עד שישמע לאזניו ועיין יד שאל ס"י רי"א ס"י אי
וצחדושי הארכתי צ"ח.

ובתא מיושד דלא חקש ליה להראש"ם דהא גמ' מעורשת
ה"כ לקמן דף ע"ע ע"ל קיים בלבו קיים הפסח בלבו
אינו מופר ופי' כה"ר קיים בלבו קיים שאין לריך להוציא בשפתיו
הפסח בלבו אינו מופר עד שיוציא בשפתיו וכוון מחומר שכתב
מכאבר וכתבם ב"ש מבורר עכ"פ ולריך להוציא
בשפתיו להפסח וכבר חקש כה"ר ז"ל אדברי צ"ח כהן כיכי
אמר אחד זה ואחד זה מצטל בלבו וא"ל להוציא בשפתיו ה"כ
תניא לקמן דהפסח בלב לא מכני וחי' בשם הכוס' דכי אמר
הפסח בלבו אינו מופר כה"מ היכא דלא אמר עלי ואכלי עלי
ושחי אבל היכי דאמר לה הכי ציטול שבלב מכני דעפי עדיף
ציטול בלב כל היכי דאמר לה עלי ואכלי עלי ושחי מכיכא שלא
בעל בלבו ומוציא בשפתיו לשון גרוע וכתב מבואר מדברי כה"ר
ז"ל דציטול בלב לבדו לא מכני אלא אם עלי ואכלי הוא דמכני
וכן כתבו גדולי ראשונים ואחרונים ז"ל. ולהראש"ם ז"ל י"ל נמי
דאף דאמר דעלי ואכלי עלי ושחי אינו מעיקר ההפסח דעיקר
הפסח הוא בלב מ"מ לריך שיוציא בשפתיו בלבו אפילו בלא
השמיע לאזניו עכ"פ לריך להוציא בשפתיו ענין דביטול והפסח.
ואכתי צ"ח להראש"ם ז"ל דעלי ואכלי וכו' אינו מעיקר הפסח
אי צדי עלי ואכלי דוקא להודיע שהפסח בלבו או סגי ברמיה
ג"כ לענין זה אף שלענין הפסח ביארנו דצדי מוציא בשפתיו
אבל לענין כודעא חולי סגי בפעולה אחרת או דצדי ג"כ
דוקא עלי ואכלי וכדעת כה"ר ז"ל.

והרמב"ם ז"ל שיע' אחרת לו בקושיא זו שהביא כה"ר ז"ל
ומפרש סחירה הש"ם בלבוש חדש וכוון ז"ל מחלק
בין מצטל הגדר בלבו ובין מפר הגדר כלומר דמצטל נדרי
אשתו או בחו אינו לריך לומר כלום בשפתיו אלא מצטל
בלבו בלבד וכופה אותה לעשות בין עשה ובין לא עשה
בעל הגדר ממילא והמפר נדרי אשתו או בחו לריך להוציא
בשפתיו דוקא וי"כ כהן מייירי במצטל הגדר ולכן כתבו דאין
לריך להוציא בשפתיו וכו' דבר חסדא דחומר בכתבם וכו' מייירי

במפר ולכן חזרו מופר עד שיוציא בשפתיו והשיגו הראש"ד ז"ל והסכים עמו הר"ן ז"ל וכן נראה דעת שאר ראשונים ובש"ע יו"ד סי' רל"ד הבין דעת הרמב"ם ז"ל והרמ"א ז"ל הגיה דזה הוא סברת הרמב"ם אבל לסברת הראשונה אין חלוק בין הפרה לביטול ובשניהם חזרו מופר או בעל רק בשמפר או מבטלו בלבד ואמר לה עלי ואכלי וכן עיקר עכ"ל, וכן ראיתי לרבינו ירוחם נתיב כ"ז ח"ב האשה שגדרה הבעל מפר אבל חזרו יכול לכופה שתעבור על גדרה ותשחך בלא הפרה פשוט בזמן ע"כ ע"ש.

במצא לפי"ז איך נן ג' שיעות שיעת הרא"ה ממייץ דעיקר הפרה היא בלא ועלי ואכלי חזרו חלל להודיע שבעי בלא ומימ צמי להוציא בשפתיו בלחש, כי שיעת החיוב והר"ן ודעימיהו דלעולם צמי להוציא בשפתיו ועלי ואכלי הוא חלק מהפרה ג' שיעות הרמב"ם דלבעל סגי בלא ובפרה חזרה נעזר ולפרה צמי דוקא בשפתיו. והא דאמר לבטל בלא, סגי אפילו בלי חמירת עלי ואכלי חלל שזריך שיכריזה לנשות הכצר שגדרה שלא לנשות. והעולה לדיון דענין הפרה גדרים שזים החסום והרמב"ם דצמי דוקא להוציא בשפתיו והשאר הרא"ה יחידא ופילו לשיעתו הרי ביארנו דש"ס להוציא בשפתיו צמי וא"כ פשיע דבעל שהוא חלל חזרו יכול להפר בלאו אבל לבעל אף שהרמ"א פסק דעיקר דלא הרמב"ם מ"מ ראיתי בלבוש ה"י גדרים שהביא ה"י דעות וכתב דיש להחמיר בסברת הראשונה דבין בהפרה בין בביטול ויציא בשפתיו ציוס שמעו נראה דס"ל דרק חומרה הוא אבל מעיקר דגא דיעצד הסומך על הרמב"ם הלכה הוא וא"כ באלס כיון דא"ה באופן אחר אפשר לכתחילה סמכין הרמב"ם לבטל בלי להוציא בשפתיו, וגם כי יש לנרף גם דעת הרא"ה דבגי בביטול בלא אפילו להפרה וא"כ יומא דלענין ביטול לא גרע ויודה להרמב"ם, אבל י"ל דודאי דעת הרא"ה כשאר פוסקים דביטול חזרו מועיל כלל בגדרי אשתו ובתו וממילא נשאר הרמב"ם יחידא בזה.

איברא שהרי דעת הרוב פוסקים כפי הנראה דנה הרמב"ם גם הע"ז והש"ך ושא"ר גדולי אחרונים ז"ל מדשחקו ליה להרמ"א ש"מ מיינה נוחל להו בפסקו ומודי ליה, ועוד כי באמת הבא יש לחלק ולומר דאפילו להרמב"ם ז"ל חלל חזרו מבטל אפילו בלאו מזה דר"ז דכל הראוי לביטול אין ביטול מעכצת בו וכל שאין ראוי לביטול ביטול מעכצת בו ויפה העיר בזה כ"ג ומה שרצה לדחות לעצמו מהיכא דלא אפשר דיתוי מעיקרה ליתא דחזרו ונראה הוא מגמי מפורשת גדרים ע"ג בצעיה דרמי בר חמא חרש מזה שיפר לאשתו א"ח"ל בעל מיפר בלא שמיש משום דבר מישמע הוא אבל חרש דלאו בר משמע הוא הוינו דר זרזא וכו' מצוה דאפילו למ"ד דבעל מפר בלא שמיש חרש חזרו מפר דלאו בר שמיש הוא ואף דנחלקו בזה הפוסקים אי קו"ל בא"ח"ל ועיין ר"ן שם אבל עיקר הסברא סברא הוא דחזון דמדמינן לה לדרי זרזא וא"כ הכי אפילו להרמב"ם ז"ל דביטול סגי בלא אבל י"ל דש"ס לר"ך שיהא ראוי להוציא בשפתיו עלי ואכלי אבל כל שאינו ראוי להוציא חזרו ביטול אפילו להרמב"ם ז"ל וכיון דיש לן סברא גדולה דגם הרמב"ם מודה לאיסור אי"כ לא נשאר לן ספק להחיר נדר דאורייתא לכ"ע.

והנה עד הנה דברתי להשתעשע בדברי כ"ח צח"ח אבל לעיקר שאלתך נראה ראה מפורשת בירושלמי גדרים פ"י הל"ה חז"ר יוסי כי יודא ור' לעזר כי ר' שמעון אומר הפר גדרים מעת לעת מה טעמא דרצין ציוס שמעו מ"ע דרבי יוסי כי ר' יודא מיוס אל יוס וכו' מה מקיימין רצין טעמא דר"י צרי מיוס אל יוס חפתי שגדרה בתחלה לילי שבת וגשחוק וחזר לדיבורו על דעתיה דר"י צרי נוחנין לו כ"ד שעות ע"ד דרצין חין לו חלל אחת היום בלאו גשחוק וחזר לדיבורו על דעתיה דר"י צרי מנערפין לו כ"ד שעות ע"ד דעתיה דרצין לעולם הוא מופר והולך עד שיחזור לדיבורו לפני שקיעת החמה שעה אחת, ובק"ע ופ"מ שם פ"י דגשחוק וחזר לדיבורו ר"י צרי נחומרה ורצין לקולה דר"י מנערפין לו כ"ד שעות אפילו אחת שעות שגשחוק ואינס ראויס להפרה מנערפין לו לכ"ד שעות להפרה גדרים אינס חלל בתוך מעל"ע (ובק"ע פ"י באופן אחר) ועל דעתיה דרצין דיקפי מציוס שמעו דמשמע יוס הראוי לשמיש שיפר בו לאפקי שעות שאין ראויין להפרה אינס בתוך המנין ונעניס הוא מפר עד שיחזור לדיבורו בלומר דמשעה שהוא חזר לדיבורו מחשבינן ואם חזר לדיבורו לפני שקיעת החמה שעה אחת זמנו עד שחשק החמה ואם לא חזר לדיבורו עד למחרת מפר והולך כל היום עד שחשק ולהכי אחת מיוס אל יוס לרצין דזמנין משכחת לה שהוא מפר מיוס אל יוס ציוס המחרת שהשעות שגשחוק אינס מן המנין ע"ש.

והנה בפגמא דר"י וזכמים אכן קו"ל כחכמים עיין ש"ס בצלי דף ע"ז ומצוה צ"ס ירושלמי הג"ל דבעל אפילו שמע הגדר בשעה שהוא שפוי ויכול לדבר ולהפר בשעת שמיש חלל חזר הפר מפני שחשצ שיש עדיין שהוא ציוס להפר וגשחוק לבשחזרו לדיבורו חזר ומפר ואפילו לאחר כמה ימים וע"כ מוכרח מדעת בירושלמי דס"ל דכל שהבעל גשחוק ואינו יכול לדבר ולהוציא בשפתיו חזרו בר הפרה ואינו יכול להפר עד שיחזור לדיבורו ואי יומא דאלס מפר בלאו ואינו לר"ך להוציא בשפתיו ועכ"פ אינו מעכב אי"כ אח"כ גשחוק חזרו יכול להפר בלאו הרי שמע הגדר וגשחוק מיירי נמי בשומע ואינו מדבר ועכ"פ הרי שמע הגדר מקודם וא"כ הפר יפר בלאו ודיו, ועוד מ"ע דרצין דלעולם הוא מפר עד שיחזור לדיבורו הא כיון שהוא בר הפרה בו ציוס שמעו אפי"פ גשחוק מ"מ יפר בלאו ואם לא יפר ציוס שמעו לא יפר עוד לעולם ומוכרח דס"ל לרצין דבשעה שהוא משחק חזרו בר הפרה כלל וא"כ מצוה דכל שאינו יכול להוציא בשפתיו אף שהוא שומע מ"מ אינו יכול להפר וזה ברור בס"ד.

ולפי מה שביארנו צ"ד אומר אי דפשוט דאפילו לדעת הרמב"ם דמבעל בלאו חזרו לר"ך להוציא בשפתיו מ"מ בגשחוק בין בירושלמי מפורשת היא דלאו בר הפרה הוא כלל אי"כ פשוט דהיינו לענין ביטול חזרו מועיל כיון דגברא לאו בר הפרה הוא לא שא לא לענין הפרה ולא שאל לענין ביטול להרמב"ם והכל אחד כנלפע"ד ברור בס"ד.

סימן קס"ב

סימן קס"ג

ביאור ירושלמי נשתתק וחזר לדיבורו בתי מפר

בדין לשאול לב' פוסקים בדבר אחד

ט"ו למטמנים תשל"א ב"י יצ"א.

מע"כ ידידי היקר מוטלא ומוטלג מה' אברהם יצחק האפטאן
בישיבת מיר ירושלים ע"ה"ק ת"ו.

אחדשה"ט וכו',

ומה ששאל עוד כמה שמכאן ביו"ד סי' רמ"ב סלי"א דל"ן
לשאול לב' פוסקים בדבר אחד האם יש ענה לשאל
לאחד רק מות דעמו ואז אין זה מקרי פסק ויכול לשאל עוד
לשני. הנה ברמ"א שם חכם שאמר אין חזירו רשאי להחזיר
משיקול הדעת אבל אם יש לו קבלה שטעה או שטעה בדבר
משנה ויכל להחזיר ר"ח ור"ן פ"ק דע"כ בשם הראשונים ז"ל
וכי' ולכן אין איסור לשאל לשאל לשני ובלבד שידוע אחר
שכבר הורה הראשון לאסור ואפילו אם החזיר הראשון ובכר
חלל הוראחו אין לשני לאסור ועיין ע"ז שם ס"ק י"ח שמחלק
להחזיר דווקא כשהלכה כבר הוראחו ומיכה הש"ך פליג
ובקילור הוראח ארי"ה שם אות א' כתב וז"ל חכם שאמר ותלה
הוראחו ונחפשט מותר לשאל לשני רק שידועו שאמר
הראשון ואם יצטרך שיהאשון ענה בדבר משנה או שטעה
בשיקול הדעת אפילו הראשון חזר ומודק לדבריו אינו יכול
להחזיר ואם החזירו אינו מותר פ"ש ובהאחרונים חלקו עליו
עיי' שו"ת פמ"ח ח"א סי' ב' ושו"ת רד"א סי' ס"ב ובאמת
כי הש"ך בעלמו חזר לגחיה וזוהר זו בחי"מ סי' כ"ח ממ"ש
ביו"ד כאן ועיין ערוך בשלחן סי' רמ"ב סג"ח.

ולעצ"ן מה ששאל בשאל רק מות דעמו של חכם בענין
הלכה אי זה נקרא ג"כ הוראח הנה לפוס ריב"א
נראה דאפי"ה בי"ל הוראח אפילו לא אמרו צ"ח שלהלכה אומר
ואדרבה כרי אמרו ז"ל אפילו שיחת מולין של ת"ח לריב"ן לימוד
כמעט דע"י עבדו של ר"א דה"י ישן תחת המטה ומדבריו
למדנו דה"י תחת המטה אינו יולא צמנות סוכה ודוקא
כשאומר לו שאין אומר בדרך הוראח אז לא מקרי הוראח
כיון ששאלו חו"ד בענין זה בי"ל כהוראח.

אל"א דבעיקר דינא נראה דל"ן האיסור על השאל לשאל
אלא על החכם הנשאל שלא לפסוק כשחכם חזרי
בכר פסק ולכן חייב השואל להודיע בשני שכבר שאל שאלה
זו לחכם ואסרה או החזירה וכמ"ש ברמ"א בי"ל ובגמ' מולין
מ"ד פ"ב ה"ב פסוקה הגרגתה דאחאי לקמיה דרב יתיב
וקא דיוק לה ברוב עובדי ח"ל רב כהנא ורב אסי לרב לימדחני
רבינו ברוב חללה שדריה לקמיה דרבנ"ה בדקבך ברוב חללה
ואכשרה וכן מונה בחליסר איסחרי פשיעו בישראל ופריך
והיכי עבדי הכי והא חניא חכם שטמא אין חזירו רשאי
להחזיר ומשני שאני כהנא דרב לא אסר מיסר ועיין רש"י
ותוס' שם ובמהרש"ל הקשה אי רב היה אסר שוי' החיוב
דאיסורא ח"ב איך שלח לרבנ"ה ואי ניימא דעל השואל ליכא
איסורא אחי שפיר אמנם בגמ' פ"ז דף ז' לא נראה כפי דאמר
שם חזר הנשאל לחכם וטמא לא ישאל לחכם ויעבר לחכם ואסר
לא ישאל לחכם ויחזיר וכו' ונראה דעל השואל קאמר דלא
ישאל הוא דקאמר ולא לחכם שלא יורח וא"כ שפיר קאש
קושיה מהרש"ל

ודברי כירושלמי כיון דלחי לידן ניימא צב מילתא דהכח
נחלקו בפירושה הק"ע והפ"מ דהק"ע שם פ"י נשתתק
וחזר לדיבורו ביום אחר לריב"י מלטרפין לו כ"ד שעות עם
אוחן שעות שהיה יכול לדבר מעט שמיעתו עד שנשתתק
ואפילו כל"ן אוחן כ"ד שעות צלמ"ש היום שחזר לדיבורו נראה
פ"מ דמפרש שריך כ"ד שעות ראוין להפריח חלל שמלטרפין
השעות שקודם השיחוק ולמשל שאם שמע בחלום ונשתתק
בשעה ששית אחר"כ אי"כ שישחזר לדיבורו יש לו עוד י"ח
שעות להפריח ואין נפ"מ מתי שיחזר לדיבורו אפילו לאחר זמן
מרוכב דזמן השיחוק אינו צב הפריח הוא ולא נחשב לו למל"ע,
אבל הפנ"מ פ"י על דעתיה דריב"י מלטרפין לו כ"ד שעות
בלומר אפילו אוחן שעות שנשתתק ואינו צב הפריח מלטרפין
לו לכ"ד שעות והפריח נדרים אינו חלל צחוק מעל"ש וגמלא
החילוק דלדעת הק"ע אם חזר לדבורו אפילו זמן רב מ"מ
לעולם חזר ומפר עד שיצבור עליו כ"ד שעות בדיבור אבל
לפ"מ כל שיצבור עליו כ"ד שעות אפילו שלא היה ראוי לדבר
ולא היה ראוי להפריח מלטרפין לו ואינו יכול להפריח עוד וזה פלא
דכיון שלא היה ראוי להפריח מאי לירדף שייך צב.

וציפיתי לפיכך להמאירי ז"ל נדירים שפי' כדעת הק"ע וז"ל
(דף ע"ח פ"ב) נדיר ונשתתק בעל כל יומו
ואחר כיום חזר לדבורו יראה מחלמוד המעצב שמיפר אוחן
יום שחזר לדבורו שכרי כמה שחלקו בסוגיא זו כהפרי נדרים
שלדעת חכמים כל היום ולדעת ר' יוסף דרי' מעט לעת אחר
שם נשתתק וחזר לדבורו על דעתיה דריב"י נוחנין לו עשרים
וארבעה שעות ר"ל אחר חזרה הדבור ועל דעתיה דרבנן אין
לו חלל אחר היום בלבד ובכר פסקאו בחכמים וגמלא שאין לו
חלל היום שחזר לדבורו וכן יראה משם שאם ביום שחזר לדבורו
חזר ונשתתק קודם שיפר שכל שאינו צב"ק היום יכול להפריח
נוחנין לו יום אחר וכן לעולם עד שיגמור יומו באפשרות הפריח
ולא יפר וכו' שאמרו עוד שם נשתתק ר"ל אחר שחזר לדבורו
על דעתיה דרי' דרי' מלטרפין לו כ"ד שעות בלומר שאם אחר
שחזר לדבורו עמד שחי שעות בלא שחוק וכו' יכול להפריח ולא
הפרי מפני שהיה סומך להפריח בחזק העשרים וארבעה שעות
וחזר ונשתתק לכשיחזר לדבורו אין נוחנין לו חלל כ"כ שעות
מפני שמלטרפין אוחן השחיס שהיה יכול להפריח כאן ולדעת
רבנן לעולם מיפר וכו' עד שיחזר לדבורו שעה אחת לפני
שקיעה החמה ולא הפרי שאין יכול עוד להפרי ובלבד בחכמים
כמו שכתבנו פ"ב, זה דלא כפי' הפ"מ ז"ל ודבריו ברורין
לכמעטין שם כירושלמי בפנים, ובאמת ל"ע ק"ה למה שמיש
בפוסקים דברי כירושלמי כללו ובכר דיוק בן צשירי קרבן פ"ש
אבל הלא המאירי ז"ל הביא להלכה, ומה שכתב משרית
מהרש"ם לענין אוחן המדברים בשפה נלגש (שע"ס לשון
נלגש) שמלמדים החרשים לדבר (בסי' קי"ח ח"ב) וחלק
אמון בעל דברי חיים (בשו"ת ח"ב סי' פ"ב) בעוביה אין
כפנאי מסכים להלריך צב, וארי"ה עוד חזון למעד.

ובזה הגני יד"ג נאמן בריחו תחותם בכל מיני ברכות
דוש"כ בלב ונפש.

מנשה הקטן

וקצת י"ל דהנה נשים דילן אמרו חכם שטימא אין חזירו רשאי להחיר ומשום דשוי' חד"א ונחלקו הראשונים בחכם שהחיר אי חזירו רשאי לאסור דיש מהפוסקים ס"ל דוקא מאיסור להחיר אסור אבל מביתר לאיסור אין חכמה ואין עלא ואין חכמה נגד השם במקום שיש חלול בשם אין חולקין כבוד לרב ויש מהם אימרים דאפילו מביתר לאיסור וכפשוטו לשון הרמ"א ועיין דר"צ ס"י שס"ב וס"י שצ"ג ונפח"ש רמז עליו וצירושלמי אמרו חכם שהחיר אין חזירו רשאי לאסור ועיין רמ"א אפילו אם החיר הראשון וכבר חלה הראתו אין לשני לאסור ועיין שו"ע דייקו וכבר חלה הראתו ועיין ביאור הגר"א וקצת ב"י גר"א דדא הוא מחלוקת הפוסקים אי שייך חזקה ביתר ד"א דדוקא חזקה לאיסור איכא שנתחזק אבל חזקה ביתר ליכא כלל והרמב"ן קידושין ועוד ס"ל דגם חזקה ביתר איכא ונמקום אחר הארכתי בזה הרבה בס"ד לישב שיעת הפוסקים וליכא חזקה ביתר.

והנה רבינו צענ הלכות גדולות צפ"ד דברכות גזי חפלה ערביה רשות או חובה דלפוס גירסיה דגרס הכס ורז אומר הלכה כדברי האומר רשות כחז הוא ז"ל וכלכה כרז באיסורי והכא חפלה לאיסורא הוא ע"ש וכן הוא גירסא בסמ"ע עיין ס"י י"ט והרשב"א גמי כחז וזבגאויס פסקו דכלכה כמ"ד רשות דחפלה באיסורי נזכו והלכה כרז באיסורי וכן הוא גירסא ודעת החוס' דף ב"ו ע"א ד"כ טעם וכ"ז ב' ד"כ הלכה וכ"כ הר"ש ריש הפרק קי"ל ח"ע רשות והלכה כרז באיסורי ועיין יד מלאכי כללי הכא הוא קמ"ח באריות מה. ולפ"ז י"ל דרשב"א ששאל לרי' ואמר לי רשות הרי החיר לו ולכן שפיר ב"י מותר לו לילך לשאל לחכם אחר דדוקא בחכם שאסר אין חזירו רשאי להחיר אבל חזירו שהחיר רשאי לאסור עליו וי"ל ועיין ח' רע"א וי"ד ס"י רמ"ע ס"ק י"ט ה"כ אבל לא שח לבו בשם מוכרי' באסאן.

והנה הר"ש פ"ק דע"ז דף ז' ע"א פ"י דהכי קאמר לא ישאל לחכם אחר בסתם כדי שיתיר לו ויסמוך על הוראתו דכיון דכבר אסרו הראשון ושיי' חדיא אין לו לסמוך על אחר שיתירו לו אבל יכול הוא לומר לחכם אחר דבר זה שאלתי לחכם פלוני ואסרו לי מה נראה לך בזה ואם יראה לשני שטעם הראשון ילך ויתווכח עמו אם יוכל להוכיח שטעם דבר משנה יחזירכו ואם חלוק עליו בשיקול הדעת שסברתו טעם להחיר מה שאסר הראשון ואין להוכיחו מתוך המשנה או מדברי אמורא יאמר אני אומר כך אבל איני מחיר מה שאסרת מאחר שילא מפיק לאיסור ושוי' חדיא ואין צידי להחזיק מתוך דבר משנה או אמורא ועיין בפמ"א בג"ל מה שכתב לישב סתירה דבריו מא"ט מפ"א ד"מ ע"ש.

עכ"פ בכל אופן לשאל ליכא איסור אלא בצופן שאין מודיע לחכם השני שכבר שאל דבר זה אבל אם מודיע אין צד איסור ומי"מ אפילו אינו שואל אלא לתוריד הראשון מי"מ לריך להודיע לשני שכן וכך אמר לו הראשון אם לא שאומר לי שאינו אומר כך לכלכה אלא לסתם פלפולא אינו לריך להודיע לשני ואולי גם זה בדאי להודיע שאם ישמע החכם השני פלפולו של הראשון אולי עיי' זה יחזור צו ויזילא כדבר

ומייד נראה דחרי דינא איכא הכא דחכם עלמו שהורה בדבר ליכא איסור לשלחו לחכם אחר לעיין בה אלא שעל החכם השני איכא איסור שלא להורות בה להיפוך מהכס הראשון ולכן שפיר שלח רב אלא הקושיא לרבי' החיר והורה בדבר שהחירו אסר ועיין משני לא הורה בה אבל כשיש שואל ששאל לחכם לו יש איסור לשאל לחכם אחר והא טעמא לחוד והא טעמא לחוד דחכם שאסר אין חזירו רשאי להחיר הוא משום דשוי' חד"א וכמ"ש הרשב"ד והרמב"ן והרשב"א והר"ש והר"ן בפ"ק דע"ז ה"ל ואין זה מפני כבוד חכם אלא מפני שכיון שהחכם אסרה חל עלה איסור ונעשה חדיא אבל על השואל ששאל שאל לחכם חזירו הוא מפני כבוד החכם הראשון דנראה כמחלל בכבודו וכ"ש שאם חזירו יפסקו להיפוך ויחלל בכבודו וגם איסור איכא אבל כל זה אם לא הודיע לו לחכם השני אז יש משום כבוד חכם הראשון אצ"ל אם הודיע לחכם השני שכבר שאל לראשון ואסר לו אז ליכא ציון לראשון כמובן. ועיין חוס' ע"ז ד"ה נשאל וא"ח ורי לא ישאל לכל החכמים וידועו זה עם זה אולי ישיבוכו מדבריו וי"ל דאינו אסור אלא לשואל אם לא יודיע לו כבר שאלתי לפלוני ואסר לי אבל אם אומר לו כבר שאלתי פלוני חכם מותר אבל החכם ודאי יאמר שלא יחיר וכו' ע"ש והנה כמו שכתבתי שכיון שהשואל מודיע מותר לשאל לשני דאז החכם השני לא יחיר וממילא אין ציון לראשון.

ואין לומר דכיון דאין החכם השני רשאי להחיר אי"כ מאי מועיל שיודיענו זה אינו כלום שהרי אפשר שהראשון טעה בדבר משנה ואז מותר להורות או שיטא ויתן עם הראשון ויחזור או שיש לו קבלה להחיר וכתילין בג"ל וזה פשוט.

והנה על הגליון חוס' בג"ל צ"ן שם בשם היעב"ץ דאינו אסור אלא (לשאל) וגירסא חיו הוא (לשאל) ע"ש ולפענ"ד גירסא חיו עיקר וכו'א דהחוס' ככיון דייקו דאינו אסור אלא לשואל וכוונתם כיון דכאן מיירי מעיקר האיסור שעל השואל משום ציון החכם ואמרו דאין איסור על השואל אלא אם לא יודיע לו וכו' אבל אם הודיע לחכם השני אין איסור עליו כלל והבן כי לענ"ד אין לריך להביא בדברי החוס'.

ובמ"ש נראה להבין גמי דברות כ"ז ע"כ מעשה בחלמיד אחד שצא לפני ר"י א"ל ח"ע רשות או חובה א"ל חובה א"ל והלא ר"י א"ל רשות א"ל המתן לי עד שיכנסו צעלי חרסין לביה"מ כשנכנסו צעלי חרסין עמד השואל ושאל ח"ע רשות או חובה א"ל ר"ג חובה וכו' עד ואותו חלמיד רשב"א ב"י ע"ש. ולכאורה יש לתמוה כיון ששאל לרי' ויחוש ואמר לו רשות האין נכנס עוד לשאל לרי"ג הא הו"ל חכם שהורה אמר להג"ל י"ל דרשב"א א"ל לרי"ג דרי' א"ל רשות וכו' דהודיע לרי"ג שכבר שאל אלא ר"י ליכא איסורא. וזה ב"י נראה לפרש מה שאמר המתן עד שיכנסו צעלי חרסין לביה"מ ולכאורה למד ליה להתמתן לבעלי חרסין אחר שאמר ליה דרי' אמר רשות יאמר הוא אמר רשות ואני אומר חובה ולהג"ל אחי שפיר דכיון דחכם שהחיר אין חזירו רשאי לאסור ולכן א"ל המתן עד שיכנסו צעלי חרסין לביה"מ וישאלו ויחזרו בדבר אז ר"י גמי אולי יחזור בו.

לאמיתו וכדעת החוס' ע"ז ה"ל דבי לא יסאל לחכמים והכ"י ודו"ק.

ומחמת הטרדות כעת אקצר וכל טוב ממנו לא יבצר וי"ר שיוכה ללמוד תורה לשמה והגני לברכו בברכת מו"ט וי"ר שיוכה לבנות בית גאון בישראל ולראות דורות ישרים יבורך מהשם המבורך ועל שאר השאלות אולי כשאפנה עוד אעבור עליהם המברכו בברכת התורה ללומדיה בלב וגפש.

מנשה הקטן

סימן קס"ד

בהא דאין למדין מן הגדה

ב"ה ח' ניסן התשכ"ג ברוקלין ג"י

כבוד ידידי רב חביבי הרה"ג המפורסם אשכול הסופר חובר חבורים מחוכמים בדעת סופרים ולמה נקראו סופרים שהיו סופרים אותיות התורה וכו' כש"ת מוה"ר חיים דב ראבינאוויץ שליט"א בעמ"ס דעת סופרים, עה"ת.

אדשת"ר הגני לקיים צוה הכתובת להשיב על דבר תמיכה: בדברי רבינו שמואל הנגיד צמחא התלמוד ברכות ד"ה והגדה שכתב ח"ל פי שיבא בתלמוד על שום ענין שלא יהיה מנהג זו הוא הגדה ואין לך לתלמוד ממנה אלא מה שיעלה על הדעת ויש לך לדעת שכל מה שקיימי חז"ל הלכה בענין מנהג שיהיה מנהג רבינו ע"ה שקבל מפי הגבורה אין לך להוסיף עליו ולא לגרוע ממנו אלא מה שפירשו בפסוקים כל אחד לפי מה שזדמן לו ומה שראה בדעתו ולפי מה שיעלה על הדעת מן הפירושים האלו למדים אותם והשאר אין סומכין עליהם ע"ה ותמה בחז"ר הא"ך אפשר לומר על מה שאמרו חז"ל צ"ה הפסוק שאם אינו עולה על דעתו אין סומכין עליהם ע"ה.

הנה כרגע אמרתי לו לכת"ר דכן מצוה צירושלמי ועשה אחזיק לו קלה דהנה בענין דאין למדין מן הגדה כד האריכו צוה רבותיו הראשונים ז"ל והאחרונים ואין לנו להוסיף עליהם ולא לפחות מדבריהם אלא לזיין מראה מקומותיהם והרואה יעיין אחריהם ואחר מקור דבריהם ומקור הדברים הם צירושלמי פ"ה ה"י ר"י רבי זעירא בשם שמואל אין למדין לא מן ההלכות ולא מן ההגדות ולא מן החוספחות אלא מן הגמרא הריאה החו"ט דרכות פ"ה מ"ד ועיין רש"י מגילה ע"ז ושו"ת באר יעקב ח"ע סי' ק"י"ע בסוף החשובה, וגו"י מ"ה סי' קס"א ושבו"י ח"ב סי' קמ"ע וש"ך חו"מ סי' פ"א ובספרי שו"ת משה הלכות ח"ב סי' מ"ד הארבעה דב צ"ד בארץ אופן למדין ובארץ אופן לא, וגמלא דהא אי למדין מהגדה מחלוקת הפוסקים הוא בארץ אופן למדין אי לא ופשוט דאיכא באגדה כמה דברים שאין להם שום פי ע"ה דרך הלכה אלא ע"ה דרך הסוד ועל דרך זה הם רוב גומאות דרכה צ"ה.

ולענין מה שפירשו בפסוקים שכתב הנגיד ז"ל דאין סומכין על הפירושים היכא דאין עולה על הדעת ואינו נוגע להלכה הנה אחזיק לכת"ר לזון הרמב"ם צמחא חלק שלישי פ"ה צ"ד ח"ל אמנם ארבעה מינים שצולז כד זכרו ז"ל צו קלה סבה על ז"ד הדרכות שדרכם ידוע לנו שהצין דרכיהם ואם שום אולם דמנהג מליצה השיר לא שהדבר ההוא הוא ענין הפסוק ונחלקו בני אדם בדרכות שני חלקים וכו' אמרו רז"ל חני בר קפרא ויחד חביה לך על אזניך אל חקרי אזניך אלא אזניך תלמד שאם ישמע אדם דבר מגונה יתן אלצבו בחוך אזניו ואינו חמה אם זה התנה אלא אלו הסכלים כן יחשוב צפירה זה הפסוק ושואל הוא כונה זאת המנהג ושהיחד הוא האצבע ואזניך הם האזנים איני חושב שאחד ממנו ששכלו שלם יחשוב זה אצל הוא מליצה שיר נאה מאד הארי צה על מדה טובה והוא כמו שאסור לומר דבר מגונה כך אסור לשמוע וסמך זה לפסוק על ז"ד המשל השיר וכן כל מה שיאמר צמחא חלקי אל חקרי כך אלא כך זה ענינו וכבר יאמרו מן הכונה אלא שהיה חושלת יעקב אליה כל צעל שכל מאנשי החורה הרבנים עכ"ל.

העתקתי דברי הרמב"ם ז"ל אזה צוה להרואה עומק דבריו הקדושים צמחא פירוש המקרא, וצמחא דין דאסמכתא, אצל הריעצ"א ז"ל ר"ה ע"ז ע"ה רוח אחרת צו וכתב חז"ל שכל מה שיש לו אסמכתא מן הפסוק העיד הקצ"ה שראוי לעשות כן אלא שלא קצבו חוכה ומסרו לחכמים וזה דבר צרור ואמת ולא בדברי המפרשים האסמכתות שהוא בדרך סימן שחננו חכמים ולא שכוונה החורר לך ח"י ישחקע הדבר ולא יאמר שזו דרך מינות הוא אצל החורה העירה צ"ך ומסרו חיוז הדבר אחר יגידו לך ולפיכך תמלא חכמים נוחיין כל מקום ראיח או זכר או אסמכתא לדבריהם מן החורר כלומר שאינם מחדשים דבר מלפניו וכל חורה שצ"ע רמור צמחא שכתב שיהיה חמימה וח"י שיהיה חסירה עכ"ל, והרי דודא הוא מחלוקת הראשונים ז"ל והנה כל זה עכ"פ צמחא שנוגע להלכה אצל צמחא שאינו נוגע להלכה יתן רשות לדרוש לכל אחד ואחד כפי מה שאמרו כל מה שחלמי וחיך עמיד לתוש וכמו שראינו לרבותינו הראשונים והאחרונים מימותא משה רבינו חכמי דור ודור כל אחד פירש הפסוקים באגדה ודרוש לפי דרכו על יסודי החכמה והיראה המקובלים לנו ופשוט דקרא כל אחד על אופניו ולא כן צקרא אלא אפילו צמחא מותר לפרש אחרת כשאינו נוגע להלכה וכן מפורש בחו"ט פ"ה דמור מ"ה.

והר"מ שם פי' ובה"א אינו חז"ר ח"ל מי שלא נחקים מדבריו דבר שילולו מן הכוונה הוא המנהג צמחא לפיכך אם אמר הרבינו גזיר, שזה פלוגי אם נחקיינו דבריו וכו' והכוונה צמחא ממאמר מי שלא נחקיינו דבריו הוא מה שאמרו עכ"ל, וכתב עליו החו"ט שם נחקיינו דבריו אע"פ שצמחא לא פירשו כן הואיל לענין דינא לא נפקא מינה ולא מידי הרשות נחוצה לפרש שאין אי רואה הפרש צ"ך פירוש המנהג לפירוש המקרא שהרשות נתונה לפרש צמחא חלק באשר עיינו רואה חזרי המפרשים שמימות הגמ' אלא שצ"ך שלא יכריע ויפרש שום דין שיהיה סותר דעת צמחא הגמ' עכ"ל. וכן הביאו גם כן בשם הגאון צמחא אור שמה ז"ל וכן מצוה צמחא הקדוש על החורה.

(ד) אם גם דברי הראשונים כרש"י ורמב"ן ואחרונים נאמרו ברות הקודש.

(ה) אם יש חילוק בין הלכה לאגדה לפרש באופן אחר ממנה שפי' חז"ל.

(ו) אם מותר לפרש במשנה או גמרא פשט שלא כחז"ל כיבא שלא נוגע להלכה כלל.

(ז) מי שלא נסמך להוראה אי מותר לו להורות.

ואבא על ראשון ראשון חכמי חז"ל, הכי פשוט וצורר דמחוייבים אנהו להאמין בכל דברי חכמינו ז"ל ומדעוהוין כחבורה שבכחז ממנו וכל הכופר בדרכה אחת מדרשות חז"ל אפילו מאמין בכל שאר החורג הרי זה בכלל הפיקורוס ואין לו חלק לעולם הבא, הכי אמרין בסנהדרין (דף י' ע"א) במשנה כל ישראל יש להם חלק בו' ואלו שאין להם חלק לע"כ האומר אין תחיית המתים מן החורג וכו', ופרש"י ה"ג האומר אין תחיית המתים מה"ה שכופר במדרשים דרשין בגמ' לקמן מניין לתהי"מ מה"ה ואפילו יהא מודה ומאמין שיחיו המתים אלא דלא רמיזא באירייתא בופר הוא הו"ל ועיקר שיש תחיית המתים מה"ה, מה לנו ולאמונא, וכי מהי"ן הוא יודע שכן הוא, הלכך בופר גמור הוא ע"כ. ובגליון שם ל"ן ל"ש שכח דדברים אלו אינם מדברי רש"י, אולם בספר יד רמב"ם לסנהדרין שהיה מגדולי הראשונים דור אחר רש"י כתב דברים אלו בשם רבינו שלמה ז"ל ע"ש, וא"כ אין ספק שדברים אלו ילאו מפי קדשו של רבינו הקדוש רש"י ז"ל.

ובגמ' סנהדרין (דף ל"ט) והאומר אין תורה מן השמים וכו' תניא אידך כי דבר ה' בזה זה האומר אין תורה מן השמים ואפילו אמר כל החורג כולה מן השמים חוץ מפסוק זה שלא אמרו הקב"ה אלא משה מפי עצמו וכו' כי דבר ה' בזה ואפילו אמר כל החורג כולה מן השמים חוץ מדקדוק זה מקיץ זה מגזירה שה' זו זה הוא כי דבר ה' בזה. נמלא ענה לן ראשונה דכל מי שאומר אפילו על דקדוק אחד או ק"ו או גז"ש, שאינו מן השמים הרי זה בכלל האומר אין תורה מן השמים וכל דרשות חז"ל בכלל זה.

אלא דבדיון ק"ו ראיתי מקשים הא"ח אפשר לומר כן שהרי ק"ו אדם דין מעצמו, ואולי טעה בדמיונו ואית ליה פירכא. ולדידי אין זה קושיו דודאי אם אחד בא ומפריך הק"ו בפירכא ליכא אסור בזה אם אית ליה פירכא אצל כל זמן שלא ידע ליה פירכא אלא שאינו מאמין בקיץ שהוא מן השמים וא"כ הרי זה כופר במדה אחת בלימודי ודרשות חז"ל, וזה פשוט. גם י"ל דקאי אפשר ק"ו המצוהים בחו"ל ובדקדוקי סופרים בציא גירסא שגרים חוץ מקיץ, ולא גרס ק"ו זה, וא"כ י"ל כוונתו שכופר על עיקר לימוד של ק"ו שאינו דאורייתא. אמנם גם לפי גירסתנו אתי שפיר ונפי שכתבתי דכיון דאינו מפריך הק"ו אלא אינו מודה בו הרי זה בכלל ופשוט, ועיין רמב"ם פ"ג מה' תשובה ה"ה.

מבראר לן עכ"פ בפשיטות לד"ה דפסוק בחורה יכול כל אדם לפרש והרשות נתונה לו כפי דעתו הטענה בין רב בין מעט ובהם ודאי הרשות נתונה לפרש אפילו נגד פירוש בעלי חכמי הש"ס והגמ' וכמו שמצינו כמה פעמים לרבינו שלמה ראש הפרשנותא שבכמה מקומות מביא פשוטו של מקרא ודרשה חז"ל ואחריו משך הרמב"ן ז"ל וכל הראשונים והאחרונים ממנו עד דורינו, וכמה פעמים מצינו לרבינו הרמב"ן שהחילק על רש"י שמביא אגדה ולא נוחא ליה בפירושו ומפרש באופן אחר והמפורסם אין לר"ך ראי' ואין לספור כי אין מספר למקומות הללו. וזה נראה דעת רבינו שמואל הנגיד במצוא התלמוד דפירושו הפסוקים אם הם הלכה בפנין המלצה עליו אין לגרוס או להוסיף אצל אם הם מה שיעלה על הדעת לפי הזמנתו לו אין סומכין על פירושים הללו כי אינן להלכה חכ' לפענ"ד צדוק, ואחי שפיר שיעת רבינו שמואל הנגיד כשיעית כל הראשונים ז"ל.

ומחמת כי אין הזמן גרמא עכשיו לצאת באריכות בדברים כעת אקצר וכל טוב ממנו לא יבצר, ידידו החותם בברכת חג כשר ושמח ובכבוד והוקרה בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן קס"ה

קונטרס שבילי אמונה

האמונה והיחס לתורה וחז"ל

ב"ה, עש"ק לסדר זאת חקת התורה, התשכ"ג ברוקלין
נ"י יצ"א.

החיים והשלום יחדיו יהיו תמים, יעלו על ראש תמימים, וברכתא במותב תלתא אל כבוד ידידי האהובי אשכול הסופר הרה"ג המפורסם כו' כש"ת מוה"ר חיים דב רבינאוויץ שליט"א בעמח"ס דעת סופרים על תנ"ך.

אחדשת"ר, יקרת מכתבו קבלתי, ואבא היום אל העיון בדבריו היקרים לי מאוד, ולפי שדברים אלו סובלים אריכות גדולה וצורר ושקידה בדברי רבותינו ז"ל מה שאין הזמן גרמא, אמרתי לעצמי אבא פרשתא עכ"פ בקיור נמנך אף כי ה"ה ראוי לצר על כל זאת וזאת בראיות צדקות מש"ס ופוסקים כי הם ממנו דברים הנאמרים לעיקרי תורתנו הקדושה ולכל נפש מ ישראל ממנו, ואסחפק כעת לכתוב דעתי העניה עם קלח ראיות, ודי לחכם כמותו וישמע חכם ויוסף לקח, ואולי לשאתאפנה אשגה עוד פרק זה בס"ד. ולפי שכ"ה נגע בכמה עניינים חלקתי הדברים לפי סעיפים:

(א) אמונה ויחסם לדברי חז"ל בין בהלכה ובין באגדה.
(ב) האמונה ויחסם לדברי הקבלה שנתקבלה בעם ישראל הקדושים.

(ג) אם כל דברי חז"ל נאמרו ברות הקודש ואם כן הא"ח אפשר לפרש ע"פ פשוטו של מקרא דלא כפי' חז"ל.

לחקירא הפילוסופית ומשים ענין המקראות משל לפי שאין דוחק לאותן ענין נציגי או מלכא אצל כשהוא מגיע אלל חכמי ישראל יפרש המקראות כמורחם ואף על פי שהחכמה הפילוסופית סותרת אותם כענין תחיית המתים שאין הכחשים מוכיחים בו הכרח נחתך ויש לפרש כל המקראות בדרך משל כענין המקראות שצאו יותר מנזארים כענין מהי יחזקאל ואלא שכתבתי הקבלה המפורסמת באומה ובמקום הזה יודה שהקבלה חזקה החקירה הפילוסופית ואז חכים לנו הוראה ממנו שאין משגיחין בחקירה כנגד הקבלה לפי שחכמת השם למעלה מחקירותם וכבר יקרה לנו מן הדין מכל דבר שיש קבלה ביד הזקנים והזקנות מעמנו ולא נסחור קבלתם רק אחר הקיים שאינו באפשר חליה ולמה נסחור קבלתם ואין קבלה פושטת ביד עמנו רק שקבלו אותה דור אחר דור עד משה רבינו ז"ל ע"ה או עד הגזירות ופעמים יהיה כענין הכוח גרמ כחזון ולא שיהיה הכוח הזה מוכרח רק כתחייתו הקבלה ויתאמת בעיני הכחזון עם הקבלה וכי ולא עוד אלא אף שמד החקירה אין לנו לדון לבטל דבר שחקירה חכם מן החכמים מחייב בעולו אם יש בידיו קבלה על קיומו ולמה נסמוך על חקירה החכם הכוח ואולי חקירתו כחזנה מלד מיעוט ידיעתו כענין ואולי אם יעמוד חכם ממני יגלה סתירה דבריו וקיום מה שסתר וכמו שקרה לחכמים שקדמו לאפלטון עם אפלטון ושקרה לאפלטון עם אריסטו תלמידו הבא אחריו ואינו אומר שנסמוך על הדין הזה להכחיד כל מה שיאמר כל חכם כי אילו אמרו כן היה כסילות באמת אך אני אומר במקום שיש מלכא או אפילו קבלה אין מדין האמת לבטל הקבלה מפני דברי החכם הכוח מן כלל שאמרתי ע"ה דבריו הקדושים. והאיר לנו הרש"א ז"ל דאין לבטל שום דבר קבלה ואפילו אם בא מי שהוא ונותן לנו מופת מותך על דל המתקרב נגד הקבלה לא נקבלוהו דאולי חקירתו כחזנה ולא שאולי כחזנה ודאי כחזנה היא כיון שהקבלה שקבלו אפילו בין הגוים הזקנות מקורה עד הגזירות ומשה רבינו ע"ה ודבר זה הלכה היא אשר אין להכרח אחרים. ועיין ש"ת הריב"ש סי' מה באריכות לענין ספרי העצמים שמכחישים הקבלה שאסור לקרוא בהם כיון שאין אקבלתו סמכין ולא אחקירה.

סימן קס"ז

נתיב ג'

אם כל דברי חז"ל ברוח"ק נאמרו

(ג) **ומעתה** נבא אל העיון בס"ד אם מחזיקים אנוהו לומר שכל דברי חז"ל נאמרו ברוח הקודש כן כהלכה וכן באגדה, ודבר זה לפוס ריב"א ז"ע וזירור זש"ס שגוראים בדברים סתריים ממקום למקום, והוא דבגמ' יומא (דף ע"ב) אמרו חנני משמחו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי וסתלקה רוח הקודש מישראל ועדיין היו משתמשין בצנח קול כו', נראה מפורש דלאחר שמחו הנביאים האחרונים שהיו אחריהם כבר לא השתמשו ברוח הקודש איש י"ל דגם דבריהם לא נאמרו ברוח הקודש לכאורה, ועיין סוטה (מ"ח

ע"פ מנזאר לן דהחיות להאמין בכל החורב בין כחזון ובין חזונה שבעל פה ובכל דקדוקים חסירות ויתירות בין שהוא דבר הנוגע להלכה ואפילו שאינו אלא מעשה סיפור בעלמא לפי ראות עיניו כשר ידם וכגון מעשה בלעם עם אלתו שפחה ב' את פי האתון והוביתו לפניו, אף שאין זה נוגע להלכה ולא ראוי מעשה זה בפועל וגם נראה דבר זה שהאחרון ידבר ורק בלעם ושריו ראו זה מ"מ הכופר בה כאילו כפר בעשרת הדברות, וכבר כתב החת"ם ז"ל בתשובה לאחד שאל אי לומר הי"ג עקרים בכל יום, והח"ם ז"ל השיב שלדעתו מעשה בלעם הוא מעקרי החורב כי בכל החורב ע"פ אבותינו ספרו לנו מה שקבלו מאבותיהם וראו בעלמם כל הענינים, וליכא להסתפק בזה, אצל מעשה זה לא ראו אבותינו ואבות אבותינו ורק קבלה הוא ממשה רבינו שכן היחב, ובאמת כן אמרו ז"ל ראוי היה מעשה בלעם לקצוע בעשרת הדברות ולאמרה בכל יום וזה כ"ל, ומ"מ מי שלא מאמין בה כרי זה כופר בעיקר.

סימן קס"ח

נתיב ב'

המשנה והיהם לקבלה בישראל

(ג) **ומעתה** נבאר קצת באמונת הקבלה בישראל, והנה גם בזה פשוט דמחולק על דברי הקבלה שקבלו ישראל בכל דבר כאילו חולק על השכינה דגדולה הקבלה שמכרעתה בכל מקום, וכחצי שמע בני מוסר אצ"ק ואל חטוט תורת אמת, ואפילו בהלכה שנסתפקו בדבר ואפילו קטן נגד גדול אם היה קבלה בידו הקבלה מכתבת, וע"ה אמרו במס' עריות פ"א מ"ג כלל אומר מלך הין מים שאובים פוסלין במקור אלא שאלה חייב לומר בלשון רבו ושמיא אומר חשע קצין וזכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה עד שצאו שני גרדיים משער האשפה שצירושלים וסעידו משום שמעיה ואבעטיון שלשה לגין מים שאובין פוסלין את המקור וקיימו חכמים את דבריהם ע"ה. ופי' הרשב"א (וכ"כ רש"י שנת דף מ"ח) משער האשפות, הזכיר התנא שם אומנתן ושם שכותן לומר לך שלא ימנע אדם עמו מציח המדרש שאין לך אמונת פחותה מן הגרדי שאין מעמידין הימנו לא מלך ולא כהן גדול ואין שער צירושלים פחותה משער האשפות והכריעו בעדותן לכל חכמי ישראל ע"ה. ועיין מקואות פ"ז מ"א וסעידו אנשי מידבא וכו'. ולאו דוקא אקבלת אנשים סמכין, אלא אפילו קבלת גוים חורה הוא וסמכין עליהם. דאין לך גדול מהקבלה בישראל כי הקבלה בא לנו מראש המקבלים משם רבינו קבל חורה מסוין ומסרה ליהושע וכו' ובכל דור ודור עד שצא קבלה אלהינו, ולפעמים אפי' מנזירים המקרא מדי פשוטו כדי להעמיד הקבלה ואמרי דהפסוק אסמכתא הוא ונא לדבר אחר והקבלה מקיימים.

ובעתיק כאן לשון הרש"א עד היכן מגיע כח הקבלה בעם ישראל ועד היכן סומכין עליה, והוא בתשובה ח"א סי' ע"ז, דע כי כל חכם מחכמי תורתינו החסידים כשיראה דברי הפילוסופים וישר צעיונו דרכם כשהוא מגיע אלל הכחשים המורים בהפסוק פרה אותם כענין שיהא נאות

דאמרו בגמ' צ"ע (י"ז ע"א) אמר רבי אבדימי דמן חיפה מיום שחרב בית המקדש ניעלה נבואה מן הנביאים וניחנס לחכמים, ושקלי וערי ומסיק רב אשי חדע דאמר גברא רבא מילתא ומחאמרא הלכא למשא מסיני כותיב, ופריך ודילמא כסומא צארוצא ומשני ולא טעם יכיב, ופרש"י כיון דאמר טעמא חין א' כסומא שמכוון ליהר צארוצא במקרה בעלמא אלא בברת הלכ' הוא הצאה לו צנצואה חכה להסכים להלכה למשא מסיני ע"כ.

נראה מדברי אבדימי דאפילו נבואה שהיא גדולה מרחוק הקודש וניעלה לגמרי משחרב בית המקדש מ"מ מן החכמים לא ניעלה וא"כ כ"ש רוח הקודש שהוא מדרגה גמורה מנצואה ודאי דמחכמים לא נסתלקה. והרמב"ן שם בחידושי' הביא פרש"י ז"ל והקשה עליו ופי' אלא הכי קאמר אעפ"י שניעלה נבואה מן הנביאים שהוא מראה והחזון נבואה חכמים שהוא בדרך החכמה לא נעלה אלא יודעים האמת ברוח הקודש שצרכים ע"כ ע"ש. ומלא לן רחמי צדורא דלענין יודעים החורה לא ניעלה לא נבואה ולא רוח הקודש עכ"פ יודעים האמת ברוח הקודש צרכים, ולפי א' שפיר הדיוקן ללכלל דנסתלק רוח הקודש, ולא תקשה סתירת דברים ה"ל אצל לפי א' אחי שפיר דכל דברי חז"ל ברוח הקודש נאמרו ביון דמחכמים לא ניעלה רוח הקודש, וקבלה צידיו דכל מקום שכתב רש"י ולפי אומר לי ר"ל ברוח הקודש.

שורש האירו לי עיני וראיתי שכוונתי צא האמת דכן מצואר צמורה צח"צ דנצואה לחוד ורוח"ק דחכמה לחוד, וכ"י מדועצ"א צ"ב ה"ל שכיב בשם הרמב"ם ז"ל בוצא צ"ב ה"ל צע"י ח"ל והרמב"ן ז"ל הקשה על פרש"י וכו' ואין דעתי נטע אלא ה"ק אעפ"י שניעלה נבואה מן הנביאים שהוא המראה והחזון נבואה חכמים שהוא בדרך חכמה לא נעלה אלא יודעים האמת ברוח"ק שצרכים, והרמב"ם ז"ל פי גמ' דצ"ב ה"ל ח"ל ונחמה לחכמים פירושו שישגו בשכלם דברים הרבה שאין כח בשכל בעצב להשיגם והכנס עדיף מציבא פי' מאותו נציבא שיש לו כח לראות עמידות ואין לו דרכי הנצואה שהם מלא דחכמה שורה שכיבה עליו ובגמ' שציאר הרמב"ם ז"ל צמפרו הידוע כי הנצואה שהוא חוכה שורה אלא על חכם עכ"ל. הרי שחילוק א' מקורו עבור צדאשונים ז"ל לחלק בין רוח"ק ונצואה דחכמה לרוח"ק ונצואה דעמידות, וא"כ פשוט דנצואה ורוח"ק דחכמה לא נסתלקה, ושפיר מצואר דכל דברי חורב מחכמים האמתיים נאמרו צנצואה ורוח"ק.

ראין להקשות מאחר דכל דברים ברוח הקודש נאמרו א"כ היאך מצינו לפעמים שלא כיוונו בהלכה וגם שחלקים א' על א' כיון דחרווייכו ברוח הקודש אמרו, לא תקשה כלל דחורה לא צממים היא וכרי אפילו כשיחב בת קול דלככה כריא צמור של עגבאי עמדו ואמרו חורה לא צממים הוא וע"ז וכו"ל צא אמרו שכיבה מה אומרה נאמנו בני, ואפילו נציבא שצא ואמר הלכה כפלוגי שק נאמרה לו הלכה מן השמים אם הוא נגד הרוב אין שומעין לו ושקר העיד דלככה לא צממים היא אם לא צמקום ספק או שארץ להוראת שעה שומעין לו אצל לכל מקום קי"ל הלכה כרבים וממלא שפיר יש לומר אלו ואלו דברי אלקים חיים הם וברוח הקודש נאמרו חרווייכו אלא מ"מ הלכה כרוב שפסקו צ"ד של מעה דכן נוצהה בחורה אחרי רבים להטות ולא חסמוך התורה על נס בשום מקום וכמ"ש הרמב"ן כמה פעמים.

ע"כ וצמ"ס סאכרין (י"א ע"א) ובגמ' יומא עוד שם (דף כ"א) דברים שצין מקדש ראשון לשני רוח"ק ע"ש, ובגמ' מנייה חשיב לרצותא אסתר ברוח הקודש נאמרה משמע דכל שאר דברי חז"ל לאו ברוח הקודש נאמרו דא"כ מאי ברוחא דאסתר.

אמנם דברי הגמ' לריבים ביאור שהרי בעירובין (דף ס"ד ע"ב) אמרו ברוחא שעה למדנו שכוון ר"ג ברוח הקודש, ובפסוקתא דרב טבא פ"ס אחרי (קע"ו ב') נפה ר"ע צדוה"ק וצירושלמי סוטה פ"א ה"ד נפה ר' מאיר צדוה"ק וצירושלמי שבוטות פ"ט ה"א, וצ"ר פ"ט נפה רש"י צדוה"ק, ומלא דכן היה רוח הקודש לאחר שמתו הנביאים האחרונים ילאחר חורבן הבית, וממלא לבאורה דברים אלו סתרי' יניכו וי"ע.

ולפום ריבעא י"ל דמה שאמרו נסתלקה רוח הקודש מישראל, ר"ל נסתלקה מרוצם של ישראל אצל אחי נשחיתת ליחודי סגולה שכל דור, ובזה אחי שפיר מה שחשבוהו לרצותא ולפלא כמ"ש ברוחא שעה למדנו שכוון ר"ג ברוח הקודש והיה א' לרצותא להם כיון שצבר נסתלקה רוח הקודש מישראל. עוד יש לומר דזיוק לשון נסתלקה ולא אמר ניעלה רוח הקודש מישראל, ולשון נסתלקה משמע שרק נסתלקה אצל לא ניעלה לגמרי, ועיין חו"ס חדשים שלי סוטה דניעלה משמע לגמרי, וא"כ נסתלקה מפני שהעולם לא היה ראוי לרוח"ק אצל אם כן חרה צדור אם היה מי שראוי לה. וק"א אחרונים ראיתי שפירשו דיש כמה וכמה מדרגות ברוח הקודש, וכמדומה הצבוח נסתלקה ונשארה רק מדרגה קטנה ולשון נסתלקה לא משמע כן אלא משמע נסתלקה לגמרי מה שנסתלק גם לפי א' מאי ברוחא שכוון ר"ג ברוח הקודש כיון שעדיין היה רוח הקודש בצולם צמדרגה קטנה אצל לפי מה שכתבנו א"ש לליחודי סגולה כן היה רוח הקודש.

ובאמת מצינו הופעת רוח הקודש בציה מדרשם של רבותיו מדור דור ולא לצד בתקופת רבותיו חכמי החלמוד כי אם גם אחרים שרחב ביחודי האומה שרע להדבק בחי עולמים, והראש"ד בהשגותיו פ"ח מה' נולג ה"כ כחצ כר הופיע רוח הקודש בציה מדרשיו מכמה שנים והעליו וכו' והכל צדור ומקום היחוד לי מן השמים. ועד צממה מקומות כחצ כעין א' ועיין חמ"ס דע"ס ס' ג' וקבלה צידיו שכימ שאמר הראש"ד הופיע רוח הקודש היינו רוח הקודש ממנו, וצטווי"ד ס' קכ"ו הביא לשון הרש"א צמורה הציה הארון מדברי הראש"ד וצלשון הא' כחצ דבר א' מסורה צידי מרבותי ומאציו שצממים ע"כ. ועי' חוצה הלצות שער השצון בפ"ש פ"ג ד"ה וכו"פ. והנה יש נפק"מ גדולה בין הכי עעמי דלפירוש דרך ליחודי סגולה היה להם רוח הקודש כרי, וא"כ גם צמזם הכנאים ואמוראים לאו כריע זכו צה וי"ל ח"ו דלא נאמרו כל דברים ברוח הקודש אלא כגון רש"י ור"ע וחצריים הדומים להם שזכו לרוח הקודש, ולפי העעם דרוח"ק קטנה נשאר א"כ י"ל דכל אחד דבריו נאמרו ברוח הקודש וכל אחד לפי מדרגתו כמובן.

ברם לאחר התיישבות ולאחר העיין צהא קושיא נראה מה שכתבנו צא צמ"ד, דמה שאמרו דלאחר נציאים האחרונים נסתלקה רוח הקודש היינו דוקא דלא הוה להם רוח הקודש למילי דעלמא ולענין שאר דברים אצל לענין דבר שצקדושה וליחוד התורה לא נסתלקה משולם. מה מוכרח מהא

שורב דקדקתי דדברים אלו מיוסדים אדברי ירושלמי סנהדרין
הביאה ר"ח (דף ל"ו) וז"ל ירושלמי, איך ינאי אילו
ניתנה חורה חתוכה לא היחה עמידה לרגל מאי עממא וידבר
ה' אל משה לאמר אמר לפניו רבון כל העולמים הודיעני כיאך
הוא הלכה וז"ל אחרי רבים להטות רבו המזכים זכאי רבי
המחייבים חייב כדי שכהא החורה נדרשת מי"ע פנים עממא
ומי"ע פנים עבדור מנין ודגלו וכו' הוא אומר אמרות ה'
אמרות עבדורות מווקא שבעתים ואמר מישרים אהבך איך
יוחנן כל מי שאינו יודע לדון את השרץ לעממא מאה פעמים
ולטברו מאה פעמים אינו יכול לפתוח בזכות וכו' ע"ש. ופעם
זה בפסיקתא רבתי כ"א וצלותיה דר"ע אית ד' יבש"ס צבלי
עירובין (י"ג) תלמיד וחיק וכו' שה"י אומר מי"ח עממי עממא
ימי"ח עממי עבדור חנא תלמיד וחיק ה"י ציבנה שה"י מטרב את
השרץ בקין עממים. ועוד עירובין (כ"א ע"ב) תלמד שאמר
שלמה על כל דבר ודבר של סופרים חמשה ואלף עממים.

סימן קס"ח

נתיב ד'

אם גם דברי הראשונים נאמרו ברוח"ק

(ז) ומהאמור דעת לנכון פשוט דגם פירושי רבותינו
בראשונים במלכים ז"ל כרש"י ורמב"ן
ודעמייה והקודמים לפנייהם והבאים אחרייהם (ולא נוחא לי
מה שכתב על ראשון אחד אשר גוצה אחרים גצבו שלא נאמרו
דבריו ברוח הקודש) ברוכ"ק נאמרו והגם שמלינו דפליגי
בפירושיהם בפשט הכו' או דברי רבותינו אין זה מכחיש בהנחה
שברוח הקודש נאמרו והכל על הכלל הני"ל דתורה לא נשמע
הוא ולא ואלו דברי אלקים חיים הוא ועל הכלל דשצעים פנים
לתורה ובמובן.

וכיין שכן ודאי שכל מי שאינו מאמין בפירושי רבותינו
בראשונים ז"ל וגם קדושי האחרונים הרי זה מכחיש
בדברי חז"ל אשר העידו דרוכ"ק דחכמה לא יעלה ולא צולה
וכרי צבלי מכחיש דברי חז"ל. ועיין בשו"ת דברי חיים ח"ב
להב"ק מלאני י"ד סי' קי"א ש"י צמלמד אחד שפגע בצבד
האור החיים ז"ל ואמר שלא עשה ספרו ברוכ"ק ואחר שהאריך
ז"ל ב"כ צהא מילתא ע"ש כחז חז"ל אצל האמה עד לדרכו
שגם בזמנינו יש לחכמי האמה שאינם גועים אחר התאמר יש
לכם רוח"ק ובמבואר במורה וברמב"ן ז"ל להדיא ולכן צעל
אור"ח נשגמ"מ בודאי חיבר ספרו ברוכ"ק, אך לא הוא לבדו
רק כל מחבר אפילו בדורינו אם הוא ראו לכן חיבר ספרו
ברוכ"ק היינו שהסכים בחכמתו לאמתו של תורה כמי"ש
צשים על ר"א, וכ"כ החומים לדינא בקינור ח"כ סי' קכ"ג
וקכ"ד שאין לומר קים לי נגד הש"ע משום ש"י דבריהם
ברוכ"ק, ולכן המלמד המכחיש רוכ"ק של אור"ח הוא
אפיקורוס שאינו מאמין בגדולי הדור שהעידו עליו שה"י ראו
לרוכ"ק והמלמד הזה כפר בעיקר רוכ"ק ולישג על דברי הש"ס
צ"ב ה"ל, ויפה עשיתם שלא תצתם את בניכם בידו ע"ש.
וסבדי לי צמרימים שצ"ה כיונתי לדעתו הרמב (ואצב כדאי
להדיגש שהגאון ז"ל כחז שאסור ללמד הבנים צמלמד כזה,
ובענינה מה נאמר על רוב כמה הנקראים עיטשערס צלמי"ן
ה' ירחם).

ובהא נראה לפעמ"ד לפרש מה שאמרנו צמשה עדיות פ"א
מי"ח ולמה מחזירין דברי היחיד בין המרובין הואיל
ואין הלכה אלא בדברי המרובין שאם יראה בית דין את
דברי היחיד ויסמך עליו, ולפוס ריהעא אינו מובן כיון דהלכה
ברבים וא"כ זה הוא תורה אחת שנתנה מסמי כרבים וא"כ
איך יבואו בית דין אחר ויראו דברי היחיד ויסמכו עליו וישעו
שלא כחורה דהרי הלכה ברבים וכמוכס נאמרה מהכס, ועיין
תוי"ט שם ובחורה משה עב"ה פרשת משפטים בפסוק לא
תענה על ריב צדי"ה ואצב מה שפ"י. ולפי מה שאמרנו אחי
שפיר מאד דבאמה אינו ואלו דברי אלקים חיים וברוח הקודש
נאמרו וגם דברי יהוד תורה משה הם אלא שמי"ח נאמרו
לפסוק ברבים ונקצעה הלכה ברבים וא"כ אם יראו צ"ד
שלאחריהם דברי היחיד ויסמכו עליו יפסקו כמחז כי גם דברי
אלו מן השמים נאמרו אלא שצד השחא לא הסכימו רוב
חכמי ישראל לפסוק להלכה בדברי יחיד ואם כי הלכות הפוכות
הן, שצעים פנים לתורה. וצוה יש להבין נמי (שם מ"ו) אמר
ר"י א"כ למה מחזירין דברי יחיד בין המרובין לצולה וכו',
ודחקו המפרשים ז"ל מאד לישג המשה דמאי נפק"מ ממשה
שלפניה, ולפי משי"ב י"ל דבאמה איכא לפעמים דברי יחיד
שלא יסכימו הרבים עליהם וצולין הם ברבים ואם
יאמר אדם כך מקובלי ואמרו לו כחש פלוגי שמעה ודו"ק
כזה. העולה לן צוה דשפיר אמרינן דדברי חז"ל כולם נאמרו
ברוח הקודש, אף לאחר שניעלה נבואה ורוכ"ק מן העולם.

ובתוס' שג"ן שם ולמה מחזירין דברי היחיד כגומר כיון
שצבלי מקום יחיד ורבים הלכה ברבים למה החזירו
דברי היחידים שאם יראו צ"ד דברי היחיד כגון האמוראים
שפסקו ה"ל וקשרואים ע"ס היחיד יכולין לפסוק כמחז שאם
נשחקעו דבריו לא היו האמוראים יכולין לחלוק צהדיא עם
התנאים שהיו גדולים מהם צחכמה וצמנין, ועל זה יכולין
לפסוק בדבריו שכבר אמרה חורה אחרי רבים להטות ואפ"כ
שלא נחקצל דברי היחיד צומן הראשון ולא הסכימו רבים עמו
כשיצא דור אחרי ויסכימו רבים לעממו וי"ה הלכה כמחז
שכל התורה נאמרה למשה פנים לעממא ופנים לעבר ואמרו לו
עד מחי נעמוד על הצינור ואמר להם אחרי רבים להטות
מיכא אלו ואלו דברי אלקים חיים ע"כ. ועיין בדרשות הר"ן
דרוש החמישי צענין מחלוקת ר"א ורבנן (צ"מ י"ט), ובשעמ"ק
שם צשם ברי"ח ורבינו נסים גאון, ובדרשת הר"ן דרוש השביעי
על אגדה (צ"מ פ"ו) דקא פליגי במחיצתא דרקיעא הקצ"ה
אמר עבדור ומחיצתא דרקיעא אמרו עממא אמרו מאן נוכח
רצה צר נחמני וכו' ע"ש.

ומצאתי ברענ"א עירובין י"ג שאלו רבני נרפח ז"ל האין
אפשר שיהיו אלו ואלו דברי אלקים חיים וזה אומר
זה מחז, ותיורא כי כשעלה משה למרום לקבל התורה הראו
לו על כל דבר ודבר מי"ע פנים לאיסור ומי"ע פנים להיתר
ושאל להקצ"ה ע"ז ואמר שיהא זה מסור לחכמי ישראל שצבלי
דור ודור ויכ"ה הכרעה כמחזם, וגבון הוא לפי הדרשה וצדק
האמת יש טעם סוד צדכר ע"כ. ועיין בהקדמה מהרש"ל
לשי"ש צ"ק ע"ס של המקובלים צזה וצדק פוקח עורים. ועיין
אור שמח פ"ב מה"ל ממרים ה"ה צ"ד הגדול.

דרשו ברוח קדשם מה שהזמן צריך להם בשעתם להלביב לב אחינו בני ישראל לתורה הקדושה ואסמכוהו אקרא אף שלא היה זה פשוטו של מקרא ולפעמים למשך לב השומעים וכמ"ש רמב"ם כיצד צהר הגדה שמושך לב השומע אבל גם הם לא החליטו שזה הוא הפירוש המקראי ופשוטו אלא שאמרו שגם דבר זה מרומז בו אבל פשוטו לדורות אין זה פשוטו של מקרא שיהיה אסורי לומר עוד כוונה ופירוש על דבר היותר קרוב לפשוטו, והיו לפעמים כעין נביא שרק לדורו התנבא ולא נאמרה נבואתו לדורות הבאים והכ"כ ה"ל לפעמים בענין דרשות חז"ל באגדה ומדרש שאף שנאמר ברוח הקודש לצורך שעה נאמרה.

והיוצא לנו מה דודאי הכופר בדברי רז"ל אפילו בזה אמת מהם הרי זה כופר גמור בזה"ל כולו, וכן הדבר כמו שאינו מאמין בנבואתו גדולי הראשונים ולדיקים האחרונים, ופשוטו דאפילו בדורינו לנו מי שלומד תורה לשמה כגון לדיקי אמת וזוכים לכון ברוח קדשם לאמיתתה של תורה, ולא אמרו משחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, דמשחרב בית המקדש נסתלקה השכינה מישראל ובד' אמות של הלכה זוכה ברוח הקודש ושכינה שירה עליה, וז"ל מאד בס"ד.

סימן קס"ט

נתיב ה'

אם יאות לפרש הפסוקים בפירושים אחרים ממה שפי' לנו חז"ל

(ה) **ונבא** לדבר חילוק שיש בין פירושי ההלכה ואגדה דמאחר שצירנו דכל דבריהם נאמרו ברוח הקודש א"כ אדרבה תחזוק הקושל למי נחנו רשות לכל בן תורה לפרש בדברי תורה שלא כדעת חז"ל בפירוש התורה במקום שלא נראה לפי הפשט דבריהם וכשיטת ר' שמואל הנגיד ה"ל. וטעם אחרון בזה ראונו להעיר על דבר אחד מה שכתב כח"ר שיש חילוק בין חכמי אשכנז לחכמי ספרד ויחסם להמדרש כאשר בעלי החסד מייחסים לדבר מן המדרש כאילו דבר שניתן בסניי וכן נמצא בציאור הגר"א ז"ל לש"ס שביא דבר בשם ילקוט שמעוני כאלו זו הלכה ולא בן חכמי ספרד. ולאחר הסליחה במחשבת ח"ו לומר בן חכמי ספרד שהם מקילים בהלכות המצוות בזה ואדרבה כמה פעמים מצינו אשר רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל ראש לחכמי ספרד פסק כמדרש ואפילו נגד הגמ' ולדוגמא עיין רמב"ם פ"ט ממ"א ה"ב לא שחק הכתוב מלאסור אכילה אלא מפני שאסר הביטול וכו', וכתב ה"ה לא שחק הכתוב במדרש ויקרא רבה בשני מקומות עשהה התורה וכו', ועיין לח"מ שחמה הא"ך שכן הרמב"ם ש"ס דילן ופסק כמדרש רבה, והאריך שם הרבה. וגם אני בענייני במקום אחר הארכתי בדברי הרמב"ם. אבל נראה פשוט דה"ה היה פשיטא ליה דהרמב"ם שכן ש"ס דילן ופסק כמדרש רבה, ועוד מקומות רבות שפסק הרמב"ם כמדרש רבה, ושאר מדרשים. ועיין רמב"ם בפיה"מ סוף סוטה, בן עזאי לא נשא אשה, ובמשה חלק לענין תחלה"מ, ובהקדמתו לסדר טהרות, ובמורה נבוכים פ"ט לראשון, ופ"ט לשני, וזה ברור מאד.

ומעתה פה לן לצאר דברי רבינו שמואל הנגיד והא"ך כתב בפירושים שאינם להלכה אם לא יעלו על הדעת אין סומכין עליהם, ופער הדבר כך, ראשונה נראה דהנה ידוע שדרכם של רבותינו לדרוש צפי התורה בדרשת דלכה, הנקרא ציפי חכמי הש"ס, שנתקבצו שמה בעולם ולמדו להם דרך ה' לאחינו בני ישראל וכמה פעמים דרשו להם לפי מה שהשעה צריכה להם, ותחמינו ז"ל סמכו כל דבריהם אדברי תורה ועולם מלאו רמז לדרשם בזה וצפי הקרא בזה או בזה. והנה כבר כלל לן הרמב"ן ז"ל כי כל המאורעות בעולם משעת הבריאה ועד שעת ההפסק הכל מרומז צפי האזינו עממא וכו"ש בכל התורה, ואמרו רז"ל הפך זה והפך זה דכולה בזה, והנה חז"ל

שנית נראה דחז"ל כמה פעמים דרשו המקרא דרך משל וכמה פסוקים בלחם נמלאים בחורה שהם דרך משל ולא כפשוטו וז"ל הרשב"א תשובה פ' הג"ל ואני חייב מאשים וכו' כמו שלא ראשית אחד מצני עמנו כשאנו מפרש ק"ח מן הכתובים בפשטיתם להתחייב אלא כי הוא משל מפני שהענין רחוק אלא לפי הנחת השכל ולמה נאשים אחתו על ככה ועל כרחינו יש להודות בהרבה מקומות שדבר הכתובים דרך משל וכו' ע"ש. ועיין שו"ת רמ"ע מפאנו מה שפי' אה"א שאמרו ז"ל דברה תורה כלשון הבאי, דברו חכמים כלשון הבאי, ועכ"פ שהתורה שהכתוב הקב"ה כתבה בדרך שכלול פסוק אחד עניינים רבים וסודות נפלאות אמתים והקיף אותם בכתבתו על כל העניינים אשר הם אמתים ונוכל לפרש ולהבין כמה עניינים בציבה אחת, ועל דרך זה אמרו רז"ל שבעים פנים לתורה, ועיין במדרש שה"ש הביאנו, ר' יצחק אמר אמרה כנס"י הביאנו הקב"ה למרחק גדול של יין זה הר סיני וזמן לי משם את התורה שגדשה במ"ע פנים עכור וצמ"ע פנים עמא כמנין ודגלו ועיין מסכת סופרים פ"ג א"ר יצאי תורה שנתנה הקב"ה למשה נחתה לו צמ"ע פנים וכו'. ובדברי הלכה חי אפשר לומר בן דכבר אמרו אחרי רבים להטות ואין לנו אלא מה שנפסק ותורה אחת יהיה לכם וע"כ דבאגדה ודרוש שבעים פנים הם, וכו"ש עוד להבא בסוד ה', ולדעת המקובלים עוד יותר ויותר משבעים פנים הם וא"כ אף שפירשו חז"ל פירוש אחד אין זה מכחיש פי' אחרים שיאמרו בפסוק זה בדרך שגראה לאחרים צפנים אחרים דכל הפנים נאמרו בסיני.

ומקור הדברים נראה בנויים על דברי חז"ל סנהדרין (ל"ה) אמרו שנים טעם אחד משני מקראות מהו א"ל אין מונין להם אלא אחד מנה בני מיילי אמר אביי דאמר קרא אחת דבר אלקים שנים זו שמעתי כי עז לאלקים (תהלים ס"ב) מקרא אחד יואל לכמה טעמים ואין טעם אחד יואל מכמה מקראות דבר"י תנא וכפטיש יפוצץ סלע (ירמ"ה כ"ג) מה פטיש זה מתחלק לכמה נילואית אף מקרא אחד יואל לכמה טעמים ע"ש וברש"י.

וביד רמ"ה סנהדרין (ק"ג ע"ב) מנשה ה' שונה חמשים וחמש פנים בחורת כהנים כדאמרין לעיל (לד) מקרא אחד יואל לכמה טעמים והאי דאמרין שם כנגד שני מלכותו יש לאומרים שכל שנה ונחה ה' מחדש בו וסוגר ודורשו ומפלפלי ולא מילתא היא דהשתא הני תועבות כולו עבד תורה כהנים

יחיד ומפלט אלא מסתברא דהכי קאמרין שזכות ג"ה פנים שהי' שורה האריך במלכות ג"ה שנים ע"כ.

ועוד צו שלישיה לפמ"ש דכל המאור בעולם כולו הכל מזוהר בתורתיו הקדושה עד סוף העולם פעם ביום ופעם מפורש וא"כ פשוט שגם זמניו ודרכי החיים שלנו מרוחזים בתורה הקדושה וישנם רמזים הרומזים לזמנינו ומקומינו ואותם הרמזים ע"כ לריכים אנחנו להולידם לאור, ר"ל חכמי הזמן זה בכלל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש שהכל ניתן למשה רבינו ע"ה, והנה חז"ל שהיו דורות הרבה לפניו ופירשו הכתובים דרשו במקראות הרמזים הטועים לזמניהם ולא היו יכולים להוליד לאור רמזי זמנינו ואפי' היו יודעים לא היו רשאים להגידם ופירשו המקרא לפי זמנם המרוחז בחי' ואם כן אנחנו ע"כ לריכים לפרש במקומות הרמז לזמן הזה ואין חי' חולק עליהם אלא מפרש דבריהם ויש להאריך בזה.

ורביעי בקדוש כי הנה ידוע כי התורה הקדושה לצד מן הנגלה שבה רומזים בה סתרי תורה סודות עמוקים בחקר אלקי תמצא והסודות אלו נמסרו לחכמי אמת דור אחר דור וכשראו חכמ"ל שהלצבות מתמעטות והדעות הולכות וחולשות באורך הגלות ומשום עת לעשות להי' כמו שהחירו לרשום בהלכות ותורה שבע"פ בכלל חששו שלא תשכח תורה זו חלק סתרי התורה ועיקרי האלקיות באו לכתוב גם חלק הסתרי תורה, אך אין התיקון שמתאזר לחלק הנגלה, ראוי לחלק הנסתר והסודות כי הנגלה ראוי לכל אדם ללמוד ולא כן הנסתר מלד צי' טעמים, ה' מלד יקרא אין ראוי וכבוד של הצית"ש שימסרו סתריו בידי אנשי מדות רעות ואפילו חכמים מחוכמים, וגם לא יליתו בו אלא אנשים זכי בשכל, ולכן גמרו לבטא את הדיון לכתוב אותם למען לא יאבדו מן הדורות האחרונים, אבל כתבו בחידות ודרכים נעלמים שלא יוכל לעמוד עליהם אלא מי שימסרו לו במפתחות אבל פשט המקרא אינו מרמז לה כלל.

חז"ל הנוקבל אלוקי ברמזין ז"ל בהקדמה לשה"ש חז"ל דברי בחכמה זאת במדרשים ואגדות דרך משלים וחידות להסתיר הדברים האלה ולהעלימם ופחדו אחת הנה ואחת הנה כדי להסתיר מקומם והעוצר בהם לא ירגישו בהם ויקדם כפשטן ולא יתבונן פנימיות פרטן ולא ישיב אל לבו לא דעת ולא תבונה בקרבן לומר איך יתכן לחכמים שבאו לכתוב הדברים האלה על הספר להעלותן לולי כי אולי נחמד ועוד טבוע וגנוח בתוכן עכ"ל בעבור ע"ש. ועיין משי"ב עוד בפירושו טה"ח צפ"י בראשית מענין זה. ועיין מאמר על אגדות חז"ל להגאון ר' משה חיים לואטו ז"ל נדפס בריש מדרש רבא מה שהאריך בזה ע"ש. ולפי זה פירושי חכמינו ז"ל שאין עולים על השכל צפ"י המקרא לראשונה מעולם לא נכתבונו לפרש המקרא כפשטו אלא לרמז בהם סודותיהם ועממו בהם סודות נעלמים ולמי שלא זכה בהם יכול לפרש המקרא לפי פשוטו שצארה לו כיון דפירוש חז"ל אין כאן לפרש פשוטו של מקרא.

ובהקדמה לספר מעשה ה', בחצ המצבר חז"ל, ואני האמיר כאשר ראיתי המעשיות שסופרו בתורתיו וכו' ובכן יגשתי בכתאסף אלי כל מפרשי התורה והמדרשים ובחרתי

מכל אשר היה לפני מה שהוא פשט הכתוב והקריב אלו וכבר אחשוב כיוון ידוע לך המשכיל מה שאחז"ל כי כל אשר נאמר על תורתיו התמימה ומה שעתיד להאמר עד סוף העולם הכל גלוי היה לפניו יח' בנתינתו התורה וכתב פשוטן של דברים, ח"כ כל דעות שאין בהם משכול ובהם נכוחות למואל דעת ותועלת נמשך מהם כולם רמז הוא יח' עליהם בתורה אם בתוספת ענין או בתוספת חידה או אות או חסור או יתיר או באותיות קטנות או קרי או בחיב או בטעם או צראשי חיצות או בסופם או בנימטריא או באלפא ביתא המקובלות באופן שכל דבר המועיל להשגת הנפש אשר אפשר להשגת כולם נרמזו בתורה, ולפי זה מאמר תמצאני מבוא דברי המפרשים והמדרשים חלוקים אלו ואלו דברי חלקים חיים ואפילו שתמצאני בומר באתח מכן אין הכוונה לומר שהדעות האחרות בטעות אבל הכוונה לומר שאינם נפשט הכתוב אבל הם בכלל הרמז ואותה אשר בחתרי הוא נפשט הכתוב, זולתי במקרא עניינים אשר מלאחי בקלם מפרשים חדשים מקריב באו ובהם צעני דעות בלתי נכונות ליחס אותם אל תורתיו הנה אז לא אביע אל לור חילצתו וכו' ע"ש. והעולה לן דע"כ מפורש בכל הפוסקים כמו שכתבנו צפ"ד דמאחר דכל הפירו' כלולים בתורתיו הקדושה והכל מרומז בה יש לכל אחד חלק בה לפרש ולבאר כפי מה שצארה לו מרומז בתורתיו ועיין בהקדמה אור"ח הקדוש. ועיין רש"ב טה"ח פ' וישב שכתובת עם רש"י ז"ל והודק לו שאלו ה' יכול ה' עוצר על פירושו טה"ח לפי פשוטו של מקרא ולפי חולדות הזמן והוא על דרך הרי"ל שהכל מרומז בתורה וכל הזמנים והמאורעות.

ומה שחמם כח"ר ח"כ איפס זאת עשו כל אחד יפרש לפי דרכו ואחרי הגבלה יש לה, הנה ודאי בזה דקדו דבריו, אמנם כבר נתנו לנו חז"ל גדר בזה דכל שהועצבו הפירושים על יסודות התורה והאמונה ואינם מנגידים לדברי חז"ל בהלכה ויואל מהם תועלת מהפ"י הוא לזמן רב או אפילו לשעה בגון דברי מוסר שדרשו וסמכו על הכתוב וכיוצא בזה וכאשר על בהקדמה חז"ל ברי זה חזקתו טבוח, חז"ל אור"ח הקדוש בהקדמה טה"ח וכבר גליתו דעתו שאין אני חולק ח"י על הראשונים אפילו במלא נימא אלא שהרשות נתונה לדורשי תורה וכו' רק לדבר הלכה לא ישנו גם לא לבדות מדעת אנוש דברים חדשים אשר לא שיערו נוחלי תורה מפה אל פה אלא ע"פ הקדמותיהם אשר קבלו מאת האלקים מהם יקחו הקדמותיהם וכו' ע"ש דבריו הקדושים. בכלל כי כל דרוש אשר מקורו טבוח לתועלת גשמות ישראל ע"פ דרכי התורה ניתן לדרוש ולרמז אף שאינו פשוטו של מקרא או לפרש פשוטו של מקרא מה שלא מנגד להלכה בשום אופן כי הכל מרומז בזה.

ועיין משנה אבות פ"ג מ"א והמגלה פנים בתורה שלא בהלכה, ובפי' הרע"ב והצ"ח שם, אמנם בחז"ל מנגיל פ"ד מ"ט דהא דבריהם שכן מפרש ר' ישמעאל בגמ' שם ע"ש. והמאירי פי' מגלה פנים ר"ל שיכתוב הנגלה ממנה לגמרי ואומר שלא הייתה ברוח השם לכך אלא שהיא משל לעיני אחר והנגלה אינו כלל.

ובס' העקרים מאמר ה' פ"ב אבל מי שאינו מחטון למחוד ולא לנעות מדרך האמת ולא לנפור במה שבה בתוספת

ובספר חובת הלבבות כתב חובת הצורה יח"ש הוא בין על ידי נציה דורו אם הי' צומן הנצואה או מחורת הי' נאמנה או מפי מורה לעצות אלקים אשר הוא עונת הצורה צריך על בריאותו ואין דור מן הדורות רק ממנו כמ"ש ח"ל עד שלא שקפה שמשו של משה זרחה שמשו של יהושע עד שלא כצחה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי עד שלא כצחה שמשו של אליהו זרחה שמשו של אלישע, יום שמת רבי עקיבא נולד רבינו הקדוש יום שמת רבינו הקדוש נולד רבא וכיוצא בו ועל דרך הזה ימלא בכל הדורות ובכל הארצות לא יחסר קורא על האלקים ואל עבודתו ומורה את דרכו, וכן בימינו אנו חיי' להעיל דפי צדיקי אמת הגם כי המה מועטים השם ירחם.

סימן ק"ע

נתיב ר'

אם יאות לפרש משנה וגמרא שלא כחז"ל היבא
דאינו נוגע להלכה

(ו) ומה שחמה מה שייך לפרש משה שלא ע"פ גמרא אם מי שבה ויאל צמנינו כמו שעשה הרמב"ם ז"ל הביאו החו"י"ע חזר פ"ה מ"ה, וכן הוא בירושלמי, ותמה וזי המשה משחק הוא ושוב עליו להבדיל בין הרמב"ם וצין מי שבה בימינו. הנה צה ראינו כי קנאה הי' לצאות דבר צו אצל מ"מ האמת אהוב מכל, כי עיניו רואות אשר גם בדברי חז"ל משתמשים בעלי אגדה ודרוש לפרשם ע"פ דרכם מה שאריכים לדרוש לאגדה ומוסר, ודוגמא לא שמשחי בשם הקדוש מאיפאליע שפי המשה מאימתי קורין את שמת צערין, ופי מאימתי מלשון אימה ויראה, כלומר מחור אימה ויראה קורין את שמת צערין. וודאי שאין זה הפשט הפשוט מצדו הקדוש במשה.

ורוב דברי רבה צר צר חנה בצוממאות מחפרשים רק באופן דרוש, ועיין ח"א לרבינו מהרש"א ז"ל והמפרשים צעין יעקב כולם מלאים בפירושים ע"פ דרוש ואגדה במאמרי חז"ל שלא ע"פ המפורש במשה כל זמן שאינו נוגע להלכה. והכלל המפורסם אין לריך ראייה שחפסו כל הדרשנים דברי חז"ל ודרשו בדרך אגדה שלא ע"פ הפשט המקובל ובלבד שלא יגשו ח"ו בהלכה ומי שעושה משחק מאד ודאי דמו בראשו אצל אין אנו יכולים להניע אותם כרשעים, ולדיקים ולכו צם.

וממילא מה שכתב כמ"ש שאילו ידע רש"י שיצאו עושים בדבריו ויאלצו שכיון שמוחר היה לרש"י לומר דבר שלא עפ"י ח"ל גם להם מותר לא הי' כוח בן, ח"ו לומר כן על רבינו רש"י ז"ל ומדויל ידיו ישחלם ליה שבהי בעלמו כתב שכל דבריו צרות הקדוש נאמרו והאריך ועלה על דעת מי שבה ח"ו שמן השמים נותנים רוח הקדוש לדבר שיאל מאד מכשול ועצות ח"ו, וח"ו אפילו לעלות על הדעת כן, אצל האמת כי רש"י הקדוש לא עשה כן מדעת עצמו ולא המלא דבר זה מלצו אלא גמרא מפורשת הם דבריו במסכת שנה (דף ס"ג) שדרשו מה דכתיב חגור חרצך על ירך וגו' וא"ל רב הונא לרב כהנא

ולא להכחיש הקבלה אלא לפרש הפסוקים לפי דעתו אפי"ן שיפרש אותם בחלוק האמת אינו מין ולא כופר חלילה וכו', ומכאן הותר לכל חכם לב לחקור ולפרש הפסוקים בדרך מסכים אל האמת לפי דעתו ע"כ. ופשוט דא דוקא היבא דאינו עוקר ההלכה המקובלת.

ומה שיאל לחלק בין דורות הראשונים כרש"י והרמב"ן ז"ל והבאים אחריהם בסוד הי', לדורות אחרונים אשר אנו צה, הנה ודאי אם הראשונים כמלאכים אנו כב"א ואם הראשונים כבני אדם אנו כחמורים ואפילו לא כחמורו של רפצ"י ומה ליחוש נגד האר"י, ומ"מ לענין לימוד התורה ולפרשה רשות נחונה לכל הדורות וזאת התורה לא חתא מוחלפת ואדרבה ח"ו טענה כזו יכולה להזיק כי יאמרו דגם בקיום המלוות וצלימוד התורה וכיוצא בזה דורות האלו אינם ראויים כראשונים ונשתנו העמים ומה שיכלו הראשונים אין זיכלתו לקיים ועי"ז ח"ו יחליש קיום תורתנו אצל האמת הוא כי אין השתנות בתורתנו הקדושה ואם המוחות נחלשו מ"מ חייבים אמתנו לעשות שלנו ובכל דור ודור נחנה רשות ללומדי חר' האמתים המתעמקים צה יומם ולילה לחדש צה חדשים ולא רק שנתנה רשות אלא חובה הוא לחדש ולהבדיל חורה ולהאדירה, ועל זה וכיוצא בזה אמרו יפתח בדורו כשמואל בדורו ואם כי צעני"ה דורינו דור יחוס אשר כמוהו לא נהיה מיום היתה לגוי כי צעני"ה לקחו מאתנו כל מממדי מאור עינינו על מוקד השריפה למען קדש"ש יח' אמתנו האודים הנשארים נחזק במתי מעט לעשות בכל מה שצדינו לפלפל ולסלסל ולפאר לרומם ולהדר ולהעמיק ולחדש בתורתנו חורה הי' תמימה בפי השגחתו והכל למען כבוד שמו יח' וצמסולה שכבשו לנו רבותינו הראשונים ז"ל נעלה כל אחד לפי שכלו והשגתו ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים, וכמ"ש להדיא הדי"ח הבי"ל דאפילו צדיקי זמנינו חדושים נמשו ברוח"ק מי שזכה וראוי לכך וח"ו להעיל דפי צדיקי זמנינו.

ובב"ר ג"י ז' אין דור שאין צו כצרכם ואין דור שאין צו כיעקב ואין דור שאין צו במשה ואין דור שאין צו כשמואל ובמדבר תנחומא מקץ ו' נער הייתי גם זקנתי ולא ראינו לדיק נעזב חרעו מצקש לחם (חלים ל"ז) אמר רבי שמואל צר נחמן פסוק זה שר העולם אמר נער הייתי מימות אדם וגם זקנתי עד ימות המשיח ולא ראינו שצב הקב"ה את העולם מן הצדיקים אלא שצב דור ודור ממציא צדיקים דא"ר תמוז בשם רבי אחא אין העולם חסר שלשים צדיקים כאצרכם. שנאמר (צראשית י"ח) ואצרכם הי' ויהי לגוי גדול ויהי ציגומי שלשים וצגמי שנה ק"א משה שפיר קאמרת ופרש"י רבינו בדורו כמשה בדורו וצגמי יומא לי"ח ראה הקב"ה שצדיקים מועטים עמד ושחלן בכל דור ודור. וצגמי סוכה מ"ה אמר אצ"י לא פתוח עלמא מחלחין ושיחא צדיקי דמקבלי אפי שכניה בכל יום וצגמי ר"ה כ"ה שכל שלשה ושלשה שעמדו צ"ד על ישראל הרי הוא כצ"ד של משה וצגמי מצילה י"א לא מאחסים ולא געלחים שבעמדתו להם צית רבי וחכמי דורות וצחזו"ק אחפשוטיה דמשה בכל דור ודור בכל צדיק וחכם דמתעסק בצאורייתא.

ותורתו כוונתו לשבוע מלוא צ"ג אבל שאר תורה בין כחצ וצ"ג בע"פ אסור. ודברי הגאונים הג"ל ז"ע.

כך צ"בן כך הש"ג כחצ מפורש דאפילו לעסם משום גזל אסור ללמודו אפילו בדרגו.

וראייתי להגאון בבאר שבע סי' י"ד בהשמעות וצ"ח צ"ח שמים רא"ש סי' ש"ז וצ"ח דבר שמואל סימן ע"ה שחמרו שלשה הוראים למה השמיט הרמב"ם ז"ל דין זה דאין מוסרין ד"ח לעכו"ם ועיין מהרש"א חגיגה י"ג ובאמת כי לפלא הוא שמאחר שכח הרמב"ם ז"ל צ"ח ה"ל שאם לא יקבל עליו להיות גר לך יעמוד בחורו ולא יוסף ולא יגרע וכיון שאין מניחין אותו ללמוד לעצמו כ"ש דאין מוסרין לו דברי תורה ויש צו בכלל לפ"ע ולא מלאחי מקום לישב תמיכה הגאונים עכ"פ דברי הרמב"ם מבוררים בזה ולא אישחמיע מנייה. לאחר שנים רבות ראיתי למניח מלוא רל"ג אות ג' שכחצ כמו שכחצתי והנאני. ועיין עוד חשו"ר הרמב"ם (ירושלים חר"ד) סי' שס"ד שאלה הם מאמר ר"י גוי שפוסק בחורש חייב מיתה הוא הלכה ואם חייב כל גר ישראל להמנע לבגדיו למדו דבר חוץ משבוע מלוא והמסתפק מהם או לא. חשוכה: הוא הלכה בלא ספק ואם תהיה יד ישראל תקיפה עליהם ימנע מחלמוד תורה עד שיתגייר אבל אינו נכרג אם עסק בחורש דהא חייב מיתה קאמר ולא אמר נכרג כמו שאמר על ז' מלות צ"ג נכרג. וכו'. עכ"פ דברי הרמב"ם ברור מילל דגוי אסור ללמוד תורה ואסור ללמוד.

וראייתי להש"ג צ"ח דע"ז בלשון ריא"ז וז"ל צ"ח מיתח ע"כ שפוסק בחורש חייב שנאמר תורה לזה לנו משה מורשה לנו ולא להם והרי הוא בכלל גזל שהוא גזל ירושתינו, ונראה צעני שישאל המלמדו הרי הוא עובר על לפ"ע ולא נאמר זה אלא בחורש משה ומלואיה שגטעו בזה ישראל אבל נביאים וכתובים נראה צעני שמוחר ללמוד שרואה בזה נחמות האומרים לישראל ותשובות שראוי להאמין לאפיקורסים וע"י כן אפשר שישלים דרכו וכו' ע"ש וזה היפך ממה שכחצ בהג"ה הג"ל דדוקא תורה שכחצ מותר שהרי כחצ מפורש דתורה שכחצ אסור.

והנה הע"ה חי קושיה התוס' כיון דילפינן לה מחורש לזה לנו מורשה וגוי העוסק בחורש מיגזל גזל ומח"ע לא חשכצ בהדי' ז' מלות דבכלל גזל הוא והרי בזמננו חי יכ"ב ליה מדעמו ליכא זיה משום גזל וה"א ישראל שמסר לו ד"ח ומלמודו בדרגו ליכא משום גזל כיון שאין מחסרו דבר א"כ רשות אחד מהשוחפין כל ישראל סגי ע"ש אבל משי"ג הג"ל לא משמע הכי שכחצ בשם ריא"ז ג"כ הע"ס משום שהוא גזל ירושתינו ע"ש ואעפ"כ כחצ שהמלמדו תורה עובר לפני עור, והא דפשיטא ליה להכ"ה דאם מוסר לו בדרגו ליכא משום גזל ז"ל דס"ל להש"ג דודאי ליכא משום גזל שהרי פשוט כי ישראל ערבים זה לא ואי יש לו זמן ללמוד תורה ולימוד עם ישראל אחר ולא עם עכו"ם ואפילו מיירי במקום שאין ישראל אחר שם אחי ולימוד לעצמו ולא יבטל מחורש וצ"ח שלומד עם העכו"ם מצטל בזמן וחסר מן הערבות, איכרה דא"כ לעולם לא יאסר ללמוד עם עכו"ם דלשלאם אם לימד עמו א"כ הוא בדרגו מוסר לו והאריך עובר וי"ל גם טעם הש"ג שכחצ שם שם משללים עליו ע"ש ודאי דלא יועיל מה שנתן רשות מאחד מן השוחפין לעלל עליו מה שאמר השוחפין מקפידין על זה ואנתי כוח גזל בידו בין

והנה מהרש"א חגיגה הג"ל כחצ דהא דאין מוסרין לעכו"ם היינו טעם וסוד המלוא ואפילו צ"ח מלוא שלהם אין מוסרין להם סודם וטעמן ע"ש ולכאורה הבאחי לו ראי' מגמי צ"ג קפ"ז ע"כ דתניא צ"כ צעצח חבנא לדינא שהיו לדוקין אומרים תירש הבח עם צח הבן נטפל להן ר"י צ"ח אמר להם שוטים מניין זה לכם ולא היה אדם שהחזירו דבר חוץ מקון אחד שהיה מפטפט כנגדו ואמר ומה צח בנו הבאח מכח צח חירשנו צחו הבאח מכחו לא כ"ש קרא עליו את המקרא הזה (בראשית) אלה בני שפי' החורי יושבי הארץ לטון ושובל ולצבון וגו' אמר ליה רבי צבך אחי פוטריני אמר לו שוטה ולא תבא תורה שלמה שלנו כשיחב צעילה שלכם כי ופי' רש"ם אינו צריך לדחות צקש ומיהו מעיקרא לא היה חפץ לגלות לו טעמו של דבר דאסור לגלות להם טעמי תורה ע"כ. והרי שכתב דאסור לגלות להם טעמי תורה והוא כמהרש"א הג"ל.

אלא דלאחר העיון יש לדחות ד"ל דדוקא טעמי תורה הוא דאסור למסור להם הא שאר דברי תורה שאינם נקראים טעמי תורה ואפילו סודות התורה ה"ב מותר למסור להם ומלאחי צ"ח רביו אליהו מרחי' ח' י"ז שדייק כעין זה אלא הוסיף דגם טעמי תורה אינו אסור לגלות להם אלא הכי דאפשר לדחותם בקש אבל איכא דאי אפשר לדחותם מותר להודיעם טעמי תורה שהרי מלוא גילה להם ריב"ז טעמו של דבר כשראהו הכדוקי בדבר ואמר לו רבי צבך אחי פוטריני ע"כ דאפילו בדי' נבי שאין ראוי לכתחלה ללמד מי"מ אם גפל שום אחד ממנו בזכות עם הכדוקי ואין יכולים לדחותי בקש צריך להודיעו טעמו של דבר מפני חלוף השם ע"ש. אלא דבסוף דבריו שם כחצ לכדיא דהמוסר ד"ח לגוי עובר צעצח מהביא דחגיגה הג"ל אלא דבשאר דברים דלא נקרא תורה מותר

ובירושלמי מגילת פ"א כ"א ופ"ג כ"ב וסנהדרין פ' חלק
נחלקו אי אביייר אנטינוס וז"ל איח מילין
דאמרין איחגייר אנטינוס ואיח מילין דאמרין דלא איחגייר
אנטינוס ראו אותו ויולא במעל פחית דיו"ב מה אח שמע
מינה שכן אפילו יראי שמים ויולאין בכך אנטינוס אמר לרבי
מייכלתי את מן לויחן לעלמא דחאי א"ל אין א"ל מן אימר פסחא
לא אייכלתי ומן לויחן את מייכל לי א"ל מה נעבדי לך ובאימר
פסחא כחייב כל ערל לא יאכל צו כיון דשמע כן אזל וגזר אחא
לנביא א"ל רבי חמי גזרחי א"ל צדידי לא אסתכלתי מן יומי
חלל צדידי ולמא נקרא שמו רציו הקדוש שלא הציע במילתו
כל יומי ע"כ ע"ש. ובשלמא למיד דאחגייר אנטינוס אחי שפיר
ואף שלמדו חורא קודם שאתגייר לא קשה מידי דבזה אהלל
שלמד חורא לזוהר גר שדחבו שמאי באמת הבנין ופי' החוס'
דהלל היה בטוח שיאתגייר אח"כ לשמח וא"כ י"ל הכ"ז ידע רבי
שיאתגייר ודאי. ועיין מהרש"א שם בח"א דכיון שקבל עליו
להתגייר שרי ללמוד ע"ש, ובתשו' רבי"א סי' מ"א שנשאל בגוי
שרוצה להתגייר אם מותר ללמוד חורא הקשה אמרש"א מדברי
החוס' יצומת כ"ד ע"כ ד"ב לא צייתי דוד וחיי' דבטוח היה
הלל דסופו להתגייר לש"ש וכ"כ עוד שם דף ק"ע ע"כ ד"ב
רעה הכי דס"ל לחוס' דלסור ללמוד חורא קודם גירתו והלל
גיירי קודם אכל מדברי הבני' מאנטינוס לפי מה שפירשו צה
לכאורה ראוי לדברי המהרש"א והבני'.

ראין להקשות מכא דנחלקו חז"ל אי קודם מתן חורא דין צ"ע
לכא או דין ישראל ולמיד דהאבות דין צ"ע לכא בא"ד
למדו אבותינו יציבוס קודם מתן חורא חורא זכא צ"ע אסור
ללמוד חורא ואסור ללמוד עמו, שבוש הוא דודאי קודם מתן
חורא לא היה אסור ללמוד אפילו לצ"ע ורק לאחר מתן חורא
שנתנה לישראל נאסרה לבני נח או משום טעם גזל שכחצו
מקצת מפרשים או משום חורא זכא לנו משא מורשא אל חקרא
מורשא אלא מאורסה ונעשה ארוסה ישראל אמנם זה דוקא
לאחר הקידושין שהוא מתן חורא אצל קודם מתן חורא פטויה
היא ונותרה לכל אדם, וראוי לדבר בפועל מהר פלחן ואחא
מדברות קודש וגו' ודרשו רז"ל שהקב"ה סבב את החורא לכל
האומות וימלאו צה ומצורא דאם היו רוצים לקבלה שלכם
היחא זה פשוט. *

שוב מלאחי צפרי"ד דרוש א' שאין ללמוד ממח שהאבות למדו
חורא שהיה להם דין ישראל אפילו להקל שאל"כ מי
החיר להם לעסוק בחורא והלא כלכל רווחת הוא עכ"ר
העוסק בחורא חייב מיחא משום דמידי הוא עעמא אלא משום
גזל ועריות וכל הכי לא שייכי אלא מסיני ואילך שנחנה חורא
אצל מקמי הכי לא שייכי הכי עעמי בלל ע"ש ובחדושי הארנחתי
צ"ח. איצט"ל דהחוס' צ"ק ליח אכא דאמרנו בגמ' שם ר"א ז'
מלות שקבלו עליהם שבר ולא קיימם עמד וכתחין להם ובר
שאין מקבלין עליהם שבר ולא והתניה ר"מ אומר מנין שאפילו
גכרי ועוסק בחורא הכי הוא ככ"ג ופי' החוס' דהא דר"מ
מייירי קודם מ"ח והכא בחר מתן חורא ומשוי' אין מקבלין
שבר והקשו לחוס' דאי מייירי קודם מ"ח א"כ מאי פריך
מדר"מ הא החס' ר"מ מייירי קודם מ"ח והכא מייירי לאחר מ"ח
אלא נראה מדברי החוס' דאין לחלק צה בג"ל וא"כ הדרא
קושיא דלזכותן ועיין שו"ת יציע אומר סי' י"ז אמנם לפענ"ד

ללמדו ובהאי גוונא דייק בגמ' מנחות פ' שחי להלם גבי
הביא דאחא לפני ר"י ושאל לו בנן איני שלמדתי כל החורא
בולב מה הוא ללמוד חכמת יונית קרא עליה במקרא צה
וכגית צו יומם ויליב לא ודוק צשע שאינו לא יוס ולא לילב
יעסוק צה פירוש מאחר שהייצנו יח"ש לעסוק בחורא יומם
ולילב משמע דוקא בחורא לאפוקי חכמת יונית דלא וכי כיכי
דייקוקי חס' לאיסורא הוא הדין גמי איכא למידק הכא
ממציא דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל
גוי להחירא דדוקא בחורא שחם דבריו יחברק ליח לן רשות
ללמדם אבל בדברים שאינם קרויים דבריו ליח לן צה ע"ש מה
שהאריך. נראה מצורא מדבריו ז"ל דכל דברי יח' צין כחצו
ובין שצ"ע פה אסור ללמדם ועובר נעשה.

גם מה שכתב המהרש"א דאפילו צ"י מלוח שלכם אין מוסרין
להם סודם ועעמן איני קלח נצוך צה ממה שכתב הרמב"ם
בחשוכה הג"ל בפ"ס דבריו וז"ל ומותר ללמד האמות לנולרים
ופירושם לפי הדין אבל אינו מותר דבר זה לישמעאל כי צה
ידעם שחם יאמינו שהחורא זו אינה מן השמים וכי' אכל
העללים הם מודים בנוסח החורא כי הוא בשלמחא כמו שהיא
צדידיו רק יגלו פנים בפירושים מופסדים וירמא צה הרמזים
הידועים להם ואם יעמידם איש על הפירוש הכטון אולי יחזרו
ואם גם לא יחזרו אין צה משגול לישראל כי לא יתלא בחוראם
כיופן מחורחיו ע"כ ומשמע לכאורה דמותר ללמדם. גם
הטעמים דפירושים משמע כל הפירושים, ומה שמחלק בין
הטורים להישמעלים וגם מה שנראה לכאורה קושי הצה
מיישא לסופא בחשוכה הג"ל יש להאריך אלא שאין הפגאי
מסכים כעת.

עוד ל"ע לדברי מהרש"א מדברי המאירי סנהדרין הג"ל שכתב
(עכ"ר) אם עסק בחורא שלא לכוונת קיום עקרי
מלכותא אלא שלבו חפץ לירד לדיעת תורתנו וחלוצדיו ראו
לענש מפני שצני אדם סבורים שהוא משלנו מחוך שרואין אותו
יודע ויבואו לטעות אחריו ומ"מ כל שהוא עוסק בעקרי ז'
מלכות וצפרטיסם וצמה שיואל מהם אפי"פ שרוב גופי חורא
וכללן צהם מצדין אותו אפילו ככ"ג שאין כאן חשש לטעות
אחריו שחרי אך בשלל הוא עוסק וכי' וברי שכתב צ"י מלוח
אדרבה מלוח ללמוד צהם וצפרטיסן וכלל היואל מכן ואין
לומר דאף שהוא בעצמו לומד מ"מ אסור למסור לו לישראל
דכיון שהוא בעצמו מלוח ללמוד ודאי לישראל מותר למסור לו
ג"כ וליכא צה איסור. ומיכו מדברי רש"י שלכי בחצות
(ק"י"א) רבי"א שלש שבועות השביע הקב"ה את ישראל
וכי' ושלא יגלו הסוד לעכ"ר פרש"י אמרי לה שלא יגלו סוד
טעמי חורא משמע כמהרש"א וברש"ם הג"ל.

ולפרם ריבועא יש לי מקום עיון מגמ ע"ז דף י' ע"כ צמעשה
דברי ואנטינוס דכ"ל האי נקראח (מערב) דבוכ
עיוולא מציתיה לבית רבי כל יומא היה מיייתי תרי עבדי חד
קטליה אצבא דבי רבי וחד קטליה אצבא דביחיה וכי' ופרש"י
לציתו דרבי שצא ללמוד חורא נראה מעשה רב דצא ללמוד
חורא בכל יום וכא"ך למדו רבי חורא ואין לומר דמפני אימת
המלכות עשה כן שברי אנטינוס ארצו של רבי היה ואלו אמר
ליח שאסור לא היה לומר, וקלח יש לדחוק דרך ז' מלוח למדי,
ולמיד דהלמוד לש"ש מותר י"ל דאנטינוס לש"ש נחבין.

ועיין עוד ח"ג סי' ק"א ולקמן סי' רמ"ד מש"כ בזה.

ועיין עוד סי' ס"ה לא ילמד אדם לגלח ארתיהו וצוהר אחרי ע"כ א' אסור לאודעא לכו מיילי דאורייתא בגין דאורייתא כלל שמה דקצי' וכל אות דאורייתא מתקשרא בשמא קדישא ובר' ע"כ וצ"י אמור ל"א ז' ועיין סי' מרג"י סנהדרין ש"ין לכמה פוסקים שם. ע"כ בהעמק מהדושי מה שכתבתי זה שנים רבות עם קלח הוספתי מה שזא לי בלמנא הכתיבה.

ומעשה נחזור לדין הכל פשוט מאד דהא כלכלא דאין מוסרים ד"ת לעב"ם כלכלא כו' ואין לזוז ממנה אלא דמ"מ יש לעיין בדין מה כו' וכתב לעיל בבאחי דגם על ראדיא יש להקשות וכבר התיירכו הפוסקים אבל האמת דכבר רמזתי מה בספרי ש"ת משנה הלכות ח"ג סי' ח' לברכות על הראדיא וגם חפתי שם מעטם אחר אלא דמשם אין ראיה דהאם כחציו דמי שמדבר בראדיא בשפה אידיש או לשון הקודש ועל זה ליכא למיחש משום לימוד לעב"ם שהרי כו' מדבר בשפה יאדיש ולא של עב"ם ולחוש שמה יש עב"ם שמדין גם בלשון יאדי ויאזין לראדיא אין לריך ולא גרע מהלימוד תורה דרבים ולא חיישינן דילמא יכנס אינו יאדי וישמע לימוד התורה (ועיין גם פוסקים דף ג' בבה"ס ארמא). משא"כ המרביאים בשפה אנגלי וכוונתם שישמעו גם העב"ם ודאי עטנתו טענה כו' שהרי אסור ללמד תורה לעב"ם.

אלא דאני אומר דאם סברא ישרה דג"ל לחדש דלא אמרי דאסור ללמוד תורה לעב"ם אלא דמי שלומד תורה וכוונתו ללמוד לעב"ם אבל מי שכוונתו ללמוד תורה לישראל ולומד תורה בפרסיס לישראל וצ"י עב"ם מעלמו וגי' שומע ממנו אין זה בכלל לומד תורה לעב"ם דלא אמרי אלא כלומד תורה לעב"ם אבל לומד לישראל ובעב"ם דא מעלמו לשמוע בעב"ם עושה איסור ולא לישראל. שהרי לישראל לישראל כוונתו ולא לעב"ם. וזה לפענ"ד סברא ישרה ומוכרחת. ומעשה אני מוסיף לחדש דכ"ז הכי דהישראל א"ל לו באופן אחר ללמוד עם ישראל חציו תורה אלא באופן שישמע שם גם איש עב"ם וכו' אין כוונתו אלא לישראל חציו ודאי שאין לבטל בשביל זה ללמוד עם ישראל חציו בשביל שנמא עב"ם שג"כ ישמע ללימוד התורה שהרי יש עליו חיוב לימוד תורה דרבים לישראל ועושה מאד דא ובעב"ם שצויר ושוק בחרה לעלמו כו' הוא עושה כן זה לפענ"ד נכון.

ב) רבזה יש לבדן קושיא האחרונים שחמרו על רבינו הרמב"ם ועוד איש ראשונים שכתבו ספריהם אז קאמס מהם בלשון ערבי או בשפה המדינה שגרו בה וכן כתב הרמב"ם אח ספרו ספר המצוות בלשון ערבי (אף שכתבנו בה מחמרת על זה וכתב שמאוד מחמרת על שלא כתב בלשון הקודש) וכן פ"י המשנה כתב בלשון ערבי ולכאורה תקשה נמי הא ילמדו בה עב"ם וגמאל עובר על פ"י אבל לפי מה שכתבתי אחי שפיר כיון דהרמב"ם ז"ל כתב ספריו לאחיבי בני ישראל שלא היו מבינים בלשון הקודש מה לו אם יבא איש ערבי ויעשה איסור בעלמו וזי בשביל זה חיי בשביל כלל איסור לערבי יעוצז אחיו בני ישראל חיי. ובקלח אחרונים ראיתי שחי דהרמב"ם כתב בלשון ערבי אבל בכתב לשון

י"ל עוד לפי דעת הרמב"ם דלשם מאד יכול לקיים ועיין מאורי כניל וא"כ ככ"י באבות ורק העב"ם שראש שלל מקיימים החור לבס וכתב ב' קארחי ועיין תוס' מ"ק דף כ' בשם הירושלמי דאין למדין מקודם מהן תורה ומיכו עיין בתוס' שם דף ח' לשפתי ימי המשנה ועיין ש"ת ח"ס וי"ד סי' שבלריך בכה דאין למדין מקודם מ"ת ועיין בחבוצות י"ז ע"כ נוחים לכתוב י"ב חודש ויכמות ס"ד א' שהיה עשר שנים ולא ילדו חזנים ק"ה ויבין נח מצה וצ"מ דף ג' וצ"י ח"ה סי' תקע"ד ובמקום אחר חלקתי בין אם כו' לומד מעלמו ובין ללמוד עמו דמעלמו מותר ובגמ' בלשון המלמד תורה לעב"ם עובר בשפ"א אלא דהתקשה על זה מהא דאמרו בגמ' ב"ב כ"א מ"חצי אחד מצני מצני שזקש לעשות רופא אומן ומלמד חינוקות בני חור מעבדין עליו ב"ב צ"ע בחינוקות עב"ם ע"כ ומשמע דמייירי בחינוקות עב"ם ורואה ללמד תורה ולולי דמי מצני מעבדין עליו ובגמ' במקום שאין עיבוד ככ"י דמותר ללמד ועיין רמב"ם פ"ו מה"ל שנים. והנמקי' והמדרבי שם כתבו דחינוקות דעריב לאו דוקא דכ"י חינוקות ישראל אם מלמד אומנות ועיין עוד וצ"י ח"ה סי' קצ"ו וש"ע שם או מלמד חינוקות לימוד שאינו של תורה ולא כתב חינוקות של עב"ם ומיכו זה ע"פ פ"י הנמקי' והמדרבי כניל אבל בגמ' שמשני חינוקות עב"ם ע"כ ללמוד תורה כוונתו וצ"י גם בגמ' סנהדרין י"ב ע"כ ששוק בחרה חייב מיחא ובר' ע"כ.

שבת וראיתי בבאר שבע שהקשה מנה כניל וכחך לחלק דדוקא בטעמי התורה וסודותיה אסור וכו' כדעת המהרש"א בבאחי לעיל ע"כ ורש"ם ורש"י כניל אמנם צ"י רבינו גרשום מאיר בגולה פ"י ב"ב כניל ח"ל בחינוקות דעריב אם רואה ללמוד ספר רפואה או מקרא יכול לעבד עליו דלא מ"י עבד עכ"ל וכתב ב"ב דריין לבחור מקרא דוקא ולא כתב אם רואה ללמוד תורה או מקרא ומשמע דס"ל כחלק בנו של מהרי"א ז"ל דדוקא תורה שצ"ע אסור אבל מקרא מותר ללמד אם לכאורה ראיה גדולה ועיין מהר"ץ חיות סוטה ל"ב ע"מ' לדברך איך למדו אומות של אותו הזמן תורה אפי' דקיי"ל חגיגה י"ב אסור ובר' בהה כבד חלקו הפוסקים בין תורה שכתב לתורה שצ"ע ועיקר מה שלא נהנה חושבנ"ע בכתב כדי שלא יאמרו ארבי"ע ישראלים אנהנו ועיין ירושלמי פאה פ"ב וספיק דחגיגה וחס' גיעין סי' ע"כ ש"ס אכתוב לבס רובי חורתי כמו זה נחשבו וכ"כ בשו"ת משיב דבר וי"ד סי' ע"ז.

אלא דמימ כבר בבאחי לעיל להקשות אחי פוסקים דס"ל לחלק ולבחור בחורה שכתב וברגע ופל מילתא בליאחי עוד קלח ראיה לאיסורא מהא דאמרי במגילה ע' מעשה בחלמי המלך שחשיב ע' סנהדרין ובענין חורא הכורה לשפתי לשון וחיבה חושך בעולם ג' ימים ולכאורה כיון דתורה שכתב מותר ללמוד עמכם מאי איסורא איכא בה ולכאורה מותר להעתיק להם התורה שילמדו בה אבל אי גימא דגם תורה שכתב אסור אחי שפיר וי"ל ואין להחמק ולומר דאדרבה כיון שהסכימו להעתיק הרי ראוי שמוחר ז"ל דהאם מפני אימת המלכות עשו ולא כו' בכל יורג ואל יעבור שלא להעתיק ואפילו לדעת הי"ש עיין צ"ק פ"ד דף ל"ה אלא דבאמת המעין בגמ' סנהדרין י"ב ע"כ משמע לדידיה דרק שבע מצות מותר לכו ללמוד ושאר התורה כולה אסור ע"כ. מ"מ ככה לא כו' אלא לפני לפני ודוק.

דברים הפורחים באויר אלא דמן הסתם כן הוא שזומעין גם עכו"ם) אם לא שנאמר על עומים כו"ל.

אמנם דא עקא בי אפילו נימא דאין זו איסור משום לומד תורה לעכו"ם כבר נלמד דהעלעלויותין בעלמא שמקורו שקן ודאי כי אין זה כלי מוכשר ואופן מוכשר ללמוד תורתנו הקדושה והלא עיקר הכלי זו הוא מוכנה לכל דבר מאוס ודברי ייבול פה ולינאות וניאוף כידוע לכל בעו"ה וכמה חללים הפילה בעו"ה וכמעט כל באיה לא ישובו והאף על ידה ירצילו תורה ובאותו מקום ובאותו זמן צעקה לפניו ושעה לאחרים ירצילו איזה שיר עגבים או (ראמנים בלע"ז) ומיני ניאוף וחשק ומאותו מקום חזן ירצילו צרע בנתיים דברי תורה וביה ח"ו כשפחה בן נצירה ויעשה גם זה מין ציועם בעו"ה ואף שבה דברי באש נאם ה' מה אם אינו מקבל עומאה אף דברי תורה אינם מקבלים עומאה, מי"מ ודאי מאוס הוא מאד ועכ"פ גורם הוא כמה פעמים שישמעו גם דברי הניבול פה שמרצאות דהעלעלויותין שאפילו נאמר שכוונת המרצאות הם בלי שום חפלה, אבל ודאי שצ"י זה גורם לרבים להאזין לעלעלויותין מקודם ולאחר ההרצאה שצ"י גורם לכמה דברים של פסלנות וכ"ש ציעול זמן והבס שבהם טוענים אדרבה שהרי ממילא מאזינים הם להרצאות ועלעלויותין וא"כ הוא צהרצאות דברי תורה ממעט להם צהרצאות דברי פסלנות, אבל וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חכך דאף אם יכיו איזה מהם שצ"י ישמעו לדברי תורה ובלא"ה היו מאזינים להרצאות שלהם אבל אם יגרום לאיש אחד מישראל איסור אי"כ עבר על לפי"ע ואין אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חכך ובפרט כיכא דצ"י יגרום איסור כללפנע"ד ועל כהרצאותינו אנו מלמדים עיקר האזנה העלעלויותין ואם יעמוד שם לומד תורה וילמוד תורה שם יאמרו החורגים הפרושים ע"כ כל מי שיראה ה' נוגע בלצבו ירחק מהם והצ"ח ששכן שמו בין ישראל יערה עלינו רוח טהרה ויחזירונו בחשובה שלמה במהרה דין צדיקת משיח לדקינו צ"ל.

ומחמת שאין הזמן גרמא להאריך וגם בזה עשיתי יותר מהשפנאי מסכים אסיים כעת ועל דבר שאר הערותיו א"י"ה לכשאפנה קצת אולי אשנה עוד פרק זה ועד התם הנני לברכו בפתקא טבא ולחיים ארוכים ושלוה וכ"ס יזכה לישב על מי נח על התורה ועבודה ידידו המברכו בברכת התורה בלב ונפש.

בגשח הקטן

סימן קצ"ג

בענין המוכר שפר לסודו לחבירו

ב"ה ל"ב למס'מנים התשכ"ט ברוקלין נ"י יצוא.
מצ"ב ידידי היקר האי צורב עוסק בחוקי חורב חו"ב טובא, מתנהג בחסידות בדקאי וכו' ה"ה הרה"ג כש"ת מוה"ר ליבוש לאנדערשטאן שליט"א.

אחדש"ת, יקרת מכתבו קבלתי צעתו ולא הכפניתי להשיב בלתי היום ובדבר תמיכתו אדברי רבינו ירוחם

הקודש וממילא בעצבים לא ידעו לקרות כנחש לשון קודש אלא דכל זה אחי שפיר למיד דאפילו בא"כ אסור ללמוד להם וכמו שהבאתי לעיל בשם ס"ח אבל למיד דרך תורה אסור ללמוד אבל הכחז מותר ללמוד אי"כ הדור קושית אבל לפי מה שכתבתי אחי שפיר.

עוד אני אומר סברה אחת דאפילו נימא דהיכא דא"כ לי ללמוד בעלמא אסור ללמוד לישראל באופן שגם העכו"ם ילמוד ממנו (ועיין ברכות במחיצתא דר"ג כל תלמיד שאין חוכו כבר אל יכנס וא"כ הכ"ג כשילמוד תורה לריך להזכר שלא יכנסו עכו"ם לשמוע דהגם דלא קי"ל כר"ג אלא כראצ"ע שהוסיף ד' מאות ספסלי צהרצ"ד ומה שהרשו לו לר"ג צהרצ"ע הוא רק לצדוד דר"ג ולהפיק דעתו אבל בעכו"ם ודאי לריך לדקדק שאל יכנסו אפילו לרבי אלהרר בן עזריה דהתם לגבי ישראל אמרינן המאור שבה מחזירו למועב אבל בעכו"ם אסור ללמוד ככ"ג ועיין רמב"ם ה' ת"ח כל תלמיד שאינו הגון וכו' ונישאל מיירי וכ"ס בעכו"ם שריך לדקדק) מי"מ נראה לומר דוקא במקום שאין העכו"ם יכול ללמוד בעלמא וכגון שאין לו ספרים בלגונו אבל אם יש לו ספרים בלגונו שיכול ללמוד צהרצ"ע מעלמו ככ"ג מותר ללמוד לישראל חבירו אף שהעכו"ם שומע ממנו וכ"ס הוא ממה שכתבו בחומ' חגיגה י"ב ע"א בקושיתם דלא הוה לפני"ע משום דמיירי דאפשר לו ללמוד בלא"כ מוכרי אחר דהכא כיון דיש לו ספרים ללמוד צהרצ"ע ודאי ליכא צהרצ"ע משום פני עור אפילו דרבנן דהתם עכ"פ לריך לברר אחר ונכרי אחר עושה איסור בלמוד ג"כ וא"כ אכתי חולה צהרצ"ע אחר הוא אבל הכא שיש לו ספרים ויכול ללמוד בעלמא ודאי ליכא משום לפני עור, ואף שבהם איכא איסורא שאני דהתם דהתם מיירי דלומד תורה לעכו"ם אבל הכא הרי לומד לישראל אלא שהעכו"ם ג"כ יכול לשמוע ושומע ג"כ מי"מ אין צהרצ"ע איסור ככ"ג וזה ללפנע"ד ישר.

העולה לדין הוא דיש לו כמה שיעות ואילו הם בקיור, דעת קלף פוסקים דתורה שכתב מותר ללמוד עמהם ורק תורה שצפ"פ אסור, (ז) דעת פוסקים דרך עמי וסודות התורה אסור למסור להם אבל מלות ופירושה מותר. (ג) דעת הע"א דאם לומד בלגונו ישראל אז ליכא משום גזל ומותר. (ד) עוד אית לו דעת המאירי סנהדרין ה"ל שנתן טעם דאסור ללמוד לעכו"ם משום שמא יעשו אחריו אבל באופן אחר מותר וכ"ס אם תקורחו לדעת לבא אל חלית שלימות תורתנו עד שאם ימלאינה שלימה יחזרו ויתגיייר, וכ"ס אם עוסק ומקיים עקרי מלכות לשמה אף בשאר חלקים שבה שלא מ' מלות, וכן יש לדייק גם מלשון הרמב"ם צהרצ"ע מלכים, ועיין בחשובה שהבאתי לעיל בפנים הדברים והבן. (ה) דעת כה"ג דעכ"פ דברים שאינם מלות מותר ללמוד להם. (ו) דעתי הענייה דהכי דאסור לומד בשביל ישראל אין לחוש שאם יבא עכו"ם וישמע ג"כ אי"כ צדיק הרו"ה ללמוד תורה על הרצאות או עלעלויותין ליכא צהרצ"ע לפנע"ד משום הלומד תורה לעכו"ם דהרי הלומד רק בשביל ישראל לומד ואם ישמעו גם עכו"ם אין אחריות שלהם עליו וכל זה אי כוונתו בשביל ישראל אבל אם גם כוונתו בשביל עכו"ם אי"כ לכתחלה נכנס באיסור ואסור (הבס שאין כאן האיסור ברור כי המרצאות הוא לומד צהרצ"ע (ראדיא סטעטיאן) והתם אין עכו"ם לשמוע וא"כ אינו לומד לעכו"ם אלא לומד באויר ומתכוין שישמעו גם העכו"ם אבל אינו יודע אם כן שומעין לו וגם אין לו עכו"ם מצורר שלומד לו והוא

שכר על כך ולהם וציתור מי ששחר עסוקין בחורב וצמנות והפנות לבנות לעסוק בה יש לו שכר והשכר שיש לו פענחו הוא ומי שמשיל עצמו לקנות שכר חצירו דמים או במחנה לבח הוא ולעבד וכל הון יקר וחמודות חין אדם קונה בו שכר חצרו וכן כחוב אס יתן איש את כל הון ביתו בזהב זה יצחו לו יאמרו חכמים מאי בזה יצחו לו אמר עולא לא כשמעין אחי עזריה ולא כיוותן דבי גשיאח אלא כהלל ושצנא דבי אחא רב דימי אמר הנה ושצנא אחי הווי מל עבד פרקמטיא ומר עסק בחורב אמר ליה פליג דאפנוג ולא בזה קון ואמרה אס יתן איש את כל הון ביתו בזהב זה יצחו לו עכ"ל וכל דבריו דברי קבלה ועליו חין להוסיף ולא לגרוע עכ"ל המהר"ם אלשקר ז"ל. העתקתי כל דבריו שהם קלורין לעינים בכל הענין.

והנה כחצ דבריו האלו ז"ל דה השועה שמכר חטניות אכלה בלנא לשירותיה מה שכר יש לו לפני השם ית' וכבר נעל דמים וכו' והוא קרוב לקבל פרענות מתקבל שכר וכו' כי עשה שם שמים פיסחור ופקודותם לאכול בה לחם נראה דהעטם כיון שקבל דמים אף דלא היה קנין ומכר דליתו כנוס מי"מ הוא במעשיו המכוערים אצל אס שלו כי דבר ה' בזה ח"ו. **עוד** ה' נראה דלכן ח"ו למכור ואצל אס שלו דברי קיי"ל שכר מלאה בזהאי עלמא ליכא והאי שרונה למכור מלאה בעד כבר לחם מראה בזה שאינו מאמין בשכר העתיד שהוא חין סוף ורונה לקבל שכר מלאה בזהאי עלמא שהוא מוגבל וממלא כופר בזהא דאמרו שכר מזהה בזהאי עלמא ליכא וכופר בשכר הנאחי שצודאי לא ה' מוכר אלו ה' מאמין בו ולכן כבר אצל חלקו.

ועד השלישית חני בזה לפי"מ דקיי"ל מחשבה טובה הקב"ה מלפסח למעשה ומחשבה רעה חין הקב"ה מלפסח למעשה והעטם כחצ השליש הקדוש דבישראל אף שח"ו יש לו מחשבה רעה מי"מ כשיצא להוליא לפועל ח"ו יפריש עצמו ממעשה עבירה גופה ומעשה המוכר מלאה מחשבתו הייתה למכור המלאה והשכר שלו וזהו ליה מחשבה רעה וכיון שקבל הכסף הו"ל גם מעשה פיי הקבלת המעוה שהוליא מחשבתו הרעה לפועל וציעל ואצל חלקו ואף דבאמת לענין קנין קיי"ל דחין מכירתו מכירה מי"מ מחשבתו הוליא מכחו לפועל לקבל הכסף לרעתו למכור וכו"ג מחשבה רעה הקב"ה מלפסח למעשה דבאמת הבא לאו דין קנין דברים הוא אלא ציעל מלוא ומע"ט וליכא למימר דין חנאי כמו דאיכא בשאר קנינים לאומדנא דמוכח כנלפנדי.

סימן קע"ד

בענין המוכר שכר מצוה וענין עבירה

עוד להנ"ל

ומה שהקשה עוד ה' דחין יכולין למכור שכר מזהה שכר עשה ובקשה לו ח"ו אחד צירופלים מהמעשה שאירע בימי המהרש"א בשני שוחפים שאחד מהם עבד עבירה גדולה

נ"ב הא"ו הוצא ציחא יוסף יו"ד ס"י רמ"ו דהעוסק בחורב קודם שיעסוק יכול להחנות שיעסוק חצירו בסחורה ויעני חק מלימודו כמו יששכר וחזון אצל לאחר שעסק בחורב ומוכר ונותן לו בשביל חלקו ממנו חינו מועיל המכירה ומסחרה שהעוסק אצל שכרו שכר ציעל חקו כ"כ המפרשים עכ"ל והציאו בהרעק"א בש"ע וזממה כ"ח כען דאין סהדי שכוונת המכירה לא הייתה אלא אס חג המכירה אצל אס לא יחיו חינו מרוכס נמכור וממלא דהעטול ה' בטעות דאין סהדי דמי פחי יסור הנה נאצל חלקו בחורב חס"ע.

בנראה שאין זו שו"ת מוהר"ם אלשקר אשר חיינו הא"ו האחרונים ז"ל וכן אעתיק לו תמלית הדברים בס"י ק"א וז"ל עוד שאלה אס יש ממש בזהה שמוכרין וציתותן זה נזה אס זכה הקונה או הפסיד המוכר ואס פעולה זו יש לה עיקר. תשובה נא מלחתי מקום נדבר זה כי אס בחשבה שאלה נרצונו הא"ו גאון ז"ל ורציתי להעתיק אותה כך ומשם חצין עיקרן הדברים שאמרו ז"ל מי שהוא נזהג להחטאות שני וחמישי ובסוף אותו הזמן אמר קבול שכר החטאות הוא יהיה נפלוני מחנה וכן אס יאמר מכרתי חטאת זו השנה בזה וכן נפלוני וקון קנין על זה ה"ס מה כל הנהגה לאותו שיתן לו כלום, וכן מי שנתן לאדם זהב על מנה שיקרה החורב וזהה אבות הקריאה לו וכו' תשובה כך ראינו כי דברים אלו דברי הכל שאין לסמוך עליהן ואף יעלה על לב כי שכרו של זה של מעשים טובים שעשה זה לא הולא ככחצ אומר דקח הלדיק עליו חסיד וכן אמר ורשעת הרשע עליו חסיד כשם שאין אדם נחפס בעון וזלחו כך חין אדם זוכה בזכיה וזנחו ביהשבו כי מחן שכר של מלאה דבר שישאכור אדם בחיקו ויידך כדי שיתן זה מחן שכרו לא אלו ידעו מה הוא השכר לא היה זה נוחנו לזה ולא זה מקבלו מה וכן הוא מחן שכר כבוד ויקר שנותנים לו ללדיק על מעשיו הטובים וזכחות כחות הן שכן מקבילות פני שכינה ומקלסין לפנייהם שבה ואומרים לו ללדיק עלה נמדרגה ועמוד במחלתך אחת הוא שכבשת ילך ונשאת משא המלוא ולא נעית להנאה מלוא אלא פזנה את תאוותך וסבנת עול יילך וסיגפת עצמך ציראתך עמה בזה וקבל שכר וחסדה חזיו השכינה כמי"מ חכמים מרגל בפומיה דרז העוב"ב חין בו לא חליה ולא שחיה וכו' אלא לדיקים יושבים ועטרתיהם בראשיהם וחס וכו' חזיו השכינה וכל ואחד מעליו לפי מעשיו כמו שכחצ ושצנא ורציתם בין לדיק לרשע וגו' ומה חלמוד לומר צין עובד חלקים לאשר לא עבדו אלא כל אחד ואחד לפי עבודתו מחן שכרו וכן אמרו חכמים אמר ליה בר ה"א לא להלל ביינו לדיק ביינו עובד חלקים ביינו רשע ביינו שלא עבדו וכו' וזה השועה שמכר חטניות אכלה בלנא לשירותיה מה שכר יש לו לפני השם ית' וכבר נעל דמים זה לא ליי יש בחטניות אלא סוף עצמו ונפשו בזהה דמים והוא קרוב לקבל פורענות מתקבל שכר כי עשה שם שמים פלסחור ובקדודם לאכול בה לחם.

אבל ודאי מי שנותן שכר למלמד ללמד מה שהם נריבין ומלמדן יש לו שכר גדול בזה והמלמד עצמו פועלים יש לו שכר פעמים חין לו שכר וכן מי שמאכיל עני או חסד לנצטו יש לו שכר על כך ויש לו הנהגה בזה כזכרת אותו עני או לאותו חסד וכן המסעד מקיימי מלוא כדי שיוכלו לקיים יש לו

לו חלק עובדי' שלו עבור חלק עובדי' של עמי ויש לחלק דה
היחל קידם העמי וצד ליכא פלוגתא ולי'.

סימן קצ"ה

בדין חייב אדם לשלש לימודו בכל יום

עוד להגיד

עוד כתב צו"ד סי' רמ"ו כתב המחבר חייב אדם לשלש
לימודו ופי' התיים דהיינו בכל יום ישלש שלש במקרא
ושלש במשנה ושלש בחלמוד ומיכו רש"י (צט"ז ו"ט דרש"י
בקדושין דף ל' לא פי' כן) פי' לימי שבוע דהיינו ב' ימים מקרא
ב' ימים משנה וב' ימים חלמוד וק"ל לפרש"י אי"ב יום השבת
מה תבא עליו ומה ראה לדייק דבשבת תריך ללמוד כל היום
באי"ב כמ"ש בספרי חז"ל.

ולאחר הסליחה מכ"ת לא ידענא מאי קאמר דהרי בזמן
הגמ' אכתי לא היו ספרי אי"ה וגם לא ספרי
אחרונים ולא ספרי ראשונים והם אמרו על זמן הגמ' אמנם
בעיקר קושיתו הכינה חשבות בדבר חדא דהרי כתב המחבר
שם בשם הרמב"ם דאי"ה בחילות לימודו של אדם ר"ל דהאי
דינא דלריך להשלים אינו אלא בני שמחיל ללמוד וכי"כ רבינו
ירושם הביאו ב"י בב"ח וז"ל יש מפרשים שכתבו דהא דלמדין
שליש במקרא וכו' דייקא לחינוך שלא קרא עדיין מקרא כל
לרכו וממילא ר"ל דגם דעת רש"י כן ולפי' פשוט דבשבת לא
יכול ללמוד לפימ"ש דבשבת אסור ללמוד לחינוך דבדבר חדש
משום דערא אי"ב בשבת לא יכול לשלש וק"ל.

שנית כי נראה לפי"מ דמבואר בירושלמי ת"ח שעוסקים
בחורב כל ימי השבוע ימשיכו יותר צעוג אכילה
ושחית קא' בשבת דהם מחנניגים בלמודם כל ימי השבוע
ובצ"ע ופועלים שאין עוסקים בחורב כל ימי השבוע יעסקו
בחורב בשבת והבא' הדברים בש"ס אי"ה סי' ר"ל בהג"ה ובצ"י
סי' רפ"ח ולפי' בני שעוסק בחורב כל ימי השבוע ומשלש כל
ימי השבוע ולמד אי"ב בשבת יכול להמשיך יותר צעוג אכילה
ושחית ולכן לא אמרו לו ישלש גם בשבת.

ועוד צו שלישי לפי"מ דאמרו ז"ל ומוכח בש"ס בג"ל דבימי
חכמי הש"ס היו דורשין בשבת קודש לאחר הסעודה
ובין שחרית למוסף עיין גמ' גיטין ועוד כמה מקומות ואסור
להמשיך סעודתו בזמן הדרוש וכל אחד כי בולך לדרש החכם
אי"ב בשבת אי"ה כלל לחייב להשלים דבשבת היו שומעין
הדרשות מפי הדורש בביתם ולא היו לריכין לשלש אלא בימי
השבוע.

ולא אמע מלכתוב בדרך אגב צבא שהקשו התיים ז"ל
לפירש"י דאכתי מי ידע כמה חי ולכאורה קושית זו
נופת חקש' לדיוכו וליומא חדא אכתי מי ידע כמה ושמא
יעות צו ציוס ואין לומר דמיתא לא שכיחא אי"ב גם לשבוע
לא שכיחא ומאי מקשי לרש"י ועיין בתשובות ע"ע ע"צ דמנחם

בשעת שהלכו לפסוק במחורב וכתחלתו מאד ושותפו קנה ממנו
העצירה צעד כריות שהריוח בלוחו המסחר ועשו שער
בתיכם ולאחר זמן מת הלוקח העצירה וצא לפני צ"ד של מעלה
ודנו אותו עבור עצירה זו וטען שמעולם לא עבר עצירה כזו
ונפסק הדין שילך לדעת עם שותפו בג"ל להמכרש"א ואחר
שמיעת טענות פסק המהרש"א והדין עם השותף התי שהיה
המוכר כיון שמכר לו העצירה וכתב ב"ת שמעשה זו אחת
ולדק וזכר בכמה ספרים.

אהובי ידידי מאד קשה להשיב בדבר הזה כי אפי' הגדול
הש"ס ומעשיות נחלקו הפוסקים אם ללמוד מהם
הלכה למעשה עיין רש"י מגילה ע"ז וכו"ז סי' קס"ה
ובש"ס הרשב"א סי' של"ה ושו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קמ"ט
וצ"ח יעקב ח"ב סי' קמ"ט ומיכו עיין תוס' חולין פ"ח ע"ה
ד"ה כל ודאי' פסחים ק"ה משה רבינו מה ע"ה ובצ"י
אי"ה סי' רע"ז בשו"ע סי' א' הא דלמדין דלין למדין הלכה
מפי המדרש ועיין ספרי שו"ת משנה הלכות ח"ב סי' מ"ד
וכי"כ אגדה זו שהוא סיפור מאחרונים ואף שחולס' אותה
ברבינו הגדול המהרש"א ז"ל מי"מ לאו מד בר רב אשי חתום
עלה וכי"כ דלית לן חשבות רבינו התי גאון ז"ל היפוך מעשה
בג"ל אי"ב ה"ל מעשה לסחור נגד אגדת המהרש"א ז"ל וא"כ
אין מאגדה בג"ל שום קשית להגיד ח"פ.

אלא דאפי' נקבל אגדה בג"ל כפי המקובל מי"מ הרי רבינו
התי גאון חולק עליו וכן דעת ר"ם אלשקר ובמשה
אמרו לפוס' לערא אגדה וכגע עומך אחד יאכל נבילות
ועריות ויבא על עריות האסורות ויכרה מן העבירות והשני
יענש עבור העבירות של אין לזה לא טעם ולא ריה לא בכלכה
לא בשבירה, ואדרבה אמר התי שאם ה"י אפשר למכור ה"י
אסור למכור והמוכר ה"י עבור אז בלפני עור שחרי חזירו לא
חטא וזה מוכר לו עבירות ועונשים וחזירו יענש על ידו.

ואם נקבל מעשה בג"ל נראה לי לפרש בכוונתו דהתם העובר
שצ בכל כחו ופיניו נפלו לו וכמעט ולא נשמחו מחמת
רוח צמר ויגון צבוע על חטאיו אשר חטא וא"כ ודאי מחנו לו
מן השמים להעביר והשותף שלו שקנה העצירה הראה צבא
מחשבתו לרשע שאינו חש לעצירה כזו וגם קבל כסף מחזירו
וא"כ הוה כאלו עשה מעשה וכמ"ש לעיל ולכן מחשבתו רעה
כפי"ג מלפניו ומעשה ונענש על חטא הזה ודו"קו כאלו חטא
בחטא הזה ממש אף דלא עבר בפועל אבל אין זה ענין למכירה
עבירות ומלות כלל כנלפע"ד צבא.

איברא ולאחר החבונות בדבר יש להביא ראי' ממקרא
שכתוב (בראשית כ"ז י"ג) וחאמר לו אמו עלי קלנתך
בני אף שמת בקולו ולך קח לי והתרגום עלי אחאמר בנבואה
דלא ייתון לועיא ועשה מן עלי בקמת עלי בפתח אמנם
הספורנו שם פי' עלי להכנס תחתיו חס חאמר לך קללה כמו
שאזיל עשה שלמה שקבל עליו קללות יואב והשיגורו ע"ש
הנה נראה דהוא פי' בכתם שרקה קבלה עליה שאם יתקלל
יעקב הוה חכום תחתיו כמו שעשה שלמה עם יואב על דעת
חז"ל וכעין זה נראה התי"כ מכירה בעבורה מעשו ליעקב
ועיין חז"ל שעשו ויעקב חלקו צבוע"ז וכו"כ ואשר יעקב מכר

סימן קע"ז

בקנין דרך הלימוד שיבור לו האדם

כבוד ה' המופלג מלא פלב וכו' כמר מרדכי פלדוביץ
ה"ו תלמיד בישיבה הקדושה טעלו.

למאן דלא קחזינא מברכינא ויהא שמיא מברך ואזקש
סליחא לאלי לא שחי עדיו עליו כראוי כי בלתי מכירי
קאמינא. ונדבר שמבקש ענה בדרך הלימוד ואיזה דרך ישרה
שיבור לו וילנית בלימודו והוא עכשיו בן חשד-עשרה שנה,
מאד בקשה לשאול כי כבר אמרו ז"ל אסור לומר שמועה זו
נאה וזו איזה נאה וח"ו לי לומר זה נאה ללמוד וזה לא וגם אם
כונתו הוא להיות כזה מה לעשות בסדר הלימוד ואיזה דרך
ישכון בו אור להקדים שמועה זו ומסתם זו ואיזה לאחר וודאי
דבר זה ענין גדול הוא מאד והכל חלוי בסדר הדברים מימי גס
בזה קשה לבחב צע"פ ואריך לדעת חוכן נפש האדם ומעשבו
כי לאו דרכו של זה כדרכו של זה ומה שטוב לא אפשר רע
לשני, ולמשל הרי אמרו ז"ל חרב על הצדים חרב על שנאיכס
של חיה ששוסקים בחורה בד צדד ולא עוד אלא שמחטפשים
שנאמר אשר נואלנו וגו' ואפ"ה כחב בספר חסידים דמי
שרואה שמלית יותר בלימודו כשלומד ביחידות מברכים וכל
ללמוד ביחידות וע"כ דלאו על הכלל כולו ילא. אלא שצמקום
אחר ישבתי קצת בדומן בזה שכלם לומדים מתוך ספרים אפילו
לומד ביחיד לא מקרי בד צדד שכרי הם הם רבוחיו כמבואר
בכמה פוסקים ואסור לפסוק צע"פ דהוה כמורה בפני רבו
כשיש שם ספרים ולא אמרו רק בזמן חכמי הש"ס שכל חורחם
צע"פ נאמרה ובעטם ויחילוק בזה פשוט כמובן.

ומ"מ מאחר שכבר מכתבו בזה אלי לא אפטרנו בלי לויח של
חורה וקצת ענה בסדר לימודיו, כפי מה שלמדתי מפי
דברי חז"ל המפורחים בש"ס ופוסקים, כי דבריהם ז"ל נאמרו
לכל ישראל וללמד על הכלל כולו ילאו וחס לנו קלורים לעינים
בכל מקום ומחס לא נזעז אפילו זי כל שהוא, ואם ילך צו אי"ה
ילנית ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים אח כל דברי חלמוד
חורה הפך זה והפך זה דכולהו זה, וראשונה עלי להחנות
שמה שאני כותב בזה איני יחב רק אם יש בזה הסכמה
הישיבה וצפרט ידי"ע ראש-הישיבה שליט"א כי ח"ו לומר
הדרכה לחלמודי בלתי ידיעתי או ח"ו בלתי הסכמתו כמובן,
ואם אין כאן הסכמה בג"ל אזי דברי כלל נחשבים.

ומראש נורים אראנו דמנינו לחז"ל סדר ואופן הלימוד בצמ
שח דף ס"ג ע"א איך כהנא כד הוינא כד חמני
סרי שנין וכו' גמירנא ליה לכוליה הש"ס ולא כוח ידענא
דאין מקרא ילא מידי פשוט עד השחא מאי קמ"ל דליגמר
אינש וכדר ליסבר ע"כ. פירש"י ליגמר אינש ליגרום שמשחא
מרכיב ואף על גב דלא ידע לכולהו טעמיה וכדר ליסבר טעמיה
דהא קשה ליה לרב כהנא ולא כוח ידע להאי טעמא וחלמודיה
הוה קים ליה מדבוח דר חמני סרי ע"כ נראה דפשיטא ליה
לרב כהנא דליגרא אינש וכדר ליסבר כלימור ללמוד. הרב
בכל הש"ס וכנראה דליכא חילוק על זה ועיין מ"ס דרכות ס"ג
ובגמ' ע"ז י"ע ואמר רבא לעולם ילמד אדם חורה ואח"כ יכבס

סבר למיחא לא חיישין ועיין ריש יומא וחז"ל למיחא לא
חיישין ובש"ס חז"ל ס"י מ"א ובשע"מ סוכה פ"ד הלכה
ט"ז ד"ה ועוד ובספרי משנה הלכות כחצות ס"י כ"ב. שוב
מלאחי בספר עבודה עבודה שהקשה קשיא זו והניח בל"ע.
ומה שנראה בס"ד דמנינו כל העוסק בחורה אין מלאך המות
שולט בו וכן מנינו דוד מלך ישראל שזדע לו שימח
בשבת ועסק כל היום בחורה ולא ה"י יכול לו כי הם חייש
ואורך ימיו ובהם נהגה יומם ולילה ואיך יחוש לשמא ימות
בשעה שהוא עוסק בחורה ה"י יומם ולילה ולכן ודאי לא
חיישין שמא ימות ובה מבוחר לשון בגמ' וכי ידע כמה הוא
חי ולבאורה למה לא חמה וליחוש שמא ימות ולהג"ל אחי
שפיר דודאי למיחא לא חיישין וכ"ש למי שהשליש ימיו בחורה
אלא דפריך אבתי מי ידע כמה הוא חי דסוף סוף נגזרה מיחא
עליו כמו לדוד המלך ואין לו מושג האין לשלש ימיו ואין קו"ל
יש מיחא בלא חטא וע"ז משני. אלא לוימי כלומר שזה ודאי
כיון דלמיחא לא חיישין, ומדרך הטעם לחיות בזה אפילו
שבוע אחד ולא חיישין למיחא. ועיין נדרים דף ג' ע"ב ברא"ש
ד"ה לא אפשר. ועיין עוד ח"ו ס"י רב"ב.

סימן קע"ז

ברין רמח אני בחנם לכל אדם נאמר

עוד לדג"ל

ומ"ש מש"כ הד"מ בשם הגמ"י פ"א מהח"ת אמה שכח
השור דללמוד לקענים בשכר שרי משום שכר שימור
ושכר פיסוק טעמים וכחב בהגמ"י דלאו דוקא שכר שימור
אלא ה"ה כל אדם שקשה ללמוד וע"ז חמה כ"ה דמה חילוק
יש בין אדם דר הבנה שקל ללמוד ובין אדם קשה ההבנה נענין
מה דכחב בחורה מה אני בחנם ועל כל אדם נאמרה ע"כ.
יפה בעיר בזה וגדולה מזה ה"י להעיר דהעור צעמנו צמון
שם כחב הרב שלומד ולא הבינו החלמודים לא יכעס עליהם
וכי ומשמע שם אפילו חלמוד שקשה לשמוע ולהדיא אמרו
אצבע מדות בחלמודים קשה לשמוע ומחיר לאבד ואפ"ה בכלל
חלמודים הוא וודאי ממויב ללמוד בחנם.

רמיהו נראה פשוט דמה שכחב בהגמ"י אדם קשה ללמוד
אין הכוונה שהוא מחוסר ההבנה או קשה ההבנה
אלא הכוונה שקשה ללמוד היינו צמליאות שהוא אדם קשה
ללמוד עמו אף שהוא בעל הבנה גדולה ומימי הוא אדם קשה
ואריך ציטול זמן והחלמאות גדולה ללמוד והוא בלשון ע"ז
(אשוערער מענטש) ויחסוד בזה שלא נימא שכר שימור הוא
דוקא צקענים ואדם גדול שאינו לריך שימור אינו בכלל זה אף
שלגדול נמי לריך לבטל זמן יותר מרק ללמוד קמ"ל דכל שהוא
גורם לעורחה יחורה להחלמוד מותר ליעול שכר עבור זה
וכחורה אמרה מה אני בחנם רק לאדם ציטוי עכ"פ שאינו
אדם קשה. ומה שכחב דלא מלא כן בהגמ"י שלנו אמה אחו
מימי אין מו' חפיקה על הד"מ כי כמה נסחאות וחילופי
גירסאות ה"ל לרבותינו הראשונים מה שאין לנו. ומימי כיון
דעממא דמסחרה הוא אפילו לא נכתב ה"י מקום לכתבו וכ"ש
שרבינו הרמ"א מעיד לן.

ובזה הגני דושל"ת בברכת התורה בלב ונפש.

מנשה הקטן

והכי מוכרח מלשון בגמ' ואמר רבא בני חרי מקרי דרדקי חד גרים ולא דייק וחד דייק ולא גרים וכו' ואמר רב דימי שנשחא וכו' ומצואר דוקא נכסיג דגרים לא דייק אבל אי הוה האי גרים ודייק ודאי דמוקמין מי שגרים דלית ליה מעלייתא למי שגרים הרבה וצדא לא פליג רב דימי אלא היכא דליכא תרוייבי אז חייב רבי דימי משום שנשחא אבל כי כן היכי דהרב הוא גרים ודייק גרים עדיף ואף שהתלמיד לא יוכל לדייק כ"כ כמו הרב מימ' ליגרם וחדר ליסבד ולשנשחא לא חיישין כיון דהרב גרים ודייק א"כ הרב לא ישגש אוחו ורק אפשר שלא יסבד הכל כפי כמו שהרב גרים הרבה כה"ג נכ"ע ליגרם עדיף דליכא טעמא דרב דימי משום שנשחא דכיון דהרב היא גרים ודייק ליכא שנשחא דלשול רק שלא יוכל להסבד הכיטוב ולא כ"ע מודי וחדר ליסבד וזה לפענ"ד ברור בס"ד. ועוד דלגבי תלמיד כ"ע מודי דגרים עדיף וגם נחלקו צדא אלא לגבי רב שהוא מעיל השנשחא בתלמיד אבל להתלמיד לכ"ע גרים עדיף, ועוד שהרי הרב לא יניחנו לשגש, ולפי"ז עלה נן דלכ"ע יגרם אדם וחדר ליסבד וכ"ש אם יש לו רב דגרים ודייק א"כ צמנן הוה דליכא ספרים מדויקים ולומד אלא ראש ישיבה דגרים ודייק ודאי דליגרם איניש וחדר ליסבד.

והנה בגמ' ע"ז י"ע אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא מאי דכתיב (משלי י"ג) הון מכלל ימעט וקובץ על יד ירבה אם עשה אדם תורתו תצילות תצילות מחמטט ואם קובץ על יד ירבה אמר רבא ידעי רבנן להא מילתא ועברי עלה אמר רב נחמן בר יוחנן אלא עבדיה וקיים בידי ע"כ ופרש"י תצילות דגרים הרבה יחד אינו יכול לחזור עליו פעמים רבות ומשכח על יד מעט כי אחא רב דימי אמר משל לאדם שזד לפרין אם משכח כנפיה של ראשונה כולם מתקיימות בידו ואם לאו אין מתקיימות בידו משכח כנפיה פירש"י שלא תכרח ע"כ. ולעלמארה פלוגתא דרבא ורב דימי כאן לשיעורם אולי מנמ' כ"כ דרב דימי אמר דלדוק והכי גמי אמר משל לאדם וכו' ורבא ס"ל דליגרם ולכן אמר ידעי ציה רבנן וקעברי עלה.

אמנם כד דייקין צדא שמעמחא אין זה אמת דודאי הכא גם רבא מודי דלריך לחזור על משנתו הרבה ולא פליגי צדא רבא ורב דימי דאפילו לרבא דליגרם איניש וחדר ליסבד מימ' כשהוא גורם לריך לעבור על לימודו הרבה פעמים אלא דרבא אמר ידעי רבנן צדא מילתא ואפ"כ עוברין עלה ומליאות הוא דקאמר וא"כ ליכא צדא פלוגתא בין רבא ורב דימי ואדרבה מדאמר רבא כאן לעולם ילמוד אדם חורה ואח"כ יהגה ולא פליג עליה אדם משמע דכ"ע מודי ליה וא"כ ע"כ ל"ל כהחילוק שכתבתי דהכא מיידי שיש לו רב דגרים ודייק ולא חיישין לשנשחא אלא שהוא עדיין לא שנה הרבה ולכן ילמוד מקודם ואח"כ יהגה והוא לשיעורו אולי ונכסיג כ"ע מודי הארכתיו קאת צדא לפי שראיתי הרבה עושים צדבר ואומרים דיסבד קודם וחדר ליגרם וזהו היפוך דברי חז"ל ולכן בעניינא הרבה תלמידים אינם מלחין להיות בקיאים בש"ס ורוב דברי הפוסקים כיון דמהפכין הסדר וליסבד אינם יכולין כמו שכתב הגר"א ז"ל שא"ל ליסבד אף דבר אחד עד שלא שנה הרבה ונשאלו קרח מבאן וקרח מבאן.

שנאמר בחורה ה' וחדר וצתורתו יכנה ואמר רבא לעולם ליגרם איניש ואפ"כ דמשכח ואפ"כ דלא ידע מאי קאמר ופירש"י ואחר כך יהגה יעיין בתלמודו לדמות מילתא למילתא להקשות ולתקן וצראשונה לא ישגש כן שמא יבעל וחדר לא ימלא לו כל שעה יעוד לאחר ששנה הרבה הוא מחייב צתלמודו ומתקן לעצמו דבר הקשה וה"נ אמרין צהרואה הסכת הם ואח"כ כחת ומייחין לה דרבא החס ע"כ. מצואר דמתחילת ליגרם איניש הרבה ולא ישגש הרבה על דבר אחד ואף שלא ירד כ"כ לעמקו מימ' ירבה צתמוד בכל מה שיכול כדי שידע ויהא בקי בכל התורה וממילא כשילמוד הרבה יחייש צתלמודו ויתקן לעצמו דבר הקשה, ורצוני הגדול מן הגר"א ז"ל צפ"י על משלי (קפ"ו) פי' חסין צקין נחמה דהכוונה שציתי העוברים לריך לאגור הרבה חורה ואח"כ ליסבד והבן כל דבר על צוריו, שאי אפשר להבין אף דבר אחד אם אינו יודע הרבה דברי חורה ע"ש והוא פלא ממש דברי אלקים חיים, והם הם דברי רש"י ע"ז הג"ל.

אלא דנכחורה יש לעיין מנמ' כ"כ ע"א ואמר רבא בני חרי מקרי דרדקי חד גרים ולא דייק וחד דייק ולא גרים מוחצין הכוה דגרים ולא דייק שנשחא ממילא נפקא רב דימי מהרדעא אמר מוחצין דדייק וגם גרים שנשחא כיון דעל על דכתיב כי שש חדשים וג' משמע דאפליגי איזה מהם עדיף דדייק או דגרים ובנראה דרבא כאן לשיעוריה דס"ל לעולם יגרם אדם ורב דימי פליג עליו דדייק עדיף ואין קי"ל רב דימי כמצואר צרמז"ס וצ"ע וי"ד סי' רמ"ה וא"כ כה"ג אולי לא קי"ל כרבא דנעלם יגרם אדם וחדר נסבד ונמה לא מלינו חולקים צדא צשום מקום אלא הביאו חסם צשמו וגם רב כהנא שנה הג"ל כנראה ס"ל כרבא דנשיענות דעיקר ליגרם הרבה וגם דברי עטם הם וכמו שכתב רש"י והגר"א ז"ל דא"ל להבין אף דבר אחד על צוריו אם אינו יודע הרבה חורה וזה ענין של מליאות הוא ואיך אפשר לחלוק על זה.

איברא דרבא גופיה בגמ' פסחים קי"ב אהא דאמרו וכשהוא מלמד את בנך למדורו בספר מונה מאי הוא אמר רבא ואיחימא רב משרשיא צחדתא שנשחא כיון דעל על ופרש"י צחדתא כשהחיוק מחליל ללמוד מחדש הרי דרבא ס"ל גמי הא דנשחא כיון דעל על וא"כ סותר עצמו, אמנם התוס' פסחים הג"ל כבד חמ"ה דרבא גופיה אית ליה בלא יחפור שנשחא ממילא נפקא וחי' דהיינו כשלומד קמי דגרים ולא דייק שיכול להבין מעצמו כשיגדל אבל כאן דאיידי צספר שאינו מונה סומך על ספרו ואינו יולא מידו עטורו ע"ש מצואר דס"ל לחלק בין הלומד מספר שאינו מונה לו מרב שאינו דייק ולפי חי' התוס' אמר אני עוד חלוק דיש חלוק היכי דהתלמיד גרים ולא דייק וצין היכי דהתלמיד גרים ודייק אלא שהתלמיד גרים ואינו מסבד הרבה והא דפליג רב דימי ארבא שנשחא כיון דעל על לא פליג אלא צתלמוד כגון דבני מקרי דרדקי דליכא אחד דגרים ולא דייק כה"ג ודאי חיישין משום שנשחא כיון דעל על אבל היכא דהתלמיד גרים ודייק א"כ אינו מעיל שנשחא אלא גרים מרביה וחדר ליסבד כה"ג כ"ע מודי דלתלמיד ליגרם קודם וחדר ליסבד ולא פליג צדא רב דימי ארבא.

מסכת כפי שכתב לי אומר אני דודאי אם ללמוד כל הש"ס אין לך מדה גדולה הימנו והלואי ומכאן כלנו לידע את כל החזרה טלה אבל מימי לרדך לאה מחיות ולא לפסוע פסיעה גסה ולכן נראה להעיקר ללמוד מה שהוא נחון יותר.

והנה ודאי שאין לך נחון יותר לכן תורה מלמוד הלכה למעשה הלכתי בכל יום ובכל עת ובכל שעה, ולכן ענתי אמונה בס"ד בזה האופן שללמוד משיעורי הישיבה כי לא באחי גרוע משיעורי הישיבה חלף להוסיף עליהם, וגאחר השיעור אני דברים הנחוצים ביותר גמר עם פירש"י עם רי"ף ורמב"ם ור"ן כי הם כוללים ממש כל הש"ס ורוצו ראשונים בקיצור ולהלכה על סדר קצ גענים, עור יצי' דבר נאה הוא, ש"ע עם מנ"א או מ"ב אין לך מדה עיבה הימנה והוא היכרח ממש קודם לכל דבר ויחזיק בל"ה מריש"א יעד גמירא שהוא ממש נחילות עד פק"ז הא"ך להחביב ששת ימי המעשה וכ"ש ה"ל שבת איסורי תורה מיתח ב"ד ה' וי"ע וי"ב איסורי כרת ואיסורי משהו אחר"כ עי"ד עם ש"ך ועי"ז כל ה"ל חלקים שג"כ רוב איסורי תורה ואיסורי משהו ואם יתן ה' ויזכה להשלים יתחיל סדר א"ע שבעי"ה בזמן הוא רבים המורים ומיעוטים היוצעים ייגמור עיר ומחבר ח"מ וכ"ש ובכל הלמודים עוב נחזור עליהם כרצא ורצ דימי וגלסית ענאמו בסוף כל סימן מה שלמד בהלכה למעשה.

חושן משפט דבר גדול הוא ואמר ז"ל כל הרוצה נהכים יעסוק בדיני ממונות ולחזורים מפקיע שם חמס אימר אני דבדי הקודם אשר כתיב עלמא היו בקיאים בש"ע א"ה וי"ד וא"ע התעלמי בדיני ח"מ אבל בזור הזה אשר בעוה"ז כבוד החזרה נתמעט ולא כולם בקיאים בש"ע הלכה למעשה אדרבה מזהו זו היא גדולה ועיין שלי"ח מה שכתב לענין מ"ס מ"ק שבה כעין מ"מ וי"ש בזמנים הללו לענין הכנות הנוגעות ובדור הקודם להיכן שכלך מלא מורה בוראות שיפסקו בדין תורה למי שהיה לרדך בדבר אבל בזמן הזה אם ילך למקום שהוא ולא ימלא מי שיפסקו ולמי ישאל אם לא ידע בענאמו הא"ך יקיים מה שכתב בתורה, הבס שידוע מהגאון החסיד וכו' ר' ישראל מסאלאנע שאמר על ג' חסידים שה"ל להם להתחיל מח"מ כי אר"ה הם מילי דרבנן חמס מי יתן לי מעפר ואמלא עינין. הרי א"ה הוא חובס ה"ל שבת וי"ע פסח אשר הם כהררים החללים איסורי סקילה מיתח ב"ד וכתר ר"ל וגם עשה ולי"ת וכל ח"מ אמת כי הוא חמור מאד גזל וכיוצא בו אבל הוא בלאו ויתן להשבות יש להאריך ואין כאן מקומו. והנה במכתבו כתב שלמד בכל יום איזה רגעים צמי' ודאי כי אין זה מספיק למלא חפצו בהלכה ואם ירצה ה' ילמוד כל ארבעה חלקי שלחן ערוך וקורא אני בזה מה שאמר ז"ל צ"מ ליג ח"ר העוסקים במקרא מדה ואיזה מדה במשנה מדה ונוטלין עליה שכן גמרא אין לך מדה גדולה מזו ולעולם היו רץ למשנה יותר מן הגמרא ואמרנו בימי רבי נשנית משנה זו שצוק כולי עלמא מתניתין ואילו אתר גמרא הדר דרש לכו ילגולם היו רץ למשנה יותר מן הגמ' ע"ש באריכות ברש"י ויכ"י בזמן הזה כ"ש שהיו רץ להלכה למעשה וד"ל.

ודאי שצריך גם ללמוד קצת בענינים אחרים וגם מה אל חנח ודין ומיכה רוב גירסתו יתמיד ב"ד חלקי ש"ע נוסף על

ובגמ' סבדרין מ"ב כי בתחבולות תעשה לך מלחמה אר"ה ב"ה אר"ה אר"י צמי אחר מולא מלחמה של חזרה צמי שיש צידו חבולות של משנה קרי רב יוסף אגפשי ורב חבולות צמח שור ופרש"י מלחמה של תורה בוראותיה ולעמוד על צור"י ועל עיקרה לא באדם המפגל ומחודד ובעל סברה ולא למד משניות וברייתות הרבה כי מבינן יתגלה הסוד חלף צבעל משניות הרבה שאם ילעך לו טעם בצלל ילמדנו מתוך משנה אחרת או אם יקשה לו דבר על דבר יבין מתוך משניות הרבה שצידו הא' מני פלוגי הוא ששמעוהו במקום אחר אומר כך עכ"ל.

הנה מבורר דאדם אפי' הוא מפגל ומחודד ובעל סברה גדולה וחושב מחשבות וחוקר חקירות מי"מ אינו יכול לעמוד על צור"י ועל עיקרה של תורה מתוך חקירותיו כי סודה עמיר ועלם ונכתב במקום אחר חלף למי שהוא בעל שמועות ולמד הרבה וקרא ושנה כל הש"ס ובזמן הזה הפוסקים עומים כמובן.

ובשאר"ת מהר"ק שורש קס"ע באמנע החשובה ח"ה ואשר כתב שעיך הרבנות חלוי בפלפול כדמוכה בסוף פ' אלו מילואות (דף ל"ג) וכן הרב שחפס ישיבה וכו' אומר אני דלאו כלל דודאי מי שלמד לפני הרב צפי' זמן והרב מעמיד התלמיד על פשט ההלכה על דרך האמת והיושר ודאי בענין זה נעשה תלמידו וחייו כצוהו וכו' רבו שלמדו חכמה דסוף פ' אלו מילואות וכדפרש"י שם אבל הדרכים שעשים היום בחוס' זמן וכל אחד אומר בדרך כולו יהיה אמת או שקר בענין זה אינו רואה שום רבנות ע"ש והאי חוס' זמן לכאורה אין לו מובן.

וראייתי בסי' בית הלל וי"ד סי' רמ"ב וז"ל ומ"ש מהר"ק בחוס' זמן שמעתי ממ"ז הגאון מוה"ר משה ז"ל בעל חלקת מחוקק שבימי מהר"ק היו נהגין ללמוד בישיבה בזמן אחד היינו ח"י שנה הלכות בלא חוס' עד שהיה שגור צפיהם כל מה שלמדו בחזק ח"י שנה בכל יום הלכה עד שגמרו איזה סוגיא ואח"כ בזמן השני היינו בח"י שנה השניה היו לומדים חוס' בעיון גדול שעל ההלכות של ח"י שנה הראשונה והיו קורין אותו בלשונם חוס' זמן עכ"ל. והנה הראה יראה דלכא"י חוס' שלמדו בעיון גדול אינו רואה בו שום רבנות רק מה שלמדו על דרך הפשט כיון שכל אחד אומר דרכו בזה ע"ש ודו"ק היעב.

עתה נבא לדין מאחר דביררנו להעיקר לעולם יגרום אדם והדר ליסגר מעשה נראה איזה מהם יקדים ולכאורה גם בזה נראה דרבינו הקדוש סידר לן סדר הש"ס כל הקודם קודם ברכות שבת פסחים שהם סדר היום ברכה הלכתי לכל יום ואח"כ הלכות שבת שהם כהררים החללים על חוט השערה ואח"כ פסחים שהם ה"ל פסח איסור כרת וי"ע וסדר מועד ואח"כ נשים ואח"כ נזיקין ואח"כ קדשים עבירות ולא על חנם סדרו רבינו הקדוש על דרך זה משום דכל הקודם קודם, וודאי אם יכול ללמוד כל הש"ס אין לשנות מהסדר שסדר לן רבינו הקדוש חמס היות כי כמ"ע הוא כבר י"ע ולמד כבר כמה

מהח"ת ובעושי"ע יו"ד סי' רמ"ז סי' ו' ונחום' קידושין דף ל' ע"א זרית פי' שאנו באמכין כעת שאין משלשין אהא דאמרין בסנהדרין (דף כ"ד) צבל צלול במקרא במשנה ובגמ' דגמרא צבל צלול מכולם וכלכא ו' לר"ך לשלש קאי בחללה לימודו אבל כשיגדיל בחורה ולא יכא לר"ך ללמוד חורה שנכתב ולא לעסוק חמיר בחורה שצ"ע יקרא נפתים חוממים חורה שנכתב וחורה שצ"ע כדי שלא ישכח דבר מדיני החורה ויפנה כל ימיו לתלמוד צלול לפי רוחב לבי וישיב דעתו עיין ש"ע הנ"ל ובצאור הגר"א מקור הדברים.

אבל כיון שכן אי"כ נמא' להלכה אן פלגין אהא מחגי' לכל דבר לר"ך חמש שנים ללמוד שהרי לר"ך לשלש בחללה לימודו ולכן אבותינו קבלו ללמד הבנים באופן זה שמיד שיחלל ללמוד מחלילין ללמוד עמו גמרא אף שעדיין לא השלים הכי שנויים כנלפענ"ד נכון בס"ד וראיתי להאחרונים שחשבו: למה שמי אבותינו דרך הלימוד ממה שמבואר במשנה דאבות ולפמ"ש לא קשה מידי שכרי לית הלכתא כהא מחגי' כיון דקיי"ל לר"ך לשלש. שוב מלאחי בשו"ת חו"י סי' קכ"ד שהקשה ג"כ במשנה זו וחי' דרך דורות הראשונים שלא היו רשאים לכתוב משנה לכן הוצרכו זמן רב ללמוד המשנה ודבריו דחוקים לרואה צד אצל לפי מה שכתבתי אחי שפיר בס"ד.

ומעתה אם יוכל אף ילדים ויחסה ללמוד הרבה אז ודאי חכמה השי"ת לסיים ש"ס כלו וכל דברי חז"ל כי ודאי חיוב גדול הוא ללמוד גפ"ת והגאון ר' שפעיל כתב צוואה שלו דלימוד גמרא רש"י חוס' צבל יוס' הוא חיוב כמו הנחת חפילין ולימוד הלכות קטועות צלי לימוד מקורם בדברי חז"ל בגמ' ודאי אינו נכון הוא ועי' ברכ"י יו"ד סי' רמ"ז בשם תשובת הגאונים כי סי' שלי"ג שוב דקדקתי בחשי' חו"י הג"ל ומלאחי שהאריך שם הרבה בענין סדר הלימוד ע"ש כי דבר מלאח אכל די"ך זכ"ה שכיוונתי לדעתו הרמא צכמה דברים.

ועיין שו"ת פלגה פנחה ח"א סי' כ' — ו' מה שכתב ועיין רש"י צ"מ ק"י ע"ב בארבעה לא מלינא צניינא דארבעה סדרין כגון מועד ישועות נשים שכן נזכרות בזמן האב בזמן הבית וקדשים נמי כדכתיב וצבל מקום מוקטר מוגש לשמי ואמרין (מנחות ק"י) אלו חלמידי חכמים העוסקין בהל' עבודה צבל מקום מעלה עליהן הכחוש כאלו מקריבין אותן צביהמ"ק ע"כ מבואר נמי דכל שלא למד דברים הנוגעים בזמן האב לא ילמוד דברים שאינם נזכרים ועיין חוס' שם דבמשנה היו בקיאים ורק בתוספתא לא אלא דלכאורה מלינו דגם קדשים ס"ל לרש"י וחוס' דהוב צבל נובח בזמן האב וצ"ע. ובגמ' דברכות מ"ע א"ל רבי זירא לרב חסדא ניהו מר יתני א"ל ברכת מזונא לא גמרינא וחנויי מחנינא א"ל מאי האי א"ל דאקלעי לבי ריש גלותא וצריכי ברכת מזונא חקפו רק ששה לקויעה עלי כחולא ואמאי דלא אמרי ברית וחורה ומלכות ע"ש הרי לן דעד שלא ידע ברכת מזונא חמה היאך יוכל ללמוד משניות וצריחות. ועיין עוד ח"ו סי' קס"ה. אלו דברי ידידו המברכו בברכת התורה בלב ונפש.

במשנה הקטן

הר"ף והר"ש והר"ן עד שיבא בקי צבס בעוב ויקח לעממו ראי מהני גדולי הראשונים ורובא דרובא לפניהם ואחריהם שלא כתבו הלכותיהם רק על מה שנוכח בזמן האב (לכד רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל שכתב על כל החורה אחר שכתב סיים מה שנוגע בזמן האב כידוע) הלא המה הר"ף והר"ש והר"ן ורבינו ירוחם והב"י הרמ"א וכל הנמשכים אחריהם וצפרע כמ"ע שכתב עבר שמה עשרה ועיין דרכות דף ח' משחרב בית המקדש אין לו להקצי"ב בעולמו אלא ד' אמות של הלכה ואין עומדין להתפלל אלא מחוץ להלכה פסוקה ואל יפטר אדם מחיבה אלא מחוץ דבר הלכה וכל השורה הלכות צבל יוס' מובטח לו שהוא בן עולם הבא ובסופה כ"צ התנאים מצלי עולם שמורין הלכה מחוץ משנתן ועיין סוף הוריות דבר ור' יוסף סיני ועיקר הרים ושלחו מחס' סיני עדיף דהכל לריבים למי דהיטי ועיין עוד שבת ק"י ופסחים ק"ד ומגינה כ"ה וסנהדרין ל"ב ואמרנו ז"ל צ"ש במקום צ"ה אינו משנה אף דהוב חריפי עפי כמבואר בגמ' עירובין מ"מ כיון דצ"ה זכו לקצוץ הלכה כמותן חריפותם במקום צ"ה שהם הלכה אינה משנה הגם שנעמיד עמידה להלכה ליקצוץ כמותם כמבואר בספרים הקדושים.

ועתה פוק חזי דבר פלה לגאון קדמון צעל חוצה להצנזה בהקדמה צ"ה ואמרתי שמה המין הזה מן המלות וכו' צא"ד ח"ל ונשאל אחד מן החכמים על שאלה נכרית מעיין דין הגרושין [כלומר שאלה זרה בעצב העולם חקירה צדין גירושין ונמלחא רק לפרקים] והצ"ב את שאלו אהא האיש השואל על מה שלא יחקו אס לא ידענו, הידעת כל מה שאתה חייב לדעתו מן המלות אשר אינך רשאי להתעלם מהם ואין ראי לך לפשוט צבס עד שפנית לחשוב בשאלות נכריות אשר לא חקקת צבס מעלה יחילך בחורחך ואמונתך ולא חתקן מעוות צמודת נפש, „והוב אני נצבע כי מחמש ושלשים שנה אני מחשבך צבס שלר"ך לי ממלות תורתך, ואתה יודע רוב ערתי צעיון ורב הספרים אלא, ולא פניתי לבי למה שפנית לך לשאל עלי וכו' ואריך להוכיחו ולביישו על ז"ל ע"ש מה שהאריך. ובשער יתוד במשנה פ"ה בחלק השני צפתו ה"ר ועיין בהקדמה לספרי שו"ת משגי' חלק רביעי והדברים צדורים מאירים כספירים לא לריבים ציורים ופירושים אחרים כי ודאי מן החיוב קודם לדעת מלות הלכה למעשה האיד להחנהג ולא ליכשל ח"י צאיסורים וצקיום המלות ואס יספיק הפנאי אז ודאי מנה גדולה לדעת כל דברי חז"ל בין דברים נזכרים ובין דברים שאין נזכרים אלא שאלו יש דין קדימה. ודי צבס לכל רואי שמש אהבי אור.

ואכתי פש לן לצאר הא מחגי' צאבות פ"ה מכ"א היא היה אומר בן חמש שנים למקרא בן עשר למשנה בן שלש עשרה למלות בן חמש עשרה לתלמוד בן שמונה עשרה לחופה, ולר"ך עיין אי"כ איפה למה אן לא נזכרין בן וכו' אי"כ לר"ך ללמוד קודם כל המקרא ואח"כ כל ששה סדרי משנה ואח"כ להחליל גמרא, וכבר הקשו בן האחרונים ז"ל צרס לפענ"ד קושי"א מעיקרא גיחא לפמ"ש חז"ל (קידושין דף ל') לעולם ישלים אדם שנותני שלש במקרא שלש במשנה שלש בגמ' ופריך מי יודע כמה חיי לא לריכא לימא מבואר דחיוב לימוד החורה הוא לשלש וכן פסקו הפוסקים עיין רמב"ם פ"ה

סימן קע"ח

ישיבה המו"ל עתון ומפרסמים מדרשות מבתי מסחר אם יש בזה איסור לקחת צדקה מעכו"ם

ב"ה ר"ח אשר ישועות בו מקיפות התשכ"ז ברוקלין ג"י יצו"א.

כבוד ידידי היקר וו"ח גו"נ אי"א כש"ת הרה"ג מוה"ר אפרים גרינבלאט שליט"א מעמפיס טעניסי.

אחדש"ת.

ובדבר שנשאל במקומות שאוספים מעות לשיצבה וח"ת ומוציאים לאור עתון הנקרא זשורנאל בנע"ז ומפרסמים שם צחי מסחר וחנויות והולכים גם אלל גוים ומצקשים מהם לפרסם סחורותיהם וחנותיהם האין צוה משום אין מקבלין לזקק מן העכו"ם דמבואר ביו"ד סי' רנ"ד דאין מקבלין מהן והשיב כ"ת כיון דבישיבות לומדין גם לימודי חול עפ"י פקודת הממשלה יש לומר דמעוה של עכו"ם יולא לאורך זר, עוד ח"י דכשהם נותנים פרסומה לא נחשב זה לזדקק אלל שילום צעד הפרסומה, ור"ל לחוות דעתי בזה. יפה הורה בזה דודאי כיון שהישיבה מפרסמים שםם צשורנאל שהוא תועלת להם למסחרם אין זה אלל שילום הפרסומה.

והגם שאפשר שגולי שבאו מכירים וצקשו מהם לא היו נותנים להם מ"מ ממני: אין זה בכלל לזקק שאם הוא משלם עבור הפרסומה הרי זה פשוט דמי תשלומין מה חאמר שטיקק הפרסומה לא עשה אלל בשביל חצירו הישראל המצקשו לה לפרסם שם אי"ב הרי עושה גם זה בשביל חצירו העושה עמו מסחר וממצי לעובדו הוא משלם המעוה ולא לשם לזקק כלל ומחר זר פשוט. ולהעטם השני שכח משום לימודי חול חנינה בישיבות שלומדין לימודי חול אמנם ישיבות שאין לומדין שם לימודי חול מאי איכא למימר וצ"ב וצ"ש בישיבתו אין לומדין לימודי חול כלל ובשמחתיו לא יתערב זר (אמח כי גם צשורנאל לא עשיו) אלל ישנם עוד ישיבות שאין מכניסים לימודי חול בכותלי ביהמ"ד, גם יש לעיין לכאורה לעטם השני מאן מפים דמעוה זה הולך לאורך לימודי חול ושל ישראל ללימודי קודש וי"ל לפמ"ש בש"מ צ"ב דף י' דגוי שנותן ליד גבאי לזקק בידם לשנות לכל מה שירצו אי"ב הם מתנין שמעוה שלהם ילך ללימודי חול וזהו כעין תנאי צ"ד ע"ש אלל לא לריכזה לה כאן.

ב) ומה שכחז אלל לקבל מעוה מגוים לזדקק האם יש היתר לקבל מהם ואם יש חלק בין אם הם נותנים מעלמם או שמצקשים מהם שהוא אסור. הנה לקבל לזקק מעכו"ם שאסור מליו ב' טעמים א) צגמ סנהדרין כ"ש פ"ב אר"צ אוכלי דבר אחר פסולים לעדות ה"מ צפרהסיוא אלל בלגעה לא וצפרהסיוא נמי לא אמרן אלל דאפשר ליה לאחזינו בלגעה וקמצי גפשיה צפרהסיוא אלל לא אפשר ליה חיוביה הוא ופי' הראשונים ז"ל אוכלי ד"א היינו מקבלי לזקק מן העכו"ם ועיין רש"י ותוס' שם ועיין רמב"ם פ"יא מה' עדות ה"ב וט"ע ח"מ סי' ל"ד סח"י וצמ"ע שם סקמ"ה ורש"י סנהדרין ה"ל פי' משום דהוי חילול השם ע"ש. אמנם צגמ

צ"ב דף ד' ע"א פריך וצבא בן צוטא היכי עבד הכי והאמר רב יכודר אמר רב ואיחמא ריב"ל מפני מה נעש דניאל מפני שהשיא ענה לגבוכדנצר שנאמר להן מלכא מלכי ישפר עלך וחתאך בלדקא פריק ועויתך צמיתן עניין הן חבוי ארכא לשנותך וגו' ומשני שאני עבדא דחייב צמלות אי נמי שאני ציהמ"ק דאי לא מלכות לא מחצני אלמא דאסור לומר לעכו"ם שיתן לזקק משום דאית ליה כפרה בלדקא ועיין רמב"ם פ"ב מה' רולא הע"ז וגמ' צ"ב דף י' ע"ב לזקק תרומם גוי וחסד לאומים חטאת כמה פירושים דרשו צו ור"י בן זכאי אומר כשם שהחטאת מכפרת על ישראל כך לזקק מכפרת על אומות העולם ולפי' ודאי דאסור לקבל מהם לזקק וכ"ש לצקש שעי"ז מכפרת עליהם ומארכת הגלות ע"ש ובסמוך שם רב אמי צמעשה דאיפרא הורמיז שמע ואיקפד אמר ליה ליה ציבוס קאירא תשברנה ופרש"י כשחבלה זכותן צידון וייצב לחלוחית מעשה לזקק שלהן אז ישברו מציאר דהאיסור משום כפרה וזכותן שלהם ולא מעטם ח"ה כפרש"י סנהדרין ע"ש צכל הסוגיא.

וצריך לחקק צצסנהדרין מיירי דאדם מישרחל האריך להלזקק ווא"א לו לחיות צאופן אחר וכיון דהוי צכן כחצי ולכן אם אפשר יקבל בלגעה דלא ליכא אלל משום ציוני או משום חילול השם כפרש"י ואם אי"א אפילו בלגעה אז לוקח צפרהסיוא אלל צבא בן צוטא מיירי צמייטן לעכו"ם לתח לזקק לאחרים והוא אין לריך לה אי"ב ליה ליכא משום וחי צהם ואסור לי לע"ז ליתן לזקק לאחרים ועיין דרישה יו"ד סי' רנ"ד דמשי"ב מותר צס"א ולי"ש ציבוס שיחיד המקבל כיון שהוא נהנה מותר והע"ז חמה עליו הא"ך נחיר להאריך הגלות צצביל הנאחו וצבהכות צרוך טעם חמה מס"י קג"ח ס"א דאסור לפרחוחו אפילו צצכר אמנם רחיו למחן צשו"ת בית שערס אי"ח סי' ס"א שכחז דלא שייך ציבוס קאירא שחמשך מלכותי אלל בלדקא שמקבלים מן מלך או שר וכמעשה דרצא צגמ צ"ב אלל המקבל מוכרי הדיוט יחידי ל"ש ציבוס קאירא שחמשך מלכותן צכות נכרי יחידי ול"ק קושית הע"ז ע"ש מה שהאריך. ולפי ח"י דכיון שהוא נהנה אי"ב לגבאי לזקק שאינו נהנה אסור לקבל מהם דהוא אינו לריך לה ואינו נהנה.

עוד יש לי לומר להיפוך דדוקא צעני ישראל המקבל מעכו"ם להדיא לזקק כה"ג אסור אלל אם גבאי לזקק מקבל ליכא צזה איסור והעטם אומר לפי מה שכחז בש"מ צ"ב ה"ל דהגבאים יכולים לשנות דעל דעתן נותנים ומעשה י"ל דכשהעכו"ם נותן לעני לידו אז ודאי איכא משום לזקק וציוני אלל כשהגבאי מקבל ונותנו למי שירצה וצידו לשנות אי"ב ילא מיד צצא ליד הגבאי וכשהגבאי מחלקו אין זה בכלל לזקק של עכו"ם שצו נתיישצתי דרז צורכא הוא שכרי מעשה רב מאיפרא הורמיז לסחור דתמה ציד רצא ואפ"ה איקפד רב אמי ורק משני שנתנו לעניי עכו"ם ואי לאו הכי אסור וכנ"ל.

וצמחא מעשה דאיפרא הורמיז יש לדחות נמי דאין לחלק בין שהעכו"ם נותן הבלדקא מעלמו או שמצקשים ממנו שכרי איפרא הורמיז מעלמא נתמה הבלדקא בלי צקשה ממנה ואפ"ה איקפד רב אמי על שקיבל רצא ואי"ב כ"ש לצקש ועיין בית שערס ה"ל שג"כ דהא צצחי ידים דאין סברא לחלק בין מצקש לנותן מעלמו.

לכבד בן בועה מאי חקתא דהאי גברא למא לא אמר ליה להושיב מלמדים ללמד חינוקות וישלם להם למלמדים לתקן מה שבעה ולהביל י"ל ללמד מחויבין בחנם וא"כ אין זה בא לכפר אף שהוא מזה גדולה עד לאין שיעור וערך כמובן.

רבוה יש לי לומר פרפרת נאה מה שאמרו בגמ' כמה גדולים מעשה חייה שהי' לו לבי שחטו והאכיל הבשר לבני עניים והעור עזר ועשה ממנו קלף וכתב עליו ששה סדרי משנה ולמדו לתלמיד אחד וזכרו ללמדו לאחרים וכו' ונראה גדולת המעשה היתה שהוא האכיל את בני העניים ולמדם תורה בעלמא הכל יחד אבל המשלם עבור מלמדים נמלא הרבה עושים כן ולאו דוקא ר' חייה ודוק'.

אלא דלפי' עלתה בן דאפילו לקבל מעות לשלם להמלמדים נמי אין זה בא לכפר דליהו דקרא ממש דבא לכפר אף דבני ספק דיש בזה מליצה גדולה כמובן. ומעשה נראה דאפילו לקבל מעות לשיעור ליהא חיסור צדור מפני כמה עומדים חדא דהא יכול ליתן ולהוילא כספם לבדק הבית ולבנין או עבור המשרד והנקיות וכיוצא בזה שנית דאפילו למלמדים נמי לכאורה לא הוה בכלל כפרה רק כמשלם לפועל וכ"ל ועוד כמה אופנים.

עוד י"ל לפ"מ דר"י הקדושה ז"ל בס"י רמ"ג ובאבני מילואים א"ע סי' כ"ח סו"ג דהא דמקבלין שקלים מקטן אף דקו"ל קטן לאי בר חקנוי מן התורה ואפילו כשהגיע לעונת הפעוטה וח"י שהוא משום דבעל הוא בשאר שקלים כיון שהוא קדוש מדרבנן אין לו שם בעלים עליו ולכן בעל צדור ולא הוי מבעל חיסור לכתחלה שהרי אין האיסור עדיין אלא בשעת הקרבה והיה משל ליצור ועיין ירושלמי פ"ק דשקלים ה"ד דר"י פ' מחגיגות בין בנכרי בין בכוהן ועיין שו"ת מוהר"מ ש"ק ז"ל וי"ד סי' רנ"א ולפי"ז י"ל דהכי נמי מעות עכ"רם בעול הוא בחוק מעות ישראל וכדעת דר"י הקדושה ז"ל.

ועד כה דברנו לישב מנהג מדינא אבל אינו נא לנו שכן עלתה צימיו שהשיבות בעוגיה לריבין לחזור אחר האומות בשעה שעל כל דברי הכל ורעות רוח יש עפרות וזכר וכל דבר פסול מחזיקם בשתי ידיים אינו לי אם אומר אינו לי אם לא אומר בונים כעת לענעטערס גדולים לשחוק שם קלפים ושאר מיני תחוק ויקימו לחק כדברי ר"ל ובאמת כי אפילו מישראל מומר או מחלל שבת צפרהסיה אשר לו מי שאינו מקבל מהם כי קשה מאד בהיתר לקבל מהם לדבר דקרא עיין יו"ד סי' רנ"ד ברמ"א דאין מקבלין ממומר לבית הכנסת והש"ך סק"ה הביא דהמצ"ע חולק על זה ועיין ס"ח סי' ר"ג ומג"א ח"ח סי' קנ"ד סק"ה דמותר לקבל ממומר אמנם בס' חסידים סי' תתקל"ח כתב איפכא ועיין שו"ת קונו' מערי הכללים מ"ע מ' כלל קנ"ו ובשו"ת מהר"ם ש"ק יו"ד סי' רנ"א עכ"פ מי שיקבל לשמור עצמו קדוש יאמר לו, והש"ת חכנו לשונו בשו"ת שלמה וזכר להיות ממרצולי התורה ולומדיה עד צאתה בר נפלי במהרה דידן ונאכל שם מן הכזחים ומן הפסחים.

ידידו דו"ת המברכו בברכת חג כשר ושמוח ואת חג המצות יחוג בדיעות כאות נפשו ונפש ידידו בלב ונפש.

משנה הקטן

והנראה בס"ד דהג"א ב"ב דף י' העלה בן ח"ל שאלתי מ"ש דקרא אין מקבלין מהן ומ"ש גדרים וגדלות דמקבלין מהן ודרשין איש איש אדרבה נסמוך אדאורייתא וכמו שמקבלין גו"י כך נקבל דקרא ופי' לי מו"ר אברהם העטם לפי שגדרים וגדלות אין באין לכפר ע"כ. מובחר דהא לדקרא אין מקבלין משום דבא לכפר ומינה לדקרא שאינה באה לכפר הכ"י דמקבלין מהם. והנה כבר נהגו בחפלות ישראל לאסוף כסף לבנין בית הכנסת אפילו מעכו"ם והרמב"ם פ"ח מהמ"ע ה"ח כתב עכו"ם שהתנדב לבדק הבית אין מקבלין ממנו לכתחילה שנאמר לא לכם ולגי וגו' אבל לבית הכנסת מקבלין מהן לכתחילה ובה"ע כתב אסור לישראל ליעול דקרא מן העכו"ם צפרהסיה ואם אינו יכול לחיות בדקרא של ישראל ואינו יכול ליעול מן העכו"ם בלענא הרי זה מותר מובחר דבנין בית הכנסת ודקרא חרי מילי גיהו ועיין כ"מ מקור מנחם הד"ן ובגמ' ב"ב במעשה דבבא בן בועה דפריך ה"כ עבד הכי והא דניאל נענש על שהשיא ענה לנצודנר לחת דקרא לעניים משמע דבנין ביהמ"ק נמי בכלל דקרא הוא דל"כ מאי פריך מדניאל שהוא דקרא לעניים אצט"ל ביהמ"ק.

וי"ל דשאני ביהמ"ק מבית הכנסת דהאי לכפר על כלל ישראל ולכן הוה בכלל דקרא שמכפרת אבל בנין בית הכנסת דלא אחי לכפר מותר לקבל מן העכו"ם ולא הוה רק כו"כ ועוד דבנין ביהמ"ק הוה מ"ע לבנות עיין רמב"ם פ"ח מה' בית הכחירה ובס"ה"ט שלו והוה כדקרא ועיין רמב"ם סוף פ"ב מה' רוח אסור להשיא ענה טובה לעכו"ם וכו' ואפילו להשיא ענה שיעשה דבר מלוא ולא יתנסה דניאל אלא על שהשיא ענה לגי' ליתן דקרא ע"ש נראה לכאורה דהרמב"ם מפרש דכל ענה טובה ודבר מלוא הוה כדקרא וא"כ י"ל דו"ג נמי הוה בכלל דבר מלוא אלא דמין פ"י דמעשה הורדום נמי לכפר היתה שהרי א"ל הוא כבה אורו של עולם יך ויעסוק באורו של עולם אבל צדקה שאינו בא לכפר מותר וכמ"ס הג"א ונראה דס"ל דהרמב"ם והג"א בחדא שיטה אולי ובעלה דעתי.

והנה כבר נהגו עכ"פ מימים הקודמים לאסוף כסף לבנין ביהמ"ק אפילו מעכו"ם וכמ"ס מן צו"ש ה"ל וזו יתנו כירחי קדם אשר קטנם עבה ממחנינו יהיה מאיזה עטם שיהיה ולפי"ז הכ"י נ"מא אכן דמותר לקבל לבנין ביהמ"ק ולח"ה לתקום ככל החיקוקים הנריכים לזה וגם לתקן צחי כסא ולנקיות אלא דלקבל מעות לשלם למלמדים נראה לכאורה דאין לקבל ור"י מגמ' שאמר הוא כבה אורו של עולם יך ויעסוק באורו של עולם והתורה הוא אור עולם כדאמר כי נר מלוא ותורה אור א"כ לזה אין לקבל.

איברא דלפע"ד לחדש סבירא אחת דהנה צאמת אסור ליעול שבר עבור הלימוד כמובחר בגדרים ל"י וזו רמב"ם ושו"ע יו"ד סי' רמ"ב סי' וכו' והא דנעטלן שבר הוא שבר שימור או פיסוק עעמים בחורה שבכתב אבל לימוד לר"ך בחנם אע"פ שאם לא נמלא מי שילמדנו בחנם ילמוד בשבר כמובחר שם סי' רמ"י ס"ה ונמלא לפ"ז דשבר לימוד למלמדים אינו עבור התורה שלומדים אלא שבר שימור או פיסוק עעמים והוה ליה דין פועל כמובחר צח"מ ולפי"ז אפילו משלמים למלמדים אינם משלמים להם עבור התורה אור אלא בשביל השימור ופסקי עעמים. ולפי"ז יש לישב ק"ת כשאל הורדום

סימן קע"ט

בכור שנימול ע"י מומר ואביו רוצה לפדותו
אם נזקקין לו בלא המדי"ב

ב"ה מוצש"ק ויק"פ התשל"א בני יצו"א.
שלום וברכה מאלוקי המערכה ויוסף ה' אלף פעמים ככה
למע"כ ידידי הרב הגאון ראש בשמים צ"ת, ג"א חו"פ וכו'
כג"ת מוה"ר יעקב לעבאוויטש שליט"א אבד"ק קאפי"ש בני"י.
בעמח"ס משנת יעקב ב"ב.

אחדשכ"ג.

הנני במכתבי הזה היות כי השבוע הראה לי ידידי וידידי
הרב הגאון וו"ה חו"פ וכו' כש"ח ר' חיים ישע"י קעניג
שליט"א משגיח ור"מ דשינחניו הקדושה אבד"ק יאקא, תשובה
בהלכה למעשה שדפס"ה מכ"ג בני שנו"ל לו בן זכר ונימול
בצ"ח ע"י רופא מומר המחלל ש"ק והאב אינו רוצה לעשות
הטפת דם ברית שנית וצ"ח רוצה לפדותו כי הוא פטר רחם
לאמו ונשאל כ"ח אי נזדקק לעשות פד"כ בלא הטפת דם
ברית וכ"ג לאחר אריכות ק"ח ובקיות נפלאה העלה דלא
יזדקק לו שום ה"ן לפדותו וטעמא כח"ח אי צ"ח אימא הלה
אי צ"ח אימא קנסא אי צ"ח אימא הלה דהגם כי הרבה
פוסקים חולקים על הראש"ח המוצא בש"ך וי"ד סי' ש"ה ס"ק
י"ב דסובר ד"ס להקדים המילה ולהמתין עד שיתרפא ור"ן
חח"כ יפדו אותו הרי הראש"ח מייירי עכ"פ שח"כ ימולו
אותו רק כשת הילד חולה אבל אם לא יראה למולו לעולם
בדאי אין שייך לפדותו ואם כי האחרונים החולקים על
הראש"ח כתבו דפדיון לא תלוי במילה מ"מ כל הראיות לא
שייכים אם אינו רוצה למולו בזדון דהוה מומר לערלות ואם
בגדלותו ימול ע"מ יפדה את ע"מ, שוב כתב דאפילו לפי
הפוסקים דמומר כשר למול למגדר מילתא י"ל כיון דאינו
נ"ח לצ"ד להט"ף דם ברית יוכלו לגזור שלא לפדות את בנו.

עוד כתב מעבתי"ר וז"ל והנה לענ"ד נראה דאם האב לא רצה
למול כלל את בנו אבל רוצה לפדות הבן ולעשות סעודה
בבנו הערל בודאי לא יזדקק לו שום כהן וכו' משום דהוה מומר
לערלות ע"ש.

ולפי שהדבר נוגע הלה למעשה צעו"ה צמדיה זו בפרט
אחרתי לשים עיני בזה הלהתא ולפענ"ד לאחר בקשת
סליחה מכ"ג פשוט דמ"ה על כל כהן להזדקק ליה ולפדותו
דאין הפדיון תלוי כלל במילה וכן כתבתי בספרי שו"ת משנה
הלכות ח"ד סי' קמ"ב צ"ה וגדולה בפשיטות ועתה אצטר
דברי כיון שראיתי מעב"כ אולי בחר איפכא, ובגמר דבריו
אדם נתפס צ"ח שכתב כח"ר שאם אינו רוצה למולו בכלל
הי"ל מומר לערלות ולפענ"ד דברים אלו שגגה הם דדוקא מי
שאינו מל את ע"מ ואינו רוצה למול את ע"מ הרי זה הוא
מומר לערלות אבל מי שאינו מל את בנו אין זה מומר לערלות
ואפילו מומר בכלל אינו אלא הרי הוא בכלל עובר על מ"ע
במזיד וכ"כ הרמב"ם להדיא בפ"א מה"ל מילה ה"א עבר האב
או האדון ולא מל בנו או עבדו ביעל מ"ע ואינו חייב כרת

ש"ח הכרת תלוי אלא בערל ע"מ מה מפורש כתב הרמב"ם
דאין על האב אלא ביעול עשה ואדרבה מדכללו עם העשה של
מילת העבד משמע דחידא הוא מי שלא מל בנו ועבדו ומי שלא
מל עבדו נמי יאמר כת"ר שהוא מומר לערלות בתימ"ב.

ובפיה"מ להרמב"ם שכת פ"ט אלו הן נ"ח המעכבין את
המילה כתב ומה שאני חייב להזכיר בכתב שהאדם
כשעבר ולא מל את בנו או יליד ביתו ואם עליו ביום הכי
עבר על מ"ע גדולה וחמורה כי אין בכל המצוות כמות ולא
יתכן לו לעולם לשלם זאת המצוה אבל זה העון קשה יותר ממי
שעבר עליו חג הסוכות ולא עשה סוכה או ליל פסח ולא אכל
מצה לפי שזה אחר שעבר יום הכי למילה לא נפטר מחו המצוה
אבל הוא מצוה ומוכרח למולו תמיד וכל זמן שלא ימול אותו
ויח"י ע"ל עובר על מ"ע שהגיע זמנה וכשימול אותו חסור
ממנו זאת העבירה ויעשה מצוה וכו' וכשיגדל הילד ויגיע זמנו
חייב המצוה נפטר כל אדם ממילתו ונתחייב הוא למול את
ע"מ מיד ע"ש.

הנה מצוה מדברי הרמב"ם דחייב למול את בנו הוא כמ"ע
דסוכה ומ"ה אלא שחמורה מהן דהני כיון שעברו
עברו והא מצוה נמשכת עד שנת י"ג ועד בכלל ועיין רש"י
שכת קל"ב ע"כ ד"ה ציוני, והנה פשוט דהעובר בעשה ולא
קיימה או שאינו רוצה לקיים מ"ע אחת ואין צידו לכופו
לקיימה אכתי מחוייב הוא לקיים כל החורה ואדרבה המונע
אותו מלקיים מצוה אחרת עובר בזה משום משול והכ"י כיון
דישגם כאן צ"ח מצוה נפרדות ואין תלויות זו בזו אפי' נימא צ"ח
שאינו רוצה למול את בנו אכתי מחוייב לפדותו ולקיים מ"ע זו.
ובר מן דין לא בצינותי מש"כ ואפילו בלי ברכה לא יעשו פדיון
אם כי כמ"פ בספק פד"כ ע"ש בלי ברכה בלא שם ומלכות
מ"מ צידון דין לא יעשו בן אפילו בלי ברכה רק אם יעסי
מקודם ד"כ כנע"ד עכ"ל. ולא ידענו מאי ספק פד"כ איכא
הכא ודאי מחוייב לפדותו ואם פודה ודאי מחוייב לברך עליו
דאע"פ ה"א ספק בולד זה אם הוא בבור וספק פד"כ לא אמרו
אלא כשהספק אם בולד הזה מחוייב צפדיון אבל כל שצדור
שהולד מחוייב צפדיון אין כאן דין של ספק ברכה כלל וודאי אין
לפדותו בלא ברכה אלא בברכה.

שנית נראה דהנה ידוע מחלוקת האחרונים ז"ל כשעבר האב
ולא מל ביום השמיני אי יש עליו חייב ע"מ למול את
בנו לאחר מאה או דילמא כיון דעבר עליו יום השמיני אין
עליו עוד חייב ע"מ דביום השמיני ימול בשר ערלתו ח"כ
ואח"כ אינו אלא מדין צ"ד ומדין שאר ישראל הוא דמחוייב
במילתו עיין שו"ת מהר"א יו"ד סי' רנ"ז ושו"ת בית שער
יו"ד סי' שצ"ז ובמ"ח ה"ל מילה וצ"פ ה"ל מילה ה"א דחייב
צ"ד הוא רק שלא יכא ע"ל וחייב האב למולו ע"ש ומיכא בספרי
משנה הלכות ח"ד סי' קכ"א הקשתי אשי"ה זו מדברי הרמב"ם
ה"ל שכתב להדיא דלאחר שעבר יום הכי למילה לא נפטר
מחו המצוה אבל הוא מצוה ומוכרח למולו תמיד וכשימול
אותו חסור ממנו זאת העבירה ויעשה מצוה הנה מצוה
דהחייב הוא על האב גם לאחר שמונה מכה מצוה אב אלא
שנתוסף לאחר שמונה גם מצוה על כל אדם כיון שהאב אחמ"ץ
הדבר ביום השמיני ולא מל.

ומעתה לא מציעא לשיטות דלאחר שמונה אין עליו עוד
חייב ע"מ אלא מדין כל ישראל נמצא דבשעת פד"כ

ח"ח ומדקדק במצות היות שכמדותה לו שאלו עשה דאקטאר מחלל שבת הצריח וישנם כמה בחורים ח"ח במדינה זו יראים ושלמים ח"ח הצאים מצחים לא יראים בענייני ומלו אותם ע"י רופא וצ"פ רוב הם מחללי שבת אי לריך הוא ועוד אחרים כנגדו להעדיף שנית ע"י מוכלל כשר וזדוק, ולאחר החישובות אחרתי דכל שיחצבר לו שעשו לו ברית מילה ביום השמיני כנכוג עם סעודה אז לא אוכל לפסוק לחזור ולהעיק ממנו דם ברית ולריכין אז למשכן נפשו אחרצב מאחינו בניי הגדחים בענייני צאריך זו ובשאר ארצות ומלין ע"י מוכללן כאלו.

והנה מוכרח אני קצת להאריך בזה מילתא הכה אדמו"ר מן ממונקאטש ברות חיים ושלום ס"י רס"ד כתב דהדאקטורים בזמנינו פסולים למול וכ"ח הוסיף כש"כ צ"ד דרופאי זמנינו הם מחללי ש"ק ואפיקורסים בודאי לריך להעדיף. הנה בחשובה אחת כתבתי דרוב הפוסקים ס"ל דמחללי ש"ק בזמנינו דומין לחינוקות שנשבו וראשונה דיבר בזה הבנין ליון ס"י כ"ג דמחללי שבת זמנינו וזפרע צניחם הקמים תחתיהם דומין לחינוק שנשבה לבין העכ"ם כמ"ש המצ"ט והח"ח עירובין ס"ע כתב דאם הוא בוש מלפני נשיא בישראל אפילו חילל בפני עשרה אין לו דין מחלל שבת צפרהסיו והסכים עמו צ"ח א"ח ס"י שפ"ה ובס"י מנחה חיים ח"צ וי"ד ס"י ג' וכ"פ צח"א ובס"י ק"פ החיים א"ח ס"י שפ"ה ובצ"ח מ"הרש"ס ח"א ס"י קב"א ובצ"ח זכר יהוסף א"ח ס"י כ"א וכן נראה דעת מן הח"ס ח"י ס"י פ"ג וכ"כ בצ"ח שארית ישראל א"ח ס"י כ"ב מנפשיה ולא זכר מכל הפוסקים הג"ל אמנם מן צמח"א חלק עליהם צח"א א"ח ס"י ע"ד וח"א ס"י כ"ד גם צמח"א א"ח ס"י שפ"ה חלק עליהם ע"ש ומיחו גם מן ז"ל מחלק בין הדאקטארים במדינת טשעכין ואונגארן ובין אותן בארצות המערב כמו גערמאניא ימ"ש ואר"צ וכי"צ עיין בדברי תורה שלו כידוע וא"כ עכ"פ נראה דלא גרוע רופאים במדינה זו מרופאי מדינה טשעכ"ט אלא דמ"מ הרי גם הללו אסורין לפי דעת קדשו וא"כ אחי היקש הית לי לכ"ח אס אין לו ק"י.

ומידו לעיקר דינא בחדושי כתבתי דדעת מן הח"ס מצוהר היפוך מדעת מן ממונקאטש ז"ל שכחצ צח"ל למס' גיעין כ"ג דלדעתו מומר הוה בן ברית למול דמילה חחוס צו בצשור וחלק שם על אכן העוהר וכחצ ח"ל וצרמ"א וי"ד ס"י רס"ד ס"א פוסל מילה מומר ולפ"ז אותן האוממים רופאים המחללים שבת צפרהסיו בכתובצ והצערע עאצאק וחס מוחלים לריך להעיק דם ברית מהחינוק אמנם לפמ"ש אני עני ליחא כי הוא בצרית מילה עכ"פ ומ"מ שומר נפשו ירחק מהם ויראה למנוץ דם אחר מילתם וכ"ח רמז עליו אלא שהוסיף ד' חיבות מה שאינו נמלא בח"ס שלפני כי חיבות אלו והוה כהעפח דם ברית ליחא בח"ס שלפני ומיחו אפילו לפי מה שהצוה כ"ח וחמה עליו דהמונוץ דם אחר מילה הוה כהעפח דם ברית והוה דבר חדש ולפענ"ד דבר גדול משמעי הנצוה בעל הח"ס ז"ל והוה דכיון דס"ל דמילת מוכל מחלל שבת כשירה הוה א"כ אסור להעדיף ע"י שיחחוק בילד אכ"כ שהרי אסור לחבול אדם מישראל ועובר אלאו דפן יוסיף ועיין ריש החובל וצנצ"ק צ"ק ז"א ע"א וצרמ"ס פ"ה מחובל ומיח ק"א אסור לאדם לחבול בין בעצמו ובין בחבירו וצנצ"ח

בבר אדורא ליה חיוב עממי למולו ואינו אלא ככל ישראל אלא לענין מילה ולענין פדה"צ שהוא ביום שלשים ואחד הרי יש עליו חיוב לפדותו מדין פדה"צ שהוא חיוב עממי ודאי לא מפטר מלפדותו אצ"פ שאינו רואה למולו שהרי אין עליו חיוב יותר מכל ישראל ואין לו שום דין מומר לערלות בשביל זה אפילו לפי שיטת כח"ר שהרי הוא אינו מחויב יותר בזה משאר ישראל ובפדה"צ המלצה מועלת עליו אלא אפילו לפמ"ש דלעולם יש עליו חיוב עממי עד שיגדיל מ"מ אין עשה זו דוחה עשה של פדיון שזה חיוב אחר לגמרי.

ועוד צו שלישיה דאפילו לפי שיטת כ"ג נמי נלפענ"ד אפילו צוממר לערלות ממש וכגון צמי שלא נימול ע"י אביו ולא ע"י צ"ד ונשאר על ונחגדל כך עד שנת י"ג וגם הוא צבור לאמו ולא פדאו אביו והוא כבר גדול על ונחחייב צמילה ופדה"צ כמבואר צנח קדושין כ"ט וצרמ"ס פ"א מה"צ ושי"ע וי"ד ס"י ש"ה סמ"י ואינו רואה כעת למול את עממי אכל רואה לפדות עממו מחויב לפדות את עממו וכגון מדקדק לו לפדותו ומומר לערלות לא הוה מומר לכל התורה כולה והבס שכחצ הרמ"א וי"ד ס"י רס"ד מומר לכל התורה או שהוא מומר לערלות דינו כעו"ב ומשמע דכל שהוא מומר לערלות דינו כעו"ב ומיחו כבר כתב שם הש"ך סק"ד כלומר דלענין מילה דינו כעו"ב אכל לשאר דברים מומר לערלות לא הוה כעו"ב דמומר לדבר אחד לא הוה מומר לכל התורה כולה כדלעיל ס"י ז' וק"ט. ועיין בהגהות הגר"א והגרע"א שחולקים בעלם דין דאפילו מומר לערלות כשר למול ובסמוך א"ח נדבר עוד מזה.

ולי נראה קצת מדברי ר"ח צחוס' חגיגה ד"ד ע"ב דערל שמתו אחיו מחמת מילה אונס הוא ואוכל בפסח וכ"כ צח"י ר' פרק הערל בשמו וערל דמיירי ביצמות צ"י הערל ר"ל משומד לערלות ע"ש ואפילו הכי לא מיעטו אחריו רק מלאכיל בפסח ולא משאר מצות למעין שם איצבא דבתים יצמות ע"א ע"א ד"ה צו המרת דת פוסלת כתבו צו דכל על למדרש וכו' ומוקמין ליה לחייב צמלה ומרור ומצו דכן נכר לא שייך למדרש הכי צו אינו אוכל אכל אוכל הוא צמלה ומרור דלאשמעין דלא אסור צמלה ומרור לא אינעריך דאטו מלך ומרור קדושה הית זהו ואי צעי למימר אכל חייב צמלה ומרור פשיטא הוא דחייב לעשות תשובה ולקיים כל המצות וכו' ע"ש הנה מצוהר דמומר לערלות מ"מ לא מפטר אלא מחויב בכל המצות ואין אסורין עליו כלל מלקיים מצות, וי"ל דהתוס' לשיעחורו שניין עליהם הגר"א דחולקין על הרמ"א הג"ל. ועיין חוס' ע"ז כ"ז ע"א ד"ה איכא צינייהו אשכ ודו"ק היעני. ומיחו היינו דוקא היכא דהוה בעצמו על אכל היכא דאביו לא מלו פשוע דאין זה בכלל אלא מצעל מ"ע הוא ומחויב לפדותו כמ"ש בס"ד, וא"כ היכא דנחנו. למול אלא דנחנו למול למומר דה"ג נמי מחויב לפדותו ואפילו נימח דמילת מומר מעכצ דדיעבד העד"ב.

אלא דמעתה נצא לעיקר הדין דפסק כ"ג דהיכן דמל מומר אפילו דדיעבד חייב להעדיף הבס שחושש אני להכניס ראשי בין הכרים הגבוהים שמה ירננו את גלגלתי מ"מ כיון שנשאלתי פעם מתלמידי ישיבה אחת כגון עשרים שנה והוא

יאמר לי נביא לא נייחיתא ליה ומי שמוציא לע"ז על נימולי בניי יחוש לעצמו עכ"ל קדשו ע"ש ומעשה כ"ש דידן שלכל גדולי הפוסקים האלו מילה כשרה במחלל שבה דיעבד ורק הגאון ממנוקאטש פסלן וכבר הראתי לדעת דאולי ברופאי מדינתנו גם הגאון ממנוקאטש הי' מכשירן וכמ"ש שם בסמוך באות חיים ושלום וז"ל לחלק בין רופאי טעשיע וזונגאחן לרופאי אשכנז א"כ ודאי כיון דמילה כשרה דיעבד החזיר ומל יש לחוש לו לדברי מרן רבינו הד"ח ז"ל.

אשר לכן נלפענ"ד דבידון שאלת כ"ג אולי באת לדין אחינא לבו לעשות פדכ"צ כדת וכדין יחיו למנעו ממנו, בר מן דין פדכ"צ הוא ענין שנותן חיים להילד ג"כ ועיין ס"ח מעשה באלה שאמר בשעת גסיסה חפדוני חפדוני ופדלוכו וחי אחיכ כ"ג שני והא"ך נמנע את אביו מלפדותו וחי' נגרוס לו מיתה כלפענ"ד.

והגם כי בספרי גם אני כתבתי צמי שאינו רואה למול בנו אם רואים לקצו הרשות ביום מיוכו נפ"מ בין הכי להכא והכא אדרבה אי נקנסוהו א"כ יהי מה ח"ו פגישא בכבוד רבותיו האחרונים ועיין ארחות חיים (ספינקא) סי' תקק"א אות י"ב שהביא בשם כנה"ג שבה מעשה לידו צ"צ שחל להיות ביום ה' שנסתפר אחד אחר תלום ולא ראה לנדחו שנראה כפוגע ח"ו בצדו רבותיו צעלי תוספת דמתיירם ורק קנסו ממון ע"ש וא"כ כ"ש דידן דרוצ האחרונים ורוצא דרוצא כ"ל דמילה כשרה היא ודלא כרמ"א וא"כ כה"ג אפילו אי היינו רואים לקנסו לפענ"ד אין לקנסו ככה"ג וכנ"ל.

והנה עד הנה כתבתי מעיקר דינא אצל למול ודאי ח"ו להם לבריות מעלצונה של מלכות גדולה וחשובה כזו שנתנו עליה י"ג בריות ואשר מעולם מסרו נפשם עליה בקדושה ובעברה ובודאי השומר נפשו ונפשו בניו הטובים ירחק מהם כמעט קשה ויקחו להם מוהל כשר וזדיק כמבואר בש"ע יו"ד סי' רס"ד דיש להדר בחר מוהל וסגדן יותר לדיקים שיעשו המלוא בשלימות ובמלוא ראשונה זו שיכניסו הילד לברית קדושה בקדושה ועברה וכמ"ש כשם שכתב לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים ואם איזה מחלל שבה הכניסו לברית הכי"ז ח"ו יאמרו לו כשם שכתב לברית ע"י איזה רשע כן יכנס והלא אין זה צעל חורה ולא צעל מעשים טובים מה נאמר יפה צד השתיקה והש"ת יעשה כראונו ייצא צעל הכרם ויכלה את קוליו מכרמו וכל הרשעה כולה כעשן חבלה וידעו כל יושבי חבל כי יש חלקים אמת ויבדחו בחשבה וזכה לציוח משיח לדקינו צ"ח.

ועיין עוד ח"ו סי' קס"ט מש"כ בהז

דושכת"ר בלב ובנפש.

בשעה הקטן

סי' ת"כ הביא דעת הרמ"ה דבעצמו רשאי לחבול אמנם בש"ע שם סליא פסק כרמב"ם וכן נראה דעת רוב הפוסקים ועיין מאירי ב"ק ה"ל דהוי מה"ט מקרה דאך את דמכס לנפשותיכם אדרוש וביש"ש ב"ק ה"ל העלה דאפילו לנזק ממון וכיוצא בו אסור לחבול בעצמו אצל לחבול באחרים לכ"ע אסור מדאורייתא וכיון דס"ל להח"ס דמעיך דינא מילת מחלל שבה כשרה היא א"כ אסור להטיף דם ברית משום דאז אינו מלוב אלא חבלה בעלמא ועובר על לא תחבול והו"ל עבירה ולא מלוא ולכן שיקל את ידיו וכתב ויראה לנזקן דם אחר מילתם דאז ליכא חבלה ואיכא הכעף דם ברית דסוף סוף הוליא דם ע"י מליצה כי עיקר המליצה הוא להוליא דם זה לפענ"ד ברור בס"ד ומה שמקור דברי רבינו הח"ס ז"ל.

והנה העומדים בשיטת מרן הח"ס נראה דעת הח"ס וכמ"ש הגר"א שם דהח"ס חולקין על פסק הרמ"א ופרי"ה צ"ב מ"ס חיים הביאו הפת"ש וא"ע אי"ה סי' קע"ט גם דעת הרמב"ם פ"ב מה"מ כתב הכל כשרים למול ואפילו ערל ועבד וכו' ומדכתב ערל סתם משמע ערל בכל אופן שהוא דהיינו אפילו מומר לערליה גם הגרע"א חתם על הרמ"א ובערוך השלחן פסק דלא כרמ"א והגם דמרן הגה"ק ממנוקאטש האריך לחמור על הגרע"א וכתב עליו דברים חריפין ולשונות חריפות ושלל יאלו דברים אלו מפי קדשו אמנם הרי באמת גם מרן הח"ס כתב בהגרע"א בחי' וכמ"ש וכיון דאית לן כל בני פוסקים דחולקים על אדמו"ר ממנוקאטש ז"ל וס"ל דמילה כשרה היא ועומד נגדן לאו דלא תחבול שאם מילה כשרה היא אסור לחבול בעצמו וכ"ש באחרים מדאורייתא א"כ ודאי דשז ואל תעשה עדיף ואין לריך להטיף דם ברית וכיון דאין לריך ממילא אסור להטיף דם ברית כה"ג ומה"ע הוריתי לכתוב ה"ל דלא להטיף.

אלא לפ"ז דידן גמי לזקן דברי האב דלאחר שכל אותו אצל רופא מחלל שבה ואינו רואה להטיף ד"כ הרי יש לו על מי לסמוך ואע"פ משום דסומך אצל בני פוסקים אינו לצי"ד מקרי אדרבה אפילו עבריון אין לקרותו בשביל זה שברי הוא ס"ל דמילה כשרה מל ולו ודאי אין רשות להטיף דם ברית מצנו ולעבור בלאו דלא תחבול ולדעתו אין לשום מוהל להטיף דם ברית כה"ג אפילו גימא דבעצמו אי יראה לכשיגדיל ויעיף דבהא כבר איכא עכ"פ מחלוקת הפוסקים הוא שחבל בעצמו אי רשאי ואי הוא מדאורייתא וכה"ג שמוספק לו אם רואה לסמוך ולעשות מעשה אין להזינו אצל אחרים ודאי אסורים לחבול בו ואין לומר דיצא ספק עשה וידחה ספק לאו דלרוב פוסקים הוי לאו ודאי ועשה אפילו לא ספק אלא חומרא או עכ"פ מדרבנן ודו"ק.

וידועים דברי מרן אדמו"ר הגה"ק רבשכנה"ג צעל דברי חיים מלאנו בחשבה ח"ב יו"ד סי' קע"ז שכתב דהיכא דמילה כשרה דיעבד אין מלוא לחזור ולמול ואדרבה העושה זאת הוא רואה וחושש אינו בו אם הוא מנפשות עמלק ימ"ש אשר חתך מילות בניי ולכן אל ישמע להם ולא ילך בדרכיהם שלא עפ"י תורה ולדעתו שיתרה בזה שאם יוסיפו לעשות כן שיפסלו לעדות כמו המכה לאיש ישראל וכו' שלם ובסוף סי' קע"ז כתב עוד שם ויש לסמוך על הש"ך ואפילו

סימן ק"פ

בענין גירות חשייו וישוב לדברי הבה"ג

ב"ה י"ד למט-מנים התשכ"ט ברוקלין נ"י יצ"א.
מע"כ ידידי ה' החש' פאר המעלות וכו' מר שלמה כאגאן
ה"ו. תלמיד בישיבת טעלו.

אחדשה"ט, זכאכא,

מה שחמא ארציו הגדול מרן הבה"ג ז"ל שכתב בזה מילה
ח"ל חרש שוער וקטן שנאל להתגיייר אין מקבלין חיתון
מפני שאין כשרין להתנות עליהן אבל קטן חש"פ שאין בו דעת
מלין אותו ע"פ אבותיו והעיר יו"ד סי' רס"ה הביאו ותמה
עליו והמליץ צעדו הבה"ג ז"ל. וכמע"כ הביא מה שהעיר
הל"פ הדיכו שייך בכלל בשוער גדר גירות דברי עיקר גירות
הוא קבלת מלות וכיון דשוער פטור מן המלות מה שייך אללו
גדר גירות וי"ל דמועיל הגירות לענין שיכא נקרא בריתות
וע"י חוס' גיטין כ"ב ומעלת: כתב די"ל לענין דקוי"ל דחסור
להאכיל לשוער דברים אסורים י"ל דמהני בגיירות עכ"פ נזה.

והנה אין לי ספר י"פ לעיין בחרו משום אוחיות מחכימות
ובסי' י"פ על ה"ל מילה מלאחי ג"כ שהביא דברי הבה"ג
הג"ל ולא העיר עליהם כלום רק כתב חשיי שנאל להתגיייר אין
מקבלין אותם מפני שאין כשרים להתנות עליהן וכו' ר"ל קבלת
המלות ע"כ נראה כוונתו דמפרש בא דחרש שוער וקטן שנאל
להתגיייר אין מקבלין אותן היינו משום דלא שייך זהו קבלת
המלות ולא שייך זהו גדר גירות כלל ומפרש תיבת להתנות
עליהן ר"ל לקבל עליהן על מלות. אמנם לפ"ז נראה פשוט
דכיון דלא מהני הגירות וקבלתם כלל גם לענין שלא להאכילו
דברים אסורים נמי לא מהני דסוף סוף לא קיבל על עצמו
מלות השם וקבלת הבה"ג לאו כלום הוא ומכ"כ יהיה חסור
להאכילו בידים וכו' דקטן מלין אותו ע"פ אבותיו חש"פ שאין
בו דעת והא"ך אבותיו מהנין עליו היינו טעמא דניחא ליה
לקטן כמה דעבדין ליה אבותיו כמ"ש ז"ל בכתובות אבל בחש"פ
בב"ד לא אמרינן דניחא ליה בקבלת בב"ד וליכא כאן קצנה.

ומיהר העור תמה אדברי רציו הבה"ג ז"ל למה פסק דלא
כרז הוגא דאמר קטן מעבלין אותו ע"ד בב"ד והבה"ג
והבה"ג ז"ל גדחקו להעמיד דברי רציו באופנים ע"ש מה
שהאריכו למעניהם דעת הבה"ג ז"ל נמי ס"ל דלאו ככך קטן
הבא להתגיייר קאמר ר"ה אלא בשאמו מציאתו להתגיייר והבה"ג
חלק עלו וצענייתו דבריהם תמוהים והא"ך עלתה על דעתם
דרציו פסק דלא כרז הוגא הרי צפירוש כתב בזה מילה שם
בסמוך ציוסך בן פרוך ממחרת צנ אמחא צנא לשחרורי זרעיה
אחא לקמיה דרבי מארי גאון א"ל נסבא צנא כחוצה וכו' וכד
הו' לך בני מינה מהליגון ברישא דקיימת מלוא וכתר הבין כחצב
לכון גט חרות חכיה לכון ע"י אחרים וכתר דמוכית לכון על
ידי אחרים אייתי תלחא רבנן וליעבליגון וכו' ואע"ג דקטן הוא
מעבלין ליה (כתובות י"ה) דאמר רב הוגא גר קטן מעבלין
אותו על דעת בב"ד וכ"ש עבד משחרר זאין לריק לקבל עליו
מלות דהא שייך ליה במלות דעבדים מעיקרא וגט דירות הוי

לכון ראי' לבי גדלין ע"כ. והנה מפורש דעת רציו בזה"ג נמי
לפסוק כרז הוגא וא"כ דברי העור צ"ע וגם דברי נוסאי כליו
הבה"ג והבה"ג ז"ל צ"ע שלא הכניסו זהו ודחקו מעלמם דהבה"ג
נמי פסק כרז הוגא. גם מה שכתב הבה"ג דלהבה"ג רב הוגא
לאו ככל קטן קאמר צ"ע, דלא נראה כן מדבריו אלו.

ומה שנראה צביאור דברי רציו הגדול דהבה"ג ז"ל מחלק
בין מילה לעבלין ר"ל דדוקא מילה הוא דס"ל דאין מלין
חרש שוער וקטן על דעת בב"ד אבל לעבול עובלין ע"ד זכרון
שכל ע"י אביו ואמו או שכל כשהוא בר דעת ונתחרש או
נשטפה או מעבלין אותו ע"ד בב"ד אבל למול אין מלין אותו
ע"ד בב"ד מפני שאין בב"ד כשרין להתנות עליהן, ודייק בן מלשון
הגמ' דאמר רב הוגא גר קטן מעבלין אותו ע"ד בב"ד ולכאורה
למה לא אמרו קטן מגיירין אותו או מלין אותו יעובלין אותו
על דעת בב"ד ומדקאמר מעבלין אותו דייק רציו דדוקא עבולה
הוא דמעבלין אותו על דעת בב"ד אבל למול אין מלין אותו
על דעת בב"ד אלא קטן ע"פ דעת אבותיו. ומדויק נמי לשון
דקאמר גר קטן ולכאורה אכתי לאו גר הוא והי"ל לומר עכו"ם
קטן מעבלין אותו ע"ד בב"ד ולהג"ל אחי שפיר דמיירי לאחר
שכל כרז ע"י אבותיו וקבלו עליו מלות ולכן קראו רב הוגא
כרז גר קטן אף שעדיין לריק עבולה.

ומה מדויק זה לשון רציו הגדול שכתב אבל קטן חש"פ
שאין בו דעת מלין אותו ע"פ אבותיו ולא קאמר קטן
מעבלין אותו ע"פ אבותיו כלשון רב הוגא ולהג"ל אחי שפיר
מאד דעל העבולה הכא נמי דחרש שוער נמי מעבלין ע"פ
בב"ד וכרז הוגא ואבותיו לאו דוקא אבל הכא דין מילה
משמיענו ולכן קאמר דקטן מלין אותו ע"פ אבותיו דוקא דביד
אביו לקבל על בנו ולהתנות עליו כרצונו דניחא ליה במעשה
אבותיו אבל בב"ד אין צידס למול אבל בסמוך מיירי מדין
עבולה ולא לא צבי אבות ולכן כתב גר קטן מעבלין אותו
ע"ד בב"ד.

רבמ"ש מיישבת קושיא אחרת הביאה הבה"ג יו"ד סי' רס"ח
הג"ל ח"ל ועד דבסי' רס"ז כתב רציו צ"ס רב
יהודאי גאון דעבד קטן או שוער מעבלין אותו ע"ד בב"ד
ובאן כתב צ"ס הבה"ג דחשיי שנאל להתגיייר אין מקבלין אותם
(והכוונה לפמ"ש הפוסקים דרז יהודאי גאון חיבר ההלכות
גדולות) ותי' לחלק בין לכתחלה ודיעבד ע"ש כי דבריו דחוקים
ולכנ"ל קושיא מעיקרא ליחא דבסימן רס"ז מה שכתב צ"ס
רבי יהודאי גאון דעבד קטן או שוער מעבלין אותו ע"ד בב"ד
ועבולה ודאי אפשר ע"ד בב"ד לכ"ע וכו"מ להדיא בזה מילה
שכתבתי וכרז הוגא ולא כתב הבה"ג אלא לענין מילה דלא
מהני משום דאין כשרים להתנות והוא בב"ד דבר נכון מאד.

וקצת נראה סיעתא עוד מהא דאמר רב הוגא גר קטן וכו'
ואמרינן בגמ' לימא מסייע ליה בגיורת והשבויה
והשפחה שנפדו ונשתגגו ונשתחררו פחותות מצות ג'
שנים ויום אחד מאי לאו דאעבליגו ע"ד בב"ד לא הכ"ע
נשתגגו בני ונזנותו עמו דניחא צמאי דעבד אצורו ומפרש
רציו ז"ל דהר"א ה"י דעבולה דרז הוגא וגיירות חדא מילתא
ולכן קאמר לימא מסייע ליה ודאי ליה המחזק דהני תרי מילי

המקדש מימין אין לנו לדחוק להרגו זידי שמים וזכויות כי מן השמים אם רוצים להרגו או שלא להרגו אין זה מעשה שלנו והכי צהאי ממזורה להיפוך מה שנוגע לנו מחויבים להצילו בדרך העצב אבל להחפול עליו שיחי אין לנו לדחוק זידי שמים אם רוצים להעצירו מן העולם שלא ירצה פסולים בישראל.

וזה"ל מהרי"ל זצ"ל מילה (דף ס"ז מדפי הספר) מה שראיתי וגם אח"כ כמה שנים סיפר לנו אח"כ מהרי"ל זצ"ל שעת אגדת ההלכה שאירע לפניו מילת ממזר נולד מא"ל וכו' ואז הרצ לאחיו לנכד אשר קדש ידיד עד כורת הבית וחו לא דמשם והלאה הכל בקשה לקיים הילד ולהחיותו על דם הבית שהוציא וכל זה אין לבקש על הממזר דלא ניחא להו לישראל הקדושים לקיים ממזרים שזיניהם ואמר דמעט זה נמי העומדים שם אל יאמרו אחר שנימול בשם שנקם לבית וכו' ואז הרצ לשמש העיר להכריז אחר המילה לניצור קונ רם חדעו הכל שהילד הנימול הוא ממזר למען לא יתערב זרעו בזרעו ואמר אלינו מהרי"ל שחגגל הנער הבוא לכן עשר שנים ומת וכחצו להרי"ל לצשורה עוצה שנסחוק וגאסף מחוכינו ע"כ ע"ש.

מבואר דכשמת אותו ממזר הי' לו להמרי"ל ז"ל לשמחה ולצשורה עוצה שמת וא"כ כ"ש שאין להחפול עליו שלא ימות וממילא אין לחלק נמי בין קודם שגשים יום נאחר שגשים שהרי הם הי' כבר בן עשר שנים וע"כ כמו שכתבנו דאף דח"ו להציק ולהרגו והעושה כן הרי הוא בכלל רוצח ועיין שו"ת חו"י דאפינו כשהיא הרחה לזנוגים ח"ו אסור להרגו ואין צד שום חלוק בין ממזר לשאר בני ישראל אלא לענין קדימה כמבואר במשנה מימין כ"ז בדרך העצב אבל מה שנוגע לחפול לשמים אין לנו להחפול עליו והשם העובד יעשה רצונו העובד וקל"ה מדוד המלך עם בנו מנ"ש וי"ל כמ"ד האימר דוד חטא אינו אלא עושה ודו"ק. ועיין יבמות ע"ה ע"כ אכריז עליה דממזר הוא איקפיד א"ל נתתי לך חיים דממזר שאינו ידוע אינו חי ודו"ק.

ובזה הגני לברכו בברה"ת ללומדיה צלח ורכב בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן קפ"ב

בני קסדרה אי מצווים על מילת עבדיהם

ב"ה ו' שבט התשכ"ב ברוקלין נ"י יצו"א.
ישאו הרים ברכה חיים ושלוה לכבוד ידיד נפשי הרב הגאון ור"ח א"י"א ג"א גו"נ שמו מפארים וכו' מוה"ר אליהו שטרנבוך שליט"א ר"מ בישיבה סערד-ריוניץ חיפה. כעת דומ"ץ אנטוורפן בעלגיא.

אחדשת"ה.

ועל דבר מה שזקן בן בתמיכתו על ספקת המניח מלוח צי לפי שיטת הרמב"ם ד"ק מחויבים במילה עד עולם אם

יניחו דכברייחא מיירי צניחות ממש ולהתגיר ולקבל עליו המלוח א"ל אלא ע"י אציו דאין כצ"ד כשרין להחנות ענין אלא אצובון דניחא להו צמאי דעבד אצובו אבל רב הונא מיירי בעצילה דלאחר גירות וכגון שכל ע"י אציו או אמו ומת אציו או אמו או נשהטה אחר שכל וכיוצא וכו"ג הוא דאמרין דמעבלין אותו ע"ד צ"ד דקבלת המלוח כבר הייתה קודם העצילה וקודם המילה אבל בלא"ה אין צ"ד מעבלין אותו כל זמן שלא מל ע"י אצובו אבל מימין קם דינא דמעבלין לאחר קבלה ומושבצות צדק כל הקושיות מדברי רבינו.

ומירושבין צדק דברי רבינו שאמר חרש שועה וקטן שצאו להתגיר אין מקבלין אותן ודייק שצאו להתגיר דוקא ולא לעבול ולא ידאי אין מקבלין אותן ומיושבצות נמי קושית ה"פ דמה גדר גירות שייך בשועה שפטור מכל המלוח ולהגיל נראה דשועה שצא להתגיר ודאי ליכא שום גדר גירות אלא דזה דוקא שצאו להתגיר אבל אם מלו ע"י אצובו וכיוצא צדק לעבול ע"י צ"ד שפיר יכולין וכנ"ל.

ויש עוד להאריך ומיהו לקצר אני צריך והקוצרים אומרים יברכך וגו' צלח ורכב על דבר אמת באמת ידירו דושלה"ט בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן קפ"א

אי נכון להתפלל עבור ממזר שיתרפא מחליו

ב"ה עש"ק בהר התש"ל בני יצו"א.
מע"כ צ"מ מופלא ומופלב וכו' מר מתתי וויינשטאק הי"ו תלמיד בישיבת נר ישראל באלטימאר.

אחדשה"ט יסלח לי אם לא תיאתיו כראוי כי צנלתי מכירו קאמנא ויכא שמיח מבצר.

בדבר הערתו בדברי מהרי"ל שלא לומר מי שצדק צברית מילה של ממזר דאין לנו לקיים ממזרים בישראל ומספקא ליה לאחד מחבריו בממזר גדול שחלה והוא צסכנה אי יש להחפול עליו שיחי הנה לפי עטם מהרי"ל נראה לכאורה דאין להחפול עליו שיחי ואף דאין מלווין עליו נהחיותו ומשנה מפרשת היא צגמי הוריות י"ג ע"ה ממזר ת"ח וכו"ג ע"ה ממזר קודם והתם גם להחיותו מיירי ועיין שם וצספרי משנה הלכות כתובות קע"ח וצצ"י וי"ד סי' רנ"א הא"ש קודם לאשה היינו להצילם אם הם עובדים צברה וכיוצא וכ"כ צבאר שצב שם ועיין ש"ך שם סי' ק"א ונראה דכלוכו ב"ל דאכניה לאו בכלל להחיות הוא ולפ"ז נכאורה מבואר דחייבים להחיות גם לממזר ומיכו י"ל דדוקא להצילו בדרך עצבי כגון במקום שאם לא יתנו לו מאנוה ימות וכיוצא בו אבל להחפול עניו להי אין לנו.

ובעין רמז לדבר מחוס' ע"ז ג' ע"כ צהאי מינא שכתבו התוס' דהי חייב מיחה ומותר הי' להרגו זידיים בזמן

ונראה שעם הדבר לפי מה שכתב רבינו מנחם הכהן בצעמי המלות לאוין קס"ו בעטם שחשבו ושכירו של כהן לא יוכל חרומה וכן עבד עברי חבל כנעני וילידי ביתו וקנין כספו המה יוכלו בלחמו לפי שהשכיר לשנים והחושב ויעי' עד היוכל ביום לר נחשבו חוץ מעבד כנעני שהוא בגופו שהשיר הכחז קנין כספו ליליד ביתו ומכאן שממונו של אדם בגופו העבד כנעני שהוא קנין כספו נקרא דמיו כיון שגופי קניו לו ע"ש והבאחי דבריו בספרי מלות המלך. נראה מדבריו ז"ל דקנין כספו במקום שקונה כל הגוף נעשה שלו לגמרי עד שנקרא חלק מחלקי גופו, והוא לאכול בחרומה מה שאסרה חורה לר אפילו ישראל הותר זה העכו"ם כשקנאו הישראל כהן, וכעין זה שאמרו בכתובות נ"ח ויבמות ס"ז ע"כ דאשחו אובלת בחרומה משום דקנין כספו הוא ואשחו בגופו וע"ש חוסי' יבמות ה"ג ד"ה קנין כספו, הרי עכ"פ בדמיון שקונה כל הגוף נעשה חלק משלו ומחוייב במלות באיחו הגוף שקנה לעצמו כפי מה שחייבה החורה.

רפ"ז ו"ל דהיינו העטם דמלות הרב למול את עבדו ונעשו בגופו ואין זה דוקא מכה גרוה אלא חיוב עממי כמו שמחוייב למול את עצמו ואם בניו הכ"כ מחוייב למול את עבדיו מקנה כספו ולכן באמת עד שלא מל מעבדיו אוחו לאכול בפסח.

אלא דלפי זה יש לומר עוד דבר חדש דמאחר דהחיות על הרב מכה שקנה העבד קנין כספו ונעשה חלק מחלקי גופו א"כ יהיה החיות שהעבד נחמייב במלות לא מכה עצמו שגופו אינו מחוייב במלות כלל אלא מכה רבו וגופו שהוא חלק מרבו על ידי הקנין כספו שבו שנתנה החורה כח ורשות לקנותו ויש להאריך בזה והוא דבר חדש, ובאמת הכתיבה ביקר אללי ידיד נפשי הגאון ר"י פקאדורסקי ר"מ דישיבות ליובאוויטש ברקלין ושוחחתי איתו מסבירא זו והעיר שזה רבות בשנים שכתב לו ספרא כוז הגאון הק' מקולניגוב הי"ד וגדולה מזו דכל מלות שהעבד מקיים הם מלד הרב ושייכים לרבו והביא ראיה לדבריו ממשנה פ"ד דידים מ"ז אומרים לדוקן קובלין אנו עליהם פירושים שאלם אומרים שורי וחמורי שהזיקו חייבין ועבדי ואמתי שהזיקו פטורין מה אם שורי וחמורי שאיני חייב בהם מלות הרי אני חייב בנזקן עבדי ואמתי שאני חייב בהן מלות אינו דין שאכיה חייב בנזקן ע"כ. ודייק הגאון ז"ל לשון עבדי ואמתי שאני חייב בהן מלות ומשמע שהחיות על האדון והאדון הוא שחייב במלות עבדו, ואף שיש לדחות ראיה זו דלא כל המלות הוא חייב בהן אלא מקלחם היינו מילה וכדומה לה אצל עכ"פ ודאי ראיה דאיכא מלות שברב מחוייב בעבדו.

הן אמת וגדולה מזו איחא בזו"ק פ' בבר דנ"ה ושבתה וז"ל ח"ה עבדן פטורין משול מלכותא דלעילא ועי"ד פטורין מן המלות מאי עול מלכות שמים אלא כהאי חורא דיהבין עליה עול בקדמיתא בגין לאפקא מניה עב לעלמא ואי לא קביל עליה הכוא עול לא עבד מדי וכו' והאי עול לא שריא במאן דאויכו כפות באתרא ועי"ד עבדן פטורין משול מלכות שמים ואי מחאי עול פטורין מכל שאר פטורין דכא שאר לא שריא עליה דנ"ה עד דאשכח גביה צהאי עול ונצי"ה

קנו עבדים או חייבים למולם ותלה אז בזה אי יש קנין הגוף לעכו"ם בעבדו וכיון דאין קנין לעכו"ם אינו חייב למול, או אפשר דתלוי בזה אי יאלו האבות מכלל צ"ה לקולא. וכח"כ כתב דדבריו מרפסמין איגרא דהלל דין מילה בעבד הוא לשם גרות של עבדות ולא חיוב מילה סתם דמהיכי חיטי שהאדון מחייב לקיים מלות של עבדו ואין אפשר שכן קטורה יתחייב במלות עבדיו אפילו יהיה בהם קנין הגוף הלא עבדיו נשאר גויים כשהיו ואין ענין של גרות או מילה לעשותם כצני קטורה אלא ענין של יחוס ע"כ.

הנה מה דפשיטא ליה לבח"ר דדין מילה בעבד הוא רק משום גרות של עבדות ולא חיוב מילה וחמה דמהיכי חיטי שהאדון יהא מחוייב לקיים מלות של עבדו כרמז"ם בפ"א מה"ל מילה ה"א כתב וז"ל מילה מייע שהייבין עליה כרה וכו' ומלוא על האב למול את בנו ועל הרב למול את עבדיו וליד בית ומקנה כסף עבר האב או האדון ולא מל אוחו ביעל מלות עשה ואינו חייב כרה שאין הכרה חלוי אלא בערל עצמו ע"כ (ויב"ה) שם אחד עבד שגולד ברשות ישראל ואחד עבד כנלקח מן הכוחים חייב הרב למול אוחן אלא שיליד בית נימול לשמונה ומקנה כסף נימול ביום שנלקח אפילו לקחו ביום שגולד נימול ביומו ע"כ. הרי דהחורה בעילה חוב על האדון למול את עבדיו ומקנה מלא הוא (צ"ל לך) וכן שמונה ימים ימול לכם כל זכר לדרכיכם וליד בית ומקנה כסף מכל בן וכו' אשר לא מרעך הוא המול ימול וליד בית ומקנה כסף וגו'.

ולזה חקר המנ"ח מלד איחא חיוב הוא אז דכיון שמפורש בחורה וליד בית ומקנה כסף בעיקר מלות מילה באותי זמן שנעשו זה צ"ה לזכות ולדעת כרמז"ם גם בני קטורה בכלל אוחה הליוי וא"כ ס"ל דצניק ודאי ג"כ בכלל נזוי זה של יליד בית ומקנה כסף ג"כ, דלא מנינו שאלה הכחז בין מחוייבים שהם צניק או שהם צניק וא"כ מלד הסבירא היה להם לחייב ג"כ במילת עבדיהם אלא שמ"מ כיון דאין להם קנין הגוף עכו"ם בעכו"ם א"כ ממילא אינם ילידי בית ומקנה כספי ולכן אין חייבים למול, הדר מסתפק דאי נימא דלאברהם אבינו דין צ"ה אפילו לקולא ולא יאלו האבות מכלל צ"ה ואפילו הכי נחמייב למול ולידי בית ומקנה כספו א"כ נראה דאין זה חלוי בקנין הגוף דא"כ גם א"א לא היה לו קנין הגוף מכה דלא יאלו מכלל צ"ה ואפ"ה נלעוה במילתם א"כ יהיה בני קטורה אף שאין להם קנין הגוף בעכו"ם מ"מ היל"ל במילתן שכן היתה נזויה המלואה אז נראה סברה המנ"ח ז"ל ודברים של עטם הם לפענ"ד (ועיין א"ע שם שפי נמולו אוחו בריוסם והעטם שלא הכריחם וי"ל).

ונראה לומר עטם במלות הרב למול את עבדיו והכ"מ בהלכה לעיל כתב וז"ל במנין המלות כתב רבינו סי' רפ"ז למול את הבן שנאמר וציוס השמיני ימול בשר ערלתו וצ"ה למל לא מכה מלות הרב למול את עבדו ע"כ. אצל בספרו היר כתב מפורש דמלוא על הרב למול את עבדיו וגדולה מזו דברי קי"ל דמילת עבדיו מעבדו מלאכול בפסח, ואי נימא כסברה כח"ר דאין על הרב חיוב לקיים מלות עבדו א"כ אמאי מילת עבדיו מעבדו מלאכול בפסח, ואי משום גירות לאחודא וכו' נמשום שהגוי לא נחגייר אסור לישראל לאכול בפסח.

לאחר שנים רבות מאלחי בספר השלמה למניח הביאו בשם הגאונים הראשונים ז"ל שפירשו דחידו בעדו אינו אלא מפאת האדון דע"כ אינו אלא כבהמחן, ושממחי כעל כל כון בס"ד. וקל"ה יש לדייק גם מפיה"מ להרי"ם גיעין ז"צ שכתב ומה שהשיבו חכמים לו מפני שהוא בקנינו רואה לומר שזה העדו באכילה התרומה או בהיותו בעל כנענית לא הוסיף בעלמו מעלה עד שחומר שחובה הוא לו כשיחל לחרות ואמנם זה כמו שחאכל בהמה כהן תרומה מפני שהוא קנין כספו לפיכך אינו אלאו מעלה שיפסידנה ע"כ. נראה דלא חשיב ליה הרמב"ם מעלה במה שאוכל העדו תרומה אלא הכל משום דקנין כספו הוא א"כ י"ל לכלל ענינים הכי ס"ל ופשעתי הגאונים ז"ל. ועיין רמב"ם פ"ו מה' תשובה בניו הקטנים הם כקנינו ודו"ק (* עיין הוספה בסוף הספר

כוו אכלי ישראל במזמרים חנם אף הכה ילא לחפשי חנם דהא עבדא כוח וכל מה דעבד חנם הוא בלא עול מלכות שמים ע"ש.

והנראה מדברי האחר דאפילו עבד עצמי פטור מן המלוא דהאי קרא דוילאח חנם דע"כ משמע אלא דכיון דלא יכול לקבל עליו עול מלכות שמים מכה רבו האחר שכפות צו פטור מכל המלוא וצדק יש להבין מה שהתירה לו התורה שרבו מוסר לו שפחה כנענית אף שהוא ישראל, וא"כ כ"ש עבד כנעני דמשולם לא נחתיב במלוא גזירתו וקנה אדון לעלמו ודאי שפטור מכל המלוא מלד עלמו ולא נחתיב בהם אלא מלד רבו שהוא כגופו ודו"ק היטב. אלא מדברי הזוה"ק ז"צ דודאי א"ל לומר דע"כ פטור מן כל המלוא וכמפורש בחורב ופוסקים, עד שאמרו כל הקונה ע"כ לעלמו באלו קונה אדון לעלמו. וקל"ה י"ל דודאי גם להזוה"ק מחויב לקיים כל החורב אלא שכיון שהוא כפות לאדון אחר מה שמקיים הוא מלד אדונו האחר שכפות לו באותו זמן. ובזוה"ק שם כתב העטם לפטור וז"ל אף הכה ילא לחפשי חנם דהא עבדא כוח וכל מה דעבד חנם הוא בלא עול מלכות שמים וא"כ דהאם הוב עובדו ילא לחפשי ויבא ליה ניוחא, נראה משום דלא היה עליו מלכות שמים אלא עול אחר עליו וא"כ דון מייק כ"ש עבד כנעני דודאי עול אחר עליו דע"כ עכ"פ ילא בשש או ציביל או גרעון כספ וכו' עול מלכות שמים עליה ולא כן עבד עכו"ם שמתיר לעבדו לעולם, ולא הוב רק כבהמחן כבהמחן שורי וחמורי אלא שמחויב צו האדון במלוא וז"ע.

סימן קפ"ג

עוד להביל

ובדרך אגב ארשום לזכרון דברים בעלמא שהכ"מ צ"א מה"ל מילה ה"י כתב אודרי הרמב"ם שם לקח עבד גדול מן העכו"ם ולא ראה העבד לומר מגלגלין עמו כל שנים עשר חדש יחר על כן אסור לקיימו כשהוא ערל אלא חוזר ומכרו לעכו"ם ואם החנה עליו מתחלה וכו' מותר לקיימו והוא ערל ובכ"מ ויש חילוק בין פרש"י לתוס' בזה ואין בדברי רבינו הכרע ע"כ. ובערוך לר' יצחק מילא אחריו וכוסיף לתמור אכ"מ למד לא חמה שהרמב"ם השמיט לכל הפירושים החילוק המבואר בגמ' בין פסקו ללא פסקו ע"ש ולפענ"ד נראה דעת הרמב"ם כפי החו"י יצמות כג"ל דד"ה ה"מ, דמתיקרא לא אסיק לדעתיה דהיכי דאחני אחני עד דשמעי להביא דשלא רצין ע"ש וכנראה מדברי החו"י דלמסקנא לא קם ליה האי חירורא והחילוק שחלקו בין פסקא ללא פסקא וממילא לכן לא הביאו הרמב"ם ז"ל וכו'.

לאחר כתבי העיר לי ידידי הרה"ג מק"ק דערערלין שליט"א מירושלמי נזיר דעכו"ם אין להם נזירות נשים ועבדים יש להם נזירות חומר בשנים מצעדים שהוא כופף את עבדו ואינו כופף את אשתו הרי דכנזיר חלה עליו הנזירות אלא שרבו כופרו לעבד ולפענ"ד לא קשה מידי ואדרבא משם ראי דצירושלמי פ"ט שם ה"א פריך ולא יבא את עבדו (דמכין דאיתרבו עבדים לנזירות מקרא ואמרת עליהם אמאי כופרו לעבד על נזיר) ומשני שנייא הוא דכתיב כי נזר אלקיו על ראשו את שאין לו אדון אחר ילא עבד שיש לו אדון אחר הוב יכול למחות על דבר רבו, אומר לו הלכך הוא שמע לדברי רבך, הרי דאף דאית לן קרא לרבות עבד לנזירות כשרבו מרואה אפכ"כ אינו חל עליו כשרבו מוחה צו ויפכו עכ"פ דהכל חלוי בהסכמת רבו ועיין רמב"ם פ"ב מנזירות ה"ז עד כי ובהשגות שם, וצר מן דין אין כאן קושיא מן נזירות דאיתרבו עבדים צו מקרא לאיסור נזירות אלא שאפכ"כ נחנה התורה רשות לרבו לעשות כרצונו וכנ"ל.

אלה דברי אהבה אשר עלתה בידי בין הפרקים לרוב הטרדות וי"ר שיזכה לישוב על מי נזר וללמוד תורה לשמה עבגצ"א מנאי ידידו המכבדו ומברכו בברכת התורה ללומדיה בלב ובנפש.

מצאנו הקטן

ובפ' החולץ יצמות מ"ה ע"כ וברמב"ם פ"ה מה' עבדים ה"י צ שלח רצין משמי' דר' אלפי חיובו עבד ערל שמוחר לקיימו אד שלקחו רבו ע"מ שלא לומר רב פפא דאחי אפילו כר"ע דאמר אין מקיימין עבדים שאין נימולין ה"מ היכי דלא אחנו אצל היכי דאחני פ"י ומותר לקיימו כן בלי מילה ולשון הרמב"ם פ"א ממילא וכו' ומה"מ ואם החנה עליו מתחלה וכו' אלא רבו עכו"ם שלא ימול אותו מותר לקיימו והוא ערל ובלבד שיקבל עליו שבע מלות ע"ש. וז"ל דאמאי כשהחנה שלא לומר מותר לקיימו כן, וברש"י ד"ה אצל היבא דפסקא פ"י דהוב גבי כשכיר בעלמא ע"ש ואי נימא דבמסקנא דשמעתתא נמי מהאי טעמא מותר לקיימו דכיון דאחני הוב אחי שפיר אלא שקה לומר כן דא"כ לא הוב בכלל עבד אלא כשכיר בעלמא הוא וי"ל, אצל אי נימא דהחייב הוא מכה קנין הגוף וצא לו מכה האדון א"כ יש לומר דהכי שייך קל"ה בקנינו ולא הוב כגופו ממש ולכן פטור ממלוא אלא במלוא שצ"ר מלוא צדן ודו"ק. ולא נעלמו ממני דברי הרמב"ם פ"י יתרו שכתב ח"ל ועבדך ואמתך העבדים שאלו וטבלו שחייבין בכל דיני השבט כישראל כמו שאמר במשנה תורה למען יונו עבדך ואמתך כעך ואלו חייבין בכל המלוא כגשים כמו שפורש דברי רבותיו וראוי ה"י שחכיר להם בעלמא כי הם עלמס מלואים בשבת אצל דבר הכחז עמנו מפני שהעבדים צרעותיו לומר שצדיתם עליו ואם לאו מנעו אמתו ונעשים עליהם ועוד נעבדו ע"ש ישראל יודר חלקים בכל עשרת הדברות ע"כ. וכתב מפורש שהחייב הוא על העבד בעלמו אצל מ"מ מה שכתבתי אחי שפיר לפי דעת הרמ"ם וכו'.

סימן קפ"ד

מלך שכתב לו ב' ס"ת כשהיה הדיוט אי צריך לכתוב
לקצמו עוד ס"ת כשנעשה מלך

י"א לחדש שנתו בו תורה התשכ"ט ברוקלין נ"י יצ"א.
מע"כ ידידי ש"ב האי צורב עוסק בחוקי חורב בדקאי
ח"י"ב וכ' ענף עץ אבות הב' בן-ציון בלום הי"ה. בבית המדרש
עליון מאנסי נ"י.

אחדשה"ט, בלחצה וידידות יתירה,

ובד"ת מה שילאחי בחקירה בספרי סמ"ה מזה ק"ג במלך
ישראל אם ירש ב' ס"ת אי לריך לכתוב לעצמו ס"ת
בכלל וכתבה דלון מקיס לחקירה זו לפמ"ש הכ"מ שהסביר
דברי הרמב"ם דמה שהמלך יולא ידי חובת ס"ת של הדיוט
בירושא לבנותיו הוא מעטע שעכ"פ יכתוב לעצמו לכה"פ ס"ת
משום מיע של מלך וא"כ מה מקום יש לחקירה אי ירש ב'
ס"ת משל לבנותיו אי לריך לכתוב אחרת ודאי לריך לכתוב
אחרת בלי ספק עכ"ל.

ולאחר הסליחה מממ"ע לא דקדקת בדברי ונה' בדברי הכ"מ
כראוי לח"ה כמותך ולכן נשתים לא עתה נך, ולפי
שיעתך לא הי' לך לדייק מדברי הכ"מ לישב חקירתי שהרי
מפורש כתב הכ"מ בפ"ג הי"א מכלי מלכים צד"ה ומ"ש צעת
שיש המלך על כסא מלכותו כותב לו ס"ת לעצמו וז"ל כיומר
ס"ת שני שהמלך חייב בו יתר על הספר שהניחו לו לבנותיו
ואפילו הניח לו לבני שני ס"ת וכי ע"ש והנה מצאור ומפורש
כתב הכ"מ דאפילו הניח לו לבני שני ס"ת כותב לעצמו אחת.

והשנית דבאמת לא דקדקת בדברינו תמחול נע"ין בספרי
הנ"ל עוד הפעם ותראה כי מעולם לא הסתפקתי
במה שכתבת וספקתי לא היחה בני שירש מחציו אלא
נסתפקתי בני שכתב לעצמו ב' ספרי תורות מקודם שנתמנה
לכיות מלך וכתב תריוויכו לשמו אי כשאלח"כ נתמנה לריך
לכתוב אחרת לשמו לאחר התמנית דוקא או דילמא סגי ליה
במה שכתב לעצמו כשהיה הדיוט והעיקר להיות לו ב' ס"ת
שכתב לעצמו לשמו, והחלוק בין הא לירש הוא פשוט דבירש
לא כתב לעצמו אף ס"ת אחת אלא בזה לו בירושא וא"ן לשמו
בעינן עכ"פ ס"ת אחת אבל אם כתב לעצמו לשמו אפשר
דמה"י, ובדיוק כתבתי בספרי הנ"ל אם הי' לו ס"ת מקודם
שנתמנה מלך ולא כתבתי אם ירש ב' ס"ת וא"כ חקירתי אכתי
במקומה עומדת וז"ל מאד.

ברם מה שנראה כעת בעיקר החקירה שלכאורה מלשון
הרמב"ם פ"ג הי"א שכתב צעת שיש המלך על כסא
מלכותו כותב לו ס"ת לעצמו הי' משמע לכאורה דחלו דוקא
צעת שיש על כסא ולא קודם לכן אמנם מלשון הגמ' בסוגיא
סנהדרין כ"א ע"ב נראה להיפך וז"ל וכותב ס"ת לשמו חנא
ובלנד שלא יתנאה בשל לבנותיו ולכאורה תיבא ובלנד מיותרת
הוא וז"ל לומר חנא שלא יתנאה בשל לבנותיו או כדי שלא
יתנאה בשל לבנותיו ובחוספתא וצירושלמי כאן ליחא לחיבה
ובלנד וי"ל דבכיון דייק חנא ובלנד כיומר דלון נפ"מ אימתי

יכתוב המלך בני ס"ת לעצמו ובנדד שלא יתנאה דעיקר העעם
שלא יתנאה בשל לבנותיו או בשל אחרים וכל שאינו מתנאה בשל
אחרים שהרי היא כתב לעצמו לשמו אף דאכתי הדיוט הי' ל"ל
בה. גם מלשון הגמ' בסמוך איחציבה אב"י וכותב ב' ס"ת
לשמו שלא יתנאה בשל אחרים מלך לון הדיוט לא נ"ל נשתי
תורת יע"ין בתי מהרש"ל ומהרש"א צדק כ"צ מה שהאריכי
בזה ודעת מהרש"א דהר"א ס"ל דהדיוט פטור מכלום ומלך
חייב בלחת ורש"ל הולק דלון שום הר"א דהדיוט ופטר מכניס
ומיחו לדידן מן השקליא ועריא משמע דס"ת של מלך דומיא
דס"ת של הדיוט וכ"ז שכתב ילח צה והעיקר שיהי' לו ב'
ס"ת וי"ל.

ואין להקשות דס"ת ש' מלך לריבה להיות מיעה מספר
העשרה ע"פ צ"ד של שבעים ואחד וכשכתב וסוף הדיוט
לא עשה כן זה אינו כלום דנראה נפצי"ד פשוט דבשעה שנעשה
מלך אכתי בידו להגיה ע"פ צ"ד של ע"ה ידי בזה או שאפשר
דגם יחיד יכול להגיה ספרו ע"פ צ"ד של שבעים ואחד מספר
העשרה אם הכ"ד מסכימים בזה ואולי כיון שהי' בן מלך
הסכימי צ"ד לכתוב לו כן.

סימן קפ"ה

אי מותר למלך ללמוד בס"ת שכתב לעצמו

עוד להנ"ל

ב) ומה שהביא חקר הלכה בשם הגאון מחנה חיים ז"ל
בבא דתנן בתוספתא שאסור להדיוט להשתמש
בס"ת של מלך אם נותר למלך עצמו להשתמש בס"ת שכתב
לשם מלך ללמוד בו תורה שאינו נוגע למלכות כגון מלות תפילין
וכיוצא בו אי שצריך דוקא ללמוד מס"ת שכתב לעצמו ככל
ישראל ולא מס"ת זו ומע"כ דקדקת מלשון חז"ל שאמרו דס"ת
של הדיוט שיש לו מניחו צבית גזיו ומשמע שאינו משתמש
בו אלא מניחו כשאר אולרות סגולה וע"כ שאינו קורא ולימד
אלא בשל מלכות גם נשנא דקרא מסייע ליה דכתב לשומר את
כל דברי התורה הזאת ע"כ.

ומתחלה אומר שאין לי ספר מחנה חיים לעין צהר טעמו
וממ"מ מלשון רז"ל דמניחו צבית גזיו אינו ראוי
דאינו לימד בו דו"ל צהרי אנפי או יאמר דמיירי כאן דכבר
לימד כל התורה שכתב ואינו לריך לס"ת ובמשנה אמרו בן
חמש שנים למקרא ועיין רמב"ם הל' תלמוד תורה ונש"ע וי"ד
דמתחלת לימוד לריך לשלש לימודיו שלש במקרא וכי' אבל כשכבר
לימד כל התורה כולה אינו לריך לעתים רחוקות כדי שלא ישכח
וא"כ ודאי מיירי שכבר לימד כל לרכו כשנעשה מלך.

אלא דבעיקר הפשט ומניחו צבית גזיו הכונה הוא בלחמה
ללמוד ממנו ולא בא אלא לשלול דלא לריך כס"ת שניה
שמונחת לפניו וקרא בה כל ימי חייו או עליו במין קמיע וצא
לומר דהאחת מניחה צבית גזיו ורא"ה צבורה מיד רמיה
סנהדרין הנ"ל שכתב צד"ה פוסקא צא"ד וז"ל יכי אינעריך

ואמנם כי דבר חדוד כתב צדק וקושיהו שדחה לעלמו דלאכי
הי"ל לכתוב קנה מן השוק יש לדחות בנקל דודאי
אינו מן הכבוד למלך לקנות ס"ת מן השוק וכ"ש ליקח מאחרים
וכן כתב הרמב"ם שכתב לו כי ס"ת, ומיכיו בעיקר החידוש
לפענ"ד א"ל לומר דבשל מלך יולא גם משום ס"ת דהדיוט
שכרי הרמב"ם כתב מפורש אם לא הניחו לו אבותיו או שנאבד
כותב לו שני ס"ת אחד מניחו בציט גזיו שהוא מלווה בו ככל
אחד מישראל והשני וכו' והנה מפורש כתב הרמב"ם ז"ל
דהאחד שמניחו בציט גזיו צדק הוא דיוולא מדין הדיוט שהוא
מלווה בו ככל ישראל ומבואר דהמלך לא יולא בסי"ת של מלך דין
סי"ת של הדיוט. וכן מבואר בלחמ צב"מ שם שכתב ויש דחוק
ולומר דבי שני לא לריבי לשתי תורות הכי קאמר ה"ל דקתני
ב"י מלך שלא יתנאה בשל אחרים היינו דוקא בסי"ת של מלך
אבל בסי"ת שהוא חייב בו מדין הדיוט סומך הוא על שני אבותיו
ואע"פ שהדיוט אינו סומך על של אבותיו הדיוט שא"י ע"ש
ומביאר דדין סי"ת של הדיוט אינו יולא בשל מלך אלא או בשל
או בשל אבותיו מה שאלו קיל מבשר הדיוט דאינו יולא בשל
אבותיו אבל פשיט דבעי סי"ת בשביל עלמו לבד דמלך.

גם כי כבר הקשתי לעיל אעיקר חקירת בעני מחנה חיים
דמלך יהא אסור ללמוד בסי"ת של מלך ונפענ"ד מותר
בכל חופן, וכעת נראה גם מהא רא"י ברורה דמותר ללמוד בו
שכרי פשוט מה שכתב הרמב"ם יתר על הספר שהניחו לי
אבותיו מייירי אפילו בסי"ת של אבותיו שכתבו לשם מלך לעלמו
ימת המלך והניח הסי"ת שלו לבני בירושה ובנו יורש סי"ת זה
וסומך עליו בשביל סי"ת של הדיוט ולומר בו ואף דהבאנו לעיל
בשם התוספתא דאין הדיוט קורא בסי"ת של מלך מ"מ צנו
לאחר שנחמנה למלכות ודאי מותר לקרוא בו דרך להדיוט
חמרו שאינו קורא בו ומדאמרו סתם דיוולא בסי"ת של אבותיו
בשביל סי"ת של הדיוט מבואר דמלך יכול ללמוד בסי"ת של מלך
כל התורה כולה ודו"ק.

ובעיקר תמיכת המפרשים למה כתב הרמב"ם דמלך סומך
על סי"ת של אבותיו מדין סי"ת של הדיוט פכ"פ
ובהדיוט אינו סומך על סי"ת של אבותיו ה"ל נפענ"ד לומר
לפמ"ש החינוך והוספתו בספרי סמ"ה מלוה חרי"ג נופך משלי
בעטם חיוז כחיבה על כל אחד ואחד דאם יסמך אירישה
לפעמים יתברו היורשים ולא יכתבו לעצמם דכל אחד יסמך
עלמו חמה שירש ולפעמים יירש סי"ת ישן נוסח מירושת
אבותיו שירשו הם מאבותיהם וימנע מלקרות בו לרוב ישנו או
לרוב חשיבתו שלא יפסיד ע"ש, אלא דמעשה אומר אינו דהני
טעמי שייכי בהדיוט דאיבא כמה יורשים אבל במלך שירש
מאבותיו סי"ת הרי אינו ראוי הוא לשאר יורשים רק לכן מלך
דהדיוט אינו קורא בסי"ת של מלך ושאר היורשים הדיוטים הן
ורק הראוי למלכות ירשו והוא ראוי לקרות בו וא"כ ליכא למחש
דילמא יסמכו עליו שאר יורשים דליכא אלא יורש אחד וגם חש
דשנוח ליכא שכרי לעולם יירש רק סי"ת חדשה דכל מלך כותב
סי"ת לעלמו וא"כ אבותיו ג"כ כתב סי"ת חדשה לעלמו אף שירש
מאביו או אבי אבותיו כמה סי"ת מ"מ מחויב לכתוב לעלמו סי"ת
מדין מלך וא"כ לעולם בן מלך יירש סי"ת של מלך בע"כ וסי"ת
חדשה הוא ולכן שפיר סומך עליו מדין סי"ת של הדיוט ולא דמי
לסתם הדיוט דאינו סומך מעצמם שנחבירו.

חנה לאשמעין גבי מלך לשתי תורות דאלו הדיוט סגי ליה
בחדא תורה שמונחת לו בציט גזיו ואלו מלך צדי תרחי וכו'
ע"ש יב"ר דכלל הדיוט בישראל פ"י דהסי"ת מונחת לו בציט
גזיו וא"כ הכ"י למלך וא"כ אדרבה אפשר לבאר להפוך
בציט גזיו הוה הסי"ת ללמוד בהדיוט וק"ל.

ומיהו לעיקר החקירה נראה להביא רא"י דמותר נקרות
מדאורייתא דמלך מדאיתביה אביו וכתב לו סי"ת לו
לשמו שלא יתנאה בשל אחרים וכו' ופ"י המהרש"א דלפי ה"ה
אפילו בחד סגי למלך והדיוט פטור מכלום ולא אסוק אדעתיה
במלך כי תורות והנה חקשה לאביו בה"ה צדקה המלך
ללמוד תורה כיון דלפי ה"ה לא ייבא לו אלא סי"ת אחת
ע"כ דה"ג ודאי קורא בה כל התורה וא"כ אף דדחי ניה
מלך שנים מדכתוב משנה מ"מ לא נדחה ה"ל דקורא מלך בסי"ת
של מלך ולומר כי כל התורה וגם מה שהביא מקרה מסייעו
זכין הוא.

ומ"ש לחדש דבסי"ת של הדיוט אינו קורא אלא מניחה בציט
גזיו וא"כ נפקע לה מלוה מסי"ת של הדיוט לומר
וחלה על של מלך כעין מה ש"י הפרישה בזמ"ז לענין חומשים
וש"ם שנפקע המלוה מסי"ת וחלה על חומשים ובהא ראה לדחות
דברי הכ"מ והת"ה ומיכיו לפמ"ש פשוט דבסי"ת של הדיוט נמי
קורא אף שמותר לו לקרות גם בסי"ת של מלך ועודים השנים
מן האחד.

סימן קפ"ז

אי נשים בשירות לכתובת סי"ת

עוד להג"ל

(ג) ומה שהביא מכ"ז יו"ד סי' שס"ה דנשים כשרות לכתוב
סי"ת כיון דבסי"ת איבא כי ענינים אחת שיהי לו
סי"ת ואחת שיהי לו צדקה ללמוד ולכן מי שנאבד לו סי"ת שכתב
אף דכבר קיים המלוה של כתבו לבס מ"מ מחויב לכתוב לעלמו
סי"ת ללמוד בה דהכא מפרש טעמא דקרא ולתדה אח בניי עיין
ש"ך וע"ז יו"ד סי' ע"ר וש"א"ג סי' ל"ו ובספר בני יונה סי'
ע"ר אות ב' ובסי"ת שכתב בשביל הלימוד ודאי דאשה כשרה
לכתוב אף שאינה בקשירה דאפילו שהניחו לו אבותיו סגי צדק
וכיון שגם כחיבה בשביל הלימוד הוא בכלל מ"ע של כתבו לבס
מקשינן בחיבות להדדי שכתב שאשה בכתובה ללמוד הכ"ג
בשאר סי"ת. ומיהו מצי"ב יולא לחדש ולהסביר שיעת הרמב"ם
לפי דרך המחנה חיים שאסור למלך ללמוד בסי"ת של מלך
ולריך ללמוד מאותו חיים שהדיוט א"כ ודאי בסי"ת של מלך יולא כי
מלך אחת כחיבת סי"ת של הדיוט כי כחיבת סי"ת של מלך
ואותו של לומר יולא בשל אבותיו ומיהו קשה לך א"כ כשלא
ה"י או שנאבד למה לריך לכתוב לו כי סי"ת וברי השניה לשם
לימוד די לו בקנה מן השוק.

בדברי הרא"ש שבזמננו מצוה לכתוב שאר ספרים

(ה) ורמ"ש עוד לחמור אצל כל נפש חיה וי"ד ע"ה אמה שכתב שבזמננו עיקר המלוא לכתוב שאר ספרים שלומדים בהם כשיעור הרא"ש וכתב לפי דמי שקנה ספרים ולומד בהם ומגיע אותם שפיר קיים כדאיתא בענין ס"ת וכ"ש מי שקנה ספרים ולומד בהם ומחדש חידושים מקשה ומחזק ומסיק שמתחלה אליבא דהלכתא ע"כ לא גרע מהג"י אוח אחת ימ"ש מי שזוכה להדפיס ספר דודאי יש בה ע"כ כמה דברים אמונים והגות שגות בתורה הקדושה בספרים שגדפסו כבר ובש"ס אפשר דצוה קיים המלוי ע"כ וחסמה ע"ז דכי משום דנלימודו ניב לא בהלכה ולא ידי חיוצ כתיבה כאלו כתבו בידיהו כוונת חז"ל כאשר הבג מן המסילה שפירושו הכרה ולא הערה ע"י מעדו"ע ס"ק ה' וכי נשכני שיש לו ספר וכתב כי שם פלוני נענין פלוני הגורם הכונה כך וכך וכי נשכיל זה נאמר שכתב ספר הלל חשיבות ההג"ה הוא משום שאסור להיות ספר מועטה צניחו והא' עדיין סי' מועטה צניחו הוא ע"כ.

יפה העיר צה ודברים הן מקושי הצנה אלא דמ"מ נעלם דברי הרא"ש ל"ב דכמה הוא שיעור וצמח הוא מקיים מלוא כתיבה ס"ת ונשלמה ס"ת ע"ה הרי החיוב מצדאשית עד לפיו כל ישראל אצל לפי הרא"ש עד כמה שיעור גמרא אחת או דף אחד או כל הש"ס כולו או גם כשי"ע עם כל המפרשים בקיבור כנראה שהרא"ש ילא להקל עליו כתיבה ס"ת ונמלא להחמיר דכל שלא הדפיס כל הספרים אכתי וכול לומר דלא קיים המלוא שמו"ע עליו ללמוד בכל הני ספרים וי"ע, ולכן נלפענ"ד דבגמרא הרא"ש הוא כיון דעיקר מלוא כתיבה ס"ת הוא כדי שיוכל ללמוד ממנה וא"כ בזמן האז שלומדים מספרים כל שיכתוב או ידפיס או יעשה פעולה אחת בספר שיוכל ללמוד הימנו הרי קיים צוה מלוא כתיבה ס"ת ואין לה שיעור עד כמה הוא אלא דלפי אפילו רק הגיה בספר או קנה ספר ומחדש בה חידושים וכ"ש מי שזוכה להדפיס ספר כולו הרי הוא מקיים מלוא כתיבה כיון דס"ל להרא"ש דעיקר כתיבה כדדי ללמוד וכ"כ דמבואר טעמי דקרא ולמדא חז' בני ישראל כ"ע דרשו טעמי דקרא ח"כ כל שנמעשו הוא פועל ללמוד ולומד מספרים אלו קיים צוה כוונת החורב של כתבו לכם ודו"ק ועדיין ל"ע. ועיין עוד ח"ו סי' ח' ד"ה ובמה.

סימן קפ"ח

בדבר התוארים הנהגים בזמן הזה

עוד להג"ל

(ו) ובדבר התוארים הנהגים בזמן הזה נעמי"ה דע לך אהובי ש"כ כי התוארים הללו הם כבר ידועים כמעט פסולה והכל לפי המציאות והמחצית ואם דורות הראשונים תוארו בתור גאון ה"י בלחמ גאון וברי צמנים אחרונים לא תוארו אלא אח הגאון מוילנא לגאון אצל דורינו או תואר פחות מגאון הרי הוא כבר ציון אפילו לבר כי רב יכן תואר הגאון, הלדיק, ב"ק, וכדומה וגם כותבין חנא חלקי, וכדומה, הקדוש, וכי' לאנשים ע"ה וכיוצא בזה שם רחוקים כרחוק מזרח ממערב מהני דברים וכבר באו זה פריזים וחילול.

ובזה נלפענ"ד לדיוק לשון הרמב"ם שכתב ח"ל נעם שיטת המלך על כסא מלכותו כותב לו ס"ה נעלמו יתר על הספר שהניחו לו אצותיו ואיכא למידק למח כחצ הרמב"ם יתר על הספר בלשון יחיד ולא כתב יתר על הספרים שהניחו לו אצותיו שהרי אציו נמי שני ס"ה היו לו צע"כ שהרי בן מלך הוא זה וכתב אחר של הדיוט ואחד של מלך (ואין לומר דמיירי במלך שלא ה"י בן מלך דא"כ מה זה שכתב שהניחו לו אצותיו ומשמע דבן מלך הוא ודו"ק) אלא נראה דבכיון דיוק הרמב"ם לכתוב יתר על הספר והיינו הספר חורה של מלך שגשאר בירושל ורק ע"ז סומך ולא חס"ה הדיוט דס"ה שכתבו אצותיו אפילו אציו המלך אלא שכתבו לשם ס"ה של הדיוט אציו סומך עליו ומשמעם הני"ל.

ועלתה לן עוד צוה חידוש חדש דגם מלך שיו"ל צמ"ה של אצותיו היינו דוקא צמ"ה שכתבו לשם מלך ולא צמ"ה שכתבו לשם הדיוט ומשמעם הני"ל.

סימן קפ"ז

הכותב ס"ת ע"י אחר אי בעי שליחות ובדברי הרא"ש שבזמננו מצוה לכתוב שאר ספרים

עוד להג"ל

(ד) ורמ"ש עוד אצ"ש בספרי כמ"ל מצוה תרי"ג דס"ה לא בעי שליחות ממח דקו"ל קנה ס"ה מן השוק והגיה צו אות אחת הרי הוא באלו כתבה כולה והא"י ע"כ שלא כתב כל החורה לשמו בתור שליחות ולא הוא נעלמו כתבה כולה ואפ"ה מהני מה שהכתוב סופר אחר לשם כתיבה נשמה סחם ולא לשמו וע"ז ילא מע"כ לדחות ראי' זו ד"ל שהחורב זיכתה לו בשכר מצוה גדולה כזו שלא הניח ס"ה צפסוג זיכתה לו החורה שמעשה ידיו או של שליחו מחפשה בכל הכתיבה וצכל האותיות שנכסר זה ואחור מעשה הרי הוא מעשה ידיו עלמו או שליחו עכ"ל.

דחיה זו לא שמי"ע לי דפסוע דכתיבה לשמה נענין נשעת כתיבה ולא לאחר כתיבה והגע ע"ה מי שיכתוב ס"ה שלא לשמה ובסופו יכתוב אות אחת לשמה ויחזור ויחפשה הלשמה על כל הס"ה כולה ויוכשר ח"כ מאי האי שאמרו האומר כתיבה ס"ה זו והזכרה שבה לא נכתבו לשמה ושקלי וערי דלא מופסל הס"ה ויעבור בקולמוס וכו' והלא בידו לחקן בלוח אחת שיכתוב לשמה אלא פסוע דלשמה בעי על כנ אות ואות וכל חיבה וחיבה ולא מהני צוה חזרה והכ"י בלשמו בעי על כל החורה כולה וכן בגיטו נשים וכל מילי דבעי לשמה בעיין על כל המעשה וז"ע מאד. ולפי דעתו הרי אפשר שסופר יכתוב ס"ה לשם ראו"ב ויבא שמעון ויחקן אות אחת צמ"ה זו ויעבירה לשמו של ראו"ב ויחול עליו של שמעון ופסוע דזה אינו.

ועיין עוד ח"ד סי' קכ"ז, ולקמן סי' קפ"ט, ק"ס.

סימן קפ"ט

בענין שליחות בבתיבת ס"ת למי שאינו יודע לכתוב

ב"ה עש"ק פ' תצא התשכ"ג בדוקלין ג"ר יצ"א.
מחיי חיים יכתב ויחתם לחיים טובים וארוכים ושלום את
כבוד ידידי ורב חביבי הרב הגאון המפורסם חוב"ט גו"ג א"א
וכו' מוה"ר צבי זאראקאווסקי שליט"א בעמח"ס שונים.

אחדשתי"ר את קסתי נחתי בידי להשיב נד"ת משי"ב בסמ"ח
מל"ה חר"ג בכתובת ס"ת שאם עשה שליח
שיכתוב לו בשכר או לזכר לאחרים שיכתבו לו וכ"ש מי שאינו
יודע לכתוב בעצמו ולא דשליחו של אדם כמותו וכה"ר
העיר דהאי כ"ש אין לו מוצן דלדרכה ה"יודע לכתוב
בעצמו יוחר ויכול לעשות שליח ממנו שאינו יודע לכתוב, ביאור
בנוהג נראה צד מהא דאר"ז דקיי"ל מציאין ששים מנחת
בכלי אחת ואם הביא ששים ואחת עושה ששים בנחת ואחת
בפני עצמה (ולא מחצה על מחצה משום קרבן גדול) ואר"ז כל
הראוי לצייל אין צילע מעכצת בו וכל שאין ראוי לצייל צילע
המעכצת בו והכ"ץ כל ה"יודע לכתוב בעצמו עושה שליח וכל
שאינו יודע לכתוב עצמו שליח הא"ך יעשה, ודומה בדומה
במחלוקת הראשונים לענין עדות בכתב חי מקבלין דדעת ר"ת
דלא אמרינן מפיהם ולא מפי כתבם אלא בעד שבא אדם ואינו
יודע לדבר אבל עד מדבר שולח עדותו בכתב משום דכל הראוי
לצייל אין צילע מעכצת בו ודעת אחרים לחלוק עליו (ועיין
עוה"מ ס"י כ"ח סעי' י"א ובסמ"ע ונחיצות ס"ס).

וראשונה אגיד כי כלשון זה שכתבתי כתב גם המאירי ז"ל
בקה"ק ספר מאמר רביעי קדוש הספר דף ע"א
מדפי הספר וז"ל וכתבו הגאונים שאם לזכר לכתוב בשכר שלוחו
של אדם כמותו ויאלו כאלו כתבו הוא וכ"ש אם אינו יודע
לכתוב שהוא אנוס אלא שאם קנאו עשוי אעפ"י שילא ידי
מל"ה אינה כאלו כתב וכ"י ע"ש. והרי לן שכתב ג"כ מפורש
דכ"ש שאם אינו יודע לכתוב שהוא אנוס דאמרינן שלוחו של
אדם כמותו ויאלו ידי חובת הכתיבה וא"כ לכאורה תמיהתו
תקשה גם להמאירי ז"ל ועכ"פ אית לי רב לדברי. אלא דבאמת
דברי המאירי נכונים וממילא גם דברי יתיישבו צד בס"ד.
והוא, דהנה כבר כתבו הפוסקים דהא דאמרינן דאין אדם
עושה שליח בדבר שאינו יכול לעשותו בעצמו דמי איבא מידי
דאיכא לא מלי עביד וכ"י היינו דווקא בדבר שאינו מחויב
באותו דבר דלא שייך שליחות רק בדבר המוטל עליו לעשותו
ועושה שליח תחתיו כמ"ש חוס' גיעין כ"ז והא דמכ"ט
לא שייך שליחות בכתובת כגט משום דוכתב לא אבעל קאי
לשיטתיה ע"ש או בדבר עבירה שאסור לו לעשות כגון שאסור
לו לקדש גרושה ועושה שליח תחתיו אצל במקום שאינו מחויב
בדבר לא שייך שליחות גם במקום שהחויב מוטל על הגוף
האדם לא שייך שליחות עיין חוס' רי"ד קדושין פרק ב' וקו"כ"ח
סי' קפ"ב סק"א מה שחמה עליו ובש"י קול ארי" סי' קי"ט,
ובמרדכי גיעין ס"פ האומר וממורי הכהן קבלתי כל היכא
שאלו בדבר נגמר ע"פ השליח חשבו מילי ולא מיוסר לשליח
ועיין משי"ב בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ג סי' קמ"ה ובש"י
צ"ש למנן זקינו ארי"ה סי' שכ"ו. ועיין בית מאיר סי' לענין
שליחות בשבת.

אמנם מה שנוגע לתלמידים אם כותבים על רצם שלמד
עמהם חורה מן הכח זה פשוט דאין על זה שום
איסור שהרי התלמוד מחויב לנהוג כבוד ברבו ולכיות כעבדו
קמא מריה זה על כל תלמידים נאמר ואמר ז"ל אם הרב
דומה למלאך ה' צ"י יבקשו חורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו
חורה מפיהו וכבר תמכו המפורשים וכי אינה רב דומה למלאך
ה' צ"י כי לא יראנו האדם וחי וכמו שאמרה השוגמית ופ"י
בס"ד דהכונה דעל התלמיד לדעת שרבו דומה למלאך ה' צ"י
וכל שהתלמיד מכבד את רבו כאלו הוא מלאך ה' צ"י אז יבקש
חורה מפיהו ואם לאו אל יבקש דלא לא ילית ובעיני מה
שאמרנו בגמ' חולין ושמת סכין בלועך אם בעל גפס אחר
ובאמת כי לכן כמה תלמידים צעירים צמדיה זו מקדיחים
חצושים מפני שהם חושבים על עצמם יותר מעל רבם והוא
גדול מרבו ומחמת הגאווה שיש בהם שחושבים על גדנותם
ממילא חצושים צעירים עצמם את רבותיהם זה רק מחמת גאווה
שבהם אלא שאינו רואה להודות שהוא מתגאה וכן נעשה
פרימער ואומר כי רבו אינו כזה ואינו כזה ומקיימים בעצמם
והביעו אחרי משה רבם זה גורם מה שגורם ופוק חזי מן
הח"ס כשה"י תלמיד קטן למד חורה אלא הגאון ר' נתן אדלר
זה לא צפראנקפורד וידוע שברכוהו להגאון ר' נתן ז"ל מחמת
התנהגותו בחסידות וחורה ומ"מ הח"ס ז"ל הרגיש בגדנותו
ולא הכרח אחר רבו וידוע שפעם נסעו על הדרך זה"י קר מאוד
הגר"ג ראה לאכול משהוא ולא היה לו מים ליעול את ידיו
והח"ס הרגיש בו וירד מן העגלה ולקח בידו שלג עם כלי ורץ
אחר העגלה והפסיר השלג ונעשו למים בידו ונתנם אל הכלי
והגאון לא הרגיש בזה ואח"כ חזר על העגלה ונתן המים לרבו
ליעול ידיו ולאכול אלו היו התלמידים ההוגנים שכבדו את
רבותיהם ולכן זכו ג"כ לגדולות וגם תלמידיהם אחריהם כבדו
את רבותיהם.

בקיצור מה שתלמידים עושים לרצם וחושבים זה לכבוד
לו ליכא צד משום יושרה ודאי שאם עושים דברים
תמורים לרבים יש בזה משום חלול השם ח"י לפעמים אבל מה
שכתבים על רצם שהוא רצם אין בזה ציון ח"י ואדרבה
ובמקום שכבוד החורה כ"כ מושפל כדאי שיע"פ התלמידים
ירוממו את כבוד החורה.

עוד העיר שם בענין אי בעינן שליחות בבתיבת ס"ת
הנה הארכתי בזה בשתי תשובות ואם ירצה אשלח לו העתק
ממה שכתבתי שם ועד התם הנני בזה ידידו המברכו בברכת
התורה ללומדיה צלח ורכב על דבר אמת באמת וי"ר שלאילנא
דבא ותקף יתעבר לתפארת אבות דתותם בלב ונפש.

מצנח הקטן

בשם מרן זקני שם מחלוקת האחרונים ז"ל בגם שמדברי הראשונים שהבאחי נראה דמטעם שליחות נגעו זה (ועיין לקמן מה שאכתוב בדברי הרמב"ם) אבל מ"מ לכתחילה יש להחמיר במצות עשה דאורייתא אם יוכל לכתוב בעצמו שיכתבו בעצמו ולא יכנס בכל הדמוקים אבל להלכה ודאי יאז זה שאמר המאירי שאם לרא לכתוב בשכר שליחו של אדם כמותו וא"כ יאז בכתובה זו וכ"ש אם אינו יודע לכתוב דיאז שהוא אנים וא"א באופן אחר ולדידיה ליכא כל בני חששות וא"כ מי שאינו יכול כ"ש היא.

(ג) **ורפורם** ריהעא חשבתי לחקן דברי כח"ר לפי מה שחידש הושמח משה סוף פ' עקב דלא אמרינן מזהר בו אלא בשליח בזהם אבל בשליח שכר לא אמרינן מזהר בו יותר מבשליחו וא"כ הכי נמי בעושה שליח בשכר לית ביה משום מזהר בו בכתובה ס"ח ונשארר מעליהא שידוע לכתוב וכו"ל, אבל לקושטא דברי היש"מ חמורין הם וכבר חמה עליו בסי' ילקוט הרועים דשליח לקדושין נמי הוי בשכר ומינה גמרינן מזהר בו יותר מבשליחו ועיין קלור"ח סי' ש"ז ס"ד בשם ש"ג דשליח נשחט הוי בשכר משום הברכה דשוה עשרה זבובים ובקדושין שליח מנכר ברכת אירוסין נמלא דבזה בשכר, ובגם שדחה דבריו דו"י והסכים עמו מרן דב"ש סי' שס"ז דיש"מ לא מיירי אלא בנתן לו שכר מכיון אבל מ"מ דחה לבסוף גם דברי היש"מ לפמ"ש המג"א סי' חל"צ סק"י דשליח יש לו חלק במזהר בעשייתו וא"כ כשעושה בעצמו יש לו גם חלק שכיח נוטל בשליח, ועוד הביא מהני אמוראי (שבת קי"ט) דערכו עומם לכבוד שבת ובעו"א"ח סי' ר"ן כתב וז"ל ואף אם יש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל בעצמו להכין שום דבר ללרכי שבת כדי לכבדו כדאיתא פ' כ"כ ק"ט והרי עבדים לשמשו ודאי בשכר הם ואפ"ה אמרינן מזהר בו ע"ש. ולפענ"ד נראה ברורה נגד היש"מ מדברי הרמב"ם ה"ל שכח בסי"מ מ"ע לכתוב וכו' ואם א"א לו לכתוב לר"ך שיקבדו או ישכור מי שיכתבו לו והוא אמרו כתבו לכם וגו' והרי מפורש דאפילו בשכר מכל מקום לא יאז רק אם אי אפשר באופן אחר ואי אפשר לו לכתוב בעצמו אבל אם אפשר לו לא ישכור דמזהר בו יותר ואז לפענ"ד פשוט וברור.

ועוד נראה ראי' מצ"י א"ע ה"ל גיעין סי' ק"ב ד"ה ואם נפסך לומר שכח לדעת הרמב"ם ובעל העיטור שס"ל דבנשחט כותבין ונותנין גע לאשחור בהרכנת הראש וכ"ש בכתב ידו ובכתב ב"י דלכאורה נראה דלדעת הרמב"ם דמכשיר לכתוב גע ע"י כתב ידו דמי שנשחט כ"ש ע"י כתב ידו של פיקח ודחה דדוקא בחרש אבל בפקח לא ואפ"ה נשמעו בלשון כ"ש ע"ש דכל שא"א באופן אחר אז כתב ידו כ"ש הוא.

(ד) **ודע** דבדברי שוחא נפל מילתא בלגאי דבר חדש מה שצריך לברר כעת בשיטת הרמב"ם ז"ל דהנה ידוע מחלוקת הראשונים ז"ל בלוקח ס"ח מן השוק שאמרו חכ"ל דהוב כחופק מזהר מן השוק ומזהר קטבד אלא שאם כתבו לשמי מזהר עפי ויש אומרים דלחין כהן מזהר כלל והנה בסי' האשכול ריש ה"ל סי"ח הביא הא מחלוקת ברווחא דזו וז"ל אריב"א הליקח ס"ח מן השוק כחופק מזהר מן השוק איכא מרבוותא

אבל דבר שהאדם מחויב בו ויכול לעשותו בעצמו מזהר דחין וגם בפועל אלא שלא הורגל בו בעשייתו ובגון כתיבה בסי"ת שכל איש ישראל מחויב בכתובה אלא שלא כל אדם למד כתיבה פשוט דלחין זה בכלל שאינו יכול לעשות שליח מפני שאינו יכול לקיים בעצמו והרבה מצות מנינו בזהם שליחות בזה ולדוגמא מצות מילה למ"ד המוהל עושה בחורח שליח חף שאין האב יודע למול בעצמו וכן שחיטה דמינה ילפינן שליחות דוכי כל הקהל שומעין אלא אחד שוחט ומכאן ששליחו של אדם כמותו ופשוט דישאל שאינו יודע הלכות שחיטה ואינו אומן בשחיטה ויזא בשחיטה היודע לשחט בחור שליחות לו חף שלא למד המלאכה דהעיקר כיון דהוא בר חיובא יכול לעשותו שליח בזה ועיין חוס' גיעין דף ב' דשוחט בידו מקרי משום דיכול ללמוד ואף שיה להאריך בזה הרבה אבל אין הזמן מסכים בעת ועיין ח"ס א"ח סי' ר"א ובחזקן סופר כללים בעיני שליחות.

והנה הרמב"ם פ"ז מס"ת כתב מצות עשה על כל איש מישראל לכתוב ס"ת לעצמו שנאמר וכו' ואם כתבו בידו הרי הוא כאלו קבלה מסיני ואם אינו יודע לכתוב אחרים כותבין לו וכו' ועיין סה"מ שם מזהר י"ח ומש"כ ומאירי ה"ל. ובסי' האשכול ה"ל ס"ת כתב ודאי מזהר רבה עבד אם כותבה בעצמו ואם א"א לו ישכור סופר הכותב לו לשמו ואם קנאו והביא בו אות א' ועשאו כשר כאלו כתבו כולו ובכל הדברים מזהר בו יותר מבשליחו ע"כ ועיין קדושין מ"ב. הנה מפורש מדברי הפוסקים דעיקר כתיבה ס"ת למי שידוע שיכתוב לעצמו בעלם כתב ידו דמזהר בו יותר מבשליחו אלא דאם כתבו על ידי שליח חף שעבר וחיסר הא מזהר בו יותר מבשליחו מכל מקום קיים מצות כתיבה ס"ת אבל מי שאינו יכול לכתוב בעצמו א"כ עליו לחן שום חיוב מוטל משום מזהר בו שחרי אינו יכול בעצמו א"כ עיקר המזהר בו ע"י שליח כיון שאינו יכול בעצמו ואנוס הוא מלכתוב בעצמו ולית ביה מזהר יותר מבשליחו דהוא מזהר השייכה בכל מצות החורה שמזהר בו יותר מבשליחו. *

ומעתה מה מאוד מדויקים דברי המאירי ז"ל שכח, וכתבו הגאונים שאם לזה לכתוב בשכר שליחו של אדם כמותו ויזא כאלו כתיבה הוא וכמותו דאף שמזהר בו יותר מבשליחו מכל מקום יאז אלא שהיכר המזהר בו יותר ואם כן כ"ש אם אינו יודע לכתוב שהוא אנוס דאז ודאי יכול לכתוב בשכר דהם ליכא אפילו מזהר בו יותר מבשליחו כיון שאינו בר הכי ולענין המזהר הרי קו"ל שליחו של אדם כמותו וממילא כ"ש הוא ממי שידוע לכתוב וזה נמי היכה כוונתי במה שכחתי וכ"ש אם אינו יודע לכתוב ופשוט.

(ז) **עוד** י"ל קצת לפי מה שכתבו הרבה אחרונים ז"ל דאז שהוא מוהל בעצמו אינו ראוי לכבד מוהל אחר למול את בנו דדוקא מי שאינו מוהל ואינו יכול למול בעצמו יכול לכבד מוהל וקצת אחרונים פירשו משום דלחין בו שליחיה כלל עיין ש"ך יו"ד וקצת פירשו דהוב בזיון מזהר מאחר שמחויב זה והוא נותנה לאחרים לקיימה וסבירא זו של בחיי מזהר הוא באמת כעין הא דמזהר בו יותר מבשליחו ועיין אחרונים מה שפלטו בזה ואין הזמן מסכים בעת לאין בדבריהם ז"ל, וגם איכא שיטת דבסי"ת לא שייך שליחות כלל ובמ"ש

מיושבים מאד דברי המאירי הג"ל ודלוי כל מי שיועד לכתוב בעלמו לכתחילה אין לו לעשות שלוח שברי דעת הרמב"ם דאין שלוחות מועיל כלל (וזה דלא כהמבני"ה במאירי הג"ל שז"ן שיעה זו להרמב"ם ובאמת נהפוך הוא דהרמב"ם לא ס"ל כן ויש להאריך בזה הרבה) לס"ת אלא שהמאירי מלא בשם הגאונים דגם בכתיבת ס"ת שלוחו של אדם כמותו וכמו שהביא גם באשכול הג"ל אבל מבני מקום מי שיועד בעלמו ודאי דיותר טוב שיכתוב בעלמו וזהו סיים וב"ש מי שאינו יודע לכתוב דעושה שלוח וכ"ל.

והיום נפתחי ספרים ראיתי לכ"ק מרן צוית שערס יו"ד סי' שס"ה שהביא ג"כ דברי הרמב"ם הג"ל והקשה מיניה להמניח דפשיעה ליה דכתיבת אחרים הוא מעטם שלוחות נגעו זה וזתה עניו והרואה בזה דברי הרמב"ם ז"ל יראה דלא צרי שניהות וק"ל"ע שלא ציאר כן דברי הרמב"ם ז"ל הם שיעה חדשה בזה דעת מרן ז"ל דהרמב"ם ס"ל דכתיבת ס"ת לא צרי שלוחות ר"ל דאם אחרים כתבו לו הוי כאילו כתב בעלמו ולפעוט כמותו אדרבה דעת הרמב"ם דלא מועיל שלוחות וכל שלא כתבה מעצמה כל כתיבת אחרים הוי כקונה מן השוק. וצ"ח שכתבתי מיושב נמי מה שהביא שם מרן ז"ל בתשרי סי' שס"ז אדקדוק המניח בלשון הרמב"ם ז"ל שכתב דאם איני בעלמו נכתוב אחרים כותבין לו ולמה לא כתב אם איני נכתוב יקנה וכתב מרן דלוי דקדוק כלל דהא קונה הוי כחופץ מזה מן השוק ויש מקום למדת הדין לחלוק שאלי ב"א לו בעורח ליה עושה כמ"ש נמי הביאו הע"ז סי' ע"ד.

ולפי מה שכתבתי בשיעור הרמב"ם פשוט מאד דאין זה דיוק כלל דאדרבה הרמב"ם ז"ל כתב כן בסכ"מ להדיא דאם אי אפשר לו לכתוב יקנה או ישכור ור"ל או הא או הא ומה שלא כתב בספר היד יקנה אם איני לכתוב יש לומר כיון שכתב אחרים יכתבו לו נמי היינו קונה הס"ת דאנו בשופטני עסקין שאחרים יכתבו לו בחנם וכיון שלא יכתבו לו בחנם אלא בשכר אי"ב היינו קונה ס"ת דהוא ז"ל לא ס"ל שלוחות כלל בס"ת וכ"ל.

רבוה ג"ל לדיוק נשון העור סי' ע"ד שכתב מ"ע על כל אדם מיישראל שיכתוב לו ס"ת ומאד צריך לחזר אחרים דאמר ריב"ל הלוקח ס"ת מן השוק כחופץ מזה מן השוק כתבו או שהגיה בו אפילו אות אחת כאילו קבלה מהר סיני עכ"ל. ויש לעיין למד לא זכר כלל שאם שכר לו סופר מה דינו או שכתבו לו אחרים אי יאל או לא אבל לפי מה שביארנו בשיעור הרמב"ם ז"ל דשכתבו אחרים לו נמי הוי כלוקח ס"ת מן השוק אחי שפיר מאד שלא זכר מהא דממילא נכלל בזה שכתב הלוקח ס"ת מן השוק דהוא ס"ת שכתבו לו אחרים ג"כ.

ולפי"ז ל"ע ארבינו הרמ"א יו"ד סי' ע"ד שכתב ור"ל שכר לו סופר לכתוב לו ס"ת או שקנהו והוא הוי מועטה ויגביהו הוי זה כאלו כתבו אבל לקחי כך ולא הגיה בו דבר הוי כחופץ מזה מן השוק ואינו יואל זה דלפי מה שביארנו בדעת הרמב"ם כרש"י דיואל זה אלא דלוקח זה מזה כבעלמו אבל הרי לן כרש"י והרמב"ם ושאר ראשונים דס"ל דלוקח מן

פרשו דמלך קעביד אלא שאם כתבו לשמו מזה עפי ולא נראה כן דעת הרג"ל וכו' וכתב שם בנחל אשכול סי' ע"ז דשיעור הרמב"ם ז"ל בדעת רבותא דלא עביד מזה כלל ודייק כן מדלא הביא הרמב"ם ז"ל כלל הא דלוקח ס"ת מן השוק רק כתב סתם שהמזה לכתוב בעלמו וכו' ע"ש ובמחכמה אישתמעתיא דברי הרמב"ם בסכ"מ מזה י"ח שכתב להדיא כשיעור רש"י ור"ל הוא שז"ו שיהיה כל איש ממנו כותב ס"ת לעצמו ואם כתבו בידו מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני, אם אי אפשר לו לכתבו צריך שיקנה או ישכור מי שיכתבו לו וכו' ע"ש וברי לן מפורש כתב שאם א"ל לו לכתוב בעלמו צריך שיקנה וע"כ דלוקח מזה בקניית ס"ת ג"כ אלא שאינו כמו כתיבה עצמה דל"כ אמאי צריך שיקנה וזהו כשיעור רש"י ז"ל ופשוט מאד ודברי הנחל אשכול ל"ע וכן ראיתי באחרונים ז"ל שפירשו כן בדברי הרמב"ם עיין בשו"ת צוית שערס למרן זקני יו"ד סי' שס"ה ס"ה"ס"ר"ס"ו רמח"י ע"י בסכ"מ הג"ל.

(ה) **אלא** דמה שאני מסתפק דלפי הנראה שיעור האחרונים ז"ל דעת הרמב"ם ז"ל דכתיבת ס"ת ע"י שליח הוי ככתוב בעלמו ימשיש שלוחו של אדם כמותו אמנם לפענ"ד נראה דבר חדש בשיעור הרמב"ם ז"ל דאם אחר כותב לו אינו יואל אלא בדיעבד והוי רק כקונה ס"ת מן השוק אבל לא הוי ככלל שלוחות כאלו כתבו בעלמו וראיתי ממה שכתב הרמב"ם בס"מ המלוא הג"ל ור"ל ואם אי אפשר לו לכתבו צריך שיקנה או ישכור מי שיכתבו לו וכו' והנראה מזה שהשורה הרמב"ם ז"ל שצריך שיקנה או ישכור מי שיכתבו נראה לכאורה דמה שמשכיר מי שיכתבו לו הוי רק דומיא דקנה ס"ת מן השוק דל"כ היל"ל מ"ע וכו' ואם השכיר מי שיכתבו לו יאל ואם אי אפשר לו לכתבו ולא לשכור מי שיכתבו לו יקנה ומכלל חרווייכו יחד דאם אי אפשר לו לכתבו צריך שיקנה או ישכור וכו' משמע להדיא דחרווייכו כדדי וינכו והוא דבר חדש ושיעור חדשה בדעת הרמב"ם ז"ל. ובאמת המדייק בדבריו בספרו היד יראה ג"כ ששיעורו הוא כן שכתב ור"ל מלוא עשה וכו' ואם אינו יודע לכתוב אחרים כותבין לו והנה דיוק לומר ואם אינו יודע לכתוב אחרים כותבין לו משמע דכל שיועד לכתוב אין אחרים כותבין לו דל"כ היל"ל סתם מלוא עשה על כל אדם מיישראל וכו' ואם כתבו לו אחרים יאל ומדלא כתב דאם כתבו לו אחרים יאל אף כשיודע לכתוב משמע דדוקא דאם אינו יודע לכתוב אחרים כותבין לו אבל כל שיועד לכתוב אין אחרים כותבין לו והעצם כמו שכתוב בסכ"מ מזה י"ח דכתיבת אחרים הוא רק כקונה ס"ת מן השוק וא"כ עלמה לן דלא די דס"ל לרבינו כשיעור רש"י ודלא נחל אשכול אלא דס"ל לרבינו הרמב"ם ז"ל דכתיבת אחרים לס"ת הוא רק כקנה ס"ת מן השוק.

ראין לומר דכונת הרמב"ם הכא כשאחרים כתבו לו כשאני משכיר שליח דל"כ היל"ל לומר ואם עשה שליח יאל דשלוחו של אדם כמותו ואם אי אפשר יקנה אלא ודאי דס"ל להרמב"ם דאף בחרות שלוחות אינו מהני שיהיה כותב בעלמו ול"ע כי אין הזמן משכוס לצרר בעת ורציתי לשלוח מתכתי זה עוד היום לגמרו כי הימים הקדושים משמשים ובאים ואולי לא תפנה ואם לא היום אימתי. אבל לפי זה

וקצת אמרתי לישב דבריו לפי פירוש הנמק"י שפי' כחוטף מלוא ויש מקום למדח הדין לחלוק ולומר אלמלא שזא עליו בעורה לא היה כחזה הוא בעלמו או שזר סופר לכחזה וערה חזיקון הקלפים ולסבול עול סופר עד שנכחז כאלו קבלה יש למדח הרחמים לומר כמי שערך לזר בן היה עורה ללכת במדבר לקבלה מהר סיני, אפילו מועטה אוח אחת וחקנו באלו כחזו שיש למדח הרחמים לומר כמו שחקן זה כך אם היה מוליד טעויות רבות היה מתקן אותם עכ"ל. ועיין צ"י ועי"ז סי' ע"ר, משמע דחלה הכל בעורה אבל אי משום הא הרי דעת הרמב"ם ורש"י לכאורה לא נראה בן וכו' ז"ל גם לרש"י מסתפק כללו של דבר לפענ"ד כל שלא כחזה בעלמו כחזו ידו ממש בכל אופנים אחרים שבאח סי"ת לידו לדעת הרמב"ם לא הוי כחזו בעלמו אלא שמקיים המלוא לבד היבא שכחזו אחרים והגיע עכ"פ אפילו אוח אחת דהוה כחזו בעלמו כל החורה.

עוד גרגיר אחד מה שהעיר עוד שם צענין סי"ת של שוחפין אי יולא צו והבאתי שם צ"י הדעות וכרגע נפל מילתא צניצא לפי מה שכחזתי להכריח דהקויה סי"ת מן השוק וחזיקן צה אוח אחת הרי הוא כאלו כחזה מוכרח דלא צני שליחות בכל הסי"ת דהרי החס ע"כ כל הסי"ת לא נכחזה לשמו צחור שליחות וא"כ ע"כ הסי"ת נכשרה כחציבה האות האחרון וא"כ השוחפין שכחזו אוחיות מקודם אינו כלום דהרי האחרון שכחז והכשיר הסי"ת הוא שקיים הכחציבה בעלמו וע"כ ז"ל שכחז לכלום צחור שליח ולדעת הרמב"ם שהבאתי לעיל דאחרים שכחזו לו אינו אלא כלוקח מן השוק וא"כ מוכרח דסי"ת של שוחפין אינו יולא צה דהרי א"א שיכחזו כולם האות האחרון ואין לדחוק שיכחזו כולם האות האחרון יחד דלא כזר יש ליכנס צענין שניים ששאוהבו וכזן, ויש לעיין צה כי לא כחזתי רק תושב וכחזו צלי עיין.

ופה שבתה קולמסי לכבוד שבת מלכתא ואסיים בשבתא טבא למר ולחורתו וגא לחשים עיין בקורת עלי דברי כי כתבתי רק מקושיא המברכו בברכת התורה ללומדיה בכוח"ט בלב ונפש המכבדו ומקיריו כערוה הרם.

מצנח חקטן

סימן קצ"א

ברין שמת שבע"ת אי בעינן לכתוב כפדרין

עש"ק ג' להדלקה התשל"א ברוקלין ג"י יצ"א.
מע"כ ידיד עליון ידיד"ג הנאמן הרב הגאון הצדיק חו"פ משרידי הדור הישן זקן ויושב בישיבה צננת פענח פ"ה וכו' ע"ה כקש"ת מזה"ר יוסף ארלר שליט"א אבד"ק טארדא ירושלים ע"ה ק"ת תו"א.

אחדשכ"ק, יקרח מכחזו קבלתי צעתו והנני אן להשיב מפני הכבוד ואכזהר נאמנה להשתמש עם כ"ק בדברי חירק אשר העיר לן בדברי המניח מלוא תל"ז שלא

השוק עכ"פ הוי מלוא ויולא צה אלא הוי מלוא מן המוצחזר וכזר כחז עי"ז דדברי הרמ"א הם נגד שיטת רש"י ולפי מה שכחזתי הוא ג"כ נגד שיטת הרמב"ם ועוד ראשונים ז"ל. וצ"י ערוך השלחן יו"ד סי' ע"ר סי"ג כחז דאלו יולא להרמ"א ז"ל מדברי הרמב"ם מדלל הציא דילא בקויה ש"מ דלא יולא וצמחכ"ת זה אינו וכמו שכחזתי, גם הגר"א כחז כרש"י ושכן עיקר ע"ש והבן.

ובלמדי עם החלמדים אמרתי להביא רא"י גשיטת הרמב"ם ז"ל מגמ' גיעון מיה ע"כ דחתי רב המנונא צריה דרבא מפשריגא סי"ת חפילין ומחוזות שכחזן מין ומסור עו"כ יענד אשה וקטן וכו' וישראל מומר פסולין שגאמר וקשרתם וכחצתם כל שישנו בקשירה ישנו כחציבה וכל שאינו בקשירה אינו כחציבה וצחוס' שם ד"ה כל כחזו דדוקא צסי"ת וחפילין ומחוזות אמרו בן דחציב וקשרתם וכחצתם קדרשין הכי. ואמרתי להסביר הדברים לפי דעת החוס' רי"ד קידושין דמלוח שגופו אין אדם עושה שליח לקיימם וקשירה חפילין הוה מלוח שגופו וכו' שדרשין וקשרתם וכחצתם כל שישנו בקשירה וכו' א"כ לגמרי שייכה וא"כ כי היכי דקשירה א"א ע"י שליח משום דהיה מלוח שגופו כחציבה נמי א"א ע"י שליח כיון דליתקש לקשירה וכדא בן דא"כ מצואר ע"כ דכחציבה סי"ת א"א ע"י שליח אלא או ע"י עלמו או שכחז לו אחר והיה כלוקח מן השוק דאין כאן דין שליחות והבן.

סימן ק"צ

הכותב סי"ת לחבירו בלי ידיעתו

עוד להנ"ל

(ו) והנה צפי"ת סי' ע"ר הציא צסם משנת חכמים באם אחד כחז לחבירו סי"ת צלי ידיעתו ומתנו נו אי יולא צו ידי חוצתו מי נימא דזכות הוא או לא וכחז ז"ל דאין כאן מקום ספק כלל לא מציעא לדעת הרמ"א דאם לקח סי"ת אינו יולא כלל הכי ואפילו לדעת רש"י שכחז דהוי כחוטף מלוא ומלוא קעניד מ"מ כיון דליכא מלוא מן המוצחזר לכחזו בעלמו או ע"י שליח א"כ לאו זכות גמור הוא ועוד דדוקא קיה סי"ת מהני כיון דקנין כספו הוא ולהכי אם הניחו לו אבותיו שזא צלל עורה אינו יולא ומלוא לכחזו משלו והיה אם אחר כחז צעניו דלוינו יולא מה"ט ע"ש.

ובענייני לא זכיתי להבין דבריו דהיכן מלינו שאם נתנו לו סי"ת במחנה שכחזו לו דלא יולא צו ולפענ"ד פשוט דאם נתנו לו במחנה לשיטת רש"י ודעיימיה יולא צו דלא גרע מלקח מן השוק, ומה שכחז הטעם דלהכי לא יולא אם הניחו לו אבותיו כיון שזא לו צלי עורה כלל אינו יולא, דבריו קשים להילתם ולדעתו יעלה שאם הניחו לו אבותיו סי"ת שערך צו הבן כגון שהוא כחזו צעניותם לאבותיו או במחנה או בשכר ואח"כ נפל לו צירישה יולא ואם לא מורה צו לא יולא צו ואז פלא, אלא לפענ"ד דאם נתנו לו סי"ת במחנה לשיטת רש"י ורמ"י דס"ל דאם אחרים כחזו לו יולא הכי יולא לבד כי המקבל מתנה נמי ודאי צעניל איה ערחה נתן לו עיין צ"י קניין אבל גבי מחנה אי לאי דהוה ליה הנאה מנייה לא הוה יחיד ליה מחנה.

לחדש דאף דכתיבה ס"ח לא צעין כסדרן כמבואר בש"ס ופוסקים מ"מ בשמות של ס"ח לכ"ע צעין כסדרן והביא לעמנו ראי' מנן קמאר צפ"ג דיומא שלא רחל ללמד על הכתב ואמרו ז"ל שרי יודע לקשר ד' קולמוסין צ"ד אצבעותיו כדי לכתוב השם המפורש צב"א והתו"ע פ"י שם שרצה ליחוד השלם והמני"ח כתב דהוא מטעם דכיון דהשם לכ"ע צעין כסדרן כתבן צבת אחת שהוא עוד גדולה מכסדרן, והמליץ עוד המני"ח דהכתוב שם וכתב יו"ד ה"ה ואח"כ כתב ה"ו הרי הוא מוחק השם הראשון שהרי יו"ד ה"ה לעמנו הו"ל שם ועכשיו כשמוסיף הו"א הרי הוא מוחק ולכן בן קמאר כתבן צבת אחת וס"ח המני"ח דכן מבואר צב"א וכתב לא מלאה זה בשום מקום עכ"ל.

וב"ק ולא לתמיה אמ"ח הנ"ל בשתיים חדא הא דהביא מדנן קמאר ע"כ דצ"י כסדרן דל"כ מאי רצוהי וכתב כ"ג אדרבה כיון דכתבן צב"א א"כ ליכא כאן כסדרן ואי נימא דצ"י כסדרן א"כ אדרבה הרי בן קמאר קלקל השם דכתבן כולן צבת אחת וחסר עיקר המלה, השני צב"א דכתב דהו"ל כמותק השם צבעה שכתב הו"א נמי כתב דל"ן זה מחיקה כלל כיון דהו"א דרך כתיבתו והבין נחמה חורל לבני אדם והאריך בדברים מחזקים משמחים לז' ויחדם כנתינתם מסיני בשכלו הישר והטוב.

ראני הקטן יחוש הכי צב"א למלאה אחרי כ"ק ובשתיים עתה לו ואני מוסיף חמיה על תמיהתו דלעת המני"ח דצ"י כסדרן אדרבה ראי' להיפוך דלא צעין כסדרן שהרי נחלקו ז"ל אי קי"ל אפשר למלאה או לא אפשר דהכתוב צ"ד קולמוסים צ"ד אצבעות ע"כ לא ימלט שלא יכתוב אות אחת קודם לחבירו שהרי אות קטן כמו יוד כתיבתו קודמת לאות ו' או ה' וא"כ אי מתחיל ה"ו אחריות צבת אחת אינו יכול לגומרן צבת אחת ואפילו נימא דמשך צב"א קטן יותר מצב"א מ"מ אכתי א"ל למלאה חס לא שנאמר דבן קמאר כיון דהכתוב גדולה יכול למלאה ודבר זה נכנס בדמוקים גדולים אשר ודאי לא נתייב חורל למלאה השם וא"כ אדרבה מנן קמאר יהי ראי' דלא צעין כסדרן.

גם מה שהביא כ"ג דדרך כתיבתו לא הוי בכלל מחיקה השם חורל אחת צפ"ה ולא נתייב חורל הפוכה ועל דרך רמז יש לומר שלא אמר חורל לכתוב קודם הסוף ולחזור ועל זה רמזו כתב יושר דברי אחת ואחת התורה לא תהא מחולפת וזכר לדבר יש משיעט למ"ד אינה לשחית אלא לבסוף א"כ השועט מיעוט קמא הרי מיד נתגלה בזהמה וא"כ כשצ"א למיעוט צתרא הרי נגלה הוא שועט וחי' החוס' צ"ק דרך שחיתו צ"ק והכ"ז דרך כתיבתו צ"ק.

עוד נראה ראי' ממה דקי"ל אסור למחוק אפילו אות אחת משעשה שמוח כמ"ש הרמב"ם מצרייתא דשבעות דל"ה ובש"ע יו"ד סי' רע"ז ולא מאותיות הנעלות לאחריהם כתב יו"ד ה"ה מהשם אינו נמחק ובמ"ס סופרים פ"ה הל"ז הוצא בש"ע יו"ד סי' י"ב שם הכותב יחודו ולא נתן צו דל"ה יתלה הדלת למעלה ה"ו לו לכתוב השם וכתב יהודה עושה ה' מכלילת ומוחק ה' אחרונה וזוהי המחטין לכתוב השם וכתב

יחודו יתחייב זה על מחיקה השם בשוגג ולא מלינו כזה וגם הכותב השם וכתב יוד ה"ה ואח"כ כתב ד' צתתראה יהא חייב על מחיקה השם או כשכותב אח"כ חתבה צלי הפסק להשם יהי חייב על מחיקה השם זה לא שמענו מעולם.

גם בעיקר דינא מ"ש שם המני"ח דלא מלא זה בשום מקום צתתא כי דבר זה מחזיקת קדומה והפ"ת יו"ד סי' רע"ז ס"ק ב' הביא בשם גת וירידים א"ח כלל ב' סי' י"ב יו"ד שהשם ל"ך להיות כסדרן דוקא ואם לאו פסול והביא בן בשם הו"ה"ק פ' ויקרא גם צב"א יו"ד סי' ע"ז נראה שהשם ל"ך להיות כסדרן וכן משמע ב"ס חפ"מ ע"ש ומיור צזרע אחת א"ח סי' ו' ד"ס ויען חלק על גו"ר וכתב דמי יאמין לשמועתו העושה חדשות אשר לא שערותו הראשונים וגם מלינו מגדולי האחרונים הפך מדבריו ה"ה רצ' דצ"ש צת"ס סי' שמי"ח והרב א"ר סי' י"ב ס"ק ל"ג וכו' עכ"ל. ונלשכת הסופר חקירה ה' הביא בן משי"ת זכרון יוסף יו"ד סי' ע"ז וכן משמע מדברי הצ"ח צתשעה הביא הח"ס.

הנה מבואר דדבר זה הוא מחלוקת הפוסקים ז"ל אי צעין כתיבת השם כסדרן דוקא והנה מדברי המני"ח א"ח סי' י"ב ס"ק כ"ז וגם מחשבת הרדב"ז בשו"ת הרמב"ם סי' ל"ד נראה להדיא דס"ל דאפילו בשמות לא צעין כסדרן כלל גם מדברי הרמ"א נראה לכאורה דס"ל דלא חיישין לכסדרן כיון שכתב דיכול לתקן ה"ה ולפוס ריבטא הרמ"א ז"ל אינו מחלק בין ה"ה אחרונה או לא אף שיש לדחוק דזה כוונתו מ"מ דבר כזה ה"ו ל"ן להשמיטו וצפרט כי לפי דעת הג"ח א"ס נכתב דלא כסדרן ה"ה פסול ה"ו לפרש דבריו לאפרושי מאיסורא ועכ"פ דבר כזה שהוא אפילו לאיסורא א"ח שלא היו יודעין מזה הסופרים ולא הוב' שחקי הפוסקים מלהשמיטו הלכה כזו אשר לפ"ז נמלאו הרבה ספרים פסולים שלא דקדקו צב"א הסופרים.

עוד ה"ו נלפע"ד לדייק מגמ' גיעין י"ד ע"כ ה"ה דהאי לקמיה דרב אמר א"ל ס"ח שכתבתי לפלוני אחרת שלו לא כתבתם לשמן א"ל ס"ח ביד מי אמר ליה ביד לוקא א"ל נאמן אחת להפסיד שכר ואי אחת נאמן להפסיד ס"ח ולכאורה אמאי לא קאמר נמי צב"א שכתבתי אחרת שלו אלא שלא כתבתי כסדרן דס"ת פסולה צב"א להג"ח וזכר מסכתא ע"י להאמינו דאפ"ל דע"י דשלא כסדרן הכל כשר גם השמות ולאפרושי מאיסורא קאחי ולא דמי לאזכרות כתבתי שלא לשמן דמזיד גמור הוא ורשע הוא אצל שלא כסדרן איכא למימר דעשה דא כיון דכל ס"ת מותר לכתוב שלא כסדרן וע"כ דבשמות אפילו כתבן שלא כסדרן ה"ה כשר.

עוד עלה על דעתי לפי מה דמבואר במ"ס סופרים פ"ה ה"ד ובמ"ס ס"ת פ"ה דקתני התם הכותב את השם וטעה אות אחת יתלוי למעלה וכו' ומוכח מינה דאם כתב השם שלא כסדרן אינו מעבד דהא אות אחת סתם קתני שיתלוי לאחר הכתיבה ומשמע איזה אות שהוא זכ"כ צ"ס השלמה בשם הגר"פ פערלא מנזר תל"ז שדחה דברי המני"ח ופלא שלא הרגיש בכל הפוסקים וב"ס לשכת הסופרים דהה ג"כ דברי המני"ח וגם דברי הג"ח ועל מ"ש המני"ח דכשכותב אות ו

התגה ע"מ להוויאם שכתב צירושלמי שאם כתבן ע"מ להוויאן מותר וגם כי הפוסקים לא הביאו הירושלמי להלכה וכמו שכתב בשם הבית רידצ"ו. ואף שבעל העיטור בה"ע עדות אות קו"ף הביא דברי הירושלמי הנה הנראה שם לא העתיק דברי הירושלמי אלא לענין דמקבלין עדות שלא בפני בעל דין ועבדין ליה גזר דין אצל לא לענין הולאת ספרים.

איברא דבפאת השלחן פ"ב סק"ג כתב אם כתב ספרים בא"י סתם ומת שם אין מוילין אותם ליורשים שצו"ל שכבר זכתה בהן א"י ואם כתב ע"מ להוויא מוילין לח"ל וה"ה אם קנאם בא"י או הביאם לא"י והתנה ע"מ להוויאן מוילין מצוהר דהוא ז"ל פסק בהירושלמי ה"ל אלא ד"ע מה שכתב ואם קנה ע"מ להוויאן מוילין ומשמע אפילו קנה ספרים סתם שנכתבו סתם בא"י ומת מהני תנאו שקנאם ע"מ להוויא והלא המוכר חסור למוכרם להוויאן כיון שנכתבו סתם.

ומשלפענ"ד לפרש בדברי הירושלמי בדרך חדש בס"ד וממילא רוחא לן שמעתין דז"ל הירושלמי ריב"ל אמר מקבלין בעדות בלא בעל דין ועבדין ליה גזר דין כהדא כהנא דמך ושכוק ירחו לרבי יאשי וקבל רבי לעזר סהדי דלא באפויו וחי לרבי יאשי ולא עוד אלא דשכק ספרים כתב ר' לעזר לירחיו ספרים שזכה בהן ארץ ישראל אין מוילין אותם חוץ לארץ רבי יוסי בשם ר' לעזר אם כתב על מנת להוויא מוילין ר' חייב בר בא בעא קומי רבי יוסי מהו להוויא ח"ל לעובדא את שאיל לי ח"ל לא ובאיש לר' זעירא דלא ח"ל עיבדא בגין מידע מהו אמר ע"כ.

ויש לדייק בלשון הירושלמי שכתב ספרים שזכה בהן א"י אין מוילין אותם ח"ל בלשון שזכה אין לו מוכן והי"ל סתם ספרים שצ"ל ישראל אין להוויאם ח"ל ואם כתבם ע"מ להוויאם מוילין ואם אין כוונתו על כל ספרים שכתבן סתם ח"כ מ"ש אלו משאר ספרים ומאליה מקום זכרה בהם א"י יותר מצשאר ספרים שנכתבו בסתם, גם מה שכתב ר' יוסי בשם ר' לעזר אם כתב ע"מ להוויא מוילין ל"ע דצמאי נחלש כח א"י בספרים אלו והלא גם בהם זכרה א"י וקשה לומר שכתב ע"מ להוויא ולא למדו בהם מעולם דוקא ועוד דהרי כתבו העטם למה אין מוילין משום תורת א"י שיהיה להם צמח ללמוד ולא יבעלו מתורה ולא מ"ש אלו מאלו ואפילו אם נדחוק בזה אכתי ל"ב מה שפי' הקרבן עדה אם ע"מ להוויא פי' אם כתב בצוואה ע"מ להוויא הספרים מוילין כלומר דאם כתב קאי על המוריש וזה ודאי ל"ב מה מוילין כתיבתו שכתב בצוואתו ע"מ להוויא והלא אפילו הוא עצמו לא ה"י יכול להוויאן וכ"ש שאין ביד כתיבתו לשנות הדין ולהוויא. עוד יש לדייק ברי"ה בר בא דבעיא מהו להוויא למה לא השיב לו ר' יוסי ולא חלק לו בין סתם ספרים ובין כתבן ע"מ להוויא וגם ר"ה ששאל שאל בסתם ולא חלק בין סתם ספרים לספרים שכתבן ע"מ להוויא וכ"ז ל"ע.

והשלפענ"ד לפרש לפ"מ שנחלקו הפוסקים אי ירושה לריבה קנין ועיין שרי"ת נוב"י ח"ה סי' כ' צמ"ה שנפלה לו ירושה ע"פ אחר חלות דאסורא לא ניחא ל"י לקנות וכתב

ומיהו הב"י יו"ד סי' רפ"ב הביא בשם רבינו מנוח דיש אומרים דוקא ס"ת אצל ספרים אחרים לא מחמירין בזה ועוד להחמיר דוקא שלא בשעת בית המדרש אצל בזמן בית המדרש והמקום לר' לתלמידים מותר לישב בשורה עם הספרים והפירושים וכך נראה ה"ר משולם מצדש"י אך כשלא ה"י במקום בית המדרש ה"י מדקדק שיהיה הספר נתון ע"ג ד"ה כל שהוא ע"כ וכן פסקו הדרישה והבה"ע והאחרונים. שוב מנאחי להרדצ"ו סי' תתק"י (תקט"ו) שנשאל בזה והשיב אני מחמיר על עמי צדק כבוד וכו' לתורתנו הקדושה אצל לגבי דינא מותר הוא והאריך הרבה ולבסוף סיים ומנהג יפה הוא שגא יושב אדם על מטה וספסל שיש עליו אפילו ספרי התלמוד והפוסקים וכן תפילין ואפילו מונחין בחוך תיקן אם לא יח"י גבוה עפה כדי לתת כבוד והידור לכל דבר שיש בו קדושה מלך עצמו ולא מדינא שהרי צ"ס"ת עצמו איבא פלוגתא דרבותא והבו דנא לוסף עלה ע"כ ע"ש. ולפ"ז נראה הלכה למעשה בביתו לעולם חסור לישב על ספסל או מטה שספרים עליהם בשורה עם היושב אם לא שיתן כל שהוא תחת הספרים אצל בבית המדרש כל שהמקום לר' כבד יאל הדבר להחילא וזה כבוד התורה שיהיה מקום לר' לרוב התלמידים.

ודע דגם זה שהספרים מונחים על הרצפא אצל אם הספרים הם בתוך הספסל צמחי רמ"ה ה"ל חסור אמנם הע"י יו"ד סי' רפ"ב כתב דאם ה"י קבוע בביתו מותר וכתב עליו המג"א ח"ה סי' קע"ה סק"ב דכן נראה צמ"כ ע"י.

ובזה הגני ידידו המברכו בברכת צלה ורכב על דבר אמת וי"ר שיזכה ללמוד תורה לשמה המברכו בברכת התורה ללומדיה בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן קצ"ג

בדברי הירושלמי דאין להוציא ספרים מא"י לחו"ל

ב"ה ב' לחדש הרחמים התש"ל ברוקלין ג"י יצו"א.
מע"כ האי צורב עוסק בחוקי חורב מופלא ומופלג וכו'
כמר יהושע בריננער הי"ו.

אחדשה"ט, בדבר שאלתו אי מותר להוויא ספרים מא"י לחו"ל או מירושלים לפי המצוה צירושלמי סנהדרין פ"ג ה"ט ספרים שזכה בהן א"י אין מוילין אותן חוץ לארץ וז"ל למה ספרי רבותינו האחרונים וק"תם אין לי לעיין בהם מ"מ אמרתי אשימה עיני על דבר הירושלמי ה"ל ולפוס ריבטא נראה דעת האחרונים ז"ל שו"ת חיים שאל ח"כ סלי"ה וכו' קטנות ח"כ סי' קפ"ו והקול גדול (אין לי ספר זה וגם ספר בית רידצ"ו שז"י עליו לא נמא' אלא) סי' כ"ו והיא שו"ת להר"ם חביב ובית רידצ"ו סי' נ"י כולם הסכימו דזמן האז מותר למכור ספרים דסתמא כאילו

אין מוילאין מא"י לח"ל. ואחי שפיר לשון זכר בזה א"י כיון דר"י בירוש איונו פה.

רבוה אחי נמי שפיר המשך הירושלמי רב יוסי בשם ר לעזר אס כתב ע"מ להוילא מוילא כלומר אס כתב בלוואתו להוילא דלז לזכרו ובהוילא כה"ג שכבר זכרה בזה א"י אבל אס לא בלוואתו ממוחן לארץ הו"ל כאלו הוא בעלמו מוילאן ושפיר דמי ואחי שפיר מאד פי' הק"ע בזה. ואחי שפיר נמי בעי דר"ח בר זבא קומי ר' יוסי מהו להוילא כלומר דרבי"ל בעיד בשם ר לעזר בספרים שזכר בזה א"י וכנ"ל דאין להוילא ור' יוסי בשם ר לעזר העיד שאס כתב בלוואתו דשפיר מוילא כיון שכבר להוילא אבל בסתם אכתי לא שמענו מה דיוו אי יכול אדם להוילא ספריו ושפיר בעי מיניי מהו להוילא היינו בסתם ספרים ולא השיב לו ושפיר בלשם וכו' ובעיני ר' זעירא דלא א"ל לעובדא הוא לר"ך.

רבמזה שכחתי מוכן דברי הפלג השלחן הג"ל שכבר אס כתב ספרים בא"י סתם ומח שם אין מוילאין אותם לירושם שבו"ל שכבר זכרה בזה א"י והדברים מתמיהין למה כתב דאין מוילאין אותם לירושם שבו"ל דוקא בל"ל אין מוילאין אותם לחו"ל בכלל ומ"ש יורשים משאר גני"א כיון שנכתבו סתם זכרה בזה א"י ובהג"ל אחי שפיר דדוקא נקט יורשים אבל הוא בעלמו שכחן מותר להוילאן וגם מותר למוכרן לאחרים וכן יולאו ואפילו כתבם בסתם אס קאזו וכתבו ע"מ להוילא ואס כתב ע"מ להוילא מוילאין אותם אפילו לירושם.

רלפ"מ שכחנו גמלא דהי עיקר איסור הירושלמי דוקא על ספרים שנפלו בירושלם וכו' הוא מחו"ל אז אמרינן דאסור להוילא לו אבל כל שאדם קאזן אז כתבן לעלמו אז הביאם מחו"ל ליכא בזה משום איסור ואף שלא פי' כן האחרונים מ"מ כנראה דהפלג השלחן כן פי' וגם כי כיון דהעולם לא נהגו בהירושלמי י"ל דעכ"פ הכין פי' ולכן לא חששו לה הפוסקים הראשונים ז"ל.

עוד נלפענ"ד לפמ"ש האחרונים ז"ל ע"מ הדבר כדי שימלאו ספרים צול וצני עניים ימלאו כלים וכוונת לח"י ולא יתשלמו מחמת חסרונם ויוקרה דולייכו וכמ"ש המניח בהל"ק"ע שם בהסכמה קדומה בירושלם וידוע דזמן הזה שמדפיסין ספרים הרבה אדרבה כל שמדפיסין יותר יורד השער מן הספרים וממילא המדפיסים למכור ספרים אס יבליין למכור יותר ויותר אז יחלו הספרים יותר וממילא אס יאסרו להוילא לחון אז אדרבה יעלה השער על ספרים שבירושלים לפי שאז לא ידפדפו כ"כ הרבה ויעלה השער וא"כ אדרבה כהיום חקקו זו להוילא הוא הכוונה של תקנתם כמובן. גם כי פשוט דבעת המדפים ספרים בבית הדפוס כמה אלפים מספר אחד דעתו לכ"ע ע"מ להוילא וכה"ג גם הירושלמי מודה דמותר.

אבל מה שכבר שם דעתה ליכא מזה לדור בא"י משום שכבר רבינו חיים הכהן בחו"מ ח"י לומר כן וכל

ימי החג לכ"ע אינו עובר נראה דירושלם צעי קנין ולא הוה ממילא שלו בכל אופן ועיין קונטרס אחרון בש"ע הרב א"ח סי' תל"ה שחלק אח"י דין זה והביא לעלמו ראי' מגמ' קדושין ל"ז ע"כ בירושלם הגר דאסור בחלופי ע"ז שציד אחי כהני שמד בניהם אציו זכר בירושלם אציו וכו' חלופי ע"ז דירושלם ממילא הוא וחילול על כל מה ששם אציו נקרא עליו ועיין ספרי שו"ת משנה הלכות ח"ב סי' י"ט ובקל"ה סי' רע"ח ובניהובות שם סק"ע. ובר"ן ר"פ הכותב כתב דמדאורייתא מהני סילוק בירושלם וכל דאיו מועיל סילוק מנהלת אבותיו היינו משום דראוי לירש בכל שעה והו"ל כאלו בל ידור ע"ש. ועי' עוד ח"ו סי' רצ"ב.

והנה החו"מ גיעין י"ג ע"א ד"ה וכל לא משך בתי' בחרה כתב בשם ר"ת ע"ס דבגר לא אמרינן מזה לקיים דברי רמב"ם דכל דאיתיה בירושלם מזה לקיים דבריו הו"ל ולא פסק כח מלכותו ממנו דמכתו יורשין אבל גר דליתיה בירושלם ופסק כח ממנו אין מזה לקיים דברי רמב"ם וכו' ה"א גוונא אמרינן הכס דכל דאיתיה בירושלם איתיה במתנת שכי"מ ע"ש. הנה חידש לן ר"ת דכן ישראל אף לאחר שמת לא פסק כח ממנו ומכתו יורשין בניו ולפי"ז ודאי יש לומר דירושלם צעי קניו וכ"ז שלא קני הרי הוא בחזקת אציו שלא פסק כח ממנו. ועיין עוד ח"ו סי' ק"פ.

ונראה להביא ראי' לשיעור ר"ת ממשה שקלים פ"א ה"ד וכוונתו נ"ו ע"כ האמין השותפין שחייבין בקלפון פטורין ממעשר בהמה וכשחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלפון ובירושלמי שקלים וכוונתו הג"ל בגמ' שקיל וערי בנחלקו בבהמה ולא חלקו בכספים ובחלקו גדיים נגד גדיים ור' יוחנן מסיק האמין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לא ביוכל וכו' לכ"ע כל זמן שלא חלקו פטורין מן הקלפון וחייבים במעשר, ויש להקשות דכיון דמיד שנפלה בירושלם ביד האחים קנו אותה והו"ל להיות שיעור מן המעשר ויתחייב בקלפון אבל לפי שיטת ר"ת אחי שפיר מאד דבאמת לא פסק כח המה ממנו גם לאחר מיתה ועד שלא חלקו הבנים בירושלם אלא מחזיקין בו כמקדם עדיין כח הזקן על הכסף ופטור מן הקלפון וחייב במעשר בהמה והבנים כל זמן שלא חלקו הו"ל כעין אפטרופסים על נכסי אביהם ולאחר שחלקו הרי קנו כל אחד חלקו ודו"ק בזה כי זה דבר חדש.

רבוה נראה נמי לפרש רישא דירושלמי הג"ל שכבר וקבל ר לעזר סהדי דלא בלשון חזי לר' יאשיה ונ"צ דכיון דר' יאשיה ה"י יורש להאי כהנא א"כ ממילא יורש של ויורשו צע"כ כמ"ש הק"א הג"ל ולמה ה"י לר"ך ר לעזר לכות לו בירושלם ולהג"ל אחי שפיר דכיון דר' יאשיה שהוא ה"י בירושלם לא ה"י אלא בח"ל לא קנה עוד ר' יאשי' מכה מורשי שכתבו כח הממון עליו עד שזכה לו ר לעזר בירושלם אבל כי כן אחי שפיר מאד מה שהוסיף ולא עוד אלא דשכר הספרים היינו כהנא הג"ל שכן נמי ספרים שלו וכתב ר לעזר לרתי' דספרים שזכרה בזה ארץ ישראל אין מוילאין אותן ח"ל וכוונתו דכיון שמת הכהן והיורש ליתא הכה לכות בנכסים בעלמם אלא שר"א לר"ך לכות לו כה"ג אמרינן דכיון דכל זמן שלא יזכה לו ר לעזר או אחר, יזכה בזה בלחון הספרים א"י וקיון זכרה בזה א"י ור"ל לר"ך לכותו לר' יאשיה בח"ל כה"ג

חורה ועתה אמר לו ראובן לשמעון שלא ידפיס ממנו כד"ח וגם לא ידפיס החד"ח שהשיב לו לראובן ואם רצונו להדפיסם ידפיסם כהעלם שמו אם יש ציד ראובן לאסור עליו או שלא צריך לשמוע לו, ולפום ריהעא דבר דא גמי מפורשת היא יומא דף ר' ע"ב ויקרא אל משה וגו' לא אמר ר' מוסיא (בשאלות) בגירסא אמר ר' מוסיא) בר בריה דר' מוסיא משמיה דר' מוסיא רבה מנין לאומר דבר להצירו שהוא צביל יאמר עד שיאמר לו לך אמר שנאמר (ויקרא ח) וידבר ה' אליו מאכל מועד לאמר ופרש"י שהוא צביל יאמר וכו' ח"ל לאומר לא אמר הדברים אלא נותן לו רשות והמרש"א שם בח"א פי' כמשמעו דמאליטעריך לאמר היינו שיאמר לאחרים שמעין מינה דאם לא אומר לן כן שהוא צביל יאמר והרש"ש ז"ל שם דבואה רש"י אהא דגמי פסחים מ"ב ע"א כי רב אמרי לאמר לאו אמור ועיין חוס' שם ד"ב לאמר.

והסמ"ג לאוין עי' כתב גרסין ביומא פ"ק (דף ד') אמר ר' מוסיא מנין לאומר להצירו דבר שהוא צביל יאמר עד שיאמר לו לך ואמור ח"ל מאכל מועד לאמר לאו אמור בדברים הללו אלא א"כ נתן לו רשות ע"כ והוא כשיטת רש"י וכו"ש הרש"ש שם ודלא כמחש"א ועיין מג"א חו"מ סי' קצ"ז בסופו, והריע"צא בחידושו בוסוף ז"ל ודרשין ל"ב מאכל לאמר דהבא לשמעין דאפילו במקום שיש קריאה ששומעין הכל הדבור הוא צביל יאמר עד שיאמר לו לאמר ע"כ בוסוף לן הריע"צא ז"ל אפילו כולם שמעו הרי הוא צביל יאמר, והבאירי כתב וממה שנאמר שם לאמר כלומר שאמר לו דברים אלו על מנת שיאמרם למדו דרך חרץ למי שיאמר דבר להצירו אפי"פ שלא מסרה לו אחר הדברים צביל יאמר אלא"כ אומר לו דבר שהוא אומר לו אחר הדברים צביל יאמר והוא ענין אומר ואחר רוח מבשר דבר כלומר דבר אפי"פ שאינו סוד וכו"ל ריב"ל מגלה סוד אפי"פ שנאמר לו בסוד ע"כ.

ולמדנו מזה דיש צד מחלוקת הפוסקים דלמפרשים שהוא צביל יאמר כרש"י וסמ"ג הרי הוא עוצר צללו וכמו שחשבו בלמח הסמ"ג ז"ל ללאו מיוחד אצל המפרשים לפי פשוטו ליכא ציד לאו, ועיין תמורה דף ז' ע"ב ובש"מ שם בשלי המס' אחר ו' ח"ל חימה א"כ חייבי עשה בכתוב צדס לאמר להוי צללו וי"ל דה"ק לא אמור כלומר אם יש לאו בזהא פרהא אמור להם דקאי אכל מה דכתוב בפרשה ואי אין צדס לאו לאמר לא הוי לאו כן נראה לבר"ר אליעזר, והבאירי ז"ל צפי ח"כ ח"ל והשאל לדעת ר"י כל הפרשה באמורה בתורה לאמר וכתוב צד לאו הבא מכלל עשה הרי הוא לוקה עליו כלאו גמור עכ"ל משמע דס"ל דאיכא לאו ולוקה. ולפי פשוטו ליכא ציד לאו אלא למדח חורה דרך חרץ שלא לעשות כן וכמו שאמרו בגמ' להדיא וכלשון המאירי, ומעשה הרי הכא אפילו במקום שלא אמרו שלא לאמר אלא שלא אמרו לאמר אמרינן דאסור לאמר עד שיאמרו לו לאמר כ"ש כיכא שאמר צפי' שלא לאמר ודאי דאסור לאמר ולבריע"צא אפילו כולם שמעו אפי"פ אסור לאמר, ובמשה מיירי ד"ת ואפי"פ דרשו דלא היה ראוי לאמר אם לא שהתירו לו להדיא שמעין מינה דהיכא דאמר ל"ב שלא לאמר מה ששמע ממנו הרי הוא אסור להצירו בשמו ולאמר.

הפוסקים כתבו דאיכא מצוה ואפילו רצונו חיים אינו אומר דליכא מצוה בישיבת א"י אלא דא"א לדור ולקיים המצוה אבל הכיום שאפשר לדור צד ודאי גם רצונו חיים מודה ח"פ וצדור ובתשובה אחת הארכתי בזה בס"ד.

ובמש"ב מהר"ם חצי צהל"ק דבזמן הש"ס לא כתבו רק ס"ת ולא שאר ספרים בלמח כד כתבתי גם צד דגם בזמן הש"ס כתבו חומשים ללמוד בהם ולא ה"י עליו קדושת ס"ת אלא כסחם ספרים שלנו וכן מבואר בגמ' גיטין ובבב"ב וגם ה"י להם ספרי אגדה ובימי רבי כד כתבו המשנה וגם כמה מהאמוראים שה"י להם ספרים קטנים שרשמו לה צדס עניינים והיו קוראין להם מגילת סתרים שהיו סותרים אותן אמנם משום עת לעשות החירו לעצמן, גם מה שכתב צהל"ק לחלק בין ספרי ח"ל לפירושי רבותינו לאחר גזיקה עפר רגליו לפענ"ד לא יוחא לומר כן וח"י להטיל דופי בספרי הלדקים רבותינו הקדושים וז"ל בחר עעמא שהיו מלויים לבני עניים ללמוד ומ"ש אלו מאלו וכו' ח"י אינו יולא בלמוד התורה בספרי רבותינו הלדקים החלחלוניס נוסף על הראשונים ובלמח כי כד תמה עליו שם צדו צהמניח.

ומיהר בספרי שאינם נמלאים והם יקרי המליאות לכאורה ה"י לן לימר דאסור להליאות אלא דו"ל דהני נמי כיין דעיקרי הספרים שצריך ללמוד בהם צ"ב נמלאים הרבה ואין צדס חסרון ורק ספרי יקרי ערך והלא ידוע שצדור אלו הספרים אין לומדים בהם אלא לפעמים לחפש איזה דבר כה"ג מילחא דלא שכיחא לא גזרו צד והעיקר כי צ"ב נמלאים די ספרים מספרי המפורסמים לכל ולאלו אין כאלו חסרון.

ומה ששאל עוד אי התקנה והחרם ששמו בירושלים שלא להליא אפילו מירושלים לא"י הוא נוכח גם צד"ז.

הנה צהל"ק שם אמר המני"ח הביא מהסמכא קדומה שצב"ק ירושלים ח"י על כלל ופרע מהספרים הנכנסים שלא ילאו חוצה לה כיון שצדו ע"מ להשקפה ולישוב ותיקון לומדי תורה ואני לא ידעתי נוסח התקנה ואם נעשית לזמן או לדורות ואופן התקנה ומיהו המני"ח שם כתב דנראה מוכחה שראא שנתקנה כדי שימלאו ספרים צול וכו' וא"כ שוב דרינן דאם עכשיו נשתנה המלצ ואדרבה יותר יקאו צול אם ימכרו גם לחץ א"כ יש לו דין כל א"י מ"מ אין אני אומר צד כי אני מרחוק מקום מ"מ פוק חזי מאי עמא דבר וכו"ג מנהגא הלכה

הוא. ועיין עוד בחש' קול גדול ח"א סי' כ"ז וב"ת רבי שאול מזה סי' כ"ה ועיין חשו' מנה"א ח"ה סי' ל"ו ובחשו' משיב דבר (ח"צ סי' ע"ו) ובדובר משרים ח"א ובחש"נ ח"ג סי' קנ"ב.

סימן קצ"ד

אם יכול אדם לאסור על חבריו שלא ידפיס ד"ת שכתב לו על שאלתו

כבוד אהובי ש"ב וכו'.

אחדשת"ר וכו' ובדבר אשר בקשת ממני לצר צראובן שכתב לשמעון חדושי חורה ושמעון השיב לו בדרכה של

עיין ח"ג סי' קפ"ט וח"ז סי' ר"א.

וחללו עליו את השבט ואמרו כדאי הוא זה לחלל עליו את השבט ויחמכו האחרונים הא אכן קיי"ל דכל פקיד דוחה שבת ומאי זה דוקא זה הוא כדאי ולהג"ל י"ל לפי"ש המהרש"ק בחכמת שלמה ח"ה סי' רפ"ב דלא התירו לחלל שבת בפקיד שגורם לעצמו הפקיד או הכנסה חלה שבת ממילא ובחידושי הארכתי הוצה לדחות דברי החכ"ש והבאתי ראיה מהמפליג בספיקה לשיטת הרמ"ה ז"ל דאפילו ודאי שיתערך לחלל שבת משום סכנה והסכנה צא לו בפשיעתו מ"מ מחלל ועוד ראיות ברורות בס"ד ולהג"ל י"ל לדברי החכ"ש דהיכי דבא הסכנה בפשיעתו אסור לחלל עליו את השבט והבא הרי בפשיעה צא לו שהרי הלל עלה בעצמו וגם כי זניס פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם, אבל י"ל דהיי עסוק כ"כ בגירסא שלא היה מרגיש הזניס פחים אבל אכתי פשיעה איכא הכא שהרי לכתחלה היה אסור לו לעלות שהרי לא שילם דמי הכנסה וא"כ אסור לו לשמוע והיה בכלל גנב והיה אסור ליה לכתחלה לעלות לשמוע דברי חורר וא"כ הו"ל גורם לעצמו הסכנה ולא יחללו עליו את השבט ולכן אמרו כדאי הוא זה לחלל עליו את השבט בדאמת ליכא צוה איסורא דלא תצו לגנב וגו' וא"כ היה לכאורה קצת ראיה לשיטת החכ"ש אבל כד דייקון אחרת מכאן ראיה נגד החכ"ש שהרי הם חללו עליו שבת אף שלא ידעו שהיה הלל וחשבו שחסם מי שהוא עליה שם, ואפילו אין סתירה מ"מ אין ראיה, וברגע נפל מילתא בלבאי דע"כ כל חולה מסוכן בלא לו מחמת זינה להחכ"ש יאסר לחלל עליו השבט דברי אמרו זניס פחים בדרך עקש א"כ לעולם הסכנה בפשיעתו צא וי"ל עוד יש להעיר מגמ' ע"ז דף כ"ח ע"א ברבי יוחנן דאישתבע לה להאי מטרותיתא שלא לגלות ולמחר נפק דרשה בפירקא ודחק ליישב דלא נשבע רק לאלקא דישאל אבל לעמו ישראל מגליגא ולכאורה כיון דאמר ל"י סתם שלא לגלות האריך ה"י רשאי לגלות וע"כ כיון דלריך לרבים א"כ שלא לגלות וי"ל דסכנה שאני וגם שהיתה עכו"ם וק"ל.

ונחזור לדיון כיון שהעלינו דאם אינו רואה ללמוד מותר לגנוב ממנו וללמוד כ"ש דלא יוכל למנוע שלא ילמד לאחרים היכא שכבר כתב לו והוא דבר הנוגע להלכה ולמעשה, ומכאן נמי ראיה למי שמלמד תלמידים ומקבל שכר מכל אחד וישב אחד ולמד ג"כ בלי שכר דאין זה גניבה אף שהמלמד אם יכול להוציאו וללא ללמוד עמו עושה כן.

אלא דכל זה לענין להדפיס החידושי חורה שכח לו ראובן אבל להדפיס מה שהשיב לו ראובן לית מאן דפליג צוה דאין זה יכול לאסור לאחר דבר שאינו שלו והאריך יאסור ראובן על שמעון חירתו של שמעון אמנם זה לא קשה דכאן הוא באמת אינו אומר לו שלא ידפיס דבריו חלה שלא יכתוב שהשיב דברים אלו לראובן חלה יכתוב סתם שאלה זו השיב לפלוגי בלי הזכרת שם זה כבר ודאי לריך לפנים, והנה הא דאמר לו שלא להדפיס שמו יש לומר מפני כמה עומדים או שאינו רואה שיראו אחרים שהוא הוא השואל חלה שמעון וגמלא ששמעון גדול ממנו ואינו לפי כבודו צוה אף בדאמת אין זה בושא כי כבר אמרו ז"ל מכל מלמדי השכלתי אפילו גדול מקטן מ"מ הוא מתבייש גם שהמשיב יסתור דבריו או מפני שהוא בכלל הנעט לכת ומיראי הוראה וחושש שמא יבאו אחרים ויסמכו עליו ועוד עומדים.

איברא דכרי הכא הוא אינו מנגד באמת להחזיק שידפיס בספרו או שיאמר לאחרים חלה שהוא מקפיד שלא יאמרו בשמו חלה ידיפסונו בבעלם שם וצוה כבר ל"ע אי יכול להכשילו מלהביא גאולה אמנם י"ל דהא דאומר דבר בשם אמרו אינו חלה אם אינו מזהיר שלא לאמרו אבל אם מזהיר שלא לאמרו אזי איכא איסור וליכא צוה משום גאולה, ואדרבה איסור הוא.

וראיתי בשו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב סי' ע"ה שכן צמי שהיה כתבי קודש ח"ת אם מותר לאחר להעתיק מהם ולהדפיסם שלא ברשות היורשים ובהשקפה ראשונה כתב דלא ידע הפרש בין אם שמע ממנו צע"פ חדושי חורה או שלמד אצלו מה שהוא שומרו ומאיר לפנים ח"ת שלו בשם אמרו ואפילו לאפני אלפים תלמידים ולמה יגרע אם ראה בכתובים, אך יש להחך דכששמע ממנו צע"פ אם לא אמר בבל יאמר כרי לא הקפיד אם יאמר לאחרים ואם אמר לו בבל יאמר ודאי אסור לומר לאחרים דהחורה והחידוש דליה הוא ויכול לומר לך ראייתו להגיד אבל בלא אמר שלא יאמר מותר ללמוד לאחרים ואדרבה עושה מזהר משא"כ כשיש לו כתבים בלא ידיעת המחבר או יורשיו יש להסתפק ע"ש.

ולפרום ריהטא יש להעיר מחמתופל בשעה שברה דוד השחין ועלה החכום לשטוף כל העולם ושאל דוד היש מי שיועד אם מותר לכתוב השם ולזרוק בזהם וקלל למי שיועד ואינו מגיד ואמרין דאחיתופל ידע מק"ץ ונתקיימה צו קללתו ונתקל אע"פ שאמר נראה לכאורה דהדושי חורה דהנוגע להלכה ע"כ לריך לאמרו דא"כ אמאי קלל דוד למי שידע וכו' מחויב מי שיועד להגיד חורתו לאחרים וקצת י"ל דפקיד היה, ועכ"פ חורה ששמע שנוגע להלכה ואמר לו בבל יאמר נ"ע"ג אם צא בלכה לידו ושאל כדת מה לעשות והוא שמע מגדול אחד אי ממי שהוא בלכה זו חלה שאמר בבל יאמר אי אינו מחויב לאמור וכ"ש לאפרושי מאיסורא ולפענ"ד פשוט דלריך לאמור.

עוד נראה מדברי המרדכי הביאו רמ"א חו"מ סי' רל"ב דבמפקיד ספרים חלה ח"ת מותר לקרות ולהעתיק מהן וכחז הש"ך דהטעם משום דאיתא במדרש משלי על הדין קרא לא יבחו לגנב כי יגנוב שאין לבזות מי שגונב ד"ת ומעתיקין (ובתוספתא פ"י דבי"ק המחננז מאחר ושוה פרקו זוכה לעצמו שגמר לא יבחו סוף שמחממך פנים על הציבור) וכחז הש"ך דהמרדכי תרתי קאמר דבקורא בספרים ודאי אדעתא דהכי נתנו לו אך להעתיק ודאי לא הפקיד אדעתא דהכי ומסתמא מקפיד ומ"מ מותר להעתיק משום לא יבחו כעין שבי בשמי' הרא"ש, הוצא ברמ"א שם במקום ציטוט חורה כופין צ"ד ע"ש וא"כ ודאי דבמקום ששייך ציה ציטוט חורה לא חיישינן ליה, ובזה נראה לפענ"ד להביא ראיה מהלל הזקן שלא היה לו פרוטה ליכנס לבתמ"ד ועלה ע"ג ארובה ללמוד וכסכו בשלג וכי' ולכאורה האריך עשה הלל בן כיון דמי שלא נתן פרוטה ליכנס לבת"מ לא התירו לו ליכנס וא"כ הוה כמו שאסרו לאחרים שלא ישמעו כל שלא שלמו שכר הכנסה וא"כ האריך עבר אבל לפי הכוספתא הבי"ל אחי שפיר דבמקום ששייך ציטוט חורה לא חיישינן ליה וא"כ ראייה לדברי המרדכי הבי"ל.

רבוה יש לי לומר דבר נאה מה שדייקו האחרונים בלשון הגמ' שם שעלו ומאלו אותה תחת השלג והוציאוהו מלונן

שדרכיה לאצוי ואמר לי המבדיל בין קודש לחול ח"ל רצונותיהם דמר וסרריותיה דמר גרמא ליה דלא חימא שמעתא מפומיה פרש"ם כעם עליו על שלא הלך בעלמו דלא חיגמר שמעתיה מפומי דרב יחזקאל אלא מפומיה דאצוי ואמרין צינמות (דף ל"ז) כל ח"ת שאומרים דבר שמועה מפיו שפחותיו דוצות בקבר ע"ש. נראה עכ"פ דדבר גדול הוא מאד שיאמרו שמעתיה מפומיה ואין צאק שום פחיתת הכבוד אלא אדרבה מי שאינו רואה הוא ענין של גאות ח"ו אבל הכל חלוי צאק לפי מה שהוא וצ"ע כוונה ואף שמכל הני עממא נלפע"ד דכיה לר"ך להזכיר שם השואל היכי שבציו ממנו דבריו ומפלפל עליו ומטעמים שבבאחי לעיל בשם הראש"ד וגם מטעמים אחרים כולם שוים לעוצה מ"מ אם הכתוב צ"פ שאינו רואה שיזכיר את שמו בכל אופן שז' ואל תעשה עדיף. *

דברי ידידו ש"ב המברכו בברכת התורה ללומדיה המכבדו ומוקירו כערכו הרם והגניא בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן קצ"ה

אם יש להתענות כשנפלה מזוזה על הארץ כמו בס"ת ותפילין

ב"ה י"ג מנ"א התשכ"ח ברוקלין ג"י יצ"א.
מע"כ האי גברא יקרא מופלא ומופלג מלא פלג וחי' גור"ג וכו' כש"ת הרב באיר הכהן בן ידידי הרה"ג ברקאי מוכתר בנימוסין וכו' כש"ת מוהר"א כ"ץ שליט"א.

אחדשה"ט,

בדבר שאלתו צמי שנפלל לו מחזה על הארץ ח"ו אי לר"ך להענותו כמו צמ"ת ותפילין והציו דמג"ל א"ח סי' מ"ד משמע דוקא ס"ת אבל מחזה לא ובש"ת מהרש"ם הביא בשם לב חיים ח"ג סי' קל"א שכח להדיא דמחזה שנפלל ח"ן לר"ך להענותו דקיי"ל קדושתה קול מתפילין זמיהו המהרש"ם כחז דאין דבריו מוכרחים ע"ש וי"א מיהא לעשות פשר דיתענה עכ"פ ח"י היום, ומי כהכחם יודע פשר אמנם ח"י היום לא ידענא מאי כוונתו דא"כ לא אחי לא כמר ולא כמר דלמהרש"ם לר"ך להענותו לכאורה ולהמג"ל ודעימיה ח"ל ולענין ממון ס"ל לסומכוס ממון המועל בספק חולקין אבל לענין איסורין אין זה אצרה דיתענה ח"י היום ואין זה ענין לכאן.

ולעצם הדין הנה לכאורה נראה להציו ראי' לדברי מהרש"ם שכרי ציו"ד סי' ש"מ כחז הרוואה ס"ת שנשרף או תפילין או אפילו מגילה מנצחים וכתובים קורע שחי קריעות ומדכלל מגילה ונצחים צהדי דתפילין וס"ת משמע לכאורה דכהדדי נינהו בן אחת והמרדכי כחז דלאו דוקא ספר תורה אלא כיה שר ספרים ומשמע לכאורה דאף ספרי תלמוד נמי יעיין צמ"ת שבציו בשם תפ"מ שנכתב אס קורעין על תלמוד ומדרש ואין הספר ת"י ומיהו צמ"מ סי' ש"מ כחז דיש

והנה צמ"מ אחר מזכירין דברי יחיד כיון דאין הלכה כמותי ש"ס יצ"א ויאמר כך שמעתי יאמרו לו דברי פלוני הוא ויחידא הוא נראה לר"ך להזכיר דברי יחיד ולהזכירו בשמו כדי ש"ס יצ"א ויאמר כך שמעתי יאמרו דברי פלוני הוא, ולאידך גיסא אמרו ז"ל הוציא שיחקקו דבריו יתלה צא"ן גדול ולפעמים שנוצא המשיב דעת השואל והבאים אחריהם רואים דברי השואל יותר מדברי המשיב אף שהשיב עליו ואם ידעו שהוא אדם גדול יסמכו עליו אבל אם לא ידעו מי הוא שיעלם את שמו לא יסמכו עליו וגמלא שהוא נוגע נענין הלכה ג"כ, דכשידעו שהשואל כיה אדם גדול והכירו צו בשמו או בצמ"ת יפסקו כותיה ובעלם שמו יתעלם הלכה זו וזה כבר נוגע בלחסי' משכיל, וראיה לזו מלשן הראש"ד בהשגות בהקדמת הרמב"ם ז"ל ח"ל אמר אברהם סבר לחקן ונא חיקן כי הוא עוצ דרך כל המהצרים אשר היו לפניו כי הם הביאו ראיה לדבריהם וכתבו הדברים בשם אומנם והיה לו צאק תועלת גדולה כי פעמים רבות יעלה על לב הדיין לאסור או להחיר וראייתו ממקום אחר ואילו ידע כי יש גדול ממנו הפליג שמועתו לדעה אחרת כיה חוזר צו עכ"ד ע"ש הרי שהתמרמר על רצונו הרמב"ם ז"ל על שלא הזכיר שם הכתמים שבציו בספרו ודעותיהם כי אף שלו נראה דעה זו אולי לאחרים אדרבה יראה להם דעת החולקים ונוגע זה צמ"ן איסור והיתר. ודאי ככה דחזר ציה השואל ליכא לשאולי כיון לחזר צו א"כ לא לר"ך לכתוב, אלא היכא דלא חזר צו ודאי כיה לן להציו ממנו יצ"א דברים האלה.

ובירושלמי שקלים אחרו כל האימר דבר בשם מי שלא אחרו אינו אלא שעי"ז גורם טעות צדין שאלה צר סמכא ואלה אינו צר סמכא כדאמר גבי רב ששח דכיה גברא פעיחא ולא כיה צקי צבעל השמועה וק"ע מהא דאמרנו הריאק שיתקבלו דבריו יתלה צא"ן גדול ועיין מהר"ם שיק"י ו"ד סי' קנ"ז צמי שגנז דברי תורה שחידש ח"ת אחד והוא כחצו על שמו ודרי"ק.

וראי משום דהמציו שמו אינו מן הכבוד לו לא ידעתי למה ועיין משנה עדיות פ"א מי"ג הלל אומר מלא בין פוסלין המקוה ושמתא אומר תשעה קצין וח"א לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא וכו' עד שצ"ו שני גרדיים משער האשפותו צצירושנים והעידו משום שמעיה ואצטעלין שלשה לגוין מים שאזינן פוסלים את המקוה וקיימו חכמים את דבריהם ועיין רע"ב ותו"ע שם ולא כיה זה לפחיתת הכבוד להני חנאי מלאכי מעלה ואדרבה הביאו שמוותיהם וגם בכל מקומות צמ"ם הביאו דברי הלכה כמותו והחולק בשמו וכמה פעמים דייקו חכמים שמועה זו כמאן הוא והעלו כמאן כ"ר פלוני ויחידא הוא ואין הלכה כמותו ולא חששו דילמא לא ראה שיפרסמו את שמו על הלכה זו כיון שאין הלכה כמותו גם כי האומר שמעתא אפילו מפי שאין הלכה כמותו שפחותיו דוצות בקבר.

ובגמ' פסחים ק"ד ע"ב עולא איקלע לפומצידתא אחר ליה רב יהודה לרב יחזק צרהי זיל אטעיה לי כלכלי דפרי יחזי היכי אצדיל לא אזל שדר ליה לאצוי כי אחא אצוי ח"ל היכי אחר ח"ל צרוך המבדיל בין קודש לחול אחר ותו לא אחא לקמיה דאצרה ח"ל היכי אחר אחר ליה אחר לא אצוי אחר

שוב העיר לי ידי"ג הרב הגאון מוהר"י טריבע שליט"א מברבי הח"ס הובא בחי' מהר"ן חיות ברך ר"ז ע"ב שהביא שם מבחב הגה"ק הח"ס ז"ל ע"ש דבריו הנפלאים מלא קרושה וצרוקת.

לדחות דכמדרכי לא קאמר אלא בספרי נביאים וכחוצים וכדעתה הטור ע"ש ולפי"ז הי' מקום לומר דכיון דראינו דלענין שריפה דין אחד להם אי"כ הכי' לענין נפילה חיי' דמי' ומנה לן לחלוק בזה.

ומיהר לדין לדינא נראה כיון דדין נפילה ס"ת וחפילין נמי דחקו בפוסקים להביא מקור להענין זה וגם אני בענייני בחשבה אחרת הארכתי להביא כמה טעמים מ"מ השקר כיון שכבר נהגו וכתמירו בזה רבותינו לדיקים האחרונים כותבו עבדין מ"מ לענין מחזה כיון דלא מלינו להדיא מי שאמר שצריך להחשבה ולא ליחשבה חד מגדולי הפוסקים להזכיר מחזה לצורך להחשבה ולאידך גיסא כרי בעל לב חיים ח"ג כתב מפורש מחזה לא והכי מוכח לכאורכ מהפוסקים שהשיעור מחזה וכתבו רק ס"ת וחפילין וגם המהרש"ם בחשבה ח"ב סי' רס"ד שחלק על הבעל לב חיים לא כתב אלא דאין ראיותיו מוכחות אבל לא דזה ראיותיו וגם לא הביא ראיות לחיוב ובאמת כי לדינא בעל לב חיים לא י"ל דאין לגאור חשבה על המחזה אלא נחן עכ"ל להחשבה וחפילה להקצ"ה לכן לפענ"ד אין לזוז מפסק הלב חיים דאין צורך להחשבה על מחזה שפלה ח"י ומיכו טוב עכ"פ שיתן דוקה הנופל ממנו או הרוואים ויקבל חוספת קדושה בחשבה ומעשים כגלפנע"ד.

בברכת התורה בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן קצ"ז

פתח מכותל לכותל אי חייב במחזה

ב"ה ע"ש"ק לסדר ונתנו ה' אלקיך בידך התשכ"ט ברוקלין ג"י.

מחיי חיים יכתב ויהתם לחיים טובים וארוכים את מצ"כ ידידי הגאון המפורסם כגן הדסים ג"א פ"ה וכו' בג"ת מהר"ה פנחס הלוי לעזריאל פאדוה שליט"א אבד"ק ציונות. ר"מ ומשגיח בשיבתינו הקדושה.

אחדשכת"ר,

פקודתי שמה נפשי לענין בזה הלכתא מי שיש לו פתח שממלא כל ריוח מכותל לכותל עד שמתד פנים אין נראים מחוזות כלל כזה שכותלי הבית נמשכין כל האורך רק מנד חלון נראה כעין מחוזות להעמוד מחוזות מה דינו לענין מחזה.

והנה במ"מ מנחות ל"ד ע"א אמר ר' חייא בר' אבהו פתח דאקראנא חייב במחזה ופרש"י שהפתח הי"ח צדקן זוית וברא"ש פי' פתחא דאקראנא שהפתח ממלא כל הכותל כמחר ומגיע מלפון לדרום ח"ל רב אשי וכו' ל"ל פלומין שהרי

לא נשאר רק כותלי דרום ולפון וח"ל עדי פלומין בלומר בלמה אפי' שאין נראה פלומין אלא כותלי הבית שנמשכין עד שם מ"מ פלומין בן ובעור וי"ד סי' רפ"ז כתב ואם הפתח ממלא כל הריוח כזה [פתח] חייב שכותלי הבית שמן הצדדין חשבוין כמחוזות וכתבנו בבי' אמנם בשי"ע לא הביא דברי הרא"ש להלכה ולפי"ז למה, וגרסה דהבי' שם הקשה למה לא הביא הרמב"ם ה' דינא וח"י דלכן השיעור הרמב"ם דס"ל להרמב"ם דממילא משמע שראשי הכתלים הם חשבוין כמחוזות ולכן לא הביאו ולפי"ז י"ל דהבי' נמי סמך עלמו אשיעור הרמב"ם ז"ל דכיון דלא הביאו ואפי"ה ס"ל כן הכי' לדידיה ממילא ידעין שראשי הכתלים חשבוין כמחוזות. ובע"ז סק"ל הביא לשון הטור וסיים דכל מקום שהכותל כלל מקרי שם מחזה ע"ש.

ולפי"ז לכאורה מפורש דפתח שמסתפק כי"ג חייב במחזה כיון שצמקום שהכתלים כלים מקרי שם מחזה, ולפוס ריבועא עלה בדעתו דדבר זה מחלוקת רש"י וברא"ש ז"ל דרש"י שפי' דאקראנא שהפתח צדקן זוית אי"כ אין לו ראי' דהבי' חייב במחזה וא"כ אפשר דס"ל דפטור אבל הרא"ש מפרש דאקראנא כדידן, ואחי מחשבה וביעל מחשבה ד"ל דרש"י נמי מודה לדינא דהבי' חייב במחזה אלא דס"ל דפתחא דאקראנא היינו שהפתח צדקן זוית אבל הא מודה דכנידון דידן חייב במחזה דפשיעא ליה וממילא משמע ליה וכמ"ש הבי' להרמב"ם ז"ל ח"פ.

אלא דראיתי לרבינו הפריש"ה סי' רפ"ז שכתב ח"ל ממלא כל הריוח וכו' ומיירי דיש לו דלת העומד במקום מחיצה רביעית דא"כ קשה מ"מ מאכסדרה דפטור ממחזה וכן כתב עוד בס"י רפ"ז ולפי"ז דידן נמי כיון דאין לו דלת הי' פטור מן המחזה ולפי"ז עלה לן מחלוקת בין האחרונים דדעתה בע"ז נראה דאין נפ"מ בין יש לו וצדקן אין לו דלת חייב במחזה ולהפריש"ה דוקא ביש לו דלת ואין לומר דבע"ז נמי מודה להפריש"ה אי"כ לא הי' לן לסתום אלא לפרש וצפרע שהע"ז כבר הי' לו דברי הפריש"ה.

ומה שנראה לפענ"ד דדברי בע"ז נכונים חדא דהרי הרא"ש ובעור ודעימיכו שהביאו הלכה זו פסקו בסתם ולא חלקו בין איח ללית דלת ואי יומא דאית ליה דלת דוקא כיה לכו להשיעור דין זה דנפ"מ גדולה הוא וכ"ש משום צרכה לבעלה שאם הוא פטור מן המחזה וכתבך עובר משום לא תשא ועכ"פ מדרבנן, וכיון שלא חלקו כגון דא אמרינן מדשחקו ש"מ בכל אופן קאמרי. ושנית דהבי' כתב דלכן השיעור הרמב"ם ה' דפתחא דאקראנא משום דממילא משמע שראשי הכתלים הם חשבוין כמחוזות ואי יומא דהכא שאני דבעי דלת ולא סגי במחוזות אי"כ עובא כ"ל להרמב"ם להשיעור וסוד דכ"ל להבי' לתוך צדקן פשוט דלכן השיעור הרמב"ם דהבי' דליכא דלת הוא פטור ואי יש לו דלת אפילו אכסדרה כבי"ג חייבה אפי"ה דס"ל דבכל אופן חייב וכן נראה ממה שכתב ז"ל דממילא משמע שראשי הכתלים הם חשבוין כמחוזות וכיון דחשבוין למחוזות ודאי כמחוזות ממש דא"כ דאכתי בעי דלת אי"כ מאי קאמר דחשבוין כמחוזות וכלא חשבוין ולא חשבוין אלא פשוט דדעתה דהבי' דלעולם חייב בין איח ליה וצדקן ליה ליה

דל"כ הא הוי אכסדרא דהא אינה פתוחה לבית וכל השאלה והכרחה דכחלים עולים להפתח כפלומו, ימחול נא לעיין ברש"י שכתב באקרא בפרק זווית של בית ודייק לכתוב בית ולא אכסדרה דכל שנכנס לשם בית בית הוא ואפילו ל"ל דלת גם הרא"ש ז"ל בפירושו דייק ז"ל וזה לית ליה פלימין אלא כוחלי הבית של פון ודרום עדי פלימין באמת ע"פ שאין נראה כפלימין אלא כוחלי הבית שנמשכין עד שם והנה דייק הרא"ש ז"ל שהוא בית ולא אכסדרה וכיון שהוא בית לא צ"ל דוקא דלת שהרי מפורש כח הרא"ש דבית אע"פ שאין צו דלת אלא שהוסיף כאן דלפילי בית כזה שהפתח פתוח וכוחלי הבית נמשכין לכולו מ"מ הוי ליה דין מחזה וחייב במחזה וא"כ פשוט להרא"ש מיידי באין לו דלת כשאר בית ובאמת כי גם מחז חמיה להפרישה ז"ל.

והיות כי אין ה"ג כעת להאריך מחמת הטרדות הגבי לקצר והקוצרים אומרים יברכך וי"ר שיזכה ללמוד תורה לשמה וללמדה באות נפשו ונפש ידידו הנאמן בבכח"ש בלב ונפש.

מנשה הקטן

דלת. וא"כ הוב לבו כלהו סבי דלת חלקו והפרישה יחידהא הוא דמחלק בן וסמי הא מקמי הא. ומה דקשה ליה להפרישה דמ"ש מאכסדרה דפער ממחזה ולפענ"ד לחלק דהרשונים הביאו תרתי מחייבה דקשיין אכדדי דנפיק דיומא תניא דבית שער אכסדרה ומרפסת פערין מן המחזה וצ"י הקומץ תניא דחייבין וחי' הרי"ף ה' מחזה דברייתא דחגי צה חייבין מיירי בפתוח לביתם ובירייתא דחגי פערין מיירי בפתוח לגינה ובר"ן פ"ק דסוכה (סוף דף של"ג) הביא דברי הרי"ף ופי' דהפתוח לחצר בפתוח לביתם וחייב ור"י תי' דצומא פערין מדאורייתא קאמר ובמנחות מדרבנן ולא הסכים הרא"ש ובר"ן והטור ועיין ב"ח סי' רפ"ז ד"ה מרפסת מה שהאריך בשיטות אלו ועיין בספרי ש"ת משנה הלכות ח"ב סי' י"א. מצואר עכ"פ דעת הרשונים ז"ל לחלק אכסדרה הפתוחה לבית או לגינה ולחצר כל אחד לשיטתו והטעם דעיקר מחזה הכתיבה בחורה הוא לבית דכתיב וכתבתם על מחזות ביתך ובשערך ולדעת הרמב"ם אפילו ה"י לך לאכסדרה דלת על ג' רצויה כל שאינה פתוחה לבית פתורה מן המחזה ע"ש וק"ל.

אלא דלפי זה נראה פשוט דהחילוק בין חדר שיש לו ג' כתלים שלמים אף שאין לו דלת עליו מ"מ מקרי בית דירה כיון שהוא לבית בפניו ועשוי לדירה ומחויב במחזה דאורייתא ולא דמי כלל לאכסדרה שאינו נעשה לדירה ולאו שם בית עלה אלא דאין אחינן עלה לחייבה מטעם שהוא פתוח לבית או לא ולכן עכ"פ צעיקן שיהא דלת על הרצויה שיהא עכ"פ רחוי קלח לדירה ורק אז מחייב כולפענ"ד זאת חורה העולה דלפענ"ד לבית כה"ג מחויב במחזה לכ"ע והפרישה יחידהא הוא צה"ל מילתא לפענ"ד ועיין עכ"פ מה שכתב על הלכה זו וגם דבריו צ"ע לפענ"ד ומיכו אין הזמן גרמא להאריך כעת יותר.

שורב ראינו ציד הקטנה ה' מחזה פ"ב סעי' ה' אות י"ד שהביא במנחת עני ג"כ לחלק בין אכסדרה לבית כמו שכתבתי וצ"ג ס"ד כתב ה' פתוח דאקרא חייב במחזה וכו' ובמ"ע שם אות ו' כתב ז"ל וכבר כתבתי לעיל בפ"ב סק"ד דלת דמי לאכסדרה דכחילי שאין נעשית כלל לדירה לכן אינו חל על פלימין שם מחזה כלל ואמרינן דרק בשביל החקקה הן עשויים אבל כאן לבית כחילי והיא נעשית רק לדירה לא אמרינן כלל דבשביל החקקה הוא אלא אמרינן דאפילו הכחלים צעלמן חשיב כמחזות וזל עליהן שם מחזות ע"כ וכנראה דלת ראה דברי הפרישה ז"ל שאל"כ ה"ל להזכירו מ"מ להלכה שישו מעי שצ"ה כוונתי לדעת הגדולה וכו"ל.

וה' שנחתו יאריך ידידו המברכו בברכת כח"ט בספרן של צדיקים גמורים דושכ"ח בכל עת ומצפה לישועת ה' בהרף עין וגראחו עין בעין בשוב ה' בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן קצ"ח

בענין זכות נתינת שם לולד השני אחר שמת הראשון

י"ד לחדש כסלו התש"ל ברוקלין ג"י יצ"א.
מע"כ ידי"ב הגאון הרב הגאון וו"ח חו"פ קופה של בשמים צ"ת כש"ת מוה"ר שלום יחזקאל שרגא רובין הלבקערשטאם שליט"א אדמו"ר מציעשיגוב עבגצ"א.

אחדשכ"ג.

ובדברי חורב אשר נשאל בזוג לעיר שנולד להם בן זכר וקודם הברית שצק לן חיים צ"מ והשי"ת ברוב רחמי זיכה אותם בבן אחר ונחלקו בענין נתינת השם האם טוענת ששייך לה כפי מנהג המקום שהשם הראשון שייך להאם והאב עושה שניין שזה כבר הולד השני שייך לו השם והראשון שמת הפסידה האם וכ"כ האריך קלח בפלפולו וראה לדמותו להא' דבצ"ה בשע"ת א"ח סי' תקפ"א בחד שיש לו חזקת לתקוע שופר ציוס ראשון וחל להיות בשבת אם הוא נדחה מפני השני שיש לו חזקה על יום שני ודחה לעצמו דלת דמי הני אכדדי.

יפה כיון צמה שדחה לעצמו דודאי אין ראי' מחזקת לתקיעת שופר דמלתא תקיעת שופר מדאורייתא ליכא אלא יום אחד או ראשון או שני וא"כ מדאורייתא חזקה האחד אינו כלום אלא דחכמים חקנו לתקוע צ' ימים וזימא אריכתא שזיכור חכמים וא"כ ציוס שני מה"מ ליכא כבר שום דין חק"ש מדאורייתא וכ"ש צומן הוא דאין בקיאות בקציעא דירחא וא"כ מה שכתוב ציוס ראשון לתקוע אינו מועיל כלום חזקה ליום שני שאין התקיעות דאורייתא כלל ציוס השני ותרתי מלתא נייכו

סימן קצ"ז

עוד בענין הנ"ל

עוד להנ"ל

באות ח' כתב סוף דבר מה שהרא"ש והטור לא חילקו בין יש לו דלת וכו' דדבר פשוט הוא דמיירי ב"ח לא דלת

יכול להשני ליתן שם הראשון וגם להוסיף שם ממשפחתו
הבעל אבל קודם קריאת השם פשוט שדין עמה.

ולמודעי אני לר"ך דנעיקר המנהג בקריאת השם שהשם
הראשון שייך לה לכלאור לא מלאחי מקור לה
ובחי רבותיו בעלי תוס' עכ"ל פ' וישב עכ"ל ותקרא את
שמו שלה ח"ל ומפי מורי שמעתי כי כך הי' מנהגם הוא הי'
קורא שם לבנו ראשון היא קראה שם לבנו שני וכו' ע"ש
והרמב"ן שם כתב וי"ל כי הי' דרכם כי יקרא האב שם הבכור
ותקרא האם שם השני וכו' ומשמע לכלאור לדורכס המנהג
הי' שהאב קורא השם הראשון ולא האם.

אמנם גם מה איתנו ראוי לדורכס כנראה דבזמן הראשונים
כבר לא הי' המנהג כן שכרי תוס' והרמב"ן כבר
כתבו דמנהגם הי' כן אבל לא מנהגו וגם כי נאמת דברי
הרמב"ן ז"ל נראין במה שדחה דברים אלו בקש שכרי מקרא
מלא דבר הכתוב בגי' יעקב רחל ולא דכולכו כתיב ותקרא
לכד בלוי דכתיב ויקרא ועיין רש"י בשם מדרש ובמדרש דמלאך
קרא לוי ונתן לו מתנת כהונה וצ"ל ויקרא שמו יעקב
חף שכי שני ואולי משום דפשו לאו בכלל זרע הוא.

גם בספר לקט אשר תלמיד תכ"ד חלק י"ד דף 52 מדפי
הספר ח"ל ואמר המנהג כשתלד אשתו בן הראשון הראשון
ביתו לקרות לו שם ולאשתו הראשון בידה ליתן הקרעטורט פ'י
הסנדקאות למי שהוא רואה.

ועיין בעקרי הד"ט ה' כבוד א"י"א (סימן כ"ה) במקום
שכתבו לקרא הבן הראשון הנולד לאדם בשם אביו
ואשתו רואה שיקרא ע"ש אביה ומשום שזו בית רואה האיש
ליותר העלה הרב דאין ציד האדם לשנות שגיגה מה מיושע
כבוד דלא"י"א ואם היא מתעקשת ויקראוהו צ"י שמות ויקדימו
שם האב לשם חמיו וסיים שם ופוק חזי מאי סליק בגיד
ואצרכו ששמע מפי הרב פרי הארץ בשם ח"ל דגיד וקרא על
שם חמיו עמידה ואצרכו ע"ש אביו ר"ל אבי הוא ונענש על
הקדמת שם חמיו לשם אביו כ"כ בשם הרב שדך הארץ ח"ג סי'
כ"ב ואין הספר תח"י לעיין בו ומיכה הדבר מפי מדרש הוא.

ובס' צרית אבות כתב לישב ק"ת המנהג באמרם שהשם
הראשון שייך להאשה לפי שזאת לפנים בישראל על
המשוא בתו לח"ה מעניק לו אבי האשה ארוחה נחתנו על
שלתנו (קטסט בלע"ז) כדי שחתנו יתמיד בתורה אחר החתונה
ועפ"י הרוב הולך הראשון נולד צרית חמיו ולכבודו הי'
מכבדים אותו ליתן שם לבדו ע"ש ומי"מ נראה דכאן מנהג
קדום.

ובזה הגני ידי"ג הנאמן דושכ"ג בלונ"ה מברכו בברכת
רבים ביד מעטים וכו' וזדים ביד עוסקי תורתך החותם בלב
ונפש.

מבטחה הקטן

לגמרי לענין זה ונאמת כי תמכתי ק"ת ארצותינו האחרונים
מה שפלטו בזה הי' הראשון דוחה השני ועיין ירושלמי פ"ג
דחגיגה ה"ד הא ב"ה לאומרים יום טובות שלה לאחר הכנת
עורות של מי ופי ק"ע עורות של עולות שמקריבין ביום טובות
למי מן המשמרות הם וכו' רי"א של כל המשמרות ור"ל אחר
של אותו משמר ופי הק"ע לר"י שכרי של כולן היו ובשני
שנדחה הקרבן לא נדחה זכותו ולר"ל של אותו משמר שזמנו
בשנת א' ע"ש ועיין ב"ש א"ה סי' ע"ב ובפמ"א ח"ב סי' קכ"ו.

ומעתה הי' נימא דמלות תק"ש מלוב אחת הוא מכה ספק
א"כ ממ"י לא זכר זה מה שזכר זה שכרי ממ"י
יום אחד חול הוא לעולם ולא זכר ביום של חצירו שהוא י"ע
לעולם אלא אפ"י נימא דתרי מלות הם דכן תקנו חז"ל א"כ
ודאי דאין אחד זוכה במלוב שזכר זה חצירו ודו"ק.

ובדרך דרוש עלה במחשבתו מדכתיב צ"י לך כהגר שאמר
לה מלאך הי' ה"ך כרס ויולדת בן וקראה שמו
ישמעאל וגו' ובשולח כתיב ויקרא אברהם שם בנו אשר ילד
הגר ישמעאל ועיין רש"י ששרתה רב"ק עליו וקראו ישמעאל
אפי"פ שלא שמע מן המלאך ויש לדייק למד לא קראה לו הגר
השם והבס שהמלאך אמר לה לקרא בשם ולהג"ל י"ל דאיתא
במדרש שכרג הפילה מקודם שכתביסב זה שרס עיכ"ר וא"כ
זה הי' כבר הולד השני ולכן שייך השם לאברהם ושפיר קרא
לו אברהם השם אלא ששרתה עליו רב"ק וביון להמלאך וכו"ל.

ומיהו מה שנוגע לדין נראה פשוט דכדין עם האשכנזי דאל
בתר טעמא הוא דמה טעם נהגו בולד ראשון שכי'
תקרה השם על שם בני משפחתו וכל שלא קראה שם הולד
שמה א"כ עדיין לא נתנו שם על שם משפחתו וכל שיוולד לה
ולד ראוי לשם כרי השם שלה הוא כי אותו הולד לאו ראוי לשם
כ"ה.

איברא דלכאור עלה במחשבתו אפילו הי' כיו כבר עושין
הבנות וקראו שם נולד ומת אח"כ חצי גמי שייך
לה השם של בן השני במקום שנהגו שהשם הראשון להאשה
ומהבא קאיתנה עלה דכרי כל שמת הולד קודם שלשים כרי
הוא בחזקת ג'פל ומעולם לא הי' ולד זה ראוי לשם וכו' ליה
ניחן שם בטעית ולכשתלד בן צר קיימא תקרא על שם בני
משפחתו דודאי קריאת השם על צר קיימא נאמר וק"ת ראי'
הי' נראה מדברי ס"ח שכתב דאדם אחד לא יכ"י פעמים סנדק
באדם אחד ועיין יו"ד סי' רס"ד ושו"ת נוציק חו"ד סי' פ"ו
ואם מת הולד יכול להיות עוד פעם סנדק כרי דכיון שמת הולד
כאלו לא הי'.

שוב נתיישבתי בדבר דלאחר שנתנה השם אס מת כבר אצרכ
זכותה וכו' ולדורכס הבעל יכול לענין שמחתה השם
מת הולד שלא הי' ראוי לו שם זה ועיין ס"ח סי' רמ"ד דיש
אדם שהנקראים בשמו יללחו ויש אדם שכל הנקראים על שמו
יחיו ויכיו בניו קיימים ועימדי תולדות ויש שכל אלה להם
להפך שנאמר וכתחתם שמכם לשבעה לבחורי הי' והמתיה הי'
וכי ע"ש א"כ ודאי דלאחר מילב כבר יכול לענין דקום לי
כריי החסוד אס לא למיד דסגילה הוא לבנים שיחיו לקרות
שאר בנים הנולדים בשם הילד שמת ולכוסף שם עליו וא"כ

סימן קצ"ט

אי צריך משכנות דוקא לפרה"ב

ביה מ"ב למטמני"ם למנין וצדיקים ילכו בהם התשל"ב
ברוקלין נ"י יצ"א.

מע"כ ידידי הרב הגאון צמ"ס ור"ח פ"ה אי"א כש"ת
מוה"ר הרב מ. איזנשטאט שליט"א אבד"ק האניאד בע"מ ספרי
ילקוט המאירי על הש"ס ברוקלין נ"י.

אחדשכת"ר.

בהא הלכה' בפדיון הבן אי צ"י מטעם כפי שאמר רז
אחד וגם צ"י חמשה מטעמות דבחוריה כתיב חמש
סנעים וכ"ה הסכים לו דע"כ לכתחלה ראוי נעשות כן ונע"ד
פשוט דאין צ"ה שום ענין אלא עיקר הדיון על כסף משקל חמש
סלעים ואף דפשוט הדבר מאד מ"מ אמרתי להעלות על הכתב
משום וכו"ה נקיים.

והנה צנ"ה זכורות מ"מ ע"כ מצוה' דפדיון בכסף ובשאר
כסף ובש"ע וי"ד ס"י ש"ה אף פדה חפדה וכו' ואלו
חמשה סלעים נותנין לכהן בכסף או בשאר כסף בכל דבר
שיראה חוץ מעבדים ושטרות וקרקעות ובש"ע שם העתיק
בס"ג כל הדברים בלי שונו ובצמ"ח שם ס"א י"א ש"ה סלעים
הם בערך שני אצוים ריוניש שהם צ' אצוים פולניש ע"כ.
מצוה' מלשון צעלי ש"ע דלא הזכירו כלל מענין מטעם ולא
הזכירו מסכום חמש ולא שום דבר של מטעם אלא כתבו דחמשה
סלעים אלו נותנין לכהן בכסף או שוה כסף והוא לכתחלה
בכל אופן.

ובפרישה הביאו הע"ז הביא בשם רש"י וצריך לתת נכסין
כסף מוקק לרוב אף ע' מאות ועשרים שעורים
ואינו שקלתי פעמים בשני זמנים ובשני מוני שעורים לעולם
ה"י צ"ה ה' ל"ע וקוויני"ע מוכ"ר מנחם מ"ן עוד שמעתי
שום צ"ה מהר"ם מריזבורק שיעיר פדיון חמשה ל"ע ורצונית
ל"ע עכ"ל ובכתבי מהר"א"י כתב שיש קבלה צידונו שהוא שני
אצוים ריוניש וקרוצים דבריהם להיות שוים ומ"מ רמ"א
שהם שני אצוים פולניש היינו לפי זמנו שכיו אצוים פולניש
כמו ריוניש אצל לא עכשיו וכל הרו"ה לעשות על ד' המוצהר
יתן שוה משקל ה' ל"ע וקוויני"ע במשקל של מדינת קיסר וק"ה
אפי"ו יותר והש"ך ג"כ הביא שם בשם משי"מ דבעינן ג' ריוניש
עאל"י וסו"ס ולכתחלה עוצ לל"ה ידו כולם ע"ש ובשאר
אחרונים.

והנה מצוה' דכולם פה אחד הסכימו לכתחלה נותן כסף
ואף לא הזכירו שם מטעם צענין נתיב כלל וכלל וכ"ש
שלא הזכירו שיה"י איזה ענין לתת חמש מטעמות דוקא לרמז
החמש סלעים אלא כתבו כסף או שוה כסף ולכן אין שום
פקפק בפודה צנו בגרועאית כסף ולא במטעם (דאלל"ה
כסף) ואפילו למא"ה מן המוצהר, וכ"ש לפי מה שר"ה הרב
הג"ל לומר דיש לו חמש קראנען עשעבישע מלפנים וחס של
כסף ור"ה לומר דגם זה יותר טוב מגרועאית של כסף והע"ס
דבר"ל חמש ואין לדברים הללו שום פ"י דודאי ה"י קראנען הם
מטעם פסולה אפילו במדינת עשעביש כעת וא"כ לא ה"ה אלא
כתחילה כסף וכן ה"ה דאלל"ה במדינתו שכבר אין
מטעם היו"ה פה מדין מטעם. ולא אמרו מטעם אלא בפודה

מעש"ש דכתיב בחוריה ור"ה ודרשו ז"ל כסף אורה אצל לפד"כ
אין נפ"מ אלא דכסף ושוה כסף מותר אפילו לכתחלה ולמא"ה
מן המוצהר.

סימן ר'

במקום שאין כהן אי יכול לפדות ע"י כהנת

עוד להג"ל

(ג) **עוד** ראונו להעיר לצ"ה מעכ"ת ידידי מה שאמרתי שם
דלשיטת החו"ס קידושין הביאם הר"ה"ש זכורות
דיכיל ליתן פד"כ לצ"ה כהנת אפילו וישראל כמו מחנת כהונה
דרב כהנא ועל צצ"ל אשחו עיין ש"ע ס"י ס"א ופ"ז
אמרתי אף דחלקו עליהם הר"ה"ש והחיות פ"י קרה והעור
והש"ע וה"י קו"ל מ"מ מי שהוא במקום שאין לו כהן ור"ה
נפדות עליו או צנו ואינו יודע כמה מה לעשות יפה לו עכ"כ
לל"ה יד"י שיטת החו"ס הג"ל עד דימלא לו כהן והרב הג"ל
דחה הדברים כלומר יד והנה ימחול נ"ה לעיין בשו"ת ח"ס ס"י
ש"ה שכתב בן להדיא ח"ל ומ"מ נראה מי שאמר כל העירחות
א"א לו להגיע לכהן ציוס פדיונו ואינו רואה להשבות כי מי
יודע מה יולד יום עכ"כ ציומו יתן לכהנת בלא צרכה ויכיר
מחנה עמה שאינו מכין לל"ה אלא חס לא יזכר למלא
כהן ואם ימלא כהן אחר יחזור ויפדה בצרכה כראוי כי אז לא
י"ה למפרע כי כן אנו מחיין בכהנת חפילין דר"ה ואם קשה
עליו ליתן סכום הפדיון צ"י פעמים יכול ליתן לכהנת מחנה על
מנת להחזיר לכתחלה ע"ש הביאו בפח"ש. הנה מצוה' דכדרינו.

סימן ר"א

תמ"י ברברי הפנים יפות שאין יכול
ליתן ה' סלעים לכהנים רבים

עוד להג"ל *

(ג) **עוד** רגע אדבר להשחשעש בדבריו היקרים אשר העיר
מעכ"ת צדרי הפנים יפות עכ"ת פ"י במדבר
שכתב לאחר דחמ"ס סלעים אינו יכול לתתם לכהנים הרבה
וכקשו עליו דנעלמה מנייה גמ' מפורשת זכורות י"א ובש"ע
י"ד ס"י ש"ה ס"י נתן ה' סלעים אפילו לעשרה כהנים בין
צבה אחת בין צבה אחר זה צנו פדיו וכו"ה הביא דבש"ת בית
יחזק הקשה עליו מגמ' זכורות הג"ל וכו"ה י"א לישב ולחלק
לפמ"ש הפוסקים דדוקא דיעבד מוח' לכמה כהנים והגם
שישנם דס"ל אפילו לכתחלה מ"מ י"ל דעכ"כ התורה ודאי
לכתחלה וכו', הנה צאמה כי בשו"ת בית יחזק הג"ל נגע צ"ה
ולא ר"ה בחלקו זה דמדלאוריחא אין חלקו בין לכתחלה ובין
דיעבד ודברי אמת צדקשים שג"ה עליו הכתוב אמרין דלא ה"ה וכו'
ע"ש ומ"מ שמא"ה צדקשים שג"ה עליו הכתוב אמרין דלא ה"ה וכו'
אחר ומעט דאי לא שג"ה עליו הכתוב אמרין דלא ה"ה וכו'
למא"ה ולא לפסול ועיין שו"ת בית שער ח"ה ס"י מ"ד.
עוד י"א כח"ר לישב כיון דמשה רבינו לא ה"ה רק שלח דבר
ולשליח ודאי צ"ך לקיים מצוה' מן המוצהר ומא"ה המוצהר

ועיין עוד מה שהארכתי בח"ד ס"י קצ"ג.

מפרפרת עד הבקר ולכן כתיב ציוס הכתיב כל צבור וגו' לפי שגמרה המכה ציוס וכבר כתב העש"י שאין לזכר על העובד עד שגמר במילואו והכ"י בזה חזר עטס המנהג שבי הש"ך לפדות ציוס והבס שבגזו"ר הספרדו הוצא בצרכיו כתב שבמלרים נהגי לפדות בלילה הש"ך העוד דמנהג מדניות שלנו אינו כן.

והנה בשון המחבר יו"ד סי' ש"ה סק"ח ואס חל יום ל"ח להיות בשבת אין פודין ליתו בשבת אלא ימחין עד יום א' ומדל"ח כתב אלא יפדה במוש"ק משמע נמי דס"ל נפדות ציוס ובגזו"ר הגר"א כתב ימחין כמו במילה והגאון מהר"א הרגיש בזה ודחה דברי הגר"א בשתי ידיים דלא דמי מיטע נפדיון דכתיב ציוס יום א' איברא דלפענ"ל לישב גם המחבר לא חירץ נמש כתב יום א'. איברא דלפענ"ל לישב גם בשון הגר"א ז"ל דלא לפמ"ש ממ"י שמחות דגם בפדיון הבן כתיב ציוס הכתיב כל צבור אי"כ י"ל דהגר"א כוונתו לדיוק מציוס ובמ"י שדרשין בכ"מ ציוס ציוס לגז"ש (הגם דקשה שיטתה הגר"א דרשה מעלמו מה דלא מפורש בחז"ל וי"ל) והשני"ת יו"ד דגם הגר"א מודה דמעיקר דינא פודין בלילה ונא עשה בדבר שחינוקות של בית רבן יודעין בו דמניה כתיב ציוס אבל כוונת הגר"א ז"ל דלכאורה תקשה למח ימחין עד יום א' כמ"ש המחבר הרי צידו ליתן הכסף לידי כסן ציוס וי נפדותו ע"מ שיחול הקנין ציוס השבת ובמ"ש הכה"ד יחאחרונים פתלו בזה.

ועיין שו"ת רע"א סי' קנ"ט שמשחקין אי מותר לעשות קנין ע"ש ע"מ שיחול בש"ק ובשו"ת מהר"ם שייק ל"ח סי' קל"א פשיטא ליה להיתר וכ"כ בשו"ת בית שערם א"ח סי' רס"ד ובשו"ת מהרש"א ובאמת כי פלא הוא על דעותיו הנדוקים האחרונים ז"ל שלא הביאו משו"ת מוכרי"י ברוגא סי' קכ"א שמפורש וי"א מפי דבריו הקדושים דאסור ליתן מעות ע"ש ע"מ שיחול הקנין בשבת דומיא דמו"מ שאסור ומבואר דבמו"מ כה"ג פשיטא ליה לאיסור ובספרי שו"ת ח"ד סי' קמ"א אות ב' הארצות ק"ח בזה ומעשה י"ל דזכו כוונת הגר"א ז"ל מה שכתב המחבר ימחין כתב הגר"א כמו במילה כלומר כמו במילה אין מלן קודם השבת אלא מאחרין לאחר השבת והכ"י בפדיון הבן מאחרין עד לאחר השבת אבל כל אחד בזמנו זה ציוס זה בלילה ומש"כ כמו במילה ר"ל מילה שא"א למולו בש"ק.

אלא דהמהר"א הביא לעלמו עוד ב' ראיות חדא דאשכחיו מלוח לא משהיון דחציבה מלוח בשעתה והשנייה מדברי התניא דכתב סי' ל"ח דמיוס שלשים ולמעלה אס לא פדח עובר בכל יום ויום בשעה דתפדה והביא לעלמו ראי' מסוגיא דבכורות דף נ"א וי"ג וחלק אט"א ר"ה דפשיטא ליה דבפדיון הבן ליכא כל תאחר וכדעת החכ"ד והניח דנריהם בל"ע ב"ש. ולכאורה היה מוכרח לשתי הראיות דמדברי התניא לחוד אכתי לא מקשה כלום כיון דע"כ כשפדוהו ציוס א' נמי בלאותו יום הוא והתניא לא כתב דרך עובר בכל יום ויום היינו כשעבר היום והכא אכתי לא עבר היום ולכן שכל אח ידיי דאיכא כאן משום זריזים מקדימים וכיון דאיכא מיטע בכל יום ל"ך לזרז ולעשיהו במוקדם האפשר משום דחציבה מליח בשעתה.

לכ"ע לא היה לתחו לצי' כהנים ולכאורה דבר מושכן הוא וראוי להאמר אלא שבפנים יפות שם לכאורה לא נראה הכי דכתב דמשה רבינו לא הי' שליח אלא דבכור הי' מחכה המעשה נכסן ע"י משה וכיון שכבר נפדו ציוס משה הי' יכונ לערסם והיינו דכתיב לשון פול ייקח משה את כסף הפדוים וגו' מאח צבור צ"י לקח את הכסף פי' מתחלה מכל צבור בפני עלמו ויכסח נאחד מהם ואח"כ עירבם ע"ש מבואר עכ"פ דמשה לאו בתיר שלוחות פדאם אלא שהי' מחכה לכל אחד מעותיו וי"ג אי זכ"י הוא מעטם שלוחות כמיון וי"ל איברא דהרי בפני"י שם בעלמו ראשונה כתב דיש להביא ראי' מכאן להעני"ן וש"ך יו"ד סי' ש"ה דיכול האב נפדות ע"י שליח דהרי משה שליח הי' ועיקר הפדיון ע"י שליח ודחה דבריו דאין מכאן ראי' דבאמת משה נא היה בכלל שליח וע"ז כתב ונראה עוד וכו' דלריך ליתן חמש סלעים לכהן אחד וכו' וא"כ הרי כתב דבריו אלו באופן דליכא למילף מינה דין שלוחות דמשה באמת לא הי' שליח ודוק.

אלו דברי אהבה וידידות מידידו הנאמן דושכ"ת וי"ד שנוכה לקבלת התורה מתוך נחת דקדושה המכבדו ומקירו בערכו בלב ונפש.

במשנה הקטן

סימן ר"ב

פד"ה"ב שחל להיות בשבת מתי יפדנו

ב"ה ג' לסדר אשר תשים לפניהם התש"ל ברוקלין ג"י יצ"א.

מע"כ ידידי רב האי צורב עוסק בחוקי חורב מופלא ומופלג מלא פלב חוב"ט ירו"ש וכו' הרב הג' כש"ת מוה"ר זאב וואלף גליק שליט"א.

אחדשה"ט.

בדבר שאלתו צענין הפדיון הבן אשר בדעתו לפדותו במוש"ק היות כי חל יום הפדיון בשבת ואין פודין בשבת והביא לא מחלוקת מהר"י אסאד שפסק לפדות מוש"ק והיעצ"ן והש"ך דעתן דאין פודין בלילה. וכ"כ דעתו נוטה לפדותו מוש"ק. הנה באמת קשה להכריע בדבר דליכא מחלוקת לעיקר דינא דעבד כמר עבד דעבד כמר עבד ואלו ואלו דברי אלקים חיים.

ונחזי אן הכה דעת מהר"א לפדות בליל מוש"ק והיעצ"ן צידורו שלו לא כתב דאסור לפדות בלילה אדרבה גם דעתו דמעיקר דינא הי' יותר טוב לפדות בלילה משום דהגם ש' צבורי מלרים נעשה בלילה ראי' לעשות הפדיון בלילה ומי"מ כתב ונהגו שלא לפדות בלילה וא"כ לא כתב איסור אלא אדרבה דהי' מן הגכונ לפדות בלילה אלא דראייתו דחה בגמרה"ס מהא דמבואר במ"י שמחית שריחה נפס

יום ל"א עובר בעשר ויותר עובד ח"כ לפדות קודם השבת
יכדאמר רבא גמי בכורות הג"ל דבנו פדיו באופנים וע"ז
דייק הגר"א ז"ל דמתין כמו במילה דכמו במילה ליכא חיוב
עשה בכל יום הכ"ז בפדיון הבן ולכן שפיר ימתין ודו"ק.

ראולי דהמחבר צא לשיטתו דכתב דיו"ד סי' שכ"ה ס"א
ומאמתחי חייב לפדות משילד עד שימות אלא שמלוא
נפדתי מיד שלא להשקות המלוא והנה נראה דלא פסק כרב
שש בכורות הג"ל דעובר בעשר ועיין ביאור הגר"א שם אות
ב' כח"י רבא יק"ל כרבנן אבל הרמב"ם כתב משילד עד ל'
יום וכו' ע"ש וא"כ עכ"פ כיון דהמחבר ס"ל דלדנו עובר שפיר
כתב כאן ימתין דפטר חמור נמי כתב דעד שימות זמניה הוא
יאתי שפיר.

ומצתה נחזור לדין מחבר שציררנו דעת הפוסקים דלדנו
עובר בעשר בכל יום וגם לפי מה שציררנו אפילו
נמ"ד דעובר מ"מ באותו יום ליכא משום עשה כלל ומאחר
דדעת המחבר לפי פשט הדברים וגם דעת המג"א ח"ח
הג"ל נראה מפורש שלא לעשות במלש"ק וכן נראה מפורש
דעת החב"ד ויבניו שממין ובעל הספר הג"ל לעשותו ביום א'
יגם דעת הש"ך כנראה דאין עושין כלילה וגם דעת מהר"א
שם כתב דאם ברגלו להידור מלוא ומשום פרסומי ניסא לפדות
ביום א' אז מותר אפילו לכתחלה ע"ש.

עוד נפגע"ד להביא דעת הדג"מ ח"ח סי' תקס"ה הג"ל
יגם בחש"י יו"ד מה"ח שכתב אדברי המג"א שדחק ביום
התענית מחי לעשות הפדיון וכחז עליו הדג"מ דיעשה גוף
הפדיון עם הסעודה ליל מל"ש ולא דמי למ"ש הש"ך דיום ל"א
הוא ח"ל לכן אין מקדימין הפדיון ללילה שלפניו דלפעמים כליל
א' אחרי לא נשלם כ"ע י"צ תשל"ג אבל יודון המג"א שכבר
הוא ליל ל"ב למה לא יעשה אז הפדיון עם הסעודה, והנה
מדכתב הדג"מ כך רק ביום א' שאל בו חע"ל ולא כתב כן
לעשות בכל מולש"ק או עכ"פ הי"ל להזכיר שעושין כן בכל
מולש"ק משמע דדיקא דכ"ג הוא דלוא לפדות כליל מולש"ק
אבל בכל שאר פעמים אם יפול הפדיון בש"ק אז פשיטא
ליה דפודק ביום א' וז"ש וכן מעין דברי הגרע"א בחידושו
ליו"ד סי' ש"ה ע"ש ועיין עוד רמב"ן הל' בכורות פ"א
וברע"ב"א שם אות י"ד.

העולה לדין נראה לכאורה דרוב הפוסקים ס"ל שלא
לעשות פדיון כלילה ועיין מ"צ ח"ח הג"ל דג"כ דעתו
נוטה לעשות ביום אפילו בחצ"ל למעיון שם וא"כ במקום
שאר מנהג לעשות כלילה קשה לשנות מנהג ישראל וכו' מלוא
הוא לחלוק על גדולי הפוסקים אשר מיימהם אנו שוחים
ולאשר רגליהם אנו משתחוים וצווחים אנו חיים אמנם במקום
שהגנו לפדות כליל מולש"ק ודאי יש להם על מי לסמוך וכדעת
מהר"א ועדות הברכ"י יבג"ו דבאחינו בני ספרד עושים כל
הסעודות כלילה. *

בברה"ח בלב ונפש.

כצנ"ה הקטן

שוב מצאחי בבית שערים יו"ד סי' שפ"ז שכתב ג"כ לפדות
ביום ע"ש.

אלא דמ"מ גם ראיותיו אלו אינם מוכרחות לפענ"ד
וראשונה הא דחציצה מלוא בשעתה כבר כתבו
מהפוסקים דלא ילפינן מינה אלא דלא משכינן המלוא לזמן
מרבית ועל הספק כההיא דפי' החולץ יצמוח ל"ע בתולה נקטן
עד שיגדיל ובגדול עד שיצא ממדינת הים וכן בגר דמלין אותו
מיד שמא יחזור בו אבל כל היכא דמשכה המלוא כדי לעשותה
כתקנה וצרכהר בלי שום נדנד אלא לא קאי ושמרסם את
המליה הגם שיש חולקין בדבר ועיין לקט יו"ד (דף 63
מדפי הספר) ובס' מנן גבורים סי' כ"ה ובשלהי מכתבי
אשר כתבתי לכמ"ע מכ"ב ענת ליינתי אח"כ לעיין במנן
גבורים מה שמביא מחלוקת גדולה בזה הדברנו כי ע"ש
ותמלא נחת. אלא כי כן כיון דליכא משום זרזין מקדימין
בכ"ג שרוא לקיים בכל הכדורים ביום וגם משום עובר ליכא
דעכ"פ ביום יפדתי ח"כ שוב איני רואה ראי' לשיטתו ז"ל.
ועיין עוד לעיל סי' ט"ו.

אלא דגם בעיקר ראיותו מדברי החניא דבכל יום ויום עובר
בעשר לא ברורא הא מילתא דהנס שכתב כן בעל
החניא גם במור וקצוה ח"ח סי' רמ"ע כתב דלאחר זמנו כן
יומא שעתיה הוא ע"ש מ"מ הרי לן דעת החב"ד ובע"מ
דלדנו עובר גם דעת המג"א ח"ח סי' תקס"ה סק"י שכתב
דפדיון הבן כיון שעבר זמנו אפשר לדחותו יותר משמע דס"ל
דליכא עשה בכל יום ע"ש ובגמ' בכורות י"ב ע"ב חנן החם
הערכין בשעתן ופדיון הבן אחר שלשים יום פדיון פטר חמור
לאחר ופדיון פטר חמור לאחר ורמיהו אין בערבין ובפדיון
הבן ובנזירות ובפטר חמור פחות משלשים ומוסיפין עד עולם
ועיין רש"י ורגמיה' כתב ופדיון הבן וכו' משלשים ולמעלה
יכול לפדות עד עולם והיינו ומוסיפין עליהם אבל בפדיון אין
חוספת דמים דכמה שיתן כשהן מן שלשים יום כך יתן כל זמן
שרוא לפדות ומשמע לכאורה דלאחר שלשים עד עולם זמניה
הוא ואינו עובר עליו כלל.

והא דאמר רב ששח אחר לומר שאינו עובר עליו ומשמע
פחות מל' אינו עובר אבל לאחר ל' עובר וא"כ לכאורה
משמע דאדרכה משם ראוי דעובר לאחר ל' הנה נפרש"י
ורגמיה' שם נראה דלא פירשו כן רק אפדיון פטר חמור וגם
רב ששח הא נפרך שם מרמי בר חמא שוב מלאחי להרש"ש
מנחות ס"ו שג"כ הביא דעת מחבר אחד דס"ל דהיה מ"ע
וכתב דלדנו יאל לו מגמ' בכורות הג"ל וכחז ג"כ דר"ש לא
אמר אלא לענין בהמה עמאה דכתיב ביה ואם לא תפדה
וערפתו וילך ר"ש מהקישא דהאי אם ל"ח דהיינו בזמן פדיות
בכור אדם ואז מוטל המ"ע דוערפתו מיד ואם לא פדאו אז
עובר במ"ע דוערפתו ועיין כ"מ פ"ב מהל' בכורים הל"ז ע"ש
מה שהאריך להביא ראיות דלדנו עובר בעשר.

וכרגע נפל מילתא בלבאי לישב עוד דעת רבינו הגדול
הגר"א ז"ל שכתב ימתין כמו במילה ודיינו על דעת
הג"ל לפמ"ש בגמ' שכתב ק"ב אי מחד היא שביעית הוא דלא
מטא זמניה אבל משמינו ואילך זמניה הוא משמע לכאורה
דלעולם זמניה הוא ועיין ח"ס' שבת שם דף קל"א ד"ה ושון
ומביאר דכל שעבר זמן מילה לעולם זמניה הוא ולא עבר כג'
יום ויום במ"ע ולפי"ז י"ל דזה כוונת הגר"א מאחר דכתב
המחבר ימתין עד יום א' ה"י קשה ליכא למאן ימתין הרי כשיעבור
שוב מצאחי בבית שערים יו"ד סי' שפ"ז שכתב ג"כ לפדות
ביום ע"ש.

סימן ר"ג

אשת בהן שהפרישה חלה וחזרה ונפלה לתוך העיסה
אי יכולה לשאול עליה

ב"ה ר' לסדר ובג"י יוצאים ביד רמה התשל"א ברוקלין
ג"י יצ"א.

מע"כ ידידי האי צורב עוסק בחוקי חורב מופלא ומופלג
מלא פלג וכו' הב' יופף הרץ ה"יו ישיבת כובב מעקב ירושלים
ח"ו.

אחדשה"ט, מחצית קבלתי בדבר השאלה באשת בהן
שהפרישה חלה וחזרה ונפלה אל תוך העיסה
ולא הי' בו כדי ביטול מה דין העיסה והביא לעצמו מו"ד סי'
שכ"ג פסק הרמ"א שאפשר לישאל עליו וכן הסכים הש"ך
שם אבל הע"ז חולק וס"ל שא"ל לישאל אמנם צידון דידן נראה
דיש לאסור אפילו לז"ך גדול ואפילו אם יש פתח חרטה בדגמי
נדרים ג"ע מצוה דאם הגיע ליד כהן א"ל לישאל עליו ובהן
עצמו שהפריש לעצמו נמי אינו יכול לישאל עליו דהוי כהגיע
ליד כהן והביא שביב בחלקת יואב בקו"ק קבא דקושייתא קושיא
ל"ג וא"כ בשאלתו דה"ל אשת כהן ה"ל כהגיע ליד כהן ולכ"ע
אינו יכול לשאול ואסורה כל העיסה. עכ"ל בקיטור.

ואומר אני הגם שהביא לעצמו גזר רב הגאון בעל חנקה
יואב ועליה חמך יסודותיו מ"מ לאחר בקשת סליחה
הגאון ז"ל דבריו לא מחוורן להלכה לפענ"ד וקושייתו אינו
קושיא ואכחז צד צד"ד ראשונה הי' נראה דדבר זה
במחלוקת שנויה דהר"ן והמפרש נדרים הג"ל פי' בחרומה ציד
כהן דכיון דהכא צד כהן שז' אינו יכול לישאל עליה אבל
הרא"ש שם הביא דהר"א ממ"ץ פי' דלא מני' למיתשל עלה
שכרי לא קרא עליה הוא שם חרומה ומצוה דכוונה הרא"ש
דכהן הוא דאינו יכול לישאל עליה אבל ישראל שהפרישה יכול
לישאל אפילו ציד כהן והטובה דבעלים לעולם יכולין לישאל על
חרומה שהפרישה וכהא' החסרון דהכחן לאו בעלים הוא
והחסרון מלך בעלות וככ"מ צפ"ד מה"ל חרומה ה"ז סב
צפי' הראשון שדעת הרמב"ם ג"כ כפי' הרא"מ הג"ל ובג"כ
ח' יו"ד סי' קצ"ד כתב בפשיטות דדעת הרמב"ם כהר"א ממ"ץ
הג"ל ודחה פי' הכי' של הכ"מ ע"ש. ולחאורה דברי הרא"מ
מסתברין ומיושב צד קושיא גדולה שהקשו הפוסקים דמאי
עממא צא ליד כהן אינו יכול לישאל עליו כיון דקו"ל דשאל
על נדרו וחכם מחיר למפרע א"כ הרי כאלו צא ליד כהן באיסור
דמעולם לא הי' חרומה וא"כ לאו ציד כהן הוא אבל להרא"מ
ממ"ץ אחי שפיר.

ולפי' פשוט ולדעת הר"א ממ"ץ דכהן צל עצמו יכול
לישאל על חרומתו דלא גרע מישראל דיכול לישאל כל
זמן שהחרומה צפון אף שכבר צא ליד כהן כיון דהחסרון ציד
כהן הוא מפאת בעלות אבל הבעלים לעולם שואלים כדון נדר
ממש ולא גם כהן לא גרע ולדעת המפרש והר"ן נראה דכהן
עצמו אינו יכול לישאל וכ"ש לדעת הרא"ש שפי' לדידיה הטעם
דאינו שואל כיון דינאח מישראל וקיים צד מצות נתינה חו' לא
מני' לאפקועי שם חרומה מנייה על ידי שאלה א"כ הכי' הכי'
הוא ציד עצמו כיון דלא לז"ך ולית צד מצות נתינה שהחרומה
לעצמו הוא.

איברא דנראה לומר דבשל כהן לעצמו אפילו לשיטת הרא"ש
והר"ן ולכ"ע מודי דכהן יכול לישאל והוא לפמ"ש
חוס' יומא ורמב"ן עכ"ל והנובי"י חידש כן מעצמו בחרומה
ישנם צ' מצות מצות הפרשה ומצות נתינה לכהן וכן נראה כהן
נדרים דעת הרא"ש ומעשה נראה דהא דאדם שואל על נדרו
כיינו כל זמן שהחפץ הוא שלו ולמשל מי שהקדיש חפץ וחל
עליו הקדושה כל זמן שהחפץ הוא שלו יכול לשאול עליו אבל אם
נתן החפץ לאחר ואין לו עוד כח בחפץ זה וכיון דהקדש
הלוי בחפץ זה אינו יכול לישאל על חפץ של חצירו ומעשה
ישראל המפריש חרומה כל זמן שלא נתנו לכהן ויש לו צד נתינה
הנאה נתנו לכל כהן שיראה הרי הוא שלו לדין שאלה אבל אם
נתנו כצד לכהן הרי זכר צד הכהן ונעשה חפצו של כהן ואין
הישראל יכול לישאל על חפץ של חצירו והכהן אינו יכול לשאול
שהוא לא הקדישו והישראל אינו יכול לשאול שכבר אינו צידו.

ורקלי דמסתפינה הייתי לומר דהר"א ממ"ץ נמי לא פליג
אשאר פוסקים ומודה דגם ישראל אינו יכול לשאול
עוד לאחר שצא ליד כהן אלא דלישראל לא לז"ך לומר דאינו
יכול לשאול שכרי אינו צידו אלא דכהן נמי אינו יכול לשאול
מפני שהוא לא הקדישו ודומה למש' שאמרו בגג דאינו יכול
להקדישו לא הוא ולא בעלים זה לפי שאינו שלו זה לפי שאינו
ברשותו הכי' צכ"ן אינו יכול להשאל לפי שהוא לא הקדישו
וישראל אינו יכול לשאול לפי שאינו ברשותו עוד אלא ציד כהן.
אמנם בעלה דעמי לפי שהפוסקים לא פשוו כן בדברי מהר"א
ממ"ץ ז"ל.

ומיהו עכ"פ נראה דלהר"א ודעימיה נמי מודי דכהן צל
יכול לשאול ולא אמרו אלא בחרומה של ישראל שצא
ליד כהן דכיון שצנתייה ז' קיים מצות נתינה והחרו' כצד לאו
שלו הוא אינו יכול לשאול על חפץ של חצירו אבל צכ"ן שחרם
חרומה עצמו ודאי צידו לשאול ולא גרע הוא מישראל שיכול
לשאול על נדרו. ויש לז"ך כן מלשון הרא"ש שכתב בחרומה
ציד כהן כיון דינאח מרשות ישראל וקיים צד מצות נתינה
ע"ש והכא פרע לן רבינו הרא"ש וינאח מרשות ישראל וקיים
מצות נתינה ומכא הני טעמי אינו יכול לשאול עוד אבל כי כן
כיון דחרומה כהן לא ינאח מרשותו דשלו הוא וגם לית צד
מצות נתינה ממילא צידו לשאול עליו כיון דהקדש מדון נדר
ודלא בחלקת יואב הג"ל.

וכן מורה לשון המחבר יו"ד סי' של"א סמ"ח המפרש
חרומה ומעשרות ויחס עליהם הרי זה נשאל לחכם
ומחיר לו כדרך שמחירין שאר נדרים וחזון חולין כמו שהיה
ע"כ ומדכחז סתם המפרש משמע כל מפרש במשמע בין
כהן ובין ישראל וגם מדגתן טעם ומחיר לו כדרך שמחירין לו
שאר נדרים משמע שסחם דין נדר לו בין כהן ובין ישראל
ובסעי' מ"ה שם המחבר לומר חרומה ואמר מעשר מעשר
ואמר חרומה לא אמר כלום עד שיהא פיו ולבו שוים וכח
הש"ך שם ס"ק ע"ה שכרי מקדיש הוא כמו נדר ונדר צעין
פיו ולבו שוין כלעיל סי' ר"ו ע"כ מצוה דמקדיש כל דין נדר
ליה והביחר ג"כ כותיה. *

שנית הי' נלפענ"ד לפמ"ש הש"ך ח"מ סי' רנ"ה סק"ו דאמאי
כשצא ליד כהן או ליד גזר לא מני' מחשל עלה הא

ע"ן ח"ס יו"ד סי' דמ"ג וצ"ע.

כבן אינו מחויב להאמינו ולהחזירו בתרומה ביד
כבן לא מני מיתשל ומכ"ט נמי במסר ליד גזר כיון שצידו
נמסר לזרך עניים אינו מחויב להאמינו ולהכפיד לעניים ע"ש.
ולזה הערני ידידי הרב"ג רח"י קעניג משגיח רוחני דשיבחינו
הקדושה.

והנה לטעם הנוצ"י נמי פשוט דכהן נמי שואל דהרי עיקר
טעם דבא ליד כבן אינו שואל מפני שאין הכבן מחויב
להאמינו וא"כ כבן ע"מ שידע האמת ודאי דמני למחש
ולזה כחלקת יואב וזה פשוט וצדור.

ורביעי בקודש נראה לפמ"ש הריטב"א נדרים דף פ"ג ע"ב
מחני כהנים וכוונתם נהנים לי שכתב שם ואיכא
דמשמע ליה מהכא דכיון דאמרי דתרומה ליה ליה צבוח היתר
אכילה ולא היתר הגאח כלל אינה חשובה ממין מאן דאסר נכסי
עליה בקנים גמור ואחי אחרינא ושקליה לא מני האי חצט ליה
מידי דללו ממוניה הוא כלל דלא חזי ליה לצבוחה ולא למיחזיב
לאחרינא ואפילו איחשיל עליה לסוף כיון דבשעתא דשקליה לא
הוי ממוניה זכא ביה איך ואלא מני האי מיתשל עליה כדאמרינן
בתרומה ביד כבן עסקינן דלא מני לאיחשולי עליה ולא נהירא
דשאני הכס דכהן איח ליה זכיה בתרומה מנפשיה מחלחל
הפרשה ומכיון דאחי לידיה זכא ביה לגמרי והוה ממוניה גמור
ולא מני ישראל לאיחשולי עליה אצל גבי קונס ישראל דאי
בית מהיכי זכי כה כיון דהאי לא אפקריה לגמרי אפי"ג דלא
ממוניה דהאי חשיב ואפילו כי איחא ברשותי דהאי מני מריה
קמא לאחשולי עליה וחכס עיקר הגדר מעיקרו והוה ליה גז
צידא דהצריה וכן דעת מורי נר"ו ע"כ.

הנה חידש הריטב"א טעם למח תרומה ביד כבן לא מני
לאיחשולי עליה דכהן איח ליה זכיה בתרומה מנפשיה
מחלחל הפרשה כלומר דהרי עכ"ל פתית ביה תרומה וכתרומה
הלא מדינא שייכא לכבן ויש לו זכיה בזה תרומה מחלחל
הפרשה אלא דכיון דהבעלים עוצה בגאח שלהם הוא ויכולין
ליחנה לכבן אחר אכתי מתוסרת מלוח נחיה צה ולא זכא צה
לגמרי אלא שיש לו זכיה מן החורה ככל הבעלים ומכיון דאחי
ידיה הרי נעשה ממנו גמור וזכה בממון זה מכ"ט ולכן לא
מני ישראל למשאל אמונו חזירו שזכיה לו החורה מחלחל
הפרשה וכו"ל רק כעין שכוזר ממנו של כבן שכוח זה ואין
ציד ישראל לשאל על ממנו ואף דקודם שנתנו לכבן אכתי
יכול לשאל עליו דכל שלל נתנו ליד כבן אכתי צידו לישראל
משום דלא הוצר לגמרי אצל אחר שנתנו אמרינן דהוצר
לגמרי עכ"פ זה שג"ל בהבב"א הריטב"א ז"ל. ולפי"ז נמי פשוט
דתרומה כבן ע"מ כיון דשלו הוא לגמרי ודאי דמני לשאל
עליה כמו שישראל שואל אתרומתו וז"ל.

וחמישיתו איסוף עליו דנלפטינ"ד לחדש טעם למח ביד כבן
דוקא אינו יכול לשאל עליו לפ"מ דאמרינן
בהנזקין דף נ"ה העיד ר' יוחנן בן גבדולא וכו' על חטא
הגזילה שלא נודעה לריבם שהיא מכפרת מפני חקון המזבח
ובגמ' אמר עולא דבר חורה בין נודעה בין לא נודעה אינה
מכפרת מ"ט יאוש כדי לא קנה ומח טעם אמרו לא נודעה
מכפרת שלא יהו כהנים עצבים והא אן מפני חקון המזבח

אמרינו לגבוי כמסירתו להדיוט דמי ומשמע מסירה ממנו
וכדאמרינן בקדושין כ"ה כולד אמרינו לגבוי כמסירתו להדיוט
האומר שור זה עולה בית זה הקדש אפילו בסוף העולם קנה
והדיוט לא קנה עד שימסוך ויחזיק וא"כ כיון דקני ליה קנין
גמור והוי כמסירה ואפי"ה יכול לשאל עליו א"כ כשמסרו לגבוי
נמי ונחשו רבינו כללל סי' ג"ו הביא חשונה הרשב"א שכתב
וחדע לך עוד דאמירה לגבוי אינה כמסירה ממנו ליד גזר
דהא קי"ל כצ"ח דאמרי יש שאלה בהקדש ואלו המקדשים ומסר
ליד גזר שוב א"י לשאל עליה וכתב הש"ך בטעם דדוקא
באמירה לגבוי נהי דהוי קנין גמור מ"מ כיון דלא קנה אלא
מזד האמירה אחי דביר ומצטל דבור דגלי לן קרא דיש שאלה
בגדרים דלא יחל דברו הוא אינו מוחל אצל אחרים מוחלן לו
אצל כשמסרו לגבוי אמרינן דל אמירה מהכא דלא יהא כה
הדיוט חמור מכה הקדש דהא בהדיוט גופיה כשהקדשו במשיכה
חו לא מהני שאלה וא"כ בהקדש נמי כיון שמשכו ליד גזר
הרי קנהו בהקדש במשיכה ופשיטא דלא אחי דבור ומצטל
משיכה ע"ש באריכות.

ועיין תוס' קדושין נ"ט ע"ב ד"ה מידי ובמהרי"ט שם וכן
הקשתי מדברי הרשב"ס צ"ח ק"ך ע"ב דאפילו לאחר
שחיטה ישנו בשאלה והחס ודאי איכא מעשה ועיין שו"ת מו"ל
מאש סי' י"ט מה שהקשה ארשב"א ה"ל ובגמ' נזיר ט' וכתב
שם דגזירות בהקדש ועיין מח"א ה"ל דקדק סי' ח' ובשו"ת
בית שערס א"ח סי' שצ"ה וכן בארנתי קאח בדברי הש"ך
הנ"ל.

ומיהו לדין לפי שיטת הש"ך נראה מפורש דטעם הוא
משום דלא אחי דבור ומצטל מעשה אלא דלפי"ז פשוט
דדוקא בתרומה ישראל שנתנה ליד כבן אז לא אחי דבור
ומצטל מעשה וליכא בשאלה אצל בתרומה כבן ע"מ דלא
נעצר צה מעשה וא"כ דבור ודבור הוא ופשוט דאחי דבור
ומצטל דבור וכבן שואל אתרומתו ע"מ.

ועוד צו שלישי דהבב"א ח' יו"ד סי' קנ"ד כתב ארשב"א
הנ"ל דלדוק דומה לתרומה וכשצא ליד גזר שוב לא
מני לאחשולי עלה דהא גופיה עממא צבי אמאי צבא ליד
כבן לא מני לאחשולי דהלא הא דיש שאלה להקדש הוא משום
דדומה להקדש צטעות דקיי"ל שאינו הקדש וא"כ מה צבך שהיא
ציד כבן אטו מי שטעה ונעל חולין וסבר שהוא של תרומה
ומסרה ליד כבן בחורה תרומה אם אח"כ גודע שהוא חולין מי
יחזיקו הכבן ויאמר כבר זכיתי צה, וכתב דטעם הדבר דכל
שאלה ופתח הוא שכוזר אומר אלמלא הייתי יודע כן לא
הייתי נודר ופשוט שאם הדבר שקר והי' נודר בכל חופן אין לו
התרה אלא שאין אנו יודעין שמשקר ואין לריבין לחשוד צה
וכל צבא לחכם המחיר שומע לו ומחיר אצל הכבן אינו מחויב
להאמינו ויכול הכבן לומר שאולי אחת משקר לי לפי שאלה
רואה ליקח ממנו התרומה ואין הכבן מחויב להאמינו ולהחזירו
ועיין יו"ד סי' רכ"ח סי' שצ"ח שיאמר שמתחרט צעיקר הנדר
אצל אם אומר שעתה הוא מתחרט לא הוי חרטה שצריך הנדר
שיעקור מעיקרו ויחבר שלא יאמר שיחחרט מעיקרו אלא
הוא צדור לו כן שאל"כ אין בהחרה התרה והוא צאיסור נדר
כל ימיו ע"ש וא"כ לענין איסור החכם מאמינו ומחיר לו אצל

יכול לשאול עליו משום דעל הממון אינו מחויב להאמין לו אמנם הכי חיוניות מדברי הרשב"א בענינו הביאו הר"ן נדרים פ"ה ה"גל שכתב ד"ה ומכאן שמעין שהאוסר הנחת פירות על ענינו יכולים אחרים ליעול אותן בעל כרחו ואינו יכול לעכב אע"פ שיכול לשאל על נדרו בין דכשתא מיהא הא לא איחשול מיהא היכא דאיחשול חייבין לשלם כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו כיון דאיחשול הייבין להי הנך פירות כאלו לא איחשול עליה מעולם וא"ת אי"כ היאך יעלו הכהנים בע"כ למה לא נחוש דלמא מחשול ומתבני מדידה לאו קשיא הוא דהתן המקדש האשה על תנאי שאין עליה או עליו נדרים ונמנאו נדרים אינה מקודשת ואם הלך לחכם והחזיר מקודשת אלמא אע"כ דמני מיתשל וחייב קדושי למפרע כל אימת דלא מיתשל לא חיישין דלמא מיתשל הכ"ז דאם איחשול עבדי כהני איסורא למפרע כל אימת דלא איחשול לא חיישין להכי הרשב"א ז"ל ע"ש.

מבואר מדברי הרשב"א ז"ל דכל ששאל על נדרו וחכם עוקר הנדר מעיקרו מהני השאלה וחייב לשלם הממון ולא אמרינן דלענין ממון אינו לר"ך להאמין ליה אלא מהני השאלה לכל ואם היפוך ממנו שכתב הנוב"י בדברי הרשב"א ז"ל ולפי"ז. ובחמא כי דברי הרשב"א אינם ברורים דבתיב כתב הרשב"א ז"ל דקדושים אפילו צאו ליד גזר מני שאל עליהם ולכן הו"ל דשלי"מ ובתשובה כתב דצ"ל ליד כהן אינו שואל ועיין שו"ת מולל מאש סי' י"ט מה שהאריך בו.

עוד יש להעיר בדברי הנוב"י מה שכתב ואינו מי שטעה ונחן חולין לכהן אינו חייב להחזיר ולפענ"ד י"ל דבחמא כהא אינו בכלל עשה לגמרי עיין קדושין מ"ו ע"ב המפריש חלחו קמח אינו חלה וגזל ביד כהן וכו' ע"ש דחיישין משום חורבא ועיין ח"י שם מעיקרא חוקמא משום חורבא דכהן ולא חוקמא משום צערי"ט משום דכהן גופיה ידע אי מחיל אצל צערי"ט לא ידע דמחיל כהן ועיין מהרש"א שם הכי דחיישין משום חורבא והכ"ז אמאי לא נחוש ודו"ק.

ומעתה נשוב לדברי החלקת יואב צעיקר קשיחו שהקשה מנמי עירובין ל' ע"ב צחוס' ד"ה תרומה ביד ישראל דאי"ל לומר ביד כהן דבטיען עירוב משלו וע"כ דצ"ל ליד כהן ע"ש והנה לפמ"ש דעת הרא"ם ממ"ץ לא קשה מידי דשפיר מני לשנות ביד כהן דאכתי ביד ישראל לאחשולו וכנ"ל גם מה שחמא שעירוב צני משלו דוקא וא"כ אי תרומה ביד ישראל מהני אצל ביד כהן לא מהני ולפענ"ד לא מצעיא לדעת הרא"ם ה"ל הכי בידו הוא לשאל אפילו בחר בן אלא אפילו לשאר פוסקים הכי בידו הוא לשאל וכמ"ש מכל הכי עעמי ועיין רשב"א נדרים פ"ה שם ואחי שפיר ודו"ק.

וראייתי לרש"י נדרים ג"ע ה"גל ד"ה הרא"ם שכתב ע"כ ז"ל דבחולין שנתקנו ע"י תרומה זו נשרפו או שנאבדו דאי כשאכלן אי"כ כשיחשול על התרומה אכל עכל למפרע ע"י רמ"א י"ד ר"ס ש"כ"ג וצ"ח"ך שם סק"י וי"ע למה לא מוקי הש"ס ככה"ג דכבר אכל החולין דחו ל"מ מחשול ע"כ. ולפענ"ד דבר זה במחלוקת שנויה דהד"מ י"ד סי' ש"כ"ג הביא חש"י מ"י סוף ה"ל זרעים דחלה שנתעבד צעיסה ואין קי"א לבעט עוב לשאל עליה דקיי"ל יש שאלה להקדש וסיים ג"ל

חנן וכו' כיון דכהנים עצבים נמלא מזבח בעל וכו' ע"ש ובתנאים פ"ה מאיסורי המזבח ה"ז ובכ"מ שם. והנה אי נמלא דגם תרומה ביד כהן בעלים מני שואלים אי"כ נמלא לפעמים שהכהן יאכל התרומה והבעלים ישאלו עליה ונמלא כהנים אכלו עכל למפרע וימנעו הכהנים מלאכיל תרומה שמה ישאלו הבעלים עליה ונמלא צ"ל ליד כהן תרומה אכל אי צ"ל ליד כהן שוב אינו יכול לשאל אי"כ שפיר יאכלו הכהנים בתרומתן אי"כ מפני תקון תרומה תקנו דצ"ל ליד כהן לא יוכל לשאל עוד. ולפי"ז נמי פשוט דכהן בעל יכול לשאל על תרומתו כיון דליכא טעם זה אלא כמובן.

רשישית נראה לפמ"ש הר"ן נדרים פ"ה בסוגיא דמודר הגאון מהכנים דיעלו על כרחי חו"מ וכחצ הרשב"א דמניה שמעין בהאוסר הנחת פירות לוקח בע"כ ואם ישאל חזר הממון וחייבין לשלם דכיון דחכם עוקר הנדר הו"ל כאלו מעולם לא איחשולו פירות אלו והר"ן ז"ל חולק עליו לפי שמשעה שאסרו על ענינו הפקירו וכל שזכה בו אחר קנה כזוכה מן הפקיר ואע"פ שאיסור עבד הלך ע"י שאלה קנין ממנו של זה אינו בעל שאינו מולא שאלה צהפקר וכו' ע"ש ואם פליג אדברי רשב"א ה"ל שמעין מיהו מדברי הר"ן ז"ל דס"ל דכל שזכה פעם בממון וקנה בו קנין אע"פ ששאל אח"כ והלך לו האיסור מ"מ קנין ממנו של זה אינו בעל ולפי"ז י"ל דה"ע נמי גבי כהן דאף דכשהוא ביד ישראל יכול לשאל עליו אצל כיון שנתנו ביד כהן אע"פ ששאל עליו מ"מ לענין להפקיע קנין ממנו אינו יכול. ולכאורה סברה זו ראי' גדולה להנוב"י ה"ל דמחלק בין ממון לאיסור.

איברא דלא דמי ומרחק רב ביניהם דלנצ"י בחמא השאלה מפקיע גם קנין ממון אם היינו יודעים שחמא אחר לחכם אלא שהכהן אינו מחויב להאמינו ומכ"ע הוא דאינו לר"ך להחזיר לו אצל להר"ן אין השאלה מפקיע הקנין בכלל כמובן למעין שם ודו"ק. אלא דלפי"ז י"ל דה"ע דצ"ל ליד כהן אינו יכול לשאל משום דאינו יכול להפקיע הקנין וממילא לא יחזיר לו התרומה ממילא אינו שואל כלל אצל כל זה בתרומה ישראל אצל בתרומה ענינו כיון דליכא הכי עעמי פשוט דכהן ענינו מני לשאל אחרותו ודברי החלקת יואב נכ"ע.

ודע דצעיקר דברי הנוב"י ה"ל דבריו הקדושים לפענ"ד צ"ע דמ"ש דלענין איסור החכם מאמינו ומחזיר לו אצל הכהן אינו מחויב להאמינו ולהחזיר התרומה משמע דאלו הכי מאמינו כי מחויב להחזיר לו ולפי"ז צ"ע רב הא"ך יאכל הכהן תרומה זו כיון דישראל שאל על התרומה וחכם החזיר לו אי"כ אפילו נמלא דאינו חייב להחזיר לו מדן ממנו מיהו עכ"פ ספיקא הוה דילמא בחמא הוא עכל אצל כהן כיון דבעלים שאלו עליו ואף דכהן אינו מאמינו מ"מ ככהן אינו אלא כמסופק בדבר שמה משקר וכו"ל ספיקא דאורייתא וגרע מומאי דאסרו חכמים שמה לא עשר וכ"ש צ"ח שהישראל עומד וזוה שהוא עכל ששאל עליו וא"כ עכ"פ ה"ל להשמיעו דבתרומה ביד כהן אף שאין בידו לשאל מ"מ אסורה באכילה אם שאל עליה.

וזאת ועוד אחרת דברי הנוב"י ח"י בן לפי שיעת הרשב"א והסביר בן סברה הרשב"א דלכן ס"ל צ"ל ליד גזר אינו

הקשה נמי כעין קושיה בע"א דיהא אסור לשאול אפילו בשעתו לחוד משום חולין בעורה ותי' דש"י נילל ע"י זה מאיסורין חמורים טימאח נותר ומעילה וה"ל כעין נוחל ליה למיעבד איסורא זעא וכו' ולי"ע.

רמ"ש עוד הרש"ש שם דאי איחשל עליה גמלא דעבר למפרע על לא תשא בהצרכה שצריך על הפרשה הכה הכ"ס הג"ל כתב בפשיטות דאינו חושש לזה ומשמע דס"ל דליכא משום צרכה לבעלה. יורש"ש ז"ל כתב ד"ל לפמ"ש החוס' חגיית י"א ע"כ והרא"ש שם ס"י י"ז לענין הפלת עגנו דאפילו אכל אח"כ לא מקרי שקרן כיון דלא ה"י בדעתו להחטות ושפיר אמר אי"כ ה"ה ד"ל כן לענין צרכה לבעלה ויפה כיון צ"ה וכן מפורש להדיא בדברי הריטב"א חולין ק"ו וכן ראיתי בש"י בית שערס למחן ז"ל או"ח ס"י י' והעיקר צ"ה לבעלה לא מיירי אלא שמצד צרכה שאין לר"ך לה שטחו אכל כאן הרי לר"ך בצרכה בשעת אמירתה ואם נעשה איזה פעולה להוציא החיז למפרע מ"מ אין זה לבעלה דעכשיו אינו אומרה.

אמנם משי"כ ע"ד שם דחזור ומפרש אדעת צרכה זו לטאורח י"ע דכן דהפרש זו לא הוי הפרשה ואיגלוי מילתא נמפרע דע"כ ה"ה אי"כ לא שייך כאן עוסק במצוה כלל ולא דמי למ"ש דמפסיק באמלע המלצה דא"ל לחזור דהתם כבר החמיל בעשיית המלצה קודם שהפסיק אכל הכה הרי הפסיק בין הצרכה ובין החמיל עשיית המלצה דכ"ג סתמו המפורשים דלכ"ע חוזר ומצדק ומיהו ק"ת ראי' לדבריו מהגמ' קידושין ורמב"ם פ"ז מה"א הביאם הרמ"א אי"ע ס"י ס"א דמי שקידש בטעות אע"פ שחזר ומקדש א"ל לברך שנית ז' צרכות דסגי ליה בצרכות ראשונות ועיין ח"מ וצ"ש שם ס"י ס"ח ס"ק כ"ד ובש"י רדב"ז ח"א ס"י ש"ע ובמקרה קדושין ודו"ק.

ומעתה נחזור לדין דכיון שצרכנו בעצמ"י דכהן לכ"ע שואל אחרותו כשאר ישראל וא"כ הכ"י שואל אחרותו ולכן שפיר אין נפ"מ בין אשת כהן לאשת ישראל שהפרישו חלה ופלה לעיסתו וכיון שכבר פסק בן הרמ"א ז"ל י"ד ס"י שבי"ג שבה"ג ישאל על חלתו והסכים עמו הש"ך הגם כי ה"ל חלק עליו מיהו כנראה שבה"ס י"ד ס"י ש"ע וש"כ ג"כ הסכים להרמ"א למעיון שם והגם כי הגר"א והח"א ז"ל פ"י אחרת צירושנמי שם (ח"א דמאי ס"י ע"ו סקט"ו) כדאי הם הרמ"א והש"ך והח"ס ז"ל לסמוך עליהם אפילו שלא בשעת הדחק וכ"ש כה"ג.

והנה הארכתי יותר משהפנאי מסכים כדי להלהיב לב לומדי התורה וי"ד שיוכה ללמוד תורה לשמה ולגבור רבה יתעבד מנאי ידירו המברכו בברכת התורה ללומדיה בלב ובנפש. ועיין עוד ח"א ס"י ד' וחו"ר ס"י רפ"ו.

בגמ' הקטן

דוקא שהעיסה עדיין קיים ויכול ליעול חלה אחרת אבל אם כבר נאכל העיסה אי אפשר לישאל עליה דאי"כ כבר אכל ע"כ למפרע י"ל ע"כ והש"ך שם סק"ו הוסיף דאע"כ דהשתא נמי כשלא ישאל עליה אכל חלה למפרע שאסורה לזרים מ"מ כיון להצרכה פוסקים בעלה צ"כ שרי וי"כ הלכ"ז י"ד הג"ל והח"י ס"י ק"ל כתב בפשיטות כד"מ שכח ציטוב קושיה בע"א וי"ל וגם מה מהי שאלה דאי שאל אכל ע"כ למפרע ע"ש.

ברם מן הח"ס י"ד ס"י רנ"ג צ"כ קטן שמעבילין אותו על דעת צ"ד יתקשה לו ר"ש דיון הא"ך מצדכין עליו ה"ה צ"דו למחוח ימלא צרכה לבעלה וכתב הח"ס הגע עומך המפרש תרומה לא יצרך דלמא מיתשלל עלה ונמלא צרכה לבעלה וכן לא יאכל אדם מן הכרי המחווק עד שותנו לכהן המתנית דלמא מיתשל על התרומה ואכל ע"כ למפרע וכו' ואומר אני בעת א"ס יארע שאכל אחד מן הכרי ונחחרע על התרומה דמיתשל על התרומה והדר הכרי ע"כ אין לחוש צ"ה שאכל ע"כ דשעה שאלו בהחירא קאכל ולא היו לריכס לחוש למילתא חדתא ע"ש מבואר דס"ל למחן ז"ל דכ"ג אפילו נשאל אח"כ לא חייב לה דשעה שאלו החירא קאכל ובשחציה אחת הראחי לדעת ראי' להח"ס מדברי הרא"ש נדרים הג"ל מדכתיב זימנן דל"ל תצוה לאכול מחשל עלה ומתקן לה ואכל וע"כ דלא חיישין משום ע"כ למפרע ודו"ק.

ועיין צ"כ קדושין מ"ה ע"כ נחקדשה לדעת אביה והלך אביה למדרי"י ועמד ונשאת אחר רב אוכלת בתרומה עד שיצא אביה וימחה ר' א"סי אמר איהו אוכלת שמה יצא אביה וימחה ונמלאת ז"ה אוכלת בתרומה ועיין חוס' ד"ה גמלא משמע א"ך דבהחירא אכלה מ"מ מקרי ז"ה אוכלת בתרומה למפרע וי"ל ק"ת ועיין תו"ט פ"ג דגיטין מ"ה ד"ה ה"י שכח לדעת הרמב"ם אפילו כבר אכל הע"כ אכתי מועיל להפריש ומחויב להפריש תו"מ למפרע אמה שאלו כבר וצ"ה י"א ידי האיסור למפרע ועיין שעה"מ פ"ה מהו"מ הכ"ד שהעלה דברי התו"ט בחימה עיין עוד בספרי שו"ת ח"א ס"י ד' וחי"ב ס"י י"א ימנח עמרמי ס"י ח"י"ב באריכות ק"ת.

ובגמ' כריחות יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות וא"ש אחד (י"ג ע"כ) והקשו החוס' דלא חשבו שנשבע שלא יאכלו ואכל י"ל דמדי דאיתא בשאלה נא קתני ומקדשין דתני אע"כ דאיתא בשאלה מ"מ השתא שנשבע ונזרק דמן ליתא בשאלה משמע דנשבע לחוד אכתי איתא בשאלה וצטורי א"ן ר"ה דף כ"ה הוסיף דאפילו לאחר זריקה איתא בשאלה והגיה דברי החוס' בחימה דמשמע מינייהו דלאחר זריקה ליתא בשאלה רק לאחר שחטת מגמ' שבוטח כ"ד ע"כ וקשה הא"ך שאלין וה"ה ה"ל חולין בעורה למפרע והע"א הרגיש צ"ה וכתב דחולין ה"ל ממילא ע"פ גמר מנחות ע"ש מה שדחה אח"כ דש"י בין פריך לה מכאן ולהב"א אי"כ בשעת הכנסה לעזרה ה"י קדש ואין צו משום איסור חולין בעורה אלא מכאן ולהב"א ובין איסור שאלה להקדש דנמלא חולין בעורה למפרע ואיגלוי מילתא דשעת כניסה לעזרה ובשעת שחיטה ה"י חולין וע"כ מעשה הכנסה חולין בעורה ואין זה ממילא ע"ש ולפ"ז הכ"י לענין תרומה א"ס ישאל עליה אי"כ ה"ל אוכל ע"כ למפרע ובאמת כי הרש"ש נדרים נ"ט

סימן ר"ד

אמנם השעבי"מ פ"ח מלולב הקשק ג"כ מגמ' זו לשיטת הר"ן דברים ע"ז דכי אמרינן מללכ"י מ"מ דכיכי דבגוף לא מחבני צבדי מלכ' אצל אי מחבני גופא צבדי דמקיים מלכ' הנאח מקרי כמו המודר מן המעטין דליונו עובל צימות החמה עכ"ל וקשקש לו השעבי"מ מגמ' עירובין ה"ל דהתם איכא הנאח בגוף צבדי מלכ' ואפי"ה מסיק דלכ"ע מללכ"י ומחלק השעבי"מ דדוקא היכא שנהג גופו מהדבר עגמו שאסור עליו צבאח כגון הכוה דהנאח תשמישך עלי משא"כ הכיח דאין מערבין דלע"ז דגופו נהנה מצות המשחה מ"מ אין גופו נהנה מצות הקצרות ואינו אלא גרמא בעלמא שגס לו זיכ"ק ליכנות גופו מדבר המותר עליו (ע"ן צימות דף ק"ד בחדושי הרשב"א מה שביצא קושיה הרמב"ן ז"ל בחולין צמנל של איסור"י ולכאורה משמע דלא בהשעבי"מ דהנאח מה שמותרת לגוף לאיש ודאי הנאח לדדיה היא וצמקוס אחר הארבעי צב). וצב הר"ן מודה וצב מיושב נמי שיטת הרמ"א דע"כ לא קאמר הרמ"א אלא דוקא צמוד הנאח משופר שגופו נהנה משופר עגמו שאסור עליו צבאח ונהנה זה צמקת חקיעה כה"ג קאמר דצמקת דרבנן לא אמרינן ללכ"י משא"כ צב חנוכה דנרות חנוכה אסורים צבאח ואינו נהנה מכן כה"ג אמרינן אפילו דרבנן מללכ"י ומודה צב הרמ"א.

ומצתה י"ל דידון נמי דלעולם דרבנן נמי אמרינן מללכ"י צב חנוכה כיון דאסורין צבאח מ"מ כיון דצבאח מלכ' דרבנן אמרינן מלכ' ליכנות נחנו עשו צבן דרבן הכיח דלכתחלה לא ידליקו אס' יש להם שמן חולין, שנית יש לומר דאף דאמרינן דכוכא דלא נהנה אמרינן מללכ"י אפילו דרבנן אצל הוא דוקא היכא דלא נהנה ודאי וגם המעשה אינו צב הנאח אצל צב חנוכה דנקל יכול ליכנות מהאור וגם לפעמים יכנה צמקת הדלקה שיחמם מהאור או כיוצא צב ולכן לפתחלה אסור להדליק, שז עיינתי בירושלמי צפנים וראיתי צמקת הפנים שביצא שם שיטת השעבי"מ ואדרבה הקשה עליו דצירושלמי משמע היפך דצרינו ולפמ"ש אינו מוכרח. ואדרבה יתיישבו היטב דצרינו וכנ"ל.

רצוד צו שלישיה לפי מה דקו"ל דנר חנוכה אין נהנין מכן דוקא עד כשיעור אצל אס' דלקו יתיר משיעור מותר ליכנות צבן א"כ פשוט לא דמי נר חנוכה לשופר ושאר מלכות דעם עשיית המלכות נגמר המלכות וצמקת המלכות אמרינן מללכ"י ולאחר המלכות שז ליכא הנאח מאיסור משא"כ צב חנוכה ודאי דלכתחלה יש לחוש כי א"א לנמס השמן שידליק כשיעור דוקא ואס' ידליק יתיר משיעור צב אסור לישאל צבאח של כילוי דלא שייך חו לומר מללכ"י וכיון שמותר לו ליכנות לאחר השיעור מנר חנוכה חיישין. וראוי לדברי נראה מדברי המחזיקי הבא דצרינו השעבי"מ פ"ט מה' לולב שכתב דהא דאמרינן מללכ"י אפילו צבאח בגוף דלא יקשה עליהם מהא דמודר הנאח ממעטין דס"ל דדוקא צבי הואא ומודר הנאח ממעטין קאמר רבא דאסור משום דהתם מיד כשהוא עליו ועל נגמר המלכות ואי משכו צב חו כפי נמלא נהנה גופו שלא צמקוס מלכ' והילכך קאמר רבא דצמקת החמה אסור לעבול מפני שלאחר שנעבר נהנה אחר עשיית המלכות אצל היכי דהמלכות ובהנאח צאים באחד לא חיישין וע"ן צמקת שער המקרה וקנין דף ק"ה הרי דכיכי שיהנה גם לאח"כ אסור אפילו לעשות מלכ'.

ביאור הירושלמי מדליקין בשמן שריפה בדליכא שמן של חולין

ב"ה ה' לסדר ברכות תהיו לראש יוסף התשכ"א ברוקלין נ"י יצו"א.

בין שורת יוסף ברכת שמים מעל ברכת שדים ורחם יחולו על ראש יוסף ה"ה ידיד נפשי צמד לבבי הרב הגאון ר' יוסף פנחס הלוי לעזינסאהן שליט"א אבד"ק ציזעוו, ברוקלין נ"י.

אחדש"ר אח נדרי השלם להשתעשע ציחר דצרינו כפי מיסת הפנאי ויאמין לו ידידי כי לולי אהבה הדוחקת לא יכולתי לכתוב כי לבי נשבר בצקצקי צעורה אחמול נלקח מאחני מחותני גים אחי הרב ר' משה ליעצערמאן ז"ל מראשי ישיבת תו"ד בן מ"ב שנים ר"ל גדול צחורה וציראת ה' עבודה והספדתי עליו צחור"ד דליקוס וכלו צ"ס וכלילה צחתי ציחה וצחתי כלילה פחוד פחדתי כי פחאוס וכו' זה לצד משאר הערדות וחשיבות אשר צ"ה אי לריק להשיב יום יום לכותבים אלי ואת כתיב הסליחה וגם אס לא יהיו דצרי אלו מסודרים ציחר כי חורה מגילה נהנה שהכרחתי להפסיק צין הפרקים.

וע"ן עוד ח"ו ס"י ק"י"ח.

ובמה שהציא דצרי הירושלמי פ"א דתרומות כיח דאציטו להו מהו להדליק בשמן שריפה ומסיק דכוכא דלית להו שמן חולין מדליק בשמן שריפה וכן פסק הרמב"ם פ"א דתרומות ה"ה ותמה כיח להסבירים דהנאח של כילוי אסור מן החורה לר צחורמה וצב דצחורו צב חנוכה משום דמללכ"י ל"ע דמה לי אס' יש לו ומה לי אס' אין לו שמן של חולין אטו צשופר של עולה צב"ה ר"ה דצרי לחקוע צו משום מללכ"י היאסר כשיש לו שופר של חולין או שאינו מותר עליו עכ"ל.

הנה צראיתו שהציא מחקיעת שופר לכאורה אינו ראי דאומר אי אכ"י דלכתחלה אסור לחקוע צשופר של עולה אס' יש לו שופר אחר וכן כתב מפורש הרמב"ם ז"ל צפ"א משופר כיח ח"ל וכן שופר של עולה לא יחקע צו ואס' חקע יאח שאין צקול דין משילח וא"ה וכלא נהנה צשמיעת הקול מלכות לאו ליכנות ניתנו ע"כ וברי מפורש צשופר של עולה דאף דפסק הרמב"ם דמללכ"י ולכן מותר לחקוע צו אצל לכתחלה לא יחקע צשופר זה. וצמקוס א"ה עוד נדבר מה.

ח) ומה שגראה לפענ"ד דלכאורה עלה צדעתי לומר לפי שיטת השעבי"מ ר"ה ה"ל שכתב דצמקת דרבנן אמרינן דמלכות ליכנות ניתנו ע"ן שם ובר"ן חולק וצמקת שער אפרים הרב להקשות אצטבי"מ צסי' ל"ח וצפרע מגמ' עירובין דף ל"א דגרסין התם מערבין לכהן צצית הפרס ר"ה אף צצ"ה מפני שזכור ל"ך לחון ולאכול וכו' מ"ע דרבנן קסברי אסור לקנות צית צצ"ה"כ מכלל דר"י סבר מותר ומשני קסבר מלכות ללכ"י ומסיק דכ"ע סברי אין מערבין אלא לדבר מלכות ודכ"ע מללכ"י וכן פסקו כל הפוסקים ודבר מלכות חייבו ללכת לצית האצל ולצית המשחה וכמ"ש צצמשה צ"י כיצד מצתחפין וכמ"ש רש"י שם וברי דאפילו צמלכות דרבנן אמרינן צבי מללכ"י ועוד האריך שם.

מאוסורי הנאח שאין זה הנאח הגוף כלל כה"ג אמרין מלל"הי אצל במאז דשייך זה הנאח הגוף תלוי באדם דאם נהנה אסור בעלמו ואם אינו נהנה מותר. אצל לפי א' ו"ל פשוט דודאי נר חנוכה נמי במציאות הוא ליהנות אלא שאסור ליהנות לאורן אצל כי כן הרי משופר ג"כ אסור ליהנות וכיון שאפשר שיכנה לא החירו לו לתקוע לעצמו כשיכנה הכ"ז בהדלקת נר חנוכה וכיון דלא פסיקא ליה מלתא שיכנה שהרי אסור ליהנות ולכן לכתחלה אם יש לו שמן אחר ידליק מחולין אצל אם אין לו שמן אחר לא גזרו דלמא יכנה בהדלקתו וידליק. ובה דבשופר אמרו דאחר יתקע ובנר חנוכה החירו לו לעצמו בדיעבד לא קשה ד"ל בחרי אנפי. או יאמר דאכ"ז בשופר בדיעבד שאין לו אחר מותר לתקוע בעלמו, או יאמר דכיון דנר חנוכה דרבנן הקילו עוד דרגא אחת דכשאין לו מדליק בעלמו.

סימן ר"ה

הנאה של כילוי בתרומה אסור מדי"ת או מדרבנן

עוד להג"ל

ומעתה חשובה נא ואראח המראה הגדול הזה מדוע לא נבאר ביאור רחובות בעלם המחלוקת אי הנאה של כילוי שרי בתרומה וראשונה עלי להזכיר דמה שהקשה כ"ג להסבירים דהנאה של כילוי אסור מן החורה ובה דשרי להדליק נר חנוכה משום דמלל"הי בשמן שריפה א"כ תקשה מירושלמי דלעטם מלל"הי מאי א"כ אם יש לו שמן של חולין או אין לו מנאחי לו חצר בקושיא זו כי רב הוא הלא הוא בעל מלי"מ צ"כ מ"כ תרומות ה"ד הביא ראי' מירושלמי זו לשיטת הר"ש דס"ל דהנאה של כילוי אינו אסור אלא מדרבנן ומעטם כח"ר וזכה כח"ר לכיון דזה לקושי"ת המל"מ ע"ש אצל לפי מה שהעלתי צ"כ לקושי"ת כח"ר יעלה ארוכה גם להמל"מ ולא קשה מירושלמי זו לשאר הפוסקים.

והנה כח"ר כתב דזה מחלוקת אי הנאה של כילוי אסור דאורייתא או דרבנן תלוי בשעו"ת רש"י ותוס' יצמות פ"ו דע"ת רש"י דע"ל בכלל אינו אסור מחמת עלמו אלא איסורו מחמת התרומה שיש בו א"כ כשחזו"ן דע"ל אסור בהנאה של כילוי בגמ' שבת כ"ו ע"כ תרומה ג"כ אסורה בהנאה של כילוי לר' דא"כ מאין יוקח איסור"י דע"ל אצל אי נימא דע"ל איסורו מחמת עלמו אין ראי' מאיסור"י של ע"ל לאיסור כילוי לתרומה, וכתוס' יצמות ובר"ן נדרים י"ב ובהרמב"ם ובהרא"ש צ"כ דנדרים ס"ל דע"ל כיו איסור מחמת עלמו ובהר"ש וכתוס' נדרים הנ"ל ס"ל כשיטת רש"י הנ"ל. **והא** שהקשו התוס' יצמות הנ"ל לרש"י דא"כ לשחרי ע"ל לכתן ח"י כח"ר כמ"ס במאזי"ר נדרים י"א דהע"ל אסור משום תרומה אין כוונתו משום שנתערב תרומה בע"ל דזה בי"ש חד בחרי בעל ולי"ש לומר כיון שנתחד לתרום אינו נע"ל דזה סברא דחוקה לכן הביאור דע"ל התרומה שזו מעלת איסור על כל הכרי וגם על הכהנים ובהרמב"ם את התרומה בהרמ"ה מתרת שאל הכרי והתרומה לכהנים. ומה שהקשו התוס' עוד ממעשר ח"י דרש"י לשיטתיה צ"כ ר"ג ד"ה הואיל שכל זמן שלא הפריש מעשר ליכא ע"ל לתרומה מעשר ואח"כ קא"ת.

וראייתי לכת"ר בשלחי דבריו שהביא מפני"י שבת כ"א שכתב ע"ס דלכתחלה אסור משום דשמן שרפה אסור להביאו לבית הפסול או להפסידו וכיון דקיי"ל מותר השמן שגזר חנוכה עושה לו מדורה בפני עלמו ושורפו הרי מפסיד ומציאו לבית הפסול, ולפענ"ד ע"ס זה ל"ע שהרי יכול להכתות שרק השמן שידליק יהיה לנר חנוכה ואז לא ישאיר מה שייערך להדליק אצל לפי מה שכתבתי ודאי א"א ללמ"ס שידליק ממש כרגע בדוקא חלי שעה.

ושיטת הבעה"מ נראה עוד ל"כז אפילו לפי קישית המראה הפנים שם לפי שיטת רבינו הבעה"ג ז"ל לפי מה שפי' הרמב"ן דנר חנוכה הוה מלוא דאורייתא ועיין בשרשים מה שהאריך בזה ואף ששיטה זו דחוקה ונראה דחוויה היא מ"מ י"ל דכח"ה יתכן הירושלמי דלא תקשה ליה דס"ל הבעה"ג וא"כ יהיה אדרבה מזה ראי' לשיטת הבעה"ג ז"ל אצל זה רק לפלפולא כי ראשון עיקר.

(ג) **ונחזור** לדיון שיפר הכה הכ"י אר"ה ס"י תקפ"ז הביא בשם הכל כי דזה דאמרין המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מלוא פ"י אדם אחר חוקע אצל הוא עלמו אמר הגאון שאסור לתקוע בו מפני שיש הרבה בני אדם שנהנין כשכן עלמן חוקעין וכל מידי דאיכא הנאה לגוף ליכא לשריוי בשב"ל מלל"הי עכ"ל ועיין בפ"ת ר"ה הנ"ל ולח"ה על הרמב"ם צ"כ משופר ה"ג ומה שפירשו בו עכ"פ נראה דבשופר נמי אין לתקוע בעלמו לדעת הגאון ז"ל.

והט"ז והש"ך הקשו בזה סתירת המחבר דבא"ה ס"י תקפ"ז ס"ה כתב דהמודר הנאה משופר אדם אחר חוקע בו וזה יול"א ידי חובתו משמע דהוא עלמו אסור לתקוע וס"ל בדעת הכל כי בשם הגאון ועיין תוס' ר"ה כ"ו ד"ה חוטא, אצל ציו"ד ס"י רכ"א ס"י"ג פסק המחבר דהוא עלמו מותר לתקוע בו תקיעה של מלוא ועיין מג"א שם אצל דיו"ן בשו"ת בית שערס אר"ה ס"י רע"ב כתב עפ"י דשערי"מ ה"ל שופר דהנאח הגוף בעילה לגבי הנאח מלוא דאורייתא אצל לא לגבי הנאח מלוא דרבנן ולכן צ"ה ר"ה שהיה עיקר דין שופר כתב שאדם אחר חוקע בו וזה י"ח אפילו תקיעות דרבנן אצל הוא עלמו אסור לתקוע בו תקיעות דרבנן אצל ציו"ד דהתם עיקר דין נדרים כתב מותר לתקוע בו תקיעה של מלוא וכו' תקיעה דאורייתא ומן זקוני הסכים לדבריו.

ויש לחקור בנר חנוכה אי שייך הנאח הגוף בדי' המלוא ולכאורה נראה דליכא הנאח הגוף בדי' המלוא לפי מה שכתבו הפוסקים וקיי"ל דאסור להשתמש באורן מאי הנאה איכא אמנם כנר הבאחי לעיל דאף שאסורין בהנאה מ"מ לפעמים ימלא הנאה בהם בדי' הדלקה ולפעמים יכנה מאורן אפילו דאסור ליהנות ולפעמים יתממו דיוו ואפשר צ"כ ועיין ע"ז אר"ה ס"י תקי"א סק"ה דנר להאיר הוה כאוכל נפש לענין הנאה עכ"פ הכל תלוי לפי מה שהוא אדם וכ"ש לפ"מ שכתב צכפ"ת לענין תקי"ש דלאו מלתא דפסיקתא הוא דכל חוקע יכנה ד"ש חוקע נכנה בזה שהוא חוקע. ולהך גברא אסור אצל יש חוקע דאינו נכנה כי הוא אדם חלוש ואדרבה מלעשר שריך להחזיק ולתקוע ע"ש והכ"ז אני אומר דבשלמא צמא"ה שמקיים

והרמב"ם מחדש את הכרי ואת התרומה לכהנים ב' דמוספת קדושה על התרומה וב"ה צעמי כיוונתי צדא לדעת הגאון ז"ל.

והנה רש"י בגמ' חולין דף כ"ו ע"א ד"ה חלל ח"כ החמין כתב וז"ל והמפרש מן החיוב על הפטור מאכיל עבד לכהן שברי חין שם תרומה חלה עליו כיון שהוא מפרש עליו ח"כ לכהן נמצא שנותן לו מעבד זה החיוב בתרומה ומאכילו לכהן על חנם ועבד במיתה חף לכהן כדאמרינן באלו הן הגשפין (סנהדרין פ"ג) ע"כ. והרי להדיא דרש"י ג"כ ס"ל הא דרש"י וע"כ ז"ל דכוונתו כמו שכתבנו בתרומה קודם שהופרשה אסורה חף לכהן וכדדרשנין לה מגמ' סנהדרין מאשר ידעו לה' בעתידין נחרס הכתוב מדבר ועיין סנהדרין דמחלי קרא בעלמא ילפינן דקדשים שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמין דאמר קרא אשר ירמו חין לך בהן חלל משעת הרמה ואילך. ולפי' שפיר מיושבת קושית החוס' מרש"י דח"כ לא ליתסר עבד לכהן דהדיא אסורה היא.

ועיין ע"ז דף ג"י ע"א ואין צורך משים דגורס עומאח יאסור לגרוס עימאח לתרומה וכו' והחוס' ד"ה שם חר הקשו אפי' רש"י שם דאכתי אינם ראויין לתרומה עד שיעשו יין וכו' ע"ש וגרסא דנשיעתייהו חזלי מבימות הכ"ל והבן ועיין גמ' דזה דף ז' ע"א קבלה מיניה רב שמואל בר רב יאחקב בחולין שנעשו על טהרה קדושה ולא בחולין שנעשו על טהרה תרומה חסם לא פחיתא דכו תרומה הכא פחיתא דכו תרומה ומדברי הגמ' לכאורה ראוי צרורה לפי' רש"י כאן ול"ע לשיעט החוס'.

איברא דברי החוס' קדושין דף ל"ח ע"ב גמי פירשו כרש"י למעין שם שכתבו וז"ל ועבד ח"כ שחיו בשאלה לזעולס הוי עבד עד שיתקנו מ"מ כיון דאיסורו אינו חלל מחמת תרומה ומעשר לא חמירא מינייהו ע"כ. והרי מפורש שכתבו דאיסור של עבד אינו חלל מחמת תרומה ומעשר שבו וכו' כמו שכתב רש"י ואדרבה יותר מפרש שכתבו דאיסורו אינו חלל מחמת תרומה ומעשר ולא שיש לו איסור עלמו וא"כ ע"כ ז"ל כמו שכתבתי דזה ופלא דלא קשה להו להחוס' לדידכו מה שהקשו לפרש"י דח"כ כהן לא ליתסר בעבד והא"כ היקשו זה לרש"י ולא קשה להו לדידכו.

ומה שנלפע"ד לילי דמספניא דהנה החוס' שם שניו בלשונם צימות פ"ו ממה שאיחא ברש"י שלפנינו וכו' דרש"י שלפנינו כתב וז"ל מה תרומה עובלת שכל זמן שלא הופרשה חייבין מיתה על אכילתו של עבד דהא מיתה כתיב ביה עכ"ל והנה גרסא לכאורה דקאי אי חייב מיתה אטבל ולא הזכיר כלל דבתרומה כתיב מיתה חלל החוס' לפי גירסאם ברש"י וז"ל פ"י צקונטרס בשלח הופרשה חייבין מיתה על אכילתו של עבד דהא תרומה מיתה כתיב ביה ע"כ וגפי גירסת החוס' דהא תרומה כתיב ביה מיתה ח"כ החיוב מיתה של עבד הוא בשביל דכתיב מיתה בתרומה והדגיש על חיבת תרומה וא"כ שפיר מקשים דמעשר ראשון גמי כתיב תרומה חלל לפי הגירסא ברש"י שלפנינו דהא מיתה כתיב ר"ל בעבד לא קשה כלל קושית החוס' ממעשר ראשון דגמי כתיב ביה תרומה דלאו תרומה קא פריך וגם קושית ראשונה דלשחתי עבד לכהן גמי ליכא להקשות וא"כ לפי גירסא שלפנינו אחי שיעט רש"י כהגון צלי שום קושיא.

ומתחלה השתעשע ק"ת בדבריו היקרים מה שחי' קושית החוס' ממעשר דרש"י לשיעטתה שכל זמן שלא הפריש מעשר ליכא עבד לתרומה אחת נכון הדבר וכן ראיתי כמה האחרונים שחי' כן ואין להאריך בזה שמפורש, חלל מה שחי' קושית החוס' דח"כ לשחתי עבד לכהן ע"ש דברי המחזיקי ז"ל נחיצ ק"ת הדיבור, ואכתוב לו מה שכתבתי בזה בזה שהקשה המחזיקי דלעבד חד בתרי דמראה לומר סברא דלא אמרינן חד בתרי עבד ושאר ביטולים חלל היכי דאיכא לפנינו היתר ודאי ואיסור ודאי ונפלו זה לחיד זה כה"ג אמרינן היתר מצטל האיסור חלל היכי דאיכא לפנינו ולא היה מעולם היתר מצובר מן האיסור ונעילס בא גוש אחד שהוא היתר ואיסור מעורב ולא יוכר מעולם ההיתר או האיסור ולא נפרד מעולם וגם ליכא אופן בעולם כמו שהוא להכירו ולהפרידו וכמו הכא דכל זרע וזרע מעורב צו תרומה שיהיה היתר ואיסור כל זמן שלא הפריש אינו מצובר לא שייך כה"ג לומר היתר מצטל האיסור דאחריה האיסור שיצטל ואחריה האיסור שיתצטל וכיון דאין לן מצטל ומתצטל כה"ג לא אמרינן היתר מצטל האיסור וממילא לא קשה כלום לימא היתר מצטל האיסור.

ואף דקו"ל צו"ד ס"י ק"צ דאפילו בגולד האיסור בתערוכות שייך ביטול ועיין חוס' צ"ח ס"ט ע"א ד"ה כל הנוקט ח"כ הא דאמרינן דלא בטול היינו באיסור ואח"כ נתערב חלל זה שלא יוכר מעולם נתצטל וא"כ נמצא היפוך דאיכא דלא יוכר מעולם יותר מתצטל עיין ש"מ שם חמסם לא דמי דהחם עכ"פ האיסור מסויים לעלמו וההיתר מסויים לעלמו רק שגולד בתערוכות חלל בעבד חין האיסור מסויים לעלמו ולא ההיתר דיכול להפריש אחרי שיראה לתרומה ויכול לעשות אחרי שיראה איסור ואחרי שיראה היתר דזה לא שייך ביטול והפך זה כי הוא סברא ישרה לפענ"ד.

ורא'י מדברי המרדכי חולין ס' תשל"ז שכתב וז"ל וכיוצא להו אמרינן ר"פ מלות חליה יצמה שרקקה דס חליהמה כשהיה לפי שא"כ בלא לחותי רוק דתניא בצדחים יכו' חלל משמע דלכ"ע דס מצטל רוק וכו' אי גמי ליכא למימר ביטול צריב חלל בדבר שחי' יוכר בפני עלמו תחלה ואח"כ נתערב חלל בדבר שתחלת ביאתו לעולם מעורב כגון הכוה דצ"ק ויבמות ליכא למימר דביטול עכ"ל וכן כתב בצספר עץ החיים פ"י התשניות במעילה עלה דמתני' פרוטה של הקדש שנפלה בתוך כיסו או שאמר פרוטה צבים זה הקדש כיון שהוליא את הא' מעל וכו', וכתבו החוס' ז"ל תי' וליצטל הא' פרוטה של הקדש שנפלה ברובא וכו', וכתב בעץ חיים ועוד ה'י גרסא לומר דלא אמרינן עבד ברוב חלל היכא דנפל חלל היכא דקרא שם והוא כלל שם לא בעיל עכ"ל. וכך מלאחי שיב צגמ מקושר ס"י ע"י שכתב קדמוני ק"ת דזה ועיין מל"מ פ"ו מה' מעילה ה"י, ושו"ת בית שלמה ח"ב ס"י קל"ז.

והא דהטבא אסור לאכול עבד לשיעט רש"י ז"ל דס"ל דתרומה כל זמן שלא הופרשה לא הותרה חף לכהן לאכול חלל לאחר הפרשה וכל זמן שלא הופרשה אסורה לכהנים כמו לזרים חלל שהפרשה מתרת אותה לכהנים לאכול וישנם בזה צ' דינים ר"ל ההפרשה מתרת הטבל לאכול לישראל והתרומה לכהנים, וכמו שהביא גם כתיב מלפנת פננת פ"י מהמ"א ה"ב שכתב כן מפורש בשיעט הרמזים שם דישנם צ' דינים אחד

אלא דאפילו לפי גירסת החוס' גרש"י נראה לפענ"ד לומר דלא פליגי רש"י וחוס' דלמסקנא תרווייהו שוין בן וזא שפי ריבין דלכן מיתסר כח בעבל משום דדרשין צ"י הכשרפין ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירמו צעחידים לתרום הכחוז מדבר ודאי דכן הוא וגם רש"י לא פליג בזה אלא שמפרש הכי דלעולם עבל אסור מחמת התרומה שיש בו ותרומה במיתה הכי אלא דאפי"ה אסורה לכן משום דלא הותרה לכן אלא לאחר שירמו אותה מגזירת הכחוז דעד הכא אסורה להם כמו לזרים ואפי"ה דלמסקנא פי' הריבין הוא לישב צ"י שיעת רש"י שכוונתו בחוס' ג"כ ולא פליגי רש"י וחוס', וארומונה בזה דלא יסתרו החוס' דברי ענמן דבקדושין ל"ח פירשו להדיא דעבל איסורו מחמת תרומה ומעשרות וכ"כ עוד בגדרים י"ב לפי מה שהביא כח"י וביבמות כחזו היפוך זה ונמנא דצריכס סותרים וכת"ר לא הרגיש בזה אף שהביא שתי חוס' זה לעומת זה אבל לפמ"ש ב"ס"ד הכל אחי לנכון ולא פליגי.

אלא דלפי"ז ל"ע נמי ביאור כח"ר בספקס של חוס' יבמות שם שנספקו חי על עבל עני של מעשר עני יש כי מיתח וכת"ר חלה זה דמסקנא לכו חי עבל הוי איסור בפני ענמו פשוט דדינו ככל עבל ואי הוה משום שפתיק ביה תרומה ח"כ ל"ש במעשרות דין מיתח אבל לה"ל ל"ע, וגם אפילו לפי שיעתו כרי החוס' אדרבא ס"ל דעבל הוה איסור בפ"ע ומאי מספקא לכו ח"כ לשיעמס צמ"ע, אלא דבאמת ספיקתם מפורש בירושלמי דמאי פ"ד הביאח כר"ש שם מ"ג דמעשר עני צמיח הוא וכן כתב הר"ן נדרים פ"ד ע"ב ומפורש במדרש איב"ה ע"כ גלח יחודה ובתנחומא סוף פ' ראה ר' ציבי ורז הוא בשם רב האוכל עבל של מעשר עני חייב מיתח ועיין בהגהות מהר"י לאנדא יבמות הג"ל שזין למדרש הג"ל ועיין רש"י שם.

ובעמדי מתבונן ראיתי לרבינו מהר"ט צשו"ת ח"א סי' כ"ה אהא דרי מנחם היה קורא תגר דקריאח שם למ"ע לא מהני עד שיפריש ממש והביא ראי' מגמ' דידן מה תרומה עובלת אף מעשר ראשון עובל והאי מעשר ראשון הוי דמי חי עד שלא נטלה תרומתו חיפוק ליה משום תרומת מעשר שבו ואי נטלה תרומתו ע"כ קורא לה שם ומהמרי"ט ז"ל כתב ראי' זו אינו מכיר, דאי מרש"י הוא מזה הא גופא הקשו החוס' דמעשר ראשון נמי כתיב ביה תרומת מעשר ולכשתמלי לומר לחי החוס' אין משם הוכחה כלום שכן כתב ופי' ריבין וכו' צעחידים לתרום וכו' ודצריכס מצוארים דאי לאו האי קרא דהכשרפין לא הוה קים לן בעבל מיתח אפי"ה דאיב"ה מיתח בתרומה דהויא עדין לא חל עליה שם תרומה עד שיפרישנה ודרשין מאשר ירמו וילף חילול חילול וכו' ואפילו חימא דרש"י לא ס"ל הכי לפי הלשון שהביאו החוס' בשמו דזה תרומה מיתח כתיב ביה מ"מ יש לישב פירושו ששכנתו מיתח היא עד שלא הופרשה בין שחיבתו תורה להפריש דכל העומד ליגזז כגוזז דמי וכו' ע"ש מה שהאריך.

נראה להדיא דמהמרי"ט ז"ל כבר הרגיש בשינוי לשון החוס' לרש"י ופי' ג"כ לפי הגירסא שלפנינו דדוקא מהאי דסנהדרין גמירין לעבל מיתח אלא שלפענ"ד נראה להוסיף

כמ"ש ומוכחה לומר כן מרש"י חולין הג"ל וחוס' קדושין הג"ל וא"כ אחי שפיר שיעתיבו לאחד.

ולא אכחד מעיט מה שלא הבינותי עוד דניחא ליה לכת"ר לישב קושית החוס' הא דלא ליתסר עבל לכן לפי שיעת המאירי דצחייתו עבל אז התרומה שבו מעלת איסור על כל הכרי וגם על הכהנים וצחרמתו את התרומה הכרמה מתרת שאר הכרי ומתרת התרומה לכהנים ולפענ"ד לא הבינותי דאדרבא דא הוה קושית החוס' ז"ל דכרי בעבל לא אסור אלא מפני התרומה שבו ור"ל שאינה מעלת איסור על הכרי כולו ולא נמנא בעבל איסור אלא איסור של תרומה שבו לשיעט רש"י לפי פי' החוס' ועכ"פ אפילו יעילו איסור הלא לא הוה רק איסור תרומה ואיסור תרומה הרי מותרת לכהנים ולא יבא הנאסר חמור מן האסור כן הוה קושית החוס' ולפי"ז לא הועיל כלום אפילו נניח לכת"ר דגם רש"י מודה דהתרומה מעלת איסור אבל הכרי אבל הלא האיסור הוה רק איסור של תרומה וזה מותר לכהנים.

וסברא זו מלאחי מפורש בר"ן נדרים פ"ד ע"ב ד"ה קסבר בא"ד חז"ל וצעינו נראה דמאן דסבירא ליה אינו עובל היינו עעמא משום דסבירא ליה חי אפשר שיהא הכרי ענמו חמור מפני מעשר עני המעורב בו יותר ממעשר עני ענמו דנשלמא תרומה דדין הוא שהאב עובלת דכיון שז"א ענמה אסורה ראוי הוא שחאסר תערובתה דכיון דע"כ ר"ך להרימה מן הכרי אינה מתבטלת שם ומש"ה אסורה אבל מעשר עני שהוא מותר לזרים היאך יבא תערובתו חמור ממנו היינו עעמא דמאן דס"ל אינו עובל ע"כ. וארי מפורש סבירא זו דלית לן למימר באיסור תערובתו חמור יותר ממה שהוא ענמו אסור, וא"כ בשלמא לזרים דתרומה נאסרה להם שפיר אסורה כל הכרי אבל לכהנים דתרומה מותרת להם היאך אסורה להם כל הכרי ואדרבא קושית זו שהקשה ר"ן ז"ל למעשר עני שלא יבא האסור חמור תקשה נמי בתרומה לכהנים וכמו שהקשה הר"ן והיאך לא הרגיש בזה בר"ן ז"ל דלא העלה כלום בתירו, אבל לפי מה שכתבתי ב"ס"ד לא קשה מידי דתרומה קודם הפרשה אסורה גם לכהנים כמו לישראל וממילא בתרומה לא קשה לי וכנ"ל וזה ברור ב"ס"ד.

אלא דמעשה עלתה לן דגם בר"ן אזיל בשיעת רש"י ז"ל דהכרי נאסר מחמת תרומה שבו ואיסור עבל הוא משום החוס' שבו ומדכצ"א שם בסמוך הא דרשה דגמ' סנהדרין ולא יחלל את קדשי בני ישראל אשר ירמו נראה ברור דס"ל דתרווייהו אמר וכמ"ש לעיל דפי' הריבין בזה לפרש אפילו לשיעט רש"י ונמנא דליבא פלוגתא בין רש"י לחוס' וזה דלא כמו שכתב כח"ר דברין נדרים י"ב צחלת אחרן וכו' לא ס"ל כרש"י והלויא מה דס"ל בחוס' בעבל איסור בפני ענמו הוה שברי בר"ן מפורש כתב כאן היפוך זה וכתב גס בהכרע שכתב לן משאר פוסקים נדרים י"ב הג"ל אינו מוכחה ואדרבא מדברי החוס' שם שכתבו שברי קודם לכן נמי היה אסור משום עבל משמע דאיסור עבל לאודיה הוא אלא דהפרשת תרומה בזה להחיר האיסור הא וכן י"ל ג"כ בשיעט הרא"ש אבל גם זה אינו מוכחה ד"ל דכונתם משום עבל ועבל אסור משום תרומה שבו ועכ"פ לית לן הכרע משם

איברא ללחמך העיון נלפענ"ד דהא מילתא במחלוקת שגוי
 ביו"ד סי' קכ"ז סי"ג כחז הרמ"א וכל היכא דלחחוק
 דבר באיסור כגון עבד או חתיכה בשר שאינה מנוקרת אין בעד
 נאמן עליו להחירו אלא אי"כ בידו לתקנו וכוא מדברי הר"ן פ'
 האשכנזי רבב ובע"ז האריך לחמיה על פה קדוש שאמר כן
 לדמות בשר שאינו מנוקד לעבד דדוקא בעבד וכיוצא בו
 שה' אסור בודאי כולו לאכול קודם החיקון ולא ה' שום היחר
 החיקון בכל הכרי בזה אמרין כיון דלחחוק איסורא בודאי
 אין עד אחד נאמן להאילו מחמתו להחירא אכל בשר שאינו
 מנוקד הא לא לחחוק הבשר לאיסור כלל אלא משום גידים או
 חלב שיש בו דבר זה ואסור מחמת ספק ודומה לשחי חתיכות
 א' היחר וא' של איסור שעי"א נאמן לומר דא' של היחר אכל
 בנקב"כ שם כחז דחתיכה בשר שאינה מנוקרת דמי לעבד דכי
 היכא דעבד קודם חיקונו כולו אסור ואי"כ כשמפרש ממני
 המעשר הוא מותר ה"א בחתיכה בשר שאינה מנוקרת שקודם
 הניקור כולו אסור ואיחחוק איסורא בזה"א החירא ע"ש וא"כ
 י"ל דהא הוא מחלוקת בע"ז והש"ך דדעת הע"ז דעבד שאינו
 מחתיכה בשר שאינו מנוקד דהרי אי"כ איסור ויהיחר משאי"כ
 בעבד דכולו איסור קודם שהפריש ודעת הש"ך דעבד דומה
 לבשר שאינו מנוקד אי"כ עבד נמי היחר ואיסור הוא דמערבין
 זה בזה ואיחחוק איסורא ונמלא דעה הש"ך כדעת הר"ן
 נדרים ובע"ז כחוס'.

ובהכי מסולקת קושיא הע"ז מהר"ן נמי דהר"ן לשיטתו
 שהבאחי לעיל בסמוך מנדרים פ"ד ע"ב דפי'
 דתרומה שהיא עולה אסורה אסרת חטובתה משום דפי'
 ל"ך להרימה מן הכרי אינה מחצטלה שם ומשי"א אסרת
 אכל אין איסור בכל הכרי והכ"ז בשר שאינו מנוקד וממש כן
 הוא ומיושבת קושיא הע"ז מדברי הר"ן.

ובהדי שוחא נפל מילתא בליבאי לפי שיטת הפוסקים דכל
 שצידו לשאול עליו הוא בכלל דבר שיש לו מחירין
 עיין רש"י"א בח"ה ב"ה ד' דף י"ב ע"ב וש"מ מולל מאש סי'
 י"ט ולדעת הר"א ממ"ץ אפילו ב' ליד גזר אכתי כיו' דבר
 שיש לו מחירין הביאו הרא"ש נדרים ועיין ש"ך ח"י"מ סי' רנ"ב
 סק"ה בשם ראשונים דהא דיש שאלה להקדש דוקא קודם שזה
 ליד גזר וצחידושי הארבעה בזה במקום אחר (ולא נעלמה
 מיני דברי הגמ' נדרים י"ט והפוסקים שם דלא ס"ל כן) וא"כ
 לפ"י דתרומה איחא בשאלה והוי דבר שיל"מ וממילא אינו בטל
 בעבד, שוב נחיישצחי דהא שצוה הוא שהרי ע"כ הא דשיל"מ
 אינו בטל הוא רק מדרבנן לכ"ע ואין גם אדאורייתא מהדרין
 ועיין ב"ה האורח למחרי' ענגל ח"ב כלל י"ח אות י"ג מה שכחז
 אדברי רמ"א סנהדרין פ"ג שדחה דברי הי"מ ועיין ש"מ ב"ק
 ס"ט.

עוד רגע אדבר והנה בספרא אמור סוף פ"י דרשו ח"ל
 והביאו אותם עין אשמה מלמד שאף על העבד חייבים
 מיחה באלהם אח קדושים וכו' ופי' הראש"ד ור"ש שם קרא
 יחירא קא דריש דכיון דכתיב ולא יחלל אח קדשיו וכו' ילפינן
 חלול חלול מעמא שאלל אח התרומה שחוב במיחה ל"ל
 למיכחז והביאו אותם עין אשמה אלא ודאי להביא אח העבד
 עצמו שהתרומה בזה ממנו שהיא בעין אשמה האמורה בתרומה

דהרא"ש וחוס' ס"ל כרש"י ור"ן חולק וממילא אין ראי' גם
 מרמזים וראש"ד פ"א נדרים הי"א משום שפירשו טעמים
 אחרים והבן כי קלרחי וסמכתי על רוחב ביטחון.

עוד נראה מדברי הר"ן ז"ל ממה שכחז דבשלמא בתרומה
 בדיון הוא שחבא עובלה וכו' דכיון דעל כרחו ל"ך
 להרימה מן הכרי אינה מחצטלה שם ומשי"א אסרת וכו'
 נראה דחולק בזה אמאירו ז"ל שכחז ור"ש לומר כיון שעמיד
 לתרום אינו נבדל דהא סברא דחוקה וכו' ז"ל לא ס"ל זה
 לדוחק אלא ס"ל דהא הוא באמת העטם שאינה מחצטלה ברוב
 וא"כ לא ס"ל נמי ביחור המאירי דבהיותו עבד התרומה שבו
 מעיל איסור אכל הכרי וגם על הכהנים שהרי כחז מפרש
 העטם משום שעמיד לתרום לא נחצטל חיל בשר טעמא דכיון
 דלא נחצטל ממילא האיסור בכל הכרי הוא דלית ליה מקום
 חלוק אכל לא שמעיל איסור גם אחולין שבו אלא שהתרומה
 לא נעלה ואחנתו לא ידעין איחא איסור ואיחא היחר וממילא
 אסור כל הכרי והעטם דאסור לכהנים הוא משום דכתיב אשר
 ירימו וקודם הרמה תרומה אסורה גם לכהנים וא"כ מוכרח
 לן פירושן כשיטת רש"י בס"ד דהר"ן מפרש כרש"י וכו' וכו'
 וממילא קשה חנוי"ן במאי שפי' כח"ז שיטת רש"י לפי שיטת
 המאירי וכו' שיטת רש"י הוא שיטת הר"ן ז"ל לכאורה והפוך
 המאירי כולפענ"ד.

ובמש"כ נלפענ"ד לישב מה שראיתי לנכ"ז בשו"ת ב"ה
 שפרים יו"ד סי' ד"ש שבעלה דבר חדש דבר
 הנאסר מחמת איסור עבד ל"ש ב"ה חנוי"ן כיון דל"ש אפשר
 לסחטו אסור דהא אפשר לסלק האיסור ע"י הפרשה וד"י
 הקשה לו דאי"כ נדרים נמי ל"ש חנוי"ן כיון שהחתיכה לא תשאר
 באיסורה לעולם וכן בדשיל"מ לא נימא חנוי"ן ופמ"ג יו"ד סי'
 ז"ב כמש"ל סקט"ז למד מדברי הש"ך בנקב"כ בדשיל"מ אמרי'
 חנוי"ן ומרן כחז לחלק דבשלמא בעבד אף שאפשר לסלק
 באיסור אכל עד שמפריש ה' אסור משום עבד גם אחר הפרשה
 נשאר האיסור שה' קודם שהפריש לכן חידש דגם קודם הפרשה
 לא נקרא על ההיחר שם איסור רק על האיסור שצחובו ולא
 אמרין חנוי"ן כיון דאפשר לסחטו אכל בנדרים אם ישאל על
 גדרו אי' לסלק ולסחוט ולפרוש האיסור מן ההיחר רק באיגלאי
 מילתא שלא ה' כאן איסור מעולם וכן בדשיל"מ גם האיסור לא
 נאסר מעולם רק על זמן ידוע וא"י לסחוט ולהפריד האיסור
 מן ההיחר לכן כ"ז שהאיסור אסור גם ההיחר חנוי"ן משאי"כ
 עבד שה' כולו איסור ויכול להפריד הא"י מן ההיחר שיהי'
 יחירא מכאן ולהבא שפיר ה"ה כמו אפשר לסחטו ול"ש ב'
 חנוי"ן. ולפום ריהבא י' להקשות אחילוק זה לשיטת רש"י
 דעבד אינו אסור מלד עצמו אלא מלד חטובות תרומה שבו
 אי"כ בעבד נמי עד שמפריש לא ה' אסור אלא משום דפריך
 ב"ה תרומה ולא ה' איסור מחמת עצמו ואחר הפרשה רק
 נסחלק האיסור ולא ה' על הכרי איסור מחמת עצמו וא"כ
 הוי כגדר ודשיל"מ דאגלאי מילתא למפרע דלא ה' כאן איסור
 מעולם אכל לפי מה שהעלינו בס"ד דבאמת בעבד גופא אי"כ
 איסור אלא שלאחר הפרשה נעשה היחר מכאן ולהבא ולא
 הותר למפרע אי"כ דקדו דברי רבינו בחילוקו מנדר ודשיל"מ
 ועיין לקמן בסמוך מה שהבאחי משו"ת ב"ש אי"ה ולשטחו
 חז"ל.

עובלת וחייב מיתה על העצל כיון שאסור מלד שעתיד לתרום ותרומה מיתה כתיבה ביה אבל מעשר לא תמור עבול ממנו גופא רק דילפינן מה תרומה עובלת אף מע"ר נמי עובל אבל איסור וחיוצ מיתה דעבול גם רש"י ס"ל דהוא איסור וחיוצ מיתה בעצמותו על כזית ממנו ולא בשביל תרומה המעורב בו הם כי לא להזכיר וריהטא דכולא תלמודא לא משמע הכי והחדש אסור מה"ט ככ"מ עכ"ל. ושמחתי כעל כל הון שצ"ה כיונתי לדעתו הגדולה והרמה וממה שכתבתי לעיל ג"כ ראי' לדבריו הקדושים ועיין שו"ת צ"ח יו"ד סי' ש"ג ד"ש.

ומאחר שהענין כן ממילא אודא לה סברת כ"ג בעלם החילוק אי הנאה של כילוי אסור מה"ט לזר בתרומה ותלה בזה אי עבול הוב איסור מלד ענמו אי"כ אין ראייה ממה שטבל אסור בהנאה של כילוי שגם תרומה כן אבל אי עבול אינו אסור אלא מחמת תרומה אי"כ בע"כ דתרומה אסורה בהנאה של כילוי לזר דלפי מה שכתבנו לכ"ע עבול איסור מחמת ענמו הוא ולא פליגי בזה כלל הראשונים ז"ל.

גם בעיקר הסברא לכאורה ל"ע ולפענ"ד איפכא שמעינן לה דהתוס' דס"ל דעבול איסור מחמת ענמו הוא אפילו לשיטתו ואפי"ה ס"ל דאיסור הנאה של כילוי בתרומה הוא דאורייתא וילפינן לה מקרא דוא"י הנה נחתי לך את משמרת תרומתי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה עבודה ואחת תרומה עמאל וילפינן תרומה מעבול ע"ש בשבת דף כ"ו וזה דלא כמ"ש דאי נימא דעבול אסור מחמת ענמו אין ראייה ממה שטבל אסור בהנאה של כילוי לתרומה וכן כתבו עוד התוס' ב"י כל שעה דף ל"ד וביצמות דף ס"ז ד"ה כרשיני ועיין רש"י שבת ה"ל אבל הר"ש ז"ל סוף מס' תרומות האריך בראיות והנחת כילוי לא הוי אלא דרבנן. וגדולה מזו כתב המל"מ בפ"ב מה' תרומות ה"י"ד אחר שהאריך הרבה בהא' דינא ודעתו נוטה דאף להסוברים והנחת כילוי בתרומה לזרים אינו אלא מדרבנן מ"מ הנחת כילוי בעבול אסור מה"ט וע"ש מה שהאריך הרבה.

ולפרום ריהטא עלה דדעתי בעצם איסור הנחת כילוי לפי מה שכתב ה"י"ד סי' א' סק"י דעבול אינו דומה לשחיטה דעיקר הברכה גבי תרומה הוא על מלוא הפרשה תרומה דמלוא הפרשה חל עליו אפילו אינו רוצה לאכול מן התבואה וכיון דאריך לקיים מלוא הפרשה אסור בהנחת כילוי שלא לבעול מלוא הפרשה שוב מלאתי צמ"ח מ"י רפ"ד שהביא כן בשם ס' גנזי יוסף ומיישז בזה סתירת התוס' מפסחים ל"ג ע"כ ד"ה אי"מ דעבול של חמץ דבלא"כ לא יפריש דמלוא לשורפו מותר בהנחת כילוי ע"ש והמ"ח כתב עליו דהא דרך חידוד דאליה לא הוי לריך למילף עבול עבוד מעבול עמא דאסור בהנחת כילוי.

וגברא רבה אמר מילתא וגם שכן ראיתי גם בצ"ח א"ח סי' ש"ז שכתב זה העצם בהנחת כילוי אחרתי ליישז דבריהם הקדושים ואם אף כי לא יתלצו בזה סתירת התוס' (ובסתירת התוס' עיין אור חדש פסחים ה"ל ובמהרש"א שם ובמל"מ ה"ל ובס' שבת של מי) והגה"ה דהנה הרש"א

ומאי ניבא מיתה דאחי חלול כדאמרינן וצמ"ח סנהדרין וכו' ע"ש. והגה"ה מפי' הראב"ד ז"ל דבספרא למדו מן הקרא דהשיאו דעבול במיתה כעין תרומה וס"ל דקרא דהשיאו בל' להביא עבול למיתה שהוא כעין תרומה ולפ"ז נראה שפיר ליישז שיטת רש"י אפילו לפי גירסת התוס' בזה ביצמות פ"ו דהא תרומה מיתה כתיב בזה וזה עבול ענמו נמי במיתה דילפינן לה מתרומה שהיא בזה ממנה שהוא בעון אשמה האמור בתורה וממילא לא תקשה קושיא התוס' דלכאן יבא מותר דא' אינו דהלימוד הוא על העבול שהאכיל עבול הוא באיסור מיתה כזר אוכל תרומה עכ"פ מדברי הספרא ראי' לשיטת רש"י.

ובדברי הספרא אהרינן לן עינין בדברי הרמב"ם פ"י מהל' מאכלות אסורות ה"ט וז"ל העבול כילד וכו' והאכיל כזית מן העבול קודם שיפריש ממנו תרומה גדולה ותרומה מעשר חייב מיתה ב"ש שנאמר ולא יחללו את קדשי בני ישראל וגו' והשיאו אותם עון אשמה עכ"ל ולפום ריהטא דברי הרמב"ם ז"ל הם מקשיי הנה שהביא דרשה מהשיאו אותם עון אשמה הא' בגמ' סנהדרין לא גמיר אלא מלא יחללו ונשאי כילוי לא העירו בזה כלום אבל לפי דברי הספרא נראה פשוט דהרמב"ם ז"ל נפיק ל' דעבול במיתה מקרא דהשיאו שוב ראיתי דצמ"ח העיר על הרמב"ם דמיל' לדרשה דהשיאו ע"ש אבל לפי ה"ל דברי הרמב"ם מקורם מהסברא ה"ל ועיין סכ"מ לרס"ג עונש ג"כ שהאריך הרבה שם וביאור דברי הרמב"ם והראב"ד ז"ל ולפ"ז נראה דהרמב"ם ג"כ אינו נשיטת רש"י ז"ל וכן נראה דברי הראב"ד ז"ל והכל עולה בקנה אחד.

ובחפשי בספרים ראיתי קדוש אחד מדבר מן קכ"ז צו"ח בית שערס א"ח סי' ש"ח שפלפל הרבה בדברי רש"י יצמות ה"ל והקשה קושיא ענמו לשיטת רש"י לפ"ז מה שפ"י בזה השאל דהרי א"ה לומר כלל דחייב מיתה על העבול הוא משום תרומה שבו דהא על כרחך ליה ביה כזית בכדי אכילת פרס ואפילו כדי לקיים מלוא תחייה כמ"ש תוס' ר"י"ד ספ"ב דקידושין אינו מחייב יותר אפילו מדרבנן ואפילו בעין יפה אלא אחד ממי וכו' וכו' בכא"פ אינו אלא אחד ממי"ט לדעת הרמב"ם דכזית הוא חלי צלה ופרס הוא ד' צלים ולשיטת דכזית הוא שליש צלה הוא מייב ואם מעורב אחד ממי ליכא כזית בכא"פ ומשנה שלימה שנינו וכו' מ"ג כמה יאכל מן העבול ויהא חייב רש"א כ"ש וכו"ה כזית ומיהו זה י"ל דהיה לענין מלקות שנינו אבל הראשון קשה וכתב (ובאמת כי מד"ה חטא אחת פוערת את הכרי ואז לעולם ליכא כזית איסור בעבול כיון שעד שלא הפריש אדאורייתא מוקמינן. המהצר). אבל דרך הישר לדעת רש"י כמו שכתב הרמב"ם פ"י ממ"א ה"ט וכו' עד העתקתי דברים ככתבן ללמוד מאד דודאי כל עבול הוא איסור בעצמותו ולוקה על כזית ממנו ואפילו בעבול למעשר עני אלא בעבול לח"ג שהלוא הוא מדכתיב ולא יחלל את קדשי בני צמ"הדרין פ"ג אי"כ אסרה תורה העבול בשביל דעדיין פתוח ביה הקדש הוי כאלו בולו קודש אי"כ דינו כקודש שהיא התרומה שהוא במיתה וס"ל ה"ה: בתרומות מעשר דכתיב ביה ונחשז לבס' תרומתכם בדגן מן הגורן שדיון בתרומה גדולה נמי הוי עבול במיתה (ומ"מ אפשר דוקא כשכבר הפריש מע"ר אבל קודם שהפריש מע"ר לא) וכו' עד וזה היה דעת רש"י דתרומה

בדבריו היקרים הנה צבי" קיי עברתי על דבריו היקרים וראיתי שנה דיוק ושפך סוללה על הגאון בעל אור שמח בפ"ו מהחומ"ם הל"ז שעה מחלוקת בין ש"ס צבלי לירושלמי דלש"ס צבלי דליוף איסור חדש מקלירכס (פסחים כ"ג) הו"ל איסור חדש איסור חפלא ולבירושלמי (פסחים פ"ג) דאמר ר' אבהו שקבע הכתוב זמן הו"ל איסור חדש איסור גברא וכ"ה האריך לחמוס עליו צבקיאות נפלאה מחוס' פסחים ק"ז ד"ה אישחלי דביי"ב המאכל מותר אלא השעה אסורה וגם מנרוך ע"ס בשער הכולל דין צ' אצל חדש שלא היה לו שעה היחר מעולם אינו אלא איסור חפלא עכ"ל.

ולפענ"ד לאחר העיון דא הוא מחלוקת הראשונים ז"ל או חדש הוה איסור חפלא או איסור גברא ואפשר שיחתי גרסו' במס' קדושין דף ל"ח ע"א תניא רשב"י אומר יב"י ומה חדש שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היחר לאיסורו וכו' ופרש"י שאין איסורו איסור עולם אלא כל שש' עשר ציוסן וכו' ויש היחר לאיסורו פרש"י וציוס שש' עשר עולמו איסורו מותר אם יש עומר קרב ע"כ וצלמדי עם חלמדי הישיבה הקשינו ד"ל מה שפי' רש"י ד"ה היחר לאיסורו היינו אם יש עומר קרב משמע דוקא כשיש עומר קרב יש היחר לאיסורו אצל צומן שאין עומר קרב אין היחר לאיסורו וכו' כיון דצעלמו פי' צממוך שאין איסורו איסור עולם אלא כל יום שש' עשר ציוסן א"כ לאחר שש' עשר עשר יש היחר לאיסורו לעולם ואמאי דיוק יש היחר לאיסורו אם יש עומר קרב דמשמע דאי ליכא עומר ליכא היחר לאיסורו וזה לכאורה אינו, עוד יש לדיוק דאי נימא דצומן שאין עומר קרב אין היחר לאיסורו א"כ לא הו"ל חדש דבר שילימ ובעל וכו' צגמ' נדרים נ"ע אמרו להדיא כל דבר שילימ כגון עצל ומע"ש והקדש וחדש לא נחנו בהם חכמים שיטור משמע וחדש הו"ל דשילימ ולרש"י דאין היחר לאיסורו צוה"ז א"כ חדש לא הו"ל דשילימ ונ"ע לכאורה.

והנה המרדכי פ"ק דביצה הביא קושיא הראשונים ז"ל לר"א דס"ל דבספק יו"ט הו"ל דשילימ א"כ ר"פ ור"ה (מנחות ס"ח) אמאי אכלו חדש צאורחא דשיחסר נגבי שיצטר הכ הו"ל דשילימ וחי' צש' רצונו יו"ט דלא מקרי דשילימ דבר החסר לאיסורו לשנה הצאה כגון חדש וכ"כ המרדכי בש"ס רצונו חיים צפ' כל שעה ועיון חדישי אנשי שם ביצה הג"ל ומש"כ בצ"ח יו"ד ס"ה ק"צ. והפרי"ח יו"ד ס"ה ה"ל חמה רצה ארצנו יו"ט ז"ל צחרתי חדא דלא דמי חדש לחמן שאוחו חמן עולמו שנאסר השחא חוזר ונאסר לשנה הצאה משא"כ חדש דאוחא צוואה חונה חוזרת ונאסרת לשנה הצאה אלא צוואה חדשה וכשנתי דברי גמרא מפורשת היא נדרים נ"ע וחדש הו"ל דשילימ כיפוך דעת רצונו יו"ט וכ"כ הרשב"א בח"ה דף ק"ג וברמב"ם פט"ו ממ"א ועיון פרי תואר יו"ד ה"ל ולכאורה נ"ע הרבה האריך נעלמה מנייניהו ובראשונים ז"ל רצונו חיים ורצונו יו"ט והמרדכי דברים פשוטים כאלו וגמ' מפורשת.

ואשר נראה צמ"ד דהנה כר"ן נדרים ה"ל פי' וחדש (כו"ל דשילימ) דהעומר מחירו (וברש"י קדושין ה"ל) חמס' החוס' ובר"ש פי' דהאחר המזרח מחיר ע"ש מצואר מחלוקת רש"י ור"ן וחוס' עם הרא"ש אמאי חדש הו"ל דשילימ

בחדושו' לשנת דף כ"ו ע"א כחצ' ח"ל ולעולם עבל עבוד מותר להדליק צו דכיון דשייכא צה אכילה ממש אין אסור צה אלא אכילה ממש ועיון חוס' שצח דכ"ו וחוס' יצמות ס"ו. והנראה דצא לשמיענו דלא חימה דכיון דעבל אסור צהנאה של כילוי הכ"ז הא אסור צבל שאר מיני הנאות אלא דכל שאר הנאות צעבל עבוד לצד מאכילה שרי דילפינן עבוד מעמא מה עמא דוקא הנאה של כילוי אסור אף עבוד דוקא הנאה של כילוי ועבודה הכילוי הוא האכילה כיון דאית לה היחר אכילה וכו' ההנאה של כילוי צעבודה וממילא לר"ך ללמוד עבל עבוד מעבל עמא ומיושב קושיא המנ"ח. ובה דלא תקשה דאי העעם הוא משום הפרשה אמאי לא אסרו גם כילוי שלא צהנאה דע"כ ג"כ מצטל בהפרשה ז"ל דמשום דאינו רואה ליהנות כלום מהעבל ממנו לאין כחן מנא צהפרשה כלל וכמ"ש רש"י גיעין מ"ז ע"כ ד"ה מדאורייתא ע"ש ועיון צ"ש יו"ד ס"ה ק"ד.

אלא שראיתי לרבותינו האחרונים שהקשו על הכ"ז ה"ל דס"ל דמנא הפרשה תל אפילו כשאנו רואה לאכיל מרש"י גיעין ה"ל אצל צבר חי' צוה צצ"ש ה"ל דכונת רש"י רק אם צשעה שנגמרה מלאכתן למעשר אינו רואה למוכרן או לאוכלן אז אינו מחוייב לתרומה ולמעשר אצל אם גמר מלאכתן כדי לאוכלן ונתחייבו צתרומה שוב מנא עליו להפריש אפילו אינו רואה לאכיל וזה מדויק צלשון ע"ז אפילו אינו רואה לאכיל עדיין אצל צשעה שנגמרה מלאכתן חישב עליהן לאכלן אז חל עליה מנא הפרשה מיד ודבר זה למד מהר"ה צהחיוך מנא ש"כ וכן מצואר להדיא צרמב"ם פ"צ ממעשר ה"א ע"ש. ופה צצחה קולמסי.

ומה שהביא עוד דברים נחמדים ויקרים במכתבו השניה אשר קבלתי בהערות על מכתבי הצעיר וגם דברים חדשים שדארי לשום לב עליהם יסלח לי כי לא אוכל כעת להתאריך בהם ואם יאריך ה' שנותי ואזכה להשיב ולהתפנות קצת אשתעשע עוד בהם ועד התם הנני בזה ידיד נפשו באמת המחכה לישועת ה' כהרף עין בביאת בד נפלי המברכו בברכת התורה ללומדיה מכבדו מוקירו כערכו הרם ונישא בלב וגפשו.

מנשה הקטן

סימן ר"ץ

איסור חדש אי הוה איסור גברא או איסור חפלא

ב"ה מוצש"ק אמור התשל"א בנ"י יצ"א.
המאיר לארץ ולדרים יפריח כשושנה בין ההרים באור תורה ואור עולם עם תורת חיים ושמחת עולם וכו' ה"ה מע"כ ידידי היקר הרב הגאון המפורסם בחיבוריו היקרים כש"ת מוה"ר מאיר בלומנפערלד שליט"א רב בנוארק נד"ו.

אחדשכת"ך צידודת נאמנה ספרו היקר פרט שושנה קבלתי וכו' וצדדז אשר העיר צמכתבו היקר לעיון

דלרש"י ור"ן משים שהעומר מתיר ח"כ צוה"ז דליכא עומר
באמת לא הוה חדש דשיל"מ ולתוס' והרא"ש ס"ל דהאיר
המזרח מתיר צוה"ז נמי הו"ל דשיל"מ ולכאורה יש להבין
במאי פליגי וגם כי קושייתנו דלרש"י קדושין תקשה נמי לר"ן
ובהרי אמרו בגמ' להדיא דחדש יש היתר לאיסורו.

והנראה צוה דעת רש"י ור"ן דשיל"מ לא מיקרי חלל דבר
שים לו היתר בזמן האיסור ויש לו היתר מתוך
האיסור והיינו שעדיין איסור זה במציאות בעולם והמשך
האיסור חלל שבה סיבה להחזיר איסור זה והיינו יש היתר מן
האיסור אבל היכא שהאיסור נסתלק מן העולם ואין עוד שם
איסור זה בעולם חלל קבל שם היתר כה"ג לא מקרי יש היתר
לאיסורו ולא מקרי דשיל"מ ולכן חדש בזמן שהעומר מתיר
הרי ישנו לפנינו איסור חדש כל יום ששה עשר ואחמלא נקרב
העומר נמשך האיסור עד סוף היום חלל שבה העומר ומתיר
האיסור באמת היום כה"ג מקרי דשיל"מ ויש היתר לאיסורו
שהרי האיסור שנמשך כל היום יותר ע"י העומר חלל בזמן
שאין עומר להחזיר איסור חדש חלל שבסוף היום ילא מאיסורו
אין זה דין שהחדש יותר חלל זה דין חדש שאין איסורו איסור
עולם כלומר שכבר חלל לה איסור ושם חדש ואין עוד איסור
חדש בעולם לאחר ששה עשר ותצוה זו לאחר ששה עשר כבר
נקראת ישן ומותרת והוא כמו איסור חמץ שעד סוף יום כ"א
בערב הוא אסור וציוס כ"א בערב נסתלק האיסור מן העולם
כה"ג איסור קדש עד יום ששה עשר הוא בעולם וששה עשר
בערב נסתלק האיסור מן העולם לגמרי ומה שחמחדש עוד
איסור חדש לשנה הבאה אין זה כלל דשיל"מ בשביל זה דה
איסור חדש שבה בזמן לשנה הבאה זה ממש כמו חמץ שבה
משנה לשנה וחוזר ונאסר לשנה הבאה עד לאחר ששה עשר
בניסן, ומה שלא נאסרה תצוה זו ממש לשנה הבאה כמו חמץ
אין זה מטעם דאינו חוזר ונאסר חלל העטם דתצוה זו שם ישן
עליה והחזיר לא אסרה חלל חדש ולא דמי לתמן שנאסר עליו
שם חמץ לעולם ח"כ לשנה הבאה שנאסר עליו שם חמץ חוזר
ונאסר חלל תצוה לאחר ששה עשר קבלה שם ישן ולשנה
הבאה ממילא לא הוה חלל תצוה שבה ולא נאסרה חלל אי
היתה נקראת חדש כה"ג דהיתה חוזרת ונאסרה ח"כ דומה
ממש איסור חמץ לאיסור חדש חלל דאינו דומה שם חמץ לשם
חדש חלל האיסור חדש ואיסור חמץ שניהם חולים בזמן
ותרווייכו יש היתר לאיסורם וחוזרים ונאסרים לשנה הבאה
זה הוא נראה שיעת רבינו חיים וריו"ט והמרדכי ורש"י ור"ן.
חלל תוס' ורא"ש ס"ל דכה"ג נמי מקרי דשיל"מ וכדעת
הרמב"ם או מטעם אחר ודו"ק.

ובזה אחי שפיר מה דר"פ ורי"ב חלל חדש באורחא דשיחור
גבהי שיבסר ולא חשו לדשיל"מ כריא דכיון שהם חללו
חדש בשעה דליכא עומר וכיון דשעשה דליכא עומר לא מקרי
חדש דשיל"מ דאין היתר לאיסורו בזמן האיסור ובה דמות
בשכסר אין זה מפני שיתר האיסור חלל שחלף ה"ל לאיסור
דאין איסורו איסור עולם חלל עד שיבסר חלל חדש צוה"ז
אין היתר לאיסורו וכיון דאין היתר לאיסורו ח"כ אין זה בכלל
דשיל"מ ובה דמות לחלל לאחר שיבסר הוא מפני שיש היתר
לאיסורו כלומר שהאיסור מוגבל לתמן ולאחר חמץ חלף כל
האיסור.

ואין להקשות דאכתי תקשה דח"כ לאחר שיבסר כל התצוה
תשתי כיון דחלף לו כל האיסור וח"כ אין כח איסור
חדש בעולם ואמאי קי"ל דתצוה חלל נאסרה קודם העומר
ועוד לא הוה העומר אסרה עד עומר הבאה ד"ל מידי
דכוה אעלה דקי"ל דיש היתר לאיסורו לאחר שלש שנים
ואפ"כ פירות ערלה שגדלו בשלש שנים הללו אסורות עיין רש"י
שם ומה שחמך ר"ת ז"ל ורש"י לשיטתו ודו"ק וח"כ כה"ג
בפירוש חדש כל שלא נאסרו נאסרו עד עומר הבאה ח"כ שחלף
לו איסור חדש לאחר שיבסר פירות חלל נאסר עליהם שם חדש
כיון שלא היו בשעת איסור חדש דאשחקד ולאחר שיבסר לא
פקע שם חדש מנייחו ולא קבלו שם ישן ודו"ק כי אין בזמן
גרמא להאריך ולבאר צוה יותר והדברים עמוקים בס"ד וד"ל
נחמס גדול כמותו ירבו בישראל די לו אם יעיין בדברינו.

אלא דלפ"ז מיושבת נמי קושיית הפר"ח מרבינו יו"ט מש"ס
מפורש דחדש הוה דשיל"מ דהוא ז"ל ס"ל כרש"י ור"ן
דדוקא בשעה שיש עומר מתיר מקרי דשיל"מ חלל צוה"ז לא
הו"ל דשיל"מ דאין עומר מתיר ודלא תקשה ליה מיהו הרי
מוחר בשיבסר וע"ז ח"י דחדש חוזר לאיסורו הוא כלומר לאיסור
חדש ושם חדש חוזר לאיסור לשנה הבאה ובה דלוחה תצוה
לא נאסרה לשנה הבאה לא משום שכוהר שם חדש חלל שחלף
לו איסור חדש ותצוה זו לא נקראת עוד חדש לשנה הבאה
חלל דין איסור חדש חוזר לשנה הבאה וכל תצוה שבה"ז אז
בזמן האיסור הזה חדש חלל ויעיין שו"ת בית שער יו"ד
ס' קי"א ד"ה ובה"ז שותא וצח' הארכתי עוד.

והנה רש"י קדושין כ"ג ד"ה ובה דין לערלה בשחים
פרש"י אע"פ שהשלישי אין זה איסור עולם והקשה
ר"ת דהא פירות ערלה אסור לעולם וכריע"ז ח"ל הביא בשם
רבינו חננאל שפי' כעין רש"י שיש היתר לאיסורו שאפילו
החדש שנקר קודם לעומר הרי הוא מותר לאחר הקרבת
העומר מה שא"כ בפירות הערלה שחננו חוץ שלש אסורין
לאחר שלשה, ואין איסורו איסור עולם שתצוה שדך זו לאחר
שלש מותרים אין דין ערלה נובע בו.

וכתבתי צח' דיסור מתקלקלם נראה דרש"י ור"ח ס"ל
דאיסור ערלה וחדש הם איסור שאינו קשור בחפץ
כלומר בפירות ערלה או בתצוה חדש חלל הוא איסור תורה
החלוזי בזמן שכל שיגיע זמן קודם הפסח ויזרעו תצוה באותו
זמן תפול עליה שם חדש ותאסר וכן לענין ערלה שכל שיעט
חדש חלל ויגדיל פירות בחוץ שלש שנים יהיו ערלה שהזמן
זה הוא גורם לפירות חלל או לתצוה זו שיאסרו ואם יעבור
זמן הזה פירות שגדלו אחר שלש שנים יהיו מותרים חלל
דמיא לענין תצוה ופירות חלוק יש בנייהם דתצוה חדש יש
היתר לאיסורם ע"י העומר כשיש עומר להחזיר וכשאין עומר
אז בסילוק איסור החדש היינו בשיבסר יותר החדש דחלל לה
שם חדש מנייה ונקרא ישן חלל פירות ערלה ח"כ דאין איסורו
איסור עולם חלל פירות שגדלו בשעת האיסור לא מנינו היתר
להם בתורה וצח' כתבתי החלוק צוה כיון דבערלה לא מנינו
היתר בשעת איסור נאסר האיסור על הפירות לעולם חלל בחדש
שיש היתר לאיסורו בשעת איסורו היינו ע"י עומר או האיר
המזרח לפי דעת פוסקים ממילא לאחר זמן איסורו אפילו אותם
הפירות יותרו או מאיזא טעם שיהי' הדין כן הוא.

הם במקום פלוני הם זה ה' מעשה ואמרו דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין הרי מצוה דאפילו אדבר שמחבר צביר גמור שאלהם ה' החלום ואפילו הכי לא חוששין לו שהיו מעשה וא"כ אמאי חוששין לו כאלו וכל אחד מחזיק בדרכו הקודש לישב אמנם ראיתי בשו"ת חשב"ץ ח"ב סי' קכ"ח שבאר"ק הרבה בזה קושיא והעלה דיש צ' מיני חלומות אי בזה ע"י מלאך וכו' כעין נבואה כמו שנאמר בחלום אדבר בו ואמרו הלום אחד משנים נבואה ויפה חנניה לחלום כחש לגמרת (שבת י"א) דבעל החלומות הראה לו העתידות והשגות החלומות ששוא ידברו ואינו בא אלא מדמיונות וע"ד שאלמו מעולם לא ראה אחד בחלום דע"ל פילא בקופא דמחטא ולפי"ז בכל החלום שאלם חלם יש להסתפק אי הוא מלך נבואה או מדברים בעלים ולכן צדיקי ממונות דקיי"ל ספק ממנו לקולא דהעמיד ממנו על חזקתו ולכן שפיר אמרינן דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין אבל לענין איסורא דקיי"ל ספק איסורא לחומרא שפיר חוששין לו ולכן צדיקי ושמתא ודבר דספק איסורא הוא שפיר צ"י התרא ודברים אלו ממקור קדש מתלכחם.

ברם כל זה אינו אלא היכא דאדם חלם לעצמו אבל היכי דאחרים חלמו לו או הוא חלם לאחרים מנינו כבר בזה מחלוקת הפוסקים דהב"ב כתב והיכא דחזא בחלום דקא משמחין ליה לר"ך ביה עשרה דחנו הלכתא דש"י ליה ואפ"ל חזי ליה אשה או עבד בחלומהו עכ"ל וכ"כ בשאלות דר"א פ' מקץ סי' כ"ט והשב"ץ ח"ב סי' קכ"ט הביא מצרכות נ"ה ע"כ ג' חלומות מתקיימין ואחד מהם חלום שחלמו לו אחרים והרי אביי מת על חלומהו של רבא שם נ"י ואשמו של רבא מתה על חלומהו על פתרון בר הדוא וכן צ"י וכן יש מעשים בלויכא רבתי וצירושלמי מעשה שני ואדרבה נראה יותר קשה אחרים שחלמו לו שלפי שהוא זקוף הרבה לשמים הראו חלום זה לאחר ולא לו וכדאמרינן בחולין ק"ג ע"א אקרייה לרב ספרא בחלמיה מערה בג' זיוס קרה וגו'. ואמר שם דכלפי רבא אקרייהו והקשו ולקרייהו לרבא והשיבו זקוף הוא ע"ש מצוה דס"ל דע"י אחר אדרבה גרע מע"י עלמו. *

אמנם המג"א ח"ח סי' רפ"ח סק"ב כתב שאין להחנות בשבת על חלום שחלם לו אחר וכ"כ שכנה"ג בבי"א אות ד' וצו"ת אות ג' ותו"ש אות ד' וכ"כ בס' לב חיים ח"ג סי' ס' דבחלום שאחרים חלמו עליו אין להחנות בשבת ומיהו הרדב"ז ח"ג סי' ק' כתב דגם על חלום שחלמו אחרים יש לו להחנות ח"ל שז' מלאכי בשאלות צ"י ויהי מקץ וכו' גרסין אפילו חזאי ליה אשה או עבד או קטן בחלמיהו וכו' ע"ש ולשון בחלמיהו ודאי מורה שהם ראו חלום עליו אמנם לפי הגירסא שלפנינו ח"ל דלילו מאן דחזא בחלמיה דמשמחין ליה לר"ך ביה עשרה וכו' ואפילו חזאי ליה שפחה או עבד או קטן בחלמיה ע"כ והנה לשון בחלמיה משמע שהוא החלום שלו כלומר שחלם לו אבל לישנא בחלמיהו צו"א בסופו משמע שחלם להם וא"כ לכאורה תהיה מחלוקת הפוסקים תלוי בחלופי גירסאות וממילא מש"כ הרדב"ז שם ולא דעת מוציאן לשונות מפשטי' או דכונת הלשון הוא אפילו ראה בחלומי שבאשה או קטן מדיון אותו אבל אם חלמו אחרים לו ח"ל התרה וזה אינו נכון לא בענין ולא בלשון אלא בכל גווני לר"ך התרה

אלא דלפי"ז עלתה לן דהא דינא אי חדש הוב איסור גזר' או איסור חפלא תלוי בזה מחלוקתא דלמ"ד דחדש הוא דבר החלוי בזמן הו"ל איסור גזר' ככל איסור החלוי בזמן הו"ל איסור גזר' ולמ"ד דהוא איסור החלוי בחפץ הו"ל איסור חפלא וא"כ שפיר יש מקום לדברי הגאון בעל אור שמח ד"ל דמחלוקת הראשונים נמי תלוי צ"י בהנצח הירושלמי אף שקשה להעמיס כן כי לפי פרש"י נראה דגם ש"ס דילן הכי ס"ל וכו' נראה לכאורה דעת ריו"ט ור"ח שצמדכו והר"ן וי"ל ודו"ק. ועיין עוד ח"ו סי' צ"ג.

רבוה הנני ידירו דושכת"ר בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן ר"ז

מי שחלם שנידו את חברו אי יש לחוש לדבר

ב"ה ה' בהעלותך התשל"א בג"י יצ"א.
מע"כ ידיד נפשי איש בריחי רב האי גאון אי"א בעל תריסין חור"ב מרביץ תורה וכו' כש"ת מוה"ר יוסף פנחס הלוי לעוונינאיהן שליט"א אבד"ק ציזעוו ור"מ בשיבתינו הקדושה.

אחדשכ"ג.

בדבר נקשתי לזכר צמי שנידוהו בחלום ח"ו ע"י חצירו כלומר ראובן חלם שנידוהו לשמעון חצירו אי יש ממע צנידיו זה או דנימא דוקא כשחלם לעצמו ואי יכול ראובן לנכוס עשרה להחיר לו נידויו צ"י להודיע לשמעון כלל או לר"ך להודיעו מה עכ"פ שנידוהו מן השמים ח"ו.

והנראה דגרסינן בגמ' נדרים דף ח' אמר רב יוסף נידוהו בחלום לר"ך י' צני"א להחיר לו וכו' דחני הלכתא אבל מהני ולא חני לא ואי לוכא דחני הלכתא אפילו מהני ולא חני ואי לוכא לחל וליתב אפרשת דרכים ויוכיב שנתא לבי י' עד דמקלעי ליה עשרה דגמרי הלכתא וכו' ח"ל רב אחא לרב אשי שמתיה ושרו ליה בחלמה מאי ח"ל כשם שאי אפשר לרב צ"י חזן כך אי אפשר לחלום צ"י דברים בעלים ופסקוהו הרמב"ם פ"א מה' ח"ת וצטושיע וי"ד סי' של"ד סעיף ל"ה וכתבו החוס' והרא"ש דלכן לר"ך עשרה להחיר לפי שחלום הוי כעין נבואה יש לו לדאוג מן הפורענות לכן לר"ך להחירו ולר"ך עשרה דכל צ"י עשרה שביה שריא וכיון שיש לחוש שחלם בשליחות המקום נתגדה הרי הותר לו צ"ד שנחנדה כיון דשכינתא שריא ביה ע"ש.

והקשו המפרשים סחירת הש"ס דהכא מוכח דחשישין לחלומות שהוא משום נבואה וצרכות אמרינן דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין ואמרו כל החלומות הולכין אחר הפה וצ"י זה דורר דף ל' ע"א אמרו הרי שבי' מטעם על מעות מעשה שני שכינת לו אצ"י צא בעל החלום וא"ל כך וכך

ועיין ס"ח סי' תמ"ר (דפוס וורשא) אם מראים לראובן קשה על שמעון בחלום הי צריך ראובן להחנותו שהרי שמעון מזוף לכך לו הראהו לו וכו' ע"ש.

ע"כ וכן נראה דהוא לפי גירסתו שגרם צחלמיהו חבל לפי גירסתו אחי ספיר פי המולחין שהביא הרד"ז ז"ל ובהעמק שאלה הביא בשם חשונה הגאונים (הולא מקילי גרמנים) סי' י"א נחצו ואפילו חזי דשמית ליה אשה או קטן או עבד וכו' מצוה להגאונים מפרשי כשיטה השניה ופלא על צעל עמך שאלה שהקשה חמ"א שם מדברי השאלות ולא הרגיש דלפי גירסתו שהוא גירסתו ג"כ אדרבה מדברי השאלות ראי' להמג"א ז"ל ודעימיה.

ומעשה לפ"ז נראה ד"ל דהיכא דנראה לאחר צחלום חיוב ס"ס ספק אי חיישין בכל מה שחלם על חצירו דלמא קו"ל כהמג"א וכשיטה הגאונים ואפילו נימא חיישין דלמא הוא חלום של הכל הוא דהרי בעיקר הדבר לא הוא אלא פסיקא וכמ"ש החשב"ץ ה"ל וז"ע.

ונראה להבין בשאלה שיהי' אי מותר להחיר שמחו שהנס לחצירו בלי ידיעתו או דילמא לריך דוקא שיגיד לו וילך הוא או שליחו ויבקש רחמים עליו ויעיבו בני עשרה והנראה דבגמ' שם הביא מעשה מרבינא דהיה לה נדרה לדחיקו אחא לקמיה דר"א ח"ל צעל מכו שיעשה שליח לחרעת אשתו ח"ל אי מכניסין אין אי לא לא ופי' הרשב"ם בחוס' שם דרבינא ח"ל נדוי לדחיקו פי' שידור צחלום ויחיה צושה לבה לצי"ד לפני רב אשי להחיר לה וגרם מכו שיעשה שליח לאשתו להחיר לה נדוי מי מדמי לנדורו צפניו דאין מחירין לו אלא צפניו דצפניה נדרה צחלום או דלמא כיון שלא נידה אלא צחלום כשלא צפניו דמי ומחירין לה שלא צפניה והשיב לו ר"א אי מכניסין העשרה מחירין לו ע"י שליח שלא צפניו דמחשיב מילתא כיון שמתאן מוזמנין ומכופנין וכו' ע"ש.

והנראה דלא נסחפק רבינא לפי פי' הרשב"ם אלא הנידוי צחלום אי הוה צפניה או שלא צפניה משמע דאלו נידורו שלא צפניה לכ"ע ה"י נעשה שליח ומינה היכן נידורו ע"י אחרים צחלום ח"כ לא הו"ל צפניו ומחירין שלא צפניו ועיין לעיל דף ז' אמר רב אילא אמר רב נדורו צפניו אין מחירין לו אלא צפניו נדורו שלא צפניו מחירין לו בין צפניו בין שלא צפניו ועיין ר"ן חרי עממי משום דאלים יותר נדוי צפניו אי משום חשדא ולתרווייהו עממי לכאורה אין נפ"מ היכא דלא ידע מן הנידוי כלל דודאי דמחירין לו שלא צפניו דמשום חשדא ליכא וגם לא אלים כ"כ וא"כ כ"ש בדין דלא הוה אלא צחלום ורק ע"י אחר דתרווייהו לקולא לכ"ע מחירין שלא צפניו. ואגב טעם ה"ן שכתב משום דלא אלים כ"כ כשנדורו שלא צפניו לכאורה מדברי החשב"ץ ה"ל ז"ע שהביא שם מרבה דנוף ה"י ולא אקריבו לו וז"ע.

והנה בש"ע יו"ד סי' קל"ד סעי' כ"ט נידורו צפניו אין מחירין לו אלא צפניו ואם החרו לו שלא צפניו י"א דדיעבד הוה החרו נידורו שלא צפניו מחירין לו אפילו שלא צפניו וצ"ע ל"י שם י"א מי שנדורו צחלום ישלח שליח להחיר לו שלא צפניו וכו' ע"ש. וא"כ פשוט דמי שנדורו שליח מצי להחיר לו שלא צפניו צ"ד.

אלא דמיא אחתי ז"ע אי לריך עכ"פ לכוידע שנידורו צחלום או לא לריך כלל ולפוס ריבועא ה"י נראה דאין מחוייב

להודיע וראי' לדבר מהא דרבי אבהו קאים קמיה דרב הונא שמעיה להך איסתא דאפקה דאכרת ש"ס לצעלה שמחה ושרא לה לאלתר צאפה וכו' ש"מ חלת ש"מ השומע הזכרת השם מפי חצירו לריך לנדורו וש"מ נידורו צפניו אין מחירין לו אלא צפניו וש"מ אין בין נדוי להפרה ולא כלום וכתבה הרמב"ם סוף ה"י שצועות וצ"ע יו"ד ה"ל סעיף ל"ז ע"ש ובה לדיון מיהו שמעיין דהמנהג על דבר איסור אין לריך לכהוג נדוי אלא חיקך ומיד יכול להחירו וכן אמר עוט אסור ועוט שרי ועיין ברכ"י בשם הרב צית דוד. ובה מדדיק ש"מ נידורו צפניו אין מחירין לו אלא צפניו ומכא דשלא צפניו מחירין לו שלא צפניו וכפשוטא בהלכה והוסף ש"מ אין בין נדוי להפרה ולא כלום ע"כ דה"ה בין נדורו צפניו בין שלא צפניו לעולם אין בין נדוי להפרה ולא כלום דאל"כ הו"ל ובה דנדורו צפניו אלא ע"כ ל"ש נדורו צפניו ול"ש שלא צפניו לעולם מחירין לו מיד וא"כ ש"מ ג"כ דאין בין נדוי להפרה ולא כלום בין הודיעו וכן לא הודיעו וע"כ דמחירין שלא צפניו אפילו לא הודיעו כל שנדורו שלא צפניו.

ולפ"ז נידון דידן כיון דעכ"פ כשחלם לי שמחה על חצירו אינו אלא נדוי שלא צפניו לכ"ע ולקצת שינוי אפילו החרה אינו צ"ע ואפילו להמחמירין מ"מ לפענ"ד פשוט דיוכל להחירו שלא צפניו ושלל בדיעתו. ואשריך נידוי שילא צחלום ילא צא"סור ואין כאן איסור ומותר יהא לא יסורין ולא קללה יביאו עליה ימי ראובן ואל ימות ויחי מחיו מספר חמ"א ליהודים ויאמר שמת ה' קול יהודה ואל עמו תציאנו ידיו רב לו ועזר מלריו חתי חודיענו אורח חיים שובע שמחות את פניך נעימות צימיק ללח שמעתי שמעך וגו' ויעבור ה' וגו' עיין לבוש יו"ד סי' של"ד סליח וצ"ח הביאנו. ועיין עוד לעיל סי' ק"ס.

ידיד נפשו נאמן בריחו וי"ר שיוכה ללמוד תורה לשמה ולהרביצה ברבים ויוכה לרוות רב נחת עם אריכת ימים ושנים וגם מבנו היקר יראה זרע קודש ויאריר ימים עם נחת דקדושה עד בגצ"א החותם מחור ידירות נאמנה וברכה בכפלים לביתו וכאש"ל בלב ובנפש.

מנשה הקטן

סימן ר"ח

מהו צורת הקבר

כבוד ידי"ג ש"ב המאה"ג הרה"ג המפורסם צ"ח ראש בשמים בנשי"ק פ"ה חו"פ כש"ח מוה"ר גבריאל אילאוויטש שליט"א אבד"ק שאמשאן ג"י נ"י.

אחדשכ"ג בארבעה אמות,

הנני נדבר הערתו כשהיינו צווחת חדא ופי' כ"ג יקבנו שלא מלא בשום מקום דלורח הקבר היינו כשממלאין כל הבור עפר ולדעת כח"ר כל שאלאו עפר עד שכסה הארון אף

ובכר ציררנו וגמר הקבוצה הוא כשעשין כעין כיפה למעלה על הקצר וא"כ ממילא דאין לומר לדוק הדין עד לאחר גמר הקצר בעשיית כיפה הג"ל דהיינו הר הנכוג לעשות במקומינו, גם מדיוק לשון הרמב"ן דרך בלחש מן הקצר וחזרין למקום סמוך לביה"ק אומרים מצוה דאחר כל הקבוצה כולה עם עשיית הכיפה הוא דאומרין לדוק הדין, וגרסא לפעמי"ד לחת טעם נכון וסבירא וישרא דאין לומר לדוק הדין באלמע הקבוצה אף שכבר ביסו הארון בעפר דכיון דע"י שיגמרו כל הקבוצה הם ערודים במצות קבוצה וכו"ל בכלל העוסק במצוה דפטור מן המצוה ואין לו להניח מצות קבוצה ולעסוק במצוה אחרת לדוק הדין ולא יבא ח"ו בכלל ועוצני וא"כ ע"כ לומר או לפני הקבוצה כינה כמנהג ספרד או לאחר הקבוצה כולה וכנ"ל כנ"פצ"ד.

ואחר הדברים האלה רע עלי המעשה אשר ראיתי בלחש בתי קברות פה באמעריקא שהביעו מנהג (גיכנס) צורות שעשין כל הקברים חלק עם הקרקע בלי לעשות שום כיפה על הקבר ולפעמים אם עושים כיפה כזו הם לוקחים העפר ועושים שם מקים חלק שהיא איסור גמור כיון דככיפה הוא חלק מן הקבר ודאי דאסור ליעלה משם אלא דלר"ך גם לעשותה שיראה לירא הקבר כמנהג כל ישראל מעולם.

והשי"ת יגדור פרטות עם ישראל ובלע המות לנח ויקיאו ישיני עפר בעל החמיה בצנצנצ"א.

דברי ש"ב ידי"נ אוהבו הנאמן דושכת"ר וצדקתו בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן ר"ט

בפעם למה לא שייך איפור ב"ת בקריעה

כבוד הב' הח' וכ' ר' מרדכי בערקאוויטש הי"ו מתלמידי ישיבה הקדושה טעלו כעת תלמיד חביב בכולל דשיבתנו הק' בית שערים.

אחדשה"ט יסלח לי אם לא שחי עדיו עליו כי לא ידעתי או כנחור ויחי שמים מנצח.

ומה שהציא קושיא ספר שצט שמעון דהאריך אחר יכול לקרוע בגד אבל על מחו הלא הקרוע בגדו עובר בכל תשחית ולא הותר לקרוע על מחו אלא משום עשה דוחה ל"ת וזה לא שייך רק לגבי הקרוע ולא לאחר דאין בו עשה של דחיה דנימא עשה דוחה ל"ת ואפילו בחור שליח ליכא נמימר דלא אין שליח לדבר עבירה ע"כ. הנה ספר שצט שמעון לא ראיתי ואינו במחילתי לעיין אחריו ובחר טעמו אבל ראיתי מי שהציא קושיא זו בשמו אבל לפעמי"ד לא נראה כלל דהאריך יעלה על הדעת דקריעה הוא משום עשה דוחה ל"ת חלף דהרי

שהצור עדיין לא מתמלאה כבר זה מקרי קצר ובזה כבר ולא ידי קבוצה וממילא להפוסקים דס"ל דל"ל לדוק הדין לאחר הקבוצה שפיר יש לומר אפילו לאחר ביסוי הארון בלנד בלי למלאות הצור עפר כי מלוי זה לא מעלה ולא מוריד.

ראשון לזיון אומר הנה העור א"ח ס"י תכשי כחצ וגרסא שהכיפה שבונין על הקצר שאין לבנותה ביו"ט דכיון שמקצר בקצר למח יחלל יו"ט שלא לנזרף אלא יכסו הקצר בגסרים ופער עד אחר המועד ומדאמיר דיכסו בגסרים משמע לבאורם דכוונתו דאין למלאות כל הצור עפר דא"כ גסרים למח זה כמ"ש ב"ח שליט"א אלא דב"י כתב שם על העור ח"ל משמע מדבריו דככיפה של בנין דוקא קאמר דאין לבנותה ביו"ט אבל כיפה של עפר שצוברים העפר על הקצר עד שנעשה כמו חל נראה שמוחר לפעולתו ביו"ט שגמר הקבוצה הוא זה ומכרי"א כתב דיש ליחבר גם בזה ובב"י כתב שאין רואה שום הכרע לדברי מהרי"א ועיין פרישה שם.

נראה מצוה דלא הוא מחזקת הפוסקים מתי נגמר הקבוצה דעת הב"י צ"ח העור דעד שלא נסחם הקצר לגמרי עם כיפה עליו לא היה קבוצה ודעת מהרי"א דיש ליחבר שהעור שלא לעשות כיפה עליו משמע דשפיר נגמר הקבוצה מקודם. והנה הרמ"א א"ח ה"ל סחם כדעת הב"י והע"ז כתב ח"ל אבל מותר לכסותו בעפר פ"י לעשות מהעפר כמו הר זכן דעת המג"א שם נראה צ"ח דהסכמת הפוסקים כפ"י הב"י דעשיית הכיפה כעין חל גמי הוב חלק מהקבוצה ולא נגמרה הקבוצה עד שביסוהו בעפר כעין חל או הר ללשון הע"ז ז"ל ובכר ראיתי צ"ח רש"א ס"י מ"ה שר"ה לומר דדוקא שיעור ביסוי פני המח קריי קצר וחזר בו מדברי הע"ז ומג"א הג"ל ע"ש ובב"י ס"י שעי"ה ס"א מאומתי חל האצילות משנקצר ונגמר סחימת הקצר בעפר.

איברא וגרסא לומר אפילו לדעת מהרי"א בהעור גמי אין כוונתו דסגי בכיסוי הארון לבד דגם מהרי"א מודה דב"י ע"כ למלאות הצור בעפר ולא נחלקו אלא לענין עשיית הכיפה עליו היינו הבר שגרסא בקצר דדעת הב"י דגם זה חלק מן הקצר ודעת מהרי"א דכל שמלא הצור בעפר סגי אבל למלאות הצור עפר לכ"ע צ"י ולא סגי בכסוי הארון בעפר לבד והכין משמעות הפוסקים דרך ככיפה זו נחלקו.

והנה מנהגם שאומרים לדוק הדין אחר הקבוצה מקורו בעור שם הרא"ש והרמב"ן ז"ל ביו"ט ס"י שפי שכתב ח"ל וכתב א"ח הרא"ש ז"ל והאידנא לא נבנו אלא מעמד אחד בלחש מן הקצר עושין שורה אחת ואומרים קדיש ובאשכנז ובצרפת אומרים לידוק הדין ואח"כ אומרים קדיש והרמב"ן כתב המנהג שהיו נוהגין צימיו רצוחי כך היה קוצרין המח וחזרין למקום סמוך לבית הקברות וכו' ואומרין צחך דין האמת וכיוצא בזה דבר של לדוק הדין בקצרה ואח"כ חוזר השי"ן ואומר לבס וכו' ועיין דרישה שם שזאשכנז וצרפת אומר לידוק הדין וקדיש הכל אחר הקבוצה.

והנראה מצוה שעת הרמב"ן והרא"ש והב"י כפי מנהגיו שקבלו לומר לדוק הדין לאחר גמר הקבוצה כולה

דאפילו כ"ש אסור לקרוע וא"כ לכאורה מופרכין דברי הש"ג והדגה קשיא דא"כ היתיר רק מכה מלוא קריעה והיא משום עשה דוחה ל"ת וכי"ל.

ברם לאחר בקשה סליחה מלוא הגאון ז"ל קשיא לא הוינא דפשוט דאין הפירוש כמו שחשב השבט שמעון ז"ל דהיתר הקריעה הוא מטעם עשה דוחה ל"ת אלא כוונת המפרשים צא מאחר דקוי"ל דהקורע בגדו עובר בלי"ת אם לא שלריך לאותו דבר אז מותר לקרוע דזה מקרי דרך תשמישו ולא דרך השחתתו כמובן וא"כ בקורע על מתו שאין לריך לקריעה זו ללורך תשמישו יאדברנה גורע צא קצת מתשמישו לכאורה הו"ל להיות אסור לקרוע והקורע יעצור על כל תשחית וע"ז כתבו הר"פ והרשב"א והחוס' ושאר ראשונים דה אינו אלא זה גמי מקרי ללורך וליכא צ"ת והלורך צ"ת הוא לורך מלוא שלריך לקיים צ"ת מלוא קריעה ולריך לא ענית שלם לקריע כאשר תקנו חז"ל וזה הוא הלורך וממילא דמי נ"ח הלורך לקרוע את הללוא של צ"ת ואין זה בכלל עשה דוחה ל"ת אלא זה ענין של דחיה של לורך דאין לך לורך גדול מלקיים מלוא וזה הלורך האמתי ולכן אין צו משום צ"ת אצל זה דיקא כל זמן דליכא מלוא אז העשה דוחה בלי"ת דצ"ת אצל כל שקיים המלוא שוב אסור לקרוע יותר ודבריון לאיסור צ"ת.

בקיצור היסוד לא ללורך המלוא מולאו משום צ"ת שכרי קוי"ל דכל ששכרו מרובה על השחתתו ל"ת צ"ת משום צ"ת והכ"ז כיון דשכרו מרובה על השחתתו שכרי מקיים צו מלוא השם עשיית המלוא דוחה הללוא דצ"ת. ועיין סמ"ג סי' רכ"ט וסמ"ק סי' קצ"ה ואם ה"ל לריך לאותו דבר להשחתתו כדי לעשות הגלח גופו כל תשחית דגופיה עדיף וכן כדי להטיל אימה על בני ביתו וצבאות סמ"ק כתב וכתבנו שלא לפזר ממון לריק ואפילו שו"פ ואומר ה"ל ויזהר ז"ל כי הקורע על מתו יותר מדאי לוקה ומצוה דכ"ה משום דאינו לריך ל"ת אצל כל שעושה לשם מלוא א"כ לריך לאותו דבר ומותר.

והחלוק בין אם הדחיה הוא מטעם עשה דוחה ל"ת ובין אם הדחיה הוא מטעם מלוא שאין כאן צ"ת הוא כך דכל שהיתר משום עשה דוחה ל"ת א"כ איכא הפא איסור כל תשחית בשעת קריעה אלא העשה של קריעה דוחה בלי"ת של צ"ת וא"כ מי שאין עניו העשה של קריעה אינו דוחה צו בלי"ת של צ"ת אצל להעשם. ודדחיה הוא מטעם מלוא והוא ללורך תשמישו אז הפירוש והכוונה דכל זמן שמקיים צ"ת המלוא ליכא כאן איסור צ"ת כלל דצ"ת לא נאמרה אלא כשעובר בלי לורך אז איכא צ"ת אצל הקורע ללורך מלוא ליכא צ"ת כלל כל זמן שאיכא מלוא.

ולפי"ן אחי שפיר דברי השו"ת הלקי"ט סי' קט"ז והבדל"י וי"ד שהקריעה עוב שיהיה ע"י אחר דנחצי"ש ממנו ואיכא עגמ"י טפי וליכא משום צ"ת כלל כיון דכל דליכא מלוא קריעה אזלי לה איסור דצ"ת לגמרי ולא שנדחה בדרך דחיה של עשה דוחה לא תעשה אלא שנדחה לגמרי מכה המלוא. והיו דומיה דמי שותן בגד לחיטת לתקן ולריך לחתוך ולהשחית מקצת הבגד כדי שיוכל לעשות לו בגד מתאים ודאי

רוב פוסקים ס"ל דמלוא קריעה אינה אלא מדרבנן ואיסור כל תשחית הוא איסור דאורייתא וא"כ יבא עשה דרבנן וידחה ל"ת דאורייתא, כן אמת דדעת הרמב"ם פ"ו מה"ל מנכים דמח"ת אינו עובר בלא תשחית אלא צאללות אצל המשבר כלים וקורע בגדו לא הוה אלא דרבנן וא"כ לדעת הרמב"ם הוה אחי שפיר דחיה עשה דרבנן ודוחה ל"ת דרבנן אצל דברי הרמב"ם ז"ל תמוהים הם וכבר האריכו צו האחרונים ז"ל ואין כאן מקום להאריך, ועוד דברי דעת ר"פ נראה דס"ל דצ"ת אסור דאורייתא גם שאר ראשונים ז"ל דכתבו כעין זה ס"ל דצ"ת איסור דאורייתא הוא והא"ך שייך דחיה מדרבנן לדאורייתא, גם כהני קריעות שקורעין על שמועות רעות ר"ל כגון שגפלו שוגאי וישראל ציד אויב והשומע ברכת השם והריגה ס"ת או תפילין או מגילה אחת מתנ"ך שגשפרו או נקדשו או נחטבו או נתחבן בחזקה חייב לקרוע שחי קריעות מג"ל להחיר בכל זה.

איברא דלכאורה דברי שבט שמעון מקורם בש"ג פ"ק דע"ז אבא דאמרו צבמה תיעקר פירות ירקבו כתב הש"ג ומכאן יש ראייה דלא חיושין לנעצ"ה במקום מלוא והחוס' מוכיחין דלעקור צבמה איכא כל תשחית וקשה מפיק דחולין בעובדא דר"פ בן יאיר שפרש"י עקרגא ל"ת שלא יוכלו לנעט וצ"ת ליכא לפי שהיו ראיות לדישה עכ"ל משמע דמשום שעדיין ראיות למלואה ליכא משום צ"ת ולפרש"י ל"ע כיון דליכא צ"ת אלא כשהדבר נשחת מכל וכל א"כ למד ל"ת למח"ק צבמהות סמ"ק לדחוק ע"מנו לומר דצבג הנקרע על מח לא שייך צ"ת משום דחיה מלוא קריעה דחיה ל"ת ולמה לו לדחוק כולי האי חיפוק ל"ת דמשום האי קריעה לא הוי בגד נשחת דהא ראוי הוא עוד למד שה"ל ראוי קודם לכן ולי"ע ליישב דברי מהר"ק ע"כ. והמשמע מדברי מהר"ק בש"ג דהטעם דמותר לקרוע הוא משום דחיה מלוא עשה דקריעה דחיה ל"ת דצ"ת א"כ לכאורה דברי השבט שמעון אחי שפיר אלא דמי"מ דרי בש"ג דזה דברי מהר"ק וא"כ לידן פשוט דהיתר הוא משום דעדיין הכגד חזי למלאתו וליכא צ"ת ולא מטעם דחיה.

אמנם אי משום הא גם זה לא תברא הוא דאדבריה דברי הש"ג שם תמוהין הם מגמ צ"ק ל"א ע"כ אר"א שמעתי שהקורע על המת יותר מדאי לוקה משום צ"ת וכ"ש גופו וכתבו החוס' וא"ת מאי ס"ד וכו' לריך ראי' דמקור בגדים עובר משום צ"ת ואומר ר"י דאין מציא ראי' אלא שאסור לחבל אפילו ללורך וכו' וכן מקרע על מח זה ללורך ע"כ משמע דאם לאו ללורך אפילו כ"ש לוקה והרשב"א ז"ל הקשה בקושית החס' וכתב ותי' בזה' דמיייתי ראי' מקריעה שהוא ללורך כגון צמת שאעפ"י שיעקר קריעה מלוא ומי שהוא מקרע יותר וכו' וכבר תמה עליו צ"ת חיים שאל סי' כ"ג צ"ת והוסף להקשות מגמ קידושין ל"ב רב הונא קרע שיראי צאלפי דרבא צריח אמר אחיל אחיזי אי רתח וכו' והעבר על צ"ת דעבד ל"ת צופוציני ופרש"י במקום התפירה שאינו נחסר צדמיו צ"ק כגון צולו ע"כ משמע דאם קרע אחת אפילו במקצת עובר בצ"ת אפילו לא נשחת לגמרי גם הפרישה סי' ח"ך פשיטא ל"ת דאסור לקרוע בגדים על מח יותר מדאי וכ"כ הרשב"א מ"ק ב"ד והרמב"ן צ"ת תורת האדם שער הקריעה דף י"א ע"כ נמלא דלכא ס"ל כר"פ צבמהות סמ"ק

אסור וכנ"ל, וא"כ י"ל דחיישינן דילמא יקרע יותר קלח ויעבור
בצ"ח ולכן רק קורע במקלח והשאר מניח להאכל והאכל אפילו
אם יעבור ויקרע קלח יותר מחמת מריחתו כדי כחצו
הפוסקים דהאכל על אביו או על מי שמרגיש יותר לער וחצי
ליה הקריעה מותר לקרוע יותר קלח א"כ לגביה לא יהיה
איסור וקשה מאד לזמאם ולכן מניחין להאכל להשלים ודו"ק.
וגם כי מקיים מצוה בעלמו, ומצוה זו יותר מצלוחו האמרה
היכא דליכא טעם לאחר שיקיים המצוה כמוצן, ובזה יהיה בלע
המוח ללח ויקלחו ישיני עפר לעח החחי עם ציחא משיח לדקנו
בצ"ח.

ובזה הגני נותן החזותמת להוגי בדת האמת, וי"ר שנובה
לכוין האמת, דושה"ט המברכו בברכת התורה ללומדיה צלח
ורכב על דבר אמת ויהי אלקיו עמו, בלב ונפש.

בגשח הקטן

שאין איסור על החייט שעובר על כל חשחית בשביל שקרע הבגד
שהרי החייט מתקנו לאורך צה"כ וכו' לטע דין צ"ח לענין זה
והכ"ז בן כיון שהבעלים לריכים לקריעה זו ולדידהו לית כאן
צ"ח כלל גם לאחר מותר וזה לפענ"ד ברור ודלא כשכנע שמעון.
יעיין יו"ד הל' קריעה להנרצ"ז מרגליות.

ומידה צעיקר דינא האחרונים הביאו בשם שו"ת בית יהודה
ס"י כ"ו דבאם אפשר שהאכל יקרע בעלמו ע"כ יותר
ולא מטעם צ"ח אלא משום דמצוה זו יותר מצלוחו כבכל
המצוות ומכאן צ"ח קריעה הביאו וכתב עליו דהדין אמת
ולכן כתב דהמנהג שא"י מהח"ק מחליל וחותך קלח בסכין צ"ח
הנזכר שצנצניו ואז חופם האכל בקלח מה שצמקום החתך
ויקורע מלמעלה למטה קרע טפי וא"כ שניהם מחקיימין שאחר
מחליל ויעיקר המצוה נעשית ע"י עלמו הביאו בחיים ובכרה
למ"ש. ולפענ"ד נראה עוד הטעם במנהג זה משום דבאמת
אחר הקורע אף דמותר לקרוע לאורך מצוה אכל יותר מזה

משנה חלק חמישי
הלכות אבן העזר

(3) **והא** טענה דמאסן פרנסה לרײך למעט צנינים הוא טענה גמור ואין כדאי לטפל צה והקציה זן ומפרנס לכל מקריני ראש ועד צוילי כנים צהשגחה פרטית על כל נפש מיישראל וצידו העושר והכבוד וכו' מוריש ומעשיר וממלא מחונו לכל נצרה ונצרה ואמרו זײל גדל ליש עײצ צה זכר לעולם צה בכרו צידו, ובסײח סײ תקייט כחצ וזײל לא יחשוב צדיק כשהיה עני אס אצא על אשתי שמא חבד ממני ואנא אקח לפרנסה זכ ממחוסרי אמנה הוא כל מי שחושב כך כי הקציה מחזין דדדי אשה חצ ליונק כשיואל ממני אמו ואמר צמכינחא מי שיש לו מה שיאכל היום ואומר מה אוכל למחר כײן

ובתשובה אחת לח"א כתבתי דאפשר דמ"ע פטרה הכורה האשה מפ"י כיון שנתקללה בעצב תוליד בנים וכל שלא תתרה בקללה זו ולא תנשא כלל פטורה היא מפ"י אמנם אם נתרה בגיטין או כיון שכבר קבלה עליה מחויבות בכל, מכה בצעל, ובפרט לפי מה שכתב הר"ן ושאר פוסקים דבזמן האב שהאיש אינו רשאי לישא אשה על אשתו מגזירת רגמ"ה ח"כ מחויבות האשה לצעלה גם בזמן של אל תנח ידיך כיון דאין בידו לישא וכה"א הוא מחויב במזנה זו וכיון דהיא המונעת אותו מלישא אחרת הרי מזנה זו של בעצב אל תנח ידיך קבלה על עצמה בעת שנתרחה לישא לו קבלה עליה כל חובי הצעל שמחויב בדיוי אישות כיון שא"ל לו לישא אחרת בצעלה. גם כי באמת יש לה חלה במזנה זו כיון שא"ל לצעל לקיים המזנה וזלמה. שוב מלאמי כן בם' משך כחמה ס' ג"ח ושם מעי שכוונתי לדעת הגאון ז"ל.

(ד) רמזה שטענים ש"ע"י יוכלו לקבוע יותר עתים לתורה שלא יסערי לחזור אחר פרנסה הנה פשוט שהוא טעות דרואין אלו שאינו כן אלא אותם הבולכים אחר המאדע הם רק מחפשים אחר זמנים אחרים (אולגאגין בלע"ז) והמליחות הוא שכל אותם שאומרים טעם זה אינם נמלאים צדי"מ יותר מהאנשים שלמים הם אחיו ואף שיש להם כמה ילדים הם קוצעים עתים לתורה יותר ויותר כי אינם בולכים אחר הלוקסוס כמי הני שעיור להם הלוקסוס והמאדעם ולעולם לא יספיק להם כמה שיצאו לביהם ומי שיש לו מזה רוצה מאתיים ואפי' אם ימלאו לפעמים אנשים שלמים ויראי ה' שיעטעו כן ג"כ הוא טעות כי ה"ל מלכצ"ע ואין להאריך בזה, ואומר אני כי מי שרואה לקבוע עתים יותר לתורה יפסיק מליך לממה חתונות או פארעטס בלע"ז וילמוד בלחותו הזמן וגם לא ילך למיטינגטן וילמוד בלחותו הזמן וגם לא ידבר על העלעפאן שעות ולא יקרא בעתונות לייטונגטן בלע"ז ולא ישמע אל הראדיא ואם את כל הזמן האב יאסף וילמוד כלל הזמן האב גם יקח לעצמו בכל יום זמן ללמוד עם בניו ויחייב מלות חנוך ויחייב ע"י קצת מלמד אשתו שחוסך עליה ויראה צד ויאריך ימים הוא ובניו בקרב כל ישראל.

ולהלכה הגה הרד"ז בשו"ת שלו ח"ג ס' תקצ"ו כתב וז"ל שאלת ממני אודיעך דעתי במקלות גסים שנותנות מוך בלחותו מקום בשעת תשמיש כדי שלא תתעצבנה אם הוא מותר תשובה חני רב בידי וכו' משמע בזה"ל דלא מבטיח למ"ד כולן משמעות כדרכן ומן השמים ירחמו דכתיב שומר פתאים ה' דפשיעא דאסור אלא חפילו לדעת ח"ק שאר גסים אסורות לשמש בזמן וא"ם. הא אשה לא מפקדה אפי' מיצא אסורות להשחית זרעא דגזר' ואיכא נמי משום ולפני"ע לא חתן מכשול הילכך הדבר ברור לפי שעה זו כי הנשים שאינן לא קטנות ולא מניקות ולא מעוברות לכ"ע אסורות לעשות כך וראויות לעונש גדול כי הם משחיתים הזרע ומביאות מבל לעולם דכתיב כי השחית כל בשר דרכו על הארץ ואם הצעל יודע ושותק יורד לגיהנם כי נמלא מולא שז"ל לצעלה שאין המקום ראוי להזריע כיון שהוא סתום ומה לי להשחית את דרכו על הארץ ומה לי בזמן והוא חייב מיתה כבר ואזון וכו'.

ואפילו אי נפרש דברי ר"ח באופן אחר לכ"ע לא נסמך עליי במעשה המנוהה הא אלא על הפי' הראשון

ממחוסרי אמה. עוד שם בס' תק"כ אחד ה' אומר תדיר כבר יש לי בן ובת ויש לי נער שאשתי היחה מעוברת כי לא היה עשיר וכו' אומר איך אפשר ל"ל הכנס קודם שהולד נולד הקציה הקדים נדדי האשה החלצ לכן אל תדאג ולא קבל דבריו והיה מתאונן ויולד לו בן ואחר זמן חלה הבן ואמר לחכם שיחפלו על בני שיחיה ל"ל עליך נאמר אל תתן את פיה לחטוא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה הוא למד יקוץ אנשים על קולך ותבין את מעשה ידיך אלו הבנים וכתיב עוב אחרית דבר מראשיתו ומה הולד ע"כ ע"ש, ובזכרת המזון תקן משה רבינו הוא נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו וכו' כי הוא א"ל זן ומפרנס לכל ומטיב לכל ומכין מזון לכל ברייתו אשר צרא. ובאמת כי אין דבר בעולם שיבא לו לאדם אלא בגזרת הקציה שח"א אם תהי' רעה בעיר וכו' לא עשה אלא ידאי עשה אלא שצריך אדם להתפלל ולבקש רחמים על כל דבר ידבר שיגזור הקציה עליו לעושה.

(ג) מה שטענים משים נער האשה הגה אף כי ודאי חייב הצעל לחום על כח אשתו ועל צערה בעל עצמו וכבר אמרי ז"ל אשתי בגיפי אכל ח"י דנשציל טעם זה להחיר לעצמו ולה באיסורין חמורין כאלו דא"כ תעבור גם על שאר איסורין כשתטער עליהם ואם תטער להתענות ביוה"כ לא תתענה ואם תטער על איזה דבר בשבת תחלל עליו שבת ותאכל איסורים וכו'ם בעטנה של נער ח"י מלהזכיר דברים כאלו, ובאמת כי אני רואין כמה נשים אשר מתרעמות על נער גידול בנים והם גופם בלחותו זמן הולכין לעבודה (דזשאצ בלע"ז) מצוקר השכם ועד ערב עבודת הפרך כמה פעמים עבודה שהוא לאנשים שקראה הכורה פרך ואינם מתעוררים על הנער מפני שמקבלים שכר (דאללארס בלע"ז) גם כשקוראים להם לחתונה בר מזנה או סתם שמחה בכלל הולכים ונעורים שם רוב הלילה בריקודים ומחולות ואינם מתאוננים שזה נער להם ללכת אל הפארעט וחדרצה הרי הוא להם חפונג (פלעשיר בלע"ז) ורק כשצריכה לגדל בנים ולפעמים לקום בלילה ולשחק ילד הבוכה לממה רגעים זה הוא נער גדול לה ולעבוד בלחות מקום עם ילדים שחורים או סתם ילדים שאינם שלה לקבל שכר אין לה נער ורק לגדל בניה שהם ענף מעממותיה ובשר מנשרה אז הוא נער לה ופשוט דאין זה אלא עליה להלוך אחר נשי הזמן. (מאדע בלע"ז).

ועתה נשים נדקיות וכי אמותינו וזקנותינו לא היו מנעירות בלדתן והרבה יותר מצומותם האלו וידוע כמה קשה ה' נער לידה לפני נשים שלא ה' להם בתי חולים ולא כל מיני סמים הללו (אינדזעקשאנס בלע"ז) שלא מרגישים כאבים גדולים כ"כ אצל ביםים הראשונים לא ה' להם לא בית חולים ולא רופאים אלא הכל בבית ואפי' קבלו עליהם הכל בשמחה רבה, ואי משום נער גידול בנים כמה נער גדול האטערו אמותינו וכמה יגיעות יגעו לגדל בניהם לתורה היו צריכין לאפות פת בבית וללוש ולהניק הילדים לעשות להם מלבושים לבדם בידים (הדיישערס בלע"ז) וגם שאר מלבושים ועוד כמה מיני עבודות קשות מה שבמדינה זו הנשים מולאים הכל מתוקן וע"ד שאמרו כמה יגיעות יגע אדם הראשון ואי מולא הכל מתוקן וצ"ה שבאן לוקחים הכל מתוקן בקבוקים צע"ז דזשארס בלע"ז וכו'אל צו הכל מתוקן לסעודה.

שאינו עוסק בפ"י כאלו שופך דמים שנאמר שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכתוב בתורה ואדם פרו ורבו רבי יעקב לאומר כאלו ממעט הדמות וגו' בן עזאי אומר כאלו שופך דמים וממעט הדמות וכו' ע"ש ומפסעות הממרות שסמכו ה' דרב אסי להא דר"א משמע כיון דאין בן דוד צא עד שיוכלו כל הנשמות שבגוף א"כ בכל נשמה ונשמה שמצויה לעולם הרי הוא מקרב את ציאת המשיח וא"כ מי שאינו עוסק בפ"י הרי הוא כאלו שופך דמים, יחי' נראה למה דוקא כאלו שופך דמים שהרי בעושיה כל זמן שצ"י בגלות שופכים דם כמים תשבעו בלאן לעצב יוצל להרוג ולאבד וכיון שהוא לא עשה פעולה לציאת המשיח ע"י הירדת הנשמות הללו הרי הוא כאלו שופך דמים שהרי הוא גורם לשפיכת דמים הללו. או יאמר לפמ"ש דבכל דור ידור נולד משיח וכיון שלא אבד הדור הרי הוא מת ושוב נולד שנית ולפי"ז כיון שלא עסק בפ"י להוריד הנשמות שבגוף להחיות ציאת המשיח בדורו הרי משיח מת יא"כ הרי הוא כאלו שופך דמים דמי משיח לדקוה שמוכרת למות ועיין ב"צ ע"ג ע"כ צהבנו אוחא דרבנ"ה דשמעו גדיפיהו ואמר ר"א עתידין ישראל ליתן עליהם את הדין ופי' רש"ים שצחצחם מתעבב משיח ויש לה לעצ"ה לאותם איחיות מחמת שמנן הרי שאפ"ל על לעצ"ה של האוחות עתידין ישראל ליתן את הדין וצגמי נדב ע"י ע"כ ח"ר הגרים והמשחקין בחינוקות מעבדין את המשיח בשלמה גרים ופי' אלא משחקי חינוקות מאי הוא אלא דנסיבי קטנות דלאו צוות אולידו יניחו (ופרש"י והוא ראוהו להוליד נמצא בעל מפ"י כל ימי קטנותה) דא"ר יוסי אין בן דוד צא עד שיוכלו כל הנשמות שבגוף ועיין חו"ס שם. והבן. עכ"פ לכל העצמים אין נפ"מ ואסור אפילו לאחר שקיים מלות פ"י, מלבד דאיכא טעם משום דבערב אל תנת ידך.

ראף דצמקום סכנה חשו רבותיו ז"ל על צוות ישראל ואין דוחין נפש מפני נפש והבס דיכול לגרש מי"מ קשים גירושין וצפרט צאשחו ראשונה שאפילו מצה מוריד עליו דמעות וכתיר הקצ"ה למחות את שמו משום שלום ולקרב ולא לרחק אבל בלי פק"י לא מנינו לרבותיו ז"ל הראשונים והאחרונים שהתירו צד ודאדבר החמירו מאד וידוע דעת הגר"א והח"ס ז"ל צאשוי שבוספו להחמיר אפילו בפק"י דקיי"ל כחכמים דמן השמים ירחמו ואם אינה רואה ויזיל אלא דהאחרונים ז"ל חפשו צד היתרים וחשו לחקת צוות ישראל התלושות בפק"י שלא יגרשו ועינו כל ימי חייהם אבל צמקום דליכא פק"י לא התיר אדם מעולם ח"י מעשה כזה.

וארדיע לך אהובי תלמידי הואך בעושיה נפלנו לצורא עמיקתא ועשו עינינו מראות צעור ה' וצוחרים צדע כמאמר הנביא הוי שמים לחשך ואור ולאור חשך מר לחשך ומחוק למר הנה רבוי צנים מי שזוכה בהם הוא צדקת ה' שזמו ה' וצרכנו צדקת פרו ורבו וצאצרהם כתיב וכו' זרעך כעפר הארץ ואמרו רבקה צדקה לכן הרשע אמר לה אחותיני את הוי לאלפי רבבה ועיין רש"י שם צבס חז"ל והאמבא התאוה תארה להוליד יותר כמבואר כל א' בקרה הפעם אורה וגו' וצדני אלקים וצד טוב וגו' ויעקב אבינו צדק את מנשא ואח אפרים צדקת המלאך הוגאל וידעו לרוב צדקת הארץ צד"י פ' ויחי יעקב בארץ מארים ורשו שלא מת יעקב אבינו עד

אנו סומכין והוא דעת רש"י וכ"ש לדעת הרמב"ם ז"ל שהוא אוסר לישא את הקטנה משום השחתת זרע וכ"ש מעשה זה וכ"כ פכ"א מא"צ כלל דמילתא דכל הנשים אפילו קטנות פחותות מי"א שנה ויום אחד אסורות לשמש צמק וגו' נשים משמשות כדרכן ואם יראות שאין להם זכות רשאות לשמש צמק (כלומר הג' נשים) כיון דאיכא פקוה נפש עכ"ל.

והנה מבואר מדברי רבינו הגדול הרד"ק ז"ל וכן כתבו שאר פוסקים שהמשמש באופן זה אפילו לאחר שקיים המנהג הרי הוא בכלל ער ואונן ויחייב מיתה ר"ל ויפול לגיהנם אם לא שיש שם פק"י ומיכה היכא דאיכא פק"י כל הנשים משמשות צמק ולא דוקא הני ג' נשים וכבר הארכתי בזה בתשובה באריכות גדול לצד הר"ה שמתחתא ומדכתב הרד"ק טעמא לאיסור שאין המקום ראוי להזרע כיון שהוא סתום משמע דכל שאינו ראוי להזרע ל"ש ע"י מין או ע"י פאסעט שעושין ע"פ הרחם וכיוצא בו הרי אינו ראוי להזרע הוא ואסור כל שאין בו משום פק"י.

ומצתה פ' לן עוד לצד ה' הממששת באופנים אחרים שמונעים הכריון ג"כ יש צד משום איסור זה והנה בתשובה אחת הארכתי בזה לצד צאשח המסוכנת שמתחת לשמש צמק איזה מהם הכי קיל בדומנו אלו לא נהגו צמק ממא אלא או במשחה (כמו זשעלי בלע"ז) או בעצבת על פי הרחם הנזכר בפוסקים או פתילה הנזכר בפי הפוסקים. והבאתי שם דלענין סכנה דמיתא הגומי צפי הרחם קיל ממשמשת צמק דמשמש צמק הרי הוא משחית הזרע ממא אצל משמש צמק על הרחם הזרע נשחת אחר הביאה כיון שא"א לזרע ליכנס לפי הרחם. והבאתי שם מחלוקת האחרונים בין לשים משחה או פתילה או גומי איזה מהם עדיף דעת הנזכר יעקב דפתילה עדיף דמשמש פדרך כל הארץ אמנם דעת החז"א ז"ל ועוד אחרונים וגם דעת העניי נועה לה דפתילה או משחה גרע עפי דכיון שהעילה האשה שם המשחה או הפתילה והבעל יודע מהו והוא מעיל שם זרע הרי הוא משחית הזרע ממש שהרי הוא מוילא הזרע למקום שהוא נשחת מיד ע"י המשחה או הפתילה והוא ממש כמשמש על עולם ואצנים שהזרע בעלם נשחת מיד ע"ש (עיין לקמן סי' רל"ב).

ומיהר הנוגע לדין פשות ודין צנומי ודין במשחה איכא צד איסור משום השחתת זרע בכל אופן שהוא וזהו כמעיל על עניים ואצנים ובכלל ער ואונן הוא ואפילו לאחר שקיים המנהג מי"מ אין זה נוגע לעיקר קיום המנהג אלא לענין השחתת זרע שאסור אליבא דכ"ע ולכן לא מלאתי לה שום היתר לשמש באופנים הנ"ל בין צמק ובין צנומי ובין במשחה אם לא צמקום סכנה ח"י שיעשה שאלת חכם למורה הוראה מוצדק ויפסקו לו דין של תורה, אבל בלי סכנה אינו רואה שום היתר צדום אופן לשמש בכל הני המונעים את הכריון ועיין רמב"ם פכ"א מא"צ הי"ח שאוסר לישא את הקטנה משום השחתת זרע וק"י הוא דידן דהתם עכ"פ מטעם אינה צד צנים ואפ"ה אוסר וכ"כ בס"ת וכ"ש דידן שהוא עושה פעולה לעבד הכריון דאסור לכ"ע.

ובגמ' יצמות דף ס"ג ע"כ אמר רב אסי אין בן דוד צא עד שיוכלו כל הנשמות שבגוף וכו' חניא ר"א אומר כל מי

ולאידך גיסא כתיב בתורה צויתא אפיך תאכל לחם וזה הוה קללת אלקים לאדם על אשר אכל מעץ הדעת והנה מן הפשיטא ה"י ליה לאדם והתרחק מהקללה כפי האפשר וללמס ממש שלא לעשות מלאכה רק כפי הצורך להכילה ולמי שאפשר להמלט לגמרי מהקללה להמלט ממנה ומהאי טעמה אמר ר' נהיראוי שלבי קדושין אין אני מנאח את בני אלא תורה דקללת אלקים אינה שולטת בני שדבק בתורתו הקדושה וכמ"ש שם אלא שהרעתי את מעשי וקפחתי את פרנסתי דכיון דאני נצראתי לשמש את קיני הרי מחויב הוא לפרנסני שלא בנער ע"ש ועתה בואו אנשים ויהפכו את הקללה לברכה וכשאתה מדבר את מי שהוא לא הרי הוא מחפץ ב"ה י"ש לי מלאכה שיה ימים בשבוע וגם י"ש לי שעות נוספות (איעזר עייס בלש"י) והוא שבע רגון בשמחה רבה ולא די שאני אלא שגם אחי עובדת בכל עת וכשהוא חיזי בלי עבירה קלח לא הוא כבר נפלו פניו והנה אתה הריא שגללת אלקים צויתא אפיך הם עושים לברכה ירושלים אהריה יומם ולילה וצרכה ה' שהוא רצוי בנים אשתך כגפן פוריה צירכתי צריך צורך כשתלי אתם סביב לשחיתך הנה כי כן יצורך גבר ירא ה' זה אלאו חיזי קללה וידאי דאין זה אלא ענת תענין חיזי הכלל כי חיזי להשתמש בשום אופן לעכב העבירה לנשים כשמות כי אם בפקי' יעשי שאלת חכם גדול בתורה מיראי הוראה ויראה ה' בלבו שאינו הילך לרחוק הזמן כי בעיניה ישנם גם כמה מהמורים שמקלו יגיד לי ומקילים בדברים אלו והמורה יורה כן סודר ומורה, ומי שיראה ה' יגוע בלבו יסביר הדברים לביתו בדברים של עמם ובזכות נשים לדקנויות נגאלו ישראל ממלכים ואפשר דהטעם נמי שהחלוו עבדו הרבה בנים כמבואר בחז"ל שילאו לקראתן במראות הוצאות ועיי' נגמר השעבוד כמבואר בכמה ספרים דרבי האובלוסין השלים ה' מאות שנה ואין מקום כלל להאריך בזה והכ"ע בזכות נשים לדקנויות שדבריו שוירידי הרבה נשמות קדושות לעולם הזה וזהכא לביתא משיח לדקנוי בצי"א.

ודע עוד אהובי תלמידי כי מאד יש להזהר מרופאי זמננו ואפילו אותם שקוראים עצמם שומרי תורה ויובס מהם רשעים גמורים כידוע וזהם המסיתים הנשים שהולכים אצלם שיעשו פעולות לעכב העיבור ונאמרים לה עבצת על פי הרחם או כיוצא בו ואומרים שאין לריבין להגיד לבעליהן מה וממילא לא יאונה כל און וחיו לשמוע להם וכמו שכתב להדיח הרדב"ז ז"ל הבאנו דבריו לעיל דאם הנשים אינם מגידות לבעליהן לצורכות משום לפגיע ורלויות לעונש גדול כי הם משחיתים הזרע ומציאים מצול לעולם ואם הבעל יודע ושותק יורד לגיהנם מבואר דעד עכשו מיירי אפילו אין הבעל יודע שייכי בה כל האיסורים, ולפעמים גם אומרים להם ששאלו ממורי הוראה יעשוים כן ע"פ הוראה רב או גדול בתורה ודברים אלו הם פטפוטי דברים מעשה יור לפעית נשי בניי הלגועות והקדושות לשמוע להם ולעצמם בזה כי כלם נלכדים בזה והוא ראוי שהם בעצמם אין להם רק וול אחד אי שנים וכן ריאה שיכה אלא השי וכוין שהוא חשוד לאותו דבר אינו מהימן בכלל על דבר זה.

ודע לך עוד אהובי תלמידי כי שמעתי מקילים בזה אפילו מבני תורה ואנ"ש ואומר לך בני לא תאצב ולא תשמע

שלא ראה ששים רבוא מיוצאי חלציו ועיין בשר"ט שם ואמר וכאשר יענו אותו בן ירבה וכן יפרץ ודרשו ז"ל שילדו ששה ברכם אחד וזהו זה להם לנס ולצרכה גדולה וכתוב (שמואל ב' י"א) ויצרך את עבד אדם (הגותי) ואת כל ביתו ודרשו ז"ל (ברכות ס"ג) ואת כל ביתו זה אשתו ושמהה כלותיו שילדו ששה ברכם אחד וסמכו זה על מה שכתוב בדי"ה פעולתו השמימי כי ברכי אלקים וכתוב ששים ושנים לעובד והוא ושמהה כלותיו שילדו ששה ברכם אחד הם ששים ישנים עם שמהה הכנים ע"ש. ובגמ' ב"ב קמ"ג וכו' דן חשים שהיו מרובים כחושם של קרה.

ובאירוב כתיב דבראשונה היו לו שבעה בנים ושבעה בנות ולאחר הנסיון כתיב י"ה צורך את אחריה חיוו מראשיתו ויהיו לו שבעה בנים ושלוש בנות (כלומר שבעה הוא י"ד בנים) פי' שהיו לו כפלים בנים ממה שהיה לו קודם הנסיון וזהו זה בכלל הברכה. ובדי"ה א' ד' י"ד ויקרא יעצ"ן וגו' אם צרך חכמתו והרצית את גבולי ודרשו ז"ל אם צרך חכמתו צפי' והרצית את גבולי בננים וצננות. ובאוחו רשע המן כתיב יוספר המן לורש אשתו ולכל אהביו את כבוד עשרו ורוב בניו ובגמ' מגילה ע"ו וכמה רוב בניו אמר רב ל' ורבן אמרי חששים ורמי בר אבא אמר כולם מאחים ושמונה הוו שנאמר ורב בניו.

ובגמ' שבת דף ל' ע"ב יתיב ר"ג וקא דריש עתידה חשה שחלד בכל יום שנאמר הרה ויולדת יחידו (ירמיה ל"א) לגג עליו אותו תלמיד אמר (קבלת א') אין כל חדש תחת השמש א"ל ב' וארץ דוגמתו צבוכ"ז נפק אחי ליה חרגולות ועיין רש"י שם ובנעק יוסף בשם הגאון רבי יהונתן ב"ספרו אהבה יוחנן וצטעון יעקב שם והנה מנשר לן ר"צ מטובות שיהיו צומן ציאת המשיח ואפילו לפי מה שפי' שם הכותב צטעון יעקב דהכוונה דהרשות כאלו שצומן המשיח תהי' הללחה גדולה ברצו ובשפע גדול מימי הרי הוא בכלל בשורה לישראל שעתידין נשים לילד בכל יום וזהו הוא בשורה טובה וצרכה.

ובפידט מו"ש"ק מדיל דין קדש לחול ארעינו וכספינו ירבה כחול וכוכבים בלילה.

ובגמ' בחובות י' ע"ב הבוא דאתא לקמיה דר"ג הזקן א"ל רבי צעליה ולא מלאחי דס א"ל רבי ממשפחה דורקעי אני שאין להם לא דם נדה ולא דם בתולין צדק ר"ג בקרובותיה ומלא כדבריה א"ל לך זכר במקחך אשריך שזית למשפחה דורקעי מאי דורקעי דור קטעי אמר ר' תנינא תנחומים של ככל ינחמו ר"ג לאותו האיש דתני ר' חייא בשם שמשור יפא לעיסה כן דמים יפס' לאשה ותנא משום רבי מאיר כל אשה שרמיה מרובין בניה מרביין ע"ש והנה מבואר דרבי בנים היו צרכה ובגמ' סנהדרין ק"ד ע"א העיר רבתי עם אמר רבה אמר ר' יוחנן שהיו משיאין קטנה לגדול וגדולה לקטן כדי שיהיו להם בנים הרבה ועיין רש"י ובגמ' ב"ב ל"א ע"א שחין בגין הו"ל לצופו. ועוד כמה מקומות נשים דרבי בנים הנה צרכה ומבואר לן מחורה נציאים וכתובים ומדברי חז"ל דרבי בנים הנה צרכה גדולה לישראל.

בספרו סי' ג'ג אית ע"י יאל לפשט ספיקו של מנ"ח במלוא
אי או המלוא של פ"ו הוא לידת בניס דוקא או
סגי כשישאל אשה בת בניס והבית דברי ר"ח הוריות ז'
אהא דחנן שאין מושיבין בסנהדרין זקן שאינו ראוי לבניס
שכתב זקן שאין לו כבר חוחלת נשים שכבר נסחבל והופרה
האציונה משום הכי לא חזי דהא בלירא ליה מאוריותא מלוא
פ"ר דלא קיים עכ"ל וכח כח"ר מדברי ר"ח מוכח כד
השני לידת בניס לאו דוקא דאל"כ למד בלירא בזקן המלוא
טפי מכשאל הוליד עדיין וע"כ דכל זמן שיג לו אשה לפרות
ולרבות הוי כקיים המלוא עכ"ל.

ולפענ"ד לא הציותי דברי כח"ר ואדרבה מדברי ר"ח ראי'
ברורה ל"ד הראשון שהרי מדסיים ר"ח דהא
בלירא ליה מאוריותא מלוא פ"ר דלא קיים הכונה שלא קיים
נפועל ומה שכתב שכבר נסחבל והופרה האציונה הכוונה דכל
שלא נסחבל והופרה האציונה אחת לא בטל המלוא דאפשר
ישא אשה ויוליד בניס אבל כיון שכבר חזו ראוי לבניס אפילו
ה"י לו אשה מי"מ לא קיים המלוא דברי א"ן לו בניס וכן מורה
נפשטות שאינו ראוי לבניס.

והא דכתב מעב"ת למד בלירא בזקן המלוא טפי מכשאל
הוליד עדיין חמכני כח"ר יאמר כן דודאי שנה ושנה
הוא דנשלמה מי שלא הוליד עדיין אבל יוליד אח"כ הרי לא
ביטל מלוא זו שהרי עוד ידו נעויה ויוליד בניס ויקיים המלוא
אבל זה שכבר חזו ראוי לבניס הרי ביטל המלוא ואם הוא
באדם עכ"פ בלירא ליה מאוריותא מלוא אחת אבל זה עדיין
הולך ומקיים ואם פשוט וצורר ועיין בספרי שו"ת משנה הלכות
ח"ד סי' קנ"ז מה שכתבתי בזה מחלוקת האחרונים אי קיים
המלוא רק בהשתדלות והבאתי שם דברי ר"ח ה"ל.

ובזה הגני ידידו דושכ"ג וטובו וי"ד שיזכה להרביץ תורה
ברבים ולהאדירה עד דאחי עם ענני שמיא המברכו בברכת
התורה ללומדיה בכבוד והוקרה בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן רי"ב

בטעם שאין מברכין אמצות פ"ו

ב"ה אור ליום שנכפל בו כי טוב ה' תולדות התשכ"ט
ברוקלין נ"י יצ"א.
מע"כ ידידי היקר איש שלום ורח"ג בראי וכו' כש"ת
הרב ר' אליקים געציל פריער שליט"א בכולל ישיבה הקדושה
טע"ל.

אחדשה"ט מכתבו קבלתי בדבר השאלה שנכתב מחלוקת
בצית המדרש למד א"ן מזכרין אקוים מלוא פ"ו
והבית בשם דרך פיקודך בשם הגיעס אלימלך פ' וישלח דלפי

לכס ולדין שמעינ דאמרין כהלכה וכך קבלנו קבלה אמתית
מגאני עולם איש מפי איש עד משה רבינו עליו השלום
להחמיר בדבר ולא להקל כי זה נוגע לדיוני נפשות ממש
ואפילו אם יאמר לך אדם גדול אשר לפי דעתך גובה
אחרים גבה לא תשמע לו בזה להקל כי הוא נגד הקבלה
האמתית שקבלנו והמקל בזה טועה דמיינו או שלא קבל
קבלה אמתית וכמ"ש משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמעו
כל זרען או שנסתם היא הולך לפי רוח הזמן ומקלי יגיד לי
או שהוא משוכנע מהעמונים ורוח היום שברחיב ולכן בכל אופן
יאופן הוצר והוצר בזה בני ותאמר גם לאחרים כי הוא דבר
שהיה"ר מסית ימשדל בפרט לנשים קלי הדעת בעיניה.

והמיקל בזה ח"י נראה שאינו יודע חימר האיסור בזה יענין
ספר מעט לועז למחרי' מלכו בעל הברכות על מלימ'
מה שכתב חומר האיסור בזה והוא החטא הגורם בעוניה
לגלות וכל הלכות יארי התורה מעידה שאזון מה עג עון זה
וקרא רע בעיני ה' ואם אז קודם מ"ת שלא נתחייבו בזה ה"י
נחש הדבר לחטא גדול כזה עד חיוצ מיחה והגם שה"י עדיין
קטן שלא הגיע לבניס וגם לא נתחייב חורב כ"ש וק"ו היום
ונחש כשפכת דמים וע"י יחייב נידוי וא"ן לו זכות לראות
פני השכינה (מדה כנגד מדה שגורם לשכינה שחסתלק
מישראל) ונחש בזה"מ מחאה שא"ן לו חלק לעוה"ב והוא
מטמא נפשי בעוה"ז ועוה"ב וזה חמור מהריגת נפשות שהרי
כורג את בניו הוא יחמור מכל עבירות כי מטמא נפשו בעוה"ז
ובעוה"ב וכדי שיהיה האדם בזה אומר הכתוב מזריע זרע
למיניוהו ש"ך להיות בנזיו דוקא ואם אסור לפרר פירורים
ועונשו גדול ק"ו למפזר טפות זרע קודם ונעשה עני ואינו
מבין התורה מה שלומד וא"ן חפלתו מתקבלת כי י"ח ברכות הם
כנגד ח"י חליות שנשדד וטפת הזרע הוא טפת הדם הבא מן
המוח ועוצרת השדירה וגורם לאריכות הגלות וז"ל הכתוב כי
גר יכיה זרעך וגורם למגפה ושאר פורענויות ונניח יולאים
רעים וגורם למוט בניו הקטנים וכל העושה כן במחיד הרי הוא
כמחלל שנת שמואל מרבי' לה"ר וזה ה"י חטא דור המבול
ועיין בספר היכלות בראשית היכל שש' מלמד שהוא מבטל ג"כ
מי"ע דרבנן דבערב אל תנח ידיך.

אלה דברי הברית בין הבשרים בין איש לאשתו ובין אב
לבנו שיסביר לה בנעוריה בית אביה כדת מה לעשות
ושתקבלו עליהם ברכת ה' בשמחה גדולה כהאמהות והרבה
ה' לדבר מזה בבתי חנוך של בנות, הכותב בלב גשבר על
שבר בת עמי המצפה לישועת ה' כהרף עין דושה"ט בלב ונפש.
ועיין עוד לקמן סי' ר"ל דל"א רל"ב.

מנשה הקטן

סימן רי"א

מצוות פ"ו מאימתי מקיים

מוצש"ק לסדר כי שרית וגו' התשל"א ברוקלין נ"י יצ"א.
מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם חוב"ט בע"פ ראש
בשמים תמם עם תמימים כש"ת מוה"ר יהושע מנחם מענדל
אהרנברג שליט"א אב"ד בעיה"ק תל אביב יפו תובב"א
בעמח"ס דברי יהושע.

רעיון עוד רש"י ע"ה" (בראשית א' כ"ב) פרו ורבו פרו לשון פרי כלומר עשו פירות ורבו אם לא נאמר אלא פרי היה אחד מוליד אחד ולא יותר ורבו ש אחד מוליד הרבה מבואר דפרו ורבו תרומהו ילדת ולדות משמע ועין רא"מ ע"ה" שם שהאריך בכוונת רש"י והג"ה דשם פרו נגזר משון פרי וכן מבואר ברד"ק ע"ה" (בראשית א' כ"ח) ויאמר להם אלקים פרו ורבו וז"ל הפרי הוא הבולד והרביה היא הבגדלה ובתרגום אינקלוס פשו וסגו ובדעת זקנים מבטח"ה ופרדות לא היו בכלל ברבה וכו' ולפיכך אינם פרות ורבות לעולם מבואר עכ"פ דפ"ו הוא הפירות הבנים ממש והארכתי בזה עוד בהשגחה.

רבשרית גו"י מהד"ק סי' ו' ח"ע כחז להרב מבואר שר"ה לחדש דאף מי שאינו ראוי להוליד ואין כחן מלות פ"ו מ"מ שייך בו מלות לשבח יורה והגו"י כחז דכר ניים ושכיב אמר להא מילתא דאין יעלה על הדעת שמי שאינו מוליד כלל שיהיה שייך בו לשבח יורה ע"ש. והנה נראה מיהא דהא פשיטא לכו לתרומהו דפ"ו אינו מקיים ע"ש ודו"ק ועכ"פ הית ליה לכ"ה גברא ברבא דקאי כוונתו ולא ה"י לו לחזור מזה זה לפי שיטתו.

וגדולה מזו ה"י נראה לדעתה הד"פ לנאורה יפה כיון מעלתו הד"פ שם סק"ה נראה דס"ל ג"כ דהחיוז הוא ההשחלות במנהג זו והוסף דאם נשא אשה שע"פ דרך העצב אינה ראוי להוליד ונעשה לה גם שילדה אפשר שלא קיים המנהג כיון שהוא לא השתדל במעשיו ע"פ החורה ע"ש ולשיטתו ודאי יפה העיר כ"ה ומיהו בסמוך שם נראה לנאורה דס"ל דאם לא הוליד לא קיים המנהג גם בעיקר חידושו לפענ"ד פשוט דאפילו לא השתדל אלא שנעשה לה גם מ"מ קיים המנהג כל שבעל כדרכו ואין מזל לישראל ואין להם דרך העצב אלא הכל ע"פ גם ועל נסיון שבעל יום עמנו וגדולה מזו כחזי הרבה מהפוסקים דאפילו נחשברה ממנו בלמנעו קיים המנהג אפילו בלי ביאה כלל ורא"י ברור מהבנות שילדו רק ע"פ גם.

ומזה שטענו הני גאונים דכי בידו של אדם להוליד והלא ביד הקב"ה הוא ודאי כן הדבר ומיהו לפענ"ד לאו קושיא הוא דכן הועצב הקב"ה בעולמו דאדם הבא על האשה חוליד בנים ומקרי בידו חדע דאע"פ ביד האדם לבד אחריו ואין נאורה החורה ליקח אחריו ולהביא קרבותו לביהמ"ק וכי בידו הוא לבדא בהמות שיהיו בני שנה או שנתיים וכ"ש פרה חדומה שזאמת כמעט לא צמחא היתה גם אז והרבה מלות כהנה אלא החורה יאמה על הכלל והייתה הדברים על דרך העצב ואם מי שאינו ראוי לקיים או לא יכול הכי לא יקיים ואע"פ מי שאינו יכול לישא אשה שלא מלא אשה בעולם שחלה בו ואע"פ בידו הוא אלא כך הועצב הקב"ה בעולם ואל אשך תשיקתך ועב למיחז ע"ן דו ולכן נאורה לישא אשה ואף ש"ל קלח מ"מ לפענ"ד כמ"ש.

ומעתה מאחר שבידנו והביאה בעצמה אינה עיקר המנהג לנאורה ה"י אפשר לומר משום ברבה לבעיה שמה לא חוליד בן קיימא חנוס לאחר הסליחה מכ"ה חמה אקרה עכ"ה שהביא כן בשם בני חורה צביה"מ ולא שפיל לסיפיה

קטנות האדם ח"ה לאדם בלי לחלוח יח"ה ומיהו מרקה מפי בני חורה צביה המדרש דבכלל י"ע קושיא זו דהרי אין ידוע שחלד בן קיימא ושמא יאה ברבה לבעיה וכ"ה יאה לחדש דאין זה פשוט כ"כ דאם לא חוליד לא קיים המנהג דאפשר דגבר המנהג היה רק בהשחלות במנות פ"ו אף שלא חוליד קיים המנהג אלא דלכסוף דהא לעמנו דמפשות לא נראה הכי.

וראשון לזיון אומר אני לתרומהו גברא ברבתי יונה ואלו ואלו מדעת קיום יש בכם ודברים אלו מחלוקת רבותיו הדיקים האחרונים הוא דמנן בשו"ת בית שער סי' רכ"ז בדי"ה חו הבאת קושית מנ"ה דלכ"ה אין עשה דפ"ו דוחה לית דלא יהיה קדש משום דלא הוה בעידנא וכו' וכחז עליו מן ז"ל וז"ל נלפענ"ד קושיא מעיקרא ליתא דודאי אין ביד אדם שיהיה לו בנים עכ"פ והוא רק בידו שמים ולי"ש לומר שנטעור על זה אלא שהוא מחויב להשתדל במעשה שיהיה אפשר שיהיה לו בנים דהיינו לישא אשה ולבעול בכל עונה ועין רמז"ם רפנ"י מאימא ואם כבר יש לו בן וכן קיים פ"ו ואינו מנארה מנ"ה לבעול בכל עונה ועין בית שמואל רס"י א' ולא שהוא עושה המנהג במה שהוליד בנים שברי אין זה בידו וכי אכל קודם שית מחרו בן וכן בעולם יש עליו מ"ע לבעול ביאה שאפשר להוליד על ידה וא"כ אף בגמר ביאה קיים עשה ודאי אף שלא חתעבר מביאה זו שברי הוא עשה את שלו וכו' ע"ש מבואר דס"ל דהמנהג הוא בהשחלות.

ורבשרית זקן אהרן (וואלקין) ח"ע ח"ה סי' כ"ב כחז ג"כ כנ"ל והוסף דאף בלדס שאינו יכול לקיים מלות פ"ו ולא להוליד בנים מ"מ הביאות שבעל לקיים המנהג הוה גוף המנהג שהחורה לא חייבה לאדם כי אם שיעשה השחלות להוליד בנים היינו שישא אשה ויבעולה וההשחלות הזאת הוא גוף המנהג ומה דקיי"ל דאם מתו הבנים לא קיים המנהג אין הכוונה דכל הבעילות שעשה עד עתה לא קיים שום מנהג בהם אלא הכוונה דלא פקע חיוז המנהג ממנו עד שיהיה לו בנים אכל ודאי שהביאה הוא גוף המנהג ע"ש וכן שמעתי בשם הגאון מהר"א עטלינגער בשו"ת שלו.

ומיהו בשו"ת משנה הלכות ח"ב סי' כ' הבאתי ראיות נגד בזקן אהרן ע"ש ואחת מהם הוא ממלחמות יבמות סי"ג שכתב נפ"מ לר"י שאפילו ה"י עקור או אינו יורה כחן אסור לו לעמוד בלא אשה אע"פ שאינו חייב כלל בפ"ו מבואר דמי שהוא עקר ר"ל אינו חייב כלל בפ"ו וכן מי שאינו יורה כחן ודלא עזקן אהרן אברה דמזה קשה גם להב"ש דאי נימא דהביאה הוא המנהג גופה א"כ אמאי עקר פטור מן המנהג וכן מי שאינו יורה כחן כיון שבר הכי הוא לבעול ויש לדחוק קלח ומיהו הראשון קשה. עוד הבאתי מרבנו חננאל הורו"ת ד' ע"כ במשנה שם או זקן שלא ראוי לבנים וז"ל והא דחקן זקן תרגימה שאין לו תוחלת בנשים שבער וסתכל החגב והופרה הבחינה ומשום הכי לא חזי דהא צר ליה מאוריתא מלות פ"ו דלא קיים יאי נימא דבהשחלות קיים המנהג א"כ מאי כולי האי דאין לו בנים הא קיים המנהג בהשחלות אלא ע"כ דכל שלא הוליד לא קיים המנהג אפילו עשה בעילות ואפילו אם יתעקש המתעקש מ"מ הרו"ה את האמת וידע דמשם רא"י ברורה לדבריו בס"ד. ועין בספרי ה"ל אריכות מזה.

יחסי' וכמו שאמרו שאני חלבים ועריות שכן נהנה אי"כ כיון דכן נוחה החורה לקיים מצוה זו וזו היא קיומה לריק לזכר עליה כיון שכן היחה הלינו ואי נמא דאפשר בלתי לה' לזכו אי"כ כ"ש לזריך לזכר.

גם אי נסבול כל הדמוקים ואחרי כל החירוים אחי חקשה לן למח לא חקנו זכרה אמונה עושה שהרי גם דא הוא מצוה דאורייתא ואף דאלאו אין מצרכין וזו היא לית עונתה לא יגרע עכ"פ חז"ל חקנו לבעול בכל עת לפי דעתם הקדושה וכוה מ"ע מדבריהם עכ"פ לקיים מצוה עונה ולמה לא חקנו זכרה אמונה זו וככה ליכא הכי משום שמא לא חילד.

ומה שנראה בס"ד ביהור קושי' זו או דמיא דהעטם דאין מצרכין על מצוה החלליה בדעת אחרים כמ"ש הראש"ד ולכן יצרך זכרה קידושין לאחר שקבלה הקידושין שמא תחזור זה עיין ראש"ד בהשגות על הרמב"ם פ"ג מה"ש ובשע"ע אי"ע סי' ל"ד שזר ראינו דגם זה כבר הרגיש הדפ"ק הנ"ל אלא דבאמת תי' זה אי"כ ל"ע דיש לימר דלאחר שקדשה ונשאה ויהי כבר הסכימה לדור עמו ודאי לא תחזור ולא הוי בכלל דעת אחרת לענין זה ולא דמי לקידושין שאכתי דעת אחרת היא. והשנים דברי אצוב דשמואל בגמ' בחובות אוסר באשה ישראל תחלה באונס וסופו בלדון ואין דשרין משום דאמרין יצרה לאנשה ויהי כאונס שא"א שלא תתראה ואי"כ הכי לבארה ל"ל טעם זה שתחזור זה שהרי אי"א שלא תתראה ועכ"פ יצרך באמת הביאה עד שלא גמר דאכתי מקרי עובר לעשייתו דכל זמן משך המצוה מצרך וא"ע.

והשנית והוא העיקר ולכן לא חקנו זכרה אמונה זו לפמ"ש הרמב"ם ז"ל אמה שכתב רבינו הרה"ג בזה בחובות דמצרך זכרה אשר נ"ל לאחר המעשה עיין טור אי"ע סי' ס"ג וכתב הרמב"ם ז"ל הטעם לפי שאין ראוי לזכר על המצוה אלא כשהיא מזוונת לפניו לעשותה וצאחה שעה הוא עם האשה במטה והביאוי היא סוף פ"ג מה"ש אלא דאמר בירושלמי זכרות כל המצוה מצרך עליהם עובר לעשייתו חזן מקידושין בצעילה ע"ש וצריך פ"ק דפסחים ובספרי משנה הלכות על מ"ס בחובות סי' ח' הארכתי בזה וגם בחשבוני שם ע"ש בס"ד שהארכתי בהצב לזכר דברי הרמב"ם מקושיה הפרישה עליו ולפי' שפיר מיושבה קושיה האחרונים למח אין מצרכין על מצוה פ"ז ועל מצוה שניה לפי שהוא אז עומד במטה ואין ראוי לזכר ולאחר המעשה לא ראו לחקן משום דלא הוי עובר לעשייתו, ועוד דחקנו בעילה עזרה ויהי אסור לזכר עד שיעבול ואז הוי כבר לאחר דאחר דאינו מצרך לכ"ע.

ובאמת כי גם בזכרה אשר נ"ל י"ל דמח"ע לא יצרך לאחר המעשה אלא דנראה לדעת הרה"ג כיון דזכרה זו חקנה הגאונים הוא וכמ"ש הראשונים ז"ל וכיון דלאו כבר בעלוהו לעבילת עזרה חקנו לזכר אפילו לאחר המעשה אבל עיקר זכרה המצוה על פ"ז שתקנה זו היחה לריבה להיות בזמן חיקון בהצרות לא חקנוהו וכנ"ל עכ"פ הטעם דהוא עומד במטה טעם הגון הוא לפענ"ד ועיין מו"ק אי"ח סי' ר"מ מה שהאריך להביא טעמים למח אין מצרכים אמונה עונה ואמלח פ"ז והרבה יש להעיר על דבריו ועיין בה"ע אי"ח סי' ר"מ ובסידור הרי"ע כח דזכרה המפיל קאי גם אחשמיש ע"ש.

והד"ס שהרי הדפ"ק שם בעלמו כח כן לחד חירונו וז"ל וג"כ עיקר המצוה הוא פ"ז ומי יודע אם תתעבר ממנו ע"כ הרי מפורש סבגי בני חורה ופלה שלא הרגיש בזה.

איברא דנראה לפענ"ד אי משום הא דיתוי מעיקרה ליחא דודאי לענין זכרות סמכין ארובא כמבואר בירושלמי זכרות פ' הירואה ה"ג אימתי מצרך על השחיפה דר' יוחנן ס"ל מצרך עובר לעשייתו אף דאפשר שימלא עריפה בשחיפה או בצדיקה ור' יוסי בר יהוראי אומר בחר שחיפה יצרך וקו"ל כר' יוחנן דמצרך עובר לעשייתו משום דסמכין ארובא ולא חיישינן שמא תתגבל בשחיפה או שמא ימלא עריפה בצדיקה ואף דכתב הרמב"ם אי"ח סי' ח' סק"א לענין לילית דחייב לבדוק קודם הזכרה דאין סומכין על החזקה בזמנים דיכולים לזכר ומיכו בזמנים דא"א לזכר מודה דמצרך וסמכין ארובא ורובא וחזקה רובא עדיף וכ"ש בהני נשי דרוב נשים יולדות וכוה רוב מדרך בעצב ודאי סמכין ארובא וינמה לא יצרך, ועיין בהנחה מרדכי סוף יבמות דאדם יכול לישבע על הדבר דאזנין בחר רובא ומכ"ש זכרה דאפילו על ספק יכול לזכר ואין בזה משום אלו דלא חשא כמ"ש החו"מ ר"ה ל"ג ע"א ד"ה ה"ה (וקל"ה י"ל דמרוי בעילות אינה מתעברת ודוק).

דמהאי טעמא ל"ע נמי אהב"א רמז עליו כ"ה במכתבו שכתב (פ"ק דכחציות סי' י"ב) דבנשואין נמי למח מצרכין זכרה קידושין וכתב דשמא לא יזכו להבנות יחד ומלא זכרה לבעול וכוה מדברי המרדכי שם הראב"ד ע"ש ודבר זה לפלג דלמה לא יזל בחר רובא דודאי יזכו להבנות כרובא דעלמא וכל מצרכין ארוב בכל מקום ועיין שו"ת ח"ס יו"ד סי' ר"נ"ג לה"ש דיון בגר קטן שמתבטל אוחו על דעת ז"ד דמסתפק אי לזכר עליו כיון שזיו למחות וכוה זכרה לבעול וכוה"ס האריך דבר וכתב גע עמך המפרש חרומה לא יצרך דלמח מיתשילת עלה ומלא זכרה לבעול ועיין ע"ש יו"ד סי' ש"כ"ג וחז"י ה"ש עליו וכתב עוד הח"ס דאם יאירע שאכל אחד מן הכרי ונתחרע ושאל על עבולו אין לחוש בזה שאכלו עבילים דאין לחוש למילחא חדתא ואף דבספרי שו"ת משנה הלכות ח"א סי' ג' עד ח' הארכתי בזה הרבה מ"מ נראה פשוט דאין לחוש משום שמא לא יזכו להבנות יחד.

וראוי דמסתפינא ה"י נלפענ"ד לפרש פי' אחר במרדכי הנ"ל וכוה דעד שלא בעל בעילה ראשונה אחי א"כא סי"ס ספק שמא מלא פ"פ ובעלו הקידושין ואפילו תמלא בחולה דלמח לא יזכו להבנות יחד או שמא לא יוכל לבעול בכלל ולכן אף דרוב נשים בתולות נשאות כמבואר בחובות ועיין במלחמות ר"ש פ"ז מ"מ כיון דמשוען בעולות ומישוען אין יולדות וכוה תרי מישועא ולכן בשעת נישואין אחי חיישינן לזכר והפירוש שמא לא יזכו להבנות יחד פירשו להיות יחד בכל ענינים ולא יצרך חשא שמא לא יזכו לבנים ועיין שם בסמוך דז' זכרות לא יצרך אלא בצבת דלמח לא איסחיינא וכוה"ד בכו' גם עכ"פ אין נישואין בלא קטעא ואי"כ י"ל דכוונתו שמא לא יזכו להבנות יחד כנ"ל וא"ע.

אלא דגם לחי דכיון דא"א בלא נחמתי יחסי' לא חקנו לזכר גם בזה לא נח דעתי דממ"י אם באמת אי"א בלא

סימן ר"ג

בענין מאו"ל אין אשה מתעברת אלא סמוך לוולדה

עוד להג"ל

(ב) ובדבר שאלתו עוד שנראה לו דעת רופאי זמנינו חולק על חוב"ק דחז"ל אמרו בש"ס נדה ל"א ע"כ ר' יצחק אמר רב רב אמי אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה שנאמר הן צעון תללתי וגו' ור' יוחנן אמר סמוך לעצילתה שנאמר ובחטא יחמתי אמי ועיין רש"י שם ודעת חכמי הרופאים שאין לאשה אלא ג' ימים וע"פ רוב רק מכ"ד עד מ"ח שעות בכל חדש שבהי' ראוי להעבר בהם והזמן הזה הוא ע"פ רוב כמו שבועיים לפני הוסת למשל באשה שקובעת וסת לבי"ח יום זמנה ביום י"ד לערך ולפי"ז מביטא ליה מחי הוא זמן המיוחד של פ"ו שמחויב לקיים המלוא כיון דבכל החדש א"א לה להעבר וא"ע.

הנה באמת לא ידענו מאי קא קשיא ליה על דעת חכמי הרופאים יותר מעל דעת חז"ל דברי גס לפי דעת חז"ל אין האשה מתעברת אלא או בסמוך לעצילתה או סמוך לוסתה א"כ גם אצלנום לכאורה ליכא חיוב המלוא אלא או בסמוך לעצילתה או סמוך לוסתה ובש"ס לא פסקו כלל בזה ולא עוד אלא דבסמוך לוסתה פקפקו אי יכול לבעול ועיין ש"ך וע"ז מה שנחלקו בדבר, אמנם גליל עצילה מלוא הוא ולכאורה ה"י המלוא בזה עוד לילה או שחים מה שנקרא סמוך לוסתה אצל האמת אינו כן.

וז"ל הרמב"ם פני"ו מה"א ה"א האשה שכתשה אח עצלה אחר הנישואין שימנע עונתה הרי זה מותר בד"א בטהרה לו בנים שכבר קיים מפ"ו אצל לא קיים חייב לבעול בכל עונה עד שיכיו לו בנים מפני שהוא מ"ע של חורה שנאמר פרו ורבו ופי' ה"י ביאר רבינו שמלות עונה ומלות פ"ו הם ב' דברים ואין זו חלילה בזה ופשוט הוא ושינוי פ' הבא על יבמתו לא יבעול אדם מפ"ו אלא"כ יש לו בנים ופירושה שיבעול בכל עונה כמ"ש רבינו ודבר נכון הוא דודאי יש לה זמנים ידועים ע"כ מצוה דס"ל לרבינו הרמב"ם ז"ל דחייב פ"ו הוא בזמן העונות שאמרו חז"ל ומהם לא יגרע כל זמן שלא קיים המלוא והחילוק בין קיים ללא קיים הוא דבשקיים כבר יכולה למחול ואינו מחייב בדבר אצל לא קיים אפילו מחלה אינו כלום וכן פסק העור אי"ע סי' פ"ו ובש"ס סי' ס"ז ובש"ס אי"ע סי' א' ס"א ועיין בר"י שם מה שכחז אקושיה ב"ש אמאי מהני מחילה הא מחייב משום לערב.

מבואר עכ"פ מדברי רבינו הרמב"ם דהחייב של מלוא פרו ורבו הוא בזמן שנתנו חז"ל לעונה ותקשה קושיה כמ"ע כיון דבאותן הימים אינה ראוי להעבר אלא או סמוך לעצילה או סמוך לוסתה אמאי לא חובה למחול שאר העונות ולא יתחייב לבעול כלל כפי קושיה כמ"ע.

ועכצ"ל דאף שאמרו דאין האשה מתעברת אלא בזמנים הללו היינו ע"פ רוב וכמ"ש החוס' מה דף ר'

וסוטה דף כ"ז דבין אליבא דמ"ד סמוך לעצילה ובין למ"ד סמוך לוסתה על רוב אמרו אצל ודאי דמתרמי מיעוט מתעברות בשאר זמנים ומעשה לפ"מ דקיי"ל דאקיום עשה אפילו בספק נז"ך להשחל ממילא כל משך הזמן שהוא עתה כיון שאפשר שמתעבר אפילו על דרך ספק מחייב לבעול ולהשחל עד שמתעבר ולא מהני בזה מה שמחל וכמ"ש הרמב"ם וכיון דא"א בכל עת ולכן נתנו חז"ל עונות לזה וכמ"ש ה"י דודאי יש לה זמנים ידועים וכנ"ל. והגם שנחלקו האחרונים ז"ל אי יתחייב להשחל במלוא שהוא ספק שנשאר ספק גם אחר העשיה עיין מה"א ח"ה סי' קל"ד ג' ובפ"מ בפתחה גלגל אות ע"ז ומי שאינו יודע וכו' ובס"י ס"ז במשניות בשם רבינו מנחם ובס"י רע"ו סק"י. ובש"ס הרב סי' קל"ד ובס"י גר אר"י יהודה (זעמבא) קונטרס שו"ת סי' ז — ה באריך הרבה בזה מ"מ נדון פשוט דבין דברי ר' אופן הקיים ואם יקיים וקיים הכל חייב להשחל אפילו מספק ודו"ק. אלא כיון שכן הכ"ז יש לומר בזה לחכמי הרופאים דודאי חז"ל ידעו ג"כ ודמ"מ החייב הוא לפי עונות חז"ל וגם ישנה הדין מפני חכמי הרופאים וזה פשוט.

רדע דמכאן ל"ע רב אבעל דרך פיקודין מ"ע ה' חלק הדיבור ה"י ח' שכחז דמ"ה שאמרו בש"ס עינת ח"ה ובג' שאר עונות בנשים אינו אלא למלוא עינה לאחר שקיים כבר מלוא פ"ו מדאורייתא עכ"ל חייב לקיים עונה אצל מי שלא קיים המלוא מדאורייתא אסור להזמין המלוא רק מחייב להשחל במלוא בכל עת המורשה עפ"י חכמה גופו וצריכתו עד שמתעבר אשתו מצוה דס"י דחייב בכל שעה ופלא הוא שלא הרגיש הכ"ז כחצו מדברי הרמב"ם ובש"ס וה"ה שכחזו מפרש דיש להם זמנים ידועים והיינו עונות חז"ל ועיין ח"ה סי' ר"מ עכ"פ העלמת עין איכא הבא ולע"ג.

ומהמבואר מיישב נמי הא דלא מלינו בש"ס שום גילוי אי קיי"ל כר"י או כרב אמי דלכאורה ה"י נפ"מ גדולה אמנם להג"ל לא קשה מידי דחז"ל חקנו עונות ידועות על דרך כלל ואולי כיון דליל עצילה לעולם הוא זמן עונה קיי"ל כר"י לבדי רב אמי דהוא מרא דשמעתא והלכתא כוותיה אפינו נגד רב ושמואל וכ"ש נגד רב אמי וק"ל.

סימן ר"ד

עוד להג"ל

ומעשה אבא להשחשע בדברי תורה מה שחמל מסתירה חכמי הרופאים לחוב"ק דע כי מלינו כמה פעמים בעין זה ואין אחרותיו הקדושה סמכין ועיין מאירי נדה ל' ש"א אמר המאירי וכו' אצל לדעת חכמים אף לורה הנקיבה נגמרת לאחרים ואחד ואע"פ שרוב חכמי העצב מעידין כר' ישמעאל לומר שאין לורה הנקיבה נגמרת עד שזמנים יום לשיעור התלמוד הלכה כחכמים וכו' ע"ש מצוה דאף דהם חולקים עלינו אכן אחרכמיו ז"ל סומכין ועיין ריב"ש סי' תמ"ז בבבא תי בעקדמה לספרי משנה הלכות שו"ת ח"ג שאין לנו לדון בדיומו תירתינו ימלתינה לפי חכמי העצב והרפואה שאם נאמין

הרופאים. ועיין ג"כ הכ"ל מה שהסביר הדבר ג"כ ע"פ דרך העצב וקרובים דבריו לדברינו.

ובמה שכתבנו כי אפשר לישב קלת דברי רבינו המהרש"א ז"ל נדה הכ"ל דרי' גמי סבר הא דסמוך לוסתה חנה שבה לבוסוף דגם סמוך לעצירתה ואח"כ עניה כוני ענמא דהוא נגד תלמוד ערוך סוטה כ"ז והניחוחו בלע"ג וגדעת המהרש"א י"ג דס"ל לחלק בין צעילות הצעל לדדיימה מחחר אפי"ו פרו"ה ביותר והבן כי קרתי מאלד ז"ל.

עוד רגע לדבר לפי חכמי העצב זמן העיצור בנשים הוא נע"ך בחי' זמן וסמן כמו לערך יום י"ג או י"ד לאחר ראיתן נלפע"ד לישב קושיא ענומה מה שהוקשו המפרשים ז"ל אלא תומרה דר' זירא דבנות ישראל החמירו על עמון נהיות יושבות ז' נקיים שלמים לעולם ופ"י הקשו ז"ל וכו' תומרה הוא זו אדרבה הכי תומרה בזה ידוי קולא הוא שגורם בזה ידוי צי"על פ"י דמדי"ת לאחר ז' טובלת ומתרתה נענה והם החמירו נספור שבעה נקיים וגורמים צי"על פ"י ולפמ"ש חכמי הרופאים דעד י"ג או י"ד ממילא לא תתעבר אחי שפיר מאד דעד י"ג או י"ד לא צי"על פ"י כגון ולא בטלי אלא מלות עונה שלהם שהי' מגיע להם בזמן עזילה אבל כל זה כבר בידם למחול כיון דחינו בזמן שראוי להתעבר ובזה מדויק נשון החמירו על עמון ולכאורה היל"ל בנות ישראל החמירו בדבר אי החמירו בדיוי נדה ומאי על עמון ולהג"ל מדויק דהחומר הי' על עמון שמצטנן עונה שלהן אבל לענין צי"על פ"י ליכא צי"על כלום וכנ"ל יבאר אחי שפיר כמ"ש לעיל דלא כתבו דהלכה כר"י דסמוך לעזילה מתעברת כיון דעכשיו קיי"ל כתומרה דר"י דבנות ישראל החמירו על עמון א"כ לעולם זמן העזילה הוא סמוך לזמן העיצור וממילא כיון דזמן עונה לא לריך לפסוק כר"י ועיין ערוך נדה דף ל' ד"ה גמי יום דנקט רש"י סמוך לעזילתה כר"י דהוא מרא דשמעתתא.

אלו דברי ידידות אשר הספקתי להשיב היום ועשיתי יותר מיכולתי כי הטרדות רבו עד למעלה ראש ורק בין הפרקים כתבתי מה שכתבתי וי"ד שיוכה ללמוד תורה לשמה מתוך נחת והרחבת הדעת ידידו המברכו בברכת צלח ורכב על דבר אמת באמת בלב וגפש.

במשנה הקטן

סימן רט"ז

בדברי הח"ם דיביקים הראשונים לא היו קוראים לאדם אחד כי שבות

מוצ"ק חקת התש"ל ברוקלין נ"י יצ"א.

ישאו הרים שלום וברכה ובדיות גופא והצלחה אל מע"כ ידי"ג צדיק תמים דאש בשמים משרידי דור הישג נאה דורש רב האי גאון המפורסם כקש"ת מוה"ר יוסף אדלר שליט"א אבדי"ק טורדא וראש הרבנים דומאניא — ירושלים ע"ה"ק תו"א.

אחדשכ"ג, יקרתו קבלתי ושמתחי כמולא שלל רב כי זה זמן רב אשר לא קבלתי מנ"ג לורת אות וי"ר שיהי"ך ימים על ממלכתו עד כי יבא שילב ולו יקבת עמים אמן.

להם אין תורה מן השמים חלילה ע"ש ועיין תוספת חדשים פ"א מ"ד נדה תמיה צ"ס מהרש"א מה שמוסכם מכל הרופאים ור"מ ור"י פליגי בו ונלחם ושמלה יו"ד סי' קפ"ט מש"כ על קושיא זו ודו"ק.

אלא דאפילו נימא דהמליחות כהרופאים מ"מ אין זה הכחשה בדברי חז"ל הי' ד"ל דנשתנו העצבים כמ"ש הרמ"א ח"ע סי' קנ"ו ס"ד נענין וילדות נטי' דאמרו בגמ' דאינה יולדת למקוטעין והמליחות דכן וילדות ועיין ביאור הגר"א שם ובמג"א ח"א סי' קע"ט ובתוס' ספיק' דמו"ק גבי כורזי מלח בסעודה ובמג"א סי' קע"ג ובתוס' ספיק' דמו"ק גבי כורזי וכינוי ובה"ס יו"ד סי' ק"א עיין בכל המקומות אי חמירין נשתנו העצבים א"כ י"ג הכ"ג דנשתנו העצבים חנה דלא לריכנא לה דבאמת שמעתי מפי רופאים גדולים בעני מקוטעות באישים דהא הוא רק ע"פ רוב וכנ"ל.

עוד שמעתי מפי רופאים נאמנים בעינים אלו דהרבה תניו הדבר בהתרגשות ובתאוות האשה לאיש בשעת צי"ה ועובדה ידענא ברופאים שנינו לכו"ג להתרחק לזמן שעי"ז יעורר התאיה וההתרגשות ויילדו וגם מחכמי אמת ידוע כי יש סוגיה לחשוב בנים ר"ל י"ע להתגרש ולחזור ולהנשא ואמרת דגם ע"פ דרך העצב הסוגיה הוא ע"פ טעם הכ"ג והבן. אלא משהי' יש לומר דמה שאומרים הרופאים דרך צ"י ימים בחדש הוא זמן העיצור היא אלא עכ"ס שמהוי"ס אלא נשתייבס כהתרגולים לעולם וליכא בזה ההתרגשות והתעוררות התאיה אל הזכר אבל עם ישראל קדושים שגטעו לשמר פתחי נדה וא"כ הם מרוחקים בכל חדש ימי הנדה חציבה היא על צעלה כדרי"מ דאמר ר"מ מפני מה אמרה תורה וכו' מפני שרגיל בה וק"ן בה אמרה תורה תהא עמאל ז' ימים כדי שתהא חציבה על צעלה כשעת כניסתה לחופה ושפיר תילד בשעת עזילה אפילו לאו בלמ"ע החדש וזה נלפע"ד צ"ס"ד דבר חדש.

ובמה שכתבנו הי' נלפע"ד לפרש מחלוקת רב אחי ור' יוחנן דנראה דבהא פליגי רב אחי סבר דסמוך לוסתה כיון דצעלה פורש ממנה היא מתרגשת ומולדת וכל הזמן מזמן עזילה עד סמוך לוסתה אינה מתרגשת דהוי' לה פת צסלה שהי' טהורה היא אלא מליל עזילה עד שעת הוסת אבל ר' יוחנן ס"ל להפוך דליל עזילה הוא צעיניו כחדשה ומתרגשת אבל סמוך לוסתה כבר שצעה לה מציאה ואינה מתרגשת ולדברי רב אחי קלת ראי' שתקנו עונה בשעה שיואל לדרך שאז מתאיה לו וגם מה שאמרו שאם רואה שחשונה מתקשעת לפניו ימנעה אותו יצטול ויכיה לו בנים כיששכר ולכאורה מה מועיל צי"ה כזו או לאו זמן עיצור הוא אלאו אבל להג"ל אחי שפיר מאד כיון דחזין שהיא מתקשעת ומנעלה א"כ היא מתאיה לו וכל שמתאיה לו ודאי שמזדעק ותילד בנים כיששכר ובה דאמרי הרופאים לא אמרו אלא בנשים נכריות או בלשה שאין לה צעל ושאיין מתרגשת כללפע"ד צ"ס"ד.

ובהא יש להבין דברי רבינו הגדול הנוצ"י במהד"ק ח"ע סי' ס"ט שכתב דאפילו צעלה חונה מסוכן תולין שנתעברה ממנו אפילו לא הולידה כל ימי חייו עד השתא והדברים מתמיהים לכאורה כמזן אמנם להג"ל שפיר מוכן דאפשר כיון דרמחה צעלה מתקין לעולם הבא ולהפריך ממנה לעולם וכו' הוא צי"ה לחיורה הוא פורש ממנה למיתה מתרגשת כ"כ ומתעברת ממנו ישפיר מיושבים ימבינים דברי רבינו הגדול וממילא שפיר מיושבים דברי רז"ל יא"ן להם סתירה מדברי

ר"ת והשיב לו וכו' וצחונין קרי"צ ע"א ד"ה הגי מילי הרב ר' יעקב ישראל החיר פעם גיגית מלאה צער שנמלח יפה עם חתיכה נצילה וכו' יקשיא לר"ת והביאו הראש"ש והמרדכי שם לרצונו יעקב ישראל הגי' והבי' י"ד סי' ל"א ע"ש והרי מוצא עכ"פ בפוסקים בתוס' וראש"ש ומרדכי וטור"ר יצ"י אחד מרבותינו הבעלי חיים שהי' שמו יעקב ישראל וקראו אותו כן צ"א. *

ובשרית הרשב"א ח"א סי' שפ"ז ר' חיים פלטיאל ובשרית מהר"מ צ"ב סי' רכ"ו ח"ג חמדות הר"ר חיים פלטיאל עוד סי' תק"ע חתם שמואל יודיה צ"ר מנחם הלוי ושם סי' תקל"ג ובסי' תתרי"ב ר' יוסף חיים ובסי' תתרי"א ר' שלום מנחם וזוגתו ליביל ובסי' תתקס"ג ר' משה עזריאל ובצ"ז צ"ק סי' כ"ז ר' מרדכי אשר וברצ"ב סי' תתכ"ז ר' מנחם ישוב.

עוד ראיתי בגמ' יומא ע"א חגי יהודה צ"ר גרוגות אסור לישב על גבי עוגה ציוכ"פ ובתוס' ישנים גרם יהודה גרוגות ופי' כך שמו נראה דלפי גירסתם הי' חנא ששמו יהודה גרוגות ולא גרסי צ"ר גרוגות וכן נראה גירסת רבינו חננאל שם שכתב חגי ר' יהודה גרוגות והמגי' שם בסוגרים הכנים תיבת צ"ר ולפענ"ד לא לידוק המגי' חנא ר"ח נמי הי' גורם יהודה גרוגות ועוד רא"י דאלו הי' גרסי צ"ר גרוגות לא הי' להם לכתוב יהודה חנא גרוגות כך שמו דיחודה לאו שם חדש הוא ח"י דהם גרסו יהודה גרוגות וכדי שלא נעשה לפרש חגי יהודה, גרוגות אסור לישב כלומר שאסור להשיב בגרוגות ע"ג עוגה ולא פי' שזה שם אחד יהודה גרוגות וק"ל. *

ויוסף חפני שמעון אפרתי כתובות ק"צ ע"א וצירושלמי שבת פ"ג ה"ב ר' יהודה מנשייא צ"ר מנשה ירמיה וצירושלמי ברכות פ"ב ה"ו צנימין גנזייה פי' החרדים שמו צנימין וקראו לו גנזייה אבל בסדר הדורות כתב צנימין גנזייה כך שמו ולא ידענא למח פי' החרדים כי זה חתיכתו ומ"ל הא שוב באור הי' עיני ומלאתי צמם ע"ז ע"ה ר' חנא שאינה ואמרי לה ר' חנא צ"ר שאינה וצנמ' נדה סי' ע"ב ר' חנא שאינה ואמרי לה ר' חנא צ"ר שאינה ונראה דאדם אחד הוא והנה מצואר דלחיק חנא שאינה שם אדם אחד הי' רק דאמרו לה ס"ל דלאו שם אחד הוא מצואר דהיי' לאדם אחד צ"ר שמות דאלי"ב מאי הו"ל דחיק שבא דאדם אחד וגם אין לומר דשאינה הוא כינוי מדאמרי לה צ"ר שאינה מצואר דשאינה הוא שם העלם חנא דפליגי הי' היה לו שם אחד או צ"ר שמות וצ"ב וצנמ"ס פי"ח מה"ס ה"ג ע"מ ששמו יוסף ומלא שמו יוסף ושמעון כרי זה מקודשת מצואר עכ"פ דה"י גם צנמ"ס שבי קוראים שני שמות כלפניו.

ומה שהביא הח"ס ז"ל דברי הי"ש מעשה שהבא ראה לקרא כהן צמם אציו מאיר והאם רחמ' לקראתו צמם אציו יאיר ומה נולד שם חדש שניאור כלומר שני מיני אור מאיר ויאיר ותמה הח"ס למח לא קראוהו צ"ר שמות מאיר יאיר אפי"כ ולא נהגו צנמו עדיין לקרא צ"ר שמות הנה צנמ"ס כי זה שניאור כבר נמלא צנמ"ס צמ"ס צמ"ס תמורה י"ח הביאו ר' יחזק

ובד"ת אשר כדוני לעין צמ"ס אחד אשר תמה צדרי רבינו הח"ס ח"ע ח"צ סי' י"ח שכתב דצימ"ס הראשונים לא היו נוהגים לקרות בשני שמות והביא הח"ס לעלמו ראי' מס' נחלת שבעה ומהרש"ל ופי"ז ותמה השואל משמאל צ"ר דאיתא שם עובד אדום וכן צמלכים השם נהן מלך וכ"כ יאל לישע מתן רבינו הח"ס ומהרש"ל דצרי אשר מעיקרא הם מצודקים דהא דלא נהגו לקרות שני שמות היינו דוקא שנקראו בהם שני אנשים כגון משה ואהרן וכיוצא בהם אבל שם אחד כן שני חיצות מצינו וכן מצינו צימ"ס שקראו צ"ר שמו יאיר ועוד וס"י משיב דברים נחזקים ובאמת כי גם צנז"ת סי' קרי"ג כתב בעין זה למעין שם. ומיהו כיון דלאחר העיון צדרי רבנו הח"ס ז"ל יש לנו לפלפל צדרי הקדושים. אמרתי אענה חלקי גם אני ומיני ומיני יתקלם צרי.

וראשונה נראה דכבר תמחתי ממה דמצינו שם איתא שלום אויל מרדך מלך צבל גם מלכי נדק לכאורה זה שמו ע"פ פשטות חנא שחז"ל אמרו שהוא שם כן נח ובמשלי צ' תגלת פלאסר ופרש"י סנהדרין ד"ה שם אחד הוא ע"ש. גם צמ"ס חנא יודן ואבא חלקי ועוד והח"ס ז"ל כתב דשם חנא אין זה שם צפני עלמו הנה לפי שיטת ראשונים דשם רב הי' חנא עיין רש"ב"ס פי' ח"ה י"ב ח' ובערבי פסחים קרי"ע צ"ר וכ"כ בתוס' יצמח נ"ז צ"ר והארוך חנא דכך שמו ודלא כפרש"י יח"כ שפיר י"ל דהני נמי סתם שמות הם וכגון חנא שאלו ועוד ועיין תוס' יצמח ק"ה צ"ר חנא יודן צירושלמי ואצדן לישנא קנינא מצואר דאבא יודן שמו הי' חנא קראוהו אצדן לישנא קנינא ע"ש עוד מלאחי צירושלמי צ"ר פי"ה ה"ב חנא מרי שכתב רבי חנא מרי ומדכתבו רבי חנא משמע דאבא מרי הי' שמו וכנסמך הוסיפו לו רבי.

עוד מלאנו בגמ' פסחים פ"א ע"ב רב הונא בריה דרב נתן חיקקע נבי רב נהמן צ"ר יחזק אמרו ליה מה שמך אמר רב הונא וכו' ח"ל מ"ע קרית לך רב הונא אמר לכו צבל השם אני ופרש"י מקטנותי כך קוראין לי רב הונא ומצואר דהיי' קוראין רב הונא לאדם אחד הן אמת דר"ח שם פי' דנסמך צישינה וצ"ה השם הוא ניכר אבל מפרש"י מצואר פשע דהיי' לו שני שמות רב הונא. גם מה שהביא הח"ס דצנמ' צבל נחלת שבעה הי' לפלא שראה אנשים שהיו נקראים בשני שמות הנה צנמ"ס מלאו אמן רב לפני הנחלת שבעה דורות האחרונים בשני שמות יקלחם היו מגדולי הפוסקים ושו"ת צנימין זאב ורבינו עובדיה שהי' ר' אברהם עובדי ועוד מהם. *

איברא דצרי רבינו הגדול הח"ס ז"ל לע"ג צמ"ס שכתב שם חנא מצינו בכל השמות שבתנ"ך ושי"ם ופוסקים שיקרא ח' צנח אמת צ"ר שמות ציח הנה לצד ממה שהבאחי לעיל עוד איתא בתורה כדלעומר ונחלקו חז"ל אי הם צ"ר שמות ונכתב צ"ר שיתות וכן פדכאור ועוד ועיין נחלת שבעה הג"ל חמ"ס לאחר נשיקת עשר רגליו אני הקטן ראיתי ג' פעמים צמ"ס שזכר אחד מצעלי תוס' ושמו יעקב ישראל ונקראו כן צ"א והוא צמ"ס יומא מ"ז ע"ב ד"ה כי פליגי צ"ד ור"ת משיב דבר רבי יעקב ישראל צ"ר וצמ"ס כתובות ל"ח צ"ר חנא רב פפא צ"ד ועל משה שאינו צ"ר צלות המקה חנא שבעה צנז"ס חנא ר' יעקב ישראל ח

(*) עיי' הוספה בסוף הספר

רבימה שכתבתי יש לחלק בין השמות הני שנקראו בשם אחד
אבל הוי' להם הרבה שמות כגון יעקב, ישראל יתרו
ומשה הרי' להם כמה שמות כמבואר בחז"ל ואיסי בן עקיבא
דאמרו בגמ' חנא הוא יוסף איש הולל הוא יוסף הצדיק הוא
איסי בן גור ארי' הוא איסי בן יהודה הוא איסי בן גמליאל
הוא איסי בן מהללאל ומה שמו איסי בן עקיבא שמו עיין
פסחים ק"ג ע"ב וציומא ק"ב ע"א וציורשמי צ"ק פ' המניח
ה"ז וצדוקי' אגוזא בפסחים תתנ' למח היה לו ולאצוי כל
השמות הללו וציואל צד' מצינו צדורא ומשה וכן ר' יהודאי
ור' אלעזר בן ערך שאמרו בגמ' דכמה שמות היו להם אמנם
להגיד אחי שפיר דכני שמות חלוקים הם וכיו קוראין להם בזמן
מן הזמנים לסיבה וצדאי קטנות כתב דאולי משום גזירת
השמי' היו לריבין לשנות שמותיהן אבל מה שקוראין מקטנותיו
בשני שמות כגון משה אהרן וציואל נראה דהם שם חדש משני
מכות שוב מלחאי דכבר קדמוני בצבצרא וז' בספרי באחרונים
ז"ל

פסקו דבנפשות מותרת לישראל דלא חיישין שמא נתרלית וכחז
ה"ה שכן הכריחו כל האחרונים ובי"ב רבינו ירוחם נבי"ג ח"ה
ע"ש והנה הרא"ש בתשובה כלל ל"ב סי' ה' הביאו דו"מ סי' ז'
אות י"ג כתב בנשים שהמירו דם בשעת השמד מפני אימת
מוח וכאשר מלאו גם והמלטם חזרו לדם האמת מותרות
נבעיניה דהא קודם שהמירה לא היתה גלגל צמר שחתלה
בהם לגנות ולאחר שהמירה למה לה להתרלות שהדבר ידוע
שם בהם שגור יותר משהם היתה גוייה ואף לאנסה אין רשאיין
ילכך ליכא למחש שמא נתרלית ע"ש.

ומצתה בדין נמי לענין רצוי פשוט דאין לן אשה שנתרלית
להם וליכא צדא שום חשש לישראל ולא חיישין אלא
לשמא נאנסה וכו' לריך להביאה בעל כרחא מהמחנה לביתו או
למקום שרצו ואז כבר ה' נשמע הדבר בין שאל נשים שאלה
נלקחה בע"כ להחלים וכו' הדבר ידוע דלא ה' אפשר לו ליקח
בע"כ בלתי ידיעה נשים אחרות שהרי כולן היו יחד וכו'
הדבר מפורסם וא"כ ככל אשה שצאה לפנינו ולא נודע הדבר
שהייתה עמהם אמרינן שודאי מן הרוב היא שלא נתיחדה
ולא נבעלה מן העכו"ם וכ"ל והנה בשו"ת הג"ל האריכו
למעניהם וג"כ לבסוף עלו להחיות אמנם לפענ"ד נכנסו
בדמותים ובמנחה יחזק רוב לסמוך דהני זמנו הם כספק
כח"ש המרשדים א"ע סי' רל"ה ובאמת כי כבר כתבו רבותינו
האחרונים ז"ל שח"ו להוציא לע"ז על כהני הזמן וברצו יס
לפלפל בדבריהם מ"מ מחמת קדושת החג וערודת אין בידי
להאריך יותר בענין זה בעת. ועיין שו"ת בשמים רא"ש המיוחס
ההרא"ש סי' שס"ו על דבר האשה שהלכה מציחה וכו' והאידנא
כולי נשי חסדי וענשי אלוהים ע"ש. שמוחלת אף לבעלה כהן
ע"ש מיהו לדין לפענ"ד לא לריך לכ"ז דאין בכלל שצוה
כלל הכי נשי שהיו בקאנלעטרייטן קענפס כפי מה שכתבתי
בס"ד.

החזקת בידדות בלתי מכירו ובברכת כח"ט בלב ונפש

במשח הקטן

סימן רי"ז

אי נאמרת אשה לבעלה כשבא עליה שד

ב"ה אל כבוד הבג"י וכו'.

אחדשה"ט.

בדבר מה שכתב בנשי מהר"ם מלוצקין סי' קע"ז ואשה
שנבעלה משד ר"ל אינה גאסרת על בעלה ישראל
ואפילו כהן מפני שאינו איש והאבוא דבריו בש"ע א"ע סי' ר'
בריש סק"י"ז וצ"ע שם סק"ע וצו"ת רבינו חיים כהן א"ע
סי' ה' חמה עליו דברי שד מוליד מאדם ולא דמי לנכמה
(ועיין רש"ים ב"ב ע"ג ע"ג ד"ה ה"ג שמעין צי מלכא
וקטלואו וכו' שהיה אותו שד מאדם הבא על השוכה וכו' דר

אל נחיהם וכו' צבית יחידים דלא חיישין שמא צא עליה
באלוהם או צולון הכל לפי הענין וגם צדא אי שם מי שכוף
אפילו עבד או שפחה ואפילו קטן וקטנה מותרת כשהעידו שלא
נבעלה אבל אם צאו אריזים ואספו למאות ולא לפים כאחד
וכצא למקומות או צבית ציחד ואכלו וישנו והלכו ועולם
כולם כאחד בין ציום ובין צלילה ומעולם לא החייד שצאי עם
הנשים רק לעולם כולם היו עם כה"ג ודאי דלא נאסרו דהשצאי
לא צא על אשכ צבית כשהם כולם עם ואינו צועל צבית אשר
מאה נשים וכן אינו צועל בשוק צבית אלא לוקחה לביתו או
לציחה וצא עליה. והא דעיר שכתבו כרכום נאסרו כל הנשים
הם חיישין שמא כל אחת צאל לריך ציחה וכח"ז דלאו היו
כולם ציחד לעולם ודאי לא נאסרו דהם כל אחת מעדת על
הצרתה שלא נבעלה שהרי כולם היו ציחד ולא נבעלו וא"כ
לעולם אמרינן בכה"ג דאין סבדי דלא נבעלה כיון דלעולם היו
נשי לא נאסרו להיחד עם השצאי. ואפילו יומא דנעמים היו
רמוקות קרא מקרה בלתי עבדו ויאלץ אשה אחת ונתיחדה
עם השצאי כיון דרוב נשים לא נתיחדו אף אם ה' במציאות
לאשה אחת נתיחדה לא אמרינן כל הנשים שצביל האשה
האחת אלא אמרינן כל דפרים מרובא פריש וודאי מן הרוב היא
ועבורה היא.

ומצתה אומר אני בנשי ידיו שכתבו כולם לגעעעאם ומשם
נלקחו כולם יחד להמנות ולעולם היו למאות יחד
ובמחנות ג"כ בין ציום ובין צלילה היו הרבה נשים יחד ואלוים
ובאים כידוע למי שה' במחנה שילאו רק בהצרותה גרופען
בנע"ז ובאו חזרה בגרופען ואכלו יחד וישנו בצאראק אחת וכל
עבודתם ה' הרבה נשים יחד כה"ג ליכא למחש לשום ענין של
שצאי שמא צא על אחת מהן דלא לריך לומר שלקחה לעצמו חוץ
מהמחנה וצא עליה ולא אין לנו עדות שלקחה לחוץ ודאי צמי
שידעו צה' שתיחדו ויש עג זה עדים נאסרה משום שצבית אבל
כיון דכוח מיעוטא דמיעוטא אין לנו נחוש לה כלל, כל שאין
לנו עדים לה. ועוד דכרי איכא ס"ס שמא לא לקחו מהם כלל
ואפילו לקחו מהם שמא לאו אחת היא שלקחו וכ"ש הוא
ממחצותא אחת שמללת על כולן.

והנה בכה"ד סי' רפ"א כתב דהיכא שדחם להמית המאנס
את הבחולה ונתיחד עמה מותרת אפילו לכהן וידוע
דגם צימי השואה ה' זה נגד חק שלם לצא על בחולה צה
ישראל ואף דהכה"ד כתב דחם להמית וכו' לא הרגו מ"מ אף
דלא ה' עליהם עונש מיתה אבל נגד החק היחיד וכו' מותרת
לצא עליה בפרהסיא עכ"פ וכו' לריך להנעיט עצמו וא"כ לא ה' ה'
יכול לבעול אותה כשהן רבים יחד צאין אופן וא"כ אחזק עוד
סברתו דכה"ג לא הו"ל בכלל שצויות כלל. ועוד נראה לנרץ מה
שידוע דה' דרכם הרע להרוג נשים שצאו עליהם שלא ישאר
זכר למעשיהם הרעים וא"כ אפילו אמיטע ליכא למחש דלוחין
שנתיחדו עמהם וצאו עליהם כרגום.

עוד נראה דהנה נחלקו הפוסקים בנחשבה ע"י נפשות דעת
רש"י דאסורה אף לבעלה ישראל דחיישין שמא נתרלית
באחד מהן ובבבב"י פ"ה מא"כ כתב שכן דעת רש"י ור"י
וכן דעת החו"ם והרא"ש וכו"ז וברמ"א א"ע סי' ז' כתבו
שכן דעת הר"ן והעור וברמ"א וכן הבין הרש"ם סי' ק"ה
בדעת הר"ן אבל הרמב"ם פ"ה בג"ל ור"מ ורמב"ן ורשב"א

בין האנשים). ובגליון ר"ח הסבך כ"ל צ"ל והגאון מלכוד חמב עליו וגם ראינו מגיעין ס"ח דאשמודי חבב לב צנחא ולא אכרוב על שלמה וע"כ דאינה נאסרת משד עכ"ל. ועיין בסמוך שבי"ד דתה ראינו. גם צו"ת משפלות אב"י מ"ח הגיה דברי מהרמ"ל צ"ע ממד דפריך בגמ' סוג' כ"ו פ"ב ושאינו איש למעוטי מאי ואם צדיקא שד לא נאסרת לימא למעוטי שד, ובאור הפוסקים הביא בשם ס' חוקי דרך דפסק במהרמ"ל והביא ראינו מפרש"י עכ"ל פ' נשא ושכב איש אוחה ופרש"י איש פרע לקטן ומי שאינו איש ור"ל צדק שד עיין אור הפוסקים א"ע ס' ו' ס"ק ל"ח. ולא השגיח ז"ל דדברי רש"י הם משנה מפורשת בסוג' פ"ד וזוהו הוא הראיה שביא מהרמ"ל. ועיין גור ארי' עכ"ל שפי' ג"כ כן ברש"י הג"ל.

דאחר העיין ראינו לרבינו א"י הגדול ס' קכ"ד שכתב להדיא במהרמ"ל ח"ל לא תנאף וכו' אבל עם הרוחות אין צדק משום לא תנאף דאמר בנחומא צ"י זה ספר וכו' מכאן אמרו הבא על הרוחות אין עליו כלום אע"פ שהל"ה ש"ז כמקרה לילה דמי, ומש"כ לא תנאף עם בני אדם ועם צבאם ולא תנאף ביד וצרגל אבל הרוחות אין הוא צדק ועוד מביא מעשה שאירע לאורו חסיד שזדמן לו שידה צדמא אדם ופסח אותו ונזדווג לו וי"כ היה אח"כ נענש לאורו חסיד עד מאד מהביא מעשה עד שזדמן לו אליכו ז"ל אמר לו מה אתה מויר בגיד לו הענין שאירע לו ח"ל פטור אהה שידה כיחה ונתקרה דעמו ואלו היה חייב לא היה אליכו ז"ל נראה לו ומדבר עמו ופוער אותו אלא אהה למד שאינו צדק ופוער ע"כ ועיין ברנ"י מה שהביא בשם הירושלמי ולא הרגיש בדברי הא"י, ושאר פוסקים בג"ל.

עוד חזן הרבתי צמ"ד עעמי המלח להרדב"ז ז"ל מלח חקפ"א שכתב ח"ל וראינו לר' מנחם ז"ל צ"י אחרי מות אהר שכתב דברי הרב הגדול שהשדים יש להם גוף מאש ואויר וכו' ג"ל כי יש בדברי ח"ל דברים שוירו כי אין בשדים כלל מן היסודות אחר צמדרש ילמדנו אשר ברא חלקים לעשות א"ר ציוה אל השדים שצרה נפשותיהם עד שלא ברא את גופן קדם השנה והכניס ושארו רוח בלי גוף והבא עליהם פטור. וכו' זה המאמר מובא בס"ח צלשון אחר ובשעתא דצ"י למעיל שכתב כיו צרי רוחין ושדין ועלמין ועד לא סיים לון עד דאחיה מערניחא בחקונה ויחיצה קמיה חנה לאינון צריין ולא אשחלימו נראה מכוונתם ז"ל שאין צדק גוף כלל רק הם כחות נאלות ממ"ה ועליהם נאמר עושה שלום זכורא רע וכו' ולפעמים לנשים גוף שישחט לב הרוחא אורח כענין שאמר ח"ל אינה אדמוי אדמו וכו' ע"כ אני אומר שאין המאמרים קושיא על הרב ז"ל דקושטא דמילתא שלא נברא להם גוף להחלש בו הדיר כשאר כל בעלי גוף אבל נחמד להם גוף של אש ואויר להחלש בו לפי שעה כאשר משהלוחים לשוט בחרן ודע זה ע"כ. ועיין רמב"ן עכ"ל פ' אחרי פסוק ז' לשעירים.

נראה מוצא מדברי הרדב"ז ז"ל והבא עליהם פטור ואין בעניניהם לא זכינו למלוא צילמדינו אשר ברא חלקים לעשות כמו שהביא הרדב"ז ז"ל אבל נאמן עלינו הרדב"ז ז"ל שכן היה לפניו. אבל בגמ' עירובין י"ח פ"ב כל אוחן האשים

שביא אדם הראשון ציודיו כוליד רוחין ושדין ולילין ומשני צ"י שראש לאוסר, אבל צדיק פ"ב ופכ"ד כל מאה וששים שנה שפירשה חור מאדם כיו רוחות זכרים מתחממין ממנה והיו יולדו מהם ורוחות נקבות מתחממות מאדם ועולדות ממנו ע"כ. וראינו במהר"ל חיות עירובין י"ח בג"ל שכתב כל אוחן האשים שביא אדם הראשון ציודיו כוליד רוחין וכו' עיי' שו"ת נכונים פ"י לראשון אולם הביא מאמר זה בשם מדרש מה שבו אלוניו בגמ' כאן וצמדרש לא נמלא כלל ענין זה וכו' ע"כ, ופלא שלא נראה דברי המדרש שהביאנו בסמוך דין נמלא צמדרש וכו' מקומות, וא"ע עכ"ל נראה דברי רבינו מהרמ"ל נכונים בעצמם.

וראינו באות שנים להב"ק ממוקאטע ס' רס"ז שהאריך קצת בדברי מהרמ"ל והביא פוסקים האחרונים וגם הביא הא מעשה מאורו חסיד שביא יושב ושוכח אל חלמין צעמך עד יום זקנתך וצאח רוח צדמא אשכ יפה ועצרה לפני וכו' וסיים אך פ"י הקרבן עמד אינו מאכרח צלשון הירושלמי וי"ל שלא בא עליה כלל רק התחיל לחבשה וסיים זה נראה מה דלא הביאו הבאונים בכו' ראינו מירושלמי שכתב לענין צדמא שידה עכ"ל. ודבריו הקדושים לע"ג דאישחמיעתיה דברי הא"י בג"ל שכתב מפורש ראינו מירושלמי וכפ"י הקרבן העדה וכו' פ"י הקרבן העדה מאכרח הוא ומפורש בראשונים אלא שכל הראשונים במהרמ"ל וכו' לא קשה שלא הביאו מהא"י כיוצא שעדיין היו ספרי א"י צה"י צימיהם ולא ראו אותו בני גאון ז"ל ועיין שו"ת מאג"ח ח"ג א"ע ס' ג"כ שהאריך שם מעשה צה"ש שנמלא צימ"י שדכן צד שד צעה לידחה ובעל לא היה צעיר וכמה פעמים צלילה כוליהא ממיטתה וצא עליה וכו' שם ד' אנשים שילאו צלילה לכתיען ודקרו אח"כ צ"ל וכו' ואלו את האשכ והאריך הרב דאשכ מותרת לבעל בדברי מהרמ"ל ומהר"ח כן ז"ל ובדברי רמב"ן עכ"ל פ' אחרי ע"פ לשעירים פ"ב וגי"כ לא הביא דברי א"י בג"ל ודברי הרדב"ז.

ומבאר גמ' מופך מה שראינו צ"י נמלא צימין סוף מלח ס"ג שהאריך הרב צלחוק בדברי מהרמ"ל וחילק בין אם השד בא על האשכ כשכח רוח אז לא נאסרת אבל אם בא על אשכ צהקין ומוגלם צדק צ"י אדם נאסרת על צעלם אבל אולי היה ראה דברי הא"י בג"ל והרדב"ז לא היה חולק דברי הא"י והרדב"ז מיייר מפורש שצא צדק על האשכ וצהקין ואפ"כ כתבו דליכא איסור. גם מנשי שלמה יש להכריח דאין נפ"מ שכרי פשיע דאשמודי שצא עליהם צהקין היה ומלכש צדק ואפ"כ לא נאסרת, אלא דהנחלה צימין הרבים ז"ל צה"ש דנשי שלמה ודחה דהכח איכא למימר דשוגגת כיתה ואין ילפין ומעלה בו מעל פרע לשונג ועיין ארע ימין על פרקי אבות להגאון מיד"א פ"ב מ"ד על המשנה דאל חלמין צעמך עד יום מתך ושו"ת מהר"א ס' קצ"ב.

ועיין עוד ח"ו ס' ר"ח. והשו"ת שמו יצילנו מהם ומהמוגם החותם ברעדה ובלב ובנש.

סימן רי"ח

אי ש"ר לשמוע אשה נואמת (ספיטש בלע"ז)

ב"ה כ"ח סיון התשל"א בנ"י יצו"א.

מע"כ ידידי הרהגה"צ בע"פ וו"ח גו"ג וכו' כש"ח מהרש"ש רובין הלבטערשטאם שליט"א אדמו"ר מציעשיגוב.

ו**בדבר** שאלתי במכתבו האחרון אי שפיר דמי לשמוע מאשה שניאמת איז דבר ברבים ספיטש בלע"ז והביא לעלמו ראי' מכל צד כי מ"ה צד"ה מגילה שכתב דגשים אינן מו"קאות חגשים בקריאתם משום דקול באשה ערוה משמע דקול בלי זמרה נמי אסור משום ערוה, הנה כנראה דלא הוא מחלוקת הפוסקים אי קול דבור נמי מקרי קול באשה לענין שיאסור משום ערוה והרשב"א קדושין דף ע' ודף כ"ד ע"א בזכרות כתב דדבור לא הוי ערוה ואין להקשות מכאן דאמרו דאפילו לשאול בשלושה אסור משום ערוה תי' הרשב"א דשאני קול דבור מה שהיה משיב על שאלת שלושה שגרע טפי וכ"פ המג"א א"ח סי' ע"ה סק"ז דקול דיבורה שרי ועיין ח"ע סי' כ"ה ס"א בצאה"ע סק"ד ועיין בזה שבע הביאו בצאה"ע הבי"ל.

ו**מיהו** מהכל צד שכתבתי כ"ח לכאורה ראי' דאפילו דיבור נמי אסור והכל צד הביא כן שם בשם בעל העיטור בעשרה מאמרות שכתב ומסתברא (נשים) חייבות לשמוע מקרא מגילה ומצטוות מעצודתן אבל לקרות אין חייבין וכ"כ בהלכות הנה דלא כתב כלל העטם משום קול באשה והעטם הוא טעם הכל צד ולפום ריבועא עלה בדעתו דלא תקשה מהכל צד דגם הוא ודאי מודה דדיבור שרי אלא מקרא מגילה כיון דאריך לקרא בטעמים והוא כעין נגינה ושפיר מקרי קול באשה ערוה כה"ג אלא דא"כ תקשה עוד. שהרי הכל צד הוסיף שם ואע"ג דמדיקות נר חנוכה ומצרכות לא דמי לפי שאין צורך שיכיו שם האנשים צעת ההדלקה משמע דאילו היו לריבין להיות שם צעת הצרכה היו אסורות להדליק והם ליכא נגינות העטמים ואפשר דהכ"ז כיון דהמנהג לצרך צרכת הדלקה בניגון ונענועה נמי הוי קול ערוה אבל דיבור סתם לא הוי ערוה, שוב מלאתי בדש"ת עלי חיים סי' ז' כבר כתב דמדברי הכל צד אין ראי' לאסור דיבור דמגילה שאני שצריך לקרותה בניגון ע"ש והוא כמ"ש אלא שה"ה בצרכת הדלקה הוסיפתי בס"ד.

ו**מיהו** הרא"ש צ"י וירא כתב דבאשה חזירו כל מין דבור אסור והוכיח כן מקדושין הבי"ל ועיין י"ש שם ובבב"ר שבע קונטרס צאמ"ח סי' ג' ותמה על הרי"י ברכות כ"ד אי שכתב דקול דבורה שרי ועיין י"ש ע"י א"ח סי' ע"ה סק"ד ולפענ"ד נראה להביא ראי' מגמ' סוטה מ"ח ע"א אמר רב יוסף זמרי גברי ועני גשי פרייתא זמרי נשי ועני גברא כאש צנעורה למאי נפ"מ לבעולי הא מקמי הא פרש"י כאש צנעורה לפי שהטובה מטה אצלו לשמוע את המזמר לענות אחריה וממלאו האנשים נותנים לבם לקול הנשים וקול באשה ערוה כדכתיב השמיענו את קולך (שיר ד') ומצער את ילדו כאש צנעורה אבל זמרי גברי ועניין נשי קאת פרייתא יש דקול באשה ערוה אבל אינו מצער ילדו כל כך שאין המזמרים מעיז אונם לקול הענינים לבעל הא מקמי הא אס אין שומעין לנו לבעל את שניהם נקדים לבעל את זה שהוא כאש צנעורה ע"ש.

ו**הנראה** דאפילו זמרי גברא ועניין נשי נמי יש צד איסור משום קול באשה ולכאורה כיון דהם אינם מזמרים אלא עונים א"כ לא הוי אלא דבור ובדבור ליכא משום קול באשה א"כ ע"כ דגם דבור יש איסור שצד נתיישבתי דלא שבוש הוא דאדרבה מדאמר דוקא צה"ג דכיון דגברי מזמרים ועניין נשי א"כ זה חלק מהמזירות אלא שהדרך שהעונים שמים לב להמזמרים ולכן אין המזמרים שומעין קולם כ"כ ולא הוי כאש צנעורה ממש אבל היכא דליכא עונה לומר אלא דבור צתם הכ"ז דליכא איסור דא"כ גדולה מזי הי"ל להשמיטנו דאפילו דבור גברי עס נשי מצטלין.

ו**באמת** כי מלינו לצורכי דביחור דר"מ פסחים ס"ב ע"ב שלמדנו ג' מאות הלכות מג' מאות רבותא ציוס אחד ובמס' עירובין ג"ג דביחור דר"מ שאלה ליה לר"י וקאת ל"ע מס"ה סי' ש"ג דלא יתכן לבחור ללמוד לבנות ואפילו האב עומד שם ושומר פן יתייחד לא יתכן פן יתגבר ילדו עליה או ילדו עליו וקול באשה ערוה אלא האב ילמוד לבתו ואשתו נראה לכאורה דאפילו דבור נמי קול באשה ערוה דלימוד לא הוי אלא קול אלא דלכאורה קשה מצדויה איברא דהרי הס"ח סיים והשומעית הולכת ושומעת בדרשה מפי אלישע שהרי אמר מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת מכלל דבחדש ושבת הולכת ולכאורה כיון דכתב דבבב"ר דדוקא צות א"כ גם שומעית האין הולכת וע"כ צריך לחלק דדוקא בשלוקה בחור ללמוד בחמדות עס צותיו אז יש לחוש אבל בדרך מקרה ליכא חשש עוד יש לחלק וכו' האמת דבאשה הולכת ושומעת ממילא אבל הולמד לומד לישראל צכל ליכא חשש אבל הולמד רק בשביל צנות אז יש לחוש וכנ"ל.

ו**לפ"ז** ולפענ"ד לומד דבר נאה דלכאורה יש להקשות צורכי להם למד ג' מאות הלכות מג' מאות רבותא ולא למד מאדם אחד כל ההלכות או עכ"פ הרבה הלכות ואין סברא דכל הרבותא לא ידעו רק כל אחד חדרא הלכתא חדתא ולא יותר ולהב"ל אחי שפיר דכיון דאסור ללמוד עס צנות רק בצאקראי בעלמא מותר ולכן לא רתח ללמוד מצדויה הלכות הרבה או שלא רצו ללמוד עמה ורק שאלה מכל אחד הלכה אחת והלכה מצדויה לרבותא וזה רבותא שיומא דשותא הוי וגרסה כ"כ ציומא חדא מכמה רבותא דבאופן אחר לא יכלה וגמלא דאדרבה ראי' להס"ח הבי"ל.

אלא דלפ"ז י"ל דהא דמותר לדבר עס אשה נמי בצאקראי בעלמא ליכא איסור אבל בחמדות איכא איסור ובה אידחי ליה ראי' הגאון בעל מעשה אברהם (לר"א אשכנזי) ח"מ סי' ע"י שחתם ח"מ"ש צ"ח ס"ס חיי ליקוטים ד"ו ע"ב דאסור לדבר עס אשה וזה אף שלא בשעת ק"ש דמגילת הא ואדרבה מלינו לחז"ל שאמרו ואל תרצה שיחה עם האשה וכו' ק"י באשת חזירו הרי שלא גזרו להרחיק הדבור עס אשה אחרת אלא רבוי שיחה ע"ש ולהב"ל אחי שפיר דלא חזירו לדבר עס אשה וזה אלא בצאקראי בעלמא וכנ"ל אבל שלא בצאקראי אפילו שלא צדווי אסור, עוד נראה ראי' מצדויה דשאלה ר"י הגלילי בזה"ה דרך ללוד אמהר ליה גלילאי שוטה אל תרצה שיחה עס האשה ואמרו ז"ל שבי"ל לומר בזה"ה ללוד ולכאורה אי צתם דבור ליכא איסור א"כ מאי כולי האי לא

יהא חלל סתם דבור ולבגיל אחי שפיר דכל דבור שאינו הכרח כרי הוא בכלל רצוי ואסור משום קול באשה ודו"ק.

ומיהו נראה באשה הנואמת בעין ספיעט אולי משום אל תרצה שיהיה עם האשה ליכא ומהאי טעמא גופיה שכתב הס"ח לענין שינוי שיהיה לשמוע דרשח אלישע מפני שלא דרש לנשים חלל לכ"ע וגם היא שמע והכ"ע לענין אשה הנואמת לכל וגם איש שומע אולי חין בזה איסור ובינוני בספרים ומלאתי שם' הורח בהסחכלות ס"י (3) הביא דברי הס"ח הנ"ל וכתב דמורה אסור לגמור בחולות (וכ"ע נשואית) ויחזר מצות י"ב שנים שרצן הם בכלל עריות משום נדה וכתב וכמו כן יש לחזק מלהשתתף באסיפה שנים נואמות דאין לך קול באשה ערה גדול מה ע"ש ואין לי הספר לעיין בחר דבריו ואמנם לפמ"ש לכאורה חין זה בכלל לעיקר דינא.

שוב ראיתי מש"כ ידיד נפשי הגאון הישוע ר' ישראל וולן שליט"ה בהגשר שנת תרל"ד דס"ד ע"א והוצא באורח"פ ח"ע ס"י כ"ה אות ג' דנפתח שער שו"ת מהרש"ל כתב שהרצני מרים זה הגאון מהר"ש שפירא חפסא ישיבה כמה שנים וישנה מפנים לוינון ואמרה הלכה לפני בחורים מופלגים ובלקט יוסף ח"צ עמוד ל"ז כתב שכלתו של ההס"ד מרת רעדיל למדה לפני זקן אחד צדיק הגאון בעל תה"ד ע"ש דמינה ראה לומר דבחורה וחפלה בעלמא ליכא משום קול בא"ע ולפמ"ש מצוריות משמע דגם זה רק בדרך אקראי והרצני מרים לפי שלא למדה רק שדרשה בעלמא והבחורים למדו מחוץ הוילון ממילא הי' נראה כשוגמית שמונה דב הס"ח ודו"ק.

ומיהו אף כי להלכה לפענ"ד ליכא איסור מדינא לשמוע רק לדברי נואמה אבל מימי מידי ריתוק מן הכיעור לא ולא ונפרע אם הוא נהנה מקול דבורה א"כ איכא אז איסור ג"כ ומאן יכול להבחין בזה ועיין חיי"א כלל ד' ס"ח דלע"ג דקול דבור לא הוה ערה אפי"ה אסור לבין ליכנות מדבורה שהרי אפילו בצבדיה אסור להסתכל ולהינות וצר מן דין פשוט דאם יושב ומאזין לנאום אשה א"א שגם לא יעבור על הסחכלות זה שכן הוא דרך צני"א שמסתכל בהנאום להצין יותר אי לראות התנועות שלו ולראות תנועות האשה בעלמא הם איסור לפני עצמו כמצואר צנ"ח הרד"צ ס"י חש"ע דאסור לילך אפילו אחרי אשתו משום הרהור ובאשתו גמי איכא הרהור על ידי הילוכה ותנועותיה יצא ליד הרהור הנה מצואר דע"י תנועת אשה נחשורר הרהור וא"כ הכ"נ כיון דאשה שואמת א"א שלא חשש כל מיני תנועות וזה כבר זה נענין בהסחכלות ולכן לפענ"ד ודאי דיש ליאיר לאיש מלשמוע נשים נואמות אי משום קול שלא יכוין ליכנות אי משום תנועותיה. *

ומחמת הטרדות אקצר וכל טוב ממנו לא יבצר ידידו דושכת"ר וכאש"ל בלב ובגש.

מנחם הקטן

סימן רי"ט

קטנה שנשאת אי יש לה עונה

ב"ה ראשון לימי הקריאה התשכ"ג ברוקלין ג"י יצו"א. בחדש אשר נהפך מיגון לשמחה. שמו של עמלק ימחה. וישמחנו בכפלים. בישועה ובבגין ירושלים, ובתוככם ידידי אהובי הרה"ג המפור' וכו' כש"ת מוהר"ש פוירק שליט"א רב דקינגס ברידוש ד' ספטמבר בראנקס.

אחדשת"ר מכתבו היקר כרגע קבלתי וחשתי להשיבו ולא להשהותו אפילו בן יומי שלא יהא שבוית משמעתו כי לימים עוד שנים נחגי אי"ה פורים והערדות עלומות ואם אליהו מידי מי יודע ולכן בעודו כפ"י אצא לענותו, יצא שהביא להקשית עלי דברי מדברי הריטב"א בחובות י"ט ע"א ד"ה ומי שצברה שכתב דלגבי ידידי שרין לבעול צעילה שאין זה זרע כגון קטנה או מעוברת או זקנה או עקרה ולא חשוב זרע דשאינו איובי משום מלות עונה ועוד דהוי דרך חשמים ע"כ הרי דכתב דבקטנה אית ליה מלי' עונה וקשה נכ"ח האין כתבתי דבקטנה ליכא מלות עונה שהרי אינה ראוייה להוליד.

אהובי ידידי נראה מחמת הערדות לא עיין כל לרכו ולא קשה מידי חדא דאי צני"א יכולת לישב דהריטב"א ז"ל הביא שם ב' חירולים אחד דשאינו איובי משום מלות עונה וצ"ע ועוד דהוי דרך חשמים, ולכאורה צ"ע למה לא סגי ליה בחירולא קמא משום מלות עונה והכי אפשר לומר דהריטב"א שם קשיא ליה מקטנה או מעוברת או זקנה או עקרה דבעלכו משמש יע"ז משני ב' חירולים חדא משום עונה וזה קאי אוקיה יעקרה ומעוברת אם שימש כשעת עונתה וחדא ביינו ח"י ב' אקטנה לפי שקטנה לא סגי ליה בח"י משום עונה ולכן ח"י דהוי דרך חשמים כך ביינו יכול לדחוק כדי לישב דברי דלה תקשה ב' מדברי הריטב"א אם ביינו אומר סברא דקטנה אינה בת עונה כיון דפעורה מן המלות.

אמנם לאחר הסליחה כתב עלי דברים אשר לא כתבתי ולא אמרתי מעולם והעלמת עין איכא הכא שהרי גם אני כתבתי דקטנה אית לה עונה וז"ל שם צ"ד"ה ובאמת וכו' ואפילו אי יומא משום מלות עונה אפשר דכבר קיים או שמחלה על עונתה דקטנה ודאי מחלה שאין לה עוד תאות ציאה וכו' וכו' שכתבתי מפורש דאית לה עונה חלל שכתבתי דיכול להיות שבעל זכר קיים בעונה לפי מה שהוא אדם או שמחלה בכלל על עונתה ובש"ס בכל אופן מיידי כמובן וממילא דברי עולים נקבה אחד עם דברי רציו הריטב"א ז"ל ובאמת זה שהביא הריטב"א ועוד דהוי דרך חשמים כוונתו לישב במקום שכתב קיים בעונה או שמחלה לא בעונה ובס"כ ליכא העטם משום עונה וחי' עזי משום דהוי דרך חשמים מותר אפילו בלי עונה וכנ"ל זה ברור בס"ד.

והא דקטנה אית לה עונה אף שאינה בת מלות וז"ל משום דהא משום דער הוא יכוין שכתב טעמה טעם ציאה אית לה דערס אם לא יקיים בעונה שלה ועיין מאורי סוף קדושין דקטנה שנתארסה שאסור לחזקה הטעם והכ"נ כן היא ועוד שהרי הדין הוא על הבעל והיא גדול הוא המיזין.

ועיין עוד לקמן ס"י רכ"ג, רכ"ד, ח"ד ס"י פ"ו, ח"ו ס"י כ"ה, ח"ז ס"י י"ג, רלח.

ואומר אני הכנס שמלוה גדולה עשה לישב דברי מן שר החורב רשעב"ג אשר מימיו אלו שוחים וודאי לאחר מלח ועשרים שנה צעור"כ יאל לקראחו ומחך שמעתיחא אל"בי מ"מ לפענ"ד לא בעלח אחרת לקושיתו דפשיטתא ה"ש לא משמע הכי וגם ח"ל לפרש כן ואדרבה ממה שהביא ראי' לדעתו מוכרח כדברינו. והוא דבגמ' שם דף נ"ז פריך ח"ל רב חייא סבא לרב פפא חיימא דת נח שברגה לא חיברג מיד איש יאל מיד אשכ כתיב ח"ל הכי אמר רב יבדח שופך דם האדם מ"מ חו פריך חיימא דת נח שזינח לא חיברג דכתיב ע"כ יעזוב איש ולא אשכ אמר רב יבדח וכו' לבשר אחד הדר ערבינכו ע"כ. והנה פשוט דהני חרי צמי כהדדי נינהו ושאלת ראיחא לנת נח מיירי בזמן האז ג"כ כמבואר בכל מקום וליכא מאן דמחלק דנת נח שברגה בזמן האז לא חיברג וברי התם לא נחצתה אלא מקרא דשופך דם האדם דקודם מ"מ וח"כ מאחר דרב יבדח הוא דמלא דשמעתא בתרומיכו ושאלן כהדדי ודאי דכהדדי נינהו לדינא ותרוויכו! דה"ל מיירי ואז כדור.

רעין ירושלמי פ"ק דקידושין לאמה מלמד שהיא מוכרה לו ומתנה עמו ע"מ שלא יהיו עליו ייעודין דברי ר"מ וחכ"ל לא עשה כלום שהתנה ע"מ שכתוב בחורב וכל המתנה על מ"ש בחורב חנאו בעל ול"ל לר"מ כל המתנה ע"מ בחורב חנאו בעל אית ליה חנאי אפשר לו לקיימו בסופו ואז אפשר לו לקיימו בסופי ולית גבו לרבנן חנאי אפשר לו לקיימו בסופו אית לין חנאי ממון ואז חנאי גוף הוא והא חנאי נוסף אדם אשה ומתנה עמה ע"מ שלא יבא לה עליו שאר כמות ועונה יחא שאר כמות ועונה לאו חנאי גוף הוא ח"כ חייא בר אבא חפחד גקטנה ע"כ ומשמע לכאורה דבקטנה ליכא חיוב עונה דלא הוי חנאי גוף דח"כ מאי משני חפחד גקטנה כיון דגם צה ליכא חיוב עונה, והבס שיש לדייק לאידך גיסא כיון דחשיב לה צין שאר וכמות ודיקא דמזכהנה כן בחנאי קידושין שלא יבא לה עונה פטור משמע דבלי שכתנה הכ"כ דאית לה עונה דח"כ ל"ל להחנות וי"ל דמדרבנן עכ"פ וי"ע.

ובזה הנני בברכה וכ"ט בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן ר"ב

תמיה אמרן בב"ש דלא אסרה תורה אשת עכו"ם לזנות

ב"ה אור ליום ג' לסדר אשר תשים לפניהם התשכ"ח
ברקלין נ"י יצ"א.

שלום שלום לקרוב דיתב בעומקי דלבאי כהן שדעתו יפה מנופה בשלש עשרה נפה כחמה ברה עוטר ישראל בתפארה ה"ה מ"צ יר"ג הרב הגאון חוב"ט אשכול הסופר חובר חיבורים וכו' כש"ת מוה"ר שלום הכהן ווייס שליט"א אב"ד אוהעל. תו"א.

אחדשת"ר צאכבה נאמנה,

יקרת מכתבי לוף אכבה קבלתי ומאד שמחתי לראות אשר כמ"ע יאל להדיק את הדיק משיקרו מן זקני צבית שערים יו"ד סי' רכ"ז שאל נחש דלא אסרה תורה אשת עכו"ם צאות דישראל הוא דהשה התורה אשה נאיש לכל עונשין שבתורה אבל בעכו"ם דליכא קרא לזכ להשות שפיר י"ל דאין על האשה שם זנות כלל וצמשת העמרמי הקשתי עליו מש"ס סוכד' נ"ז דמרהב לה לאשה מלצר אחד ע"ש. ועכשיו יאל כח"כ לישב קושיתי ולחלק לפמ"ש בגמ' סנהדרין נ"ע דכל מלה שלא נשנית בסמי לישאל נאמנה ולא לציג מסיו ואילך ולפי"ז כיון דרשע וכו' לבשר אחד קודם מ"מ נאמנה ולא נשנית בסמי ח"כ י"ל דהדק אקרא דאיש ולא אשה והסתייע לז מדרבי רש"י שם ד"ה לז דכל שנשנית בסמי פקעה הזכרה בקודמת של וכו' לבשר אחד וממילא נשאר לן דליכא על אשה נכרית איסור בזמן האז והאריך בראיות כדרכה של תורה וכיז ה' הטובה עליו בחריפות וביקלות ודפח"ח.

ומה שהביא מדברי רש"י דף נ"ע ד"ה לז ולזכ נאמנה ה"רואל יראל דאדרבה משם מוכרח דבעריות גם נשים כריות חייבות שהרי כתב שם וי"ל מדגשנית ע"כ וגילוי עריות צסיני ואשכחן דאיענש ע"כ עליהו ח"כ לאחר מ"מ דכתיב לא ימלא וגו' וכן בעריות כי את כל החושבות האל ש"מ כי יהיו קציה חיה לישאל לא שקלינכו להנך מצ"ע וכדקיימו לכו קיימו וכו' והנה מדדיק רש"י לכתוב בעריות לשון דהני כדקיימו לכן קיימי משמע כדקיימו לכו עד השתא צני גרעון ח"ל"כ אלא דנשי פטורי ח"כ לאו כדקיימא לכו קיימא אלא נשתנו וגם שאר מלות לאו כדקיימו לכו הוה דנשים פטורין אבל לפמ"ש אחי שפיר וק"ל.

ומה שר"ה כח"כ לומר דכיון דלאשה יש לן הזכרה מיוחדת מוכיו לבשר אחד וצסיני לא נשנית הזכרה זו נפקע איסורא לצבי לא כן ידמה דלפי הנראה כח"כ ס"ל דהיא לבשר אחד זאת הוא הזכרה לנשים נכריות וח"כ לאחר מ"מ שלא נשנית ליכא הזכרה לנשים וליכא איסורא חמס לפענ"ד אין הכונה והפי צמי שם דהיו הוה הזכרה מיוחדת לנשים אלא הערה הוא דלא נדרש איש ולא אשה לזכ אחת וכו' לבשר אחד וכדר ערבינכו לומר דאיש לאו דוקא כאל אלא ה"ה אשה בכלל ותרוויכו משמע ח"כ צאמח הלימוד הוא מאיש לתרוויכו בין גברא ובין נשי לנכרים חייבין אונות נמלא דהיו לבשר אחד לאו הזכרה או ציווי הוא לנשי נכריות אלא אשה ילפינן לה מאיש ואשה תרוויכו וכללן וליכא כאל אלא ציווי אחד של ע"כ יעזוב לתרוויכו וכו' לבשר אחד לא הוי אלא גילוי מילתא דאיש גם אשה צמשת ועד"ק וח"כ כשהדר ונשנית בסמי פי עריות חמס כ"ה יאל דהיינו איש ואשה כמבואר בקרא דע"כ יעזב איצרא דא"כ נחברד לן מקרא דאיש ואשה תרוויכו בכלל עריות הם אפילו לאחר מ"מ ולפי"ז ממילא כדרא לן קושיתנו על הל"ה ג"כ כמבואר צמשת העמרמי הנ"ל.

וממילא מה שהביא ראי' מחוס' חולין ל"א דגם על פרע המלוה שייך לומר נאמנה ולא נשנית דלחד תירוצא צ"ע מואר על הנחירה, עיין חולין ל"א דלחד תירוצא צ"ע

סימן רכ"א

עוד בהנ"ל ואי אשת עכו"ם מחויבת בכל חי' מצוה

ביה מ"ה למס' מנים התשכ"ח בדוקלין ב"י יצ"א.
כבוד ידיד גפשי שלם שמו ושלמה משנתו כהן שדעתו
יפה זכה וברה היה הרה"ג צמ"ס חוב"ט המאה"ג כש"ח
טוהר"ש ווייס שליט"א אב"ד אוהעל יצ"א.

אחדות צידיות נאמנה,

ואף שאין צרכנו לפלפל בענין צו נדברנו אבל לא אפסור צלי
לוי של חירה לגמרי והנה עיקר יסוד מעבדות שרש
נחשד דכין דנכרית קרקע עולם הוא וצו ואל תעשה וממילא
לאשת עכו"ם לא נאמר כלל ז' אלא ו' מלות וראיתו מסנהדרין
מ"ה ע"כ דפריך הש"ס וניחשב דך דגוי ששנה צו ז' מלות
ימשי כי קחשיב קום ועשה שוא"ת לא קחשיב וכתב המהרש"א
בחי' דהא עממא דלא קחשיב שוא"ת דגם בישראל בלא עשה
מעשה איני חייב מיתה וכן בעכו"ם לא חשיב לוי צו' מלות
וא"כ צנכרית דאית עושה מעשה אינה בכלל ז' מלות אלא
בכלל ו' מלות דבשנמא שפיכת דמים גלגל התורה דגם האשה
בכלל ו' מלות וכשנשיא דז' מלות לזו ולזו נאמרו לא כן איסור
נכרית צנזות דלא היכה בכלל ז"מ וכשנשיא בסיני הז"מ
לא היכה האשה בכלל רק לישראל גלי קרא אח"כ דשווחה
אשה לאיש ולא לצי עכ"ל בקיבור.

ולאחר העיון לא ידעתי כוונת מעבדות צה שהרי קודם
מ"ה ודאי הנכרית היכה בכלל הז' מלות שהרי צפי
דצחה החירה אשה עכו"ם מקרא דוהיו לצער אחד וא"כ
כשחזרה ונשיא בסיני גם היא בכלל היכה אפילו לפי שיטתו.
גם מה שראה לחדש דכין דנכרית אינה אלא בשוא"ת לא כזה
אלא בכלל ו' מלות לא ידעתי מה הוא דודאי מה שאמרו אשה
קרקע עולם הוא לא אמרו אלא כשלא עשה מעשה אלא הציול
הוא דעשה מעשה אבל היכה שהיה עשה מעשה לא הויה
קרקע עולם וגם לא הויה שוא"ת ופשוט דנכרית שהלכה לגזות
אפשר ע"י מעשה ובגון שחפשה אותו והציאה עליה ואף
דאין קצוי אלא לדעת מ"מ אפשר כגון שנחשקה לאשתו ואפילו
אם נחשקה לה אלא שלא רצה לצא עליה והיה הביאחו עליה
הרי הוא עשה מעשה ובגון שהפכה הקערה על פיה ובה"ע
פשוט דחייבה ולא דמי לכו דגוי ששנה דהס עיקר המעשה
השציתה שהוא צו ואל תעשה וא"ל באופן אחר ח"פ.

ובר מן דין מלאחי מפורש דאשה מלוה על ז' מלות והוא
ברמב"ם פ"ח מה' מנכים ה"ז ציפת חחר כחז הרמב"ם
ז"ל לא רחא, להחגייר מגלגלין עמה שנים עשר חדש לא רחא
מקבלת שבע מלות שנשעו צ"ע ומשלה לנפשה ופי' והנה
מבואר דהרמב"ם כחז דנכרית מלוה על כל שבע מלות צ"ע
וא"כ גם זנות בכלל ח"פ.

שוב נחישבתי דיש להציא ראי' מגמ' מגילה י"ב ע"א גם
ושחי המלכה עשהה משחי נשים בית המלכות ופריך
בית הנשים מביעי לוי אמר רבא שניהם לדבר עבירה נחטונו
היינו דאמרי אינשי איכו צקרי ואיתחיה בצולתני פי' זה נואף

מוחר על הנחירה ומקרא מלא דבר הכחצו לא חאלכו כל
נבלה וגו' או מכור לנכרי הרי דמוחר נבילה והעלה בחמדת
ישראל קינעו נר מלוה אות כ"ה דרך קודם מ"ה היו מוזכרים
על נחירה אבל אחר מ"ה נחשדה הלכה דנבילה מותרת א"כ
כל הנבילות מותרות להם דאי נאמר דהפי כמ"ש הצרית
אברהם סי' ל"א הלא הותר להם רק צנחנבל ע"י שחיטה
ממילא מותר להם מלד דנאמרה ולא נשיא כיון דהאיסור הוא
רק מלד הקודם מ"ה ממילא פקע האיסור נצי"ע מלד דנאמרו
ולא נשנו וכ"כ צנחנבל יעקב סי"א אף אם נסכים לנאות יעקב
והחמדיי מ"מ אין זה ראי' לדיון וכנ"ל ח"פ.

אלא דבעיקר דבריהם דקשה נהו על חי' החוס' דצער נחירה
החיר להם א"כ איך אמרה חורה או מכור לנכרי וע"ז
המציאו דקודם מ"ה הכ"י דנבילה היכה אסורה לצי' ועכשיו
לאחר מ"ה הוא דוותרו צער נבילה ולפענ"ד לצי' פירותם
ז"ל דנראה דהחוס' נשיעמם צנחנדרין י"ז ע"כ ד"ה אבל
חאלכו ח"ל והא דאמרין דלא הותר לאדם הראשון צער להכילה
היינו להמית אבל ממה מאליה שריא ונאח לאפוקי אצד מה"ה
מבואר דסתם נבילה מותרת היכה לה"ר ולצי' לא מנינו
שנאסר נבילה מעולם מה שהחירו לה"ר אלא החירו להם גם
מה שנאסר לה"ר ע"י נחירה ונבילה על מקומה עומדת
בהחירה הראשון ח"פ מאד וא"כ ע"כ ל"ל לשיטת החוס'
דנבילה מותרת לצי' קודם מ"ה היינו כל שמחה מאליה. נמלא
פער הדבר דאם ר"י לאכ"י צער צהמה בחייה אז נשעו על
הנחירה אבל נבילה שמחה מאליה מותרת צלי נחירה כ"י
כוונת החוס' וכבר הארכתי צה' צס"ד צנזון זה.

ומה שראה לישב דברי מרן ק"ז מהר"ל מפרא"ג ז"ע שכתב
דנחירה מותרת לעכו"ם כשחיטה לישראל ומפרכסה לאחר
נחירה מותרת להם וכ"ה ולא נאמר דדוקא קודם מ"ה ס"ל
למהר"ל כן והציא דצויות נאות יעקב הכ"ל ג"כ כתב כן
ואני כבר כתבתי שאין לי ספר הכ"ל לפיון צהר אותיות
מחכימות אמנם לפמ"ש גם צה אינו ופשוט דדעת מהר"ל
אזמנינו קאי וכמו שהצינו האחרונים ז"ל וכן דעת הרמ"ע
מפאנו צ"מ וגם דעת החוס' כפשוטן כמ"ש צס"ד.

ובדברי דרוש שכתב צמדורש הדודאים נתנו ריח נחניו מאד
ובגון דא אמרו אין משיבין על הדורש הגם דנראה
דיותר גוים לא היכה אלא לאחר מ"ה ולא צנזון ראובן מ"ה
דדרש דדרוש ובגון הוא ע"פ דרוש.

ומעתה אתן קנצי למלין הגם שה"י לי להאריך מ"מ לרוב
הטורות וחשו' הלכה למעשה לא התפנתי יותר ואת מצ"כ
ידייג הסליחה ידיד גפשו הנאמן דרש"ר בכל עת בלב ובגפשו.

מנשה הקטן

וזו נואפת ועיין ר"ח פ"י שניהם לזנות וע"י מוכרש"ל בח"א נחבנה לזנות כפרש"י ומצאנו דגם כה איכא עבירה לזנות דאמר שניהם לדבר עבירה נחבנו יתי לא מדידי רק חיים ושנים.

וכט"ס יד"נ באמת דושה"ט וש"ת מכבדו מוקירו כערכו ומברכו בברכת התורה ובחג שמח בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן רכ"ב

אי מותר לנשים להסתכל באנשים

ב"ה י"ג אד"א התשכ"ז ברוקלין נ"י יצ"א.
כבוד ידידי ורב חבובי הרב הגאון המפורסם כגן הדסים חוב"ט חובד חבורים מחוכמים וכו' וכו' כש"ת הרב מוה"ר שמואל קיפנים שליט"א מנהל אוצר הפוסקים.

אחדשכ"ג. וט'

כדי להסיר מכשול אמרתי להעיר את לב כ"ג מה שראיתי בעצמי בספר אורל הפוסקים ח"ע ס"י כ"א חות ח' בהסתכלות נשים באנשים הביא בשם שו"ת יביע אומר ח"א ס"י ו' חות ח' דמדלא חייש הש"ס ברכות לקושית ר"י ע"כ דליכא צרכו איסור משום דנשים לאו צנות הרגשה ניכרה.

ואני חומר ח"ו לבחור לצנות ישראל לזון עיניהם מאנשים ולעצור ח"ו באיסור גמור בהסתכלות נשים באנשים ולזון עיניהם מעצרה ולשם עבירה והא ראי' שהציאו מגמ' ברכות ח"ו ראי' כלל וחר' מילי ניכרו ואפרש שיחתי דכנה זה לשון הילקוט צבאכם העיר כל האורך הא למע' מביעות צנויו של שאלו היו ולא היו שבעות ממנו דברי ר' יהודה ח"ל ר' יוסי ח"כ עשית צנות ישראל כזונות והלא בשם שאי אפשר לזון את עיניו מאשה שאינה ראויה לו כך ח"ל לאשה לזון את עיניה מאיש שאינו שלם עכ"ל ובגמ' ברכות מ"ח ע"ב אמר שמואל כדי להסתכל ציפיו של שאלו דכתיב משכמו ולמעלה גבוה מכל העם ע"כ, והנה הוראה יראה החלוקה הגדול בין הני חרי לישני דבילקוט צמחלוקת דר"י ור' יוסי ר' יהודה חומר דאנשים מביעות היו צנוי של שאלו לשבוע ממנו ולא היו שבעות ממנו ח"כ הבעתה היתה ליהנות משאלו זה איסור גמור הוא שהרי נהנית חנה עיניה מאיסורא דגברא איסורא הוא לה וע"ז שפיר אמר ליה ר' יוסי לר"י ח"כ עשית צנות ישראל וזונות שכנסם שאסור לאיש ישראל לזון עיניו מאשה שאינה ראויה לו כך אסור לאשה לזון את עיניה מאיש שאינו ראוי לה זה איסור גמור ועכ"פ לשון לשבוע ממנו מצאנו דבבב"ב לשבוע בדרך תאור והנאה היתה. וע"ז שפיר ח"ל ר' יוסי לר"י ח"כ עשית צנות ישראל כזונות. וגם ר' יהודה לא הכיז ליה כלום ומדשחן ליה ש"מ חרודי חרודי ליה.

אמנם בגמ' ברכות דקאמר שמואל כדי להסתכל ציפיו של שאלו ולא אמר לשבוע ממנו הנה בהסתכלות זו פשוט שהיתה בהסתכלות שלא לשם שביעה מאיסור אלא בהסתכלות מעין התפעלות וכדאמר דכתיב משכמו ולמעלה גבוה מכל העם ח"כ לא היתה בהסתכלות זו לדעת שמואל לשם תאור אלא היתה בהסתכלות לשם התרשמות והתפעלות וצ"ל ח"כ. איסור באנשים ג"כ אם ה' בהסתכלות שלא לשם תאור כמ"ש ז"ל ברכות כ' רב גידל הוה רגיל דהוה קאזיל ויחיד אשערי עבילה אמר להו הכי עבילי וכו' עבילי ח"ל רבנן לא מסתפי מר מיה"ר ח"ל דמיון באפאי כי קאקי חיורי ח"ל דאנן לא סמכין אזה כי מי יאמר זכיתי נפשי להתגרות בעלמי הילכ"ר ומ"מ צה"י נשי כיון דהיו מתפעלים מיפיו לא מקרי עי"ז וזונות דליכא איסור ועיין ח"כ פ' יתרו משל מכפרי שרואה צה מלך שאין ילדו מתגבר עליו כי לא יתמוד אותה בלבו שישכב עמה ואל תחשוב זה הכפרי שהוא באחד המשוגעים שיתאור שיהיה לו כניס נעוף ע"ש עכ"פ לא תחמוד ויכ"כ היתה צה"י נשים שכוין בהסתכלות ציפיו של שאלו חל לא לשי תאור ולכן לא פריך עליו בגמ' הא פירכא דר' יוסי לר"י ח"כ עשית צנות ישראל כזונות אבנ צניקע פ"י ר' יהודה שהיו מביעות צנוי לשבוע ממנו וזיניו לשבוע ממנו לשם תאור והא ודאי איסור גמור ואין חנוק בין נשים לאנשים. וא פשוט וברור מאד. וח"כ ודאי דדברי רבי יוסי הלכה הם שאסור לנשים להסתכל נשים תאור באנשים וגם ר' יהודה מדשחן ניה ש"מ חרודי ליה ולכן באמת אינו מצוי כלל הא בגמ' דיון משום דחיד ליה ר' יהודה בהסתכלות אסור וח"כ לא היו מסתכלים לשבוע אלא להכיע ציפיו משום דמשכמו ולמעלה גבוה מכל עם הוא.

וראיה ברורה למ"ש מגמ' שבת ס"ד מפני מה הולכנו ישראל שצאונו הדור כפרה מפני שזנו עיניהם מן העבירה ופרש"י ז"ל לשון מזון שכונו צמחלוקת העין ע"ש מצאנו דכנה מבעבירה צמחלוקת העין מקרי מזון וז"ש לו כשאמר ולא יכלו לשבוע כימנו דהוא לשון זון עיניהם מאיש שאינו שלם אמר ח"כ עשית צנות ישראל כזונות שהרי אסור לזון עיניהם מדבר ערוה וברי הוא בכלל זנות ומ"ש ח"כ ומ"ש ח"כ לא והנה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שצמחורה, והלאו דלא חסירו נוכח בזכרים ונקבות עיין חיוור ועיין עוד סוטה דף ח' גמירי חין יח"ר של אדם שולט ח"ל צמח שעיניו רואות ודאי חין נפ"מ בין ח"כ לאשה וצמח' ד"ל זועל פ"א חל חכשל צעיון וצמח' ע' היא נחמה עיניה צמח שאין ראוי לה הרי דראיית עינים גם איסור חלל נשי זה פשוט וברור מאד.

ומה שהציאו ראי' משמחת צית השואצב סוכה ר"א ועוד חין ראי' דהתם מייירי ראי' צלי בהסתכלות לשם תאור ח"ו דודאי לא הכירו ח"ו להסתכל לשם תאור אלא דבא יס חלוק בין נשים לאנשים היכא דבאיסור משום הרגשה חמרין דנשים ליכא וצמח' ח"כ אכל בהסתכלות לשם הנאה שניהם אסורים וכמ"ש בילקוט וכמבאר צמ"ח ס"י תרי"ד ובמקום אחר הארכתי צה ועת לקלף.

שוב מלחתי צמ' פוקח עורים להכניס מליצבאויקן ז"ל דג"כ כתב בפשיעות דגם לאשה יש איסור בהסתכלות באיש

סימן רכ"ד

קול אשה בריא בשאינו רואה אותה

עוד להגיד

עוד שאל אם האיסור קול באשה הוא דוקא כשרואה או אפילו אינו רואה וכן בקול אשה על הראדיא. גם צוה כתבתי במקום אחר דאם מכיר האשה אז אסור לשמוע קולה אפילו על הראדיא ופשוט דאיכא הכרח דהרי אפילו צנצני צעונים אסור להסתכל שלה יכרחר צה וכ"ש בקול שמתאזר לי ועיין צה ליד הכרח צה וז"ל אצל אם אינו מכיר ורק ששומע קול על הראדיא אף דאיסור מפורש ליכא כה"ג משום דאין אדם מהרהר אלא במה שעיניו ראו מ"מ מכוער הדבר מאד יענין מגילה ע"י רחצ צמח זינחה יעל בקולה אציגיל צוהירחה מיכל צה שאל צראייחה א"ר ינחם כל האומר רחצ רחצ מיד נקרי א"ל ר"ע אלא אמינא רחצ רחצ ולא איכפת לי כי קאמינא ציודעה ומכירה וא"כ גם הני רק ציודעה ומכירה. ובפירוש אמרו סנהדרין מ"ב אמר רבא גמירי אין ילכ"ר שולע אלא צמי שעיניו רואות וכתום שם הקשו יבא דאמר ספ"ק דמגילה כל האומר רחצ רחצ מיד נקרי ה"א אמר רבא ציודעה ומכירה ועיין תוס' סוטה ח' ד"ה גמירי שהקשו מהא דאמרין חגיגה י"א עריות בין צפניו ובין שלא צפניו נפיש יאריהו ותי' דהתם כ"פ מאחר שראה הערה פ"א שזב מהרהר אחריה לעולם אפילו שלא צפניו אצל מחמת שראה הכנסקלת אינו מהרהר אחר אחרת ע"ש. ועיין שו"ת בית שערס א"ת ס"י ל"ג שהאריך צוה וכתבא ראוות אלו ועוד. סוף דבר צאם אינו מכירה מכוער הדבר וצאם ראה אוחה אפילו פעם אחת ודאי דאסור צה.

ובאן אני אומר דאף דרא"י ע"י טעלעוויזיא לא מהני נענין עדות וכיולא צה מ"מ הרואה אשה מזמרת על העטלעוויזיא לפענ"ד הוה צכלל איסור גמור דהוה צכלל מכירה ע"י הרא"י על העטלעוויזיא ואסור לשמוע לכ"ע. **ג) ובדבר** המשנה יומא צסגן היינו הסגן שמתקנין לו והכל צבית שני מיירי דצכלל שנה היו מעמידין טה"ג אחר ומתקנין לו סגן ב"ל ועיין עוד לעיל ס"י רי"ח. ומחמת הטרדות לא אאריך ותי' שלומו יאריך צלת ורכב על דבר אמת ידידו בלתי מכירו וי"ר שיוכה לקבלת התורה מתוך שמחה בלב ונפש.

מגשה הקטן

סימן רכ"ה

במאז"ל איזהו חסיד שוטף וכו'

מע"כ ידידי היקר מופלא ומופלג מלא פלג וכו' הרה"ג מוה"ר אליקים בעציל פריער הי"ו.

אחדשה"ט

וב"ש צמשה סוטה כ"א איזהו חסיד שוטף כגון דקא טנשה איתתא צנהרה ואמר לאו אורה ארעא לאיסתכילי צה ואזילי ע"כ וקשה ליה לפמ"ש הב"י יו"ד ס"י

וצריך פוקה עורים וצקונערס שמרי קדושכ הארכתי צה. וכו' דעת החשורת ש"י ח"א ס"י קב"ה שהציא מילקוט שמואל עי' רמז ק"ה דאסור להס לגשים לזון עיניהם מנשים. ועיין עוד לעיל ס"י קל"ב.

והנה יש לי הערות נוספות וגם בחלק יו"ד שקבלתי בל"ג אבל כעת אסתגר מחמת הטרדות ידידו דושלכ"ג המברכו מעין הפתיחה בברכת הצלחה מרובה להגדיל תורה ולהאדירה עד דאתי עם ענני שמיא ולי יקחת צמים כמים לים מכסים בכבוד והוקרה בלב ונפש.

מגשה הקטן

סימן רכ"ג

אי מצוה אשה שלא לשמוע קול זמר של איש

ב"ה א' לימי הקבלה התשכ"ט ברוקלין ג"י יצו"א. כבוד הב' החש' וכו' כמר ישראל יוסף יאקובאוויטש הי"ו.

אחדשה"ט

מכתבו היום קבלתי ויסלתי לי אם לא תיארתי כראוי כי לא ידעתי אכנהו וצדית אשר שאל צהא דאמרו צרכות כ"ע קול צאשה ערה ונפסק צשי"ע א"ש ס"י כ"א וילא לשאל אי אשה ג"כ מזהה שלא לשמוע קול איש או מותרת, תשובה כתב צס"ח ס"י תרי"ד שאשה צריכה ליזהר שלא תשמע קול איש שמכל שהאיש מוזר אשה מוזרת ע"ש וצמערתי לצ הביא מקור לדבריו מסוטה מ"ח ע"א זמרי צברי וכו' ולא ידענא למיל מקור אחר הלא רבי יחודה החסיד נתן מקור נאמן לדבריו שכל שהאיש מוזר האשה מוזרת והאשה הכתיב אשה לאיש לכל עונשין שצחורה.

ובילקוט שמואל עי' רמז ק"ה כתב וז"ל צצואכם העיר כל האורך הוה למח מצעות צנויו של שאלו היו ולא היו שצעות ממנו דברי ר' יחודה א"ל ר' יוסף א"כ עשית צנות ישראל כזונות וכלא כשם שאי אפשר לזון את עיניו מאשה שאינה ראויה לו כך א"א לאשה לזון את עיניה מאיש שאינו שלה ע"כ וזה על טעם בגי"ל ועיין מהרש"א צה"א שהציא דברי בילקוט ועיין שו"ת חשורת ש"י ס"י קב"ה ח"א ודו"ק.

ובתשובה אחרת תמכתי על צעל שו"ת יביע אומר ח"א ס"י ד' שהחיר הסתכלות נשים צאנשים והשגתי עליו הרבה וחלקתי בין הסתכלות לראיה ואין כאן מקום להאריך צוה כעת מחמת הטרדות העיומות עיין צסמוך ס"י רכ"ב.

לכרמזים ולא כחז רק המחזק יכו' ופוק חזי מאי עמא דצר
והבגין ליגע בזה ואחיה ומעולם לא שמענו שאז לא יגע בצחו
וכל בני איסורי עריות הם אע"כ כמי"ד בס"ד ודו"ק.

ובדרך חבז ראי' לרמזים דאסור לשק אחרות ממקרא
מפרש שיר השירים מי יתכן כאלה לי יונק שדי אמי
אמאלך בחון אשקך גם לא יבחו לי משמע דוקא יונק שדי אם
לא יבחו אכל אה גדול בזה יבחו לו וכמי"ש הרמזים ז"ל כרי
זה מגולה ביותר ופשוט. *

ובזה הנני ידירו המברכו בברכת כוח"ס קצת כי אני
טרוד מאד בעבודת הקדש צלה ורכב על דבר אמת. המברכו
בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן רכ"ז

במאז"ל אחורי ארי ולא אחורי אשה

ב"ה אלול התש"ל ברוקלין נ"י יצ"א.
מצ"כ ידידי היקר ור"ה בורג אלקי אברהם בעזרו וכו'
כש"ת הרב מוה"ר אברהם ב"ש הי"ו.

אחדשה"ט.

בדבר השאלה מה שאמרו ז"ל אחורי ארי ולא אחורי אשה
ואפילו אשחו אי גובג דין זה בזמן הזה ובאחרות
האלו ואם כן למד נכחו הרבה אנשים אפילו בני תורה
הנקראים חסידים ואנשי מעשה שמקדימים נשים לפניכם
ואין פולה ומלפף ומדשחקו לכו רבנן ש"מ מינה נוחל לבו.

הנה פשוט כי לא נחנו חכמים דבריהם לשיעורין ואם אסור
הדבר אסור בכל מקום ובכל זמן ועוד דו"ל בחר טעמא
הוא והטעם בזה דהבולן אחר אשה בל ידיו הרכור ואפי"פ
שכיה מכוסה ולא נראה בשר מ"מ לא ילאנו מידי הרכור ועל
ידי הלובב ותנועותיה יצא לידי הרכור ולכידא אמרו בגמ'
מנוח ע"ה כי שנאמר וילך מנוח אחר אשתו והנה כנראה
לכא"י מ"ד ולפי"ן לה מקרא וא"כ הו"ל איסור תורה ופשוט
דאפילו בימי חכמי הש"ס נמי היו הנשים מכוסות ואפי"ה אמרו
דאל ילך אחורי אשתו וראיתי בתשובה לברד"ב סי' חש"ע
שכתב וז"ל וחדש דאפילו אחורי אשתו אסור לילך ואי משום
דלא יראה דבר מגולה מה בכך אלא ודאי עיקר טעמא מפני
הרכור ובאשתו נמי איכא הרכור וכן אמרו לגבי מנוח דכתיב
וילך מנוח אחרי אשתו מכאן דמנוח ע"ה ה"י אלא כ"ד יעשה
ימכר להקדימה או יסתלק ללדודן כדי שלא ילך אחריה ממש
ולא סגי בדי' אמוח דסוף סוף הוא מכון כנגדה עכ"ל ועיין
ש"ע ח"ע סי' כ"א ס"א ובצ"ע ופ"ת שם.

הנה מציאר דהא הלכתא בטעמא איכא בכל הזמנים שזה
ובכל הנשים ומכאן קשה לי מה שראיתי בעזר מקודש

ועיין שו"ת פנ"י סי' מד בא"ע שכבר עמד בזה. ועיין מש"כ עוד
בחד"ד סי' קפ"ו, וחד"ד סי' רכ"ג, רכ"ה, ולעיל סי' קכ"ז.

ק"י"ה בשם חשי' הרמז"ן דאשה נדה חולה שיצ"ם ואין שם
אלא בעלה מותר ליגע בה וכי' בצי' דהרמז"ן לשיעוריה דקריב
לעריות מדרבנן אבל לשי' הרמז"ם דקריב אסור מה"ה דדין
הוא יכרה ואל יעבור ככל עריות שכתורה וא"כ לשי' בצי'
אמאי הוא חסיד שונה הא לכתורה אסור ליגע בה מדין
עריות. ועיין עוד לעיל סי' קמ"ב.

לא קשה מידי דהרש"א בתשובה אלק קמ"ה כתב דלא אסור
כל בני הרמקא שנאמרו באשתו נדה אלא לבטל לפי
שלא גם זה ודעתו קרובה אליה וחיישין שמה יצא לידי עבירה
אבל בשאר נשים שאין לבו גם בהן אין זהם משום הרגל דבר
וכשנאמר על כל הרמקא שיש בהם הרגל איסור לא גזרו אלא
באשתו נדה ולא בשאר נשים שאין לבו גם בהן ועיין רמ"א ח"ע
סי' כ"א לענין לאכול עם שאר נשים מקטנה אחת אבל בשאר
דברים לא החמיר ועיין ביאור הגר"א ז"ל.

ולפי"ן אחי שפיר דבשאר נשים לא גזרו משום עריות ולא
בשאר אלא איסור לאו דנגיעה דלהרמז"ם ג"כ נוכח
אלא איסור לאו דנגיעה באשה בעלמא אלא דכל שהוא לשם
חיבה יש בו משום אצטריכו דעריות ובאשתו גזרו לעולם
לשיעור בצי' אבל לפי"ן אחי שפיר דכיון דאיסור נגיעה אינו
אלא איסור לאו בעלמא כמו בכל לאוין וא"כ איסור לאו נדחה
מפני פק"צ ורק איסור לאו של אצטריכו דעריות לא נדחה
וממילא באומר לאו אורח ארעא כה"ג חסיד שונה הוא,
יחלוק זה הבאחי במקום אחר משם הרד"ב וצ"כרונ
דבש"ת כרי בשמים הקשה קושיה מסועה כ"ל וג"כ חי'
כ"ל אלא שאינו זכר כעם באיזה מקום מחידושי כתבתי זה
שאוכל לפי"ן אחריו ומ"מ פשוט דהכי הוא.

ובתשובה אחת כתבתי פעם דברי הרמז"ם דאף שכתב
בצי"ש ח"ע דעת הרמז"ם אפילו דנגיעה שלא
לשם חיבה הוי איסור דאורייתא והש"ך חולק על זה ולדעת
הצי"ש עכ"פ תקשה ממעשה רב שמלכו כמה מאמוראים שהיו
מנשקים לבנותיהם ואחיותיהם ואי איכא איסור דרבנן אכתי
תקשה האין עברו וכ"ש איסור דאורייתא להרמז"ם.

וכתבתי דגם בזה ע"כ ז"ל דאפילו לצי"ש דס"ל דלהרמז"ם
נגיעה אסור דאורייתא אפילו שלא בדרך חיבה
והש"ך עכ"פ מדרבנן נריך ג"כ לחלק דדוקא באשתו ס"ל
להרמז"ם כן אבל בנשים אחרות ואינו דרך חיבה להרמז"ם ג"כ
אינו אסור מדאורייתא לצי"ש ורא"י מהא דכתב הרמז"ם ז"ל
פכ"ה מה' איסורי ציאה המחזק אחרות בגדולה ואחרות אמו
וכיוצא בהן אפי"פ שאין חלוקה ולא נראה כלל כרי זה מגולה
ביותר ודבר אסור הוא ומעשה עפ"ים והנה מדלל כתב
הרמז"ם סתם אסור לחזק אחרות בגדולה ואחרות אמו מה"ה
כמו שכתב לעיל בזה, אי' כל בזה על הערוה מן העריות או
שחזק וגשק דרך חלוקה והנה בקרוב בשר כרי זה לוקח מן
החורה מצוה דהוי לאו מה"ה הן ולהש"ך אחי שפיר ולצי"ש
ע"כ לריך לחלק בין אשחו ושאר נשים וכ"ל.

איברא דברי הרמז"ם נמי לא אסר באחרות אלא בחזק וגשק
אבל נגיעה סתם באחרות לא מלינו איסור גם

יחוסם עליו כדכתיבנו ולא לחל בתרה ואם אי אפשר באחד מכל אלה יהיה ממחר לדבר מזה ואם יתעכב יעבור זמן המלוא יתקע עיניו בקרקע ויילך ולא יגביר מן הקרקע והנליד כתבתי עכ"ל.

והנה הרואה יראה דאין היתר בזה בכרכים גדולים יותר מבשר מקומות ולא נשאר רק ההיתר של אי אפשר וא"כ כל שמסית דעתו מהם ויוזל לשוק לדרכו וליכא דרכא אחרינא ליסוב מעליהם דרכו והוא ממחר לדבר מזה וכי יתקע עיניו בקרקע ויילך כמ"ש הרד"ז ז"ל וממילא לתפלה ולעניני פרנסה מקרי לדבר מזה וכמזכיר במדרכי פ"ק דשבת ומיהו אם יכול ללכת בשעה שאין נשים בשוק חייב לעשות כן. וודאי דלעיל בשוק לא די שמבעלים זמן עוד עוזרים משום איסור זה.

ואף שכתב הלבוש שהי א"ח דזמן הזה דמי עליו כקאקי חיוורא גם הוא ז"ל לא כתב אלא ללמד זכות וגם כי כל האחרונים חולקים עליו ובפרט צימני הקין ואפילו בכל השנה שיואלים כעת הנשים בשתלנויות מגולי צער צידים בחזק ושוק ועוד יותר אשר כמעט א"א שלא יסתכל ויהרבה השם ירחם גם הלבוש ז"ל מודה לאיסור כל מי שיראה ה' גוגע בלבוש ודאי ירחק מללכת בשווקים ובכרובות ללא לורך ובפרט צימני הקין ובמעוין קין ודי בזה.

ידידו דושה"ט בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן רכ"ז

אי שייך דין דאחורי ארי בשאר נשים

עוד להג"ל

סימן רכ"ח

בענין אינו ראוי מדרכנו אי הוי גם אינו ראוי מדאורייתא

אור ליום עש"ק וישב התשכ"ד.

כבוד ידידי הרב הגאון וו"ח א"א גר"צ כש"ח מה"ר חיים אברהם פינקוס שליט"א רב דביהכ"נ בית יעקב ומנהל ישיבת תורה ודעת.

אחדש"ת

בדבר שאלתו בזה דאיתו ראוי מדרבנן אי מקרי אינו ראוי מדאורייתא בדבר זה נסתפק במל"מ פ"ז מה' תרומות במה דקיי"ל האוכל תרומה עומדת בעומדת הבגד שבו במיתה והאוכל תרומה עומדת בעומדת הבגד פטור ממיחה ונסתפק בעמא שאל תרומה עומדת מדרבנן אם נאמר דחייב כרת כיון דמכית עכורה הוא או דילמא כיון דרבנן עמאוכי מחוללת ועומדת היא אף מכית כדאמרין בלוגם ומפתח דאם אסורה עליו באיסור דרבנן שאינו נשאה משום דכתיב ולו תבי' לאשה אשה הראויה לו אלמא באיסור דרבנן חשוב אינו ראוי לדאורייתא וכן בזה ביאות אסורות מדרבנן אין המים בודקין את אשתו דלא קרינן ביה ונקב האיש משון.

ועיין ח"ס ע"ה החדשות פ' נשא ד"ה וילך מנוח אחר אשתו. ובלקט יושר י"ד דף 37 הביא דמותר לילך אחר אשת חברו או אחי אמו משום דבזה"ז אין אנו מזהירין כ"כ מלילך אחרי אשה ע"כ ודבריו צ"ע ובתשובה הארכתי.

א"ע סי' כ' שכתב דבאשתו לא שייך איסור הרהור ובא"ה"פ בביא דבריו ופלא שלא ראו דברי הרד"ז ז"ל שכתב להדיר דגם באשתו האיסור הוא משום הרהור ופשוט. *

עכ"פ פשוט דהא הלכתא הלכה מפורשת הוא בלי חולק בגמ' ברכות סי' ע"א ובירמז"ם פכ"א מא"כ ובטע"ע א"ע סי' כ"א ס"א ובא"ה"פ הביא דברי הרד"ז ז"ל וכו"ה"ג ע"ש ע"כ ודאי מה שאמרת כי דאפילו בני תורה נובגים כן ודאי דלאו בני תורה נינהו ומה שאמרת שהם עושים שיש בזה משום שלום בית אין זה טעם לשבח כי ודאי צוה ישראל הכשרות וידעות דרך ה' ולא ירצו להכשיל בעליהם באיסורין ועיין רמז"ם פכ"א מהא"כ שקורא להם מקלי ע"כ העושים כן ועשה אחת אהובי ידידי אל תלך בדרך אחס ומונע רגלך מנתיבותיהם ויהי שלום בחלקך שזה בארמנותיך וכל השומע לדבר ה' יחדל מדרך היצר ולעבור ח"ו בשעת נפש על דברי חז"ל בפרהסיא וברבים, והשומע חזק עליו ברכת טוב.

ורע המעשה אשר בעו"ה הרבה ויולאים לעייל בש"ק עם נשותיהם בשווקים ובכרובות ולפעמים ברבים זה עם אשתו וזה עם אשתו ולא די שהם מצעלים זמן קודם עוד הם עוזרים באיסורים רבים ובזה גורמים רעה לעצמם ולנתיבות אחריהם ובראי התורה העידה עליהם שהם ע"כ ואמרו ז"ל לא ישא אדם בת ע"כ אלא ישא בת ח"ת וזה הרי הוא בכלל ע"כ ואולי גם מהא' עממא ישא בת ח"ת שחזק דרך הח"ת ולא תראה לילך בראש וכנ"ל. ועיין בסמוך סי' רכ"ז די"ב והנה הראה.

(3) **עוד** שאלו אי נובג דין זה דאחורי ארי ולא אחורי אשה גם בשאר נשים בזמן הזה שהרבה נשים צינינו ואין כבודה של בת מלך פנימה ועוצרות בשוק לאלפים וכמעט א"א לעבור בשוק שלא יפגשו באשה בחוץ ד' אמות שלו או אחריה ובגמ' ברכות דף ס"א שם אסרו אפילו בדי' אמות הנה דבר גדול שאל בזה אשר באמת צערים גדולות כנוא יאריך כמעט א"א לעבור בשוק שלא יפגש באשה בחוץ ד' אמות שלו ועכ"פ ביום.

והנה בתשובת הרד"ז ה"ל ז"ל והנכון אללי כי אשה זוגה אסור לקרב אללה בחוץ ד' אמות שלה אבל אשה אחרת מותר לקרב אללה בחוץ ד' אמות דרך אקראי אבל ללכת אחריה אפילו חוץ לדי' אמות אסור לפי שהדבר ברור שיצא לידי הרהור וגדר הדבר כל שהוא מרוחק ממנה שאינו מכיר ומצחין בהולוכה ובתנועותיה מותר אבל כל שהוא מצחין ודואה היולוכה ותנועותיה אסור אלא ימנע לעבור לפניה אפילו שיעבור חוץ ד' אמותיה או יסתלק לזדין באופן שלא יראה תנועותיה ואם לאו יחוסם עליו ויתעכב עד שתלך מלפניו ואי ליכא דרכא אחרינא יסוב מעליה דרכו ואי ליכא דרכא אחרינא

סימן רכ"ט

קריאה לאחבניי בענין חומר איסור קריבה והסתכלות בנשים

ער"ה גיסן החשילא ברוקלין נ"י יצ"א.
קריאה של חיבה לאחינו בני ישראל הידאים והחרדים
לדבר השם.

אחדשה"ט בזהבצת אמת לכל אחד ואחד מאחינו בני ישראל הקדושים הנה יאחזי מגדרי כי אין מדרכי ומעצבי ללכת בדברי מוסר לרבים כי דבר זה לגדולים יאמרה ואמרו ז"ל במקום גדולים אל תעמוד אמנם צעת ארה חייב כל אדם לחפש דרך יצחק להושע ממנו ונקטון כגדול אם ימלא תרופה אליו ישמעון וכ"ש צפקי וזדיני נפשות שפותחין מן הכל וכוות הדבר נוגע לדברים העומדים בדומה של עולם ומעין פקיד אצורכיו דעויות אמתיו ללכת בזהבצת לאחינו בני ישראל הקדושים וכ"ש לידיו המאזינים לדברי על דבר איסור שהונג בעוניה בזמן האחרון במדינה זו בשעת החופה במקומות החתונה יבשמה דקדישה מערצין ח"י זה פיגול לא יראה לשם.

המדובר ממה שהונג בזמן החופה אפינו אלל הרצב בני תורה וחסידיים ואנשי מעשה רבנים נשעה שמכניסין החתן תחת החופה מניחין החתן לעמוד וצמקום להכניס חיקף ומיד את הכלה קודם בואה מצאין כמה בחולות שונות גדולות וקטנות זה אחר זה הולכין צדקדוק פסיפיותיהן ופיטוע הגוף ולורה ופניה כלפי הכס העם שיסתכלו זה אנשים ונשים וצפ"מ (הנקרא מארעשען בלש"ז) וכל העם יושבין על הכסאות והכלי זמר מזמרים והבחנות פוסעים זהם פסיעה קטנה זה אחר זה כדי להראות להקבל את יפיה כי עוצות מראה הנה והקבל מחבנים ואחר גמר מכניסים הכלה מכוסה פניה ונכנסת תחת החופה. (* עיין הוספה בסוף הספר

והנה מנהג זה הוא מנהג גיכנס ממש לצד שהוא ניקח מן הגוים שמנהגם בן הוא ויש בזה משום וילמדו ממעשים אמנם צד מן דין הוא עון פלילי בפני עצמו לגרות יח"ר בלגשים ונשים בהסתכלות בחולות ואנשים זה לא ומשנחנים ומפארים ומעריצים זה לא וגורמים כמה מיני איסורים ר"ל כמ"ש ח"ל עוני וליבא חרי סרסורי דעבירה בן ובתם ד"ל זועא מ"ל אל חכשל בעיניך שאין משול אלל בעינים ובגמי סועה דף ח גמירי אין יח"ר של אדם שילט אלל במה שעיניו רואות וגם אם המהלכין הם אנשים באופן זה נמי איכא איסורא ועיין בילקוט שמעאל ע"י רמז ק"ה ח"ל בבואכם אל העיר כל האורך הזה למד מביעות בנויו של שאלו היו ולא היו שבעה ממנו דברי ר' יהודה ח"ל ר' יוסי ח"ל עשית צנות ישראל זונות וכלל כשם שח"ל לזון את עיניו מאשה שאינה ראויה לו כך ח"ל לאשה לזון את עיניה מאיש שאינו שלה עכ"ל ועיין מהרש"ל ברכות מ"ה בח"ל ובשורית תשורת ש"י ח"ל ס"י קב"ח ובס' פוקח עורים ח"ל ס"ע להגה"ק אדמו"ר מליצבאוויטש ז"ל ובגמ' שבת ס"ד מפני מה הולכין ישראל שצלותו הדור כפרה מפני שזו עיניהם מן העבירה ופרש"י במדלית עין ע"ש ואמרו עוב מראה עינים ממהלך נפש ואמרו להרורי עבירה קשה מעבירה.

ומיחו עיני תוס' סוכה ג' ע"א ד"ה דאמר דכל היכא דחז"ל גזרו אף מה"ל לא יאל ועיין ברכות י"ח בתוס' ד"ה חנו וברצונו יונה ר"ש ברכות וכל המג"א ח"ה ס"י תרכ"ט סק"ג כתב כל דבר האסור משום גזירה ואין לו אחר מסככין בו ועיין פמ"ג פתיחה כוללת ח"ג אית ז"ה ע"ש.

ובר"פ השוחט בשוחט ונתנבלה צידו פטור מלכסות ואי אמת אין שחיטה לעוף מן מה"ל מאי פטור חזין דאסור מדרבנן מקרי ראוי מדאורייתא וקרינן ביה אשר יאכל וכ"כ הרמב"ם פ"ב מגניבה השוחט חולין בעצרה אף דאסור בהנאה הואיל ואיסורו מדבריהם ה"ז חייב לשלם שאם ה"י אסור מה"ל לא קרינן ביה ועצמו ועיין צ"ק מ"ל וכתובות נ"ד למ"ד מטעם שבת דרבנן ועיין שיער מקובלת כתובות שם שהקשה דהי דרבנן מ"מ אסור באכילה וכוה שחיטה שאינה ראוייה ועיין רש"ל שם. ובגמ' פסחים ל"ה דפרך אמאי דחיי וילאין צדמאי הא לא חזי ופרש"י דאמרין לקמן מי שאיסורו משום כל תאכל חמץ לבדו אהה יואל צו משום מזה וכו' ח"ג משום דה"ל מזה הכא בעבירה ודמאי דרבנן הוא ועיין מהרש"ל שם דרש"י מספקא ליה אי אינו מדרבנן היינו איסור מדרבנן מקרי אינו חזי מדאורייתא וזה דלא כמו דפשיטא ליה בסוכה ל"ד.

ובהגהות חכמת שלמה ח"ה ס"י תקפ"ה פשיטא ליה דאינו יואל בחוקע בשבת משום מאהצ"ע הביאו בילק"ג שם ומדברי רש"י לכאורה ראוי לדבריו אלל דכנראה שרש"י לא החליט בן ועיין צ"ש ח"ה ס"י כ"ח ס"ק נ"ב נ"ג וצפ"ג דגדלים בעצם המלך על השערי"מ וצפ"מ מה"ל לולב בשערי"מ ע"ש. ויהרמב"ם פ"א מה"ל נערה בחולה ה"ה כתב היחה אנוסה זו אסורה עליו אפילו מחייבי עשה או שיהי הרי זה לא יאשה ע"כ והכ"מ תמה מ"ל נהי דכתב ולו תהיה לאשה הראויה לו שנייה כיון דמדאורייתא שריה ראוייה לו הוא ותי' כיון דכל מילי דרבנן אסמכוהו אקרא דלא תסור שפיר איכא למימר דשניה אימעטא ע"ש ומבואר דס"ל דכיון דאסור מדרבנן אינו חזי מדאורייתא הוא. ומיחו בהרבה מקומות מבואר בהיפך וכמ"ש לעיל.

והרמב"ם פ"ד מה' סוכה ה"ו פסק דסוכה ע"ג בזהב כשרה כר"מ אף דאיכא איסור דרבנן להשתמש בזהב והרמב"ן בחידושו ל"ב נ"ז כתב למ"ד מכירות שטרות דרבנן למה המקדש בשט"מ מקודשת ותי' מאי מקודשת מדרבנן ע"ש וכ"כ הרי"ז הביאו בנ"י ח"ה ס"י כ"א ובשערי"מ פ"ג מה"ל מכירה ה"ה בהגהות טעם המלך כתב בשם חכם אחד דהך דינא ספיקא הוא ואזלינן לחומרא.

ובמ"ש נראה לישב קישית הק"א נזיר מ"י ע"ב במשנה גילה על הזבח ונמלא פסול תגלחתו פסולה ונחזיו לא עלו ותמה עליו כיון דקיי"ל תגלחת אינו מעכב אי"כ אמאי לא עלו לו ואף שמדרבנן סותר מ"מ מדאורייתא ראוי הוא אלל אי נמא דאינו ראוי מדרבנן אינו ראוי מדאורייתא אחי שפיר ובחדושי על מס' נדרים יבדחי באופן אחר. ועיין מלא הכרועים עוד ליונים לא ואין הזמן מסכים להאריך.

ובזה הגני י"דו המבדכו בברכת התורה ללומדיה ומצפה להרמת קרן התורה וי"ר שנוכה להיות ממזכי הרבים עבג"א. המכבדו ומוקירו בלב ונפש.

מנשה הקטן

והנה הכלה עצמה שמאכלה לחצבה על צעלה ומאד הדין כי מותר להסתכל בפניה וצומן הגמי' היתה יולאת ורשעה פרוע וכ"י ע"ש' הכל כדי לחצבה על צעלה כמבואר כ"י בכתובות ע"י ע"י וז' ואפילו הכי צדירות האחרונים מהג' בני ישראל הקדשים לכסות פני הכלה כשהולכת תחת החופה שלא יסתכלו בה מפני אנשים שאינם מהוגנים ורבע עומק צערה שמכסים פני הכלה שלא יכשלו בה מגלים אחותה או חדרותיה בתולות אחרות בפני רבים בנעיות גרון בקומה זקופה להסתכל בהם ולהתגרות ה"ה"ר בהם בעקבות הליכותיהם וכל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נענש על זה כמפורש בע"י דף י"ח ע"א והמסייע עובר על לפני עור ומסייע ידי עוברי עברה. גם לפעמים יא' מזה שהחתן ימאס בכלה שלו בעמדו תחת החופה ומעבירין לפניו בתולות רבות אולי אחת תמלא חן יותר צעיריו מהכלה שלו ויאל' מזה חורבה כמובן. **והבתולות** עומן גדול עומן מנשא כמ"ס בגמ' ע"י י"ח בכתו של ר' חנינא בן חרדיון שגזרו עליה נישב בקיצה ש' זוגית ובגמ' אמרו ואל' בזה למד (פ"י למד גזרו עליה כך) ומשי' דאמר ר"י פעם אחת היתה מהלכת לפני גדולי רומי אמרו כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו מיד דקדקה בפסיעותיה וביינו דאמר ר' שמעון בן לקיש (תהלים מ"ט) עון עקבי יסבני עונות שאדם דש בעקביו בעולם הזה מסובין לו ליום הדין ופרש"י דקדקה נפסוע פסיעות נאות וכתיב (תהלים מ"ה) כל כבודי בת מלך פנימה, שאדם דש בעקביו דקדוק פסיעות כי הכא ע"כ.

רבגמי' יומא דף ע' ע"כ גלוי עריות דכתיב ויאמר ה' יען כי גבה צנות ל"ן ותלכנה נעויות גרון שהיו מהלכות בקומה זקופה וכו' ע"ש' דהיא בכלל גלוי עריות. **והנה** מבואר דבת ר' חנינא בן חרדיון שהיה נאה במעשים ורק על שפעם אחת דקדקה בפסיעותיה להראות ופיה נענשה לישב בקוצה של זוגות ולדקה על עצמה חת הדין והעטם של כבודי בת מלך פנימה ועיין יעב"ץ שהיה מזה כנגד מדה וכ"ס הכא שכתובה חזמיה עלמה לזה ולכתיבה מסייעים לדבר גם לאחר החופה עשין מחילה לברחיק זה מזה וצשעת החופה מעשה שטן הלאינו ח"י לדבר מאוס כזה צערה קדושה כז' שיש לו לחתן ולכלה ולהכיר בתשובה ולתקן חיקוים ולתקן עצמם מכלכלין מחו' בהסתכלות ח"י בתולות נדות וכיואל' בזה.

והנה בגמ' ע"י ה"ל סיים צערה שיאלו שלשחן דקדוק עליהם את הדין הוא אמר האור תמים פעלו ואשחו אמרה ח"ל אמונה ואין עול בזה אמרה גדול העלה ורב העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי איש ופרש"י על כל דרכי איש אפילו דקדוק פסיעותיה ע"ש' הרגישה אחת לדיקה שלא כי לה חטא אחר אלא אחת עון ולדקה עליה את הדין ששגיגת ונתנה בקוצה של זוגות עבור חטא זה. ועכ"פ מפורש בחזרה ושנוי בנביאים ושמולש בכתובים גדול העון לאשה שמכונות להראות פסיעותיה הנאות בפני אנשים ועושה צדקה ואפילו היתה לדיקה גדולה בבת רחב"ת וכ"ס כל גופה ולהדיא אמרו בגמ' אמר רבי כמה גדולים לדיקים הללו שמדמנו להם שלש מקראות הללו של דקדוק הדין צשעת דקדוק הדין הכי דהעיד רבינו הקדוש בכתו של ר' חנינא בן חרדיון לדיקה היתה ואפילו הכי נענשה בצביל עון שדרך הילוכה ממילא כונה בפסיעותיה לשם יופי.

ויש' אשר ה"ה"ר מפתח אותם לאמר דגשים אלו פנויות הנה ומותרות לכל אדם ולכן מותר גם להסתכל בהם ודבר זה עשית גמור הוא והסתת ה"ה דהא דאסור להסתכל בפניה של אשה הוא גם בפנויה ואפילו עבורה כדאמר ח"י ב' ברי' ברי' נעמי ומה לחצבון על צהולה חוץ מזה הרי בתולות דידן כולן בחזקת נדות הנה ובכלל איסור ערוה עיין א"ח סי' רי"ו ופמ"ג ומק"ל וצמ"צ שם שכתבו בן להדיא ואין חלוק לענין הסתכלות בהם בין פנויה לא"ה ובין נאה למכוערת כ"לם שייך איסור זה ומבואר בגמ' ע"י כ' ע"א ונשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה בא"ה ואפילו מכוערת ולא בצנדי צבע שלה ועיין רמב"ם פכ"א מא"צ ועו"ש"ע א"ע סי' כ"א, וברצ"ה יש עוד לכחזר מזה אמנם הריני בצינית מגלה טפה ומכסה טפחיים.

ראתם ידידי זרע קודש בני אברהם יתכן יעקב אשר באמת מוסרים עצמם על כל קוץ וקוץ של קדושה והדרכת בניס ובנית ולחנכם על צרכי הקדושה וזכרה נא ונא חוסר נ"י עליכם יעל בניכם ובנותיכם שלא יפלו ח"י בקוצה של זוגות מדה כנגד מדה ואליהם אשים אקרה מרען ורצון אשר בידכם החרש והמסגר ושבע המושל לחמו בכתכם כח האורח הגדול ויחזרו עברה לישנה ואתם ידידי ה' אורבני חורה תלמידי הישיבה אשר אתם חכמי החתנים נא ונא תראו שלא תחללו את השעה הקדושה אלא תחת החופה בהתערב ח"י נשים ארת אל תוך שמחתכם, והשומע תבא עליו ברכת טוב ויראה בניס ויארץ ימים ויזכה לראות דורות ישרים זרע ברכ' מהשם המצוין בקדושה ועברה עושר ואושר עדי ביאת גואל' נדק צ"א.

דברי החותם ברעדה הטרוד ועמוס בעבודת הקדוש המצפה לישועת ה' כהרף עין בכליון עינים. בלב ונפש.

מנשה הקטן

בעמח"ס משנה הלכות וש"ס

סימן ר"ל

אשה ששכנה לה להתעבר אי מותרת לשמש במזך

ג' לסדר בן ידבה התשל"א ברוקלין נ"י יצ"א. מע"כ ידידי הרה"ג חוב"ט ב"ב אי"א ירא"מ וכו' כש"ת מוה"ר ישכר גאלדבערג שליט"א.

אחדשכ"ת בידיות,

יסלח לי על שלא התפנתי עד היום לעיין בקונטרסו היקר שהמילא לי בצובו ובקש לחוות דעתי העניי בזה ואני ערוד מאד בצעירותי כי לאו בעל מלאכה אחת אני ולכן גם כעת יהיו דברי מועטים. ועל דרך כלל אומר כי באמת ובהנחי לראות קינקן חדש מלא ישן עולה ויורד בעמקה של הלכה בצקיות ופלאה צבידור ולבון כל השיעור צביקוף מצביק אמנם דא אחת שריתי להעיר שראיתי כמ"ת יאל' לחלוק על גדולי האחרונים אשר מיימיהם אנו שותים ועל רבינו הגאון רע"א כתב דאישתמיעיה דברי הריעצ"א והאח"ע לא ראה כמה

שלפעמים הוא דש מצפנים מ"מ כיון שלעולם הוא זורח בחוץ אסור וגרוע מממשותח צמוך דהתם היא משמשת כדרך כל הארץ ח"כ ש"פ שאין זרע ראוי להזריע מידי דכוח העקרה וזקנה ע"כ הביאו הב"י ח"כ סי' כ"ג. ומדכח דמשמשת צמוך שאין זרע ראוי להזריע מבואר דמשמש עם המוך בשעת חשמים וזרע על המוך ולכן אין הזרע ראוי להזריע זרע ראוי להזריע לא"ת היא דנוחמה ח"כ בשעת חשמים זרע ראוי להזריע הוא וזקנה וקטנה כלל דהתם בשעת חשמים זרע ראוי להזריע הוא והוא הוא שחשבו הזרע לאחר מכה ואין זה דומה לעקרה והכא בשעת חשמים זרע ראוי הוא חלל שהיא משמשת הזרע וגם לשון וגרוע מממשותח צמוך משמע דהמוך שם בשעת חשמים דל"כ מאי דמיון הוא להתם דהתם משמשת כדרך כל הארץ וזרע ראוי להזריע היא בשעת חשמים חלל הכא חרובייהו ליתנייהו זה לאו כדרך כל הארץ הוא ואינו ראוי להזריע ואין לו שום דמיון כלל. גם כי אם נימא דהר"ש מפרש כפי שיטתו צנדה ויצמות ח"כ ס"ל כר"ח דגם שאר גשים משמשת צמוך אחר חשמים דאין צו איסור כלל דלא מפקדי אהשחתה זרע דלא מקרי השחי' חלל דמי שגורם ע"י חומס שמויה זרע לבעול בין האיש בין האשה חלל לאחר שנקר הזרע מן הגוף לא שייך בזה השחתה ע"ש בחו"מ הר"ש ליצמות ח"כ מ"ז שאמר וגרע מממשותח צמוך דמשמע דמשמשת צמוך נמי איכא איסורא וכלל התם ליכא איסורא כלל לא"ת לפי שיטתו וע"כ דמפרש משמשת צמוך היינו בשעת חשמים שהניחה ק"ת וזה ברור בס"ד ודלא כמו שראיתי בקונטרסו שראה לפרש כוונה אחרת בשם הר"ש ה"ל.

ובאמת כי צירושלמי כחצות פ"ז היא אמר לה ע"מ שחמרו לאיש פלוני וכו' או שחכא ממלא ומערה לאשפות וי"א ויתן כחצותה חמץ אחריו כגון מעשה ער ורצוין דהכא אחריו דברים של בעלה ופי' הק"ע כגון מעשה ער ואין שחתה ארצה אף זה אומר לה לאחר שחשמת וימלא רחמה ש"י חרוץ ברגליה ותנפלהו כדי שלא תקליע הזרע ותחטור בה נראה דאפילו חטאה האשה הניפון לאחר חשמים נמי מעשה ער קרי ליה והמאירי כחצות ע"א ע"כ כתב והשניה בדברים שצנעה שחכא נופלת בשעת גמר ביאה ושלל תקליע הזרע ותחטור והוא שאמרו עליה בתלמוד המערב כמעשה ער ואין ע"כ ובענין ער (פ"ז ח) אמר שחכאל זו ממלא דם וגופלת ואין לה תקנה ומפורש צירושלמי חמץ אחריו כמעשה ער ואין שהיו משחיתין ש"י שלהן וצירושלמי חמץ אחריו כמעשה ער ואין שהיו משחיתין ש"י שלהן ע"כ מבואר ע"כ דלשחת זרע אפילו לאחר חשמים צמחם גשים ה"ל כמעשה ע"א ואסור ואי נימא דאין על האשה איסור להשחי' בעלה ח"כ מאי איכפת לה ואמאי לא חטאה כן, חלל דא"כ לדין נמי לכאורה לפ"י אין נפ"מ אי נוחתה מוך ק"ת או לא"ת.

ועיין צ"י רבינו אברהם מן הכר יצמות י"ב משמשת צמוך פ"י רבינו שלמה מאחרות לחת מוך צמוך חשמים בשעת חשמים שלא יתעברו וליכא משום השחתה זרע ע"כ ע"ש והכא כחצות מפורש לחת מוך צמוך חשמים בשעת חשמים ולא

מהאחרונים והחמדת שלמה טעם והנליז והנ"ל והאגרות משה הקול ודברי הגר"א אין לסמוך עליו ועוד לשונות ובעיני כאלו אשר אין צנעה להאריך חלל צמחם כי אלו הם רבותיו אשר מימיהם אנו שוחים וחורחם אנו לומדים והם הם מורי הוראה גדולים ומוצבקים אשר ח"ו להקל כצבדסם אפילו להחמיר וכ"ש להקל וצדיק נפשות אשר כל בית ישראל מסרו נפשם להתיר נשי ישראל מתצלי עיגון ואם נאסור כל הנשים שהם צמחה כזו ח"כ ח"ו יעגנו כי לא יוכלו לחיות עם צמחיהם או שיוסכנו ונמלא חומרא שחתלה להחמיר ואופה להקל וצמחתי כי לא ריחתי כעת לתקוע ענמי בעלכא זו כי כזר הארפתו צמח צמחה אחרת וצ"כ עלתה לי להלכה להחמיר צמחם סכנה חלל שהחמתי כמה הנאים עיין צמוך סי' ר"א מ"מ כדי להראות חציבות וגם שח"ו לא טעו כל רבותיו הצדיקים האחרונים אמרתי להעיר בכמה דברים.

הנה כחצ דכל הראשונים לצד מר"י בחו"מ כחצות ס"ל בפרש"י דשלש גשים מותרות לשמש צמוך לאחר חשמים מייירי וגם הר"ש מפרש לא"ת כמ"ש צנדה דף ג' להדיא הכא מה שכתב דגם הר"ש מפרש בפרש"י דמייירי ח"כ צמ"מ כחצות ל"ע ע"א כתב להדיא להיפוך ח"ל פרש"י ז"ל מותרות לשמש צמוך ואין כמשתחות זרע וכו' אי נמי נוכל לפרש בפרש"י ח"כ ג' גשים ח"כ מותרות צמחתי מ"מ אין לה להשחית זרע האיש אם לא מפני הסכנה ולא דמי לקטנה ואילגוני דא"כ דלא צנח צנים יונכו המשמש עמהם אין צו משום השחתה זרע דשאני התם דרך חשמים כן והכ"ז אם היה נוחתה המוך לאחר חשמים לא ה"י צו דאסור חלל בשמחתה קמיתא דכל ה"ד מוכח דנוחתה המוך קודם חשמים הלכך שאר גשים אסור דהוי כזרע על העלים ועל האצנים לשון הר"ש ז"ל ע"כ.

הנה מבואר דהר"ש ז"ל כתב דאם נפרש בפרש"י ע"כ מייירי צנחתי מוך קודם חשמים חלל דמתחלה ראה לפרש לעצמו פי' אחר ובחוס' הר"ש יצמות כתב ג"כ להדיא אחר שהביא שיטת ר"ת ח"ל מיהו נראה דנוחתה מוך בשעת חשמים איכא השחתה זרע לאיש ששמתיל זרע למוך הוי כמתיל זרע על העלים ועל האצנים דאין דרך חשמים כן ובהכי מייירי רש"י דמותר לאלו ג' גשים ולשאר גשים אסורות וכו' ע"ש מבואר דהר"ש לפרש"י נמי מפרש דמשחיתות קודם חשמים. והר"ש צנדרים דף ל"ה. בשלש גשים וכו' כתב לריכות לשון מוך צמחתי מקום לקליע חלל הזרע שלא תחטור ולשון לקליע היינו שקליע בשעת חשמים וע"כ דמשתחה המוך ק"ת דלאחר הזריעה נקרא לשחוב חלל הזרע וכו"ה הר"ש צנדרים הר"ש חלל ודחק בהם חלל כנראה דהר"ש ז"ל מספקא ליה בזה וכתב שהביא צמ"מ כחצות ה"ל וצמ"מ נדח כשכתב הר"ש דמייירי צמוך לא"ת בעצמו פי' כדי שחשבו הזרע ולא שחלקו וע"כ צנדרים פי' כמו שפי' כחצות לפי ה"ב ע"כ פרש"י ז"ל וא"כ י"ל הכ"ז צנדרים וע"כ נראה דצנדרים רבינו הר"ש סתריא יונכו ממקום למקום.

ובשו"ת הר"ש סי' ג' כלל ל"ג ושאלת אשה שיש לה ארעם ברחם צנעין שאין השמש דש כראוי לו ומחור הארעם פעמים שהוא דש בחוץ וכו' נראה שהוא אסור כיון דלעולם הוא זורח בחוץ קרינן ביה ושחת ארצה ואע"פ

לאחר השמים וצאמת כי י"ע לדין דס"ל דגם לאחר השמים איכא איסור ולא החירו אלא משום סכנה א"כ מאי נפ"מ ק"י"א אז א"כ כלומר דגם לאחר השמים לא נחיר לה שברי גס אז אכתי לאו סכנה הוא וחמתין עד שחשבו וחר"י בסכנה ואז חפיל הולד אז עד קודם לידה ע"פ עד זמן שחשבו אכל פשוט כיון דידעינן צדירות שחזא הסכנה עבדינן עובדא קודם הסכנה שלא חזא א"כ הכ"י ק"י"א הכי הוא ובשלמא לר"י דס"ל דל"י"א ליכא איסורא שפיר מחלק אכל לדין דל"י"א נמי יש איסור כמו ק"י"א והאיסור אחורוייכו מ"ש וי"ל וכמוכן לא אמרתי לפי השיעור דכ"ג לא היו כדרכה וק"ל. ובגמרא מרדכי יבמות הביא ג"כ הא דשלש נשים משמשות זכר פ"י ריב"ז ור"י מיישב פרש"י וגי' מפרש אק"י"א ע"ש.

ומעשה בעיקר ראייתו שרצה להביא משלשן החוס' כתובות ל"ע שכתבו פ"י בקונטרס מותרות לשמש במוך ור"י ואין נראה לר"י דהא קטנה ואילונית מותר לשמש כדליתו ולא היו השחתת זרע כיון שהוא דרך השמים ומפרש ר"י משמעות לריכות לשמש במוך אחר השמים ודייק כ"ה דר"י הכי נמי מפרש בכוונת רש"י דל"י"א היכא אלא דהחילוק ביניהם דלר"י איכא חיובא ולרש"י היתר בלא חיוב ולפענ"ד א"כ לפרש כן בדברי החוס' חדא דא"כ למד כתב ר"י לריכות לשמש במוך אחר השמים הי"ל סתם ומפרש ר"י דלריכות לשמש במוך ולא שמומרות ואחר השמים מותרות הוא דהא עד השתא לרש"י נמי אחר השמים מייירי לפי שיעור א"כ חיבת אחר השמים מותרות והשניית דמאי פריך ר"י מקטנה ואילונית דמותר לשמש כדליתו ולא היו השחתת זרע דהלא קטנות שמשמש כדליתו שעת השמים הוא ומאי פריך משמשים להשחתת אחר השמים אלא ע"כ דר"י ס"ל דרש"י בשעת השמים מייירי ולכן פריך מקטנה ואילונית דהוי דומיא דמוך דבתריוויכו בשעת השמים הוא ופשיטא ליה לר"י דרש"י מייירי במוך בשעת השמים ממש והיינו שנתנה שם קודם השמים וע"ז פריך מקטנה ואילונית דמותרות ולמד כתב רש"י אסורות וס"ל לר"י דאין נפ"מ בין קטנה ואילונית למוך כ"ג לפרש"י אלא שהוא פליג וס"ל דכל הנשים מותרות דלאחר השמים הוא ועל עובד קמ"ל.

גם בחוס' יבמות י"ב שם ד"ה שלש שכתב ור"י אומר דלפני השמים ודאי אסור ליתן שום נוך נמי מוכרח דס"ל דדעת רש"י ליתן אפילו קודם השמים ועל קאי מה שפ"י בקונט. מותר לשמש במוך להני ג' נשים אכל שאר נשים אסורות ומפרש ר"י דלא כרש"י דק"י"א נמי מותר אלא לפני השמים ודאי אסור ודלא כרש"י דמחיר אפילו קודם השמים בשלש נשים וזלפענ"ד צדור. וברש"י יבמות שם ד"ה משמעות במוך כתב לחת מוך במקום השמים כשהן משמשות כדי שלא יתעברו ולא כתב לאחר השמים אלא כשהן משמשות והיינו קודם השמים וצאמת כי לשון הגמ' פחות מכאן ויחר על כן משמעות כדרכה והולכת משמע דבראשונות אין זה השמים כדרכה ואי נימא דמוך לאחר השמים הרי גם אלו משמשות כדרכן ואז לכאורה ראי' דלא כר"י.

ומ"ש מפי מהר"מ שיק כתובות ה"ל צ"ה החוס' דע"כ ר"י מפרש בפרש"י ג"כ ל"י"א לא בצינתי דבריו ואדרבה

לפענ"ד מדברי מהרמ"ש ראי' להיפוך דר"י מפרש דברי רש"י דדוקא אלו ג' נשים מותרות לשמש במוך בשעת השמים וכלל קטנה כדליתו לאיסורא קודם זמן הזה כמ"ש בגמ' יבמות פחות מכאן ויחר על כן משמעות כדרכן ומשמע דגם קטנה פחות מכן דוקא כדרכה היא משמעות ולא במוך וע"ז פריך דאי פ"י הגמ' על מוך בשעת השמים הוא ולאסור שאר נשים א"כ לא היה לריך לכלול קטנה כדליתו דהא קטנה ואילונית מותר לשמש כדליתו ולא היה השחתת זרע כיון שהוא דרך השמים והכ"י דרך השמים הוא שברי ב"ה עליה כדרך כל הארץ אלא דאסור משום השחתת זרע והשחתת זרע ניכא בקטנה כיון דלאו בת בניס הוא וא"כ לא הו"ל לכלול קטנה בג' נשים אם ב"ה לאסור ולכן מפרש ר"י דלריכות לשמש אחר השמים ועל עובד קמ"ל ועל עובד כ"ש דלריך לקטנה שלא חתעבר ותמות זה הוא דעת ר"י ולר"י נראה לקיים פרש"י דודאי מייירי ק"י"א וכמו דס"ל לר"י אלא דהא קושיא דהקשה ר"י לרש"י דא"כ הו"ל כ"ג דרך השמים לא קשה דרש"י ס"ל דכ"ג בקטנה נמי מקרי על עניס ואכנים ולא מקרי דרך השמים בכך והחילוק דקטנה לע"פ דלאו בת בניס היא וממילא דארע נשמת אכל מ"מ משמש דרך השמים ממש אכל הכל לאו דרך השמים הוא בכך אלא הו"ל על עניס ואכנים ועיקר המחלוקת דר"י מפרש בפרש"י דהשמים קטנה ואילונית דומה לשמש במוך בקטנה ובר"י פליג דמוך גרע מהשמים קטנה ומודה רש"י דכ"ג הו"ל על עניס ואכנים אלא דמותר מ"מ בשלש נשים וכנ"ל.

ונראה דהא הוא פ"י מהר"מ שיק שכתב וז"ל לפרש"י מותר לשמש וכו' הא דפחות מכאן משמעות כדרכה ר"ל לשמש בלא מוך ואמאי הא לא מתעברת פחות מכן פ"י לפי דקשה ליה דרש"י מפרש משום איסור א"כ מה שאמרו פחות מכאן נמי לאיסורא ר"ל פחות מכאן היינו קטנה בשנים כע"כ לריכא לשמש בלא מוך משום איסור כמו שאר נשים שאין מג' נשים כלל וע"ז קמתמה אמאי הא לא מתעברת פחות מכן וכיון דלא מתעברת א"כ ליכא איסור השחתת זרע וליכא איסור השמים ותקשה לרש"י למד אחר בקטנה לשמש ולא ח"י ולר"י לשיעור רש"י ניחא כלומר דר"י מפרש דאיכא איסור השחתת זרע אפילו היכא דחיבת מתעברת מציאת זו ולכן פחות מכאן נמי כיון דנחתה המוך בשעת השמים איכא משום השחתת זרע אפילו פחות מכן, והוסיף מהרמ"ש ור"י הו"מ להקשות מהכא גופיה כלומר מהא דאמרו פחות מכן משמעות כדרכה דמיהא קשה לרש"י למד אסורא לשמש לפי שיעור ר"י ור"י לא פריך מהא אלא מקטנה ואילונית וד"ק. והוא כמ"ש בס"ד בדברי החוס' אלא שאני פירשתי בחוס' דצאמת דא הוא קושיא ר"י ומהרמ"ש מפרש דקושיא ר"י הוא מבער כלומר דר"י ס"ל דכל ביהא שאינה ראויה להוליד לא הוי משמש על עניס ואכנים דומיא דקטנה ולפי מהרמ"ש מיהו נמלא דברי ר"י סותרים ויבמות וקמ"ש הגר"מ פיינשטיין שליט"א ועוד אחרונים ולפמ"ש ליכא כאן סתירה וד"ק.

אלא שהוסיף מהרמ"ש ז"ל דגם לחכמים אחת זו ואחת זו משמעות כדרכה כ"י ז"ל שזריכה לשמש כדרכה בלא מוך הא כיון דמן השמים ירחמיה שלא חתעבר מאי איסור איכא במוך וק"ל ע"כ פ"י לפי דלפי שיעור ר"י דס"ל בפרש"י

דוכתי נשואי קטנה וזקנה וליכא איסורא באילוגיית ושאינה יולדת אלא משום פויר לחוד עכ"ל וכתב דשמעון דמיך ק"ח דאינו דרך פ"ו איכא איסור השחי".

הנה הגמק"י ביצמות דף י"ב משמעות במוך כתב ח"ל פרש"י ז"ל מותרות לתת מוך במקום חשמים כשהם משמעות כדי שלא יתעברו והקשה עליו ז"ל דל"כ כי אמרינן דקודם הזמן הוא משמעות כדרכה אסורה לשמש במוך קאמר ואמאי כיון דאינה מתעברת כל עיקר ואין כאן משום השחתת זרע לפיכך פירשו חייבת לשמש במוך משום סכנה דידה או דולד ע"כ, הנה מביאר דהגמק"י נמי מפרש פרש"י כמ"ש לעיל דמייירי ק"ח דע"ז הקשו על פרש"י דכי אמרינן דקודם הזמן הוא משמעות כדרכה אסורה לשמש במוך ואמאי והוא כמ"ש מהרמ"ש הג"ל דה"נ ה"י יכול ר"ת להקשות קושא ז"ו ארש"י והוא ז"ל ס"ל נמי דכיון דאינו ראוי להתעבר אין כאן משום השחתת זרע כל עיקר דהיינו אפילו על מוך לשעת רש"י ז"ל וא"כ ע"כ גם מש"כ בהצ"ע נמי כוונתו כן אלא דס"ל דכיון דאינה ראויה להתעבר ליכא איסורא אפילו בה"ג ח"כ בס"ד.

ואגב מה שמספקא ליה בדברי הגרע"א שאוסר אי במקום סכנה דוקא לאס ולא לעיבור אבל במקום סכנה גם לעיבור יש להחיר דה מקרי אינה ראויה לעיבור או דלמא אפילו היכא שהעיבור במקום סכנה הוי השחי"ז דהזרע ראוי להריון ומה שלא יחי' הולד מילתא אחריתא הוא דנא החירו רק זרע שאינו ראוי להריון במציאות. הנה בגמק"י וגם נשאר ראשונים כתבו דחייבות לשמש במוך משום סכנה דידה או הולד נראה לכאורה מביאר בין סכנה דידה ובין סכנה דולד דין אחד להם וא"כ להגרע"א נמי לכאורה דין אחד להם ובאמת במניקה החירו רק משום סכנה הולד הכי שמא תתעבר ותגמנה וימות והוא כבר סכנה להילד ולא לולד שחלד ומדברי הגמק"י לכאורה ראוי להחמדת שלמה ואחישור דכל שכולד מת חשיב אינה ראויה לעיבור ודלא כמ"ש עליו כי"ח בדף ח'.

אלא דלפ"ז נדקו נמי דברי יידי הגרמ"פ באיגרות מהס"י ס"ג שמחיר מוך ק"ח במקום סכנה ופירש דלא כגרע"א דאיכא איסור השחי"ז על האשה בלבד ולא כאחישור דאיכא איסור גם על הבעל אלא דליכא איסור השחי"ז על שניהם אף במוך ק"ח דמאחר דהגרע"א פירש בדברי הראשונים דליכא איסור על הבעל בהכרח ל"ל דעל האשה נמי אין איסור במה שמשימה עצמה כעקרה וקטנה רק גזר דרבנן הוא דאשה אסורה אטו מוך א"ת שזא עשה מעשה צידים והיא מלאה על השחי"ז וזו שיטת הגמק"י והרמב"ן והרא"ה ורש"י ומרדכי בשעת רש"י וכ"כ כתב דפי' זה אינו משמע כלל מדבריהם אלא משמע דשאר נשים אסורות איסור דאורייתא כבונא דג' נשים משמעות אבל כמ"ש באמת כן מביאר בגמק"י ושאר ראשונים וכמ"ש הנמ"י שכן פי' הראשונים ז"ל.

גם מה שמחמ"כ כמ"ש שם עוד באיגרות מהס"י דליכא מאן דאוסר מוך קו"ח רק ר"ת בחוס' יצמות ור"ת שהביא המרדכי מחיר מוך ק"ח בכל הנשים ובי"ח כתב דאמת דליכא סחירה בדברי ר"ת אלא כמו שס"ל בחוס' יצמות ס"ל בכל

דכל היכא דלא תתעבר ליכא משום השחי"ז כמו בקטנה וא"כ בהג"י נשים נמי כיון דאמרו חכמים דמן השמים ירחמיה ולא תתעבר הו"ל דין קטנה לענין השחי"ז כיון דא"ל שיתעברו ותקשה למה אסרו חכמים לשמש במוך כיון דמשמים ירחמו שלא יתעברו וליכא משום השחי"ז א"כ ישמשו במוך אפלו קודם חשמים לר"ת כפרש"י אבל לר"י כפרש"י אחי שפיר זה מה שגירא בפ"י מהרמ"ש ועכ"פ לפ"ז מביאר ומוכרח שיטת מהרמ"ש נמי דר"ת מפרש כפרש"י כר"י דמוך ק"ח מייירי אלא דר"ת חלק אפרש"י ור"י מקיים דבריו עוד נראה רא"י מלשון ור"י מקיים דברי רש"י ומוקי במוך בשעת חשמים ואי נמא דר"י פליג אר"ת דלר"ת דעת רש"י א"ת ולר"י ק"ח א"כ היל"ל ור"י מקיים פרש"י ומפרש דרש"י מייירי במוך ק"ח ולשון מקיים משמע כמו שפי' ר"ת.

ומ"ש לעלמא עוד רא"י מרש"י בתוצות ל"ז גבי אשה מזהב משמעת במוך ופרש"י נותנת מוך לאחר צעילה ושואבת הזרע עכ"ל ודיק מזה דרש"י נמי לא"ת מייירי אחריתא אש"כ הא רא"י ובי כולא בחדא מיתחא נינכו ואדרבה אבו חייובתיה דאי כדבריו למה שיהי רש"י צדיבורו וכאן פי' בשעת חשמים ובאשה מזהב פי' לאחר חשמים וגם הכס כתב במוך שואבת הזרע והכ"פ פי' שלא תתעבר אבל פשוט וצחור דכיון שיהי רש"י בלשון הטבור דג' נשים קודם חשמים מייירי ולכן כתב בשעת חשמים שלא תתעבר אבל בזנה דוקא לאחר חשמים הוא והטעם בזה משום דאשה מזהב אין החשמים חללה קצוה שחשים מוך צחותו מקום קודם החשמים אלא במקרה הוא וכל שקרה לה לזנות הרי היא מזהב וא"כ נותנת במוך לשאוב הזרע שלא תתעבר, או כמו שפי' הכ"ס ז"ל שגא ניחא ליה להגוף החשמים במוך והשעת שלא יזנה עמה ויזנה משתהים רוצה וכו' או יאמר דס"ל לרש"י דלאחר חשמים באמת אסור לתת מוך מקום השחתת זרע וכדעת ר"י דאשה נמי מלאה אהשחתה ורק קודם חשמים מותרת משום מלות עונה או משום דס"ל כדעת החז"א והנוצי"ז דקודם חשמים קיל טפי דבשעת חשמים מיד נקלט הזרע והו"ל תרתי חדא דאינו מועיל ואם יועיל אז כבר איכא איסור משום הולד כיון דכבר נקלט הזרע אבל בשעת חשמים ממש קיל מנאחר חשמים וכל זה באשה כשרה אבל באשה אנה שאינה חוששת לאיסורים פרש"י דלאחר צעילה נותנת המוך ובג' נשים דוקא קודם חשמים וא"כ אדרבה רא"י גדולה מדברי רש"י אלו דלדעת רש"י ק"ח מייירי.

ומ"ש ממחנה נדה י"ד דרך צנות ישראל משמעות בשני עדים ופרש"י לקח אחר חשמים אין לריך להשיב עליו כמוכן.

ומ"ש דאישתמיטתיה להגרע"א דברי הריטב"א ודדאי אולי ה"י רואה דברי הריטב"א ה"י חזר בו מפירושו אפי' אלו מייירי ק"ח הנה ודאי דלא ה"י חזר בו מפירושו אפי' אלו ה"י רואה דברי הריטב"א ז"ל דהרי כמעט כל הראשונים מפרשים כן אפילו יומא דהריטב"א אינו מפרש כן אבל באמת לא ניחא לי למריכו לומר הכי ארצן של ישראל אשר כל ר' לא אנים ליה אלא דהגרע"א פשיטא ליה דרש"י ק"ח מייירי ובמ"ש כל הראשונים גם מה שהביא מדברי הנמ"י צ"י הצע"י ח"ל וסוגין דהכא ובכל דוכתא דמותר לבעול אשה שאינה צה בניס כלל דליכא משום השחי"ז בכל שהוא דרך פויר וכדשרי בכל

מקום הזה גם צאב כצר כחצתי לעיל דלפי פ"י מבר"מ ש"ק בחוס' ועוד פוסקים נראה לכאורה סתירה בדברי ר"ת ולפ"מ' צעניתי לכתב סתירה מ"מ אין כאן חפיסה על הגרמ"ש חי מפרש כמבר"מ, ודו"ק כי קלרתי צאב וסמכתי על עיונו.

ומיהר מ"ש עוד שם דהחוס' הרא"ש נזהר הוי טעות הדפוס לזקן צאב דברי כ"ח דאין דעתו נוחה לעשות מה טעות וגם דעתו כדעתו שח"ו לעשות טעויות והגם כי קשה לומר דדברי הרא"ש סותרים ממקום למקום חמנם לפי שראינו כבר שצ"ע דבריו סתרי יניחו גם מנדרים ליצנות ממילא שפיר י"ל דגם בזה סתרי יניחו וכאן קודם חזרה וכאן לאחר חזרה ובאמת כי מלינו הרבה פעמים בדבריו הרא"ש שחזר בו ממקום למקום כידוע ומפורסם מלדקחו.

סימן רל"א

עוד בהג"ל כשהפנה היא לזמן ידוע

ואכתי פ"ש נן לבאר דברי רבינו הריטב"א ז"ל אשר ראינו מלאכי חלקים עולים ויורדים בו ובפי ביצמות י"ב החמה"ן דס"ל דלרש"י מוך בשעת השמים ה"ל כמשמש על עלים ואצנים וצ"ל נשים משמשות מותרות לשמש אף בשעת השמים ח"כ מאי מקשה על רש"י מ"ע אסורה קטנה פחות מצח י"א כיון שאינה מתעברת כל עיקר אין המוך מעלה ומוריד כלום ע"ש והא דקטנה החשמים היא דרך כל האדם ודרך השמים בך אצל צמוך הוא כעל עלים ואצנים ולכן שפיר אסור וכתש' הגרע"א הקשה על הנמ"י כעין זה ומפרש דבמוך מקרי דרך השמים להנמי"א אצל הריטב"א הרי מפורש בדבריו ביצמות שבמוך ה"ל כעל עלים ואצנים קשה עוצה קושיה רש"א ה"ל. וכתי ג"כ העיר מדברי הריטב"א.

ומה שנלפענ"ד דהריטב"א ז"ל מפרש דברי רש"י ח"ל שלש נשים וכו' כדי שלא יתעברו פ"י לפי בשאר נשים אסורות לשמש ח"כ דלא מפקדי אפי"ו מ"מ אסורות להשחית זרע הראוי להוליד ח"כ דכל כי לארחה אין בו משום השחית זרע והא דאח קטנה ואילונית מותרת, השמים צמוך לאו אורח ארעא הוא וכל דה"ל מוך בשעת אפילו לדידה איכא איסורא דה"ל כמשמש על האצנים או על העלים וכי ליחא מוך בשעת השמים איכא איסורא בדידה ע"כ. נראה כוונתו דהריטב"א ז"ל ה"י קשה ליה למח אחר רש"י בשאר נשים כיון דלא מפקדי אפי"ו דומיא דאשה אינה חייבת אהקפה משום דאינה מלוג זה הכי כן וחי' הריטב"א דמ"מ אסורות הן להשחית זרע הראוי להוליד ח"ל דקשה ליה דמלינו דכל משמש באורחה אין כאן משום השח"ז כמו דמלינו בקטנה ואילונית הכי נומא בשאר הנשים דאף מוך בשעת השמים יחא מותר דהרי הוא משמש בדרכו ח"ל שזרע הוא נשחח אצל הרי הוא צא על האשה בדך כל הארץ וע"ז משני דהשמים צמוך לאו אורח ארעא הוא ולא מקרי כדרכו וכיון דלא הוא צאב כדרכו ח"כ ה"ל איסור לדידה ולדידה דה"ל כמשמש על עלים ואצנים.

והנה העלה הריטב"א ז"ל צ' ענינים ח' דזרע הראוי להוליד הוא דאסור להשחית אצל אינו ראוי להוליד מותר להשחית צ' דאפילו זרע הראוי להוליד כל שמשמש בדרכו אף שמשחית הזרע אין בו משום השח"ז וא"כ צ"י חנאים שיחא ראוי להוליד ושיחא שלא כדרכו רק אז הוא צב"ל השח"ז ח"י. וע"ז תמה הריטב"א ז"ל לפרש"י דג' נשים מותרות לשמש צמוך קאמר ח"כ כי אמרין קודם הזמן הוא משמשת כדרכה והולכת וקטנה צב"ל ח"כ קטנה פחות מכן אסורה לשמש צמוך דהיא נמי צב"ל שאר נשים דכיון דהנכסה צב"ל ג' לבחיר ח"כ יאחז נמי עם שאר נשים לאסור בפחות או יותר מכאן וע"ז קשה ליה דאמאי פחות מכאן אסורה לשמש צמוך דה"ל כמשמש ע"ז"א דכיון דקטנה אינה מתעברת כל עיקר בפחות מכאן לכ"ע ח"כ ה"ל זרע כאינו ראוי להוליד כל עיקר כיון דאינה מתעברת כל עיקר פחות מכאן יחרי זרע שאינו ראוי להוליד ליכא צאב איסור משום השח"ז וא"כ תהא מותרת לשמש צמוך דאף דה"ל כע"ז"א מ"מ צרע שאינו ראוי להוליד מותר להשחית אפילו על עלים ואצנים והיינו מוך ח"כ למח ס"ל לרש"י דזו שמשמש צמוך אצל בקטנה פחותה מהא אסורה לשמש צמוך ובשלמא בגדולה שראוי להוליד ח"ל שאסורה משום סכנה כה"ג אמרין דזרע ראוי להוליד הוא כיון דאיחחא צח חולידו בנ"ן היא שפיר אמרין דצמוך אסור דה"ל על ע"ז"א אצל בקטנה פחותה מכאן דלאו זה חולידו היא ואינה ראוי להעבר כל עיקר כה"ג אין הזרע ראוי להוליד ומותר להשחית וא"כ מותר אפילו צמוך, ומה שכתב הריטב"א קודם דמשמש צמוך ה"ל כמשמש ע"ז"א לא חמר כן ח"ל צרע הראוי להוליד והיינו בגדולה אצל בקטנה שאינה צח עיבור ה"ל זרע שאינו ראוי להוליד ומותר להשחית זה צרור כס"ד.

תמצית הדברים דהריטב"א ז"ל צריש דבריו פ"י שיעת רש"י ולפי שיעתו אם צא אפילו על הקטנה או על האילונית על ידי מוך נמי מקרי משמש על ע"ז"א ח"ל דבשלש נשים החירו ולא באחרים כיון דליכא סכנה וע"ז פריך דכיון שאינה מתעברת כל עיקר ח"כ ה"ל זרע שאינו ראוי להוליד ולא אין המוך מעלה ומוריד כלום דהרי אפילו על עלים ואצנים מותר להשחית זרע שאינו ראוי להוליד זה אינו ראוי להוליד ואף דביחא מוך לאו אורח ארעא אכתי מותר לשמש אפילו הכי בקטנה כיון שאינו ראוי להוליד וכל שאינו ראוי להוליד לא צ"י דוקא צאב כדרכה דדוקא צרע הראוי להוליד כל שמשמש כדרכו אפילו משחית הזרע אין בו משום השח"ז אצל צרע שאינו ראוי להוליד אינו מן החנאי שישמש כדרכה ח"ל כל שצא ע"י השמים צ"ן כדרכה וצ"ן שלא כדרכה מותר.

ולפ"ז נראה דגם מ"כ צכתובות אצל להשחית זרע הראוי להוליד ולאצדו צמוך אסור אפילו לדידה ואפילו ה"י המוך מונח בשעת השמים כלומר דלא חימא לדידה ליכא איסור ח"ל צמוך אחר השמים שזו היא משחית הזרע אצל ח"י ה"י המוך שם בשעת השמים האיסור רק עליו ולא עליה שהרי היא אינה מייפקדא ויחא הוא שהוליה על ע"ז"א קמ"ל דאיכא איסורא עלה דידה נמי לפרש"י וע"ז פריך אותה קושיא גופה דכיון שכתב דלהשחית זרע הראוי להוליד אסור אצל ח"י לא ה"י ראוי להוליד מותר לאצד ח"כ ע"כ קטנה פחותה מ"י"א דאינה ראוי להוליד לכ"ע אמאי אסורה היא צמוך כשאח

השמים רזים שיהי לה צל שהרי נפל ליה צל כ"כ כ"כ סמכין אומר מלך לא ידע דבר רע. ולפי"ז י"ל כ"כ: דחכמים ס"ל דע"פ רוב קטנה אינה מתעצרת וכן מיקרב ומעצרת אינה אחרת ומתעצרת חלה דלעתים רחוקים ע"פ נס מתעצרת גם אשה כזו אמנם כיבא דהדגרי אינו ע"פ דרך הטבע חלה שאפשר ע"פ נס דע"פ דרך הטבע בחר רוב אזלין כ"כ שפיר ס"ל לחכמים דסמכין אומר פתאים ה' וכמ"ש בגמ' נדה המשמש ביום ל' הרי הוא כאלו שופך דמים ועשוי כיון דדשו צה שומר פתאים ה' והכ"ז כן הוא חלל בסכנה ודאית הכ"ז דחכמים נמי מודים לר"מ ואחי שפיר שלא הקשה הריעב"א חלה לפרש"י ז"ל.

אבל כי כן מפורש ויחל דס"ל להריעב"א ז"ל דמקום סכנה גם החכמים מודים לר"מ דמשמשת במוך ודלא כח"ס והגרע"א ור"א גדולה לדברי רבותינו האחרונים אשר מימיהם חנו שותים דמקום סכנה מותר לשמש במוך בשעת תשמיש ולא לאחר תשמיש ואדרבה לדעת הריעב"א כנראה דקודם תשמיש קיל וכמו שהבאתי בשם החז"א לעיל ויותר נראה כן מריעב"א הוצא בש"מ כתובות ל"ע וז"ל פרש"י ז"ל רשאות לשמש במוך ואפילו שמשחישות זרע בעליהן שרין להו משום סכנה דידה או דעובר דאע"ג דאיתתא לא מיפקדה וכו' אסורה להשחית זרע בעלה וכו' ועוד דהוי דרך תשמיש חלל להשחית זרע הראוי להליד ולאבדו במוך אסור אפילו לדידך ואפילו ה"ה המוך מונה בשעת תשמיש כל ז' למדנו מדברי רבינו ז"ל ע"ש.

והנה מדכחז ואפילו ה' המוך מונה בשעת תשמיש נמי אסור מצא"ר דכ"ש דלאחר תשמיש ובשעת תשמיש קיל הוא מלאחר תשמיש וכו' כדעת החז"א ז"ל וכו' פשוט דמיקר דברי הריעב"א מתפרשים כמו שפירשתי בס"ד לעיל דבריו הקדושים ובחדא מיתחי נייכו דבסתם אשה המשמשת במוך כיון דאיתתא צת אזלידי היא אסורה להשחית לא מצעיא לאחר תשמיש שהוא השחית ממנו בידים דאסורה חלה אפילו להניח בשעת תשמיש נמי אסור ימיהו במקום סכנה מותר וכנ"ל. ובתשובה אחת הארבעי עוד צ"ה בס"ד להחזיר ואשריך נשים שנכנסו באיסור ויאלת צהית.

דברי ידיו דושת"ר בא"ר ובידידות נאמנה בברכת התורה ללומדיה דושת"ר בלב ונפש.

מגשה הקטן

סימן רל"ב

אשה שסכנה לה אם תתעבר אי מותרת לשים טבעת על פי האם, וברין ג' נשים משמשות בבד

ב"ה כ"ה תשרי התש"ל ברוקלין נ"י יצ"א.
מע"ב ידידי המופלא ומופלג מלא פלג ברקאי חוב"ט וכו'
כש"ת הרב מוהר"ש הי"ו. מירושלים ע"ה ק"ק.

אחדשה"ט וש"ת,

בדבר שאלתו באשה שהרופא אומר שסכנה לה שתעצר במשך שנה שלמה ואזרח לה שחשים ענעת על פי האם

נשים כיון דאיהי ראויה להוליד ולא מקרי שימוש על ענ"א כלל וכיון דלא חלק רש"י בין גדולה דאסורה במוך בשאר נשים לקטנה דפחותה מכאן תהי מותרת ע"כ ס"ל דנמי אסורה ושפיר תמה עליו הריעב"א ז"ל דלפי פירוש פחותה מכאן לא ה"י לן לאסור ולכן העלה הריעב"א דבשאר נשים נמי ליכא איסורא חלה הני ג' חייבות לשמש במוך.

אלא דהוסיף הריעב"א ז"ל והעלה עוד דודאי דיון דין אמת דהמשמש במוך שאלתו ז"ל ג' נשים היינו בשעת תשמיש ולא לאית וגם הא אמת דהמשמש על מוך הו"ל כמשמש על ענ"א חלה דבקטנה אפילו הכי מותר מטעם דאיהי ראויה להוליד ומותר להשחית ולכן הוסיף דבדבריו הקדושים ח"ל והשאר אינן חייבות חלה דפעמים מותרות כמו קטנה ופעמים אסורות כמו גדולה. כלומר דהריעב"א ז"ל כיון דמודה דהני ג' משמשות במוך ק"ת מיירי א"כ הו"ל כמשמש על ענ"א וקטנה הכיאר הוא אפילו כעין ענ"א כיון דאינו ראוי להוליד, חלל בהולידה כיון דראויה להוליד בשאר נשים אסור במוך בשעת תשמיש דהו"ל כענ"א ובג' נשים נעולס חייבות משום סכנה ז' שנלפע"ד בדברי הריעב"א אשר נחצצנו צה המפרשים ולפע"ד מקום הניחו לי להתגדר צו.

אמנם לפ"ז עלתה לן דהריעב"א נמי מפרש כשאר מפרשים דרש"י מוך ק"ת מיירי ולא לאית ומיושבת קושיא רע"א מדברי הריעב"א הניל ולא לר"ך לחי דבמוך מקרי דרך תשמיש להריעב"א ובאמת ראה ראיו החילוק צנייכס דנמ"י אפילו בשאר נשים לא מקרי על ענ"א לפי פ"י הגרע"א צו חלל להריעב"א דוקא בקטנה לא מקרי על ענ"א כיון דזרע אינו ראוי להוליד חלל בשאר נשים גדולת הכ"ז דמוך הו"ל כענ"א ואצניס וכנ"ל ומיכו לדידך עכ"פ העליו בס"ד דכל הראשונים מפרשים שיעת רש"י אמוך ק"ת ועלתה דעת הריעב"א דהוא נמי מתיר-בג' נשים אפילו ק"ת ודלא כמו שחמה מעב"ת מזה.

והנה הריעב"א הקשה עוד לפרש"י ז"ל ועוד דרצנן דאמרי אחד זו ואחד זו משמשת כדרכה אחי למימר דאפילו הני ג' אינן מיתרות לשמש במוך ואמאי כיון דאיכא סכנה כלל היאך מכניסות ענ"א משום שומר פתאים ה' וחי והגבון דחייבות לשמש במוך קאמר ע"ש ואנכי חולעת ולא איש אחתי קשה לי בדברי הריעב"א דהא קושיא גופה שהקשה לרש"י תקשה ליה לדידיה גופה דהרי חכמים אומרים זו וזו משמשת כדרכה אחתי היאך מכניסות ענ"א בסקפך לחכמים משום שומר פתאים וז"ל דודאי במקום סכנה חכמים נמי מודי דמשמשת במוך דאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש חלה דחכמים ס"ל דשלא נשים חלו לאו סכנה ממנו הוא חלה לעמים רחוקות הוא שימלא בסכנה וע"פ רוב ליכא כאן סכנה ור"מ הוא דחייש למיעוטא וכמ"ש האחרונים ולכן שפיר מחייב לשמש במוך וחכמים אומרים שומר פתאים ה' ומן השמים ירחמו כיון דאינו חלה מן המיעוט סמכין ארצות משום שומר פתאים ה'.
ובתשובה אחת כתבתי דלעולם היכן מלינו למוך בסכנה ענעת על שומר פתאים ה' ואמרתו לפמ"ש בשר"ת צ"ש יו"ד ס"י ש"י אכל דאמרו דיבמה לית צה משום קטלנית משום דסימך מלך לא ידע והקשה מן ז"ל דבסכנה ענעת לא אמרינן כן וחי לפמ"ש הנוצ"י דאין קו"ל מלה גרס וכו' דבר נסי ולא ענעי וממילא אמרינן דמלה גרס הוא שלא תהי לה צלל בסתם חלל ציבמה הרי אדרבה ראיו שמו

אשימר מלוא ופלא על מהר"ם שייך ז"ל יו"ד סי' רמ"ב שילא
לחדש דגם בחינוך חולה אמרין שומר מלוא לא ידע דבר רע
וצדא מייסד קושיה הש"ך סי' רס"א על רמ"א דסובר מל תוך
ה' ולא ח"כ אמאי מילא דהו' שבת וחי' המהר"ם שייך דקודם
ה' אכתי ליכא שומר מלוא ודבריו הקדושים י"ע למשיין שם
והכננ צדא דהחורה לא סמכה על הכס ולא נוחה לנו לסמוך
על הכס בשום מקום וזמו שכתב הרמב"ן צדא בכמה מקומות
ימכה צ"י בחקותיו וצ"י סוטה שאל סמכה חורה על הכס אלא
צ"י סוטה. וא"כ הא"ך סימכים כאן שמשמש ומן השמים ירחמו
י"כ"ש שאם תשמש בזמן שאינה מלוא כלל. *

והמשמש ע"ה הקטנה נדעת הרמב"ם איכא איסור משום
הח"ל ואפילו נשאר פוסקים איכא פלוגתא מימ
בפוסקים ה' איכא מלוא שומר בקטנה כלל דעת הרע"ב
כתובות י"ע נראה לבאור דס"ל דלית לה עונה ומיכו
בירושלמי קידושין פ"ק דר"י לאמה מלמד שהוא מוכר לו
ימחה עמו ע"מ שלא יבא נה עניו שאר כסות ועונה ימחה
שאר כסות, ועונה לאו תהא נ"ק הוא ח"כ חייב בר דלא תפטר
בקטנה ע"י משמע דס"ל דבקטנה לא הוי תנאי צנזק דלית
לה עונה ע"ש וא"כ ליכא מלוא כלל.

איברא דהרי כתבו גדולי הפוסקים הרלב"ח בנש"י סי' ל"ז
וחכ"ל סי' ה' ושו"ת הרא"ם ח"א סי' כ"ב ובשו"ת
חיים שאג ח"ב סי' ל"ח אות י' דביבמה לא שייך דין דקטנא
משום דשומר מלוא לא ידע דבר רע ולכאורה הא"ך סמכין
אשימר מלוא במקום סכנה אמנם גם דא לאו חזרה הוא
ואדרבה כבר ביאר לן מרן צ"י יו"ד סי' ש"ג אמ"ש הכו"ז
סי' י' דבקטנא סמכין אשומר מלוא ומיכא ובעל שם
מתוקה וכלל גדול דבקטנא דוקא לפ"מ דק"י, מזה גרס
שימוחו צעניק ואם יבא עליה מלוא ביאות שלא לשם אישות
צו חשם סכנה ולא ימות ח"כ אין הסכנה מטעם מלד
...הא שגופכ חבול אלא משום מלוא הוא וצ"כ אמרין
שומר מלוא לא ידע דבר רע אצל הכי דהסכנה מלד העצב
ודאי לא סמכין אשימר מלוא.

ומשנה מפורשת הוא כתובות ע"ז ואלו שכופין אותו להוציא
וכי' וחכ"ל מקבלת היא צע"כ חזן ממנוכ שחין מפני
שממקחו וערש"י שם הרי דאין סומכין אשומר מלוא וידורו יחד
ומן השמים ירחמו ומלחתי להרע"ב יצמות כאן שהקשה
כן לפרש"י שכתב דמותרות לשמש ומשמע דלרבנן אפילו בני ג'
אינם מותרות ואמאי כיון דאיכא סכנה כלל היאך מכניסות
עלמם משום שומר פתאים ה' ומיכא דייק כר"ת ולא זכיתי
להבין חירולו דאכתי תקשי דלרבנן אינם חייבות ואמאי כיון
דאיכא סכנה יענין רע"ב יצמות ע"כ מאן דלא מהיל ציומא
דעיבא יאזנו ריאה לסמוך על שומר פתאים ה' הרשות בידו
י"ע. *

עוד יש לדייק לשון משום שנאמר שומר פתאים ה' ואח"כ
ע"כ הוא צ"ל לסמוך משום זה וליכא סכנה וגם למח
לא אמרו בכל שאר סכמות שומר פתאים ה' וי"ע בכל זה.

והנלפע"ד דקשיא דא מחלוצת בירך חזרהה וכו' לפ"מ
שהגדתי בנש"ב אחרת החלוק בין שומר מלוא

בשעת השמים ה' שפיר דמי, ונה ידענא מה מלא בי וחמנס
אחר שהפ"ר בי לעיין צדא שמעתא לעשות רעוה חפתי אצל
לא יכיו דברי אלו לא להלכה ולא למעשה כ"א לפלפל ולסלול
בדברי חורב ולהביא ק"ח פוסקים המדברים מה ואין צידי כח
להכריע בהלכה המורה כזו.

ומראש לורים ארצנו הנה בגמ' יצמות י"ב ע"כ חנו רב צידי
קמיה דרב נחמן שלש נשים משמשות במוך קטנה
מעוברת ומניקה קטנה שמה מחעבר ושמא תמות מעוברת שמה
תעשה עוברת סנה: מניקה שמה חגמול צנה וימות וכו' דברי
ר"מ וחכ"ל אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן
השמים ירחמו נשים שנאמר שומר פתאים ה' ופרש"י משמשת
במוך מותרות לחת חלק עליו בחרתי חלה דמ"ש משמשת
שלא יתעברו. ור"ת חלק עליו בחרתי חלה דמ"ש משמשת
לר"י. שמש ולא רק מותרות והשניות דאסורות לחת המוך
לפני השמים דהוא כמטיל זרע על עינים ואצנים כשמטיל על
המוך אלא לאחר השמים כתבד אח ביאה שלא חילד דמי משמש
כדרכו משמש והאשה שנותנת אח"כ מוך לא הוזהרה להשתחת
זרע כיון דלא מייקדה אפי".

והר"ף הביא שמעתא דרב צידי כטורחא ונה פסק הלכה
כמי וכתב הרד"ב ועוד כמה פוסקים דסמך אכללא
דיחוד ורבים הלכה כרבים דחכמים פלוגי אר"מ וא"כ הלכה
כחכמים ולעולם אסורות לשמש ומן השמים ירחמו וכו' יו"ד
סי' קע"ב האריך לבאר דהלכה כחכמים ופרש"י ור"ת רק
לפרש דברי ר"מ בלא אצל לדין הא וזה אסור ולשון חש"י
הרא"ש שהביא ב"י בל"ע סי' כ"ג פי' שאין הכרח דפוסק
כר"מ נגד רבנן דמ"ה לפסוק כן ע"ש שהחמיר מאד וגם חותנו
הגרע"א סי' ע"א החמיר מאד בדבר ולא החירו אלא לאחר
השמים וצ"ל פוסקים ע"ש. ועיין נמק"י מה שחמ"ה ארש"י דכתב
מותרות ועיין רמב"ן ר"ס פ' כל הירד ובש"מ כתובות דף ל"ע
בשם הרמב"ן והרא"ש ותלמידי הרשב"א והרע"ב ע"ש ודו"ק
בכל המקומות.

והנה זה לי ערך שבע שנים אשר עמדתי בדברי חכמים יצמות
הכ"ל שאמרו אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת
ומן השמים ירחמו ויש לדייק בחרתי חלה דכא קו"ל אין
סומכין על הכס ועיין ע"ז י"ח אני אומר לך דברים של ע"כ
ואחת אומר מן השמים ירחמו ואפילו לפ"מ דקו"ל שומר מלוא
לא ידע דבר רע דוקא היכא דאיכא סכנה מלד עונש או מלד
מזל וכיוצא צדא כלומר סכנה סגולית אצל היכא דאיכא סכנה
מלד בעצב כה"ל לכ"ע לא סמכין אשומר מלוא לא ידע דבר
רע וחולה כה"ל לכ"ע שמוכר בל"ה סי' תר"י שמוכר עליו
לאכול ביו"כ ואם לא אכל וסמך ע"מא אשומר מלוא והחשנה
ביו"כ ומה הרי זה מחחיב צנפשו כמבואר ב"רד"ב בנש"ב
באריכות ובאחרונים ועל שמה אחיו מחמת מילה וקטן חולה
שנריך להחמין ז' ימים מע"כ עד שיכירא כשמואל ולא אמרין
שומר מלוא ועיין רש"י יצמות ס"ד ע"כ צמי שמתו אחיו מחמת
מילה ומל בשבת ציום השמיני הוי מחלל שבת וצ"כ אות חיים
ושלום דאם מל בשבת חינוך שלא עברו עליו ז' ימים מע"כ
מחליו חייב סקילה ע"ש צ"כ רס"ב ועיין ח"ס בחדושי' לת"י
שבת דף קל"ה ליכא קושיה כר"ש שהביא הרא"ש ולא סמך

ועיין עוד לעיל סי' קמ"ה ומה שצינתי שם.

וכבר ראינו בקצת לרבותינו שאמרו העטם הכה דר"מ לשיעוריה אבל כל זה כה"ג אבל היכי דאיכא באמת סכנה לאשה בדרך העצב ממש כה"ג פשט דמודי חכמים לר"מ דאין סומכין על הכה דמן השמים ירחמו ומשמשת צמוך לכ"ע.

אלא דאיתי י"ש גאון דלמא חכמים פליגי באמת בתרתי צ"ג נשים ס"ל דמן השמים ירחמו ותשמש כדרכה ובאשה מסיכנת אל ישמש כלל אלא אי שחמחול לו עונתה או יליא ויתן כחוצה לא קשה מתרי טעמי חדא דא"כ הילל וחכ"א אסור לשמש צמוך ירי' משמע דאסור זה משום מוך ואסור נשים ומדקאמר משמים ירחמו משמע דקא' הדיכי דאיכא למימר משמים ירחמו ה"א דפליגי אבל היכי דליכא למימר הכי מידי נר"מ וע"ד דאין זו דרך פליגתא בעלמא דר"מ יתיר אפילו צ"ג נשים שהיא רחוק מן הסכנה וחכמים יאסרו אפילו בסכנה ממש ואין שום סכנה לומר שחולקים מהיפוך להיפוך ולכן נפטר"ד בזה בס"ד דמקום סכנה ממש חכמים מודים ליה לר"מ.

ומכאן לנ"ע א"מ"ש הריעב"א ז"ל יצמות דף ע"ב הביאו הנמק"י בזה דאמרו דהאידיגא דהכנו למול ציומא דעינא שומר פתאים ה' וכחצ הריעב"א ז"ל דמאן דלא מהיל ציומא דעינא ואינו רואה לסמוך על שומר פתאים ה' הרשות בידו וברי כיון דפליגי חכמים אר"מ וכלכח כחכמים וכמ"ש הריעב"א בעלמא ואסורה לשמש משום שומר פתאים א"כ אמאי אמר הכה הרשות בידו שלא לסמוך אשומר פתאים וז"ל דהכח עכ"פ לא עבר בקום ועשה אלא בשז ואל תעשה שלא מל ציומא דעינא אבל הכה הרי עבר בקום ועשה להשחית זרע ועוד שהרי בידה להחגרש אם לא תרצה.

ורד"ל דמסתפינא ה' נראה לומר דר"מ וחכמים לא פליגי אלא אי איכא חיוב לשמש צמוך או לא דר"מ ס"ל דלריבא לשמש צמוך וחכמים ס"ל משמים ירחמו ולא לריבא ולפ"ז יסבור הריעב"א דדעת ר"מ דחייבת ודעת חכמים דמשמים ירחמו ואינו חייבת לשמש צמוך אבל אם אינה רואה לסמוך אשומר פתאים הכ"י אפילו לחכמים יכולה לשמש צמוך וא"כ ליכא צין ר"מ לחכמים אלא חיוב או רשות וזה א"ש לשיטת ר"ת ודעווימיה דלר"מ לריבא לשמש שוב ראיתי לרדב"ז ס"י תקל"ז לשיטת ר"ת ג' נשים לריכות לשמש צמוך ועל עובד קמיל אבל שאר נשים אין לריכות מידי אי צ"י לשמש צמוך ליכא איסורא לר"מ ושא"ר נשים מסקינן להו דרגא ואסורות לשמש צמוך לרבנן ויש לנו לפסוק כרבנן והר"י וכו' נראה דמסך על כללי יחיד וריבם הלכה כרבנן ע"ש. וקל"ה יש לדייק מדלא קאמר וחכ"א אחת זו וכו' אסורה לשמש צמוך משמע דאם באמת הוא רואה שלא לסמוך אשומר פתאים 'הרשות בידה' אלא דחכמים משמישים שרשיה בידה לא לשמש צמוך.

ודע דהרדב"ז ז"ל בסופו סיים וז"ל כללא דמילתא דכל הנשים אפילו קטנות פחותות מ"א שנה זיוס אחד אסורית לשמש צמוך ג' נשים משמשות כדרך ואם יראות שאין להם זכות רשאות לשמש צמוך כיון דאיכא פקוח נפש ע"כ. ודבריו י"ב מאחר שהעלה דהלכה כחכמים נגד ר"מ והם

וצין העטם של שומר פתאים ה' וצין הא דאין סומכין על הכה כלל, והיסוד לזה א' הגדר של שומר מזה לא נאמר אלא היכא דהסכנה היא על דרך עונש מן השמים או דרך סגולות ועיין רמב"ם פ"ג דיומא דפיה"מ ואין הלכה כרמב"ם כי אינו מועיל אלא דרך סגולה ואין מחללין שבת אלא ברפואות המועילות בדרך העצב ע"ש.

ג) הגדר שג שומר פתאים ה' הוא במקום שיש אלימות בזמן מן הזמנים לצא לידו סכנה וכו' בדרך רחוק ואינו יודע לבין אותו זמן ואותו מקום ואפשר שאפילו יכיון הזמן והמקום נמי לא יסמכין כי אינו ודאי שיבא לידו סכנה וכו' ספק סכנה רחוקה אשר אין העולם ועכ"פ רוב העולם אין מקפידין לדקדק ונכנסים בספק סכנה כזו וזו הוא מדרך העולם שלא להקפיד על כגון זה וכגון המשמש עם הקטנה שפ"פ ר"ב לא התעבר וזה הוא מדרך העצב ואפי' התעבר לפעמים רחוקות אולי תפיל מיד ולא חזק לה רק שמ"מ במילואת הוא לפעמים בדרך רחוק שתתעבר ותמות לא חששו חכמים על זה וסמכו על הקרא שומר פתאים ה' כיון דדשו כי רבים ובעין זה אמרו בגמ' דה' ל"א ע"א המשמש מטתי ליום תשעים כאלו שופך דמים ופריך ומנא ידע ומשיי אלא אמר אביי משמש והוכן ושומר פתאים ה' ע"ש ובגמ' יצמות דף ע"ב האידיגא דהכנו למול ציומא דעינא שומר פתאים ה'.

רפשוט דכ"י בני מקומות בשומר פתאים אפילו יבא מזה כלל וכגון במשמש עם הקטנה או ציוס תשעים אלא העטם כיון שדשו כי רבים ולא איתזקו וגם זה מחנכה כפתי ואינו חושש לסכנה ודוגמא לזה מלינו עוד בהפנה דאסור לו לקנח בדבר שהאור שולט כי שהמקנה בדבר שהאור שולט כי שניו התחתונות נוסרות (שבת פ"ב) ועכ"פ נהגו כל העולם לקנח בנייר שהאור שולט בו וכחצ דר"מ א"ת ס"י ג' ועטמא על זה לא ידענא וכיון שדשו כי רבים שומר פתאים ה' וכ"כ באגודה אלא שהמ"א פ"י בו עוד משום כשפים ועכ"פ ליכא ציונו בשפים. ועיין חכ"ד ס"י ר"א אי שייך למימר שומר פתאים לח"ה ומופלג דבורו.

ג) היכא דהסכנה הוא בדרך העצב ותמידית כה"ג לכ"ע יעולם אין סומכין על הכה ואדרבה העוצב עליו הרי זה מתחייב בנפשו ולא אמרינן בזה שומר פתאים ולא שומר מזה לא ידע דבר רע ואדרבה כל המלאת נדחין מפני הסכנה לצד מגיע ושפיכת דמים וע"ז וזה פשט וברור מאד.

ולפ"ז נראה בשמעתין דר"ב ציוי נמי דדוקא בזה ג' נחלקו חכמים אר"מ דאסורים לשמש צמוך כיון דבהני ג' רחוק הוא מאד וזר שתתעברנה קטנה שאינה נת צנים ומשברת שתחזיר ותתעבר וזה דבר זר ואינו מליי מאד שתתעבר ותחזור ותתעבר אלא מ"מ אפשר בנגון הא דמס' נדה וכן מניקה שמסולקת מן הדמים (ולדעת הרמ"א בל"ע סכיום נשחטו העצבים) וכיון שהדבר אינו שכיח כלל ודרך העולם שאין מקפידין בסכנה כזו כה"ג ס"ל לחכמים דמן השמים ירחמו משום שומר פתאים ה' ור"מ פליג גם בזה דאפי"ה תשמש צמוך ולדעת רש"י מתחרת אם אינה רואה ליכנס בסכנה כזו ולסמוך אשומר פתאים ולדעת ר"ת מזה לשמש צמוך יאולי העטם דר"מ לשיעוריה דחייס למיעוטא בכל מקום

אמר דאסור לשמש צמוך חלל מן השמים ירחמו ומ"ל להרד"ז ז"ל דאם ירחות שאין להם זכות וגם הקרא דשומר פתאים משמע דאין זה ענין של זכותים וז"ל דמ"ל כרעצ"א יצמות ועדיפה מיניה, אבל נראה פשוט להעיר לן הרד"ז ז"ל נקודה נפלאה במ"ש נעיל דלא פליג ר"מ ורצון חלל בג' נשים דכיון דאין הסכנה בחורה ורוב העולם סומכין אשומר פתאים ס"ל לחכמים דאוליין בתר ריבא דענמא אבל היכא דאיכא פק"ע ממע מודי חכמים ל"מ דמשמשת צמוך שלא תמות דאין לך דבר עומד בפני פק"ע ולכן כתב דאם ירחות דאין להם זכות ח"כ כבר יש כאן דין של פק"ע מותרת לשמש צמוך וא"כ מכ"ש היכי דאמרת יש כאן סכנה קריבא ופק"ע ממע נכ"ע כה"ג משמשת נכ"ע צמוך מפני הסכנה וזה ראי' בחורה לדברנו בס"ד.

אלא דכיון דעלמא לן בן ה' נלפענ"ד לומר בדרך אפשר דלא פליג ר"ת ארש"י דאסור ליתן מנך לפני תשמיש חלל כהני ג' נשים כיון דאין הפק"ע ברור אפילו ל"מ וזהו חשש רחוקה כה"ג אינו דוחה אבל באשה מסוכנת ממע שהסכנה ברורה וקריבא ע"פ דרך העצב קרוב הדבר לומר דכה"ג מודה ר"ת לרש"י דנותנת מנך לפני תשמיש דאין לך דבר עומד בפני פק"ע ואין לומר דלא השמש ולא תסתכן ובשלמא לאחר תשמיש דנשעת תשמיש עכ"פ הרי הוא כדרך כל הארץ ורק שלאחר תשמיש הוא מכניסה מנך דלא שפיר מותרת להזיל ענמא ממיחה ואף כעין תחלתו בפשיעה וסופו באונס שכרי שניהם ידעו שהטעם לאחר תשמיש להשחית הזרע מ"מ קודם תשמיש הו"ל היתר וגם מצות עונה ומותר מידי דהוה דמפליגין בע"ש לדבר מזה אף דברור ליה דנשעת יסתכן וינענך לחלל שבת וכדעת הרמ"א והרמב"ם ז"ל ובתשובה אחרת הארכתי הרבה דאף מי שנגזר צמוד בסכנה נשעת מ"מ נשעת הסכנה מותר לו לחלל שבת כדי להזיל ענמו אף שאסור לעשות כן ובמקום מזה כה"ג אפשר דמותר אפילו לכתחלה, וא"כ ה"ל לבארה לומר דבמקום סכנה לא תשמש כלל זה אינו — — —

חדא דהרי ראינו לרש"י דאפילו אינה בסכנה עדיין מ"מ מותרת לשמש צמוך לפני תשמיש וגם ר"ת לא אסר התשמיש חלל הנריכה שחשים לאחר התשמיש כי גם זה מועיל לדעתו וא"כ לפני תשמיש הוה כזורק על עינים ואזנים אבל חולי לא ה"י מועיל לאחר תשמיש חולי יודה לרש"י דחשים לפני תשמיש דכיון דאיכא סכנה ממע גם החכמים מודים שתשמש צמוך וכיון דסכנה הוא דוחה האיסור של זורק על עינים וכו'.

עוד ה"י נראה לחדש דלא אסרה תורה חלל להשחית זרע שלא בדרך תשמיש אבל כל שעושה דרך תשמיש ליכא דאסור איסור השחית ורש"י מקטנה ואילונית ועקרה, ועוד נראה דמי שבעל וחזר ופועל דנבעלה שניה הוא משחית הזרע הראשון ואפ"ה מותר והתנא התפאר שע"ז ילד בנים אברים וגדולה מזו הביא הרמ"א סי' ס"ב דיש מקילין אפילו שלא בדרך באקראי בעלמא ובתוס' ר"י יצמות בג"ל דמי שמתכוין לתאות ילדו בלבד ואינו מתכוין להשחית שלא תעצר מותר אף דודאי ח"ו לבני תורה לעשות כן ומצינו ראי' מנדרים

ערכתי לו שלחן והפכו והשיב לה התורה היתרתך וכל מה שהאדם רואה עושה עמה ולא נקרא משחית זרעו וק"ת ראי' ה"י נראה לדבריהם מקרא דהתורה אמרה ושחת ארלה לבלתי נתן זרע לאחיו וימיתכו ה' והנה אפילו למ"ד דלא דרשין עשמייה דקרא אבל היכי דהתורה כתבה העטם לכ"ע דרשין וכבר הבאתי זה כמה פעמים בתשובות וכיון דהתורה כתב ושחת ארלה לבלתי נתן זרע משמע דוקא כה"ג שאינו רואה צרע הוא דהוה השחתה אבל אלו הבעל בעל דדרטו והזרע מושחת בע"כ משום סכנה כה"ג ליכא איסור ואף דיש פלוגתא בינושמי ח"י ילפינן מקודם מ"מ ע"י ירושלמי מו"ק פ"ג הלכה ה' ובמ"ד סוף ויחי כיון שכל האיסור לא נשתה בחורה ודאי ינסינן מינה, איברא דאפילו למ"ד דעיקר השחתה אינו חלל דרבנן ואסמכיה אקרא דלא תנאף ועיין שו"ת פני"י סי' מ"ד ועיין בחו"מ סי' כ"ג באריכות מ"מ נראה דהם ג"כ לא אמרו חלל כמשמחת דכיון דאין לשמש בדרך כל הארץ לא אסרו.

ומעשה יש לומר כיון דאשה זו אם תתעבר תסתכן וא"כ לבא עליה צ"ח אחרת שלא תסתכן ח"כ הו"ל באשה זו צ"ח כדרכה שכן דרכה של אשה זו לשמש צמוך הו"ל דרך תשמיש צ"ח, ורש"י לדבר זה מדברי הרא"ש בתשובה סי' ג' כלל ל"ג ח"ל ושאלת אשה שיש לה חושים ברחם צנעין שאין השמש דש כראוי לו ומתוך האונס פעמים שהוא דש בחוץ ולעולם הוא זורק בחוץ ימספקא לן מי אמרינן כיון שמתכוין לשמש כראוי מותר מידי דהוה כמשמש חת העקרה והקטנה והזקנה נראה שהוא אסור כיון דלעולם הוא זורק בחוץ קרינן ביה ושחת ארלה ואע"פ שלפעמים הוא דש מצפנים מ"מ כיון שלעולם הוא זורק בחוץ אסור וגרוע ממשמשת צמוך דהתם היא משמשת בדרך כל הארץ אע"פ שאין זרע ראו' להזרע מידי דהוה אעקרה וקטנה ע"כ הביאו בב"י א"ע סי' כ"ג ומדכתב הרא"ש ז"ל וגרוע הוא ממשמשת צמוך משמע דנשעת תשמיש ה"י שם המנך ואפ"ה קרי לה משמשת בדרך כל הארץ כיון דא"כ באשה זו חלל באופן כזה.

וקצת יש להביא ראי' לפי זה בדבריו תמודות נדה פ"ב אות י' הביא תשובה הרא"ש הג"ל וכתב ח"ל וכתב הרמ"א (הוא הלבוש ז"ל) בעאה"ע סי' כ"ג ושאלת על אשה שיש לה כתב צנען ולא חובל לסבול שיבא בעלה עליה בדרך כל הארץ מחמת כאב המתמיד אם לא מאחוריה וחולי זה מתמיד זה ולא נמצא רפואה אמרתי נראה לי שמוותר בעלה לשמש עמה מאחוריה אע"פ דבדואי לא מתעברר בכה"ג ל"כ בכלל השחתה זרע בינן שהוא דרך מקום התשמיש ולא גרעה ז' מקטנה ואילונית ועוד דאשה זו אפילו ה"י יכול לבא עליה בדרך ודאי לא היתה מתעברת מחמת החולי וזהו היא ממע כאילונית או עקרה שמוותר לשמש עמה ואין מעלה או מוריד בין בדרך או שלא בדרך עכ"ל.

ולכאורה יש להבין ובי מאחוריה דרך מקום התשמיש ואף שכתבה התורה שתי שכיבות באשה מ"מ ודאי לאו דרך העולם לשמש צ"ח אבל נפ"מ לעיל בתשובה הרא"ש כיון דאשה זו א"כ באופן אחר ח"כ לא נאשר חלל חלל דרך תשמיש אחד ונעשה זה חלל דרך תשמיש ומשום הכי מותר לשמש יממילה ליכא משום כל תשחית ולפי"ז בדיקן נמי ויהבן.

עניי איזה מהם עדיף וגרסה לפעמי' דגומי עדיף ממון שכרי המשמש במוך כיון שיוצא הארע על המוך הרי הזרע בעלם מיד נאבד במוך שסופג הזרע וא"כ הזרע מיד שנזרע הוא נשחית בעלם ואינו ראוי עוד להוליד נמלא המשמש במוך הרי הוא משחית הזרע ממנו אבל הגומי אינו עושה שום פעולה זרע אלא סוחם את פי הרחם והזרע נשאר ברחם ועדיין ראוי להזריע אפילו לאחר גמר הביאה ואולי היתה מסלקת הגומי אכתי היתה ראוי להכשיר מזרע א' אלא שהגומי באותו מקום אינו מניח להקלע ולכן במשך זמן הזרע נופל לחוץ ומשחית איכא סכנה גדולה לומר דגומי קול ממין דהמשמש במוך הרי הוא משחית הזרע ממנו אבל המשמש בגומי על הרחם הביאה הוא כדרך כג' הארץ וגם הגומי אינו משחית הזרע והגיד אינו מרגיש את הגומי כלל וא"כ ה"ג הזרע נשחית רק אחר הביאה והיו"ג א"כ נשחית הזרע ממילא לאחר ביאה אפשר דכ"ג גם ר"ת מודה.

וגרסה להוסיף צד דפשוט בני שפלט במוך הרחם ולא הגיע הזרע לפי הרחם מחמת סיבה ובגון שלא הכניס כל האבר בפנים אלא העטרה והפליע ולא הי' שם גומי על פי הרחם אלא שלא הגיע סחם פשוט דכ"ג הוה היתר גמור ומשחית י' לומר דאם נשעה שיחמם האבר והיגיש שכבר לרץ להפליע שיוצא השמם באופן שלא תשאר רק העטרה בפנים יאז ופליע וכה"ג קרוב לודאי שלא יורה על הגומי כלל וא"כ הרי הצעילה הוא היתר גמור וגם הזרע לא נזרעה על הגומי כלל ולא הוה בכלל זרע על עינים ואזנים לכ"ע אלא דהגומי הוא שלא יכנס הזרע לאחר הביאה לפי הרחם שכיון שהזרע נזרע וראוי להוליד במצואר צבני אכוצה דכל שצחצחל ארע ויורה כחך ראוי הוא להזריע אף שלא נפלע על פי הרחם ממנו ולא מועיל הגומי שלא יניח אח"כ הזרע לקלוע אלא דא"כ אז הוי כבר לאחר תשמיש וא"כ כה"ג אפשר למאן היתר גמור לכ"ע והבן כי הוא לפעמי' המלאה נפלאה.

ולדלי דמסתפינא הי' גרסה דהיתר זה קול אפילו מלשים משחית או פחילה המוצר בכל האחרונים להחירא דהמשים משחית לפני תשמיש הרי משחית נמי מחלשת הזרע ומקלקלו ונמלא דהזרע בלחמ מתקלקל ומשחיתו אבל הכא הרי הוא משמש כדרך כל הארץ וגם אינו עושה שום פעולה בהשחית הזרע ומזרע במוך הרחם כדרך כל הארץ ואם יסירו הגומי לאחר מכאן אפשר שעדיין תוליד מזרע זה א"כ לא נעשה בהשחית עד לאחר הביאה לכ"ע וגם אז הוא רק ממילא ועיין התשורות תשובה ח"א סי' ג' ובמחנה חיים ח"א סי' י"ג שכבר כתבו מעין סכנה זו דאם נותנת מוך נגד פי הרחם נלצד דהתשמיש גופיה כדרך כל הארץ וגם זורה מצפנים ואין הכרח שיעיל ארע על המוך דוקא כי בלח"א אין הזרע מגיע חמדי לרחם ולפעמים זורה ללדדים ולא מלינו אחרת לאדם שיכניס האבר בעומק כדי שיכנס לעומת פי הרחם ויכ"י המוך רק מניעה לקלוע הזרע ואז י' להחיר גם לר"ת ע"ש ובאמת כי הוא ראוי גדולה להמרה"ס אמנם דידן לפעמי' עדיף דכוספנו שיטין לכתחלה שלא להכניס כל האבר בשעת הפליעה.

ולא דמי למד שכח הי"ש ציצומה ה"ל דלשמש במוך אפילו בשעת תשמיש אין איסור כלל ודמי לתשמש עם הקטנה כיון שדרך תשמיש צפנים הוא וחפסו עליו כל האחרונים שהקול צד דהי"ש ר"ה לומר בכל הנשים כן ובכל הנשים ודאי לאו דרך תשמישן כדן אלא בלי מוך אבל באשכז א' כיון דא"כ באופן אחר א"כ זה הוא דרך תשמישה. ועיין בח"ס בתשוב' א"ע סי' כ"ז שר"ה לכתובא מדברי הרא"ש דס"ל כש"ש וכן העור והמחבר אחזו בשיטת הרא"ש ז"ל ולכן לא הביאו כלל מאיסור לשמש ע"י מוך ונחלקו עליו ג"כ האחרונים ולפמ"ש אין מדברי הרא"ש ראוי כלל וכמ"ש. ועיין שו"ת תמדת שלמה א"ע סי' מ"ו ומה שגלפעי"ד כתבתי.

ועיין רא"ה כתובות י"ע ובש"מ צ"ס הריב"ז ועוד ראשונים שהקשו לר"מ שהחיר לשמש במוך משום סכנה לא ישמשו זה ע"ז כלל ותי' דכיון שיש עליו חיוב עונה מותר לשמש עמה ע"י מוך ועיין בח"ס א"ע סי' כ"ז מה שהאר"ך בקושיא א' וכתב ג"כ בשיטת הראשונים ה"ל וכוסוף מדיליה והמעין שם יראה דהכת"ס חולק על אב"י הח"ס ז"ל שהחמיר מאד בדבר ופלא על מנחת יצחק סי' קע"ו שחמ"ה על הכת"ס שם שלא הביא דברי אב"י הח"ס עם הע"א וחתם עליו כי הכת"ס שם הביא דברי אב"י הח"ס עם הע"א וחתם עליו ע"ש צדי"ה ובחידושי לכתובות ולין לתשו' הח"ס יו"ד סי' קע"ב וגרסה דכמי' יצחק לא עיין בפנים גם באזה"פ תמדי כן ולא ראי' ג"כ דהכת"ס הביא דברי הח"ס.

ובמה שכתבתי צ"ס שו"ת הרא"ש הי' מקום צראש לישב קלת שו"ת מהרש"ם ח"א סי' י"ח שכח לענין כיסוי הגומי דק על פי הרחם דהוי כמו מעוברת שסגור פי הרחם וה"ל צד ואינו דומה כלל לתשמיש במוך וכדבר מתמיה מאד דמאי דמיון הוא זה למעוברת ולמה לא יהא הגומי כעלים ואזנים ולה"ל י"ל דכיון דהוא משמש כדרך כל הארץ והרי בתשמיש במוך מיירי שממלא אותו מקום ומקום אפילו השמש דש על המוך ואפ"ה קרי ליה הרא"ש ז"ל כדרך כל הארץ א"כ כ"ש בגומי על פי הרחם שאין השמש מגיע עד הגומי והיה משמש כדרך כל הארץ אלא שנשעה שמזרע הזרע אולי נופל על פי העצמה וכה"ג ס"ל דכ"ע מודים דמחר וי"ע ועיין שו"ת יחודה ועלה סי' רכ"ב. ועיין שו"ת תורת חסד א"ע סי' מ"ב.

והן בקודש חזיתי קודש אחד מדבר מן החז"א ז"ל סי' ל"ז כתב דשימח הענין לפני תשמיש קול עפי מלאחר תשמיש דשימח המוך לשעה לא גרע מאעוס צפנים למעלה מהשמש דכל שהוא דרך תשמיש אין איסור ואם נאלו להחיר מפני סכנה ראוי לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש ואף דלדעת ר"ת לאחר תשמיש קול עפי משום דהיא אינה מוצרכת אבל דעת כל הפוסקים דגם היא מוצרכת וא"כ לאחר תשמיש חמור עפי נראה דגם דעתו ז"ל דמוך מצפנים לא גרע מאעוס צפנים וכיון דלמעלה מן השמש א"כ התשמיש כדרך כל הארץ הוא וזה ג"כ לכתובת רא"י לדעת מהרש"ם דהגומי נמי למעלה הוא צפי המקור ממנו.

והיות כי האידנא לא נהגו במוך אלא או במשחית או בעצמה שהיא הגומי הנזכר צפי הפוסקים אחרתי להשים

שוב ראיתי בספר חיי נפש דף ק' (לידו נפשי הרה"ג מעבד) שהעיד צ"ס מן החז"א ז"ל שהעדיף להחיר נתינת

העם משום דרוב פעמים מסכנים בלידה. איצירא דכר הקצו לדברי החוס' ממה שכתבו בכתובות נ"ב ע"א ד"ה רבא אינו פודה שהנשים ממכרות למת מן האנשים כדאמר בירושלמי. ותמהו עליהם האחרונים ז"ל למה הביאו ממרחק לחתם מירושלמי ולא הביאו מכתובות פ"ג הג"ל עיין מהר"ם ש"י"ק וח"ס צה"י וא"כ הכ"י י"ל כן.

ולדלי דברי קדשו של הגאון ז"ל כי נלפע"ד דנה קשה מידי מהא דרוב נשים מסכנים בלידה דכיון שלא חסכן שחשבו דהרי אסור להשחית הזרע כל זמן העיבור ואם חסכן בלידה הרי באמת מותרת לחתוך העיבור דה"ל בכלל רודף עיין ספ"י דהלכות האשה שהיא מקשה לילד מחתכים את הילד במעייה ומולידין אותו אברים אברים שהיה קידמין לחייו ועיין רמב"ם פ"א מהל' רוצח ושמירת הנפש ה"ט מפני שהוא כרודף אחריו להורגה ואם משכיליה ראשו אין נוגעין בו שאין דוחין נפש בפני נפש ועיין ש"ע א"ח סי' ש"ל וקודם הלידה ליכא סכנה ולכן אסור לשמש דחם משום סכנה חתן.

ומעשה אימר אני דאדרכה ראי' מדברי החוס' לדבריו אם בשעת לידה באשה שכבר יושבת על המשבר בזרע ש: קיימא שאם יאל לאור ה"ל בן קיימא ואפילו רק הוליד ראשו אין נוגעין בו משום דהוה נפש גמור ואפי"כ קודם שהוליד ראשו חותכין אותו אבר אבר משום סכנה דילג ק"י בן בנו של ק"י בשעדין רק זרע ולא נקלט ולא נאסף כלל ואיכא סכנה לה להשתער ודאי דמותר להשחית מפני סכנה דילג שמה חממה צעה העיבור וכ"ש הוא מחותכין בשעת הלידה מפני הלידה והכ"י בשעת העיבור מפני העיבור. אלא הנראה עוד דכמו דבשעת לידה חותכין הולד ממנה אחרים חותכין אותו מטעם רודף וסכנה ולא חיישינן משום ראייה כיון שהיא בסכנה ומצוה על כל ישראל להוליד ולא אמרינן דלא ה"י לה לשמש ולהשתער וליבוס בסכנה הכ"י לעיין השמים במוך עם צעלה אין איסור על צעלה במה שהוא משמש שלא חששו וחסכן כיון שהוא סכנה לה שחשבו וזה לפענ"ד דבר חדש.

עוד נלפענ"ד צעיקר הקושיא לפמ"ש לעיל בדמקום מזה לא אמרינן שומר מזה לא ידע דבר רע וצמקום שדך העולם בן אמרינן שומר פחאים ה' ולפ"י אומר אני דכרי אחר צגמי על שלש עבירות נשים מחוץ בשעת לידתן על שאין אבירות צגמי וצחלק וצחלקת הנר עיין פ' צמח מדליקין וא"כ מה שנשים מחוץ בשעת לידתן הוא משום שלש עבירות וגם שאין להם עבירות אלו אינו מדרך הטבע שימחו וא"כ כיון דלא הוה אלא מיתה סגולת או בדרך עונש ורק בדרך רחוק מחב דרך הטבע בה"י סומכין אמן השמים ירחמו או אשומר מזה לא ידע דבר רע ושפיר בה"ג סומכין על הכנס כיון דאין סכנה ממש ענשיה אבל היכא שהסכנה ענשיה אין סומכין על הכנס. ופלא דהרמב"ם סיים בלשמו הטבור שז' מטבע העולם ע"ש ודו"ק.

ורבמה שכתבו ה' נלפענ"ד לומר עטם נפון למה הנשים לא נלטו בפ"י לפמ"ש לעיל דבאמת ב"מ דאמר מן

הגומי על הרס מנהיגה הפחילה ואלו הוא מטעם שכתבו ולפענ"ד לפי ההמלכה שכתבו ודאי עדיף הוא מפחילה וממשיכה.

וראיתי דבש"ח נ"ר יעקב סי' קמ"א כתב דנכון יותר להחיר הפחילה במקום פק"י דע"כ הוא משמש כדרכו אף שהיא גורמת להשחית הזרע ע"ש ולא זכיתי לבדן כוונתו במה שאמר שהיא גורמת וכלא כיון שהוא יודע שהיא שמה הפחילה והוא מטיל שם הזרע הוא הוא המשחית שמוציא זרע למקום שהוא נשחית מיד ועלוב ז' מה עושה לא ישמש ולא ישחית וזה פשוט מאוד לפענ"ד ומשמש במוך גמי נימא הכי שהוא משמש כדרכו והוא הגורמת להשחית זרע וכן בגומי אבל פשוט דכל שיש שם מה שמשחית זרעו והוא יודע מזה והוא מוציא שם זרע הכי הוא הוא המשחית ועיין באחרונים שדנו בזה אי גומי קיל או פחילה ודעה מהרש"ם ומהר"ם ענגיל ח"ו סי' פ"ו וחס"פ (חסדרייבער) סי' ע"ד וזית אב שביעי סי' י"ב ובאמרי שפר העדיפו הגומי ממוך ואמנם בלבושי מרדכי וי"ד חנ"י סי' ק' וסי' קי"ז יאזר יעקוב הג"ל חולקים.

וכרצע נפל מילתא בלח"י לפי מה דקוי"ל בכתובות דף ע"ו ואלי שכופין אותו להוליד וזכ"א מקבלת היא על כרחא חוץ ממכירה שחין מפני שממקחו ופרש"י מלשון המקח אף בשרו ועיין רמב"ם ושי"ע א"ע סי' קי"ד ס"א והטעם דאין מניחין אותה לדור עמו משום שממקח בשרו ומעשה ה' נימא דבאשה שהעיבור סכנה לה אסור לשמש במוך דלא חילד א"כ הא"ך מניחין אותה לדור יחד נישא דלמא יבא עליה וליבטיא עדים שלא יבא עליה יכרי הוא מאלו שכופין להוליד וכ"ש הוא ממוכה שחין ולמה לא השמינו חנא דמתני דכ"י חייב להוליד וה"ל חוץ ממוכה שחין והמסוכנת אבל פשוט דבמסוכנת מותר לשמש במוך וממילא אין לריך להוליד ורק במוכה שחין ודו"ק.

ראכתי פש לן לבאר מ"ש בש"ח ע"י חיים א"ע סי' ל' שהביא ראי' לאסור לשמש במוך אפי' במקום סכנה מדברי החוס' בכתובות פ"ג ע"ב ד"ה מיתה שכחא ופי' החוס' משום דרוב פעמים מסכנת בלידה ולפ"י בכל הנשים יחירו לשמש במוך אפילו קודם השמים משום סכנה ואין הולכין בפק"י אחר הריב ודייק מיהא אלא ודאי דלא החירו לעבור על איסור בכל פעם משום חשש ספק סכנה והביא עוד ראי' לדבריו מהא דיעיין נ"י כי עליך הורגנו כל היום.

ולא זכיתי לבדן דבריו דכרי פשוט דאין קוי"ל דכלל איסורים החירו לעבור בפק"י אפילו משום חשש ספק סכנה כמבואר בחוס' יומא מקרא דהוי צה"ס ובשי"ע א"ח סי' שכ"ט ע"ל ע"ש. וקשיית הא"ך יפרנס מחלוקת ר"ת ורבנן יבמות הג"ל דג' נשים משמשות במוך ואמר לר"ת שמה חששו וחתמה מחשש סכנה ובשלמא ללישנא קמא עכ"פ ודאי תמות קאמר אלא ללישנא שמה תמות קאמר ואפי"ה משמשת במוך לר"ת חקשה דא"כ כל הנשים ישמשו במוך לר"ת עכ"פ וגם החכמים שאמרו מן השמים ירחמו הא אין הולכין בפק"י אחר הכרז. וע"כ אי ה' באמת קשה לן מדברי החוס' ה"ל לישב דהחוס' לא אמרו אלא בדרך אפשר וסמי הא מקמי הא ואין

להחזיר וצקת דברים כיוצא לדעתו הגדולה גם בעמק שאלה
סי' ס"ט וחז"ל והבכ"ם כולם מחזירין והגם כי רבותא למחשב
גברי והלא איכא גם מחזירין פוסקים גדולים ארזי הלכנו
י"מ לפענ"ד מי שרואה לסמוך לכל המקילין ה"ל אין מחזירין
איתו. אף שאין אומר כזה להלכה ולמעשה על מי לסמוך.

ודע דיש עוד ללרץ כזה בדורינו אלו שהמוחות קטנים ויש
לחוש ח"י שאם יפרישו אותם זמן רב יצא ממילא הצטל
ח"י ידיו הו"ל כמוזן וגם אולי ח"י יגרום לפירוד לצבות
ואולי לפעמים גם לחסורים ח"י ליצא לפומא לא גליא ואמרה
חירה שמי שכתב בקדושה ימחה למען שלום בית ועיין שבת
קנ"ב ע"א ח"ל רבי לר"ש בן חננאל מפני מה לא הקבלו
פניו כרגל וכו' ח"ל סגעים נעשו גבועים וכו' משום שלום שבת
בעל ופרש"י אבר חשמים וכו' כה"ג וד"ל.

ומיהו הא ודאי לר"ך נדעת ולדבר ע"י רופאים נאמנים
דכסכנה הוא סכנה צלמח כי צעוגיה רופאי הזמן
המה מונים ואפקידים ויודעים שאסורים צ"י לעשות בן
ונכן הם מגבצים סכנה אף שאינם סכנות צלמח ורק דמיונות
שבהם ויודע אני שגם רופאים הנקראים שומרי תורה בדבר זה
צעוגיה מזללים מאד וכמה פעמים מדברים על לב הנשים
שלא להגיד לצעללים ולהשים העצמות וכיוצא בו שלא להוליד
כי הם הולכים לדוח הזמן מאדערן וצ"י או לאגים שכן
שימעות והיו ידאו יפלי לגיבסם שעושים בלי שום היסור ח"י
וח"י לעשות בן וכמ"ש הרדב"ז ז"ל וכל הפוסקים ולפענ"ד
דדבר תמור כזה לא לסמוך פתח מני רופאים וגם אז רק
זמן ידוע ואח"כ למשל אחרי משך חצי שנה או שנה כפי הנראה
להמורה הוראה ולכו ויצררו עוד הפעם בדבר שלא להקל בדבר
ח"י כי בשביל דברים כאלו ח"י צא המצול ומחו ער ואונן ואין
להרבות כזה כי גדול עונו מנשא ולא באותן צעוגיה שח"י
מקילין כזה ודי להם בצי צנים או לי אם אומר וד"ל.

ובזה הנני ידידו המברך ברפואה שלמה לאשתו וי"ד
שתדורו באהבה באחזה ובברירות דשנים ורעננים המברך בלב
ונפש.

מנשה הקטן

סימן רל"ג

איסור להפיל אשה (אבארמשאן בלע"ז)

ב"ה ג' שלח התשכ"ח ברקלין ג"י יצו"א.
מע"כ השואל כענין עוסק בחוקי חורב וכו' כש"ח...
בישיבה הקדושה וכו'.

אחדשה"ט

בדברי החיים סי' ל"א הנה צלמח לא רליחי לכחוד בדברים
כאלו וגם החיים צעלמו כחז לו שאל יערידו בדברים

השמים ירחמו ושומר פחאים ה' אם אינה רואה לסמוך על
זכותה הרשות בידה וא"כ כיון דרוב נשים מסתכנים בשעת
לידתם אלא דכותר להם משים שומר פחאים ה' ולריכים לחלות
בזכותם אלא אם אינה רואה לחלות כזה הרשות בידה א"כ
היאך יחייבה החומר בפ"י וכו' יכולה שלא להפירות בכלל
מפני הסכנה אם חרצה ולכן עכ"פ דליכא חיובא.

ובזה עממא דקרא ח"י דורש דבג"י וצמות ר"י בן ברקא
אימר על שניהם הוא אומר פרו ורבו ואשה חייבת בפ"י
וחז"ל ובכשה אי"ה דרכי לכבש ולא האשה יוש לדיוק לרבנן
מאחר דבסוף כל הכחוד נמטע אשה מוכנשה למה אמרה
החורה פרו ורבו בשון רבים ה"ל לכתחילה פרה ורבה ולא
ליבטיא למטע אשה, עוד י"ש לדיוק דאין קרינן ובכשה ומשנה
ובכשה כחוד ולמה צלמח קרינן ובכשה כיון דהדרש הוא
משום ובכשה יתנאה כזה נפח"ש דהעטם דהאשה פטורה
מפ"י כיון דהרשות בידה לפטור עצמה מכה סכנת בידה וא"כ
אומר ח"י דבשעת צריחת האדם והאשה שה"י קודם החטא
י"א ה"י לער לידה לאשה ולא היתה האשה בסכנה כלל אז ודאי
החייב ה"י על חטווייהו האיש והאשה דהא לא היה עטם
לפטור ולכן צלח הכרעה פרו ורבו ומלאו אה הארץ חמם
גלי וידוע ה"י לפני מי שאמר וכו' העולם שעתידים לחטא יא"ל
נה נחייב האשה בפ"י שחלקלל בנדות הבנים ומיהו הרי כבר
אמרנו חכמי המחקר האמתיים אף ידיעשה אינה מכרעת
הבחירה אלא דבר ה' מכריע הבחירה ומעשה אלו היתה צלח
הכרעה והליווי של פרו ורבו בלשון יחיד פרה ורבה רק לאדם
ה' עכ"פ הליווי הוא שלו נאמרה ולא לה מכריע הבחירה שלהם
ודאי יתעלה דל"כ למה היא פטורה ולכן נחצרכו בלשון רבים
ומיהו ר"ה הקצ"ה למעשה וכזה ובכשה ואכתי אלו היו קוראין
ובכשה בלי וא"י ה' משמע דאיש דרכו לכבש וכו' מוכרע שנית
הבחירה שלהם ע"י הדיבור ולכן צלח הקבלה ובכשה לקרא
בואי וא"כ ודאי אין כאן הכרח שיחטאו שכרי אפשר לקרוא
ובכשה ומי"מ רמז בו הקצ"ה ואחרי שחטאו דרשו בו ובכשה
והאשה פטורה משום סכנה וכנ"ל, והבן.

ומעתה העולה לדין כפי מה שכתלנו בס"ד מפ"ה ומפ"ה
דעת רש"י ורמב"ן והרשב"א צ"מ דמשמשת צמוך
בשעת חשמים אלא דעת רש"י דהוא רשות ולדידכו תוצה הוא
וכר"ת ומדברי הרמ"ש בשו"ע כלל ל"ג ה"ל נמי משמע דמותר
צמוך קודם חשמים ורק בזורה צמוך אסור וצ"י ציבמות סי'
י' אות ח' כ' דפרש"י עיקר אלא דהוא ז"ל הוסיף דלריכות
לשמש והוסיף שיד קולא מה שהצאתי לעיל וצדק חולקין עליו
רבים אלא צעיקר הפ"י בדברי רש"י דעתו כדעת הרב
ראשונים דלריכות לשמש צמוך ואף דקיי"ל ברבנן נגד ר"מ
מי"מ היכא דאיכא סכנה ממש צמוך העטע כה"ג דררנו בס"ד
דגם רבנן מודי דמשמשת צמוך וצ"י רדב"ז ועוד קל"ה
אחרונים ס"ל דאפילו לרבנן אם אינה רואה לסמוך אמן השמים
ירחמו הרשות בידה ע"ש סי' תקל"ו הבאתי דבריו לעיל וצינודן
דין קרוב לומר דגם ר"ת מודה בצמוך שכתבנו וג"ה פליג אלא
דדרי"מ דכסכנה רחוקה די גם כזה ועיין בהמדה שלמה סי'
מ"י מוצא בפ"ה סק"ב אי"ש סי' כ"ג גם בל"ג ל"ב צ"י
מחיר בסכנה ובחורח חסד סי' מ"ד להגאון מלוצקין וצ"ה
גדיל ה"א סי' ס"א שוב מלחתי באחיעזר סי' כ"ג שג"כ כתב

אפילו ינמא דאינו חייב מיתה דעכ"פ ספק הוה דילמא נפל הוא אכל במתא אמו אפילו נראה צו עוד חיות מימ לאו חיות הוא כלל שהרי ודאי לא יחיה שכרי אי"ל לו לחיות כן כמו שהוה ובודאי ימות בעוד כמה רגעים ממילא כה"ג נותר אפילו לבתולה להורגו ולקרב מיתתו והיו כעין מה שכתב הרא"ש גדרים כ"ג ע"א ד"ה ופרע ליה בית השחיטה מחמת נורא החזיק ידיו וגם כדי שימכר למות וכתבתי במקום אחר דהכונה דכ"ן שממילא ימות א"כ ליכא איסור במה שימכר למות כל שהורגו כדי שלא ילעזר יותר ונמש' צרור לו מיתה יפה פסחים ע"ה וא"כ הכ"ז יש לומר סברה כזו בלתי מתא' אלא דכ"ז דוקא בלתי מתא' אכל בלתי חיי' נשארית הסברה צ"ן כך וצ"ן כך דאסור נהרג העובר יזה נפע"ד נכון.

ונמצא הכי פירושי וא"ה אח"ל דמותר להורגו צטען אפילו במתא אמו כלומר לא כמו דס"ד לומר במתא אמו חייב להורגו אלא מותר נהרגו אפילו בשמחה אמי והאי חובת אפילו אחי להו"ה ממנה שאמרו דלא חבא כמותה בקופסא אכ"ז לא קאי אלפני פניו שכשאלו היה כ"ש שיהא פטור כמו שהבינו האחרונים אלא הא ודאי כדקאי קאי דודאי כשאלו היה איכא סברה פשוטה לאיסור אלא להו"ה בא מסברה שר"ה לומר דבשמחה אמו חמור ועכשיו חזר מסברה זו דהדרבה בשמחה אמו קיל הוא ונותר נכתלה אכל כשאלו חיי' חיו דמותר ונ"ל ואחי שפיר. ועיין שו"ת רד"ז סי' חר"ה.

ובמ"ש מייבשת נמי קושיא אחרת שראיתי תמורה בדברי החוס' שכתבו בגוסס צדי' אדם ובי נותר לבתולה להורגו ונפמ"ש שם הרא"ש גדרים ה"ל דהיכא דהוה כבר גוסס צדי' אדם וודאי שימות אפשר דמותר לקרב מיתתו שלא ילעזר הרבה ולא דמי לגוסס צדי' שמים דמחייב להורגו אכל גוסס צדי' אדם שהרי כבר עשאו ערפא והורגו אלא שעדיין הוא גוסס אפשר דהוה דומיא הא דלמרו ואכבה לרעך כמון צרור לו מיתה יפה ובתשובה אחרת הארכתני בזה אלא דהחוס' בלתי כתבו בגוסס רק דהורגו פטור ע"ש וד"ק. ועיין ספר האשכול ה' מילה סי' ל"ו ע"ד בה"ג אשה שישבה על המשצר עד סופו ורמז"ן צ"ה למס' נדה דף מ"ד.

ועיין בשאלת יעב"ץ ח"א סימן מ"ג שהביא דברי החו"י וראה לחלק צ"ן א"ה שהרבה לזנוים ר"ל לפגועי וכ"ש בנשואה מעוברת מצעלה לא קמבעיא ליה דודאי ודא הוא כי איך שיהי' אפילו אין חייבין עליו ודאי איסורא איכא מכמה טעמים והשואל בחו"י שאל בל"א כיון שנאפה ודס צדידיה וצת קעלה היא מדין חורה אף שאין דמה מסור צדידיה להורגה ואלו הי' דינה מסור צדידיה היו ממיתין אותה ואת פרי צענה כהא דערבין שאין ממיתין לה ע"ש וא"כ כה"ג י"ל דאין כאן איסור ע"ש כיון דל"ה לעשות חשוכה וגם בזה דבריו תמוהים הרבה וחיי' לסמוך עליו באיסור ריחא ועיין מהרי"ע ח"א סי' ל"ז יבש"ת ללוח' אצ"ה סי' ס"ה ועיין פנים יפות א"ה צ"ה שמות דאף דאין ישראל מלוח' על העובדים צדי' אדם אכל צדידי שמים חייב כמצוה בזהר עונש גדול על דקטל עובר במעי אמו והרי הוא בכלל ריחא חיי' ע"ש עכ"פ חיי' לא מיינה ולא מקצתיה לא מלינו בשום מקום שבעולם היתר

כאלו אמנם מאחר שראיתי שכבר הביאו על הכתב וכחצ ענין שחיי' החו"י היתר להרוג עובר במעי אמו וכן הביא בשם מהר"ן חיות ח"ב סי' ג"ה בספרו כל ספרי מהר"ן חיות ולכן אמרתי עכ"פ להלדיק הלדיק משקרו וכבר אמרתי לו פא"פ שמעולם לא היתר החו"י ואדרבה החו"י אסר אפילו גרמא ועיין שו"ת חו"י ה"ל שסיים ח"ל וא"כ מי שמסייע להו' הוי מסייע ידי עוברי עברה וכל המתעסק בזה והגורם את זה חוששני לו מחשבת זכ"י ע"ש א"כ מי הוא זה ויתנה צוקי סרוקי צדניו החו"י שחיי' היתר להרוג עובר במעי אמי, וישתקע הדבר ולא יאמר. גם בשו"ת מהר"ל שם שהביא דברי החו"י כתב דלענין דינא כתב החו"י דאסור להרגו וזה פשוט מאד.

איברא דגם בעיקר דברי החוס' נדה מ"ד שר"ה לדון בכו"ה"א שם צ"ה חלוקין ולחלוק אחד ראה לומר דמותר לבתולה יהנה החוס' סוכהדרין נ"ע וחולין דף ל"ג כתבו בפשיעית דבישראל נמי איסורא איכא וודאי כדאי לומר דלא פליגי אהדדי אלא דהכא מודי דאסור לבתולה ועיין גליון מהרש"א נדה ה"ל ובצורך לגר יבמות מ"ב ובמג"א א"ה סי' ש"ל.

ולגלי דמסתפינא הוה נראה לפרש בדברי החוס' פי' אחר דנראה דמ"ש החוס' וא"ה אח"ל דמותר להורגו צטען אפילו מתא אמו והנה הלשון וא"ה אח"ל מוקשה מאד ואין זה מדרך החוס' ולכן נראה דמ"ש וא"ה וכו' דמותר להורגו צטען אמו אפילו מתא אמו וכו' קאי אמה שכתבו שם בסמך דדוקא דהיכא דלמו חיה לא מחייב הכורג אכל אמו מתא מחייב הכורג ע"ז הוסיפו דאפילו ינמא דלמו מתא נמי הדין כמו בלמו חיה ולא מחלקין צ"ן חיה למתא וא"כ כמו שאמרו בזה דאינו חייב להורגו אכל לבתולה אסור להורגו כה"ג בלמו מתא הדין כן ומה שאמרו וא"ה אמו מתא מותר להורגו אין הכוונה דמותר לבתולה אלא כמ"ש לעיל בלמו חיה והיינו שאין מחלקין צ"ן חיה למתא ולא בלו כאן אלא לדחות דלא הוה חייב מיתה ממש כמותה בקופסא ורא"י נמי ממה שהביאו לעיל ראי' בסמך מגוסס צדי' אדם דהורגו פטור ופשוט דהיינו פטור אכל אסור וא"כ אי נמא דנעצר מותר לבתולה א"כ מאי ראי' מייחי לעלמו מגוסס דפטור אכל אסור והיינו ע"כ דמה שאמרו מותר היינו רק דכיון דלא לעיל לומר דכמותה בקופסא וחייב קאמרו אח"ל דמותר ואינו חייב אכל אין כוונתם דמותר לבתולה.

שנית נראה דהחוס' בזה דוחא"ל הולכים בסברה מהיפוך להיפוך פי' דמתלה היה נראה להו' מסברה דהיכא דלמו חיה קיל הוא להורגו משמחה אמו והסברה לזה דכל שאלו חיה הרי עובר ירך אמו הוא ואין לו חיות עמי וא"כ הוי דוגמא דחוקת אבר אחד מלמו ולא כהורג נפש דאף דאסור להצול מ"מ פטור אכל אסור ולכן משלם דמי וולדות אכל מתא אמו חמור דכיון דכבר מתא האס א"כ חיותו חיות בפני עלמו הוא אלא הוי כמותה ומסגר בקופסא דאסור להורגו מלך עלמו שוב כתבו החוס' דהדרבה ינמא סברה להיפוך דכל שאלו חיה וחי הולך ובודאי ילא לאור העולם דרוב נשים יולדות ול של קימא ולכן אית לן סברה לאסור עכ"פ

הר קשה הוא צחל מחתכו כי נראה דחלוק בין בני תרומתו גדול הוא ובני חרי מילי נינהו וחרי גדרים ואפרש שיחתי.

היסוד של שומר פתאים ה' נראה דהוא במקום שיש מציאות בזמן מן הזמנים לצא ליד סכנה אלא שאינו יודע לכיוון אותו זמן והמקום ואפשר שימלט שגם לעולם לא יכיון אותו המקום והזמן ולא יצא ליד סכנה לעולם ואפשר אפילו יכיון אותו המקום והזמן ולא יצא ליד סכנה כי אינו ודאי שיצא ליד סכנה זהו ספק סכנה רחוקה הרבה מאד וכגון המשמש עם הקטנה שמיצ' רוצ המציאות שלא חתעבר היא בין י"א ל"ב ואפילו חתעבר לפעמים רחוקות אולי חפיל ולא תזיק לה רק שמיצ' במציאות הוא שחתעבר וחתמה לא חששו על זה חכמים וסמכו על הקרא כי שומר פתאים ה' וכן השמים ירחמו שגם היא לא חתעבר והטעם שסמכו צ"ח על רוצה דרוצה ואף לאין הולכין בסכנה אחר הרוצ וחתמירא סכנתא מאיסורא מיצ' בספק סכנה רחוקה כזו ופחות ממיעוטא סמכו על שומר פתאים ה' וכן אמרו בגמ' נדק דף ל"א ע"א המשמש ממנו ליום חששים כאלו שופך דמים ופריך ממנו ידע ומצינו אלא אמר אבוי משמש והולך ושומר פתאים ה' ע"ש.

והנה החס' גמ' יום חששים לעצירה סכנה הוא לשמש כיון דשלש חדשים הראשונים הולך דר במדור החתחון ושלש חמשיים דר במדור האמצעי וצ"ח ה' שהוא זמן שלום ג' חדשים הראשונים נד הולך לעלות למדור האמצעי ונקל יוכל להזיקו והמשמש אז אולי ע"י הדישה או חנוכה אחרת קלה כיון שכבר נד הולך ממדור הראשון וכולל האשה להפיל וגמלא שופך דמים וגמ' אין זה צריך שחפיל אלא במציאות הוא ולכן אמרו כאלו שופך ולא אמרו כרי זה שופך דמים דאפשר שלא חפיל כלל גמלא דהוא חשש סכנה רחוקה וכיון דלא ידע זמן הסכנה מחי הוא שצרי לא ידע יום שחתעבר צ"ח שאפילו צעל ופירש אכתי לא ברירה אי ציום ראשון שקלטא הוצע נחתעבר או ציום שני או שלישי כמו שצבאר בחז"ל שער שלשה ימים כל זמן שלא נסרחה הוצע קולטא ולכן כיון דלא ידע וזהו חשש סכנה רחוקה הרבה כי אפשר שלא יצטול ציום חששים לגמרי ואם ישמש אפשר שלא חפיל ג"כ דלא ברירה שחפיל כה"ג אמר אבוי דסמכין לשומר פתאים ה'.

ובאמת דכלל בני מקומות דחשיב להו הגמ' משום שומר פתאים ה' אפילו ליכא צ"ח מלאה צ"ח ראוי להוליד ואדרבה עם הקטנה ליכא מלאה שברי אינה ראוי להוליד ואדרבה חכמים חחרו צ"ח טעם דלא הוה עבירה ולא הוי כמשמש על עולם ואבנים וקיי"ל דעבירה לא הוה אלא גס מלאה לא הוה ואפילו אי נימא משום מלאה שובא אפשר דכבר קיים או שמתלה על שנתה דקטנה ודאי מחלה שאין לה עוד תאות בראה גס ציום חששים לעצירה אפשר גמ' כשאין כלן מלאה כלל לא מלאה שובא ולא מלאה פריה ורביה ואדרבה שלש חדשים הראשונים חששים קשה לה וקשה לילד מיצ' אינו נאסר בחשמים אף דליכא למימר כלל שומר מלאה לא ידע דבר רע יענין רדיק עב"פ שומר פתאים ה'.

והענין של שומר מלאה לא ידע דבר רע ראונו למד שזכות המלאה חגן עליו שלא יוצא וצ"ח הסביר לן מנן זקני

לכרוג עובר צמעי אמו אם לא במקום סכנה לאמו דלא הו"ל צכלל רודף אלא כלל לאו הכי לא והגע עומך להשחית זרע אסור דהוה כרולח כמ"ש הכחצו ידכם דמים מלאו והוא משום העובר והאף ח"י נחיר לכרוג העובר זה פשוט וצריך כשמש. שוב נחיישצחי בדבר נמנ' נדה דף ל"א ע"א המשמש ממנו ליום ה' כאלו שופך דמים והטעם משיב שמא חפיל כרי שאלם בלמח חפיל במוד הו"ל שופך דמים ממנו ופשוט. י.

נחזור לדיון עכ"פ צ"ח נחמין וצ"ח סלקין דודאי אסור להרוג עובר ח"י לא מצינו ולא מקלחי וגם דעת החוס' כן צ"ח שום ספק.

ובזה הנני ידידו דושה"ט וי"ר שיזכה ללמוד תורה לשמה צ"ח ורכב על דבר אמת הפך בה והפך בה דכולה בה המברכו בברכת התורה ללומדיה בלב ונפש.

מצאנו הקטן

סימן רל"ד

בסכנה שהוא בטבע לא אמרינן שומר מצוה לא ידע דבר רע

ב"ה מוצש"ק יום שנולד מושיען של ישראל החשכ"ג ברוקלין ג"י יצ"א.

בבד ידידי רוב חביבי שמאל לקח פי שנים תו"ש חוב"ט וד"ח נו"ג א"א ג"א כש"ת הרה"ג המפורסם מוה"ר שמואל טורק שליט"א מלפנים גשיא איגוד הרבנים בקינגסברידש ז' סענטער בראנקס ג"י יצ"א.

(א) **אחדש"ת** וכו'. ובח"ת אשר שדר לן מר כרגע עברתי על מכתבו היקר צ"ח שחתעבר צדכרי מנן זקני צמ"ח צ"ח יו"ד סי' ש"ע שחידש ליצ' קושיה בגאון מדעש לשיטת הר"ע צ"ח יצמח ע"כ הציאו הנמ"י דמלא דלא מהיל ציומא דשיצא ואינו רואה לסמוך על שומר פתאים ה' הרשות בידו אי"כ מחי פריך ביצמח ע"א אלא זכריו דאיתנייכו בשעת אבילה וליחנכו בשעת עשיה כיכא משכחא לה ולריעצ"א שפיר משכחא לה ציומא דשיצא בשעת עשייה ואח"כ נחפזו העצים בשעת אבילה והגאון מדעש ז"ל חי לפמ"ש הנוצ"י ק' אי"ע סי' י' דביצום לא שייך חשש קטלניות משום דשומר מלאה לא ידע דבר רע ומנן זקניו הקשה עליו והעלה סברה חדשה דצקטלניות למחי דקיי"ל חל גורם שימוחו בעליה ואם יצא עליה מאה ביאות שלא לשם אישות אין זו חשש סכנה ולא ימות אי"כ אין הסכנה משום צ"ח אלא משום מלאה כה"ג אמרינן דשומר מלאה לא ידע דבר רע שאין לומר שהמלאה מצינא בסכנה אלא צמילה דהסכנה הוא עיקר המילה מחמת הגוף שאין זו כח לעצור הדם כה"ג לא אמרינן שומר מלאה לא ידע דבר רע. ועיין עוד לעיל סי' קמ"ה וצ"ח שצ"ח יצ"א.

וכת"ר העיר עליו נמנ' יצמח יצ"ג ג' נשים משמשות צמוך ומסוק דשומר פתאים ה' להחמים שם דגם בסכנה של טעב וכנראה דגם בסכנה של טעב אמרינן שומר פתאים ה' וקשה לחלק בין שומר פתאים לשומר מלאה ע"כ. ולפענ"ד אם

ועיין לקמן סי' ש"ו ובחז"ו סי' ד"ד. ועיין רש"י יבמות מ"ב ע"א ה"ג חיים עליה שאין אדם מתכוין להרוג הנפש ע"ש מבראר שההורג עובר כהורג נפש הוא.

ידע דבר רע וכת"ר הקשה גם על סברה זו דהרי חש"א ח"ה מלוא על פרי' ורצ"י ואפ"ה אמרו חכמים שומר פתאים ה' ולפי מה שכתבתי גם מה' לא קשה. אלא דעיקר סברה רבינו דגוף קטן לאו בר מחויב במלוא הוא קלף ל"ע שברי מלוא מילא ודאי התורה נותה על גוף זה וא"כ בלמל הגוף הוא מחויב במלוא זו ואם לא מל אצ"ו כל ישראל מחויבים למילא עד שנת י"ג גמלא דגוף קטן כן מחויב במילא אלא שהוא בעלמו אינו מחויב למלל את עצמו כיון שאין בו דעת, ובלמל יס להסתפק בקטן שלא מלל אותו ומל עצמו בקטנותו אי קיים המלוא או דיומא דוקא אחרים לריבים למלל ויש בזה אריכות אבל אין כאן מקומו ואם נאמר דהוא בעלמו אינו יכול למלל את עצמו כלל ואם מל אינו מועיל יש לישב קושיות הנ"ל ודו"ק כי קצתו.

ובאמת כי דעיקר הדין של נוצ"י דביצמא אמרינן שומר מלוא לא ידע דבר רע היה נראה לפענ"ד סברה אחרת לפי מה דקיי"ל מל גרם והטובה בזה שמלוא רע להיות גלמודה כל יומיה ולא יהיה לה צעל אם רואה ליגשאל אבל נראה דזה דוקא כשהיה רואה ליגשאל וכמו שאמרנו יותר ממה שהא"ש רואה ליגשאל האשה רואה להנשא וצמח שרואה לעובדה מלוא רע אבל הכא אין החיוב עליה ואפילו היא אינה רואה להנשא לו מיבס צע"כ דקיי"ל יצא עליה מ"מ וא"כ צמח שאין זה מלוא ומלואה אלא מן השמים הכריחור סה"ג אמרינן שומר מלוא לא ידע ואין לומר מלוא גורם ואדרבה הרי מלוא גרם עכשיו שיהיה לה צעל צעל כרחק ומן השמים הקנו לו אשה כמו שאמרנו בגמ' וא"כ איך נאמר דמן השמים אין רואים שיהיה לה צעל צמח שאנו רואים אדרבה שמן השמים הקנוה לו ולכן סה"ג אמרינן שומר מלוא חז' לפענ"ד סברה ישרה. ויש לומר דכס"ג אמרינן דאדרבה מן השמים עכבוה שלא תגשאל לצעל אחר עוד מפני שמלוא גרם להיות עם אותו צעל היבס דוקא ואם היתה לאחר לא היתה ראוי לו.

ג) ומה שכתב כח"ר משום דהיא ח"ה מקיימת מלוא של פו"ר אלא הוא וא"כ ליכא גבה מלוא הכה בזה יש אריכות דברים דאף דהיא מקפדת אפ"ו מ"מ חייבת בלשכת לדעת פיסקים ועיין תוס' כתובות דף מ' בתו"י אהא דאמרנו דאי אמרה לא צעניא ליה ליכא עשה ובר מן דין עכ"פ מלוא קלף מקיימת דהיכוי מקרי עוסקת במלוא כיון דעכ"פ אי"ל לקיים המלוא וזלחה וכמ"ש הר"ן קידושין אלא דהי יכול להקשות בסתם כיון דהיא קטנה וקטנה לא מלוא במלוא כלל ומיכו גם מה' לא קשה כמ"ש צס"ד וצמקום אחר הארכתיו קלף אם קטן הוליד בקטנותו למ"ד דקטן מוליד אי קיים המלוא של פרו ורבו או ינמא כיון דלאו בר חיובא הוא בשעת הקיום הוא כלל הוא והאחרונים כבר האריכו בזה.

ומה שראה עוד כח"ר לדחוק דלולי מפני שהיא מלואה אכשחתה זרע תשובה באלו היא מקיימת מלוא בעלמא הנה סברתו בזה לכאורה ישרה אלא דיש להקשות על זה דמי צקש זאת מידה לשמש לא תשמש ולא תשחית ואכתי לאו מלוא הוא וצשעת השמים ודאי דלא היה מלוא לה וי"ל דכוונתו כיון דהבעל רואה לשמש ואינה אשה כשרה ששמש ראו צעלה אי"כ

ז"ל דהיכא דהיכא סכנה ודאית וקרובה מלד הטבע לא סמכין אשומר מלוא דהמלוא אינה עושה גם לאדם נהפך הטבע בדבר שפ"פ דרך הטבע הוא סכנה ואם הוא מקיים מלוא בזה חספך הסכנה ולמשל צמי שהוא בסכנה וזיווהו הרופאים לאכול ציו"כ ועבר ולא אכל ואמר שומר מלוא לא ידע דבר רע ומת הרי זה מתחייב בנפשו שבתורה לכו אדרבה ישמרתם את נפשותיכם או שאמרו לו הרופאים שגא יאכל מרור וישחר יין בפסח או שלא יאכל צמר משום סכנה ואכל ושחר ודאי אסור לו לעשות כן ולא ישמרתו המלוא במקום סכנה להפוך הטבע אלא הפי של שומר מלוא לא ידע דבר רע נראה בהיזק שאינו מלד הטבע בזה היינו שהטבע צעולם אלא שהוא היזק שיוכל לבא ע"י מקרה מן השמים צכ"ג אמרינן שאם הוא מקיים מלוא בזה המקום אמרינן ודאי מן השמים לא יזמינו שמה צעת הבוא דוקא מקרה זו להזיקו כיון דהוא עושה מלוא ולא ידע דבר רע. וזהו בלשון קטלנית שמדך הטבע אין כאן שום סכנה לדור עם אשה זו ואין סכנה צמקורה אלא שמלוא גרם שיש לה מל רע כה"ג אמרינן שומר מלוא כיון דמן השמים נלטה לעשות מלוא זו לא יזמינו מקרה הבוא מן השמים היינו רע מלוא צימח שהוא נגד המלוא שמן השמים נלטה לקיים מלוא זו ודו"ק.

ב) ומה מוציאים היטב דברי ה' נחמד ש"ע ח"ה ס"ה תל"ג ש"כ צס"ז חור שבין יהודי לחז"ר כל אחד צודק עד מקום שידו מגעת ושצין יהודי לעכו"ם אין לריך בדיקה כלל שמה יצא לידו סכנה וצס"ח כתב כיון שיש בו סכנה עקרב שמצויים בגלים חיישינן שמה אחר שישלים בדיקתו שאינו עוסק במלוא יחפש אחר מחט שנאבד לו ויצא לידו סכנה והקשה בצי"ח למה לא משנה צסע"ף ז' נמי שמה תאבד מחט ועיין מג"א שם סק"י צ"ג וצע"ש ולה"ל מה מאד מדוקדקים דברי המחבר דשומר מלוא לא ידע דבר רע הוא רק בדבר שאין בו סכנה מלד הטבע אלא חיישינן שמה יצא עקרב ומן השמים ישלחו אותו לנשכו אמרינן כה"ג שומר מלוא לא ידע דבר רע וצודק ולכן צס"ח שכתב מחט עקרב וא"כ סה"ג אמרינן שומר מלוא לא ידע דבר רע ולכן לריך לשנות ולכן אינו צודק דחיישינן שמה לאחר הבדיקה יחפש אחר המחט אבל צס"ז צמור שבין יהודי לעכו"ם כובדים שהיזק הוא בדרך הטבע שהעכו"ם לא ייתן לחפש הישראל והוא צעל בחירה והסכנה מצויה בהם לא משני משום שומר מלוא לא ידע דבר רע כיון דעיקר הבדיקה צעלמה חיישינן מהיזק העכו"ם שמה יאמר בשפים הוא עושה. הכלל דלא אמרינן שומר מלוא ובר אלא צעוגה הבא שלא בדרך הטבע אלא נראה עושה מן השמים וגם לא צא מצעל בחירה ופשוט שאם יהיו ודאי עקרבים דאסור לצדוק אפילו מדינא דכ"ג לא אמרינן שומר מלוא ולא צמי ג"כ טעמא דשמה בשפים דכיון דהיזק שביט ע"פ דרך הטבע לא אמרינן שומר מלוא ובר.

וממילא מיושבת נמי קושית שניה שהקשה עוד כח"ר על חידוש שני שכתב עוד שם ק"ז דלא אמרינן שומר מלוא לא ידע דבר רע אלא בגוף זה שמקיים המלוא אבל בגוף שאינו מקיים המלוא לא אמרינן כן ולכן צקטן שמלין אותו שהאב מקיים המלוא אבל הגוף של הקטן אינו בר מלוא וגוף שלו אינו מקיים המלוא ולא שייך גביה שומר מלוא לא

לו אשה המותרת לו אין כאן מלות עונה כלל לא שנאמר שם עליו מלות עונה אלא שאנוס הוא שאינו יכול לקיימה אלא שאין כאן מלות עונה כלל ע"כ, והקשה אח"כ מפיו דיש עליו חיוב ומשני דאפשר באחריותו ועיין צ"ש י"ד סי' רכ"א ד"ה ויש אח"י.

ומעשה פשוט צקטנה שאם מהלה עונתה או ששמש שלא בזמן העולה ליבא כאן מלות כלל, ואדרבה אפילו בגדולה אמרו דלא ירצה בתשמיש להיות מזוי אלא חמיד שדבר זה פגום הוא מאד ומעשה צורות הוא אלא כל הממעט בתשמיש ורק לקיום המין הרי זה משונה וצנצנ' שלא יצטל עינה אלא מדעת אשתו עיין רמב"ם פכ"א מה"צ וא"ע סי' כ"ה ולא תקני לצעלי קריין שלא יקרא בתורה עד שיצטלו אלא כדי למעט בתשמיש המטה ואם חקנו כל אלו שלא לשמש אלא בעונה וגם צהא אם מהלה הרי זה משונה כל שכן דליכא מלות בתשמיש שלא צעטח עונה, ואפילו בגדולה אלו היה מותר ובגין צשאין לו צנים ובמ"ש צהא הדרך פקדין דכל שלא קיים המלוה בכל עת ומיכה בתשובה הקשתי עליו מרמזים מפורש אצל צקטנה שאינה ראוייה להוליד ודאי דאין כאן מלות ואדרבה הרי חכמינו ז"ל חפשו אחר היחור שלא יבא ככלל מוליד זרע לצטלה כיון דאינה ראוייה להוליד אלא שהעלו כיון דכזה דרך תשמיש איתו עובר אצל ודאי אין כאן מלות בזמן שאין כאן עונה. וזה פשוט מאד.

והא דקשה ליה לכ"מ הא"כ הא"י החירו תשמיש צקטנה ילסכנה וסמכו על שירחמו עליה מן השמים כיון דליכא מלות. הנה צהא חזר כח"ר לסבחו דדין דשומר פתאים הוא גדר משום דהוה מותר וכו' צלל שומר מלות לא ידע דבר רע אצל כצר כחצתי דשומר פתאים אין לו שום שייכות עם שומר מלות לא ידע דבר רע וכו' גדר אחר אלא כיון שדשו צו רבים צדצר אף דלכתחלה חששו לו חז"ל משום סכנה כיון שדשו צו רבים ולא איחזקו סמכין דגם זה לא איחזקו ושומר פתאים ה' שצדצר זה מחסוג כפתי ואינו חושש לסכנה וסמכין צהא ארובא דעלמא, ודוגמא לזה מלינו ציונא לבית הכסא דאמרו ז"ל דאסור לקנח צדצר שהאור שולט צו שהמקנה צדצר שהאור שולט צו שנינו התחחוחות נוסרות (שבת פ"ב) ועכשיו נכחו כל העולם לקנח דוקא צנייר שהאש שולט צו ואינו מזיק ופוקי חזי מאי עמא דצר וגל חששו משום סכנה, והד"מ א"ח סי' ג' כחצ ועעמא על זה לא ידענא וכיון שדשו צו רבים שומר פתאים ד' עיין א"ח סי' ג' וכו' הכס ודאי דליכא שום מלות לקנח צדצר השולט צו אור וא"י מסכנין צעמא לקנח צדצר שהאור שולט צו כיון דליכא סכנה, וא"י יסמוך משום שומר פתאים כיון דליכא מלות לשיעור, אלא שהמנ"א א"ח ה"ל פ"י עוד שם משום כשפים הוא ואינו נמלא ציניו עכשיו, מ"מ האגודה והד"מ לא ס"ל כן אלא משום שומר פתאים כיון דדשו צו רבים וכו' נמי צקטנה כיון שהיא משועבדת לו וקדושין אית ליה צה עושה צה כרצונו ומן השמים ירחמו ושומר פתאים ה'.

ובזה הגני ידידו החותם בכל חותמי ברכות ויסלח לי מאד על איחור התשובה כי לאו כל הזמנים שוין ולא זמנו של זה כזמנו של זה והטרדות עצומות עד אין לשער ואני בטוח בטובו שלא יקפיד. ובברכת התורה בלב ונפש.

מנשה הקטן

מחויבה להצטל לו ועכשיו כבר היא מותרת שלא להשחית אלא דמ"מ דבר זה שבוש הוא שהרי היא קטנה ואין על הקטנה חיוב ואיסור וי"ל אלא שאין הפנאי מסכים כעת.

ד) ובדבר הערתו מה שראה צספר דצרי יחונתן ענ פ' תרומה שהצ"ח מרמזים ה"ל מעשה"ק פ"י"ד דכופין להקריב משום דניחא ליה דליכוי ליה כפרה וחתמה עליו הכ"מ דהרי לפי המסקנה בגמ' צ"צ דפסקין תלוי וצ"ן צ"ני צ"ני למה צריך להצ"ח העעס דניחא ליה צכפרה וחי" שם ופלא שהרי לא נמלא כן שם לא צרמזים וגל צכ"מ נמעין שם הנה הספר ד"י אין לי לעיין צו וחי" שאמרתי לבח"ר אצל לפי מה שהצ"ח כח"ר ודאי כי הוא חמ"י קיימת מ"מ לא אדון צהא כיון שאין לי הספר לעיין צו צפנים ואולי איזה עעות נפל צדצרו שם ועיין חדושי הרשב"א קדושין צסוגיא דחלויה וצ"ן ודו"ק.

אילין מילי דרחמאי לאוהב נאמן ידידו המברכו המכבדו ומוקירו כערבו הרם והנשא ובברכת התורה ללומדיה בחדש אשר נהפך בו מ"גון לשמחה המאוה לו שמחת פורים בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן רל"ה

קטנה שמחלה עונתה

ב"ה אור ליום ה' שלח התשכ"ג ברוקלין נ"י יצ"א.

כבוד ידיד ורב חביבי הרה"ג המפורסם שמו מפא"רם וכו' כש"ת מוה"ר שמואל מירק שליט"א רב בקינגסברידש ו' סעצטער בראנקס נ"י.

אחדשת"ר הגני צדצרים קלרים באחרור זמן על דצרת הריעצ"א צו נדצרו צמכצו הקורם צהמשמש עם קטנה (כתובות ל"ט) וכחצ כח"ר דאפילו מחלה על מלות עונתה או שמשמש בזמן שאינו זמן העונה מכל מקום מותר איכא בתשמיש דאם לא היה מותר מדוע יכולה היא להכניס עלמה צסכנה עד שאמרו שומר פתאים ה' ומן השמים ירחמו עליה אם לא משום מותר.

הנה פשוט דאשכ שמחלה על עונתה אין כאן מותר בתשמיש כלל לא מצעיא קטנה אלא אפילו גדולה שמחנה על עונתה אין כאן מותר בתשמיש אלא א"כ ראה אותה מקשעת לפניו וכינ"א צהא וכו"ש קטנה דאין כאן מותר בתשמיש דמלוא עונה אינה מותר חיוצית דרמ"א עליה דנצרה שמחויב לחזור עליה ולקיים אלא היא מותרת ששם יש לו אשה ולא מהלה מחויב לקיים עונתה אצל אם מהלה אין כאן עליו שום חיוב ומלוא יכן כחצ הרשב"א ז"ל נדרים ע"י שהקשה צאומר הנאח חשמישך עליו הא מלוא צמלוא עונה ומלוא לנה"י והי"ך הל וחי' דמלוא עונה לאו מלוא דרמ"א עליה דאינה היא שמלוא לחזור עליה ואפילו אינו יכול לקיימה מחמת אונס רמ"א עליה אלא שאנוס ואינו יכול לקיימה, אצל מלוא עונה ח"כ אלא כשיש לו אשה המותרת לו וצ"ן שזו אסורה לו מחמת נדרו ואין

סימן רל"ז

סימן רל"ז

המרבח בתשמיש הוא פגום מאד

בקריית החת"ם במאו"ל כי עליך הורגנו כל היום זו מילה

עוד להג'ל

ובמה שכתבתי בענין תשמיש שלא במקום מזה לא ריחתי להאריך בזה כי פשוט הוא דשלא בשעת עונה וחין זו משום פ"י וכו' סתם למלאות תאוותו שאין זה מזה ואדרבה פגום מאד ומעשה צורות הוא ועיין ח"ע סי' כ"ב סי' ו' ולא ירצה בתשמיש לביית מלוי אלא תמיד שדבר זה הוא פגום מאד ומעשה צורות והאריך ואמר שעל דבר שכתבו עליו שהוא פגום מאד דבזה מזה ואם הוא מזה הממעט בתשמיש הכי זה משונה, ועיין רמב"ם פכ"א מאישות וחכ"ל גזרו על בעלי קרין משום שלא ירצו בתשמיש ועיין רמב"ן פ' קדושים בתחלתו ח"ל כי התורה האזהרה צעריהם וצמאכלים האסורים והתורה הביאה איש בלשון ואכילה בשאר והיין ח"כ ימלא בעל האור מקום להיות שטוף צמא חששו או נשיו הרצות ולהיות בסודו יין חוללי בשר למו וידבר כדלוגו בכל הנבלות שלא הוזכר איסור זה בתורה והנה יהיה נבל מרשות התורה לפיכך בזה כתוב אחר שפרע איסורים שאסר אותם לגמרי וזה בדבר כללי שגהה פרושים מן המותרות וימעט צמאגל כענין שאמרו שלא יהיו תלמידי חכמים מלויין אל נשותיהם כהרגולין ולא ישמש אלא כפי הדרך בקיום המזהב ממנו וכי ע"ש והמפורסם אינו לריך ראי' כי פשוט מאד בכל המפורקים שהתשמיש שלא במקום המזהב כגון עונה או כיוצא בזה המפורקים בפוסקים רק למען התורה הוא פגום מאד, ומה שכתבתי דח"כ יעבור משום זרע לבעלה דע כי התורה לא אסרה אלא להוילא זרע לבעלה בחזן אבן דרך תשמיש אף שאינו מזהב לא הוה בכלל זרע לבעלה דנה אסרה התורה דרך תשמיש לעולם ואפילו בזה על אשה גדה או אשת איש ח"י ר"ל עשה איסור וחייב מיתה מימי אינו עובר משום זרע לבעלה דרך תשמיש הוא וק"ל.

ובספר חסידים סי' תל"ע כתב ח"ל הגה אמרו כל מי שנושא קטנה מעבד את המשיח וכי עד שלא יקח אשה אין ש"י יולא ממנו אלא לאונסו אבל אם לוקח קטנה הרי מרצונו מאד ש"י ומשליך לאיבוד ואי"ת ג' נשים משמשות צמוד לבעלה לפי שכתב לקחה וסיים שם והלוקח קטנה בשים גדולה אז חועא למה לקח קטנה ועיין ש"ע ח"ע סי' כ"ג סי' א' ולא ישא קטנה שאינה ראויה לילד. ועיין גמ' נדה י"ג ב' והב"ה והפרישה ח"ע הגיל כתבו דמנשון הרמב"ם והטור משמע דלא ישא קטנה משום מוילא ש"ל ולא דמי למשמש עקרה וכ"כ הרדב"ז ח"ג אלף כ"ב ועיין אורח"פ ח"ע הגיל אות ב' ומצאנו בדאמת ביהא קטנה לאו היתר הוא ודו"ק.

ובזה הגני חותם מתוך סדרות רבות המברכו בברכת התורה ולומדיה העמוס בעבודה עבודת הקודש. בלב ונפש.

מנשה הקטן

ומה שהביא דברי הח"ם ז"ל יו"ד סי' רמ"ב שכתב דעיניו רואות דאפילו אחד מני אלף לא מת מחמת המזהב וז"ל דמלוא מגינה ומלוי אבל על פי דרך הטבע היו המיעוט מתים ח"י ואפ"כ לוח הקב"ה למול ע"ש והביא ראי' מה דאפילו במקום דהסכנה הוה בדרך הטבע מימי אמרינן שומר מזהב לא ידע דבר רע הנה יפה כיון בזה לפי דעת הח"ם ז"ל אבל תלמין לי נאמנה ידידי כי תשכחתי מדברי הח"ם הג"ל אחר כתבי את מכתבי האעיר ואחי היתה הקושיה ושלחתי מצי עומים חדא דברי ח"ן החס ע"פ דברי מרן זקני דברנו ומרן זקני פליג שם אהא סברא כנראה למעיין שם.

שנית דלפענ"ד דברי הח"ם ז"ל תמורה וסובל אריכות הרבה אבל ארמוז רק בקיור כוונתי לפי הפנאי מה שתמכני עליו. דהנה עיקר חדוש הח"ם הוא משום דהקשה אהא דאמר ריב"ז בגיטין נ"ז ע"כ כי ענין הורגנו כל היום זה מילה ופרש"י הורגנו כל היום דזמנין דמיית ע"כ ותמה הח"ם ז"ל דברי עיניו רואות שאפילו אחד מאלף ישראלים אינו מת מחמת מילה וז"ל מזהב אגני ומלוי אבל בדרך הטבע הוה מיעוט מתים ח"י ואפ"כ לוח הקב"ה למול ש"מ וכי. ולוי דברי קדשו אם עיקר הקושיה והראיה מהמלאות מה שעיניו רואות ח"כ הרי עיניו רואות היום שגם הרבה גוים נמלים בכל יום ואפילו קודם ח' וליכא שום מזהב צדיקו ואפ"כ עיניו רואות שאפילו אחד מיני אלף אינם מתים ולא שמענו ולא ראינו שימותו יותר ילדי נכרים הנמולים מילדי ישראל הקדושים ולהם אין שום מזהב וא"כ הדרא קושיה הח"ם נדוכתא מהמלאות שאינם מתים ואין לומר מעטם שהרי רואים שגם מהם אינם מתים ואין להכחיש המלאות בין זה לזה, והגם שאם יראה המתקשקש יבא ויתעקש דהם אינם עושים הפרישה וגם זה אינו צדור כל כך ועכ"פ הוילא לקבל האמת יראה שאין חלוק בזה וזה צדור לכל רואי שמש וממילא נ"ע אבל ראיתי הח"ם וחדשו כיון דנפל היסוד נפל הבנין.

גם בעיקר הסברא לא זכיתי להבין דבריו שהרי כתב כי עליך הורגנו כל היום ופרש"י דזמנין דמיית ולפי שיטת הח"ם דעיניו רואות דלזין מתים יהיה מעטם שומר מזהב או מאיזה טעם שיהיה עכ"פ תקשה מה שאמר דוד כי עליך הורגנו דמשמע דהמלאות הוא כן שהורגנו וכמו שפרש"י דזמנין דמיית ולדעת הח"ם אדרבה המזהב מגנת ואינם מתים ואין כאלו הורגנו וצמון דוד המלך ע"כ נמי הוה זכות מזהב ולמה אמר הורגנו. גם מהא דאמר ז"ל צמאגל רבינו צלענו בתנין שלא מל את בנו ואמרו ז"ל ח"י שנתרשל מזהב אלא כך אמר אמול ואלא סכנה אמול ואשייר כבר נלעיתי וכי ולפי דעת הח"ם ז"ל כיון דשומר מזהב לא ידע דבר רע מה טענה הוא אמול ואלא סכנה והלא שומר מזהב הוא וי"ל ודו"ק.

ודברי ריב"ז בגיטין הג"ל לפענ"ד כפשוטם הם וכמו שפי' רש"י ז"ל דזמנין דמיית ר"ל זמנין לעתים רחוקות ואם לא בלחוד מאלף אז אחד מאלף אלפים אבל צמאגל הוא

לפעמים דמית ויע"ז אמר דוד כי עליך הורגנו ר"ל שאנחנו נכנסים על זה שאפילו חיי ימאל שמת מקיימים המלכות בו.

סימן רל"ח

למה אין למדין ממילה דהולכין בפקו"צ אחרי הרוב

ג) ובהדי שותא נפל בלצאי סכר חדשה ולשצ קושית
השואל בחיים ז"ל דאין ללמוד ממילה דהולכין
אחר הרוב בנפשות וכו' ד"ל דבאמת הקב"ה כשצוה נמול לא
צוה אלא לחינוך בריא ומכל מומחה ומחל לא ימותו אף אחד
לעולם ע"פ דרך הטבע וזה ברור כשמש דלמה ימותו אלא דאין
כשצוה לקיים המצוה לא בקאין אחיו חינוך בריא בכל
האברים ולפעמים ימאל שימותו חינוך שאינו בשלמות
הבריאות ואין לא ידעין מה וימותו וכגון בני דחשיב לכו
בגמי במעשה דר נחן שלא מלא בו דם או שלא היה דמו נבלע
באבריו וא לא נהר הקב"ה למולו עד שיצריח וכדעת הניצ"י
או שכיח ממעטפה שנייה מחים מחמת מילה וא ג"כ הוא
ענין חולי שדמם אינו מוצלע היטב באברים או שהוא לול
ביותר יכיה מאיז חולי שהוא ובאמת אן לא ידעין במעטפה
איזו הוא שמחים מחמת מילה עד שיחזיקו ולו היינו יודעין
לא היינו מלין אותו מי"ע בראשון ושני שעדיין לא החזקו
סמכין ארובה ומלין וזמנין דמייתי ואפי"ה אן מקיימין המצוה
ולא מתרשלין חיי בשביל זה או שכיח מוכל שקלקל חיי שא
במילאות אפילו במומחה.

ומה שאמר דוד כי עליך הורגנו כל היום ופרש"י זמנין ר"ל
באופן כזה שאין מהלין כל החינוקות שגראין לעינו
בראים וזמנין דמייתי וזה מיושב מאד הלשון כי עליך
הורגנו כל היום כלומר שאנחנו מלדינו עושים זה כי ודאי
מדרך לא לית אלא באופן שלא ימותו לעולם אצל אן
לא ידעין והורגנו כל היום וזה יש לבין היטב דרש ריב"ל
עם שאר דרשות דמיירי במי שמחייב עצמו כגון בני חינוקות
ולא שמחייבין היו לעשות כן ע"ש והבן כי קארחי וזה לפעמ"ד
נכון, אצל לפי זה עלתה נ דבאמת ממילא אין ראי' דהולכין
אחר הרוב בדיני נפשות דיעקר מצות מילה לא נחיה אלא
לחינוך ואדם בריא ואז לא ימותו לעולם, וזה יש לבין ג"כ
אולי קושית בחיים ז"ל שמשד שאלו מחים חיי אפינו אחד
מאלף ד"ל ודאי הכי הוא אלא שהכל חלוי באריות ובאריות
המחילים והאומנים לבדוק שלא לימול חינוך שאינו בריא
ואומן שאינו מומחה ובכל מה שמדקדקים יותר מללחים ביותר
למעט חיי מוחה החינוך זה לפעמ"ד אמת.

וגדולה מזו יש להקשים שהרי קו"ל בחולה שצריך להמתין
ז' ימים מעת נעת מיום הבראתו כשמואל ולא
אמרין דמיד כשהבריא ימולו אותו וודאי דיע"פ רוב לא ימותו
אפילו הנימולים בחרו ז' ימים מעת נעת לאחר חוליים ואפי"ה
לא אמרין שימר מלח לא ידע דבר רע ועיין רש"י יצמות דף
ס"ד ע"כ במי שמחיו אחיו מחמת מילה ומל בשבת ביום
השמיני הוי מחלל שבת כיון דביום השמיני פטור ממילה
מחמת חלוי הוי כמילה שלא בזמנה ע"ש וכן' אות חיים

ושלום סי' רס"ב פשיטא דאפילו ב' ימים מעת נעת ועבר ומל
בשבת ביום ח' אצל לא עברו עדיין ב' ימים מעל"ע מעת
חלוי חייב סקילה בהתראה ובמקום אחר הצלתי לו סמוכין
מדברי רש"י הנ"ל נמאל דע"כ דבמקום שיש שום חשש סכנה
מדרך הטבע לא אמרין שומר מצוה ואדרבה לית כאן מצוה.
גם בגמי יצמות דף ע"ב דמהלין האידנא ביומא דעיבא קאמר
טעמא משום שומר פתאים ה' ולא אמר משום מצוה וכו'
והריב"ז דס"ל דאפילו האידנא ביומא דעיבא דמי שאינו
רואה לסמוך אשומר פתאים יכול להשכוח המילה ולא אמרין
מי פתי וסור הכה ואי נימא דשומר מצוה אי"ה אמאי לא יחייב
למול אצל פשוט בכל חלו דכה"ג ליכא שומר מצוה כיון דליכא
סכנה.

איבדא דהחיים ז"ל בעלמו בחדושו נמס' שבת קני"ה כחצ
לישצ קושית הר"ש שהביא הר"ש דאין אמרין במל
של שבת בע"ש ולא ניתן שבת נדחות והקשה הא ניתן נדחות
להטיף ממנו דם ברית והש"ך תי' דהעפא אינה דוחה שבת
יבחד החיים ז"ל דהוא מלי למימר מרגיחא דשבת מסתמא
עדיין הוא חולה ממילתו חוך ח' שנימול בע"ש ולכן אין רשאי
להטיף בשבת ע"ש וכו' דלא סמך כה"ג אשומר מצוה כיון
דחולה הוא אף דמילתא גס צא שלא ימיתו על פי רוב וזה
ברור ועיין שו"ת מהר"ם שיק וי"ד סי' רמ"א דרואה באמת
לחדש דגם בחינוך חולה אמרין שומר מצוה לא ידע דבר רע
יבא מיישב קושית הש"ך סי' רס"א על רמ"א דסובר מג חוך
ח' ילא אי"ה אמאי מילה דחי שבת נימא דנימול אותו מערב
שבת ואי מהר"ם שיק ע"פ דעת ח"ם דקודם ח' אכתי ליכא
מצוה ולא הוי שומר מצוה ע"ש אמנם כי באמת דבדים אלו
ל"ע וכמו שכתבתי לעיל. והכלל בזה דהחורה לא סמכה על
הגם ולא נוחה לנו לסמוך על הגם בשום מקום וכמו שכתב
הרמב"ן ז"ל בטמא מקומות ומכס צפ' בחקוהי וצפ' סוטה
שלא סמכה החורה אלא פעם אחת על הגם וזה צפ' סוטה
בשביל קדישת ישראל ע"ש.

איברא דאם בסכנה ע"פ דרך הטבע נמי אמרין שומר
מצוה לא ידע דבר רע חקשה בעלל שמחו אחיו
מחמת מילה אמאי אין מלין אותו משום חשש סכנה לדעת
החיים ז"ל נימא שומר מצוה לא ידע דבר רע שוב ראיתי למחן
זקני צד"ש הנ"ל סי' דש"מ שהביא קושית זו בשם מוכרי
מודרין בספרו פי' וישלח לחכם אחד ותי' דבמחו אחיו מחמת
מילה שאני שכרי בחזקת ג"פ ונוכה שהמצוה לא הגדה עליהם
ומחן זקני כתב דלא נהירא ליה כיון דאמרין שומר מצוה וכו'
נימא דודאי לאו מחמת מילה מחו ואפילו בספק נפל אמרין
בשבת קל"ז דדוקא בפיהק ומח פליגו אי ח' הוא או מח אצל
בלא פיהק תליא במיתה, בד"ה ועיין ר"ן דף י"א ע"כ ומנחות
ל"ז ובכורות מ"ט ותוס' שם ועיין א"ע סי' קנ"ו וקושית זו
באמת חקשה גס לחת"ם ז"ל במונ'. ועיין בהשגחה הנ"ל שמה
שהביא מוח"ז ז"ל סמוכין לחילוק זה בין אין בסכנה מדרך
הטבע או מדרך סגולה מדברי הרמב"ם בפיה"מ יומא פ"ג
ואין הלכה כרמב"ם בזה ע"ש.

ומה שאין לתפא"י ברכות פ"ה מ"ג ביבין ס"ק כ"ה שמיחר
לסכן עצמו לקיים מצוה הכה משם לא קשה לדברינו ולא

ותמך על זה כיון דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינכו רבנן לקידושין מיניה ולמאן הוה קידושין, הנה כי בן גדולה מזו הוה ליה להקשות שהרי רש"י צעננו כתב בפסחים דף ז' ע"א ד"ה אפילו בחיטוי קרדנייתא דאש"י דלחי איסור הנחת חמץ דרבנן דשש ומפקיע קידושין תורה וקשרי א"ל נענמה הוה מתרלין בכמה דוכתין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש והפקר ב"ד הפקר והם הפקיעו ממנו ע"כ הרי מפורש מדברי רש"י י"ל דאף דמדאורייתא הוה ליה ממון מ"מ אין חוששין לקידושין כיון דמדרבנן אסור בהנאה ונמלא דצריי סותרין.

והנראה בס"ד ורש"י צ"ל להעיר דמה שאמרו בגמ' כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינכו רבנן נקידושין מיניה לאו דברים בפשטן הם דא"כ נעונו כשאדם עובר איסור ואפי"ו דרבנן נימא כן ורב מנגיד אמאן דמקדש צביא ונהרדעי אמאן דמקדש צנא שידוכי ובעשה שניה נקדש לו אשכ וכלך זה וקדש נעלמו דעשה צנא כהוגן בכל אלו נימא אפקעינכו רבנן נקידושין מיניה כיון דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש וי"ש המקדש שניות נערוהו וחיובי שחטורין דאורייתא אלא היסוד צ"ל דלא אמרו כן דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינכו אלא היכא דעשה צנא כהוגן צענין הקידושין, וכוונתו הוה דאמר צ"י חזקת הבתים חלויב וקידש קידושין, הוה עשה צנא כהוגן וצ"במות פ"י צ"ש צביא דלוחציה חרוסיב או במקום שראו חכמים תקה דצבר שלא יכיו קידושין ואפקעינכו רבנן ע"י הפקר ב"ד וגם צ"ל לא הפקיעו הקידושין אלא הפקירו ממנו וממילא אין כלל קידושין עיין ש"מ ר"ש בחיובת. ועיין עוד לקמן סי' רנ"ב.

ולא מציעא למ"ד דאין בה ב"ד יפה להפקיע ממנו שג אדם צ"ל שיש דבר ודאי דאין בה בידם להפקיע אלא אפילו למ"ד דנעולס בה ב"ד יפה להפקיע ובחיובי החרכתי צ"ל עיין שו"ת ר"י בן הר"ש ומק"ה ועוד אחרונים שנחלקו בזה א"כ ודאי י"כא למימר סתם חכמים הפקירו ממנו.

איברא דגם צ"ה לאו נכל דבר אמרו להפקיע ואפילו בכמה מקומות שאמרו שלא נעשה כן מ"מ נא הפקיעו ואין צדינו לומר אלא במקום שאמרו ובמקום שלא אמרו נא אמרו אף שעשה צנא כהוגן וכן מצוה להדיא בשו"ת הרשב"א סי' אלף קפ"ה דאש"י שאמרו גבי אין עגנה אונס בגיטין משום פרייית ומשום לניעות וכו' כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש אין זה הכלל לכל מה שאמרו חכמים שלא יעשה שום עשה אינו עשוי אלא אין לך בכלל דברים אלא מה שהחירו צ"ה בפירוש שאל"כ וכו' אלא שלא בכ"מ אומרינן אלא היכא דאמרו אמרו היכא דלא אמרו מנפשינן לא אמרינן ע"ש.

וגדולה מזו נחלקו הרשב"א והמהרי"ק והריב"ש ז"ל אי יכולין לתקן חקיה להפקיע קידושין מכא כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש דעת מהרי"ק שרש פ"ד דאין יכולין לתקן ואפילו חקנו שלא לקדש אלא בהסכמת הכ"ד והקבל דשם ועבר אחד וקידש קדושין קדושין וריב"ש סי' שצ"ט חולק וס"ל דיכולין לתקן והענין קדושין צענין ודברי הרשב"א נראין כסותרין ועיין בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ב סי' ל"ד

סייעתא וכו' ענין אחר חדא דהתם מיירי נמי בסכנה שחובל לצ"ח מן הכל ולא מגוף כמובן, וגם בר"ע שסמך עלנו אספק סכנה שגא ויחזירו שומר כסוהר נמות צלמא וסין זה סומך על המלוא אלא שר"ה צלמא לסכן עלנו בספק סכנה צעבור המלוא. ואדרבה הרי מפורש צרבותינו ז"ל ומציאם הראשונים דצריהם צמוסר נפשו על קדוש השם שאסור למסור עלנו ע"י מנה שיעשו לו גם מן השמים אלא ימסור עלנו למיחה ממש שאם ימסור עלנו צבור שיעשו לו גם ודאי לא יעשו לו גם דאין זה מסירת נפש שמחבה על הכלל וזכ"י בכל המלות שאם יחשוב צצני שיעשו לו גם לא יעשו.

שנית נראה דה"ד דר"ע ודר"ע שהצ"ח הפסא"י וכן ה"ה דשאלו המנהג דבר אחר הוא וחיובי צמחוקת הרמב"ם ודעימיה אי אשאר מלות דקו"ל יעבור ואל יהרג אם נהרג ולא עבר אי עבר על אה דמכס לנפשותיהם אדרוש וחי צבס ושמתם אה נפשותיהם והסמ"ק מ"י ג' כתב דהיכא דמתסין לש"ש דקרב חמש לו והצ"ח ר"ה משאלו ומרבינו יהודה החסיד שהצ"ח לתלמידיו שלא ליתן לחופה מפני לסטים שצדק וכו' שידעו להצ"ח אה השם וכלכו והצ"ח וכו' ונאנו צמחה אהרם להם אצדחם צעו"כ אה לא חשבו צ"ל שום הצ"ח השם ותמסרו נפשותיהם להריגה וכלכו ונהרגו ע"ש. ור"פ כתב חותם קדושים ששחטו עלמם שלא סמכי דעתם לעמוד צנסיין קדושים צמורים הם ור"ה משאלו ואין נהקשות מ"י חנינא בן חרדיון שלא ר"ה לפחות פיו ואמר מועצ שיעללה מי שחנה וכו' שידע ה"ה צענמו שלא יחלל ש"ש על ידו ע"כ וכן דעת הרבה ראשונים ז"ל ודעת הרבה רמב"ם דאסור לעבור צבאר מלות ובעיקרם כל כוונתם לשם שמים אצל אין זה נוגע לענינינו מה שדברנו כ"ל.

ופה שבתה קולמסי מחמת רוב הטירות ותנוה בזה דעתו אף שיש לי עוד אריכות דברים מ"מ גם לזה הפסקתי מכתבת דברים ועניינים אחרים ואי"ה עוד חזון למועד והגני בהוקרה רבה כראוי לו ובברכת שמחת פורים לו ולכל הנלוים אליו בלב ונפש.

מצאש הקטן

סימן רל"ט

במ"ש רש"י דנפק"מ בהא דמעות קונות דאם קידש אשה מקודשת מדאורייתא

ב"ה א' שובבים התשכ"ח ברוקלין ג"י יצו"א.
כבוד ידידי הרימותי בחור מעם ברקאי חוב"ס בחור
כהלכה ה"ה הרה"ג מהרי"י מוצנען שליט"א.

ובד"ת אשר תמה צרש"י צ"מ מ"ה ע"א ד"ה קאי צאלל דנפ"מ צמה דמעות קונות דבר תורה לענין איסורא כגון אם קידש צ"י אה האשה ל"י יומן והוה קידושין דמאורייתא קנייה וידיח הוה לריש לקיש לא הוה קידושין

לפי דעה נמסרו חמנים כשמוכר מותר לו להשתמש בהמעות כפי מה שיחזק ודאי קדושי קדושין ולאחר שקבל מהם אחד מי שפרע ודאי דאין קדושי קדושין ע"ש. ובה נראה דעשה צא מחלוקת הפוסקים וקצת הי נראה לכאורה ראי' דכ"י בש"ס נא הביא דין זה אף דהטור הביאו חמנים לפענ"ד גיבא צא מחלוקת ובה כ"ע מודי דהוי קידושין וכמ"ס הסמ"ע והנתיבות דכתבו טעם אפילו למ"ד דאסור להשתמש בהמעות אפ"כ הוי קדושין ומה שביא מא"ע סי' כ"ח בקנין מעמד שנשחן לא דמי דהתם כל הקנין אינו חל לא דרבנן וע"ז חזו דין וס"י דאפי"ה עושה קנין דאורייתא חזנ' הבא נהפוך הוא דמדאורייתא הוי קנין גמור ודאי דלא עשו חכמים תקנה זו להפקיע קדושי דאורייתא בלי טעם לדבר וכמ"ס נעיל בשם כל הפוסקים. ועיין עוד לעיל סי' קמ"ה ובמה שצינתי שם.

ולשיטת העב"ש הג"ל תקשה ליה דיהיו דברי רש"י סותרים דהבא בדף כ"ח כתב דאפי"כ הוי קדושי דאורייתא אף דמדרבנן תקנו דאין מעות קונות ובסמ"ך דף ל"ז ד"ה נמסרו ס"ל דקנין דרבנן מועיל לדאורייתא וא"כ אין קדושי קדושין ותגדיל החימה עניי שבוה ז"ל הביא לעלמנו ראי' מדברי רש"י הג"ל דגם רש"י ס"ל כירושלמי ולא הרגיש דא"כ סותר דבריו מדף מ"ח כאן וע"כ דהני תרי מילי ניכחו ולא דמי אכדרי וכמו שבראתי וממילא נדחו דברי העב"ש ונכ"ע ו"ל דהקדושין קדושין בדין ודו"ק.

ודע דהי"ש כתובות פ"ג סימן ה' ד"ה מסקינן ולא לדין צ"ה דאי המקדש חשך באיסור הנאה דרבנן מקודשת בין דמדאורייתא הוי ליה דין ממון ודאי והוכיח דמקודשת משמעתה דסוף הלי"ש מקדש דהני התם המקדש כפטר חמור צ"ח בחולין שנשחטו בעצרה ר"ש אומר מקודשת וחס"ה חניה מקודשת ומסיק אלמא חולין שנשחטו בעצרה לרי"ש לאו דאורייתא ובי' אלמא דחולין שנשחטו בעצרה אף שחסורים צ"ה נא לבי' מי"מ מאחר דמדאורייתא שרי מקודשת צ"ח וכן הלכה ומינה דה"י לכל איסורי הנאה דרבנן וכן פסק הרא"ש וכן דבר גידל אחר רב חי לפי שיטת הרמב"ם ז"ל וכן שפי' זו הרי"ן ותמה ארש"י ז"ל שפי' משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיינה וגם משום הפקר צ"ד הפקר ותמה עליו דלא מלינו לומר כן אלא בגיטין שהם הפקיעו קידושין דאורייתא ע"י גט שלהם אף שאינו גט מדאורייתא אצל לא מלינו שהפקיעו קידושין ממנו כדרי וכו' ע"ש.

ופלא גדול על רבינו הי"ש שחמ"ה אדברי רש"י ז"ל ולא הרגיש שגם הרשב"א צ"ח של ח"א סימן אלק קס"ו פי' כדברי רש"י ח"ל ומה שהבאת ראי' מדבר גידל אחר רב וכו' אינה ראי' דהתם כל שאסורו רבנן צ"ה הוי הוי הפקר וכאלו קדש צממון שאינו שלו שחרי י' כח ביד חכמים מן החורה להפקיע ממון ועוד דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש וכו' ע"ש הרי מפורש כדברי רש"י ודלא כה"ש ועיין ע"ז אי"ע סי' כ"ח סקמ"א הביא דברי הרשב"א הג"ל וגם תגדיל החימה דלא הרגיש הי"ש ז"ל דלפי פירוש ויכו דברי רש"י סותרים מצ"ה הג"ל (ומי"ה) צסופו גס הי"ש י"א לחלק קצת בין חוטי קידושין לנאך דרבנן ע"ש).

בקונטרס קדושת ישראל מה שהארכתי צ"ה ועיין תשו' ח"ס אי"ע סי' ק"ח ובש"י הרא"ש כלל ל"ה סי"א פשוט ליה דיכולין לתקן.

עוד נראה דאפילו נימא בכל מקום כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש מי"מ כחן ל"ש הוי סברה כג' בקידש צמעות הללו דהרי הבא לא חמרו חז"י שלא נקדש צמכר בא שיקרה מדאורייתא אלא חמרו דהקדש צמעות חכתי צידו לחזור ותקנו זה נעוצה הכלל שגא יאמרו נשרפו חטין צעניה וגא תקנו תקנה זו אלא נעוצה אצל לא גרעו וממילא היבא דהוא לרעו לא חמרינן צכ"ג דלאו מעות דיליה הוא, מנכד כי הרי כתבו התם צ"ח דף מ"ג ע"א לחד חי' דלרי' ולר' הווא דס"ל ד"ה מעות קונות לא הפקיעו חכמים כח שיש לו למכור צמעות שיוכל להשתמש בהם כיון דקונות מה"ה וכו' שואל ענייכו ולא מלי ח"ג נשרפו מעותין צעניה ולא תקנו משיכה אלא כדי שלא יאמרו נשרפו חטין צעניה ע"ש וממילא פשוט לפ"י דהמקדש צ"ה מקודשת ולר"ל אינה מקודשת וכן וממילא לפ"י פשוט מאד דברי רש"י צ"ה. לא מציעה לשיטת החס"י דהמעות שלו הוי אלא אפילו נעטם הראשון הבא אין צ"ה להפקיע הקידושין וכ"ל.

ומעתה ממילא מיושנן דברי מאה"ג רש"י הקדוש ז"ל ודאי לענין קידושין היבא דהכסף הוי כסף גמור אלא חמרו ז"ל דנא לקנו אצל מי"מ כיון דד"ה שלום ק"נים הו"ל קידושין מה"ה דהבא המעות הוי מעות גמור אצל באיסורי דרבנן שח"ל אסורו הכסף הוי צ"ה כגון חוטי דקורדנייתא וכיוצא צ"ה כיון דח"ל אסורו המעות הוי צ"ה ממילא הו"ל הפקר מכה האיסורי הנאה שהניחו ע"ז ח"ל וכו"ל הפקר צ"ד הפקר ולכן שפיר אין חוששין נקידושין ומיושנן נמי קושית מע"כ מדברי רש"י ז"ל והכל שרי וקום.

אלא דעד השתא דבריו מעיקר קושיתו אצל לאחר הסניחה אישתמיטתיה מיינה דדבר זה מפורש בפוסקים העור ח"מ סי' ק"ח כתב דאפי"ה דמעות אין קונות מה"ה מי"מ אם קידש צ"ה אשה מקודשת וכסמ"ע שם אמה שכתב בהמכר אצל חכמים תקנו שגא יקנו המעטלים וכו' כתב הסמ"ע ח"ל שאפי"כ ש"ס קידש המוכר אשה צמעות שקיבל מן הנוקה שהיא מקודשת דלחומרה לא עקרו צתקנתן ד"ה והנתיבות כתב דלא הוי צריך לטעם זה אלא למאן דס"ל דאסור להשתמש צמעות אצל למאן דס"ל דמותר להשתמש צמעות ודאי קידושי קדושין ועיין ק"ה"ה שם וכו"ה שם כתב ג"כ ונפ"מ דר"י כיון דד"ה מעות קונות אם קידש צ"ה אשה המקדשת וכו' הוי דעת העור ע"ש ובאמת ל"י קצת שלא הביאו שם הפו"ד ושאר נושאי כלי העור כי זה הוי דעת רש"י ז"ל כנראה למעין שם עכ"פ מבורר כן להלכה דקדושי קדושין.

אלא דראיתי צב"ש ח"מ הג"ל ס"ז שפ"ה צ"ה מחלוקת הפוסקים ח"ל וי"א דאפי"ה דעקרו רבנן לקנין כסף מי"מ אם קידש הוי קנין והמעות שלו ויש חולקין צ"ה דבענייני קניינים כל מה דתקנו רבנן הוי כדן חורה וכ"כ רבינו הצ"י צ"ה סכ"ה לענין מעמד שלשחן (פ"ש צ"ה סק"ג) וכן משמע להדיא בירושלמי דמפ"ש פ"ד ה"ג ג' וכו"ה מרש"י צ"ח

סימן ר"מ

בדין מעות קנות ובמסכת

ה' לסדר וירושטה התש"ל בג"י יצ"א.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם ג"א חו"פ וכו' כג"ת
מוה"ר רפאל זילבער שליט"א אבדק"ק פריימאן וראש ישיבה
תורה ויראה בעמח"ס מרפא לנפש ג"ח.

אחדשכ"ג וכו',

מש"כ בספרו ח"ג כס"י נ"ז הביא דברי הרמב"ם פ"ט (ט"ם
בספרו פ"ו) מתרומות ה"י שכתב יראה לי שחס מכר
הכסן פרתו לישראל ולקח הדמים אע"פ שעדיין לא משך
הלוקח ה"ז חסור נחשכיתו תרומה דד"ת מעות קונות כמו
שיתבאר בהל' מקח וממכר ותמה עליו בזמנ"ה מ"י ר"פ דכרי
דעת הרמב"ם והנאה של כליו בתרומה חסור מדרבנן ודלא
כתום' כזמ"ה מקומות דס"ל דהוי דאורייתא ואכילת כזמ"ה
ישראל בתרומה לא הוי אלא דרבנן א"כ למה חס נקח הכסן
מעות איזה מאכילה בתרומה כיון דלא הוי אלא דרבנן ונענין
דרבנן הרי במעות חינו קונה אלא המשיכה א"כ מדרבנן חכתי
הבהמה הוא של טהן ויחשבוה בתרומה דלית דרבנן וניפקע
דרבנן ע"ש באריכות וכ"ג ילא נחנק צין חסור דרבנן הקל
לאיסור דרבנן שיש לו אסמכתא שבוה חמור, שוב הביא ראי'
לפמ"ש רש"י צ"מ מ"ז ע"כ שחס יראה הנוקח דליקח צאה
יחזור ודקדקו מהו המפרשים דחכמים לא עקרו נגמרי קיין
מעות רק נתנו רשות נחזור וע"כ לאחר דליקח שוב חינו יכול
לחזור ונפ"ז קאשיא מעיקרא ליתא דודאי חסור לאכ"ג קודם
החזרה והחריק עוד כיד הי' העובד ומצורכת עליו.

ולפענ"ד אי משום הא לא ארי' מתרי עשמי חדא דמ"ש
רש"י שחס יראה הנוקח דליקח יאמר חוזרני צי יש

נפרש דכוונתו דזוקא קודם שנשרפו יכול לחזור צו אצל גאחר
שנשרפו אינו יכול לחזור צו וגמלא לפ"ז דלאחר שנשרפו חמרינן
דלוקח נשרפו וע"כ דמעות קונות עכ"פ מה"י אצל יש נפרש
נמי שחס יראה הנוקח דליקח צאה כלומר שצאה כבר וכלשון
המקרא ירחל צאה עם הלחן, ע"כ צאה עליו ה"ה הזאת,
נעקת בני ישראל צאה אלי כי צאה נחלחיו מעבר הירדן ויחי
השמש צאה ועלטה ה"ה והעגלה צאה אל שדי יהושע (יהושע
ו' י"ד) כי צאה נעקתו אלי (שם צ') והשמש צאה (שם צ' כ"ד)
והשמוע צאה אל דוד לאחר, ושנת גאולי צאה, אל יודע כי
צאה האשה אל הכנן ועוד ה"ה צאה כנחצים כולם לשון עבר
וא"כ ככ"ג פ"י שחס יראה הנוקח דליקח צאה כלומר שצאה
כבר ונשרפו החטים כבר ואפ"ה יכול לחזור צו ולפ"ז אין מכאן
ראי' דמעות קונות ואדרבה כמובן.

איברא דכן כתב להדיא הנמק"י צצ"מ שם ח"ל כך תקנו
משכיה בלקוחות פרש"י דכ"ש דבי מוקמת חזרה נמי
ברש"י לוקח מסר נפשיה מוכר וערה ומליל דאם (שגמל)
ישרפו יאמר לו הלוך תיחזרי צי אע"פ שנתן לו במעות ע"ש
הכס מפורש דס"ל בשיעור רש"י דאפילו לאחר שנשרפו יכול
לחזור וכפ"י כ"ג שפ"י צו, אלא דגדולה מזו נראה דאפילו
נפרש בפרש"י כמ"ש כת"ר אכתי לא מוכר דס"ל מעות קונות

גם מה שביא היש"ש ראי' לדבריו מדברי הרא"ש לכאורה
א"כ שהרי הרא"ש צחש' כלל ל"ה ס"א כתב להדיא
דיכולין בצי"ד להחיות לעשות תקנה שכל קידושין לא יהיו
חלין אלא ע"פ דעת אב ואם וכיוצא בו וכו"ג חלה התקנה
מעטם הפקר צ"ד הפקר וכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש
אף דהמעות מדאורייתא הוי מעות ועיין ע"ז א"ש הכ"ל בענין
קנין ד"א ועכ"פ מדברי הרשב"א והרא"ש א"ש נ"שצ דברי
היש"ש אצל לפי מה שפירשתי בס"ד אחי שפיר הכנן ודברי
הש"י עולים כהוגן צני שום עיקש ופתלתול. וגם החילוק שמהלך
היש"ש צין חסור חמך דרבנן לשאר חסורי דרבנן נראה
דהרשב"א צחשבה שם לא נחית לחילוק זה ואדרבה מביא
מיידי ראי' גשאר חסורים וכו"ה דס"ל דכל חסורי הנאה
דרבנן אינה מקודשת ומעטם הפקר וצחמח כנראה דהרשב"א
נשיעתיא הביאו הר"ן נדרים דאיסורי הנאה דין הפקר לכו
ע"ש דף פ"ה ע"א ודייק בכל זה כי קארתו לרוב הערדות.

ובעיקר דברי רש"י צ"מ שכתב דנפ"מ לענין המקדש אשה
במעות כז' עיין מהרי"ם ש"ף שכתב עוד נפקותא
וכן כתבו עוד אחרונים ולדידי יש עוד נפקותא גדולה כפי
מה שביא הש"מ צ"ק דף ע"א ע"א שם הרמ"ה ד"ה אלא
למאן דאמר דרבנן כתב דשמעין מה דגנב ומכר וקבל דמיס ולא
משך ליקח את מקחו כיון דמדאורייתא מעות קונות אע"ג
דתקנו רבנן דלא ליקנו מכירה הויא ומשלם תשלומי חרבעה
וחמשה מדאקשינן ולמאן דאמר מעשה שבת דרבנן מ"ע דרבנן
דפערין כיון דמדאורייתא שרי עבידה מעלייתא ה"ה וליתייב
עלוייה ומפרקין כי קא פטרי רבנן אשארלא ומעבידה נשמע
למכירה דכל היכא דמדאורייתא הויא מכירה אע"ג דמדרבנן
לא הויא מכירה מיוחד עילוייה ואע"ג דהני מילי לר"ש ניהו
מדרי"ש נשמע לרבנן ע"ש.

והנה מובאר דעת הרמ"ה דכל מקום דמדאורייתא הוי מכר
אפילו דלא הוי מדרבנן מ"מ מכירה הוי מדאורייתא
וממילא פשוט דה"י יכול רש"י לומר דנפ"מ לתשלומי דר"ה
וכיוצא בזה. ועיין עוד לקמן סי' דמ"א

שאלתו השניה איני יכול להשיב עליו כי לא תפסתי
כוונתו מה שרצה להקשות ואולי מחמת הקיצור ואי"ה אם יקשה
לו עוד מה שהוא. לא אמנע בר וגם בזה אם יברר מה שהיה
כוונתו אשיבה אראה תורת ה' אשמור ועד התם הנני ידיר
דוש"ת המברכו בברכת צלח ורכב על דבר אמת וי"ר שלאילגא
רבה וחקיף יתעבד עד דאתי עם ענני שמיא בב"א. המברכו
בלב ונפשי.

מנשה הקטן

דמלארייתא מחזי חזי ה"ל דין ממנו ודאי ומקודשת או לא והוכיח לעצמו ומקודשת וחמא חרש"י ז"ל שפי' בזה דרז גידל אמר רב פסחים המקדש בחיטי קורדייתא משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעיכו רבנן לקדושין מיניה וגם משום הפקר ב"ד הפקר ופנא ארבינו הגדול היש"ש דנח הרגיש דגם דעת הרשב"א בשו"ת ח"א סי' אלף קס"א כרש"י ועיין ע"ז ח"א סי' כ"ח סקמ"א ומעמך בדין מי ימא דכח לא אסרו חכמים הכסף וממילא הקדושין קדושין ולא בטלו נמפרע אי דלמא כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש וכיון דחזר בו המקדש בטל מדרבנן וחייב להחזיר המעות ואפקעיכו רבנן לקדושין מיניה ומנאן הפוסקים שכתבו קדושי קדושין משמע קדושין ודאי ולי"ע. ועיין עוד לעיל סי' רל"ט.

שוב נתיישבתי בדבר זה ונאורה מפורש בגמ' יבמות ו' ע"א ח"א חלל חרומה עמא משנא חולין טכורין וכו' סומכים אומר משום ר"מ בשוגג חשלומו חשלומו בחזיר אין חשלומו חשלומו וחכ"א אין בשוגג בין בחזיר חשלומו חשלומו וחזר ומשנא חולין טכורין וזה הכלל דמלארייתא חשלומו מעניא כוי דאי מקדש זהו כהן אשכ חפסו לה קידושין ואמר רבנן אין חשלומו חשלומו וקשרין אשכ איש לעלמא ומשני מאי אין חשלומו חשלומו דקאמר ר' מאיר דעבי למיכר שולמי חולין טכורין ע"כ וכתוס' ותי' הקשו אחאי לא משני דלכך אין כאלו קדושין משום דהפקר ב"ד כי הפקר ומפקיעין בממון ומפקיעין הקדושין ותי' דלא שייך לומר הפקר ב"ד אלא היכא שהוא פושע ומפקיעים ב"ד ממנו אבל הכא הכהן לא פשע כלל ולמא יפקירו ב"ד ממנו ע"כ.

ומעצה בדין נמי אי ימא דבשתחזר בטלו הקדושין למפרע חקשה קושיא בגמ' אכתי מלינו ב"ד מחנין געקור דבר של חורה דמכ"ה מעות שלו וינהו כלומר של מוכר והמקדש זהו אשכ מקודשת ואמר רבנן דחזר בו ומחזיר המעות ללוהק וקשרין אשכ איש לעלמא ואין לומר דמשום הפקר ב"ד נגשו זה דכרי הכא נמי המוכר לא פשע כלום ולמא יפקירו ב"ד ממנו ומדלא פריך מינה ביבמות בג"ל נראה לנאורה מבואר דהקדושין לא בטלו במקדש מעשה קנין אפי"ג דלא משך ולפמ"ש בס"ד בסמוך אחי שפיר.

ועיין מכר"ם ש"ף ב"מ שם ובש"מ הביא הרמ"ה דגב ומכר וקבל דמים ולא משך לוקח את מקחו כיון דמלארייתא מעות קנות מכירה היו ומשלם חשלומו ד"ה אפי"ג דמדרבנן לא היו מכירה ומדר"ש נשמע לרבנן ע"ש ודו"ק.

נחזור לידן והנה בעיקר הדברים בלחמא כי דין זה במחלוקת שנוי' דהר"ף ב"מ בג"ל כתב דכל כמא דלא משך הלוקח תחזר בו אפילו לאחר שנשפרו חטים והצבע"ה חלק עליו דכל שנאחד או נשרף באופן דליחזרו בטלוס כיון דקרי"ל מכ"ה מעות קנות אינו יכול לחזור בו והמלחמות כתב דיכול לחזור, ומיישב שיטת הר"ף ז"ל ונראה מקור מחלוקתם בעיקר החקנה דשמא נשפר חטין בעלי למי נתקן דעת צב"ה בעיקר החקנה נתקנה למוכר שיוכל לחזור בו והלוקח גבר אחריו ונתקנה המוכר הוא שיוכל לחזור בו אי מתרמי ליה רוחא וכו' וכו' דאמרין בגמרא עיקר המשיכה לא חקנה אלא במוכרין ואגב

דאפילו ימא דמעות אינן קנות מ"מ איכא למימר דאילו חזר לאחר שנשפרו ויש לחנך בין קודם שנשפרו גאחר שנשפרו דהר"ף כתב שמעין מינה דיכונ נחזור חפיונו גאחר שנשפרו וז"ל ושמעין מהא דכמא דלא משיכה לוקח לזניא ואיחנים דלמוכר חיתנים ואיך ליה ללוקח נמימר ליה חן לי מקחי או חן לי אח מעותי ע"ש. ובהו הוסיף הר"ף ז"ל טעם משום דהמוכר נא יוכל ליתן לו מקחו חזר אם לא יוכל לטעון כן לא יוכל נחזור בו ולנחורה כיון דמעות אינן קנות ומשיכה לא הייתה נמ"ל טעם דיכול לומר חן לי מקחי בני טעם דחן לי מקחי פשוט דכיון דלא עשה קנין יוכל לומר חזרתי בדבורי ולי' דבאמת לא הייתה התקנה דיכול לחזור אלא קודם שנשפרו החטים צב"ה דכיון דלא חזר בו קודם שנשפרו גילה דעתיה דיתחא ליה צב"ה עד הכריפה אלא כיון שנשפרו רואה לחזור בו אלא דלא כב"ר אין לו ממא לחזור שכרי אין כאלו המקח שיאמר איני רואה במקחי והחזר לי מעותי ולכן ס"ל גרש"י דאילו יכול לחזור בו לאחר הכריפה אכל הר"ף ס"ל דאכ"כ אינו יכול לחזור בו כה"ג מן המקח כיון דאין לו ממא נחזור אכל איך ליה להלוקח טעם אחרונה דיכול למימר ליה חן לי אח מקחי ששם אחת אומר שלא חזר לחזור כי לאחר שחיתנים אי"כ חן לי מקחי שקניתי ממך ואם לאו חן לי מעותי.

ומיהו מדברי רש"י בסמוך דף מ"ה ע"א ד"ה קאי באלל כתב מפורש דמעות קנות דמלארייתא שכתב שם ונפ"מ (בין ר"י לר"ל) לענין איסורא כגון אם קידש בו את האשה לר' יוחנן כוון קדושין דמלארייתא קנייה וידידי הוא לר"ל לא כוון קדושין ע"כ הכא מבואר דס"ל גרש"י דלר' יוחנן עכ"פ דמלארייתא קני. ועיין טח"מ סי' קל"ח אפי"ג דמעות אין קנות מכ"ה מ"מ אם קידש בזה אשכ מקודשת והסמ"ע כתב ששם קידש בזה אשכ מקודשת דלמאמר לא עקרו חכמים בתקנת ד"ה והנתיבות כתב דלא כ"י לריך לטעם זה אלא למאן דס"ל דאסור להשתמש במעות אכל למדס"ל דמותר להשתמש במעות ודאי קדושי קדושין ועיין קל"ה ועיין ב"מ שם וכולו ס"ל דכ"ה דעת הטור ופנא שלא הביאו דרש"י כתב כן נכדיא. ומיכר צב"ה ח"מ בג"ל ס"ז עשה דא מחלוקת הפוסקים והביא רא"י מרש"י צ"מ ל"ז דס"ל דקנין דרבנן מושיל לדארייתא ובאמת לי"ע דא"כ יהיו דברי רש"י סותרים מדף מ"ה כאלו אכל ע"כ דכ"ה חרי מילי וינהו ודלא כה"ש ודו"ק כי קל"ה.

סימן רמ"א

עוד להג"ל

ולא אכחד מעתי מה שנסתפקתי לדעת רש"י דהמקדש מעות אלו דמלארייתא חלו הקדושין מה דינו אם לאחר שקידש האשה חזר בו הלוקח כדינו דינו לחזור או אמרין דכוזר הדבר למפרע דמשולם לא ה"ה המעות שלו ובעלו הקדושין או דלמא כיון דמלארייתא קנה אי"כ המעות שלו בשעת קדושין ואם חזר בו מעות הוא דחייב לחזור לו ולא בטלו הקדושין כלל ובהו היש"ש כתובות פ"ג סי' ה' ד"ה מסקין יא' לדון בזה דמקדש בלחמ"ה דרבנן אי אמרין כיון

מוכרין תקנה נמי ללקוחות והמלחמות ס"ל לתירווייכו תקנה
ע"ש, גם הראש"ד והנמק"י מיישגין שיטת כרי"ף ז"ל.

והא קושיא דלאחר שנשפרו היאך יכול לחזור בו ח"י דיכול
הלוקח לתימר למוכר או חן לי מעותי או חן לי מקחי
דליכא מי שפרע אלא היכא שמוכר מעמיד לו מקחו ולוקח
אינו רואה בו משום זילא אבל היכי דנאנס ולא יהיב לי מידי
לא.

ולשיטת בעה"מ יש להקשות שכח דעיקר התקנה נעוצה
המוכר היחא והלא אמרו ז"ל בדי שגא יאמר נשפרו
חטיף בעליה מבוחר דעיקר התקנה בשביל הלוקח ונא בשביל
המוכר היחא, האמנם נראה דכבר הקשתי בח' זכ"מ דהאריך
תקנו חז"ל דמעות לא יקני משום עוצה הלוקח שמא יאמרו
נשפרו חטיף בעליה והלא תקנה זו הפסד למוכר הוא דפעמים
שיטריח ולא יוכל להגיל ונמלא יפסיד בשביל התקנה שזה יחזור
בו ועוד אפילו בלי זה נמי הלא נפעמים יפסיד שזנו החטים
ויחזור בו הלוקח ויקבל מי שפרע ויפסיד המוכר והאריך תקני
חז"ל הכעס נלוקח על הפסדו וגרעתו של המוכר.

אשר לכן נראה דבעה"מ ס"י מכה קושיא זו דעיקר תקנה
תקנה לטובת המוכר והטעם דחשו חכמים תקנתו
יותר מתקנת הלוקח משום דהרבה פעמים מוכר לריך למעות
ומוכר חפזו ומתחרט אח"כ כשמואל מי שרואה ללקחו ביותר
מזה אי באמת נחיקרו הפירות ולכן תקנו חז"ל שיוכל המוכר
לחזור בו עד שלא ימשוך הלוקח אלא כדאי ולא תקשה הא
קושיא גופה דהאריך עשו תקנה למוכר להפסיד ללוקח שהרי
דיח מעות קונות ואף דהוא אינו מפסיד כלום שהרי מחזור
לו המעות אבל עכ"פ מפסיד שנקשו לריך לשלם ביותר ולא
משני דגם הלוקח ייחא ליה בתקנה זו דגם לו יאל מזה טובה
כדי שלא יאמר לו מוכר נשפרו חטיף בעליה דמאחר שיוכל
המוכר לחזור בו לטובת עצמו בודאי ישחל להגיל החטים שמא
ימלא מי שהוא שיתן לו יותר ועי"ז עכ"פ נמלא תקנו לתירווייכו
למוכר שיוכל לחזור ולמכרו כשימלא ריוח וללוקח שלא יאמר
נשפרו ויטרח להגיל לטובתו אבל ממילא יריח הלוקח.

רלפ"ז נראה לחדש דהא דינא אי יכול לחזור בו לאחר שנשפרו
החטים תלוי בהא מחלוקת דלדעת בעה"מ דעיקר
התקנה היחא בשביל המוכר אי"כ לא תקנו לו אלא היכי דאית
לי עוצה מזה אבל לאחר שנשפרו ולשלם כוח לרעתו לא תקנו
לו תקנה זו אבל לדעת כרי"ף ודעימיה דהתקנה היחא ללוקח
ולמוכר ממילא תקנו לשלם לא יקנה המכח עד שימשך. ויש
לדייק בן מדברי בעה"מ שכח שם חז"ל ואולי כי כדברי הרב
אדרבה עיקר תקנת משיבה ללקוחות היחא וכו' מבוחר דאם
הי ס"ל דעיקר תקנה בשביל לקוחות היכא אחי ליה שפיר
אלא דהוא ס"ל דעיקר תקנה בשביל מוכר היחא ולכן פריך
לכרי"ף ז"ל. וקא"ת כי נראה דדיון זה תלוי במחלוקת האחרונים
אי כח ב"ד יפה לעשות קנין ולהקנות מעות לאחרים או דינמא
אין כח ב"ד יפה אלא להפקיר והפקר ב"ד הפקר אמרו ולא
להקנות והבן.

עכ"פ מבוחר דדעת הפוסקים רש"י ובעה"מ והרמ"ה
וכנראה דהא הוא ג"כ דעת כרי"ף ואולי גם הרמב"ן

מודה לה דבאמת מעות קונות כל זמן שלא חזר בו אלא
דמתקנת חכמים שיכול לחזור בו לבעה"מ דוקא קודם שנשפרו
ולכרי"ף אפילו לאחר שנשפרו ולפ"ז שפיר מיושגים דברי
הרמב"ם מקושית המניח ז"ל דאף דס"ל להרמב"ם דהנאח של
כלי אינו אלא מדרבנן מ"מ כיון דדיח מעות קונות כרי
הישראל כבר קנה הפרה מד"ח אלא שחכמים תקנו לו כל זמן
שלא ימשך יכין לחזור בו אבל כן זמן שלא חזר מקחו מקח
נמלא דתקנת חכמים שהצרכי משיבה אינה לקנות אלא דלא
יכול לחזיר ונא מצטיא לדעת בעה"מ דס"ל דנאנסו ממש
אינו יכול לחזור אי"כ הרי ס"ל דבאמת הוא קנין גמור אלא
דחכמים תקנו נטובתו שיוכל לחזור כל זמן שלא משך אלא
אפילו לכרי"ף ודעימיה דס"ל דנעונם יכול לחזור מ"מ מדכח
הטעם שיכול לומר לו או חן לי מקחי או החזר לי מעותי משמע
נמי דס"ל דהקנין הוא קנין אלא כיון שאינו יכול ליתן לו מקחו
ממילא חזר ונתן לו מעותיו אבל המקח אינו בטע נמשפר.
ולפ"ז כיון דהישראל קנה הפרה ושלו הוא אסור נהאכילה
בחרומה.

והא דכח הרמב"ם בלשון יראה לי י"י משום דידוע דדרכו
של הרמב"ם בדבר שאינו מפורש בחזרה שלא לכתבו אלא
בלשון יראה לי וכו' דבר זה אינו מפורש להדיא כח בלשון
יראה לי או יאמר דבאמת משפיק ליה אי תקנת חכמים היחא
להפקיר המעות ואין כאן קנין כלל עד שימשוך או בדעת
הפוסקים שבהאנו וכו' נראה לי יותר כלד כשי ולכן כח
יראה לי דס"ל דדיח מעות קונות אפילו לאחר התקנה.

ובזה הגני יד"ג דושכ"ת ובברכת התורה ללומדיה בלב
ונשג.

מנשה הקטן

סימן רמ"ב

המקדש את האשה ע"מ שיגרשנה לזמן ידוע

י' מנ"א התש"ל ברוקלין ג"י יצ"א.

אחד ה"א אברהם כהן שדעתו יפה ונאה חד מבני עליה
ה"ה הרב הגאון חוב"ט וכו' כש"ת מוה"ר אברהם קופשץ
שליט"א רב ור"מ בשיבת כוכב מיעקב ירושלים עיה"ק תו"א.

אחדש"ר בידיות נאמנה וכו'.

ובד"ת מה שלא לישך דברי בעה"מ אי"ע סי' ל"ח שבבאחי
להקשות עליו בספרי ח"ד סי' קנ"א שכח דהמקדש
ע"מ שיגרשנה לזמן ידוע כו"ל מחנה על מה שכחזר בחזרה כיון
דקו"ל האיש אינו מגרש בע"כ אלא לרצונו וכו"ל כאומר אין לך
עלי שאר כסות ועונה דחשוב מחנה ע"מ שכחזר בחזרה והקשתי
עליו כיון דהסכים לחנאי זה לגרשה קודם הנשואין אי"כ כו"ל
לרצוני ועתה כת"ר יאל לישע הדיק מעיקרו בעה"מ ז"ל לפמ"ש
בא"ש סי' קנ"ז סי' דאם נשבע בצעל ליתן גט לריך שיחירו

החורב מכה חיוז חבל הרי נתינת הארץ היתה צתנאי זה דייקא בעבור ישמרו חקיו ואם בעלו התנאי ותבעלו המתנה הנה זה דוקא למיד' חרץ ישראל מתנה הוא חבל למיד' דמיתוקת לנו מאבותינו אי"ב הדדה קישיא לדוכתא אמאי הוגלו ויע"כ ליל דס"ל להרשב"ל דמתנה הוא גוי וז"ל כשאד חירואים.

ומיהו מצוה דבג' שהאונם אינו חלל משום מניעת המתנה כה"ג לאו חונם הוא חלל לזון גמור שהוא רואה במתנה זו מקבל עניו התחייבות ואם לא ישמור התנאי בעלל המתנה וזו מצוה יותר דבש"ל שכוין שלא שמרו החירה גנו וזל כי להם טענת חונם דבע"כ קצנו כדי שיכנסו הארץ וכן נראה עכ"פ מדברי רמ"ה הכ"ז דדיקא שנה ייעט הנה חונם וגדולה מזו כתבו הפוסקים בשם ר"ת בחדד יקדש חשה ויבסוף חין האשה חפלה זו חין לטופו לגרש לא בדין ישראל ולא בדין עכו"ם אך אם נחשב בדעי עכו"ם בשני ממון אי דבר אחר ויכולין לומר נו לא נעזר נך נהחירך אם לא תתגרש פנויית בגט כשר ואין זו כפיה כיון שאין עושין זו דבר כי אם נמניע מלמור לו נמלא הוא ענינו טובה נעלמו כדי ללכת מצית האסורין והיול' לזין גמור כה"ג.

ומעתה הדברים ק"ו ומה החם דמלוא להוליא חדם מישאל מצית האסורין ומידי ע"כ אפי"ה גא חסיד חונם כיון שאין עושין לו דבר רע חלל נמנעים מלעזור לו כ"ש הכה דליכא מלוא לו שחש"א לו והוא בעלמא קבל עליו חנאי שבחם חלל תתגרש ממנו ברלונו הטוב והוא קבל עליו ודאי דאין זה מגרש בחונם חלל לזנו הטוב ומקיים חנאו. ועיין שו"ת מהר"ק שורש קס"ו ראונו שנשבע לאציו שלא ישא חשה שלא ברשותו ובערם שבעתו מסר מודעה בפני עדים ובעל שבעותו באמרו שירא שחזיו לא ירעה ללכת בעצורו למקום פנוי חלל ימאל לישבע לו על דבר זה וכחז דאין כח במודעה זו לבעל שבעותו שנשבע אח"כ והאר"ך שם הרהר והביא דברי ר"ת ור"י וסמ"ק ור"מ הכ"ל ופולל בדבריהם וכחז דאין זה מקרי חונם מה שלא יחנו לו עובד וצ"ה שביוחתי הרבה לדעת הגאון ז"ל. ועיין ראב"ד בהשגות על הרי"ף מס' ביאה דף כ' ד"ה הווא גברא ועתה חלל נך סוד הנעלם מצני חדם ובמלחמות שם ודו"ק.

ולא דמי לנשבע לגרש את אשתו דלר"ך שיתירו עכ"פ נחומתא שביא מעב"ת שליט"א דנשבע מעלמא הרי חין עליו שום תנאי ואפשר דאלו לא ה"י לו השבעה ה"י חחר זו ולא ה"י מגרשה אי"ב כו"ל ספק גט בכפיה ומחירין לו עכ"פ חבל הכה דהתנה מתחלה כך אי"ב יש לו התנאי לקיים ולזנו הוא לקיים התנאי דאלי"ב לא חכ"ה אשתו למפרע ומלא עשה בעילת זנות וגמר ומגרש ברלונו כפי שהתנה בשעת נשואין כנלפע"י בסי"ד נכון.

וממחת הטורות הצצומות לא אוכל עוד לטייל את כח"ד כעת ארוכות כפי שאותה גפשי והראוי לגדול בתורה כמותו ירבו בישראל והגני בתורה על הלקחו זמן לעיין בספרי וירי שיוכה ללמוד תורה לשמה המברכו ברכת התורה ללומדיה וברכת כוח"ס בספרן של צדיקים בלב ונפש.

מנשה הקטן

לו קודם שלא יהי' דומה לחונם וכחז כע"ז לחונם ממנו לא כיון כיון דברלונו נשבע ומ"מ לר"ך להחירו וס"ג להצ"מ דהתם כיון דברלונו גמור הוא נשבע נכן הוי דומה לחונם חבל הכה כיון דלא ברלונו עשה חלל האשה לא נחלה באופן אחר להשאל נו רק כשיעשה חנאי כזה סובר צ"מ דה"ג הו"ל חונם ממנו עכ"ל.

ולפום רובעא ה"י נראה נכב"ה ראי' הדבריו מהם דתמרו בשבת פ"ה ויתלונו בתחתית הכר מלמד ששפה עליהם הכה בגיגית ואמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעה רבה לאורייתא שיתאמרו חנוכים היינו והקשה ר"י בתוס' דתמאי גא קאמר הדר קבלונו בערבות מואב חלל הדר קבעונו בינוי אחשורוש ותי' דהתם גמי יריאם היו מהקב"ה שלא יביאם לא"י ולכאורה מה נכך שיראים היו סוף סוף קבלונו ענייני חלל ע"כ דכיון דיראים היו שלא יביאם הו"ל קבלה בחונם ונה"י קבלה עד ימי אחשורוש ונפ"ז דידן גמי ממנו כה"ג הוא.

ברם לאחר העיון חין מכאן ראי' ואדרבה ראי' יהיפוך דרבינו מאיר הביאו המדברי פ"ג דשביעית דן ק"י מהכא ומה הכה דבעשות רלונו של מקום יש קבוצ שבר מה שאין הפס ויכל לדבר ואפי"ה כיון דחנוכים היו ע"פ הדיבור מפחד שלא יביאם לא"י ושמה ייעט במדבר מקרי חונם כ"ג בש"ר ודם המתאם את חזירו דמקרי חונם ולכאורה ק"י פריכה הוא דמאי חונם הוא זו שלא יביאם לא"י יאטו מי שאמר לחזירו ליתן לו מתנה אם יעשה כך וכך והוא דבעתו נעשות כך וכך וכי הוא חונם לזה והכל ברלונו הטוב הוא מבעתו המתנה וברלונו הטוב הוא דבעתו שיעשה לו בקשחו ובשנמא כפיה הכה חובל חונם חבל הכה מניעת מתנה הוא חלל דגם הא לא קשה דדוקא היכי דבעתו ולא נתן לו כנוס אז לוכא חונם חבל היכא דכבר הוליוו מציתו והתחיל נעשות פעולות והוליוו ממנו על מתנתו אם לא יתן לו כה"ג כבר הוב' חונם ולכן כתב הר"מ שלא יביאם לא"י ושמה ייעט במדבר הוסיף שמה ייעט במדבר ואיכא חשש לער וגם כבר הוליוו מציתם עבור אי"י היינו מארץ מזרים בשבחים על סיר הכשר כה"ג שפיר הוב' חונם ושפיר מיושבת קושית הר"י דגא חמר הדר קבלונו בערבות מואב.

ולדעת ר"י שלא פ"י רק משום שלא יביאם י"ל בתרי חנאי או יאמר כמ"ש דכיון דכבר הוליוו ממלרים אם לא יביאם ממילא הוב' בכלל חונם או יאמר כפי מה שדרשו חז"ל דא"י מוחזקת לנו מאבותינו ואינו מתנת חנם וא"כ הא דלא יביאנו לא"י גמי הוא חונם גמור דליקח ממנו אחרים בע"כ הוב' חונם גמור ושפיר מיושבת קושית הר"י שז' מלאחי צויות מהר"ק (שחז"ל צסמוך צס"ד) שכתב בדבריו ושמתחי כעל כל הון.

איברא דדעת הרשב"ל לכאורה אינו נראה כן שהקשה נמה נחזר צית ראשון וכיון דה"י להם מודעה רבה לאורייתא ולא ה"י להם ליעג ותי' דכתב ויתן להם חללות גוים ושלא לעמים ירשו בעבור ישמרו חקיו וחוריותיו ילואי כלומר דנתינת הארץ היתה להם צתנאי בעבור ישמרו חקיו וא"כ אף שמודעה רבה לאורייתא ואינם מחויבים נשמור

סימן רמ"ג

אי יש חיוב לאשה לכסות ראשה וזרועותיה
גם כשהיא יושבת בביתה

א' בשבת ד' תמוז התשל"א בנ"י יצו"א.
מע"כ ידיד היקר וו"ח גו"ג וכ' כש"ת מוה"ר אברהם
יצחק האפקמן הי"ו אלפי אברהם בעזרו. ירושלים עיה"ק.

אחדשה"ט.

ב בדבר שאלתי עוד בגדרי לניעות צאשה בשערות מגונות
צביחה כשהיא לבדה וגם בלבישה בגדים אי יש
חיוב מדינה לכסות ראשה צביחה או רק מזה"ע עונה ונראה
דחנן הכס כחיצות ע"כ ע"א ואלו יולדות שלא צבחוזה
העוברת על דת משה ויהודית וכו' ואיזה דת יהודית יולדת
וראשה פרוה וטווח צשוק וצגמי פריך ראשה פרוה דאורייתא
היא דכחצו ופרע את ראש האשה ותנא דבי ר' ישמעאל
אזכרה לצנות ישראל שגא ילאו צפרוע ראש ומשני דאורייתא
קלחא שפיר דמי דת יהודית אפילו קלחא נמי אסור אמר רב
אסי אמר ר' יוחנן קלחא אין צה משום פרוה ראש הוי צה ר'
זירא היכא אילימא צשוק דת יהודית הוה ואלא צחצר אי"כ לא
הנחת צה לאברהם אבינו שיצבת תחת צעלה אמר אבי
ואיחיתא רב כהנא מחצר לחצר לדרך מצוי ע"כ.

ולכאורה נראה דדוקא צחצן אסור שהרי חמה אלא צחצר
אי"כ לא הנחת צה לא"א משמע צחצר כולבי
נוהגים צקלחא וכ"ש צחצרה וא"כ לא הוי צביח אלא ענין של
לניעות צלבד וכ"כ החוס'. איצרא מדמשני אביי אקושיט ר'
זירא דקלחא שרי מחצר לחצר ודרך מצוי מצוחר דפרוע ראש
לגמרי לעולם אסור מדינה ולא אמרו להקל משום לא הנחת צה
לא"א אלא כשהיא מלוצבת צקלחא עכ"פ וציה אין נפ"מ צין
צית לחצר נמלא הצנת הדברים צשוק אפילו קלחא אסור
וצביח וחצר קלחא מותרת אצל פרוה ראש אפילו צחדרי חדרים
אסור כיון דפרוע ראש דאורייתא הוה וממדת לניעות גם צה
יש להחמיר כהא דקמחית יומא מ"ז שהיו לה ז' צנים כהנים
גדולים ושאלו לה חכמים צמה וצחה וכשיצב שמעולם לא ראו
קירות ציתה שערות ראשה ולדעת החוס' נמי מה שהחירו
צביח אפילו צלא קלחא אין זה אלא מדין חורה אצל מדרבנן
ומדברי לניעות גם הם מודים דגם צחצר צעי לכסות.

אמנם העוש"ע אי"ע סי' קע"ו פסק דאפילו צחצרה קלחא
עכ"פ אסור הוה והצ"ח כתב שכן דעת הרמב"ם
ומפרש שם כן צגלוי ממנ אפילו צחצרה אסור ועכ"פ אסור
מדרבנן ועיין צ"ח שם שצראה דס"ל דעת החוס' ורש"י ור"ן
דאפילו איסור דרבנן ליכא וסיים דהכוג צכל צכול ישראל
דאפילו צפני אשני ציתה אינה מותרת פרועת ראש צלא מעפחה
וכיפה צראשה ודלא כפרש"י וחוס' וכו"ן, והצ"ש סי' קע"ו
העלה דלפי מהכינוי הוי דת יהודית צגלוי ממנ אפילו צחצרה
וחצרה ועכ"פ איסורא איכא אפילו אי תימא דאינה יולדת
צלי כחציה ע"ש.

אמנם צוה"ק פ' גשא ח"ר חזקיה חונצא ליחי על הכוה צר
גש צשכן לאינחתיה דתחציו משערה דרישה לצר ודא

הוה מאינון לניעותא צביחה ואיחיתא דאפיקת משערה דרישה
לצר לאתחנקא ציה גרים מסכנותא לציתה וגרים לצנחא דלא
יתחשבון צדרא וגרים מלה אחרת דשריא צביחה מאן גרים דא
הכוה שערד דאחציו מרישא לצר ומה צביחה הוי כ"ש צשוקא
וכ"ש תליפותא אחרת וצגי"כ אשחק כגפן פוריה צירכחי ציתך
אמר ר' יכודה שערד דרישא דאחגליא גרים שערד אחרת
לאחגליא ולאפגמא לה צגין כך צעי איחיתא דאפילו עסירי
דציתה לא יחמן שערד חד מרישא כ"ש לצר ח"ת כמה צדכורה
שערד הוה חומרא דכלא הכי נמי לנוקצא פוק חמי כמה פו
גרים הא שערד דאיחיתא גרים לעילא גרים לחתא גרים לצעלה
דאלעייא גרים מסכנותא גרים מלה אחרת צביחה גרים דיסחנק
חשבותא מצהא רחמנא לשצון מחציו דלחן וע"ד צעי איחיתא
לאחגליא צציות דציתה ואי ענדת כן מה כחצו ציך כשחילי
זחיס מכו צשחני זחיס מה זית דא צין צסתוא צין צקיעא
לא אחצצידו ערפיו וחדרי אשחכא ציה חשיבות יחיה על שחר
אילנין כך צוכא יסתלקון צשציו על שחר צני עמא ולא עוד
אלא דצעלה מחצרך צכלא צרכאן דלעילא צרכאן דלחתא
צשיתרא צצנין צצני צנין הכ"ד הנה כי כן יצורך צצר וגוי שלום
על ישראל ע"ש.

הנה מדברי הוצה"ק דאפילו שערד אחת ואפילו צביחה נמי
גורם קללות ועניות צביח וגורם לנביה שלא יחשבו
צעולם ר"ל ומילע קא לייט לצעל על שמניה אשחו שחצרה
משערות ראשה החולה אפילו צביחה וגורם לכמה לרות ועיין
שו"ת חצוצה מאהצב סי' מ"ח דצשערות היולדות חוץ לצמתן
יאות להחמיר מאוד וכדאשכחן צצנת נ"ז שהיו עושין כלי
פרוח" ופרש"י מלנפת קענה לאחר קישוריה שקלעה ראשה
ובסחה יש שערות קטנים שיואלין חוץ לקישוריה וכן נקראין
פרוחי ע"ש שמפריחין ויואלין לחוץ ואוגדתן מתחת קישוריה
ע"י מלנפת קענה ויש להקפיד צזה כציומא מ"ז צקמחית ע"ש.

ומזה סחירה מפורשת למה שכתב מהר"ם אלשקר סי' לי"ב
שילא לפסוק הלבנה צמנהג נשים נשואות צארץ
ישמעאל היואלים מגולה צשורה אחת על שער צין הארון לפדחת
חלוי לה וילא לחדש דגם צימי חכמי הש"ס הוי מקילין צזה
וכתב דמ"ש צצורה אפשר היינו שלא צצורה שורה חמס
המענין צדברי הוצה"ק שכתב דלא יראו אפילו שערד אחת
מראשה פשוט דחצורה חולק וכן נראה ג"כ מהמג"א ח"ח סי'
ע"ה שהציא דברי מהר"ם אלשקר ואח"כ הציא דצוה"ק ומשמע
דס"ל דחולק עליו.

אלא דמ"מ אף שדברי הוצה"ק סותרין לדבריו מ"מ אכתי לא
צסתרו דבריו דאפשר מדינה דגמי מותר ודלא כרש"ס
אלא כפי הערוך ודעימיה חמס כיון דהמג"א חולק אמהר"ם
אלשקר משמע דפסק כהוצה"ק ולכאורה עעמא צעי ורלחתי
לרציו הח"ס ח"ח סי' ל"ז שכתב צזה דמאחר דאמוחיו
חצרו מאד וחשו לדברי הוצה"ק אע"ג דלאו היינו עומדים למנין
לקצוע הלכה היינו אומרים דאוחה השורה המצוהרת צש"ס
להיתר היינו מחירין עפ"י הערוך דלא כרש"ס ואין הלכה
כצוה"ק מ"מ כיון שחפסו המנהג כהוצה"ק ע"ז כי מהר"א
שעיין מנהג עוקר הלכה ועשה הלכה קצוע דהיינו הוכי
דכספרים חילונים חולקים על הש"ס וספרי חילונים היינו
מסי סיפרים אי מדרש פסיקתא וידומה ויהציר כא' מהם

ודאי אין להקל בדבר אפילו על ספק וכ"ש שלפי דעת גדולי הפוסקים הלכה כזוהר בזה.

מה ששאל בענין הריאות של עופות אין כאן שאלה כזו ולכבר הדברים המצוירים ביר"ד קשה לי נא למחול ולענין בתריהם במקומן ביר"ד.

ובזה הגני ידידו הסודר מאד בסדרות צרכי צבור המברכו שיוכה ללמוד תורה בטהרה כאות נפשו ונפש ידידו המברכו בלב ונפשו.

מנשה הקטן

סימן רמ"ד

למ"ד יצא עשו מכלל ישראל הא קיי"ל אע"פ שחטא ישראל הוא

ב"ה מוצש"ק אחרי התש"ל ברוקלין ג"י יצוא.

מע"כ האי גברא יקרא וכו' הרה"ג מוה"ר אברהם רעפהון הלוי הי"ו.

אחדשה"ט יקרת מכתבו הגיעני ולא ידענא היאך לתאר כפי ערכו הכס כי בצלתי מכירו קאמינא ולכן יקבל הכבוד כפי הראוי לו ויהא שמים מצדך.

ובד"ת אשר חמה עלי דבריו שנדפסו בשערי הלכות בשמי דעשו ילא מכלל ישראל לפי שלא החזיק במעשה אבותיו ולא הלך בחורת ה' ותמה עלי מגמי קידושין י"ח ע"ב כי ירישה לעשו נחתי ופריך בגמי ודלמא ישראל מומר שאני נראה מצויר דעשו נשאר בכלל ישראל והציו ג"כ מדברי הראש"ש שם דישאל אפי"פ שחטא ישראל הוא והוא מימרא הידוע בש"ס.

הנה לא קשה מידי מתרי טעמי חדא דכנראה אגב שיעפיה לא שח לביה לדייק בריש דבריו שכתבתי שם שהאפיקורס הדגיש לי שאינו מאמין בחזרה שבע"פ ובראיו רק שאצטר לו מחזרה שכתב מי הוא יהודי וע"ז השבתי לו מה"ט דכתב דישמעאל אף שה' בן אברהם ועשו שה' בן יצחק מ"מ לא נחשבו בכלל ישראל כפי הידוע לנו אף כי לדין ידאי דבר זה במחלוקת שנויה כמו שאבאר בס"ד.

וימחול נא לעיין שם שכתבתי וז"ל אלא דבישמעאל אחתי לידן בני מאמינים מיושבת הקושיא וכו' והא לדעיל לא כתבתי אלא לפי שיעטו הנפסדת וגם בעשו מה שכתבתי כתבתי ואמרתיו לו לפי שיעטו הנפסדת דכמה ילא עשו מן הכלל ובאמת כי גם על זה הגיד לי אז דאינו כתיב בחזרה שעשו ילא מכלל יהודי ואמרתיו אז ג"כ א"כ כמה שייך א"י לבני ישראל ולא לבני עמי אדם ועמלק וכו' ומה"מ ולמה לחמו עמם בני ישראל בכל הדורות כמצויר בתי"ך יצא שם ספרים

אוחו מנהג עוקר הלכה ונעשה הלכה רווחת בישראל עיין מג"א סי' תר"א הכלל היות כל שום שער בזום מקום בראש ופדתה בנשואה ערוה היא אם לא שיש לה מעטפת בראש ויש לחוש לרביית האלה האמורה בזוהר ע"ש.

גם בחדרה ובחזרה כתב הח"ס ז"ל דכיון דפליגי הפוסקים בזה ולהטור איסורא הוי ונהגי כוונתו שזו הו"ל דין גמור שקיבלו עליו הכך דיעה כמ"ש מג"א סי' תקנ"א ס"ז וסיים הח"ס היות זה מה ללכת במקום שרבים מצויים הוה במעטפת בלי כובע עוברת על דת יהודית ויולדת בלא כתיבה ובחדרה כבר קבלו עליהו אבות אבותינו בכל מקום ששמענו שפלו ישראל שמה לאסור עכ"פ ואפשר העוברת על זה יולדת בלי כתיבה שכבר נעשה ממנהג זה דת יהודית ע"ש הנה מצויר דבזה"ז אפילו בחדרה נמי אסור גילוי שער מדין גמור ולא ממנהג חסידות.

ודע דמנהג אבותינו ואבות אבותינו לקנן שערות נשים בשואות כמצויר בכל האחרונים ז"ל ונשחקקו מתי התחיל מנהג זה ומאריך טעם הוא וקאמס נחנו טעם מחזק הני"ל שכיון שא"א להאזר בשערות שלא ילא מצעד לזמן וקאמס כתבו מהא דמצויר בזוהר דשערות שגדלו בעת נדחם מזיקין וקאמס כתבו דהוא מתקנת ועד ארבע האלות עיין בתריהו ואני הקטן מלאחי דהוא היה כבר מנהג הראשונים ז"ל מוצא בשו"ת תשצ"ן ח"ג סי' רל"ט שכתב לענין המחנות שנתנה האם לנחה ביום קליטת הפאות אם הם לאן צרל או נכסי מלוג וז"ל דין ראובן נשא אשה זכר ואחר שנשא הלך למדינת הים ועמדה האם והשיאה בטהרה והולידה לה בנדוגייתה נכסים שהיו של בת והוסיפה לה ממה שהבניסה לבעלה שהוא במדינת הים והולידה עליה ג"כ הולדות סעודת הנשואין „ונחנו לה מחנות ביום קליטת הפאות כמשפט הבנות“ והשיב ולענין המחנות שנתנה האם לנחה ביום קליטת הפאות אם הם לאן צרל או נכסי מלוג הדין שזה וכו' והנה מצויר דהי' משפט הבנות לקנן הפאות לאחר הנשואין והגם שלא ידוע לן האין נעשית אמנם כיון שראינו לאמותינו שנהגו ג"כ לקנן השערות והני נשי דידן ודאי ממנהג זה קבלו ויסודו בזהרי קודש ועכ"פ מצויר דכבר נהגו לקנן שערות בימי הראשונים ז"ל וק"ל.

ובזה הגני לסיים כי ודאי כל מי שיראה ה' נוגע בלבו וחושה לקללת מן רשביי בעל הזוה"ק ורואה בצרכתו צרכת דיוק חנא אלקי אל יבקש להקל בדבר כי לא אמרו כי להקל אלא להחמיר כיון דעפלי חליי ביה ואם יאמר איז רופא שאם יתן איז מין רפואה להאם יזיק להולד ודאי לא יתנו הרפואה אז להאם אף שהיא לריבה קצת אם לא שהוא סכנה נפשות דאז דוחין נפש מפני נפש אבל בלאו הכי האם לא תראה ליקח הרפואה וכ"ש אם יאמרו לה שאם תמלא לה איז תאזכר שאין זה ענין לבריאותה אז חיי הולד יחלה מהא מחלה רבה מאד שחוק לו לכל החיים ודאי שום אם לא תעשה זאת וכ"ש שאם יאמרו לה שגם תחבר הבית ויבואו לידי עניות ובעלה יתקלל וזרעת יבא עליהם ודאי לא תראה האשה להביא כל הארות חיי עליה ועל ביתה והכי הרופא הגדול רשביי כתב והעשה כן חיי יבאו כל הקללות והאיפוך יבאו כל הצרכות

אלא דמיא אפילו למ"ד קודם מ"ח נמי דין ישראל כ"י להם וגם על דעת שיטות הללו כחצו דבריו הכ"ל נמי מדברי הגמ' קידושין הכ"ל לאו חצוה לדבריו ואני דקדקתי בלשוני בס"ד וכתבתי ב' פעמים דעשו ולא מכלל ישראל עיי' שער בעיקר ודבר זה הוא אמת צפי ולא קשה מגמ' קידושין דהנה פשוט דמומר לעו"ב או לחלל שבתות צפרהסיה אפילו ישראל גמור ח"ו הרי זה בגוי גמור לכל דבריהם ועיין גמ' חולין דף ה' ע"א חוץ מן המומר לנכ"ד את היין ולחלל שבתות צפרהסיה אלמא מומר לעו"ב הוה מומר לכל החורב כולה ועיין רש"י שם ה"א תנא חמירא ליה שבת כעו"ב דהעובד עו"ב כופר צרקה"ה והמחלל שבת כופר צמטשו ומעיד שקר שלא שבת הקצ"ה צמטשה צראשית.

וח"ל הרמב"ם צביה"מ פ"י מסנהדרין היסוד השגה עשר תחיות המתים וכבר ביארנוהו יבאשר ואמין האדם אלה היסודות כנס ונחזור בה אמונתו בהם „הוא נכנס בכלל ישראל" ומזה להבין ולתתם עליו ולתבונן עמו בכל מה שז"ל הש"י איש לחצורו מן האהבה והאחיות ואפילו עשה מה שיכול מן העצירות מחמת התאווה והתגברות העצב הגרוע הוא נענש כפי חטאיו אבל יש לו חלק לעו"ב"ז והוא מפושעי ישראל וכשתקלקל לאדם יסוד מאלה היסודות „הרי זה יצא מן הכלל" וכבר בעיקר ונקרא מין ואפיקורוס וקולץ צנעניות יתמיה לשינאו ולאבדו זמנא נאמר חבלי ק"ע הלא משנאיך ה' אשנא וכו' ע"כ ע"ש. הנה מבואר מדברי הרמב"ם ז"ל דאפילו לאחר מ"ח הכופר בעיקר ח"ו ולא מכלל ישראל ואינו נמזה ע"י הכלל כלל וכלל לא ושמא אינו ישראל חלל מין או אפיקורוס או קולץ צנעניות והוא שם חדש שלו.

ובפ"ב מה' עו"ב ה"ב כתב עוד הרמב"ם ז"ל ח"י ישראל שעובד עו"ב הרי הוא כעו"ב לכל דבר ואינו בישראל שעובר עבירה שיש בה סקילה מומר לעו"ב הרי הוא מומר לכה"ת כולה וכן האפיקורסים מישראל אינם בישראל לדבר מן הדברים ע"כ ע"ש. זה ע"ד שכתב צנע"ת מהר"ם מרעונוצבור שכתבתי בחשוכה הכ"ל. ועיין בשו"ת ח"ס ח"ו סי' קנ"ה שכתב ח"ל עונש המחלל שבת אין בידיו לדון דיני נפשות ואם לא ישמע לכופר הרי הוא מובדל מכלל ישראל ונידון כיוצא מן הדת ואינו לא ישראל ולא נוצרי ולא תוגר וכו' כללא דמילתא כאלו נמחה שמו מישראל עד שישוב אל ה' וירחמהו ע"ש. והנה מבואר מפי רבותיו ז"ל אשר מייחסו לנו שוחים אשר כל מי שאינו מאמין בחורב ה' בול ואפילו אפס קלבו הרי אין זה בכלל ישראל ובאמת הכין מפורש בהגדה של פסח בחשוכה להרשע ולפי שהוליד את עולמו מן הכלל כפר בעיקר ואנו ה' שם לא ה' גגאל דאין זה בכלל ישראל שגאל.

ומה דקשה ליה מא"ע סי' מ"ד סעי' ע' דישראל מומר שקודם קידושין קידושין ואריכה הימנו גע וגם לענין יבום ב"ש לו את מומר דין את ליה והויב לביס כמבואר בש"ע אי"ע סי' קנ"ו וסי' קנ"ז סק"א ואף דר"י גאלן ס"ל דמשומד אינו מיבם הוצא צרע"א יבמות י"ז הב"י אף לא הכניסו בשלחנו הבעור ע"כ. ובאמת כי גמ' מפורשת היא ביבמות ע"ו נכרי שקידש בזמן הזה חוששין לקדושתו ולמא מעשרת השבטים קאחי ע"ש אחד מ"ד אמנם לדין לא קשה מיד.

ועיין עוד לעיל סי' קע"ב. וח"ג סי' רמ"ד מש"כ בזה.

הקדושים ולא ראינו להאריך בחשוכה בחשוכהו הנפסדות אבל פשוט דכ"ז אמרתי לפי שיטתו הנפסדת אבל לדין הכ"י דאפשר לפי דברי חז"ל דעשו ה' ישראל מומר וכו' גם בישמעאל אמרו ז"ל שעשה חשוכה בסוף ימיו כמבואר דקדקו אותו ולאח וישמעאל ועיין רש"י ז"ל.

איברא דבעיקר הדבר אי עשו ולא מכלל ישראל דבר זה הוא מחלוקת גדולה ומה שאמרו שם בגמ' ודלמא ישראל מומר שאני ע"כ דרך דחוי אמרו כן ולא הלה פסוקה הוא וכו' בעיקר הדבר אי האבות ילאו מכנגד ב"י קודם מתן תורה מחלוקת התנאים הוא בגמ' סנהדרין דף נ"א אמר ר"ח ע"ג שהכה את ישראל חייב מיתה שנאמר ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המאמר ופרש"י משום דהכה את העברי וא"כ ס"ל דדין ישראל ה' להם קודם מ"ח וב"י המכה את ישראל חייב מיתה אבל צמטת רבה פרשה ה' סי' ב' אמרו כיון שידע הנוגש שהרגיש בו החזירו לעבודת פרח וכו' מכה אותו ומנקה להורגו אמר משה ודאי זה חייב מיתה כמ"ש ומכה אדם יומת נראה דרך משום דלמא להרגו הרגו ולא משום דמכה ישראל וע"כ דס"ל דדין ב"י להם ועיין רמב"ן פ' אמור צמנדף בענין דרש' תנאי מלמד שחגיגה והקשה הרמב"ן דנמאי חלונקין לגיור ה' קו"ל עכ"ל ועוד הנה על דת ישראל הוגד כמזה והכמי לרפת אמרו כי עשם הגרוע דקודם מ"ח ה' משפטן לילך אחר הזכר כמ"ש בצומות הלך אחר הזכר והרמב"ן ז"ל חלק עליהן כי מעת שבה אברהם צברית היו ישראלים גמורים ובגוים לא יתחשבו ועיין תוס' צ"ב ע"ו בא על גפרה וא"ת ב"י אינו מלוה מבואר דפשיטא להו דעשו דין ב"י ליה גם למ"ד דשנעים נשאו תאומות ע"כ דדין ב"י ה' להם וגם עמרם שנשא יוכבד דודתו אמרו ז"ל מפני שדין ב"י להם קודם מ"ח אם לא נדאמר דחז"ל לא שמרו בנ"י החורב קודם תחינתה וכמ"ש הרמב"ן והדברים ארוכים. *

והראב"ד צ"י על הסיפרא פ' חזרע פ' נגעים צמראות נגעים בעו"ב הקשה אחאי לא קתשיב נגע שנוגד צו קודם הדבור ונעמד צו לאחר הדבור דהוא עובר ג"כ כדאיתא בסיפרא שם ואיכא למימר דהוה בכלל עו"ב עד שלא נחגייר שהרי ישראל קודם מ"ח ב"י היו ובשעת מ"ח נחגיירו ונכנסו תחת כנפי השכינה צעזעלה וצחצחא עכ"ל ע"ש ובסנהדרין פ"ב ע"ב צרש"י ד"ה צה יתרו וז"ל משה קודם מ"ח נשא ובשעתה החורב בולן ב"י היו ונכנסו לכלל מלוא והיו עמדם וגרים רבים של ערב רב עכ"ל ומיהו לאידך גיסא מליוו שרם מנגייר נשים ואברהם מנגייר אנשים ואברהם יושב בישיבה יחזק יושב בישיבה ויעקב יושב בישיבה ויעקב שנשא ב' אחיות אמרו לפי שגר שחגייר בקטן שנוגד דמי ולאח ורחל נחגיירו. ועיין חולין ק' ע"ב אר"י והלא מנני יעקב נאמר גבי' ועדיין במה עמאל מותרת להם אמרו לו בסוגי נאמר אלא שכתב צמקומו ועיין פיה"מ שם דפי הכורה שאין חט מקיימין מלוא גבי' מפאת מה שנאמר הכהו ליעקב חלל מפאת מה שנאמר למשה לקיים האיסור הכהו וכן בשאר כל המלות ועיין גור ארי' צמד"ר פ' ע"ו פסוק ל"ב דשבת דמרה דקודם מ"ח הוה ליה כמלוא ב"י ע"ש עכ"פ נראה דדא הוא מחלוקת גדולה אי האבות ילאו מכלל ב"י קודם מ"ח וא"כ ממה שאמרו בגמ' שם ודלמא ישראל מומר שאני אין כאן הכרח כלל.

גמור הרי זו מקודשת שמה הכהר תשובה בלבו ויש להאריך בזה כי הוא יסוד גדול ממקור נאמן בס"ד.

ומיהר בזה"ל חלל (י"ט א) לא משמע הכי דכתיב כי ישוב אחים יחדו ר' יוחנן אמר שיתרו בלבוש כזהם אחים במד"א וישב ר' מנחם לעולם כמה דאשחמודעין דהיו מלכא על כולא וזשכ"כ כי יסיתך אחיך בן אמן שהמסית לא נקרא בן אחיך רק שאר אס כנכרי, ובתריגוס אינאקניס צי י"ב כל בן נכר לא יאכל בו מתרגם כל בן ישראל דאסתלק שאין לו בית אב בישראל ועיין צחיס כ"ב וז"ל ס"י קפ"ט דמומר איני בכלל בן ברית ודוק.

ומה שהביא הרא"ש מאמר חז"ל בסנהדרין מ"ג ע"ב מ"ד חטא ישראל אפי"ש שחטא ישראל הוא הכה הכה הכה פירושים נאמרו בו ה"ר"ס מרש"ט וז"ל דחטא מקרי שוגג ודוקא כשחטא בשוגג היא בן אכל במוח ולא מכלל ישראל ודעת הרמב"ם סת"ם לטיל הוא כשלא נתקנו לו יסודות האמונה אכל לא יא מן הכלל אלא מחמת חלום ור"ע טעמו ויש שפי' שהיא לענין שוגגין נשאר ישראל לעולם אותו שלא יבא חוטא נשאר ויש שפי' לענין שאסור להכשילו או לענין שנשאר גופו ישראל עכ"פ אין מזה תיובתא לדבריו כלל.

ועיין עוד ח"ג ס"י נ"ד, וח"ד ס"י קס"ב.

ובזה הגני ידיו וי"ד שנוכה לקדש עצמנו בקדושת ישראל שהוא קדושת המקום בתורה ומצות דושלה"ט ושל"ט בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן רמ"ה

בדין הנושא נכרית בחוקותיהם ואח"כ רוצה לגיירה

בס"ד אור ליום ב' וירא התשכ"ט ברוקלין נ"י יצ"א. שמואל לקח פי' שנים תורה ויראת שמים ה"ה מע"כ ידידי היקר וז"ל גר"ג הרב הגאון וכו' מוה"ר שמואל יעלב שליט"א אב"ד סיראקיו.

אחדשכת"ר צידדות גלמנה,

ספר היקר והנחמד ח"ב קדמתי בזהב יחירה כראוי לו וכדי להראות חציבותי גבן עשיתי לרונן ועיניתי בו בזה מקומן של שחחים והכני לניין חיה הערות קצרות בטעמי עלי דבריו היקרים בס"י ה' בדף כ"ז כתב בדבר המלוי בענייני שיהיה נשאר נכרית בחוקותיהם ואחר זמן חפץ הצעל לגיירה ולעשות נשואין כדת משה וישראל וכח"ר האריך בזה בחכמה יבצא מה שהשיב לי בגאון ר' יוחנאקא אבראמסקי שליט"א בדבר זה דאם בזה להחגיגה כדי שתהיה נשואה לו כדת ישראל כיון דהיא יושבת תחתיו בחוקי הממשלה ואינו יכול להוציאה לא שייך כאן בשביל אישות (ואין זה גיירה בשביל אישות דהא דאמרינן דאין מקבלין בשביל אישות

וראשונה הכני להעמידו על פליטת הקולמוס והשגה שכתב דכ"י חף לא הכנים שיעת ר"י גאון בשנתנו העבור העלמת עין איכא הכא דהלכה מפורשת הוא בשנתנו העבור ח"ע ס"י קי"ז ס"ד נפלה לפני יבס מומר יש מי שחזיר אס ה' מומר כשנשאה אחיו ואין לסמוך עליו ע"כ הרי דהכניסו והכניסו אלא שחלק עליו דאין סומכין עליו והאחרונים פלגו בשיעור דבני יהודאי גאון ועיין ציבור הגר"א שכתב שיעור הגאונים דלאו אחיו קרינן ביה ובכמה מקומות מלוי לרבותיו שע"כ רפ"ו דברי הגאון נאסף להחירה.

ולעצם הדבר מה שהקשה מקידושין ויבום הנה בספרי שו"ת משנה הנכוח ח"ד ס"י קס"ב כתבתי קצת מענין זה והיסוד זה ע"פ מה שכתב בזה"ל ס"י רכ"ג למד ברבית ולדקא משומד לא מקרי אחיו ולענין יבום וזקק ובתב לחנן דגני רבית ולדקא לאו בלחיה גמורה ייחיי אלא כגומר בכלל ישראל שהם אחים בתורה ובמלכות וחדע שהי' אנו מזהרין ברבית ולדקא על הגר הכה משאר עממין כמו עני ישראל הכה מורע (ישראל) יעקב וכיון דכ"י הוא משומד ככפר שיקר ואלא מן הכלל פרק ממנו אחיו זהו אין אנו מזהרין נהרם עליו שיד ולהחיותו אכל אחיו דכתיב גבי זיקה ויבום איני י"ל אחיו בתורה ומלכות אלא אחיו מעממי ובשרי שגילדו מאיש אחד ומשומד אפי"ש שנשחמך לא פסקו תלמודתיו והלא הוא ואחיו נולדו מאיש דהא עשו נמי משומד ה' והתורה קראו אח ע"ש.

נראה מזה דלכא ישראל ישנם צי דיוס א' דין קדושת ישראל (ב) דין גוף ישראל ודין קדושת ישראל כל מי ששומר התורה והמלכות הרי הוא בכלל זה אכל דין גוף ישראל אין לו אלא למי שנוגד מאז ואם ישראלים והמשומד ר"י שאינו שומר התורה ומלכות הרי סילק ממנו דין קדושת ישראל יכרי הוא כגוי גמור לכל דבריהם ומיכה לדין גוף ישראל הרי גופו נילד מאז ואם הישראלים ולא אין בידו לסלק ממנו שגא יבא מורע ישראל דהא הוא מלכות שנוגד מורע ישראל וכן כל דבר שנוגד נדין קדושת ישראל מתורה ומלכות אין זה בכלל ישראל אכל מה שנוגד לגוף ישראל הרי אף משומד בכלל, שהרי לא יוכל להחליף לידתו בגוף עכ"ל וזה בס"ד נקודה נפלאה ואמיתית.

ולפי"ז אחי שפיר דכניו של משומד הם ישראלים גמורים כיון שגילדו מגוף ישראל המתייחס אחר יעקב אבינו והקדושה אף שפרחה ממנו ויאל מן הכלל מ"מ בניו שיקבלו עליהם התורה והמלכות ממילא חזרה להם הקדושה וכן לענין שומלח מה משומד ממנו כשחטא ולא כעכ"ס דודאי גוף ישראל הוא וכן לענין יבום והתורה אמרה כי ישבי אחים בלידה יחדו ולענין קידושין נחלקו בזה הפוסקים דיש ס"ל דכ"י כיון דשיקר הקדושין לשם בנין ממילא כיון דהבנים יהיו ישראלים גמורים וגוגע לענין גוף ולכן קדושתו קדושתו ויש חולקין דקדושין ענין של קדושה הוא זה לא שייך ביה כלל שהרי יאל מן הכלל ויש שס"ל דעכ"פ מספק הי"ל קדושין דשמה הכהר בתשובה או יהיה תשובה בלבו בזמן מן הזמנים ואמרי במשנה קדושין המקדש ע"מ שאני לדין גמור אפילו היא רשע

חתנות ליכא אלא לאו בעלמא כמי"ש הרמב"ם בפ"צ מא"צ ואינו בכלל עריות.

ועכשיו שהחגיגה א"ס נאמר דדעיבד מעטל הגירות א"כ תהי' אללו באיסור כרת שצ"ל על הכנה שהיא והוא בכתת שהרי פשוט שלא תשמיר על עבדתה וגם פשוט שהרי באיסור סקילה שתחלל שנה ועיד איסורי דאורייתא התמורים יא"כ אתה מצינא מאיסור קל לחמור וכן אותו נמנא דמה שלא תחגיגה הוא הריעב וא"ס תחגיגה הוא השומן וגם א"ס יהיו להם בנים גורמים להם רעה, דאלו בגויותן יעשו בנים רק על שבע מלות ועכשיו שיתחגיגו עמיהם ולא יגדלו לתורה חיצה גדילה הוא להם גם כי באמת דלפעמי"ד צעיקר הגירות אין לו דין גירות כלל וכי"ל. וממילא לא דמי כלל להא דתשובת הרמב"ם ז"ל דהתם השפחה כשתחגיגה וישאנה תהי' אחו כדת משה וישראל.

ובכלל ראיתי לאחרונים שפקקו א"ס בדבר כדאי נזכית אלו הבנים ונחייב לכלל ישראל אשר קשים גרים לישראל כספחה ופרש"י (קידושין ע"ב) לפי שאינם בקיאות במצוות ומצינא פורעניות לישראל ועוד שמלמדים את ישראל מעשיהם ועוד דהרי הא דאין מקבלין גירותם הוא מתעשר שאינם מתחגיגים באמת רק לפנים וא"ס יתחגיגו יש תעשר זה שיעממי הבנים בין בגויות וקרי"ה ישראל מישראל עושים בן צעירה דדיר הפרזן ישראל מגוי לא כ"ש.

גם משי"ב הגר"י אצרחמסקי שליט"ה דהכא ליכא משום לזות שפחים כיון שהוא כבר דר עמה גם עכשיו וגם ליכא משום דאחזוקי בקלה כנה חידוש זה לאו דחתא הוא וכבר חקרנו ומלאנו בתשובת בית שערס למרן זקניו הג"ל שעלה במחשבתו לדחש בן ודחה לעמנו מחידושי הרמב"ן שהביא תוספתא פ"ד דיבמות ה"ב וז"ל ישראל שצ"ל על שפחה על הכנרת א"ע"פ שחזרה שפחה ונשתחררה נכרית ותחגיגה הרי זה לא יכנים וכו' ודייק הרמב"ן מדקתני גבי א"ל נעמן וגבי שפחה כצ"ל ש"מ דדוקא קתני שצ"ל עליה צעדים וכו' וגמזום לזות שפחים דידה ודידיה אסור שלא יאמרו לשם זאת נתחגיגה זו ולשם זאת נשארה זה ע"ש הרי מבואר ברמב"ן דאפילו זה עליה צעדים ג"כ אסור לכוון וגם הרשב"א הסכים לזה ופלא על הגאון ר' יחזקאל שליט"ה שלא הרגיש בדברי הרמב"ן והרשב"א הג"ל.

עוד כתב שם מרן ז"ל באופן נאות לחלק בין הא דהרמב"ם לידון דהאי שפחה היחא עושה שהיא ישראלית ולא הוה אלא ספק ע"ש בכל התשובה באריכות גדולה.

ומ"ש הגר"י דא"ס לפי ראות עיני המורה סופה לעשות לש"ש וליין לש"י י"ד סי' רס"ח סקב"ג הנה מרן בשו"ת הג"ל פי' דבעות ה"י הלל דסופו לעשות לש"ש היינו בשעת גיירות יתחגיג לש"ש וכמו שה"י המעשה באמת אצל היכו דהגירות לא הוה לש"ש לא וחתה שם על מהרמ"ל שהביא דוגמא מדברי התוס' אלו אהא דאחר יכנים משום דאפילו אח"ל דמעיקרא לא נתחגיגה לש"ש מ"מ בסופה כשנשאת לאחר ואינה חוזרת לסירה השתא מתחגיגה לש"ש ע"ש

היינו במקום שהיא חוששת שכלאו הכי לא ישאנה או א"ס לפי ראות עיני הצ"ד סופה לעשות לש"ש מקבלין אותה ומותר לכוונה אח"כ מטעם שכתב הרמב"ם ז"ל בתשובתיו מוטב שיאכל רעב וכו'.

וראשונה אליין דנדין דידן לא דמי כלל לתשובת הרמב"ם ז"ל (בס"י ק"ג) שהביא הגר"י א"ל דהתם כתב הרמב"ם ז"ל מפני חקנת השבים מוטב שיאכל רעב יאל יאכל שומן עמנו וסמכו על הקרא עת לעשות לה' הפרו תורתך דהתם דהש"ש הוא רק עד שישיאנה דכיון דלא נחיר לו לשיאנה צהיתר ישאנה באיסור וידורו יהא כשכחא שפחה כמיה שהיא ויעביר באיסור לאו בכל שעה וא"ס נחיר לו לשיאנה ישחררה ותחגיגה יתקבל עליה כל דיני ישראל ולכן אמרין מוטב וכו' גם כי כשישחררה ממילא נעשית ישראלית נמירה כמובן.

אבל צידדן דידן אדרבה הריעב הוא שלא תחגיגה דידוע דרובא דרובא מהמתחגיגין הללו אין מקבלין על עמנו גירות באמת לקיים כל מצוות התורה נמנא דעיקר גירות אינו בלום וכו' אמרין בצבורות דף ה' ע"ב ע"כ שצ"ל נקבג ד"ה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו ר' יוסי ב"ר יהודה אומר אפילו דקדוק אחד מד"ס יכבי קיי"ל וכן פסק הרמב"ם פ"ד מא"צ ה"ה וע"י ה"ב שם וא"כ כיון דאלו רובן עכ"פ מתחגיגין ואין מקבלין עליהן כל הדקדוקים האלו והרי מיד אחר הגירות הם כמו קודם הגירות וכל הגיור הוא רק סמיות עינים יא"כ חסר צעיקר דין גירות. ואף דקיי"ל דיבמות כ"ד ע"ב ובש"ע יו"ד סי' רס"ח דדעיבד א"ס גיירס דדיעבד מכוני גירות נראה דוקא אלו שהגיירות היחא גיירות ממנו וקבלה צ"ל וכלל אלא שלא היחא קבלה לש"ש אלא לשם אישות והוה דומיא דגירי אריות אצל הכא חסר בעלם הגירות ואין כאן גירות כלל וכן כתב להדיא בשו"ת בית שערס למרן כק"ז ז"ל יו"ד סי' שס"א.

וב"ת מאי איכפת לן נפ"מ גדולה יש שהרי כיון שאין הגירות מוטב לה ואנחנו נחזיק אותה כישראלית ויוניד בנים ממנה נמנא הבנים הם עכ"כ גמורין דין ישראל הבא על כותיה דכי יסיר את בנה מאחרי כתוב והם באמת גוים גמורים וישאנו נשים ישראליות וכו' וודאי יש נפקותא גדולות ועוד דאולי א"ס יראה שאין זה גירות סוף סוף יפרוש ממנה אצל א"ס נחיר אותה לו ידור עמה ולא יגרשה לעולם מביתו.

עוד אני אומר דלא דמי נידון דידן לעמם הרמב"ם ז"ל דמוטב שיאכל רעב ואדרבה לעמם זה מוטב שלא תחגיגה שהרי כבר כתבנו שאפילו תחגיגה ג"כ לא תשמור התורה והמלצת וא"כ א"ס נאמר דמוטב הגירות עכ"פ כמו שכתב א"כ ב"ש אדרבה ע"י"ז אוכל בשר שמן ולא רעב והוא דעד שהיחא גייה לא היחא אלא באיסור לאו דלא תחתן דהרי כצ"ל על הגיור דרך זאת אינו אסור מהי"ת אלא צ"ד של שם גזרו עליו כדאיתא בסנהדרין פ"ב וע"י"ז ל"י ע"ב ובמ"ש הרמב"ם פ"ב מא"צ ה"ב ובשבעל צפרהס"א דאורייתא הוא וקנאין פיגעיין זו והיא בכתת כמו דאמרין התם ופסקה הרמב"ם שם ועיין רשב"א וריעב"א קידושין כ"א. ומ"ש הרמ"א סי' ע"ז דכא על הכותיה הוא בכלל עריות אינו אלא צפרהס"א שדיני דקנאים פיגעיין זו אצל בלעשה אפילו דרך

ראשון דכיינו משני לדדי חזוג הוא ראשון וכ"כ הרש"ש שלכי גיטין מדפוסיה ח"ל וי"ל עוד דהא דקאמר הש"ס נקמן הא בזיווג שני כולל צ' ענינים בין שאללו הוא זיווג שני אף שעדיין היא בחולה ובין שאללה הוא זיווג שני אף שהוא עדיין בחור וזיווג ראשון אינו כי אם בחור עם בחולה ע"ש ופלא שלא הרגיש בנשיאים הג"ל שג"כ נכחו כבר בסגנון זה דדוקא שני לדדי לריך להיות ולא דוקא מקרי ראשון וא"כ לכאורה צדין אין שום חקנה.

אמנם בחידושי על צה"ג למס' גיטין הראחי לדעת צס"ד דנעמלה מייבנה והלדדיקים האחרונים ז"ל חוכן שאניין סוטה דף ב' אהא דמשני בגמ' כאן בזיווג ראשון כאן בזיווג שני שכתב ח"ל זיווג שני כגון אלתון לאלמנה אבל בחור שנשא אלמנה או אפכה הוי כמי זיווג ראשון עכ"ל ומפורש דכל דמלך אחד הוא זיווג ראשון מקרי זיווג ראשון אף דמלך השני הוא כבר נישואי השניה, וצריכתי צירושלים עי"ה העיר לי הגאון ר' ישראל זאב מיינצבערג זל"ה דהכי נמי מפורש בר"ן סנהדרין וחפשי ומלאחי שם צדף כ"ב ח"ל א"ר אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה כך הוא הגירסא אבל הר' דוד גרים דאמר ר"א ויהיב טעמא למא לא החירו לגרש דאמר ר"א כל המגרש אשתו ראשונה ואש"ג דהריב נשים היה לו ולא היו ראשונות לו, אפשר ראשונה בנשואיה כלומר שבה היה ראשון בנשואיה שלא נשאת לשום אדם ע"כ ע"ש, ומפורש י"א מהני חרי ראשונים ז"ל דכל שהנשואים מלך אחד הם נישואים ראשונים זיווג ראשון מקרי, ודבר זה מוכרח הוא בדומן הש"ס שנשאו נשים רבות פשוט דכל אשה שנשאה בחולה ראשונה הוא אללו לענין גירושין ופלא על הכי אחרוני ז"ל דאשחמטתיה להו הכי ראשונים ז"ל וכתבו להיפך ונפ"מ גדולה להלכה לענין גירושין וגם בזמן הזה ופשוט דא"כ גם הנושא בזמן הזה בחולה לאחר שהיה לו אשה או להיפך זיווג ראשון מקרי לכל הענינים הניגעים לזיווג ראשון.

אבל ממילא י"א לן לדידן דהכי שנשא בחולה או להיפך לדעת החס' שאניין עכ"פ אפילו הוא היה בחור נשולם זיווג ראשון מקרי ודלא כהאחרונים ז"ל דקיי"ל בראשונים נגד האחרונים שלא ראו דצריכיהם וכיון דהשאלה היתה שהאם היתה בחולה בנשואיה כה"ג אשתו ראשונה מקרי וממילא ליכא משום מנהגא דמנהגא דווקא למי שיש לו זיווג שני וממילא ליכא למיחש משום מנהגא וגדול השלום ויהיה הכל כסימן טוב ומלל טוב וידורו בשלום באהבה ואחור ורעות יראו זרע ויאריכו ימים וישמחו בהורים צפרי בעניניהם.

הטרוד החותם בשים שלום.

בנשוא הקטן

סימן רמ"ז

עוד בהג"ל ומקור הדבר ומה נקרא זיווג שני

הנה ראיתי חשוכה כ"ח בדין שושבין בזיווג שני והיות כי לפענ"ד יש להעיר בדבריו היקרים אכתוב לו מה שלפנע"ד בזה ענינה, ראשונה מה שהביא מספר שלחן העוז

שהיה נז"ע ומיחו לדידן אפילו להמברמ"ל כ"ל מ"מ נראה להדיא דעכ"פ בסופה כשנשאת השאה מחגיירה משמע דהגירסה של קודם לא הועיל דל"כ ל"ל גירסה שניה ודוק.

והנה הארכתי קצת להשתעשע בד"ה אמנם לעיקר דינא מילתא דא לאו חדתא הוא וכבר דשו בו רבים רבוחינו גאונים הלדיקים האחרונים אשר מימיהם אנו שוחים ורובא דרובא פסקו לאיסורא וביא מן צניה שערים הג"ל באריכות גדולה מאד צ' חשבות בשו"ת בית יצחק וי"ד סי' ק' הגאון ר' חיים עוזר בשו"ת אחיעזר ח"ג סי' כ"ח שו"ת מהרש"ג וי"ד סי' ל"ד שו"ת באר חיים מרדכי סי"מ שו"ת ערוגת הבשם וי"ד סי' רכ"ד שו"ת חנן יקרה חתומה סי' ל"ה צ"ח רוח חיים להגרי"ה פלאגי סי' ע"ז שו"ת אמרי יוסף סי' קצ"ו ובשו"ת אגרות משה ג"כ דעתו נוטה לאיסור ע"ש צ"ע סי' כ"ז ובשו"ת פרי השדה ובשו"ת משנה שבר ועוד כמה אחרונים ז"ל ופלא על הגאון ר"י אברמסקי שלא הרגיש בכל הכי אחרונים. וראיתי בשו"ת יציע אומר א"ע ח"ב סי' ג' ש"א ללקט קצת אחרונים שמקילים בזה ואני אומר מאן ספון ומאן חשב לחלוק אבל הכי שרי החורב מלאכי מעלה אשר מפיהם אנו חיים ומימיהם אנו שוחים להקל נגדם בקדושת ישראל צדיני נפשות אשר לפענ"ד יחד הוא כל חמוט להלכה שלא לקבל הכי גרים גרורים אם לא שומא לפעמים יולא מן הכלל שיכא בכל לשם שמים וא"י ודאי חלוי כבר לפי ראות עיני המורה דלך. (*) עיין הוספה בסוף הספר

ובזה הנני דושת"ר בלב ונפש.

בנשוא הקטן

סימן רמ"ז

בענין המנהג הנחה שלא יהיו שושבין בי שושבי ביוזג שני

כ"ה מוצש"ק פ' קדשים התשכ"ב ברקלין נ"י יצ"א.

כבוד וכו',

ובדבר השאלה מה שכתבו בארץ מקומות שלא להיות שושבין (איינעשפירער) חתה החופה צמי שיש לו זיווג שני משום סימנא עבא וככה בארץ והאם רוצים להיות כשושבינים דוקא וזה"ל השני מקפידים משום סימנא עבא שיהא זיווג שני לו שנשאה בחולה אחר שהיה לו כבר אשה.

הנה בעלם הדבר אין להאריך בדבר זה שאינו מפורש בש"ס ואין לו מקור בפוסקים ראשונים קשה להגיד צא ובפרט שהוא משום סימנא עבא יש לומר צא מאן דקפיד קפדין ליה ולפוס ריהטא לפי המנהג אין היחר במקום שכתבו כן דהפרי"ה סי' קי"ט כתב ח"ל ומשמע ליה דזיווג ראשון מקרי דווקא כשהיה בחולה וככה"ל הוא דמחזק מוריד עליו דמעות וכדי דייק לישאל דקרא וביא חזקתך ואשת צרייך ובינו כדאמרין אין האשה כוחה ברית אלא למי שנשאה כלי ובציה מאיר כתב ג"כ ח"ל דהכי דייק לשון הגמ' זיווג

גם מה שהביא בשם תשובה מאברהם למנין נשואין צמייל הלצנה כיון שאינו אלא לסימנא בעלמא אינו חמור כ"כ ואין לעכז נשואין בשביל זה חממני מאד וכי לעכז נשואין אנו באין וכלא אנו באין לשאל לבחילה האך לעשות וודאי אהנו נוהגין כהפוסקים בזה רק צמלוי הלצנה דוקא וא"כ הכ"נ בדידן כיון דלסימנא מילתא הוא ומ"ש וכי ראינו ח"ו מי שהוא מצני עמיני יעבור בשאט נפש על דברי הרמ"א ולעשות נשואין שלא צמלוי הלצנה אנו בני אשכנז הנוהגין כרמ"א (כי בני ספרד אין מקפידין על זה).

גם מה שהביא בזה ה' דבאר בזה כמ"ש הח"ס ח"ע סי' כ"ג לענין קטלנית לדעת הרמ"ם דמאן דקפיד דחזין אס בא לשאל לפנינו חזין דגברא קפדנא הוא ואסור ובשלא בא לשאל הרי דלא קפיד וליכא בזה משום חששא הכה לצד כי הרי לפ"ז אדרבה הרי אן קיי"ל דלא כרמ"ם גם בזה כמבואר בפוסקים וכל האחרונים תפסו עליו אבל כבר הבאתי דזה דוקא לפי עטם משום סימנא אבל אי נימא משום הני עטמי אחריתא אין כאן אף דמות ראי.

אלא דכח"ר הביא עוד צ' ראיות חזקות ועליהם בנה יסודו וסיים בזה והם דברי זוה"ק בראשית ע"פ ויביאה אל האדם הכי אלפנא דצעי אבא ואמא דכלל לעיילא בראשיתא דחתן כדאמרי אה בתי נחתי לאיש הזה. (צ' ביאור הגר"א ח"ע סי' נ"ה סק"ע שכתב דמופה שלנו הוא עיקר מה שמו"ל האב את הכלה מראשיתא לתור ציהכ"נ ושם קובעין החופה וכו' (ועיין צ"ח מש"כ בזה) יהי מה שמו"ל ככלל לחופה שמו"ל מראשיתא לחופה שייך להורי הכלל ולכן אס מכבד זוג אחר יעבד רק זוג ראשון אבל הוא צעמנו כשעושה לפי החורה אשר הורנו ודאי נשתר.

ולאחר העיין חמיה לי הרבה ארואות אלו דא"כ לפי שיטתו דהחייב על האב והאם להכניס הכלה בראשית החתן ח"כ תקשה האך הנהיגו אצותינו מלפנים ומקדם אשר עיזים היו שלא להכניס את בניהם לחופה כשהיו זוג שני, כיון דהוא נגד הדין המבואר בזוה"ק וגר"א, זאת ועוד אחרת דתקשה אמשי"כ שם בסמוך כ"ח ולכן אס מעביר הכבוד לשאר הקרובים וכו' ומי החיר לו להעביר כיבוד זה וגם מה זה דקרי ליה כיבוד והלא דינא הוא דעל האב והאם להכניס הכלה בראשית החתן וילפינן לה מקרא ובלשון הזוה"ק דצעי אבא ואמא דכלל ויהאך מכבדין בזה אחרים וצ"ע.

והנראה לפענ"ד דהנה מדברי הגר"א לכאורה אין ראיה דהרי נראה דאין לא פסקין בזה בהגר"א שהרי הגר"א כתב דהחופה הוא מה שהאב מו"ל הכלה מראשיתא ודייק דהאב מו"ל הכלה לתור ציהכ"נ ובאמת מנהגינו הוא שאין האב מכניס הכלה אלא האם או מי שהוא השושבתיית דהן אמת דראיתו מנהג אנשי יעטא שכתב האב והאם בראשית מכניסים הכלה והאב מכניסין החתן תחת החופה ואולי הוא מטעם הגר"א ז"ל אבל אן מנהגינו והאנשים מכניסין את החתן והנשים מכניסים את הכלה ח"כ נראה דלא נהנו בזה בגר"א ז"ל לפי מנהגינו, זה לפענ"ד צדוק, יהיה מאיזה טעם שיהיה. ימנענה נראה דגם מדברי הזוה"ק אין ראיה דנראה

סי' ז' עי"ק ד' דמנהג העולם שלא לכבד שושביות לאיש אשר נשא זיווג שני או לזוג בלי בנים ר"ל וכן הדברים אנו אין להם מקור ונה מנה כן בשום ספר וכנראה מפי נשים זקנות ניבע המנהג וכנראה דכח"ר מודה ליה בזה בענייניו בלא לא ראינו אינו ראיה ועיני ראו ברא"ע סי' ס"ח בזהבוח עזר מקודש שכתב ח"ל שמעתי שלא יהיה שושבין זוג שני כן אומרים הברייתא ואולי הטעם רק מלד שנושא אלמנה אינו מבחין כ"כ אודות בתולים וכעת אינו יודע עכ"ל. נראה מדבריו הקדושים דיש מקור למנהג זה והרי הוא צעמנו חתן אחר טעם המנהג וחזק המנהג בזה שהעלה על השיע דל"כ הי"ל לומר ואין מקור למנהג זה אלא הוא מנהג בורות או מנהג נשים.

ב) הנה כ"ח ילא לחזק שם דאף שכתב השגחן עזר שאין מקור למנהג זה אלא מנשים זקנות כבר ידוע מש"כ הרשב"א ז"ל בתשובותיו דאין לדחות הקבלה שיש ציד נשים הזקנות מצני עמיני מפני ששים רבוא מופתים המראים על סתירתו דחק הישראלי הוא למעלה מן השכל ובאמת כי זה נשון הרשב"א שם ח"א סי' ע' ולמה נסתור קבלתם ואין קבלה פושטת ביד עמיני רק שקבלו אותה דור אחר דור עד משה רבינו ז"ל ע"ה אי עד הנביאים ופעמים יבי הענין הבה נרמז בכתב ולא שיהיה הרמז הזה מוכרח רק הכרח הכרחי הקבלה ויתאמת הענין הכתוב עם הקבלה ע"כ. ולכן ודאי דקדו בזה דברי כ"ח שאין להקל בשביל זה, והתפלאתי על כ"ח שם בסמוך אות ג' שכתב טעם לצטל המנהג מדברי המג"א סי' תר"ץ ס"ק כ"ב (ט"ס מש"כ סק"צ) שכתב מנהג שנמלא בציור פוסק אין לצטלו משא"כ מנהג זה אינו נמלא בפוסקים וא"כ ס"ל דמיני לצטל והני דברים סתרי ינהיגו ממה שהביא מדברי רשב"א דאסור לצטל וכ"כ המהר"ם שייק ח"ה סי' כ"ב שהביאו כ"ח. וצ"ע.

עוד הביא מה שכתב המג"א דאס נשתנה הענין מאשר הי' צאנן הראשונים שיוכל לשנות המנהג לפי הזמן וא"כ בנידן שלפינו שרוב בתי ישראל אחר החורבן הם כך מותר, ולא הבינתי דמלכד הסתירה בדבריו לפענ"ד אין הנדון דומה לראי' דהמג"א מיירי היכי שנשתנה הענין מכתו שהי' ואין לחוש עוד להמנהג לזמן הזה שאנו זה אבל הכא שהטעם משום סימנא מילתא הוא לפי שיטתו מאי שגא בזמן הזה מצומצם, ופשוט דאין זה מקרי נשתנה הענין. דא חדא ועוד אחרת דבאמת מנה ליה הא דהטעם הוא משום סימנא מילתא הוא דילמא הטעם הוא כמ"ש העזר מקודש הנ"ל ובזה ודאי שייך הטעם גם האידנא. ועוד נראה טעם נכון לזה ד"ל דהנהגו כן משום דלפעמים אי ע"פ רוב הנושא זוג שני הבנים מאשתו ראשונה או להיפוך על אפס וחמתם שהאם אס חורגת (שטיב מוטער) או אב חורג (שטיב פאטער) יביאו אותם תחת החופה כי הם שונאים זה לזה ומחמת כבוד אב או אם הם מותרים על זערים ציוס חופתם ואולי עוברים בזה כל הנהגה ואינו משמחו. עוד נ"ל לפי מה שנהגו צמדיית פולין להזמין את ההורים מג"ע לחופה וכן גם היום הרבה מאתנו בני ישראל עושים כן ואנחנו מאמינים בני מאמינים מאמינים שאם יזכי נשמות הורי היתומים יבאו לשמות צלולת בניהם וילעצרו בראשיתא שאשה אחרת או איש אחר מכניס בניהם לחופה וזה לא זכו להכניסם וטעמים אלו ודאי שייכים גם היום, ואין שייך לומר בזה נשתנה הענין כלל.

אחדשית, פתיחת מכתבי יסלח לו כי לא ידעתי אכנה אס הוא בחור או נשי כי בצלתי מכירי קאמינא ויקבל הכבוד כפי הראוי לו. והנה קבלתי מכתבו עשיק ואנא ערונא טיבא להשיב צהלס למעשה שיש לו דין קדימה מימי גזלתי לי מעט זמן לעיין בדבריו ולהשיב לו בדית אשר שאל כהגון מה שראה בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ג סי' ק"מ שכתבתי דחכם שהורה דין הכשר גט לא צ"ד ואין זה בכלל דבר שבעריה ודלא בחז"א ז"ל כיון דאין הוראתי על עגס הגירושין אלא על פסול או הכשר גט והצאתי רא"י גם מסופר דנאמן לומר שכתב הגט לשמה אף שהוא יחיד וכמצינו בש"ע אי"ע סי' קנ"ה וכמ"ע תמה דהלל צ"ל סברא דרוב צדיקין לא ה"י שליח נאמן להעיד שכתב הגט לשמה אף דגם שם אינו מעיד על הגט יגס התו"ע שהצאתי ממנו רא"י לא נמצא ליה נכמ"ע צו דאזיל לשיטתיה.

ולפענ"ד לא קשה מידי ואסביר הדברים ונקדים עוד קישור אחת דברים גיעין אמרו דאי לאו דרוב צדיקין לכתוב נשמה לא ה"י שליח נאמן על הגט משום דשליח המציא גט הוי ליה דין דבר שבערה ואינו מעיד יחיד ואיכא למידק דבגמ' בסמוך דף כ"ז — כ"ח קי"ל במתני' המציא גט ואבד הימנו מלאו לאתגר כשר ואס לאו פסול ובגמ' שקיטו וערי צדקה אופן מהימן ובצדקה סימנין מחזירין לו הגט וא"י סימנין דאורייתא אי דרבנן ואמר ר"א דבנקב צדד אות פלוני לכ"ע מחזירין לו וכן צמחא בצפוסא או בדלוסאמא ונכאורה תקשה אמאי מחזירין לו ואפילו מחזירין לו מדין ממון אכתי לא יגרשו צו כיון דהגט נאבד וא"י עכשיו שהיא מולאו ואין אנו יודעין שזכו הגט שנאבד ממנו אלא הוא הוא שמעיד שנאבד ממנו וזהו ה"ל דבר שבערה ואין דבר שבערה פחות משניים וחקקה מהבא דאינו נאמן אלא מעטס רוב צדיקין נהסם דנאמן בכל אופן.

גם הא דפשיטא לכו לחוס' צאס הוא בעגמו מלאו אפילו עיי"ה גאמן דהפסא שאסר הוא הפסא שהחיר מי"מ ניומא כיון שהוא בעגמו אומר שנאבד א"י נעשה צו בגט האז רשוא וא"י כשחור ואומר שזכו שנאבד מי"מ ה"ל חד ואין אחד מעיד בשצ"ע.

ואשר נראה צד דהני תרי מילי ניוכו דברים גיעין מיירי בשליח לגרש שהצב על עשאו שליח להולכה לגרש בגט זה ולהעיד עליו שהוא כשר לגרש צו שהוא בעגמו יגרש צו או ימסרנו לשליח אחר אצל השליחות הוא על עגס הגירושין והגירושין תלויין צו והוא גורס צעלס הכריתות ולכן שפיר פריך דה"ל דבר שבערה וליך שניים אצל צמציא גט ואבד גיעו גותן סימן אי מכירו צמ"ע דין זה של הכרת הגט ונחיתת הסימן אינו מעיד כלל על עגס הגירושין ואין לזה שום שייכות עם שליחות הצעל אלא שהוא מעיד על החפץ הזה, שהוא צהזמנות הגט" שזכו הגט שנאבד ממנו וצאמת אלו ה"י איש אחר שראה הגט שנאבד וה"י מכיר צו נמי ה"י נאמן. לומר גט זה נאבד מראובן ואני מכיר צו או גותן צו סימן וא"י הכרת הגט תלוי בכל מי שמכיר צו ואפילו אחד בסוף העולם אס מכיר צו שנאבד יכול להעיד צו שנאבד מזה וליתן צו סימנין אצל בשליח להולכה לאי כל העולם נאמנין צי אלא מי שעשאו

דכז"ק מיירי צאצ שמכנים את צחו הקטנה כמו שמצינו רא"י מקרא את צחי נחתי לאיש האז דמיירי צקטמה שציד האז ליתן ועל דא ודאי צריך האז לעיילכ צרשות החתן כיון דהוא צעלמה אינו צרשותה לקדש עגלמה אצל און צדיון דמכניסין גדולת און צזה שום חיוצ על האז דכבר אינו צרשותו לענין קדושין ומיוצ צזה מנהג העולם מה שמכבדין לשוצציות פעמים אנשים אחרים ולא הוי נגד הזכ"ק ואחי שפיר וא"י און לדין רא"י לא מוזכ"ק ולא מהגרי"א ואולי דגם הגרי"א מיירי צקטמה וי"ל וצאמת כי לפי העעמנים האחרים שהצאתי לעיל יש לומר דהזכ"ק כתב דצעי אצא ואמא תרוויכו דיקא וכל דליכא אחד אז כבר לא יכיו הם השוצציות א"י יכה אדרכה מכאן רא"י דצעי דוקא שיהיו אצ ואס אצל לא כשסם זוג שני דאז ליכא אצ ואס, וא"י יהי לנו מקיר מדברי הזכ"ר שלא להיות שושצין צזוג שני.

אלא דמעשה פש לן לבאר מה שהציא צשלחן העזר ה"ל צשס לדיקים שהורו שאס החתן או הכלה צזוג שני און ספק כי אצותיהם יכולים להיות אצלס שושציות וכן מי שנישא זוג שני יכול להיות אצלס שושצין שהוא צזויג שני צאין מחיריד כלל עכ"ל. ונראה דדברי רבותינו הצדיקים האחרונים ז"ל אמיתים ואף דאולי לא כוונו לזה מ"מ מקורס מציאר דדברי הראשונים התיס' שאר"ץ ריש סוטה אהא דמשני בגמ' כאן צזוג שני כתב וי"ל זוג שני כגון אלמון לאלמנה אצל צחור שנשא אלמנה או אפכא הוי כמו זוג ראשון. וכן מציאר צרין סנהדרין דף כ"ב ומציאר דכל שהנישואים מנד אחד הם נשואי ראשון כה"ג זוג ראשון מקרי וכבר תמהתי אפר"ת סי' קי"ט ורש"ש גיעין שלהי גיעין שכתבו היפוך זה אצל כיון דהני ראשונים ס"ל דהכי הוי זוג ראשון א"י קמו דברי הצדיקים ז"ל שאס החתן או הכלה צזוג שני וכונתם שאחד או החתן או הכלה צזוג שני. אז מותר לכ"ע להיות שושצין וכנ"ל. ולדין מעשה כיון דרוב הצווגים אחר המלחמה הם כיוצא צזה שרק אחד מהם היי ליה זוג שני וכה"ג לא מקרי זוג שני אלא זוג ראשון וממילא ליכא צזה משום מנהג שלא לכבד שושציות צזוג שני דכה"ג זוג ראשון מקרי וי"ל דצאמת עיקר המנהג נהנה ע"פ שיטת הראשונים אלא דצמשך הזמן נשתצס קלת צין הכמון העעס וסבירו דגם כה"ג מקרי זוג שני ואסור אצל צאמת כה"ג זוג ראשון מקרי וכנ"ל עכ"פ כיון דאית לן דעת הראשונים לחזק שיטת הצדיקים האחרונים ליכא למיתש כלל צכה"ג אצל היכא דתרוויכו צזוג שני קשה להחיר מה שנהגו צה עלמא.

אלה דברי ידידו המכבדו ומוקירו כערטו הרם והנשא בלב ונפש.

מצנשא הקטן

סימן רמ"ח

הכס יחיד שהורה בדיני הגט אי שייך ביה אין דבר שבערה פחות משניים

ג' לסדר ויקהל התש"ל ברוקלין נ"י יצ"א.
מע"כ האי צורב עוסק בחוקי חור ברקאי מוה"ר משה האבנאן הי"ו.

חזקה מהימן מ"מ לפי פשטות הכח תקשה דעכ"פ דבר שצערור הוא.

ולכן נלפענ"ד לחדש דהנה דבין דבר שצערור דעבי ז' עדים איכא חרי עעמי (ח) מקום שהעדים עושים פעולה בקיום המעשה כגון עדי קדושין שאפילו היא והוא מודים שקדשה מ"מ לא הוי קדושין עלי עדים ועדי חתימה לר"מ ועדי מסירה לר"א דכלל אלו המקומות העדים פועלים בקיום המעשה (ז) היכי דהעדים אינם פועלים בקיום המעשה ולא באו אלא להעיד על המעשה ולראיה על המעשה ועיין תוס' גיטין דף ד' ע"א ד"ה דקיי"ל דר"ת ס"ל דאפילו לר"מ דעי עדים בשעת נתינת הגט דאין דבר שצערור פחות משנים ופשוט דהיי עדים אינם עושים פעולה בעלם הכריתות אלא הם לראי' על דבר שצערור ועיין ריענ"א קידושין ס"א.

ומצתה נחזי אכן בסופר הכותב גט לשמה וכן שליח להולכה דתרווייכו הוי דבר שצערור אמנם הרי החס לא צעין העדות אלא לראי' בעמלם נדעת שכן הי' המעשה ופשוט דאין העד עושה שום פעולה בקיום הגירושין או בכחית הגט כשרואה שהסופר כותב לשמה וכן השליח וכן החס דעבי ז' עדים הוא רק לראי' וכיון שכן היכי דרוב בקיאות סמכין ארובא ולא צעין עדים כלל ומכאן עלי עדים דודאי כתב לשמה כליווי הבצל וגילוי מילתא בעמלם אס אמר שכתב לשמה סגי בזה ובשליח הי' נמי סגי אפילו בלאחד ומשום ערעור הלריכוכו רצון לומר בפ"י ופ"י וכן.

ונראה דמ"ע בא"י בין לרצה ובין לרצא לא צעי לומר בפ"י ובפ"י ואפילו בגט שכתב ולא הוי עדים חתומים עליו שליח ונכחורה מעטם דבר שצערור מ"מ א"י מחו"ל ולהג"ל אחי שפיר מאד והכן. ועיין תוס' גיטין ז' ע"ב ד"ה ע"א הקשה ר"ת ותי' דה"ק דע"א נאמן באיסורין בטה"ג שעיךר הגט נעשה כדור ושוב אין לריך אלא גילוי מילתא לידע אם לשמה נכתב ודו"ק.

ובמ"ש נלפענ"ד לי"ש קושית אחרת מה דקיי"ל דרובא מהכי אפילו בדבר שצערור וכן חזקה וכן כתב הרא"ש בתשובה כלל כ' ס' י"ז והקשו האחרונים דאמאי מהכי לפי מאי דקיי"ל דהא דאין דבשצ"ע פחות משנים אחיא מגז"ש דדבר דבר מממון עיין גיטין פ"ט ע"ב וסוטה דף ז' ע"ב ודף ל"א ע"ב ובקדושין ס"א ע"ב ועיין רשנ"א שם באריכות, וקיי"ל אין גז"ש למחלל ובממון קיי"ל ב"ב ל"ב ע"ב ובכתובות וכמה מקומות בש"ס דאין הולכין בממון אחר הרוב נגד חזקה ממון א"כ גילף מיהא דבאיסור ערוה נמי אין הולכין אחר הרוב וליצעי דוקא ז' עדים ועיין ב"מ שער חורה כלל ל"ג דין חזקה או רובא וכ"כ הקשה דלא יעיל מגו בדבר שצערור כיון דבממון לא אמרינן מגו להוציא וכן הקשה אהא דמתירין ב"מ ובממון בביא בכה"ג ח"מ ס' כ"ה אין מוליאין ממון ב"מ לדעת כמה אחרונים ז"ל עיין פרי"מ ס' ק"י בכללי ס"ס ובפ"י א"ע ס' ס"ז ס"ק א' ופני"י כתובות פ' ע"ב.

אמנם לפ"מ שהעלתי בס"ד דתרי מיני עדות איכא ועדות בדשצ"ע שאינו עושה פעולה בעלם הקיום ואינו בא

הבעל שליח או שליח שעשה שליח ותלוי בצעל ובשליחתו ולא בכל אדם.

ורפ"ז הכ"י בדין בשלמא שליח להולכה לריך לומר בפ"י ובפני"א כיון דהוא עוסק בגירושין והוא המכשיר הגט לגרש בו בשליחתו של צעל במה שהוא מעיד שכתב הגט באופן הכשר לגרש בה לשמו ולשמה ולשם גירושין ואם לאו הוא פסול כה"ג ודאי עדותו הו"ל דבר שצערור ושפיר פריך אמאי ע"א מהימן אבל חכם שהורה בגט אינו מעיד כלום בגט זה לעלם הגירושין ואפשר שגט זה הכ"י שפסול הוא לגרש בו חשך זו מלד לשמה ושאר דברים הפוסלים בגט אלא שהוא מורה שספק זה שנמלך בגט בכל מקום שהוא בין גט זה בין בגט אחר פוסל בגט שאפילו היא כשר משאר הפסולים אבל אין לחכם שום שייכות נגט ולעלם הגירושין הללו והכ"י דחכם אחר כמותו חי מי שהוא בסוף העולם אלא הי' מורה בזה היתה הוראתו הוראה דבין כחיתת גט בחסם נמלך דהוראה חכם אינו תולה כלל בעלם הגירושין ואין לו שייכות עם הבעל ושפיר אין זה בכלל דבר שצערור אלא הוה ליה דין הוראה דאפילו ביחיד.

ורפ"מ ש' מיושנת נמי תמיכתו השני שהקשה מרבינו הגדול הגרע"א בחידושי ליו"ד ס' ע"ב שכתב דאין ע"א נאמן להעיד על כהמה בחיים שכתב מותרת לאחר שחיטה ויראתי מביני' דריש גיטין ה"ל דגם זה נקרא נגד איתחזק איסורא דהלא גם החס השליח מעיד קודם הגירושין שגט זה כשר לגרש בו הנכתב לשמה ובזה בשעת עדותו אינו מוליא מחזקה דהא כפי עדותו עתה היא א"א אלא דמעיד דאפשר לגרשה בגט זה וכתב דגם זה דלא כחצונתיו ע"כ אמנם באמת לא קשה מידי דהיינו תרי מיני ניגור דהכנס דנימא דהשליח עתה אינו מוליא מחזקה ומיכה הו"ל עדותו בדבר שצערור שהוא מעיד על הגט שכתב לשמו ולשמה ולשם גירושין והוא עדותו בעלם הגט שהוא כשר לגרש בו ולא כן בכתב שאינו מורה בעלם הגט להכשירו או לפסלו בעלם הגירושין אלא מורה פרט דבין גט והכן.

סימן רמ"ט

עוד להג"ל

ובסיום דבריו הקשה עוד קושית מדוע באמת סופר נאמן לומר שכתב הגט לשמה וכמבואר בש"ע א"ע ה"ל דאפילו כשהוא לעלמי מהימן וזה הו"ל דבר שצערור ואין דבר שצערור פחות משנים ע"כ, וכנראה דקשיתו הוא לפי הס"ד דלפי המסקנא שחי רוב בקיאות כן משמע דלא חש לה להא קושית ואולי כוונתו אפילו לפי המסקנא דאכתי תקשה סוף סוף הו"ל דבר שצערור ואפילו רוב בקיאות כן מ"מ כיון דעבי ז' עדים דוקא אמאי סופר מהימן בעמלם.

ומה שנראה בזה ראשונה דהנה הגרע"א לא הקשה שם אלא מעטם חזקה דהאשה הרי היא בחזקה א"א אבל לא זכר כלל מדין דבשצ"ע ומדין חזקה א"א לא קשה מידי אסופר דכיון דבידי לכתוב לשמה א"כ כל מה שבידי אפילו היא נגד

ג"כ ע"ש. וכנראה דהאי חלוק כחז אפילו אליבא דהרא"ש למעיין שם וכ"כ מפורש בשו"ת חיים שאל סי' מ"ט.

והנראה מביאור דבריו דהעטם דליכא בעריות חלות חיסור על הבועל אין העטם משום דחובא כחן צ" חמות אלא העטם שאין מקום לחול על הבועל שהוא מחסורי ערוה או עכו"ם וי"ל בתרי אנפי או יאמר דה"כ האיסור מחלי חלוי באויר כמו דקיי"ל יש שבועה בתוך שבועה דחם שאל על הראשונה חלה השניה אלא דאין לה מקום לחול וכ"כ כן הוא ועיין יבמות ל"ג ואצ"ע לקבצו בין רשעים גמורים ועיין עוד ספרי משנה הלכות ח"ג סי' ל"ט אי קיי"ל בעכו"ם ג"כ אין איסור חל על איסור, הפן הב' דיי"ל דחלות האיסור איכא אחרוניו כשעת מעשה אלא כיון דממילא אסורה היא על הבועל לא חל האיסור על הבועל דממילא אסורה עניו ומיהו חל על הבועל דכל היכא דמלא מקום חלות חל האיסור ודוק.

ובדברי מהרא"י מיושבת גמי קושית כ"ח דלמה לא נימא דיתוסף איסור עומאה לעכו"ם ונימא דחל איסור סוטה לאיסור עכו"ם דעד שהוא עכו"ם לאו בר קיבולי איסורה הוא ולאחר שנתגייר כקטן שגולג דמי.

(ב) **איברא** דגם לדעת הרמב"ם ליכא למימר כפשיטו דכל מקום דליכא חלות איסור על הבועל ליכא חלות איסור על הבועל שהרי צ"ח כחז אומר זה חל חסותי ע"י איש פלוני וכו' קטן פחות מכן תשע שנים ויום אחד וכו' אין זה קיומי שנאמר ושב איש אותה פרט לקטן ומשמע דלא ממעיט קטן אלא כשהוא פחות מכן תשע שנים שחיו ראויו לשכיבה אצל בן עי' ויום אי' כיון שביאחו ביניה איש מקרי נגבי שכיבה ומקנין אותה היינו וכ"כ בנ"מ ע"ש ולענין האיסור ליכא למימר הכא כשם שאסורה לבועל כך אסורה לבועל דעל הקטן ליכא חלות איסור כלל דלאו בר עוגשים הוא ומיהו יש לדחות דע"כ חסר עליו כשתגדל אצל אי"כ כרי ג"כ אין החלות לבועל ולבועל כאחד אלא חלוי ועומד עד שימלא מקום לחול וכסדרת מהרא"י הנ"ל וי"ע.

(ג) **אלא** דבעיקר ספיקתו לשיעת הרמב"ם פ"ח מסוטה אי שייך הדיון כשם שאסורה לבועל כך אסורה לבועל בעכו"ם קלף לפלא שלא ליון שכבר עמד בזה בהגמ"י פ"י מה"ל גירושין ה"י שכתב הרמב"ם וכן עכו"ם ועבד הבא ע"י צה ישראל אע"פ שחזר בעכו"ם ונתגייר העבד ונשתחרר ה"ז לא ישאלה וכו' וכתב בהגמ"י שם וכן פי' ריב"ם ורי"י מטעם דכשם שאסורה לבועל כך אסורה לבועל ודלא כר"ת וכו' חזר בו דלדבריהם משמע דאפילו כנסה ויולדה ולכן ל"ל דהרמב"ם ר"ל עכו"ם ועבד הבא על הפנויה ומשום גזות שפתים ע"ש נראה דספיקת כתיב קדומה הוא לדעת הרמב"ם ולא פשט לה וי"ע.

(ד) **ומ"ש** כ"ח ראי' מדברי הרמב"ם פ"ג מה"ל סוטה ה"ט א"ס היכה אשתו אסורה עליו מחייבי לאוין או מחייבי עשה אפילו שנייה וקגא לה ונסתרה אינה שותה אלא תלא בלא כתובה ותיבה אסורה עליו אף משום זה והיינו אף משום איסור סוטה ודייק מזה כתיב דאף שאסורה וקיימא תל

אמת אגיד כי בענייני נראה דעת הרמב"ם דקיומי צ"ד אינו מן התורה אלא מדברין וכמ"ש לפוסלם מכתובתם ולאוסרה על בעלה והא דאמר ז"ל דרשין זה מאיש איש אינו אלא אסמכתא בעלמא ובה נראה לישב דיוק גדול בדברי הרמב"ם דגבי בענ כתב קיומי. האמור בתורה וכו' ודייק לכתוב קיומי האמור בתורה ובהנ"ל כחז ואלו שצ"ד מקיין להם וכו' ולא זכר מה"ת כלל והכונה בזה דקיומי צ"ד לא הוי מה"ת כלל ולכן לא מהני להשקוזה ג"כ דאין זה קיומי האמור בתורה שנוכל להשקוזה אלא לאוסרה על בעלה ולפוסלה מכתובתה הוא דמהני קיומי צ"ד כיון דאין זה קיומי מה"ת. (ו) **ומ"ש** כתיב דמסתומה כל הראשונים משמע דס"ל דהוא דרשה גמורה מדאורייתא הנה בקריית ספר פ"ח מה"ל סוטה כתב וז"ל חרש או שוטה וכו' צ"ד קוראין אותה ואומרים לה אל תסתרי ע"י אש פלוני דכתיב איש וכו' ריבה צ"ד וא"כ באו עדים שנסתרה עמו אח"כ אוסרין אותה על בעלה נראה דהוי מדברין דקרא דאיש לא אילתריך אלא לאוסרה לבצע ולבועל כמ"ש בחוס' פרק ארוסה וכו' ע"ש מצאנו דס"ל דדרשא דאיש איש אינו אלא אסמכתא וכן נראה דעת החוס' וא"כ ודאי נזקל נזקל דגם זה הוא דעת הרמב"ם ז"ל וק"ל. ולפמ"ש אי"כ קשה מאד להמילא החידושים החדשים שקיומי צ"ד לא יועיל מאד ואח' ועוד כנלפע"ד.

ועיין עוד ח"ו סי' דס"ה.

סימן רנ"א

עוד להג"ל

אי שייך ונשמא בשבועה מעכו"ם

(א) **עוד** שם צ"ח קיומי האמור בתורה וכו' או עכו"ם הביא מחלוקת ר"ת וריב"ם פ"ק דכתובות אי שייך ונעמאה צביעל עכו"ם כיון דהוא אסור עליה קודם הקיטוי מדין עכו"ם והרא"ש קיים פסק ר"ת ולא מטעמיה דלא דרשין ונעמאה אחד לבועל ואחד אסור אלא היכא דנא נאסרה עליו אלא ע"י ביאה אצל היכה דהיכה אסורה עליו מקודם לא קרינן ביה ונעמאה ונעמאה אחד לבועל ואחד לבועל וכ"ח חידש דהרא"ש ס"ל דאיכא צ" חלות אחד לבועל ואחד אפילו והוא הוא דכתיב ונעמאה ונעמאה פעמיים והיינו אפילו במקום דלא חל ונעמאה לבועל חל ונעמאה לבועל משום דכל חד ונעמאה בפני עצמו הוא אצל ר"ת ס"ל דחד חנות הוא וחלוי זה בזה וכל שלא חל על הבועל לא חל על הבועל וכן ס"ל להרמב"ם לשיטתו שם.

ויש להעיר מדברי מהרא"י בפסקיו סי' כ"ט דילא לחוק בין אחות אשה לגבירי בהתגייר. דלגבי אחות אשה שייך שפיר שנאסרה לבועל בזה חמות אשתו ולכן שפיר איכא חלות איסור לבועל אצל גבי נכרי לא שייך לומר בזה יתגייר דכשתגייר גופא אחריגה הוא ולהכי מהני סדרת הנכרי דבקטן שגולג דמי ובה דקאמרי בסוטה שם דעריות לא נאסרו לבועל משום דכלאו הכי אסורה לו לא קאי אלאות אשה אלא אשאר עריות שאין להם היתר לעולם אצל אחות אשה נאסרה לבועל

הכבוד כראוי לו כלל אומר כבוד, ובד"ת שהעיר צמח שכתבתי בספרי משנה הלכות כתובות סי' ק"ח בישב קושיה המבי"ט דבזמן הזה בעל נמי אינו נאמן לומר אשתו זנתה והקשה המבי"ט דאם הוא עצמו ראה ויודע ודאי שזנתה מי יוכל לומר לו שאינה אסורה עליו (מבי"ט ח"ג סי' קכ"ו) וכחצתי שם לתוך יומי דהוב בזה ששם שאמר עמאל אני לך למשנה אחרונה אף שהיא יודעת בעצמה שזדא זנתה ועמאל הוא נז כתב הר"ן דאפקעיניהו רבנן קידושין הכ"ז בא"ש בזמן הזה לדעת רבינו יוסף, ובבבלי העיר מכתובות ט' דמבואר דבעל נאמן לומר פ"פ מלאחי ופי' החוס' שם דאין לר"ך עדים לאסור אשה על בעלה דנימא דאין דבר שצעריה פחות משנים והקשה הגאון מליסא בספרו חלקת יעקב דאמאי נאמן לפמ"ש הר"ן בנדרים דף א' דאשה אינה נאמנת משום דהיא משועבדת לו ואינה נאמנת מדינא א"כ הכ"ז הבעל משועבד לה דמהאי טעמא אינו יכול לאסורה עליו בנדר כמבואר כתובות ע"ו יח"י חלקת דפ"פ כיון דבירו לגרשה נאמן אכל בנדר שבה להפקיע שיעבודו ולא לגרשה אינו נאמן וספר הג"ל כרגע אין נז בצינו לעיין שם. *

ולפענ"ד לולי דברי קדשו של הגאון ז"ל קשיא מעיקרא (יחא א) דלא דמי פ"פ לגדר כלל בדנדר כרי אית ליה שיעבוד על אשתו וכו' דא בנדרו להפקיע שיעבודו מעליה שמשועבד לה מה"ט אמרין דלאו כל כמיניה להפקיע מעצמו שיעבוד ששיעבודו החורג לאשתו אכל כעו"ט פ"פ מלאחי אינו בא להפקיע שיעבודו ואדרבא הוא עו"ט שהיא היא שאסרה עצמה עליו והפקיעה עצמה מתחתיו צמח שזינתה החתיו או שבעטתו שהיא בתולה וכו' בעולה וא"כ טענת פ"פ אינו הפקעת השיעבוד שהוא רוצה להפקיע אלא הוא טענת איסור שהיא גרמה לעצמה לאסור עליו ואדרבא עו"ט שמעילם לא נשעבד לה באופן כזה וכו' היא שהפקיעה שיעבודו במעשה זנות וכיון שכן אין לה דמיון טהמדי חת אשתו. אלא דמ"מ משמענו כאן דלא נימא כבשרת המקשן דמאחר דקיי"ל דבר שבערוב אין פחות משנים והוא מגזירת הכתוב כדאמרין בקדושין דאפילו היא וכו' מידים שקדשה אין קידושיה כלום עיין קידושין סי' וצדדושי הרשב"א שם א"כ הכ"ז בעו"ט פ"פ מלאחי נימא דלא נאסרה עליו ואפילו הוא בעצמו ראה מעשה הזנות לא תחסר משום דהוא ג"כ דבר שבערוב ונימא דככלל גזירת הכתוב הוא דבעי דוקא ב' עדים קמ"ל דכל שראה בעצמו מעשה הזנות נעממה לו ונאסרה עליו ואין לה דין דנדר שבערוב ולפיכך בעו"ט פ"פ מלאחי נמי דהוב כאלו ראה מעשה זנות בעצמו מחזקת דאין אדם עורר בסעודה ומפסידה או מטעמים אחרים ומכיון ועיין חדושי הרא"ה כתובות הג"ל ד"ה מי אמר.

(ב) **נראה** לפמ"ש במקום אחר (בשו"ת ח"א סי' ד') דהעו"ט פ"פ הוי טענת קדושי טענת לגמרי שהוא עו"ט קודם קידושין נבעלה עיין גמר כתובות י"א ע"כ בגיורת וכו' ואין להן טענת בתולים ופרש"י אין יכול לומר מקחי מקח טענת ובגמ' שם מחיב רב נחמן בנושא את האשה והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך וכו' מקחו מקח טענת ולית לה כלל ואמר לכו ר' חייא בר אבין אפשר רב עמרם וכל גדולי הדור וכו' ושני מאי מקח טענת נמי ממאיתים אכל מנה אית לה ואת אמרת לית לה כלל ואמר רבא מאן דקא מוסיב שפיר

איסור ס' ט"ה גם להבעל ומויה דייק דגם על העכו"ם איכא חלות כהה לפמ"ש לעיל לחלק בין עכו"ם לשאר עריות ניכא ראי' מכאן כמובן אכל אפילו בלי חלוק המכרח"י הג"ל נראה כאן לחלק דנכאורה יש נדייק נמח כתב הרמב"ם א"ס היתה אשתו אסורה עליו מחייבי לאוין או מחייבי עשה אפילו שנייה וכו' וזהו הדין אסורה עליו אף משום זה.

ודברים תמוהים הם אמאי לא אמר סתם א"ס היתה אשתו אסורה עליו אינה שותה וזהו הדין אסורה עליו ועל בעלה אף משום זה או שהי' לו נומר א"ס היתה אשתו אסורה עליו ועל בעלה וכו' וזהו הדין אסורה עליו ועל בעלה אף משום זה אמנם כנראה דבכיון דייק הרמב"ם היתה אשתו אסורה עליו מחייבי לאוין או עשה דחפסי כהוב קדושין ולא בשאר עריות דליכא כהוב אישות כלל וכל דליכא אישות לא שייך ביה איסור סוטה ואיסור סוטה לא שייך אלא במקום דשייך אישות מדין תורה באיזה נד שהוא ומעשה בעכו"ם ולא ה"ל עליו איסור סוטה כלל ונאחר שנתגייר גופא אחרניתא הוא ובכיון דייק הרמב"ם בלשוננו הזכר, ואדרבה לפענ"ד יש לדייק מדנקט אופן זה שאסורה על הבעל מה"ט ואפ"ה נאסרה עליו עוד משום זה ולא ציאר לן דה"ה בבעל כן ה"י אפשר לומר דאדרבה ס"ל בהרא"ש דבבעל כיון דממילא אסורה עליו אינו חל עליו איסור סוטה כלל אלא לגבי בעלה כיון דהתורה אמרה דקדושין חופסין בחייבי לאוין עכ"פ וכן נחוסף עליו איסור סוטה כיון שקדשה דה"ל אשתו עכ"פ מה"ט ושייך בה דין סוטה אכל לבעלה כיון שאסורה לו ממילא ולא קדשה לא נאסרה משום סוטה.

ומה שכתבתי מתאים לשיטת הפסקי מהר"י לחלק בין איסורי עריות דיש להם היתר ובין איסורי עריות שאין להם היתר נמא דדברי הרמב"ם מבוארים כשיטת הרמ"ש ז"ל ולא כר"ת אמנם אפ"ה אי נימא דחילוק זה ודיוק זה נאז דייקא הוא מ"מ הא לפענ"ד פשוט דבעכו"ם כיון דלא שייך ביה דין קידושין ודין אישות כלל וכלל מודה הרמב"ם דלא נאסרה עליו ולכן כתב דוקא היתה אשתו אסורה עליו משום חייבי לאוין או חייבי עשה אכל אישות שייך בה אכל עכו"ם לא שייך ביה אישות כלל ולכן לא נאסרה עליו נשיעת הרמב"ם ז"ל.

שוב מלאחי בשו"ת חיים שאל שהאריך הרבה בדינים אלו בס"י מ"ט וגם בדברי הרמב"ם הג"ל ע"ש בדברים נפלאים כי לא רציתי להעתיק דבריו.

ובזה הנני ירדו החותם מעין הפתיחה בהצלחה מרובה מברכו בלב וגפוש.

במשנה הקטן

סימן רנ"ב

ראה אשתו שזנתה ואין לו עדים אי נאמן

ב"ה עש"ק ב' לימי הגבלה התשכ"ד ברוקלין ג"י יצ"א.
כבוד ה' החשוב חוב"ט גוי"ג מקשה ומפרק וכו' דוד בארקיז הי"ו. בישיבת טעלו.

אחדשה"ט וש"ת, מכתבו בד"ת קבלתי ויסלח לי אם לא תארתיו כראוי לו כי לא ידעתי אכעכו ויקבל

וע"י עוד לעיל סי' רל"ט.

וע"י עוד לעיל סי' רמ"ה ומה שצינתי שם.

ראין להקשות לפי מה שפי' דלמחר הזנות אי נימא דאפקעינהו לקידושין הא"ך חלו קידושי ראשון ועכ"פ כי"ה לריך לקדש מחדש גם אין לומר דקדשה צריכה שבה עליה לאחר מבאן חדא דרב מגיד אמאן דמקדש צריכה ואמאי יעשה צאיסיר ועוד דאפילו יומא דכ"ה לא גזר רב אבל הרי קיי"ל דכל הצועל על דעת קידושי ראשונים הוא צועל וכיון דאפקעינהו ממילא הוי בעילת זנות שיבוש הוא דהנה נחלקו הראשונים ז"ל צעינן פ"פ ורבי נקיימה אח"כ אי לריכי קדושי שניה ובתים דף ו' ד"ה חזקה נראה לריך וכ"כ ב"ש צ"ע סי' ס"ח ס"ק כ"ד וכן נראה דעת הרשב"א אבל העור והרמ"א ס"ל דאינו לריך לקדש מחדש ועיין שו"ת מצ"ע ח"ב סי' ל"ז בקטן שקידש לעינן ז' נכרות כשיחגדל ובהגהות מרדכי קידושין סי' תקמ"ד הביא מעשה ששאלו לפני הרב משא"ץ בקידושי טעיה דלא הוי קידושין ואפינו הכי סגי בצרפה שנתעיה מחמתה לשם נישואין מידי דהויא חקטן שקידש וכן הביא עוד שם בסמוך בשם רש"י וכן פסק הרמ"א א"ע סי' ס"א וכ"כ הרדב"ז בחש' וכן נראה דעת החשב"ץ ח"ב סי' ע"ב למעיין שם ואף שיש קצת חולקין מ"מ צב"ג שאפקעינהו רבנן לקידושין פשוט דכ"ע מודי דא"ל לחזור ולקדש חנה קידושין הראשונים חלון מעליה עיין רש"י נדרים י"ע גדולה מזו ר"ה לחדש כשפירש חרומה מחדש על פירות ששאל עניכין ויאל בצרפה שצריך כפרתה ראשונה אע"ג דלא עשה המנוח אז מ"מ חשב געשות ואפילו שבה ימים רבים צניתיים אינו חוזר ומצרך והגם שצתצובה חחת הקשתי עליו מ"מ צדיקן ניכא שום ספק צעולם דלשיעות חנו קידושין הראשונים חלון מעליהם ואחי שפיר דברי הר"ן. שוב ראיתי בשו"ת קו"א שהביא בשם האחרונים שהקשו כנ"ל ולפמ"ש אחי שפיר.

איברא דראיתי לאחרונים ז"ל שהקשו לכיפך (עיין שו"ת קו"א סי' ק') דמלחר דאמרינן אפקעו רבנן לקידושין מינה א"כ הו"ל פנויה גמורה א"כ גם אחר מיתתו של צעל לא חיבסר בתרומה ואמאי אסורה אח"כ ועיין ח"ס א"ע ח"ב סי' ל"ז שחי' דצאמת כל זמן שהיא תחת צעלה אין חט מאמינין לדבריה משום גזירה שמה נהני עיניה ורק שלא תחוש נעלמה אמרינן אפקעינהו אבל נאחר מיתת צעלה חנו חזרין לחוש לדבריה הראשונים וחוששין לצניעות פסולין ואסורה לתרומה ולסבן ע"ש. ולפמ"ש י"ל נמי דצאמת אפקעינהו לקידושין מינה לגמרי אפילו כשהיא תחת צעלה והיתה פנויה בשעה שזנחה ומ"מ לאחר שגירשה אסורה בתרומה משום דלמא לפסול נצעלה.

ומיושב נמי קושית העולם ומעו צב משמיע דהגאון מוה"ר משולם עוסמניץ הביאה בשו"ת קול ארי' סי' ק' שהקשה לחי' הר"ן דאפקעוהו אחי חובל להפקיע עצמה מצעלה אם תהי' נוחת עיניה צאחר דאחרת עמאה חני לך וגם נעולה חני מן הכיודים וא"כ ממנ"פ תהי' אסורה דמשום עמא"ל נעטרך לומר אפקעינהו רבנן לקידושין וא"כ שוב לא יכ"י יכול להפר משום נעולה חני מן הכיודים דהא אין הצעל מופר בקודמין ואם לא נימא אפקעינהו אסורה משום עמא"ל ע"ש ולפמ"ש אחי שפיר דהכי כשאמר עמא"ל אמרינן אפקעינהו רבנן לקידושין מינה בשעת ציאה ולא פנויה היתה ואחר ציאה מיד חלו הקידושין ונעשית א"א מרגע זו ולהבא

קא מוחיב מקה טעות לגמרי משמע וכו' ע"ש בתים ובתמים פ"א מאישות הי"ן וצ"ל שם ובש"ע א"ע סי' ס"ח ס"א ילפ"ן נמלא דכעוץ פ"פ מלחתי אין זה טעות הפקעת שיעבוד כלל אלא הוא טעות מקה טעות ואין זה ש"ס עיין להפקיע שיעבוד מאשמו שחמיו ומשיעבד לה ויאל דנאמן צב נומר מקה טעות הרבה עמיס דנדר ופשוט דהנזקה מקה ומלא שהטעה הקויה הרי זה מקה טעות אלא דלענין לפוערו מכסף כחצוהו שחי' ניגע צדור אמרו ז"ל דאיכא חזקה דאין אדם עירח והבן.

ובמה שכתבתי מיושב נמי מה שחמ"כ כ"ח נמ"ד בטעם פ"פ משום דשוי' אהפא חד"א שהוא מטעם נדר א"ל' הדרה קושית הגאון מלוסא מ"ש מסתם נדר שהנדר צ"י כיון דמשועבד לה לאו כל כמיניה להפקיע שיעבודו והכא מטעם דשאנדה"א מהימן אבל למ"ד דשוי' אהנדה"א הוא מטעם נאמנות אחי שפיר ולפמ"ש י"ל דאפילו נימא דשוי' אהנדה"א הוא מטעם נדר אחי שפיר דכיון דטענת פ"פ מצטל הקידושין לגמרי למפרע א"כ הוי כאלו נדר לגרשה דחל הנדר קודם חדרגמ"ה שבר' מצטל הקידושין למפרע ולא דמי נמפקיע עצמו מידי שיעבוד שמדיר את אשמו אבל הוא רואה ששאר אלוו אבל הכא הרי רואה צבולו הקדושין ועיין צ"ג צעומן פ"פ אי לריכה גט או יולאת צני גט ולכני פוסקים דס"ל דשוי' נדה"א מטעם נדר לריך לומר דס"ל דלריכה גט עכ"פ ועיין בצפרי כנ"ל סי' ח' מה שכתבתי מה צ"ד וצדין דשוי' אהפא חד"א אי מטעם נדר או נאמנות עיין בצפרי שו"ת ח"ג סי' קכ"ז שהארכתי קצת צב.

ומה שהקשה צדרי הר"ן נדרים דף י' שכתב אהא דעמאה חני לך כיון דמדינא מיהסרר אצעלה במשה ראשונה א"כ משום לא תהא נוחת עיניה צאחר היותה תחיה וכו' איסור שבה להיכן הלך וחי' הר"ן דאפקעינהו רבנן לקדושי מניה מעיקרא ומלא שצטעה שנאנסה פנויה היתה ומשי"ה שריא לצעלה ואוכלת נמי בתרומה וקשה ליה דלפי חי' זה דאפקעינהו רבנן לקידושין א"כ פנויה היא וכו' וזה והא"ך מותרת בתרומה וצנמי שם דאוכנת בתרומה ג"כ, גם לפי חי' הר"ן שם דמשום שיעבוד הוא תקשה נמי דלאישות משועבדת אבל לתרומה אינה משועבדת והעלה צע"ג.

ולא קשה מידי דהמעין צדרי הר"ן ז"ל יראה דהא דכתב אפקעינהו רבנן לקידושין מיניה היינו שאפקיעו קידושי דמעיקרא כלומר משעה שנשא עד לאחר שזנחה או נאנסה ונעממה ונמלא שצטעה שנאנסה פנויה היתה אצנ לאחר האונס חזרו וחלו הקידושין מהשתא ונעשית א"א גמורה מבאן ולהבא לכל דבר וממילא אוכלת בתרומה וכו' מוכח לשון הר"ן ז"ל ונמלא שצטעה שנאנסה פנויה היתה ומשי"ה שריא נצעל ודייק רק שצטעה שנאנסה פנויה היתה ועכ"פ צב היא אשת איש ויש לה צעל שחלו הקדושין הראשונים ואוכלת בתרומה ולא כתב הר"ן ז"ל אפקעינהו רבנן לקידושין מעיקרא ונמלא פנויה היא דאז היתה משמע דאכתי פנויה היא אבל הר"ן דיוק לומר פנויה היתה בשעה שנאנסה דוקא אבל עכ"פ צב היא א"א ושרי לצעלה ואוכלת בתרומה ויחא צבור לשיטה זו.

גם מה שחמה בתי' של הרי"ן שם דמסום שיעבוד אי"כ לענין תרומה אינה משועבדת היא אחרי אובלת בתרומה הכה צד לא חש לקמחיה דלפי תי' הרי"ן דמדינה מותרת לו ואינה נאמנת לומר עמאלה אני כך ממילא אמרין דשקר היא מדברת וכולו שקר הוא וממילא אובלת בתרומה, שבתי וראיתי דאולי כוונת קושיתו הוא באופן שהיא בעמלה בלחמא יודעת שזאת אי"כ אף דמדינה אינה נאמנת מ"מ הרי לב יודע מרת נפשו אבל פשוט דגם צד י"ל דמשועבדת לו שהרי בעל חייב במוטותיה ותרומה שכיח יותר וצול וקיי"ל דנותן לה מחלה תרומה ומחלה חולין כמבואר במשנה ואם לא נתייר לה נאכל בתרומה יתחייב בעל ליתן לה יותר בשביל חולין נמלא דכבר נוגע זה בשיעבוד הבעל ואינה נאמנת.

שנית נראה לפי מה שאמרנו בגיטין כ"ח צד ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדכי"י אובלת בתרומה בחזקת שהוא חי והקשה בק"י בשו"ת בית שערים סי' תי"ג דמ"ש מה' דכתבו רש"י ואוס' כתובות ע"ו דחזקת הגוף של הכה לא מהני לאז וא"כ היאך מהני חזקת גוף הבעל להאשכח ושבתי בס"ד בכמה אנפין ובאחד מהן דכיון דנותנית לו חזקתו לידה לענין אישות כלומר דמכח חזקה זו מחזקין אותה לא"א גמורה אי"כ ליכא פלוגא ולומר דלא חאכל בתרומה דכיון דתתי דסתרי וממילא אובלת בתרומה ג"כ ועיין במשנה העממית סי' ה"ל. ולפ"ז בכ"י כיון דמחזקין אותה בחזקת אשתו ממילא מותרת גם בתרומה דלא"כ הוי תרתי דסתרי אהדי ואם לא חאכל הרי יפרוש ממנה ולבו יגמגם זה וא"כ אובלת מכחו וכל זה בכלל השיעבוד היא לבעלה ודבן.

ובהדי שותא נפל מילתא בלבי' מה שיש לחקור לתי' הרי"ן י"ל דאפקעינהו רבנן לקידושין אי"כ זרע היתה נמפרע וא"כ אכלת תרומה למפרע באיסור ועיין ד"מ יו"ד סי' ש"ב שהביא הגמ"י סוף ה"ל זרעים דחלה שנחשבה צניסא ואין זו ק"א לבעלה עוב שישאל עליה ודוקא שעדיין העיסה קיים ויכול ליעול חלה אחרת אבל אם כבר נאכל העיסה אי"כ לישאל דאי"כ אכל עוב למפרע ועיין ש"י סק"י שם ובלבד ושו"ת חו"י סי' ק"ל. וכבר הארכתי להקשות אשו"ת ח"ס יו"ד סי' רי"ג שכתב בפשיטת דמי שאלו מן הכרי ונחתרע על התרומה ואיחשול וחדר הכרי לעבול וכחז דאין לחוש בזה שאלו עוב למפרע דבשעה שאלו החירא קאכל ודבריו ל"ע מכא הוי עיין בשו"ת משנה הלכות ח"א סי' ד' אריכות גדול גם בגאון מוכרי"ז מיינצער ז"ל הסכים לי בתמיהה ה"ל ועיין גמ' קידושין מ"ה ע"ב נחקדשה לדעת אביה וכלך אביה למדכי"י ועמדא ונשאת אמר רב אובלת בתרומה עד שיצא אביה וימחה רב אפי' אמר אינה אובלת בתרומה שמה יצא אביה וימחה וממלאת זרע אובלת בתרומה למפרע ועיין חוס' שם ד"ה וממלאת, ועיין עוד בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ב סי' י"א מה שכתבתי קת ל"ש דברי הח"ס. אלא דמ"מ בדין נראה דאין עליה שום איסור על שאלה תרומה בשביל זרע שהרי הכא היא אנוסה בהפקעת קידושין ה"ל שהרי היא עושה עמאלה אני ואסורה לדור עמו ואתי חכמים והפקיעו קידושיה בע"כ למפרע ועשיית זרע ומה לה לעשות וכיון שכן הוי לה בכלל אונס דרחמנא פטריה ובדקיי"ל דמי שאנסוהו לאכיל דבר איסור דאפילו כפרה אינו לך להנאת איסור לאו הנאה הוא

וממילא כשאומרת עכשיו ונעולה אני מן היסודים הרי היא אשתו ויכול להפך לה ואין זה מופר בקדמין וכיון דאי"כ שיהא תרוייכו יחד הפקעת קדושין עם נעולה אני מן היסודים ולכן שפיר מפר ומינשבת קושית הגאון ז"ל. ופשוט דהא דאמרה עמאל"ל דאין הפקעת הקידושין בשעת אמירה אלא הפקעת הקידושין היתה בשעת ציאה אסורה חס תמא בדבריה דהכי תיקנו חז"ל כדי שלא תאסר עליו.

ובשו"ת קור"א ה"ל ולא לחדש בדברי הרי"ן ז"ל דהם מתרלין וכת"י דאפקעינהו חדא הוא היינו שבר"ן מיישב מה שהקשו על ה"ס מתרלין ותי' ע"פ חוס' ברכות כ' דאף דכבוד הכריות אינו דוחה ד"ת בקום ועשה מ"מ כהן וזויר מעמאין למ"מ כהן לפי שאינו שורכ בכל וזויר לפי שיטתו בשאלה וזכ"י כיון דיש כח ביד חכמים לעקור הקידושין ה"כ כמו זויר שיטתו בשאלה וא"כ אין החכמים מפקיעין כלל הקידושין רק יש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ה באיסור כזה שהוא קג נמלא לפי סברתו דנאמנת ליכא כהן הפקעת קידושין כלל רק שחז"ל עקרו באיסור אי"כ שהוא קג ועיין נוכ"י אור"ח סי' י"ב ולפ"ז מיושב שפיר דלאחר מיתת בעלה אסור בכל.

ולפענ"ד דברים אלו תמוהים כיון דההיתר הוא דמסום איסור קל שצ"א יש כח ביד חכמים לעקור אי"כ כי פריך בגמ' איבעיה ע"ה אמר לבעלה עמאלה אני מה שחאכל בתרומה ר"ש אמר אובלת שלא תוליא לעו על צניס רבא אמר אינה אובלת אפשר דאכלת חולין ונרע שעת מסום לעו האין אובלת בתרומה שאסורה לזר וכו'א דמיתה וכו'אך עקרה רבנן משום לעו וגם לרבא דאמר אינה אובלת נתן טעם משום דאפשר דאכלת חולין משמע דאלו לא אפשר בחולין מודה דאובלת בתרומה משום נעו צניס וכו'אך עקרו רבנן דאינו איסור קל לדעת הרי"ן (והגם שכתב' ס"ל כן גם ה"ס מתרלין) אבל להרי"ן שצ"א ליישב קושיה זו אי"כ ודבן.

וכבר תמה על הקור"א ה"ל בק"י מן בשו"ת בית שערים אור"ח סי' רפ"ה דדבריו מרפסמין איגרא דאי"כ איסור אי"כ הוי איסור קל דכלי הפקעת קידושין יכולין החכמים לעקור דבר מה"ה ולהתיר אי"כ לעמלא וכו'אך לתמוה עליו וכחז דענין אפקעינהו הוא כעין תנאי בקידושין במ"ש הש"מ בכתובות ג' כיון שאומר כדת משה וישראל ע"ש וגם בחוס' ברכות פ"י אחר ע"ש ותמלא נחת.

ודע והמרדכי מס' קידושין סי' תק"ל בחדש שאסר אשתו עליו כתב דזמן הזה שנגזרה גזירה שלא לגרש בע"כ חיישין שמה ענינו נתן בלחמה ונחתר זה וטופין אותו אפי"פ שיש לחמיה קת למא אינה נאמנת לאסור עמלה מגו דאי צניס אסרה נפשה בנדר שהודר בדרים למ"ד אין לו הפרה דמשמע אפי' לדר מלאך דלא דמי לעל דעת רבים וכן הוא יכול לידור שלא ימלא פתח אפ"כ יש לו קת ראי' מהכחו אכלווי ונפשו ע"ש ולכאורה דא הוא כעין קושית הגמ"ר משום איגרא ה"ל וא"כ כבר מלאנו כעין קושיתו ז"ל בחדש הראשונים ולי"ע אמנם אין לי המקום לעיין בזה דבריו.

סימן דנ"ג

ק"מ שהעיר שנמשאה, בהו לוקה עליה משום זונה

(ב) ומה שהעיר דבריו הרמזים פ"ח מא"צ הכ"ז שכתב
המקנה לאשתו ונסתרה וכל עד אחד והעיד
שנעמה והיה בענה כהן וכל עניה אח"כ כרי זה נוקה עניה
משום זונה ח"כ שפיקר העדות בע"א כבר הוחזק בזויה,
והביא קישית הכ"מ מה שהקשה נ"ה"ל דבריו סותרים מפ"ח
מגידותיו דוקין ע"י לאו דסוטה, עוד הקשה מדברי הרמזים
פ"ח מא"צ ה"ח בלשון כהן שכל ע"א והעיד עניה שזינתה
אינה חסירה עליו וז"ל אמאי אינה חסורה עניו משום זונה
ובפ"ח מה' סנהדרין כתב הרמזים דע"א שהעיד ע"י חסר
שה"ל זונה לוקין עליו, ועוד הקשה ל"ה דפ"ח מא"צ ה"ח
כתב הרמזים ז"ל דסוטה לא הוה חלל ספק זונה והלכך דאם
האמת חלל כי לא רליתי בעת לחקוע עניו בהלכה זו שהיה
מסובבת מחד וכמעט כן האחרונים דברו בהלכה זו ונעתיק
קמחא עמינא אין הזמן מסכים לה ואינה לי בבגד וכו' וכו'
הספרים פתוחים לכל מי שיראה יצא ויעיין בהם עיין מרמז"מ
יחידושי ר"ח הלוי וחזון איש ז"ל ועוד חלל מ"מ מנאחר שכל
לידי לא אשלחו בלי לוי של תורה ואמרתו אענה גם אני חלקי
בקליר נמרז בס"ד.

ומתחלה חומר אינה כללים נשיטת הרמזים ז"ל בענין
עוממת אשה דרגא אחר דרגא. (א) בלא עד אחד
ואמר אשתו אמת דלי בני ומלמין ליה מויליאה ואי נה בני
להאמין ליה אינו חושש לו ואשתו מותרת לו, ואפילו קנה
לאשתו מאיש פלוני וכל עד אחד ואמר שנסתרה אין לך
להאמינו אם אינו רואה. (ב) קנה לאשתו וכלל ב' עדים
שנסתרה עם אותו האיש שאמר לה אל חסרתי עמו כה"ג
נאסרה עליו עד שתסתה מים מרים (רמזים פ"ח מסוטה
ה"ב) ומיכו אינה זונה ודאית חלל מספק דלילמא נאחר
שתסתה יתברר שלא נאסרה עליו ולא נעממה מעולם ואם
שכתב הרמזים בפ"ח ה"ח דהיא ספק זונה. (ג) כל עד אחד
לאחר שנסתרה בעדים והיא עומדת לשותת והעיד הע"א
שנעלה בפניו עם זה שקינה לה בעלה ואפילו היה זה עד
עוממת אחד מעידי הסתירה ואפילו קרוב ופסול אסורה על
בעל לעולם ואינה שותה ותכלל בלא כתובה באילוקאם הקינוי
והסתירה בעדים כשרים והתורה האמינה עד אחד בעוממת
כה"ג שכל אחר עדים כשרים בראייה לשותת והוא ברמזים
שם הע"י. וכל זמן שלא בלא עידי עוממת חלל עדי סתירה
בלבד דעת הרמזים דאינו לוקה דלא הוה חלל ספק זונה
(י"הרשב"א פ"ג ב"ב) חלל כשכל עד עוממת שנעלה הרי זו
זונה ודאית ולוקין עליה וכלל מנאחר מ"כ בפ"ח מא"צ ה"ח
אשה שקנה לה בעלה ונסתרה ולא שותה מי סוטה אסורה
לכאן מפני שהיא ספק זונה ולא תקשה קושית המפורשים
דבריו סותרין מפ"ח להמקנה לאשתו ונסתרה הרי זה לוקה
משום זונה דהתם מיירי שהיה גם עד עוממת לאחר עידי
סתירה חלל בפ"ח מיירי דליכא עידי עוממת חלל עידי
סתירה, ולכן לא הוה חלל ספק זונה דלילמא שתסתה ותסתה
לגמרי.

ועיין ש"ע ח"ה סי' ר"ד לענין ברכה וסי' קל"ו באלל איסור
בשוגג ובזושה כלים שם ועכ"פ פשוט דאין עליה שום
איסור אלמנעם מטעם זרה שאכלה בחרומה ולא לריבה כפרה
על זה.

ומש"כ מעטנו לשב דברי הר"ן דכיון דהינה גלמנת שהיא
עוממת אינה גלמנת נמי לענין חרומה ובה"ל דהמרי
ביצמות הנו לי בחוצותי אף להנשא אין מתירין אותה והלכך
בזה אין לו מנין חלל שהרי קושיתו נמי לשיטתו דאמרינן
אפקעינכו רבנן לקידושין מינה ונשיטה זו הרי ודאי דהגלמנת
היא לענין עוממת נמי חלל דעשו רבנן חקיה בהפקעת קידושין
חלל ח"כ מאי ח"י לענין חרומה לפי שיטתו והשנייה דלענין
חרומה אינו חלל בנאמנות שלנו בזה כלל חלל בזה ובנאמנות
ואם היא יודעת בנפשה שזנתה ועממת היא אסורה בחרומה
ומה לה לנאמנותה בזה ובנאמנות לענין דלדור עמה כיון אותה
משום דמשועבדת גו ואין ח"י מאמינים לה חלל היא בעממה
לענין אכילת חרומה אמאי חלל ולפ"מ ח"י שפיר הכל
בס"ד.

ומעשה פ"ש לן לבאר תירוטיו בקושית הרמזים וסברתו בזה
דמאחר דחזיקן להכי שיטתו בלשון שסתרה עממת
אין למשנה אחרונה אינה גלמנת אף שמדינא נאסרה על
בעלה בלמנה עממת אין לך חלל משום שלא חלה נוחתה
עניה בלמנה אפקעינכו רבנן לקידושין ושריא ליה הרי רואין
אנחנו דמקום שיש סברה גדולה להפקעת קידושין משום שמה
עניה נחמה בלמנה ח"כ סברה זו ממש איכא נמי בצעל לאחר
חרס דרגמ"ה שאין מגרשין בע"כ ח"כ כשכל ואמר אשתו
זנתה וליה ליה עדים אמרינן נמי דשמה עניה נחן בלמנה
אחרת ואינו יכול לגרש את אשתו הוליה עליה שם שראש אשתו
אמה ותאסר עליו ויגרשה בע"כ ויחל אחרת ולכן ס"ל נרבינו
יוסף דאפילו ראה אשתו בלמנה שזנתה נמי אינה חסורה עליו
מכה חקיה זו ובעטם דבכ"ג נמי עשו רבנן חקיה ואפקעינאי
רבנן לקידושין מינה לפי משנה האחרונה ומותר בלמנה מכלל
ולבבא דבשעת הזנות היתה פנויה ואם לפע"ד ברור מאוד
למעין היעוץ. ועיין מש"כ עוד בספרי משנה כתובות ה"ל
סי' ק"ו, וגם לח"י הר"ן שם נמי כיון דמשועבדת ליה הכ"ג
איכא למימר לבב לאחר חרס דרגמ"ה כמובן.

ודע דבריו תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר
ולאחר כתיב בהלכות עוד ראי' לדברי מש"י מהרש"ל
סי' ל"ג דכתב מפורש כמ"ש בס"ד ח"ל והשתה מאחר שאיכא
חקנת ר"ג שלא לישא אשה על אשה ולא לגרשה בע"כ נמה
לא נוחש ג"כ לבני בעל היכי שאמר מאמין אני נוחש דינמא
ענינו נחן בלמנה ולא נחיר לגרשה ואף לפי הר"ן ז"ל ש"י לפי
שהאשה משועבדת לבב ואין כח צידה להפקיע עממה מצעלה
וכי' הכי נמי איכא למימר גבי בעל לפי ח"ג מאחר שהוא
משועבד לה ולא יכול לגרשה בשום ענין בע"כ אין כח צידו
להפקיע עממו ממנה ע"כ וראיה ברורה לדבריו בס"ד וכבר
הבאנו דברים אלו בספרי שו"ת ח"ג סי' כ' ויעיין עוד בספרי
שו"ת ח"ג סי' קצ"ו וק"ל. ועיין ספרי שו"ת ח"ד סי' קנ"ח
ובשו"ת ארי דבי עילאי ח"ע סי' כ"ד.

שבה אחר עדי סתירה דכ"ג נאמן נגד"כ שנטמא ואחר שבה עליה בעל כהן הכי זה לוקח משום זונה ואמר אפי"פ שיעקר העדות בפי"א כלומר שהרי על הגדת שחי העדים שנסתרה אינה לוקח דלא הוה אלא ספק זונה לשיטתו ז"ל וא"כ יביא כאלו חל"ה ע"ה שנטמא ויעקר העדות בפי"א הוה מ"מ לוקח והוחזק כבר זונה ע"י וכי"ל.

ובזה נפגעי"ד נמי ישב שיעת הרמב"ם ז"ל מקושית הרמב"ד ז"ל להקשה דאמאי אינו לוקח משום עומאה ונש"כ ה"ה שם דבריו נ"ע והגדלה נפגעי"ד להרמב"ם נמי מודה דכיון דאיכא עדי עומאה שנבעה ללוקח א"ס צא עליה בעל אלא דא דוקא בדאיכא צ"י עדי עומאה כלומר שראוהו שנבעה אז לוקח משום עומאה אלא הכא הכא מיירי דליכא אלא ע"ה נעומאה ואפי"פ שגז"כ ה"ה דמהימן מ"מ לענין מלקות אינו ניקב אלא משיב זונה וכי"ל, ואחי שפיר שיעת הרמב"ם ז"ל שכתב ללוקח משום זונה ולא משום עומאה ולא חקקה קשיא הכי"מ דה"י גירושין כתב ללוקח גם משום עומאה דודאי הרמב"ם מודה היכא דאיכא עומאה ללוקח וכי"ל. אבל הראב"ד ס"ג דא אינו דכיון דאע"י סתירה להרמב"ם אינו נוקב דהוי ספק זונה א"כ עיקר מלקות צא בשביל עד העומאה א"כ אדרבה הי"ל ללוקח משום עומאה דסוף סוף העומאה צא בפי"א להגדת ע"ה הוא עד העומאה ולא עד זונה וכן כי קלחתי צא אבל לפגעי"ד הוא צרור ואמת.

ובמ"ש הרמב"ם בפג"ז מסנהדרין ה"ו דאיסור זונה בפי"א יוחזק וכל שאמר ע"ה גרושה או זונה אשכח וזו בעל אח"כ בעדים אחר שהתרה צו לוקח אפי"פ שיעקר האיסור בפי"א ואינו לריק שני עדים למלקות אלא בשעת מעשה, הוא ענין אחר ואינו שייך לדין כלל דהתם מיירי הרמב"ם ז"ל בעד אחד שבה והעיד שששכח או נתגרשה מבעלה או שהיא זונה כלומר דאיכא חרי עדים בעלמא שהעידו שששכח או שהיא זונה במקום אחר ויהי' מוחזקת כזונה כבר במקום אחר שראוהו נבעה לפסול לה או שנתגרשה וכעד האחד הוא אינו מעיד על גוף המעשה ולא צא להחזיקה ולפסולה בעדות אלא כזונה וגרשה אלא דעדי צא והכיד לן שששכח או זונה היא ע"י עדים מכבר וכיון שהיא לא הכחישה אותו שאינו אמת והוחזקת כך ע"פ דבורו נשאר בחזקתו דהאיסור יוחזק ע"פ ע"ה ודייק הרמב"ם לומר דהאיסור היינו שהוא כבר איסור ולכן יוחזק ע"פ ע"ה. אבל לפוסלה עכשיו ודאי שאין ע"ה נאמן כמו שכתב הרמב"ם מפני שכל מקומות ואם צרור.

עוד י"ל דהתם בסנהדרין בפנויה מיירי וכיון דאינו נוגע לבעלה והיא שותקת מחזקין אותה כזונה ודאית בפי"א אבל הכא כיון דהיא כבר א"ה אין דבר שבערה פחות משנים וע"ה אינו נאמן כלל צא א"ס לא היכא שבעל מאמינו וכי"ל ומחמת כי הארכתי כבר יותר משהפנתי מסכים כעת הנני לסיום וגם לא סדרתי הדברים כהוגן כי נעדרתי והארכתי להפסיק אחי פתמים בין הכחישה והזמן לזמן עלי ודי לחייב כמותו להבין וכן לחסם ויחסם ומשאר דברי פלפוליו נהנתו וי"ר דלאילנא רבא ותקוף יתעבד עד דאחי ע"ס פניי שמיא ויתקן עינ"ה למקד מלכיה צביאח צר נפלי.

המברכו בברכת חג שמח וי"ר שזכה לקבל התורה מתוך אהבה בלב ונפש.

מנשה הקטן

ויש לחקור בשבט עד אחד אחר צ"י עדי סתירה דקיי"ג דמהימן וגם לדעת הרמב"ם לוקח מאיזה טעם לוקח משום עומאה או משום זונה וזכה צא נראה דעת הרמב"ם ז"ל דלוקח משום זונה וכלומר להרמב"ם מפרש דהא דהתמינה הסורה לעד אחד שבה ואמר שנבעה דאז נעשית זונה ודאית מעידי סתירה דקידם שבה עד עומאה ה"י ס"ל להרמב"ם דהוא זונה מספק דדילמא תשחה ותטער אבל לאחר שבה עד עומאה אפילו עד אחד הכי לא תשחה עוד וממילא נעשית זונה ודאית למפרע ומדויק זה בלשון הרמב"ם פ"ה מא"כ המקנה לאשתו ינסתרה דהיינו בעידי סתירה וצ"ה ע"ה והעיד שנטמאה וכו' הכי זה לוקח עליה משום זונה אפי"פ שיעקר העדות בפי"א ר"ל דההגדת הע"ה נכחורה לא הוה נקיקה דהוה דבר שבערה ואין ללוקח להגדת ע"ה מ"מ הכי כבר הוחזק זונה כלומר שפי"א הגדה הע"ה הוחזקת זו כזונה ודאי דכיון שלא תשחה עוד הכי זו מוחזקת כזונה ואמר כבר הוחזקת היינו ע"י עידי סתירה נעשית זונה כבר למפרע אלא שבה ע"י הגדת העד האחד שאמר שנטמאה, זה לפגעי"ד צרור בשעת הרמב"ם ונ"ע חרוביו חיים הלוי צהר"י ר"ת שלו שכתב לפרש דכבר הוחזקת זונה היינו ע"י ביאה זו שבעה צא עליה ולפגעי"ד דברים אלו נ"ע דפשוט דכוונת הרמב"ם צא דפי"א הגדת העד כיון שלא תשחה עוד הכי כבר נעשית זונה כ"י צ"י עדי סתירה ור"ה מוכרחת לה מפי"ה הנ"ל ודו"ק צ"ה. ועיין קריה ספר כאל דמוכרח ג"כ כן.

ד) קינא לה ונסתרה וצ"ה שני עדי עומאה או שבה עדי סתירה ואח"כ צ"ה שני עדי עימאה כה"ג חייבה משום עומאה ואם דרגא אחרינה והחילוק בין עד אחד שנטמאה שבה לאחר צ"י עידי סתירה דאף דהתורה האמינתו ונקרה עד עומאה אבל א"ס רק ענין של דין דכך הולכה דמהימן ע"ה לאחר עידי סתירה אבל כשצ"ה עידי עומאה אז הוא ענין של צרור כבר שכן נחצר הדבר שהיא עומאה ודאית ולכן גבי ע"ה כתב הרמב"ם אפי"פ שיעקר העדות בפי"א וכוונתו דבע"ה אכתי ליכא צרור אלא דין הוא וגזירת הכתוב דנאמן שהיא עומאה ודאי אבל לענין מלקות ע"ה הוא לענין עומאה אבל מ"מ כבר הוחזקת כזונה ע"י צ"י עדי סתירה אלא כשיש צ"י עדי עומאה אז לוקח נמי משום עומאה דהרי איכא צ"י עדים שנטמאה ודאית וכן כי כג א"ס מה שר"נו לבה.

ומעתה יובנו היע"ז דברי הרמב"ם בכל המקומות שכתיר עליהם כ"ה וגם שאר מקשים דמה שכתב בפ"ה

מא"כ ה"ה בלשון כהן שאמר לבעלה נאנסתי או שגנתי או שבה ע"ה והעיד עליה שזינתה אינה אסורה עליו הטעם פשוט כמו שכתבנו בדרגא א) דכיון דאינו אלא ע"ה לא מהימן כלל ולא חקקה מפ"ה דא"כ דהתם מיירי שבה אחר עידי סתירה וגזירת הכתוב דמהימן נ"ה לענין שנטמאה ולא תשחה עוד ולוקח משום זונה שנעשית כבר, אבל הכא הכי ע"ה היא ולא מהימן כלל בדבר שבערה א"ס לא שבעל מאמינו, ולא זו בלבד אלא אפילו צא ע"ה והעיד שראש אוחה נסתרה ונטמאה לאחר קניי נמי אינו מהימן א"ס אין דעתו סומכת עליו ואשתו מותרת לו (רמב"ם פ"ה מסועה ה"ט) ועיין כ"ה שם וכלל דלאוסרה על בעלה לפסול בעיני צ"י עדים אלא שלאחר שנאסרה ע"י צ"י עדים לשחית, מהימן ע"ה לומר נעמאה מגז"כ.

ואתי שפיר מאד דברי הרמב"ם בפ"ה המקנה לאשתו ונסתרה וצ"ה ע"ה היעיד שנטמאה דהאי ע"ה מיירי

סימן רנ"ד

מי שיש לו מיוחד קטן אי צריך לגלות להמשתדך עמו
משום לאו דלא תנו

אס"ח דסוכות התשל"א ברוקלין ג"י יצ"א.

מע"כ ידידי הנאמן הרב הגאון המפורסם חסיד ועניו
מתלמידיו של אהרן נאה דודש ומקיים שואל בענין ומשיב
כהלכה וכו' כש"ת מוהרי"א זלמן ואורווי"א שליט"א רב העיר ור"מ
עכו תו"א.

אחדשכת"ר, יקרה מכתביו קבנתי באמנע החג והשתעשעתי
בהם ויהי לי נשמחה וי"ע חמנכ מהנחה
קדושת החג נא יכולתי להשיב מיד, וענ דבר אשר נשאל באחד
ש"ס לו בן ש"ס נזי משה קטן כנימל שהוא זקוק לדיעט אבנ בני
זה קצתו הרפואים אחר שפ"ו נזי כג הבדיקות שהוא בריא
ושלם אם הבן או האב מחויבין להודיע למי שרואה נשדך אחר
כדי שלא לעבור על לאו דלא תנו במבואר בחי"מ סי' רכ"ה
סי' וכת"ר ידידי השיב לו שלא לריק להודיע והבדיקה ראויה
נדבריו ואף כי לדידי אינו לריק מי"מ כון ששאל אלו חב"ה גם
אני למלא אחריו ולפענ"ד יפה דן ויפה הורה דאין היב ענ הבן
או על האב להודיע.

וראשונה נבא בעיקר הדיון וח"כ ח"י"ה אשתעשע בדבריו
היקרים והנלפענ"ד דמאחר שאדם זה הוא בריא
ושלם בגופו וכל חסרונו הוא שזריך לאכול לדיעטע שנה יחלה
ח"כ אין כאלו חסרון בגוף האדם כמו שהוא אלא שהוא לריק
לשומר עמ"י שלא יאכל דברים המזיקים לו כדי שלא יחמה ופשוט
הוא דכל אדם אפילו צרי בעצמו ואין לו שום חולשה מעצב
מי"מ אם יאכל דברים המזיקים לו יחלה וכל אדם עליו נחמה
מאכל שזיק לו ואם לא יזיק לו מיד יזיק לו לאחר זמן ואם לא
יזיק לו הרבה יזיק מעט ועיין רמב"ם פ"ד מה' דעות בה'י
בריות הגוף ושמירת הנפש ה"ט יש מאכלות שהם לגוף כמו
סם המוות והוא עיקר לכל החלואים ורוב החלואים הבאים על
האדם אינם אלא או מפני מאכלים רעים או מפני שהוא ממלא
בעטו ואוכל אכילה גסה אפילו ממאכלים טובים נמלא באמת
דכל אדם לריק ליזהר בדיעטע ולא לאכול כל הדברים אנה שנאחד
מזיקים מאכלים יותר מהשני. ואדרבה למשל אם נדע דמי
שאינו יכול ליזהר מחמת רוע טעמו ואוכל כל המאכלים שחשב
הרמב"ם או שאינו יכול ליזהר ממלא בעטו ואוכל אכילה גסה
הוא נחשב יותר חולה בדודאי לא ישמור על גופו ויחלה ואפ"ה
לא נשאל אדם מעולם על זה אי חייב להודיע וכו"ש הוא לפנינו
שהוא יכול לשמור על גופו ודאי אין זה בכלל חולי שזריך
להודיע.

ואין לומר דלפי שלא יוכל לאכול כל מיני מאכל חלערך אשתו
לכשל לו מאכלים מיוחדים וממילא תכבד העבודה עליה
יותר משאר נשים ולריק להביד לה גם זה לפענ"ד אינו ידידי
מעצב בני אדם שאלה איהב לאכול מה שהשגי אינו איהב וכן
אחד יש לו טעם אחר ורק לדיקים גדולים ואנשים מיוחדים
שזין מקפידין במיני מאכל ואפ"ה לא שמעני מעולם שיקפידו
בשציל זה אדרבה לזה היא נכנסת יאולגין בזה בחר רוב נשי

העולם. וממילא כיון דאין חייב ענ הבן לומר ח"כ ככ"י נכח
חייב על האב ואדרבה חולי יש גם איסור על האב לאמרו מדיו
לא חלק רביל ודומה לזה מאלתי בסי' חפץ חיים בלי איסור
הכילות לזה שני סק"ד ח"ל.

אם הוא רואה שאלה רואה להשתדך עם אחד וידוע שהרואה
הזה כי החתן יש לו חסרונות עלומות והמחותן אינו יודע
מה דבר ואולי יהי יודע לא היה מתרבה לזה יש נגות לו
ובסק"י שם ב"הר הדברים ח"ל ועתה נחזור לבאר מה שהתירו
בחתונה כ"ה אם החתן יש לו חסרונות עלומים כי יש מי
בין החסרונות דהיינו אם החסרון הוא מלד חוץ גופו והמחותן
אינו מכיר אותו מלד שהוא דבר פנימי אשר נא נגזה לכל
פשוט היא דאין ענ הכנה ענין זה השם איסור רכילות אך
שלא יחסר בזה פרטים ה"ל בכלל פ"י ס"ב וביארת"י פה בצמ"ח
והנה בצמ"ח שם ביאר דבריו באות ה' ח"ל ומפני שהקטול
יותר מלוי בענינים אלו נכן לחזירם כאן בהדיא יבמעט
חוספיות ה' שיחברר אלנו מחללה כי דבר זה הוא חולי הגוף
נאפוקי אם הוא רק חלש בעצמו בענין שאמרו דבין קלירי
ומריי אינו בכלל חולי צ' שלא יגדל ענין המחלה יותר
ממה שהיא וכו' ש"ס. הנה מבואר מדבריו דכל שאינו חולי
הגוף רק חלש בעצמו בענין קלירי ומריי אסור לאמרו
להמחותן וא"כ פשיט דכה"ג אסור לאביו לאמרו ג"כ משום
לא חלק רכיל דמה לי אחר ימה לי אביו אם הוכיח רכיל על
בנו והכלל בזה דכן שהוא בעצמו אין לריק לאמרו אחרים
אסורים לאמרו משום לא חלק רכיל ודאי היבא דבנו רואה
לאמרו או שהוא מלך לאביו לאמרו כה"ג ליכא איסורא אבל
היבא דהבן אינו רואה ואינו מחויב בדבר אסור לאב לאמרו
משום לא חלק רכיל וזה לפענ"ד ברור.

ולפ"ז פשוט דידון נמי שנקבע ע"י הרפואים שהוא אדם
בריא ושלם אלא שחלש בעצמו ולריק לדיעטע אין זה
בכלל חולי אלא בכלל קלירי ומריי ואין לריק לאמרו כלל ובכלל
ענין דיעט הוא חולשה קלה בקצה ע"פ רוב דבר זה בצחור
ויכר הוא וכמעט מקרי מפורסם שאין לריק לאמרו שהרי
בחר לעולם לומר בישיבה שנים רבות וממילא חלל בין הצחורים
וכוא"ה נאמר ממאכלים וא"ל להסתר הדבר ויכול המחנות
לשאלו אלל בני הישיבה וכוה קלה כמו מומין שבגלוי אי נימא
דהיה בכלל מום וא"כ אין עליו חרעומת שסבר וקבל ועיין ח"ע
סי' ל"ט בדיני מומין באשה אבל באיש לא הוי מום דאשה בכל
דהו ניחא לה ועצ למיחב ענ דו וי"ל עכ"פ הראשון עיקר.

ומעתה נבא להשתעשע בדבריו היקרים מה שנה נהביא
ראי דלכן ח"י לאמרו משום דפ"ו עשה ודומה ללאו
דאונאה כיון דאם יודיע מומי לא ימלא שידך ויחבט מלקיים
מי"ע של פרו ורבו לפענ"ד זה אינו והרבה חשיבות בדבר ה'י
דא"כ אפילו כשי"ס לו מים ממש נמי נימא עשה דומה ל"ח
ואפילו שיפריע לו לפרנסתו וכוה גם כח"ר בעצמו כחב בסמוך
דכה"ג מחויב להודיע יאי נימא כה"ג עול"ת ח"כ אדרבה
כשי"ס לו רק מיוחד קטן חבתי אולי ימלא אשה שיקיים צב
המנהג אבל במום גדול ודאי לא ימלא ולא יערך למה.

ב) הנראה באמת דמי שיש לו מיוחד קטן בזה ודאי ימלא
לי אשה אפילו יגיד מומי זה דישנם אנשים

סי' קע"ז ונפש חי סי' ח' ועיין יד מלאכי אות נ"ב רמ"י
מש"ס ז"מ ל' ע"א וקל"ה יש לעיין דקו"ל אין כולל בנמון
אחר הכוז דחזקת ממון אלימא ליה מחזקת איסור ועיין
עוד בס' המקנה כלל נ"ו פ"א אות כ', וצ"ע ב"ש א"ח כתב
דמכ"ע לא אמרי' עדל"ת בגזל דהחזרה לא לזוהר לקיים מל"ת
בנמון חזירו ע"ש ושי"י.

אלה דברי ידידות מידידו הנאמן דושה"ט בכל עת המצפה
לרחמי שמים ולשמוע ממנו אך טוב כל הימים המברכו בלב
ונפש.

במשנה הקטן

סימן רנ"ה

בהנאת הגוף בהדי מצוה, בדברי הר"ן נדרים

כ"ו למספר בני' התשכ"ח ברוקלין נ"י יצ"א.
בבוד ידידי הב' החשוב תמים במעלות ברקאי און בן
פלא וכו' חוב"ט הב' חיים יעקב טענענבורג הי"ו, בן למע"כ
ידידי ת"ח מפואר מוה"ר שמואל ישעי' הי"ו.

אחדשה"ט

מ"ש קושית הר"ן נדרים ט"ז ע"ב ד"ב אצל שהקשה בלומר
הנחת חשימשך עלי אמת' מיתסר וכו' מלנכ"י ותי'
דאי מתכני בגוף צדדי דמקיים מל"ה הנאח מקרי וכו'
הנמק"י צ"ס הריעצ"ה ז"ל וכמ"ע יא' והאריך הריב' צ"ט
ע"ס ודעת להסביר צ"ס צ"ס ישרה אי תי' הר"ן מתחיל לתי'
הריעצ"ה ז"ל או דפליגי ותל' תניא צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
ריב כ"ח צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
הר"ן תולין פ' גבי' דהנאח לא שייך פסוק ריש' ואי אין
מתכוין מותר אפילו הוי פ"ר אמת' לא יעצור צ"ס צ"ס
הא אינו מתכוין ואפילו הוי פ"ר מותר וצ"י מלנכ"י בן
הקשה קושית הכ"י דכ"י אפילו אי חית ליה הנאח צדדי
מל"ה הא אין מתכוין ואפילו הוי פ"ר מותר והצ"ל ליש' צ"ס
בגד"ז לחלק בין עיקר העשי' הוא לשם מל"ה וההנאח ממילא
חית' אי עיקר עשיית' לשם הנאח והמל"ה ממילא מתקיימת
והאריך צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
בדרך כלל.

ראומר אני כי לאחר הסליחה מהני גאונים ז"ל קושית
מעיקרה ליתא שברי הר"ן גופיה צ"י גבי' ה"ל
לאחר שהע"ה חידוש דהנאח אפילו פ"ר שאינו מתכוין
שרי' סיים וז"ל אלא ע"כ דאזני ודע' דהנאח דאכילה חל"ה
דאזני סבר ריחא מילתא כלומר דשמריה פ"ו עולה ושואף
הרי' כרי הוא כאלו שח' ממנו דריחא מילתא הוא וכאכילה
חשיב' דלכך אע"ג דלא מתכוין כלל אסור דקו"ל המחמסק
בהנצ"ס ועריות חייב שבכ"ר נכ"ס ע"ש מצוה מדברי הר"ן
גופיה דבעריות לא אמרי' דכלל הנאח הוא אלא עריות כלל
אכילה הוא וממילא פ"ר דלא מתכוין בעריות נמי אסור אפילו
לדעת הר"ן וזה פשוט מאד וממילא לא קשה כלל קושית

שאנו מקפידים בכך אי שיש צד דומה שיש לה ג"כ מיתוס
קל"ה ולא תקפיד על הכוס א"כ משום המל"ה וכל לקיים
וכלל' הוא דהכ"ה דאפשר לקיים שני'ס אין עשה דוחה ג"ח
אלא שיתקד ליש' אש' שג"כ קל"ה מיתוס לה. ומש"כ מ"ס
דמי יוס קודם מדריון אומר אני דלדבר' א"ס צ"ס צ"ס צ"ס
שכבר'ו לו אפילו יגיד לה לא תקפיד על המיתוס ומעשים
בכל יום ש"ס המיתוס רוצים ואמרים כך וכך ואין שומעין
לכ"ס וא"כ דלדבר' יאמר ש"ס לא תר"ה צ"ו זה סימן ש"ה נכ"ר
בן צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
הג"י ר"ש סו"ה ש"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
ח"ס' ש"ס ואין כאן מקום להאריך בזה.

ג) ובוה נראה אפילו נפמ"ש הרש"א גדרים ט"ז ע"ב
צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
דקו"ל מלנכ"י מ"מ אסור נ"ו צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
והצ"ס אחריו הקשו ע"י דמשמע ד"ס לא אפשר ה"י מותר
הא ה"י הנאח בגוף צדדי מ"י מיתוס לא מצ"ה נהחולקין
על הרש"א וס"ל דאפילו ה"י צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
דלא אמרי' עדל"ת אלא אפילו לרש"א דה"י דא"ל צ"ס צ"ס
ה"י מותר ה"י לא קאמר רק משום דמלנכ"י ולא קאמר משום
עדל"ת, ואולי דצ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
ר"ס חגיגה דף ז' ע"ב ד"ס ליש' שהקשו דית' עשה יידיה
ג"ח וכו"י עשה דלש"ת ישרה וליד' לאו דלא יכ"ה קדש
ותי' ד"ל דהכ"ה אפשר לקיים שני'ס ע"י כפי' א"י דלא חתי
עשה ודתי ל"ת אלא בגוף מיל' צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
מקיים עשה אלא הכ"ה משמע הער"ה עובר ל"ה צ"ס צ"ס
ליכא עד גמר צ"ס צ"ס וכו' הכ"ה ל"ה צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
לפי תי' צ"י וא"כ י"ל דהרש"א ס"ל כתי' צ"י דחוס' וכן לא
קאמר רק משום מלנכ"י וכו'. ולפ"י צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
ה"י ל"ה כלל עדל"ת כיון דלא הוי בעידנא וכמ"ס דחוס'.
ואפ"י לדעת דחוס' ש"ס דף ד' ע"א ד"ס וכו' אומרי' לו לאדם
דעשה דפ"י גדול' משאר עשין מ"מ ככ"ג אינו דוחה.

ד) נלפע"ד לחדש דלא אמרי' עדל"ת אלא היכ"ה דגברא
אינו ראו' או ד"ל אש' ראו' או ד"ל אש' ראו' או ד"ל אש'
כשר' צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
שאר' צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
אחר' אלא היכ"ה דהוא צ"י חיוצא ומותר בכל הנשים רק
שכן אינן רוצות צ"ו ככ"ג לא אמרי' עדל"ת אלא ה"י אונס
צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
הכח'ו כאלו עשה ומה לו לעשית יותר ואדרב' אונ' ה"י
בכלל מל"ה הצ"ה בעצירה דמה לו לרמאות צ"ס צ"ס צ"ס
לקיים המל"ה ולא אמרי' עדל"ת אלא כש"ס היא יודעת מה
וא"ל צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
שייך ועיין בחוב"ה מ' ע"א אי אמרי' נ"ה צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
דמי מ"מ רמ' יש וד"ק כי קל"ה.

ה) וכ"ז היא לענין איסורא אלא לענין ממונות פשוט דאין
אימרים עדל"ת והקונה לז"ב או חפ"ין וכו"ל
צ"ו ונחל"ה יותר משת"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
הע"י צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס צ"ס
סי' קכ"ו וס' ארי' סי' ס"ד מחלק וי"ד ישר' מלנכ"י ח"י

הוא רואה בעלם הפעולה ומאורו לעשותה וא"ל בלעדה כה"ג הנאח מקרי אפילו באינו מחבין להנאח אלא למאור דמ"מ כרי הוא רואה בעלם הפעולה שהוא מציאה להנאח הגוף שהוא איסור ולא שייך אינו מחבין כה"ג אף דאינו מחבין ליהנות מ"מ מחבין הוא לעלם המלאכה שמחוייב בה מכה מאת התורה וא"ל לו בלעדה ובעין סבירא זו כתבו לענין מלאכה שצריכה לגופה דהמאור עושה אותה מלשלי"ג עיין תוס' שבת ק"א ובתשכ"א שם לענין הקורע בשבת דהמאור עושה אותו מלשלי"ג והכ"ז סובר הר"ן כיון דמחבין לאורך המאור אסור אבל הנהיה בדבר רשות כמוברי כסות ודומה לה שאין הוא רואה בפעולה זו של לבישה כלל ואין הוא מחבין לעשות פעולה וגם אינו מחוייב לעשותה אף שהוא לובש כה"ג אמרין כיון דלא מחבין אפילו פ"ר מיתר בקיור היסוד לזה כל שהוא רואה בעלם הפעולה האסורה ונריך בעי"כ לעשות פעולה האסורה יהי גופו נהנה בשעת עשיית הפעולה כה"ג ליכא לומר אינו מחבין ואסור בפ"ר אפילו הוא מקיים מצוה אבל כל שאינו רואה בעלם הלבישה וגם אינו נריך לה כה"ג אמרין דאינו מחבין ואינו רואה בקיום הפעולה כלל כגון מוכרי כסות דאינו רואה בעלם הלבישה וגם אינו נריך לה כה"ג אמרין דאינו מחבין מיתר אפילו פ"ר והוא סבירא ישרה הפך זה ויפך זה כי הוא עמיק כס"ד.

שוב מלמתי כפי נדקת הדיק לרבינו לדוק הכהן מלובלן ז"ל כי קמיה ז"ל בכל פעולת האדם המעשה הוא כמי גוף והמחשבה נשמה וגוף בלא נשמה אינו כלום לכך מתעסק פטור ואינו כשגג דע"כ מחבין למעשה משא"כ מתעסק שאין שום כוונה המחשבה רק בחלום ועריות שכן נהנה ובהנאה אדם א"ל שלא יחבין כהעלם כל שהוא עכ"פ שצטבע האדם מרגיש בהנאהו אע"פ שאינו יודע בצלמו שאינו זוכר ונהנה מבוחר כס"ד כמי שכתבתי דכל שמחבין למעשה אינו נקרא מתעסק ונקרא שגג עכ"פ וא"ל הכ"ז כיון דמחבין עכ"פ למעשה העצילה והנאה לא מקרי אינו מחבין נגמרי אבל מוכרי כסות לא מחבין למעשה הלבישה כלל כה"ג לא הוי אלא כעין מתעסק דפטור אפילו פ"ר וכנ"ל.

ולפ"ז אחי שפיר מאד דברי הר"ן מקושית הע"א וגם דלא יסתרו דבריו ז"ל ואלדבב הר"ן לשיטתו דודאי הר"ן מודה היבא דאיכא מצוה כגון עבילה והנאה דע"כ נריך הוא לאותה עבילה או לאותה הנאה א"כ עיקר העבילה לרצונו הוא והבס שהוא רק משים שמורה לו לטבול מ"מ לרצון הוא שטבול ומאיר הוא כה"ג אסור אפילו אינו מחבין דבאמת ליכא כאן אינו מחבין שהרי מחבין לטבול והכ"ז בחשמים המטה כן הוא ולכן כיון דמחבין גופו כהדי מצוה אסור ולא דמי כלל למוכרי כסות שאין לריבין לפעולה זו ואיכא דבר אין מחבין שפיר כה"ג מיתר לכו"ש ושפיר מיושבת קושית הע"א מהר"ן ז"ל ואף שלא הבינו כן האחרונים ז"ל מקום הניחו לנו מן השמים.

ולא אכחד מעטי דגם מה שהביא הגר"ח בשם הגר"א ז"ל לחלק ולפרש מחלוקת הרשב"א ודעימיה ור"ן ודעימיה דהרשב"א ס"ל דהנאח הגוף כהדי קיום המאור שריא ס"ל דעיקר עשייה הוא המאיר ולא לזה ליהנות ניתנו ור"ן דס"ל דהנאח הגוף כהדי מצוה אסור ס"ל דעיקר העשייה להנאח

מהר"ח לשיטת הר"ן פגה"ג וכפי שהקשה הע"א ר"ה הג"ל דבעריות הר"ן מודה דאין זה בכלל הנאח לפטור באינו מחבין. **אבל** לפי זה פשוט נמי דחי הר"ן עולה בקנה אחד עם ח"י הריעב"א ז"ל שהביאו הגמק"י דהתי פשוט דהנאח הגוף כהדי קיום המאיר אסור אפילו אינו מחבין ואין זה בכלל מה שכתב הר"ן פגה"ג הג"ל (ובסמוך אי"ה נישב גם קושית הע"א) ולפ"ז נראה פשוט כינת היעב"ז מה שהביא בח' לגדרים שכתב דוגמא דמתעסק בחלצים ועריות דחייבים שכן נהנה וכוונתו ז"ל דמאחר דכתב הר"ן דהוא הנאח הגוף כהדי מצוה ואסור ובהנאה תקשה שהרי נגבי בהנאח כרי הוא רק מתעסק כיון דעיקר כוונתו לקיים המצוה וההנאה ממינא בזה והיה ליה בכלל מתעסק נגבי ההנאה וחי ליה להיות מותר בכל מתעסק ולכן לשלול זה כתב דוגמא דמתעסק בחלצים ועריות שכן נהנה וחייב אפילו מתעסק.

סימן רנ"ו

בשיטת הר"ן דבהנאה דלא מחבין מותר אפילו בפסיק רישא

עוד להנ"ל

ועתה אשובה נא נקושית הע"א גופיה כה"מ שם שהקשה מהר"ן דחולין הג"ל שכתב דכל היכי דלא מחבין אפי' בפ"ר נמי שרי ומצינו ר"ח ממוכרי כסות וברי במשין ובהנאה לא מחבין לה ואפי"ה צימות החמה אסור והינה דבריו בחימה ולדידי תגדיל החימה וגדולה מיניה היג"ל שהרי בנדרים כאן כתב הר"ן עצמו דטבול במשין אפילו באינו מחבין אסור שהרי הביא לעצמו ר"ח דמחבין גופיה כהדי מצוה הנאח מקרי ואסור, מן הנודר הנאח מן המשין טבול זו צימות הגשמים אבל לא צימות החמה והיאך לא הרגיש שדבריו אלו סותרים דבריו פגה"ג ופלא שהע"א לא הרגיש בזה וז"ל. **ומה** שנראה בישב דברי רבינו הר"ן ז"ל מקושית הע"א בחרי אנפי הפן (הא) דיוק לשון הר"ן שכתב מחבין גופו כהדי דמקיים מצוה זי"ל דס"ל הר"ן דמחבין גופו היינו דוקא כנהנה גופו ממש כמו אכילה או ביאה שההנאה בזה בגוף או עליו ממש כגון עבילה שהוא טבול והמים האסורים ניוגעים בגופו והוא נהנה מהם וכן בהנאה שניך שיגע במי הנדה בגופו ממש וגופו נהנה ממש כהדי קיום המצוה אבל במוכרי כסות שההנאה בזה לו ע"י גרמה היינו שלובש בגד על בנדיו שהרי היה מלובש בבגדיו הנאח כזו הוא דס"ל להר"ן דבאינו מחבין אפילו פ"ר מותר כיון דההנאה לא בזה בגופו ממש. אלא שיש לדחות קצת ממה שזן שם לענין ריחא דמיוורי נמי דבא לפיו ממש ההנאה ולא ע"י דבר אחר ואפי"ה ס"ג דבאינו מחבין שריא.

ולכן נראה לומר דזה יסוד חדש ויחזק בין מצוה לרשות והוא דהר"ן כתיבן הביא לעצמו ר"ח ממוכרי כסות ולא ממשין והנאה דדוקא הנהנה מאיסור לקיים מצוה אסור הנאח הגוף כהדי קיום המצוה וכיון דהוא נריך לקיים המצוה ויהיה בפעולה זו שמתעבד ינריך הוא לזה שמתקיים אלא שאנו רוצים להחיר לו ליהנות מעטס דמלל"ג כה"ג אמרין כיון

סימן רנ"ז

עוד בענין הנאת הגוף בהדי מצה

ב"ה ל"ט למספר ב"י ברוקלין נ"י יצ"א.
החיים והשלום יחדיו יהיו תמים יעלו על ראש תמימים
ה"ה ידידי היקר מופלא ומופלג וכו' ה' חיים יעקב מענקבורים
הי"ו.

אחדשה"ט.

דמ"ש עלי דבריו שראיתי לדמות מחלוקת הרשב"א וזכ"ר
נדרים הג"ל למחלוקת אבא שאל ורצון בהגוס
חם יצמחו לשם נוי ולשם אישות ולשם דבר אחר ומפשות
הדברים משמע דעיקר כוונתו לשם הנאה ולא לשם
מאכל וא"כ מיירי באמת ברשע ובזר ס"ל לרשב"א דלא יא
המאכל אבל היבא דלקח הוזהר סתם אפשר דמודא אכ"ש דלא
המאכל ומה שבהה אגב לא חשוב הנאה ע"כ. והנה חי בעינא
לדחוק כ"י ויכלנא לומר דהכונס דאבא שאל נמי מיירי גם
לשם מאכל אלא שכוונתו גם לשם נוי וה"פ הכונס יצמחו היינו
שכיון כחצ יצמחו וכוונס לשם נוי וכו' והיינו להא ולהא
אלא דשנויי דחיקא הוא ושנויי דחיקא לא משנין

אמנם בעיקר הדבר לא דקדק כל לכו במחצית שהרי אני
בעלמי הרגשתי קצת וסיימתי דאפשר דחכמים מודים
דהנחת הגוף בהדי מאכל אסור אלא דיצמח יבא עליה גזירה
הכתוב הוא אבל בשאר מאכל הכי עכשיו דלא אפשר דהא
הנחת הגוף בהדי מאכל אסור אפילו לחכמים וזכ"ר ורשב"א
יאמר להיפוך ע"ש.

איברא דכד דייקנן דהא שמעתתא נראה לומר דהנה אמרו
בראשונה שהיו מחבוינין לשם מאכל ומאכל יבוס
קודמת למאכל חליה ועכשיו שאין מחבוינין לשם מאכל אמרו
מאכל חליה קודמת למאכל יבוס אמר רמי בר חמא אר"י חזרי
לומר מאכל יבוס קודמת למאכל חליה ח"ל רב"י אפשר
דרי מעיקרא סברי לה כדאבא שאל ולבסוף סברי לה כרצון
ודבריהם ל"ע מה שאמרו בראשונה שהיו מחבוינין לשם מאכל
ועכשיו שאין מחבוינין וכו' וכי אז חליי בזמן או במקום וכלא
אז חלוי בגברי אס הם לדיקים או לא ויכליל היבוסים
שמחבוינין לשם מאכל להם מאכל יבוס קודמת ושאין מחבוינין
לשם מאכל להם מאכל חליה קודמת ומאי נפ"מ בזה בין
ראשונים לאחרונים. עוד יש לדייק בקושי רב"י אפשר דרי
ומשני מעיקרא וכו' לימא הא במחבוינין לשם מאכל וכו' כשאין
מחבוינין לשם מאכל.

ומה שנראה ברור דכוונת הגמ' לומר לן דחלוק באמת בין
הראשונים לאחרונים והיינו דבראשונים שהיו מחבוינין
לשם מאכל מותר ליבוס והאחרונים אף שמחבוינין לשם מאכל
הוא כמי שאין מחבוינין לשם מאכל ועכ"ל דהכוונה דה בין
דיבוס יש בו הנחת הגוף בהדי מאכל ולכן הראשונים דמחבוינין
לשם מאכל לגמרי ועכ"פ צעל הנחת הגוף לגבי הנאה דמאכל
כלא הי לכן היחא מאכל יבוס קודמת משא"כ האחרונים דאף
שמחבוינין ג"כ לשם מאכל מ"מ אין כוונתם בזה לה לכו כל

הגוף וממילא אסור ותלה זה בתוס' פסחים מ"ז ולפענ"ד
לא זכיתי להבין דבריו ז"ל דאשכחני עסקינן דעיקר
עשייתו להנחת הגוף וכלא כ"ע ס"ל דמללה"ג אלא לעול
ולמשא ולא להנחת עלמנו וגם הא דמקיים המאכל ודאי דאינו
מקיים אלא משום המאכל ודאי אס' אינו לר"ך לעצירה אינו
עובל במעין משום אסור וא"כ רואין שרק לשם מאכל הוא
עובל. ולפענ"ד אין שום סברא לומר דמעיקר צוויי שלטנו
ישראל על מאכל פ"ו עיקר הצוויי להנחת הגוף היתה אפילו
לרשב"א ח"ו לומר כן ואדרבה הביא הרשב"א וכולהו דאסור
לכוון להנחת עלמנו ולמעט בהנחתו כידוע ומציאר בש"ע א"ה
ס' ר"מ ובא"ע.

ולא דמי נגדרים ונגזרים בתוס' פסחים ה"ג שפ"י דנמ"ד
אין קרבים צו"ע אע"פ שיש בהן היחא לאכילה אדם
כיון דעיקר נגזריה יבוסים משלחן גבול קזי אסור לשחטמן
ינמ"ד קרבים קסבר עיקר שחיטה לזיך אדם דהתם צו"ע
ליבא חיובה להצילן צו"ע וגם ליבא חיובה לגזור בכלל ולהצילן
וגם פליגי מה הוא העיקר שחיטה בזה אבל הכא הרי הוא
מאכל צו"ע לעבול ולקיים מאכל פ"ו שהוא בכלל כל המאכל
ובא"ך נאמר דס"ל לרשב"א להנחת עלמנו ח"ו. י"ש ובהאריך
אלא מפני חוסר הזמן אקצר.

ונפל מילתא בנבאי דאנוי מחלוקת הרשב"א וזכ"ר הוא
מחלוקת החנאים בגמ' יצמחו ל"ע ע"כ בראשונה
שהיו מחבוינין לשם מאכל מאכל יבוס קודמת למאכל חליה
ועכ"פ שאין מחבוינין לשם מאכל אמרו מאכל חליה קודמת
למאכל יבוס א"ר יתחק חזרו לומר מאכל יבוס קודמת למאכל
חליה אמר רב נחמן בר יצחק אפשר דרי ומשני מעיקרא סברי
לה כדאבא שאל ולבסוף. סברי לה כרצון דחליה אבא שאל
אומר הכונס חם יצמחו לשם נוי ולשם אישות ולשם דבר
אחר כאלו פוגע צערה וקרוצ בעיני לביה הולד ממחר וחכמים
אומרים יצמח יבא עליה מ"מ ע"ש. ועיין ישרש יעקב דף מ'
ד"ה מאי וצמח"ס פ"ה מה' יבוס וטו"ש"ע ס' קצ"י ודו"ק.

והנה לפוס ריהטא נראה דבזה פליגי דאבא שאל ס"ל
דהנחת הגוף בהדי מאכל אסור וכיון דעכשיו שאין
מחבוינין לשם מאכל מאכל חליה קודמת דהנחת הגוף בהדי
מאכל אסור וחכמים ס"ל יצמח יבא עליה מ"מ אף דאינו
מחבוינין לשם מאכל מ"מ הנחת הגוף בהדי מאכל שרי
וממילא מותר ליצמח ומאכל יבוס קודם ומעשה י"ל דהרשב"א
ס"ל לחכמים וזכ"ר כדאבא שאל איצט"ל דגם החכמים
מודי דהנחת הגוף בהדי מאכל אסור אלא דיצמח גזירה
הכתוב הוא יצמח יבא עליה אבל בשאר מאכל הכי עכשיו
דאינו אפשר דרי הנחת הגוף בהדי מאכל אסור וזכ"ר אמנם
הרשב"א יאמר דחכמים פליגי וס"ל דשרי וי"ל קל"ה וי"ע.

ובעיקר דברי הרשב"א הג"ל כתבתי בזה כבר באריכות
בספרי משנה הלכות ח"א וח"ג קחנו משם כי אין פנאי מסכים
להעתיק. בברכת התורה בלב ונפש.

משנה הקטן

דלמא יכה גופס ונחכמים הנחת הגוף צדי מלוא שרי ולא
חיישי שמא יכה הגוף מהם וכמ"ש בס"ד *

ובזה הנני בברכת התורה ללומדיה בלב ונפש.

מנשח הקטן

סימן רנ"ח

בתוס' קידושין ה' ע"א ד"ה מה הוי בכסף

לחכם אחד

(ג) ובדברי תוס' קידושין ה' ע"א ד"ה מה הוי בכסף
שכתבו ולענין ביאה ליכא למימר מה הוי
בביאה אף יליאחא בביאה שלהחמק ממנה הוא מגרשה וקשה
ליה ה' בלאו הכי ל"ל דכזה ליה בני גרושת הלז שאסור לבעול
עוד, הנה הרבה תשובות דצד חדא דהי אפשר צבעה צה
דקוה בביאה כזו הוי וגם מוילאח ואפ"ה ליכא בני דאיו
מוליד, והשנית לפ"מ דקו"ל עכ"פ לפוסקים דהא דאסור
לדור עמה דוקא כשלא אמר לה דבעתו לגרשה אבל כשאמר
לה מותר לדור עמו עיין א"ע סי' קי"ט וצפ"ח שם צ"ש
תשובה בגאונים ז"ל, ועוד צו שלישי לפי דעת הפוסקים
דבני גרושת הלז ליכא אלא צאשה ראוי לילד וגם שחילד ולד
מביאה זו אבל אם לא ילדה מביאה זו לא עיין צ"ש סק"א
ועיין ג"פ והביאם הפח"ש א"כ הכי י"ל כן דעת התוס'
אף דהראש"ד פליג בזה. ורבינו בקודש י"ל דהני בני עי' מדות
הם רק מדברי סופרים אבל כהא מדין תורה קמייירי וי"ל קל"ה.
ובזה הנני לברכו בברה"ת ללומדיה דושה"ס בכל עת
מוקירו בלב ונפש.

מנשח הקטן

שיש הנחת הגוף ג"כ וכהו כאלו חנים מכונים לשם מלוא דכזה
הנחת הגוף צדי מלוא ולכן מליח חליה קודמת אבל צודא
תרוויכו מיירי דכוונתם גם לשם מליח ז"פ לפענ"ד.

ובזה מיושבת נמי קושיא אחרת מה שדקשתי בזה דאחרונים
שאין מחכונים לשם מליח מלוא חליה קודמת ומייתי
ראי' מדאבא שאלו ולכאורה יש לתנויה מה שאמר נלוא חליה
קודמת משמע ללא הוי חלל קודמת אבל אם עבר ויצא מה
שעשה עשה דא"כ חליה האחרונים אסור להם ליצא וקודמת
משמע רק דיש לה דין קדימה יהיה דבר פלה דלאבא שאלו
אסור ליצא לשם נוי או נשם דבר אחר יקרוצ הדבר להיות
הולד ממזר ואין אמר רק דמלוא חליה קודמת אבל נפי מה
שכתבתי אתי שפיר מאד דבאמת האחרונים ג"כ לא מיירי
צדעם שדעתם רק לשם נוי אלא האחרונים שאינם מחכונים
מיירי דא"כ לאחרונים להיות כוונתם בלתי לה לצדו כיון
דליכא הנחת הגוף צדי מליח ולכן קאמר רק דמלוא חליה
קודמת אבל לא קאמר דאם עבר נמי יוליא דאפשר דהכי היתה
כיינתי בלתי לה לצדו כיון דעכ"פ דבר זה באפשרות היתה
לראשונים.

ודגמא לזה מנינו צנמי כתובות נ"א ע"ב אמר אביה
דשמואל אשת ישראל שאנסה אסירה לבעלה
חיישין שמא תחלטה בלוגם וסופה צלון יפריך ולאביה
דשמואל אונס דשריא רחמנא כיכא משכחת לה בגון דאמר
עדים שזוהי מתחלה ועד סוף וכתוס' כתבו אין נקשות
מאסתר דכזה שריא למדכי לדקת גמורה היתה ע"כ הנה
מצוה דהתוס' חלקו צין אסתר לכוני עלמא דאסתר לדקת
גמורה וליכא צד רצון כלל אבל סתם אשת ישראל לא אמרין
הכי וכתבן.

אלא דלפ"ז שפיר מצוה צאמת דהנחת הגוף צדי מלוא אי
שרי אי לא הוא מחלוקת אבא שאלו וחכמים דלאבא
שאלו הנחת הכי צדי מלוא אסור ולכן חיישין באחרונים

וידירי הרב ירחמיאל זעלצער העיר לי משו"ת שבות יעקב ח"ג
סי' קל"ה שפ"י דלאבא שאלו נמי כל שהוא לנוי ולשם מצוה
מותר ע"ש ובתשו' הארכתי.

שאלות ותשובות

משנה

הלכות

חלק חמישי

חושן משפט

סימן רנ"ט

בקושיית החזו"א דלכל מראה עיני הכהן מטעם כהן שענינו
כהות למה צריך קרא

ב"ה ל"א למטמנים התשכ"א ברוקלין נ"י יצ"א.

כבוד ידידי ורב חביבי חד מבני עלי' ת"ח מפואר ובע"מ
וכו' וו"ח חוב"ט מתלמידיו של אהרן כש"ת מוה"ר הרב חיים
שלמה בקר הי"ד קרית צאנז ע"ה"ק.

אחדשה"ט מכתבו קבלתי בשמו ובזמנו בעידנה דאין הנבצר
יולא בקן קונמסו מפני ערדות ההג הפסה

העל"ע והנחתי עמו עד שיבא עמי ואוכל לפתול קנה בדברי
חורה ותיקף לאחר הפסה עברתי על סדרי ולהשיב כמה שאלות
כך שלא נחפיתי עד היום ואחר הסליחה על האחריר קלה.

מה שהביא להעיר במשה' דנגעים פ"ב מ"ב שאמרו אין
הואין הנגעים בשחרית ובין הערבים ולא בחור הבית

ולא ביום המעון לפי שהכבה נראית עזר וכו' נראה העם
דכיון שאינו רואה הנגע לכוון אמנם ה"ש שם הביא חו"ב

יכול ויהיה כל מראה היום כשרים ת"ל לכל מראה עיני הכהן
מה כהן פרט לשחטר מאור עיניו אף ביום פרט לשחטר מאור

היום וקשה למה לריך קרא על זה וכתב שזה הוא קושיית
החזו"א ז"ל ומה ספר החזו"א ז"ל על מסכת' נגעים דוקא אין

לי בביתו לעיין בו וגם חפשי אלא אחד ממזכרי ספרים ולא
כ"י לו ולכן לא יכולתי לעיין בו הקושיא מצפנים מטעם

אחרות מחכימות אבל לפענ"ד נולי דבריו הקדושים נראה
ללא קשה והעם והביא ה"ש ח"ב וכן הביא הר"מ שם

ילפוחא מלכל מראה עיני הכהן הוא לפי דעה דרואים הנגעים
ביום ילפין לה מקראי דכל מה שצא בנגעים צא בלשון יום

וכיון דפסח יום מקרא כל היום מבקר עד ערב כמו דמשמע
בגמ' דכמה מקומות ועיין ברכות ואפשר אפילו מעלות השחר

עד לאח הכבדים כמ"ס (נחמיה ד') ואנחנו עושים במלחכה
וחאים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד לאח הכבדים

והיה לנו הלילה משמר והיום מלחכה ובגמ' ברכות דף ב'
ע"ב מאי ואומר וכי חומא מבי ערבא שמשא ליליא הוא ואינהו

דמחשבי ומקדמי ח"ש והיה לני הלילה משמר והיום מלחכה
ע"ש. וכיון דהיכי דכתיב יום איכא למשמע מיינה דמעלות

השחר ועד לאח הכבדים א"כ כתיב במראות נגעים כיון דמיום
ילפין לה הוי ס"ד דכל היום כשר ואף שאינו רואה יפה מ"מ

גז"כ הוא דרואה בכל היום או עכ"פ בשחרית ובין הערבים

יראה לאור הנר ואז ליכא גם העם שאינו רואה הנגע נזכין
קמ"ל אשכ"כ דלכל מראה עיני הכהן כתיב ללמוד דשחרית
ובין הערבים ליכא לכל מראה עיני הכהן שחטר מאור היום
ואפילו הביא אור הנר לא מעיל. וכמו שכלילה ג"כ נתמעט
אור הנר ועיין בסמוך.

ופי' זה מוכרח בלשון הר"מ שם שכתב ח"י ואולם היות
מראות נגעים ביום ולא בלילה הנה זה צא בפסוק לפי

שכל מה שצא בנגעים אמנם צא בלשון יום ובסיפרא יכול כל
מראה היים יהא כשר ת"ל לכל מראה עיני הכהן וגו' והנה

הקדים הרמב"ם ז"ל לימוד אהב דמראות נגעים ביום ולא
בלילה צא בפסוק לפי שכל מה שצא בנגעים צא בלשון יום

ובסיפרא וכו' ולכאורה למח הקדים ילפוחא דא דמראות
נגעים ביום קודם שהביא דברי הסיפרא שהוא ח"כ שהביא

ה"ש ולפענ"ד פשוט דכוונת הרמב"ם בזה ליישב דלא חקשה
למה לן קרא וכה כיון דאינו רואה הנגע לכוון ממילא לא

יכול לראות ולכן הביא כיון דאית לן ילפוחא דמראות נגעים
ביום א"כ מעלות השחר עד לאח הכבדים יהא רואה הנגעים

קמ"ל דלכל מראה עיני הכהן כתיב זה לפענ"ד ברור.

סימן ר"ס

כהן שענינו כהות מ"ס אינו רואה נגעים

במ"ג פ"ב הג"ל שאמרו או שבה מאור עיניו לא יראה הביא
פי' הר"מ שם שכתב שלא יראה ראיה אמיתית ודייק

מלשנו ז"ל דאם רואה נגע שלא שייך צה טעמו כגון שהלך
הנגע לדעת הרמב"ם ויהי כשר לראותה אפי' כהן שבה מאור

עיניו והקשה דברי אין זה לכל מראה עיני הכהן וכמו בסומא
באחת מעיניו דפסול כמ"ס בבה מאור עיניו. והנראה דכ"ה

דייק דמה שכתב הרמב"ם שלא יראה ראיה אמיתית דוקא
היכי דבעי ראיה אבל היכי דלא בעי ראיה הרי הראיה היא

אמיתית דכל מה שרואה הוא אמת שאין כאן נגע אבל לפענ"ד
פי' הרמב"ם כפשוטו דבה פ"י מי שחלש ראיתו עד שלא

יראה ראיה אמיתית וקאי על הכהן דראיתו שהוא רואה, ויהי
מה שיהיה, אינו רואה הדבר לאמתו, כהן כזה פסול לראות

הנגעים משום דנאז לכל מראה עיני הכהן הוא והרמב"ם קאי

דמראה עיניו הוא אצל לא כל מראה עיניו דכל מראה עיניו הוא מה שעיניו ראו קודם ומדברי הרמב"ם שראה נדיק בדבריו ראה להיפך מדכחז כהה שחלש ראייתו עד שגא יראה ראיית אמתית וכו' הרי שבה אינו רואה ראיית אמתית מקרי וחלש ראייתו מקרי ובהיך קורא לה כל מראה.

עוד ראייתו דפשיטא ליה דהיכא דהכחז עשה משאל לזהרר או מזהרר לשאל כיון דחרווייכו עמא ניגבו המעשה קיים וזהו עמא דדוקא דאם עבר את העמא ועימא את העבור לא עשה כלום כמ"ש הרמב"ם פ"ע מהע"ל. והנה בדי מראות שמלטרפין חילי הלדק אחו כיון דדי מראות הללו בלחם הם נגע אחד אלא שיש לה שמות נפרדים אצל כיון שמלטרפים לעמא ח"כ אחד הם והרמב"ם פ"א מהע"ל הי"ד כחז מראות הללו וכו' וצ"ע כ"מ שגמר זהרר הוא הדין לשאר די מראות של לבן או של פחור והוא שיהיה נגע כגרים או יותר ויהיה עמוק מעור הבשר וזה הוא שאלו קורין אותו זהרר סחם זהרר שהיה עזה כשגל נראה בלחם שהוא לבן כהה וזהרר שהיה כהה נראה כגושי עזה וכו' ומאל דבאמת דעזה וכהה נגע אחת הם אלא דמי' בלחם נראה.

אלא ש"ס לעיין קמא מהא דלמרו בספרא פ"ב אמר ר' יוחי שאל רבי יהושע בנו של רבי עקיבא אמר לו מפני מה אמרו מראות נגעים שחם שהם חרצניה ח"ל אם לאו מה יאמרו ח"ל יאמרו מקורם בילה ולמעלה עמא וכו' ויאמרו כל שהוא מקורם בילה ולמעלה עמא ומלטרפים זה עם זה אמר לו מלמד שאלו אינו בקי בהם ובשמייתיהם לא יראה את הנגעים והבילה הרמב"ם פ"א מהע"ל הי"ג והוסף שכל בהן שאינו מכיר המראות ושמייתיהן כשנלמדן אותו ומודיעין אותו לא יראה נגע עד שיבין ויכיר ויאמר זו היא הבהרת וזו היא ספחתה זו היא השאלה וזו היא ספחתה ועיין גם פ"ע הי"ב שם ומפשטות הדברים היה אפשר דידעיה וזו בעי אפילו לעכב עיין מניח מלח קס"ע וכל שאין מכיר וכו'.

ומצאתי בחוספתא פ"א דנגעים הי"ב בהן שעימא את העבור ועיבר את העמא ונזקק לו בסוף שבוז חע"פ שעימא את העמא ועיבר את העבור לא עשה כלום לעיין עומאה הוא אומר עמא הוא ועמאו הכהן לענין עברה הוא אומר עבור הוא ועברו הכהן זה אחד מן הדברים שעליהן עלה הלל מצבל. והנה החוספתא הוא מקושיי הבנה שאמר בהן שעימא את העבור וכו' משמע אצל עימא את העמא הכ"ג דהוב עמא רק כשעשה היפוך מהאמת וסוים חע"פ שעימא את העמא ועיבר את העבור לא עשה כלום משמע דאפילו בסוף דדין עימא לאו עמא הוא. ובאור הגר"א שם פ"ה הא נקט עיבר את העמא היינו משום דבעי לתימנה לא עשה ולא כלום דהיינו שגא נעבר הנגע בשביל זה אצל הא דנקט ונזקק לו בסוף שבוז חע"פ שעימא את העמא (ט"ם מ"ש) קאי אעימא את העבור וקמ"ל דאפילו אחר שבוז ראשון היה בלחם נגע ונריך הסגר אינו עושה הסגר שבוז ראשון להסגר כיון שסגר שלא כדון, ובסגרים שם הביא מבזו הג"מ ר"א ז"ל עמא הוא ועמא הכהן פ"י שיהיה עמא מחמת נגע וגם שיהיה הכהן מעמא אותו דוקא וכן לענין עברה לכן לריך שיהיה הכהן יאמר על נכון בתחלה ובסוף שבוז ע"כ נראה

על הכהן שיראה ראיית אמתית ולא על הנגע שיהיה נראה אמתית והראיה שאמר שלא יראה היינו הכהן ולא כחז שלא חראה הנגע ראיית אמתית וזה מבואר במשנה שם וכן מורה עוד לשון הרמב"ם ז"ל ממה שכתב ואמר השם יתברך (שם) בנגעי בחים נגע נראה לי בבית שיהא נראה מעלמו כאשר יביעו בו וכן אמרו לו ולא לאורו וכו' הרי דכל הפי' שהראיה לריבה להיות ראיית אמתית בעיני הכהן שעיניו יביעו לכל המראה אם עיניו אינם רואות בעוצ הוא פסול וזה ג"כ ברור בס"ד.

בר מר דין ח"א לומר דעת הרמב"ם דהיכא דהיך הנגע וזה שייך בה עוד עניות דאז שפיר רואה בהן שעיניו כוח שהרי בפ"ע מהע"ל הי"ד כחז אין הכהן רשאי לעמא את העמא עד שיהיו עיניו במקום הנגע בעור הבשר שחולה לו ובכ"מ שם ד"ה אין הכהן ומלחתי כתוב בספר מוגה תיטפת בנגין רבינו ואינו רשאי לזהר עד שיהיו עיניו במקום הנגע ובמקום הבשר שחולה לו ע"כ, ופי' גירסא זו בדברי הרמב"ם ע"כ דגם לזהרר בעי שיהא עיניו במקום הנגע ובמקום הבשר שחולה לו וכיון דעיניו כהים ח"כ אין כאן עיניו במקום הבשר והנגע אף דלא שייך בו עמות מ"מ עיניו בעי וליכא. וממילא אודא לה קושיתו השניה דמ"ש בסומא מלחמ מעיניו דפסול אפילו אם אינו עושה במהות הנגע ובעיניו כוח כשר דבאמת בעיניו כוח נמי פסול אפילו היכא דליכא עמות וכנ"ל.

ומ"ש דגמ' סנהדרין ס"ד דיום המעונן יהיה פסול נדון ולפי המשנה שעזר נראה כהה הרי נגע אחר כשר ח"כ אין שייך לפסול לדון ושם מ"ב ולא בחור הבית וקשה דבמ"ג אמרין בית האפל אין פותחין בו חלונות משמע דאם רואה נגעו וזהו בכל נגעי בחים רואין נגעו וצ"ע שם מ"ב יכול בין ביום בין בלילה ח"ל ביום ולא בלילה יכול יהא כל מראות היום כשר ח"ל לכל מראה עיני הכהן וליכא למח לריך קרא ללילה הרי אין זה לכל מראה עיני הכהן וחי' נשיעתו דהפסול לכל מראה הוא רק בדרך שיכול לעשות ולכן עלה בקושיא דח"כ בסומא מלחמ מעיניו ג"כ יהא כשר בדבר שאינו יכול לעשות וליכא בהבדל.

והנראה דכל זה גרמה לו הס"ד הראשון שנמשך אחריו אצל בלחם הפסול דכהה הוא פסול בכל הפסולים וכמו סומא שפסול לגמרי ואפי' אם היה חכם ישראל רואה הנגע ואמר לכהן סומא אמור עבור או עמא אינו עכיר ואינו עמא דכל מראה עיני הכהן בעיין הכ"ג בכהה מחור עיניו אף שודאי ליכא עמות מ"מ ליכא כל מראה עיניו ופסול. והא דבעי קרא למעט לילה הא ממילא פסול כיון דלאו לכל מראה עיני הכהן הוא דלאו בר ראייה הוא בלילה הנה בעי למעט למראה עיניו ולא לגמרי וכוונן שהדליק נר או אור אחר וכל מראה ח"כא ואפרי"ב פסול בלילה פסול מדכחז ביום ולא בלילה ועיין ערוך לגר סנהדרין ל"ד וצ"ע שם ועוד שאר חירולים בזה במ"ש הפוסקים. ועיין לקמן בסמוך ד"ה וראיתי בפנים מאירות.

ומ"ש דכהה מראה עיניו כשר דבקרא כל מראה עיניו כחז ויהא אלא זהו כל מראה עיניו לפעמי"ד זה ח"א לומר

והרמב"ם פ"ב מהל' סנהדרין ה"ט כתב דסומא בלחוד מעיניו כשר אצל הסומא בשתי עיניו פסול לכל ופי' הכ"מ והרד"ק שם דהרמב"ם פסק כרבנן ולא כמו בהג"ה דהרמב"ם פסק כר"מ ועיין בלח"מ שם ובהגמ"י שם סק"ב.

עוד יש שיטת רבינו האי גאון והתוס' פי' בל' סימן דף מ"ט והעיקר דלרבנן אפילו סומא בשתי עיניו כשר דהא לא מקשי ריב"ז לנגעים וכן כתב רבינו ירוחם והמאירי כתב שכן סברי גאונים עולם והמרדכי פאד"מ כתב סומא בשתי עיניו אפי' דלעיד פסול מ"מ כשר לדון דלא מקשינן ריב"ז לנגעים כלל וכתב הב"ח דכן הוא פסק וסמ"ג עיין ל"ז כך הוא מסקנתו כר' יוחנן דסבר כרבנן דלא מקוש ריב"ז לנגעים והראש"ן ג"כ מכשיר להדיא סומא בשתי עיניו ועיין צ"י חו"מ סי' ז' והסמ"ע בס"ק ז' שם אהא דכתב המחבר דסומא בשתי עיניו פסול דכיון דלכילי עלמא בלילה אסור לדון ולזה ביממא לילה הוא וצ"ע יליף דסומא בשתי עיניו פסול מדאחיקוש ריב"ז לנגעים לא דק דהא בסנהדרין ל"ה קאמר דהא משנה יחידא הוא ולית הילכתא כוותיה ועיין קלוב"ח שם סק"ב ד"ה אצל סומא ובתשי"א פנים מאירות ח"ג סי' ל"ט מיישב דברי העיר שושן מהשגת הסמ"ע.

והר"ן בחידושו סנהדרין כתב וכיון דמתניתין מכשרא לילה פשיטא דל"ל הקישא כלל וסומא בלחוד מעיניו מתכשר שא"ל להכשיר לילה ולפסול סומא ומשום הכי הלריך ר"מ לדרוש ושפירו ליום המעונן ומזיל לילה ואם היה דורש ושפירו להחיר לילה היה בהקש בטל לגמרי כי כמו דמותר סומא בלחוד מעיניו וכן מעשה הקושא שהקשו לסומא בלחוד מעיניו שיבא פסול לתחלת דין אינה כלום מאחר שלדברי חכמים אין סומא פסול בהקש מקרא דושפטו הרי הוכשר לילה וסומא אפילו לתחלת דין אלא דאחא קרא ביום הנחל לפסול תחילת דין בלילה וסומא נשאר בהכשרו עכ"ל. והנראה דדבר זה במחלוקת תלוי דלמאן דס"ל והלכה כר"מ דמקוש ריב"ז לנגעים לכל דבר הכ"ז צ"י לדון כל דבר שצ"י לריב"ז ומאן דפסל בריב"ז פסל בנגעים ימאן דכשר בנגעים כשר בריב"ז וא"כ צ"ל דחוספתא דס"ל דסומא בלחוד מעיניו דאסור לדון הכ"ז בבה"ס"ל דאסור לדון כיון דס"ל כר"מ בזה.

והבין ראיתי צירושלמי גדרים פ"ע מפורש האי דינא ח"ל ר' ירמיה דגלגל הוה צ"י מדון אמר עיני כהן ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע הקיש ריב"ז לנגעים מה נגעים לכל מראה עיני הכהן אף ריב"ז לכל מראה עיני הכהן ומפורש דלר"מ דמקוש ריב"ז לנגעים הכ"ז דכשר מאור עיניו פסול לדון ולמדס"ל כר"מ הכ"ז אלא דנראה דאין לא פסקין כוותיה אלא כרבנן ממילא כהה כשר לדון וזה פשוט וצ"ב בס"ד.

אלא מה שאני מסתפק מהו השיעור של כהה דידוע דחלוק ראיות יש בין צ"ח וכל אחד יש לו ראיה מיוחדת זה פחות זה יותר ולפעמים מה שאלה אלו נקרא ראיה אחתית ושלמה לגבי השני נקרא כהה כיון שהוא מחולקתו מראה עיניו היו יותר בהירים כידוע מחכמי הטבע ורפואה א"כ מאן יאמר מתי נקרא כהה מאור עיניו ואם נתנו שיעור אחד לכולם או

עכ"פ מראות דאפי' עימא אח העמא כיון דלא אמר על נכון פעם אחת לא הוה עמא וי"ל כמובן עכ"פ אין לי כעת הכרח בזה אף שנוטה דעתי דעת נוטה דדוקא לריך להכיר ועוד כיון דאין מכיר בהם וצמיתיהן אולי יעשה ויאמר על צוהק שבוה כקרים בילה ולמעלה וי"ע.

ומה שדייק מלשון הרמב"ם צ"ע ה"ב שם שכתב בד"ה כשהיה הכהן סומך על דברי החכם אצל אם היה הכהן רואה וסומך על עצמו אסור לו לראות נגע מכל נגעים עד שיוכנו רבי ודייק מה דדיעבד כשר אלא לכתחילה לא יעשה הכרח לא קחוינא מדבריו אדרבה לשון אסור לו לראות נגש מכל נגעים איכ"ל כיון דאיכא איסורא בדבר אפילו אי עבר וראה לא עשה כלום אף שיפה עימא או עבר כיון שלא ידע מהות נגע ויהיה אסור להורות.

סימן רס"א

סומא באחת מעיניו אי כשר לדון

ועל דבר קושיתו דסומא בלחוד מעיניו פסול לדון שהביא הר"ש שם חוספתא וקשה כמוב' נימא מי שבהה מאור עיניו פסול לדון כמו בנגעים דמקוש ריב"ז לנגעים וחי' זה ג"כ לפי שיטתו דכשר בנגעים כשר דדיעבד וכן כתב צ"ח המעונן ולפי מה שכתבתי דכ"ז ג"כ פסול דדיעבד אי"ס קושיתו הדרא לדוכתי דא"כ כהה מאור עיניו יהיה פסול לדון, והאי מקוש יש לעיין בזה ואמיתא תרי מילי חדא דמגיל לכ"ז כ"כ פשוט דכשר כשר לדון לר"מ דמקוש ריב"ז לנגעים וצ"ע חו"מ היבא שמפורש דין סומא לא כתב כלל מטהה מאור עיניו אי כשר או פסול גם נראה דפשיטא לי' לכ"ז דאין קי"ל כר"מ אצל דבר זה הוא מחלוקת הפוסקים הראשונים ואחרונים וכמו שנבאר בס"ד.

גרסין בסנהדרין דף ל"ד ע"ב דיני ממונות דנים ביום וכו' מתניתין דלא כר"מ דתניא היה ר"מ אומר מה ת"ל על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע אלא מקוש ריב"ז לנגעים כר' יוחנן סתמא אחריחא אשכח וכו' מאי אולמי' דהאי סתמא מהאי סתמא כר' ור"מ האי ושפטו אח העם ככל עת מאי דרש ביה אמר רבא לאיתויי יום המעונן כו' ופי' רבינו תנאל ז"ל אוקימנא דלא כר"מ דחסת מתניתין כוותיה אלא כרבנן דאינון רבים ואפי' דתרווייכו סתמא אינון סתמא דרבנן עדיפא. והר"ף ז"ל כתב דסומא מאחז מעיניו כשר לדון דיני ממונות מהבוא סומא דר"י וכן ע"ס כיון דתנן דיני ממונות דנין ביום וגומרים בלילה והא כל אינשי לא מעי' למיחזי בלילה כדחי סומא בלחוד מעיניו ביום ע"ש והצעה"מ כתב עליו אפי' דאיתיה לדינא ליתא לעממי' דלא מקשינן ריב"ז לנגעים וקי"ל כרבנן ולא כר"מ וצמלחמות יא' לישע שיטת הר"ף ומחלק דיש דברים דמקשינן ויש דברים דלא מקשינן ריב"ז לנגעים ע"ש.

שיעור כל אחד לפי ענינו ולא מלאחתי בעת מי שהעיר על זה ואף לדגן אין י"מ בזה אבל י"מ לענין נגעים ודאי י"ע מהו השיעור בזה.

ערך רגע אדער להני פוסקים דס"ל היקש דר"מ גם הרמב"ם אף שפ"צ מסנהדרין נראה דלא ס"ל כר"מ אבל שפ"צ מסנהדרין ה"ג כתב אין מתחילין הדיון בלילה מפי השמועה למדו שהדיון כנגעים שנאמר כל ריב וכל גגע מה ראית נגעים ביום בלעד אף הדיונים ביום בלעד וכתב הרדב"ז וא"ת הרי פסק לעיל גבי סומא בלחם מעניו כרבנן דפליגי עליה דר"מ דלית להו היקשא דריבוס לנגעים וי"ל דאית לרבנן היקשא לענין ד"מ אבל דר"מ גלי קרא דכתיב ושפטו את העם בכל עת כי ע"ש ועיין כ"מ ולח"מ שם, אבל דין כזה לדון לא ביאר כלל, והנראה בס"ד דלפי טעם הר"י"ף ז"ל שכתב בסומא מלאח מעניו דכשר מטעם דכולהו אינשי לא מלי למיחזי בלילא כדחזי סומא בלחם מעניו ביום וא"כ הכ"ץ בזה מאור עיניו אבל ודאי דכולהו אינשי לא מלי מיחזי בלילא כדחזי הטהה ביום וכיון שכן כשר הוא לדון אפי' לכתחילה דכ"ש הוא מסומא מלאח מעניו ועכ"פ לא גרע. והוא לשיטת הפוסקים בר"י"ף דלא כצ"ח"מ אלא כהרמב"ן במלחמות והבן.

שוב האיר לי ה' עיני ואראה בצרכי חו"מ סי' ה' ס"ק י"ב שבהריך הרבה בזה דינא והביא חקירת הרב נאמן שמואל בתשובה סי' ע"ד צמי שעניו כהות אם הוא כשר לדיון חלילה והשיב דמי שמכשיר סומא בל' מעניו מכ"ש דמכשיר מי שבה מאור עיניו והביא דברי הרמב"ם בפיה"מ פ"ב מגעים פ"ב כהה ושמתחי בעל כל הון שצ"ה כוונתי לדעתו הרמה. והנה זה ודאי פשוט דר"מ קול מחלילה דבחלילה נחלקו הפוסקים אי סומא בלחם מעניו כשר לחלילה החוס' יצמות דף ק"א בשם ר"ת כחצו דסומא בל' מעניו כשר לחלילה וכ"כ בהגמ"י פ"ד דיבוס בשם ר"ת ובאגודה פ' מלות חלילה והרש"ל צ"ש יצמות פ' מלות חלילה האריך הרבה בשיטות ר"ת ודעתיא אבל הביא דעת אבי העזרי (הראצ"ה) דאפי' סומא צעין אחת פסול לדיון חלילה וכן הסכים וא"כ צדיק לדון כיון דלד"ה סומא צעין אחת כשר כ"ש בטהה עינו דכשר לדון.

והן אחת דבעל נאמן שמואל סיים דדבר זה תלוי למ"ד דסומא צעין אחת פסול לחלילה הכ"ץ בטהה ונלמ"ד דסב"א כשר הכ"ץ כהה כשר אבל הצרכי שם הקשה עליו דנגעים מי שהכה עינו אימטוט מלכל מראה וגר' שצעי כל המראה אבל בחלילה לא כתיב אלא לעיני וא"כ לא צעי לכל מראה וממילא שרי בטהה אפי' אי סומא צעין אחת פסול לחלילה והבן, ועיין שבות יעקב ח"א סי' קכ"ו שגשגל ג"כ אי אחד מהדיינים עיניו כהות ואין רואה כי אם צצתי עינים אי כשר לחלילה ושקול וערי אי ראי' ע"י זכויות מקרי ראי' והביא תשו' דבר שמואל סי' רמ"ב והצרכי השיג עליו דאין לזה שום שייכות להדדי והביא דברי ירושלמי ה"ל ע"ש.

וראייתי לצרכי שם. שהקשה אבעל נאמן שמואל דיליק דיני ממונות מחלילה ולפי"ן למ"ד דחלילה סומא בלחם מעניו פסול ה"ה דר"מ וכתב ובעת לא ראייתי שום אחד מן הפוסקים דס"ל דסומא בלחם מעניו פסול לר"מ ע"ש וי"ל

צחרי אנפי או יאמר דבהא סמיכין טעם הר"י"ף ז"ל שהצחתי לעיל או יאמר דלאו לכל דבר איחקש וכמו דס"ל להרמב"ן בשיטת הר"י"ף ועוד ודו"ק בזה אבל בלחם מעניו דהוספתא פ"א דנגעים ה"ה משמע דהא תלוי אי ס"ל להיקש או לא וי"ל מי שסמיכא אחת מעיניו אינו רשאי לדון שנאמר (ויקרא י"ב) לכל מראה עיני הכהן ואומר (דברים כ"א) ועל פיהם יהיה כל ריב וכל גגע מקיש ריבוס לנגעים מה נגעים לכל מראה עיני הכהן אף ריבוס לכל מראה עיני הכהן ע"כ ונראה דהכל תלוי זה בזה כמובן וא"כ כיון דנראה מדברי הפוסקים דאין לא קו"ל כר"מ אלא כרבנן א"כ לית כאן שום מייחוש באלו חז' צס"ד ברור.

וראייתי צפנים מאורות ח"ג סי' ל"ע שהצחתי לעיל שהביא שם קושית הח"ח על פי' דיבוס הראותו צו דרשין מיידי דאין רואין נגעים בלילה למא לא חפיק ליה מדכתיב לכל מראה עיני הכהן לידרוש מיידי פרט לסומא אפילו בסומא מלאח מעניו כי וכיון דסומא אפילו בלחם מעניו אינו רואה את הנגעים כ"ש דאין רואים הנגעים בלילה כיון דכולהו אינשי לא חזי בלילה כדחזי סומא בלחם מעניו ביום וא"כ ביום הראותו ל"ל לכך נראה דלילה מילתא אחריתא הוא וסומא מילתא אחריתא עכ"ל וכתב עליו הפמ"ל דנעלם מיידי ש"ס מו"ק דף ח' דבין לאציי וצין לרצא אי לא דממעטין לילה הוי מוקמינן ליה קרא דלכל מראה עיני הכהן במסתבר למעט לילה ולהכשיר סומא בלחם מעניו ולכך אינערקין ביום למעט לילה וכו' ע"ש וגם בזה מיושב מה שהקשה לעיל למ"ל קרא דאין רואין נגעים בלילות וק"ל.

והנני לסיים בידידות יתירה והארכת' קצת במקום שהיה ראוי לקצר כי באמת אין לשער הטרדות אלא שאהבה אהבת התורה מקלקלת השורה והנני בזה ידיד גפשו המצפה לרחמי שמים המכבדו ומוקירו כערכו. בברכת התורה ללומדיה בלב ובנפש.

במשך הקטן

סימן רס"ב

מעם דקרוכים פסולים להעיר דחשודים כאיש אחד

בס"ד ליל ששי לסדר אשר תשים לפניהם התש"ל ברקלין ג"י יצ"א.

מע"כ ידידי הרב הגאון ור"ח גר"ג חוב"ט שבחו מי ימלא גומרים עליו את ההלל ה"ה כש"ת מוה"ר משה שפיץ שליט"א אבד"ק ביסטריץ.

אחדשת"ר, דצברי הרש"ס שנתקשה צו מעכ"ת צ"צ י"ז ע"א צ"ה נכי ריבועא שכתב דטעמא דפסול רחמנא קרובים בעדות אחת לפי שאין חשודין אלא כאיש אחד ולגבי חזקה שלש שנים כאיש אחד דמי שכרי איש אחד שמעקף

עמכם מועיל בשלשון אם ראה בחזקה שלש שנים ע"ש ותמה כ"ת דהרי הו' דקרוצים פסולים לעדות הוא מגזירת הכחוש וא"כ תרומתו פסולים הם וליכא אף איש אחד ע"כ.

ר' יוחנן ריבטא אחרתי לחלק בין עדי ממונות שלא באו רק לראיה בעלמא ולעדי נפשות או גיעין וקידושין דבאים לפעול בעלמא הענין. והנראה בס"ד וראשונה נקדים עוד קושית אחרת מה שהקשה הראשונה ז"ל אדברי הרש"ם ה"ל בבבא מציעא דפסול (ואנש דהשאלמה וראשונה הקשו אפרש"י וס"ל דרש"י פי' כן ע"ש) דלפי רש"ם דתרי קרובים כחד חשבינן להו לענין עדות והיינו טעמא דפסוליהו רחמנא אלא משתה תרי קרובים דמסכדי על חד שחייב לחזירו מנה יתחייב שצוה בעידוהו דין ע"א ותי' בעל השאלמה דשאני הכס הואיל ושויהם עדים בדבר הו"ל כנמלא אחד מהם קרוב או פסול שעדותן בטלה לגמרי אבל הכא שאין האחד מעיד על עדות אחיו שהאחד מעיד על כתב ידי חזירו ליכא למפסוליה משום נמלא קרוב או פסול.

ורבנא עוד וזקנה נסחאות של רש"י נמלא דטעמא דמינחת דפסול רחמנא קרובים לעדות משום שאינם חשובים אלא כע"א ועי' תמ' הרב ראבי"ז ופי' נמי דר"ה נומר טעמא דמילתא דפסול רחמנא שני אחין כשאין מעיד האחד בעדות חזירו אלא משום דתרומתו כעד אחד ניהו ע"ש גם במאורי הביא קושית זו ותי' כעין מה שתי' בעל ההשגחה ז"ל והנה תמנית כוונתם דלא אמרו כנמלא בהם אחד קרוב או פסול שנפסלו שניהם אלא כשהן מעידין על דבר אחד ובעדות אחת אז אין כאן עדות כלל אבל הכי דכל אחד מעיד על דבר אחר אלא שאנחנו רואים לנרץ עדותם כה"ג אין הפסול אלא משום שהם כאלים אחד ע"ש. ולפי"ז לא תקשה נמי קושית כ"ת דהא דפסול חורב קרובים שיהיו שניהם פסולים היינו דוקא במקום דתרומתו מסכדי על דבר אחד ולריבין זה לא נמלא אה מעיד על אה אבל הכא הרי על מה שזה מעיד אין זה מעיד שזה מעיד על שנה זו וזה מעיד אשה זו.

שבית נלפענ"ד דבאמת מלני שני סוגי עדות אחד דדיני נפשות וגיעין וקידושין וכיוצא בזה שהעדים פועלים בעלם הדין וא"א לאחד בלי השני ולמשל דדיני נפשות שעדות מיוחדת פסולה ועד אחד מוכרח מחזירו וגם לריבין שירא דוקא המעשה ויעידו על המעשה עם התראה ואפילו יתברר לב"ד ברור גמור שזה הוא רוצה וברג אה הנרצח אכתי אין ממתין אותו אם אין לנו עדות ברורה לא שראו ע"ם ההריגה ואפילו הרוצח בעצמו מודה אי"כ הרי העדים פועלים והם לא בעלם פועלת הדין ויש להם לשני העדים קשר אחד והכערפות זה לא וכן קיי"ל בקידושין שאפילו הוא ויהא מודים שקידשה אין כאן קידושין נמלא שהעדים פועלין בעלם הקידושין וכן הדין בגט לא מציעא לרי"א דס"ל עידי מסירה כרחי' אלא אפלו לרי"מ דאמר עידי חתימי כרחי' הם פועלים בעלם הגירושין והעירוף שלהם הכרחי.

סרג שני עדות דדיני ממונות דעדות זו אינו פועלת בעלם הדין ולא בא אלא לברר המעשה ועדות כזו די בידיעת הדבר בלי ראי' כמציאר בשבועות ל"ד וגיעין י"ע ע"כ ועוד דגם

עדות מיוחדת כשהם דדיני ממונות וכ"ז מצויר במכות דף ה ע"כ במשנה שם אמר ר' יוסי כמה דברים אמורים דדיני (כלומר נמלא בהם אחד קרוב או פסול עדותן בטלה) אבל דדיני ממונות תחתיהם בעדות בשאר מצויר עכ"פ דאין לריב' לנרץ כל העדים זה עם אלא כל אחד מעיד מה שהוא יודע ונתקיימה הידיעה אללנו ומכ"כ אחד אומר ק' ואחד ש' וכיוצא בזה נותנין הפחות שבהן דתרומתו עכ"פ מסכדי אמאם אף דמה שמעיד זה אינו מעיד זה כמציאר כ"ז בחי"מ סי' י' ס"ב—ג בקיזור עדות ד"ג לריבין לירוף ולריב' שיהא אחד מעיד על חזירו ועיין רמב"ם פ"ח מה' עדות ה"ב ומכ"כ נמלא בהן אחד קרוב או פסול עדותן בטלה לגמרי אבל דדיני ממונות שריבין רק לדעת הברור לא אמרין בטלה. וכ"כ שם החי"מ להדיא דרי"א אמר ר' יוסי וכו' פי' ר"י דדיני נפשות שייך שפיר למילף וכו' אבל דדיני ממונות דשנים נמי כי נמלא אחד מהן קרוב או פסול השני אינו בטל לגמרי ע"ש מצויר דהקורבה אינה מצטלה בעדות דרי"מ כדי לפסול שניהם אלא דאין מקבלין אותן ועיין י"פ מכות ה"ג.

ורבנא לדיין כן כלשון הרש"ם ה"ל שכתב וז"ל דטעמא דפסול רחמנא קרובים בעדות אחת לפי שאין חשבינן אלא כאיש אחד והנה לשון בעדות אחת אין לו מובן לכאורה דה"ל טעמא דפסול רחמנא עדות קרובים שאינם חשובים אלא כאיש אחד ולמה דייק בעדות אחת ולפמ"ש אחי שפיר דרבינו הרש"ם בא ליטב דלא תקשה הא פסול קרובים גזרי"כ הוא ושניהם פסולים ולא דייק בעדות אחת כלומר עדות דמהני בהם עדות מיוחדת והיינו דרי"מ ובעדות כזו העעם רק משום דהו' כע"א אבל בשאר עדות הכי' דהו' ליה בטל לגמרי.

ר' פפ"ש נראה לתרץ נמי קושית הראב"י שהקשה דאי"כ ליחייב נמי שצוה ע"י עדות קרובים דנראה לומר דדוקא עדות שאינו עושה פעולה בעלם המעשה או בעדות קרובים ואינה בטלה אבל בשצוה הרי עיקר המעשה היינו השצוה בא ע"י בעד דהרי ליכא על הבעטן שום חיוב ממון בין לפני שצוה ובין לאחר שצוה וא"כ הרי דין שצוה הוא דין חדש שבעד הוא שמהדש ע"י עדותו ולא שוב כו"ל דין קרוב שקיי"ל דבטלה עדותם לגמרי ולא מחייב שצוה ודרי"ק.

עוד לאלקי מילין לפמ"ש בלמדי עם התלמידים וכתשובה אחת הארכתי בזה דלכאורה תקשה לפ"מ דדרשו ז"ל ועמדו שני האנשים דנשים פסולות להעיד וא"כ פסלו נשים מכלל עדות ומי"ש באיסורים דנשים נאמנות להעיד דקיי"ל ע"א נאמן באיסורים ונשים בכלל ועיין ריש גיעין דרש"י ותוס' ובידשוכלי הביאו רש"י ריש גיעין מציא העעם דנאמנות דאל"כ הא"ך אדם אוכל בצית חזירו וציתו ואי קיי"ל דאשה לאו בא עדות היא אי"כ חפסול גם באיסורין.

ורבנא בזה גדר ויסוד דכל מקום שהחמיה חורב לע"א אין זה מעט עדות דצ"י מגזרי"כ דבאמת גם כ' עדים אפשר שיאמרו שקר ועיין לשון הרמב"ם פ"ח מה' יסב"ת ה"ז וז"ל כמו שנלטינו לחתוך את הדין ע"פ שני עדים כשרים ואע"פ שאפשר שהעידו שקר הואיל וכשרים הם

סימן רס"ג

טעם הירושלמי דקרובים פסולים להעיד
משום שאינו יכול להזימם

ב"ה ט"ז כסלו תשכ"ג בג"י יצו"א.
רובי שלומים מגבתי מרומים וברכה מרובה יחולו על
ראש גיסי היקר באגשים חוב"ט בנש"ק משולם פייש פרנקל
ה"יו כעת ר"מ בישיבתנו הקדושה.

אחדשה"ט,

(ב) ועל דבר מה שקשה לך מה שראית במשנה כלכות
שז"ת ח"ג סי' ג"ב יצו"א קושיא בדברי החכם
בכחות כ"ה ע"א ד"ה הנח שכתבו דעדות החדש בעינן
עדות שאיל"ה וקשו האחרונים ז"ל מהא דאמרין אחס
אפילו שוגגין אחס אפילו מוטעין ואפילו מזידין וא"כ איך
מחייבין אכזמה זו וקשה לך לפי הס"ד דגמי סוכדרין כ"ה
ע"א דפסול קרובים לעדות לעלמא הוא משום שאם יוזמו
יחייבין לאחד מחמת קרוב השני שאין העדים נעשים זוממין
עד שזומו שניהם וכן הוא מסקנת ירושלמי בביאור הר"ן
בכזבית כ"ה א"כ אי נמצא דזוממי עד"ה אינם נעשים
חקקה בא דתנן ברי"ה דף כ"ב אב וכו' שראו את הכהן ולכי
לא שמתפרין אז עם זה אלא שאם יפסל וכו' ואמאי אין
מתפרין כיון דאין בעדות קב"ה עוגש לאחד מחמת תצירו ע"כ.
קריש"א מושכלת היא אלא שאינה אמתית שברי למסקנה
באמת הש"ס דילן מסיק דעדות קרובין פסול משום
גזכ"כ כפי מה שבאר"ך שם ברי"ה הריב"ה בכחוצות בג"ל
וא"כ מתני דרי"ה אליבא דהלכתא לא קשה מידי דאמאי לא
יאמרו עדות הרווייבו דודאי אין מתפרין לקב"ה ואחי שפיר
לדין אליבא דהלכתא אכל החוס' שכתבו כנראה אפילו אליבא
לש"ס דילן ואפ"ה ס"ל דבעי אשיל"ה"ז שפיר קשה לבו כיון
דקיי"ל אפילו מזידין א"כ אין שייך כאן אילכ"ז.

לכאורה ראינו ליישב קושיאתך לפי דעת ברי"ה וברא"ש
בבב"ס ברי"ה ז"ל שם דפסקו כירושלמי בג"ל דעיקר
טעם דקרובים פסולין להעיד הוא משום דאין יכולין להזימן
ולחייב אחד בשביל קרובו וכמו דס"ד להש"ס סוכדרין ובה
דלא חקקה לבו קושיא ברי"ה ז"ל דברי למסקנה לא קיי"ל בכ"ה
בש"ס דילן ראינו לאחרונים ז"ל שפי' פי' אחר דעיקר קושיא
העולם סוכדרין כ"ה בג"ל דהנה בגמ' שם אמרין צנים לעלמא
מנלן (דפסולין לעדות) אמר רמב"ה סברא הוא דתמיא אין
העדים נעשים זוממין עד שזומו שניהם ואי ס"ד צנים לעלמא
כשרין נמלא עד זומם נכרג בעדות אחיו ופרש"י ז"ל דאי לאו
דאסכיד האי קרובו צבדיה לא הוה מקטל נמלא צנים מתים
זע"י ותמכו כולם אפי' זה דלפ"י למא לר"ך רמב"ה להביא בא
דאין העדים נעשים זוממין עד שזומו שניהם לימא סתמא
סברא הוא דנמלא צנים נכרגין זה על זה ואי צבדיה אצרכם
תו"מ סי' ה' וכלי חמדה פי' שופטים אוח' ג' דאין כוונתם על
חלילת בעדות רק כוונתם דבשעב שצאו המימין להזים את
העדים הראשונים לריכים העדים הראשונים להעיד את עדותן
פעם שנית כדי שישמעו המימין שאומרים שקר וע"ז הכח
מזימים אותם ולכן א"ש דא"ל האי אחיו צבדיה לפני המימין
ועי"ן עוד ח"ו סי' רס"ז בענין עדות שאי אתה יכול להזימה.

אללנו מעמידין אותן על כשרותן וצדכרים האלו וכיוצא בכן
נאמר בהסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולצנינו ע"ש והנה
מבואר דמלך נאמנות אפילו צ' עדים אפשר שישקרו אלא
שהתורה נותנת לנו לחתוך הדין ע"פ שני עדים כשרים והוא
מגז"כ מה שנוגע לאחרים וצוחס' וינים שלהי יבמות אמר
הקדוש וכו' ע"ש ועיין רמב"ם פ"ה מה' זיקין ח"ן חזקין
משחלמה אלא בעדות ברורה וצו"ה שז' יעקב חע"ה סי' ג'
כתב לולי דמסתפינא לומר נגד הרמב"ם הייתי אומר דנשים
כשרות להעיד מדינא דדיני ממונות וכבר קדמו צבדי"ד סי'
שנ"ג ע"ש ודו"ק.

איברא דנופעינ"ד דבר זה אי נשים בכלל עדות מדאורייתא
באיסורין הוא מחלוקת הראשונים ז"ל דהתוס' ר"ש
גיטין דף ב' ע"ב ד"ה ע"א כתבו דהא ד"ה נאמן באיסורין
ילפינן לה מוספריה ג' ולפי טעם זה ע"כ אשה מדאורייתא
נאמנת באיסורין דברי כל דין ע"א ילפינן לה מאשה ומיהו
רש"י פי' טעם אחר דע"א נאמן באיסורין ומעשה י"ל
להרמב"ן והתוס' דס"ל דילפינן לה מוספריה לה א"כ גזכ"כ
הוא ונאמנת בכל שט"א מיהמן אכל לרש"י ודעימיה דהטעם
משום נאמנות א"כ לאו בכל מקום היא נאמנת והבן כי קלרתי.
ועיין חור"ד יו"ד סי' קפ"ה דע"א כנאמן באיסורים וקא
שכיד צב"ד שז' אינו חוזר ומגיד וכש"ש ש"ז ובקצו"ה הכס"ס
לו אכל המחנה חיים חולק וס"ל דאפילו בגיד לבעלים שז' אינו
חוזר ומגיד ועיין שו"ת בית שער סי' רי"ד שדחה
דצריהם דפסולי עדות נא שייך קרא דאם לא יגיד ויכח
דנשים וקרובים ופסולים נאמנין באיסורין לא שייך לומר אם
לא יגיד ע"ש. ולכאורה דברי החור"ד י"ע דא"כ במוחקק נזה
בשכינותיה ולא צב"ד אמאי אסורה לבעל ולקרה עליה צלי
אמחלה ועיין ע"ז שם ויש להאריך בזה אמנם אין הזמן גרמא.
ועי"י עוד לעיל סי' ק"ז ולקמן סי' רס"ט.

אלא דמעשה נראה לומר דס"ל להרשב"ם דין קרובים הם
כע"א כלומר דודאי היכי דבעינן צ' עדים עדותן בטלה
מטעם קרובים אמנם מ"מ אין פסול הקרובים מבטל עדותם
שלא יחשבו בכלל עדות כלל שברי אפילו נשים ופסולי עדות
כקרובים נמי יש להם דין עדות וא"כ מה שאמרו נמלא צנים
אחד קרוב או פסול עדותן בטלה אין הכוונה שאין להם עוד
דין עדות אלא הכוונה דבטל עדותן נענין היכי דבעי נפסול
בעלם עדות וכמ"ש לעיל אכל נשאר עליהם דין ע"א לעולם אלא
דלפ"י בחזקה כיון דלא הוי כולבו צדד שנה א"כ מועיל עדותן
לנרף גשני כיון דדין ע"א יש להם וכי"ל ודו"ק.

אלו דברי ידידות מידידו אוהבו דושת"ר המצפה לרחמי
שמים מברכו בברכת התורה ללומדיה בלב ונפש.

מנשה הקטן

גם הוא לא היה מוקטל וא"ש זכא מה דקשה אם יש עוד עד ג' עם האחים שזכר גם בלא אחיו היה מוקטל ולבג"ל א"ש דכיון דבעיד גם אחיו לר"ך גם אחיו להיות צפני במזימים ולכזום אחיו דלון עדים נעשים זוממין עד שיזמו כולם ע"ש.

איברא דלפי מה שפירשנו אדרבה ממשנה זו דריב נראה מפורש דלא כירושלמי אלא כשיטת ר"ן דפליג אר"ף ור"א דכרי הכא כיון דליכא בזמא כלל ואפ"כ אמרו דקרוצים פסולים וא"כ אדרבה ממה שנראה להקשות ר"א להיפוך דלא קיי"ל הכא טעם דירושלמי לענין קרוצים שכרי מפורש כחזו דקרוצים אסורים לבעיד דקב"ח וע"כ ל"ל מגז"כ.

וא"ל דעכ"פ חקש לעדי קב"ח שצאו לבעיד שראו כלצנה וקדשו החדש והלך זה וחלל יר"ע ואכל חמץ בפסח הא"ך נחתייב זה ע"י עדותו שבעיד שאליו עדותו שבעיד על קדוש החדש לא היה מחתייב דכ"ד היו מאחרין קדוש החדש עד ויס' וכו' שכן א"כ הוב עדות שאי אחי יכול להזימה וא"כ בכל עדות קב"ח נימא לעולם דליו עדות משום דליו ראו להזמה אלא ע"כ דליו צ"י ראו להזמה, שצא הוא חדא לפי מה דקיי"ל אחס אפילו שוגגין אפילו מדין וא"כ החיוב חל"י בקידוש החדש ולא בעדים אלא כ"ד וכו' שקדשו כ"ד החדש על קדושן הוא מחתייב ולא על עדותו דאפילו אחר הגדה בעדות אס' ר"י כ"ד שלא לקדש כרשות בידן להמתין ולא לקדש עד למחר נמלא דעיקר החיוב צ"ל לו על קדוש כ"ד ולא על עדותו. שניה נראה לפי מה שפי' בנמוק"י ב"ק דף נ"ו צ"ל דדחי רבא שאני בזמא דמלתא אחריתי הוא ופי' בנמוק"י דכיון שכן ראובן מעיד שזו א"ח הוא וא"כ נכרע עליה בעלמא אס' צ"ל עליה ע"ש וכ"פ ר"ן ב"ב אמתני' דג' אחים צ"י חזקה בצחים והן עדות אחד להזמה ח"ל ואע"פ דכשהזמו זה משלם בעדות אחיו הא אמרינן הכס הזמא מלתא אחריתא הוא ומעלמא אחי שכן ראובן בעיד על א"ח וכו' ונמלא זה מה בעדות עצמו וטעמא דחיובא דכשהזמא מלתא אחריתא הוא עכ"ל וא"כ הכא נמי הרי הא חיובא דכשהזמא מילתא אחריתא היא ובשעת קב"ח היו עדות שאל"כ"י מטעם זה וכו'.

אלא דהנזכ"י א"ע סי' ע"ב מהד"ק הקשה אהא דרנא דאס' נימא דבעינן עדות שאל"כ"י א"כ ל"ש דכזמא מלתא אחריתא היא דכרי בשעת הגדה בעדות לא הוב הגדה דליו ראו להזמה ומישך שייכא לגוף בעדות ושפיר פסלינן עדות צנים לעלמא כ"ד"י מטעם דנכרע ע"פ עדות אחיו ונסחר קושית רבא ע"ש מה שהר"ך הרבה וקושיא זו נמי חקש לדיון דאי נימא דבעינן עדות שאל"כ"י א"כ ל"ש הכא דכזמא מלתא אחריתא היא דכרי בשעת הגדה בעדות לא הוב הגדה שכרי חיו ראו להזמה אלא אי נימא דקב"ח לא צ"י הזמא כיון דליכא הזמא צ"י ממילא אחי שפיר דהוב עדות אף דאח"כ מחתייב ב"י עצמו.

אמנם ראיתי בשו"מ מהד"ה סי' פ"ו שפי' בצופן אלא וכו' לפי מה דקיי"ל דהא שלש עדים אין נכרינן עד שיזמו כיון דכיון דוקא כשהעיד חוץ כדי דבור בדאמר רבא מכות דף ו' וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ק מעדות כ"ג דאס' הי הפסק

באמירה יתר מכדי דבור הרי נחלק בעדות ושנים הראשונים נענשין ובאחרונים אין נענשין וצ"ל מיישב קושית בעולם מסאכדרין כ"ח בג"ל דלא מלי לאקשויי צתתם נמלא נכרע בעדות אחיו ד"ל דמשכחא לה צנני אחים בעידו יחד ועוד שלישי בעיד דכפסק כ"ד וא"כ אס' לא ניחם רק הוא בלבד אף שלא היה מעיד אחיו היה נכרע דהא היה אחו עוד אחר אלא אי צעינן שיזמו שניהם א"כ אס' לא היה האה השני אף שכיב ניחום לבדו אלא לא היה נכרע א"כ הרי הוא נכרע בעדות אחיו דשניהם הזמו וכלשלי לא האס', וצ"ל מיישב נמי קושית הנזכ"י דכזמא היה ראוי להזמה דמיוירי שצאו עם השלישי וי"ל דהוא צ"ל בתחלה וא"כ היה ראוי להזמה כשיזמו את האחר וכלאחים דלא לא יומא עפ"י הקרוב דכיו שני עדים הוא ובאחר ומה שכזמו הם זה מלתא אחריתי שקרע שביב כן אלא שפיר היה עדות שאל"כ"י ע"ש ודבריו נע"ק. ועיין עוד ש"מ ב"ק דף ע"ב בשם הרמ"ה דקיי"ל עדות שאל"כ"י לא הוב עדות וצ"ל מכתש"ס ח"ב סי' רכ"ז אהא כ"ל עד כ"ד אריכות גדול. וצ"ל מכתש"ס סי' ס"ב כתב צעדי קב"ח כיון דלא שייך צו הזמא ע"כ מה דנפסל בעד זומם זה הוא כהזמא ע"ש בצורך ועיין נזכ"י סי' נ"ז. ועיין בספרי בג"ל דכחוס' כחוצות בג"ל אלו לפי ח"י ראשון צמם' מכות וא"כ ע"כ דצ"י הזמא וי"ל דכזמא הוא פסול בעדות וצ"ל הש"מ ובאחרונים אלו אחי צ"י שזכר ראיתי במנ"ח שג"כ כתב כן.

הן חמת דלפוס ריכעא אחרתי דאפילו לירושלמי דפסול קרוצים הוא משום שלא יחייב אחד ע"י קרובו מ"מ מאחר דאסר הכורה קרוצים נאסרו כולם אפילו כיכא דליכא הא טעמא משום לא פלוג בעדות ובעינן זה מלינו כמח פטמים דצ"ר שפשיעא לן לאיסורא ונחלקו בטעם הדבר מאיזה טעם נאסר ולפ"ז היה מיושב למח שכחיו הר"ף ור"א"ש בירושלמי אף דמסקת הש"ס דין הוא מטעם גז"כ אלא הר"ף ור"א"ש ס"ל כיון דלדינא צ"י מטעם גז"כ וצ"י מטעם בירושלמי לעולם קרוצים אסורים אפילו כיכא דליכא למיתס' שיתחייב ע"י קרוצים ולפ"ז היה אחי שפיר הא דמתני' דריב דאז וצ"י דודאי כל קרוצים פסולים הם, אלא דכזמא קשה לומר כן ומלשן הר"ף ז"ל שכתב צ"י זה צורר אלמא פסול בעדים הקרוצים זה לא חיו אלא משום הזמא ומש"ה בשער דלא שייכא הזמא כשרים נראה מפורש דכזמא ס"ל דכיכא דלא שייכא הזמא קרוצים כשרים לבעיד, וי"ל הא דלא חקש להר"ף ממענה ר"ב בג"ל צחרי אגפי או דיאמר דכזמא להר"ף צעקב"ח צ"י ראו להזימה וכשיענה הכוס' כחוצות וכיון דצ"י להזימה אף דליו מחייב ע"י קרובו שכרי אין כאן צמח לחייבו מ"מ או וי"ל דס"ל דלוקח או דס"ל דכמח שנפסל ע"י קרובו נמי מקרי מחייב ע"י קרובו. שניה וי"ל דאפילו נימא דס"ל דליו צ"י ראו להזימה וכת"י שני של הכוס' מ"מ מורה דקרוצים פסולים כיון דאלו היה צמחיות להזימה היו פסולים ומשום דאין צמחיות להזימה מ"מ אחי פסולים ולא דמי לשער וכו'.

וצ"ל שכחא ממנ"ח מ"ל ד' אות ג' ד"ה ונסחפתי שג"כ הקשה כמו שבקשתי בספרי דלאחר שקדשו החדש ע"פ בעדים הוב ליה כזכר כאשר עשה ולא כאשר זמם וכחצ

וכחמחו הזמח אצל החדש מקודש ע"ש מי"מ בקטנים שצאו להעיד ואם יקדשו צ"ד החדש נעשים גדולים למפרע לפענ"ד גרסא דאין מקבלין אותם ואין זה תלוי ברצון צ"ד דכיון דעד שלא קדשו צ"ד החדש קטנים הם ודאי ואכן בשעת הדרישה וחוקיה צעקן עדים כשרים להעיד וכי בשעת הגדה לאו כשרים הם אף דלח"כ יתכשרו למפרע מי"מ בשעת ההגדה אכתי קטנים הם ואין עדות לקמן. והא גמי פשיטא לי אס צאו להעיד והטעם אותם שהם כבר בני י"ג וקבלו עדותם וקדשו החדש ולח"כ נחזר שאלתי קטנים היו אלא שעי' קדוש החדש נעשו גדולים שהיו אז בני י"ג ודאי דהחדש מקודש שכרי בשעת שהחזר כבר היו גדולים ואכן קי"ל אחס אפילו שוגגין אלא דבכא אני מסתפק אס צאו קטנים ממש וסברו שהם גדולים והעידו וקדשו צ"ד החדש ולח"כ נחזר שהם קטנים עדיון אי נימא דבכ"ג גמי אומרים אחס אפילו מוטעין או דילמא נימא כיון דעדות החדש הוא מעיקר המלוא ולח"כ כיון דלא היו כאן עדות דקטן לאו בר עדות הוא ככ"ג לא אמרינן אפילו מוטעין ול"ע ואין לי פנאי כעת לעיין בזה אולי דברו כבר מה רצוננו ז"ל.

ג) **ובדבר** מה שכתוב על דברי שרי ישר שער ר' פי"ט שבעל עדות שבעל מקצתה בעל כולה אמרינן כן אפילו לענין איסורין ולכן צאצ שבעיד על צו שהוא ככן כיון שליוחסין אינו נאמן בעל עדותו גם לענין חרומה וחקש ליה ממשה דף כ"ח ע"א ואלו נאמנין להעיד בגדולן מה שראו בקטנן וחסד קטן שבידיל נאמן לחרומה ולח"כ בגמ' בחרומה דרבנן וצחוס' שס ד"ה חנן כתבו דמתני' איירי שפיר שמעיד שחלן לו חרומה דלורייא אלא שאינו נאמן להאכילו אלא בחרומה דרבנן ע"כ וקשה לך דבכא גמי נימא עדות שבעל מקצתו לענין חרומה דלורייא שאינו נאמן נימא דבעל כולה ולא נאמן לו גם לענין חרומה דרבנן ע"כ.

ראמינא חרי עממא ראשונה היה הרי"ן שס צהאי צבא וס"ה חולק עמנו על הגורן פליג אחוס' ופירש דהאי צבא איירי אף בחרומה דלורייא ומיירי דיש גדול עמו ומהימן צלמח גם דלורייא ולח"כ לא הוב בעל מקצתו בעל כולו דבכא בחרומה מיירי בחרומה דרבנן ורק בחרומה דרבנן צא להעיד ובגורן מיירי בחרומה דלורייא ולפי דברי הרי"ן לא קשה מידי, ובאמת דהחוס' בעמסם דדף כ"ח ע"א ד"ה והוא שיש גדול עמו כתבו דלא קאי בחרומה דרבנן אלא בחרומה דלורייא ויחסין דלכא מוקי לב בחרומה דרבנן דלורייא כיון דסבר תנא דידן דמעלין ממנה ליוחסין אינו נאמן אפילו יש גדול עמו ולכן בחרומה סגי באיכו לחודה ע"ש ומשמע מכאן דבחרומה דרבנן ממש קתני וע"ז נאמן הקטן כשנחגל והבן זה.

שנית י"ל אפילו לפי שיטת החוס' דכנראה קושיהך אליבא דהחוס' דודאי כיון דחרומה דרבנן היא הקילו צב והמנובו כיון שהוא מדבריהם וכמו שרמחם גם אחס בעממך על זה אלא שכתב דאין סברא לומר כן ואני אומר סברא וגמרא לומר כן דהם אמרו וזה אמרו הם הלכינו עדות וזהם החירו והכשירו את אלו וכן כתב צחוס' רי"ד שס מפורש כן ע"ש דבעמס הוא משום דהם אמרו, והא דקשה לך לח"כ למח נדחקו

צפשיטות דבעינן אשליה"ז בגמ' קודם שיעשה מעשה ונראה מדבריו שהם שני דברים ודינים נפרדים גמר דין של עדים ואמירת מקודש וצגמר דין של עדים אפילו לא אמרו מקודש כבר בר הזמח הם, דבריו ל"ע אצ"א סברא אצ"א גמרא אצ"א סברא דמאי גמר דין שייך בעדות עד שלא אמרו מקודש ומה מעשה נעשה אף שנחקרו בעדות מי"מ לא נחקדש החדש שעי' צאו להעיד ולא דמי לנגמר הדין ליכרז שאף שעדיין לא נכרז מי"מ לאחר שצגמר דינו למיחז כבר יש לו דינים לענין שאס צא אחד וחרגו וצדומה דלמרינן גברא קטילא הוא לח"כ גמר הדין עושה פעולה ע"י עדותן משלח"כ בכא לאחר שנחקרה עדותן עד שלא קדשו צ"ד החדש לא נעשה שום פעולה ועדותן לא הועילה כלום לשום דבר ומה גמר דין שייך בזה.

ואב"א גמרא דברי המניח צעמנו כתב לעיל בסמוך שס אח צ"י ד"ה והנה אבא קושיא שהקשו על הרמב"ם ז"ל דאמר דמקדשין למפרע מהא דמבואר בריה ראוהו צ"ד וכל ישראל או נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שהשיבה ה"ז מעובר וכתב דליק דרומה המעשה ה"ז מעובר חיקף בלי ל"א וי"ל כמו שלא צאו עדים היום כלל ויש הרבה ג"מ דאין אמרינן הואיל ואפרסמא מלתא הוי מקודש או דהוי בגמ' והוי מקודש לח"כ אין לאחר מעב"ד כלום אצל כאן ה"ל כאילו לא צאו עדים כלל וציוס מחר תלוי ברצון הצ"ד אס חו"ס מקבלין עוד הפעם העדים ומקדשים יום אחמול ואס חו"ס מעבדים וכו' כי אין עדותן נחשב כיון דלא קדשו ציוס וכו' אלא אפילו לשיטת הרמב"ם מי"מ גבי נחקרו העדים יש ג"מ גדולה אי אמרינן דהוי בגמ' והוי מקודש לח"כ הוי מקודש דודאי וזילוי צאים מחר עדים שפוסלים הראשונים בגלגותא או שמזימין אותן ל"ב מועיל כיון שנחקדש ערי"מ פ"ב ה"ב אצל בכא אס צאו עדים למחר ופוסלים עדות אלו לח"כ הוי כאלו לא צאו עדים אלו ציוס שלשים וכו' ע"ש הרי דכתב דאף שלאחר שנחקרה עדותם אלו צאים עדים לא מזמו בכך ולא נפסלו אלא אמרינן כאלו לא צאו ציוס שלשים כלל ואס ידחוק כרואה לדחוק הרי כתב עוד שס צלוח ג' מפורש ח"ל ובפ"ב שכתב שאפילו נמלאו זוממין ה"ז מקודש היינו אס נמלאו זוממין לאחר שאמרו הצ"ד מקודש אז הוי מקודש דלח"כ אפילו מוטעין וכו' ע"ש וזכרי כתב מפורש דהזמח היינו אס נמלאו זוממין לאחר שאמרו הצ"ד מקודש וזה סותר לדבריו שס בסמ"ך ולע"ג.

סימן רס"ד

קטנים שאם יקבלו עדותם לקה"ח יצאו גדולים למפרע
מהו לקבל עדותם

ובעיקר ספיקת המניח צעדים שצאו להעיד שראו הלכנה ושס צ"י ילדים שעי' עדותן של אלו וקדוש החדש נעשו צני י"ג וצאו אלו הקטנים והזמנו לגדולים אי נימא דבעל עדותן למפרע לח"כ לא קדש החדש וזכרי הם קטנים ואין הזמנת הזמנה וחרח חלילה, כן הקשה ג"כ בקול ארי ס"ה ק"ו וחי' כהמניח דכיון דלאחר הגדתו וקדוש החדש קי"ל אחס אפילו מזידין לח"כ החדש מקודש בכל אופן והקטנים נעשו גדולים

כתב עוד שם בסמוך ד"ה ולפי"ז י"ל דע"ה וכו' תלוי אם בעד הוא פסול ביוחסין בחורח עד פסול אז בעל עדותו גם לענין חרומה אבל אם מעיד על עצמו שהוא צמיד שאינו בחורח עדות ראוי להאמינו לענין חרומה וכו' ע"ש וכרי שכתב מפורש החילוק בין אם בעד פסול בחורח עד דהיינו שהפסול הגורם מכה קרבה דלא בעל עדותו ובין אם אינו נאמן מחמת שאינו בחורח עדות כלל וא"כ דידן נמי שהפסול משום שאינו בחורח עדות כלל שהרי קטן ה"ה לא אמרין עדות שבעל מקצתי בעלה כולו זה פשוט. אלא דרש"י צ"ק פ"ח ע"ה ד"ה פסולה לעדות כתב בחי' ב' דקטן פסול להעיד משום עדות שאי אהר יכול להזימה הוא משמע דאליה ה"ה דקטן צר עדות הוא וא"ה לכאורה ליכא פסול בגזרה ועיין בהש"ס שם דף קנ"ה ע"כ אמנם ודאי דקטן פסול מעצמו להעיד.

ופה שבתה קולמסי אף שנשאר עוד דיו ויותר ממה שהעגל רוצה לינוק ותאמין שאין לי תענוג גדול מלהשתעשע בדברי תורה אבל הסדרות עצומות ואשריך שזכית לישב בלי טרדות ולכן תנצל הזמן וכל רגע שתוכל בהתמדת לימוד התורה ולך בשכלך הישר זה ויפתחו לך בית שערם בשערי ישר וצדק צדיקים יבואו בו. והעיקר צלח ורכב על דבר אמת גיטך אוהבך בלב ונפש ומברך בברכת התורה ללומדיה.

מנשה הקטן

סימן רס"ה

המנה צפורני ידיו ורגליו תחת רגלי אשה
מעוברת והפילה אי חייב בניזוקין

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם ראש בשמים ש"ת וכו' כג"ת מוהרש"ש רובין הלבקערשטאם אדמו"ר מציעשינוב שליט"א.

אחדשכ"ת.

ועל החדשים אני צא מה שנסתפק אי צרכי לאסירי משום סכנה שאסרו רבותינו ז"ל למשל מי שהגיע לפניו תחת רגלי אשה מעוברת אם הפילה באשכ מה דינו כיון דלא הוה אלא ענין סגולה בדבר זה אם נסמוך על חכמי הטבע, אקרא אני מה שכתב הריב"ש בזמנו סי' תמ"ז ח"ל בדבר השאלה ידעת האדון נ"ר שאין לנו לדון דיני תורתנו הקדושה ומאותה ע"פ חכמי הטבע והרפואה שחם נאמן לדבריהם אין תורה מן השמים חלילה כי כן הניחו הם צנופיהם הכוזבים ואם חדין דיני הערפות ע"פ חכמי הרפואה שכל הרבה חטול מן הקצבים כי צלמית הפכו רובם ממות לחיים ומחיים למות ויחליפו חי צמת וכו' ואע"פ שהיה הרב ז"ל חכם (הרמב"ם)

גמ' דכ"ו שר חייה בעלה אה ע"פ אחיו ללוי צמלית נימא דהעלה ע"פ עדותו שהרי קרוב אינו פסול אלא משום עדות שבעל מקצתו ובחרומה דרבנן ג"ז כשר והכי נמי צמטשר דרבנן י"ל בחרי אנפי או דיאמר דהא מעשה דר"ח היה והמנוחו כיון שהוא מדבריהם וכו' שרמחם גם אהר צמטשר על אחיו ה"ה מעיד לו גם לדבר אחר כגון ליוחסין דע"ז אינו נאמן וכשעת שפרי ישר ה"ל והוא עדות שבעל מקצתו ממש ולא שהעלה ע"פ אחיו ללוי צמטשר לפי חומה דוקא לפי שהאי מקום הקילו ובמקום שאמרו אמרו שהרי אפילו בחרומה נמי לא הקילו בכל אופן ולא החירו אלא קטן ונעשה גדול להעיד כיון והשעה צר הגדה הוא וסמכין עליו דאלו לא ידע צדיקור מה שראו צקטנותיו כיון דעכשיו גדול הוא לא היה מעיד וא"כ אף דמדאורייתא אינו נאמן מ"מ הימנוכו שצלהם אבל בשאר פסולין שפסולים גם עכשיו אלו היו רואים להעיד לא הכשירו בהם ולכן צלח כיון שהוא פסול גם עכשיו לא קבלו אלא צמלית וכו' ראינו דגם צקטן לא החירו אלא לאחר שגבדל ולא צקטנותו כלומר שאם יאמר הקטן זה כח"י של אבא אין משגיחין בדבריו לאמרין אין ממש בדבריו אבל כשהגדיל ומעיד על ראיית קטנותו אמרין אי לאו דקים ליה שפיר לא היה מסכים בגדלו עכ"פ נמלא דלאו לכל הפסולים הכשירו אפילו בדרבנן.

ועוד צו שלישי דלפענ"ד קושיא מעיקרא ליתא דגראה לוי כוונה אחרת צ"ה השערי ישר דדוקא היכא דבעד צל להעיד על צרי ענינים נפרדים כגון שמעיד עליו שהוא כהן וענין עדות זה כולל צרי עדות לענין חרומה ולענין יוחסין אלא דלענין יוחסין קרוב פסול להעיד משום שהוא קרוב ולכן ס"ל להשערי ישר דממילא נפסל נמי אפילו לענין חרומה בעדות זו אף שאם לא צל אלא להעיד להאכילו בחרומה היה מהימן משום דקרוב נאמן באיסורים מ"מ כיון שצל להעיד צפטם אחת על צרי ענינים נפרדים ונפסל על ענין אחד משום דאינו ראוי להעיד נפסל מכל העדות מאותה הגדה אבל הכא להעיד על איסורים גרידא דהסם ליכא פסול בגוף העדות שהרי קרוב נאמן באיסורים א"כ אין כאן פסול בעדות אלא שיש כאן חסרון מחמת שהיה קטן צשעת ראייתו ואין כאן גדר עדות כלל משום דקטן לאו צר עדות הוא צשום מקום כה"ג לא אמרין בעל מקצתו בעלה כולו. ולא דמי לגדול שהוא צר עדות גם עכשיו גם מקודם בכל מקום וגם הכא גזרה צר עדות הוא אלו לא היה קרוב ונמלא דמחמת קרבתו נפסל מחורח עדות והוא פסול צעל עדות ולכן אמרין בעל מקצתו בעלה כולו כיון דאיכא פסול שם פסול בחי' העדות נחבעל כולה משא"כ קטן דלענין חרומה דאורייתא אינו צר עדות מקטנותו ולא שנפסל מעדות אלא שלא היה צר עדות ולא מקרי עדות שבעל מקצתו ולענין חרומה דרבנן הימנוכו רבנן וכו'.

וכ"כ להדיא הש"י שם צמט"כ להקשות להגרע"ה ז"ל. ח"ל דלפי מש"כ יש לומר דבאיסורים לא שייך דין עדות שבעל מקצתו בעלה כולה ולא די נמלא קרוב או פסול וכו' כרי שכתב מפורש דבאיסורין לא שייך לומר עשצמט"כ וכן

מאורע לעשותן והעובר עליהן חייב מכות מרדות כמבואר בש"ע ח"מ סי' תכ"ז ועיין בלשון הלבוש שם שבי' דמי שעבר י"ד חז"ל שאסרו משום סכנה עבר על איסור דאורייתא הנזכר ושמרתם את נפשותיכם וכן נראה לכאורה בסמ"ע ח"מ הג"ל סי"ק י"ב וב"ב תכ"ג סי' י"ב סי"ק ב' ובשם ארי' יו"ד סי' כ"ז באריך להביא ראיות דהוב דאורייתא ועיין בדרכי תשובה יו"ד סי' קע"ז אריכות גדול מזה ולא ראינו להעתיק דברים מפורשים.

שוב מאלתי צדק הבית יו"ד סי' קמ"א שהבני הדור השיגו על הרשב"א בהיתר זה וחזר צי הרשב"א ז"ל וצבא"ה מסופק אי רק מלזית ארי' חזר צי אי גם משאר רפואות ועיין דרכי תשובה יו"ד סי' קע"ט סי"ק ז' בשם מהר"ם בן חביב שו"ת פני אהרן. והרמב"ם בספר המיכנה ח"ג פ' ל"ז לאחר שפי' דברים האסורים משום דרכי האמורי כתב ואל יקשה עליך מה שהחירו מהם במסמך הללוב וכן השועל כי הדברים ההם בזמן ההוא היו חוששים בהן שהוליד אותם הנסיון והיו משום רפואה והונקין על דרך חלת העשב שקורין בערבי שאצורה וכו' על הנכפה ונחית לואת הכלב למורסות הגרין והעישון בחומין ומקו"ט"ע למורסות המכות הקשות כי כן זה שנחמט גסיונו באלו אע"פ שלא יגזרוהו ההיקש הוא מותר לעשותו מפני שהוא רפואה והוכח מהבג שגשול הסמין המשגלים וכו' ע"ש.

ורבינו ירוחם נתיב ע"ז ח"ב כתב ז"ל ואסור ליתן מעות לתוך פיו ירושלמי דתרומות דיש דברים אחרים כיוצא בהן כגון תבשילי תותי ערסא וסבינא גוי אחרוגא וכו' וכל העובר על דברים אלו וכיוצא בהם ואומר אני רואה נהסחכן בעלמי מכין אותו מכת מרדות שעובר על דברי חכמים ע"כ ע"ש נראה דס"ל דהוב רק איסור דרבנן, ועיין מש"כ בספרי שו"ת ח"ג סי' ס"א וס"ב לענין אכל ממה שאכלו עבדים, והנה נראה פשיט דבדבר שאסרו אותו חז"ל משום סכנה נחלקו האחרונים ז"ל אי בעלו בששים ודעת הרבה שאין צעלים כלל דחמירא סכנתא מאיסורא דאיסור התורה אמרה שהעריפה נחפכה להיות היתר אבל בסכנתא האין תחפך הסכנה להיות היתר ודעת רוב האחרונים דמועיל ציטול גם כזה, הסכנה נלפע"י דגם בערפא שאינה ח"י כתב הרדב"ז ועוד, העעם דאסור לאכלה משום דיש בה חולי שלא תוכל להחיות ויש בה סכנה לאכלה ע"ש אבל אפי"ה חוין דהתורה התייר וז"ל דירבה התורה לסוף הדבר דכיון דתערבה בכ"כ לא תזק דקליש ליה האיסור ולמשל קלח סם אס נפל בכות מים יש סכנה ליה שותיהו שחיי ימות אבל אס נפל למאה גיגית מים לא יזיק כלום ויחזק הכס ויחלש והב"י בסכנה ידעו ר"ל דכ"ג סכנה היא אבל אס נפלה לששים וכיוצא בו נחבטלה הסכנה ולא תזק וזה לפע"י ברור בסכנה. וגם לענין ס"ס דעת הפוסקים שאינו מועיל וצא יש לחלק בין ציטול לס"ס דאפילו נימא דציטול מועיל מ"מ ס"ס אינו מועיל דסוף סוף אס נמלא שהוא הדבר סכנה אז יזיק לו ולא דמי לציטול שנחבטלה באחרים אבל בס"ס לא נחבטלה אלא אכן מסופקים אי זה הוא האיסור אסור לאכלו בכל ספק שהוא משום ספק נפשות והבן כי זה ברור בס"ד. ועיין עוד לעיל סי' ק"א.

בחקמת הרפואה והעצב ובקי בנתוח כי לא מפי העצב והרפואה אלו חיון ואנחנו על חכמינו ז"ל נסמך אפילו יאמר לנו על ימין שהוא שמאל שם קצלו האמת וכו' ע"ש וב"ש צמנינו אלה שחם נסמך על חכמי העצב אז נחפך הקערה על פיה ח"ו בכל ההתחדשות. אס יוכל לומר אינו מאמין בסגולות כאלו ולא הויקתך כלל ולכאורה נראה לפי פי הרמב"ם בפיה"מ יומא דף פ"ג ע"א כתב ז"ל ואין הלכה כרבי מחיה בן חרש כזה שהוא מותר להאכיל לאדם הכבד של כלב שטפה כשנשך כי זה אינו מועיל אלא בדרך סגולה וחכמים סיברים כי אין עוברין על המלואת אלא ברפואה בלבד ר"ל בדבר המרפאין בעצב והוא דבר אמיתי הוליוו הדעת והנסיון הקרוב נאמת אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאין בסגולות אסור כי כוחם חלוש אינו מלד הדעת וגסיונו רחוק והיא עעבה חלשה מן העושה וזה העיקר דעבו וזכרנו כי הוא עיקר גדול ע"כ נראה נכאורה דרפואה סגולית שאינה מועילה בדרך העצב אין עוברין עליה אמנם י"ל דדוקא היכא דלריך לעבור על מצות התורה כגון הכא שהוא איסור דאורייתא דע"כ לא יפלוג אבל הני דאסורו מפני הסכנה וי"ל.

ובהדי שותא נפל מילתא בליבאי לומר דמהאי טעמא נמי לא הביא הרמב"ם כלל הא דאמרו בגמ' הזורק לפרינו חסיד קצרו דקין זורקן רשע ופלא שהרמב"ם לא הביא גמרא מפורשת במ"ק י"ח וגדה י"ז אבל י"ל דהרמב"ם לשיטתו ס"י שכתב להדיא והמה עניינים סגוליים שנעלמה מעצב השכל ס"י שכתב להדיא והמה עניינים סגוליים שנעלמה מעצב השכל וכל דברי חז"ל נאמנו מלד אמנם הרמב"ם ז"ל לא כתבו בהלכותיו. ועיין ח"ד סי' ר"ס סי"ז שכתב דטעמא דלפרטים מזיקין לאשה דקידם שחטא אדרי"ה ה' מלבושו לפון וכשחטא נחפשת ממנו ולא גשאר ממנו רק לפורניים ומאחר שהאשה גרמה שנחפשת המלבוש ולכן מה שנשאר מהם יש מקום להתעשש בו האשה (חולעת יעקב). ועיין שו"ת בית שערם למרן זקניו יו"ד סי' דמ"ש ושו"ת מהר"ם א"ש יו"ד סי' ס'.

ובשר"ת הרשב"א סי' תתכ"ה צאמנע התשובה ז"ל ואי משום דרכי האמורי האמת אמרת שכל שיש בו משים רפואה ויודע לרופאים שהוא בן אין בו משום דרכי האמורי ויתר מזה שכל שלא נאסר בגמ' בלוחות המעוין בדרכי האמורי אין לנו לאוסרן לפי שאין הסגולות ידועות ואין לנו לדון מדרכי העצב המפורסם שיש סגולות שלא נודע עיקרן לכל בעלי העצב דקמיע של עיקרון וקדירות האבן הידוקה הנקראת אס עופסי גם בעשבים גם בלחשים שהחירו חכמים כמו שאמרו בשאר המקומות לימר הכי ולימר הכי ואין לך רחוק מן העצב מלחוש שצירי צירי ואף על פי כן החירו חכמים ולא היתר בלבד אלא שזו והאחריו לאומרו מפני סכנה וכו' והנה נרבות רפואה בלירות כמו שאמר. במ"ס שנת פ"ה בבלע שעג גבי הלינית ואמרו בגמ' אי משום שוכתא ליעבד לורחא אי משום לורחא ליעבד ליה פולסא, ושמעתי ממורי הרמב"ן ז"ל שהיה עושה אותה לורח ארי' כמו שאמרתי ואינו חושש לבלום עכ"ל.

והנה הרואה יראה מפורש דאפילו רפואות שהם נראות רק סגולות מ"מ כתב דאין יכולין חכמי העצב לידען ואפ"ה

חכם חרשים הנשר הגדול צפנת פענח וכו' כקשהג' מוה"ר יוסף ארלר שליט"א מלפנים אבד"ק טורדא ונשיא לשכת ארטי טראנסילוואניא כעת ירושלים ע"ה ק.

אחדשג"ק יקרא מכתבי הנעני השצוע העברה ולא הספקתי להשיב עד היום יתכן שיהיה צרכי עליו ברכת שהחייני מחוך שמחה כי זה זמן רב אשר לא ראיתי זירת אות משיב ונלעצתי אבל ב"ה וצ"ה ואף שעדיין שמחתי מלאה הדגה בראיתי במכתבי אשר ב"ה איננו בקף הבריות יתן ה' ויתחדש כנשר נעוריי עוד יצו בשיבה דשן ורענן ויוסף כי יי שנים ארוכים שיש בהם חפץ עד יבא רנן ויגזור אנקום מלך עולם, חיים ושנים עד העולם.

ובדברי חיה אשר כדני מר כה"ג אשר נשאל מרז אחד ייבש סחורת הרמזים מפ"ה דהל' ק"פ ה"ז שכתב המניח אמרים ולא הקטין עד שלנו ונפסלי בלוי"ה ה"ז עובר בלא מעשה שנאמר לא ילין חזק חני עד בקר ואע"פ שער איני יורה לפי שאין בו מעשה ובפ"י מהק"פ ה"ה"ה כחז' לר"ך אדם להשחיל שלא ישאיר מנשר הפסח עד בקר שנאמר לא תחזירו ממנו עד בקר וכן כשי' שנאמר לא ישאירו ממנו עד בקר יאם השאיר ממנו בין הראשון ובין כשי' עבר ב"ה ואינו לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה שנאמר יתחור ממנו באש חשרופי ע"כ וצ"ב למה שיהיה הרמזים אח' עעמו דפ"ה נתן הטעם משום דהוה לאו שאצ"מ ובפ"י משום דהוה ניתק לעשה יבצר חמה הכ"מ כן ודחק לישב.

וכ"ג יאם לחלק בחילוק נכון לפי מה שכתב השע"מ בפ"ה מחז"מ ה"ג על דבר הרמזים שכתב דאין מלקוח על לאו דלא יראה ולא ימלא רק בקנה חמץ או חומץ בעלמו דיש בהן מעשה ותמיהו עליו נושאי כליו שהרי גם בקנה חמץ או החמץ ליכא מלקוח משום דהכחזו נחקו לעשה כמבואר בש"ס פסחים והשע"מ האריך בישבז ולב"ג נראה יותר החי' שחי' דלא הוי ניתק לעשה אלא אם העשה כחיבה סמוך ללאו ולפי"ז בפ"ה דלא כחיבה הטעם סמוך ללאו לא הוי ניתק לעשה אבל בפ"י דהעשה כחיבה סמוך ללאו הוי ניתק לעשה ומיושבים דברי הרמזים ז"ל ע"כ.

והא דלא כחז' הרמזים ז"ל גם בפ"י הטעם משום דלא הוי מעשה העלה כ"ג דבר חדש לפי שיטת החינוך דכ"מ שאפשר לעבור על לאו בלי מעשה אפילו עבר במעשה אינו לוקה ושכן דעת הרמזים ז"ל וכולם חמיהו עליו וכ"ג הסביר הדברים בטוב טעם וסברא ישרה דכ"מ דכתבה החורה הללו בלשון של קום ועשה דמשמע עשה ולמשל בנותר דהחורה כחז"ל לא תחזירו ומשמע מעשה תחזירו ולא כחז"ל החורה לא יחזיר דמשמע מעלמו כה"ג מקרי יש בו מעשה אבל היכא דכחז' בלשון שלילי הוי לאו שאין בו מעשה לכן בפ"י דכחז' לא תחזירו דמשמע עשה כחז' משום דהוי לאו הניתק לעשה אבל בפ"ה דכחז' לא תלין בקמ"ץ דמשמע מעלמו שלא תלין ולא כחז' כפתח דלשחמם תלין בקום ומשמע דליח ביה מעשה ולכן כחז' הרמזים דהוה לאו שאין בו מעשה ע"כ דברי כ"ג בקי"ל.

ולפי שדברי כ"ג ארוכים עליו מאד אשחשע בהם קלח ולכאורה נראה להביא רא"י לסברה כ"ג מלשון הרמזים

ועיין עוד לעיל סי' קל"ט ומה שצינתי שם.

והנה פשיט דמי שלקח דבר שאסוריו חז"ל משום סכנה ועירב אחיו עם היחור בלשון שאין בו שנים נכעל והאסרה כל היחור על ידו פשוט שר"ך לשלם אם היחור ההיחור כל אחרים שהרי סוף כל סוף חסר לי אח' ההיחור וכן בלשון כזה ככל סכנה אם עשה מעשה בידיו להפסיד כזה אח' חזירו חייב לשלם ואם לא עשה המעשה בידים אז היה ככלל גרמא יאם למשל ידע בדבר זה שאסרי חז"ל משום סכנה ובגין חני שהביאו לעיל או נעל לפרטים והניחם תחת רגל אשה והפילה נפשי"ד פשיט דחייב בדיני שמים ובידיו אדם כ"כ אינו מחייבים אותו בדין גרמי דאם מכין אחיו מכות מדרות אם רוצה נעצור על ענמי כ"ש אם רוצה להזיק בזה אחרים וזה לפעמי"ד פשיט דכ"ש הוא ממה שאמרו הוא שחז"ל בענמי אע"פ שאינו רשאי פטור חבל בזהרם חייב והכא' אפילו נעלמו או הולך נהסחכן מלקין אחיו כ"ש אם רוצה לסכן לאחרים. אבל ה"ה ודאי חמא דלר"ך עכ"פ להיית ברור שהסכנה בחקפה היא ועיין במג"א ח"ה סי' קע"ט שכתב דמה שיהיה הטעם נהקב משום דנשחמו העצמות ואין זה דעת רמ"א בלוי"ה סי' ע"י גם מדברי הרשב"א יורה"ד נכאורה לא נראה כן וכן מרדכי ירוחם הג"ל והלבוש כחז' כיון דדשי בזה רבים, יבאמח' כי שומר נפשו ירחק מים אבל מעיקר החקקה ודאי נראה כמו שכתבתי בס"ה.

איברא דנאשה שהפילה ודאי צ"ד אינו חייב שהרי אפילו הכי אשה הרה בידיו אינו חייב עד שיכרה כנגד בית הכריון ממש אלא כל היכא דסליק ביה שיחמא לולד לאפקודי יד ורגל דלא ופרש"י שיחמא חמימות והיינו כנגד כל החלל כולו עיין ב"ק מ"ט ע"א והכא' ודאי לא הכי כנגד בית הכריון אלא שהרמזים לא הביאו זה להלכה בפ"ד מה' חובל וחזיק ולא ידענא למה, ואולי משום דקו"ל כח"ק והאי רשבי"ג דרש לה וצ"ע עכ"פ כיון דלא עשה מעשה בידים להכות האשה הרה ודאי דלא מחייב בידיו אדם אף שהניח הפרטים תחת רגליה ובידי שמים אם באמת חזק על ידו ודאי מה שמגיע לו נוחנים לו ועיין סנהדרין ג"ט חדי"ה שם ובמ"ק י"ח ע"א ובהגהת הש"ס שם ולכאורה כיון דישראל אין מלווין על עוברין א"כ גם בידיו שמים לא נענש וצ"ע בכל זה ועיין עוד גיטין כ"ג לענין החק שאינו ניכר וצ"ק כ"ז ע"א ודו"ק.

ובזה הנני מסיים באהבה והארבתי קצת מענין לענין ויסלח לי עוד הפעם על איחור התשובה כי לא בעל מלאכה אחת אני בעוגיה שלא זכיתי למלאכתי נעשית ע"י אחרים וי"ד שנוכה לישב על מי נח ידידו המכבדו ומקירו המברכו בברכת התורה ללומדיה בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן רס"ז

בפתירת הרמזים בלאו דלא ילין למה אין לוקח עליו

ב"ה אור ליום ב' לסדר ויהי ה' את יוסף התשכ"ד ברוקלין נ"י יצ"א.

מאלקי המערכה שלום וברכה לידיד עליך וידיד נפשי הרב הגאון המפורסם, צדיק תמים, ראש בשמים, פ"ה ע"ה

אחד ועשה נעילת און ג"מ בין סמוכין או רחוקים לעולם העשה מחתקת י"ע וכל זה כחצוהי לפי הגירסא שמלחתי אני גפוס ריהטא אבל איני בשערה"מ כ"ג גירסא אחרת אי שכתב חח"כ במקום אחר כן מ"מ חקשה ליה מגמ' חמירה דמצוחר דלא צעין הלאו והעשה סמוכין וי"ע.

ובעיקר דברי הרמב"ם ז"ל אמרתי אענה גם אני הנקי מה שנפסי אמרה לי וראשיה עליה בדעתי לפי"ש הרמב"ם ז"ל ר"ב פ"א דחמירה ה"א ז"ל יומה ניקין עג החמירה יכרי לאו שבה נחתק לעשה שנאמר ואם המר ימירנו ויהי היא ויחמירתי ויהי קידש מפני שיש בה עשה יכרי נאון, ויהי מגמ' חמירה דף ד' ה"ל נמלחא אומר דבא דחמרי לאו הניחק נעשה אין ליקון עלי דיקא בלאו אחד אבל היכי דאיכא חרי נאי יעשה אחד אף דהיי נחתק לעשה ליקון עליו, יעעס חמרי בגמ' שם דנא אחי חד עשה יעקב חרי לאוי ע"ש.

והנה המ"מ פ"א מק"פ ה"ו הקשה להרמב"ם ז"ל דלמה הביא פסוק זה דלא ילין חלב חגי עד צקר הנאמר צפי משפטים והתם נא מפירש דמייירי מקרבן פסח דלא נאמר חג אלא על קרבן חגיגה ילמה לא הביא מקרא מפירש דפי' כי תשא וגל' לזקק וצח חג הפסח יפסוק זה הוא לאזכרת מלין אימירין של פסח ובמי שפי' ע"ש, ול"ל דמייירי צבשר הפסח דאצבשר הפסח איכא אזכרה אחרת דכתיב ולא ישאירו ממנו עד צקר הביאו הרמב"ם צפי' מק"פ ע"ש, וניחא ליה דהרמב"ם צבשה"מ מליה קט"ז כתב וז"ל הוצרכו מהניח אימירין של פסח שלא יקריבו עד שיפסלו בליה ויהי אמרו לא ילין חלב חגי עד צקר ויהי הדין לשאר אימירין של קרבנות ולשון מכילתא לא ילין חלב חגי בלא הכחוש ללמד על החלבים שהם נפסלין בליה על גבי הריגפה וכבר נכפלה האזכרה בזה הענין בלשון אחר לא ילין לזקק וצח חג הפסח ע"כ ע"ש. גראה דס"ל להרמב"ם ז"ל דהמניח אימרי פסח איח ביה חרי לאוי ועיין סמ"ג ס' שמיה והמלי"מ האריך לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב דאיכא חרי לאוי והכלה דהש"ס דילן חולק על המכילתא ע"ש מ"מ נחבדר לן דשיעט הרמב"ם במניח אימורי פסח איכא חרי לאוי.

רל"ז אחי שפיר מאד דברי הרמב"ם ז"ל מקושית כה"מ דצפ"א מק"פ דמייירי מאימורי פסח המניח ולא הקטירין וכו' וכחצו העעס דאיו לוקה משום דבזבז ליה לאוי שאין בו מעשה ולא מלי למימר משום דהוי נחתק לעשה דמעטס זה אכתי לא הוי נפטר ממלקות משום דהכי הוי חרי לאוי ועשה אחת ובחרי לאוי קיי"ל דלא נחקי מפני עשה אחת ולא נפטר ממלקות וע"כ לר"י קיי"ל דלא נחקי מפני עשה אחת ולא מעשה אבל צפ"י צבשר פסח דליכא אלא לאו אחד וניחתק לעשה שפיר כתב דאיו לוקה על לאו זה משום דניחתק לעשה כן היה גראה לכאורה.

אמנם לכאורה שצ"ע הוא שהרי התוס' מכות ע"ז ד"ה חגיגת כחצו דהיכי דבזבז לאוי דלא הוי נחתק לעשה צעין דליהוי חרי לאוי הסמיכי אהדדי וכן כתבו בחולין פ"א ד"ה גנח וז"ל וכו"ש מורד"ן אומר לא אחי חד עשה ומחתק חרי לאוי יכרי ואי אפשר לימר דהיונו דוקא היכי

ז"ל צעלמו דצפ"י כתב וז"ל לר"י אדם להשתדל שלא ישאיר וכו' ואם השאיר וכו' וכחצו בלשון עשה שר"ך האדם שלא ישאיר ולכאורה הי"ל לר"י להשתדל שלא ישאיר וכו' ואם נאמר דהוי משמע נאמר מעלמו ולשון ישאיר והשאיר משמע צקים ועשה שהאדם עשה פעולה שנאמר וכן לא כתב העעס משיב דאין בו מעשה אלא דניחתק לעשה אבג צפ"א כתב המניח וכו' ור"ל המניח שהניח שם האימירין וישארו שם כן הליה מעלמן הוי לאוי שאין בו מעשה וא"כ היחזיק פשיט דבבא מייירי כשעשה מעשה פעולה יבבא מייירי כשהניח בני פעולה.

אלא דאני כמיוסף עג דבריו דבצבשר הפסח שמייירי בחדס שאובג הבשר ימייירי שיעל הבשר אל פיו נאבגו יאובג החי ונחיר ומניח החי שיחתור כה"ג באמת היה מעשה יכ"ש כשאובגו ברגע אחרת קודם זמן האיסור יצידו נאבגו אח כולו ימחזיקו יצידו ואיכל חלי ימחזיק החליה ברי ממם משירו בידים אבל בהקדמת אימירין שאני נעלול לאכילה לשם מליה אל מניחי מונה יע"י נעשה עבר זמני כה"ג הוי לאוי שאין בו מעשה וצבא מדויק נמי לשון הרמב"ם שכתב כתב המניח וצפ"י כתב שלא ישאיר יאם השאיר ר"ל ממם השאיר ובסמ"ך נדבר עוד מזה צב"ד.

אבל גם חירוי ע"פ השערה"מ לפי מה שהביא כ"ג נכון מאד דכיון דהעיקר חלוי אס הלאו סמוך לעשה א"כ צכל מקום דלא הוי הלוי סמוך לעשה לא הוי נחתק לעשה. אלא דכל זה לפי הגירסא שהביא כ"ג בשערה"מ ואם נסכים לחי' השערה"מ ה"ל אמנם לפענ"ד דברי השערה"מ י"ע מגמ' מפורשת חמירה דף ד' ע"צ דפריך התם מקדים חרומה לצבורים נמי ללקי משום דבדיבורו עשה מעשה ח"ר אצין שאני התם דלאו שניחתק לעשה הוא דכתיב מכל מעשרותיכם חרימו חרומה ע"כ ופרש"י לאו שניחתק לעשה לאו דכתיב מלאחק ודמחק לא חתחר עשה דכתיב מכל מחנותיכם (מעשרותיכם) חרימו ודרשו לה למעשר שהקדימו צכרי דעבר על לאו דלא חתחר שהקדים מעשר לחרומה ונחתקו גלאו ממלקות והעמידו בחוזר ומפריש ואע"ג דלא סמכו אהדדי חשיב ליה לאו שניחתק לעשה ואהכי לא לקה ע"כ. הנה מפורש דאף אי לא הוי הלאו סמוך לעשה מ"מ חשיב ליה לאו הניחתק לעשה וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דאמאי לא אמר צפ"א מק"פ ג"כ העעס משום דניחתק לעשה לפי טעם זה.

ולא אסחד מעמי דלאחר החיפוש בשערה"מ עלי (דפוס ברלין יפן נוסח) לא הביא שם בגירסת כ"ג אלא הביא שם צבס חוס' וצחוס קי"ד ע"צ ד"ה אלוה שכתב וז"ל וכו' וכו' לא אמירין חד עשה עקב חרי לאוי לא דמי דה"מ התם דסמיכי גבי הדדי אלא העשה וכו' ולכן סמך צ' הלאוין אלא העשה שאין העשה מנחתק וכו' יפני הנראה לפענ"ד צכוונתם ז"ל דאדרבה היכי דלא סמכו הלאו והעשה אהדדי אמירין דעשה מנחתק אלא היכי דסמיכי אהדדי אמירין דמהאי טעמא איסמכו אלא העשה צכיון לומר שאין העשה מנחתק אבל היכי דהעשה אינה סמוכה להלאו כ"ש דמנחתק הלאו וכו' לאו הניחתק לעשה, וא"כ צפ"א צלא סמיכי הלאו והעשה כ"ש דהול"ל העעס דניחתק לעשה ביין דהעשה נחתק ללאו, וגם גראה דשקד השקלי וערי' אינה אלא צב' לאיין אבל בלאי

וידוע קושים כר"ר יוסף מארץ ישראל בתוס' קידושין ל"ד דאשה חובל להדליק בשמן שרפה ביו"ט משום דאשה אינה חייבת בשעה דיו"ט דהוה זמן גרמא והפג"י חי דשריפת קדשים נמי כיון דאינה חלה ביום אי"כ ג"כ הוי זמן גרמא וליכא מלוא לגשים, אמנם השע"מ חמה אפג"י דדוקא נותר אינו נשרף חלה ביום אבל עמא ושאר פסולי מוקדשים נשרפים בלילה ועיין נו"ב א"ח סי' נ"ט שחמה על הגאון מבר"י ברלין ז"ל שפשוט צעניו ששריפת קדשים עמאים אינה חלה ביום דמציאר ברמב"ם דדוקא נותר ולא שאר פסג"מ וכן מצואר בר"מ פ"ז ממשה"ק ה"ג שלשה מקומות לשרפה וכו' ובה"ה שם כל הכשרים כשרה צור וצלילה וצמח"ח מלוא קמ"ג האריך בזה.

והעולה נך לשיטתם דשרפת נותר דאינה חלה ביום הוה מ"ט שהזמ"ג וגשים פטורות, והנה פשוט דזר חייב בשריפת נותר אבל בלאו דהמניח אימורין ולא הקטירין עד שלנו זר אינו עובר בלאו זה לכהנים נאמרה שם צעני הקרבה ואין ישראל בכלל הקרבה ואפילו לכהנים נראה דלא עובר חלה כהן שהוא שייך למשמרת של אותה השבוע אבל כהנים אחרים אינם עוברים ולפ"ז אי"כ אין חלה שוב לעשה דהעשה הוא עשה שחייבים זה כל ישראל ואין חלה בכל ישראל חלה בכהנים ולפ"ז אפילו הוי לאו הניחק לעשה לא נפטר ממנוקח דכל שאין חלה שוב לעשה לוקח אפילו ניחק לעשה ולכן צפ"א לא מלא הרמב"ם לפטור משום ניחק לעשה ונחן ע"ס משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה אבל צפ"י במשחיר צר דהתם חלה והעשה שוים צו דכל המשחיר עובר בלאו וכל השורף מקיים עשה ולכן כחז דפטור משום דהוי לאו הניחק לעשה.

ואכתי פש לן לבאר דראיתי ברמב"ם צ"א חמורה דף ד' וז"ל שאני מימר משום הכי לא מצטע עשה ללאו דהוה ליה לאו שמה בכל דהכל אסורין להמיר לבחילה ועשה ידיה ואם המיר ימיר אינו שוב בכל וכו' הלבך לא אלים עשה לאפקוקי מן לאו שמה בכל ע"כ, נראה פשוט דמפרש העטם משום דהעשה גרועה הוא ולא אלים עשה גרוע לנחק לאו השוה בכל אבל אם העשה שוב בכל וחזקה יותר מן חלה שאינו שוב בכל אדרבה דהעשה יכולה לנחק להלאו והכין כחז ג"כ בלח"מ פ"א מחומות וז"ל שאין לאו שמה שוב לעשה דמימר לאו שלו שוב בכל צניבור ושוחפין אבל העשה אינו שוב צניבור ושוחפין ולכך לא אחי העשה ברוע ודחי חלה וכו"כ רש"י חמורה ה"ל וא"כ אדרבה צדיק כיון דהעשה אלימא מכלאו דהלאו אינו נוכח חלה בכהנים והעשה נוכח בכל ישראל אי"כ כ"ש דבה"ג היל"ל דהעשה מנחק חלה.

ולר"י דמסכתפיה ה"י נראה לומר דהרמב"ם ז"ל מפרש פ"י אחר בכלל שאין חלה שוב לעשה ואגב דיוק קלוש בלשון הרמב"ם שכתב כל שאין חלה שוב לעשה ולפוס ריהעא לפי הפ"י ה"ל דהגירסות הוא מלא העשה היל"ל כל שאין העשה שוב ללאו דלא ה"י הדגוש על העשה ואף שהוא דיוק קלוש מ"מ נראה לישבו צמ"ד והנראה לומר דכוונת הרמב"ם ז"ל דכל שלא שוין חלה והעשה לא שנה שכלאו קול והעשה חמורה ולא שנה שהעשה גרועה וחלה חמור כל זמן

דסמוכין זה לא, ועוד דהמירין בכה"ה פרקא חלה לקי חלה דגזל משום דניחק לעשה דהש"ב את הגזילה אשר גזל אפי"ג דאיכא נמי לאו דלא תעשוק וכו' חלה ודאי דוקא היכא דשני לאוין סמוכין זה לא קאמר דלא אחי חד עשה ומנחיק וכו' ועוד נראה ה"ל דלא עקר תרי לאוי היינו כ"י הכו"ה דחמורה דלא הוי ניחוק גמור דאין שם מעשה נחקן חלה דמאל"י הוא קדוש ע"ש הצי"ח השע"מ ה"ל ולפ"ז אי"כ לן למימר דהכי נמי כיון דהוי לאוי לא הוי סמוכי מנחקה לכו עשה אפילו תרי לאוי והדרא קושים כב"מ, ואפי"ה לחי השני דהכי איכא מעשה שריפת הנותר דמתקן ללאו, ועיין תוס' זכחים ק"י ד"ה חלמה, וז"ל דנאמח שיעת הרמב"ם ז"ל דלא כחוס' וס"ל אפילו אי לא הוי לאוי סמוכי אהדדי מ"מ עשה חד לא מנחקי לתרי לאוי ואינם סמוכים חלה העשה ועיין שו"ת שאג"א סי' פ"ב שהאריך להקשות אשיטת החוס' והצי"ח ראיות הרבה דאף כשאין סמוכות אהדדי אין העשה מנחקה לבי לאוין חלה דבסופו הצי"ח גם ראי' לדברי החוס' מ"מ ז"ל דהרמב"ם ס"ל לגמרי דלא כחוס' ואפילו בלאו דלא סמוכי אהדדי וגם לעשה מ"מ אין עשה אחת דיתב ומנחק לבי לאוין, ומיושבים דברי ז"ל מסתירה המפרשים צו.

ועיין שעה"מ ה"ל שהצי"ח בשם ר"ב מ"ק נישב כן שיטת הרמב"ם ז"ל וג"כ כחז שהרמב"ם ז"ל דחולק על החוס' דלא צני סמוכין העשה והלאוין חלה שאני מוסף דגם השני לאוין לא צני סמוכין וכו"ל וכ"ש כי ע"י מחישבין דבריו ז"ל מוכח דהכי ס"ל.

שנית ה"י גלפגנ"ד לומר לפי שיטת רש"י חמורה ה"י חלה שאמרו בגמ' כהנים קאמרה כהנים טעמא אחרניא הוא דרבי רחמנא קדושה יתירה ופרש"י ז"ל דכתיב אמר אל הכהנים לנפש לא יעמא וכו' דהמיר קדושתו החמיר עניוהו טפי מישראל דילקי אפילו חלה שניחק לעשה אפי"ג דישאל לא לקי ע"ש וכן נראה מפ"י רמב"ם שם וכתוס' חלקו עליו והאחרונים האריכו בדבריהם. ואי נימא דהרמב"ם בשיטת רש"י איזל כהן היה אחי שפיר מאד דצפ"א מק"פ בהמניח אמורין ולא הקטירין דמיירי בכהנים שעליהם מוטל להקטיר ליכא למימר דנפטרים ממלקות משום דהוי ניחק לעשה שרי הכהנים רבי צה רחמנא קדושה יתירה ולקי חלה הניחק לעשה ולכן הולך לפרש משום דהוי לאו שאין בו מעשה אבל צפ"י דמיירי במשחיר מצטר הפסח דמיירי בכל ישראל שפיר כחז העטם לפטור ממלקות משום דניחק לעשה, ואין להקשות דא"כ כהנים ששיירי מצטר הפסח יחייבו לכהנים כזר ציאר הרמב"ם ז"ל דיון צפ"א דהמניח הוי בכלל שאין בו מעשה ואינו לוקח ולישראל אמר משום דניחק לעשה, ויש להאריך בדבר גם אי ס"ל להרמב"ם כרש"י וז"ל.

ועוד צו שלשיה לפמ"ש הרמב"ם ר"ס פ"א דחמורה ה"א עוד טעם דכל שיש לאו ועשה ואין חלה שוב לעשה לוקח אפילו אי הוה ניחק לעשה פ"י דהמיר לאו שלו שוב בכל צניבור ושוחפין דבין יחיד בין צניבור או שוחפין כיון שהמירו עיברין בלאו אבל העשה אינה שוב בכל שצניבור ושוחפין אין עושין חמורה אם המירו אפי"ג שכן מזהבין שלא ימירו ועוברים בלאו אין חמורה קדוש ועיין רש"י חמורה ה"ל לא דגרים שאני מימר דהוה לאו וכו'.

ואשר אנכי הרואה בנח"י דהפמ"ג צפיתיה לאנ"ח ע"ה במחקר לפי מה דמבואר בקידושין ל"ה אהא דאמרו דכל מלות ל"ח נשים חייבות ואמרינן מנא הני מילי אריי א"ר וכן הני דבי ר"י א"ק איש או אשה כי יעשו השוה בהנזכר אשה לאיש לכל עונשים שבהורה ופרשיי ולאוין שונשין מלקות הן עב"ל משמע דנלאו דר"י אמר רב היו נשים פטורות ממלות ל"ח אך מהקישא דריא"ר חייבין וצ"למ מבואר מדקאמר ריא"ר הקשו לכל עונשים ונאיש שונשין הם מוכח דרק לאוין ש"פ א"ה מלקות שחייבין צ"ה לאיש אבל לאוין שאין בהם מלקות לא א"ה א"ר מוצהרין כלל גם מפסוק דאיש או אשה אשר יעשו חטאת דלא הקשו כעין יעשו חטאת

משום דהוה לאשכחנא אצל הרמב"ם לא כחז כן ועכ"פ קשה דכחז דהוה ליה לאוי הניחך לעשה מה שנאמת אינו לפי שיטה זו. וקלט ה"י אפשר לישב נפי מה שהבאנו לעיל שיטת החוס' דבעינן לאוי סמיכי אהדדי אצל כל שלל הוי תרי לאוי סמיכי אהדדי כה"ג שפיר מנחק העשה אפילו אחרי לאוי ולפי"ז אחי שפיר דהיה ניתק לעשה ודלא כמו שרמזנו לבאר בדבריו לעיל יא"ב והיה מכאן ראי' דבעינן סמיכי אהדדי הלאהיו עכ"פ וי"ל. שוב ראיתי במה"ש שברגיש בזה ע"ש, אלא דבעיקר החידוש שראה לחדש דבפסח איכא צי לאוי בציור דבר זה שגגה הוא דמפורש נראה בציור דמרינן כל הקדשים מ"מ אין פסח ראשון וצ"י בכלל ולפי"ז פשוט דניכא אלא לאו אחד.

והנה המנה"ש שם סקיה הביא חמיהת הכ"מ אשר אינו דנין זה על הרמב"ם מפ"א לפי מהק"פ וכתב דלכאורה י"ל דמשכחת לה מעשה לפי המצוה צמכות דאם היה לבוש בלחיים לוקין עליו על כ"ה חף שלא עשה מעשה כיון שחלתו הלבישה היה ע"י מעשה ע"י חוס' שביעית ומל"מ פי"ג מציאת המקדש ה"כ אי"ב אם עשה מעשה צידים ופסל הבשר שג פסח שהזיחו או ציטל הפסח ואח"כ בע"כ נעשה נותר דאם לא לאכלו אפשר דהיה מעשה והאריך שם לכמה שיעות דאפשר במעשה כגון אם פסלו מדרבנן ונעשה נותר על ידו וכן לא מלי הרמב"ם לפרש משום דאין צו מעשה כיון דבאמת אפשר שצ"י ע"י מעשה אלא משום דניתק לעשה, וזה ראי' נכאירה לחיובינו לעיל אלא דלא צריך לכל האריכות לפענ"ד שהאריך שם ועיין חוס' יצמית ז' ע"ב סדין צילית מ"ש מכלאים דאף השכירה הוי מעשה וחי' משים והלבישה היכה צא"סור, ועיין חוס' מזיר י"ז ד"ה חילומא וצו"ת צ"ש לכ"ק מן ז"ל יר"ד ס"י תליט ועמל"מ פי"ג מציאת המקדש שצריך לכל שחילוב הוה מעשה חף צביחור השכירה אח"כ הוה מעשה וכגון צמיר שנכנס צמיר חובה ומגדל וצא אחר ופרע ממזיבה וזה שלא כדברי החוס' לכאורה ועיין רמב"ם פ"ו מה"ל מזיר ה"ל ח' ע"י דאם החרי צו בשעת צמיר לוקה ואם החרי אח"כ עכ"פ צמירה לוקה ועיין שושנת העמקים כלל ו' מה שהאריך בזה. ומיבו בגמ' שצוה דף ד' לא משמע הכי ע"ש.

ידדע שיטת החוס' פסחים כ"ט ע"ב ד"ה רב אשי שהוכיח ר"י שהמשהה חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהיה משום דלא יראה ניתק לעשה דחשציתו ולכך אינו עובר כשמצטער לבסוף ומשמע דאין עובר על הלאו כלל כיון דמתחלה דעתו לבער ואי' נימא דדעת הרמב"ם ג"כ הכי ח"כ הוה יכילגא לישב צבוע טעם למה לא כתב הרמב"ם צפ"י מק"פ הטעם דהוה לאו שאין צו מעשה אלא דהוה ניתק לעשה ד"ל דאלו כתב משום דהוה לאו שאין צו מעשה מיכו עבר אלאו אלא אצל צו מלקות אצל אי' הוה ניתק לעשה ודעתי לבערו וגרפו לא עבר אלאו כלל אלא דדא צירכה הוה שברי הרמב"ם כתב מפורש ואם השאיר עבר בלא העשה ואין לוקה וכו' משמע דלענין לבעור ודאי שובר אלא שאין לוקין עליו אלא ש"ל דמייירי שהשאיר באופן שלא נכתבין לבערו ועיין שעה"מ הג"ל מה שהקשה אשיטת החוס' בזה חו"מ פ"א ה"ג.

עוד חזין הרבנא לקדוש אחד מדבר המל"מ צפ"י מפסח"מ כ"ט חמ"ש הרמב"ם דהמותר מבשר קדשים אינו לוקה

ולפמ"ש נע"י נישב דעת הרמב"ם נפי שיטת רש"י חמורה דכהנים לוקין אלאו שניתק לעשה ה"י אפשר לישב לכאורה, גם לפי שיטת החוס' שהצאתי לעיל בסמוך מפסחים כ"ט דבמשהה כדי נבצר ליכא חיסור לאי משום דהוה ניתק לעשה ח"כ נמי ה"י צריך לפרש משום דניתק לעשה ממילא ניכא לאו כלל, וצוה אפשר קאח דלייק הלשון שכתב הרמב"ם צריך דאם להשתדל שלא ישאיר וכו' וכיון שישתדל שלא ישאיר אפילו נשאר דיעבד ודעתו נשפרו אינו עובר אצל אם השאיר במזיד עובר בלאו מ"מ אינו לוקה והוה תרי ענינים ודו"ק כי קארת.

עוד ה"י ננפענ"ד לפי שיטת צמ"מ צמ"מ מכות אהא דאמרנו אינו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת שפי"י פ"י חדש מחודש נגי' הרי"ף והר"מ ז"ל דל"י יוחנן קיימו ולא קיימו ולר"ל ציטלו ולא ציטלו יכרי' פסק הרמב"ם ז"ל צה"ל נערה צתולב והיינו דל"י יוחנן קיימו ולא קיימו כ"ז שיכול לקיים העשה אינו לוקה אצל כשא"ל לקיים העשה חף שבעל מחלוב לוקה והיינו שכתב צה"ל נערה וצתולב מחה גרושתו לוקה ור"ל דוקא ציטול צידים ופי' היתחל למיד וכו' ומסיק פירא אצל אונס לא חף שמשכחת ליה במחא מחלוב מ"מ לר"י גופא לא מחייב בלא קיימו אלא היבא שמשכחת ציטולו ופי' שני דמשיב אונס לא חשיב דלא הוה דומיא דשלוה הקן דהי משכחת ג"כ ציטולו ע"ש בצמ"מ והרמב"ן במלחמות שם הקשה עליו ע"ש ועיין כ"מ פט"ז מס"ג ה"ד מה שהאריך בזה והרמב"ם ז"ל להוציא משיעת צמ"מ כתב דאם השאיר אינו לוקה משום דהוה לאו הניתק לעשה ור"ל לעולם הוה ניתק לעשה והבן, או יאמר לפי מה שכתבנו לעיל צפ"י הראשון, ולפי פ"י המנה"ש דבאמת המשאיר מבשר הפסח אפשר שהוה לאו שיש צו מעשה לא קשה מידי קשיית המל"מ.

עוד נראה לפענ"ד לפי מה שרמזנו מחלוקת הראשונים ז"ל אי לאו שאין צו מעשה קיל מלאו הניתק לעשה או לא, דעת העיטור צמ"מ הרי"ף הוצא צמק"י דלאו שאכ"מ קיל מלאו הניתק לעשה ובלאו שאכ"מ אינו נפסל לעדות וצניחך לעשה נפסל לעדות חף שאינו לוקה אצל בשעית לר"י שער ג' אות כ"ב כתב וז"ל אמרו ח"ל לאו שאין צו מעשה אין לוקין עליו ומפורש בדבריהם ז"ל כי לאו שאין צו מעשה חמור מן הלאו

גם התי' השני דחייבות עכ"פ צטרפת נותר של פסח נמי לא אחי שפיר דסיף סוף מה יענה צפח"י מפסח"מ דהתם מיירי בשאר קדשים ואפ"ה כתב העטם דניתק לעשה, וגם ח"י הפמ"ג היא דחוק מאוד דאף דלא מחייבה כ"ן דלא שורפת היה ניתק לעשה וכ"ש לדעת רש"י ובהג"ל דמלות עשה שז"ג נשים פטורות ואסור להם לקיים א"כ הכי נמי אפשר דאפילו איסור איכא.

ומה שז"ל לפענ"ד בעת ליכב לפי מה שחידש המקנה קדושין כ"ט בחוס' ד"ה איתו ולא איתר שכתב נענין מינה דנא היה מ"ע שהזמ"ג ולא דמי לז"ית דא"י נובג צבילה משיב דהתם פטרה רחמנא בסוית לילה מזוית וליכא שום חיוב צבילה משא"כ צמינה דחייב הוא נעולם אלא דהמלוה אינה כשרה אלא צי"ס וכתב חזק דא"כ נ"מא נמי דכ"ן הקדשנות דא"ן כשרות טהקריב אלא צי"ס וכן שריפת קדשים דאינה אלא צי"ס אשה פטורה מהן אלא דהמלוה אינה כשרה נעשות אלא צי"ס אבן החיוב מוענ' על האדם בכל שעה ואינה מ"ע שהזמ"ג ע"כ ע"ש גרסה מדבריו ז"ל דפשיטא דשריפת קדשים וכן נותר נא ה"י מ"ע שהזמ"ג ונשים חייבות בה ודלא כדעת האחרונים צ"ה, ודאמת רא"י צוהר' נדבריו מדברי החנוך שכתב ג"כ צמ"ה ח' דמלות נותר נובג צבכרס ונקבות אלא ד"ס נדחית דהתם נענין נותר ונא לענין שריפת נותר נאמרר יאדברר צמ"ה קמ"ג כתב החנוך מפורש דא"י נובג אלא צבכר' כה"ה אבן צבכר' מנ"מ חמה על זה דאמת מלוה בכל אדם ועי"ן מנ"מ שם מה שמיכב וימירי הט"ל ג"כ כתב כהמקנה ויחמ"ה רמז עליהם ג"כ צמ"ה קמ"י ע"ש.

עוד יש נבטיר צמה שכתבתי נעיל לפמ"ש החנוך צ"י חמיר צמ"ה דבצת יו"ט דמלות שכתב נובג גם צבשים משום דס"ל כדעת הרמב"ם כ"ן דאיכא לאו ודעשה צי רק לחזק הללו וכשם שחייבין על הללו מזוין גם על העשה וכתב המהר"ם שיק דכ"ש צלאי הנהל"ע דעשה צא לתקן הללו צידאי ראוי לן לומר דמזוין על העשה עי"ן מלוה קמ"ג מהר"ם ש"ק שם ולפ"ז אחי שפיר מאלד קושיתו וקושיות האחרונים על הרמב"ם ז"ל דאמת הכא ה"י העשה דומיא דלאו.

עוד ראיתי ציגות וורדים הנ"ל שהאריך שם בכלל לאו הניתק לעשה ובהרצב דברים צ"ה כיונתי לדעתו הרמב"ם.

ופה שבתה קולמסי אף שיש בו עוד לחלוחית דיו ומאד נכספה נפשי להשתעשע בכ"ג בד"ת אמנם הטרדות עצומות ואי"ה עוד חזון למועד דברי ידיד נפשו הנאמן המסיים מעין הפתיחה בתפילה לאריכת ימיו ושנותיו ימים שיש בהם חפץ דשנים ורעננים עבצג"א המכבדו ומוקירו כערכו הרם ונישא בלב ונפש.

מנשה הקטן

שניתק לעשה ונפסל לעדות צלאו שא"ן צו מעשה ועי"ן מהר"ם ח"צ א"ע ס"י מ"ג וצבכר"ס ס"י ל"ע פשיטא ל"ה דגם צלאשצבכר' נפסל לעדות. והתמים ס"י ל"ד כתב דצלאי שא"ן צו מעשה קיל ולא נפסל לעדות וצלאו הניתק לעשה חמיר נפסל לעדות מהר"ם אב"ל צמ"ה חמירין דלא ה"ה אלא לאי דצלאי שאצ"מ לא נפסל וצלאי הניתק לעשה נפסל לעדות מהר"ם לדעת הרמב"ם ע"ש ר"ש הסיומן.

ולפ"ז יש ליכב קושית המנ"מ דצדוקא נקט הרמב"ם נומר דכ"ה לאי הניתק לעשה ולא כתב משום דה"ה לאו שא"ן צי מעשה כ"י נדע כ"ן דה"ה נא"י ניתק לעשה יא"ש עבר נפסל לעדות מהר"ם אב"ל צמ"ה חמירין דלא ה"ה אלא לאי שאצ"מ לא נפסל לעדות מהר"ם אלא דגם צ"ה יש להקשות ק"ה דהרי התמים נתן טעם דלאו שאצ"מ אינו ניקר משיב דהקולה עליו התיירה וכן אינו נפסל אב"ל צמ"ה חמירין א"ס ציעלה צאמת ניקר וכן נפסל וא"כ צידון דאפ"י ציעלה נמי לא ניקר א"כ משום דה"ה עוד ניתק לעשה ג"כ א"ה גימור דחמיר מסתם לאו שא"ן צי מעשה אב"ל לפמ"ש נעיל דה"ה נמי אפשר צאי"ן שניקה ע"י מעשה אחי שפיר וק"רתי צ"ה.

לאחר חיתום שערות ה' א"ה נדי ספר ציגות וורדים להפמ"ג ז"ל וצפחתי מלאתי בכלל כ"ב התנאי ה"י שהצ"ה דברי הרמב"ם פ"א מחמורר דבטי שיא הלאי ודעשה צ"ן וכתב וז"ל ודע ש"ס להקשות לפי זה מאי חייב נותר לאו הניתק לעשה משום עשה ושרפת יכא הללו כולל וצכרס ונקבות ודעשה אינו אלא צאנשים ולא צבשים דה"ה מ"ע שהזמן גרמא דנותר אינו נשקף אלא צי"ס כמ"ש החוס' קדושין דף ל"ד ע"ש יא"כ לא ה"ה ניתק לעשה שהללו כללי ודעשה פרטי שאינו נובג כ"א צבכרס ולא צנקיבות, וזה דלא כמו שכתב המנ"מ דצלאו דנותר נשים פטורות דכ"ה זמ"ג ורק צלאו דנותר מכל קדשים הם חייבים הצאחתי לעיל דבריו ובהנ"ל דכ"ן הכריע הפמ"ג ולא צחקירתו צא"ה וכ"ש לפי שהצאחתי לעיל מחו"כ דאמת ליכא אלא לאו אהד, עוד הקשה שם וז"ל וצ"ה וצ"ה יש להקשות להר"ם צפ"ה מהלכות פסולי המוקדשין דנותר אין לוקה עליו משום דניתק לעשה ולאי משום שא"ן צו מעשה מדבריו דר"ש הלכות תמורה וכמ"ש דהא איכ"ו פסק אף שלא צמנו אין נשקף אלא צי"ס, וזה כמו שהקשתי צאמת נעיל לשיטת הרמב"ם צפ"י מק"פ ה"ה ושמחתי כעל כל הון שכוונתי לדעתו הרמב"ם אלא דמ"מ ל"ע אגויר"ל ז"ל שלא הרגיש ג"כ צפ"י מק"פ ה"ה ולא הקשה עליו כמו כן משום, ובה"ה הפמ"ג כתב א"ס לא שנאמר דנשים אף שא"ן חייבין צמלות עשה זו דצאש חשק מ"מ אי קיימה אינה ליקר על הללו ודכ"ה ניתק לעשה וכעת לא מלאתי גי"י לדין זה א"ס התיירה נותר מקרבן שלה ושרפה א"כ למאן דאמר לאו שא"ן צי מעשה לוקין עליו אי ה"ה חיקון הלאי נצ"י דידה ול"ע ע"ה.

ובזה נסחרו צ"י התיוראים שכתבתי נע"י ליכב ק"ש"ה זו להרמב"ם ח' ד"ל דעת הרמב"ם דנשים אינן עיבדות צלאו זה דלא חתימתי בפסח דאחתי חקשה משא"ה קדשים א"ס לא שנאמר דככל קדשים אינן עיבדות על לאי זה ודלא צמ"ה.

והשנית נלפענ"ד לחדש דאף דע"א אינו נאמן נגד הרוב מ"מ כיבי דהרוב בעלמו חלוי בחדס פרטי ויחסיור באותו החדס והוא עומן נגד הרוב א"כ בה"ג לא איתחזק רובא מעולם ולמשל כאן דרוב פעמים לא יוכל להזכר שלא יגיע ואלו נא ה"י עינן שלא יגע בה"ג היינו מחליטין שודאי יגע כיון דרוב פעמים לא יוכל להזכר אבל כיון שהוא עומן ברי ג' שלא יגעתי א"כ לא איתחזק כאן האי רובא מעולם שהרי מה שאנו רואים לחסור הוא מכה איתו החדס שלא יוכל להזכר ע"פ רוב יבירי היא אומר שברי ליה שלא יגע וליכא כאן רובא כנגד ולא קשה להוא טעמיה דכשהוא כאן דמחייבין ואין זה מדיו ע"א נגד הרוב במ"ש האחרונים ז"ל אלא קושיא דהתוס' היתה דאפילו ניתיה קמן נמי יבא הבשר עבור מכה ספיקא דספק עומאה דבה"ר הוא וע"ז משני התוס' דה לא היו ספק עומאה דבה"ר אבל על נאמניתו נא מספקא לכו כלל וכו'.

ועיין תוס' הרא"ש נדה דף ה' שכתב ג"כ דהקושיא היא נמינן ברי ל' כלל וז"ל וכן מוכח בשמעתהא קמיתתא דחיינן דקאמר התם אי אמר ברי ל' שלא יגעתי שחטתה כשהרוב ונמא ל' ברי הא אחריון בפ"ק דפסחים דעמר רב"ר היא חנא לפי שאני מלוי שישחוט אדם ולא יגע בצשר צעין ברי ל' מצואר דהקושיא דלא יתעורר לומר ברי ל' אלא היא עבור ככל אופן, ומשני דע"כ נריך לומר ברי ל' משום דע"כ יב לא יוכל להזכר מליגע ולכן כשאנינו כאן אנו מספקין אבל כשהוא כאן יאומר ברי ל' אפילו לכלל ספק לא בא כיון שחומר לא נגע.

ועוד כי שנייה לפ"מ הרמב"ן קושיא דהתוס' ותי' כיון דשחט רגלים לדבר דנגע וכל היבא דליכא רגלים לדבר אפילו ספיקו דבה"ר עמא דחולין דבדר הרגיל ובהרמב"ן הקשה עליהם (ומ"ש כמ"ע דהא הוא תי' הרמב"ן ז"ל וזאתה כי דא הוא תי' התוס' וכמו שסיים הרמב"ן זה כתבו התוס' עכ"ל) וכמ"ע הקשה דרגלים לדבר עדיף מרוב ויזנא עדיף מחזק ואם ע"א אינו נאמן נגד חזק כ"ש נגד רוב וכ"ש נגד רגלים לדבר. ולפי שיטתו א"כ גם הרמב"ן ז"ל לא הקשה חנא מכה עומים אחרים אבל לא הקשה לכו דהא"ך ע"א מחייבין נגד רגלים לדבר וא"כ ה"י ראי' דרמב"ן נמי ס"ל דע"א מחייבין אפילו נגד רגלים לדבר וכ"ש נגד רוב וחזקה וזה ודאי א"א לומר.

ראשון נראה לחדש דלא אמרו ע"א אינו נאמן נגד חזקה וריב או רגלים לדבר אלא היבא דאין דאין אחרתה כגון חתיכה בשר שהוחזק לפנינו מכה חזקה או רובא או רגלים לדבר או דליכא רוב לפנינו והוא רואה להעיד נגד החזקה והרוב או שפיר חלוי בזה אי ע"א נאמן או לא אינא הכא בזהם זו מעולם לא הוחזק בעומאה ואין דין להגדרה האם עומא הבשר או לא עומא אי חזר שלא לעמאות או לא ה"י יכול ליזכר מלעמאות ע"י שחטתה זו והשחטת עומן ברי ל' שלא יגעתי, כה"ג נראה פשוט דאין זה טענה נגד רוב וחזקה.

בקיצור היסוד נא דכשהשחט נפנינו אנו דין להגדרה אי עומא או לא עומא וכיון שאנו דין עליו אדם נאמן על עממי לומר שלא עמא אבל כשה"ך ל' ואנו דין אבשר אי

נ"ב, לאחר ההחלטה מלפנינו דלתי לירי משמע ספר הכשנה על המניח ולפי שמלפני שם ארבע הערות השיך לדבריו אפתיקס חלוי חין הספר לכ"ג, במלוא ה' כתב המבשרים בחקירת הפמ"ג והמניח אי גשים חייבות בנלו שאין בו מעשה הביא מרמב"ם ריש ה' תשובה דמקרא דהחזירו ילפין דעל כל עצמות הן עשה והן לית הס ככלל וע"ז כתב איש או אשה מצואר אף דברים שאין בו מעשה ועוד הביא ראיות לזה ושם בהגהות מהר"ש פערנא הביא ממבשרי"ג סוף ה' ע"כ ויבמות כ"ט ע"כ דרש"י ותוס' יריעב"א כתובות נ"ג דגשים הוב ככלל לאו דנכחם לא תגעו אפי"ן דאין בו מלקות ועיין תשנ"ן ח"א סי"ג וצפתי"מ להר"מ פ"ק דקדושין כ"א ע"א ופשיטא דכלל הלואין גשים חייבות. ועיין מש"כ בספרי ש"ה ח"ג ס"י קע"ז.

סימן רס"ח

עד אחד אי מהימן נגד הרוב

ג' משפטים התשכ"ט ברקלין נ"י יצ"א.
מע"כ האי צורב עוסק בחוקי חורב ברקאי ה"ה ידידי ורב חביבי פרי עץ הדר הב' חיים יעקב מענענבוים די"ו.

אחדשה"ט,

ובדברי תורה ששנה לי וראשין לגיון מה שהביא בשם הרב רג"ש שליט"א להביא ראוי דע"א נאמן נגד הרוב מחוס' חולין כי ע"כ ד"ה דליתיה קמן דנישיליה שהקשו התוס' דהא עמר רב"ר הוא וספק עומאה דבה"ר ספיקו עבור ותי' דהאי ספק לא דמי לשאר ספק עומאה דבה"ר משום דרוב פעמים לא יוכל ליזכר מליגע והקשה הג"ל א"כ אמאי מחייבין באומר ברי ל' שלא יגעתי האביא רוב דאומר שנגע אלא ע"כ ראי' ברורה דע"א נאמן נגד הרוב וכ"כ הקשה עליו מהא דקוי"ל רובא וחזקה רובא עדיף וכיון דע"א אינו נאמן נגד חזקה איסור כ"ש דלא מחייבין נגד רוב והביא בזה מחלוקת הפני"ש והש"ש אי ע"א נאמן נגד רוב והאריך בזה בפנפול ובבקיאות חשובה.

ולפרם ריהעא עלה במחשבותי דמדברי התוס' אין ראי' כלל למחלוקת הפוסקים דין ע"א נגד הרוב מחייב עמא. חדא דקושיא דהתוס' היתה כאן דהי"ל למהר הבשר מדין ספק עומאה דבה"ר דעבור הוא וע"ז חילולו התוס' דלא דמי לשאר ספק עומאה דבה"ר משום דרוב פעמים לא יוכל להזכר וכל שלא אמר ברי ל' א"כ הי"ל בידאי ולא היינו מטהרים אף דבאמת גם רוב לאו ידאי גמור הוא וכמ"ש הרא"ש הביא הש"מ ב"מ דף י' ועיין חס"א ס"י א' וז', אלא כי כן ע"א שמעיד שלא יגע אף שאינו נאמן נגד הרוב מ"מ נאמן הוא לשויה ספק עכ"פ וכיון דשו"י ספק בזה שאומר ברי ל' שלא יגעתי ממילא הדרה לן לדין דהי"ל ספק דבה"ר ספיקו עביר וא"כ ליכא מכאן שום היכרח דמועיל עדות נגד רוב.

ועונותי גרמו שלא זכיתי להבין דבריו הקדושים ונפענ"ד אישחמיעתיה דברי הרמב"ן ז"ל שהביא קושיא החוס' הני' וכחז מפורש דאשמיטה זו פ"י בן החוס' כלומר דאשמיטה בסבין ארוך קשיא לכו ועל זה חירלו דעל רוב לא יוכל ליזכר שלא ליגע, גם לפענ"ד לשון החוס' איינו הוים פ"י הכ"ס ז"ל דלפי מה שפ"י דרוב פעמים לא יוכל ליזכר ומשיב החמירו חכמים אף בסבין ארוך א"כ מאי האי דקאמרו ז"ל האי ספק לא דמי לשאר ספק עומאה דבר"ר משום דרוב פעמים לא יוכל ליזכר מליגע ואי האי לא יוכל ליזכר קאי אסבין ק"ר אבל בסבין ארוך יוכל ליזכר א"כ דמי ודמי האי ספיקא לכל ספיקות דבר"ר שהרי בסבין ארוך יוכל ליזכר ומתקאמרו דהאי ספק לא דמי משמע דאסבין ארוך קאי ואפ"ה לא דמי משום דלא יוכל וקאי אסבין ארוך. תו קשה דלפי שיטתו ופ"י ה"י להם לומר דקילור וא"ת מ"ש מספק עומאה דבר"ר וי"ל דהחמירו חכמים בדבר משום דרוב פעמים לא יוכל ליזכר וזה ברור לפענ"ד ודברי הכ"ס ל"ע.

ומידור בעיקר ראיות הרה"ג רנ"ש באתר ראי' זו לאו ידידיה הוא וקדומה הוא וכו' שם בבית שלמה וכבר הקשה בן צחמים בשיטת רוב וקבוע בשי"א נגד רוב אות פ"ז בסופו וכו' ע"ע סופר המקדש בשי"א פרט ד' בענין ע"ה נאמן לברר מיעוט מרוב ובהאריך בזה, גם בסי' מלא הרושים כבר הקשה בן עיין דבר דבריהם ודו"ק.

(ג) **ומעתה** יבא לעומק הדין מה ששאל על הכלל כולו אי ע"ה נאמן נגד הרוב דהפני' קידושין ס"ג ע"ב כחז דנאמן ואף לרובא וחזקה רובא עדיף וקו"ל אין ע"ה נאמן נגד חזקה וכו' נגד הרוב שאני הבא דשבוה מעיד נגד הרוב אינו אלא כמזכיר דברו מן המיעוט ומש"כ בחזקה דסותר החזקה לגמרי. אמנם בתי' לבחובות דף כ"ג כחז דע"ה אינו נאמן נגד הרוב וכבר עמד על מדוכה זו מרן הח"ס ז"ל אי"ע סי' ב' ותי' דע"כ לא קאמרו הפני' דע"ה נאמן נגד הרוב אלא היכי שידעין בודאי שיש כאן מיעוט ואין אלו מכירים אותו בזה ע"ה נאמן לברר ולומר דזו הוא המיעוט אבל היכי דהמיעוט זכור מבוררים הם זה לעצמו וזה לעצמו ואנו מסופקים על אדם אחד אם הוא מהרוב או מהמיעוט בודאי יותר מסתבר שהוא מן הרוב וא"כ הוי ע"ה מחנגד נגד הרוב ואינו נאמן עיין חת"ס שיטת רוב וקבוע שהביאו, ועיין עוד פני' בחובות י"ב דמה"ע הלריכה החורה קרא נסימנים אע"ג שהוא עומד בריא והמולא שמה מ"מ הוא נגד הרוב דודאי הוא מרובא דעלמא שלא נאכד ועיין שערי הלכות חוברת א' פ"י נפלא בפני' הני'ל מחתי"ק מרן בעל בית שערס ז"ל.

אמנם הכ"ס ש"י פ"ז האריך לחלוק על עיקר חדוש הפני' ז"ל וס"ל לעולם אינו נאמן נגד הרוב והעלה חלוק חדש בין רובא דליתא קמן לרובא דליתא קמן ולרובא דליתא קמן ע"ה מהימן נגד הרוב ורובא דליתא קמן אין ע"ה מהימן נגד הרוב. והיות כי חוששני להכנים ראשי בין הברים הרמזים ולכן לא אכתוב בזה אלא לסדר השיעור קלם. ראשונה חז"ן מה שכת' בעצמו הביא דברי הנוב"י ק' אי"ע סי' ס"ט פשיטא ליה להפיך דרובא דליתא קמן לית דיגא ולית דייגא דלא יבא ע"ה נאמן דהרי אשה אפילו רואה ברוב ימייה נאמנת לספור

נעמא אי לא נעמא והשוחט ליתא קמן דגשיליה א"כ מחזקין הכשר ודאי עמא מכה רוב דלא יוכל ע"פ רוב שלא לעמא אם בא ע"ה ואמר הכשר טבור הוא הוא ע"ה נגד הרוב ואינו נאמן וע"ס זה קלם נעמא נעמא השני וקלם נעמא הימנו ודו"ק בזה כי הוא עומק בס"ד.

ועיין ש"ס ש"י פ"ז חש"י מיי"מ להל' אישוח סי' ג' גבי שלח שקידש ור"ה לומר הרי את מקודשת לפי ואמר לי ואח"כ אומר שטעה בדבריו וכחז דנאמן משום דע"ה נאמן באיסורין ואע"ג דהיבא דאיתחזק איסורא וכו' לא מקרי איתחזק איסורא אלא היבא דאף לדברי העד הבא לבחור האיסור מכאן ולהבא מודה הוא דמשיקרא אסור ה"י כגון האי דריש גיעין גבי צפ"ג יצפ"ג דאיתחזק איסורא דא"ה אף לדברי השליח ע"ה ע"ה. וא"כ הבא נמי בן הוא דהא השוחט אימר שמעולם לא נעמא הכשר וכו"ג לא הוי ע"ה נגד איתחזק איסורא ולא נגד הרוב. ועיין שו"ת בית שערס יו"ד סי' רפ"ג.

ורביעי בקדש נראה דלא מקרי ע"ה נגד הרוב אלא כשהעד מעיד נגד הרוב ממנו ולמשל אם ה"י השוחט מעיד על עצמו שכל פעם כשהוא שיהט הוא יכול ליזכר מלעמא הכשר והמליאות שח"ה לעולם ליזכר ואדרבה ע"פ הרוב לא יוכל ליזכר מלעמא כה"ג הוי עדות נגד הרוב אבל אם הוא אומר על פעם אחת שהוא זכור ולא נגע בפעם האחת הרי אין עדותו נגד הרוב דהרי אנו נמי מודין דאפשר שימנא לפעמים מועטים שלא יגע בבשר בשחיטה וכיון שהוא אומר שהוא הזמן ההוא והפעם האחת שאנחנו אומרים שאפשר שנה נגע כה"ג לא הוי מעיד נגד הרוב כלל ועיין בעין סברא זו בשו"ת מהר"ם ש"ק יו"ד סי' י"ג. אבל כי בן שוב אין כאן ראי' כלל מחוס' חולין הני'ל דע"ה נאמן נגד הרוב וכו' בס"ד.

שוב האיר ה' עיני ומלאחי בשו"ת בית שלמה יו"ד סי' י' שהביא שם הרב מהר"א דענקיאל לכו"ח מדברי החוס' הני'ל דע"ה נאמן נגד הרוב וכו' דהר"ר דבריו כפי מה שכתבתי בתי' הראשון דהשוחט אינו מעיד אלא לשו"י ספק וכו' ליה ספק עומאה דבר"ר ע"ה ושמתחי כי כיונתי לדעתו הרמה וסבדי לי בצמרוים בי ב"ה בענמי חדשתי בן וגם פנפנתי בצמרה זו עם אחד מצני הכולל קודם שמלאחיה בב"ה הני'.

ולא אוכל להעלים מה שראיתי עוד בחשובה הני'ל שחמה על הרב הני'ל שחפס דברי החוס' הני'ל בפשטות דאף בשוחט בסבין ארוכה נמי ע"פ הרוב הוא נוגע בבשר א"כ אמאי קחני בצרייתא דחולין שנעשו עשה"ק מותר גשוחט בסבין ארוכה ומשום דהוי דרבנן ואמאי הא ע"פ רוב ח"ה לו ליזכר מליגע ולכן כחז דודאי בסבין ארוכה אפשר ליזכר מליגע ויהא דאסור נעמא גשוחט בסבין ארוכה הוא משום כך אמרינן לזוירא וזה דכחצו הרי"ם משום דרוב פעמים לא יוכל ליזכר היינו משום דרוב פעמים דרך לשוחט בסבין קלרה ומשיב החמירו רבנן אף בסבין ארוכה כל שלא אמר ברי לי והעלה מה דאדרבה מדברי החוס' מוכח דע"ה אינו נאמן נגד הרוב ע"ה.

לעבול וגרסה דהאי בידה לעבול הוא חי' אחר וכיניו דאפילו נימא ליתחזק איסורא מ"מ בידה הוא לעבול וכה"ג מבימנה ובהאיצטא היכה ליתחזק ולא בידה אבל כשהוא בידה מועיל אפילו היכה ליתחזק איסורא או נגד רוב.

והנה הנוצ"י ק' הי"ל כחז דאשה אפילו רואה ברוב ימים נאמנת לספור וברי הוי ע"א נגד הרוב וע"כ גינחה החורה דנאמנת גם נגד הריב ומיושבת קניא שנייה של הפמ"ג דנאמנת בין נגד החזקה ובין נגד הריב היכה דהוי בידה ובין דהחוס' ילפי לה מוספיה נה ממילא איפשט גם לידן יבש"ית מהר"ם שיק ג"כ דהא דברי הפמ"ג יחי' דהוא אינו מעיד נגד הרוב דגם הריב מורה דאיכא מיעוט ורואה אינו אומר הריב פעמים שביעשים חש"י שיהיה אג"ל אומר שהפעם שחז יפה יכנין זה כחצתי לציל ואין זה נגד הרוב וספיר מהימן.

גם בחש"י הראש"ש כלל כי סי' ע' מצוה דע"א נאמן נאסיר דבר שבדיו אפילו נגד הרוב והוצאו דבריו ביהא יוסף סי' ל"ט ובשם חש"י הגאונים ובש"י סי' ל"ט סק"ט ע"ש ידו"ק ובש"י חס"ל"א סי' א' וז' וכחז לחלק הדבר שבדיו לעשית בעלמו מעיל נגד הרוב משא"כ היכה דבדיו לעשית רק ע"י אחרים איני נאמן נגד הרוב ודבריו ל"ט וכבר חמה עלי' בנ"ש ה"ל.

והעולה נידון הוא כך דעת הפני' ונוצ"י ומהר"ם שיק יו"ד סי' י"ג ועוד ק"ח מהאחרונים וכן נראה ג"כ דעת הח"ס וכת"ס דע"א מועיל נגד הרוב אף דאינו מועיל נגד החזקה ודעת הרשב"א יבמות ה"ל וגמק"י גמי נראה דמועיל מדלא חלקו צ"ח דלוקחין ממקולין בשר אפילו יש בה נ"ט ולא חלקו בין רוב כשרות או רוב עריפות ש"מ דלח ס"ל לחלק דעת הרשב"א וביעיטו דאף בליחחזק איסורא ע"א מהימן והש"ך יו"ד סי' קכ"ז כתב עליו דשיטת הרשב"א וביעיטו הוא המחמיר ויכול אפילו בליחזק דבריו ע"ש.

ודעת הש"ס והפמ"ג וכן נראה דעת המקנה קידושין ס"ג והש"א בעירי אבן ר"ה כי ע"כ ובי"ט ע"כ דע"א לא מכני נגד הרוב וכן נראה דעת הב"ש ה"ל אלא דכבר הראתי לדעת דהמהר"ם שיק דהא דעת הש"ס והפמ"ג גם הח"ס בנראה חזק שיעת הפני' ה"ל וכו' שמה שהאריך נחוק שיעת הש"ס הנה כבר הראתי לדעת דפירושו דבדרי החוס' אשר עליו צ"ח יסודו אינו מחזור כלל ודברי הפמ"ג גם הוא דהא למעיין שם עוד ראיתי בנ"ש ה"ל שכחז דמדברי החוס' יש ראי' להש"ס דה"ל דע"א לא מכני נגד הרוב לצד מה שהקשתי עליו לעיל הנה המעיין בש"ס בעלמו בש"י פכ"ג הביא דברי החוס' ה"ל וגרסה למעיין דמפרש בהם דברים כפשוטן למעיין שם היבט מ"מ ח"ו לי לפסוק ולהכריע בין בני הרים הרמים.

ומעתה נשיב עוד להשיב כמה שהקשה מע"כ להש"ס מדברי הרמז"ן שפי' דברי החוס' חולין דרגלים לדבר אי"כ קשה אמאי מכני צ"ח לי ור"ל לפרש דעסם הש"ס משום דבדיו הוא כמ"ש בש"י פכ"ג אלא שדחה לעלמו כיון דכתבו החוס'

בעלמא ורובא דליחא קמן מספקא ליה שם, גם מהר"ם שיק יו"ד סי' י"ג הביא דברי הנוצ"י בפשיטות.

ולפענ"ד ראיית הנוצ"י לריך עיון מנמק"י יבמות פ"ה שכחז ח"ל מ"ש רש"י על הכא לא ליתחזק איסורא צ"ח חתיבה מכאן ראי' דבמקולין שחי' שם עריפה וכשרה ואמר לן ע"א חתיבה זו כשרה נאמן אע"ג דליתחזק איסורא במקום הזה כיון דבבחיבה עלמה לא ליתחזק איסורא והוא מעשים בכל יום דל"כ במקולין שיש שם צ"ח לא יקנה משם בשר אלא צעדים וא"ת אמאי נא מייית ראי' דאפילו ליתחזק איסורא מנהג וי"ל דשאני הכס דל"כ אלא צ"ח ועוד כיון שדרך הדם להיות פוסק רגלים לדבר ואי משום עבילה הא בידה לעבול ע"כ וכעין זה כתבו חוס' שם ד"ה חתיבה ספק חלב, ומצוה עכ"פ דמנהג כיון דל"כ לא ילפינן מינה ואין מינה ראי'.

ומידי דברי דברי הנוצ"י ה"ל ע"ש שילא נחקר דהי נימא דבמקום רוב אין ע"א נאמן יחדש בן שאם יש כאן חשע חתיכות של חלב ודחתיבה אחת של שומן לא יהא ע"א נאמן להעיד שזו הוא של שומן והקשה ממעשים בכל יום ודחיה הדבר בל"ע והמעין צ"ח הרשב"א יבמות פ"ה שם ד"ה ולענין פסק הלכה שכחז דל"כ היכה דלא ליתחזק איסורא בגוף זה ממש כא"א ועל וקדש דלגיבו גופייהו ליתחזקו בליסור ע"א נאמן בהם אע"ג דליתחזק איסור במקום הזה ומינה למעשים בכל יום שנמלאת עריפה או נבלה במקולין ונחשבו חתיכות של היחור בשל איסור דע"א נאמן נומר זו של היחור ועוד חדע לך שאין לך אדם ליקח בשר מן המקולין ביום שנמלאת שם עריפה אלא צעדים ע"ש. ומדקאמר נחשבו של היחור בשל איסור משמע דאיסור איכא יוסף מהיחור מ"מ מהימן אפילו נגד הרוב ולי"מ שהביא שם ע"א נאמן לעולם בכל איסורין אפילו ליתחזק ואין בידו לתקן נמלא דהא הוא באמת מתנוקת הראשונים ז"ל נוסף על האחרונים.

נחזור לדין ויהנה הפמ"ג יו"ד סי' א' צמ"צ שהקשה כיון דע"א אינו נאמן נגד חזקה היכה ליתחזק איסורא אי"כ חש"י ששחטו ואחד עומד ע"ג מהימן ליצעי חרי דאין ע"א נאמן בליסורין היכה ליתחזק איסורא ושו"ט הוב' בידו אכל חש"י לאו בידו הוא עוד הוסיף דאפילו מה שבדיו לא מהימן נגד הרוב ע"ש, ולפענ"ד לפמ"ש החוס' גיעין צ' ע"כ דאשה אף שאינה יודעת לשחוט מקרי בידה כיון דבידה ללמוד ולשחוט או לשכור מי שישחוט ולכן מקרי בידו ע"ש דמה"ט סמכין אנשים שאומרים בשר שחיתה הוא אי"כ הכ"ע בחש"י ודאי מקרי בידו כיון דבדיו לשחוט בעלמו.

ואומר אני דקושיתו השני גמי יש ליכז מה שהקשה שם דהא דע"א מהימן יליף מוספיה לה לעלמה ורואה בלא ליתחזק איסורא משא"כ נגד הריב וודאי אינו מהימן וחש"י רוב מעשיהם מקולקלים הם ומג"ל דע"א כה"ג מהימן ומזה ילא לדון דאף דבר שבדיו לא מהימן כל שהוא היפך הרוב ולפמ"ש נראה מצוה מדברי החוס' שם שהקשו וא"ת אי"כ אפילו ליתחזק איסורא וי"ל דלגיבו בחזקת רואה כל שעה וכשעברי שבעה עובדי ממילא ולא ליתחזק איסורא וגם בידה

דבר צ"ל ח"ס יכולין להוציא מליגה ח"כ הרוב חומר דא"כ
צידו ולפמ"ש לשל כה"ג לא מקרי הרוב מנגד לצידו וח"כ
תירונו חזר ונראה.

רמ"ש משו"ת הרי בשמים שדחה דבר הש"ס פכ"ג דהכ"ה לא
שייך צידו כיון דעתה אין עוד צידו ופ"ה כתב מע"כ
דכח מחלוקת הראשונים אלא דגדולה מזו הו"י לדחות דהש"ס
לשיטתה אולי צ"ל פ"ז ד"ה ואכתי שכתב ואפשר נומר
דלפמ"ש הראש"ש טעמא דצידו דהש"ס כבעלים וכיון דצידו מהני
אפי"ה פ"ס אחת צידו ועתה אינו צידו ח"כ ה"ה בעלים
מהני כל ש"ה צעלו אפי"ה שעתה אינו צעלו וח"כ הרי הש"ס
אולי גם ש"ס צעלו ה"ה וק"ל.

רבעיקר דברי צעג הרי בשמים בשו"ת ס"ה כ"ג אין גי' זמן
נעין אחריו בעת ואתו בסניחה.

רמ"ש נחש דא"ה דע"ה נחיד לא מהני נגד חזקה וכן נגד
הרוב מ"מ היכא דאיכא חזקה וע"ה נגד הרוב אפשר
דמהני צ"ל דה"ה ע"ה ע"ה פנים יפות ע"ה"ת פ' מזורע ד"ה
וספריה ל"ה ו"ל ו"ש ליתן טעם בזה משום דכ"ה דע"ה נחמן
צמקוס דליכא חזקה איסור משום דמוקמינן להעד צמקוס
כשרות משא"כ היכא דאיכא חזקה איסור כנגדו וח"כ לפי
מה דאמרין בקידושין דף ע"ט וזר"ש מס' נדה ג"ז מקוב
יתצית דכיון דאיכא חזקה עומדת אף ש"ס כנגדו חזקה מקוב
כיון דכח חסר לפניך הרי תרתי לריעותא ח"כ י"ל דנאחר
שמים כיון שהיא עתה לפנינו בחזקה שאינה רואה הו"ל עד
חזקה כשרות דידה תרתי לטיבותא משא"כ בתוך שמים שהיא
עדיין בחזקה רואה לפ"ז ה"ה נפ"מ דע"ה נחמן ככל חזקה
איסור שאינה קיימת לפנינו כיון דהרי היא לפנינו מסייע
לחזקה כשרות דידה וז"ע עכ"ל. ועיין בספרי משנה הלכות
מדור התשובות ח"ב ס"ה כ"ב אריכות גדולה דין נאמנות ע"ה.

ומחמת הטרדות לא אוכל עוד להאריך וה' שנותיו יאריך
ויזכה ללמוד תורה לשמה מתוך נחת ויעלה מעלה מעלה ברום
המעלות עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים כמים לים מכסים
ידידו דשה"ט המברכו בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן רס"ט

למ"ל קרא דנשים פסולות להעיד הא הו"ל מ"ע שהז"ג
ב"ה אור ליום ב' לסדר כלם קדושים התשכ"ו ברוקלין
נ"י יצ"א.
כבוד ידיד' הב' החשוב מאד נעלה חוב"ט מלא פלג
יקותיאל יודא וואלד הי"ו.

אחדשה"ט.

מכתבו הביעני כשאני מוקף בחצילי טרדן מ"מ בין
השיעורים עצרתי עלי דבריו ואמרתי להשיב כדי

ללכך לצו לדברי חורה כאשר כתב צמכתו אצל יהיו דברי
מעטים. בדבר קושיה האחרונים דלמ"ל קרא דנשים פסולות
להעיד דכתב ועמדו שני אנשים תיפוק ליה דהו"ל מ"ע שהז"ג
והצ"ח בשם החת"ס דכיון דאיכא גם לאו דוא"ס לא יגיד וגש"ה
ע"ה וקו"ל הש"ה הכתוב אשה לאיש לכל עוגשין שבתורה
וממילא גם האשה חייבת, ולפע"ד ת"י א"י מספיק חדא
לפי מה שחקר הפמ"ג בפתיחה לא"ה בחלק שני אות י"ד דמה
שאמר בקידושין ובכמה דוכתי הש"ה הכתוב אשה לאיש
לכל עוגשין שבתורה היינו דוקא בלאוין שנושין עליהן אצל
לאוין שאין עוגשין עליהן אולי דלכ"כ דנשים פטורות ועיין
מ"ה מזרח ח' מה שכתב ד"ה דהר"ב ומעתה י"ל דלאו דא"ס
לא יגיד נמי כיון דאין צי' מלקות ח"כ נשים פטורות מלאו זה
יהדא קושיה האחרונים לדוכתא ועיין חידושי מהר"י
קידושין ל"ד דלא ג"כ לחש דהיכא דליכא חטא עוגש נשים
פטורות מלאוין ע"ה ועיין מס' תמורה ד' ע"ב ברש"י בגי'
ה"מ לאו ש"ס צו מעשה לא לאו שאינו ש"ה בכל ועיין רגמ"ה
ש"ס וח"כ הב"ה ח' משום הלאו אכתי ה"ו פטורים ג"כ אלא
דנחשו' למס' פסחים ביארתי דלא כפמ"ג לכאורה.

שנית נראה דהא דאמר הש"ה הכתוב אשה לאיש היינו
היכא דאיכא לאו צפני עצמו אצל היכא דהלאו הוא
רק צמי שלא קיים עשה ח"כ כיון דעל העיקר שהוא העשה לא
מחייב ממילא גם על הלאו לא מחייב וח"כ הכ"ה כיון דלאו דלא
יגיד ליכא אלא צמי שהוא צר הגידה היינו צמי שמו"ס נהי'ד
ואי נ"מא דאשה פטורה מהעיד ח"כ ע"כ ליכא צ"ה לאו דלא
יגיד זה פשוט מאד וגדולה מזו חקר באחרונים דאפילו אעשה
דשבת ויו"ט לא יתחייבו צ"ה נשי כיון דה"ו מ"ע שהז"ג ולא
אמרין כיון דחייב צ"ה דשבת כ"כ תחייב צעשה אלא
דדרשו וזכר ישמור כל שישנו צממיר ישנו צממיר עיין חידושי
ר"ן ובשו"ת רע"א ס"ה א' ובחידושי האר"ה ח"ה א"ה הכ"ה
ה"ה דנשים פטורות אפי"ה דאיתמור צ"ה צ"ה לידו ספר
חזק סופר שער המקהל והקנין ור"ה"ה ש"ס החת"ס י"ל דה"ה
לעצמו מדברי מהר"ט ה"ה וכגון דא ה"ה להעיד אחר שהצ"ה
קושיהו שכן ח"ה ג"כ.

עוד כתב ש"ס החת"ס י"ל בצ"ה ישרה דה"ה דאין עדות
צ"ה אינו פסול בעדות אלא הוא דין צ"ד כנומר
שהצ"ד ה"ה מקבלין עדות אלא צ"ה מ"ה מ"ה בעדות שייך
צ"ה וס"ה דמ"ה ש"ה צע"ה צע"ה אחרתי כן וחזקתי דברי
דברי קו"ל ה"ה עדות צ"ה יכול להעיד צ"ה מה שראה
צ"ה ואי נאמר דין עדות אינו אלא צ"ה וזהו מעשה"ג ח"כ
ה"ה עדות צ"ה ה"ה ה"ה א"ה צע"ה שהוא פסול להעיד
והא"ך יכול אפי"ה להעיד צ"ה מה שראה צ"ה ה"ה ה"ה
ליד דין עדות שראה צע"ה פסלו שאינו יכול להעיד ועיין ח"ה
דינים בקרבן ונחמק ושר פסולים שה"ה צע"ה שראו בעדות
מתי יכולין להעיד ומתי פסולים וח"כ הכ"ה כן הוא אלא פשוט
דה"ה לעולם כשר הוא להעיד רק הצ"ד ח"ה מקבלין עדות אלא
צ"ה וח"כ מ"ה בעדות ה"ה מ"ע שהז"ג.

והנה צמכתו כתב ח"ה מדעפשיה דקושיה מעיקרו ליתא
שהרי אף דנשים פטורות מ"ע שהז"ג מ"ה ח"ה ר"ה
לקיים יכולות לקיים כמבואר בתוס' ח"כ ודאי ל"ך קרא

עד אחד היה נאמן דמכחי יחתי לא נאמן לנצי"ל כיון דיש לו חזקה כשרות וע"כ דגזרת הכתיב הוא ועיין רש"י קידושין מ"ב דל"ף דבר דבר ממנו.

והיסוד לא נראה דכל מקום דהאמינא תורה לע"ה נראה דהוא מטעם נאמנות ושם אשה נמי נאמנת ובמקום שהלריכא תורה ב' עדות ע"כ דאין אה מכה נאמנות גרידא כה"כ אין האשה נאמנת דגז"כ הוא אף דאשה בת עדות היא אה דוקא כיכי דבעדות מכה נאמנות לבד וזכ"ל. וצ"ה מצ"ה ביע"ב לשון הרמב"ם פ"ז מה' יסודי החזקה ה"ז ח"ל כמו שנתנונו לחתוך את הדין ע"פ שני עדים כשרים ואע"פ שהפסד שהעידו שקר הואיל וכשרים הם אכלנו מעמידין אותן על כשרותן ובדברים האלו וכו' ולא צ"ה נאמר הנסמכות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו וכו' מנאר דמלך נאמנות אפילו שנים עדים יכולים לשקר וא"כ אין עדיפות משני עדים לע"ה מלך נאמנות אלא שהחזקה נותנתו לחתוך הדין ע"פ שנים עדים כשרים והוא גז"כ ובח"י ש"ה יצמח ד"ה ר"ע הכוזב ח"ל ותי' הקדוש דרישא וחקירה חינו בשביל לעמוד על ציור העדות שברי מהני העדות שאומרים שראו המעשה ולא אינעריך דרישא וחקירה אלא כדי שיבא לידי הומה וכו' אבל בעדות אשה כי נמי צע"ה דרישא וחקירה כמו צדיני נפשות היינו מגוף העדות לבא לידי אמת כמו בכלי שחורות וכו'. מנאר נמי מדבריהם דחרי מיני עדות הם עדות שאר שראו המעשה ואמו מאמינים להם ולא צ"ה דרישא וחקירה אלא כדי לקיים צ"ה דין הומה ועדות נשים דרישא וחקירה לעמוד על האמת. (ובצ"ה הארכתי קצת לישב דברי החוס' דמראה לבאורה פותחים מיניה וצ"ה דאמר תי' הקדוש דרישא וחקירה חינו לבד האמת דאין מאמינים שכן הוא וא"כ בעדות אשה נמי ודאי כך הוא ואמאי לר"ך דרישא וחקירה לבד האמת כיון דודאי נאמנים הם ועיין מש"כ בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ג סי' נ"א באריכות בדברי החוס' ה"ל).

ובמש"כ נראה לישב צ"ה דברי הרמב"ם ז"ל פ"ח מה' זיקין שכתב אין הניזקין משתלמח אלא בעדות ברורה שלא תאמר הואיל ואין מלוין באריות סוסים וכו' אלא העבדים והרועים יהיו נאמנים אם יעידו שהצבחה זו הציקה את זו וכן אם יעידו קטנים או נשים שאדם זה חבל צ"ה או בשאר זיקין נאמן להו עכ"ל וצ"ה שז' יעקב ח' א"ע סי' ג' כתב דלולי דמסתפינא לומר נגד הרמב"ם הייתי אומר דנשים כשרות להעיד מדינא (בדיני ממונות) דהא צ"ה דקתני המעשה בני חורין ובני ברית וקעבדי בגמי לריכותא דעבדים ל"ל חייס וגוי אינו בן מלכות הא אשה דיש לה חייס והוא בכלל מלכות מעידה ע"ש וכבר קדמו צ"ה סי' ש"ג שכתב עמד על מדוכה זו וי"א לפרש כן ולבסוף כתב והשחא כיון דשמעין מן התנא דס"ל דכל היכי דהפסולות שכיחי עפי מן הבשרים יש להכשיר הפסולות אע"ג דמסיק התנא דלא נכשירנה אית לן למימר ה"מ גבי זיקין דאי גיהמונהו א"כ לא שבתה ח"י לכל צריה דכל חשוד ישכור עבדים או גויים או יפחה נשים וכו' אבל במילי דאקראי יש לתפוס סברת התנא דיש להכשיר הפסולות ע"ש. מנאר דס"ל להתכ"ד וצ"ה כן השב יעקב דנשים מדינא מותרות להעיד ודלא כרמב"ם ולכאורה מאי דפתיכו ומואי דעת הרמב"ם ז"ל וגם מה היתה הה"ה לרמב"ם שצ"ה להוציא מהו ואמר שלא תאמר וכו'.

לפוסלם אפילו היכא דרנו מעולם להעיד והנה אף שהכשרות נאה הוא מ"מ א"ה לומר כן חדא דחינה לשיטת החוס' ודעימיה דס"ל דמ"ע שה"ז נשים מזכרות עליהן ומקיימות להנאם אבל לשיטת רש"י והרמב"ם והעור דס"ל דנשים חסורות לקיים קרא למ"ל לפוסלן וכו' פסולות הן ממילא מ"מ שה"ז יכרצו אחרונים פסקו דאסורות לקיים א"כ נדידו קרא ל"מ. והכניח דאי גימא דקרא לפוסלן קאחי משום מ"ע שה"ז א"כ נילף מינה בכל החזקה דמ"ע שה"ז נשים פטורות ואסורות לקיים כיון שצ"ה מקרא מפורש לפוסלן ומד"ה הוא בתורה דכל דבר שאלא מן הכלל ללמד על הכלל כנו י"א.

ועיין עוד לעיל סי' מ"ז וח"י סי' י"ג.
ומה שנראה צ"ה עוד נחש צ"ה דלכאורה תקשה דמ"ע ככה דאמרנו ועמדו שני האנשים ופסלו נשים מזהביר ומ"ע באיסורים דנשים נאמנות להעיד דקו"ל ע"ה נאמן באיסורין ועיין ר"ש גיטין דף ב' ע"ב צ"ה וחוסי' וצ"ה יצמח כתב הטעם דא"כ איך אדם אוכל אלא חצירו והאיך צ"ה אוכל צדינו והוא מירושלמי וממ"ע אי אשה לאו בר עדות היא תיפסל כחן וכחן ואי אשה נאמנת וכשרה להעיד מ"ע דיני ממונות מאיסורין. אמנם אמרתי צ"ה יסוד צלמדי עם התלמידים דחרי מיני עדות יש א"י דין עדות מכה נאמנות וחינו במקום דצעינן לבד דבר כגון באיסורין דלריכין אמו לבד האם אה כשר או ערפא ונר"ך לא נאמנות להאמין למי שמעיד לן שדבר זה הוא כשר או להפוך צ"ה דין עדות שאין עושה פעולה בעצם הדין מה שאנו דין עלי למשל צ"ה כשר ככל

אופן שאנו יכולים לבד שיהא כשר הרי הכשר כשר צ"ה שיהא ע"י עדות או גיטי מילתא או כיו"א צ"ה הכלל שהעיקר לבד על האמת שיהא כשר כשר, וכנה עדות כה נשים נמי כשרות וכל מי שיהא איש מהימן נאמן על אה וכיון דקו"ל כל ישראל בחזקת כשרות ולא גרעא אשה מאיש לעיין חזקה כשרות דכל אחד יש לי חזקה כשרות ועיין חוס' חולין י"א ע"ב ד"ה כגון דהוב מ"י למידק דלזלינן בתר חזקה דהעמד האם בחזקה דקתא וצ"ה רש"ם ח"מ סי' ש"י שכתב דחזקה דקתא הוי חזקה בגוף דנולד צ"ה עזירה ועיין שו"ת נוב"י ח"א ח"ה סי' ס"ע שיש לחזקה כשרות חזקה דאחי מכה ריבא וגם חזקה בגוף שנולד צ"ה עזירה וכו"כ צ"ה וצ"ה ר"מ ש"י א"ע סי' קל"ה ועיין שו"ת מהרי"א יו"ד סי' נ"ז וכיון דאשה נמי חזקה כשרות לה כל זמן שלא איתרע חזקתה ודאי נאמנת, ולכן בעדות שיהא מכה נאמנות גם אשה נאמנת.

אבל יש עוד עדות למשל נשים שצ"ה ואמרנו נחקדשו צינינו וצ"ה עצמינו ואפילו הוא ויהא מדין אין חוששין לקידושין וככה ודאי הדבר אמת הוא מ"מ אין חוששין לקידושין משום דגזירת הכתוב הוא דבעי צ"ה עדים דאין דבר שבערנה פחות משנים וא"כ אף שצ"ה מאמינים אלו לדבריהם מ"מ אין ממש צפועיהם כיון דבעי צ"ה עדים נמלא דהעדות עושה פעולה בעיקר המעשה ועל פיהם נגמר המעשה ועדות כזו אף דיש כחן נאמנות לנשים ג"כ וכו' לן להאמינם גם צ"ה מ"מ גזירת הכתוב הוא הנשים ולא נשים לפסול נשים. אלא דלכאורה צדיני ממונות היו לן להאמין לנשים דהתם נמי כנראה הוא רק מדין נאמנות ואין העדות עושה פעולה בעצם הדין אמנם כיון דראינו דהחזקה נותנתו דוקא ע"פ שנים עדים גם צדיני ממונות א"כ גם צ"ה כנראה דאין אה מדין נאמנות לבד דא"כ אפילו

לכאורה דהוא מטעם נאמנית חמנם הדברים לריכין ביאור
ובכח"ש וי"ל דכיון דנחות להפחות טעם הוא למה נפסל
לעולם אף דנאמנת הם נאמנות בנחם וי"ל.

ובעיקר סברת הגר"מ"פ אי נשים פסולות להעיד או שרק
עדותה פסול (לא רחמי דבריו בפניו רק ממה
שהביא במכתבו ואולי לא ירדתי לעומקו ואין לי הספר נעיון
אחריו ולעמוד על טעמו) כנה כנראה דלא הוא מחלוקת
האחרונים שהנאמני לעיל בעל שז יעקב ומה"ד ועיון חו"מ
סי ל"ה סק"ט מה שדחה דבריו בשז יעקב בשתי ידיים ח"ל
והנאמנת דאף הרמב"ם לא אמרה אלא דלכך נאמרה במשנה
לדחות לב העושים אבל ח"ו לומר במסקנא דאשה כשרה להעיד
דא"כ הא דתנן שציעות העדות אינה נוכחת בנשים הא נוכחת
בנזקין ויש עליה קרען שבועה וגם הא דעבד פסול הוא מק"ו
דאשה וגזלן ואם אשה כשרה נימא דו אלא צורר דפסולה ע"ש
ודו"ק. ולפי מה שזכרנו בס"ד נראה פשוט דאשה פסולה
להעיד כל מקום דבני חרי עדים מגז"כ.

לאחר כתבי נתייבצתי דנראה דא הוא מחלוקת הפוסקים
דהח"ו"ד יו"ד קפ"ה כתב בע"ל שנאמן באיסורין
דדוקא אי הביד בפני צ"ד אינו חוזר ומגיד אבן אס אמר בפני
בעלים חוזר ומגיד הוא כל זמן שלא בא לפני צ"ד וכן דעת
הש"ס ש"ז דע"ל חוזר ומגיד כל זמן שלא העיד בצ"ד וכ"כ
בקצו"ח אבל הגאון בעל פלם חיים כתב דגם כשהגיד בבעלים
שיב אינו חוזר ומגיד, ומרן בשו"ת בית שער סי' רי"ד
הביא דבריהם והביא ראיה להגאון בעל פלם חיים מרש"י
שבועות ל"ב אהא דאמרין אמר קרא אס לא יגיד וגו' לא
אמרתי לך אלא במקום שאלו מגיד זה מתחייב זה ממון ופרש"י
דכיון דלהגדה קפיד קרא ע"כ במקום הראוי להגדה קאי
והרי מהאי קרא ילפינן דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד כמו
פרש"י כתובות ח"י ע"ב דגבי עדות חדא הגדה כתיבה אס
לא יגיד וא"כ בעי"י רק מקום הראוי להגדה שפיר שייך ביה
כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד והאריך עוד שם ושוב הביא
ראיה להח"ו"ד וש"ס דדוקא בצ"ד הדין כן משום דכשהגיד
בצ"ד שיב אינו יכול להכחיש שאלו אמר לכן הוי הגדה ושוב
אינו חוזר ומגיד אבל כ"ז שלא הגיד בפני צ"ד דיכול להכחיש
ואפשר שאפילו אמר בפני נשים יכול להכחיש כיון שאין
יידעים אלא מפיו אלא שהח"מ בס"י י"ז כתב דאינו נאמן
להכחיש ומ"מ הביא תשובת הר"ן שנאמן אח"כ לומר מצודה
הייתי ולי"ש ביה אינו חוזר ומגיד ע"כ ע"ש.

ולפרום ריהטא לא פליגי אלא אימתי יכול לחזור ולהגיד
אבל הא פשוט נהו דע"ל הוב ליה דין עדות ועכ"פ
לח"ו"ד וש"ס דדוקא בצ"ד אינו חוזר ומגיד א"כ מצו"ר דאשה
יש לה ממש דין עדות וגם לפי זה אינו נוכח אלא ביום ג"כ
ככל דין צ"ד ושאר עדות לפי שיטת האחרונים הג"ל ודו"ק.
אלא דמנן שם בסופו חולק עליהם וכתב דבע"ל לא שייך חוזר
ומגיד, דחוזר ומגיד לא שייך אלא במקום דבני דיני עדות אבל
הכי דסגי בע"ל וגם בפסולי עדות צא לא מיירי קרא דאס
לא יגיד וא"כ מהיכי חיתי נימא דאינו חוזר ומגיד ע"ש מה
שדחה דברי בני גאוןי נמלא דלא הוא מחלוקת האחרונים ז"ל
אי דין ע"ל נאמן באיסורין הוא מדין עדות.

ולפי מה שכתבנו אחי שפיר כיון דביררנו דהכי דהעיקר
כדי לבא להאמנת אשה נמי נאמנת ובה עדות היא כמו
בע"ל דנאמנת באיסורים א"כ ה"י לן הו"א לומר דבגזיקין נמי
כיון דהעיקר הוא לבא אל האמנת אס הדין זה לזה או לא
וכיון דעל נאמנות אס ג"כ נאמנים ס"ד דהכי נמי היכא דא"ל
באופן אחר נאמן להם וע"ז בא הרמב"ם וכתב דאין הגזיקים
משתלמח אלא בעדות צרירה והוא מגזרת הכתוב וכמ"ש ברי
יסו"ה"ת, ומיושבת קושית השז יעקב דודאי הרמב"ם נמי ס"ל
דאשה בכלל עדות היא ונאמנת אלא דא רק במקום שהעדות
מכה נאמנית וריינו היכא דסגי בע"ל אבל היכי דהנריכה
החורה ב' עדים ע"כ אינו משום נאמנות אלא גז"כ וכה"ג
אשה פסולה.

וכיון שהעלנו בס"ד כן אחי שפיר מה שרריכה החורה
לפסול אשה מעדות דכיון דקיי"ל באמנת דאשה בעלת
עדות היא ויש לה נאמנות עכ"פ היכי דהדבר לריך נאמנות
א"כ הו"א דבנאמנות ושא"ר דברים היכי דלריכין ב' עדים נמי
נאמנת קמ"ל קרא דפסולה היא.

ובמה שכתבתי ה"י ולפענ"ד ליבז הא דאמרו ז"ל אשה
שאמרה מת בעלי נאמנת משום דדיקא ומינסבא
ולכאורה מאי טעם הוא דדיקא ומינסבא סוף סוף הרי קיי"ל
אין דבר שבערה פחות משנים ומאי מהכי נאמנותה ונשנמא
להפוסקים דס"ל דמדרצנן הוא אחי שפיר אבל להפוסקים
דמדאורייתא נאמנת ל"ע ועיון רי"ף פ' החולץ דאש"י דה"ו
דבר שבערה ולפי הג"ל אחי שפיר דכל מה שנוגע לענין
נאמנות גם אשה נאמנת להעיד א"כ אשה שאמרה מת בעלה
הרי הדבר רק חלוי בנאמנות שהרי אס אמנת הוא שמת א"כ
אשה זו כבר יראה מא"ל במיתת הבעל ואין העדות הזה מחירה
ליגא"ל דכל שמת הבעל מיד הותרה היא במיתת הבעל אלא
שליך נאמנות להעיד שבאמנת מת וכיון דהעדות הוא רק על
הנאמנות צא גם אשה נאמנת ומדויק צא לשון רבינו הר"ף
פ' החולץ הג"ל וז"ל דאש"י דה"ו דבר שבערה מ"מ כיון
דבשעת הגדה אין מעידין על דבר שבערה רק שאשה זו ראוי
לקדש וכו' ע"ש ואחי שפיר כיון דהא רק גילוי מילתא ב"ז מי
שהוא נאמן הרי זה מעיד ועיון רש"י גיטין י"ט היכי דלא
הוי רק גילוי מילתא ונש"ם יבמות דאשה נאמנת לגדוק
הסימנים באשה משום דלא הוי רק גילוי מילתא בעלמא ע"ש
ודו"ק.

וממה שכתבתי קשה לן אדברי זכרי יתכן להגריי מפניכ
שהביא במכתבו שכתב ז"ל דעד שהעיד בשמקיים מלוה
אמרה חורה להאמינו אבל אשה פטורה החורה ממלוה זו וכיון
שאין כאן קיום מלוה ממילא אין לה נאמנות עכ"ל וגפי מה
שכתבנו לא הבינותי כוונת הגאון ז"ל דהיכן מליגו דפסול
האשה משום דאין לה נאמנות הוא צמה שאמרה, ודאי דאשה
יש לה נמי נאמנות וחזקת כשרות כא"ש וכמו שזכרנו דנאמנת
היא באיסורים ואינה לריכה שבועה כלל לצרר דבריה ואין
הפסול צה מטעם שאינה נאמנת אלא גז"כ הוא וכמו שאמרו
במש"י ואהרן דפסולין מנהעיד מחמת קורבה הכ"י וכה"ה
בנשים היכא דבעין ב' עדים מגז"כ. הן אמנת דהחוקר מלוה
קכ"ז כתב דנשים פסולות להעיד לקלות דעתו ע"ש משמע

יובג אי"כ לפ"מ דקו"ל דשמיטת כספים אינו נובג מה"ת אלא בזמן שהיוכל נובג ולפי"ז כליל ראש השנה של שנה ה' דהיא סוף השמיטה לענין כספים והתחלת יובל כמבואר בערכין אי"כ אם לא היה אז עבד בישראל או שהגיע יו"כ ולא תקעו בשופר נמא' דאינו יוצל למפרע אי"כ אפשר דלא נשמט החיוב בכלל כי הכחוב תלואן זה בזה כ"ז ששמיטת קרקע נובג שמיטת כספים נובג ומה לי אם אין יוצל נובג משום דלא תקעו או משום שאין יושביו עליה ע"כ.

ואתה הוספת בחקירה כיון דשמיטת כספים תלוי ביוצל הבאה אי"כ למה חקר דוקא בשביעית האחרונה הלא כיון דאילו לא מילתא למפרע דליכא יוצל גם כל השמיטות מיוצל העבר עד עכשיו לא שמעו ואי"כ משגלו ישראל מאלרם ולא היה עוד יוצל ויכולו כל המלוין ממון מיוצל העבר עד עתה לתבוע חובותיהם עכ"ל.

הנה על הראשונים אנו מנערים ואתה בא להוסיף עליהם דפשוט דכוותה המני"ת אינו אלא שמיטה אחרונה דשמיטות האחרות קודם היוצל כיון דשמעו שמעו וכל שמיטה ושמיטה משמטת בפני עצמה דאי לא תימא הכי אנה דכל השמיטות תלויות ועומדות עד היוצל אי"כ אין השמיטה משמטת אלא היוצל משמט דהכל תלוי בהשמטת היוצל אם יהיה יוצל או לא, גם בלאו הכי אי"כ נומר כן דאי"כ גם שמיטת קרקעות דבשנה השביעית קדש לך ומפקיר כל נכסיו גמי נימא דאם לא יכיר היוצל אז לא הופקרו למפרע ואכלו העניים גזל ולא מציעא למיד שביעית אפקעתא דמלכא הוא ולא צעי בעלים להפקיר אלא אפילו למיד דצעי הפקר בעלים וצמקום אחר הבאחי בזה מחלוקת הב"י והמב"ט ומהר"ט ואי"כ הרי הצעלים הפקירו מ"מ אחי הוה בכלל גזל כל שמדינא לא היו זריכין להפקיר ועיין תוס' סנהדרין י' ע"א ובנו"צ קמא אי"כ סי' י"ט ובש"ח ברית אברהם אי"כ סי' כ"ז ועיין גמי כריתות כ"ד ע"א אחר רבי גרספדאי אחר רבי יוחנן שור הנסקל שהזנו עדיו כל המחזיק בו וזה בו אחר רבא מסתברא טעמא דר"י כגון דאמרו ליה נרבע שורו אבל אמרו ליה רבע שורו הוא מעלמו מידע ידע דלא רבע ולא מפקר ליה ומיהו יש לדחות קצת עיין מ"ש בספרי משנה הלכות ח"ג סי' קל"ט ודו"ק.

עכ"פ נראה לפענ"ד פשוט דגם המני"ת מורה בשאר שני שמיטת דמשמט כיון דלא לא הקפידה החורה אלא שיהא היוצל נובג שברי אז לא זמן יוצל הוא אבל שמיטה אחרונה שהיא נגמרת בזמן היוצל זה נכנס זה יוצל ובין שמיטת כספים תלוי בקרקעות ה"י ס"ל דכיון דשמיטת קרקעות אין כאן ממילא גם שמיטת כספים אין כאן אמנם האמת דגם בזה לא נחזירין דבריו דכיון דשמיטה משמטת הכספים אי"כ לא מציעא לדעת הרא"ש ודעימיה דמראש השנה משמטת והוה ממש כשמיטה הקודמת אלא אפילו להפוסקים דבסוף השנה היא משמטת מ"מ כיון דהיא זמן שהיוכל נובג זו משמטת וכבר ראויה בזה האחרונים שדחה דבריו ויש להאריך בדבר אמנם עת לקצר כמ"ש.

ועיין עוד ח"ד סי' רט"ו.

איברא הנראה לפענ"ד דלא הוא מחלוקת הראשונים והתוס' ריש גיטין דף צ' ע"ב ד"ה ע"א כתבו דע"א נאמן באיסורין ילפינן מזה דרשנין צ"י המדיר וספרה לה אבל רש"י כתב דנאמנים מטעם דאי לא הכי אין אדם אוכל ללל חבירו ואשמו גם מזהבאמינה תורה על תרומות ומעשרות וכו' ע"ש והרמב"ן כתב דאשה נאמנת לבעלה משום שנאמנת לעלמה לקדשים ועיין ח"ס צ"ח לגיעין שם וצ"ח ג"כ הארכתי בזה בס"ד ומעשה י"ל דלשיטת התוס' ודעימיהו דילפינן מיספרה לה דע"א נאמן אי"כ ע"א הוה ליה דין עדות מגזירת הכחוב ואי"כ היה בכלל עדות לענין הגדה גמי אבל לרש"י ורמב"ן דאין זה מקרה אלא דהוא ענין של נאמנות אי"כ אין עליו דין עדות כלל ונמא' דדבר זה אי גשים הם בכלל עדות תלוי בזה דמכיו ילפינן דע"א נאמן באיסורין ובאמת כי לשון עד אחד נאמן באיסורין ואמרו לשון עד משמע דיש לו עכ"פ דין עד דאלי"כ למה נקטו לשון עד ולא אמרו יחיד נאמן באיסורין וי"ל י.

ומעשה לדין לא מציעא למיד דע"א נאמן באיסורין הוא מדין עד ממש פשוט דבעינן קרא לפסול אשה לענין עדות אלא אפילו למיד דאין לו דין ע"א ממש מ"מ לריך קרא כדלפ"ל.

ובזה הנני לברכו שיזכה ללמוד תורה לשמה ולאילגא רבא יתעבר הפך בה והפך בה דכלה בה ומנה לא תווע דדיה ירווך בידידות בברכת התורה בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן ע"ד

בזמן שאינו נובג שמיטת כספים אי לא נשמט החובות דכל ז' שמיטות למפרע

ב"ה כ"ד אד"א התשכ"ז ברוקלין ג"י יצ"א.
מי יתן מציון ברכה לבן ציון וחיים ושלום, לאדם השלם,
בנש"ק וכו' ה"ה ש"ב ברקאי חוב"ט ה'ב' בן ציון בלום ה"י.

אחדשה"ט, מכחנך היקר קבלתי בזמנו אמנם לאו כל העתים שום כי לא הייתי בקו הצריאות לא עליכם ולא יכולתי להשיב כי אם הנחון ביותר וגם עכשיו עדיין אני לא ילאתי מידי חליי לגמרי אבל צ"ה וצ"ש הועצה לי ואני נשארתי צע"ח גדול בשחצונות הלכה למעשה ולכן גם כעת לא אוכל להאריך כפי רלווי להשתעשע בדריך הנועמים לי ואחך הסליחה ואי"ה עוד חזון למועד.

ובד"ת מה שילחת בחקירה לפי תקירת המני"ת מלוח תע"ז לפימ דקו"ל דג' דברים מעכבים ביוצל שלוח עבדים וכחצות שדות ותקיעת שופר עיין רמב"ם פ"י מה' שמיטה ולפ"ז אם ימא' שלא היה שום עבד בישראל ג"כ אין היוכל

ועיין רש"י יצמות קי"ז ע"ב ד"ה כל מקום
שהאמינה תורה ע"א אין שם תורת עדות כי היכי דחד חשבו
פסולי עדות גמי חשיבי וכו'

סימן רע"א

הפטון פרוכטול היה לי ונאמר

(ב) במ"ש ודברי הח"ס בחי גיטין ג"ו ע"ב ד"ה נפ"מ לביטולו כתב דלמ"ש הח"ס דפרוז' הוא דאורייתא ורק ה"ל פירסם הדבר ל"ל לביטולו שיהיו מוגיעין ע"מם ולא ימלאו ע"מם לכך וגפ"מ למי שעיניו פרוכטול היה לו ואבד א"י נאמן דלא שייך לומר דשניק הבירא ואב"ל איסורא כיון דלא נקל ימלא ב"ד שמדקקין לכך, יצ"ו הקב"ה דהפ"י בסוגין דהא דאין לימא סב"א זו מהא דירושלמי דאיתמר שאפ"י ה"א דרומי יהודייים צירושלים שכיב לומר מוסרי נכס פלוני ופלוני הדיונים שצירושלים כל חיב שיש לו ואין זה מסתבר שנאמר שפרוה"ל דאורייתא שיהיו צ"ה דודאי לר"ך שהב"ד ידעו בדבר והביא ממה שכתבתי בספרי סמ"ה שר"ך לומר לב"ד אחס תגבו חיב זה אבל הח"ס כתב דרבי אביצא דהח"ס דסברי פרוה"ל דאורייתא א"כ ל"ל להאי הלכתא דירושלמי והירושלמי באמת ס"ל מסורת שטרות דאורייתא ופרוה"ל דרבנן עכ"ל. ויפה העיר צ"ה ומדעת זקנים זו.

איברא דהח"ס כתבוצה ח"מ ס"י ק"ג כתב דמדכתבו הפוסקים מהא דרבנן דבי ר"א מסרי מילייהי אבדדי דת"ח היודעים ששביעית בזמן הא דרבנן סגי במסירת דברים לב"ד ואין לריכים הב"ד שיכתבו הפרוה"ל כמ"ש הרמב"ם משמע מה שמעיקר הדין לא היה די בהודעה לב"ד שמוסר להם חובותיו אלא דוקא כתובת נוסח הפרוה"ל כדתי ר"ל השטר ההוא עושה ההפקעה אלא שבזמן הא מקילין לת"ח דסגי באמירתם לב"ד מצלי שיכתבו הנוסח בשטר ואפשר דבעינן אמירה לפני ב"ד ע"ש דנראה דס"ל דבעי דוקא לפני ב"ד ותקשה עכ"פ מירושלמי דלא בעי לפני ב"ד דוקא ועיין פי"ת ח"מ ס"י ס"ז סק"ג.

ומה שנראה צ"ה דבעיקר דברי הירושלמי נחלקו צו הראשונים וז"ל בפירושו דהא לשון הירושלמי פ"י דשביעית ה"ב וכו' גופו של פרוה"ל מוסר א"י לכס א"ש פלוני ופלוני הדיונים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לו שאבדנו כל זמן שאר"ה והדיונים חותמין למטן או העדים ע"כ ובגמ' שם ר' חזקיה בשם ר' ירמיה ואפ"ל נחונים דרומי ופי' הפ"מ שא"ל שיהיה בפני ב"ד אלא אפ"ל הם במקום רחוק ור"ל שהב"ד הם במקום רחוק וכ"כ פי' המרדכי גיטין ש"ס דילן ס"י ש"פ ח"ל ועל שהקשה ה"ר יחיאל א"ס ב"ד גדולי דה"ר רחוקים ממנו שאז בודאי אמר שקר הוא למה יבא נאמן לומר פרוה"ל היה לו ואבד נראה לו דלא צורחקה וקורבא תליא מילתא דהא גרסינן עלה צירושלמי דשביעית דר' חזקיה בשם ר' ירמיה אפ"ל נחונים דרומי פירוש הדיונים יכול לומר מוסרי לפלוני ופלוני הדיונים שבמקום פלוני אפי"פ שהם רחוקין ממנו הרבה אפי"פ שאינם בפניו שפיר דמי וכן הביאו הב"י וד"מ ח"מ ס"י ס"ז.

אמנם שאר גדולי הראשונים פירשו צירושלמי ה"ל דהא דאמרנו אפ"ל נחונים דרומי אשטרות קאי ולא על הדיונים כלומר שהמלוה צ"ה לפני ב"ד אלא שאין לו כל השטרות למוסרם לפניהם אלא שהם במקום אחר ואפ"ל דרומי מ"מ שפיר מהני וכ"כ הרמב"ן ז"ל גיטין ל"ו ח"ל ד"ה מי איכא מידי דמוסרי לכס היינו שכל מקום שהם יהיו כמסירות

לידם ואמרין צירושלמי ואפ"ל נחונים דרומי ע"כ וכ"כ הר"ן שם להדיא אלא קושא דהא מדאורייתא הוא דכתביה בספרי ואשר יהיה לך את אחיך תשמע ידך ולא של אחיך בידך ע"ש וכ"כ מהר"י קורקוס בפ"ט מה' שמיטה ה"יז וכ"כ הר"עב"א גיטין ה"ל וכן פי' הר"ש סירילוי על הירושלמי וכ"כ המצ"ע ועוד פוסקים אחרים רחשונים ואחרונים וזה נראה דעת רבינו יחיאל שבמרדכי ולא קשה ליה מירושלמי מה שפריך המרדכי עליו ופלא על הב"י בבד"ה שם וד"מ שלא הזכירי כלום מדברי הפוסקים כולם אלא הביאי בסתם פי' המרדכי בלי חולק ובאמת כנראה רוב הראשונים מפרשי דלא כותיה.

ולפי פי' הפוסקים צירושלמי א"כ לא די דאין כאן הכרח ור"ה דפרוה"ל מועיל ש"ה בפני ב"ד אלא אדרבה נראה דבעי דוקא בפני ב"ד מהא דר' חזקיה בשם ר' ירמיה גופי' דבעי לבחור עכ"פ בשטרות כשא"ס לפני ב"ד משמע דהבענים ודאי לריכים להיות לפני ב"ד דא"ל רבנן נאשמעין דאפ"ל הבענים דרומי נמי מהני, ולפי"ז י"ל אפ"ל למיד דפרוה"ל דאורייתא ואפי"ה מהני כששטרות ליתבחי הכא דהם יפרשו דהחוב הוא מוסר לב"ד כמהר"ם ש"ך של"ן ענין בית אי מפני שהוא כגבוי ביד ב"ד משום הפקר ולא תקשי מירושלמי ה"ל למיד פרוה"ל דאורייתא והפ"י ז"ל שמפרש הירושלמי כהמרדכי נמלא דדברי הח"ס והפ"י במחנהוקת הראשונים שנויה ותלוי בפ"י הירושלמי וכ"ל והב"ן.

ובהדי שותא נפל מילתא בלצ"ה דגם מה שכתב הח"ס ז"ל נפ"מ לטוען פרוה"ל ה"י לי וגאבד ש"ה נאמן כי לא נקל ימלא ב"ד נכך והכוונה כיון שיהיו ב"ד מוגיעים ע"מם ולא ימלאו ע"מם לכך לא מוכרח כולי האי ובהשקפה ראשונה אמרתי דתלוי בלצ"ה דרבי צ"ה דנחלקו הראשונים ז"ל אי לכתוב פרוה"ל בעינן ב"ד חשוב דא"ס כרב אמי ורב אסי או ב"ד כל דהוא סגי דרבינו יחיאל במרדכי ה"ל כתב א"ס ב"ד גדולי דהור רחוקים הימנו וכו' משמע דס"ל דבעי ב"ד גדולי דהור דוקא ורק הם יכולים לכתוב פרוה"ל וכ"כ העיטור אות פי' צ"ה פרוה"ל והר"ש פי' השוגג והרמב"ם ה"ל שמיטה ויובל פ"ט ה"יז כתב ח"ל אין כותבין פרוה"ל אלא חכמים גדולים ביוחר כב"ד של רב אמי ורבי אסי שהן ראויין להפקיע ממון בנ"א אבל שאר צ"ה דיונים אין כותבין ע"ש. אמנם הרמב"ן והרשב"א והמרדכי גיטין ס"י שפ"ט לפי מה שפי' צו המצ"ע ח"ב ס"י פ"א כולנו ס"ל דב"ד כל דהו סגי אפ"ל דלא א"ס כב"ד דר"א ור"א ולהמרדכי אפ"ל ג' רועי צדק סגי.

ולפי"ז י"ל דלמ"ד דב"ד א"ס צ"ה ודאי אין צידו לטוען פרוה"ל היה לו ואבד דברי אין צידו לכתוב פרוה"ל אלא בי דינא רבא ובי דינא רבא צדקאי בדינא ומוגעים ע"מם ולא ימלא מי שיכתוב ולכן אינו מהימן דמי ימר דמזקקי ליה אבל למיד דב"ד כל דהו סגי ודאי ימלא ג' רועי צדק שישמעו לו ויכתוב פרוה"ל לפניהם ושפיר מני טען פרוה"ל היה לו וגאבד.

אמנם מוחבצינו לי תיובתא מדברי רבינו יחיאל שכתב בשם ר"ח במרדכי ה"ל ס"י שפ"ט דמלוה שאמר פרוה"ל

ולא מהימן אבל לאחר הסכנה כיון דליכא ריעותא דאצידת
השער מהימן ודו"ק.

עוד נראה לפענ"ד לחדש לפמ"ש הראשונים ז"ל דנמה ליה
להלל לתקן פרוצבל בכלל דכרי קי"ל אם הכנה המלוה
ע"מ שלא תשמיטנו בשביעית אינו משמע והרמב"ן כתב כיון
דנאמן לומר פרוצבל היה לו ואצד הכ"ז אם אמר על מנת שלא
תשמיטנו בשביעית הלייתי נאמן ג"כ במגו הביאו הר"ן וכן
הביא הרשב"א ז"ל בשמו ועוד הוסיף הרשב"א ז"ל לעשות
ק"ו השתא בפרוצבל נאמן אפי"ה דליכא למימר דלא אחזקו
ליה ב"ד בעינן הלויתי ע"מ שלא תשמיטנו בשביעית ודאי נאמן
ע"ש (ובסמ"ך ח"י"ה נבאר מה שקשה אק"ו זה). ועי"ד זה
כתב התנוד דהחירה נמה למי שהולך בדרך תמים וגא נעשה
זחולות אשר רוצה לפעור עמו שיכול לפעור עמו מרוב מלות
החורה בתחבולות.

ומשמע לכאורה דס"ל דכרי פוסקים ז"ל עידי אחרים עומדים
דליכא איסור כלל להתנות בן ולכן ס"ל שפיר דלא
שניק החירה ואכל איסורא וגם ליכא למימר שמה לא ימלא
ב"ד דמזדקקו ליה דכרי בידו להתנות ע"מ שלא תשמיטנו
ומהימן במגו כמ"ש הרמב"ן ז"ל אמנם הח"ס ז"ל ח"מ ס"י
ק"יג כתב שאפילו הלוה והמלוה התנו וזכרו על תנאי שלא
תשמיטנו בשביעית מיכא איסורא קעביד על מה שמחיה בן
ועוד על מ"ש תורה השמר לך דא"כ ל"ל להלל לתקן פרוצבל
יותר היה לו לתקן שכל אחד יתנה ע"מ שלא תשמיטנו
בשביעית ע"ש.

ומעתה אומר אני דהח"ס לשיטתו דס"ל דהמתנה ע"י שלא
תשמיטנו איסורא קעביד א"כ ליכא למימר ביה לא
שניק החירה ועביד איסורא וא"כ לית ליה ענה אחרת אלא
לכתוב פרוצבל והדרא קושיא לדוכתיה דמי יימר דמזדקקו ליה
ב"ד ואין לומר דמהימן במגו דאי בעי מחיה ע"מ של
תשמיטנו דכרי הא נמי איסורא לית ביה ולכן ע"כ ז"ל דרק
טענה אצד לי לית ליה ואפיר קאמר דלבעליהו שימנעו ב"ד
מלקבל אמנם לפמ"ש הרמב"ן ודעיימי דליכא איסור נהנות
א"כ יכול להתנות ע"מ שלא תשמיטנו ואינו משמע וא"כ
מהימן באצד לי פרוצבל במגו דע"מ וכדעת הרשב"א דק"ו הוא
וממילא ליכא למימר לבעליהו ולא יהיה מהימן משום דלא
ימלאו לו ב"ד דכרי לית ליה מגו וכנ"ל ודו"ק כי קלרתי.

ודע דבעיקר דכרי הח"ס ז"ל שכתב דיש איסור במתנה ע"מ
דכריו ל"ע מדברי הרמב"ן והתנוד וברשב"א ה"ל דכתבו
מפורש דליכא בזה איסור להתנות וקושיא הח"ס ז"ל דא"כ
למה תקן כלל פרוצבל לאו חדתא הוא וכבר חירטו הראשונים
ז"ל הרישב"א במכות דף ג' ע"ב כתב שעי"ז תשכחה תורה
שביעית משא"כ ע"י פרוצבל מייבטא מילתא עוד ח"י דזמנין דלא
דכרי להתנות בשעת הלוואה ואם יפסידו איכא משום נעילה
דלת ותי' זה כתב גם הרמב"ן והר"ן ז"ל גיעין ה"ל עיין
תשנ"ז ח"ב ס"י ל"ע ופלא.

והנה התומים ח"מ ס"י ס"ז כתב דלא מהי ענה זו דמגו
אלא בכרי ושמא אבל לגבי טענת כרי שהלוה עומן

כי לי ואצד דנאמן אפילו בלא שבעה מטעם דלא שניק החירה
יאכל איסורא וחס"ג דלא עיין טענין ניה וחפילו ידעין דנא
הוב ניה קרקע מהימן וכ"כ בסמ"ג לאוין רע"א וח"ז ס"י
קב"א ומוכר"ה ח"ז ס"י ק"פ והנה רבינו יחיאל ס"י דבעינן
גדולי הדור הוקא ואפילו הכי ס"י דנאמן לומר פרוצבל היה לו
ואצד מטעם דלא שניק החירה ואכל איסורא אף דמי ימר
דמזקקי ליה ב"ד בגדול וי"ל דזה לפמ"ש קי"ל פרוצבל דרבנן
ו"ל"ע.

ברם לאחר התיישבות בדבר נראה דהרמב"ן ז"ל חולין ד' ע"ב
כתב ויש מקשה דהכא אמר רבא לא שניק החירה ואכל
איסורא וגא תשכחה הכא מאן דפליג עליה ובמס' גיעין כ"י
השולח אמרי' נאמן חסד נומר פרוצבל היה לו ואצד מאן טעמא
כיון דתקנו רבנן לא שניק החירה ואכל איסורא ואמרין תנאי
הוא וי"ל דטעמא דמאן דאמר אינו נאמן משום דמי יימר
דמזדקקו ליה ב"ד דינא ועירחא רבתי הוא ומיערה כולי האי
לא ערה וטעמא דמאן דאמר נאמן משום דישאלא מערה ערה
ע"כ. מבווא' דעת הרמב"ן ז"ל דנאמנה דא הוא מתנוקה
התנאים אי מהימן לומר פרוצבל כי לי דמי ימר דמזדקקו
לו ב"ד וכתם מייירי אפילו בסתם לפי מסקנת הגמ' וגא לפי
הב"י"א. וגוף דברי הרמב"ן ל"ע דבמגו חולין נמי מיייתי דפליג
ע"ש וי"ל.

והנה הרי"ף ז"ל השמיט לגמרי הא שמעתה דפרוצבל כי
לי ואצד ובגמ' כתובת פ"ט כתב וכן בע"ה שהוליא
שפי"ה ואין עמו פרוצבל כרי חלו לא יפרעו ומשמע דפסק
בסתם מתניתין שהוא כרי"מ דכרייתא דתניא המוליא שפי"ה
ל"ך שיהא עמו פרוצבל דכרי ר"מ ותכ"א ח"ל וכיון דסתם
מתני' כרי"מ הלכתא כווא"ה אמנם הר"ן ז"ל חמ"ה על הרי"ף
למה פסק כרי"מ וזכר"ש אף דנא השיג על הרי"ף מ"מ כתב
דנה ע"מא כרז וכן מסתברא כיון דאמוראי עבדי עובדא
כתמים דכרייתא יש לסמוך ע"י והרמב"ם פ"ט מהי שמיטה
הכ"ז כתב דזמן הסכנה ואילך בע"ה גובה שלא בפרוצבל ולא
עוד אלא שאומרים לחוצה היה לך פרוצבל ואצד אם אומר בן
מהימן. ומשמע מלשון דווקא זמן הסכנה ואילך אבל קודם
הסכנה לא היה מהימן וזה כדעת הרי"ף במקל"ה והמאירי
כתב דכיון דסתם מתני' כרי"מ הכי יש לן לפסוק וכן נ"י ע"ש.

ולפי מה שהסביר לן הרמב"ם ז"ל לתקן בין קודם הסכנה
לאחר הסכנה היה נראה לומר דאחר פוסקים נמי
מודים דמזיקר הדין לא היה מהימן לומר פרוצבל היה לו
ואצד אלא לאחר הסכנה הוא דמהימן והיינו אפילו אי נימא
פרוצבל דרבנן הוא והטעם בזה י"ל כמ"ש הרמב"ן חולין ה"ל
דמי ימר דמזדקק ליה ב"ד וכ"ש אי בעינן ב"ד גדולי הדור,
ועוד טעם בדבר דכרי נאמנה לית לן ריעותא דנאצד ליה
השער וכו' ליה בכלל ספי"ה דממילא דלקולא לנתבע הוא
ועיין ב"י ח"מ ס"י ס"ז שחמה אהא דפסק הר"ש פ"ק דמכות
והרמב"ם והרמב"ן שביעית בזמן הא דרבנן וגלן פסק כנישנא
בתרא להקל דאיו משמע במלוה את חבירו לעשר שנים וזמנה
עליו דהכא היה חומרא לנתבע ותי' דטעמיה משום דשמיטה
איסורא הוא כיון דבעיקר איסורא אחא למציעא ליה נענין
איסורא ע"ש ולכן קודם הסכנה הכי דהא חולין לחומרא

נאכל משמיעתו ולסמוך לחזקת דמומחה הוא ולאכול על דיבוריו כה"ג אמרינן היכא דאיכא לזרזי לזרזי וכן המשכיר בית לחצירו והשוכר רוצה לזרזי בו בפסח והוא לר"ך לסמוך לחזקת המשכיר או המוכר בצד דקדוקו מחמת ולכן כיון דאין מספקין ורק צעין לסמוך לחזקת דודאי דזק אמרינן היכא דאפשר לזרזי מזרזין אבל הכא המלוה עיטן צרי פרוצל היכא לי או תנאי היכא ציינו וא"כ לדידיה פשיטא ניה ואין נדידה הוא דמספקין אי עובר באיסור פן יהיה דבר אם לבדך צלילת או עבר צללו דמשמע והוא הכה הוא אימר צרי לי ששתי פרוצל כה"ג לא שייך לומר שיעבר דליה צרור הוא וה"ל כמו שכתוב עלמא רוצה לאכול משמיעתו דמדינא לעלמא כיון דהוא שחט ועיין צ"ח ח"מ סי' ס"ז שכתב לישב שיעה הרא"ש והפוסקים דעמיה דשמיעת כספים לעיין איסורא חיתשל ועיין פלפולא דריפתא בפ"ק דמכות ודו"ק. בר מן דין כיון דטוען היכא לי ונאכד א"כ מאי שייך לזרזי הכא דנימא דאיכא לזרזי וי"ל ק"ל דהכא מיירי שאמר חן אלני פסח אבל ישנו צבית או צרשות ולכן לר"ך נזכר וי"ע.

ובעיקר הדבר היכא דאיכא לזרזי אי מהני חזקה אף בני צירי מחזקת הראשונים הוא והצב"מ חונין דף י"ד היכא צב"מ סי' ע"ו וצ"ח סי' י"ח דהא דמל"ך לצדוק בסבין בין כל צבמה וצבמה אינו אלא זכירות צעלמה וא"כ ס"ל דאף דאפשר לזרזי מסבין לחזקת צלי צירור וכן כתב דבצב"מ ורצ"ד פ"א מה שחטב כל צ"ד ור"ח צב"מ אבל רמב"ם ורש"י ורשב"א חולקין וכן פסק צ"ח ועיין מג"א א"ח בה"ל לז"ל, והרמב"ם ז"ל הלא ר"ך נקשות אשטת צב"מ ודעימיה עיין חולין במלחמות וי"ל קבלה ציד הג'אונים ז"ל וקבל כספר פנים יפות וכו' ור"ח לזרזי מדליתא במ"ס פסחים המשכיר בית לחצירו חזקתו צדוק וכו' למנפ"מ דליתיה קמן לשינויה ש"מ לכתחלה חוששין וכו' צב"מ הר"ן סי' מ"ז הובא צב"מ סי' ר"א וצב"מ א"ח סי' תל"ו ס"ק ג' וצ"ח י"ד סי' ר"א ס"ק קל"ז וצ"ח וד"מ י"ד סי' א' ע"ש.

וראיתי בשערי תורה כלל ל"ז פ"ה שילא לישב שיעה צב"מ מקושית המלחמות לפמ"ש צב"מ מהר"ק שורש ע"ב ומהר"ם סי' כ"ז דחזקת דליתא מכה סב"א כיון דהכח מוכרת לזה היה כאלן סבדי ומהני להוליא ממון ע"ש וא"כ י"ל דבצב"מ ודעימיה עדים בחזקת דלא ליתא מכה סב"א כיון דמלך סב"א ספק הוא רק שבתורה אמר שיהיה לה דין חזקת כה"ג אם אפשר לזרזי מזרזין אבל בחזקת דליתא מכה סב"א ורוב דלתי מכה סב"א חן לר"ך צירור דבצר מצור הוא כיון דהוי כאלן סבדי דכן הוא ע"ש בצריכות ולפ"ז צדין נמי כיון דחזקת זו מכה סב"א הוא דלא שציק היתרא ואכל איסורא ולכן לכ"ז לצר ודלא כהר"ם משפט הג"ל וק"ל.

רבמה שכתבתי לעיל נראה לישב עוד קושית אחת מה שהמ"ה למה מהימנ צעלמה אכד כיון דהוליה מוחזק וי"א לית ליה ריעותא צמה שאכד השער ואמאי מהימנ להוליא ממון מחזקתו ולהג"ל נראה דכיון דהכא אין לעיין איסורא דיינינן ליה ובמ"ס צב"מ על הרא"ש הג"ל ונראה מהימנ הוא דאין לר"ך לזרזי ויג"ל משום דלא שציק היתרא ואכל איסורא ולא שייך צב"א לצר לאחרים וכעין זה אמרו צב"מ גיעין צב"א לעד עלמא ועיין פנ"י וכתובת הארכתו צב"א. ועיין עוד ח"א סי' ר' וצ"ח סי' פ"ח.

צרי לא מהני אמנא מדברי הראשונים שהצב"מ משמע דלעולם מהימנ כשאמר תנאי היכא ציינו והרי הרשב"א כתב דר"ך הוא טוען הולית ע"מ שלא ישמעני מטוען פרוצל הי' לי ואכד וצפ"ח ודאי דהכי הוא, הן אחת דלולי דברי קדשו לא זכיתי להצין דבריו ז"ל דהאי ק"י לכאורה לית ליה פירכא דמאן לימא לן שכלה הוראה אז צענ מנת שלא תשמיעני אפשר שמשולם לא הוראה ואלו הי' מפקשו בן לא היה מרצה ללוח וא"כ כמו דצפ"ח צב"א חזקת לריעותא דאיכא למימר דלא איזדקקו ליה צ"ד כה"ג צעלמה ע"מ איכא למימר שכלה לא הוראה ועכ"פ הוא דטוען כך ואין לומר דאין זה פירכא דא"כ לא הי' מלוהו אי לא הוראה דיש לומר דלעולם לא הוראה אלא אפי"ה הורה לו דלא רצה לעבור צבי יהיה דבר עם נצבך צלילת והלה לו וחשב שא"כ יעשה לו פרוצל ועכ"פ לא איזדקקו ליה צ"ד לעשות פרוצל ולכן חזר וטוען ע"מ ונפ"ז ליכא למשמע ע"מ מ"ס דפרוצל ועיין ש"ע ח"מ סי' ס"ז סג"ג ובסמ"ע שם ס"ק ר"ה וי"ע.

שבתי וראיתי צב"מ הרא"ש כלל ק"ח סי' ע' צב"ח צעלמה על שמעון שלקח ממנו רבית מיד ליד ושמעון הכחיש וכתב הרא"ש דנאמן מידי דהוה אפרוצל דע"כ פרוצל נמי איירי במכחישו דהא סתמא קאמר תלמודא דנאמן לומר פרוצל הי' לו ואכד וק"ל דלא כתב פרוצל אלא או גדולי הדור לר"ת או צי דינא דר"א ור"ב א"כ כהנא וי"א מלי למימר פרוצל הי' לו ואכד אלא על כרחי אמר ליה לא קבלת עליך שלשה רועי צב"ר במקום בית דין דר"א ור"א והלא מחכישו ואפילו הכי נאמן לומר פרוצל הי' לו ואכד ע"ל.

מבואר מדברי הרא"ש ז"ל אף דס"ל דלא כתבו פרוצל אלא או גדולי הדור או צלי דינא דר"א ור"ב א"כ א"כ ואפי"ה נאמן לומר הי' לי פרוצל ואכד ופלא שלא הרגישו האחרונים בדברי הרא"ש הא"ל, אלא דילא לן לכאורה דין מחזקת מדברי הרא"ש ז"ל דהא דצעינן לכתובת פרוצל גדולי הדור או צ"ד דר"א ור"א היינו דוקא כשאין כללה מסכים לכתובת פרוצל אבל כשכללה מסכים אז כותבים אפילו ג' רועי צב"ר וי"ל דס"ל לרא"ש ז"ל דכיון דעיקר הפרוצל הוא מוסרינו לכ"ס צ"ד וכו' א"כ הוא ענין של דיני ממונות וצב"ל תליא מילתא ור"א ור"א וגדולי הדור צידם להפקיד ממון צב"כ של צענים והבן.

עוד רגע אדבר דראיתי בצפר כ"ל ה"ל שמי"כ שהצב"א מספר אירח משפט סי' ס"ז שא"ס צל לצבות צב"ד ועטן פרוצל הי' לי אלא שאינו נמלא אלאי כעת אינו נאמן ולר"ך לצר להביאו לצ"ד ואפי"ה דאיכא חזקת דלא שציק היתרא הא אמרינן פסחים ד' דהיכא דאיכא לזרזי מזרזין כמבואר צ"ח צב"ר מל"ן אלא שחשבה מומחין הן אפי"ה לר"ך נזכר והשיגו עליו, ולפע"ד נראה פשוט לא מצב"א להרמב"ם דס"ל דאחר הסכמה תיקנו דליהמכוהו אפילו צלי שטר ודאי דמהימנ הוא אלא אפילו לפי שאר הפוסקים דס"ל דלא שציק היתרא ואכל איסורא ס"ל דלא לר"ך לצר מכה מנו אבל להר"ף ודעימיה דלא ס"ל לא שציק היתרא ואכל איסורא לר"ך לצר.

גם דין צירור לא ידענא מה שייכות זה לכאן דלא אמרו לר"ך לצר אלא במקום שהצירור הוא צב"ל אדם אחר בגון צב"ר מל"ן אלא שחשבה מומחין הן דאין הוא דצעינן

סימן רע"ב

המזכיר שטרותיו לב"ד אי"צ פרוכובול

בגון גבאי לזקק לא שייך ציה דין עוסק במלוה ופרוטע דר"י והעיר בהד"צ משד"ה כלל מ"ה מערכת העין שמציא בשם האד"ר בקונטרס הלכות גדולות אשר לו בכנסת הגדולה אות ד' שכתב שם דדברי הנתיבות חלו' באשני דרברי דהא דפרוטע דר"י היא משום עוסק במלוה ועוסק במלוה נלמד מעמאלים שנדחו נפסה שני ואיכא פלוגתא מי חיו נמ"ד דנושאי חרובו של יוסף היו שמעיין דגם גבאי לזקק שייך ציה דין עוסק במלוה ואיכא מ"ד דמישאל ואנלפן היו ולדידיה י"ג בהנתיבות י"ג ואין נ"י ג"כ הקונטרס נעין צו וכמו שכתב בתב ג"כ כי אין לי אמתם כפי מה שהציא השד"ח ומשפעות הענין אין נדברים אלו הכנה כלל ונ"צ.

דכנראה סנקה דעתיה נימא דנמ"ד דעמאלי נפש מישאל ואנלפן היו, גבאי לזקק ג"ל דין עוסק במלוה, ונפענ"ד נית מהלן דפלוג דגבאי לזקק שעוסק במלאכתו לטובת הלזקק היו ככנג עוסק במלוה וכן העוסק בלרבי דעים ככנג ואין נ"ד מליה גדולה מזו והרמב"ם פ"ב מה' ק"ש היה כתב היה עוסק בלרבי דעים לא יפסוק אלא יגמור עסקיהן ויקרא א"כ נשאר ע"ה נקרות ובכ"מ כתב שלמד כן מירושגמי א"ר ירמיה כל העוסק בל"ל כאלו עוסק בדברי תורה וכתבו רבינו צפ"י מהל' חפלה ה"ח ועיין לח"מ, ובכ"מ, עוד וי' הרב ר' מנחם מייבו ליכא ספיקא דהשחא נמי א"ס עוסקים ע"ס הליציר אפילו להלכת ממונם ואין מי שישהדל בדבריהם אלא הוא שאינו פוסק, שעוסק במלוה פטור מן המלוה.

ורב"י מהב' מתנות עניים ה"ו כתב הכופה אחרים ניתן לזקק ומעשה אוחן שכרו גדול משכר הנותן שנחמד והיה מעשה הלזקק שלום ועל גבאי לזקק וכיוצא בהם אומר ומלדיקי הרבים ככוכבים והוא מימרה דר"א פ"ק דב"ב ומלדיקי הרבים ככוכבים נעולם ועד אלו גבאי לזקק ומעשה יליציר בלרעא וגיוורא בשמי שמיא גבאי לזקק שגדוג מלוותו מאכותו, לענין עוסק במלוה לא מקרי עוסק במלוה וז"ע ככוונת הגאון ז"ל בזה (ובתשובתי אחרת לידידי הרב הגאון ר' יהושע גרינוואלד (שלישיא) ז"ל אבדוקא חוסם הארכתי צה צס"ד) ועיין דריש א"ח ס"י ק"ח עוסק בל"ל ולא החפלה א"ל להשלים והע"ה הקשה עליו מחכ"ד דמי שהיה ערוד אלל הכר דלרר להשלים אלל באמת נראה דעת הפרישה דעוסק בל"ל היו עוסק במלוה ופטור ולא כן ערוד אלל שר.

(ג) **מה** שכתב דמן הסברה דהא דאין כותבין פרוכובול א"כ י"ב לו קרקע דוקא בפרוכובול אמרינן כן לאנן במוסר שטרותיו נצ"ד לא צ"י קרקע כנג' ודייק כן מירושגמי פ"י דשביעית ה"ו א' הנה ידלוי דלרר פשוט הוא דמוסר שטרותיו אין בכלל פרוכובול כנג' אלא דהחורה נא הזכירה אלא כשהמנה הוצע היה צ"ד חובצין וי"כ הרמב"ם להדיא בפ"ע מה' שמיטה הע"י המוסר שטרותיו לצ"ד ואמר רבה אחס גבו נ"י זה אינו נשמע שנאמר ואשר יהיה לך את אחיך וזה ציה דין חובצין אוחי וכן צ"ד יכ"י וצ"י ע"ז כתב מדין פרוכובול וצ"ה י"ע כתב דלויי אלא על הקרקע אלל במוסר שטרותיו ומעשה צ"ד לא כתב קרקע כנג' גם בש"ע ח"מ ס"י ס"ז סע"י י"א כתב דין דמוסר שטרותיו בשחם ישיין כה"ע שם ובסע"י י"א כתב דין פרוכובול וצ"ה כתב דלויי נכתב אלא על הקרקע אלל במוסר שטרות לא כתב כלל קרקע בשום מקום והסברה נותנת צ"ה דמהיכי חיתי לרר קרקע ואולי כוונתך גש"ע רש"י דס"ל דמוסר שטרותיו נמי תוקא פרוכובול היא מ"מ הרי כולם חילקים עליו בזה כמובן ולמיתר האריכות.

סימן רע"ג

אי בעי ב"ד פסבין למכור שטרותיו

(ה) **במה** שנסתפק המנ"ח במסירת שטרות לצ"ד אי צ"י צ"ד סמוכין כמו כלל ד"ח וחמשה עליו דאין קוי"ל בגזית חוב א"ן שליחותיהו דקדמאלי עבדינן א"כ מאי מספקא ליה ע"כ, לפענ"ד המנ"ח מספקא בעיקר דינא מה"ח אי צ"י סמוכין למסירת שטרות או לא וממילא א"ן עכשיו שליחותיהו עבדינן או דלעולם לא צ"י סמוכין וכל ג' אפילו רועי צקר מקיימין דין תורה עוד יש נפ"מ דאי א"ן שליחותיהו עבדינן צעין עכ"פ גדולי הדור בקיאים בד"ח א"ן אי יומא דלא צ"י סמוכין לעולם א"כ סגי אפילו צ"י רועי צקר וקלרתי בזה.

ופה תהא שביתת קולמסי ש"ב דושה"ס וש"ח צלח ורכב על דבר אמת ובברכת התורה ללומדיה בלב ונפש.
מנשה הקטן

סימן רע"ד

נבאי צדקה אי הוה עוסק במצוה ותמ"י לדברי הנתיבות

ההולך לדבר מצוה אי הוה ההליכה מצוה

סימן ער"ה

(ז) **וחזון** הרבתי לכ"ג שהעיר אצטל מלא הרועים ערך עוסק במלוה אות צ"י צהולק פני רבו או לפדות שבויים שכתב דגיף העליה אינו מלוה אלא המלוה היא ראית פנים ותמה על הרשב"א ז"ל בחידושויו לסוכה (כוא) הריעצ"א) דף כ"ה שכתב צהולק לעלות לרגל דההליכה גופה היה מליה יתמה עליו כח"ר משד"ה הג"ל צמי שהיה לקיים

ישראל אשר כך אתפאר זקן ויושב בישיבה רב האי גאון וצדיק קדוש יאמר לו וכו' כש"ת מוה"ר ישראל וועלץ שליט"א ראב"ד בודאפעסט ירושלים עיה"ק ת"י.

אחדשכ"ג יודידות נאמנה,

(ג) **בדבר** הערותי בשלבי המכתב על דברי הנתיבות ח"מ ס"י ש"ב ס"ך י"ע דהיכא שא"ן המליה הנתיבות

ואם כוונתו בשנים יודעים שהחליפו חלל שח"א להם לחזור זה לא יכנין שאינם מכירים זה את זה אלא יא"כ פשיע ומתפלל בה כיון דכ"ג ודאי נתיאשו מלחזור זה לא יא"כ ודאי מחלו זה לא במחילה גמורה כי שניהם רואים להתפלל ולריכס לטו"ת ופשוט דכ"ג כל אחד מצד ואפילו למ"ד לא יוחא ליה לאינש דליעבד מלוד דהס עכ"פ זה והנה חסר חסר עבדו עליתו נפחת קלת עיין ב"י ח"א בה' נ"יית אכל כהן תרומתו יתנים הם שמה שבהיה זה מעניתו של חבירו הוא נהנה מעלית שלו ע"כ לפענ"ד פשוט דיכול לבדך כה"ג.

גם אין להקשות מהא דאמרו ב"ב מ"ו ובטע"ע ח"מ ס"י קל"ו בנחלפלו לו כליו בבית האכל או בבית המשתה דלא ישתמש בהם חדא דשני שחר כלים מעלית ותפילין דאיכא סברה דיוחא ליה לאינש וכו' שוב ראיתי בכסף הקדשים ח"מ ס"י קל"ו ס"ב ב"ב שחבירו לקח טו"ת למשכון ולוישם בכל יום וגם הוא הנה בגיעו טו"ת של חבירו אין לו להניחם ואין יומר שחבירו מוחל לו ודאי דאל"כ מדוע מניח את שנטל משלו כי אולי יש לו לחבירו איזה הוראת היתר ע"י מלוד ישנה או יפייסנו אח"כ או איזה אמתלא שיתן ואין להקל ע"ש. ונבאורה משמע דהחמיר אפילו בנידון דידן שהרי אפילו ב' עליות החמיר.

איברא דהמעין שם יראה דדוקא בנידון דלחד ניקח נמשכון או באופן שיש לו לחבירו איזה אמתלא צעונם שיוכל לתלות בו כה"ג השני אסור להניח את של ראשון אכל אם נחלפו ע"פ טעות דאין לתלות בחבירו שום הוראת היתר ויודע לאחד ולשני נראה דכל אחד מצד על עלית שיש לו מטעם דיוחא ליה לאינש דליעבד מלוד בממוניה או מטעם יאוש והם מוחלים זה לזה לכ"ע מניח את של זה וכו' מניח את של חבירו דאמרין לתרומתו יוחא ליה ולא דמי למשכון דיש לומר אחד מורה ליה היתר והשני אסור, איברא דלפ"י אפשר אפילו במכירים זה את זה גמי מותר להניח מטעם דיוחא ליה לאינש אם לא שיודע בו שמקפיד כנלפענ"ד.

ובזה הגני יד"ג אוהבו הנאמן דושת"ר ובברכת פתקא טבא בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן רע"ז

הנשבע לפרוע חובו בחנוכה אי חייב לשלם
ביום ראשון או באחריו

כ"ו אדר התשל"א. ב"י יצ"א.

מאלק' המערכה. שלום וברכה. וישועה ונחמה. בגאולה שלמה. לעם הנבחר. ככסף נבחר ובתוכם רב האי גאון צדיק תמים חו"פ זקן שבסנהדרין וכו' כקש"ת זך ונקי מזה"ר יוסף אדלר שליט"א אבדק"ק טארדא ירושלים עיה"ק.

אחדשכ"ק.

יקרתו הגיעני בזמנו ולדאבוני לא הייתי בקו הברואות ולא יכולתי להשתעשע אחי עד הנה אשר ב"ה היעז לי

המלוד אם הכליכה עממה חשבה מלוד לומר עוסק במלוד והביא משמ"ק למס' ברכות ד"א וריב"ש ס"י ק"א ועמ"דו ח"א וי"ד ס"י קס"ב בשם פתח הדביר ס"י מ"ג דמבואר דחשוב מלוד ואף שמרש"ב מבואר דנא הוי מלוד כזר רבו עליו החולקים, והנה תמיה זו קיימת ואין זה פתרון הנראה פשיע מכל הפוסקים דגם בהליכתו מקרי עוסק במלוד. ועיין מג"א ח"א ה"ל חשבה בנא ההולך לקבל פני רבו בחול כדי שיבא בשבת ומותר ליכנס במים אפילו בחשבה בנא ע"ש.

ובספרי ש"ת ח"ג ס"י קפ"ט בדין מלוד ישוב ארץ ישראל בזמן הזה הארצתי ג"כ בזה בס"ד והבאתי כנ הני פוסקים אשר העיר עליהם כ"ג שלט"א והוספתי עליהם שו"ת התשנ"ן ס"י כ"א שכתב דמלוד עניה לא"י גדולה יותר ממלוד קנית קרקע לישוב א"י ופליג בזה על הריב"ש ז"ל ותמכתי על הרש"ב ז"ל שכתב בפשיטות נהיפוך וחילוק ע"י אביו התשנ"ן ז"ל ולא הביא עכ"פ דעת אביו ז"ל בזה התשנ"ן ז"ל אשר היה מגדולי הראשונים ולבו כלב ארי ואף כי יש לדחוק קלת בטעם התשנ"ן שנתן טעם דעלייה הוי מלוד משום דדבר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוהי א"כ י"ל דדוקא לענין זה הוי עליה מלוד צפני עממה כדי שלא לדור בחו"ל וגם כן בשאר מלוד אכל מפשעות הדברים נראה דהוי מניה וגם מראיית הריב"ש מפ"ק החולין במעשה דגמלי נראה מפורש דגם הכליכה לדבר מלוד נחשב למלוד וכמ"ש כ"ג וממילא קושים כ"ג אמתלא הרועים קיימת היא. ועיין ר"ן כחצות במשנה לרופין לעלות מחלוקת רש"י ור"ן בעבד כנעני אי מלוד בישוב א"י ודו"ק.

סימן רע"ז

שנים שהחליפו מליתותיהם בטעות אי מותר כל אחד
לבדך על מלית שאינו שלו

ב"ה ד' דחומ"ס התשכ"ח לסדר גמר חת"ס ברוקל' ב"י יצ"א.

כיד"ג הרב הגאון ראש בשמים צ"ת שמו מפאריס וכו' כש"ת מוה"ר"ש יחזקאל שרגא רובין האלבערשטאם אדמו"ר מציעשיגוב שליט"א.

אחדש"ר, וכו'

ובד"ת אשר שדר לן מר ניהו ידי"ג שעלה וסתפק בשנים שהחליפו מליתותיהם בבלי דעת או מותר לבדך על מלית חבירו ואינו דומה למ"ש ז"ל יוחא ליה לאינש דליעבד מלוד בממוניה דהס לא לקח הטלית רק לתשמיש והחזירו לאחר התפלה משא"כ הכא לקח כל הטלית ולא יחזירו וכה"ג לכ"ע לא אמרין יוחא. והנה לא ביאר כוונתו אי שניהם יודעים כזר מהחילוף א"כ יחזירו זה לזה ואם ספיקתו עד שיחזירו וכגון שהוא בביתו וראה היום להתפלל כה"ג לכאורה כבר ה"ל בכלל הלוקח מלית חבירו באקראי בעלמא שיוכל לבדך עליו כמבואר בש"ע ואולי כוונתו דוודע לאחד מהחילוף ולא נודע להשני וזה נמי לפענ"ד ליכא חששא דהאילו יודע הרי חושב שהוא מלית שלו ומתפלל בו והיודע נמי יכול להתפלל ולבדך עליו מטעם דמצדך אדם על מליתו של חבירו.

לחייב נהג חלל בסוף כחוב בלמח מקץ שבע שנים וכן הביא מגמ' כריכות י"ח ע"ב ע"כ כי ביום הזה יכפר עליכם ונחלקו חבוי ורצה אי בתחלתו או בסופו ויחלל ליה לכ"ג גם בזה כי עכ"כ ספיקא הוה ויכול להמתין עד סוף חנוכה עכ"ל.

והנה מיו"כ אין ראי' כלל בדלותו יום כ"ג מעוד דמשלם כל היום דלפילו לפ"מ דמזוזל בש"ע שם בגשבע נפרע ברי"ח דלר חייב נפרע ביום ר"ח הראשון אבל זמנו כל היום ועיין סמ"ע שם אבל הגשבע לשלם ברי"ח יוסן שהיה חד יומא אין מחייבין אותו לשלם בתחילת היום דכלל הלשון הוא כל יום ר"ח כל זה כחז' כרשב"א בשחיבה ע"כ אי"כ מיו"כ אין ראי' נידון ולא תיובתא.

אלא דבעיקר חידוש כ"ג גולי דברי קדשו לפענ"ד אין להביא ראי' מדברי תורה ללשון ברי"ח דלגן קי"ל לשון חורב נחוד ולשון ברי"ח נחוד עיין תוספתא פ"ב דגדרי דגשון בני אדם אין ב"ב כגנים ועיין שו"ת הרא"ש כלל פ"ב סי' ג' דלע"ג דבעלמא קי"ל בני כגנים בלשון ברי"ח אין ב"ב כגנים ועיין גמ' ב"ב קמ"ג ע"ב ועיין חשו"ל סי' י"א במ' שנחתיב ליתן לחביו בגדים וכחז' בשער בגדים עובדים וכו' וכן בינונים ועיין יד מלאכי סי' דש"ן וכתום קדושין ל"ז ד"ה ממחרת הוסיפו דכשם שנשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד כך לשון נביאים לחוד ועיין מהרש"ם אי"ע סי' מ"ה פטונתא דר"י ור' יונתן ור"י יומא כ"ה א' ד"ה גטל וחו"ט פ' בתרא דעירובין מ' י"ג וגמ' קדושין פ' ע"א. ועיין שו"ת ריב"ש חשו"ל כ"ז. והנה ביד מלאכי הביא בשם מהר"ם חביב ב"ס שמת בלחץ יום תרשי"ט דף י"ג דבלשון חורב קי"ל עד ועד בכלל אבל בגדרים ולשון שערות הסכמת כל הפוסקים דעד ולא עד בכלל ולדד שם לחלק בין עד שלשים יום דמשמע סוף שלשים ובין עד יום שלשים דלא הוי עד ולא עד בכלל ע"כ ובספרי משנה בלכות מדור החשו"י ח"ב סי' מ"א הארבעה קלח בזה.

וההצדיק הליך דברי כ"ג עתה בדעתו לפמ"ש בחי"מ סי' ס"ג בראובן שהולא שט"ח על שמעון שזמנו כי בניסן ושמעון הולא שזכר שנכתב ב' בניסן כתוב בו שמחל ראובן לשמעון כל חביעות שכ"י עליו עד אותו היום ראובן גובה שטר דבלשון העולם עד ולא עד בכלל והסמ"ע ס"ק מ"ט והש"ך שם ס"ק מ"ה חמור דבד"מ דהא דין זה מפני הדין שכתב הרא"ש והמחבר בסי' שלפני זה וז"ל וכחז' הרא"ש בחשו"ל כלל ע"ז על ראובן שהולא שזכר שנכתב בו שמעון מחל לו כל חביעות ממון שה"י לו עליו עד היום הוא ושוב הולא שמעון שטר שראובן חייב לו מהם זמן השטר והשטר ביום א' ירל"ה דיד בעל השטר על התחבובת עכ"ל וכחז' ב"י דכ"ב כרשב"א ודלא בחשו"ל אחרת על הרא"ש בכלל ע"ז דכחז' דעד ולא עד בכלל ואין אותו היום בכלל כי"כ בד"מ והש"ך חמור עליו דאי נימא דחשו"ל הרא"ש סותרים הי"ל לדמות תשובה הראשונה שתשובה האחרונה ברורה בטעמה דאיתא בכמה דוכתי בש"ס בגדרים דשערות דנין כמו בגדרים וכו' ולכסוף כתב דלא קשיא מידי דהרא"ש ס"ל בחשו"ל האחרונה שכתב שמחל לו כל חביעות שה"י לו עליו עד היום הוא דמי ממש לכוח עד עכשיו כיון שעומד בלמח היום וכוח עד היום הוא ולשון עד היום הוא הוא בכל מקום עד עכשיו כמו על כן לא

וי"ר שנכתב ונחיה ונראה בביאח משיח לדקינו ב"ח. ובד"ח אשר העיר מעכ"ל בדברי הט"ז ח"מ סי' ע"ג סק"ע בקובע זמן פירעון בחנוכה וכשבע על זה אם יש לכוף לשלם ביום ראשון של חנוכה כמ"ש בש"ע שם ס"ט במ' שנשבע נפרע ברי"ח דלר חייב נפרע ביום ראשון של החודש והענה הט"ז שאינו חייב עד יום האחרון של חנוכה והקשה כ"ג מפ' משפטים (ב) כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יאלץ לחפשי חנם וכחז' הרמב"ם בפ"ב מהל' עבדים ה"ב דשש שנים מונים מיום המכירה ובתחלת השנה השביעית יאלץ לחפשי ולפ"ז המתחייב לעשות דבר בשנה הבאה חייב בעשותו בתחלת השנה ותקשה ליה טעמ"ז ויחלף ליה בזה שולא בחטוקי דרבנן דכיון דכתוב שש שנים יעבד דמשמע מיד לאחר שש יאלץ לחפשי וא"כ אי"ל דבסוף שביעית הוא דיאלץ לחפשי אי"כ יעבד ענ' שש שנים יעבד דמשמע שש שנים וגם יחזר והם נמנים מיום יום המכירה אבל במקום אחר אינו ראי' מהלך. עכ"ל.

יפה כיון מהלך בזה אמנם כדי להשפיע בדבריו היקרים זו מהלך אחרת דלכתי יש נדחת דלפטר לי"ב קר"ה דלא חקקי דשש שנים יעבד ובשנה השביעית יאלץ לחפשי כגומר שלא יעבד עוד אבל לא יאלץ עד סוף השנה לביתו וכמו שמתנו בלמח (רי"ח ח') בזמן שהיבול נוכח דמרי"ה ועד יו"כ לא הוי עבדים נפטרין לבתיהם ולא משתעבדין ללדוניהם אלא עבדים וכולין וסותין ושמחין ונענעוניהם בראשית כיון שהבי"ב יו"כ תקעו ב"ד בשופר ונפטר עבדים לבתיהם ויחזרו שדות לבטוליהן ועיין רמב"ם פ"י משמיטה ויבול הנה מבואר דלע"כ שהיבול חל מרי"ה של שנה החמישים אע"כ לא נפטרין העבדים עד יו"כ.

והגם דאין לומר דיובול בלמח לא חל עד יו"כ של שנה החמישים דל"כ עד יו"כ אחרת אינן משתעבדין ללדוניהן ויושבין ונענעוניהן בראשית הרי עד יו"כ אחרת עבדים הם וע"כ דמרי"ה ועד יו"כ מזה יובל מחלי חלי וקיימא אי תקעו שופר ביו"כ לרבי יהודה ולרבנן שמיטה קרקעות עם ח"ש חייל יובל נמפרע מרי"ה ואי לא לא חייל ובעל יובל זה לגמרי ומיחו אין עבדים נפטרין מרי"ה נגמרי לבתיהן ולא משתעבדין ודמי הא מילתא ל"ט של ר"ה דחלו וקיימא דאי מקדשין ב"ד את החודש ביום ל' חל י"ט נמפרע מתחילת הלילה ואי לא ועיין ט"א ר"ה ה"ל שהקשה מספ"ד דערבין דף כ"ה דקאמל החס אחד יובל וא' שביעית משמעין כאחד פי' שמיטה קרקע דיובול ושל כספים בשביעית חנון כחז' לפני שהיבול משמע בתחילתו ובשביעית בסופו ופריך יובל בתחילתו ביו"כ הוא ומשני הא מני ר"י דאי יובל מרי"ה הוא דחייל וחי' נמי דחל למפרע ע"כ ולפ"ז ה"י אפשר נמי לומר דבסוף השביעית ודאי יעבד ובשנה השביעית יאלץ לחפשי אבל לא יאלץ לבסוף השנה ומיחו אינו משעבד בכל אותה השנה אלא אינו עובד ואינו נפטר לביתו וכ"ל.

עוד הביא כ"ג מקרה דבשנה השביעית שנת וקיי"ל שמיטה קרקע גיהב מתחילת השנה וכחז' כ"ג דלא קשיא נט"ז דלמ"ד חוס' שביעית דלוריימא פשיטא שחל שמיטה מתחלת שנת השביעית ואפילו למ"ד לאו דלוריימא מי"מ כיון שאמרה חורה ייהשביעית שנת ע"כ כל השנה בשלימות ובשמיטה כספים

סימן רע"ח

בספק אם יקדשו ב"ד החדש אין חיוב על האדון לשחרר עבדו

(ב) עוד העיר כ"ג אמרי"ה מל' מ"ב שילא לחדש שלם כגיע זמן ע"ש ללכת ברי"ח ניסן ויש ספק אם יקדשו ב"ד החדש אין חיוב על האדון לשחררו מספק כי לו יש חזקה מרא קמא וחמה כ"ג עליו מדברי מהרי"ט בשם הרא"ש שכמו שיש לו לאדם חזקה על ממנו כך יש לו חזקה על גופו וממנה יש לו לעבד חזקה מרא קמא על גופו ובספק ידו על העליונה עכ"ל. ובגמרא דכוונתו לדברי מהרי"ט ח"א סי' פ"ב. ולפענ"ד כי נראה לישב דברי המנה"ח לפמדקיי"ל בגמ' קדושין ט"ז אמר רבא ז"ל חזקת אומרת ע"ש גופו קנוי וניין חוס' שז' דיב' אמר רבא ז"ל ורמב"ם פ"ב מעבדים ה"א כתב הרב שמח' נעבד על הכסף שנשאר לו לעבד כנגדו אינו מחול עד שיכתוב לו שטר וכו' וכחז' בכ"מ אמר רבא ז"ל אומרת ע"ש גופו קנוי והרב שמח' על גרעונו אין גרעונו מחול ע"ש וא"כ כיון שגופו קנוי לאדון ממילא אין לו חזקה בגוף לעלמי דעד שגא' ולא בודלי' נחרות אין לו חזקה בגוף ודוקא בן חורין יש לו חזקה בגוף ושפיר כתב המנה"ח דמספק אינו חייב להיליאו.

עוד ה' אפשר נפמ"ש חוס' ב"ק דף מ"ו ע"ב דיב' מידע ידע' דלא אליס חזקה בגוף להולי' ממנו מחזקה מרא קמא ע"ש ולפ"ז י"ל נמי בע"ש כיון דהאי ממנו מחזקה מרא קמא הוא שהוא האדון ורובא להולי' בחזקה בגוף מחזקה מרא קמא כה"ג אינו יכול דלא עדיף חזקה מרא קמא מחזקה ממנו דאדון אף דיש לו חזקה בגוף ומיכו' בלחמ' לכאור' נראה דאין לו חזקה בגוף וכו"ל.

אלא דמ"מ קשי' לי להמנה"ח לפמ"ש בסמוך דמרי"ה ועד י"ח היו העבדים יושבים ועטרוהיבם בראשיהם וכחז' כטעם דעד הכס' מסופקים אם יב' ע"ש או יאל' לחפשי וכמ"ש לפיל בשם הנה"ח דביו"ב יבבר הדבר למפרע ומבואר עכ"פ דמספק אין עושין מלאכה אלא יושבין כבני חורין ואוכלין ושותין אף דאפשר שלא יאלו לחרות ביו"ב וא"כ כה"ג וממילא נפשט נמי ספיקתו אם למחר לא קדשו ב"ד החדש אי משלם לו העבד מכ' שביעל דכרי הכא נמי ודאי שאין משלמין על הביעול אם לא ישחררו וא"כ כגון שלא יתקנו בשופר ציבול וכטעם דבאמת הוא ציבול ברשות כלפפנ"ד.

אלו דברי ידי"ג הגאון המתפלל בעד אריכת ימיו ושנותיו ימים. שיש בהם חפץ עוד יגוב בשבה דשן ורענן ובברכת חג כשר ושמח דושכ"ג צדקתו בלב וגפשו.

מנשה הקטן

סימן רע"ט

בביאור תוס' ר"ד דבמנחות שבנפשו לא מהני שליחות

ב"ה מוצש"ק נח התשכ"ד ברוקלין ג"י יצ"א.

כבוד האי צורב העוסק בחוקי חורב בדקאי וכו'. כש"ת הרב אברהם אהבה, הי"ד, ואלקי אברהם בעורו עד עולם.

פתיחת מכתבי בשנים וברכה, ואבקש סליחה על זה שחי עדיי עליו כפי הראו כי למאן דלא קחזינא קמברכינא

יאלכו בניי אח גבי' עד כיום האז וישם אחיך יוסף לחוק עד היום"ז ואלה רבות עלמו מספר ע"ש.

הנה לן מרבינו הש"ך שהביא ג"כ ראי' לעלמו מנשן חורה לדברי חז"ל ולגשון בניאל אמנם בפמ"ח ובח' ח"ס פי' לילכ' הגזול דמ"א ע"ב מאד חמכו ארבינו הש"ך ז"ל דמה ענין עד עלם כיום האז דה"ג לענינינו דהתם לא הוזכר על איזה יום מדבר והוא לעילמי עולמים משא"כ יום שבזמן מבואר בשטר ופ"ח עד היום האז המוזכר בשטר בן בקרא עד עלם היום האז שהביאור שהוא ע"ז ניסן כוונתו עד תחלת היום ולא עד כנגד ודברי הש"ך חמורים ע"ש.

ובגוף דברי ה"ז נ"ע למה הביא ממרתק לחמו ומדייק בחלוקים דקים ולפענ"ד משה הוא צדדים סי' ע"א קונס וין שאני עומס עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיבא אסור עד שילא עד לפני הפסח ר"מ אומר עד שיגיע רבי יוסי אומר עד שילא ופי' הר"ן עד הפסח אסור עד שיגיע דגשון בניאל משמע עד ולא עד בכלל עד שיבא אסור עד שילא דמשמע עד שיבא כולו עד פני הפסח איבא למימר עד פני רגע אחד שלפני סוף יום האחרון של פסח ואיבא למימר קודם פסח ור"מ ס"ל לא מחית אינש נפשיה לספיקא ור"י סבר דמחית אינש נפשיה לספיקא ובגמ' שקיל וערי ומפכין ר"מ לר"י ולענין הלכה במחלוקת שנויה בין הרמב"ם להרמב"ן הבאו דצריכים צ"ח שם.

והנה בדין כיון שקבע זמן הפרעון בחנוכה ונשבע ע"ז זה ע"כ ח"א לומר שהוא לפני חנוכה שהרי אמר בחנוכה צבי"ח שמעיה וא"כ ע"כ בחנוכה קאמר ממש אלא דמספקין אי יום ראשון דהאזכר חייב לשלם אי יום אחרון אבל כי בן לפענ"ד פשוט דלכ"ע עד יום אחרון יש לו זמן לפרוע ולא מצטרי' לר"מ דלא מחית אינש נפשיה לספיקא כיון דאמר בחנוכה ע"כ לא מחית נפשיה לספיקא צבי"ח יום בחנוכה וכיון דלפני חנוכה ח"א לומר דכוונתו אי"כ ע"כ ביום אחרון של חנוכה דעד יום אחרון כולו ספיקא יגיבו דיש להספק בזה אלא אפילו לר"י דס"ל מחית אינש נפשיה לספיקא מ"מ נראה דוקא כשאמר לישנא דמשמע צרי' אנופין כגון על פני פסח שיש לפרשו לפני פסח ויש לפרש גם צחוק הפסח אבל מילחא דא"א לפרש קודם חנוכה וא"כ ע"כ ס"ל בחנוכה ע"כ כוונתו זמן מסוים שהוא סוף חנוכה.

איברא דהאומר שישלם בחנוכה בלחמ' הוא כמו שאומר עד שיבא פסח דבכא כ"ע מודי דאסור עד שילא פסח ועיין ר"ן שם שהביא ירושלמי שפירשו זה ראשונים ז"ל דדוקא פסח וסוכות שזמנם קבוע שידוע שהם שבעה ושמונה ימים הוא דאמרין עד שיבא פירוש עד שילא אבל בקליר וצ"ל אפילו בעד שיבא אסור אלא עד שיבא ויגיע ועיין מחזירי שם ומיכו' פשוט דגם חנוכה בכלל דחנוכה נמי הוא זמנו קבוע ומסויים שמונה ימים אי"כ פשוט דעד שילא הוא דאמר שז' ראיתי בשב"י ח"ב סי' קי"ב שכתב ג"כ בפשיטות על דברי ע"ז דחנוכה כל ימי חנוכה בכלל ולא הביא ראי' לדבריו ולפענ"ד כמ"ש בס"ד.

ח"ג סי' קמ"ה מה שהארכתי קלה בדברי הקול"ח והרא"ש ה"ל.

ולא קשה מהא דאומר אדם לשלוחו לעשות לו סוכה דמהני השליחות בדעשיית סוכה הרי איכא מעשה שבושה סיבה ונשאר המעשה לאחר מעשה השליחות שהרי יש לפינוי סוכה קיימת זה המשך הפעולה שזה לו המשלח לעשות, ימה שכתב כ"ח דאין להמשיגה שום חכמה ממנה ששעה השליח סוכה לא ידענה כוונתו בזה שהרי הוא התכלית והפעול יולא שעה לי סוכה ונחקיימה השליחות על מה שזוהו, ויש כאן רישום מעשה אחר הפעולה וזהו התכלית והפעולה שרצה מה השליחות, יאני דומה נעשה שליח לישב בסוכה עבורו או להניח חפצין וכיוצא בזה שלאחר שיבצ קם לא נשאר שום רושם ממנו מהמעשה, ואין לימר דהכי נמי כשנימא שקיים המלצה נשאר לו רושם שיהיה לו מה המלצה עובד"צ דזה לא מקרי רושם כגל וכן כתב הרשב"א ז"ל בזה דאמר מלגה"י דאף דזכר עי"ז לעובד"צ מ"מ לא מקרי זה הנאה אבל מה שנשאר רושם בעולם הזה ממשיך המלצה וקרא רושם ועיין רשב"א יבמות דף ק"א בשם הרמב"ן ז"ל בחי' צמנעל של חיסורי הנאה והבן. ולא קשה נמי משלח את הצערה שהקשה דאין לו תועלת בזה דכעיקר בזה היא כיון שהיה שם מעשה ונשאר רושם מהמעשה ששעה והכא הרי נאכל הגדים ונשאר הפעולה ורושם מהמעשה ששעה וכן בזה דשמאי הזקן בלא יכרוג את הנפש או אמרינן יש שליח לד"ע הרי יש כאן מעשה הריגה הנפש ונשאר רושם מהמעשה לעולם ומונה כאלו אדם הרוב לפינוי, ואם כי אין לו תועלת בזה אין גימ' שיהי כבר כתבנו שאפילו המעשה והפעולה היוצא הוא לרעתו כיון שלא שיהי בשליחותו הרי זה שליח גמור והמשלח חייב אם לא במקום שיכול לומר לחקוני שדחיק ולא לעשותי.

אלא דבזה אומר אני אפילו לסדרתו לא ידעתי כוונתו דמאן נימא לן דבשולח את הצערה אין לו תועלת וולא מה ואולי נחתם צדוהו בשעה שנאכל הגדים או איזה תועלת אחר שהיה לו כגון שהגדים הפסיק לו בדרכו ואחר שנשקף ישר דרכו ונמלא יש לו תועלת וגם בלא הרוג את הנפש אולי מיירי באופן שיש לו תועלת מהריגתו ואז אפילו לפי הכנה כמ"ע אצל לדין לא לריכנא דכל שיש בו מעשה שייך בזה שליחות אם לא משום דאין שלד"ע זה ברור.

עוד רגע אדבר מה שריתי להעיר לב כמ"ע דלפי הנראה עירבב כאן השליחות אבל באמת כתבו רבותינו הלדקים האחרונים ז"ל דתרי מיגי שליחות הם אחד מה דאמרינן שליחו של אדם כמותו כענין שליח לפדעו חובו וכיוצא בזה דאין זה בגדר יש שליח או אין שליח שלמדנו צ"כ דקידושין מקראי אלא זה ענין שליחות מהליכות עולם בין לישראל ובין נכ"י ואי לא היו שליחו כמותו וראובן ישלח פרעון חובו ע"י שליח להמלוך יקח המלוך המעות ויחזור ויתבע מן הלוה יאם אמר כבר שלחתי מעות ע"י פלוני ויארר מה לך ולמעוה הללו לאו בעל דברים ידיר את יבא פלוני ויתבעני ואפלו להשביעו איני יכול ומכ"ש אם היה שליח גוי או קטן דאין שליחות להם והנה הכן שליחו של אדם כמותו הוא מדויק הליכות עולם אפילו בשליח גוי וקטן יד שליח כיד בעב"כ ממש, ועיין רש"י

ולא ידעתי אכנהו אם הוא רב או ר"מ או תלמיד ויקבל כל הכבוד הראוי לו, ועל דברי תורה אשר כתב לחמיה ענ משי"כ כ"ק מרן זקני צה"ת בית שערס וי"ד סי' שכ"ה צביאור קובית יש מקשין צה"ת ר"ד קידושין מצ"ע ע"כ דכל דבר מלוב ייבני השליח ויארר לחצירו שצ בסוכה עבורו הנה חפצין עבורי וכי ותי דמלוב דבגופי ח"א לקיים ע"י שליח וצ"א כק"ז נפי מה שהבין הקול"ח סי' קפ"ב (מה שכתב שם שפ"ב ע"ס הוא) דוקא במעשה שנמשך ממנו פעולה אחר עשייתה כגון גירושין שנמשך מן המעשה הכלית שהיא מגורשת מצעלה יכיוצא בזה שיש איזה פעולה נלמה מן המעשה להמשיגה בזה שייך שליח אצל בדבר שאל נמשך שום פעולה ממנו והמשיגה לאחר עשייתה יבשעת מעשה אין המשלח עושה כלום ל"ש בזה שליחות ע"ס שהאריך.

וכתב כמ"ע דלא ידע נעמוק דבריו והתוס' ר"ד צעננו כתב שאם עושה שליח על עשיית סיבה מהני שליחות יבשעיות סוכה אין להמשיגה שום חכמה אלא פועל יולא שיש לו סיבה לישב בחיבה אבל במלצה שצ עשיית סוכה זהו מעשה קוף צענמא כמו נעילה ללוצ ועוד הרבה נחמיה מן השינה את הצערה דאמר בגמ' דנימא שליחו של אדם כמותו ותי דאשגד"ע ולפי הנאה ה"י הרי אין להמשלח שום תוענה בזה שהוא מדליק את הגדים, עוד העיר מהא דלשמאי הזקן מהני שליחות בלא והרג את הנפש יתחם נמי אין שום תוענה נמשלח ועוד האריך קלה.

ולאחר השליחה אמר הדבר שאל יד כאן נעמוק דברי מרן זקני ז"ל ונראה לא ראה דברי הקול"ח בפנים אלא כתב כן ממה שהביאו זקני צה"ת שערס ז"ל ואולי גרמה לו טעות הדפוס שזיין שם שפ"ב ולא קפ"ב כמו שהעירוהו לעיל כי הקול"ח ז"ל מציא שם צענמו קושיות אלו משולח את הצערה ומשמאי הזקן וכי ומקשה מינה להתוס' ר"ד וע"ז משנה ח"י זה לחלק בין היכי דיש פעולה נמשכת מהשליחות או לא ואסביר לך כוונתם ז"ל והוא השליחות לא שייך רק בדבר שאם מוסרו לשליח ועשו השליח נשאר איזה פעולה מהמעשה או איזה רישום אחר עשייתה להמשלח אבל במידי דליכא שום עשייה כגון האומר לחצירו הוי לי שליח ושמע צבאלי קריאת החורג וכיוצא בזה הרי בזה ליכא שום מעשה ולא נשאר שום רושם לאחר המעשה להמשלח כה"ע לא שייך שליחות דעל מה חל השליחות ועד"ז כתב הרא"ש נדרים ע"כ דלא שייך שליחות על דבר שממילא והכוונה בזה דליכא שום מעשה ופועל יולא מהשליחות שיהיה מקום לחול ע"ס. אבל בדבר שיש בו מעשה שייך בו שליחות כיון שנשאר רושם מהמעשה אחר שקיים השליחות. ולאו דוקא שנשאר רושם מהמעשה לעובד המשלח אלא אפילו היה המעשה לרעתו כל שיש כאן פעולה המעשה ונעשה צבאלי ולמשל במגרש אשחו ע"י שליח שנמשך הפעולה מהמעשה שהיא מגורשת מצעלה ואפילו היה זה רעה לצעלה ולא עובד ובכונן שמגרשה שלא חיפול לצידי וגירשה מחמת אכזרה, או שהוא ככן ואינו יכול להחזירה וצדוהו להחזירה בכל אופן הרי היא מגורשת כיון שיש כאן מעשה מהשליחות ונשאר רושם לאחר המעשה ונחקיימו דבריו ע"י שליח הרי השליחות קיימת, ועיין קול"ח ח"מ סי' קפ"ב סק"א והפך צי, ובספרי ב"ח משה הכות

סימן ר"פ

בירור בבמה מיני שליחות

ב"ה בדרכי אייר התשכ"ח ברוקלין נ"י יצו"א.
כבוד ה' החשוב מופלא ומופלג ברכאי וכו' חו"ב ה'
שלו' וחיאל מיכל מענדלאוויטש נ"י. תלמיד ישיבה הקדושה
תור"י.

אחדשה"ט.

מכתבו עם השאלות קצתי בזמנו אמנם נה' יבנתי נהשיב
בנתי היום לרגלי הערדות והרצה חשו' הנכה
נמשכה שיש להם דין קדימה וכמעט שאני מונע מלהשיב
בפגול מחמת חוסר הזמן אמנם כדי להלביב לב צחורי חמד
לקחתי י' מעט זמן לעיין בדבריו אחת הנה ואחת הנה.

בדבר שאנחנו נדבר בו בענין מניי השליחות מהו אם כן
שליח אדם לעשות דבר בשמינו הרי שנינו או נריך
זה מינוי שליחות בפירוש והמסתפק לה.

הנה בענין שליחות יש כמה חזקי ולפי הענין משתנה הדין
יש מין שליחות דבני מינוי דוקא ויש שנעשה לו שליח
ממילא יש שנעשה שליח אפילו בלי ידיעתו כלל והנה השו"ע
משיב ציד הדבר לפרוע חובו חף שלא עשה שליח כלל ולא
נחבין המשלח להיות שליחו והשנים לא התכוין להיות שליחו
מ"מ נעשה זה שליחו ממילא ואם שלם בספרו אינו יכול המלווה
לימר קבלתי המענית אבל אין זה חוצץ שאתה חייב לי אבל אין
זה מדין שליחות אלא מהלכות עולם והרי אפילו היה גוי או
קטן דאין בר שליחות מ"מ הדין כן וכעין זה כתב רש"י גיטין
דאיכא שליחות מדין הליכות עולם ואין זה מדין שליחות
דלפינן מקרא מכלל.

ב) אין שייך שליחות במילי דרשות כגון שאומר אדם להציר
חלך בשבילי לעיל או שצ' במקומי או הבא דבר זה
בשבילי ולא שייך לומר בזה שלוחו של אדם כמותו דכנ' אלו
דכו' רשות לא שייך בזה שליחות ולא שייך שליחות אלא במלוא
ועצירה כגון היכא דאיכא עליו מלוא לקיים ועשה שליח
לעשות בשבילו או רוצה לעבור עצירה וזה לשלוחו אלא דעיי'
אתא קרא מפורש דממעט דאין שליח לדע' כ"א במעילה ועוד
היכא דמפורש בקרא ולדעת החוס' ב"מ ע"ע אם השליח שוגג
יש שלדע' ועיין נמק"י שם וגם היכא דנתמעט שליח מעט
דאשלדע' מ"מ רק לפעור את המשלח מעונש כרת או מלקות
אבל איסור יש בדבר עיין פיה"מ להר"מ פ"ו דתרומות מ"ג
יע"י וי"ד ס"י ק"מ סק"י. וכן יש דין שליחות דקנינים שיהיה
משיכת שליח או חזקתו או קנין חלוטין כמותו.

ג) ובמצות דקיי"ל דשייך בזה שליחות מ"מ לאו ככנ' מלוא
הדין כן דהחוס' רי"ד קידושין רפ"ג הקשה
דנימא דתפילין נמי שליחו של אדם כמותו והעלה דבמצות
שצנופי לא אמרינן שליחו ש"א כמותו כגון תפילין ל"ית וכו' ולא
בזה ונחלקו המפרשים דפ"י הדברים הקל"ה ס"י קפ"ג כתב
דדוקא דמעשה שנמשך ממנה פעולה אחר עשייתה כגון גירושין

גיטין ע"ה ע"כ ד"ה דאמר מילי לא מימסרין לשליח ופרש"י
דך ארץ הוא לעשות שליח דברים וכו' נמי בדברים שליחו של
אדם כמותו וכו' ולפי פשוטו דברי רש"י תמוהין דמאי שייכות
לד"ה שטותין בנ"ה שליח עם מה שאמרה התורה דין שליחות
אבל להג"ל י"ל דודאי האי דין שליחות מדך העולם והליכותיה
גמרינן וכיון דדך ארץ הוא לעשות שליח דברים ממילא הוי
נמי בדברים שליחו של אדם כמותו א"כ. והמעט שנינו שג'
אדם כמותו האומר אלך פרעון חוב עם שאר שליחו שג' אדם
כמותי הרי זה מעט כלאים. וגם הא פשוט דנ"ה שייך שליח
של אדם כמותי במילי דעלמא נמשל אם אומר יבצ' יך ידבר
ובדומה שיהיה באלו הוא יושב ומדבר יהא דבר בטע' ולא
נאמרו הדברים אלא בקיום מליה או בעובר עצירה או בקנין
ומכירה שיהיה משיכת השליח באלו הוא משך או חזקתו או
קנין הניפין יבדומה ואלו נפקי מקרא רפ"ג דקדושין, ועיין
ח"ס אר"ה ס"י כ"א בהאריך הכותב בדברים אלו ועיין ב"ש
י"ד ס"י שבי' ועוד דל"ש שליחות רק בדבר המונע עליו
לעשות ועושה שליח תחתיו כמ"ש חוס' גיטין כ"ב ד"ה וזה
דמ"ע ל"ש שליחות בכתובת הניט וכן בדבר עצירה שאסור
לי לעשות וכו' ע"ה.

ומעתה דעת לנכון נקל שלא תקשה נמי מה שהקשה כמ"ע
עוד שם מה שהביא מרן בק"י ח"י בית אפרים מחי"מ
ס"י ז' דלא מהני שליחות אלא במילתא דאי עבד שליח בעלמא
בלי שליחות משלח לא מהני מידי כגון גרושין ותרומה ופסח
אבל מילה גם אם מל אחד בלי שליחות האב מהני במילה
בזה טע"כ לא מהני שליחות דלויכו' באלו עשה האב עלמו
וכמ"ע הקשה ממקומות הראשונים שהקשה למרן ז"ל ועיי'
אבל נפי מה שכתבתי לא קשה דכ"ה ז"ל מיירי בשליח נמלוא
ועושה שליח לדבר מלוא ידאי לא קשה מהני דנעיל והבן.

ומה שחמם עוד בסוגריים למח לא ח"י רבינו דברי החוס'
רי"ד בדברי הב"ה תמיח לא חזינא דכתם בק"י לא נחית
בחר יסודים על חוס' רי"ד אלא ליישב קושית הכ"ס בזה לענין
שצוה כנראה למעין שם דכל השק"ע שם לענין שצוה ע"י
שליח. ועיין עוד לקמן ס"י רפ"א.

ומה שראה כ"ה לישב שיטת חוס' רי"ד דאפילו אי נימא יש
שליח לדבר מלוא אין זה כאלו הוא עשה ממש המעשה
אלא דדין היא נחשב כאלו הוא עשה מעשה אבל אין זה מעשה
שלו ממש ולכן במלוא שהייתה התורה בגופו איך יפער עלמו
בשאר עושה עצור דהא התורה הוצי' מעשה הימנו כמו
נעילת לולב או הנחת תפילין דבריו ל"ב קלף דלפי קושית
הי"מ בחוס' רי"ד כוונתם הוא להקשות כיון דגמרינן שליחו
של אדם כמותו הוב' כמותו ממש וא"כ אין ג"מ אם הוא או
שליחו הכל אחד הוא אבל באתם האחרונים ז"ל נסתפקו דפ"י
שלוחו של אדם אם שליחות הוא רק מסירות כח בעלמא
לשליח או שליחו של אדם כמותו היינו כמותו ממש
וגזירת הכתוב הוא ועיין חתן סופר שער מקה' וקנין דף ע"ב
ע"כ סק"ג ד"ה ובעיקר והבן, ולפי זה ודאי דאחי שפיר אי
נימא דאינו אלא מסירת כח אבל אי נימא כמותו ממש קשה
וע"כ ל"ל כנ"ל.

ובזה הגני דושו"ט ובברכת התורה בלב ונפש.

מנשה הקטן

ידועו לזכותו ולכן המשחרר עבדו ע"י שליח אפילו לא בא ליד עבדו אינו חוזר בו מעצם דוכין לאדם אי נימא דזכות הוא לעבד וכן לענין גט אשה אלא דבגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם ולכן יכול לחזור אבל בשחרור זכות הוא לעבד וחבין לו שלא בפניו אם לא במקום דאז לאחרינא דאז אינו נעשה שניחו ידו"ק כ"ז נראה קצת בדיני שליחות ותן לחכם ויוסף לקח.

רמא שהביא מחלוקת הכו"פ וחזו"ש בדברי הש"ך ח"מ סי' שפ"ז דעת הכו"פ דדוקא דרך כיבוד אסור נכדו לאז לאחרים לומר אלז בחור שליח מותר וכתב"ש ס"ל להיפוך דדוקא דרך כיבוד מותר אלז דרך שניחות אסור ומיהו ראה גרייך דעכ"פ צ"י מינוי לשליחות דאלי"כ אמאי דרך כיבוד אסור להכו"פ, הא מלאה לעשות דבר שמחויב בו וממילא הוה שליחו.

הנה פסוק צא דכיון דהאז כדו במצות מילה ונא עשאו שליח אמרינן כיון דמעלס דין כל אדם מחייב למונ כל זמן שאין האז מל צעמנו א"כ כל שהאז אינו מל צעמנו ולא עשאו שליח להדיא אלא כדו במצות מילה אמרינן דודאי אין אדם מניח מצוה שמועלת עליו ועשה מצוה של חבירו וכיון דכל ישראל חייבין לומר ממילא הוא נמי צבול חיוב של כל ישראל אמרינן כל שלא עשאו שליח ממש אלא כדו ודאי אינו מל בחיר שליח אלא מקיים חובת עצמו ולכן דרך כיבוד אסור אלז בשאר מצוה כגון להפריש תרומה וכיוצא צו דליכא מצוה על השליח כל שגילה דעתו להיות שליחו כגי בלי מינוי ממש וכן. וצ"ע דברי הש"ך ח"מ כ"ל הארכתי הרבה בחשבוניו אין כאן מקום להאריך כעת.

רמא שהביא קושיא הריעב"א צ"מ דף ק"י ע"ב אבא דאמרנו בגמ' דאמר לכו שברכס על צעל הבית פטור משום כל חלין ותמה הא קי"ל כהב"ט שלוחו ש"כ ודחק לישב הנה עיין בספרי ש"מ משנה הלכות ח"א סי' קע"א ביאור נכון וישו"ב אמת לקושיא הריעב"א והאחרונים ז"ל שפלפלו בו וכו' ומדברי תוס' ר"י ע"ש ומשם תקחנו.

בלב ונפש.

מנחת הקטן

סימן רפ"ב

בדין דאי עבדי לא מהני ואיכא אחר עמו

ב"ה אדר"ה אייר התשכ"ז ברוקלין ג"י יצ"א.
כבוד האי צורב, עוסק בחוקי חורב, יהא שמיה מברך.
וכי בש"ת שלי יחאי מענדלזאנאוויטש הי"ו.

אחדשה"ט באהבה כראוי ללומדי החורב ראשונה אבקש מאתו סליחה חולי לא שחי עדיו עליו כראוי לו כי באינו מכירו קאמינא ולא ידעתי אם הוא רב צע"כ או חלמוד ישיבה ויקבל כל הכבוד כפי פרכו כראוי לו.

וקידושין שנמשך פעולה מן המעשה חכלית שהיא מגורשת מצעלה או שהיא קנויה לצעלה והיא א"א או צה חורין וכן בחרומה הפירות מחוקקים בקוליר היסוד צזה כל שנלמח איזה פעולה להמשלה מן המעשה של השליח אז שייך שליחות אלז במצוה דלא נמשך פעולה להמשלה לאחר מעשה המצוה כגון סוכה ותפילין וי"א דלאחר שקיים המצוה לא נשאר שום פעולה הנמשכת מן המעשה כה"ג לא שייך שליחות ומה"ט ס"ל להקל"ה דלא שייך שליחות באז למילה דלאחר המילה לא שייך המשך המעשה להאז דלאחר שכל כצר קיים כל מצוה האז וסלקה לה לגמרי ועיין ש"ך שם.

אמנם אחרים פי דהתוס' ר"ד רק במצוה שעל גופו ס"ל דאין שייך שליחות עד"מ ראה הקצ"ה שהיו הקדשים נשחטים וצ"ב מצוה על הצעלים לשחוט ואם נשחטה הצברה ע"י שליח צעלים היה כמותו וכן שהיו יימולים ומלוא על האז לימול ושליחו של אדם כמותו וכן מצוה שנקשר חפילין והקשריה ניכל לעשות ע"י אחר אלז להניח על זרועו או נמול ערלתו ולימור שהיה שליח מל עצמו או כאלו מונח על זרוע המשלח אז א"א לנריך דוקא על גוף האדם ועיין ח"ס א"ה סי' ר"ב.

עוד פי מן צב"ש יו"ד סי' שני"ה דל"ש שניחות אינה צדבר שא"א למשלח ולשליח לעשות אותו דבר שניכס כאחד אלא או אז או אז כגון לגרש אשה שאחד מגרש ולא שנים ואם גירש הצעל א"א לשנים ואם גירש השליח א"א עוד לצעל וכן בקידושין ובהפרישת תרומה צבני מצוה מכני שליחות אלז צדבר שצ"ה יכולים לעשות כגון ישיבת סוכה והנחת חפילין ואכילת מצה גם אם השליח עושה אלא באותו זמן עצמו המשלה ג"כ יכול לקיים כל אלו ל"ש שמכר לו כחו ושליחו כמותו שהרי צידו הוא לעשות לעצמו ג"כ באותו רגע אותה המצוה כה"ג לא אמרינן שליחו שא"כ וגפ"ז ג"כ במילה שייך שפיר שניחות ודלא כש"ך.

עוד כתב הרא"ש נדרים דצדבר שממילא לא שייך שניחות וכגון ראה שיאמר אדם ראה אהב צבצילי או שמש חקיעת שופר צבצילי וכיוצא בו ועיין קל"ה סי' ר"ב והב"ה ח"מ סי' ס"ז כתב שלא מכני שליחות אלא צמלח דאי עבד שליח מעצמו צלי שניחות משלה לא אהני מעשיו כגון גירושין וקידושין וחרומה שאם עשה המצוה מעצמו לא מכני אלז מילה גם אם מל צלי רשות משלה ושליחות האז מילה כשרה היא כה"ג לא מכני שליחות דליכוי כאלו עשה האז צעמנו ועיין פסקי מהר"א סי' רנ"ד וגפ"ק יו"ד סי' ס"ז ונ"צ ח' סי' קמ"ז אי מכני שבושע ע"י שליח.

סימן רפ"א

ד) וצעתה נצא לדון מינוי השליח נראה לומר דאין לנריך מינוי שליחות אלא היכי דהחייב הוא על אדם פרטי כה"ג אי עבד מעצמו צלי מינוי אינו שליח וכגון בקידושין וגירושין וחרומה שהמצוה הוא על האדם הפרטי וכן מילה המצוה על האז וכה"ג אפילו הכך אחד ועשה צבציל הצעלים מ"מ אינו מועיל צלי מינוי ורשות אלז היכי דאין המצוה על האדם פרטי וזכות הוא לאדם לא צבי מינוי שליחות ואדרבא כתב הר"ן גיטין דאדם עושה עצמו שליח לחבירו אפילו צלי

ובדברת הפמ"א ח"א סי' ל"ד שכתב דבר חדש דלא אמרין
 אי עבד לא מהני אלא היכי דהדבר שער עליו
 חלוו בעלמא אצל היכי דאיכא אחר עמו והשני לא עשה עברה
 לא שייך אעל"מ (ואף שבשמי"ה הגרע"א סי' קכ"ט ד"ה ור"ח
 גמגם ב"ו) ולכן בנשבע שלא למכור ומכר חל הקנין אף שנעשה
 באיסור דניכר והמוכר עשה שלא כדין אצל הקונה ואמר לו
 מה לי ולשבעתך והחתיים בשער המקנה חמה עליו בלתי
 כ"ד דהא גם מלך המקנה איכא איסור דעובר על לפי"ע ותי'
 עפ"י שיטת מהר"ע הידועים דהיכא דלא היתקן האיסור
 אמרין אפי"מ ופ"י סברה ה"ד מלאכי דלפי"ע עובר אפילו לא
 עשה האיסור וכ"כ חמה עליו דבפמ"א משמע דחזירו אינו
 עובר ואינו עושה איסור ולפי ת"י החת"ם חזירו עכ"פ עושה
 איסור ויפה כיון בזה.

ועיין עוד לעיל סי' פ"ה ובמה שצי"נתי שם.

אמנם מה שכתב ע"ד דכיון דלגבי מוכר ויתקן האיסור רק
 לגבי לוקח לא יתקן הלפי"ע ראו נקונסו ויתקן
 האיסור הנה בזה לא כיון יפה חדא דהא לאו קנס הוא אלא
 דלא מהני פעילתו לעבור על מצוה ה' ועובר הוא נ"ו גם
 בעיקר הסברה אדרבה כיון דלגבי לוקח לא נתקן האיסור של
 נפיש"מ א"כ אמרנו דלא נתקן האיסור נגמרי ולא אמרנו תורה
 אעל"מ אלא היכי דנתקן כל האיסור היוצא מפעולה זו שאמרה
 תורה לא תעבד אצל הכה כ"ן דנשאר איסור קלה שאלא
 מפעולה זו א"כ לא נתקן האיסור לא אמרין אעל"מ ועיין
 פסחים ע"ג מאי תתקן לכו"ל מלכותא ופרש"י לג"כ
 ועיין רש"י ור"ח שם ודוק.

ומה שכתב לישב קושית החת"ם ע"פ מה שכתב השפ"א ריש
 מ"ם שכתב דבעבר בשוגג אינו עובר אלפי"ע א"כ הכי"א ח"ל
 דהקוה"ה ה' בשוגג וליכא לפי"ע ולא עבד איסורא וא"ע מהני
 לאחר הסליחה שגגה הוא דא"כ אדרבה נימא אעל"מ ויתקן
 האיסור לגבי המוכר ועוד דבע"כ מיירי דהקוה"ה יודע ואינו
 שוגג שברי בפירוש כתב הפמ"א יתלוקה לזות מה לי ולשבעתך
 וא"כ הוא עיקר סברתי נקיים הקנין וא"כ איך ראה לומר
 דהקוה"ה אינו יודע שנעשה באיסור וא"כ פשוט.

ומה שהקשה אשפ"א דלפי"ע לא הוי בשוגג הנה השפ"א בזה
 לאו יחידא הוא ולאו מלתא חדתא אמר והסברה
 פשוטה דלא שייך מכשול אלא בדבר שאדם רואה להכשילו
 אצל חס יודע שהוא מכשול ודאי דלא הוי מכשול ובגמרא דייקי
 דעד דהוי בחרי עברי דהכרז וכל שאינו בחרי עברי דהכרז
 אפילו מושיע לו בידים ממש אינו עובר אלפי"ע אלא הוי בכלל
 מסייע ומדרבנן, ל"ד א"כ האכילו בידים ממש לדעת הכ"ז
 עובר אפילו בלי חרי עברי דהכרז אצל פשוט כשאינו יודע
 כלום דאינו עובר וקל"ה משמע כן לשון הגמ' פסחים מ"ן שלא
 יושיע כוס יין לחור והבמה"ה לגבי הרי שוירע שזה חזי רבי'
 וי"ל ומ"ן צ"י"ש וי"ד סי' י"ז פשיטא ליה ג"כ הכי והכ"ז ראה
 מדברי הרמב"ם פ"ח מלכות ה"ד שכולל דין דלפי"ע במכשיל
 חזרו בדבר איסור עם משיאו ע"ה שאינה הוגנת ובמשיאו
 ע"ה שאינה הוגנת פשוט שאם משיאו ע"ה הוגנת לפי דעתו
 אף ששוגג ועל"ה לו אינה הוגנת ודאי דלא עבר אלפי"ע רק
 במשיאו במיד אינה הוגנת וא"כ הכ"ז במכשיל בדבר איסור
 דכוחיה הוא דליכא איסור כלל.

ובעיקר קושית החת"ם לפום ריהעא ה' נראה צ"ד
 לפמ"ש האמונת שמואל צ"ח י"ד בזה בפת"ש
 וי"ד סי' ס"ב סק"ג דלא שייך לפי"ע בדבר שלכמכשיל אינו
 אסור ומכ"כ שרי לישראל להושיע לגבי אבמה"ה דממא"ה ע"ש
 ועיין רמב"ן יבמות ר"פ י"ט מותרות שכתב דנשים לא הוזהרו
 בלפי"ע בדבר שמוחר להם וקל"ה מפרשים ר"ו לומר לפי הבנת
 האחרונים בדברי הרא"ש ברכות דף כ' דנשים אינם בכלל
 ערבות א"כ ליכא בזה גם לפי"ע ובמקום אחר הארכתי
 דהדברים דחויים הם מ"מ בדברי אמונת שמואל עשיתי לו
 סמוכין מדברי הע"ז וי"ד שכתב בסברתו ממש ועיין בספרי
 משנה הלכות ח"ג סי' ל"ז ובמשנת העממי סי' ק"ז ושו"ת
 ח"ס ח"מ סי' ר"ב בדברי רמב"ן ה"ל ובשו"ת מהר"א א"ח
 סי' ד', עוד כתבו האחרונים ז"ל דבחו"ס שכתב ליכא איסור
 נפיש"ע כיון דאין האיסור רק עליו ולפי"ע מותר ולפי"ע עכ"פ
 איכא כמ"ל חופנים דליכא לפי"ע ושפיר איכא מליאות דהנזקה
 אינו עובר באיסור לפי"ע. ועיין עוד ח"ג סי' צ"ז.

אלא דלכאורה יש לדחות לפמ"ש המל"מ פ"ד ממנוח דאם
 א"א לעשות העברה בעלמא רק ע"י אחרים שייך לעולם
 לפי"ע שברי גם האחר יעבור על לפי"ע א"כ הכ"ז נמי הרי א"א
 לעשות העברה רק ע"י אחר שיהיה הקוה"ה חמוס דיתוי א"כ
 חזר ויראה דלא אמרנו המל"מ אלא דאם יעשה ע"י אחר ודאי
 יעבור האחר אלפי"ע אלא היכי דאם יעשה ע"י אחר והאחר לא
 יעבור אלפי"ע כה"ג גם זה אינו עובר דלא הוי כה"ג בחרי
 עברי דהכרז וא"כ הכ"ז כיון דאפשר למכור לו והאחר אינו
 יודע ולא עבר אלפי"ע או שיכול למכרו לנכרי שאינו עובר אלפי"ע
 ממיילא אפילו מכרו לישראל לא שייך לפי"ע (והגם שבמקום
 אחר הבאתי בשם קל"ה אחרונים דבעב"ס נמי שייך לפי"ע
 וע"כ מכשיל לישראל איכא מ"מ אינו שייך לעניינו).

רמז שנראה עוד לפמ"ש מ"ן צ"י"ש א"ח סי' כ"ג דלא שייך
 אי עבד לא מהני אלא חלוו שיש בו ממשע כגון קידושין
 וגירושין ותמירה ושחיטה וכדומה אצל בלוא שאין בו מעשה
 ליש"ל דלא מהני מה שלא עבד ע"ש והנה מבואר בלוא דלפי"ע
 דהוי לאו שאין בו מעשה עיין חנוך מ"ה ר"ל"ב וכ"כ בשו"ת
 פנ"י להמג"ש ח"מ סי' ס' דלאו דלפי"ע לעולם הוי בשמי"ה
 דכל איסורו הוא מה שהזכירו נכשל על ידו ע"ש וכן כתב במל"מ
 פ"ד ממלוא ועיין כ"מ פ"י דכלאים בסופו ונפ"ז אחי שפיר
 מאד דבשכיל לאו דלפני עור לא אמרין אי עבד לא מהני וא"כ
 אחי שפיר קושית החת"ם דהנזקה אומר לו מה לי ולשבעתך
 כיון דהוא לא עשה הטעירה לא שייך בזה משום אעל"מ ולפי"ע
 שו"ת הוא אפילו אי נימא דליכא. ועיין ח"ד סי' ק"ב.

ועוד צו שלשים לפי דעת הפוסקים דמותר מותר להלוותו
 ברכות והעור כתב דאפי"ע שחטא ישראל הוא והכוונתו
 לו עובר אלפי"ע ועיין דרשה וט"ז וי"ד סי' קכ"ט שם ובאחרונים
 מה שהארכתי למענותם ובשו"ת מו"ל מא"ש סי' מ"ה הקשה
 למאי דקו"ל צ"י"ד סי' קכ"ז דלעבור על ל"ה נז"ך לבצ"ו כל
 ממנוי כדי שלא יעבור א"כ תורה שחיבה שבעה מודה במקל"ה
 שבעה נגד ע"ה ומשמע שמוחר לזה להשביעו שלא יאבד ממנו
 אפי"ע דידע בודאי שנשבע על שקר ואמתי הא עובר על לפי"ע
 ונז"ך לבצ"ו כל ממנוי שלא יעבור ותי' כיון דסוף סוף רשע הוא

ולמשל המגרש הנוסחו במוסד דאמרה תורה ולו תהיה לאשה כל ימיו והוא עבר וגרשה כרי רלון הצורה תהיה אשה זו תחתיו לעולם ועכשיו כרי תשאר האשה זו מגורשת בלי צל לעולם נמלא שפעולתו עשה פירות ומשכת לעולם ע"י הקפידה התורה שלא ישר רשע ממעשה פעולתו ואי נימא אע"ל נמלא דמחויב להחזירה ולא נשאר ממעשה רשע שלו בעולם וכן בחורס מן הרעה על היפה ומן שאינו מינו נשאר פעולה מה להלן ואם נימא לא מהי א"כ יתקן האיסור שיחרוס מן היפה א"כ אף שערזי אמימרה דרחמנא ועשה איסור ונלקח עליי מ"מ מהני החיקון שלא ימשוך פעולה איסור זה אלהבא מה שהוא נגד רלון הצורה משא"כ היכא דהמשך הפעולה הנלמה מהעצירה שלי אינה איסור ולא נשאר רישע של איסור בעולם אחר שערזי העצירה ומה שערזי כבר עבר זה לא אפשר לתקן לעולם וכמ"ש אפילו אי עבד לא מהני מ"מ עבר דאמימרה דרחמנא כה"ג לא אמרינן אי עבד לא מהני ולכן אחי שפיר משאר איסורי תורה כגון מלאכה שבת המיוצא משאו וחזר והחזירה דכיון דהאיסור אינו אלא בשעת מעשה היינו בשעת הוצאה וליכא המשך מלאכה איסור שהרי לא הקפידה החירה שלא תהא מלאכה זו בעולם אלא הקפידה שלא יעשה בשבת והרי איסור זה כבר עבר וזה ממינא לא יתקן כה"ג לא אמרינן אע"ל ועיין שו"ת צ"ש למן א"ח ס"י ק"ח ק"ט וי"ד ס"י ש"כ"ד ודו"ק היטב.

רלפ"ז מוציאים היעב דברי הפמ"ח דנשבע שלא למכור והנך ומכר הרי הכא נמי ליכא שום איסור לאחר המכירה דנימא שהקפידה תורה עליו שלא תשאר איסור בעולם אלא בשעת המכירה עבר על איסור שבעה זה כבר עבר וא"א לתקן לעולם ועל המכירה ליכא איסור כה"ג לא אמרינן אע"ל זה שאמר דהני אומר אני לא עשיתי איסור וליכא שום איסור בדידי ולכן המקח קיים, ולפ"ז מוצן היכא דקנה באיסורי הנאה דאמרו צירושלמי דהמקח צל דהתם הרי כל הקנין נעשה באיסור ונמלא שהקפידה התורה שלא יהא קנין כזה בעולם ונשאר רישע מהאיסור לעולם שנעשה נגד רלון התורה ולכן המקח צל והפך בה.

רבמה שכתבו גראה לפעמ"ד לישב סתירה הרמ"א ז"ל דפסק בזו"ד ס"י ר"ל דנשבע שלא למכור מקחו צל ובח"מ ס"י ר"ח פסק דמקחו קיים והאריכו אחרונים בדבריו ז"ל עיין סמ"ע ועי"ן ושו"ך ח"מ ה"ל זנו"ב א"ע ס"י קכ"ע זכ"ש יו"ד ס"י ש"כ"ד וחס"ס יו"ד ס"י י' דבאיסור שבה מלכו מורה דאע"ל, ולפמ"ש גראה לישב בדיוק לשון הרמ"א ז"ל שכתב בזו"ד וז"ל י"א שכל שנשבע שלא לעשות איזה דבר כגון שנשבע שלא למכור חפץ פלוני ועבר ומכרו אין במכירתו כלום ודייק הרמ"א ז"ל נשבע על חפץ פלוני וכיון שהשבעה על חפץ מפורט ומצורר א"כ כשמכרו נשאר רשע והמשך מפעולת האיסור שבו שהרי הוא נשבע על אותו חפץ שלא יהא מכור ובידו לאיסור חפץ שלו ונמלא האיסור נשאר ונמשך אלהבא משא"כ בח"מ כתב נשבע או גדר שלא למכור בסתם ולא פרט בחפץ א"כ ליכא עליו אלא איסור בשעת המכירה ולאחר המכירה אין ניכר שום רשע מהאיסור שעשה דהתורה לא הקפידה על קנינים בעולם שלא למכור ולכן כה"ג שפיר כתב הרמ"א דקנינו קנין, ובהא מיושב נמי דלא קשה מירושלמי דקו"ל שם דהקונה

זה וגזלן שגזל ממנו חצירו אינו עובר המשבעו אלא אמרינן הלעטכו לרשע וימות דקו"ל כרש"ב פ"ה דמט"ש הלעטכו לרשע וימות כמבואר צ"ק ס"ע ולכאורה ל"ע דמ"ש מהא דלא יושע אדם יין לחור ואחמ"ה לצי"י ולא אמרינן הלעטכו לרשע וי"ל לומר כזה סברה דדוקא במקום שעדיין אינו עושה עצירה ואין בידו לעשות העצירה בלי שיסייע לו כה"ג אסור להושיע לו אבל היכא דכר עבר על העצירה יהא עומד במדרו כה"ג אמרינן הלעטכו לרשע אבל להכשילו בעצירה אחרת אסור ודו"ק ועיין צ"ש יו"ד ס"י י"ז בעין זה ע"ש.

רלפ"ז הכא נמי דהמוכר כבר עבר על השבעה ומכר ועומד ברשע ורואה למכור כה"ג ליכא משום לפ"ע ללוקח כלל ומותר לו לקנות ואין כאן אע"ל והבן לצד כי ידועים דברי הרמב"ם ע"ז דף ו' דהיכא שיכול לעשות האיסור שלא על ידינו ליכא משום לפ"ע ע"ש וגם יש עוד כמה אופנים היכא דליכא לפנ"ע ושפיר מיושבת קושית החת"ם ז"ל מצעל פנמיא.

ובעיקר סברה הפמ"ח והידושו נלפעמ"ד נהסביר הדברים דלכאורה יש להבין סברה רצא דאי עבד לא מהני דמה סברה היא זו אחר שעשה מעשה בפועל ועבר אלאו ה' האין נאמר דלא מהני ולא עשה מעשה והלא המציאות הוא שערזי על האו"י ועשה מעשה כזו, ואם זה סברה א"כ העובר נשאר איסורי תורה נמי נימא אי עבד לא מהני והמהלל שבת נימא אי עבד לא מהני ולא יתחייב ונקושת מחדש"ם לענין שחיטה כה"ג נימא בכל איסורין גם לחי מחדש"ם אכתי יש להבין שפי' דכל היכא דאם יתקן האיסור אמרינן אע"ל אלא בשחיטה ע"כ נשאר רשע מן מעשיו וא"א לומר אע"ל א"כ במוציא משאו בשבת והחזירו למקומו ולא נשאר רשע לפעולתו נימא אע"ל ונתקן האיסור כולו ולא יתחייב יכא ודאי ברב"ה הוא, ובשלמא לענין מקח וממכר וכיוצא בו אכתי יש לומר דמעט הפקר צ"ד נגעו אבל באיסורים כגון תרומה וגירושין וקדושין מאי סברה הוא זו ועיין רמב"ן תולין ד' במכירת איסור דמבואר צירושלמי דאין דמיכא אלא התעשר גזל אלא דאין מקדשין בו אשה ע"ש וצ"רן שם וצ"רן דברים מ"ז ד"ה צ"י רמי דהא חמא ועיין עוד גמ' בברכות דף ע' וי"א ורמב"ם פ"ב מה' בבורים ה"ד שאלמו פטר חמור אסור ובהשגות הראב"ד שם וי"ע.

ומה שנראה בהסבר הדברים הוא כך דודאי העובר עצירה בפועל ועבר דאמימרה דרחמנא מה שאמרה תורה לא לעבד והוא עבר אפילו אמרינן אי עבד לא מהני מ"מ לא נתקן מעשה האיסור שעשה ומה העטם אחר רצא דלקי משום דעבר דאמימרה דרחמנא כלומר דקי הוא אמה שערזי בשעת עשה ואי נימא דמעט כלל מהני נתקן האיסור א"כ מלקות למה וע"כ דלרצא נמי הכוונה דעבר דאמימרה דרחמנא שעשה איסור והאיסור רוצן עליו עד דלקי עליו אלא הא דאמרו אי עבד לא מהני הכוונה שאם עבר דאמימרה דרחמנא כזו דאי נימא מהני נמלא נשאר קיום הנלמה מפעולה זו לעולם וישאר איסור לעולם לאחר הפעולה שהוא כבר פסק פעולתו כה"ג אמרינן אי עבד לא מהני לרצא כלומר לא מהני פעולתו שישאר האיסור אלהבא אחר שהוא הפסיק פעולתו ורלון הצורה צ"ה שלא יהא מעשה איסור זה בעולם אמרינן אע"ל ונתקן האיסור שלא ישר ממנו רשע אלהבא.

ואמר לו זקי מומחה בכת"י כאלו שהספר שזה לערך אלף (\$1000) דאללאר ועתה נפשו בשאלתו אי מחויב להודיע להמוכר שהוא הלווה שלו ולהחזירו לו דכ"ל מקח טעות או לא. וכחצ לי טענותיו לפטור ואלו הן.

א) כיון דסיבת שוית הספר אינו מכח כתי"ק של החיד"א חלף מלד הספר והשויות יותר מן הספר הוא מכתי"ק של החיד"א ולא מכח הספר ואולי ה"י מוכרו בשוק לא היו נותנים לו יותר עבורו שלא היו בקיאים בנ"א שהוא כתי"ק של החיד"א מה חיככת ליה שקמי שמיא גליא שהוא כתי"ק של החיד"א ז"ל דדוקא הכתי"ק הוא השווי היתרון שיש כאן.

ב) כיון שהלווה שעתה כבר הספר צידו הרי יש לו דין מוחזק ח"כ יכול לעטון שאין הספר זה שלו בכלל לפי שספר זה בא לידי מאלמנה אחת שנפטר בעלה והביאה כל ספרי בעלה אל השטעיל של הלווה הנ"ל שיש לו שטעיל ואם היתה יודעת שזו ספר זה ודאי לא היתה נותנת וזה כמעט ח"א להחזיר למלמנה שהאלמנה אינה דרה בסביבה זו וממילא ליכא חוב להחזיר לו.

ג) דכיון דאמר בפ"ה מלא שאם שזה יותר הרי הוא מוחל ומה שאדעתא דהכי לא ה"י נותן לא הוה ח"א דברים שצנז ואין מחשבה מוילא מידי ודאי עכ"ל.

ובמה דסיים אפתח מה שכתב שהמוכר מחל לו וא"כ אף שמחשבתו שאדעתא דהכי לא ה"י נותן לא הוה ח"א דברים שצנז הוה פשוט דהמוכר חפץ שימחול לו אם שזה יותר מה שמחל לא מהני דמה שמחל לא מחל חלף בעיקר שויות הספר כלומר שאם ישור יותר משלשה דאללאר ימחול לו אבל צמח שימלא צו ענין אחר שהוא ח"א זכוכים ע"ז ודאי דלא מחל יח"ל מחילה ולא מצעות ולא לדעת הרמב"ם דאין אדם מתחייב בדבר שאינו קלוצ ה"ה דאינו מוחל בדבר שאינו קלוצ כובצו דבריו בטע"מ ס"י קל"ה וז"כ להדיא בח"י הרמב"ן ז"כ דף נ"ט וז"ל מי ידע כמה מטי ליה דימחול ע"ש ח"כ הכ"ז האי כתי"י דבר שאינו קלוצ הוא ולא ידע כמה הוא דימחול חלף אפילו להחולקים על הרמב"ם מ"מ הרי קי"ל בכלל דמחילה צעות אינו מחילה עיין רמ"א ח"מ ס"י רמ"א ואפילו קנו מידו לא מהני ועיין תשו' הרשד"ם הובא בש"ך ח"מ ס"י ר"ה והמהרי"ק שורש נ"ד האריך דמחילה לא שייך במטלטלי דאתנייהו צעין רק במלוה וחיוב דלהוציא ניתוח ועיין תשו' הרש"ש הובא בטע"מ ס"י ע"ג בהא דמשכון דכש"ש לאדם חפץ ציד חצירו ואמר לו אני מוחל לך לאו כלום הוא ח"כ יאמר אינו נותן לך במתנה ע"ש וכתש' מהרשד"ם ח"מ ס"י רש"י ובש"ש ח"מ ס"י ע"ג דלא מהני בדבר צעין וא"כ מחילה על הספר לא מהני ועל האינאה הוי צעות והבן.

ועיין עוד להמן ס"י רצ"ב.

ב) מה שטען ע"ד דאפשר דאין הספר שייך למוכר כלל נ"י שצא לידי מאשה אלמנה שנפטר בעלה ואולי היתה יודעת לא היתה מכנסת לו ספר זה ומעולם לא קנה ספר זה הוה צדא לכאורה דבר נכונה ור"א לדבריו מדברי הלבוש צעיר שושן ס"י רנ"ג שכתב הקוה כל מה שהיו בחזרת צדיל ומכרי הוא לישראל ג"כ בחזרת צדיל ומלאו צו ח"כ שהוא

באיסורי הנאה המצוה גזל והכל המכר קיים והחלוק פשוט וק"ל. ועיין קל"ה ונתיבות ח"מ הנ"ל ובספר חו"ד יו"ד ר"ה הלכות שחיטה ופלא שלא זכר הכר דקושתו הוא קושת מהרשד"ם ותי' מהרי"ט ע"ש ובח"מ כבר הרגיש צדא ע"ש. ובעיקר סברת הפמ"א הגאון מהרש"ם זיין דמדברי הט"ז יו"ד ס"י ע"ז סק"ה נראה כעין סברתו ממש.

סימן רפ"ג

בדברי הרמב"ן דספירה הו"ל מ"ע שלהו"ג

ג) בדברי הרמב"ן ז"ל התמוהין קידישין כ"ט שכתב בח"י דספירה העומר הוה מ"ע שלא הז"ג הוה כבר הנכו צו נימושות יגס ח"י אחרתי צס"ד זה מכבר דס"ל להרמב"ן ז"ל דספירה העומר חולה בהקצת העומר דכתיב מיום הביאכם את עומר התנופה וצמן שאין עומר ספירה דרבנן היא ועיין תוך מלוה ש"י ועיין דברי מלכיל ח"ג ס"י ח' ובש"י ח"כ נזר ח"כ ס"י שפ"ה.

והנני בזה ידידו דושה"ט וש"ת בלתי מכירו וי"ר שיוכה ללמוד תורה לשמה מתוך נחת והרחבת הדעת צלח ורכב על דבר אמת ואשאר בזה המברכו בלב ונפש.

מצשה הקטן

סימן רפ"ד

ראובן קבל ספר בתשלומין ובפתחו מצא בו הגהות שמחמת זה שזה אלף וזו

אור ליום כ"ג סיון התשל"א בני יצ"א.
למאן דלא חזיגא קמברכינא יהא שמי' מברך וכו' וכו'
כש"ת מוה"ר חיים ישראל שמעון גרינקס הי"ו.

אחדשכ"ת.

יסלח לי על אשר לא חוורתיו כפי הראוי לו כי צנלתי מכירי קאמינא ולא ידענא ח"ס הוא רב או ראש ישיבה או תלמיד חבר ולכן יקבל הכבוד כפי הראוי לו ואת מעכ"ת הסליחה.

ובדבר שאלתי בראובן שהי חייב לו ג' דאללאר ונתן לו ספר נאות יעקב מהגר"י אלגאזי תמורת חובו והכסום ציינכם בדיוור היות כי לא ידוע בדיוק מחיר הספר על כן כל אחד מוחל להשני יותר אם שזה יותר או פחות וכן נעשה וכשצא לציתו ופתח הספר ראש כמה הגכות על הספר ואחר דרישה ומקורה נחבר שהספר ה"י חתם יד הגב"ק החיד"א ז"ל והוא ז"ל הגיה עליו ההגכות הנ"ל ועל פתח השער כתוב קבלתי במתנה וכו' אינו האעיר חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט,

חלול בפנים וכו' מלא כסף או אפילו ענמו כסף זה כי מעשה זה לפני אבי ופטרו ואמר טעמא מפני שזה לא זכה בו כשקבלו מכניו כיון שלא ידע ולא נחכו' לקנות כסף או בדיל והודה לו ר"ת ועיין ח"מ סי' רל"ב בנתיב סי' אס קנה בספרסור דבר בחזקת בדיל ומכרו ואח"כ נודע לו שזכה בו כסף או אצ זכה הלקוח ועיין שם סק"ד ה"ב אס קנה זה לענמו וא"כ הכי' כן הוא לכאורה.

איברא ולאחר העי' אדרב' מדברי הלבוש ראי' להיפך שהרי כתב שם בסמוך ח"ל ואס מכר לו חפץ בחורח אצ ושכרו ומלא חלול בחובו מלא עופרה או מכרו לו בחורח בדיל ומלאו בחובו כסף הרי זה מקח טעות דנ"א שזה לידו בחורח מתנה סתם או ירשו מאחזקתו אבל הקונה כלי מכניו וכו' הנה מצוה דמחלק הלבוש ז"ל בין שזה לו בחורח מכר וצין שזה לו בחורח מתנה וצנח לו בחורח מתנה סתם נמי זוכה בו כמו בירוש' ואף שאפשר שכוונתו מתנה בסתם נמי לא ידע מה מימ זכר בו והטעם י"ל דנותן צעין יפה הוא נותן ואחרי' ודאי אפילו חילו ה"י יודע ה"י נותן יכ"י מאח"כ טעם שיהי' עכ"פ מצוה מדברי הלבוש דבמתנה הרי הוא שלו ואס מכרו ח"ל מקח טעות וחורח וא"ל לטעון שאינו שלו כלל וכ"ש הכא שהאשכ נחמה כל הספרים א"כ יש אומדנא ונראה ליתן כל הספרים לעצמה נשמת צלה.

והשנית דהרי כתב הנתיבות סי' רל"ב אות ח' דדוקא צכ"א שאין דרך להחודע כלל בנמלא אצ בפנים הכלי מכוסה וכו' כחצורה ממנו ומכל אדם דהוי הפקר אבל מלא כסף שהוא כרוך צמעטית ולא ידע מה הוא וכיוצא בזה בדבר שדרט להודע זכר זה דהא המדק' למד דין זה ממלא צכות' ישן ורמזים פ"ד מה"ג כתב בעטם משום דהוא אצורה ממנו ומכל אדם וכ"כ המהרי"ק סי' קי"ח דוקא מידי דאינו מאי ע"ש וא"כ נידון דידן דאינה אצורה מכל אדם וגלוי הוא אלא שהמוכר לא היה צקי' בו ח"ל כמלא כסף כרוך צמעטית ולא ידע מה הוא דמ"ש אס מלא מרגלית ואינו מכיר צכ שהיא מרגלית ומ"ש אס מלא כתייק ואינו מכיר שהוא כתי' חשיב תרומתי' ואינה אצורים מכל אדם כי נראה הוא לעינים אלא שהוא אינו צקי' בו ח"פ מאד.

ובזה נדחית נמי טענתו השלישית כיון דסיבה שוית הספר אינו אלא צצביל כתייק של החיד"א ז"ל ואילו ה"י מוכרו צשוק לא היו נותני' לו יותר שלא היו צקיאים צנ"א שהוא כתייק של החיד"א מה איכפת ליה שלפני שמי' גליא שהוא כתייק של החיד"א זה אינו דכח' לאו כלפי שמי' הוא דגליא אלא כלפי כל אדם גליא הוא אלא דלאו כל אדם צקיאים צדבר ומ"ש ה"י מכל דבר שאין צנ"א צקיין' צו ולמשל רוב צנ"א אינו צקיאים צצומת מרגלית עובד דיימאלד וכיוצא צו ודאי אס עשה צו יש צו אונאה לכ"ע וככ"ג כן הוא.

ומידו לעיקר דינא נראה לפענ"ד לפטרו ממקום אחר דנראה דאין צו דין אונאה מטעם שכתב צנ"א ח"מ סי' ר"ע דחלצ וגיהא שאין להם שער ידוע אלא כל ה' קונה כמו שחפץ לית ציה אונאה וצנמנ"א דיני אונאה סי' כ"ד תמכ עליו דהרי ספרים דאין להם שער ידוע ואפ"ה קי"ל דיש להם

אונאה וצציה שם חצוצה הרא"ש כלל י"ג סי' כ' דלא שייכא אונאה אלא צצפן שדמיו ידועים ונחמה צצומת הצפן אבל צצכירת אלתועלמה של קהל לא שייכא אונאה ע"ש וצצחרונים מצוהר דלכל דבר שאין לו קצבה אין צו אונאה ועיין צצכ"ש ח"מ סי' ר"ע סי' צצ צקונה אחרונים וצצמשפ"ש צקוני' משמ"ש אות י"א, וא"כ בדידן נמי כיון דשוית הצנ"א לכ"ע אין דמיו ידועים אלא הוא חלוי שאס ימלא קונה כתי' וספרים כאלו ויראה לקנותו ישלם לו כפי צקשחו אין לה שום קצבה לשוית צדין דמים ידועים ולכן כה"ג לא היו מקח טעות לפי דעת הרא"ש ה"ל. והא ליכא למימר דליצטל לגמרי כיון דהוא לא ידע מהצנ"א דצאמת הוא ידע שישנם כתי' שם אלא שלא ידע שוית ונחכו'ן לחתו לו עם הכ"י כמזכ'.

וקצת יש לזרף עוד שיטת ה"ג פא"ג סי' ס"ב צעטמא דר"י דמחילת צעטת הוב מחילת אפי"ג דקני' צעטת חחר היינו משום דהממון חתי' יש צו כח לחזור ולפי"ז אדם שיש לו ממון ומוכר אותו לחצירו ומוחל לו אפי"פ שהוא צעטת זכר חצירו מידי דהוה אהפקירה צעלמא וא"כ שצנגדו קנה ציאוש צעלים ע"ש ועקל"ה סי' קמ"צ צצברי ה"א וד"ק ועיין ח"מ סי' רכ"ז צשם הרמ"ה צצנכ"צ המוכר לא שייך אונאה וכ"כ המדרכי צשם ר"ת ועיין מחנ"א דיני אונאה סי' כ' וא"כ י"ל כיון דהמוכר אינו מוכר ספרים ח"ל דין צצכ"צ ידו"ק כי קצתו. עכ"פ צבה סלקי'ן דאין לר"ך להחזיר הספר ה"ל להמוכרו לו (וקל"ת יש לעיין משום אצק צצית כיוון דפי"י הלוואה צא לו וי"ל.) * עיין הוספה בסוף הספר

ובזה הגני ידיו בלחי מכירו המברכו בברכת התורה בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן רפ"ה

בפתירת הרשב"א אי הפקר ב"ד מהני להקנות או רק להפקיר

כ"ד לחדש כסלו התש"ל ברוקלין ג"י יצו"א.

מע"כ ידידי ה"ב המופלא ומופלג כו'ן שדעתו יפה יר"ש שמואל הכהן קאהאן הי"ו.

אחדשה"ט.

בדבר תמיכהו צצברי הרצ"א דנראים סתראי מניעין ל"ו ע"צ שכתב דהפקר צ"ד הוי הפקר ומוכני גם להקני' לאחרים וצצצמות סי' לפ"מ שפי' צו צקוצ'ן שיעורים על צ"צ סי' חצ"ו מוכח דלדעת הרצ"א הפקר צ"ד לא מוכני להקנות ורק עשה הפקר נמלא דצברי הרצ"א סתראי ניכרו מניעין ל"צמות.

יפה כיוון לפי שיטת הקוצ'ן שיעורים וצאמת כי גם הצ"מ ח"מ סי' רל"ב סק"ג וצמקור חיים סי' תמ"ח כתב דהפקר צ"ד לא הוי אלא הפקר אבל אינו מועיל לעשות קנין וצציה כן צשם סי' גע פשוט סי' ק"ל והאחרונים תמכו

עליהם מדברי הרשב"א גיטין ל"ז דמפורש דהפקר צ"ד עושא קיין ולבאורא אין קושיא עליו דהנתיבות יסבור כאידך דרשב"א ביצמות בג"ל לפ"מ שכתבנו. ובה הבאתי רא"י לדברי הנתיבות משי"מ צ"ד דף ק' ד"ה ור' אליעזר ור' וי"ל בין לרב גידל בין לרבה בר רב הונא דהפקר הרבים הפקר אין אדם זוכה על ידי הפקר עד שיחזיק ויקנה וכל היכא דאמרין הפקר צ"ד הפקר בעל הנכסים איצד זכותו על ידי הפקר צ"ד ורבי הן בדבר שאינו שלו ויש רשות לחזירו להחזיק בו ברשות צ"ד אבל אינו זוכה בו בדבור צ"ד עד שיחזיק ובשחזיקו מיהו קנאו אפילו צבי"ב של בעל השדה לפי שנחת לו צ"ד כח להחזיק ושחבא חזקתם קנא דיעבד פ"ט. ודא הוא רא"י ברורה לשיטת הגמ"מ.

אל"א דמ"מ נראה דדא הוא מחלוקת הראשונים ז"ל אי הפקר צ"ד עושא קיין ועיין מבי"ע ח"ב סי' קכ"ח שחולק על מהרי"ל דס"ל דעושא קיין והמבי"ע ס"ל דאילו עושא קיין וכ"כ המהרי"א כה"ל מכירה קיין משי"ב סי' ב' צחי על ה"ר. ודע רש"י ז"ל לא ברירא לי שיטתו דבריה דף כ"ב ד"ה ומאחיס וזו נתינים לך במתנה פירש"י ומהא רשאי לעבדן וכו' דיש רשות לקנות ממון ולעשותו הפקר ומשמע דאילו עושא קיין רק שיכול לעבד לעצמו ומיהו ברש"י פ"ב דגיטין דף כ' אמר רב חסדא יבולגא למיפסוליכו לבלבו גיעא דעלמא מ"ע אילימא משום דכתיב וכתב והכא קא כתבא ליה כלומר שנתנה שבר הסופר דילמא חקניו חקני ליה רבנן ופרש"י וכו' כמאן דיכ"ב ליה איכו דהפקר צ"ד הפקר פ"ב ובעור א"ע סי' ק"כ כתב ומפני תקנת עגונות חקנו חכמים שהאשח חתן שבר של הסופר ותקנאו בעל וכו' פ"ט.

והנראה מדברי רש"י דבאמת הפקר עושא קיין וא"כ ל"ל דמה שכתב רש"י ר"ה ומהא רשאי לעבדן נמי הכונה לפי הטעם משום הפקר צ"ד וחס הקנו לו המעשה או יאמר דעלמא הכ"כ דהפקר צ"ד עושא קיין אלא הכא כיון דכבר היו המעשה ברשותו לא היו לריבין לא דממילא עבדן. ועיין דברי אמת סי' ו' דף קע"ז מדפי הספר מה שכתבתי להביא ראיות דהפקר צ"ד עושא קיין עכ"פ מצוה דדא הוא מחלוקת הראשונים ז"ל.

ומ"מ מה שזכרנו לעניינו דדברי הרשב"א נכונים ודברי הקובץ שיעורים לא מחוורין והוא דהרשב"א יצמות ס"ז (פ"ט מש"כ בקר"ש ס"ז) ד"ה בגון כתב חז"ל ואפי"ג דליכא אלא נכסים מועטים שורת הדין לאו דננות כוונת אלא מן התקנה וביאך אחיה תקנתא דרבנן ומפקא איסור תרומה לזרים דאורייתא ותי' דאחיה כר חסדא דצ"ד מתנין לעקור דבר מה"ט. ועי"ה כ"י קשח ליה להקובץ שיעורים דהכא למ"ל לטעמא דעוקר דבר מה"ט כיון דבממון הפקר צ"ד הפקר אי"כ כר"י זכר דננות נכסים מועטים מעטם הפקר צ"ד ולא כוה קיין דרבנן ומא דייק הקובץ דס"ל להרשב"א דאין צ"ד יכול להקנות מדאורייתא אלא להפקיר ושפיר הוה תקנתא דרבנן ולא דאורייתא וכו'.

אמנם לפענ"ד לא נכיר דבריו ואין זה כוונת הרשב"א דהא תקנתא דמיועט נכסים לבנות אין זה ענין כלל

להפקר צ"ד הפקר, דהפקר צ"ד לא אמרו חכמים אלא היכא דלאו חכמים לקנום אדם או יאמר בממונם וליחזרו לאדם אחר או לאחרים אצל הכא מה שכתבנו ניזונות נכסים מיעוטין וכנשים שואלים על הפתחים אין זה מדין הפקר צ"ד אלא הוא מתנאי כתובה שכתבנו ניזונות מתכסי אחיכם בחקנת חז"ל ופשוט דהני נכסי לא הפקרו מעולם ולא לקחו מהאחים ונחנום לננות אלא הם ניזונות משל אחיכם בחקנת חז"ל ולמשל אם אחת מכתבות חשא לאיש או שחפרנים לעצמה או ע"י אחרים ודאי שהנכסים המועטים הם בחקנת הבן וא"כ בני נכסים מעולם לא הפקירו חז"ל ונחנו לננות שיהיו שלהם ובחקנתם לקנות אותם.

ורא"י מהא דאמר רב אחי אמר ר' יוחנן יתומים שקדמו ומכרו נכסים מועטין מה שמכרו מכרו (כתובות ק"ג פ"א וצ"ב ק"מ) והנה רש"י פ"י שקדמו ומכרו קודם שעמדו דדין לבנות לבנות וכתובות חלקו עליו דאף לאחר שעמדו דדין ועיין צ"ב ק"מ בזה"ל ד"ה יתומים וכתבו רא"י נמצא יצמות דידן דפריך במאי אוקימתיה נכסים מועטין והאמר רב אחי אמר ר' יוחנן יתומים וכו' ומאי קושיא ולקמה בגון שחפסו כבר הננות או שהננו להם כצ"ד דאין יכולין למכור אלא משמע דלעולם יכולין למכור פ"ט באריכות וד"ק.

ורא"י לא מציעא לשיטת החוס' דאפילו לאחר שגבו צ"ד יכולין למכור וא"כ פשוט דלעולם לאו דננות הוא אלא שניזונות מתקנת חז"ל כל זמן שיש נכסין לבנים אלא אפילו לפרש"י דקודם שעמדו דדין מיירי מ"מ קודם בעמדה דדין לאו דידכו ינהיג ואין כאן דין הפקר כלל אלא לריבין לעמ"ד דדין ושיפרכו אותן מתקנת חז"ל וא"כ שפיר מיושבים דברי הרשב"א ז"ל דודאי ס"ל דהפקר צ"ד עושא קיין כנגיעין ל"א אלא דהכא לאו דין הפקר הוא כלל ח"כ.

איברא דממקומו הוא מוכרח שכתב שם הרשב"א חז"ל אלא נכסים מועטין שורת הדין לאו דננות כוונת אלא מן התקנה ומעשה אי ניימא דעשה הקובץ שיעורים אפילו נכסים דס"ל דהפקר אינו עושא קיין דעשה הקובץ"ש אכתי מאי קשיא ליה להרשב"א הא כיון דהפקר עכ"פ הוה יכולין הננות לזכות נכסים אלו וממילא יכיה שלהם מה"ט דאף דהפקר צ"ד אינו עושא קיין מ"מ כיון שהפקירו לו הנכסים אם מחזיק בהם זכה בהם וכמ"ס לעיל מש"מ צ"ב דף ק' בג"ל וא"כ הכ"כ הננות אכתי יזכו נכסים אלו וא"כ מאי קשיא ליה להרשב"א דלא הוה דידכו אלא מתקנת חז"ל ואמאי דחק לישב דיש כח ציד חכמים לעקור וכג"ל דודאי כי קני לבו לאחר דהפקר שורת הדין הוא שם שלכן אלא פשוט דאין לא שום דין הפקר כלל ודברי הקובץ שיעורים ל"ע.

ולא אכחד מעמי דהנה כתבו האחרונים דהא ספיקא אי צ"ד יכולים להקנות או לא חלוי במחלוקת רבי יוחנן ורבי אליעזר גיטין ל"ז פ"ב דל"ר יוחנן דיליף לה מקרא דכל אשר לא יבא לשלש הימים צנעת השרים והזקנים יתירם כל רכשו והוא יבדל מקבל הכולל ממילא אינו מצוה רק דבידס להפקיר ולא להקנות אצל ל"ר"א דיליף לה מאלה הכחות אשר נחלו אלעזר הכהן ויחושע בן נון וראשי האבות וכו' מה

להקנות לו במחנה ולא משום הפקר צ"ד ואז נכון צ"ד.
ולפיכך שפיר יש לחלק בדברי רש"י דביבמות מיידי כרש"י
בחקת חז"ל לננות שלא עשו הצנים שום עול לנקנס, ואדריב
עושים וכי צציל שאני זכר הפסדתי ולכן לא הקונו להם
אלא זכו הצנות מעטם עובר אלל בגיטין דהסם יחא ליה ללה
שימאל מי שילוניו שפיר אמרין דזכו ליה חכמים מכח הפקר
צ"ד הפקר וק"ל. ועיין עוד ח"ו סי' צ"ט.

ובזה הגני ידיו דושה"ט בלב ונפש.

משנה הקטן

סימן רפ"ז

המצא אברה בשבת אי צריך להביאה פחות פחות מרי"א

ה' שלח התשכ"ט ברוקלין נ"י יצ"א.

מצ"ב ידידי הב' החשוב בראק' עוסק בחוקי חורב מופלא
ומופלג שלמה כאנאן הי"ו.

אחדשה"ט, מכחצו קבלתי בדבר שאלתי צמולא אצורה צשיק
צמקוס שאינו רכ"ר דקוי"ל צרי"ט מי שחשיק
דמי שמיאל מליאכ צצנת נועלה ומציאל לזיתו פחות פחות
מד' אמות (ללישנא קמא) משום דאדם צכול על ממנו אי"כ
אמאי לא יתחייב להשיב אצורה צפחות פחות מד"א כיון דיש
כאן מי"ע דוקצב אח הצולה ויבא עשה וידמה הלא דרבנן של
הולאכ עוד הקשה דלכ"ע עכ"פ יתחייב המולא לישב על יד
האצרה עד הערב ואח"כ יחזור לצעלים דליכא חילול שבת כלל
ולא יעבור על לא חובל להפעלם ולפי"י יאל לחדש דאי"כ הלא
דלא חובל להפעלם אינו שוכ עם העשב ופ"מ נענין לאו
הניחא לעשה צו כחצתי צמכתי הקדום.

הנה, נראה דלא קשה ממנה טעמים חזא דברי קוי"ל דכ"מ
דבעמידו חכמים דצריכס ליכא כאן עשה דחי ל"ה
ועיין גמי יבמות ב' יכול יבא כבוד ארי"א דומה צנת ח"ל איש
אמו ואציו חיראלו ואל שצחותי ששמורו ועיין חזקוני עכ"ל
שכקשה לשיטה בעור דצציו רשע אינו חייב צכצודו וא"כ
כיון שזר לא לחלל שנת ה"ל אציו רשע וליכא עשה דכח"א
וחי דמיידי דצציו נזכר לו לחלל שנת דרבנן דחזי כבוד ארי"א
דאורייתא דומה לשבות דרבנן ע"ש וקמ"ל דאפי"כ לא ישמע לו
ועיין פנ"י צ"מ ל"ב צמקוס קידושין ל"ב ע"א ד"ה שם מניח
וצחוס' ריש מס' שנת צצוגיא דהצניק פח צתנור דה"ל אנוס
ע"פ חיקון חז"ל. ומבואר דהיכי דאסרו ז"ל אפילו דרבנן, אסור
לעבור אפילו איכא עשה דאורייתא דו"ק.

רפ"ז דין גמי כיון דחז"ל אסרו להולא צכרמליה דרבנן
אי"כ ודאי דליכא חיוב להשיב אח האצרה אפילו
צאיסור דרבנן, ולא דמי להא דריש מי שחשיק דרך דקוי"ל
דמציאו פחות פחות מד"א דהסם ממוניה הוא ובהירו לו משום
דאדם צכול על ממנו ותששו שלא יעבור דאורייתא אלל
צאצורה שאינה שלו למה לבו להחיר חזק נך שכרי אפילו
צמליאכ שבהירו דוקא שצא לידו קידם השצת דכו"ל צממונו
ואי לא הכי לא ע"ש.

ענין ראשים אלל אצות לומר נך מה אצות מנחילין אח צניכס
כל מה שיראו אח ראשים מנחילין אח העם כל מה שיראו,
ולפי"ז צידס גם להקנות שכרי קאמר שצמחילין אח העם.

ברם לפענ"ד דצריכס חמוכים דאטו צ"ד צידס להפקיר צמון
ישראל צלי שום דבר, ודאי דאין צ"ד יכולים ליקח צלי
סיצכ מצני אדם לא מיעציל לרי יחזק דילוף לה מקרל דכל
אשר לא יבא כרי החס טעמא איכא וקנסא הוא ואין להפקיר
צלי טעם ואפילו לרי"א דילוף לה מאלה הנחלות מה אצות
מנחילין אח צניכס כל מה שיראו, מ"מ כרי גם צאצות אין
להם רשות להעציר נחלה צחור ירושה וכגון שכתב צני אז יורש
שני חלקים אין שומעין לו ואפילו צחור מתנה ולוואח שכי"מ
גמי אמרו ז"ל דלא תיכוי צצצורה אחסנחא אפילו מצרל
צישא לצרל טבא, וכיון דרי"א ילוף לה מנחלות אי"כ סת צ"ד
צנחלות הוא ולא יוחר, וכבר הצאחי מחש"י ר"י צן כרל"ש
ועוד ראשונים דאין כח צ"ד יפכ אלל צמקוס טעשה שלא
כבוגן.

ראשר לכן נלפענ"ד לחדש צס"ד דבר חדש לפמ"ש כרי"א צמון
הציוא הרדצ"ז ז"ל סי' תרכ"ד דמ"ל צעדים צוממים
שמשלמים קגם שהקנים הוא למי שהעידו עליו, מאחר שכוא
קגם יתנוכו צ"ד לכל מי שיראו כמו צחומש של חרומה, וכח
הרי"א צמון דספק לו עד שיבא מורה דק, וכרדצ"ז ז"ל כתב
טעם נחמד ודרש קרל יחירה דכתיב ועשיהם לו כאשר זמס
לעשות לאחיו, ואחיו יחירה הוא וכ"ק לעשות והעש"י חכ"י
לאחיו ע"ש. וכבר הקשתי עליו דכאי לאחיו יחירה דרשו ליה
צנמי סבדרין י"א ופוסקים דלאחיו ולא לאחיות ע"ש.

עין מ"ש בזה בח"ו סי' רס"ח.

ומירה כחצתי שם עוד דומי דכאי צכפל שמשלם הצנז
לצעלים דמה שאלה להפסידו הרויח והיו מזה כנגד
מזה, עוד כחצתי גמי כחצות ל"ב ע"כ אמר ר"א צפי ריבחה
חירה וכו' דבר הניתן מיד ליד ומאי ניכו צמון, והסם ע"כ
החשלוטין לצעלים דכריציו לצעלים הוא למעיין שם ואין היקש
למחלל נמאל דכל דיני חשלוטין מהסם צמרינן דלצעלים ועיין
יד שאלו סי' רנ"ג.

ולפי"ז נראה לחדש דכיון דהפקר צ"ד יש צו משני טעמים,
או מעטס קגסא שעבר על שום דבר או מעטס חקנא
וקגסא ששעה לחציו וקגסין ליה, ומעשה אומר דחרווייכו
אמה דודאי יש כח ציד חכמים להפקיר ולהקנות אמהם חלוי
צטעס בהפקר וצאיחא הפקר ודרך משל מי שעבר על חקנא
חז"ל וקגסוכו להפקיר ממנו חס' אין כח ציד צ"ד רק
נהפקיר ממנו משום קגסא ולא להקנותו לאחרים דאין כאן שום
סיצכ להקנותו לאחר ואין לו זכי להא ככ"ג כח צ"ד יפכ רק
להפקיר, ולמשל צמקיימי כלאים שעבר אצרי חורה והפקירו
צ"ד אח צצוחתו ולא אין שום טעם ליתנו לאחרים ולכן לא
שייך שם רק הפקר לחוד, אלל היכי דהפקירו אח ממנו משום
שעשה שלא כבוגן להצירו או משום חקנא צבא שפיר יכולין
להקנות ולפי"ז שפיר מייצבים דברי רש"י צנע שרלון האשכ
להחגש ועשו לחקנאכ שפיר הקונו צ"ד לצעלה והוכה צמאן
דיכוי ליה איכא אלל חסם צצרי צצדות החיוש דלא היכ שום
סצרה ליתנו להעדים שכרי לא עשה להם כלום ולכן ע"כ צריך

שורב האיר כי עיני ומלאתי בשוית ח"ם אי"ה סי' פ"ב שכבר עמד על מדוכה זו וג"כ העלה דליו דוחה עשה דשבת אצידה אפילו מוקף דרבנן וצ"ב לעלמו רח"י משוית הרש"א שצו"ע סי' ש"ו סעיף י"ב ע"ש ועיין דעת תורה א"ה סי' רס"ז סעיף ז'.

ומה שר"ה לחדש דשבת דיש לז"ל דלא חובל להתעטף וליכא עשה של השב ומזה קשה ליה על הרמב"ם דברים אלו שגבה הם דפשוט דשבת נמי איכא עשה דיהבש חשיבם וגם בללא דלא חובל חרוויכו איתנייכו בשבת ולדעתו מ"ע דיהבש ליכא בנשים דה"ל מ"ע שה"זיג וזה ודאי אינו ועיין חינוך מזה תקל"ה ונוכח דכ"מ בזכרים ונקבות וז"ל ובחמת המולא אצידה בלופן דליכא איסור חייב להשיב גם בשבת ובגון המולא צהמת חבירו מחזירה בשבת לבית חבירו וכן כל דבר ההיחזר במקום שמוחר לעטל אלא דדבר שאסור לעטל שאסור חז"ל או מדאורייתא פטור מלהשיב כעת אף דודאי דין והשב לא בטיל אלא הו"ל כדון מי שאינו לריך להשיב מפני שאצדחו קודמת אצל פשיע דהעשה והל"ת חרוויכו ויחבים בשו"ע.

ועיין סמ"ע ושו"ך חו"מ סי' ר"ח דדבר שאין האיסור על החפץ אלא חלי בזמן שגורם האיסור לעשותו כה"ג אמרין כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ועיין מרדכי ובנתיבות שם ובאהרונים ובח"י מהר"ע קידושין כ"ט י"א דמילה ביי מ"ע שה"זיג דליתא נוכח שו"ע וחלק עליהם דמילה נוכח שו"ע ועיין מרדכי סוף מס' שביעית ובספרי משנה הלכות ח"ג סי' כ"ה בצארכיכות קלת ודו"ק. ועיין עוד לעיל סי' פ"ה ובמה שציינתי שם.

סימן רפ"ז

המשיב אברה בשבת באיסור אי קיים מצוה

(ב) **ומה** ש"ל לחקור אם השיב אצידה באיסור בשבת אי קיים צ"ה מזה דאפשר דהוה מזהב הבא בעצירה ואפשר דמשכניג ליד בעלים כבר עברה העצירה וכחצו החוס' סוכה דף ל' דה"ג לא אמרין מהצ"ע.

לא ידענא כוונתו דהרי אפשר דהעשה דוהשיב והלאו דשבת באים כלאחד ובגון שהשיב חפץ מהר"ר והניחו צה"י במקום דמינער וצ"ה איסור שבת ומלוא השבת כלאחד ודוגמא דהגורר כ"ס בשבת ודו"ק או שהיו בעלים צה"ר והעביר ד"ל צה"ר ואיסור העצרה ומלוא השבת צ"ה כלאחד.

והנה מאז פירשתי דמהצ"ע היכי דיכול לקיים המצוה בלי שיעבור העצרה אפילו עבר העצירה לא הוי מלהב"ע ועיין פנ"י סוכה שמפרש צ"ה פלוגתא דשמואל ב"י"ט שני ולפ"ז הכ"י הרי יכול לקיים המצוה בלי שיעבור עצירה שהרי יכול להמחין עד הערב או שיעשה מחלוא אנשים ויחזיר האצידה ולא יחלל שבת ועיין כ"ס א"ה סי' ל"ה. או יאמר

וגדולה מזו כחצ המג"א סי' ש"ד סק"ג דאף דקו"י"ג צ"ע אי"ה סי' רס"ז דמי שהחשיך לו בדרך מקל"ן שלא יעבור דלדאורייתא צה"י אופני מ"מ לא החירו אלא דוקא למי שהחשיך לו בדרך כדי שלא יב"ד ליד איסור דלדאורייתא מעטס דאדם צה"ל וממילא צה"ל דליכא איסור דלדאורייתא שא"ן לז"י דה"ר צה"ל אי"ה מי שהחשיך נמי אסור צה"ל וצ"ה מחיר והנה מבואר ממחלוקתם ע"ש דלא החירו אלא משום דאדם צה"ל אצל בל"ה אסור ממילא כע"כ אצידה דליכא אדם צה"ל ורק להשיב אצידה לא החירו לו חז"ל צה"י החירה דע"כ איסורא דרבנן איכא.

רבגמ' צ"מ ט' ע"ה אלא מעשה הגביה ארנקי בשבת שא"ן דרך צ"ה להגביה ארנקי בשבת ה"נ דלא קני ובחצ הרא"ש ז"ל מכאן מוכח דאם מלא ארנקי בשבת דאסור לעטל אע"פ שה"י ירא שמה יקדמו אחר דאם ה"י מותר היכי מדמי ליה לרבינו צעיר דאין דרך לעשות אפ"י צמ"ח"ה דהא אפשר בהנהגה אצל הגביה ארנקי בשבת דרך לעשות צמ"ח"ה ע"ש ועיין בגמ"י צה"ל שבת פכ"ה מה"ל שבת צ"ה החוס' ולע"מ ובח"י על מס' צ"ה כחצו מהו והנה אי נאמר דצמ"ח"ה עכ"פ להשיב מותר אי"ה אח"י דרך צ"ה להגביה מליחא ארנקי בשבת להשיב לצעלים ואח"י דרך צ"ה להגביה ארנקי וע"כ דאסור אפילו להשיב כיון דהוה מוקף ולא החירו אלא למי שהחשיך ובאופנים המצויים ודו"ק.

שנית נראה לומר דלא נותח תורה להשיב את הגזילה אלא כשיכול להשיב בדרך השבון אצל אם אינו יכול להשיב בדרך כל העולם אלא לריך לעשות תחבולות אחרות ולהשיב שלא בדרך העולם ליכא עליו חיוב צ"ה דהתורה לא נותח למלאכי השרת ודוגמא לא כחצ החינוך מזה ח"פ צנאו דלא להמנע מלהלות מפני פחד השמעת דתקשה למח נכחצ צה"ר לא על צ"ה אלא מי שרואה להלות צידו להחנות עמו ע"מ שלא תשמיטני שביעית וליכא לאו וכדרך שאנו עושים ותי' כי התורה האצירו צדכרים בדרך פשוט ואע"פ שאפשר בתקנות ותנאים וככ"ה התורה לא תורה לבידוק לקיים המצוה בדרך עקש אלא בדרך העולם וכיון שצריך להכניס פחות פחות מד' אמות שא"ן דרך הבאה בכך לא חייבה תורה בכך.

ועוד צ"ה שלישי דהתורה לא חייבה להשיב צוקן ואינו לפי כבודו וכל שלא חייבה תורה ליכא עשה וג"ה ועיין עה"מ סי' רס"ג מחלוקת הרא"ש והרמב"ם היכי דליו מחויב בדבר בגון זקן ואינו לפי כבודו אי רא"י אפ"ה לדעת הרמב"ם הרי צ"ה משו"ב ולהרא"ש אפילו איסורא איכא ומעשה נראה דהמולא אצידה בשבת שאינו יכול להחזירה בשבת לא חייבה התורה לו לישב עד הערב דודאי אין צ"ה דרך העולם יושב עד הערב וכו"ל דומיא דזקן ואינו לפי כבודו דפטור מלישב שם עד הערב ואפילו למי שאינו ציון בכך מ"מ אין מחייבין אותו לישב שם כל היום דומיא דמי דליו לפי כבודו להשיב ציוס למשל צוקן שאינו לפי כבודו דוקא ציוס אצל צלילה לפי כבודו הוא ואפ"ה פשוט דאין לריך להמחין עד הערב ויחזיר כיון שעכשיו אינו לפי כבודו וא"כ הכ"י כיון דשבת אינו יכול להחזיר אין מחייבין אותו להמחין עד הערב ובהחזיר ועיין ח"מ סי' רס"ד ורס"ה וממילא ליכא לאי דלא חובל להתעטף צה"י ודו"ק.

אבקש סליחה על באיחור מה שלא ראוי לכבוד לומדי החורב
אמנם ההכרח לא יגועל כי לבד מערדות יומיות כן הניכות
עולם הישיבה וכן ערדות ההג עם שאלות עוצרות וחת כ"ג
הסליחה.

ומעתה נבא לענין הענין כח"ר כתב היות כי בזמן האחרון
עלה בישיבתכם מחיבתא דקאמינען ספקות אשר
נוגע כמה מהרמ"ם והחלטתם לשאול את חות דעתי העני'
זא והשאלה נחלקת בכמה חלקים.

(א) **המחיבתא** משלמח לכל ר"ם לשה \$5000 לערך,
יש הוספות לכל שנה לכל ר"מ \$250 נערך,
עמך החליטו בצעלי צחים מהנהלת הישיבה וכוסיפו לר"מ
אחד פי כמה על הוספת שאר הרמ"ם, הגם שהוא נומד עם
הצחורים ממש השעות של שאר הרמ"ם וגם הכחה שלו
כמו כל הכחות של הבחי סקול, וכמעט להוספה זו מפני
שהוא ר"ם הגון ורואים לעבדו מלגש משרה אחרת, וע"ז
נזרה השאלה האם יש זכות לצעלי הישיבה להוסיף לר"ם
אחד פי כמה מבלי להוסיף גם לאחרים וכמוכן שאין בטובה
לשלול מאתו ההוספה אלא להוסיף גם לשאר הרמ"ם כמוכן.

(ב) **אם** יכילים בצעלי צחים נקבל ר"מ חדש בחוספת שכן
משאר הרמ"ם.

(ג) **את"ל** שאין להם זכות ע"ז מה יבא אם הר"מ הבי'ל
באמת רוצה לעזור משרתו אם לא יוסיפו לו יותר
משאר רמ"ם.

ופתח דבר עלי להגיד היות כי הדברים נוגעים דיני ממונות
ושמוע צין אחיכם כתיב ולכן לא אכתוב זה לא
להלכה ולא למעשה אלא לפלפולא בעלמא עם גדולי התורה
ועליהם לקרב או לרחק, גם כי באמת קולר קאז במקום שהי'
נהאריך שלא בואר התנאים שנתקבלו שם ובאיה אופ, נתקבלו
ראשי ישיבות עד השחא ואם יש חוה לכל ר"מ בפני עמנו או
שכולם נכללו בחוזה אחד או בחנאי הישיבה וכמוכן שכל אלו
הפרטים נחזים לדעת כדי לבא אל המכוון.

ולפום ריכעא נראה לפמ"ש החוס' והרא"ש והר"ף ומרדכי'
פרק האומנין יאויסקן בחי"מ סי' של"ג סי"ד בהג"ה
וכי' של"ד דמלמד חינוקות דין פועל יש לו והרמ"א בחש"ב
סי' נ' כתב דגם הרב הפוסק דיניי איסור והיתר ובורחא נמי
דין מלמד יש לו כדאיתא ברמב"ן בתש' ובתש"ו מברכים מפדואה
סי' מ' ולא עיד אלא דבכל פועל קוי"ל דפועל יכול לחזור בו
בחלי היום ומלמד חינוקות אינו יכול לחזור בו בחלי היום דכ"ל
דין פועל בדבר האבדו שאינו יכול לחזור בו כמבואר הכל בחי"מ
הנ"ל.

ואף דבש"ע אמרו מלמדי חינוקות מ"מ נראה דכ"ה רמ"ם
שלומדים בכתות הנקראות באי סקול נמי דין פועל להם
דמ"ש ואם פשוט אלא דכיון שכן אי"ב דינא דנן תלוי בדון
טבי"ב השוכר פועלים וכל מה שבש"ע מתנה או נותן לפועליו
הכ"ג בצעלי צחים דישיבה עושים כן, ופשיע דכל צעל הכית

לפי"ד הפוסקים דמהכ"ע לא הוי איסור אלא לכתחלה אבל
בדיעבד ולא אפילו במהכ"ע וממילא הכ"ג קיים המורה. ועוד
בו שלשים דלפענ"ד נחש דלא אמרינן מהכ"ע לא הוי מזה
אלא במזהל שלא נחשבד מעשה והוי דומיא דכל מה דאמר
רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני אבל היכי דקיום המזהל
הוא ע"י עשיית מעשה וא"כ אפילו נימא לא הוי מזהל מ"מ
הפשוט נחקימיה כה"ג הוי מזהל ולמשל הנוטל אחריו של
אשירה או של גזל וצריך ענין אי"ב אי נימא דכ"ל מזהל הכ"ג
לא קיים המזהל ונא עשה שום פעולה אבל המחזיר אבדו
אפילו נימא דכ"ה מהכ"ע אבל הרי עכ"פ צעל האבדו יש
לו האבדו והאבדו הרי נחזרה לצעליה כה"ג הוי מזהל וכמו
דכתב המהרשד"ם והמהר"ע לענין שוחט בשבת דשחיטתו
כשרה ואמאי לא נימא כל מה דאמר רחמנא לא תעביד א'
עביד לא מהני ות"י דאפילו נימא לא מהני הרי השור שחית
לפניו וא"ל לומר דתחזור המעשה כאלו לא נעשה כה"ג מהני
וככ"ג לענין מהכ"ע אי"ל לומר דנימא כאלו נא החזיר שחית
הבעלים יש להם החפץ כה"ג נא אמרינן מהכ"ע וי"ל זא
ורביעי בק"ד דנא אמרינן מהכ"ע אלא בדבר החזיר בגוף
החפץ אבל בדבר התלוי בזמן לא אמרינן מהכ"ע
דכ"ה המזהל לא בזהל בעצירה אלא שהזמן הוא גורם שיש
כאן איסור ולמשל אי לא שהי' שבת ליכא כאן שום איסור
בשבת אבדו זו והאיסור הוא מכה שבת ונא מכה האבדו
כה"ג לא אמרינן משום מהכ"ע וכמ"ש לעיל בשם המרדכי
וסמ"ע לענין קנינים בשבת דלא אמרינן אי עביד לא מהני
וככ"ג כתבו לענין קושית המהרשד"ם בשוחט בשבת דשחיטתו
כשרה ולא אמרינן אי עביד לא מהני ות"י ג"כ מהאי טעמא
דשחיטה כשרה לעולם אלא שעכשיו איסור שבת הוא דגרם
כה"ג לא אמרינן אי עביד לא מהני ונפ"ז הכ"ג י"ג נענין
מהכ"ע כיון דהאיסור אינו תלוי בחפץ אלא בזמן נא מקרי
מהכ"ע ולי"ע וקא"ת מירושלמי הביאח הגרע"א בחי' נמ"י
סוכה המוליד מזה דכ"ה כ"ל מהכ"ע, ובחי' הארכתו זא.

ולרוב הפרדות אקצר וכל טוב ממנו לא יבצר וי"ד שיזכה
ללמוד תורה לשמה עב"צ בדרי המברכו בברכת התורה ומצפה
לרחמי שמים בלב ובנפ"י.
ועיין עוד ח"ד סי' ב' וח"ד סי' ק'.

מנשה הקטן

סימן רפ"ח

רמ"ם שיש להם פסוק עם הנהלת הישיבה בענין הוספות

אור ליום ד' ויקרא התשכ"ט ברוקלין ג"י יצ"א.
מע"כ הרב הגאון קופה של בשמים אלק"י אברהם יהי'
בעזרו וכו' כש"ת מוה"ר אברהם עקוירצמאן שליט"א
בצירוף שאר ראשי מחיבתא מרגן ורבנן רמ"ם מפורסמים
במחיבתא דקאמעניץ שליט"א.

אחדשכ"ג ראשית דבר אבקש סליחה אולי לא שתי עדיו עליו
כראוי לאדם גדול ות"ת כמוכן כי בלתי מכירו
ויקבלו ככבוד כפי כראוי להם איש איש לפי מהללו, עוד

אסור ע"ש נמלא דמלמדי הלכות נמי אס לא רלו בכלל א הכי
וכנראה דכל המועילין על הליצור להפטרם דינא הכי הוא
ומיכו קאח יא לחלק דהכי רק שר שימור הם נועלין ולא שר
לימוד ומש"כ דהבעלי חיים רואים להוסיף לו כדי שלא יבקש
משרה אחרת הם הם שרואים להוסיף לו מועהס.

ב) וממילא מצוה נמי דביד בעלי החיים לקבל ר"ס
חדש בחוס' שר יותר משרה הרמ"ם כפי
ראיה עיניהם ובלבד שיכירו לבס לשמים, ומצוה נמי מה יהא
אס בחמת הר"מ הג"ל יראה לעמוד משרתו אס לא ירלו להוסיף
לי דיש בידם להוסיף אלא ש"ע מנג' הג"ל אס לא שואמר
כ"ל דבכא שר שימור הם נועלים או אפשר שצמקום אחר
יוכל להרצין תורה יותר מכאן.

סימן רפ"ט

עוד להג"ל

ב' ישיבות שנתאחדו ויש להם ב' מיני שכירות
ופוענים המלמדים להשקות השכירות

ג) ועל דבר שאלחו עוד מה שנוגע לכל הרמ"ם דשם וואו
דלפני שלש שנים היו בנאחא פאק ד' מוסדות א'
הישיבה קטנה תורה אמה ב) המחיצה דקאמיענץ ולפני שלש
שנים נעשו למוסד אחד וקבלו שם מחיצה תורה אמה
קאמיענץ והנהלה הכספית ג"כ התאחדו ויש הנהלה אחת
לשניהם וכל המשכורת בין הרמ"ם של הישיבה קטנה ובין
הרמ"ם של המחיצה מקבלים הכל מכיס אחד. אלא דנענין
שר מלימודות יש הבדל שמלמדי ישיבה קטנה מקבלים שכירות
יותר מרמ"י הישיבה \$1,000 לשנה ואה הכי גם קודם שהתאחדו
שמלמדי תורה אמה קבלו יותר באלף דאללר מר"מ המחיצה
דקאמיענץ. והשאלה מאחר ששתי המוסדות נתאחדו ונעשו
מוסד אחד למה יגרע שר הרמ"ם של המחיצה משכר מלמדי
הישיבה קטנה והגם שהמליאות הוא שיכולים לשלם לכל
הרמ"ם כבישיבה קטנה. וענה רואים לדעת ע"פ ההלכה אס
חייבים הצע"כ אז אולי יליתו עם הצע"כ להויתר ההוספה
הנדרשת ולהשות בין השכירות ואס לאו עכ"פ ידעו שהלזק
עם הצע"כ.

הנה בדרך נחמה אומר אני דודאי הלזק עם בני החורב דהרי
אמרו הראשונים ז"ל דדעת צע"כ היפוך דעת תורה
ומיכו לעלם הלכא אף דקיימתי בעלמי דלא מסגינא רישא אזי
סדיא עד דמכפיקנא צרכותיה דל"מ וכ"ש ח"ה הרבה גדולי
התורה אשר אין ערך לערכם הרב מ"מ לא ישא פנים כחבי.
וראשונה נראה דיש לדעת איך פרטים אשר כח"ר לא ביררם
וקאר צמקום שבי' לריך להאריך מה היו תנאי ההסכם לשיחוף
הכי ב' מוסדות ומה נסכם ביניהם בענין המלמדים. והשניה
אס לא נעשה שום הסכם בענין שכירות המלמדים.

והנה אס הכי איך הסכם בעניני השכירות נראה פשוט
דלזילין בחר תנאי ההסכם שנדבר בין בני חרי לדדי

ששוכר פועלים בידו להוסיף לאחד ולפתוח לשני כרואנו וכ"ש
אס רואה צפועל אחד שפועל מלאכתו צוריות יותר מחבירו,
ולפעמים אפי' בכיון עושה בן כדי לזרז שאר הפועלים ואס
רואה צפועל אחד וחושש שיעצבו ודאי בידו הוא להוסיף לו
שלא יעצבו ואס על השני לא תושש שיעצבו כי פועל עוב
כראשון לא ימלא מחר אבל פועל השני ימלא בכל עת והכ"כ
בעלי החיים של הישיבה יאמרו כן. גם כי לפעמים ימלאו בעלי
החיים עטם בגון להוסיף לר"מ אחת לפי שצריך לאותו ממון
יותר מן השני ויש לו משפחה גדולה או שאר לרכי הבית אשר
לא יספיק לו ממה שהוא מקבל.

ורא"י לדבר מנג' כחוצות ק"ה אחר רב 'הודא אחר רב אסי
גחרי גזירות שצירושלים היו נועלין שרם השמים
יחשע מנה מחרומה הלשכה לא רלו מוסיפין להם ופריך לא
רלו אטו צרשיעי עסקינן אלא לא ספקו אפי' שלא רלו
מוסיפין עליהן ועיין חוס' דה"י מועל על הליצור לפרנסן ומה"ע
נמי אחי שפיר הא דאמר לקמן דף ק"ז ע"א מלמדי הלכות
שחשבו וכלי קמיה היו נועלין שרן מחרומה הלשכה אפי' ש
שכר ח"ת אסור כדאיתא כ"י אין בין המודר. ועיין ש"ע ח"מ
סי' ע' סעי' ד"ב. והא"י לא ספקו לו שאמרו ע"כ הכוונה
דלחייק פירי או שנתרבו בני ביתו או שח"י איך מחלה שאכלה
את התקציב שלכם ששרי כשנתמנו ודאי שהרפיק לכם אלא
לאחר מכאן לא ספקו ועיין ח"מ סי' כ"ב וסי' קס"ו.

והנה מצוה דגבאי חרומה הלשכה בידם להוסיף לדיון כפי
ראונו ואפילו שלא בראון המקבל אלא דגבאי שם מיירי
דוקא כדאי לרכיבם אכל יותר מכדי לרכיבם אפשר דאין בידם
להוסיף אלא נראה דמ"מ שמעינן מהכ"ד דפריך לא רלו אטו
צרשיעי עסקינן משמע דהכ"ד הכי דלא רלו כדוינין היו
מוסיפין להם ולא הכי קשה ליה הא"י היו מוסיפין להם אלא
ה"י קשיא ליה אטו צרשיעי עסקינן אכל בלא קושיא זו הכי
באמת בידם להוסיף גם מטעם דלא רלו.

ודמות ראי' הכי נראה מירושלמי ברכות כד דמוך ר' בון
וכי' לעיר לימים גבסו חכמי ישראל לגחם לאצוי
ומשלו משל למלך ששר פועלים ויאל לראות בעבודתם ומלא
לאחד מהפועלים שבי' זרוז ומאחר בעבודתו מאד קראו אלא
ואמר לו נלא ונטייל בגן לערב בוא כל הפועלים עבור שר
עבודה וגם אותו פועל המחור והמלך שילם לכולם ותמכו
הפועלים למח ישלם לא שצד רק איך שפועל ששר שלם כמו
לכס והשיב להם המלך שזה פעל צשעת קירות כמו אחד מהם
שצד כל היום כך רבי בון וכו' מצוה עכ"פ דהשכר משלמים
לפי הצרכות וידיעם במלאכה (ולפום לערא אגרא, דבר אחר
הוא ודוק).

ובהיריתי בזה נחתי אל לבי להעיר בעיקר בדבר מה שחמרו
ז"ל כחוצות הג"ל לא רלו מוסיפין לכן אטו צרשיעי
עסקינן ופרש"י צרשיעי עסקינן שנועלין שר לזון יותר מכדי
חייבן ולפום ריהטא נראה דגם בשאר מלאכת הקודש ובמלמדי
חינוקות אס לא ראה ללמוד עד שיחמו לכן יותר מכדי חייבן
הוא בכלל אה וכמ"ש החוס' דמכא"י עממא אחי שפיר הא
דמקבלין שר מלמדי הלכות וכו' אפי' ששכר תלמוד תורה

הח"ס ז"ל מ"מ כשהאדם לעלמו כן אצל הצעלי בתים לריכין לראות שראשי ישיבה יחי' להם הרחבת הדעת ללמוד תורה ולא תבא שפחה כגבירתה כי לכל שאר לימודי דברי הכל משלמין כפליים וכפלי כפליים אם יש בתלמידות לשלם ללומדי תורה הקדושה לא כ"ש ושי"ה כצנוד גדול וכצנוד התורה ולומדיה ולפי כבוד הצני בית ומיחו אם השכירות שקבלו עד השחא מספיק וגם בכל שנה מקבלים איזה הוספות ורק מפני שממדי הישיבה קטנה מקבלין יותר חנף דללאלר רואים גם הרמ"ס זה צבר דבר שמושה קלת רשם בצעלי בתים שאומרים על ראשי הישיבה ח"ו שגם הם אין כוונתם לש"ש שהרי עד עכשיו הספיקו עלמם בשכירות שבהם רק כיון שראו חזריהם מקבלים יותר גם הם רואים וחי' לא צאחי לחוות דעתי לגדולי החורה קצב דעתי אמנם כיון שכבר בא מכחצ נרד כחצתי מה שעל נצי.

איברא הנכאורה הי' נראה דממדי תינוקיה בישיבה קטנה מניע להם שכן יותר ממלמדים בכחות יותר גבוהות ויחא דקוי"ל מקום שבהו ללמד תורה שצנכצ בשכר מותר ללמד בשכר אצל תורה שצ"פ אסיר ללמד בשכר ויחא מאיקומיחא דשמיאל דברים ל"ו והעטם משום דשכר שימור או שכר פיסוק עממים הוא נועל אצל תורה שצ"פ אינו מלמד בשכר וא"כ מלמדי ישיבה קטנה שהם לומדים עם התלמידים תורה שצנכצ ומקבלים שכר שימור ממילא יכין לבקש יותר בשביל שכר שימור שלהם אצל לומדי כחות גבוהות תורה שצ"פ דאין מקבלין שכר אלא דמה שנהגו האידנא ללמד הכל בשכר הוא משום דאין לו צמח להחפרנס או משום שכר בטלה דמוכח כמבואר בגמ' כתובות ה"ל עיין ש"ע יו"ד סי' רמ"ו סי' וצ"באור הגר"א אות כ' ומיחו צאמת כי גם כחות הכחי סקול עדיין לריכין שימור כהיום גם כי מתעסקין עממם כל היום ולומדים עממם שאר דברים ודו"ק.

אלה דברי הפרד אדם מיעוט לעולם המצפה להרמת קרן התורה ולומדיה ולהרחבת פרנסתו ויזכו ללמוד תורה לשמה ללמוד וללמד ולשמור ולעשות את כל דברי תלמוד תורתך באתבה ידירו דרשת"ה ושלום שאר ראשי ישיבה הרבנים הגאונים שליט"א ואני מקוה שאל אישימיני על שלא השבתי הלבנה ברורה כי לא ידעתי כל הפרטים ואולי אם ישלח עוד פרטים אי"ה אברר כפי יד ה' הטובה עלי עוד אמנם מתוך מה שכתבתי אפשר שימצא בקשהכם ידרכם המצפה לישועת ה' כהרף עין בלב וגפשי.

מנשה הקטן

סימן ר"צ

כדי שלא להוציא זייר חלק אעתיק כאן מה דקשה לי כעת הרמב"ם צ"ח המשה ריש תמורה כתב דלאו הניחא לשעש שאינו לוקח היינו דוקא דלאו ועשין שוין אצל היכא דהעשה אינו כולל הכל כמו הלוא כתמורה שזיבור ושחפין אין עושין תמורה לא הוה דינו כדן לא הניחא לשעש ולוקין עליו ובלמדי עם התלמידים נחשתי מגמ' צ"ח אמר רבא ראה סלע שנפלה בטלה לפני יאוש ע"מ לגחלה עובר בטון ואע"פ דתורה לאחר יאוש מתנה הוא דהיב ליה ואיסורא

דעל תנאי זה וכמו שא"כ בידם לעטון ממ"י גרמ"י הישיבה אם תקבלו שכרם כמלפנים הרי עוב ואם לאו אזי בעל התנאי למפרע וא"כ ממילא לא שייך לכם יותר, אצל אי נא הי' ציניהם שום הסכם צענין השכירות אזי לרף עיין בדת מה לעשות.

ולכאורה הי' נראה לומר דה"ל סמכי דהכנ יחי' כמו שהי' וכל אחד יחזיק את שני צענין השכירות יאפשר דאזינן צענין זה בתר מהרג המדינה היכא שחאחדי שני צחי חריש או שני מוסדות צחי ספר מה המנהג ומן הסתם כל אחד יחזיק את השכירות שלו גם לאחר ההסכם אם לא התנו תנאי אחר ויבגע עתמך אם למשל צעלי בתים יצוהו צענה להיריד משכירות המלמדי הישיבה קטנה אחר שנטעו ישיבה קטנה אחת עם הגדולה צאמרם שצמתיצחא משלמים \$1000 פחית לשנה מצישיבה ודחי לא יסכימו ענ זה ממדי הישיבה קטנה וגם כן אחד יודה שאין הזקק עם הצע"ה צ"למה יסבלו המלמדים צבורות שכירות צענין האיתוד והכ"נ להיפך יעטנו הצעלי בתים ולא יכלי נהקטנים רק בשכירות של המחיצתא ושי"ב דגם אחס מודים דלענין זה לא היה מוסד חדש שיוכנ להוריד השכירות אלא גשאר כצראשיה יכ"נ לענין המחיצתא כן.

עוד לא ביאר כח"ר אי צענה שצאו צהשוואה עם האיתוד ה"ל עשו חוזה חדש עם הרמ"ס או המשיכו על החוזה הישן ובכלל אם כשהם מקבלים ר"מ חדש בישיבה אם הוא תקבל על חוזה צפני עלמו או שיש חוזה אחד לכל הרמ"ס וכל זה צאמת יוגע לדעת כדאי שחולל לדון קלת בדבר וכיון שלא ביאר הפרטים וגם לא אוכל לדון דיניי ממונות מבצלי לשמוע בין צי הולדים ולכן לא אכתוב צד להכרח. ומיחו ראיתי להעתיק כאן קלת מחשבו מרן הח"ס ז"ל סי' קס"ד מה שנוגע לענינו.

ז"ל הח"ס כי התורה ניתנה לכל ישראל צויה ומחוייבים לקיים והגית צו יומם ולילה ויהיו עושים רק כדי חיותם ויס יום ומולאד שאלית היום צעדות השם או עושים צמן מן הזמנים ללוקר גופם כגון ציומי ניסן ותשרי ושארי הזמנים כולם קודש להי' וממילא אין לו נאדם לבקש מותרות וכן מה שיהי' פרוש ומסתפק צמיעוט ויריות זמן לתורה ועבודה קדוה יאמר לו ובחור אותה הזמן המיוחד לתורה ועבודה אם יבא אדם ללמוד ממנו דבר או לשפוט בין אדם לחבירו או להורות לו מחוייב לעשות צחנס ואע"פ שמפסיד לימודו של עלמו ע"י כי של חבירו קודם צדא אמנם צדא שעושה לחיותו ונאשחו ולבניו הקטנים המועלים עליו שלו קודם לשל חבירו וא"ל להצטעל ממלאכתו אם לא יעמידו אחד במקומו או ישלמו לו פרנסת יומו וזה נקרא שכר בטלה דמוכח אמנם הצבור מחוייבים להעמיד להם אחד שיהי' מוכן ופגוי צכל הזמנים לכל מצקש כי ימלא זה מוכן צכל עת, והציבור עושים להם פרנסתו צריות וכבוד גדול כי אע"פ כשהי' עושה מעלמו הי' מלוח ללמס מ"מ הוא רשאי ולא הם וכו' ואם אמנם מספיקים לו די ללרכו צריות אינו מהרואי שוסכר ויבקש הוספה צכל זמן ועדין ולהעמיס על הציבור העמוסים בלא"ה וכו' ע"ש באריכות גדולה.

וא"כ הייח אומר אני לדיון אם כי חולי מן הדין היו פקוקים אם לריכים הוספה וכו' אם הי' עושה מלאכה עבור פרנסת עלמו לא הי' רשאי רק די פרנסתו המלימלמח צמ"ש

דעבר עבד וכתובים תי' דחיקן כלאו ומיכו הרמב"ם פ"ד מהל' גזילה ה"ו כתב דעבר על כל שלשה לאוין וכיון שכן הרי העשה דוהשיב אינו כולל הכל כמו הלאו שהרי אינו כולל בשגול אצדק קודם יאוש אי"כ בכל גזל ולקח דלא הוה ניתק לעשה כיון דהעשה אינו כולל הכל והרי הרמב"ם כתב מפורש בפ"א מה"ע דהו"ל ניתק לעשה וצחי הארכתיו ועיין מ"מ פ"ג ממלוא ובתומים סי' ל"ז ושנ"א סי' פ"ב ול"ה פסחים ל"א ימק"ה סי' תל"א וג"ו כלל כ"ג התנאי רבי יודן.

סימן רצ"א

בגזול פמש"פ חייב משום ח"ש, ואי מחיל אינש

ב"ה מ' למטמנים התשל"א ברקלין ג"י יצ"א.

אל מע"כ הרב הגאון הגדול, צולל במים אדירים, בברכת המלך, ובמראה אש, וברכת ירושלים, יחד עם בית מרדכי, הביא לבני בכורים, בחדשים נפלאים והדרנים ה"ה מעב"ת מוה"ר מרדכי פארויזי שליט"א באסטאן מאסס. בעמ"ח ספרים הנ"ל בכל מקצועות התורה.

אחדשכ"ג, זידידות כראוי,

יקרת ספרו זריכה המלך קבלתי בזמנו אמנם מחמת טרדות לא הספקתי לעיין בו עד הנה והנני לצרכי שיחבה להוציא מפריו הזריכה ולהכריז דעת ישראל דעת תורה עד זקנה ושנה דשן ורענן ויהיו רבים לאורו. ולכבוד החורב ולומדיה ולכ"ג הנני ל"נין הערה אחת אשר ליינתי לי בעברי על כמה מדברי היקרים בספרו הזריכה ומחמת כי אין ה"צ להאריך יהיו דברי בקלירת האומר.

במ"ע כ' פלג ג' דף י"א הביא דברי ה"ה פ"א מה"ג א"מ"ש הרמב"ם דאסור לגנוב כ"ש דית כתב ה"ה ז"ל דהוא מדין חלי שיעור באיסורין הוצאו דבריו בסמ"ע ח"מ סי' שמי"ח ותמכו עליו האחרונים ז"ל דהא דח"ש אסור מה"ת הוא משום דחזי לאיטרופי במצואר דיומא ע"ד ובגניבה בפמש"פ לא שייך חזי לאיטרופי כיון דמיד שגזול ח"פ מחיל ליה כמצואר בגמ' סנהדרין ג"ז ודומה להא דשבת דף פ' וכן פסק הרמב"ם הו"א ח"ש והניחו ואח"כ חזר והו"א ח"ש האחר חייב ואם קדם והגניב החלי הראשון קודם הנחת השני נעשה כמי שנערק ופסור והכ"ז כיון דמחיל ליה חו לא מעטרין עיין חכר"מ ח"מ סי' שמי"ח ועמק יבועה סי' ה'.

וכת"ה י"א לישב דפמש"פ אף דמחיל ליה בגזול לא קנאו בגזול דהמחילה מתיחסת רק על ההשגה שאינו צריך להשיב אצל לא נעשה שלו כמ"ש הנוצ"י במהד"ת א"ע סי' ע"ז דדבר שאינו מקפיד אף דשרי ליעלו מ"מ לא זכר זה הנוטל להיות חשוב שלו ולכן כשהחזיר גזול פמש"פ מטעם להחלי הראשון להתחייב בהשגה כיון שלא נעשה שלו והביא גם ראי' מחוס' רי"ד סוכה מ"א וזה מישב קושי' השער משפט שתמה בזה דשצעות ל"ה תן לי פקדון ותשומת יד גזל ואבידה שיש לי צורך וא"ר יוחנן פרוטה מכולם מטערת וע"ז הקשה איך מטערפין דברי פמש"פ מחיל אינש ולפמ"ש דהפמש"פ לא נעשה שלו ממילא מטערק וצ"ח מיישב גמי קושי' הגרע"א בצ"מ כ"ז וכולהו כדאמ' מתחתא מיתחיהו בדברים נפלאים.

ועיין עוד לעיל סי' ע"ה ובמה שצינתי שם. ועיין עוד לעיל סוס"י ק"י עיין שו"ת מהר"ט חר"מ סי' מ"ה ח"ב ודר"ק.

ולפנ"ד מה שילא לחדש דפמש"פ ח"ש"ג דמחיל אינש מ"מ לא מקרי שלו של גזול דומה למ"ש הנוצ"י דדבר שאינו מקפיד דשרי ליעלו ואינו זוכה הנוטל להיות חשוב שלו אין שתי הנושאים שיש דבשלמא הכס כיון דאינו מקפיד עליו הרי לא איכפת ליה אם נועלו או לא נועלו אלא שאינו מוחה בו ולא מחיל לו וכיון דלא מלינו צד שמחיל לו לא קנאו הנוטל דהי"ך קנאו כיון שהבעלים לא הוציאו מרשותו אצל הכס כיון דפמש"פ אמרין דמחיל ליה וכיון דמחיל ישראל הרי י"א מרשותו ופסיר זכר זה הגזול.

ועיין רש"י סנהדרין נ"ט ע"א דאמרי ליבא מידי דלש"רל שרי ולכ"ז אסור ופריך והרי פמש"פ ומשני הכס משום דלאו בני מחילה נינהו ופרש"י דה"ה משום ח"ל שאף בישראל נטעו על הגזול אלא דפמש"פ אינו נחשב גזל בעיניהם שעובדין על מדתן שרממין בן ומוחלין על דבר קל אצל צ"ח אכזרים הם עכ"ל וכ"כ הרמ"ה סנהדרין שם דמדת רחמיים בישראל שמוחלין לפמש"פ ומצואר דהפטור אינו מתיחסת רק על ההשגה אלא דמכא מידת רחמיים שבישראל אינו נחשב בעיניהם בגזל כלל שמוחלין אותו הממון למי שלוקחו.

והנה פשוט דחפץ של צב"כ שאין מקפיד בו ולא איכפת ליה אם נועלו ישראל אחר בכל זאת הוי של צב"כ ונחשב לממון שלו כל זמן שלא נעלו אדם אחר ע"מ לזכות בו דאטו הפקיר צב"כ ממנו לכל וכלא אינו אלא שלא מקפיד עליו אצל לא הפקירו ועדיין הוא שלו ופשוט דא"כ אפילו צד אחד לזכות בו לעצמו ולא ראו הבעלים שלקחו לא קנאו כמ"ש הנוצ"י, דהן אחת דצב"כ לא מקפיד עליו אצל גם לא הקצו לו וכיון דאין מי שיקצו לו אף דנטעו צרעות בלומר כיון דאין הבעלים מקפידים הרי צרעות הוא נועלו אצל לא קנאו דאין זה חפץ הפקר שהפקירו בעליו שכל מי שירצה לזכות בו יזכה בו והבעלים לא הקצו לו מפני שלא ראו שלקחו.

ואף אם נחזיון זה קנאו לעצמו מדין הפקר כיון דהבעלים אין מקפידים עליו אינו קונה אותו מדין הפקר לא מצביא לשיטת רש"י והנוצ"י בשם האחרונים צ"מ י"ב דמחלק בין מילא להפקר דהפקר מקרי דעת אחרת מקנה אותו עיין ש"מ שם א"כ דהפקר נמי צעין דעת אחרת מקנה אותם (לא דהפקר מדבר דזכר זה בכל אופן) וכיון דהכא ליבא דעת אחרת מקנה שהרי לא הפקירו צב"כ מעולם וכיון שלא הפקירו זה נחזיון לקנות מן דהפקר ולא מן הבעלים וליבא קנין אלא אפילו למ"ד דהפקר קונה צלי דעת אחרת מ"מ הכא לאו הפקר הוא דהרי יש לו בעלים אלא שאין מקפידים עליו אצל לענין זכיה ודאי צריך שהבעלים יוציאו מרשותם ויקנוהו לי וכיון דהם לא הוציאוהו מרשותם אלא שאין מקפידים לא זכר בו כלל וראי' ברורה מגמ' צ"כ כ"ט אלא אמר רבא שחא קמייטא מחיל איניש תרתי מחיל תלת לא מחיל אי"ל אצוי אלא מעתה כי הדרא ארעא תיחדר לצר מפרי אלהא אמר רב נחמן הדרא ארעא והדרי פירי אלא אמר רבא שחא קמייטא לא קפיד איניש תרתי לא קפיד תלת קפיד ועיין רש"י שם ד"ה אלא תיחדר ארעא לבעלים לצר מפירי דהא מחיל ליה עליהו מכו החילוק בין מחיל לקפיד דהיכי דמחיל הרי אלו שלו והיכי דלא קפיד אינם שלו אלא שלא קפיד עליו אצל הנוטל פמש"פ שהבעלים מוחלים לו דמדת רחמיים בישראל מוחלין על דבר קל בפמש"פ וא"כ ממון זה של פמש"פ אף שהמחיל מקפידין עליו זה ממון שלהם אלא שלא ח"כ ז"ל רחמיים

ולא אכחד מעמי דמש"כ האצ"מ דהוא פתח מחנה למי שיעול שלא מדעתו לבני לא בן ידמה דאם שיעול שלא מדעתו ח"פ שאינו מקפיד מ"מ לא הקבילו לו דלקיין צעין להקנות ולבין עכ"פ להקנות לכל מי שרואה אצל מי שלא מקפיד אין זה כוונתו שרואה להקנותו לכל מי שיעולו אלא כוונתו שאינו מקפיד אם שיעולו אצל אין כוונתו שיעולו וא"כ אפשר דוקא מדעתו שראש שנוטלו כיון שאינו מקפיד ה"ל מחנה אצל אם לא ראה והוא לא ידע שנטלו מהיכא חיתי שפסוק מרשות צב"כ לרשותו ובמ"ש לעיל וכן ראיתי בש"ס מחנה חיים ח"א סי' ס"ז בפשיטות ולא דמי להפקד דכוונתו לכ"ע וה"ל בדעת אחרת מקדש ל"א ולי"א ה"ל רק כזכר מהפקד וכן לא דמי למיחיה דהס"ע עכ"פ איכא יאוש בעלים וה"ל כזכר מהפקד אצל אינו מקפיד לא ילא החפץ מרשות צב"כ בכל אופן ואם אחר נעלו הרי הוה של צב"כ אללו אלא שאינו מקפיד עליו כנלפענ"ד.

רמיהו ראי' שהביא מבית מדרשו חוס' ר"ד סוכה מ"א שחשבה כיון דכל מידי דאיתו שרי"פ לא חשבו ממון לימחל הקדש עליה גזל גמי לא יקרא ואמאי הן הדם בגזול פסול וערבה גזולה פסולה ותי' דכיון דלא קאחז כלום לא חשבו לבס' אפי"פ שאין מויליח דיינים לכאורה הוא ראי' גדולה ונריכא לפנים. ולפוס ריבטא ה"י אפשר לומר דבאמת הוא מחלוקת הראשונים ז"ל דלרש"י ודעימי"ס ס"ל דקורא ואסב' זו וחוס' ר"ד ס"ל דאיתו זכר זו ועיין חוס' גיטין י"ב דפליג ארש"י דכחז דאין קדושא חלה אפחות משרי"פ ושיטת חוס' ר"ד מיכו ברש"י צ"ח דכחז להדיא דכל מידי דאיתו שרי"פ לא חשבו ממון לימחל הקדש עליו ולא כחוס' וא"כ לשיטת חוס' ודעימי"ס לא קשיא קשיית בחוס' ר"ד וא"כ י"ל דכרמ"ס ס"ל בחוס' ואחי שפיר פי' ה"י זו משום ח"ש.

רמיהו שנלפענ"ד דעיקר דברי חוס' ר"ד ה"ל כס' מחוסרי כבוד לכאורה שכתב ח"ל ואי קשיא כיון דכל מידי דאיתו שרי"פ לא חשבו ממון לימחל הקדש עליה חי כפי גס גזל גמי לא יקרא ואמאי הן הדם בגזול פסול וערבה גזולה פסולה וכרי אם חבשו דין אין צ"ד נזקקין לפמ"ש ואין יכול הגזול להויליח דיינים והוא כדידה וקריגא צ"ח שלכם כדאמרין לעיל דריש פרקין וליקנינו צשינו מעשה כי כי"י דהס' אינו יכול להויליח דיינים מפני ששינוכו ואין לו עליו אלא דמים ככ"כ הכא כיון שאין צו שרי"פ אינו יכול להויליח דיינים ואמאי לא ילא. וכל העובר ישחוטם דינא להכריח דפמ"ש לא חשבו ממון משום דאין הקדש חל עליו ואם חבשו דין אין צ"ד נזקקין לפמ"ש ואין הגזול יכול להויליח דיינים ולמח לא הביא בפשיטות תגמ' סנהדרין ה"ל ופי"ז ע"כ ועיד כמה מקומות דפחות מש"פ מחיל אינש דבני ישראל בני מחילה ינוכו וממילא ילא צו. ומדקאמר דאיתו יכול להויליח דיינים משמע לכאורה דבאמת הבעלים אינם מוחלים לו אלא דכיון דאיתו יכול להויליח דיינים מכ"ע לא יקרא ממון.

שנית מש"כ ח"ל תשובה כשגזל דבר שאין צו שרי"פ אפי"פ שאינו יכול להויליח דיינים מ"מ בגזול בנאי קנאו ואפי"פ שאינו חשבה גזילה אלא בגזול רחמנא קפיד עלה כיון דלא הוי ידידיה ופסלה משום גזילה וכן דומה למאי דאמרין צ"ח גברא על פחות משרי"פ ולא ניתן להשבות חלמא אפי"פ לגבי ישראל בגזול לא חשיבא גזילה לגבי צ"ח חשבה גזילה

כס' ומוחלן לו וא"כ כס' מקנים לו בגזל הא דא"כ מאי רחמנא איכא כפי אס' אין מקנין לו הממון ואינו שלו וכרי הוא גזל אללו.

ולפענ"ד פשוט דפמ"ש צישראל הוה דומיא דפמ"ש דעכ"ס דהוא ממון גמור לידוכו אלא שישראל מחיל ליה מכה מדה רחמנא והעכ"ס אינו מוחל וכיון דישראל מחיל ליה א"כ קנאו במחילה זו ולא מציעה למ"ד מחילה עושה קנין כמבואר ברעב"א קדושין ע"ז ע"א דמחילה כמחנה ולא מהני בעצד כעניי משום דאין לו יד לזכות וזה נראה דעת הראש"ד צ"ח פ' צבר פ"ה שכתב דלא מהני בעצד של עכ"ס אם אימר לו באפי חרי זיל דעכ"ס לאו בני מחילה ניטבו משום דכל קנינו צכס"פ ולכן לא מהני גס מה דאומר לו זיל שמעט מחילה הוא ולפוס ריבטא אין לו מוצן דמאי עיין מחילה לקנין כס"פ ולה"ל אחי שפיר דבראצ"ד נמי ס"ל דמחילה עושה קנין וכן מלח"א שוב בזהרונים וא"כ כיון דישראל מחיל ליה לפמ"ש נמלא דעשה קנין וכו' שלו של גזלן ולא דמי למח' שאינו מקפיד אלא אפי"פ למ"ד דאיתו עושה קנין כרש"א תשובה ח"פ ל"ג דמחילה לא הוי אלא סילוק רשות עיין צ"ח ח"א סי' קצ"ב כיון דמסלק רשותו מדעתו מלח"א ממון ה"ל א"כ כזכר מן ההפקד וה"ל כמליח לאחר יאוש חובה זו מן ההפקד לאחר סילוק רשותו ולא דמי למח' שאינו מקפיד עליו ולא הפקירו.

ראו שצנחצוח סי' רס"ב סק"ב העלה דהמחיש מאצדכ וקודם שצ"ח ליד זכר חזר צו וכלה היאוש א"ל לחזור ולזכות צו אלא מיד הרי הוא שלו ואם זכר צו אדם חייב להחזירו צו כיון דהוא לא הוי אלא סילוק רשות ועיין רש"י ונמקי צ"ח י"ב החילוק צ"ח מליח להפקד ובמקום אחר יצנח צ"ח שיעת רש"י ורש"י ורש"י ר' פסחים דהש"ש חכמים שמה ימלא גלוסקא יפה ויחשוב לחזור צו מהביעול ונמלא עובר למפרע ותמא האחרונים כי"ן מלינו חזרה בהפקד וכתבו שם ע"פ מש"כ המגן אבות דחרי מיני הפקר איתא הפקר לכולי עלמא שעושה קנין והפקד של חמץ דאיתו אלא סילוק רשות ובהפקד דסילוק רשות איתא בחזרה מ"מ כהס' גמי מה דמכרי חזרה מפני שאין ראונו להקנותו לאחרים וכו' הפקר זה דומיא דמליח שאין ראונו של צעל אצדא לזכותו לאחר עיין ש"ך ח"א סי' ש"ח וכן בחמץ אלא ראונו שלא לעבור אצ"י וצ"י אצל בגזול פמ"ש שהוא מוחל לו מפני שצ"י רחמנא כס' א"כ ראונו שזכר צו בגזלן ודאי זכר צו.

איברא דהס' גמי אפילו בהפקד דסילוק רשות בגזל אצדא וחמץ מ"מ לאחר שצ"ח ליד אחר אינו יכול לחזור לכ"ע וזכר צו הש"י ונעשה ממון שלו לכל דבר וא"כ הכ"כ כיון שזכר צו זה שגזלו מחמה שמחל לו ישראל חבירו ואין יכול לחזור צו אמאי לא קנאה. שוב מלח"א צבאני מלוואים סי' כ"ח סק' מ"מ הביא דברי גו"י א"ע סי' ג"ט דדבר שאין צב"כ צב"כ מקפיד עליו הוי הפקר והשיג עליו דא"כ גס צב"כ הוי לריק לחזור ולזכות צו מחדש ואם לא יזכר צו מחדש הרי זה עובר על צל יחל אלא ודאי דאיתו הפקר והוא של צב"כ רק שנתן במחנה למי שיעול שלא מדעתו ע"פ וא"כ פשוט דאין ראי' מדבר שאינו מקפיד לדין. ואדרבה אם נביא ראי' א"כ גאמר דמנו דהס' אמרין דנותן מחנה למי שזכר צו אפילו שלא מדעתו הכ"כ בגזל בפמ"ש *.

ידע צי צע׳ס ומחיל ליה שמעינן מהכא דכנ פמשי׳ כ׳ ל׳ מחלי צעליס לא קנאו גזנן וברשותא דצעליס קיימא ע״ש.
והנה מבאר מדבריו ז״ל דמתקן בפמשי׳ צין קודם שידע ומחל וצין לאחר שידע ומחל וצין שכוז דבר שקפדי ציה אינשי לדבר שלא קפדי ציה אינשי ולאחר שידע ומחל קנא: גזנן והרי הוא שלו וכמ״ש להדיא שבשעת שקודשׁ עדיין לא היה שלו כיון דלא ידע ציה צע׳ס ומחיל ליה וגם מדסייס דכל פמשי׳ כ׳ לא מחלי צעליס לא קנאו גזנן משמע לאחר מחיל׳ קנאו גזנן וברשותיה דגזנן קיימא עוד חילק דבמידו דקפדי אינשי אפילו פמשי׳ אינה מקודשת שעדיין לא הוי שלו עד ש״מחל לכל במידו דלא קפדי מיד הוי שלו ולפ״ז אחי שפיר מאד דברי החוס׳ ר״י דודאי לאחר המחיל׳ שלו הוא ויאלץ צו צהדס יערכה בגזילה אמנם החוס׳ ר״י דמצינא ליה צהדס וערכה קודם שחללי ליה צעליס ואף דרובא דבר שקפדי עליה צעליס ומימא ציה דגזנן ממון שאין צ״ד מצינא אחו צדייקן וא״כ אחי אין יולא אלא וגלגל שפיר מייחרי ראי׳ מצינא דהחוס׳ מייחרי קודם מחיל׳ והכי נמי קודם מחיל׳ מייחרי וא״כ אחי נלאו דגזנן הוא ואף דאין כאן דין גזל להנגזל מימ צמה קנא: הגזנן כיון דצעליס עדיין לא מחלי לו וא״ש דאע״כ דלגבי הנגזל לא חשיבא גזילה אלא הבורא חשובה גזילה.

אלא כי כן איב' אדערש ראי' צורח דגזל פמשי' ודאי לאו דבעלים הוא עוד לאחר מחילה אלא קודם מחילה ואיב' לאחר שזודע להם שגזל פמשי' לכי' ציי' מחיל' לה ואיב' ראי' דגזן והוא ידידיה לכל דבר וזה ראי' צורח צסי' דלאחר דמחיל לה לכי' הוא דגזן ולא דגזל ודמברי' מוס' ריי' ראי' להיפוך צסי' ולכן לא פריך לאחר מחילה אלא קודם מחילה אבל לאחר מחילה הכי' דינא צדס' וערש' גזלה וצי' צסי'. **שנית** הי' נראה דודאי מה שזוגע לדיני ממונות בין אדם לחבירו ולצ"ד של ממש פמשי' מחיל אינש וחשבינ' ליה של גזל לכל דינא ומיחו לקיים צו מלך הקב"ה שזנא גזל בצולה וצדא הי' מדויק איצי' דלגבי גזל לא השיצא גזילה אלא בצורה חשיבה גזילה כלומר דמה שזוגע למלך, או יאמר דדוקא כשגזל פמשי' ואכלה וכיוצא בה ואינו בעין אבל כי' בעין אינו קוים גזל, וכראשון נראה.

אלא כיון שאינו לדון שפיר יש לישב נמי דברי ה"ה והרמב"ם
מיידי דאסור לגזול מה"ט קודם שימחול וקודם שימחול
אף שאינו חייב להחזיר ת"מ אכתי הוא של צב"צ חלה דאין כח
לצ"ד להוציאו דאין צ"ד נזקקין לפחות מנ"פ ואכן שפיר אס
הוסיף עוד פמנ"פ הרי זה מנערך לפרועה ומצינא דדייקין
כיון דמיידי אכתי שמחל אבל לאחר שמחל מודע ה"ה דלא חזי
למנערופי כיון שמחל כבר ודעתה כר"ם והעמק שאלה ח"ט
וצרור מאד.

ועיין עוד ח"ב סי' נ"ט וח"ו סי' רצ"ט וסי' ש"ב.

סימן רצ"ב

עוד להנ"ל

אי שר צרוף בפחות משנים

ובעצם מחלוקת האחרונים ז"ל אי שייך ליחיד צפחות משו"ם
כנס ראייתי בפני קדושין מ"ו בדי"ה והא מלוב שכח
וז"ל ואפשר דאפילו גזל פחות משו"ם וחזר וגזל פתמים גמי לא

להחיות עליה וא"כ דמאי ראי' מצ"ג ליתא ראי' מישראל
דמחיל ליה איברא דאפילו צ"ג דחשובה גזילה הרי אחר
גמ' שם אי הכי כתיב ישראל אסור הא בר מחילה הוא
ומשני גבי דבחר הכי מחיל ליה נערה בשעתיה מי לית ליה
ופרשי' נערה בשעתא מי לית ליה הלכך גזל הוא אלא שאין
צ"ד ישראל חזקין להשיבו דבחר הכי מחיל ליה ובישראל
נמי אסור ומעבר לא עבר דכתיב (ויקרא י"ט) לא תגזול (שם
ה') והשיב את הגזילה אחידו דהשכון קרי גזל ואידך לא
אכל בכוחו ללא בר השכון הוא שכל דינו למיחה לא נפיק
פמשי"ס מכלל פרועה ואפילו מישראל דמחיל ליה בחר הכי ע"כ
הנה מבואר דלנחר דמחיל ליה גס לצ"ג לא ה"י שוב גזל אלא
כיון דאשת הגזילה נערה הלכך גזל הוא ומיד שבול נחתיב
אלא שאין צ"ד ישראל חזקין להשיבו דבחר הכי מחיל לענין
השכון אבל הגזילה כיון שבול נחתיב עליה ובישראל גמי בשעת
הגזילה איכא איסור אלא שלא עבר אלאו אבל לאחר שמחל לו
הו' ר"ל שלו וע"ז לא פריך בגמ' וא"כ מאי ראי' מיתמי מצ"ג
ובהל' צ"ג הגזל רק קודם שמחל אלא שלאחר הכחילה לא
פקע איסור גזל ממנו שבול אף שאינו חייב בחשלומין מכה
מחילה.

ועוד צו שלישיה שכתב שם ח"ל ואמ"ל דלגבי נגזל לא השיבא
גזילה אלא הבורא השופה גזילה וג"כ ל"ב אם לגבי נגזל
לא השב גזילה ומחל לו בהנזק א"כ לא הוי גזילה ואמאי אלא
הבורא הוא גזילה דאטו אדם שמוחל ממנו לאחרים בלא
אופן שהוא מקרי גזילה וא"ע.

והנראה בזה דהנה המהנה אפרים צבלי גולב ס' יא אל
בחקירה כיון דכל פתח משרים ישראל מחלי צחר
הכי כדאמרין צבאכודין י"ז ולפי זה אם גנז פתח משרים
ולא גודע לצעלים שגנז מהם מי גימא דחייב לבחזיר דכל זמן
שלא ידע לא מהיל ואפי' דלכי ידע מחיל מימ' השחח מיכו לא
ידע ולא מהל ודמי קח' ליאוש שלא מדעת, דלא כוי יאוש ואף
פי' דלכי ידע ודאי מתייאש מימ' כל כמה דלא ידע צאיסורא
אחא לידיה וכציה ראי' דאינו חייב לבחזיר מפ' אלו מציאות
דף כ"ז פני' ראה סלע שפול משלש אין לר' לבחזיר ופרש"י
וחס' דאפי' אי שחפי' ניבול ולא מתייאש מימ' כיון דאין
לכל אחד אלא פמשי' אין בלון משום לשבח אצדכ, ומיכו
העלה שם דאפי' לא קנאו בזמן אצל לאחר שמחל לו קנאו
בזמן וברי הוא של גזא.

וראוי ברורא ממנה שכתב שם חז"ל וכן נראה ג"כ ממנה
הרמב"ם ז"ל צ"י ה' מה"א דין ח' חז"ל הבכנס לנזית
תצרו ולקח לו כלי או אוכל וכיוצא בזה וקדש צו את האשה וזה
צ"ע וכו' ולא קדש בדבר שאין צ"ע מקפיד עליו כגון
חמרה או אגוז כ"ז מקודשת מספק עכ"ל ונראה דאיידי בשארנו
ש"ס ומ"ה כתב דה"ר ספק מקודשת דהיינו שמה ש"ס
צמדי וכ"כ ה"ר"ש בר נחמא ז"ל בהשועה סי' כ"ג יע"ש ומשמע
לי דדוקא בדבר מועט כגאז או חמרה דכ"כ"ז לא קפדי אינשי
לייבא זייא אפילו איסור כמ"ס הבי"ר ריש כל גזילה יע"ש ה"א
אי ה"א מניד קדפדי אינשי אפילו אי ה"א פחות מש"ס אינשי
מקודשת משום שצ"ע שחידה עדיין לא ה"א שלי כיון דלא

נ"ו צ"ח ס"י ג"ג ובשוא"ת רע"א סוסי קרי"ד מספקא ליה זבא וא"כ הכ"ג י"ל לענין לירוק דדוקא זבאכלו או שפרו וכיוצא בו שאין החזי פרוטה הראשונה בעולם וליכא לאיטרופי ומיהו יש לדחות כמובן.

ורביעי בקדש ה"י נראה לפמ"ש הרמ"א ח"מ ס"י רמ"א דכל מחילה בעשות אפילו קנו מידו לא מהני ועיין מהר"ט ח"א ס"י ק"צ ומהר"ק שורש קל"ט ואפילו למ"ד דמחילה בעשות הוי מחילה היינו דוקא היכי שהוא בעלמו עשה ומחל אצל אחר שבעטו לכ"ע לא הוי מחילה עיין תשצ"ן ח"א ס"י ז' ומהר"ם אלשקר ומעשה הגחל פמ"ש"פ ותו"ר וגחל ודאי מתחרט הוא על מחילתו ובעשות ה"י שחם ה"י יודע שיגזלו עוד לא ה"י מחל לו וא"כ כשחזר וגנז חזי פרוטה בעלמ' לה המחילה ומלך לפרוטה ומחייב לשלם. ועיין עוד לעיל ס"י רפ"ד.

ובמ"ש ראשונה מדויק מאד ימיושבת קושיה שבהמ"ש מהא דשבעות ל"ח ת"ן לי פקדון וחשומת יד גזל ואבדה שיש לי בידך וא"ר יוחנן פרוטה מכולם מלערפת והקשה הרי פמ"ש"פ מגזל ואבדה מחל ליה וא"ר מ"י חב"ד ליה ולפמ"ש"פ אחי שפיר מאד דכל זמן שלא מחל ליה הרי עדיין הוא ברשותו וכיון דחזי לנ"ד וחב"ד ליה צ"ע לא מחל ליה גם הראשון וממילא שפיר מלערפין.

ובהראמור תחישב נמי קושיה השו"מ מה"ד ח"ד ס"י ק"ל שהאריך הרבה בזה שמתחא בענין לירוק דחזי שיצור והקשה מהא דלמרו צ"ק דף ק"ה מחל לו על הקרן חוץ מפמ"ש"פ דאין לריך להוליך אחריי דל"ש אלא שאין הגזילה קיימת אצל הגזילה קיימת לא מאי עממא חיישינן שמה תחיקר וקשה והא כיון דפמ"ש"פ מחל ישראל אם כן אף כשתחיקר למה ניוחש לה הא מחל לו ואין לאחר המחילה כלום ובסמ"ע ס"י שס"ג סק"ז בתב דכיון דמתחלה גזל הרבה ולא החזיר כלל, אי"ג דגם פמ"ש"פ אסור לגזול ולחזי השני קשה הא עכ"פ כיון דמחל לו אי"כ נבי דנשעת גזילה עבר באיסור אצל עכשיו שמחל לו למה יעטר לחזור ולהשיבו ע"ש אצל לפמ"ש"פ אחי שפיר דהרי הכי כיון דמחל לו על הקרן חוץ מפמ"ש"פ אי"כ הרי התנב להדיא דאין מוחל לו על הפמ"ש"פ אי"כ לעולם הוא שלו וא"כ חייב להחזיר שמה שו"פ צמדי ומה שכתב השו"מ דבחר הכי ודאי מחל לו דפמ"ש"פ מחל אינשי וצפרע שכבר מחל לו כלו אומר אני אדרבה כיון דמחל לו כל האבד והתנה עמו חוץ מפמ"ש"פ אי"כ הראה דאין דעמו למחול על פמ"ש"פ זו ולכן שפיר חייב להוליכו אחריי שמה שו"פ לאחר שתחיקר ויעטר. ועיין מל"מ פ"ז ממלה לענין רביה דפמ"ש"פ הוא כח"ש בגזל. ולפמ"ש"פ יש עוד להשיב בהרבה דברים מש"כ שם השו"מ ז"ל למענין שם.

אלא דלפ"ז יש לישב נמי קושיה הגרע"א צ"מ כ"ז אשר הביא כ"ג דאמר רבא פרוטה שהוקרה והחלה וחזרה והוקרה איכא ביוניבו וכ"י והקשה הגרע"א דלרבא דס"ל יאוש שלא מדעת הוי יאוש וא"כ צעשה שהחלה עד פמ"ש"פ חזי ידע שנאצרה הוי מחיאה כיון שאין חיוצ להחזיר לו פמ"ש"פ וא"כ אף אם לא ידע מאבדה מ"מ יאוש שלא מדעת הוי יאוש ומעיקרא איאוש ואמאי חייב להחזיר בהוקרה וכ"ג ילא לישב

ניתן להשכרן דקמא קמא אחיל לה כיון שאין עליו שום ממון צעשה שגזלה דהיינו צעשה אכילה וא"כ ואפשר שלא נחכוין מהרש"ל ז"ל לחלק טכ"ל נראה דפמ"י ז"ל מסופק בזה אלא דלפמ"ש"פ אי"כ ודאי דנשעת גזילה יש עליו שם ממון אלא שאין חייב צעשכרן ונפ"מ בין קודם מחילה ובין לאחר מחילה וכי"ל ומה שר"ה לחלות ספקתו במחלוקת מהרש"ל והמהרש"א ז"ל דעת מהרש"ל דאין מלערך ודעת מהרש"א דפמ"ש"פ נמי מלערך ולפמ"ד דודאי פחות פחות מש"פ מלערך לכ"ע ובמ"ש אלא דמחלוקתם כיון דאכלה פחות פחות מש"פ ומה שאכלה כבר הרי הוא כאלו אינו והי"ל כאלו מחל לה עליה וליכא לירוק וממילא ליכא מקום חלות הקידושין וצשלמא כשכל הפירות לפניו אפילו ליכא פרוטה בחד מנהון מלערפי אהדדי אצל מה שאכלה כבר אפילו נימא דלענין חיוצ תשלומין תחתיב כל שאכלה קודם שמחל או ששמענו שאומר בפירוש שאינו מוחל לה מ"מ לענין קדושין כיון דליכא לפניו אין כאן מקום חלות קדושין לדרך להלערך החזי שכבר אכלה והאי חזי לא הוי כבר אלא כמלה כשתלערך עם החזי שבעין כנלפמ"ד. עיין ספר יד המלך פ"א מהלכות גזילה ה"ו ר"ה נסחפקתי

איברא דהרי קיי"ג עכשיו אליבא דרב דס"ל המקדש במלוא מקודשת אי"כ מאי איכפת לן שמלה הוא וי"ל דס"ל דחלות הקדושין לריך להיית פרוטה שלמה או ממלה או מכסף צטין אצל חזי פרוטה מלה ודאי פרוטה כסף לא ולמהרש"א ליכא נפ"מ כל ששו"פ הרי הוא מקודשת ויש מקום להאריך אמנם אין הזמן גרמא.

וראש הכולל דישיבתיו הקדושה ילא לדיוק מדברי המחירי שלבי פרק קמא דקדושין אהא דאובל צעוק הרי הוא פסול לעדות וכתב המחירי בתלמוד המערב פירוש בחוטף ואובל ופי' שאובל דרך גרגרנות וכו' אלא שח"מ פירשה בגזל פחות פחות מפרוטה ואובל צעוק ומדקאמר בגזל פחות פחות מפרוטה משמע לכאורה דעושה כן הרבה פעמים ואפ"ה אין זה בכלל גזלן וא"כ ע"כ משום דאין מלערך ומיהו אין כ"כ ראי' ד"ל חוטף מאנשים הרבה ומכל אחד חוטף פמ"ש"פ ומיהו לפמ"ש"פ שיש חלוק בין מוחל או לא יש לישב גם זה אי"ג דשאני חוטף ואובל וכי"ל.

עוד ה"י גלפמ"ד לפמ"ש צמד"ר נח פל"א ה"י קן כל צער צא לפני כי מלאה הארץ חמם אחיבו חמם ואחריבו גזל אי"ר חנינא חמם אינו שו"פ גזל שו"פ וכך היו אנשי המציל עושים ה"י אחד מהם מוילא קופתו מלאה תורמסים וכו' זה צא ונוטל פחות משו"פ וזה צא ונוטל פחות משו"פ עד מקום שאינו יכול להוילאו ממנו צדין ועיין יפה תאר שם ולכאורה אי נימא דפמ"ש"פ אינו מלערך ה"י יכולים לקיח יותר ולמה כל אחד לא לקח רק פמ"ש"פ פעם אחת ולפמ"ש"פ אחי שפיר דכיון דליכא מחילה אי"כ כך הוי חייבין על יותר וכי"ל ומיהו ממדרש אין להביא כ"כ ראי' כי הרי הם בכלל חייבים הוי מדין צ"ג ובמפרשים האריכו בזה.

ועל השלישית אי צא דנלפמ"ד לפמ"ש האחרונים ז"ל דאיסור החלוי צומק ואכל בסוף זמן האיסור כגון צרעת אחרונה של פסח או של יו"ט או נזיר שאכל ביום שלשים דליכא חו לאיטרופי אין בזה משום ח"ש עיין גל"ע פסחים ס"ד ובתשרי

ראף שאין הזמן גרמא כי אני טרוד בעניני הישיבה בלימוד שיעורים בס"ד מ"מ לא אומע מלהשיב לידיו אבל בקיור ואומר אני הנה על כל גנז לא קשיא שיטעון שדעתו לשאל שהרי אפשר שאמר בשעת הגנז בפירוש להעדים שהוא דעתו לגנוז ואין לומר דכ"ג לא הוה גנז אלא גזן שהרי כחז רש"י ז"ק ע"ט ע"ב ולא דומה לגנז בפני שנים דאש"ג דחזו ליה שאר אינשי לא מיסתפי מינייהו דמימר אמר לא מינייהו שקילגא מידי ע"ש, וממילא אינו יכול עוד לטעון שדעתו ה"י להחזיר כיון דאמר להם דדעתו לגנוז ואין בידם להסכימו עוד ואפי"ן נימא דבאמת ה"י בן במחשבתו כיון דאמר דפה לגנוז ציטל מחשבתו דא"י דיבור ומבטל מחשבתו ועיין רש"י קידושין דף נ' א"כ עכ"ל נמא גנז משלם כפל. גם השומר בטעון טענת גנז שמשלם כפל א"א לטעון בן דאינו משלם עד לאחר שנשבע וא"כ ע"כ משלם כפל וממילא קושית אינו דיוק לעולם לא ישלמו כפל.

אלא דבעיקר הקישיא נראה דלא קשה דהנה מבואר בגמ' ז"ק ס"ד שאין משלמין כפל עד שיעידו עליו עדים כשרים וצ"ד שגנז ואז חייב לשלם כפל עיין רמב"ם פ"א מגניבה ה"ד וסמ"ג עיין מ"י ע"א והגנז שהודה מעלמו שגנז משלם את הקרן ופטור מן הכפל שנאמר אשר ירשיעון חלקים ישלם שנים ולא המרשיע עצמו משלם שנים והוא הדין לכל קנסות שכל המודה בהן פטור. וצד נראה לבין לשון הקרא אם המלא תמלא בידי הגנז וגו' שנים ישלם כלומר דוקא שאם ימלא בידו הגנז ע"י אחרים אבל אם מעלמו יודה אינו משלם שנים ועיין ה' הראב"ד ז"ק הנדפס מחדש מכת"י. אבל כי בן כיון דדין כפל ליבא רק אחר העמדה בדין זה ע"כ לאחר שיכחיש לבעלים שנקשו ממנו הגנז ולא ראה להחזיר להם הגנז עד שצוהו לבי"ד ויציא עדים שראו אצלו הגנז או ראו אותו גנז א"כ מה שייך כאן לומר ולטעון שדעתו ה"י להחזיר לבעלי דליהוי שואל שלא מדעת והלא לגמרי כחש בו וא"כ יכול עכשיו לחזור בו ולומר דדעתו ה"י להחזיר ומי יאמין לו בן דכיון שלא הודה אלא מכח העדים אלא שראה כי כלתה אליו הרעש מצ"ד מודה שיש לו בידו אלא שלקחו ע"מ להחזיר דא"י בה"ג אינו מהימן וחייב בכפל.

וקצת ה"י נראה להעמיד קושיתו לפי מה דמבואר דהא דמודה בקנס ואח"כ צאו עדים פטור אינו אלא בפני צ"ד עיין גמ' ז"ק ע"ד ור"א ממעשה דר"ג ססימא את עין טבי עצדו ועי"ש. וכחז הטור דהאידנא שאין לנו צ"ד הראוויין לד"ן דיני קנסות ח"ן מועיל שום הודאה ליפטר מקנס ולפ"י דהרא קושיא אמאי לא יפטר מקנס הרי בידו לטעון שואל שלא מדעת, ואף שבזמן הזה אין דנין דיני קנסות מ"מ נפ"מ לדעת הריי הביאו הטור דאם תפס לא מפקינן וא"כ הא"כ יכול לתפוס כי לפולס בידו לטעון שהוא שואל שלא מדעת, אלא דגם הא לאו תצא הוא הודא דהרי א"ן כנראה דלא קי"ל דין דאי תפס והש"ע אפילו לא הביאו בשם י"א כלל, והשגות י"ל דהטור לא כתב רק שדינא הכי הוא בלימוד שאם יש לפניו גניבה שנתחייב בקנס ממש וכגון שלא טען שאלה צ"ד וכיוצא בזה אז כיון שנתחייב מה"ט קנס כיון שאין לנו צ"ד הראוויין לד"ן דיני ממזניות ר"ל קנסות ח"ן מועיל הודאה ליפטר אבל הבא לטעון לכתחלה שדעתו ה"י לחזור א"כ לא נתחייב בקנס מעולם ודאי דאינו יכול לתפוס וצד לא מיירי הטור וז"ל. עכ"ל

לפי שיטתו דפמ"ש אינו יולא מרשות בעלים אפילו אחר מחילה דומיא דגזילה ולפמ"ש לעיל בס"ד דודאי לאחר מחילה יולא מרשות בעלים הראשונים וא"כ לנאורה הדרא קושית הגרע"א ה"ל.

ולפמ"ש אתי שפיר דבאמת יאוש לא הוה כמחילה בגזל דמחילה ודאי מועיל אבל יאוש לא הוה אלא סילוק רשות וכל שלא בא לר זוכה יכול לחזור בו וכיון שכן אפילו נימא דיאוש שלא מדעת הוה יאוש ונתיאש ממנו בשעת שהחלה מ"מ אחר שהוקרה חזר בו חכה בו בעלמו ואפילו לא ידע שהוקרה מ"מ לרבא דס"ל יאוש שלא מדעת הוה יאוש הכ"כ ס"ל דחזרה ביאוש כזה שה"י שלא מדעת הוה יאוש דלא גרע החזרה מהיאוש ולכן שפיר כיון דלא ידע מהוקרה והחזרה א"כ ממ"כ אי יאוש שלא מדעת הוה יאוש א"כ חזרה שלא מדעת נמי הוה חזרה ושפיר חייב להחזיר ואתי שפיר בס"ד.

ואף כי יש לי עוד להאריך מ"מ אין הו"ג וגם בזה הארכתי יותר מהו"ג ורק לכבוד התורה ולכ"ג פניתי קצת לעיין בדבריו היקרים וקראים תעשה נימה שלא יכולתי לכתוב הכל כאחד כי נפסקתי כמה פעמים מפני הטרדות ועול הישיבה וכ"ג יסלח לי על אי סידור והגני חזור מעין הפתיחה י"ר שיזכה להרבות דעת תורה כאות נפשו דרשכ"ג בלב ונפש.

מחשבה הקטן

סימן רצ"ג

גנב מפני מה משלם כפי הא יכול לטעון בדעתו היה להחזיר

ב"ה ט"ז סיון ד' בשבת התשכ"ה ברוקלין ג"י יצו"א.
כבוד ידידי ורב חביבי הבח' החשוב חוב"ט יהודה אתה יודוך אחיך וכו' כש"ת יקותיאל יודא וואלד הי"ו. תלמיד ישיבה הקדושה טעלו.

אחדש"ת מכתבו הגיעני בדבר הקושיא שנתעורר בין כותלי הישיבה ורואים לדעת חו"ד העניי אף שאינו כדאי והוא דלמה ישלם גנז כפל הלא קי"ל שואל שלא מדעת גזלן הוה וגזלן פטור מכפל וא"כ כל הגנז דבר בידו לטעון שדעתו ה"י לחזור החפץ לבעלים וכו' ליה שואל שלא מדעת ופטור מן הכפל ואף אם ראו עדים שגנז מ"מ אין יודעים מחשבתו בשעת שלקח החפץ.

נקרא גזן משמע דלקריאח הוא שנקרא גזן אבל אינו גזן ממש, אבל לפמ"ש אחי שפיר מאד ומדוקדקים דברי המחבר דודאי שואל שלא מדעת לאו גזן הוא וכמו שנתנו הגמ' והפוסקים תנאים מי הוא גזן ממש חלל מה שאמרו גזן היינו שנקרא גזן כיון שיש לו קצת דיני גזן, ולפ"ז ממילא אזהר לנו קושיאכם משואל שלא מדעת גזן הוא ופטור מתשלומי כפל בטענת שואל שלא מדעת דאף אי נימא דיעטון שואל שלא מדעת מימ' כיון שלא החזיר עד שנתחייב ע"י העדת עדים געשכ גנב ממש ונתחייב בכפל דלענין זה לא הוה גזן והבן כי קרתי.

ובזה הנני חותם בכל מיני ברכות צלה ורכב ומחמת הסדרות אקצר וכל טוב ממנו לא יבצר החותם בלב ונפש.

משפט הקטן

סימן רצ"ד

ראובן חתם שמו של שמעון על שטר בלי רשות
אי יש בזה איסור

ג' לח' אד"ב התשכ"ז בנ"י יצוא.
מע"כ ידידי בלחי מכירו ה"ה הרה"ג וו"ח וכו' כש"ת
מוה"ר מאירם שניפצער שליט"א אנטווערפן בעלגיא.

אחדשה"ת יסלח לי אם לא תוארתיו כראוי כי צלתי מכירי
קאמינא.

ועל דבר שאלתו צראובן שחתם שם שמעון חזירו על שטר
צלי ידיעת ראובן והכל אל הצאנק שיש לו לראובן
קרעדיע וקבל הלוואה על שמו אי עשה איזה עולה נכבדתי
משחומם נשאלה זו והאיך לא עשה עולה להכניס אדם אחר
בערבות והלוואה מה שלא לוח משולם ואפילו אם יתבעו
הצאנק יוכל לצרר לעצמו שלא יחבו החותם אבל עכ"פ הרי הוא
בזקי ממון עד שיצרה, וגם כי יוכל מה ח"י לנאח חילול השם
כשיצרה הדבר. אכן מלד ראובן אבל הרי גם מלד הצאנק יש
של פכ"ס כמבואר בש"ס חולין ל"ד פ"א דאיכאד מר שמואל
השמיני דייכי ליה לעב"ס עריפה צמר דשחיעה ועיין חו"מ
שם ד"ה ערפה וכן מבואר בגמ' גיטין וברמב"ם ופ"ע ח"מ
סי' רכ"ה סי' ועיין רמ"א בזה גיב"ה סי' שמי"א סי' טעות
פ"כ אבל הכא לכ"ע אסור דמעטבו וכו"ג לא ה"י מנוכו כלל,
גם הרי עובר דא' אדיוא דמלכותא שאסור לחתום שם אחר
צלי ידיעתו ולהו"א ממון אחרים עליו ואם יודע למלכות ענוש
יענש וא"כ שתי רעות עשה בזה.

העיקר דא' דכיון שלא עטן שאלה קודם שהציאחו לצי"ד ולא
הודה לבעל הגנבה עד שצאו עדים והעידו עליו הוה הודאה
מחמת העדים שרואה לפטור עצמו בה והאי כנוליה צעי
למכפריה ליה ולגנבו והא' דלא בפריה מפני העדים שצאו לחייבו
ממון וקנס לכן רואה עכ"פ לפטור עצמו מקנס וכיון דהעידו
פניו צעי בעל הגנבה קודם שהעידו עליו העדים אין מועיל לי
עטתו כלום דודאי שקר הוא.

שנית נראה דהנה החינוך מזהר ח"פ צלאו דלא להמנע
מלהלות מפחד השמיטה הקשה דאין ימנע האדם
מלהלוואה לפולס מפני השמיטה ולמה נכתב על זה לאו והלא
צידו להתנות עמו ע"מ שלא תשמיטנו בשביעית וכדרך שאני
עושה תמיד בשטרותינו וחי' כי התורה האזינה צדדים
בהוויתן אע"פ שאפשר בחקוקות ותנאים וכוונתו בזה דהתורה
נזהרה למי שהולך בדרך חמים והרואה לעשות פעולות
ועלות לפטור יכול וכו"ש מי שרואה לשקר כדי לפטר וא"כ הכ"י
התורה נזהרה לשלם קנס בגיב' ממון אחרים אבל ודאי ישנם
אופנים שיכול לפטור עצמו מקנס וכמו בגנב וכו"ה צפני צ"ד
קודם שצאו עדים ואפילו ה"ו עדים ממשמשין וצאין וכו"ה
מעצמו שנחלקו בגמ' דמועיל הלאותו והכ"י אם עושן שדעתו ה"י
להחזיר דהוה שואל שלא מדעת פטור אלא שאם לא עטן חייב
נשלים כפל והתורה האזינה צמי שאינו עושן שקר דחייב בכפל.
ועיין צ"מ דף ג' פ"ב אמרו לו שנים אכלת חלב וכו"ה אומר לא
אכלתי ר"מ מחייב והחמים פוערים וכו' אמרו לו מה אם יראה
לומר מזיד הייתי ויפטור ועיין חו"מ שם ד"ה מה ודו"ק.

אמנם כל זה לפי הצנחכם צדין שואל שלא מדעת אבל לפענ"ד
דין דשואל שלא מדעת גזן הוא ל"ב מה כוונתו בזה
דברי אמרו ז"ל בגמ' צ"ק אלא גזן היכי דמי איך אבוכו כגון
צניכו בן יכידע והרמב"ם פ"א מה"ג כתב אי זה הוא גזל זה
הלוקח ממון האדם בחזק כגון שחטף מידו או נכנס בשרות
חצירו שלא ברצון הבעלים וגנב משם כלים וכיוצא בזה כענין
שנאסר ויגזול את החיית מיד המזרי ועיין לה"מ שם ובפ"א
מה"ג כתב אבל אם לקח בגלוי ובפרהסיא אין זה גנב אלא גזן
פ"ש ובשלמים מחוין שגנב פליגי, להרמב"ם אין זה גזן
ולראצ"ד הרי זה גזן פ"ש ועכ"פ לכ"ע הלוקח ממון ואין
הבעלים יודעים לא הוה גזן וא"כ אחאי אמרו שואל שלא
מדעת גזן הוא. והנראה בזה דמה שאמרו שואל שלא מדעת
גזן הוא איך כוונתו שהוא גזן ממש לפנין איסורא אלא כוונתו
דיש לו דניס שמחייב בהם בגזן לפנין חזרה דבא מתקן דמר
סבר שואל הוה ואין לרין להחזיר אלא למקום שגנב משם וכל
שהחזיר למקום שגנב דיו ורצון סברי גזן הוה ואיני
בהכרחו לבעלים צידו או צידותא הבעלים עכ"פ עיין חו"מ
צ"ב פ"ה ובנמק"י שם אבל לפנין איסור לאו גזן הוא.

וראי לדברי מלשון המחבר הו"מ סי' שני"ע סי' שכתב
ח"ל אפילו הלוקח נשאלה שלא מדעת הבעלים נקרא
גזן והלשון מחמיה שכתב נקרא ובגמ' ובכל הפוסקים כתבו
הרי זה גזן וא"כ למה שינה המחבר צלשונו וכתב הרי זה

גם זאת שמעון חסם בעלמו על השער אלא שהלך רחוק להבאנוק והלוי עלמו שהוא שמעון בעלמו והם נתנו לו הכסף ג"כ עכ"פ גנבה הדעת יש כאן נכ"פ ושומר נפשו יחזק גם מזה.

ופה שבתה קולמסי מחמת הטרדות הרבות ולכן נתאחרה גם התשובה כי הייתי טרוד בתשובות אחדות ובתלמידים בשיעורים כסדרן ידיו דושה"ט המברכו בברכת התורה ללומדיה בקדושה וטהרה בלב ונפש.

מנצח הקטן

סימן רצ"ה

ברברי תוס' עירובין קבלה בדינו שר"ע באותה שעה מסוכן היה

ב"ה אור ליום ג' ויצא התשכ"ט בדוקלין ג"י יצ"א. ישאו הרים חיים בדכה ושלום אל כבוד ידיד עליון וידיד נפשי רב האי גאון ראש בשמים צ"ח מפענת נעלמים זקן יושב בישיבה כקש"ת מוה"ר ישראל וועלץ שליט"א ראב"ד בודאפעסט.

אחדשכ"ג.

יקרת מכתבו קבלתי ושמחתי כעל כל הון כי זה זמן רב אשר לא ראיתי לורת אות מכ"ג וי"ר שיזכה לאריכות ימים ושנים דשנים ורעננים עד כי יצא שלה בצריית גופא וזכורא מעליא אמן.

ובדבר הערתו אשר כדני בדברי תוס' עירובין מ"א נשם הרי"ח קבלה בדינו כי ר"ע אותה שעה מסוכן היה והציאו לר"ע הרופאים לגמט ביה מגולגלת באחרית היום ור' יחודה לא דקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא ידע העיקר על מה עשה כך וכו' ותמה כי"מ מהא דלעיל דף כ"א ע"א שאמר מוטב אמות מיתת עמי ולא לעבור על דעת חזרי אמרו לא טעם כלום עד שהציאו לו מים וכתבו החוס' דמחמיר על עמו ולא ור"ע הכ"ז אמאי לא החמיר על עמו ונא חלל ומה שנראה לפענ"ד דלכאורה דבר זה חלוני אי אדם ראוי למסור נפשו יותר מעל ג' העצרות אשר אמרו יכרז ואל יעבור ולשיטת הרמב"ם דאדם המוסר נפשו חייב א"כ איך אמר ר"ע מוטב שאמות מיתת עמי וכ"ש לפמ"ש החוס' דלא הוה אלא תומרא א"כ מאי תומרא הוה זו במקום פק"י, וראיתי בהגהות מהרש"ם עירובין ה"ל שטמך דא וכתב דכיון דראה ר"ע דצ"ל יכרז ע"י המלכות וכו' לזידיה רק חיי שעה ולכן אמר מוטב שאמות מיתת עמי ור"ל ולא ימות ע"י המלכות שכבר ראה זידע שנגזר עליו גזירה שיהיה מהרגי מלכות וזכר"ג סדר דרשאי להחמיר על עמו ע"ש. ולפ"ז שפיר מיושג דלא אמר כן בחי' שיהי מסוכן כיון דהתם עדיין לא הי' בכלל הגזירה ודאי דהדין דאסור לסכן עמו כיון דחי דהם כחי', ומחויב לאכול כדי להחיות את נפשו ואחי שפיר.

שנית הי' נראה דנראה לחדש דלא אמרו בדברי סופרים העובר עליהם חייב מיתת אלא במה שטעמו לגדור גדר

וסייג ומי שעובר על הגדר או על הסייג ה"ל בכלל נעוהא דרבנן דפורץ גדר ישכנו נחש ועיין רש"י עירובין ה"ל דברי סופרים חדשים שנתחדשו בכל דור ודור לגדור גדר וסייג. והנה נע"י הוה סייג לטכרות עגמי ורש"י שם אבל לוס השעה באז אינו מכה גדר וסייג אלא תקניכו לקונו על חורבן בית מקדשיו שיבנה צ"ל. אבל אין דא שום גדר וסייג לתורה וכו' דאין זו משום גדר וסייג ממילא אינו בכלל מיתת דפורץ גדר וממילא כיון דנסחכן והציאו לו הרופאים ביה לגמט גמטה כדי להחיות נפשו דליכא כאן משום גדר וסייג.

ועוד זו שלישיה לפמ"ש דמהרש"א שם בח"א דדוקא היכא דגזרו לעשות גדר על דבר עבירה שיש בגופה חיוב מיתת אבל אם גזרו בדבר שיש בו עשה ול"ה אינו דומה כעובר על גדרם שיהא בו חיוב מיתת שלא יכא טפל חמור מן העיקר ע"ש וא"כ הכ"ז נע"י דחקנו סייג לתרומה חייב מיתת ולכן אמר מוטב שאמות מיתת עמי אבל לוס צ"ע באז שאינו אלא לקונו ולהטעם על חרבנו אינו חייב מיתת.

עוד נראה לחלק בין שהוא כבר בסכנה כמו ר"ע בלוס או שהוא עדיין חזק לסכנה דהנה צנע"י הכא עדיין נא הי' בסכנה כלל למות אלא שאם לא ישתה מן המים אז יוכל לבא לידי סכנה ולמות אבל כעת אחתי אין עניו רק חיוב נע"י או שיטאר המים שלא יבא לידי סכנה ולא יעול ידים כה"ג ס"ל לר"ע כיון דמוטב לפניו מלוא נעילת ידים מחויב ליעול ידיו אף שצ"י כן לא יוכל לאכול ויבא לידי סכנה אבל התם כיון דכבר הי' בסכנה אבל שצחי וראיתי דדא שבוש הוה דאחתי בידו לאכול כשיהיה בסכנה ולמה ימות אע"כ כונתו דאפ"ה ימות ולכן נראה מה שכתבתי.

עוד הי' אפשר לימר דדוקא צנע"י החמיר נעלמו מאד לפי שאמרו המגזל צנע"י נעקר מן העולם ונחלקו בו י"א אפילו צפעס אחת וצנע"י סוטב ד' משמע שאוכל חמיד בלי נע"י ור"ע החמיר נעלמו אפילו פטס אחת שלא להכני בלי נע"י שאם יאכל יעקר מן העולם וזה אמר מוטב שאמות מיתת עמי שלא יאכל ולא יעבור על דברי חזרי וממילא ימות מיתת לעוהא דחי יעקר מן העולם וא"כ דוקא צנע"י אמר כן אבל היכא דלא אמרו ז"ל כן לא החמיר על עמו כללפענ"ד.

ובזה הגני ידי"ג הנאמן קשור באהבתו המתפלל בעד בריאות גופו ואריכות ימיו ושנותיו עד כי יבא ישועת ה' כהרף עין ונראהו ע"י בעין החותם בלב ונפש.

מנצח הקטן

סימן רצ"ז

הדר בין העכ"ם מותר לגדל בלב

ב"ה אור ליום ג' מטו"מ התשכ"ט בדוקלין ג"י יצ"א. בין המצדים, ישלח לנו אור לישדים, ובתוכם מצ"כ ידידי היקר חוב"ט הרה"ג ור"ח גו"י וכו' כש"ת הרב מוה"ר שמואל מוירק שליט"א.

אחדש"ת בידיות.

חבילתו עם חדושי תורה קבלתי וצרכתי עליהם צרכת הנהנין כלו נאה וכלו יאה מוחיב ומפרק זאף שאין

כל המקומות שוין צה והכל חלוי בזמן ובמקום והביא לעלמו ראי' מירושלמי ע"ש.

ומינה נראה לידון נמי דחלוי צהא מחלוקת דהמרדכי ס"ל בהרמב"ם דביום נמי צה להרוג וצא על עסק נפשות ולכן ס"ל דביום נמי מחירו כעיר על הספר צלילה וס"ל דכ"ש בין העכו"ם דכתיב צהוא על חרדך תחי' והי"ש ס"ל בהראב"ד דביום ליכא למיחש צה דביום ודאי לא יהרג אלא אישמועי מישחמט.

רבוזה יש גדייק לשון המרדכי שכתב מאחר שבעיר הסמוכה לספר ביום שאינם יראים קישרו וצלילה שזריכים שימור יחירו ואנו שדריים ציניהם אפילו ביום מחירים בעיר הסמוכה לספר דמחירין צלילה ע"כ ולכאורה אינו מובן כלל דמדמה איתנו לעיר הסמוכה לספר ושם אינו מחיר אלא צלילה וכאן אפילו ביום אי"כ אינו בעיר הסמוכה לספר אלא פשוט דכוונתו דהעטם דבעיר הסמוכה לספר קישרים ביום משי"ם דביום יראים צה לעיר שכלה ישראל אצל צלילה שאין רואין אותן אין חוששין וצאים אצל הכ"ז בעיר הסמוכה לספר אלו היו צאין ביום נמי היינו מחירין וא"כ בעיר שאנו דרים ציניהם והם כל היום ציניהם ואין יראים מלצא אפילו ביום ולכן מחירין אפילו ביום דהרי בהיחר ההוא להחיר שלא יבא איתנו והיו כ"ש שהם כבר ציניהם הם ולא מחלק בין יום ללילה אלא מחלק אי איכא עכו"ם או לא.

אבל הי"ש ס"ל דעיקר טעמא דלמה חתירו להחיר הכל צלילה הוא משום דצאים על עסקי נפשות ועיקר ההיחר הוא משום פק"י ולא החירו משום איבוד ממון להשיג דמים צבית וכוון דביום ליכא חששא זו וכדעת הראב"ד אלא צלילה ולכן לא החירו אלא צלילה ומשום סכ"י. והי"ש דייק מדברי המרדכי שכתב צתס דאין האידנא בין העכו"ם ומשמע דס"ל דכל שאין בין העכו"ם מחירין אפילו ליכא סכנת נפשות אלא העיקר אם ליכא כאן עכו"ם או לא דאל"כ היל"ל להמרדכי לפרש דבין העכו"ם לאו דוקא דלאו כל הבצירין שוין דנפעמים אפילו בין העכו"ם היכא דליכא חשש סכ"י אסור להחיר אי"י דהמרדכי בכל אופן מחיר ועי"ז פליג עליו הי"ש. ומיהו נראה פשוט דהיכא דאיכא סכנת נפשות ממש אפילו ביום ודאי דהי"ש ג"כ מודה דמותר לגדל כלב וכמ"ש כי"ת צה אלא דהי"ש ס"ל דסחם ביום ליכא סכ"י וכמ"ש לעיל צשם הראב"ד ובאמת כי דבר זה חלוי במקום ובזמן וכמ"ש בעל מגדל עין ואני מוסיף דחלוי גם צדאם כלומר נפי מה שהוא אדם כלומר נפי מה שהוא אמוד ואם דרך הגנבים צה צשציל דצרים כאלו להרוג או ליהרג דאם הוא אמוד להון רב צאים אפילו ביום לגזול ואם הוא יודע לאיש עני ודאי לא יבא עליו, וגם דעת האדם וכוונתו אם הוא צאמת מגדל כלב לשמרו או שהוא מגדל להשחשע צו או להציק לאחרים והשם יודע אם לעקולות או לקלקולות כולפעני"ד.

ומ"ש כי"ת אמהרס"ל שנתן טעם דמותר להחזיק כלבים צלילה צלי קשירה מפני שאין כאן השמח דמים אי"כ נחת דצריך לשיעורין דבתחלת הלילה כשעדיין צני הצי"ת יוצרים אי השכנים יצאו הצי"ת לרי"ך להיות קשור וזה לא מלוינו בגמ'

הפנאי מסכים להאריך בפלפולא מ"מ להראות חציבותו אלהינו לקחתי לי מטע זמן לשיין בדבריו היקרים אחת הנה ואחת הנה ומה שהאריך צמה דמבואר ח"מ סי' ת"ט דאסור לגדל כלב רע אלא"כ הוא אסור צששלאות של צחול ובעיר הסמוכה לספר מותר לגדלו וקושרו ביום ומחירו צלילה כתב הרמ"א ד"א דהאידנא שאנו שכנין בין העכו"ם בכל ענין שרי ופוק חזי מאי עמא דבר מיהו נראה שאם הוא כלב רע שיש לחוש שזיק צני אדם דאסור לגדלו אלא"כ קשור צששלאות של צחול וככתב כי"ת דהוי"א כן דאכן בעיר הסמוכה לספר דמין וכו"כ הגר"א אהמם הי"ש צ"ק פ"ז סי' מ"ה הביא צשם המרדכי העטם מאחר שציר הסמוכה לספר ביום שאינם יראים קישרו וצלילה שזריכים שימור מחירין ואנו שדריים ציניהם וצריכים שימור אפילו ביום מחירים בעיר הסמוכה לספר צלילה.

והי"ש תמה עליו צתרחי צדא דחלוי דאין אנו צריכין שימור יותר מעיר הסמוכה לספר ועוד אפילו צריכין שימור מ"מ אינו נראה להחיר צשציל ממון להשיג דמים צבית וסכנת נפשות מחמת חששא דשימור ממון ולא החירו חכמים אלא צלילה שאין אנשים מלויין ע"ש וכי"ת תמה עליו דמי לא מייירי המרדכי לצריכים שימור אפילו מרוגחים וגלו דוקא שימור ממון ועוד האריך צתמיהות נוספות וצפנפולא חריפתא.

וראשונה מה שליין כי"ת דהרמ"א הוי"א דיוו משום דאין בעיר הסמוכה לספר דמין וכו' הנה דבר זה מפורש בגמ' צ"ק פ"ג ע"א אמר רב יוסף צר מניומא אמר רב נחמן צכל בעיר הסמוכה לספר דמי חרגמה וחרדעא ופרש"י צכל שם המדינה וכו' ואותה העיר סמוכה לספר ואשמעין ר"י דהוא"ל ויש צצכל ישוב קצוב וישראל הרצה מותר לגדל כלבים בעיר הסמוכה לספר כאלו הוא מא"י אצל הבהות אלפסי ועוד מפרשים כתבו משום דגרים בין העכו"ם ועיין עיר שושן סי' ת"ט.

ומעצתה לעלם מחלוקת הי"ש עם המרדכי לפום ריהטא עלה צמחשצתי לתלות מחלוקתם צמחשצת בהרמב"ם והראב"ד פ"ע מהי"צ ה"ז"ת שכתב בהרמב"ם וז"ל צה צמחשצת בין ביום ובין צלילה אין לו דמים אלא אם הרגו צעה"כ או שאר אדם פגורים ורשות יש לכל להרגו בין צחול בין צשצת צכל מיחה שיכולין להמיתו שנאמר אין לו דמים (ה"ת) ואחד צהא צמחשצת או גנב שנמלא צחוק גבו של אדם או צחוק חליו או צחוק קרפיפו בין ביום בין צלילה ולמה נאמר מחשצת לפי שדרך רוב הגנבים לצוא צמחשצת צלילה.

ובהשגות א"א אינו נמנע מלכתוב את דעתי שני"ל שאע"פ שאמר שדרשו חכמים אם זרחה עליו השמש דרך משל אם צרור לך הדבר צשמש שלא צה על עסק נפשות וכו' אע"פ כן אינו יולא מידי פשוטו ביום אינו רשאי להרגו שאין גנב צה ביום אלא אם יכול להשמיט שומע וצורה ואינו מחשצב לגנוב ממון גדול ולמנווד על צעליו להרגו אלא גנב צלילה מפני שהגנב יודע שצכל הצי"ת צבית אז צה להרוג או ליהרג אלא גנב ביום אין צעל הצי"ת מלוי ושמיעא צענמא הוא וצחוי ראשי כל מצין די לו צה עכ"ל וה"ה הביא דדבר זה מחלוקת הוא וצ"ס מגדול עוז כתב דלא כל הציצירין ולא

אבל צפי"ה מהל' נזקי ממון הי"ע כבר חשב כלב דכלב הוא בכלל יואל ומזיק אלא שאעפ"י החירו כשהוא קשור בשלשלאות ואסור בני שלשלת דכנ שהוא קשור בשגשגת הרי לא יוכל להזיק ולפי"ל דהכ"נ כלב רע מחיר בשלשלאות של כחל כיון דסילק המכשול וגם ההיזק. ורא"י לדבר שהרי בגמ' צ"ק שם ע"י ב' אמרו דמסלק הזיקא מדרבי נתן והנה כהרי בגמ' דר"י הוא מניין שלא יגדל אדם כלב רע בחור ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בחור ביתו וחרווייכו כלליכוו כדדמי ומשמע דס"ל כלב רע וסולם רעוע דין אחד להם והנה בסולם רעוע אם גידר סביב הסולם שלא יוכלו בני"א להכשל בה ולעלות עליה ודאי אינו עובר משום לא תשים שהרי הסיור המכשול והכי נמי נענין כלב רע אם קשור בשלשלאות באופן שהסיור המכשול שפיר דמי דהרי ר"י דימה אותם להדדי.

והא דכתב רש"י עד דמסלק היזקא שיכרנס י"ל בחרי אנופי או יאמר דמיירי בכלב שאינו קשור ולכן מזהב להכניסו דכלב לר"ך להיות קשור ואכ"כ אם יקשרו בשלשלאות שג כחל ה"י מותר מדיון היזק או יאמר דכיון שכבר הזיק ולא שמרו עד השחא קנסא היא דקנסוהו שיכרנסו כבר כיון דלא שמרו ולא החירו לכלב רע לקשרו בשלשלאות אלא עד שלא הזיק אבל לאחר שהזיק היה כבר נכשל בו אדם, ועוד עמס שלישי כיון דכלב זה משוגע הוא ואכל חימתו ותרנגולא ח"כ לא מהני מה שיבא קשור דאכתי שביח הזיקא הוא ומזיק שהרי חימרה ותרנגולא דרכם לעצור לפני הכלב והוא יאכנס ויזיק ממון חבירו ולא מקרי סליק הזיקו במה שקשרו ולא הסיור מכשול עדיין ולכן שפיר לא מקרי מסלק הזיקו עד שיכרנסו אצל כלב רע לבני"א ואינו מזיק ממון חבירו כהאי גוונא כל שקשרו בשלשלאות של כחל שפיר דמי.

ובהא מיושב נמי לשון הרמב"ם בפע"מ מהג"א הי"ז שכתב בתחול רע שהורג את הקטנים דאסור לקיימו וכוונתו בזה כיון שהורג את הקטנים הרי לא הסיור המכשול אף שקשרו בשלשלאות של כחל אכתי יכול קטן ליגש אליו ויהרגו ולא מקרי הסיור מכשול אלא כל שלא יוכל להזיק כמו מעקה לגג, או יאמר דכיוון כתב הרמב"ם תחול ולא זכר כלב המבואר בגמ' תחול אין דרכו לקשרו בשלשלאות ולכן אין לו תקנה אבל כלב שדרכו בשלשלאות שפיר דמי כשקשרו או מעטס דכבר הזיק ולא שמרו עד השחא מזהב להכניסו וכנ"ל וא"כ הנקודה נא אם יכול להסיור ההיזק לגמרי אז שלשלאות שפיר דמי ואם לאו אסור וכנ"ל. כוללפני"ד.

ומה דמסקא ליה להאמרים כלב בלי שלשלאות בבית אם יש נפ"מ אם הבעה"ב ישים אזהרה או מודעה בהכנסת החצר שיש כאן כלב רע וכן מי שיש לו סולם רעוע בביתו אי סגי שיכתבו עליו מודעה או לא, והנה מגמ' ע"ז מדר נחן דמשמתינן ליה עד שמסלק היזקא משמע לכאורה דאין לו תקנה אלא עם סילוק ההיזק ולא סגי בכתיבה גם מנשון הרמב"ם שכתב בסולם ובור דלר"ך לתקן בחיקון גמור ולא כתב דסגי בכתיבה אזהרה משמע לכאורה דלר"ך דוקא שיסלק ההיזק ויעשה באופן שלא יותקן בו אדם ומיחו אם עושה פשול אחרת ומסלק ע"י ההיזק שפיר דמי וכגון שעושה גדר סביב הסולם וכיוצא בו וכמ"ל לעיל.

ובאמת כי כבר הרהרתי בזמן האז שמחזיקים בביתם כל מיני כלים עלקטרישע וכן מיני פוידער וכיוצא בו שהם מיני סם ומזיקין לבני אדם והא"ך אכן מחזיקים אותם

לפענ"ד לא קשה דהרי בגמ' ג"כ כתבו בעיר הסמוכה לספר קשרו ציום ומחירו בלילה ומה שיפרשו שם לילה היש"ש נמי יפרש לילה לשיטתו ובאמת כי היש"ש שמר מזה וכתב וז"ל דמחירו בלילה כלומר בזמן שאין אנשים מלווין וליכא השמחת דמים בביתך וכוונתו שדרך בני"א שלא ללאת בלילה ואם אחד ילא הרי הוא מתחייב בנפשו ואין על בעה"ב חיוב להזהר ממנו שמאכזר עולמי לדעת ובעין זה מלינו דומה בדומה כהורג נפש בשגגה במס' מכות דבלינה חי במקום שאין דרך בני"א ללאת ואינם רשאים להלך אינו גולה אף דממלא זה שזהב הלך נאם מי"מ לא ה"י לעלות על דעתו כשכחל זה וכן הסיור כותנו ע"ש יב"כ"נ כן ודו"ק.

סימן רצ"ז

אי מותר לגדל כלב שאינו מזיק ואי מועיל מודעה שיש כלב רע וישוב לסתירת הרמב"ם

עוד להנ"ל

ומ"ש כ"ח בשיטת הפוסקים בענין גידוג חתוג וכלב רע ומייתי שניו הלשונות בחז"ל והרמב"ם דבדק ע"ז ס"ל לרבי נתן דאסור לקיים כלב רע אפילו בשלשלאות של כחל ובמשנה דף ע"ט ב' לא יגדל כלב אלא"כ ה"י קשור בשלשלאות ולא הזכיר רע ויאל' לחלק בין כלב רע לסתם כנז ובה' מישב לשונות הרמב"ם מפ"ה הי"ע דמזיקין ופ"ה ה"ד מרולא ופטי"ו הי"ז מהג"א הנה צי"ש"ש בלחמא התם ג"כ כתב דכנבים שהינם מזיקין מותר לגדלם ואדרבה גדולה מזו כתב דאפילו יר"ש מותר לגדל כלבים קטנים שהם לגוי וכיוצא בזה ע"ש.

ברם מה שר"ח לומר דהרמב"ם כלב רע אינו מועיל אפילו לקשרו בשלשלאות של כחל והמשנה דלא יגדל מיירי בכלב סתם ולא מותר בשלשלאות וכלב רע אסור והיינו דר"י וראיתו מדברי הרמב"ם פ"ה מהל' רולא לפענ"ד אינו רא"י ואדרבה רא"י להיפך שהרי כתב הרמב"ם שם אחד הבג ואחד כל דבר שיש בו סכנה וראוי שיכשל בה אדם וימות כגון שהיתה לו צאר או צור וכו' או לעשות לה כסוי כדי שלא יפול בה אדם וימות וכן כל מכשול שיש בו סכנה נפשות מי"ע להסיור ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה שנאמר השמר לך ושמור נפשך ואם לא הסיור והניח המכשול המצויאין לידי סכנה ביעל מי"ע ועבר בלא תשים דמים ע"כ.

ראיבא למידק כיון שחשב דברים שגורמים למכשולות וחשב צור וגג וחוליא למה לא חשב נמי בצעלי חיים דברים המחזיקים והשנית והוא שכתב דכל אלו המכשולות אינו עובר עליהם אלא אם לא נשמר וזהב בדבר יפה יפה להסיור ההיזק כגון בגג לתקן מעקה ולבאר חוליא גבוהה עשרה עפחים או כסוי ח"כ למה לא הזכיר גם צעלי חיים והחיקון להם לקשן בשלשלאות של כחל אבל לפענ"ד בכיון לא הזכיר הרמב"ם כאן צעלי חיים כיון כלב רע או תחול דבאלו שמחזיר אין האיסור עליהם אלא משום לא תשים דמים וכל שחיקון והסיור הדמים מותר אבל בכלב אפילו קשרו וליכא משום לא תשים דמים הרי אכתי איכא וקיים עליה צארור דרבנן משום היזק וא"כ לא דמי כלב רע ותחול להני דחשיב שם דאין עליהם אלא איסור אחד של לא תשים דמים וא"כ לא דמי כלב להני דחשיב תמן.

והא קעבר אלא חשים דמים וגם גורם מכשולות וכמה פעמים צייא נכשנים חיי צהם ואי נאמר דכמה שכותבים עליו שהיא דבר המחיק סגי ליה א"כ כיון דעל כל אלו החפצים כותבים שהוא מחיק (דעמזשער בלע"ז) שפיר יש ללמד זכות על מה שמניחם צבית כזה.

וקצת ראי' מגמ' צ"ק ס"ט ע"א כרם רבני היו מליינין אוחו בקזוחות אדמה סימנא כי אדמה מה אדמה איכא הנאה מינה אף האי ושל ערלה בחרסית סימנא בחרסית מה חרסית שאין הנאה מינה אף האי דלית ציה הנאה מינה ושל קצרות בסיד סימנא דחיוור כעלמא ואמר רשב"ג בד"א בשביעית דהפקר נייחו אבל בשאר שני שצוה הלעיטרו לרשע זיימוח ע"ש והנה מבואר דכל שפעה ליה היכר לעובדים ושבים מהני דאליכ' יעשרך לחקן גדר ולהסיר מכשול א"ו דכל שאין עליו בסימנא מילתא הוא ולא לריך עוד א"כ י"ל דהכ"ג מהני וסגי ציון וכתיבה על החפצים שהם מסוכנים ודי צוה וכנ"ל ומיכו כל אד חפצים אבל לכלב רע ודאי לא מהני הכתיבה והיכר אזהרה כזה שכל שאינו קושרו כרי הכלב יכול להלוק בחוץ למקום האזהרה וגם בפנים הבית גמי כל שאינו קושר אינו מועיל אזהרה כזו בכלב שהרי א"א שלא יפתח לפעמים הבית וילא לחוץ אבל הקשור בשלשלאות שפיר דמי וכנ"ל.

סימן רח"צ

עוד להג"ל

המתירים להחזיק כלב בלי שלשלאות אי גם בחוץ מותר

ועל דבר ספיקתו עוד לשיטת המתירים לקיים כלב במקום שיש חשש סכנה אפילו בלי שלשלאות האם זה דוקא צבית או אפילו בחוץ לפעמי"ד פשוט דאפילו בחוץ וזיל דחר עטמא דהרי המתירין הוא דמתירין דומיא דעיר הסמוכה לספר והא דלאי דנעיר הסמוכה לספר מתירין אותן בחוץ על הספר שיעבדי העכו"ם מליכנס צבית או דחצר ישראל ולא ימתין עד שיצא העכו"ם לביטוי, ועוד דנעיר הסמוכה לספר קיי"ל דאפילו עכו"ם שצאו על עסקי ממון גמי יולאין עליהן אפילו בשבת במבואר ברמב"ם פ"ג מה' שבת הכ"ג וז"ל ונעיר הסמוכה לספר אפילו לא צאו אלא על עסקי חבן וקש יולאין עליהן בכלי זיון ומחללין עליהן אף השבת והוא ברייתא בגמ' עירובין מ"ה ואולי דא הוא טעם המרדכי דמתיר צאנן הוא אפילו על עסקי ממון כיון דהטעם דמתירין משום דאנן בין העכו"ם בעיר הסמוכה לספר דמיון ונעיר הסמוכה לספר אפילו בעכו"ם הבאין על עסקי ממון השביעין כצאנן עג עסקי נפשות וא"כ כל שאנן בין העכו"ם יש לן דין עיר הסמוכה גספר לכל מקום ודו"ק. העולה לדיון דודאי המחיר כלב אפילו אינו מקושר אפילו בחוץ מחירו שישמור לו חפציו דדומיא דעיר הסמוכה לספר התירו זה ברור בס"ד.

והנה נקטערס ראייתו עוד דברים השונים אשר ראוי להעיר עליהם אמנם מחמת הערדות לא אוכל הכל כעת ואי"ה עוד חזין למיפד גם כמה שהאריך אי מותר לקנות ולמכור

מאכלי כלבים (דאג פוד בלע"ז) הנה כחצתי מה חסודא ארוכה בס"ד והנהו כעת צבית בדפוס באלריוו הקדושה ואי"ה כשיואל לאור בס"ד יראה משם דעתי צוה בס"ד ואין לכפול כעת הדברים). עין משנה הלכות ח"ד ס' ק"ל.

ובזה הגני ידי"ג נאמן ברייתו דוש"ת בלב ונפש.

מנשיח הקטן

סימן רצ"ט

המחזיק דייקא אי עובר משום לא תחבול בעצמו

ט"ו מנחם אב התשל"ל ברוקלין ג"י יצו"א.

מע"כ ש"ב הב' הח' המופלא וכו' יחזקאל שרגא וויינפעלד

אחדשה"ט, שמחתי לראות אשר צ"ה אחת שוקד עג דלחי חורה ויראה ולא ישבות גואל מבית דודי ע"ה כה יתן ה' וכה יוסף שפעלה מעלה מעלה צרום המעלות של תורה ועבודה.

ובדבר שאלתך בנשים המחזיקות דייקא בלע"ז אי זה מותר ע"פ התורה כיון דקיי"ל דאסור לאדם לחבול בעלמו ובגמ' צ"ק ל"א ע"כ יליף לה ר"א הקשר ברבי מק"ו מחזיר ומחזיר נזיר שלא ליער עלמו אלא מן היין נקרא חוטא המעשר עלמו מכל דבר אע"כ"ו והמחזיק דייקא הנה מחיק ומלער עלמו מכמה דברים ועל"כ שנקרא חוטא עכ"ד.

הנה מבואר בחורה ולכל יודעי דת ודין כי רצוי האכילה אינה משיבחה בישראל ולא אמרו כל המרצה באכילה כרי זה משובה אלא לדיק אוכל לשבע נפשו וכל שאכז כרי להחיות את נפשו שוב הי"ל מותרות ואחות אכילה גרמה מיחה לכל העולם וכן סודר ומורה נהרג על רצוי אכילה ואין לך סרסור לעבירה יותר מרצוי אכילה ואכילה גסה לגוף כל אדם כסם המוח והוא עיקר לכל החלאים והוא שאמר שלמה המלך שומר פיו ולשונו שומר מלכת נפשו.

והראב"ד בצעכ"ג כחז אמה שאמרו באגדה על ענין היצר הצרעה השלים עמו ידוד עשה עמו מלחמה והרגו ופי' דוד היה יצור קשה וחזק והי' לריך לעשות עמו מלחמה בכל יום וכיון שראה שלא יכול לעמוד כנגדו עמד והרגו יש מפרשים הרגו בשקים וזעמנים וכו' ואני רואה בגדול הגדול והשומר המועיל והדרך הטוב להכניע היצר הוא רעבון הנפש ממנוע הבאותיו וזעמוגיו במאכל ובמשתה רק שיהיה מן הריח הטוב ורחיצת הכתמים לפי שהחמין ערצין לו והמאכל המעט שיאכל יהא מחוקק ומחובל יפה בצבור אשר יעצר עליו ויחיה נפשו מקבלתו ומפויסותו במעט ממנו ואם יחלש לבו על מיישע אכילתו עז לו שיאכל צי פעמים ביום יאל ימלא כריסו בפעם

אחת ובר גס אם יראה שצריך להחטות יום או יומיים בשבוע יחטתה בכל לפי חקתו ובר ע"ש, ונס' הישר המיוחס לר"ת כתב שיתענה רוב ימיו.

והרמב"ם פ"ג מה' דעות ה"ב כתב לפיכך לא יאכל כל שהחין מחטתו ככלל וחמור אלא יאכל דברים המושלים לגוף אם מרים ואם מחוקים ולא יאכל דברים הרעים לגוף אפילו הם מחוקים ע"ש. מצוה דאכילה הוא דוקא להבדיל את גופו בלבד ובכך לאחז"ל מלי כריסו זוגי בושא כי עיי"ב מרעב לרעה יאלו ובטור א"ח סי' תכ"ט שהם ימי משחה ושמהה ושמה מחוך כך בוא לידי עצירה ועיין חוב"ב שער הפרישה פ"ה ש"י ואח"כ חתובה בשפיעת אפילו יום אחד בשבוע וכל אשר חוכל להעציע נפשך שלא להרגיש על ענין המאכל והמשחה כדי ליסרה עשה ע"ש ועיין שו"ת דרך חיים ותוכחה מוסר. והגם כי לידועי חן גס האכילה הוא מלוא רב ומהקנין בזה חקונים גדולים ועכשוו שלחו של אדם מכפר וכו"ל כמחצו והאכילה כאכילה קרן ומחין המאכלים הנה זה לקדשים אשר בשמים דרכם ועליהם נאמר ויחזו את חלקים אפילו ויאכלו וישחו אפילו עיי' אכילה ושחיה אבל לקדשים אשר בארץ המה נעצעים בטעם כיוון ובמלוא יום חמדת הימים והבלי הזמן לין אחר המאכלים וכיוצא בזה אשר קלקולם יחר על חיקום והמאכל נחקן עיי' המבטלה לאותן אנשים ונשים לא הם מחקנים המאכל ודאי דלדידהו למעט במאכל עדיף.

ומה שאמרו ז"ל נזיר חוטא הוא על שיער עלמו מן היין הנה דוקא הוא בחרו לפניו או שהוא נזיר מדבר אחד לגמרי שאז הוא מנער עלמו ואמרין ליה די לך מה שאסרה חורה והטעם דכיון דאסר על נפשיה ילכו מחבצת יגלו וכעין שאמרו בחומ' קידושין ל"ב מי"ט גדול המלוא ועושה ממי שאינו מלוא ועושה מפני שיש לו יאכ"ר ע"ש אבל היכה שלא אסר על עלמו ליכא בזה איסור ופשוט דמי שאינו שוחה יין שלשים יום אינו חוטא אפילו יש לו יין אלא שאינו רואה נשחתו ואפילו לקידוש הוא מלוא עלמו עיי' אחרים אפ"ה הנזיר מן היין שלשים יום הרי זה חוטא והחלוק פשוט וכנ"ל הפן ה' שאם הוא יולא עד ק"ב האחרון שלא יאכל כל שאר מאכלים וכמ"ש הרמב"ם פ"ג מה' דעות ה"א שמה ואמר אדם הואיל והקנאה והחטא והכבוד וכו' אפרוש מכן ביוחר ואחרת מכן עד לנד האחרון עד שלא יאכל בשר ולא ישחה יין ונה' ישא אשה ולא ישב בדירה נאה וכו' ובכלל זה מי שמחטת חמיד הרי אלו בכלל מנער עלמו ודי לך מה שאסרה חורה אבל האוכלים מעט כדי קיום נפשם אלא שאינם עבים בשבוע אין בזה איסור ואדרבה מלוא קטנדי והגם כי אין כוונתם נשם מלוא גס בלי דעת נפש עוב.

ואפ"ל לפי מה שמבאר בירושלמי דעתיד אדם ליתן את הדין על כל פרי שראה ולא נהנה ממנה מ"מ אין החיוב לאכול עד שימלאו כריסו מהם אלא אדרבה וכמ"ש זה פשוט ולכן פשוט הני נשי דאכלי מעט שלא להחטות מן המאכל אין בזה שום איסור ואדרבה מלוא קטנדי של ושמחתם את נפשותיכם אף דמוחם לשם יופי ודאי אם הרופא אומר שיזיק להם לצריחת הגוף או אסורות לעשות כן אבל כ"ז

שהרופא אינו אומר שהוא סכנה מותרות לעשות כן ומלוא קטנדי.

אלא דמה שצרכנו להודיע דכפי הנראה ממכתבך ס"ל דהכי דאכילה חובל אסורות לחבול לשם יופי אצל הנני להעמידך על האמת דגם מותרות לחבול בגופן לשם יופי כל שאין בו משום סכנה ובכך הארכתי בזה בספרי משנה הלכות ח"ד סי' רמ"ו דאשה שיש לו מומי יופי יכולה לחקן אצל רופא גניחה ולא חיישין משום חבול ע"ש ומעשים בכל יום שגשים חוקים אנוהים לגומים ואין פולה פה ומלפ"ף ואדרבה מפורש בש"ע בזה שנת שילאין בקש שבאנוהים וכן כל כיוצא בזה וכ"ש שלא לאכול דברים שהם משמינים אותן דליכא בזה חבלה וכמ"ש זה פשוט.

ובזה הנני ידידך דושה"ת צלח ורכב על דבר אמת באמת ולאלילגא רבא יתעבד המברכך בלב ונפש.

בגשמה הקטן

סימן ש'

הרודף אחר הערוה אי מותר לחלל שבת כדי להצילו

ב"ה ב' למטמנים ותשכ"ד ברוקלין ג"י יצוא. מאלקי המערכה שלום וברכה אל כבוד ידי"ג ורה"ג המפורסם וז"ח א"א אבד"ק סאסרענען — נתנייה בארצה"ק. פריינד שליט"א אבד"ק סאסרענען — נתנייה בארצה"ק.

אחדש"ר בזהב נאמנה יקרה מכתבו הגיעני בעתו בד"ת שחמה על המלי"ם פכ"ד מה"ש ה"ז שנסתפק ברודף אחר אחת מכל העריות חוץ מן הבמה דניתן להליו מן העצירה נפשו אם היה זה בשבת מכו שנהג שבת בשביל הלגות מן העצירה וימקום הספק כיון דקיי"ג דאף שמתו עשה להרוג מחייבי צ"ד מ"מ האחרו שלא לענוש בשבת וכה"כ ברודף אחר הערוה שלא נענישו בשבת וכח"ר חמה דחילוק יש בין עונש צ"ד שאין זמנו קצוב בשבת ויקיימו דינו בחול משא"כ ברודף אחר נערה אין מקום לשבות ולאחר הלגה ומוכרת להליל חיקף ומיד בנפשו שפיר י"ל ד"ש ואז פשוט מאד וז"ע עכ"ל.

ולפ"ע צ"ד לא קשה דלפי הנראה דס"ל לכת"מ דמה שאמרה חורה ברודף אחר הערוה מותר להרוג היינו כדי להליל את הערה וכמ"ש להדיא ברודף אחר הערוה אין מקום לשבות ולאחר הלגה ומוכרת להליל חוי"מ אבל אין כן דעת המלי"ם אלא ס"ל דהטעם שהחורה החירה להרוג את הרודף אחר הערה הוא כדי להליל את הרודף מן העצירה וכו' אחד מדיני העונשים שעונשים את הרודף שאלה לעצור עצירה גדולה כזו, ולהדיא כתב בן שם המלי"ם דברודף אחר חבירו לא מציעה ליה דמתללן שבת אלא ברודף אחר הערוה שניתן רשות

עוד העיר כתיב אמי"ם המלי"ם להביא ראיה מראש"ש דס"ל דמהלל שבה ג"כ ניתן להלילו מן העצירה בנפשו ודחה לעצמו ד"ל דזה דוקא בשביל חילול שבת ולא בשביל מניעת עצירה אחרת וכ"כ העיר לפי"ד הפמ"ג דכל עצירה הנעשית בשבת יש בה משום חילול שבת ג"כ ויכ"ג מלא ג"כ בס' ילקוט דוד בשם המקובלים א"כ גם עצירות עריות א"כ נעשה בשבת יש בה משום חילול שבת וא"כ עכ"פ לראש"ש יבא מוכח דניתן להלילו בנפשו ע"כ *

ואמר אני אף שהוא דבר שכלי בדרך חידוד אצט להלכה אין לפרש בן חדא דא"כ לראש"ש כל עצירה שהיא עובר בשבת הוה ככלל חילול שבת וחייב מיתה עליה וממילא ג"כ ניתן להלילו בנפשו לראש"ש וחייב לומר בן ויחזירה אחרת מפורש דמהלל שבת בל"ע מלאכות אצט וחילדותיהן הוא דנבנה עליהן אבל אשאר עצירות אצט אלא כבשאר ימים לדינא, כלומר לדין ב"ד של מטה, שניה דלפי"ז אמאי קאמר ולר"א ברי"ש דאמר מהלל שבת ניתן להלילו בנפשו הילול ולר"א ברי"ש דכלל עצירות שעבר בשבת ניתן להלילו בנפשו ופשוט דראש"ש דאמר מהלל שבת ניתן להלילו היינו דיקא מהלל שבת מל"ע מלאכות ולא אשאר עצירות שבתירה וזה פשוט מאד וחייב לומר שאשאר עצירות איבא דין חילול שבת העובר עצירה בשבת לדינא וזה לפענ"ד בריר מאד.

ורדפמ"ג ה"ל עיינתי בעיקר דברי הפמ"ג נקודים בספרו מתן שכרן של מצות חקירה ח' שכתב וז"ל שאלה צענין שאר"ל מההלל שבת כבופר צבאי"ת אם הוא דוקא באיסור תורה או אפילו באיסור דרבנן גם העושה עצירה בשבת אם עינשו חמיר יותר מנחול או לא תשובה ידוע מ"ש רמ"א ויקבל ע"פ לא תצטרו אש בכל מושבותיכם כי מצטיר אש גיהנם הנה בשבת וגם בנפש יחירה שבו עושה העצירה ותכפל רעתו ע"כ. וקיימתי בצלמי מלה לשמוע דברי חכמים ועיינתי בדברי האלשי"ך ע"ה"פ פ' זיקבל (דמ"ש רמ"א כוונתו לרבינו משה אלשי"ך זל"ה) וז"ל ודבר רמז יתכן רמז לנו הוא ית' כמה קשה יותר לפניו ית' עצירה אחר אשר יעשה האדם ביום השבת מאשר יעשה בחול והוא כמה שידענו כי עון ענמו אשר יעשה הוא כח עומאח המעוה לזנו צביהנס והוא בהעוהו מחיינס למצטיר חלק אשר לו צביהנס כי אשמתו היה אש שתלהבהו מסביב על כן תכפל רעתו אשר עושה עצירה ביום שבת שבו אש גיהנם נח ומלענן והוא יצטירו ומה גם שטיפה אש הנפש יחירה שבו לעשות על ידה כח עומאח ליערף בו ע"כ.

והנה פשוט דאפילו יומא דכוונת האלשי"ך משום חילול שבת שמצטיר אש גיהנם אבל אין מזה שום ראיה להמלי"ם או נגדו שהרי האלשי"ך ז"ל שם כתב ודבר רמז יתכן והיינו בדרך הגדה שמרמזין בו לחומר הענין אבל ודאי דאין כוונתו להוציא הלכה מרמז זה ולחייב מיתה הרודף ע"י"ז ואפילו על הגדות שצמדש המצוות מדרבי חז"ל דעת הרבה פוסקים דאין למדין הלכה מדברי אגדה וכבר הארכתי מזה בספרי שו"ת משגיח הלכות ח"ב סי' מ"ד ועוד בכמה מקומות וצמקוס אחר הארכתי דבזמן הזה אין צדק שום חכם ציגלם והוא"א דין חדש מה שלא דרשו חז"ל מקרא רק בדרך הגדה ניתן רשות לדרוש בפסוקי תורה וא"כ ממילא אין מכאן שום ראיה

להורגו הוא אחד מדיו העונשים הרי דכתב מפורש דהוא אחד מדיו העונשים להרודף וכן בריש דבריו שכתב ברודף אחר אחת מכל העירות חוץ מן הכהנה דניתן להניגו מן העצירה בנפשו הרי דכתב מפורש דהללל הוא מן העצירה וזה להליל הערה, ולפי זה שפיר מספקא ליה המג"מ דמאן לימא לן דפוגשין איתו גם בשבת כיון דהוא רק ענין שג עושה להלילו מן העצירה כמו דאין ממיתין מחוייבי צ"ד בשבת הכ"י לא נמית גם אותו, וצדא אין לומר דזמנו קבוע דמאן לימא לן לעונשו בשבת הרי יכלו העדים להתרות בו וענשו אותו נאחר השבת בעונש הראוי לו וזה פשוט.

אלא דבעיקר טעם הריגת הרודף מחלוקת הראשונים הוא דרש"י סנהדרין ע"ג פ"י ואלו הן שמלילין אותן בנפשו שמלילין אותן מן העצירה משמע דמפרש מלילין על הרודף קאי וכמ"ס המג"מ ועיין רש"י שם ע"כ ע"כ ד"ה קמ"ל וצחוס' שם ובר"ן סנהדרין ה"ל כ' מלילין אותן בנפשו של רודפין אלא דקשה ק"ת מאי דאמרין במהלל את השבת וצטוד ע"י שאין מניגין אותן בנפשו והבא לא שייך למימר להליל הרודף ולפיכך לר"ך לומר שמלילים הרודפים שלא לעשות עצירה בנפשותם כמור שלא יעשו אותה העצירה ע"י זה ג"כ כמלי"ם אבל ביד רמ"ה שם כ' יש לפרש ואלו שמלילין אותן מיד רודפיהן וכ' מה נערה המחורסו ניתן להלילו בנפשו של רודף אף רוצח יתן להליל את הרוצח בנפשו של רוצח ד"ה מה נערה המחורסו ניתן להליל את הרודף מן העצירה בנפשו ואלו מילתא הוא דהא להליל גרסינן בכולהו נוסחי ע"כ, מוצא דדבר זה מחלוקת הראשונים הוא ועיין שו"ת נוד"י ח' חומ"ס ס' כ' בהג"ה מן המחבר ז"ל שהאריך בשני טעמים הללו והחלוק צייקס לדינא, וגם אצט צענייתי כתבתי בתשובה אחרת. וכנראה דהמלי"ם חפס לעיקר דעת הראשונים דניתן להלילו מן העצירה בנפשו ומן העושה ולכן מספקא ליה, דלשיטת החוס' ורמ"ה פשוט דמהלילין דמשום הללל ליכא שום חילוק בין שבת ובין בחול אחר שהתורה התירה להורגו בשביל הללל הערה אין חילוק בין שבת בחול ודאי ודאי לריכא לפנים מה דחפס המלי"ם לפשיטות שיטת רש"י ז"ל ולא ביאר לן דבזה נחלקו הראשונים ונדעת הרמ"ה מחלילין שבת, וז"ע. ותגדל החימה מה שגראה דהמ"ל ולא בספקתו ה"ל אליבא דהרמב"ם ז"ל וכמ"ס בריש דבריו נסתפקתי בזה דכתב רבינו צפ"ח מה' רוצח וכ' ומשמע דאליבא דהרמב"ם מספקא ליה וס"ל דלהרמב"ם נמי הא דהתירו להורגו לרודף הוא משום כדי להלילו מן העצירה אבל המעיין בדברי הרמב"ם צפ"ח מה' רוצח ה"ל יראה שם צדדי' ודעתו בטעם הריגת הרודף בהרמ"ה שכתב אחד הרודף אחר חבירו להרגו או רודף אחר נערה מאורסה לאורסה שאמר כי כאשר יקום איש על רעהו וילחמו נפש בן הדבר הזה והרי הוא אומר לעקר הערה המחורסה ואין מושע לה הא יש לה מושע מושעיה כלל דבר שיטול נהושיע ואפילו בהריגת הרודף ע"כ ומפורש דהריגת הרודף הוא להשיע להנערה המחורסה ולהלילה ממנו וא"כ האין מחוייב המלי"ם שטרא אליבא דתורווייבו שתפס פ"י רש"י לעיקר ימסחקק לפי פירושו לשיטת הרמב"ם בהרמ"ה בטעם הללל וז"ע.

שוב ראיתי בסה"מ להרמב"ם לארין רצ"ג דס"ל כפרש"י ע"ש.
ועיין מש"כ בתשובה כת"י להרב פאלאטשעק א"ח ס"י שכ"ח.

נפשו לא מפליגין זהו זין בחול וזין בשבת והוא כפי שליט
סייב בל"ח וכן כתב המחליט וביד אליהו ושכנ"ג ע"ש מה
שהביאו ראיות לדבריהם.

ובעיקר הדבר אי המחלל שבת נדון בגיהנום בשבת הנכ
בסנהדרין סייב ז' קצרו של אביו פרש"י שם
ובשבת פושעי גיהנם שובתין ועיין בסי' קרבן חגיגה סי' ל"ט
ובסי' כתב שם טוב רמז על המשנה שבת מ"ד אי כל הנרות
מטלטלין חיץ מן הכר הדולק בשבת פי כל הנרות היינו נשמות
מטלטלין אותן מגיהנם בשבת שלא ידונו חוץ מן הכר הדולק
בשבת היינו חוץ ממחלל שבת ועי' שאילת יעבץ סי' מ"ח ד"ה
ודאחאן עלה ובסי' משנת חכמים למחר"ס חאגיז ז"ל א"ת
חקימת.

להמלי"מ כמובן. וזה לפי מה שהבין בסי' חסד יהושע ח"א סי'
ל"ו פי' הפמ"ג.

אבל לפענ"ד כוונת האלשיך ז"ל והפמ"ג שהביאו שהעובר
עבירה בשבת אין זה ענין שהוא מחלל שבת אלא כוונת
האלשיך ז"ל לומר שעינו גדול וחמור יותר העובר בשבת
מבחול מפני ז' טעמים, אחת שמי' העבירה גורם לעלמו
גיהנם לאחר מותו ולא די שגורם לגיהנם כבכל עבירה אלא
גורם לעלמו גיהנם בשבת קודש בשעה שהגיהנם נח צי והוא
גורם לגיהנם באותו יום ואין כוונתו שיצטור אש גיהנם
בשבת שהרי בשבת הגיהנם נח אלא שגורם לעלמו גיהנם בחול
עי' עבירה שעבר בשבת. אבל אין זה מטעם חילול שבת שבו
יהשית שגורם להנשמה יחירה שבו לחטוא וא"כ חוטא כפלים
כלומר ב"ב נשמות נשמת כל השנה ומוסיף לא בשנה יחירה
ועינו כפול אבל אין זה מטעם חילול שבת, ואין זה ענין נחילול
שבת של ראש"ש בגמ' בסנהדרין הכ"ל.

סימן ש"א

ישב לקדושת בית יצחק בירש"י יחזקאל ב"ג

עוד להגיד

ולא אמנם מלהזכיר מה שעלה על לבי בזה שותא ביש"ב הא
קושיא שהביא הגאון בית יצחק באו"ח סי' ל"ד
במפתחות לדברי רש"י יחזקאל כ"ג פי' ל"ח שפי' את שבתותיו
חללו שהיו שבתות בניהם בשבת והקשו לו והרי הוא מקלקל
בשבתה ול"ש תי' החוס' בסנהדרין ל"ה משום כפרה וע"ש
מה שתי' ובחסד יהושע סי' ה"גל תי' על דעת הפמ"ג אמנם
כבר הראתי לדעת דאין זה פי' הפמ"ג ומה שזכר נפענ"ד
דלא קשיא מידי דמה שאמרו המקלקל בשבתה פטור היינו
כשלא לריך לבדור כלל אבל אם לריך לה לבדור קלת הרי זה
חייב ועיין שבת ק"ו בחזון ולריך ללבוז ובתוס' שם פי' דהכא
לריך לנטילת נשמה כדי נחת ללבוז הדם כי הדם הוא הנפש
ע"ש וי"ל דהבי נמי הרי צבי הדם של בניהם לזריקת נע"ז
וממילא הוא לריך קלת וחייב.

שנית נראה דמטיקרא לא קשיא מידי לפי"מ דקיי"ל שבת
ק"ה בקורע על מתו בשבת אע"פ שמתחייב בנפשו ולא
ידי קריעה וכתב הרמב"ם בפי' המשנה הטעם מפני שדעתו
מחישבת וחמיומותו מתפטר לאותו הקרע והוא דומה למתקן
ע"ש ועיין תו"ט שם וכן ג"כ בקורע בחמתו חייב שאע"פ
שמקלקל הוא אלא בגד מתקן הוא אלא יצרו ודעתו מחייבת
עליו וא"כ הכי' ששחטו בניהם חללו שבת בזה דמתקן הוא אלא
יצרו שהיה צוער בהם כל כך לעי' שלא שבתו מחמיומותו עד
שחטו בניהם ונתפטר מחמיומותו והוא מתקן לגבי יצרו וחייב
זה לפענ"ד נכון מאוד בדברי רש"י הקדוש.

אי נמי י"ל לפמ"ש ביש"ש ב"ק פ"ח סי' כ"ג דהתבול דרך
מריבה ודעתו שילא ממנו דם הוי לריבה לגופה וא"א
שישבע על כך דל"כ דומה לנשבע דברע והוי כמו שצונו שוא
ועי"ל דסתמא דתבול הוי ל"ג וצמי"מ פ"א ה"ח הביא מחלוקת
בחזון דרך נקמה אי נקרא מתקן או מקלקל ופטור אפילו גרי'
ועיין במג"א או"ח סי' רע"ח סק"א וביד אפרים שם ועיין
במחל"ש וביש"ש או"ח סי' רע"ח כתב דבחבורה חייב

ובדרך חידוד אמרתי לפמ"ש הנמק"י ב"ק כ"ב גבי אשו
משום חליו איתרביי והקשה א"כ איך מדליקין נרות
בע"ש והולכות ודולקות בשבת וכן מחלחין את האור במדורות
בית המוקד וכו' ותי' דאשו משום חליו והוי כאלו נגמרה כל
המלאכה בידים שבת התחלתו כשעשה המעשה שנגמר הדבר
מחמתה ע"ש והפמ"ג סוף פתיחה כוללת מה' שבת כתב כן
גם להיפך וכגון במחליל מלאכה בשבת והיא נגמרה מחלילה
מחול חייב דהוי כאלו אגמריה בידים כהאי שעתא וכסדרת
הנמק"י וברך האריכו האחרונים מה' למעניהם ועיין מנ"ח
ובשו"ת חלקת יואב מה"ק א"ח סי' י' ומכד"ה סי' י"ג שחולק
ע"ד המני"ח ועיין שו"ת אמרי יוסף ח"א סי' קל"ב הראה פנים
לכאן ולכאן ודעתו נוטה לפטור ע"ש ועיין אב"י סי' מ"ח דג"כ
ס"ל לפטור ועי' משי"כ לעיל סי' ס"א באריכות לתמוה לחלוקת
יואב וא"כ הכי' כיון דעי' העבירה גורם להדליק לעלמו
גיהנם א"כ אף שדולק בחול מי"מ כבר חילל שבת בזה, לא
קשה כלום דנראה סברא בזה דלא אמרו לחייב על התחלת
מלאכה בשבת ונגמרה בחול אלא היכא דע"פ התחיל המלאכה
בשבת ממש אז אמרינן דבחר שעת התחלה ואזינן משום דאשו
משום חליו אבל היכא שהמעשה הפעולה בפועל ממש לא
התחיל בשבת ואדרבה אי אפשר לו להתחיל בשבת רק בחול
אף שנגמרה ונולדה ע"י מעשה פעולה שנעשית בשבת ויו"ט
אין כאן חילול שבת בזה ואפילו למ"ד גרמא אסור בשבת
מה"ח ועיין ב"י או"ח סי' רס"ב מלאחי בחשונה אשכנזית
וצרמ"א או"ח סי' של"ד ובשו"ת ח"ס א"ש סי' כ' דבכל החורה
היכי דכתב לא תעשה כל מלאכה עשה אסור והגרמה שרי
ע"ש ובגמ' ב"ק דף ס' יוצא וליצתה הרוח וכו' ובגמ' שבת דף
ק"ב ושב"י ח"ב סי' מ"ח ועיין עוד תוס' מנחות י"ז סעי' ב'
ובשו"ת בית יצחק או"ח סי' ל"ז אבל היכא דכל המלאכה לא
נעשית אלא לאחר השבת ליכא אזהרה מחלוקת ולפי"ז הכי' כיון
דאש של גהנם שידליק הוא לאחר השבת אין בזה משום חילול
שבת כמובן, שוב מלאחי בעין סברא שכתבתי ממש למן
קק"ז בשו"ת בית שערס או"ח סי' ק"י אלא דמי"מ בדין
אפילו הוי להלכה נמי כיון דהמלאכה נעשית בחול ליכא בזה
משום חילול שבת.

ובעיקר חקירת המל"מ עיין במחזיק דרכה שהביא בשם
רבינו יואב לסנהדרין דף ע"ב דכל אותן שמילין

משאל"ל ע"ש ובס"י האריך הרבה ולפי"ז כיון והכא לריך
כדס לזריקה ודלוי דכ"ג חייב.

ובזה הגני ידי"ג המברכו בברכת התורה ללומדיה באהבה
נאמנה ובלב ונפש דוש"ת בכבוד והוקרה.

מנשה הקטן

אבדק"ק ליאדי. ור"מ ישיבת בית שערים

סימן ש"ב

במחלוקת הר"ן ור"ד פנהרין בזרע צרור מלמעלה
והלכה לצדדין

אור ליום ד' תמוז התשכ"ז ברוקלין נ"י יצ"א.

כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם אי"א גר"ג פאר המעלות
וכו' כש"ת מוה"ר חיים שכנב"ץ ז"ל (שלי"ס"א) רב בשיקאגא
בעמח"ס תוספות חיים.

אחדשכת"ד

ספרו היקר תוספות חיים על סנהדרין קבלתי וקדמתי
בכבוד וזקרה. ולהראות חציבות בספרו היקר
אפלפל ק"ת מספרו.

בס"י מ"א הביא מחלוקת רבינו דוד ובר"ן ז"ל בסנהדרין
ע"ז ע"צ צנעא ר"ב פסח זרק לרור למעלה והלכה
ללדין וברגל חייב אמר ליה מר בר רב אשי גרע פסח (ט"ס)
שם בספרו שכתב ח"ל רב אשי וכוונתו הוא מר בר רב אשי)
מ"ע משום דכחו הוא אי כחו הוא חיל לעיל אי לאו כחו הוא
חיל לתחת אלא כח כחש הוא. וי' בחידושי הר"ן משמע
דאי אלא לתחת שאינו כחו כלל שהוא פטור והקשה דלמא
לא יכא חייב אי אלא האבן לתחת ממש שהזריקה שנו שזרק
האבן למעלה חייב לו הירידה הואת ולמא לא חביה השליה
הזאת כמדליק אש בשדכו ואח"כ צלח רוח מנזיח דחייב נמיד
אשו משום חלוי שאפי"פ שאין האש הולכת מכחו מאחר
שהדליק ברוח מנזיח רואין אותה כאלו בעלמו עשה וכן נמי
אצנו וסכינו ומשאו שבהי"ן בראש גגו ונפלו ברוח מנזיח והזיקו
דחייב הא"ך לא תכא הזריקה שזרק למעלה אפי"פ שירד מאליו
כאצנו וסכינו, ותי' רבינו דוד בשם בתוס' דאין חיוצ נזקין אלא
בכח ובפועל ולא במה שנעשה מאליו ורוח מנזיח פועלת היא
ורואין אותם כאלו כח האדם היה ע"י שהיא מנזיח אצל
הירידה למטה אין צח פועל של כלל אלא שמחמת כבדה היא
יורדת ואף אם הרגו צירידתו לא נעשה א' צפועל אלא כובד
האבן הוא שבזיק מאליו.

זהר"ן הקשה עליו דמ"ש ממאן דכפתים לתצריה לפני ארי
דפטור הא איתא באר"י בפועל האוכל האדם כמו
הרוח מנזיח המלכא את האש וכי"ת דלא דמי דארי דאעתיב
דנפשיה קאכיל ומ"ש פטור אצל הרוח המנזיח הוא בעצב
וכיון שהוא בעצב רואין אותו כאלו הוא פועל אי"כ יותר הוא

בעצב חנועת האבן אלמנעא לפי שכל עת מהעיתים חרד למטה
אחר שהושלכה למעלה והרבה זמנים יש שאין מנזיח אפילו רוח
מנזיח ולכן ח"י צאופן אחר. וכח"ר האריך לבאר מחלוקת הר"ן
והר"ד דפליגי בסברת הנמק"י צ"ק דף כ' בראש משום חלוי
דהר"ד לא ס"ל כנמק"י והר"ן ס"ל כנמק"י ולצדוק חזר צי
דאפשר דגם הר"ד מודה לנמק"י.

ומה שנראה לפענ"ד בס"ד דלפוס ריהטא גדולה מזו היה
ליה להר"ן להקשות שהרי אמרו בגמ' צ"ק ס' ח"ר ליבה
והינחה ברוח אם יש בלצויו כדי ללצותה חייב ואם לאו פטור
אמתי ליכוי כזאת ורוח מסייעתו וכו' רב אשי אמר כי
אמרינן זורה ורוח מסייעתו ח"מ לענין שבת ומלאכה מחשבת
אסרה תורה אצל הכא גרמא בעלמא הוא וגרמא צנזקין פטור
ע"כ והמ"ה מפורש דאפילו זורה ורוח מסייעתו לא הוה רק
גרמא ופטור וא"ך קאמר ר"ד דרוח מנזיח פועלת היא ליחייב
בעונשין. שהרי כחצ מפורש דבנפל מחמת רוח מנזיח והזיקו
אפי"ה חייב דרוח מנזיח פועלת היא וחייב.

אלא דלאחר העיון דא שבוש הוא שהרי הכא צמכילתין מר
בר רב אשי הוא דאמר ליה לר"פ צזרק לרור למעלה
דכחו הוא וכו' מר בר רב אשי לשיטתו דס"ל צ"כ כ"י דזורה
ורוח מסייעתו הוה כחו ממש וכו' גירי דיליה דאיתא שם
דבי צר מריון צריה דרצין כי הוה נפלי ביהנא הוה אלא רקחא
ומקא אינשי אחי לקמיה דרציןא אמר לכו כי אמרינן מודה
ר' יוסי בגירי דיליה בני מילי דקא אצלי מכחו הכא זיקי הוא
דקא ממתני ליה מחקיף לה מר בר רב אשי מאי שנה מחורה
ורוח מסייעתו אמריכו קמי דמרימר אמר לכו היינו זורה ורוח
מסייעתו ע"ש מצואר דמר בר רב אשי ס"ל דהכי דרוח מסייעו
הוה כחו ולא גרמא ורציןא פליג בהם וא"כ אחי שפיר מאד
מר בר רב אשי לשיטתו דהכי מר בר רב אשי הוא דס"ל דרוח
מסייעתו הוה כחו ואח"כ שפיר ח"י מהר"ד דצאצנו וסכינו
דחייבין היינו שזה כחו ממש כיון דרוח מסייעתו אלא דל"ל
דהר"ד פליג אחת"י צ"ק וב"צ כ"ל שפי' דמר בר רב אשי
מלי סצר כרצ אשי דזורה ורוח מסייעתו לא הוה רק גרמא
וכר"ד ס"ל דהוה כחו ממש ופליג מר בר רב אשי דהוה גירי
דיליה לא גרמא ודו"ק.

ומעתה יש לומר דסברת הר"ד הוא כך דכל שיש שם כח
ופועל חייב ולכן צמניה סכין שיש שם כח שהניחו
צידים על הגג חב הפעולה וגם איכא פועל שברוח מסייעו
שיפול הסכין הוה ממש דומיא דזורה ורוח מסייעתו דכ"ג
מחשב ליה פועל וכו' גירי דיליה אצל א' דוקא כשהניח סכין
או אבן צידים ורוח מסייעו ליפול וככ"י צזרק לרור למעלה אם
הלכה ללדין וכו' הנפס דחייב פשעו דאפילו היה שם רוח
מנזיח וסייעו ונפל הברור מן הלדין דחייב ולא אמרינן כיון
דרוח מסייע לא הוה אלא גרמא דאז"כ לעולם אל יתחייב
כשזרק אבן להמית דלעולם נימא דלמא היה שם רוח מסייע
ללכת ללדין או כיוצא בזה ולכן נהרג ואין לזרק משפט מוח
וגם נימא דהוה התרעה ספק דלמא הרוח מסייעו וגמר
מפורשת אמרינן השועה צ' סימין פטור דאמרינן דלמא הרוח
בלצו עיין שלבי יבמות א"י אמרינן כיון שהלכה ללדין מכחי
אף דהי' שם הרוח מסייעו וכחו קלוש מ"מ כחו הוא וכיון שיש

לא כי נפל האבן אלא לאחר שנגמר מעשה ידיה אז האבן נופל לאחר מחמת כבדו היסוד מעשה ידיה לכן לא הוה אלא גרמא ופטור.

רעוד זו שלישיה הנלפסג"ד לומר דבר חדש בס"ד ולהשוות הפוסקים דלא פליגי ובעל דין הר"ן והר"ד מודים זה זה וזה פליגי אלא צפי הדברים דהנה הרא"ה בש"מ פי' דהא דאמרין אבנו וסכינו דחייבים לכ"ע ביינו כשאין הרוח גורם נהם נפילתן אלא שהניח במקום שראויין ליפול והשתא אמרין כיון דהיא גזרתו בראש גבו במקום שראויין ליפול השביתן ליה ודאי נפלו מידו לדעתו כזו לא שמענו שיתחייב ונפלו ברוח מזליה והזיקו מחמת דחיפת הרוח יותר ממה שהיו מניחין אלו נפלו מחליטין מידו לדעתו כזו לא שמענו שיתחייב ע"ש. ומעשה אומר אני דלברר"ד נמי דפליגי על פי' הרא"ה בלבונו וסכינו שהרי מפורש כתב וכן נמי אבנו וסכינו ומשאו שהניח בראש גבו ינפלו ברוח מזליה והזיקו דחייב ומשמע דמחמת הרוח נפלו (אף ש"ש לדחוק קצת דס"ל לגמרי כה"ה יד"ק) מ"מ לא אמר בן אלא כשהניחם על הגג ונחבין שחפול ברוח מזליה ויהיה והניחם בחופם כה שיוכלו ליפול ולכן שפיר הוה האי רוח מזליה כמו שהרי מכה מעשיו בל והניחו לבלא והניחו בחופם שיוכלו ליפול וברצונו שיפלו וא"כ הכא ממש מעשיו הם ולכן שפיר חייב, אבל אם הניח אבנו וסכינו בלי כוונה שיפלו וגם הרוח עשה יותר מכונתו מודע ה"ר"ד דפטור גם בלבונו וסכינו.

וראי' לפי זה נראה מדברי ה"ד רמ"ה ה"ל בסופו שם שכתב ח"ל אבל מי שהיתה אבן בידו ונחבין להניחה כדי שחפול על האדם וזהבג וירדה והרגה חייב אפי' דלאו כמו הוא דלא גרע מדקדא דמיא ע"כ מוצא דהרמ"ה ז"ל בל' שכתב דא קושית הר"ן ז"ל במניח אבנו וסכינו נמה יבא חייב ומפרש דהתם מיירי שהניחה בכוונה שחפול ורוח מזליה איבא וכיון שהניחה בן בכוונה במקום שממילא חפול הוה זה גירי דיליה דהוה מעשיו ממש וזה ברור בס"ד ומיושבת קושית הר"ן מרצונו ה"ר"ד ז"ל.

ולפ"ז אומר אני דלעלם דינא לא פליגי הר"ן והר"ד דטהא גזונא שהניחה בכוונה שיפול מן הגג ונפלה ממילא גם הר"ן מודה דהוה גירי דיליה דלא גרע מדקדא דמיא או מקשה דהרי מעשיו הם וזהו הוא דהרג והיבא שהניח במקום שלא יפלו מעליהם ולא בכוונה שיפלו גם ה"ר"ד מודה דפטור דלא הוה רק גרמא נמלא דלדינא מודי זה לא חזקת אבן למעלה וחזר ונפל תרדווייה מודי דלא הוה רק גרמא ופטור דלא הוה מעשיו ולא כמו ולא פליגי אלא דהר"ן מפרש הא דאבנו וסכינו בחופם שלא נחבין שיפלו ולא הוה אלא גרמא בחזקת ובר"ד מפרש דמיירי במחבין והוה מעשיו גרמו שיפלו ע"י רוח מזליה ולכן חייב אבל כשלא נחבין שיפלו מודה ה"ר"ד להר"ן דאבנו חייב, ולענין תשלומין כשלא נחבין שיפלו נמי ודאי מודה ה"ר"ד להר"ן כנלפסג"ד.

שם כח ופסול ולכן שפיר מחייב אבל חזקת למעלה ונפלה לתחת והרגה פטור דלאו כמו הוא כלל אלא חזקת לאחר מחליה. ואבג עיין רש"י שפי' ג"כ דהלכה תחתיו פטור וכו' שפי' שאר ראשונים בדיה והלכה ללדדין.

ובזה שפיר מיושבת קושית הר"ן ז"ל דודאי לא דמי להא דכפתיה לפני האר"י דפטור אף דאיתיה האר"י הפועל האובל האדם דהתם אין הפועל הזה בל' אדם ואינו מסייע אלא האר"י לדעתיה דנפשיה קאביל וכו' שכתב הר"ן ז"ל בעלמי יענין תוס' ב"ב כ"ו ד"ה זקא ויוד אומר ר"י דבעני חיים שאני דחמירי עפי דכה אחר מעורב בכן ע"ש וי"ל גם מה דקשה ליה להר"ן מאבנו וסכינו דחייב ברוח מזליה משום שהיא בטבע ח"כ כ"ש שהוא בטבע שיפול האבן לאחר שזרקו למעלה ודאי בן אלא שבה סברת ה"ר"ד ברוח מזליה אינו משום טבע אלא דהוה כמו ופועלתו כיון דרוח מסייעת לפועלתו אבל היכי דליבא פעולה מלך עצמו ואחרתה פעולתו הוא ההיפוך שהרי הוא בלבונו שיעלה האבן מעלה מעלה כמו שזרקו אלא לאחר שפסק כמו לגמרי ואין האבן יכול עוד נעלות יותר מכה אז הטבע דחפתו למטה אין חייב בשביל זה דלא הוה רק גרמא ופטור.

בקיצור במניח אבנו וסכינו על הגג ונפלו הרי הכא כמו וכה ברוח מעורבין יחד והוה דומיא דרוח מסייעת ודומיא דזרקו למעלה ונפל ללדדין אף דהוה רוח מסייעת מ"מ חייב אבל חזקת לרור למעלה הרי כל פעולתו וכוונתו שילך לרור למעלה וכל זמן שנעשה פעולתו וכוונתו וכו' אין הכרור נופל אלא לאחר שנעשה כל כוונתו ופועלתו ומתחיל להפיל האבן ח"כ כה"ג לא הוה אלא גרמא ופטור.

ומה שנראה עוד אפילו לשיטת דס"ל דמר בר רב אשי לא פליגי אר"ב אשי לפי מה שיש להקשות בדקדא דמיא דבנה ראשון חייב ולכאורה ה"י מים לאו בדאזני מכהו מיירי אלא שהיה דבר המפסיק צין המים וצין האדם ואחא גזר' ועל ההפסק וגמלא המים באין מחליטין והוא לא פעל כלום במים רק הסיר המונע ואחא חייב הא לאו כמו הוא אלא שהטבע הוא כן. מאי שנה מדברש בצדק חז' ותרים בידו ובא זה ונעלו ואפילו קדם הוא ונעלו דפטור דבעידנא דשדא מפסק פסיקי גירי אלמא דאפי' דקא שקיל ליה לבהוא מידעם דהוה מפסיק ביניה וצין גיריה דשדא ביה פטור וכ"ש הכא דהני גירי לאו מכהו קא אזלי, ותי' ביד רמ"ה דאפי' דלאו כמו הוא כיון דמחמת מעשה ידיה קאזלי ככהו דמי דהא גיריה כי קאזלי נמי לאו מחמת כמו קא אזלי אלא מחמת דשביק ליתרה של קשה ואזלי גירי ממילא ומיחייב עלייהו הכא נמי ל"ש ע"ש בלריכות.

מברר דגיריה דיליה מיירי כל שבה מחמת מעשה ידיה ולפ"ז ככתבתי לפני האר"י פטור דלכונה האר"י אינו מחמת מעשה ידיה דאר"י לדעתיה דנפשיה אביל ואין זה גירי דיליה וכמ"ש הר"ן בעלמי אלא במניח אבנו וסכינו על הגג ונפל משם ברוח מזליה ודאי כה מעשיו הוא דגרמו ומחמת מעשה ידיה הפילו הרוח אבל חזקת לרור למעלה אחרתה מעשה ידיה הוא היסוד הנפילה ומכה מעשה ידיה מעילם

סימן ש"ג

בקריית המג"ח דבעיר הנדחת הורגים נשים וטף

עוד להג"ל

בסי' נ' הביא קושית המג"ח ע"י הר"מ דבין עיר הנדחת דפסק דהורגין הנשים והטף והקשה לפמ"ש בגמ' מכות ז' דבעידו בן גרושה יבן חלילה הו"ל עדות שאח"כ הכתיב ועשיתם לו כאשר זמם ולא לזרעו וא"כ הכ"ז הו"ל עדות שאי חלילה והאריך בזה בדרכו של חורב וזה זמן אשר נשאלתי קושית זו ממלמד ישיבה אחת והענין ממני שהוא קושית המג"ח וגם אני לא זכרתי אז, מימ' השבתי לו דלפענ"ד לא קשיא דברי עיר הנדחת שהורגין ילדים היא דין מחודש ואין זה ענין לעדים כלל שברי סדר עיר הנדחת כך הוא כשתצטק העיר צ"ד מרבין עליהן בתי דיוני ילדים אותן כל מי שצאו עליו שני עדים שעבד עו"כ אחר שהתרי צי מפרשין אותו ואם נמלאו כל העובדים מיעוטה סוקלין אותן ושאר העיר יצול ואם נמלאו רובם מעלין אותן לצ"ד הגדול וגומרין שם דגים והורגים כי אלו שעבדו בסייף והטף ונשים מכים לפי חרב עיין רמב"ם שם בחריכות. מצוה דהדעת עדים והתרחס כשהם מעידים איחידים הוא דמעידים ואם נמלאו הדברים מכוונים ונמלא חייב צ"ד אינו אלא סקילה וליכא עונש להטף והנשים וזה כבר נגמרה עדותו צ"ד ואם מזימן אותו מקיימן בו כאשר זמם לסקלו והוא קדם לאותו מיחה, אלא דחדשה לן בתורה דין מחודש שאם נמלאו העובדים רוב העיר שעבדו ע"ז וחייבים מיחה אז מעלין אותן לצ"ד הגדול ולא כגי צ"ד של כ"ג ומחייבין אותן עם הנשים כר' ופשוט דבין זה הוא כבר דין מחודש דבין עיר הנדחת ואין לו שום שייכות עם העדים שכבר עשו את שלהם צ"ד של כ"ג וברי העדים כבר בני הזמנה היו על מה שהעידו קודם שצאו לצ"ד הגדול ואז רק זמם לו לעשות ולא לזרעו וזה פשוט שזר ראיתי שגם כח"ר השיב כעין זה ובאמת כי פלא הוא על המג"ח שהקשה כן.

ופה תהא שביתת קולמסי ידידו דדשת"ר הוחתם מעין הפתיחה ובשים שלום וי"ר שיוכה לחבר חיבורים עד בגצ"א כאות נפשו ונפש ידידו בלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן ד"ש

ראובן קנה עליה לתורה לכבד את שמעון ושמעון יצא מביתו וי"ר חייב ראובן לשלם העליה

ב"ה י"ט למספר בני התשכ"ח ברוקלין ג"י יצ"א.
כבוד ידידי הרה"ג ו"ח בנש"ק פ"ה חוב"ט וכו' כש"ח
מה"ר דוד הכהן ראובן עקב שליט"א אבן יקרה בברוקלין ג"י.

אחדשה"ט

ובדבר השאלה נראוין שקנה עליה צבית המדרש בסך גדול וז"ל להגבאים לקרא את חבירו לעליה לתורה כי ר"ה

לכבד את שמעון חבירו ושמעון יצא מביתו (ולא ביאר אם צביון או לאו) ושוב לא כיבד לאדם אחר והגבאים קראו ללוי ועלה לתורה כיון שלא אמר להם את מי לקרא ועתה עומן ראובן שאינו רואה לשלם עביר העליה שקנה ופלה מחלוקת גדולה בין הרבנים אי חייב לשלם או לא וכ"כ כתב שכתב ע"ז חשובה ארוכה שפטור לשלם ומקורי מהמג"ח א"ח סי' ש"ז ור"ה לדעת חור"ד להלכה בזה.

וראשונה אומר מאחר דדבר זה כפי שכתב כבר בזה נד"ח אין דעתי נוחה לכתוב נדיוח כי בדיני ממונות שמוע בין אחיכם כתוב וכל זמן שלא שמעתי טענות שניהם לא אכתוב או עכ"פ כששאלין בשם הב"ד אז אפשר להשיב מימ' לכ"כ דבר אחרמי גברי דבואתו ר"ה אכתוב מה שגראה אבל רק כמה שראה כמ"ע להביא מדברי המג"ח ראה לפטור ולפענ"ד אין משם ראייה כלל לפטור ואדרבה משם ראייה גמורה ואפשר שיחתי בס"ד.

ולבארה נראה דבואת כ"כ אדברי מג"ח סקט"ו שהביא שם דברי היש"ש פ"ה דבינה דהכרח המלות מי שיתן יותר הוא יזכה דמי טפי לתקח וממכר והיה נראה לאסור אם לא שגמור שאין שייך מקח וממכר דבר מלא כ"כ בחפץ הנקנה וכל זה אינו אלא לישב המנהג בדוחק, והנראה דכ"כ דייק מדכתב היש"ש שאין שייך מו"מ דבר מלא ס"ל דאין זה בכלל מקח כלל ואינו חייב לשלם ואי כוונתו נזח אין זה ראי' דבואת היש"ש שאין שייך מו"מ דבר היינו דלענין מה שגזרו חז"ל על מקח וממכר בשבת לא גזרו אלא על מו"מ בחפץ הנקנה אבל הקונה מלא בשבת לא שייך בזה מו"מ וכן לא גזרו בו חז"ל אבן פשוט דקנין ודאי שייך במצוה.

אלא שגם על זה י"ל המג"ח לחלוק איש"ש וס"ל דגם במצות שייך מו"מ ולא ינחה ליה בהחירא של היש"ש ולכן הביא מחסידי אסעריק דכל מה שהוליו מפייהם היו נותנים לזדקה ואפילו קנה חבירו המנהג זה ודאי לאו דרך מו"מ הוא ובאמת כן היו מקומות וגם עד עכשיו עוד נוהגים בצמח מקומות למכור צהמ"ז וכן היו נוהגים ציטצותיו כשלמדתי בעיר אונגוואר וכו"ג לכ"ע לא היו דרך מו"מ ולכן כל י"ש יזכר בזה ומביא רא"י עוד דגם בש"ג צע"ל דף כ"ז מפקפק על קניית המלות דהוב בכלל איסור מו"מ וגם בגמ' צ"ק (פ' המוצנע) כתיב דאדם יכול למכור מלות שלו לאחר אי"כ מביא דשייך מו"מ דבר מלא וכל זה הביא לסתור היתר היש"ש דברי גס במלות שייך מו"מ וממילא ה"י להיות אסור למכור בשבת אבל פשוט שאם קנה בשבת לכ"ע מקחו מקח. ועיין אי"ר אות ב' מי שקנה מלות יתח שייך ליורשים ורשאי הקונה המלות למכור ולהרויח ע"ש עכ"פ לא ידעתי מקום ספק ומחלוקת למה לא ישלם הקונה העליה ועכ"פ אין להם שום מקור במג"ח ה"ל אם לא שיש איזה טענות אחרות אשר לא ביאר במכתבו.

ומיהו נדיוח אני מ'חנה שלא כתבתי זה להלכה כיון שכבר ב"ה הדבר נד"ח הבד"ל ופשוט בין איש ובין אחיו ולא כתבתי רק לכבודו לשם יגדיל תורה ויאלד.

דו"ח בכבוד ובלב ונפש.

מנשה הקטן

סימן ש"ה

כל איסורין הבאין מק"ו אי הו"ל ספק דלמא אית ליה פירכא

ב"ה בדד"ח אייר תשכ"ח ברקלין ג"י.

מע"כ הב' הח' חוב"ט שלום יחיאל מיכל מענדלאוויטש ג"י.

אחדשה"ט

(ד) ובדין ק"ו שחמה למ"ד טעם דאין עונשין מן הדין משום דילמא אית ליה פירכא כיון דאדם דן ק"ו מעלמו נמלא דכל איסור הבא מק"ו הוה ספק וחקקה נשיטת הרמז"ס דספיקא דאורייתא לקולא אמאי אזלינן בק"ו נחומרא. ע"כ. והנה לא בירר כוונתו בזה דודאי להרמז"ס דס"ד לקולא ודאי גם בק"ו הדין כן כל דאיכא ספיקא צו אזלינן לקולא רק מדרבנן הוה נחומרא ואני אתקן דבריו דכוונתו להקשות בבני ק"ו אפילו ודאי ליכוי ליה דין ספיקא דאורייתא דלא הוי אלא מדרבנן וממילא כל ק"ו שיסתפק צו עוד ספק גימא ספיקא דרבנן נקולא.

אבל נאמת מה דחשד דק"ו לא הוי אלא ספק ח"י לומר כן וק"ו דאורייתא וכו' אחד ממדות התורה שהתורה נדרשת בהן ובגמ' סנהדרין ר"פ חלק אמרו כל האומר כל התורה מן השמים חוץ מק"ו זה הרי זה כופר ע"ש וודאי דק"ו לאו בגדר ספק הוא אלא דלענין עונשי הגוף אין עונשין עליו וכרי דיני ממונות עונשין מק"ו לכ"ע אף דק"ו"ל כשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב ואי נימא דספיקא הוא עכ"פ לא חלים הוא מרוב וגם מלות עשה ילפינן מק"ו עיין רש"י חגיגה דף י"א ע"ב וא"ת ק"י אין מחזירין מן הדין ואין עונשין מדין ק"ו דיני ממונות ומלות עשה והלכות עבודה ופסולי מוקדשים אחת למד בק"ו אבל לא אזהרות ועונשין ומקראי נפקא לן במס' מכות ועיין לח"מ פ"כ דשבת דבבן נח עונשין מה"ד והפרי"ד תמה עליו מספרי מעות, וגדולה מזו דאפילו קרבן עונשין מן הדין ולא חישינן דלמא מיתית חולין בעזרה עיין מגמות כ"ז ועיין עוד תוס' חולין קט"ז דעונש כרת אין עונשין מה"ד אבל בשעבי"מ פ"ב דשחיטה כתב דכרת עונשין מן הדין ע"ש וצ"ע ודעת כ"ה דק"ו במקום שיש עשה עונשין מה"ד ובספרי משנה הלכות שו"ת ח"ג הארכתו בזה ועיין שעבי"מ פ"ב ממ"א.

רפשוט דק"ו הוא גדר ודאי ככל התורה כולה וכל המסתפק בזה כאלו מסתפק בעקרי התורה ח"י ומש"כ הקרבן אהרן במדת אהרן העטם מפני שק"י הוא הקס שכלי ולפעמים יש לו פירכא היסוד הוא כך דק"ו הוא דין תורה ממש כל זמן שלא נפרד והכי אגמריה רחמנא הלכה למשה מסיני מדת ק"ו מ"מ לענין עונשין אין למדין מק"ו דדי לן ללמוד לאסור ולא לענוש מיתה או מלקות, ועונש ממון עונשין דא"כ לא הו"ל כלום הק"י אלא דלענין עונשי מיתה ומלקות לא למדין ממנה דילמא אית ליה פירכא וכל שיפדוק אז ילא מדין תורה אבל כל זמן שלא נפרד הרי יש לו דין תורה ממש לכ"ע. ולענין איסורין אסור מה"ת.

ועיין נוצ"י תי' ח"מ סי' ס' הביא צי' טעמים צ"י קרבן אהרן חדא דק"י יכול נחת להלמד מדריגה אחת ולא צ"י מדריגות הלכך אי לא בזה כחוב מפורש לאסור די נן מה שאסרו אבל אם הדבר נאסר בלאו בזה מכלל עשה אפשר ללאו לבא מק"ו וללקות עליו ע"ש.

איברא גדולה מזו מלינו דק"ו"ל שוקלין ושורפין על החזקות אף דלא הוי ידאי ולענין ממונה ק"ו"ל דחזקה לא מהני להו"א ממון וצו"ת לחם רב הסביר בסי' קמ"ו דכיון דאין הולכין בממון אחר הרוב ירובא וחקקה היבא עדיף וא"כ כ"ש דלא אזלינן בזה חזקה ופשוט דרוב נמי נא הוי ידאי במצואר צש"מ צ"מ דף י' ועיין רח"ש שם וצראשניס דרוב אינו אלא ספק יכ"ש חזקה דלאי צירור גמור הוא ואפילו בחזקת הניף דחזקה אלימאחא הוא לא מועיל להו"א ממון עיין מהרי"ק שורש ע"ב ועיין פנ"י כתובות כ"ב ע"ב צשיטת רש"י"א שכתב נאמן העיבר לענין צרי נגד חזקה משום דהתורה נא אמרה דאזלינן בזה חזקה אלא למי שמסופק בדבר ועשאח חזרה ספק זה כידאי עד צש"ד עונשין עניי משא"כ אם העובר עוין צרי לא שייך נומר שהוא מזהר ע"י הספק בודאי מחמת חזקה ועיין עוד שם כגון שנשאל לחיותו בעד ועיין תה"ד סי' י"ז וש"ש וצ"ע סי' ל"ח סק"צ ודו"ק ח"כ הרי דעונשים וסוקלין על החזקות שהם רק ספיקות וא"כ אי ס"ד העטם שאין עונשין מה"ד בק"ו הוא משום דאית ל"י פירכא וכו"ל ספק אפילו על ק"ו ה"י לענוש אפילו אי נימא דאית ליה פירכא לפעמים רחוקים וע"כ דהכי אגמריה הלכה למ"מ וכנ"ל. **ובזה** חתן קנאי למילין והארכתו יותר משהפנאי מסכים רק להלכה לצ צחורי חמד ועשה אבקש ממעלתו היות כי אני ערוד הרבה מאד צעניגי שו"ת הלכה למעשה ואין לי זמן לפלפל לשם פלפול דאורייתא ולכן אם צרענו עוד לכתוב נא ונא שלא לכתוב צעניגים שאינם הנכח למעשה כי ודאי יש לו שם ראש ישיבה עם מי לפלפל בחדושי תורה ועלי לסבול המשא להשיב תשובות הלכה למעשה מה ששואלים דבר יום ביומו וח"י לא יתשוב שאני מקטין אז איני רואה להשיב בפלפול ח"י לחשוב כן וכל אות וחות של תורה קדוש הוא אבל מה אעשה כי אי אפשר להשיב על כל והלכה למעשה יש לו דין קדימה כמוכן.

ובזה הנני ידידי המברכו בברכת צלח ורכב על דבר אמת באמת בלב ובנפש.

מנשה הקטן

סימן ש"ז

ביאר דברי הרמב"ם דקנ"ו"ם שהרג את המרפה חייב מיתה

ב"ה אס"ח פסח התשכ"ד ברקלין ג"י יצו"א.

שלם שמו ושלמה משנתו ה"ב החשוב תמים במעלות וכו' חוב"ט וכו' כש"ת הב' אליקים געציל פריער תלמיד בישיבה הקדושה טעלו יצו"א.

אחדשה"ט יסלח לי אולי לא תארתיו כראוי כי לא ידעתי אכנהו ויקבל הכבוד כפי הראוי לו ואחי הסליחה.

נהרג עליו ע"כ ויש לדייק דבר ר"ח כחז נפש בן אדם וכל
כחז רק ב"י שהרג נפש ולא כחז בן אדם, (וכרגע נפג מינתח
בנבלי לפי דאמרו בגמ' יצמית אחס קרויים אדם ולא הם א"כ
בר"ח ישראל כחז הורג נפש בן אדם כלומר מישראל דישאל
שהרג את העכו"ם אינו חייב מיתה אבנ' בנ"י כחז סחם הרג
נפש בן ישראל ובין עכו"ם). עוד לריק ביאור דין ערפה מה
הוא מלינו בזה סתירות גדולות בש"ס, ובגמ' שנת קל"ז ע"א
בבן שמנה וז"ל אלא דכ"ע מת הוא ורבי יוסי ברבי יהודה
יר"א בר"ש סבדי כערפא ערפא לאו אפי"ג דמתה היא שחיטה
מערבחה ה"י ל"ש ורצנ לא דמי לערפא ערפא היתה נה שנת
הכוסר האי לא היתה לה שנת הכוסר והנה מפורש מדבריהם
ז"ל דלכ"ע ערפא מתה היא ולא נחלקו אלא בבן שמנה או
דניו כערפא או לא, אבל במשנה פסחים ע"א שחטו ונמלא
ערפא בסתם פטור ובגלוי חייב ופרש"י דאזנא הוא והחוס'
פ"י דלחי כר"מ נראה עכ"פ דערפא חייה ורק משום דאזנא
הוא לא מטעם החוס' פטור על השחיטה בשנת וקשה דבגמ'
שנת הכ"ל אמרו מפורש דערפא לכ"ע מתה היא והחוקר מתה
בשנת לכ"ע פטור דמחוקך בשר בעלמא הוא.

וביאר לן הרשב"א בחידושו לנשת הכ"ל והסביר בן הדברים
וז"ל פרש"י ז"ל וכו' ויש מרבוותא ז"ל שהקשה עליו
דא"כ דכולהו סבירא לכו דמחוקך בשר בעלמא הוא הכי רב
יוסי בר יהודה ויר"א בר"ש סבדי בעריפה דהא מחוקך מן
העריפה בשנת חייב משום חבורה וכשחט את העריפה חייב
משום נעילת נשמה וכדאיתא בפסחים צ"י אלו דברים וכו' אלא
נראה כמו שפרש"י ז"ל והא דאמרין כערפא לאו נמימא
כערפא ממש אלא לעברה מידי נבלה בלחוד וכדמפרשי אינו
טעמא דהא עיקר שחיטה אינה אלא להכשיר באכילה ואפי"ה
אבני לה שחיטה לעברה מידי נבלה דלמאכל שיש לה רוח חיים
מכני לה שחיטה סימניה לעברה מידי נבלה הכ"י אפי"ג דמת
הוא שחיטה סימניו מעברין אותו מידי נבלה ע"כ. ביאר לן
הרשב"א ז"ל דכל שיש לה רוח חיים חי הוא לענין לעבר מידי
נבלה ומכני לה שחיטה סימניה אף דלדבר אחר מה הוא,
והסבירא לא דסוף סוף אפילו בעריפה עדיין הנפש בחיים
מחזיק בעריפה זו וע"י השחיטה הוא מוליד הרוח בחיים
ונוטל הנפש וחייב משום נעילת נשמה וכו"ה בחוקך מן העריפה
חייב משום חבורה מטעם זה שעדיין רוח חיים יש בו.

ומעתה הכני להגדיר באה בס"ד יסוד וגדר בדין עריפה
חימתי יש לה דין מתה ולחיות דבר יש לה דין חיה
ואומר אני דכל מקום ולכל מה שנוגע להבין לענין זה אמרין
דעריפה מתה היא אבל מה שנוגע לענין הנפש והנשמה ורוח
חיים לענין זה אמרין דאכתי חי הוא שהרי סוף סוף רביע
ואזיל רביע ואח"כ, וכ"כ אומר אני לענין אדם דכל מקום שאנו
דנין מה שנוגע לדין אדם כיון שנעשה ערפה ברי הוא כמת
ואין לו דין אדם ומשעה שנעשה עריפה ברי הוא כמת וגופו
כלא נחשב אבל מקום שאנו דנין על הנפש שהוא החיות שלו
כיון דבמילואה הוא חי ויש בו רוח חיים והנפש לא נפרד
עדיין מן הגוף אכתי דין חי לי, ומוצנ באה דלענין מלוא ודאי
מחויב עריפה כצריא כיון דהחיות אחרת למען תזכור את יוס
לאחר מארץ מארים כל ימי חיך, ועיין ירושלמי ובתוס' ריש פ'
מי שמתו, ופשוט דמי שהוא עריפה והוא בפק"י דדוחה שנת

ובד"ת אשר נקט לחוות דעתו בביאור דברי הרמב"ם ז"ל
פ"ט ממלכים ה"ד דעכו"ם שהרג את העריפה חייב
מיתה וכבר נלחו המפרשים נמלוא מקור גדברי הרמב"ם
ז"ל וגם הקשה ליה בפשט דברי הרמב"ם ז"ל דעכו"ם שהרג
את העריפה חי כוונתו שהרג את העריפה היינו חצירו וגוי
כמותו דאי מיידי ישראל חיפוק ליה דחייב מטעם עכו"ם
שהרג את ישראל כדאיתא בסנהדרין י"ח ודחה נעלמו לפי
שיטת הרמב"ם פ"י ממלכים דעכו"ם שהרג חייב מיתה ואינו
נהרג א"כ שפיר משמענו גם בישראל והעלה בל"ג, ונפענ"ד
פשיט דכוונת הרמב"ם בן שהרג ישראל עריפה ובין עכו"ם
עריפה נהרג שהרי קאי דלענין מיתה שהתחיל בן נח שהרג
נפש אפילו עובר במשי אמו נהרג עליו וכן אם הרג עריפה
וכו' והנה פשוט דבר נפש קאי בין ישראל ובין עכו"ם וכן
עובר במשי אמו וע"י כחז וכן אם הרג עריפה דהיינו כמותו
מה שכתב נעילת והמעין כולה הלכה יראה בין שהרג ישראל
ובין שהרג עכו"ם וזה פשוט מאד. ומה דקשה ליה דאי חייבי
בישראל עריפה חיפוק ליה דחייב מטעם עכו"ם שהרג את
ישראל יפה דהא דעל זה אינו נהרג אלא אפילו דנימא דנהרג
מימי עובא משמענו שהרי בישראל קיי"ל דמי שהרג את
העריפה פטור משום דמתה נחשב א"כ הו"א בעכו"ם נמי לא
לחייב לא על הכלה ולא על הריגה שהרי כמת הוא ועכו"ם
המתה את ישראל מת ודאי אינו חייב קמ"ל הרמב"ם ז"ל
דעכו"ם שהרג את העריפה נהרג עליו וממילא שמשנין דאם
הרג ג"כ חייב עליו דע"כ כתי נחשב.

אלא דצ"ע דברי הרמב"ם דמ"ל הא לחייב עכו"ם הכורג
את העריפה ודאי לריבא דבה וכומו שכבר האריכו
בזה כל נושאי כליו ולחודדי התלמידים אחרתי דהרמב"ם
לשיטתיה שכתב בזה מלבים דמפרסתא אסורה לבני נח משום
אבר מן החי דלישראל דשחיטה חליא מילתא לא אסירה משום
אבר מן החי אבל לבני נח דמיתה חליא מילתא כל שעדיין
מפרסתא ולא יראה נפשה כי מתה אכתי באיסורה עומדת
באיסור אצמיה"ה, הנה מלינו בהלכה שינוי בין ישראל נעכו"ם
לענין חיות דלישראל כל שנשחטה אף שחיה עדיין ומפרסתא
היא מ"מ הותרה באכילה ולא מקרי אצמיה"ה ולב"ג עדיין חיה
היא ואסורה לו והנה שחט רוב שחי סימנים או כולו פשוט
דאין לך אינה חיה יותר מזה שהרי אפילו ניקב כושט בכל
שהוא או נפסק הגרגרת ברוב עריפה וכ"כ שנחטבו רוב שנים
ואפי"ה לגבי ישראל כשר ולגבי עכו"ם חי נחשב וא"כ מפורש
דעריפה לבן נח כחי נחשב לגבי אצמיה"ה ואם אכל ממנה נהרג
עליה שמשנין מה דאף דלישראל מקרי שחיטה ולא הוה
אצמיה"ה לגבי עכו"ם אכתי הוה אצמיה"ה וא"כ ממילא פסק
הרמב"ם לשיטתו דישאל שהרג את העריפה אינו נהרג עליו
לגבי ישראל עריפה אינו חי אבל לגבי עכו"ם דקיי"ל דאסור
במפרסתא א"כ ע"כ דלגבי עכו"ם עריפה חיה מקרי וממילא
עכו"ם שהרג את העריפה נהרג עליו וכו"ה על דרך חידוד
לתלמידים אף שיש לפלפל עליו מ"מ חדי קצ"ה בפלפולא.

ומה שנלפענ"ד ביושב דברי הרמב"ם ז"ל וראשונה נדייק
בשינוי לשון הרמב"ם ז"ל דפסי' מה"ל ר"ח כחז
ז"ל כל הירג נפש בן אדם עובר בלא תעשה שנאמר לא תרצח,
ובש"ט ממלכים כחז בן נח שהרג נפש אפילו עובר במשי אמו

דחסם עיבור לאו בכלל אדם הוא ולכן לריק רבוי וליע ועיין בית האוהר ח"א מערכת אדם מה שהלריך.

ומעתה נבא לביאור דברי הרמב"ם ז"ל שדייק לומר בן נח שהרג נפש ולא כתב שהרג נפש האדם ח"כ משמע דבן נח שהרג אפילו נפש מאדם נמי חייב מיתה והיינו כל דכו נפש ולא צ"ע שיהיה נפש מבין אדם וא"כ כיון דלא צ"ע בן אדם אלא חייב על הנפש ח"כ חייב אפילו על הטריפה דכרי כבר ביירנו דהייב דלא צ"ע אדם דוקא טריפה מקרי חי לענין שאר דברים וכיון דהייב נעילת נשמה כבר נחייב מיתה דהעיקר נצ"י דכל שהרג בעל חי ממין האדם אף שהוא טריפה חייב דכרי נעל הנשמה והרוח חיים שבו, ומאחר דכרג בעל חי נהרג עליו.

ונראה דלמד כן הרמב"ם ז"ל מדקו"ל דצ"י שהרג עובר במעי אמו נהרג עליו וכמ"ס בגמ' סנהדרין ומבואר ברמב"ם שם אצל פ"ב מה' ר"ה כתב אחד ההורג את הבדולח את הקטן בן יומו בין זכר בין נקבה הרי זה נהרג עליו וכתב קטן בן יומו כלומר דוקא בן יומו אצל הרב עובר במעי אמו אינו נהרג עליו ומקרה מלא הוא דישאל משהל דמי הולדו ואינו נהרג על העוברין, והנה בעוברין איכא מיעוט נפולן במבואר בגמ' וגם איכא מיעוט הגולדים טריפות וא"כ אמאי נהרגי אותו בשביל עוברין דלמא הוה טריפה או נפל יבפרט לדעת הפוסקים דעובר במעי אמו אכתי לא מקרי אדם אמאי נהרג עליו, ועיין רמב"ם פ"י ממלכים ה"ח אמרו רבנן שבו קטורה שנתערבו בבני ישמעאל נחייבו הכל במילה בשמיני ואין נהרגין עליו, וכתב המל"מ הטעם כיון דהכל חייבים מספק ואין נהרגין מספק הרי דגם צ"י אינו נהרג על הספק. הגם דבספרי שו"ת משה הלכות ח"ב (סי' נ"ט) ישבתי דברי הרמב"ם באופן אחר ע"ש אצל מי"מ הדין דין אמת דאין נהרגין מספק.

ועיין רא"ם עה"ת פ' משפטים עה"פ ולא יהיה אסון הבית מכילתא ולא יהיה אסון בלשון או אינו אלא ונא יהיה אסון בולדות ח"ל ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש וכי הרא"ם ע"ז ח"ל ואי בולדות לאו נפש תחת נפש הוא דכא מכה איש ומת כתיב עד שיהא בן קיימא בראוי להיות איש ולא הנפלים והולדות שבמעי אשה כ"ז שלא ילאו לאויר העולם בחזקת נפלים הן שהרי עדיין לא כלו חדשים וכ"כ הרמב"ם פ"ב מה' ר"ה ההורג את הבדולח או את הקטן בן יומו ופי' משמע דהורג את העובר פטור ושמא משום דכ"ז שלא ילא לאויר העולם יש לחוש כי שמא לא כלו לו חדשיו ולא יהיה ראוי להיות איש והתרחק ספק לא שמה התרחק ע"כ ע"ש, מבואר עכ"פ דההורג את העובר פטור שבמעי אשה עדיין בחזקת נפלים או מטעם אחרים וא"כ הא"ך הורגים את הבצ"ע על הנפלים ע"כ מוכרח מזה דצ"י נהרג גם על הטריפה וא"כ לא איכפת לן אם יהיה טריפה ולא יחיד ולכאורה עומא צ"ע נמה.

אבל לפי מה שהבשרתי לעיל בס"ד דישאל לא נהרג אלא על בן קיימא שהוא אדם אצל צ"י נהרג בשביל נעילת נשמה שנעל רוח החיים אף שהוא טריפה וכיון דהולד כבר משעת פקידה חי הוא ויש בו רוח חיים אף שאכתי אינו בן

הטעם דכתיב וחי בזה והגם שראיתי מי שמספק בזה אי מחלוקת שבה בשביל טריפה מי"מ לפעמי"ד פשוט דמחננין דכיון דמחננין בשאר מלות ח"כ לענין זה, ומובן נמי דלענין עומא טריפה אינו מטמא ולא מחשיב כמה לענין זה כל זמן שיש בו רוח חיים ובקרא כתיב לנפש לא יטמא בעמיו וחתיב לנפש דביטולת הנפש תליא מילתא וטריפה עדיין נפשו קשורה בו, וממילא אינו טמא ואינו מטמא והכלל דמה שנוגע למלכות התורה בנפש ישראל הוא נוגע וכל זמן שהנשמה בחפז מחייה במלות וחי הוא לענין זה ופשיט דכ"כ טריפה אסור לטמא למתים וא"כ לקמן בסמוך נדבר עוד מזה, אלא מה שנוגע לדין אדם ולגופו לאו אמרינן דטריפה כמה הוא נחשב, והבן כי זה בס"ד יסוד גדול דיון זה ויש להלריך בזה מי"מ אין הפלאי מסכים אצל המדקדק בזה היטיב דוק יבין דבריו אף כי קלרתי בהסבר הדברים. עיין מג"ח מצוה ל"ד.

והנה נחלקו הפוסקים ז"ל אי עובר במעי אמו מקרי אדם ובגמ' חולין (ע"ב ע"ה) וכל אשר יגע על פני השדה והוליד עובר במעי אשה דברי רבי ישמעאל (ור"ל דעובר במעי אשה אינו מטמא) ר"ע אומר לרבות גולל ודופק וכו' ור"ע עובר במעי אשה טמא דכתיב הנוגע בנפש איזהו מת שהוא בנפש של אדם הוי אומר זה עובר שבמעי אשה וכו' הא"י מבעיא ליה לרביעית דם הבא מן המת שמטמא ור"ע לעטמיה דאמר אף רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל, נראה דלר"ע דמרה"ט מניגע בנפש דעובר מטמא ס"ל דעובר לאו בכלל אדם הוא ומי"מ הוא בכלל נפש, ובגמ' סנהדרין נ"ז ע"ב דרש רבי ישמעאל דצ"י נהרג על העוברין מקרא דשופר דם האדם באדם דמו ישפך איזהו אדם שהוא באדם הוי אומר זה עובר ותנא דבי מנשה פליג עליה ודרש ליה לקרא לדרשא אחרתא וצמנהדרין ע"ה ר"ש נמי ס"ל כהנא דבי מנשה, ולר' ישמעאל נראה דס"ל דעובר נמי איקרי אדם מדדרש דם האדם לעובר וכיון דבמעי אמו כבר אדם הוא הי"ל לעומאות ג"כ אלא שבה בגזירת הכתוב למעט הטיבור שאינו מטמא. ועיין עוד ח"י סי' ר"ד.

והר"ש משא"ז פ' תזריע על הספרא צ"י נגעים פ"ה ח"ל אדם כי יהיה צעור צעור מה ח"ל לפי שנאמר ואיש או אשה כי יהיה צעור צעור צעור צעור וכו' ונראה ח"ל צעור צעור צעור צעור נגעים ושלם בלא לכלל עומא אלא צעור צעור צעור צעור נגעים שהיו צעורים ונתגייר בקטן ונולד לכך נאמר אדם וכתב הר"ש ז"ל שם כגון שנולדו צעורים וא"כ נתגייר וכן בקטן במעי אמו וא"כ נולד וא"כ דהשתא הם אדם מי"מ כי יהיה צעור צעור והיינו משנולד ז"ש מפרשים משום דבמעי אמו אינו קרוי אדם כדמוכה צ"י בהמה המקשה דאמרין כל הנוגע בנפש האדם איזהו מת שהוא בנפש של אדם הוי אומר זה עובר אלמא לריק רבוי ולא נפיק מאדם כי ימות באהל ולא ניחא דהא כשינא ממעי אמו ח"ל שום ריבוי לעומאחור אלא כשהוא במעי אמו שיש סכרה לטרהר משום עומאחור בלשון כדפליג רבי ישמעאל החם ומטהר עכ"ל. נראה דדבר זה מחלוקת הראשונים ז"ל הוא אי עובר במעי אמו קרוי אדם ולכאורה צ"ע מדברי רבי ישמעאל דדרש משופך דם האדם באדם לרבות העוברין ומשמע דקרוין אדם ולריך לדחוק דהם ס"ל הב"י דכיון דלריך רבוי מיוחד משמע

הרמ"ה וצא איכא מחלוקת אבל בעושה עריפה הוה כולה נפש דקטליה כולה וכמו דקרי ליה גברא קטילא וזה לפענ"ד פשוט. גם מדכחז הוה רמ"ה שבעושה עריפה מחייב אי"כ פשיעא דאינו בכלל הני שיעור דא"כ היכן מלינו לחייב מיחה נישארל אחרי שיעור וכ"ש הכי דאחרי שיעור ראשון חייב ואחרי שיעור שני היינו שהרג את העריפה פטור חלא ודאי דאין זה בכלל הני שיעור וזה לפענ"ד ברור מאד.

וקצת דמיון לזה במנחת פחים או"ח סי' שט"ז שכח הדברי מנ"א ס"ק י"ז אפי"פ שירא שימות וז"ל עיין בגשמה אדם כלל ג"ה שחייב ע"י עכו"ם וצפרט אם ריאה לחני נמים אחרים ועיין מחב"ש שכי דאסור כדן ח"ש כמי בחופה צפחות מכשעיר דגם בעשה מועטת עכ"פ נחייב צחות מכסלע, ולפנ"ד כיון דהא דכשיב צו כסלע חייב היינו משום דהו לא חי וחיוב משום נטילת גשמה אצט צפחות מכסלע דהו חי ואין כאן נטילת גשמה ימדוע יהיה אסור מה"ט הא לא עשה מלאכה כלל ע"ש ויכ"י בידין כיון דכשעשה עריפה חו נא חי חלא ימות ודאי צעיר ימים אי"כ כבר חייב משום הירג נפש אדם דגברא קטילא הוה יהשני כבר פטור דגברא קטילא קטל. ובעכו"ם שאני מעטם שכחתי אי יהיה מחייה טעם אחר.

ועיין לעיל סי' ר"ג, וח"ו סי' ר"ד ובמה שצייתי שם, וסי' ש"ב.

סימן ש"ז

מי שאשתו נעשית עריפה אי מותר לישא אחותה בחייה

ומה שנקש לעיין גם בחקירת מהר"ם אגפאנדרי צחות אשתו שאחמה החורה עליה בחייה ומהר"ם חקר אי אשתו נעשית עריפה אם מותר צחותה דבאי"כ לאו בחייה הוה שהרי עריפה מחה הוה או לא וכ"כ צקשני לשום עין עיוני גם על זה הנה סי' מגיד מראשית להבגריה הג"ל מעולם לא רחיתי לעיין אחריו והפח"ש סי' ע"ז לין לחוס' נדה כ"ג, וצאמה עפר חני תחת כפות רגלי הצדיקים האחרונים ז"ל אבל מה אעשה וענותי גרמו שלא זכיתי להבין דבריהם ואם כפשוטן הדברים דערפה מח הוה אמת אי"כ נימא לפ"ז דמי שגערפה אשתו או שנתקף הוה יאלה מכלל אי"א דהרי קו"ל וקונה את עצמה במיחה הצעל ואין קידושין לאחר מיחה וגם כי על הצענ אין עוד איסור של חרם דרגמ"ה וצבא על אשה עריפה אינו באיסור אי"א ולמ"ד עריפה מוליד אם ילדה הולד אינו ממזר ממנה, יחמקדש אשה עריפה אין חופסין צה קידושין דאין קידושין לאחר מיחה, והמגרש אשה עריפה או עריפה שגירש אין כענ גט ואם מת האשה מחייבת או חוללה, ועריפה שנקרה אין קנינו קנין ואין ממכרו ממכר דאין קנין חל לאחר מיחה כמבואר בגמ' ופוסקים, וככן עריפה יהא מותר לעמא למחיס ואסור לעצור עצורה דהרי מת הוה ומשנה מפורשת צבורות מ"ה ע"כ אלו כשרים צאדם ופסולין צבמה אוחו ואח בני עריפה ויואל דופן ופסק הרמב"ם פ"ו מציאת המקדש ה"ז אבל מומין שצחלל הגוף כגון שניעל כוליותו של אדם או עחול שלו או שניקצו מעיו אפי"פ שנעשה עריפה עצודתו כשרה שנאמר וכו' גם משנה מפורשת הוה גיעין דף ע' שחט צו שנים או רוצ שנים ורמז ואמר כחצי גט לאשחי הרי אלו

יכתבו ויחיו חי הוה יסופו למות, וחניא ראוהו מגויד או ללוב על הלליצה ורמז ואמר כחצו גט לאשחי הרי אלו יכתבו ויחיו ונפסק צש"ע אי"כ סי' קכ"א ואי נימא דערפה כבר ילחה מכלל אשה איש ואין עליו איסור אחיחה משום דלאו בכל בחיה הוה האין מגרש, ילדעת הני אחרונים עריפה יפטר מכל המלות שצחורה כיון דמת דפטור מכל המלות דכל ימי חייו כריז וח"ו לימר כן וכל האומר כן אינו חלא עושה. עיין יצמות ג"ה ע"כ דממעט מחה משום דפסקה שחרות ומשמע דמיחה מפסקה השאריה ועיין חוס' צ"כ קי"ד ע"כ ד"ה מה פ"י ריב"ש דלכך פשיעא ליה צצעל דשאירות פקע ליה על ידי מיחה כמי ע"י גירושין יחוס' הקבו עליו ע"ש אבל עיין רש"ש שם יחזקין קכ"א ויצמית ג"ה מיושב פ"י ריב"ס.

ולפי מה שצארינו צס"ד אחי שפיר הכל דודאי עריפה נעין מלות החורה כל זמן שיש צי רוח חיים חי הוה נעין כג הענינים השייכים לקיום המלות ורק נעין דהיכא דהקפידה החורה על גוף האדם נעין זה כבר מת הוה אבל אי"כ פשוט נעין שחי אחיות נמי כיון דראשונה עדיין רוח חיים צה ינשמה צאפה בחייה מקרי ולא פקעי קידושי ראשונה עד שמה ממט ואין צה רוח חיים ופסקה השארות אז מותר צאחותיה יכלל על הוסיד דש חלוק צין הגוף להנפש וכ"ל וזה ברור לפענ"ד.

אלא דאפילו לפי שיעת הגרמ"ה הג"ל אישחמיעתים מוניה ז"ל דברי הראשונים ז"ל ה"ה הרמב"ן וברשב"א ובר"ן והמאירי נדה כ"ג דמבואר צדבריהם אהא דאמרו שם למימרה דהיי כחצו הרמב"ן וז"ל פרש"י דהא אחיחה לא מיחסר חלא בחייה דאין איסור אחות אשה לאחר מיחה ותמכני דא"כ יפה שאל ר' ירמיה ונימא נפ"מ נעין אחסורי צאמה ואם אמה דאסורות אפילו לאחר מיחה מה"ט ועוד נפ"מ לאחסורי צאחותיה שנים וג' ימים חלא כך פירושו למימרה דהיי ואם אי"א לחיות כלל אין קידושין חופסין צנפל גמור ע"כ ע"ש ומפורש דאם היה חי שנים וג' ימים היה מיחסר צאחותה צאותן ימים אף שהיו עריפה ואינה חיה וכ"כ שאר הראשונים ז"ל וכבר דבר מזה הצרכי אי"כ סי' ע"ז ס"ק ד' ופלא על הרש"ש נדה הג"ל שלא הרגיש צזה ועיין צב"ש אי"כ סי' ל"ז ובס' עלי אחרים שם ס"ק"ד שהקשה צב"ש קושית הרמב"ן ז"ל וג"כ לא ראו דברי הראשונים ז"ל, ובס' אולר הפוסקים הביאו צשם חקרי צב אי"כ סי' י"א ע"ש ואין לי הספר לעיין אחריו.*

ובהדי שוחא נפל מילחא צלצא לישיב דברי הרמב"ם לאחר שצברנו דערפה מחויב צכל המלות אף דנקרה מת נעין הגוף אי"כ עכו"ם ההורגו מהרג עליו משום דעכו"ם שהרג את העריפה הרי צעלו מכל מלות החורה וצמקום אחר הארכתו דעכו"ם צצעל ישראל מלקיים מלות צר מוח הוה חלא דא"כ רק על ישראל ה"י ליה להרג, וצברג עכו"ם עריפה יפטר וי"ל.

סימן ש"ח

עכו"ם שהכה את ישראל מאיזה טעם חייב מיתה

ומעתה פש לן מה שהעיר דבגמ' סנהדרין דרשו דעכו"ם שהכה את ישראל חייב מיתה מדמרע"ה הרג את

ועיין חוס' ר"ד דף קל"ז ד"ה מאי לאו צהא קמייפלגי מה שהאריך לחלוק על פי הריב"ם ועיין משנה הלכות ח"ו סי' ישו"ט ודו"ק.

אמרו שמה היה יכול לדון בלא עדים כי היה צנחי שמיעה וכו' ע"ש ועיין יומא (ע"ה) המן היה מודיע להם לישראל אי בן תעשה לראשון או בן שצעה לאחרון ובכפות חמרים שם הקשה הא"ר שמכו על זה וזה הוב ככלל לא בשמים הוא ועיין עוד ירושלמי תענית פ"ד ה"ה ע"ה"פ ויהי כאשר קרצ אל המחנה וגו' רבי חלקיה בשם רבי אחא מיען שלא יהא אדם דן אומדות ומשמע דאף משה רבינו לא סמך על אומדות ובחידושי הארנאי בזה לח"ה עיין משני"ה ח"ד ס"י קס"ד קס"ה ועיין נפנת פתנה בראשית עמוד ק"ב דלדין לא מהני סתם בנאה רק גדר ראיה ממא. ובגמ' ר"ה כ"ה ע"ב בקא קבלה לדון דיין שכלל שלא בעדים ושלא בהתראה יאחז בת קול, וקא"ת זה סתירה לדברי זוהר הכ"ל דשם מבואר דגם שלמה דן שלא בעדים וגם זה ישנתי בחידושי עיני מדרש שה"ש דכסא של שלמה היתה מודיעה ברה"ק ובא"ר מג' נשים זוגות עכ"פ נראה דמשה רבינו דן בלי עדים וא"כ לא קשיא כלום דלא ידע המעשה רק ברה"ק דודאי די לו בזה.

ובעיקר קשיתו עיין בפנים יפות שו"ת בפסוק וירא כי א"ר א"ש ע"ד הדרוש ובספר בנין אריאל פ' שמות ד"ה בסוכה דרין דף י"ח ע"ב אמר ר"ה גוי שכהה ישראל חייב מיתה ובתורת משה להח"ס פ' שמות מי שמך נא"ש דמשה אז עדיין לא היה אלא י"ב שנה ואסור לדון ע"פ דין ישראל יבע"ה"ס לא נתנו שיעורין ע"ש והבן. ועיין חידושי מהרש"ה ובח"ה סוכה דרין הכ"ל ובטיוט יעקב.

ואע"פ גם אני חלקי דהנה במדרש על הפסוק ויפן כה וכה וירא כי אין א"ש דרשו וירא ראה מה שעשה לו בצית שנה על אשתי שנאמר מות ימות הנואף והנואפת ומה שעשה לו בשדה ואמר זה חייב מיתה כמו שכתב ומכא דא"ש ימות ונמלך במלאכים ואמר להם א"ש חייב מיתה ואמר לו כן ודברי רש"י הם לקוחים מדברי המדרש אלא שקילר בלשגו הרי מפורש במדרש דמשום שני דברים ראה שחייב מיתה אלא דא"כ קשה למה היה לו למלוך במלאכים ונראה לפי מה שבבבא גמיל דאיתא במדרש דמרע"ה לא היה אלא בן י"ב שנה בלוחו שעה וחמש חולי אסור לו לדון בדבר אף דראה מה שעשה לו בבית ובשדה ולכן נמלך במלאכים א"ש חייב זה מיתה ואמר לו וברגו. או ואמר דרש"י לשיעור שפי' כרצון דבשם המפורש ברגו א"כ א"ש ראה לברגו בשם המפורש היה לר"ך למלוך במלאכים דהתיס' ע"ז דף ד' ע"ב ד"ה לאו אורח ארעא חדשן לן דבר חדש דאפילו מי שהוא מן המורידין ולא מעלין ובזמן הבית היה מותר לברגו בידים מי"מ אסור לדחוק בידו שמים ולהעניש בידו שמים ע"י קללה וכיוצא בזה דאין לדחוק ביד"ש ולהעניש מי שאינם רואים להעניש א"כ נראה מה דיותר מותר לברגו בידו אדם מלהרוג ע"י שם או קללה או בלוחו אחר דאין לדחוק בידו שמים ע"ש ובזה מיושג מה שאמרו כל מי שנענש על ידו אין מכניסין אותו במחילתו של הקב"ה ופשוט אפילו מגיע לו עונש ימאש ממיתת ב"ד ולהכיל אתי שפיר והבן. ולפי"ז כיון דמשה רבינו היה רואה לברגו בשם המפורש וכו"ל עינש בידו שמים לכן נמלך במלאכים תחלה אי ראו לעשות כן ואמר לו כן שהוא חייב מיתה וברגו בשם המפורש.

רבס' כמות אור לאור חדש פ"י בדברי המדרש לפמ"ש חו"ס ע"ז דף ס"ד ד"ה איב גר חושב וא"ת והלא מיד שעבר שצב מלות חייב מיתה דלאחרת ב"ג זו היא מיתתו בלא עדים וכלל התראה וי"ל דכל זמן שלא דניו ב"ד אינו חייב

המארי על שהכה את ישראל וי"ע דרש"י ע"ה"ת כתב דהמעשה דהאי מארי זכר פ"ס שלומית בת דברי וא"כ היה חייב מיתה מעטם שבעל א"ה וברב הגאון ר"ה אצנז שליט"ה ר"מ בשיעור חי דכיון דמשה לא ידע מעשה הזנות אלא ע"פ רה"ק וידיעה בידו שמים לא סגי וא"כ לא הרגו אלא בשביל שהכה את ישראל וכ"ה הקשה דאכתי לדעת האחרונים דהיבא דסגי בנ"ה דלא בעי רק בירור הדבר אפילו בידיעה סגי וא"כ בנ"ה דנהרג בנ"ה סגי בידיעה משה בנבואה, עוד נכנס בפלגא דהיקר דאבות קודם מ"ת דין להם או דין ישראל וא"ס היה ב"ג אינה א"ה דמיייר שקודם בכסף או בשער וב"ג אין לי קידושין אלא בציאה ועוד דיוחקים שנכנס בזה.

ראני לא באתי לדי מדה זו דהנה בלחמת קושא זו ותי' אלו מבארים במפרשים על התורה והר"ה"ס שם לפי מה שביאר בו זקוני רשכבה"ג מהר"ל מפראג בגור ארי' פ"י אמה שפי' רש"י כי אין א"ש עתיד ללאת ממנו שיתגייר הקשה דאמר שהיה המארי חייב מיתה לא יול אחרת מה שעתידי ללאת ממנו בן טוב דא"כ לא היה נהרג אחד בנ"ד ותי' מפני שלא ידע משה בעדים שנה על אשתי אלא שידע זה ברוח הקודש וכיון שברוח הקודש ידע לא היה ראוי להרגו א"ס היה יודע שלא ממנו אחד טוב, ע"ש וכו"ל בקושית מ"ה, ולעטם שהרגו משום שהכה את ישראל קשה נמי לדעת הרמב"ם דנכרי שהכה את ישראל חייב מיתה ואין נהרג עליו עיין פ"י מה"ל מנכים ובכ"מ שם וא"ך דרשו מה דמשום שהכה את ישראל הרגו וע"כ לאו משום ה"ל לזד הרגו לדעת הרמב"ם ובחידושי ע"ה"ת כתבתי דבלחמת משה רבינו לא הרגו אלא בשם המפורש במבואר במדרש רבי אציתר אומר בלגורף הכהו ורצנו אומרים הזכיר עליו השם וברגו ועיין רש"י שם ופוסקים ח"ה הלהרגו אחר אומר היינו בלחמ"ה אחר רואה להרגונו כמו שהרגת את המארי, וע"ז פשוט דמהני ידיעה ברה"ק, אלא דלפי פ"י זה איבא למימר דגם בשביל שהכה את ישראל הרגו בידיו שמים נהרג ובשם כיון ביד"ש ובפרט למשה דשכינה מדברת מתוך גרונו.

גם בעיקר חידוש הגר"ה אצנז"ד שליט"ה דכיון דמשה לא ידע אלא ע"פ רה"ק וידיעה בידו שמים לא סגי, מבואר בזוהר פ' יתרו דף ע"ה ע"ה ע"ה דמשה רבינו ה"ן ע"פ רה"ק ח"ל דמשה לא היה לר"ך להבין בכוני מילי לאשתמודעא בכו בני נשא בגין דרוחא קודשא הוב אתי לגביה ואודע ליה וזיב הוב חמי כלל דכתיב כי יהיה לכם דבר בא אלי באים אלי לא כתיב אלא בא אלי דא רוח קודשא דהוב אתי לגביה וזיב הוב ידע ולא אילתריך לכל דא לאסתכלא ולעינא אלא לפוס שעתא הוב ידע משה וכו' ע"ש, וכן מבואר בשו"ת ח"ס אור"ה ס"י ר"ה ד"ה ימשה"ה ח"ל ומשור"ה אין זה נהוג אלא אחר מיתת מרע"ה אבל מרע"ה בעלמא לא היה חס זה דהרי המגדף שראה לנטוע אהלו שצטט דן וכו' מי הגיד לנו שאינו משצט דן וכו' מפני בעילה אחת שבעל הנוגש המארי את אמו נדון לבן איש מארי הלא קו"ל רוב בעילות אחר הבעל אפילו פרוה ביותר כ"כ בבי"ג ה"ל מילה וכווצא ברא"ש פ"י יש נחלקין ובנ"ש ס"י ד' ס"ק כ"ו ופשוט שא"ס ואמר נביא על אחד שהוא פסול לא נפסוק דין על זה ורק מרע"ה היה צידו כן ולא אחר, וכ"כ בדברי חיים להבה"ק מלאה צ"י דברים בדי"ה ועד"ז בא"ר ח"ל ובאמת

עדים ולא ע"פ עצמו גם מסיום לשון והוא אינו נכנס משמע דאם לא היו עדים והוא נכנס מעצמו היה סגי לכפרתו ולא היה גולה גם מה שכתב שם בריש דבריו אני אדרוש אם לא יגלה ויבקש על עונו לימחל היינו משום כפרה וכמו שכתב שם שוגג לריך כפרה אבל אין הבדל מחייבין אותו ע"פ עצמו אלא ע"פ עדים וכמו שכתב להדיא ודויק.

רמב שהביא מדברי מהרש"א מכות כח"א דף י' דפשיטא ליה בגולה ע"פ עצמו כבר חמה עליו צערוך לנר מדברי הריטב"א דמספיקא ליה בזה גם מה שכתב מהרש"א ז"ל דאם יתודע הדבר ע"י קרובים או פסולים אזי פטור גואל הדם אם הרגו ממ"ל הא דכיון דאין עדותן עדות מי החיר דמו של זה לגואל הדם ועיין רמב"ם פ"ו מרוצח ה"ב וכן כל הראשונים שהרגו צ"ל או בלא התראה וכיוצא בזה אם הרגו גואל הדם אין להם דמים לא יחא אלו חמורים מהבורג בלא כוונה ומשמע לכאורה דבורג בלא כוונה היינו שוגג נמי גואל הדם הרגו ע"פ ע"א וכיוצא בזה אבל הלא הראב"ד ז"ל השיגו שם בחימה דאין נאמין צ"ל או כיוצא בזה להחיר דמו של זה לגואל הדם ודברים של טעם הם והכי נחזק לישב דברמב"ם מיירי בשיעור עדים אלא שהיו עדות מיוחדות אבל בלי עדים ודאי דאין להחיר דמו של זה.

איברא דנראה פשוט דהורג שוגג בלי עדים נמי חייב גלות מגזר מכות י' הג"ל וממשל הקדמוני מרשעים יחא רשע במה הכחוז מדבר בשני בני אדם שהרגו את הנפש אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד ולא אין עדים ולא אין עדים וכו' זה שהרג במזיד נהרג זה שהרג בשוגג גולה ופרש"י ד"ה האלקים וגר' הבורג ה' חייב גלות ואין עד דברד והוא לא גלה וכו' הרי מפורש דהבורג היה חייב גלות אפי' שאין עדים בדבר וקל"ט יש לדייק מלישנא דקרא ואשר יבא את רעהו ציטר ופשוטו של מקרא משמע דאח רעהו לבד הוא צא ציטר וציטר אינו שכיח עדים וי"ל עוד מנזרח בראשונים שהקשו אמשל הקדמוני דאכתי אין כל אחד קבל דינו דזה שהרג שוגג חייב צ' גלויות ואינו גולה רק אחת עיין ריב"א ט"ה צדעת זקנים לצעלי תחום ומחרי"ע ת' דגלות אחד מכפר על חייב שוגגים הרבה וכו' צפנענו חא ומחרי"א וידל לרפחי הביאו בתומת אהך ת' שבהריגה השני הוא אלוס מן השמים ועיין קומץ המנחה ובארי"ה הקדוש ט"ה ג"כ פלפל בזה נראה עכ"פ מדיח דגם שוגג בלי עדים חייב גלות.

ואשר נראה צ"ד דודאי הבורג ששוגג ח"ו נמי חייב גלות לכ"ע אלא דבעטם גלות יש צ' ענינים אחד מעטם כפרה לנזח דגם בלי דעת נפש לא עוב וכו' שהזדמן לו להרוג נפש מישראל ומגלגלין זכות ע"י זכאי וחוצה ע"י חייב והשנייה כדי להלילו מיד גואל הדם והנה פשוט דבעטם להלילו מיד גואל הדם לא שייך היבא דליבא עדים כיון דלא יודע הדבר אסור לגואל הדם להרגו גם כי אינו יודע מי הוא הבורג שילך ויהרגו אבל טעם השני משום כפרה ודאי איכא (ועיין חנוך פ' מסעי כמה טעמים לכפרה ומשום גואל הדם ומשום קרובים) ולכן הבורג ששוגג וליכא עדים אם רוצה בכפרתו לריך להגלות מעצמו לערי מקלט ולהתודות ולשוב לה' על חטאו הגדול ויכנס לבד לה' ויש זרע ורפא לו במות הכה"ג ובהא כיצ מודי ואפילו הריטב"א ז"ל דכ"ה לכתב חששא שמא יכרגו גואל הדם שהרי אינו יודע כלום שהוא הוא הבורג וע"י כתב רש"י ט"ה אני אדרוש אם לא יגלה ויבקש על עונו והיינו

מיחה וחדע דזה חמירין הישמעאלים לא מעלין ולא מורדין עכ"ל הרי לפנינו לדעת חוס' אף שצ"י אזהרתינו זו היא מיתתן מ"מ אסור להרגו עד שידונו צ"ד ולפ"ז יחא שראה משה מה שעשה לו צדית ובשדך מ"מ אסור להרגו עד שידונו אותו צ"ד ויחייבו מיתה ולכן נמלך צ"ד של מעלה במלאכי השרת ואמרו לו שהוא חייב מיתה ואח"כ הרגו ע"כ. ולפענ"ד אכתי קשה דלמה ליה למלוך צ"ד ידונו הוא בעצמו ויחיה הצ"ד ולא לריך להמליך במלאכים דצ"י נדון בדיון אחד בלי עדים ובלי התראה והיה די משה רבינו בעצמו אבל לפי מה שכתבתי אחי שפיר או שלא היה עדיין בן י"ג ולכן נמלך או משום דבשם המפורש עשה.

והנה הארכתני בזה להלחיב לב בחורי חמד העוסקים בתורה יומם וליל אף שאני טרוד מאד בעניני הלכה למעשה ואני ממש גוזל את הזמן מאחרים ויתן ה' שיוסה ללמוד תורה לשמה ולאילנא רבה יתעבד ידידו המבדכו בברכת התורה ללומדיה בלב ובנפש.

משנה הקטן

סימן ש"ט

ההורג בשוגג אי חייב גלות ע"פ עצמו

ב"ה א' בהר י"ט למסמנים התשכ"ז ברוקלין ג"י יצ"א.
כבוד האי צורב עוסק בחוקי חורב ידידי ורב חביבי חד מבני עליה וכו' כש"ת הרב ר' יצחק שיח הי"ו.

בדבר ספיקתו דהורג בשוגג ר"ל ולא היו שם עדים אי חייב גלות ע"פ עצמו והביא מחלוקת הריטב"א מכות צ' ס"ל דאינו חייב גלות והנה כמחויב מיתה דיכול גואל הדם להרגו ולכן אינו גולה ומיחו רש"י ט"ה בראשית ט' ה' עכ"פ מיד כל אדם אדרשנו ס"ל דיש חייב גלות ע"פ עצמו וכ"כ מהרש"א מכות דף י' ע"כ.

וראשונה במה שכתב דעת הריטב"א דאינו גולה בלי עדים לא דייק בלישנא דהריטב"א ז"ל ספיקא מספיקא ליה שם שכתב וכו' למח חייבין שהרי הוא גולה ע"פ עצמו דגלות כפרה י"ל שאינו גולה ע"פ עצמו שהרי יש בדבר חיוב מיתה אם ילא חוץ לתחום שהרגו גואל הדם ומיחו אפילו נימא שיהא גולה ע"פ עצמו וכו' הרי דהריטב"א ז"ל ספיקא מספיקא ליה, גם מה שדייק מרש"י ט"ה צפשיטות דע"פ עצמו גולה ל"ע שהרי הכא במכות דף צ' בד"ה מעידין אנו פרש"י שהרג את הנפש בשוגג ועליהם קאי הריטב"א ז"ל שהקשה דאם כשזומר שלא הרג אין עדותם כלום וכו' וע"י סוצב הריטב"א ותי' ג"כ ד"ל דאינו גולה ע"פ עצמו ותי' זה אחי גם אליבא דרש"י לפי שיטת הריטב"א ז"ל וא"כ הא"ך לא הרגיש הריטב"א ז"ל דדברי רש"י סותרים לפי תי' זה, דא חדא.

אלא דבאמת גם מדברי רש"י ט"ה אין הכרח לומר דגולה ע"פ עצמו ואדרבה אני אדייק להיפך מדכתב ואם אין עדים לחייבו גלות והוא אינו נכנס הקצ"ה דורש ממנו ולא כתב ואם אין עדים לגלותו א"כ יש לומר דהחיוב צא רק ע"פ

הנה מקור דברי החנוך הם מספרי שאמרו בספרי שלש מלות נלטו ישראל צעת כניסתם לארץ למנות להם מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק ועיין רמב"ם סה"מ מלח כ' וצב"ל בית הבחירה פ"א וצב"מ שם וכיון שמה"ז מינוי המלך אינו אלא בזמן שישראל על אדמתן ס"ל דכ"כ מלות בנין ביהמ"ק ודברי חורב עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר וכן כחז להדיא החנוך מלח ח"ז וז"ל ונוכחז בזמן שישראל על אדמתן וכמ"ס ז"ל ג' מלות נלטו ישראל בכניסתם לארץ למנות להם מלך ולבנות בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק ע"ש וכרי שכתב מפורש מספרי ה"ל דהני ג' מלות נוכחגים בזמן שישראל על אדמתן דוקא ומה שכתב כאן רוב ישראל דרוצו ככולו בכל מקום ופשוט.

והר"א ממ"ץ צ"י יראים מלח ר"ע כתב בחיז צ"י כי חלל והיה צה"ח כ' חלקיך לך מכל חויצך חמחה אח זכר עמלק וגו' וחניא צס"הדרין צ"י כלל גדול רבי יהודה אומר ג' מלות נלטו ישראל בכניסתם לארץ להעמיד להם מלך להכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה אינו יודע איזה מהם תחילה כשהוא אומר כי יד על כס י"ח כ"י אומר להעמיד להם מלך תחילה שאין כסא אלא מלך שנאמר וישב שלמה וגו' הכה מצואר ג"כ דס"ל דהני ג' מלות חלויים ונוכחגים רק בזמן שישראל על אדמתן וכיון להעמיד מלך מלח תחילה ח"כ ע"כ דבנין ביהמ"ק דוקא כשישראל על אדמתן כיון דהוא כבר לאחר שהעמידו מלך.

ומה"ר מה שכתב עוד שם היראים דמחייט עמלק מלח על המלך ולא על כל ישראל צה"ח חולק עליו החנוך ז"ל צמ"ח ח"ד וס"ל דהוא מלח מוטלת על הכזור ע"ש. ולמודעי אני לר"ך דבצב"ד ליראיו על היראים כתב דעת החנוך דמלח מחייט עמלק מחייט צה"ח ולא דק צה"ח לאחר הסליחה דדוקא צמ"ח עשה דזכירת מחייט עמלק כתב החנוך דנוכחז בכל יחיד ויחיד אצל צע"ח דמחייט עמלק כתב החנוך דהמלח הוא על הכזור וז"ל שנלעונו למחות זרעו של עמלק וגו' זאת מן המלות המועלות על הכזור כולן וכענין שאמרו שלש מלות נלטו ישראל צע"ח כניסתם לארץ למנות להם מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק ע"כ ע"ש ועיין סמ"א ל"ח רכ"ו שמה"ז זאת נוכחז לאחר ביות המשיח צפועל ולכזור אפילו צב"ח וד"ק. * **עוד** זאת אדרוש דמדברי היראים נראה דהסדר ג' מלות חל"ה הוא כך מינוי המלך מחייט זרעו של עמלק ולבנות בנין בית הבחירה ודרוש לה מקרא ה"ל אמנם מלשון החנוך נראה הסדר מלך ובית הבחירה ואח"כ מחייט עמלק ועיין תרגום יונתן שלכי צע"ח ויש"ל יתכן לתלחיה דריא מדרש דעלמא דין ומדרש דמשיחא ומדרש דעלמא דאתי אמן כ"ר.

שיגלה מעלמו בלי חייז מלך כ"ד וחייו מעטם כפרה וכמ"ס שם להדיא.

אבל כי"י דלא גלה מעלמו ולא ראה כפרתו אז ליכא לחייבו אלא ע"פ עדים גמורים ח"ש רש"י ואם אין עדים לחייבו גלות וכו' אינו נכנס כלומר שאם הוא צמ"ח אינו גולה ואין עדים לחייבו דלחייבו גלות לר"ך עדים דוקא ולא ע"פ עמו וכו' כדעת הריטב"א ז"ל צה"י האחד וצמ"ח הכל עולה בקנה אחד ופולים דברי רש"י לפי שיטתו צמ"י מכות דף צ' ודף י' ע"כ, תבנא לדניא דלכ"ע צשוגג חייז גלות ולא נחפז לו בלי גלות ולא נחלקו הפוסקים אלא כי"י דלא גלה מעלמו וצ"ל לפני צ"ד והואה מעלמו שברגו דבה"א לח"י אחד של הריטב"א אינו נאמן לחייב עמו משום חייבי מיתה ולח"י כשני גולה ע"פ עמו. וכן קושיא שהקשה הריטב"א ז"ל שברי י"ש צדצר חייז מיתה אם יאל חוץ לחוסם ה"י נלפענ"ד לומר צב"ח ישרה לפמ"ש הרמב"ם דע"כ נאמן לאחזק איסורא ולאחר שאלחזק איסורא אפילו ע"כ אם עבר מצב עליו וכגון צש"ח שנתחזק צה"י ע"כ או חתיכה חלב שנתחזק ע"כ ע"כ שהוא חלב אם אכלו צעדים וצת"ח לוקין עליו ודדברים ידועים ובעין זה כתב הפלאה סופ"ק דכתובות דלא אזלינן בחר רוצה צמ"ח מי"מ היכא דחזקתו הרוב לענין שאר דברים מחגי נמי לענין ממון ומקור לדבריו עיין חוס"י צבורות דף כ' ומעשה נלפענ"ד צב"ח ישרה דאף דע"כ עמו או ע"כ קרובים אסור לגואל הדם להרגו מי"מ כיון דלענין כפרה שהוא ענין של איסורין אדם נאמן על עמו שברי הוא רוצה כפרה ונאמן על עמו להגלות כשאומר שברג צשוגג ח"כ אף שלאחר שיוחק כן ע"כ עמו שברג צשוגג יכול ללמח אח"כ שברגו גואל הדם מי"מ כיון דכוחק על הכאיור ומכימן ממילא כוחק לכל דבר ויש להאריך בזה אלא שאין הזמן מסכים.

ובזה אתן החותמת להוגי בדת האמת וי"ד שיזכה ללמוד תורה לשמה מתוך נחת והרחבת הדעת כאות נפשו ונפש ידירו דושה"ט בלב ונפש.

מצנשה הקטן

סימן ש"י

ברברי החנוך שמשצות בנין ביהמ"ק הוא בזמן שרוב ישראל על אדמתן

י"ד סיון התש"ל בנ"י יצ"א.

מע"כ ידידי הרב הגאון ור"ח גו"ג אי"א וכו' כש"ת מוה"ד

נתן צבי פרידמן שליט" דב בבני ברק יצ"א.

אחדשכת"ר וכו'

ועל החדשות אני צה צמה שכתב צ"י החנוך מלח (צ"ח) כי מלות בנין ביהמ"ק הוא בזמן שרוב ישראל על אדמתן ותמה כ"ג דמנא ליכ הא הלא צב"ח שני שכ"י ביות מקלחן כמ"ס רמב"ם פ"א מתרומה וכו' מקדש ויתכן שמקורו צשצועות י"ד וכן תעשו לזירות עכ"ל.

אלו דברי ידידי דושה"ט ושת"ד המצפה לישועת ה' כהרף עין בלב ונפש.

מצנשה הקטן

השוכן במקדש עולמים, ישכון אתנו עולמים, ויגלה לנו סודות התורה הנעלמים. וישלח לנו משיחו הולך תמים, ויקבץ עמו המפורד ומפורד בין העמים, וינחם אותנו בניחומים, ויבנה בית המקדש לעולמי עולמים, ומשה ואהרן משרת ואדרים ותומים.

תו שלב"ע

שוב נכרתי דבספדי סמ"ה הבאתי גידסא אחרת דמבואר דעת החינוך דנוהג בכל יחיד ויחיד ע"ש.

אורח חיים

א — רף ב' ע"א

מי שהניח תפילין מוחזקים בכשרות ובדקם ונמצאו פסולים אי צריך תשובה. מ"ש בחשו' פמ"א דעל העשה אינו עובר אלא משום ברכה לבטלה יש לעיין. חקירה אי יכול לומר ברוך שם כבוד מל"ו על ברכות שבירך מכבר. מחדש דהכא מקרי אונס ולא שוגג. בקושי נוב"י ביחיד שעשה ע"פ הוראת ב"ד.

ב — רף ג' ע"א

חדר שיש בו מקלחת (שאווער בלע"ז) ובתי כסאות מהו ליטול שם ידיים לתפלה. ואי יכול להוציא מים לחוץ לנט"י. הנכנס לביה"כ ולא עשה צרכיו אי בעי נט"י. עשה צרכיו ולא נגע בבשרו, אמבטיא בבית שימוש אי מקרי מרחץ. בתי כסאות שלנו לדבר שבקדושה. מים שמוציאים מביה"כ אי שורה עליהם רוח רעה.

ג — רף ג' ע"ב

בפסק האר"י הקדוש ז"ל שצריך לישן בטלית קטן. אי נכון לעשות ט"ק מיוחד לשינה. בדין הומנה מילתא. ט"ק קודם שלבשו אין בו קדושה. במחלוקת בעה"מ ומלחמות בהומנה בגוף הקדושה ומהו נקרא גוף הקדושה. הומנה בעי דוקא במעשה ולא סגי בדבור.

ד — רף ד' ע"א

עוד בהג"ל אי נכון לעשות ט"ק לשינה. ט"ק שלבש בו ביום לא יסירנו בלילה ראי' להאריז"ל מדוד המלך. תמיה להגאון רהל"ש דישן דינו כשכור שפטור מכל המצות. שתינן ג' שמינן כמה הוא.

ה — רף ה' ע"א

מש"כ. הח"ס דירשאל לא מקראי קודם מ"ת ישראל אלא עם.

ו — שם

כל אי כולו או רובו משמע. העושה ציצית בבית חרושת לשמה מקרי הומנה לאביי. שכור כלוט שהזיק חייב בתשלומין לדעת היש"ש וצ"ע. שכור שהזיק אינו חייב בדיני שמים לכ"ע.

ז — רף ה' ע"ב

המברכין על מצות תפילין כפסק הרמ"א אי יברך בקול רם. האומר ברכה בלחש גזול את המקום. טעם לאמירת בשכמל"י אמצות תפילין. טעם למברכין בלחש משום לא תתגודדו. המניח תפילין בחוה"מ לא יברך בקול רם. תמיה להגרש"ק דעונה אמן אחר בשכמל"ו.

ח — רף ו' ע"ב

אם מותר להניח מראה (שפיגעל בלע"ז) בביהמ"ד כדי לכיין תפילין של ראש במקומן. אסור להתפלל נגד מראה. צ"ע בדברי הגה"ק אדמו"ר מרן מצאנו וצלה"ה שכתב דמקום יש בראש להניח שני תפילין בין באורך בין ברוחב. כמה שיעור גדול תפילין ברוחב. כמה אצבעות יש בראש מקום להניחם. תפילין יותר גדולים מבי אצבעות על ב' אצבעות ממ"נ פסולים. מי שאינו יכול לכיין תפילין מותר להסתכל במראה ובלבד שכוונתו לש"ש, ישוב למנהג העולם שעושים תפילין יותר גדולים.

ט — רף ח' ע"א

הרוחץ מקום הנחת תפילין אי צריך לנגב המקום קודם הנחתם משום חציצה. פי' חדש בדברי הרמב"ם פי' מכה"מ ואין לחלק בין בגדי כהונה לתפילין לענין חציצה. אי אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיה בתפילין וישוב להמל"מ.

י — רף ח' ע"ב

הלוקח תפילין מאדם גדול אי חייב לבדקן קודם הנחתן. במעשה דרבי ר' יונתן שמצאו לו תפילין בלי פרשיות.

יא — רף ט' ע"א

אי מותר להניח הבית על תפילין של יד לאחר הברכה כדי שלא יתקלקל. מביא מגמ' מנחות לך לאות ולא לאחרים לאות. מ"ש מכסה בבית ממכסה בבגדו דצריך לכסות.

יב — רף ט' ע"ב

קטן הכותב תפילין ועושה ציצית לעצמו אי יצא בהם מצות חינוך. ועיין משנה הלכות ח"ג סי' רכ"ט. בן י"ג שכתב תפילין ולא בדקו אותו אי הביא ב' שערות. אי מצות חינוך החיוב על האב או על הקטן. קטן שהגיע ל"ג שנים ולא הביא שתי שערות אי יש לו חיובים. חלוק בין קטן לסרס.

יג — רף י' ע"א

סתירה ברש"י מברכות מ"ח לסוכה על מי חל חיוב חנוך ישוב לדבריו. חייב מדרבנן אי מוציא מדאורייתא ותמיה לציו"ל בזה.

יד — רף י' ע"ב

במחלוקת רש"י ותוס' בן כמה שנים מתחיל זמן החינוך. מחלק בין מצוה למצוה. ומחלק בין קיום מצות ובין לאפרושי מאיסורא. אי שייך חנוך במל"ת. חידוש דתרי מיני חנוך הן אחד על הקטן ואחד על האב ואין זמנו של זה כזמנו של זה.

טו — רף י"א ע"א

מי שנפלו לו תפילין ח"ו אי חייב להתענות בו ביום דוקא. טעם לתענית זה. חידוש דמי שאינו יכול להתענות איזה דפים גפ"ת במקום התענית: מי שיכול לקיים מצוה מן המובחר באיחור זמן ושאינו מן המובחר מיד איזה מהן עדיף. ותמיה על הכת"ס. מצוה שאין מחויב בה פוסל בה יותר פסול ממחויב בה. בהא דשחטן בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל.

טז — רף י"א ע"א

מצא ציבור מתפללין מוסף והוא לא התפלל שחרית אי עדיף להתפלל מוסף בציבור או שחרית ביחיד. תמיה על הגר"א וח"א שפסקו להתפלל מוסף קודם.

יז — רף י"ב ע"ב

הקורא ק"ש ביחידות וצריך להשלים רמ"ח תיבות איזה עדיף לומר אל מלך נאמן או חזור ה' אלקיכם אמת. תמיה על עה"ש ושו"ת מנח"א. במחלוקת הראשונים באמירת אמ"נ מחדש דבק"ש באמצע התפלה דחיד י"ש לומר אמ"נ ובשאר ק"ש יחזור ה' אלקיכם אמת.

יח — רף י"ג ע"א

אי מותר לקיים מצות מעשיות במקום שאינו נקי. בדין טבילת נשים ומקוה אי יש לו דין מרחץ. צ"ע מ"ש

גשמים בא"י בו' מרחשון ובבבל אין שואלין עד ס' יום
אחר תקופת תשרי. שיטת הרא"ש דשאלת הגשם תולה
בכל מקום לפי הצורך וסתירה בדברי הרמב"ם ז"ל
בהז.

כט — דף כ"ב ע"א

בן חו"ל הלומד בא"י כיצד ינהג באמירת ברוך ה'
לעולם בערבית. תמיה על ס' ב"מ שאסר לבן חו"ל לירד
לפני התיבה להתפלל ערבית בא"י.

ל — דף כ"ב ע"ב

מי שאצבע האמה כואב לו על איזה אצבע יכרוך
הג' כריכות.

לא — שם

לימוד זכות שהעולם אינם נוהרים במבואר בש"ע שאין
לחזור לאחר שמ"ע עד קדושה או עכ"פ שיתחיל הש"ץ
השמ"ע.

לב — דף כ"ג ע"א

ת"ח לוי אי מותר לצוק מים ע"י כהן ע"ה לדוכן.

לג — שם

ישוב למ"ש בספרי ח"ד ראסור לקרות בתורה ביום שלא
תקנו לקרות. בזמן הראשונים היו כותבים ס"ת לחד
וחומשים ללמוד בהם לחד. אי שפיר דמי לעבור שמו"ת
בס"ת לכל אדם. מה שנהגים לקרות פ' הנשיאים מס"ת.
וגם מה שקוראין בליל שמחת תורה בציבור. מחדש
דיום שתקנו בו קרה"ת גם לילה בכלל.

לד — דף כ"ד ע"א

ישוב שאין להם בעל קורא שיכול לקרות כל הפרשה
מס"ת אי מותר לקרות כ"א פסוקים והשאר יקרא
מחומש. בעיקר תקנת הקריאה ומנין הקרואים בשבת
ויר"ט ויר"כ איזה הוא תקנת משה. מנין הקרואים מי
תיקן. מי תיקן לקרא על סדר הפרשיות. ישוב דברי
הזה"ק דמשה תיקן שיקרא כל הסדרה. ראי' דלכ"ע בעי
ע"כ לקרא כל הסדרה דוקא ולא פחות. ולא קי"ל כבני
מערבא. פ' חדש בדברי תוס' מגילה כ"ג ורא' ממס'
סופרים. דילג פסוק במגתה אי צריך לחזור. קריאה
בחומש בציבור. אי יש לבטל קרה"ת לבר מצוה שכלם
באים לביה"מ ע"י חילול שבת.

לה — דף כ"ז ע"א

מי ששתה פחות מכשיעור יין ואכל כשיעור גפנים
כשמברך ברכה מעין ג' אי יכול לכלול היין במעין ג'.

לו — שם

עוד בתנ"ל.

לז — דף כ"ז ע"א

מי שנגע באמצע סעודה במקום שצריך נט"י מחדש
אי מותר לו לאכול שאר מאכלים שאינן צריכים נט"י
כגון לשתות מים ולאכול פירות.

לח — דף כ"ז ע"ב

המוצץ פרי בפיו (כגון תפוז ארינזע בלע"ז) מברך על
הפרי או על המשקה היוצא ממנה מחלוקת הגרע"א
ועמק ברכה בזה. נראה דתלוי במחלוקת הרמב"ם והטור
בהמוצץ קנה סוקר להטור מברך פרי העץ ולהרמב"ם
שהכל.

בביאור הלכה דלא מצינו איסור לקיים מצוה במקום
שאינו נקי.

יז — דף י"ג ע"ב

ט"ק לטבילת עזרא אי מהני ממקלחת (שאווער בלע"ז)
ביאר סוגיא דגמ' גיטין ט"ז ופרש"י שם ותמיה לגדול
אחד. ראי' ברורה דט"ק בעי דוקא כלי וכ"ג ואינו יוצא
במקלחת. תמיה לבעל טה"מ שהתיר נט"י כשטובל
ידיו בסינק.

כ — דף י"ד ע"א

בירור באריכות דט"ק בעי כלי וכ"ג ומצטרף עד ג'
כלים. וזחלין פוסלין בט"ק אסור ליטול את הידים
מברזא (קראן בלע"ז) אפילו מכח ראשון. טבילת ידים
במים וזחלין.

כא — דף ט"ז ע"א

עוד בדיון ט"ק וישוב לדברינו הראשונים מהשגת ח"א
במחלוקת הראשונים בנט"י אי בעי כ"ג וכלי. בטעם
הראב"ד דבעי כלי וכ"ג הוא אליבא דכ"ע ולא נחלקו
עליו בזה. אי יש לסמוך בדיעבד ארשב"א לנט"י בלי
כלי וכ"ג. פרש"י גיטין דעזרא תיקון טבילה לבע"ק.
חצי גופו בטבילה וחציו בנתינה אי מהני. מקלחת הו"ל
מים וזחלין ופוסל לט"ק.

כב — דף י"ז ע"א

עוד בדיון ט"ק פ' בדברי האשכול דט"ק בעי כ"ג.
ובשאו"בין בטבילה סגי והשגה לח"א.

כג — דף י"ח ע"א

אי נשים היו בכלל תקנת עזרא לטבילה. מביא ירושלמי
ברכות בקשו לעקור טבילה זאת מפני נשי, משנה ברכות
פ"ו. טעם למה לא נהגו נשים בטבילה זו וטעם חדש
למה לא נהגו נשים בתפלה בכל יום המבואר בש"ע.

כד — דף י"ח ע"ב

בדברי המג"א במי שיש לו ב' בתי כנסיות אחת קרובה
ואחת רחוקה באיזו מהם ילך. תמיה על הגאון מהרש"ג.
מחדש דהא הלכתא לאשה נאמרה ולא לגברא.

כה — דף י"ט ע"א

בהא דא"ר אחא לעולם אין השכינה וזה מכותל מערבי
בין חרב ובין לא חרב שנשבע לו הקב"ה שאינו חרב
לעולם. (כלומר הכותל מערבי) ישוב להרמב"ם דפסק
במקדש ירושלים קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה
לע"ל ראי' לשיטת הרמב"ם מברכות כ"ח דאפילו לאחר
החורבן נשאר בקדשתו.

כו — דף י"ט ע"ב

במי שאומר באמצע תפילה דברי תחנונים בלשון אידיש
כגון הייליגער. באשעפער וכיוצא בו אי היה הפסק.
חילוק הגרש"ק בין תפלה ביחיד לתפלה בציבור.

כז — דף כ' ע"א

מי שמדרכו להאריך בתפלה כיצד ינהג בתפלה בציבור
המתוירים להתפלל. מתי יתחיל השמ"ע ומתי יאמר
קדושה וברכו. במחלוקת המג"א וא"ר אי תפלה בציבור
עדיף מאמן ישר. אין מעבירין על המצות.

כח — דף כ"א ע"א

בן חו"ל הלומד בא"י חזר הביתה אחר ז' מרחשון ע"מ
לחזור מיד כיצד ינהג באמירת ותן טל ומטר. שאלת

לט — דף כ"ח ע"א

ישוב לקושית חכ"א למה שאומרים ובנה ירושלים עיה"ק ונאכל מפריה הא אין גוטעין גנות ופרדסין בירושלים. מחדש דאילנות של זהב שנטע בבהמ"ק היו מוציאין פירות וע"ז מתפללין בברכה, ושוב לגירסת רבינו הבה"ג לאכול מפריה ולשבוע מטובה ודלא כסור וסמ"ג. ישוב לשיטת הב"ח דפירות הארץ יש להם קדושה וצ"ע במהרש"א יומא.

מ — דף כ"ט ע"א

תנור גז אוטאמט וכשפותחין אותו ונכנס קור מתחיל הגז לבעור יותר אי מותר להניח בו חמים לשבת (טשאלענד בלע"ז), איסור גרם מלאכה בשבת. אי יש לדמותו לפרידועדער, סמוכין מדברי מהר"ל דכחו בשבת לא גזרו אף דהוי פ"ר, ולדינא יש לאסור עכ"פ מדרבנן.

מא — דף כ"ט ע"ב

אברכים שאוכלים אצל התורים וישנים בביתם בשבת באיזה מקום ידליקו נרות. אי יוצאים בהדלקה בנר עלעקטרי. לכתחלה מצוה להדליק בנר שמן זית.

מב — דף ל' ע"א

בקיצ שהחום גדול אי מותר לומר לנכרי לתקן המקרר (עיר קאנדישאן בלע"ז).

מג — שם

בפזמון לכה דודי שהקדים זכור לשמור איזה בהם קודם לדידן.

מד — דף ל' ע"ב

תחבושת (בענדעיד) אי מותר לצאת בו בשבת.

מה — שם

מי שיש לו מעות בבאנק שנותנים רבית מיום ליום (דעי טו דעי דעפאוד בלע"ז) אי יש בזה משום שכר שבת, מחדש דכיון דהבאנקים שייכים לעכו"ם ואצלם היום הולך אחר הלילה והר"ל שכר שבת בהבלעת. היתר לבעלי מלוגים להשכיר חדרים רק לשבת בלבד.

מו — דף ל"א ע"ב

בענין אמירה לעכו"ם שבות.

מו — דף ל"ב ע"ב

חפץ של גוי אי חל עליו מוקצה שיאסר לישראל לטלטלו. שעטנז של ישראל אמאי אסור משום מוקצה כיון דיכול ללבשו להעביר המכס. מחלוקת בבלי עם ירושלמי אי יש מוקצה בעכו"ם. ומחלוקת הראב"ד והר"ה בזה, ראי' לבעה"מ מגמ' עירובין ושי"ע סי' ש"ו. אי יש מוקצה בישראל לזה ולא לזה ראי' מירושלמי סוכה ספ"ג, בחקירת שעה"מ האוסר לעשן ביו"ט הטוהין וכלי עשן מוקצין לו. מחדש לענין לקיחת לולב בנשים ובמצות עשה"ג שיש בהם צד איסור בקיום אי נשים יכולות לקיים.

מו — דף ל"ד ע"א

אי מותר לפתוח מסגרת (שלאס) שנפתח במספרים (נומבערס בלע"ז).

מו — שם

בסיס לדבר האסור והמותר אי צריך שיהיה עליו ההיתר כל היום וצ"ע להגאון רבינו משולם איגרא.

נ — דף ל"ד ע"ב

הקושר שקית של גיילאן בחוט של ברזל אי שייך ביה משום קושר ומתיר. אי שייך קושר ומתיר בשאר גושים. ג' חלוקים לאיסורים בקושר ומתיר חיוב חטאת פטור אבל אסור מותר צ"ע בביאור הלכה וישוב לקושית הפמ"ג למה לא יעשה ציצית בשבת ויחשוב להתיר במוצ"ש ישוב לקושית הגרע"א.

נא — דף ל"ה ע"ב

אי מותר לסרוק שער וקנו תחת המים במקוה בשבת. אי חוששין לסחיטת שערות אין לנגב ידיים מגט"י.

נב — דף ל"ו ע"א

אי מותר לנקות שיניים במברשת (ציין בערשטעל) בשבת.

נג — שם

מכונת יד שחותכין בה בשר דק דק (פלייש מאשין) בשבת. לגרוד את הגבינה במורג (רייב אייזען בלע"ז) הוחתך חתיכות קטנות אי שייך ביה משום מדירה.

נד — דף ל"ז ע"ב

אי מותר להשיק שאובים בכשרים להכשיר המקוה בשבת. בדין מחקן במים. טעם השקת מים הוא משום ביטול או משום זריעה. מותר למדוד מקוה בשבת. המשיק צוננים לחמים אי יש בו משום מבשל.

נה — דף ל"ז ע"א

חולה שצריך ערי דם (בלוד טראנספיוזאן בלע"ז) בשבת. חלוק בין חולה שיב"ס לאין בו סכנה. אם החולה בעצמו הוא מחלל שבת אי מותר לחלל עליו שבת. מג"ל דמותר לחלל שבת בשביל אחרים אף שיב"ס. מחלק בין מחלל שבת להכעיס ולתיאבון ראי' מסנהדרין הבא במחתרת. ומפיה"מ להרמב"ם. הטובע בנהר מצילין אותו אפילו אינו רוצה, ואפילו בשבת. אי מותר לחלל שבת בשביל רפואה סגולית.

נו — דף ל"ח ע"א

מטאטא לשטיח (פארפעט בלע"ז) אי מותר לטאטאות בו בשבת. סריקה וכבוד בשבת.

נו — דף ל"ח ע"א

הכותב על גיר ושם תחתיו פחם (קאפי פאפיר בלע"ז) אי חייב על כתיבת הקאפי. מתי נקרא מחוסר מעשה קריבה בעלמא. גרמא בכתיבה אי מחייב הכותב על הדף שהוא עבה בשפתו ועל דף שני באמצע ונוהגים זה עם זה.

נח — דף מ' ע"א

עוד בענין הנ"ל. גייר שלנו שהוא דק מאד אי משים אחד על השני מקרי נוהגים זה עם זה. במחלוקת בעה"מ ומלחמות מהו נקרא גוף הקדושה. הגותן מים לרחיים בשבת.

נט — דף מ' ע"ב

ספרים שנכתבו אותיות על צדם אי מותר לפתחם בשבת. זמן שמלכו הט"ז חור"י והש"ך.

ס — שם

בירור בדין מלאכה שאצל"ג וישוב לדברי הרשב"א שבת ק"ו מ"ש דחופר בקרקע לחופר גומא. מלאכה שעושה לצורך מצוה אי הוי צל"ג במחלוקת רש"י

מיד לא הוי אלא הגרמא. ראי', מבידקא דמאי'. כחו בשבת אי גזרו. חדוש קצת גאונים דבהעברה גרמא לכ"ע אסור ודחיה לדבריהם. מים ע"ג מים היינו הנחתן מים חמים מבאילער ביו"ט, אי מותר לפתחן.

פס – דף מ"ט ע"א

יא"צ ביו"ט אחר השבת או להיפוך כיצד יעשה בהדלקת נר נשמה. נר בטלה ביו"ט. נר של שבעה ביו"ט. ובנר של יא"צ ע"י עכו"מ מחלוקת הפוסקים.

ע – דף מ"ט ע"ב

אי נכון להדליק נר חשמלי ליא"צ.

קא – דף נ' ע"א

הבונה בית צריך להשאיר אמה על אמה וזכר לחורבן. אי צריך להניח בכל חדר וחדר. על מה סמכו כמה לצבוע בצבע שחור. הקונה בית לא מטרחינו ליה לקלוף. לימוד זכות מה שבזמן הזה מקילין בהלכה זו והירא דבר ה' יניח אמה על אמה.

קב – דף נ"א ע"א

השומע קול שופר ע"י הטעלפאן או ראדיא אינו יוצא בו. ש"צ שכיון שלא להוציא אחד כולן לא יצאו. ש"צ אי יש לו דין שליחות. השומע מצוה מחבירו לכ"ע צריכות כוונה עד כמה מקרי קולו של אדם להוציא את השומע.

קג – דף נ"א ע"ב

אם יכולין לתקן לומר הלל לכלל ישראל על גס שנעשה קודם ביאת משיח צדקינו. פי' האומר הלל בכל יום ה"ז מחרף ומגדף. מי שאין לו מגילה בפורים אי יקרא הלל וקושיא לשו"ת שיבת ציון להגרש"ל ישוב קושית הא"ר דאדם נדון בכל יום וא"כ לא יאמר הלל לעולם. רב איקלע לבבל חזינהו דקא קרי הלילא ברי"ח. שיטת מהר"ם אלשקר דיכולין בני העיר לקבוע להם יו"ט לדורות על גס. שלא לשנות מנהג אפילו נגד הלכה. פי' חדש בק"ו דמעבדות לחרות ממות לחיים לא כ"ש צ"ע למנ"ח דבמצות דרבנן לא שייך ב"ח.

קד – דף נ"ג ע"ב

מי שצריך לאכול ברי"ח קודם מוסף איזה עדיף לאכול קודם תקיעת שופר דמיושב או לאחר תקיעות דמיושב שיצא דאורייתא ויאכל קודם שמ"ע. מחלוקת הפוסקים אי תקיעות דמיושב עיקר או תקיעות דמעומד עיקר. למ"ד דמעומד עיקר אי יצא דאורייתא במיושב. ליכא ב"ח בהוספות תקיעות.

קה – דף נ"ד ע"ב

חולה שאב"ס אי מותר ליקח כדורים (פילס בלע"ז) ביו"כ. ביאור דברי הר"ן דמתרפאין באי"ג דדבריהם ובדברי הרא"ש (כ"ש) חמץ שחרכו קודם זמנו, ותמיה בשאג"א שהעלים עין מרמ"א דמותר לשרוף איסורים ולאכלם לדפואה. שרץ שנשרף עפרו מותר לכתחלה. ישוב לדברי הרא"ש איסורין שהן במשהו אי ג"ס לפגם, נטלפ"ג חזון והשבית. ביאור ירושלמי מודה ר"ל בח"ש באיסה"ג. אכילת קרבן עיקר מצותו ביום ראשון. אכילה שלכד"א ביו"כ.

קו – דף נ"ז ע"א

אסור ליקח רפואות ביו"ט כמו בשבת ותמיה על בעל

ותוס' וישוב לשיטת רש"י מקושית התוס'. הקורע ע"מ לתפור וסותר ע"מ לבנות וגמלך ולא תפר ולא בנה אי חייב. הקרבת קרבנות מקרי תקון. תמיה לח"ס במדליקין מנר לנר בחנוכה.

סא – דף מ"ב ע"א

המניח קדרה על האש סוף שבת ונגמר בשולו במוצאי שבת אי חייב עליו משום כישול, הזורע בשבת ונשרשה התבואה לאחר השבת מתי נתחייב אחילול שבת. שיטת הראב"ן דהזורע כלאים לוקה מיד וחילוק בין זורע לאופה. פי' בירושלמי שבת פ"א ה"ו. המל בשבת ופורע במוצ"ש חייב ופי' בגמ' שבת. שני מוהלין בשבת. השוחט סימן אחד בשבת וסימן אחד במוצ"ש. ישוב להנתיבות מקושית הח"י. המעמיד שעון אטאמאטי ובא אחר והרחיק הזמן שיתחיל לפעול מי מחייב אבשול.

ס"ב – דף מ"ג ע"א

במ"ש התוס' בנפול רוב מחיצות אסור לאכול בקדשים ואם נפלו מקצתם אסור לטלטל. בחידוש ב"א דרובב משרים דלאחר שנפרצו פרצות גדרו הפרצות עד החורבן. אוכלין קק"ל אע"פ שאין חומה. ירושלים לאחר שנפרצה אי דין רה"ר או כרמלית יש לה. ישוב למהרש"א מקושית הצל"ח דהקדישו סכין מאתמול.

סג – דף מ"ד ע"א

זרעים בחצר אי מבטלין דירה. בשיטת הדב"ש והתח"צ דבעיר לכ"ע אין מבטלין דירה ח' הדו"מ היכא דהמחיצות קדמו לזרעים אין בכח זרעים לבטל. נעילת דלתות ופתיתן עושה המחיצות.

סד – דף מ"ד ע"ב

המתפלל ערבית ליל ר"ח קודם צאת הכוכבים כיצד ינהג ביעלה ויבא. ומי שמשך סעודת שבת למוצ"ש והוא ר"ח כיצד ינהג.

סה – דף מ"ה ע"א

חמץ שנותר במצה ובטל ברוב אי יוצא בתערובות זו ידי חובת מצה. תמיה מדברי ירושלמי, צ"ע במל"מ בהיתר מצטרף לאיסור דלכ"ע לענין עונשין אינו מצטרף. העושה עיסה מן התחטין והאורז שייך גרידא וכמל"מ הג"ל. בקושית האחרונים למה לא אמרינן רובא ככלו בשיעור אכילה. ישוב לקושית המג' אלף דאכול ב' ויתים יבטל הרשות את המצוה.

סו – דף מ"ו ע"א

ישוב לקושית הלב"מ בפ"י הלילה הזה כולו מצה.

סז – שם

חמץ שנכתל ברוב מצה ואח"כ שרף הכל אי קיים מצות ביעור.

סח – דף מ"ז ע"ב

קומקום חשמלי לטעוה ודרכו כשמוסיפים מים קרים גורם לכבות הנר עד שיחזור וירתיח מהו להשתמש בו ביו"ט ולהוסיף בו מים. במחלוקת הרמב"ם והראב"ד באיזה מכשירי אוכל נפש התיירו ביו"ט, אש לבישול הו"ל בכלל מכשירי אוכל נפש, ואש לחמם הבית הו"ל אוכל נפש ממש. חשמל מקרי לא בא לעולם. חז"ט חשמל בקומקום אי הוי בכלל אש. שופך מים קרים לקומקום הוה הגרמא, חידוש מהר"ל דכל שאין המלאכה נגמרת

מה"ת אלא נחירה אי מועיל נחירת עכו"ם ישוב לתמימת מהרצ"ח דכהנים לא יהיו בתורת זביחה כנכרי.

פח — דף פ"ה ע"א

ישוב לקושית העולם מנ"ל דטעם כעיקר דאורייתא מגעולי נכרים. מלחמת מדין דהותר להם כחלי דחזירי אי שייך ביה בשר בחלב. מחוש דבלוע בקדרה לא הוה טע"כ.

פט — דף פ"ה ע"ב

אי נכון לשוחט לשחוט בלי כובע העליון רק (ביארמיקל בלע"ז), ואי מותר לברך בלי כובע העליון.

צ — דף פ"ו ע"א

ישוב לדברי בית שערס דאממה"ח דעוף לא נתחייבו בני נח, ובקושיית תוס' דכיון דלא התרו ב"נ בבשר למה לא נאסר להם אבמה"ח. מ"ס לא חשוב במצות ב"נ הא דאסרו לאכול בשר מאדם עד נח.

צא — דף פ"ו ע"ב

כבד שנמשח בשמן אי מותר לצלותה. ראייה מפסח שסכו בשמן של תרומה, אם מלחו הפסח קודם צלייתו, מלוח אי הוה כרותח דמבושל.

צב — דף פ"ו ע"א

מאכל שיש בו תולעים והוא לא ידע ואכל אי הוה בכלל מתעסק בחלבים ועריות והמתכוין שלא ליהנות אי מחייב, מי שאכל בריה שלמה פחותה מכונית לא שייך שכן נתנה. אי מצטרף פחות מכונית איסור למאכל כונית היתר. אין לדמות טומאה לאיסור בזה ודלא כארץ צבי. נמצא תולעת בקמח קרבן מנחה כמים דמי. תולעת המים הוה בכלל משקה ולא אוכל.

צג — דף פ"ח ע"ב

מי חלב שנתבשל עם בשר אי הוה בב"ח דאורייתא.

צד — שם

חלב שנקלט השמנונית (סקימפ מילק בלע"ז) אי יש בו משום בב"ח דאורייתא. אין לסמוך אלברטאריות להפריד חלב ממי חלב. ישוב לשיטות דמי חלב לית בהו משום אבמה"ח.

צה — דף פ"ט ע"א

אין לנו לגזור משום מראית העין במקום שלא גזרו חז"ל, איסור מ"ע הוא מה"ת או דרבנן, מחדש דיש מ"ע מה"ת ויש דרבנן וישוב לסתירת הר"ש. מותר לבטל לכתחילה איסור מראית העין.

צו — דף ע' ע"א

האוכל פת עם מארגארין בפעודת בשר אי יש לחוש משום מראית העין. דבר שרוב עולם נוהגים לעשותו בדרך היתר אין בו משום מ"ע.

צז — שם

מה שנוהגים שלא לאכול חלב בתוך שש שעות מאכילת בשר אם הוא משעת אכילה או משעת ברהמ"ז.

צח — דף ע' ע"ב

ישוב לדברי החו"ר רביטול ברוב לא נאמר רק כשהספק נולד מחמת התערובות. שלח לקדש אשה שמת אסור בכל נשים שבעולם. בשיטת הרמב"ן דמותר בקרובות, ישוב לשון הטור י"ד סי' פ"א מקושית הב"י.

אב"נ שמסתפק בזה, ביו"ט שני אי יש להתיר רפואות.

עז — דף נ"ו ע"ב

מה שנוהגין לעשות סוכה מסדינים נגד רבינו פרץ המבואר בש"ע דאין נכון לעשות.

עח — דף נ"ח ע"א

ש"ץ ששכח לומר ח"ק אחר השמ"ע וכבר הוציאו הס"ח כיצד יעשה.

עט — שם

מי שנכנס לביהכ"נ וראה הציבור אומרים הלל ואמר הלל עם הנעמדים ואח"כ רוצה לברך על גטילת לולב, ישוב לדברי הבי"ש.

פ — דף נ"ח ע"ב

חזן ביהכ"נ שקידש ביו"ט ועשה שהחיינו אי חזור ומברך בביתו שהחיינו.

פא — דף נ"ט ע"א

אי מוכירין חנוכה ופורים בברכה מעין שלש וישוב לרברי מהשגת ח"א בספרי ח"ד.

פב — דף נ"ט ע"ב

למה לא תקנו סעודת פורים בלילה כסעודת שבת.

פג — דף פ' ע"א

חייב אדם לבסומי בפוריא עיקרו ביין ולא בשאר משקאות.

יורה דעה

פר — דף פ' ע"ב

בחקירת האחרונים אי שחיטה מתרת או רק מסלקת האיסור. מביא ראי' דמתרת איסור אבמה"ח או איסור אינו זבוח. בקושיית התוס' איך חל איסור גיד הנשה על אבמה"ח. שחיטת טרפה אי מתרת, וסתירה בדברי רש"י בזה. מפרססת דינו כחי' או כמתה. ב"נ אי נצטוו על הנחירה, ובקושיית האחרונים מנ"ל דמפרססת מותרת. לשיטת הריצב"א איך חל איסור גבילה על עשה שאינו זבוח. איסור א"ו אי הוה איסור חפצא או גברא.

פה — דף פ"ב ע"ב

עובר לעשייתו בברכת שחיטה, שחיטת טרפה אי מתני שלא תהא ברכה לבטלה. מחלוקת רש"י וא"ו בשוחט רבר דאיתיליד בו ריעותא מתי יברך וסתירה בדברי רש"י. תמיה לררישה דלא יכסה קודם שיבדוק הסכין שמא ימצא פגום. השוחט ונמצאת טריפה אי חייב אמפרססת משום אבמה"ח. שחיטת טריפה מתרת או רק מסלקת האיסור, השוחט בהיפוך כוונה אי מועיל לסלק האיסור. שחיטת טריפה אי מתיר לב"ג, וזבחת יש בו ב' ענינים.

פו — דף פ"ד ע"א

טעם למה אין מברכין אבדיקת הריאה, שכח ולא בירך בשחיטה עובר לעשייתו ולא דמי ללולב דמברך אנגענעזים.

פז — דף פ"ד ע"ב

אי יש שחיטה לעוף מן התורה. למ"ד אין שחיטה לעוף

צט — דף ע"א ע"א

ישוב לצל"ח פסחים דבאיסור טלטול לא אמרינן דשיל"מ לא בטל מביצה ל"ט בד' אופנים, חלוק בין טלטול במקומו להבאה ממקום אחר, פי' בתוס' וליבטל מים ומלח לגבי עיסה. איסורין האסורין מחמת זמן בטלין ברוב, דבר שאינו אסור לכל אי מקרי דשיל"מ, דבר שיש לו היתר כמו שהוא לשום אדם בעולם לכ"ע אינו בטל. בשיטת המרדכי ורי"ט דחדש וחמץ לא הוי דשיל"מ. איסור תחומין ומוקצה אי הוה דשיל"מ.

ק — דף ע"ב ע"א

בתוס' עירובין מ"ה דבערוב דהוי ספק דדבריהם הקילו בדשיל"מ וקשה מגמ' דבתחומין לא בטלו. בקושי מהר"ל מפראג דבספק קנה שביחה לא שייך דשיל"מ ישוב לדברי הר"ן דנעלמה מינה גמ' שלהי ביצה. שיטת בעה"מ דר' מיני מדינה ל"ש בהו טעם כעיקר.

קא — דף ע"ג ע"א

דברים הקשים לשכחה אי מתבטלים בששים. האוכל דברים הקשים לשכחה אי יש בהם איסור, חמירא סכנתא מאיסורא.

קב — דף ע"ג ע"ב

הקונה מניות (סטאק בלע"ז) מקאמפ שמוכרין גבילות וטריפות והם מחללי שבת. בדין סחורה בנו"ט. מי שיש לו מניות שמוכרים בקאמ' חמץ בפסח. פועל אי מותר לעבוד בחנות שמוכרים גו"ט.

קג — דף ע"ד ע"ב

בדין פועל העובד בחנות שמוכרין בו גבילות וטריפות. איסור סחורה בנו"ט הוה דאורייתא או דרבנן. האוכל איסור אימתי אמרינן הליעטתו לרשע וימות. ובדין פועל המשתכר באס"ג. תמיה בתו"ס שמדמה גו"ט לפירות שביעית.

קד — דף ע"ה ע"ב

אסור לאסור דבר המותר כמו שאסור להתיר דבר האסור, איסור חדש הוא אחריות גדול ותוכחת מוס' להמחשפים בתר איסורין, וחומרות שנוהרין בהם יותר מגופי תורה. מביא מס"ח וחו"ס ומו"ק מה שהרעישו על זה הרוצה לנהוג חומרה מה שלא החמירו בו האמוראים הוי כמו מינות. ועיין פנים הרבה חדשות.

קה — דף ע"ז ע"א

אי מותר לשותות יין על חתונות שחוששין שבעלי מלונות מערבין היינות שנשארו ושמא נגע בהם מחלל שבת.

קו — דף ע"ז ע"ב

איסור שנתחזק אי עד אחד מהימן נגדו היכי דהוא עצמו אוכל ממנו. ואי מותר לא"ע לאכול מאיסור דנתחזק. בדברי א"ו דאכילת עצמו מועיל לאחרים.

קז — דף ע"ח ע"א

דברי רמב"ן ורשב"א קדושין ס"ה דלא אמרינן איתחזק התיירא וישוב לדבריהם מתמיות גדולות.

קח — דף ע"ח ע"ב

פירות יבשים ובפרט צימוקים אי יש לחוש לקנותם מחשש תערובות איסור לכל השנה ובפרט לפסח.

קט — דף ע"ט ע"א

פירות עם מי סירופ (קענט פרוט) הנעשים ע"י עכו"ם אי מותרים באכילה.

קי — דף ע"ט ע"ב

כלי הפקר אי חייבים בטבילה. ו' טעמים ובירור גדול לישב שיטת מהר"א מטשיכנוב דהקונה כלי מעכו"ם ומפקירה פטור מטבילה. כלי שאול של עכו"ם פטור מטבילה. ישוב לקושי המפרשים למה לא נצטוו על טבילת כלים במלחמת סיחון ועוג. שאלה ושכירות פטור מטבילה טעם טבילת כלים משום הבדל בין ישראל לעמים או משום דסופן להשתמש באיסור. חלוק בין הפקר דכלי מדבר לכלי שזד' לה בעלים והפקירן.

קיא — דף פ"א ע"א

ראובן תבע לשמעון בערכאות ופסקו לו שישלם לשמעון רבית אי עובר שמעון כשישלם, מחלק בין חוב סתם להלוואה.

קיב — דף פ"ב ע"א

ראובן לוו משמעון 350 לירות ופרע לו לפי דאלאר ששוה על שוק השחור יותר אי יש בו משום רבית. המלוה לחבירו על המטבע ונפסלה, או הוסיפו עליה. אימתי אמרינן דינא דמלכותא ובמחלוקת הראשונים בזה באיזה דבר אמרינן. במלכי ישראל אי שייך דינא דמלכותא. שיטת בעה"ת דבשיווי כסף לעולם איכא דינא דמלכותא.

קיד — דף פ"ג ע"ב

ראובן לוו מעות מבאנק ונתנו לשמעון חבירו שלא רצה הבאנק ללות לו מפני שאין לו קרעדיט ושמעון משלם הרבית לבאנק אי יש בו איסור רבית שמשלם עבור ראובן.

קיר — דף פ"ד ע"א

עוד להג"ל בהג"ל, ביאור תא דדרכיה דרכי נועם. אי מצינו אדם חייב בממון שלא בא לידו מעולם.

קסז — דף פ"ד ע"ב

עוד להג"ל אי מוציאין הרבית ששלם לראובן בדיינין.

קסח — שם

הקונה מניות (שערס בלע"ז) אי יש בו משום רבית, והקונה על מארגין ומשלם עיסקא והקונה ממחלל שבת.

קיז — שם

שם שנכתב בלשון אנגלי אי יש בו קדושה, ואי מותר ליכנס בבית"ס עם מטבעות שנכתב עליהם השם בלע"ז.

קיא — דף פ"ה ע"א

עוד בהג"ל ואי מותר ליכנס לבית"כ בספרים כתובים בלשון לע"ז.

קיב — דף פ"ה ע"ב

בול (סטעמפ בלע"ז) שנכתב עליו השם בלשון לע"ז אי מותר להשתמש בו כיון שזורק אותו ונהגין בו מנהג בזיון.

קכ — דף פ"ז ע"א

עוד בהג"ל אי מותר לפתוח מעטפה (אינועלאף בלע"ז) באופן שעי"ז נקרע שם הנכתב בלשון לע"ז.

קכא — שם

עוד בבבל שנכתב עליו שם השם בלשון לע"ו. מי שחלה בחולי המדבק ר"ל אי מותר להניח תפלין שברור שאח"כ ישרפו אותו. ובדין גורם שרפה לכתבי קודש, מה שנהגו להניח תפלין במחנות קאנצטריישאן הגערמאנים ימ"ש אף שהי' ברור שאם יתפשו ישרפו אותו. מחלק בין איסור מחיקה לבזיון.

קכב — דף פ"ז ע"א

עוד בהג"ל דברי דפוס אי יש להם קדושת כתב. עכו"ם אי מצווה על שיתוף.

קכג — שם

מילון מחרגם לשונות הגמ' לאנגלית שנעשה ע"י אפיקורוס רעפארם ראביי אי מותר להשתמש בו. מביא מהא דהלומד מן המין אפילו ד"ת חייב מיתה. ספרים הנדפסים ע"י מינים אי מותר ללמוד בהם, מביא מהר"י ששפורט שביטל מ"ע לזוכן והגב"י ביטל אמירת קפיטל תהלים שנתקן לומר ע"י מינים, אסור לשמוע או ליהנות מד"ת של מין, הרעפאממער הם מינים גמורים.

קכד — דף פ"ח ע"א

דברי הגה"ק אדמו"ר משינאווע דפאות הראש שגדלו יותר מכשיעור חייב לחתכם.

קכה — דף פ"ח ע"ב

קונטרס שערי קדושה בענין פרישות מעריות נדות וטהורות גשואות ובתולות.

קכו — דף פ"ט ע"א

איסור נדה שייד בפגויה כמו באשת איש, וישוב לתמיהת הרב"ש מהראב"ד ורשב"א.

קכז — דף פ"ט ע"ב

באיסור לא חקרו בפגויה נדה, ובמחלוקת הרמב"ם והרמב"ן, חבוק ונשוק בפגויה נדה אסור לכ"ע.

קכח — דף צ' ע"א

איסור יחוד בפגויה נדה שייד כמו בא"א, ובמחלוקת אי דאורייתא או דרבנן, היוצאים במכונה קאר בלע"ו במקום שאין אנשים יש בו משום יחוד.

קכט — שם

כל התולדות יתירות מבנות י"ב שנה הם בחזקת נדות. טעם למה בטלו טבילה לפגויה נדה.

קל — דף צ' ע"ב

באיוה מקומות שייד איסור יחוד. שדה או בקעה שאין עוברין ושבין יש בו משום יחוד. עם כמה אנשים אשה מתחידת, ועם כמה נשים איש מתייחד, אזהרה להורים להסיר מכושל מבניהם בשביל יחוד.

קלא — שם

אלור לבא על פגויה אפילו טהורה בלי חופה וקדושינ ולדעת הרמב"ם הוא איסור דאורייתא, בועז יצרו תקפו ונודדו עליו בשבועה.

קלב — דף צ"א ע"א

איסורי אישות אי שייכות בנשים כמו באנשים. אי יש איסור הסתכלות לנשים באנשים, ביאור מה שצותה תורה לא תחמוד דבר שחלוי בלב.

קלג — דף צ"א ע"ב

איסור יחוד וקירוב חתן לכלה וחומר האיסור בזה.

קלד — דף צ"ב ע"א

בת כמה שנים מתחיל איסור פגויה עיין בפנים בס"ד דברים נחוצים לדעת.

קלה — שם

פירות הגושרים.

קלו — דף צ"ב ע"ב

תשובת המשקל למי שנכשל בפגויה ח"ו מבעל הרוקח.

קלז — שם

אשה שיש לה מכה באותו מקום שתולה בה ראייתה אי תולה גם להפסק טהרה ו' נקיים שאינה יכולה לטהר, ואי חוששת לוטחה עכ"פ או מותרת לעולם, מחלוקת האחרונים אי בעי עכ"פ הפסק טהרה לשעה, דאל"כ לא תיאסר לבעלה לעולם, נאמנות אשה לומר מכה יש לי באותו מקום.

קלח — דף צ"ד ע"א

דברי החו"ד באשה שראתה ליל טבילתה נאסרה לשמש בליל טבילתה עולמית.

קלט — דף צ"ד ע"ב

מינות אי קובעת וסת בתוך כ"ד חודש. במה שכתבו קצת מפרשים בקצת מקומות דנשתנו הטבעים אי יש לסמוך על זה, ובתמיהת האחרונים דנשים שאינם מניקות רואות דם בתוך כ"ד חודש, ראי' דגם בומן הש"ס ראו דם ואין זה בגדר נשתנו הטבעים, לדינא ראוי להחמיר כדעת הרמב"ן דקובעת וסת לחומרא בתוך כ"ד חודש.

קמ — דף צ"ה ע"א

כיס של טעה (סי בעק בלע"ו) שנתן הבעל בתוך כוסו אי מותרת אשתו להשתמש באותו כיס לעשות טעה לעצמה. ביאור בגמ' תמיד שפוך מים ואח"כ תן לתלמידך. כוס טעה שעשתה האשה לעצמה ולא שתתה ממנו אי יכולה ליתנו לבעלה.

קמא — דף צ"ה ע"ב

הרואה אשה נכרית שנפלה לארץ אי צריך לסייעה לקום ואי יש בומן הזה עכו"ם שמקיים ו' מצות ב"ג ובאיסור נגיעה באשה.

קמב — דף צ"ו ע"א

הרואה אשה ישראלית שנפלה לארץ אי צריך לסייעה לקום. אשה חולנית אי מותר לבעלה לשמש.

קמג — שם

אי מותר ליכנס עם אשתו נדה למעלית (עליועטאר בלע"ו). נסיעה עם אשתו נדה במכונה (קאר בלע"ו) על ספסל ראשון (פראנד סיט בלע"ו).

קמד — דף צ"ו ע"ב

לצאת במכונה לטיול (קאר בלע"ו) עם אשתו נדה במקום דלא שכיחי אנשים.

קמה — שם

בצוואת ר"י החסיד שאין לעשות מרחץ בביתו והעושה יחרב הבית, מקוה לטבילה אי יש לו דין מרחץ. ברכת טבילה במקוה, ואיסור לרקום פסוקים במקוה, מקוואות שלנו דין מרחץ להם. חיפוף במקוה ומחלוקת הח"ס וד"ת. מרחץ שאין בו בנ"א אי אסור מדאורייתא בד"ת.

קנז — דף ק"ז ע"ב

כתבי קודש ובתוכם אוזכרות שנדפסו על שטרות כסף וא"א לקרא הכתב בלי זכויות מגרלת (פערגרעסערונגס גלאז בלע"ז) אי יש איסור להשתמש משום בזיון ואי יש קדושה בתנ"ך שנדפס בצורות קטנות מאד שא"א לקראן.

קנח — שם

טעפרעקארדער שנקלטו בו תפלות עם אוזכרות אי מותר להשמיעו שמוציא ש"ש.

קנט — דף ק"ז ע"א

אי מותר למחוק מטעפרעקארדער שנקלט בו דברי קדושה עם אוזכרות. איהו כתב יש בו קדושה.

קס — שם

הגודר בחלומו לדבר מצוה אי חייב לקיים, ובמחלוקת הט"ז והש"ך בזה, גדר בחלומו הוא מטעם גדר או מטעם הסכמה בלב, והגודר לדבר הרשות צריך לשאול עליו, צ"ע לרבינו הח"ס דמחלק בין גדר רשות לגדר מצור. ישוב סתירת הש"ס מהא דאמרו החלומות שוא ידברו.

קסא — דף ק"ח ע"ב

חרש השומע ואינו מדבר אי מיפר נדרי אשתו ברמיוזה. הפרה אי סגי בלבו סתירה בדברי הרא"מ בשיטת הרמב"ם דמבטל הגדר סגי בלב ומפר הגדר דוקא בפיה.

קסב — דף ק"ח ע"ב

ביאור ירושלמי בנשתתק וחזר לדבריו ביום אחר אי נותנין לו כ"ד שעות להפר או מצטרפין עם הומן קודם שנשתתק.

קסג — שם

השואל לגדול חו"ד בפסק דין אי מותר לשאול לשגי, אי האיסור על השואל או על החכם שלא לפסוק, חכם שהורה מותר לשלחו לחכם אחר לשמוע חו"ד. פ"י מעשה בתלמיד אחד שבה לפני ר"י ולפני ר"ג, חילוק בין פסק מהיתר לאיסור דחייב לפסוק.

קסד — דף ק"ח ע"ב

ביאור בדברי רבינו שמואל הנגיד במבא התלמיד שאין ללמוד הלכה מהגדה ומפסוקים, "הריטב"א בדין אסמכתא.

קסה — דף ק"ח ע"א

קונטרס גדול בדברים העומדים ברומו של עולם. האמונה והיחס לדברי תורה וחז"ל בין בהלכה ובין בהגדה ואי חייב להאמין שהכל משמים.

קסו — דף ק"ח ע"ב

המשך האמונה והיחס לדברי קבלה שנתקבל בעם ישראל אפילו בין הנשים.

קסז — שם

המשך, אם כל דברי רז"ל נאמרו ברוח הקודש, ואיך אפשר לפרש מקרא לפי פשוטו.

קסח — דף ק"ח ע"ב

המשך, אם גם דברי רבותינו הראשונים כרמב"ן ורש"י נאמרו ברה"ק.

קסח — דף ק"ח ע"א

המשך, אם יש חילוק בין הלכה לאגדה לפרש באופן אחר ממה שפ"י חז"ל.

ג' חלוקין בין מקות בית הפרוה לשאר מקוואות. בהא דטבילה בחמין מי איכא. אמבטי בבית אם הוא בכלל מרחץ. מתי סומכין אשומר מצוה. בדין ט"ק ולכוף לעשות מקוה לאנשים. טבילה ביו"כ לבע"ק ר"ל.

קמו — דף צ"ט ע"א

עד כמה מקרי מרחץ של רבים. הבונה מרחץ לאשתו ובניו אי הוי לרבים, חילוק בין מרחץ למקוה בימי הראשונים.

קמו — דף ק' ע"א

חתן שלא גמר ביאתו לילה ראשונה וקודם ליל ב' פירסה נדה אם אסורין ביחוד. נטמאה באמצע ביהא ראשונה ופירש ממנה אי אסורין ביחוד עד אחר שתטהר.

קמח — דף ק' ע"ב

אשה שנודע לה שהיא מעוברת קודם ג' חדשים אי צריכה לחוש לעונה בינונית, ותמיה למי שהורה בזה דנשתנו הטבעים, ביאור משנה דד' נשים דיין שעתו, חלוק בין אינו רואה דם ובין חזקה מסולקת מן הדמים, ונפ"מ לדינא. המפלת יום ארבעים לטבילה וביאור בדברי עבוה"ג.

קמט — דף ק"ב ע"א

עור בהנ"ל ואי יש לסמוך אשנוי טבע. ביאור דברי הגרע"א בזה ושאר פוסקים. מבי רא"י דגם בזמן הש"ס היו פוסקות לראות קודם ג' חדשים ולא נשתנו הטבעים בזה כלל.

קנ — דף ק"ג ע"א

אי מותר לשחוק סיג פאנג או ש"ך עם אשתו נדה. הזורק חפץ למעלה ואשתו חטפתו באויר.

קנא — דף ק"ג ע"ב

ישוב לחדושינו להצריך ד' אצבעות להשקת המקוה. בנתקטנו השיעורים אי האצבעות נמי נתקטנו. מ"ס למקוה אי דאורייתא הוא. בהא דלא נאמרו שיעורין לב"ג וישוב לדברי הרמב"ם ותו"ט במס' אהלות התמיהות. ישוב לרשב"א בשאר המים ולהרא"ש מקושת מרן החז"א ז"ל. שיעור בטל כלי ושפופרת הגוד תרומיהו כמוציא רמון ורא"י להגרש"ז.

קנב — דף ק"ה ע"א

ביחודש הכ"מ דאין הטמא נטהר מטמאתו אלא בעלייתו מן המקוה, ואם הוא דאורייתא או דרבנן, וישוב לדבריו מקושת האחק-ז ברכות כ"ב.

קנג — דף ק"ה ע"ב

עוד בהנ"ל וישוב לכ"מ מר"ה כ"ח הגודר מן המעיין.

קנד — שם

נוטפין שרבו בווחלין אי אמרינן ביה קמא קמא בטל. ובדין ווחלין אי מקרי דשיל"מ.

קנה — דף ק"ו ע"א

בהא דאמרו מי לא טבל לקריו והא טבילה לקרי איתא בשאובין ולא מועיל לגירות.

קנו — שם

עוד בדברי הכ"מ דאין הטמא נטהר אלא בעלייתו מן המקוה, מחלוקת האחרונים אי בעינן מ"ס עד שעת עלייתו.

קע — דף קי"ד ע"א

אי מותר לפרש משנה או גמרא שלא כחז"ל היכא שלא נוגע להלכה.

קעא — דף קי"ד ע"ב

המשך, מי שלא נסמך להוראה אי מותר לו להורות.

קעב — שם

ע"ד אשר חדשים מקדוב באו שהתחילו ללמוד תורה על טעלעוויזיא אי יש בזה משום לימוד תורה לעכו"ם. אי מותר להדפיס ש"ס ושאר ספרי קודש בלשון עמים. ישוב להרמב"ם שלא הביא דין דאין מוסרין תורה לעכו"ם. טעם שעכו"ם אסור בתורה. אי מותר לו ללמוד בעצמו, וחלוק בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ, וצ"ע במהרש"א, אבות קודם מ"ת למדו תורה, איסור לימוד בטעלעוויזיא.

קעג — דף קי"ז ע"ב

המתנה עם חבירו שיטול חלק מלימודו כישישכר וזבולין אי יכול להתנות כן אלמפרע, אם יכול אדם למכור תורה ומצוות או עברות. המוכר תעניתו אבד שלו והלוקח לא זכה בו.

קעד — דף קי"ז ע"א

מעשה שהי' בימי מהרש"א בשני שותפים שאחד עבר עברה גדולה ומכרה לחבירו.

קעה — דף קי"ז ע"ב

בדין חייב אדם לשלש לימודו בכל יום.

קעו — דף קי"ח ע"א

בדברי הגמ"י דמה אני בחנם על כל אדם נאמרה בין אדם שקל ללמוד ובין שהוא אדם קשה ללמוד.

קעז — שם

דרך הלימוד לבחורים שמבקשים להצליח בלימודם בס"ד, כיצד יתנהגו. מישב סתירת הש"ס דקאמר ליגרס אדם והדר לסבור ממה שאמרו רדיק עדיף מגריס. חיוב ללמוד במס' הנוהגים למעשה. פי' במשנה בן חמש שנים למקרא וכו' שיטת רש"י דקדשים הו"ל דבר הנוהג בזה"ז.

קעה — דף קי"ב ע"א

הנהלת הישיבה שמוציאין זשודנאל ולוקחים פרסומת מעכו"ם אי יש בו משום אין מקבלין צדקה מעכו"ם, ב' טעמים למה אין מקבלין צדקה מעכו"ם וחלוק בין נדרים ונדבות לצדקה. כסף מעכו"ם לבנין ביהכ"ג, מעות למלמדים אי מותר ללקחו מעכו"ם.

קעט — דף קכ"א ע"א

מי שנימול ע"י רופא ישראל מחלל שבת אי צריך להטף דם ברית, ואי קונסין את אביו שלא לפרותו, אי מקרי האב מומר לעדלות אם לא רצה להטף ממנו דם ברית, עבר האב ולא מל בשמיני אי נשאר עליו חיוב. מומר לעדלות אי הוה מומר לכל התורה כולה. עדל אי כשר למול, המטף דם ברית במקום שאינו צריך עובר משום חובל וחוששני שהוא מזרע עמלק.

קפ — דף קכ"ב ע"ב

ישוב לדבינו הבה"ג מתמיהת הטור בחדש שו"ק שבאו להתגייר ולמה פסק דלא כרב הונא. וישוב לקושית הב"י יו"ד סי' רס"ח.

קפא — דף קכ"ג ע"א

אי נכון להתפלל על ממזר שחלה שיתרפא.

קפב — שם

בספיקת המג"ח בני קטורה שקנו עבדים היום אי חייבים במילה, מחדש דדין מילה בעבד הוא מצות הרב שהוא קנין כסף, וכל מצות העבד כנעני שייכין לרבו, ע"ע אי חייב בכל המצות.

קפג — דף קכ"ד ע"א

בדברי הכ"מ פ"א מהל' מילה בלא רצה העבד למול, ובדברי הירושלמי דנשים ועבדים יש להם נזירות.

קפד — דף קכ"ד ע"ב

מלך שכתב ב' ס"ת לעצמו קודם שנתמנה למלך אי חייב לכתוב עוד אחת לאחר שנתמנה לשם מלך.

קפה — שם

בחקירת המהנ"ח אי מותר למלך ללמוד לעצמו בס"ת שכתב לשם מלך.

קפו — דף קכ"ה ע"א

אשה אי כשרה לכתבת ס"ת כיון שיש בה מצות לימוד. במ"ש הרמב"ם דמלך סומך על ס"ת של אבותיו.

קפז — דף קכ"ה ע"ב

הכותב ס"ת ע"י אחר אי בעי שליחות. תמיה לשיטת הרא"ש דבזה"ז עיקר המצוה לכתוב שאר ספרים, וכמה הוא השיעור של שאר ספרים, ובאיזה ספרים החיוב.

קפה — שם

בדבר התוארים הנוהגים בזה"ז לכתוב לכל גאון וכיוצא בו שהוא כעין מטבע פסולה.

קפט — דף קכ"ו ע"א

הכותב ס"ת למי שאינו יודע לכתוב אי שייך שליחות, ישוב לדברי בסמ"ה מצות תרי"ג. בדברי הישמח משה דבשליח בשכר לא אמרינן מצוה בו יותר מבשלוחו. הלוקח ס"ת מן השוק אי קיים מצוה עכ"פ שיטת הרמב"ם דא"א לעשות שליח לכתבת ס"ת. וצ"ע ברמ"א יו"ד.

קצ — דף קכ"ז ע"ב

הכותב ס"ת לחבירו בלי ידיעתו או מי שניתן לו ס"ת במתנה אי יוצא בו. ס"ת של שותפין אי יוצאין בו.

קצא — שם

כותב שמות בס"ת אי בעי כסדרן, ותמיה למג"ח, איזה שם נקרא שם המפורש, אי י' לחלק בין שם לשם לדין כס

קצב — דף קכ"ח ע"ב

אי שפיר דמי לישב על ספסל ספרים עומדים עליה, חלוק בין ס"ת לשאר ספרים, ומה דין אם הספרים הם בתוך הספסל לישב על הספסל.

קצג — דף קכ"ט ע"א

בדברי הירושלמי דאין להוציא ספרים מא"י לחו"ל ואמה סומכין האידנא דמוציאין, ירושה אי צריך קנין, ראי' לר"ת דמת לא פסק כחו ממונו כל זמן שלא ירשוהו. אי מותר להוציא מירושלים לשאר עירות בא"י.

קצד — דף קל" ע"א

דאובן ששאל דברי תורה משמעון בכתב ושמעון השיב לו כהלכה ועתה אומר שמעון לראובן שלא ידפיס שמעון

טעם כהן אסור בטבל ולמה לא בטל איסור תרומה בטבל, חלוק בין איסור טבל לחתיכת בשר שאינה מנוקרת, טעם האוכל טבל במיתה, אי טבל איסור גברא או חפצא.

רו — דף קל"ט ע"ב

במחלוקת ש"ס בבלי וירושלמי באיסור חדש אי היה איסור חפצא או איסור גברא וישוב לבעל אור שמח. במחלוקת הראשונים חדש אי היה דשיל"מ, חידוש דדבר שיש לו מתירין לא מקרי אלא כשיש לו היתר בתוך זמן איסורו דוקא. ישוב לרבינו יו"ט ור"ח מקושית הפר"ח.

רי — דף ק"מ ע"ב

מי שחלם שנדו לחבירו ר"ל אי יש חשש בדבר להחיר לחבירו בעשרה, פי' בהא בגמ' דחלומות שוא ידברו שסותר לזה, אי מותר להחיר נדוי שחלם על חבירו בלי ידיעתו ושלא בפניו.

רז — דף קמ"א ע"א

מהו צורת הקבר, וביאור בדברי הטור וט"ז.

רט — דף קמ"א ע"ב

בקושית הש"ס היאך אחר מותר לקרוע בגד אבל, הרי עובר על כל תשחית דהחייב על האבל לקרוע ולא לאחר, תמיה לש"ג פ"ק דע"ז שכתב דלא חיישינן לצעב"ח במקום מצוה. היתר קריעה אינו משום עדל"ת, אלא צורך מצוה מוציא מב"ח אופן הקריעה לכתחילה, ובלע המות לנצח.

אבן העזר

רי — דף קמ"ג ע"א

אי יש היתר לאשה לעכב הריון למי שכבר קיים פרי' ורבי', מפני שחושש משום פרנסה, או משום צער האשה, או שיוכל לקבוע יותר עתים לתורה. חיוב לישא אשה בת בנים אפילו כבר קיים פ"ו אשה המשמשת במוך מביאה מבול לעולם, מבאר באריכות ברכת ה' הוא ברבוי בנים לישראל. רוב רופאי ומנינו הם רשעים ואין לסמוך עליהם.

ריא — דף קמ"ה ע"א

אי מקיים מצות פ"ו בהשתדלות אף שלא תוליד בנים.

ריב — דף קמ"ה ע"ב

טעם שאין מברכין אמצות פ"ו, ומחלוקת האחרונים אי יצא בהשתדלות ולא יכול להוליד בנים. ראי' ממלחמות דלא יצא וישוב לקושית האחרונים דכי בידו של אדם הוא להוליד. למה אין מברכין בנשואין ברכת קדושין.

ריג — דף קמ"ז ע"ב

בסתירת חכמי הרפואה עם חז"ל בזמן שבו האשה מתעברת, חיוב מצות עונה אי תלי דוקא בזמן שתוכל להתעבר, וביאור שיטת הרמב"ם דכ"ז שלא קיים פ"ו אין ביד האשה למחול עונתה. דין עונה שייך אפילו בנשים שלא ילדו עדיין וצ"ע אבעל דרך פקודין שכתב הפסוק זה. אין לסמוך על הרופאים נגד חז"ל ומיישב

הח"ת שכתב לו וגם מה שהשיב לו, האומר לחבירו דבר הרי הוא בבל תאמר אא"כ נתן לו רשות, המפקד ספרים אצל ת"ח אי מותר להעתיק מהן, ואי מותר לגנוב ד"ח.

קצה — דף קל"א ע"א

מי שנפלה לו מזוזה ח"ו אי חייב להתענות כמו בס"ת.

קצו — דף קל"א ע"ב

פתח שממלא כל ריח מכותל לכותל ואין גראין מזוזה מצד פנים אי חייב במזוזה ישוב לדברי הט"ז סי' רס"ז, חילוק בין אכסדרה שפטור ממזוזה וחדר בת ג' כתלים חייב במזוזה.

קצז — דף קל"ב ע"א

עוד להנ"ל בהנ"ל.

קצה — דף קל"ב ע"ב

במקום שנוהגים לקרא ולד הראשון על שם משפחת האם והפילה ואח"כ ילדה למי שייך קריאת השם. קראו שם לולד ומת ר"ל קודם שלשים יום וחזרה וילדה למי שייך קריאת השם.

קצט — דף קל"ג ע"א

הרועה לפדות את בנו אי בעי דוקא מטבעות של כסף עכ"פ לכתחלה או סגי בגרוטאות של כסף אפילו לכתחלה.

ר — דף קל"ג ע"ב

מי שהוא במקום שאין שם כהן ויש שם כהנת אי חייב לפדות אצל הכהנת וכשימצא כהן יחזור ויפדה.

רא — דף קל"ג ע"ב

בדברי הפני"ם התמהוים דחמ"ש סלעים אינו יכול ליתן לכהנים הרבה.

רב — דף קל"ג ע"ב

פדה"ב שחל להיות בשבת מאי עדיף טפי לפדות במוצ"ש או ביום ראשון, טעם שאין עדיין בלילה לכתחלה, ואי מותר לעשות קנין ע"ש שיחול בשבת, עבר יום שלשים ולא פדה אי עובר בכל יום בעשה, מתי אמרינן חביבה מצוה בשעתה, ישוב לרבינו הגר"א שכתב בפדה"ב ימתין כמו במילה.

רג — דף קל"ד ע"ב

אשת כהן שהפרישה חלה וחזרה ונפלה לתוך העיסה אי יכולה לשאול על הפרשתה, תמי' גדולה בדברי החל"י דכהן אינו יכול לשאול על תרומתו, ו' טעמים שכהן יכול לשאול. תמי' בגוב"י דלענין איסור תחם מאמינו לכהן אבל לענין ממון אין צריך להתאמנו, ישוב לקושית החל"י ופולפל בשאל אחלה לאחר שאכל החולין אי עבר אלמפרע.

רד — דף קל"ז ע"ב

ביאור ירושלמי תרומות דמדליקין בשמן שרפה בדליכא שמן של חולין והא כיון דמללה"ג מ"ש ישנו או אין לו. בשיטת בעה"מ במצות דרבנן מלה"ג, והיכי דנהנה הגוף בהרי מצוה מה הוא.

רה — דף קל"ז ע"א

הנאה של כילוי בתרומה אסור מן התורה או דרבנן, טבל מה איסור יש בו ומחלוקת רש"י ותו"ס בזה, גולד האיסור בתערובות לענין ביטול, ישוב לשיטת רש"י מה

(מארטשען בלע"ז) והוא עון פלילי ואסור משום כמה איסורין ומי שבידו לבטל, מצווה לבטל.

רל — דף קנ"ד ע"א

אשה שסכנה לה להתעבר אי מותרת לשמש במוך, בשיטת רש"י ור"ת דשלש נשים משמשות במוך, מביא משו"ת הרא"ש כלל ל"ג הממלא וגופצת הוא כמעשה ער ואונן, ובפ"י מהר"ם שיף בפ"י ר"ת, וישוב להגרע"א מקושית ח"א, ופי' בנמק"י יבמות י"ב, וישוב לפסק האיגרות משה, פי' חדש בדברי הריטב"א דתשמיש במוך הוא כעל עצים ואבנים, ומתי מותר להשחית זרע הראוי להוליד.

רלא — דף קנ"ז ע"א

אשה שסכנה לה להתעבר לזמן ידוע.

רלב — דף קנ"ז ע"ב

בדין דג' נשים משמשות במוך, בדברי חכמים שאמרו מן השמים ירחמו הא אין סומכין על הנס. המשמש עם הקטנה אי עובר משום הו"ל אי שייך קטלנית ביבמה, נדרים של שומר מצוה, ושומר פתאים, ואין סומכין על הנס, חלוק בין הסכנה מטבע או מסגולה, בדברי הריטב"א מי שאינו רוצה למול ביומא דעיבא, אשה שיש לה אוטם ברחם, שיטת מרן הגה"ק החו"א ו"ל דמוך לפ"ת קיל מלא"ת, תשמיש במשחה או טבעת איזה קיל. טעם פטור הנשים מפ"ו, רופאים שרובם מינים כיצד יתנגדו.

רלג — דף קנ"ט ע"ב

איסור להרוג עבור במעי עמו (אבארטשען בלע"ז) וביאור בתוס' נדה דמותר להרוג בבטן אמו שמתה, תמיה בשאלת יעב"ץ שהתיר להרוג ולד ממור במעי אמו משום דבת קטלא היא מפני שזנתה.

רלד — דף ק"ס ע"ב

ישוב לדברי מרן בי"ש שחידש דבסכנה בטבע לא אמרינן שומר מצוה, המשמש ליום תשעים הרי זה כאלו שופך דמים. שומר מצוה לא אמרינן על גוף אחר שאינו מקיים המצוה. תמיה בס' דברי יחונתן.

רלה — דף קס"א ע"ב

קטנה שמחלה עונתה אי יש מצוה לפקדה. מצות עונה לאו חובת הגוף הוא. המרבה בתשמיש הרי זה פגום מאד.

רלו — דף קס"ב ע"א

עוד בהג"ל והמרבה בתשמיש שלא בשעת מצוה הוא פגום מאד ונקרא נבל ברשות התורה.

רלז — דף קס"ב ע"ב

עוד להג"ל ובקושית הח"ס על מה שדרשו כי עליך הורגנו כל היום זו מילה ועינינו רואות שאפילו אחד מיני אלף לא מת, ופי' חדש בדברי חז"ל הג"ל.

רלח — דף קס"ג ע"ב

ישוב על קושיא למה אין למדין ממילה דהולכין בפק"נ בתר רוב. ועוד בהא דעליך הורגנו, ובתינוק שהוא חולה אין לסמוך ולמולו משום שומר מצוה, אי מותר לסכן עצמו לקיים מצוה.

רלט — דף קס"ג ע"א

ברש"י ב"מ ד"ת מעות קונות נפ"מ דאם קידש אשה

שיטת הרופאים. ישוב לקושית האחרונים בחומרא דד"ו.

רטו — דף קמ"ז ע"א

במש"כ הח"ס דבימי הראשונים לא היו נוהגים לקרות בשני שמות וצ"ע מכמה מקומות וישוב לקושית הח"ס שם, השם שניאור כבר מצינו בבעלי התוס'.

רטז — דף קמ"ח ע"א

נשים שהיו במחנה הגרמנים ימ"ש אי יש בהם חשש שבויה, ומחדש דכל שלעולם הרבה נשים ביחד לא שייך בהו דין שבויה.

ריז — דף קמ"ח ע"ב

באשה שנבעלה משד אי נאסרה על בעלה ובדברי מהרמ"ל ור"ח הכהן וצ"ע לאחרונים.

ריח — דף קמ"ט ע"ב

אי מותר לשמוע אשה נואמת (ספיטש בלע"ז) קול דבור באשה אי הוה ערוה, ברוריה דביתהו דר"מ למדה מג' מאות רבוותא משום דאסור ללמוד לבנות. לא התירו לדבר עם אשה זרה אלא באקראי בעלמא.

ריט — דף ק"נ ע"א

קטנה שנשאה אי יש לה עונה.

רכ — דף ק"נ ע"ב

בדברי מרן הבי"ש שחדש דלא אסרה תורה אשת עכו"ם לזנות וצ"ע לדבריו. ביאור בהא כל מצוה שלא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לב"ג, נבילה אי מותרת לב"ג, ובדברי מהר"ל דנחירה מתרת לעכו"ם כשחיטה לישראל.

רכא — דף קנ"א ע"א

עוד בהג"ל, נשים נכריות אי הם ג"כ בכלל ז' מצות ב"ב.

רכב — דף קנ"א ע"ב

אי מותר לבנות ישראל להסתכל באנשים, ופי' בגמ' ברכות כדי להסתכל ביפי דאי' לאיסור מילקוט שמואל, ותמיה להמתיר בזה.

רכג — דף קנ"ב ע"א

אי אשה מצוה שלא לשמוע קול זמר של איש.

רכד — דף קנ"ב ע"ב

קול אשה כשאנו רואה אותה וקול אשה על ראדיא אי יש בה איסור.

רכה — דף קנ"ב ע"ב

במשנה סוטה איזהו חסיד שוטה, נגיעה באשה אי אסור דאורייתא, ראי' להרמב"ם דאין לנשק אחותו.

רכז — דף קנ"ג ע"ב

בהא דאמרנו ז"ל אחורי ארי ואל אחורי אשה אי נוהג בזמן הזה.

רכז — דף קנ"ג ע"א

אי נוהג דין דאחורי ארי ולא אחורי אשה גם כשאר נשים שרובם יוצאים לשוק.

רכח — דף קנ"ג ע"ב

אינו ראי' מדרבנן אי הוי אינו ראי' דאורייתא.

רכט — דף קנ"ג ע"ב

במנהג הרע שתחת החופות מביאין בתולות שונות ומעבירין אותן בפסיעות קטנות להראות יפיים

הגרשין ומה"ט צ"ל בפ"ג ובפני נחתם. ישוב לשיטת הגרע"א דאין ע"א נאמן להעיד אבהמה שמותר לשחוט.

רנ — דף ק"ע ע"ב

ב"ד שמקנין לאשה שדגנו אחריה אי היה דאורייתא או דרבנן.

רנא — דף קע"א ע"א

אי שייך ונטמאה ונטמאה בבוטל עכו"ם במחלוקת ר"ח וריב"ם, ואי שייך בבוטל שהוא מאיסורי ערוה עליה, ובהבנת הרמב"ם דבמקום דליכא חלות איסור על הבוטל ליכא על הבעל, חייבי לאוין או עשה אי שייך בהו איסור סוטה. וחילוק בין חייבי לאוין דתפסי בה קדושה לערוה.

רנב — דף קע"א ע"ב

מי שראה אשתו שזנתה ואין לו עדים אינו נאמן, וחלוק בין פ"פ לנדר להפקיע שעבודו מעליו. הטוען פתח פתוח הוי קדושי טעות למפרע, שוי' אנפשי' חד"א מטעם נדר או נאמנות. בדברי הר"ן במשנה אחרונה דאפקעינהו רבנן לקדושין מיניה, והאיך חלו הקדושין לאחר ההפקעה, טעם למה לא בעי ברכת נשואין מחדש, ישוב לקושית הגאון ר' משולם טוסמניץ קושיא לת"י דאפקעינהו אכתי זרה היתה ואכלה תרומה למפרע.

רנג — דף קע"ג ע"א

ע"א שהעיד שנטמאה, ובעלה כהן לוקה עליה משום זונה, ביאור בדברי הרמב"ם פ"א מא"ב, וסבתי' דברי ה"ה דלוקין על לאו דסוטה, ד' דרגות באשה שנטמאה, בא עד טומאה נעשית זונה ולוקה עליה משום זונה וע"ש באריכות גדולה.

רנד — דף קע"ד ע"א

מי שיש לו בן הזקוק לדיעט אבל היא בריא ושלם ככל אדם אי מחויבין להודיע להמשודכת מפני שלא לעבוד על לא תוננו. מי שידוע חסרון בחבירו אי מחויב לגלות אפילו לא שאלוהו. אמאי לא אמרינן עשה דפ"ו דוחה לאו דלא תוננו.

רנה — דף קע"ד ע"ב

האומר הנאת תשמישך עלי, ובדברי הר"ן נדרים דהנאת הגוף בהדי מצוה אסור ישוב לקושית הט"א.

רנו — דף קע"ה ע"א

בשיטת הר"ן דבהנאה מתכיון מותר אפילו הוי פ"ר אמאי לא יטבול בימות החמה, מחלק בהנאה הבא לגוף ובין הנאה ע"י דבר אחר, מחדש דהנאת הגוף בהדי מצוה וצריך לעצם הפעולה אסור והנאת הגוף שלא במקום מצוה ואינו צריך להעצם הפעולה כלל מותר הנאת הגוף בהדי מצוה נראה דתלוי במחלוקת התנאים אי יבום קודם לחליצה.

רנז — דף קע"ה ע"ב

עוד להג"ל בהנאת הגוף בהדי מצוה, ביאור גמ' דיבמות בראשונה שהיו מתכווין לשם מצוה מצות יבום קודם, ומחזק הראי' דהוא מחלוקת התנאים הג"ל.

רנח — דף קע"ז ע"א

בתוס' קידושין ה' ד"ה מה הוי בכסף.

מקדשת מדאורייתא, מתי אמרינן כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, וסתירה בדברי רש"י מדף כ"ח וצ"ע בדברי יש"ש דהמקדש באסה"ג דדבריהם אי מקדשת דאורייתא.

רמ — דף קפ"ד ע"א

הנאה של כלוי בתרומה אסור מדרבנן והקשה המג"ח דאם לקח הכהן מעות בשביל בהמתו אכתי יאכילנה בתרומה לדעת רש"י, הטוען נשרפו חטיף בעליה אי לוקח יכול לחזור בו ובמחלוקת הר"ף ורש"י ובעה"מ.

רמא — דף קפ"ד ע"ב

המקדש במעות מקח וחזר בו הלוקח אי פקעי הקדושין למפרע, תקנת שמא ישרפו בשביל מי נתקנו לטובת המוכר או הלוקח.

רמב — דף קפ"ד ע"א

המקדש ע"מ שיגרשנה לזמן ידוע לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה וישוב מהשגת ח"א. מניעת נתינת מתנה שהבטיח לו אי מקרי אונס, ואם הוציא הוצאות על זה, ועוד בדיני אונס.

רמג — דף קפ"ז ע"א

אשה שמגלה שעה בחדרה אי יש בה איסור.

רמד — דף קפ"ז ע"ב

למ"ד דיצא עשו מכלל ישראל הא קי"ל ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא. שיטת הרמב"ן דמאברהם אבינו ה' להם דין ישראלים גמורין. במחלוקת הפוסקים אי קודם מ"ת דין ישראל להם. משומד לאיזה דין הוא בכלל ישראל.

רמה — דף קפ"ז ע"ב

לגירה אי שפיר דמי לקבלה, ביאור תשובת הרמב"ם ישראל שנכבש על גוי' ונשאה בחקותיהם ועכשיו רוצה דמוטב שיאכל רוטב ואל יאכל בשר עצמו, המתגייר ואינו מקבל על עצמו תורה ומצות אינו כלום, ונשאר גוי גמור אפילו לאחר הגיור, ומוטב להם שלא לגיירם. אי שייך לזות שפחים היכא שכבר דר עמה בפני כל, שיטת רוב פוסקים שאין לקבלם.

רמו — דף קפ"ח ע"ב

מה שנתן עלמא שלא להיות שושבינן (אינטערפירערס בלע"ז) תחת החופה מי שיש לו זוג שני, שיטה חדשה מן הראשונים דזוג שני לא מקרי אלא אלמון שנשא אלמנה ותמיה על פ"ח ורש"ש שכתבו היפוך זה.

רמז — שם

עוד במנהג שאין להיות שושבינן בזוג שני ומקור לזה, ומה שהוא קבלה ביד נשים זקנות מבני עמנו הוא קבלה למשה מסיני, ואסור לבטל שום מנהג טוב. אי יש לעכב הנשואין שהיו במלוי הלבנה, ביאור שיטת הגר"א דהחייב על האב להכניס בתו לחופה ומיהו אין זה ענין לדידן.

רמז — דף קפ"ח ע"ב

סופר אמאי נאמן שכתב הגט לשמה. טעם דבעי ב' עדים בדבר שבערוה. אי מהני ס"ס בדבר שבערוה.

רמט — דף ק"ע ע"א

חכם אחד שהורה בדין גט אי שייך ביה אין דבר שבערוה פחות משנים. שליח הולכה לגרש פועל בעצם

חושן המשפט

רנט — דף קע"ז ע"ב

במשנה דנגעים בקושי הגה"ק מרן החז"א ז"ל דלכל מראה עיני הכהן ממעט כהן שענינו כהות, למה צריך קרא לזה.

רפ — שם

כהן שמראה עיניו כהות מ"ט אינו רואה את הנגעים, אפילו הלך כל הנגע בעי לכל מראה עיני הכהן, יום המעונן פסול לדון, כהן שענינו כהות אי כשר לדון, וכהן שטעה משאת לבהרת ותרווייהו טמאים מהו. כהן שאינו בקי במראות נגעים וטימא את הטהור וטיהר את הטמא, כהן סומך על דברי חכם ואומר טהור או טמא.

רפא — דף קע"ז ע"ב

סומא באחת מעיניו אי כשר לדון ובמחלוקת הראשונים בזה, בשיטת רה"ג דסומא בשתי עיניו כשר לדון, מי שענינו כהות כמה השיעור שיפסל לדון, אי קי"ל דמקיש ריבים לנגעים, חלוק בין חליצה לדיני ממונות לסומא.

רפב — דף קע"ח ע"א

בטעם דקרובים פסולים להעיד שחשובים כאיש אחד כ"כ הרשב"ם ב"ב וקשה דקרובים פסולים מגז"כ, קושיית הראב"י ארשב"ם דקרובים ליחייבי שבועה כע"א, חילוק בין עדות שפועל בעצם הדין לעדות שהם לראי בעלמא. מ"ט אשה כשרה להעיד באיסורים יפסולה בממונות ושאר עדות. מחלוקת הפוסקים אי נשים בכלל עדות הם מדאורייתא.

רפג — דף קע"ט ע"א

להירושלמי דפסול קרובים להעיד משום דא"א להזימם למה אין מצטרפין לעדות החדוש, ובשיטת הרי"ף ורא"ש שפסקו כירושלמי. עדות שאאיל"ה אי יש לו דין עדות, צ"ע במנ"ח בדין קדוש החדוש.

רפד — דף ק"פ ע"א

קטנים שהעידו בקדוש החדש שאם יקדשו החדש על ידם יעשו גדולים למפרע אי מקבלין עדותן. עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אי אריינן באיסורין, ואלו שנאמנים להעיד בגדלן מה שראו בקטנן והעיד ליוחסין ולתרומה כיון שפסל ליוחסין אי פסול גמי לתרומה באיסורין אי יש דין עדות או רק נאמנות.

רפה — דף ק"פ ע"ב

המניח צפורני ידיו תחת רגלי אשה מעוברת והפילה אי חייב בתשלומין, טעם למה השמיט הרמב"ם סוגיא דזורק צפורניו ומחלוקת הראשונים ברפואות סגוליות. אי שייך ביטול בסכנה.

רפז — דף קפ"א ע"ב

בסתירת הרמב"ם בלאו דלא לילן שכתב דאינו לוקה משום דאין בו מעשה ובמקום אחר כתב משום דניתק לעשה, מחלק בין השאיר בפועל או נשארו מעצמן, לאו שאינו סמוך לעשה אי נדון כניתק לעשה. בשיטת הרמב"ם המניח איברי פסח עובר בב' לאוין. ואי אמרינן בב' לאוין ניתק לעשה, לאו שאינו שוה לעשה אפילו ניתק לוקין עליו, עשה שאינו שוה בכל אינו

דוחה ללאו. בחקירת הפמ"ג אי נשים חייבות בלאו שאין בהם מלקות. המותר בשר פסח יש בו ב' לאוין. נותר אי יכול לעבור ע"י מעשה אי לאו שאין בו מעשה קיל מלאו הניתק לעשה, ועוד דברים בזה בס"ק.

רפח — דף קפ"ד ע"ב

ע"א אי נאמן נגד הרוב, ובדברי תוס' חולין שחי' דרוב פעמים לא יוכל ליוהר מליגע. חדוש דע"א נאמן עכ"פ לשחי' ספק. היכא דלא איתחזק הרוב אלא ע"י ע"א נאמן. מחדש היכא דדינן אגברא אי עביד אי לא עביד ולא אחפצא ע"א נאמן, היכי מקרי מעיד נגד הרוב, קושי' לשו"ת בית שלמה, בשוחט בסכין ארוכה, מחלוקת גדולי האחרונים בנאמנות ע"א וחלוק הנובי' בין רובא דאיתא לליתא קמן וישוב קושיית הפמ"ג דחש"י ששחטו ליבועי תרי עדים להכשיר, חקירה היכא דאיכא חזקה וע"א נגד הרוב אי מהני.

רפט — דף קפ"ז ע"א

למ"ל קרא דנשים פסולות להעיד ת"ל דהו"ל מ"ע שהז"ג, טעם פסול עדות בלילה, מ"ש באיסורין דנשים מעידות ולא בממונות. חלוק בין עד שהוא לנאמנות ובין עד מגז"כ, טעם נאמנות אשה לומר מת בעלי, והא אין דבר שבערונה פחות משנים, אי נשים פסולות להעיד או רק שעדותן פסול.

רפז — דף קפ"ז ע"ב

בחקירת המנ"ח דבזמן דליכא עבד בישראל אינו נוהג שמיטת כספים אי אמרינן שלא נשמטו החובות מכל ז' שמיטות דיובל זה.

רפא — דף קפ"ח ע"א

הטוען פרוזבל הי' לי ונאבד שכתב הח"ס דאינו נאמן, ומחלוקת הפוסקים בפ"י הירושלמי שאפילו הוא ברומי והדיינים בירושלים יכול לומר מוסרי לכם, פרוזבל סגי באמירה או בעי כתיבה, ואי בעי לפני ב"ד דוקא, ואי בעינן ב"ד חשוב, בקושיית האחרונים למה תקנו פרוזבל כיון שאפשר להתנות בשעת הלוואה שלא תשמיטנו, חזקה מכח סברה אי מהני להוציא ממון.

רפב — דף קפ"ט ע"ב

המוסר שטרותיו לב"ד אין צריך לכתוב פרוזבל.

רפג — שם

אי בעי ב"ד סמוכין למסור שטרותיו לב"ד.

רפד — שם

תמיה בדברי הנתיבות דגבאי צדקה לא הוה בכלל עוסק במצוה.

רפה — שם

ההולך לדבר מצוה אי ההליכה הוה מצוה.

רפו — דף ק"צ ע"א

שניים שהחליפו טליתותיהם בבלי דעת אי מותרין כל אחד לברך על טלית חבירו.

רפז — שם

הגשבע לפרוע חובו בחנוכה אי חייב לשלם ביום ראשון או באחרון של חנוכה בדברי ט"ז ח"מ, אין להביא ראי' מלשון תורה ללשון בנ"א, ראי' ממשנה דגדרים האומר עד שיהא פסח אסור עד שיצא.

רעח — דף קצ"א ע"א

בחקירת המניח בספק אם יקדשו ב"ד אין חיוב על האדון לשחרר עבדו, עבד אי יש לו חזקת הגוף על עצמו.

רעט — שם

בביאור תוס' ר"ד דבמצות שבגופו לא מהני שליחות, שליחות לא שייך אלא על דבר שיש בו מעשה, וביאור בכמה מיני שליחות.

רפ—רפא — דף קצ"ב ע"א

בירור בכמה מיני שליחות, שליחות לדבר מצוה, שליחות לדבר רשות, שליחות במילה.

רפב — דף קצ"ב ע"ב

בדין דאי עביד לא מהני, ובחידוש פמ"א דלא אמרינן היכא דאיכא גם אחר עמו. אי שייך לפ"ע אשוגג, לפ"ע בדבר שלהמכשיל מותר. בח' המל"מ דדבר שא"א לעבור רק ע"י אחרים לעולם שייך לפ"ע. אעל"מ לא שייך אלא בלאו שיש בו מעשה, היאך ב"ד ובע"ד מחייבים שבועה למודה במקצת הא עובר בלפ"ע, ישוב סחירת הרמ"א בנשבע שלא למכור.

רפג — דף קצ"ד ע"א

בדברי הרמב"ן דספירת העומר הו"ל מ"ע שלא הו"ג.

רפד — שם

ראובן קבל ספר בתשלומין על חובו של ג' דאללאר משמעון, ובקראו בו מצא בו הגהות מהחיד"א ושירון הספר הוא אלף דאללאר אי חייב להודיעו לשמעון, מפלפל בדין מחילה בטעות, ראי' מלבוש המוכר חפץ בתור בדיל ומצאו כסף או זהב, ספרים אין להם דין אונאה.

רפח — דף קצ"ד ע"ב

בסחירת הרשב"א מגיטין ל"ו דהפקר ב"ד מהני גם להקנות ליבמות דס"ל דלא מהני להקנות. במחלוקת הראשונים אי הפקר ב"ד עושה קנין, צ"ע אקובץ שיעורים, חקנתא דמיעוט נכסים לבנות אי הוה מכח הפקר. ב' טעמים להפקר ב"ד.

רפו — דף קצ"ה ע"ב

המוצא אבדה בשבת בשוק אי חייב להביאה פחות פחות מד"א ולהחזירה לבעלים.

רפז — דף קצ"ו ע"א

המשיב אבדה בשבת באיסור אי קיים מצות השבת אבדה, איסור התלוי בזמן אי אמרינן ב' מצוה הבא בעבירה.

רפח — דף קצ"ו ע"ב

רמ"ם ור"י שיש להם סכסוך עם התנהלה בענין הוספה. אי יש כח להתנהלה לקבל ר"מ חדש בתשלום שכר יותר מרמ"ם הישנים.

רפט — דף קצ"ו ע"א

עוד בהג"ל ובב' ישיבות שנתאחדו ויש להם ב' מיני שכירות וטוענים המקבלים פחות להשכירות. יש חיוב על הצבור לפרנס ת"ח בריח ובכבוד גדול, ועל הת"ח החיוב שלא להעמיס על הצבור יותר מדאי.

רצ — דף קצ"ז ע"ב

בדברי הרמב"ם דלא הניחך לעשה אינו לוקה דוקא בלארין ועשין שוין.

רצא — דף קצ"ח ע"א

בדברי ה"ה דהגולל פחות משו"פ חייב משום ח"ש והא לא חזי לאיצטרוף, דפמשו"פ מחיל אינוש, השגה על ח"א שרצה לחדש דאף דמחיל אינוש לא מקרי שלו של גולן, מי שאינו מקפיד על חפציו אינו הפקר והגוסלו לשם הפקר לא קנאו, חלוק בין המתאש מאבדה דהוא דין סילוק רשות ובין הפקר דהוא מדין קנין, תמ' וישוב בתוס' ר"ד דפמשו"פ לא חשוב ממון ואפ"ה מקרי גול. גול פמשו"פ ולא נודע לבעלים למחול אי חייב להחזיר.

רצב — דף קצ"ט ע"א

אי שייך צירוף בפמשו"פ וצ"ע לפנ"י ושו"מ, ישוב לקושית הגרע"א בפרוטה שהוקרה והוולח. ועוד כמה עניינים בס"ד.

רצג — דף ר' ע"א

גנב מפני מה משלם כפל שיכול לטעון בדעתי ה' להחזיר וקיי"ל שואל שלא מדעת גולן הוה וגולן פטור מכפל. ביאור כוונת שואל שלא מדעת גולן הוה.

רצד — דף ר' ע"ב

ראובן חתם שמו של שמעון על שטר בלי רשותו אי יש בזה איסור.

רצה — דף ר"א ע"א

בתוס' עירובין מ"א קבלה בידיו כי ר"ע באותה שעה מסוכן ה', אימתי מותר למסור נפשו למות, ובמ"ש העובר על דברי סופרים חייב מיתה.

רצו — שם

בפסק הרמ"א דהדר בין העכ"ם מותר לגדל כלב, היכא דיש לחוש שיוקד לבנ"א כיצד יעשה. במחלוקת היש"ש והמרדכי, ויש לתלותו במחלוקת הרמב"ם והראב"ד בבא במחותרת ביום, שיטת הפוסקים דכלב רע יקשרנו בשלשלת של ברזל, ואי מותר להרגו.

רצז — דף ר"ב ע"א

אי מהני מה שבעה"ב מזהיר בכתב על הדלת שלא יכנסו מפני כלב רע, היאך אנו מחזיקין כל מיני סמין בבית.

רצח — דף ר"ב ע"ב

המתירין להחזיק כלב בלי שלשאות אי גם בחוץ מותר.

רצט — שם

אי מותר להחזיק דיעט ע"פ התורה כיון דאסור לחבול בעצמו, פ' בגמ' דגזיר חוטא שציער עצמו מן היין. נשים מותרות לחבול בעצמן לשם יופי.

ש — דף ר"ג ע"א

הרדף אחר הערוה בשבת מהו שנחלל שבת להצילו, עיין מל"מ הא דמצילין הרדף בנפשו י"א כדי להציל הנדף וי"א להציל הרדף מעבירה. ביאור בפמ"ג והאלשיך דהעובר עברה בשבת יש בה משום חלול שבת אי מותר להצילו בנפשו. המתחיל במלאכה בשבת ונגמרת בחול אי חייב (ועיין בזה לעיל סי' ס') מחלל שבת אי נדון בגיהנום בשבת.

מיתה. מיישב סתירות גדולות בדין טרפה אי יש לו דין חי או מת. יסוד וגדר אימתי יש לו דין חי ואימתי יש לו דין מת. עובר במעי אמו אי מקרי אדם. ישראל לא נהרג אלא אם הרג בן קיימא וב"נ נהרג אנטיילת נשמה. העושה טרפה לאדם חייב מיתה משום רוצח. וההורג את הטרפה פטור. גדר ח"ש באיכות האיסור, ההורג הטרפה לא הוי בכלל ח"ש.

שז — דף ר"ח ע"א

מי שאשתו נעשית טרפה ע"י חולי אי מותר לישא אחותה עליה בחייה, תמיה גדולה אגמיה"ח אלפנדיי וברכ"י בזה, טרפה חייב בכל המצות.

שח — שם

עכו"ם שהכה את ישראל מאיזה טעם חייב מיתה. משה רבינו הרג את המצרי ע"פ רוח"ק והא לא היו עדים, משה רבינו ה' דן ע"פ רה"ק, משה נמלך במלאכים כשהרג את המצרי וטעם לזה. עכו"ם אי חייב מיתה בלי ב"ד.

שס — דף ר"ט ע"א

בדין ההורג בשוגג אי חייב גלות ע"פ עצמו.

שי — דף ר"ט ע"ב

בדברי החנוך שמצוות בנין ביהמ"ק הוא בזמן שרוב ישראל על אדמתן.

שא — דף ר"ד ע"א

ישוב קושית הב"י אפרש"י ביחזקאל שפי' שבתותי תחללו שהיו שוחטין בניהם בשבת והא הו"ל מקלקל.

שב — דף ר"ד ע"ב

במחלוקת הר"ן ורבינו דוד סנהדרין (ע"ז) זרק צרור למעלה והלכה לצדדין והרגה, ובזורה רוח מסייעתו אי הוה כח, הניח סכין או אבן רוח סייעו ליפול חייב, ואינו דומה לכפתו בפני הארי דפטור. עד היכן מקרי גירי דיליה ע"ש באריכות.

שג — דף ר"ה ע"ב

בעיר הנדחת דקיי"ל דהורגין נשים וטף, מ"ש מעירי בן גרושה ובן חליצה דכתיב לו ולא לזרעו ואין עונשין לו בשביל זרעו.

דש — שם

ראובן קנה עליה בסך גדול לכבד לשמעון ושמעון יצא מביהמ"ד ולא כבד ראובן לשום אדם אי חייב לשלם, בענין מכירת עליות בשבת.

שה — דף ר"ו ע"א

לטעם דאין עונשין מן הדין דשמא אית ליה פירכא אי כל האיסורין הבאין מקי"ו הו"ל ספק איסור וה"ס דילמא אית ליה פירכא.

שו — שם

ביאור דברי הרמב"ם דעכו"ם שהרג את הטרפה חייב

מפני שג' סימנים אלו שייכים גם לעיני חו"מ לכן חצגנום גם כאן

רלב — דף קפ"ג ע"א

ברש"י ב"מ ד"ח מעות קונות נפ"מ דאם קידש אשה מקדשת מדאורייתא, מתי אמרינן כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, וסחירה בדברי רש"י מדף כ"ח וצ"ע בדברי יש"ש דהמקדש באסה"נ דדבריהם אי מקדשת דאורייתא.

רבא — דף קפ"ד ע"ב

הגאה של כלוי בתרומה אסור. מדרבנן והקשה המנ"ח דאם לקח הכהן מעות בשביל בהמתו אכתי יאכילנה בתרומה לדעת רש"י, הטוען גשרפו חטיף בעליה אי לוקח יכול לחזור בו ובמחלוקת הרי"ף ורש"י ובעה"מ.

רב — דף קפ"ד ע"א

המקדש במעות מקח וחזר בו הלוקח אי פקעי הקדושין למפרע, תקנת שמא ישרפו בשביל מי נתקנו לטובת המזכר או הלוקח.

ברכות

ג: — ד
כ: — יג
כא — כז
כב — כב
כב — כג
כב — קנב
כו. — ב
כו — כג
כז: — קסג
כח — כה
לא — כז
לג: — קיד
מה: — עד
מח. — יג
מח — קלב
מח: — רכב
מט — קעז
נה — קס
סא. — קכז
סא — רכז

שבת

ה: — סח
כא — עג
לה. — קנו
מ: — קמה
מט — קכא
ג — מד
סג — קע
סג. — קעז
סד — רכב
סד — קלב
סד — רכס
סה — קנד
עה — קנג
פח — רמב
צד — ס
קד — גז
קה — שא
קו — ס
קט — גא
קיא — ג
קית: — עג
קכ — מ
קכ — סח
קכא — מו
קלא. — צט
קלא — ג
קלא — קי
קלב — רב
קלג: — סא

עירובין

ו — סג
יג — עג
כב. — סג
ל: — רג
לא — רד
מא — רצה
מח: — ק
סד: — קסז
פח. — סח
צה — ח
צו — מז

פסחים

כד — עה
כה. — פד
כה — פה
כט: — רסז
לח — רכח
סב: — ריח
עג — פד
עג — פה
עד: — צא
פז: — רסז
קד: — קצד
קז. — לה
קיב — קעז
קטו: — סה

ראש השנה

סז: — עד
כב — רסג
כב — רפה
כח — עב
כח — רד
כח — קנג
לב — עג

יומא

ד: — קצד
ט: — קסז
ט: — רכס
לט: — רכס
עח. — רסז
פ: — צב
פב. — יד
פה. — גה
כט:
מז:
לב
עא
לה
פא
קלד
מב

סוכה

לט — פו
מב. — עט
מו. — ב
ב: — קד
ח. — ס
יו — גד

ביצה

ב: — קד
ח. — ס
יו — גד

מד
גב:
מד
קלה:
קלו:
רא
עב
קיב
מז:

ז
לג:
גז:
סא
סג
קפג:
קנג:
קמט:
סא:
סד
סז
קמז:
קלא
כו
קית:
מו

גג:
קעט
קצה
גא:
קלו:
קה:
גא:
קל
קיא:
קנד
כח
קמז:
סז:
י:
לז
סד
גח
ג
עז:
מא
לו:

כה: — א
כח — סח
לד — סח
לח. — צט
לט — צט

י. — כח
כד: — קס
כח — עג
ז — פג
ט — קעב
יב. — רכא
יד — עג
יט: — יד
לא: — לד

כה. — טו
כה — קצב
ד: — קעט
יא. — קעב
יא: — שה
יט. — קנג

ה — רפו
יב: — רל
יב: — רלב
יב: — רלד
לט: — רנו
מח: — קפב
גד — ד
סג — קמו
סג: — רי
סד: — רלח
עב — רלד
פו — פד
פו — רח
צ. — רמא
קכ: — פד

ד. — קכח
ט — רגב
י: — רי
יא — קפ
יא: — רגב
כא. — רסג
כב. — רסז
כב: — קו
כו — רסז
לב: — רפה
לט. — רל

תענית

מגילה

מועד קטן

חגיגה

יבמות

כתובות

ב
מו:
מו:
עא:
עא
כא
קח
גב
ס
קטז
קנא
גב:
יא
כד:
יא
קכח:
קכא:
קיד:
רו
קה:
קצה:
קנה
קנו
קס:
קעה:
קכד
ד
צט:
קמד
קסב:
קס:
סב:
קלו
קסד:
סא
צ
קעא:
קמד:
קכב:
קעא:
קעט
קמח
עח
קמח
קצה:
קנד:

רית

[illegible]

קלא	פ"א מ"ג — קצד	קב:	מז. — קמט	פט	יד. — קכו
קיב:	פ"א מ"ח — קסז	ס:	סט — פד	קפב	סו — רסו
קיג	אבות	רז	עב. — שז	שברעות	
קיס:	פ"ג מ"א — קסט	סא:	צא — פד	קפז	לב — רסט
סח	פ"ה מכ"א — קעז	ר:	צד. — רצד	קצט:	לח — רצב
סח	כלים	סה	צז — טח	עבדה זרה	
קד	פכ"ה מ"ז — צב	ה	קא: — ה	קכג	ג: — קפא
קד	אהלות	צה:	קו. — קמ	רח:	ד: — שח
קד	פ"ב מ"ה — קנא	בכורות	קט:	ז — קסג	ה: — קעב
קעו:	נגעים	קלד	קטז:	סז:	סו — מו
סח	פ"ב מ"ב — רנט	קסח	לא:	פז:	יז. — קכג
סח	טהרות	סט	מג: — צה	פז:	ית. — קכא
יד	פ"ט מ"א — צב	קלג	מט: — קצט	קנר	יח. — רכט
צט:	מקראות	קלג	גא — רא	קיה	יט — קעז
קכג:	פ"ג פ"ד — כ	קלג:	גא — רב	פא:	כו — קיא
	פ"ז מ"י — קמו	קכט:	גז. — קצג	קל:	כת. — קצד
	ידיים	ה	ערכין	עו	לו. — קד
	פ"ד מ"ז — קפב	קצ:	ב: — יד	קלז:	גז. — רה
י ר ו של מ י		תמורה	כח — רעז	עט:	עז. — קי
ברכות	קפב	כריתות	ד: — רטו	הוריות	
קמו:	פ"ב ה"ו — רטו	קל	ז: — קצד	ב:	ג. — א
יח	פ"ג ה"ז — כג	תמיד	קכג	קכג	יג. — קפא
קי:	פ"ב ה"ז — קסד	קלו	יג: — רג	זבחים	
עו	תרומו	קצ:	יח: — רעג	סח	כב — צב
קלו:	פ"ה — קד	קפז:	כד. — ער	ח	לה. — ט
	פ"א ה"ה — רד	נדה	כז: — קמ	מה:	עח — סה
קפח	שביעית	צה	משניות כלאים	קפב	קיד: — רטו
קפח	פ"י ה"ב — רצא	קלז:	ז. — רה	סב:	יח — פה
קמו:	שבת	ק:	ז: — קמח	סה	יח — פז
גז:	פ"ג ה"ב — רטו	צב:	סז. — קלז	קכח:	לב — קצב
פז:	עירובין	קפא	יז — רסה	קלא:	לד: — קצז
מה	פ"ג ה"א — עה	קא:	ל — קמח	כב:	לה: — ל
מה	פ"י ה"ד — קכא	קס:	לא. — רלג	ט	לה — יא
קכט:	פסחים	קמו:	לא: — ריג	ט	לז: — יא
סט:	שקלים	קס	מד — רלג	יג:	מג: — יח
צח:	פ"א ה"ד — קצג	סט	מד. — קכו	ד:	מד — ד
רח:	פ"ג ה"ב — צה	קמו:	סה: — רטו	קלט:	סח — רז
קטו:	יומא	שביעית	סח	גז:	סה — צב
כד	פ"ח ה"א — קמה	סט:	פ"ב מ"א — צה	חולין	
כת	פ"ד ה"ה — שח	לב:	פ"ט מ"ה — מז	קפד:	ב: — רסח
קלב:	מגילה	סט	פ"ה מ"ב — צה	עח	ג — קו
קנר:	חגיגה	עד:	פ"ז מ"ג — קג	קסז	ה. — רמד
	פ"ב ה"ד — קצח	עה:	פ"ח מ"ד — קג	פח	יג — קכג
	כתובות	מז:	חלה	סד:	יז — פז
	פ"ז ה"ח — רל	קיא:	פ"ג מ"ז — סה	סה	יז — פח
			עדיות	קלז:	כז. — רה
			פ"א מ"ג — קסו	סד:	כת. — פז
				סה:	ל. — פט
				קט:	מד: — קסג

קסד	פ"ו ה"י — רמ	שביעת יר"ט	פ"א — סט	קעז:	נדרים
קח:	פ"ג ה"ד — קסא	מט	פ"ד — סח	קט	פ"ט — רסא
קפט:	פ"ט ה"טו — רבע	מז:	חמץ ומצה	קכד	פ"י ה"ח — קסא
קפח:	פ"ט הכ"ד — רעא	מה:	פ"ו — סה	קכז	נזיר
	עבודה		שופר סוכה ולולב	קכז	פ"ט ה"א — קפג
	בית הבחירה	קלה:	פ"א ה"ג — רד	קכז	קידושין
רט:	פ"א — שי	קנג:	פ"ד ה"ו — רכח	קכט	פ"א — ר"ט
יט	פ"ו ה"טו — כה	נב	מגילה וחנוכה		סנהדרין
ח	פ"י ה"ז — ט		פ"ג ה"ז — עג		פ"ג ה"ט — קצג
	מעשה הקרבנות	נשים			רמב"ם
קסא:	פ"ד — רלד	אישות	פ"ד — ו		מדע
	קרבנות	ה:	פ"ה ה"ח — רצא	נו	יסודי התורה
	קרבן פסח	קצט	פ"ו ה"א — ריג	פח	פ"ה ה"ח — עז
קפא:	פ"א ה"ז — רסו	קמו:	פכ"א — רלה	פז:	פ"ה הל"ח — קכב
קפא:	פ"י ה"א — רסו	קסב	פכ"א — רלו	קעז:	פ"ו — קכג
	שגגות	זא:	פכ"א — קלג	קפז:	פ"ז ה"ז — רסב
ב:	פ"ג ה"א — א		נערה בתולה		פ"ז ה"ז — רסט
ב	פ"ג — א	קנג:	פ"א ה"ה — רכח	רג	דעות
	תמורה		סוטה	קעד	פ"ג ה"ב — רצט
קפב	פ"א ה"א — רסו	קעא	פ"א ה"ו — רגא		פ"ד ה"ט — רנד
	טהרה	קעג:	פ"א ה"ט — רנג	קסו	עבודה זרה
	טומאת מת	קעא	פ"ב ה"ט — רנא	סט:	פ"ב ה"ב — רמד
י	פ"ב — יב	קעז:	פ"ד ה"ח — רג		פ"ג ה"י — צה
קד	פ"ב — קנא		קדושה		אהבה
	טומאת צרעת	קעג	איסורי ביאה	קפט:	קריאת שמע
קעז	פ"א ה"ג — רס	פט	פ"א הכ"ב — רנג	קה:	פ"ב ה"ה — רעד
קעז	פ"ט ה"ד — רס	צו	פ"ד ה"א — קכו		פ"ב ה"ז — קנב
	אבות הטומאות	צב:	פ"ח ה"ד — קלו	יח	תפלה
קה	פ"ו ה"טו — קנג	ק:	פ"ט ה"ד — קמח	כא:	פ"ב — כג
קו	פ"ו ה"טו — קנו	קעג:	פ"ח ה"ח — רנג	צח:	פ"ב ה"ז — כח
סח:	פ"ב הכ"ג — צב	קעג	פ"ח ה"ב — רנג	כד	פ"ד ה"ד — קמה
	מקראות	סט:	פכ"א ה"ב — קכו		פ"ב ה"א — לד
קו:	פ"א ה"ב — קנו		מאכלות אסורות	כג:	ספר תורה
קו:	פ"ב ה"ז — קנו	קיג	פ"ט ה"ב — קסט	קכו:	פ"ו ה"טו — לג
סח	פ"ח ה"א — צב	קלט	פ"י ה"ט — רה		פ"ו — קפט
	נזיקין	עז:	פ"א — קה	נט:	ברכות
רב	פ"ה ה"ט — רצו		הפלאה	סד	פ"ג — טא
	גניבה	פד:	שברעות		פ"א — פו
קנג:	פ"ב — רכח	פה:	פ"ב — קיז	קכא	מילה
	גזילה ואבידה		נדרים	קכג:	פ"א ה"א — קעט
קצח	פ"א — רצא	קח:	פ"ג ה"ד — קסא	קכד	פ"א ה"א — קפב
ר:	פ"א — רצג		זרעים	לז	פ"א ה"ו — קפג
קצז	פ"ד ה"ו — רצ		מתנות עניים		פ"ה ה"ח — גה
קכא	תובל ומזיק	קכ:	פ"ח ה"ח — קעז	רב:	זמנים
	רדצח ושמירת הנפש	קפט:	פ"י ה"ז — רעד	לה:	שבת
רט	פ"ו ה"ה — שט	קלד:	תרומות	לט	פ"ב הכ"ג — רחצ
			פ"ד ה"ז — רג	מ	פ"ט — נא
				מז	פ"א ה"ב — נו
				לה:	פ"א ה"ב — נח
					פ"ב — סח
					פכ"ג ה"ח — נד

קמא:	רח	כ:	קט — כז	רב	פי"א ה"ד — רצו
נו:	תקלב — עז	כא	קיו — כח	קכ:	פי"ב — קעח
ג	תקס — עא	כב:	קכג — לא	קנין עבדים	
נא	תקפא — עב	כד	קלה — לד	קצ:	פי"ב ה"ב — רעז
נא:	תקפד — עג	כה	קלו — לד	קצא	פי"ב ה"א — רעח
נד	תקפד — עד	טו:	קנט — כ	קטו	פי"ח ה"ח — קעב
קלו	תקפו — רד	טז	קנט — כא	שופטים	
נא:	תקפז — עב	כז	קסד — לו	סנהדרין	
נו	תריב — עה	כז:	קע — לו	קעז:	פי"ב ה"ט — רסא
נו:	תרנ — עז	כז	קעח — לו	קעח	פי"ג ה"ג — רסא
נב	תרפו — עג	כו	קצ — לה	קעג:	פט"ז ה"ו — רנג
נב:	תרצ — עג	כח	רב — לח	עדות	
נד	תרצב — עד	ו	רו — ז	קעט:	פי"א ה"ג — רסג
ס	תרצה — פב	כז:	רח — לו	קכ	פי"א ה"ה — קעח
יורה דעה		כז:	רי — לו	ממרים	
קלט	א — רה	ב	רטו — א	עז	פי"ב ה"ט — קד
סה	א — פט	ג	רכז — ב	מלכים	
עג	יא — קא	כט	רנב — מ	קכד:	פי"ג ה"א — קפד
ס:	יג — פד	לט:	רנב — נז	קמב	פי"ו — רט
יג	יט — יח	מ	רנב — נח	סה	פי"ח — פח
סב:	יט — פה	כט:	רסג — מא	קנא	פי"ח ה"ו — רכא
סג	כח — פה	ל	רעו — מב	סו:	פי"ט ה"א — צ
סג	לט — פה	יב	רפו — טז	רו:	פי"ט ה"ד — שו
עח:	לט סי"ז — קז	קמ:	רפח — רו	צה:	פי"ט ה"י — קמא
קלג	סא — ר	לח:	שג — נו	קד	פי"ט ה"י — קנא
סז	עח — צא	לא	שו — מזה	סא:	פי"ט ה"יב — פד
עא	פא — צח	רה:	שו — דש	קיד:	פי"י ה"ט — קעב
סח:	פז — צג	לו:	שו ס"ז — נד	שולחן ערוך	
סט	פז — צה	לב	שז — מז	אורח חיים	
ע	פז — צו	לד	שח — מח	ד — ב תתכ	
לב:	פח — מז	לד:	שט — מט	ג	ד — ב
ע	פט — צו	לג	שי — מז	ו	ח — ז
קה:	קב — קנד	לד	שי — מט	ג:	יא — ג
קלח:	קכו — רה	לה	שיז — ג	ב	כו — א
עז:	קכו — קה	לו	שכ — נב	ט	כו — יא
עה	קלג — קג	לו	שכא — נג	ז	כו — ח
עז:	קלד — קה	לה:	של — נא	ח	כו — ט
עט	קמא — קט	לט:	שלד — נו	ו	לא — ז
נה	קנה — עה	כט	שלו — רפו	ג	לב ס"כ — א
עג:	קנו — קב	מז:	שלו — מ	ט:	לז ס"ג — יב
ז:	קנו — ח	לח	שלו — סח	יא	מד — טו
פט:	קנו — קכו	מה	שלו — נו	קלא	מד — קצה
צא	קנו — קלג	גב	תיט — סד	ג:	מה — ב
צו	קנו — קמא	קסא	תכב — עג	נח	נה — עז
פב	קס — קיב	נו	תלג ס"ז — רלד	יב:	סא — יו
פא:	קס סכ"ב — קיא	עא:	תמב — עה	ג:	פג — ב
פג:	קסט — קיג	עט	תמו — צט	ג:	פר — ב
פד:	קע — קיד	מז	תסז — קח	יד	פח — יט
פה	קעט — קיז	מז	תקב — סח	ו:	צ — ח
פה:	קעט — קיט	מט	תקיד — סח	יח:	צ — כד
פז:	קעט — קכג		תקיד — סט	יב	צח — טז
פח	קפא — קכד				

מראה מקומות על סדר הש"ס ופוסקים רמב"ם וטוש"ע

רכ

פד:	כז — קיז	קכט	רפב — קצב	פט:	קפג — קכו
מה:	כז — קיט	קלא:	רפז — קצו	קג	קפד — קמט
קעח:	ל — רסב	קלג	שה ס"י — רא	ב	קפה ס"ד — א
קצ:	סג — רעז	קלג	שה — קצט	ק	קפה — קמז
קפח:	סז — רעא	קלג:	שה — רב	צב:	קפו — קלז
קפט:	סז — רבע	קלד	שכא — רב	צד	קפו — קלח
קפט:	עב — עדז	קלד:	שכג — רג	צד:	קפט סל"ג — קלט
קצ:	עב — רעז	קלה:	שכג — רג	ק	קצב — קמז
קצד	עג — רפד	קעב:	שכג — רגב	ק	קצג — קמז
קצ	קלז — רעז	קלד:	שלא סמ"ח — רג	פט:	קצה — קכו
מב:	עד — קיב	קלא	שמ — קצה	צ	קצה — קכח
קצב	קפב — רפ	קמא:	שעז — רח	קנב:	קצה — רכה
קכו	קפב — קפט			צה	קצה — קמ
קצא:	קפב — רעט	קמג	אבן העזר	צו	קצה — קמב
קצד	קצה — רפד	קמח:	א — רי	קג	קצה ס"א — קג
קצח:	קצה — רצא	צ	ו — ריז	קג	קצה ס"ה — קג
קסג:	קצח — רלט	צ:	כב — קכח	קד	רא — קנא
קצד:	רט — רפד	צא	כב — קלב	סח	רא סל"ג — צב
קצד	רלב — רפד	קסב	כג — רלז	מו:	רא סמ"ד — סח
ב	רלד — א	קסב	כה — רלז	צז	רא — קמה
ה:	רלה — ו	ה:	מג — ז	קז	רי — קס
קצד:	רלה — רפה	קסז	מד ס"ט — רמד	קלה	רכח — רג
קצט:	רמא — רצב	קלו	סא — רג	קח:	רלד — קסא
קלד:	רנה — רג	קמז	סג — ריב	קט:	רמב — קסג
קצח:	רסב — רצא	קסז	קטז — רמג	קכ:	רמה — קעח
קצז	רסג — רפז	קכו:	קכ — קפט	קיז	רמו — קעג
פא:	רצב — קיא	ה:	קכא — ו	קיז:	רמו — קעה
קל:	רצב — קצד	קסה	קלז — רמב	קכ	רגד — קעח
קצו:	שלג — רפח	עח:	קמא — קז	קכב	רסד — קעט
מח:	שלד — סח	קמז	קגז — ריד	לג	רטו — מז
ר:	שנט — רצג	צד:	קגז — קלט	קכב:	רסח — קפ
ה:	שעח — ו	קסז:	קגז — רמד	קכה	ער — קפו
רא:	תט — רצז			קכו	ער — קפט
קכב	תכ — קעט	קעז:	ורשן משפט	קכו:	ער — קצ
			ז — רטא	פז	רעא — קכב

השמות

לעמוד 8

ובישמח משה פ' מקץ כתב דבארץ הקודש אין לסט"א חלק ונחלה שם אף בעת שליטתו כמבואר בספר טוב הארץ עיין פ' מקץ ולידסוף יולד, והוא דבר מסתבר לפי מה דכתיב דא"י היא תחת השגחת השי"ת לבדו ובקרא ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה מראשית השנה ועד אחרית שנה, וא"כ אין שם שום כח או מושל אחר בלתי ה' לבדו אבל בחו"ל שהנהגת העכו"ם נתון תחת ע' שרים התם אפשר שהסט"א יתגבר לעתים על השר מצד בחינות כידוע.

ובזה אפשר לפרש כל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו א-לה דלפעמים שולטת הסט"א ח"ו ודומה כמי שאין לו ח"ו א-לה, אבל כל הדר בא"י לעולם תחת השגחתו ית"ש ואפילו בשעת הסתרת פנים כדכתיב ואנכי אסתיר מ"מ הכל בהשגחה פרטית וכפי רצון העליון ב"ה.

שוב הראה לי ידידי הרה"ח רד"ג הי"ו מירושלים עיה"ק בס' יוסף תהילות מהחיד"א מזמור מ"ג דאין רשות לסט"א לבא למקום המקדש ואפילו אם יעברו ע"ז שם הוא מעשה קוף בעלמא ושחוק והתול ע"ש ועוד מש"כ כעין זה בתהלים קל"ב עה"פ צדה בך אברך אביוניה וכו' פוקח עורים. ועיין שו"ת יעב"ץ ח"א סי' קכ"ז דגם בזה"ז יש מצוה לעלות לרגל ובתורת משה עה"ת פ' אמור הספר על הרעש ד"ה אך ח"ל וירושלים נשכחה לגמרי והוא עיר שם ה' שמה שגם בזה"ז מצוה לעלות לרגל לירושלים והוכיח בשאלת יעב"ץ ח"א ע"ש, וכ"כ הר"ן תענית דף י"ד ע"ש ובחי' הארכת.

לעמוד 90

ועיין עוד ח"ד סי' ס"ט, ע"ו. ובעיקר דברי המל"מ שוב נתישכתי בדבר שהוא ז"ל דייק בלשונו שכתב מעולם לא שמענו שאם אכל אחד מן התערובות שיתחייב שום עונש וכוונתו שאכל רק אחד אף שהרוב איסור אינו נענש לדעתו ובאמת עיין פמ"ג בפתיחה כולל לאיסור תערובות חקירה הב' ומה שהביא בשם תשו' הרשב"א סי' רע"ב ורע"ג ובשם בעל מנחת כהן מחלוקת בזה וצ"ע.

לעמוד פ"א.

לאחר זמן רב מצאתי בצפנת פענח פ"ו מהל' מ"א ה"ג שיצא לחרש דרוקא אם העכו"ם עשה כלי תשמיש לעצמו לסעודה אז חייב טבילה מן הדיון אבל אם עשאן לסחורה י"ל דאין עליהם דין של כלי סעודה כלל כמו פת פלטר ע"ש מה שהאריך והוא חדש וצ"ע, ומיהו לפענ"ד להוסיף לפ"ז דעכ"פ בזה"ז שהכלי נעשית ע"י מכונה ואין העכו"ם אלא מדליק החשמל אפשר דכה"ג עכ"פ אם יעשה למכונה פטור וצ"ע.

ועיין סנהדרין מ"ז א"ר ירמיה א"ר אבהו א"ר יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה הואיל ונדרה ידחה וצריכי וכו' אבל האי דממילא קא דחי אימא כישן דמי וכתבו התוס' לאו לגמרי כישן רישן חזי אפילו בשעה שהוא ישן כדתנן בפ' כל הגט השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותו בחזקת שהוא קיים ולא חיישין שמא ישן בשעת הקרבה ע"ש.

לעמוד 12

שוב חשבתי כעין רא"י מהא דגמ' פסחים נ"ו הובא כש"ע א"ח סי' ס"א ס"ג דבק"ש צריך לומר בשכמל"ו בחשאי ולא בקול רם והטעם אמרו נאמדהו לא אמרה משה לא נאמרהו כלל הא אמרה יעקב התקינו לומר בחשאי והנראה לכאורה כיון דספק אי לאמרו אי שלא לאמרו התקינו בחשאי וא"כ בכל ברכה כה"ג ומינה לכאורה רא"י גדולה לרכינו הרמ"א ז"ל ודו"ק.

לעמוד ח

ומיהו עיין רמב"ם פ"ב מהל' מקואות דם שנטרך בבשר אפילו לח חוצץ וכ"כ רבינו ירוחם והסמ"ג סי' רס"ח הביאם הטור והב"י סי' קצ"ח וכתב המרדכי שנועות ז"ל כתב הרא"ם הא דתנן הרים והריו והחלב יכשים חוצצין לחים אין חוצצין הקפדה היא שעל יבש דרך בנ"א להקפיד ועל לחין אין מקפידין אבל אי מקפיד אפילו לח חוצץ עיין ב"י שם וצ"ע ובחי' למס' פסחים ס"ה ע"ב יישכתי הכל בס"ד.

לעמוד 18

שוב העיר לי הגר"י וועלץ זצ"ל מס' עובר אורח א"ח ספינקא סי' כ"ה ובשו"ת זכרון יהודה ח"א סי' ט"ז מתירין בזה ושכן נהג עלמא ועיין מש"כ בתשובה, ומיהו עיין רש"י סנהדרין פ"ט שאינו רואה את האוריר כגון שהוסיף בית חמישי עליהם בצדו או דבר אחר והו"ל כל תוסיף לשיטת רש"י אם מוסיף דבר אפי' מן הצד כל שלא נראה שוב יש בו משום כל תוסיף ודו"ק.

לעמוד יא

שוב מצאתי בפ' ריבב"ן (גנאי ראשונים ברכות) קטן היודע למי מברכין ז"ל מה שפסק דבינו יצחק נראה לי ביותר שבקטן תמצא חינוכין הרבה ואין כל החינוכין שוין לענין סוכה אמרינן ככן ה' וכן ו' ובסוף לולב הגזול אמרינן קטן היודע לנענע חייב בלולב וכן היודע להתעטף חייב בציצית וכן היודע לשמור תפילין וכו' וכן היודע לדבר אביו מלמדו תורה וכן לענין חינוך תענית יד"כ וכו' ע"ש.

לעמוד 38

והעידו עיני בישמח משה עה"ת בהפטורה פ' פקודי ז"ל א"י ה' אמר לשכון בעדפל דעיקר בנין הבית ה' בשביל החורבן והגלות שאלמלא ורשם השראת שכינתו במקום הנבחר כאמרם ואעפ"כ לא זה שכינה מכותל מערבי ח"ו לא היו יכולים להתקיים דק ע"י שגם עתה כביכול שורה שם בערפל זו היא עמידתן ומצבן של ישראל והבן עכ"ל ע"ש.

ה ש מ פ ו ת

לעמוד 202

ובזה מוכן לשון הטור סי' קצ"ב נשים שכתב ד"ל אחת מעוברת שהוכר עובדה ואחת שאינה מעוברת וי"ל שכתב שהוכר עובדה שכיון שכתב אחת מעוברת די בזה וע"כ צריך דוקא שהוכר עובדה וכן"ל וק"ל, ובסי' קפ"ט כתב הטור ד"ל כתב הרשב"א מעוברת לאחר ג' חדשים לעיבורה ומניקה כל כ"ד חודש אינה קובעת וסת וכו' עי"ש עובדה משהוכר עובדה ומניקה כל כ"ד חודש אינה חוששת לוסתה הראשון. שוב מצאתי להגרע"א בתשו' סי' צ"ט ובסד"ט סי' קצ"ד ס"ז שכתבו ג"כ כן להדיא.

לעמוד 210

שוב העיר ה' עיני מגמ' יבמות דף מ"ו ע"א במנימין עבדיה דרב אשי בעא לאטבולי ונתנו לרבינא ולרב אחא ברבא רבא ורמי ליה ארוסא בצואריה בהדי דרלי רישיה ממאי אנחו ליה זולטא דטינא ארישיה ואמרי ליה זיל אמטי לבי מרץ ע"ש, הנה נראה דבהדי דרלי רישיה כבר עלתה לו טבילה והי"ל עבדיה דרב אשי ודו"ק בי לפענ"ד הוא ראי' חזקה.

לעמוד קכד

ועיין עוד גמ' ב"מ דף צ"ו ע"א תיכעי למ"ד שלוחו של אדם כמותו הני מילי שליח דבר מצוה הוא אבל עבד דלאו בר מצוה הוא לא, ולכאורה עבר נמי מחיוב במצוות כנשים ולפמ"ש אחי שפיד דכאמת חיוב העבד לאו מצד עצמו אלא שלא יעבור הארון משום וכו'.

לעמוד 294

ועיין שופטים ארוני בזק ופי' כך שמו וכך ארני צדק ומיהו עיין דד"ק אדון בזק. ובתוס' יומא מ"ז ע"ב הקשה הר' יום טוב. ובעה"ת עה"ת פ' תולדות ויהי יצחק וכו' ועי"ז הקשה הרב משה שלמה בר אברהם המכונה אנסימאן וגם בפענ"ת רזא הביאו. ובגמ' ב"ב דף קס"ד ע"ב יהודא חייטא ופירש"ב"ם בן שמו ועיין גמרא שכת ס"ו ע"ב אמר ארא מרי א"ד נחמן ופרש"י כך שמו.

לעמוד 306

ועיין אוה"ח הקדוש קדושים עה"פ אל תחלל את בתך להזנותה פי' יצו הא-ל למי שיש לו בת שלא ינהג בה מנהג חולין להראותה בפני כל ולהתנאות לפנייהם אלא כבוד בת מלך פנימה והגם שיתכוון בה להנאת זיווגה כדי שיודע כי בת יפה ונעימה היא ותנשא להראוי לה עכ"ז יצמו הא-ל כי חילול הוא לה והיוצא מזה להזנותה לאו להשיאה כי יבער בה אש הטבעי ותחלל כבודה ולא זו בלבד אלא שתהא סופה להבעיר אש בלב רואה וחומד ותזנה הארץ וכו' ונמצא עון כל הרשע תלוי בצוארו וכו' ע"ש ד"ק.

לעמוד 336

ועיין ירושלמי מגילה פ"ד ה"י מזרעך לא תתן להעביר למולך מזרעך לא תתן לאעבד בארמיותא תני ר' ישמעאל זה שהוא נושא ארמית ומעמיד ממנה בנים מעמיד אויבים למקום ופי' ק"ע שהנושא ארמית לאשה ומעמיד ממנה בנים זה ודאי כמעמיד אויבים למקום דכיון דיצירתו בעבירה אע"פ שמגידן אח"כ טבעם רע ע"כ ע"ש.

לעמוד 388

ועיין גדרים כ"א ע"א מן שית מילי איתער ר"ע וחשיב שם ומן גווא דדימנא חרא יתיב די' זוזי לספינאי וכו' ואישתכח דהוי מלי דינרא ע"ש.

שוב יצא לאור שו"ת מהר"י אלגאזי וראיתי שם בסי' ג' שנשאל בשאלה כעין זו שמוכר ספרים מכר ספרים וכת"י ונודע שהי' כתי"ק של מרן האר"י הקדוש יקרי הערך וטוען המוכר טעיתי וציין שם לדברי הרא"ש והמרדכי הובא בדמ"א ח"מ סי' רל"ב ומתנה אפרים הלי' משיכה סי' ד' וסי' ה' ולמסקנא השיב נמי דזכה הלוקח בהם ע"ש.

ספר זה נדפס לז"נ

ר' יצחק יחיאל מיכאל בן יקותיאל זלמן מרדכי
ז"ל
ואשתו פיגא בת ר' דוב בער ז"ל

הונצח ע"י בנותיהם
ליבא, שיינדל, יהודית

ונכדם
מרים גאלדע, משה, יצחק יחיאל מיכאל
בני ליבא

ויצחק יחיאל מיכאל
בן שיינדל
ובעליהם וכל משפחתם

* * *

ותהא זאת גם לז"נ
ר' יקותיאל זלמן מרדכי בן ר' שמואל
ואשתו מרים גאלדע בת ר' אברהם ז"ל

ולז"נ
ר' שמעון אהרן בן יקותיאל זלמן מרדכי
ואשתו וילדיו
שנהרגו עקד"ה הי"ד

ולז"נ
פרומד, שרה, ויקותיאל זלמן הי"ד
בניו של ר' חיים יוסף בערגער
ה' יאריך ימיו ושנותיו